

ספר המבחר
וטוב המסחר

פירוש על החורה להרב רבנו אהרן הראשון קדוש ה' הפילוסוף
האלהי הרומא נ"ע בן הרב רבנו יוסף הרומא ז"ל עם באור הנקרא
סירת בכף להרב הישיר ור"ו הגאון נ"י אשר עשה זכר רב

СЕРИЕРЪ ГАМИВХАРЪ

III, e.

Коментаръ на 5 Книгѣ Моисеевыхъ
сочиненіе Главнаго Караймскаго
рабина Арона сына Іосефа Декарл. и Тыратъ
Кесефъ м.е. Серебрянн Дворецъ Коментаръ
на сочиненіе ГАМИВХАРЪ

פת

הגוף לרן

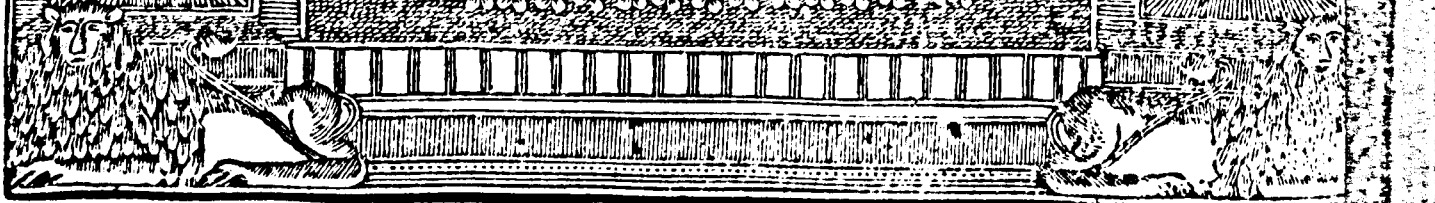
ЭВАТОРІА.

Въ Типографіи Янколя Шмуйловяча,
ФйнКелбмана, 1835. года

החת כמסלה אדוננו הארון הרבמן חקיס הגדול ניבולאי
הראשון איספראמר פאולאוויץ הכושל על כל
ארצות רוסס יא ושאר הגלילות המטועברות התח יד מסלתו ירום חודו
ותנשא מלכותו מעלה מעלה אבי"ר :

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

הובא לכבוד הרמ"ט בחוצאת החכמים
המבורכים סעמירי הרמ"ט המבורכים
בשמותם בלוח התחזימות במעבר לרף :

כרטיזון הצענוז

Печатать дозволяется въ тѣмъ, что
бы по напечатаніи представляемъ былъ
въ Ценсурный Комитетъ при Экзе-
мпляра. Вильно Октябра 31 дня
1832 года.

Ценсоръ Леодъ Жоревскій.

מודעה רבה

גם אלכ לתמים יבנו מדעה כי לא נגוים סגיו בימי הכמים קדמונים: נגוים האלכ אשר אנו מחבורים בארצותם
כמה כיון שגברי כוכבים ומזלות ודבקים בכל החטובים לא ידעו אח' ס' ואח' דבר קדשו לא ככירו: אלכ כעמים כבודם
אח' ס' הם ירחים ומאמנים בעקר גמול ועטק והקפידו כמחיס ונוחנים כבוד נחוריו פוסיס מכפט ונדק בארצותם וססר
הקדוים פוסיס החם בנפיקם: ודלילכ לנו לדבר או לכחוב טוס גנאי פליכם: וכל מקום סגור נכפויס גוי הו ככרי
טרל וכדומה ככונה סל פכומ' סגיו בימי הכמים קדמונים:

לוח החברים

אדונג ועט"ר בעט"ר **שמחה** ירו' אשר הואמן רב
הגולה נ"י ואחיו
הכפואר הכרובם והנעלה נ"י יחר זוגותיהם הגכידה ככ
באחל הבורגלה הקבורה פרה ביצא ירושלמית הנכיר
החסידה והצדקה שהחיה נצח: והנכבדה מרת סלפן הגכיר
הגדיבה החשובה והנכבדה שהחיה נצח: ואלו זוגותיהם
במהנדבים לכלאכה הקדש באלה וחמש מאות רובלי
הר' מאור רובלי לחיי הגכירים הג"ל עצמם: ולחיי זוגותיהם
הגכירות הכבודות הג"ל יראו דע יאריבו ימים וח
ה' ברם יצלה:
והב' מאות רובלי שעל טיב יזכר שם אביהם חמנות חל
וגרוכ בישראל כמע"ד שלמה הראש הגכיר המרות
הגדיב המפורסם הפרנס הגאון החסיד הרחמן ג"ע:
זוגתו אמס הכבולה מרת אסתר הנכירה החסיד
והצדקה מנוחה כבוד:
והב' מאות רובלי שיעל טוב יזכר שם אבי אביהם כמ
נחמו ירו' החגן והנהדר ג"ע יחר זוגתו אם אבי
הכבוד מרת טופש ירושלמית הצדקה מנוחה כבוד
המאת

לוח הגכירים המחויבים משמילי הדפים הוליס וזכב
מניסס כל איכ כפי כחו וכלס ס' פעלס והכי
מכנהסם כלמה וכו' לזכרון לכלי ס' המיד:
במהר"ר אהרן הגכיר משכיל הגולה המרום והנעלה ג"י
בכ"ר בשח ירו' הגכיר המרום והנעלה זצ"ל יצא
לעדת ה' במהנדבים למלאכה הקדש במאה רובלי:
טרונו ורבו וע"ר ה"הו כמהר"ר יוסף שלמה ירו' החון
והמ"הנ געיס מרת כפא ג"י כמ"הר משה החכם
הקדוש יעמ"ש במאה רובלי:
ב"מהר"ר אברהם ירו' החכם החון המ"הנ המחבר בעל
סג קדש קדשים והשאר חר ממצדקי הרבים המשחדל
זכל כמו להיציא ספרי חז"ל לא דה ג"י: בכ"ר שמואל
הגכיר הגכיר ושופט עדק פירקוויץ זצ"ל במאה רובלי:
ג"ר אליהו הגכיר הראש המרום והנעלה במאוויץ יצ"ו
בכ"ר נחמי ירו' החגון והנהדר זצ"ל במאה רובלי:
ס"ר אליהו נכאי הגכיר המרום והנעלה פורשו יצ"ו בכ"ר
זרק גבאי החן וג"י זצ"ל במאה רובלי:
אדונג

לוח ההכרזים

כ"ר שמחה המשכיל הנכבד והחשוב בכ"ר יצחק הוקן ונ"פ כפלי ז"ל במאה רובלי : כ"ר אברהם הבחור המשכיל והבכין בכ"ר שמחה הרגון והנהדר כפסי זצ"ל במאה רובלי : כ"ר ישועה הנחמד בכ"ר אלישע גבאי ירו' הרגון לזכר אחיו כמ"ר יעקב הסבין מצוי ז"ל במאה רובלי : כ"ר מרדכי התלמיד המשכיל יצ"ו כמ"ר דוד הסגנית נ"י מתושבי קוביוב במאה רובלי :	כ"ר דוד המשכיל הבכין הנחמד בכ"ר יעקב הרגון והנהדר כפיוני ז"ל במאה רובלי : כ"ר יצחק רומא המשכיל הנעים בכ"ר שמואל רומא הרגון והנהדר ז"ל במאה רובלי : כ"ר אברהם לוי הנכבד והחשוב בכ"ר יצחק לוי הוקן ונ"פ ז"ל במאה רובלי :

כ"ר שמואל המשכיל

הנכבד והנעלה בורנאו הנכאי והמשטרל באמינה על מלאכת הרפסת הספרים בכ"ר רוד הרגון והנהדר בכ"ר שזאל הגביר המרוכס וצ"ל הקדיש מאה רובלי להרפסת ספרים לחכם למרשי קהלות הקרושות שעל טיב יזכר שם אחיו המנוח כר אהרן חבתי הנחמד והרגון נפשו בטוב הלין: והמקדיש המשטרל ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישעו: יראה ורע יאריך ימים וחפץ ה' בירו יצאח אב"ר :

והנהגו טרה **ביבניש** ונכבדה בה כ"ר אברהם שמשל הוקן והנהדר ז"ל במאה רובלי :

כ"ר שבת ירו' המשכיל הגביר המרוכס והנעלה בכ"ר יהודה הרגון והנהדר כפיוני ז"ל במאה רובלי : כ"ר כמ"ר שמחה החכם הספואר הגביר המרוכס והנעלה אג"ו בכ"ר יעקב הגביר הרגון והנהדר ז"ל במאה רובלי :	כ"ר הכתרים המנוכסים מקה"ק קד צא יצ"ו סינאו לעזרה ס' במחלכס למלאכה כקדש כהונס לכבוד נירס וקונס יעלס ס' פעלס וייסר סילס חכ"ר : כ"ר משה הגביר המרוכס והנעלה ז"ל בכ"ר שלמה הוקן ונ"פ כפלי ז"ל בניו יצאו לעזרה ה' במחלכס במאה רובלי שעל טיב יזכר שמו : כ"ר יעקב הגביר המרוכס והנעלה ז"ל בכ"ר שלמה ירו' הרגון והנהדר ז"ל בניו יצאו לעזרה ה' במחלכס במאה רובלי שעל טיב יזכר שמו : כ"ר מרדכי הגביר המרוכס והנעלה בכ"ר שלמה הרגון והנהדר ז"ל בארבע מאות רובלי :

ומקה"ק כפא אייעים

כ"ר המאה רובלי לחיי עצמו : והמאה רובלי שעל טיב יזכר שם בנו כבודו הידיד והנעים כמ"ר יוסף המשכיל הספואר יע"ש : כ"ר כמ"ר יצחק כהן הרב המובהק אב"ר ומ"ץ ורוש גלותא בק"ק קיסדינא החכם השלם הגביר הנדיב בכ"ר שמיאל כהן ירו' הוקן ונ"פ ז"ל במאה רובלי :	כ"ר אברהם קירימי החכם הגביר המרוכס והנעלה בכ"ר שמיאל הרגון והנהדר ז"ל במאה רובלי :
כ"ר הכוכב עליהם ראו הכתרים המנוכסים לכחזיק עינם למשחלכס לעסק הדפוס כמיס שעברו חף שלח כל כחליתיהו על ידס חמכס כשחלוחס לטובת ככלל ובשבור כחכניה כוחס. ולכן ראו לשלוח גס חז שסס הטוב פס לזכרון לפני ס' :	כ"ר אברהם קירימי החכם הגביר המרוכס והנעלה בכ"ר שמיאל הרגון והנהדר ז"ל במאה רובלי :
כ"ר אברהם המשכיל הבכין הגביר הנגיד המפורסם הפקיד הנאמן יצ"ו בכ"ר משה הוקן הרגון והנהדר מאנס ז"ל מתושבי לוצקא בימים שעברו השטרל לחקר אתרי המרפסיים ופזר מה נו לכבוד קונו להוצאות עסק הדפוס ישלם ה' פערו וההי כשברתו שלכה אב"ר :	כ"ר אברהם החכם הרגון והמלמד נ"י בכ"ר יעקב הוקן הרגון והנהדר ז"ל סמישבי קה"ק שרוק יצ"ו הוא המשטרל על הרשיון מהצעמוד לס' האדרת אף גס כמ"ר שמחה החכם הרגון פירכויץ הענות ספר האדרת לצנזור הנ"ל ישלם ה' שטרס מאוצרותיו הנאמנות אב"ר :
כ"ר כשה תבחר היקר הידיד והנעים קרם בכ"ר יעקב מנגובי הרגון והנהדר ז"ל השטרל להביא הגייר מפולין להרפסת הספרים האלו ישלם ה' שטר טרתו כזה ובבא אב"ר :	כ"ר אברהם קירימי החכם הגביר המרוכס והנעלה בכ"ר שמיאל הרגון והנהדר ז"ל במאה רובלי :

החברים המנוכסים מעמ"ד הרפס נוחנים עשרים חתיכות ס' הסבחר עם טירה ככף לאמ"ר הרב יש"ר ירו' הסבאי שטר טרתו ישלם ה' פעלס ותהי משברתם שלמה אב"ר :

הכבמות

הסמכת אמור הרב הכולל בכמה"ר יצחק דחכם האלהי הרוכח המפורסם הרובא המוכרה המחבר בע"ס אור
הלבנה י"ס פנה יקרה נב"ח

כאשר הקרה ה' אלהינו לכהלהנו הק' ביאת אדוננו מורנו ורכנו מלכנו ומזהירונו נר רהנו ונר חכמהנו עמוד
עדתנו צבי צבאות אמהנו הודנו והדרנו נזר ראשנו ועטרתנו צבי הפארהנו אור עלינו רופא נפשוהינו מליץ
ישר בעדנו וצנור השנחתנו ית' עלינו דורש שלוכנו ומבקש טובתנו כגק"ש כפארים זקנ"ים אשר קראו ה' להפארה בכמה"ר
יצחק הרב הכולל המפורסם בכל הפיוצה ישראל ואפילו בין כלבי הארץ החכם המובהק האלהי הקדוש הפילוסוף
ההורני הרופא הרוחני יושב בעבה החכמי דמלמד דגדול עוז לנו ומגדול אב בית דין וראש ישיבה
בקק"ק קלעא אינע"ס החון הציר הנאמן לעולמי דרוכח הגדול הענו כאד זקן ונ"פ חכם עדוף מנביא מאיר בנר המערבי
נר"ו יהל עד ביאת הגואל אנ"ס אכ"ר : בן ראש הנעלה לשם טוב וההלה נק"ש ככה"ר שלמה המשכיל שכל טוב
לה' הנכבד המפואר החסיד הזקן ונ"פ זצ"ל נב"ת ויא"א : ובראות מעלה הורתו את באור חדש לס' הכתהר שכתבאר
אדוני מורי ורבי גיסי הגדול היש"ר החון הכולל והמירכד הגדול אב"ד וס"ץ בקק"ק גזולווא יע"א : וכעברו בין בתרי
נדיו ואחרי ההקפה כמשיג מכוהלי בית פרושו כראו לנו לשבת ולהלל את הפירוש ולאשר ולקיים ולהכניס על דבריו
בשיר ידידות כלו איכר כבוד הרב הכתבד והמבאר כפתור ופרח יחרו וכהיותי אני עברו והלמידו הקטן שבהגמירי
הלמידיו ויוצק כים על ידיו מהמכס-כנגד אור בני כל"רו אזי צוה אלי להעתיק את שיר הסמכתו על באור ס' הכתבד
הנקרא בירה ככף : לכן הקרמתי דבריו אלה להודיע ולהודיע כתר שם טוב אדוננו הרב המסכים בהסמכתו כ"ד איש
רש ונקלה הצעיר מכל בני העיר אברהם ש"ץ רב"ק ומתלמד בן לא"א בר' שמואל
המשכיל הנכבד הגביר הזקן ונ"ס יצ"ו מפולין :

וליוסף אמר מברכת ה' ארצו ממגד שמים מעל ומתהום רבצת תחת :

• לאור בלי נעות ולא שניונים • רבים למן שנג יכל עיונים • חבור מפילפל אל אביר המכונים • זה לו חכש מאית ול"ב שנים • סלה הכי ברר בעסק בנינים • העלות ולא הוריד בכל ענינים • הרין בכל פרוך בני הנענים • די פעלו חסד לכל המענים • שיבה יקרה עם ימי הזקונים • יוגן לעולם סן קרה הזמנים • זכה שלמה רב סגן הכהנים • נפשו בטיב הלין בסור נאכנים • הסכים לחבורו ביושר מענים • עולם ומשמת בכל ערנים • קלעא ומתלמד צעיר החונים • פנים יהי חלקו בגן הערנים • עשור לחדש של גאלת בנים	• י מים ידברו להוציא האמת : • ו בכן הכו יתבררו יתרכבו : • ס וד הוד ה' אל יראו נגה : • פ שר כפר כבחר לחכם אחרן : • בן הא ודקדק כל בעמק שכלו : • נ שו קטורה היא לחכמות נעוה : • משה בכל קשה והקל קושיא : • ש כר ואגרא לו למן אל יוצרו : • ה אל ימי חיוו בחסדו יאריך : • ז כר שמו הטוב לעולם יעמוד : • צ דת שמו הטוב כפי כל נוכר : • ל רב שמו משה יענו בן יקר : • על בן דפקהני השוקתי באר : • להיות לזכרון לדור אחרון ערי : • נה דברי יצחק דמהחון בקק"ק : • בן אל שלמה ז"ל זקן גם נשוא : • בשנת והאריך נחלה לי עפרה :

המה ונשלמה הסמכת אדוננו מורנו הרב הכולל •
הועתקה כלה במלה מכתובת ידי בתרו בעורה רב מחולל •

והסמכת הזאת כתבתי ע"י כמה"ר אברהם החכם המבכה הלוצקי בכמה"ר שמואל החכם המדיני הנעלה נר"ו
אני יצחק המתחון והמתלמד בכמ"ר שלמה המשכיל הנכבד הזקן ונ"פ זצו"קל •

הסכמות

הסכמת כנהר"ר יוסף הדגם האלהי התונן המהגדר החזן המלכד בעמ' קבוצה כסף גרו' דמחקרי שברג*

ברכות אביך גברו על ברכות הורי עד תאות גבעות עולם תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו

- טירת כסף חרב יוסף : חבר אותו כהבונתו • שיר לסלמה רב הוך עטו חגדיל הורה דו יפעתו •
- הפליג שם טוב : חטוב אחמינ : הסכים עמי במחברתו • איש הבכנן הנני כונן תרצות כוסף אל טירתו •
- דעת ספר : אמרי שפר • ברכה הכל הוד הפארתו : הוילו זהב הנאהב כהרו נא גם בדפיטמו •
- ושמו יש"ר : איש הכאשר • יצאתי נכון לקראתו • איש עני דל רש ומלרל אין חכמתי כהבונתו •
- אחי רעי • ופירעי : חושן הרפס את ספרתו • על נן שצתי דככמתי מאחכתי את כעלתו •

בראותי השמש יצא בגבורתו • והאיר את כל פני הארץ כדו צאתו • עד לקצות הארץ הקופתו • וכל כוכבי

אור קדרו מיו יפעתו • גם עיני קבו מזרתו : הא אריני ונאוני ולכי יתר כחררתו • יושב קהלות ישראל וכנהתי • ה"ה נכוד גדולת קדושה ברנא ורכנא מן היושבים בחצי גוון עגולתו • כמזהר"ר יוסף שלמה ד-ים השלם החזן המלכד הגדול הרופא הרוחני צדיק באבונתו : הבולל ההכמות הרמות בצדקתו • ולא השאיר לקט ולכן קם בבית ישיבתו • וכפריו עיטרים אהו • ולקח ספר דבכרד להדכס מורנו ורבנו אהרן הראשון ה' המקיבל האלהי והתוני הכחבר הגדול אשר כל ביה ישראל עדה דקראיבנשענים עד דעתו • והציב את סג' גבחר ישרים לקראתו : והשתכל בו באספקריא המאירה בהבונתו : ורזי עעדין לא ירדו הכפרשים לכוף דעתו : ומקצת קצר יותר סרו כהבנתו • והכאריך האריך יורה כדו ועדין לא באו עד הנליתו • וקם ושנס כרגיו לפרש את הספר הנכבר הזה ולהשיב לשואלתו : כאשר יראה הרואה עד היכן כגיע יד הככרו • הפליא עצה והגדיל הושיטו : ואני הדל בחכמה עברתי על סביבות נבעתו : ונהניתי מצוף יעדו • וראיתי שלא השאיר שום דבר בלי באר בחקירתו : ופירש אותם כפי האכה בהכנתו • כאלו כהבו המחבר בבהרא כהדורתו : והכפרשים הראשונים נלאו לכלל כד דברתו • וארוני אחי ורעי אפוי ופירעי הוציא לאור צדקתו • ופרש הספר כדרך כל הארץ באכתו : והמסינים והמשמאילים לא יוכלו לצאת לקראתו • כי הוציא הרברים לאכתו : והוא חכם ויבא טוב כרחוק עצתו : לבניה טירת כסף סביבתו • כי כן דרך ההכמים לחור בחירתו : כאשר כהב סוף הגאונים וראש החכמים בכעלתו • בהלק שני מספרתו : בפרק ל'ו בחלק שני כחוקרתו : ואפשר שיגיע הדבר הכניע אר האיש (ר"ל השפע) שעור שיפגע על שלמותו ולהשלים זולתו : והרב הנכבאר באראת המפר הנכבר הזה באר • שבע כחלכתו : כאשר שר המחבר בראש ספרו בשירתו : והועיל לכל בני ישראל ערתו • וגלה סררי הכפר עמיקתו וכסדרתו • וכי יוכל להללו כל הכוסף גידע בגרירתו : כמאמר ר' חנינא במאמר סיימתו : כי עשה טובה גדולה בישראל בהרפיותו • השם יחפץ את קרבתו : ולא חבר זה הפירוש להנאתו • אלא לתלמידיו ואחיו ורעיו כרוכ דמדותו : לא להבונים העם המזולים בהורתו • כי זה כמה שנים הורתו אומנותו • ולא נהועל אפילו בסעודה כצורתו • כי כל ישעו וחפצו להעמיד הלמידים הגונים ולהציבם על מצ"ב משמרתו : וליעור הישן משנתו • ולהקיין הגרמים בהרדתו • ואחרי ההקפה במושג כנהלתי ביחו : עכדתו על חבונת אמת הפברות הכרות המבוארות ברויזותו : וראיתי כי תועלת בלתי משוערת הגיע לכל עדתו • כי האיר עינים עורות הסגששות לכצוא סררי הכחבר על יסודתו : אמנם בראותי את הגולד כי יהועיו ככנו רבים כחשקתו : אבל אם לא יבוא לכנבש הרפוס שוא עמל בונה טירתו • ולכן גם אני ההעורתי לעורר אדברתו • ולהככים בשולי כסרו הסכמתו : אע"פ שאיני רי לעבור לעבתו • כי מי אני ומי חיי לגדור בגודלתו : תרכנתו ראשי לאהבתו • לבוא על יסודתו • ולדרוש לרכים לעמור על סכונתו : ולהוציא זהב מכים על הדפסתו : אמרו אחי ורעי הראיתם כזאת בכחברתו • צאו נא לקראתו • והוציאו הוצאות דבות להבנתו • אברו בגוים ה' סלך במלכותו • ומלנו ישפר עלינו בחבתו • והשתדלו להוציא הפירוש הזה לאורתו • היות כי ככת ספרי חכמינו נעדרו ממנו מהעדר הדפוס כבינונו עם צאן מרעיתו • ודבר בעת מחוס כאתי בהסכמתו : קנא קנאתי לאלהי ולכבוד החכם המחבר והמבאר יחריו יהיו חמים בתומתו • אף כי לא נצדכתי למעלתו • ולא שאדני בשאלתו • אמנם רוחי כבינתו • יענני מרוחתו • קום נא כשיאוח לעשות מסער בעבור טובתו • שהשיב לכל בני ישראל איר במושבתו : והנה קמה וגם נצבה אלומתו : ולכן אחי ורעי ומירעי כל בני גילי והתועלו כהבונתו • חישא ובואו לראות כי לא תמצאו כסתכונתו • הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם ושובו נא לאיש גדול בדורו וכסרתו • וזת ישר לכם כמחברתו • אשר קרא שמו לקראתו ושם התגורו • כי סלק הדרך לדעת דרך הרב באבונתו • ואם ילעגו עלי מהלך פה ומי לך פה לבוא במחיצתו • והשוכחי תהיה החכמה לחכמים וללוצינים ליצנתו • כי אין לכם דיע ברעיות • בעבור היותי נרצע לאהבתו לשרותו כי חכמת חכמים בדתו • וההוכמים יכירו כל א' וישרפו בנחלתו • כי נשיבת נחש עקינתו • סורו נא ובואו כל בני חכמה ולכרו בכסרתו • כי קנים מידו לו כאורים ותוסים גלה רזי צפונתו • כי ביה יזב בני הדור לשלכותו • הראשון וחאחרון באמונת תורתו • ולא הלנו כמחשך לדעה דעת המחבר מפרושים אחרים רק מבאר באר מים חיים סכארתו • טעמו וראו **טירת כסף** לפי חכמתו • ועם לוח ארזי נבוא עד חבונתו • השם יהיה בעוז כמשאלתו • להוציא לאורה כל מחשבתו • ועשיו יאמרו הזקנים אשר בשעת בת רבים כל א' לעמתי • אשריך

הכנמות

אשרי הרב רכנו ואשרי דורך ואשרי שוכו להכרתו . ומי יתן וירבו כמודו בישראל בהכמתו כיראהו וכשכרתו :
 זכר לאלהיו באהבתו . הענות ככושו וזככתה אדר אדרהו . הגדיל תורה בעדהינו כהנארהו . והעכיר הלמידים הרבה
 נגדה הגינתו . ועשה סייג לתורתו : וערה ארזי וגאזני אלופי וכידעי אין איש בדורו כפותו . אל יאשיכני שבאחי
 נכוש שק לשער ביה ככורו . עכ"ז אומר ועל כל פשעים הנכה אהבתו . כה דברי אודה דבק פאח הרוש שלוכו
 ושבתו . היום יום ז' בכדר ויקרא ג' לנישן שנת וכל חעם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול ה' **השפר** לש"ק

שאבק בעפר רגלי החכמים ויראי ה' וחושבי שמי ומכבדים יהוש קטון שאין בו כמש לעכד נמכר יוסף ליוסף אגי הצעיר
 מקטני העיר יוסף בלא"א יעקב גבאי הגביר המשכיל המבין נב"ח :

ועוד רציתי שאת משלי . בשבח הכפר בנועם שיר מהללי :
ובשבח המבאר בכור כל בני גילי . בעזרת צור הוא מחללי :

י זל מים גדלות	בן פרת יוסף על עין	י יחי עד מאה שנים עוד	ינוב עם שיבה סוב עין
ס וקר סידות גולה רזים	פוכה חכמה מכלי זין	פ ענח מצפוני כבחר	כל קשרין לו משחרין
ט פירדו שם טירת כסף	כלו סלה פסול אין	ק שמו נאוה הוד ותהלה	כה מוכו דודיו מין
ס פליא לעשות הרק קושיות	יש לו די פרזלא שניין	ה הן עוד ירו נטוי לנצור	לוח ארז ליהוראין
הכב השלם כביר כצאה	ידו כקן חכמות ז"ן	יטר חמים מרכיץ תורה	לפני העשירים ועניין
נן רנ משה חסיד גדול	ידו בכל כל חזין	ח זק צור ירו הרם את	קרנו : יעטור על רגלין
א מן רוחו ושלה עוד ישלח פארת על העי"ן			
הקובל מנחת שי לארזי כשיר העשיר הור העני			

הסכמת כמהר"ר מרדכי החכם השלם החזן המלמד המחבר בע"ס צוף דבש וס"ט טוב טעם נב"ח דמתקן קז :

יוסף הוא השליט על כל הארץ : הוא המשביר לכל עם הארץ :

מת נמלצו לחבי אמרתך מרבש לפי

י"מה מתקן מצוף דבש גפת אלי	חכי וערכו לי והרבו כוסם :
י"חיים אשר גלה מאור גולה ואב	בית דין קהלות יעקב ויהוסף :
י"דרוש הכי דרש בשום שכל וזוך	רעיון כמבחר אהרן בן יוסף :
י"כמוס וסור חתום הכי הוציא לאור	גלה צפונותיו וכל רז חושף :
י"יוסף שלמה רב בני מקרא אשר	הפליא כחכורו בשירת כסף :

מי אנכי ומי גם חיי להתערב ולהתקרב להמנות בין החכמים לכתוב הסכמה לא לסדתי חכמה ומליצות קדושים לא ידעתי
 כי לא איש דברים אנכי כי ידעתי את ערבי כי כבר פה וכבר לשון אנכי . אכן לאהבת הדרת יקרת עשרת כבוד גדלת
 קדשת מעלת הרב המחבר מרנו ורבנו כמהר"ר יוסף שלמה הרב חולל החכם האלתי שובתק התורני השליח
 המלמד הגדול השריבין תורה בישראל נרו"ו ולפליאות עסק חכמתו ומתיקות אמרתו ונועם מליצתו שהפליא עצה הגדול
 תושיה וגלה רוי סתרי צפונות וזכר סודות עזוקות של הספר הקדוש ספר המבחר ושב המספר בפירוש כולל ומסטיק
 כלשון צח ונקל להשאיר אהריו ברכה בדרך השלמים שעשרם יערה לזולתם ויקרא את שם חכורו היקר בשם **פזרת**
כסף כלו סלה בלי פאלת כתושיה זהב במשכיות כסף אין חקר ליפיו ואין עוד להתדתו בצדק כל אמרו פיו אין
 בהם נגזל ועקס : כלם נכוחים למכין וישרים למוצאי דעת שפתים ישק משיב אמרים נכוחים . לכן באתי על החתום
 לאשר ולהרר ולפאר גורל פעלת חכמת המחבר וחפארת פליאות נעימות חבורו הקדוש והמתור כן יבנה וכן יצליח להרכיץ
 תורה בישראל נרו"ו . קטון המתלמים פה בעיר קלעא איע"עס נ"א מרדכי הצעיר בלא"ח כס"ר שלמה נבאי חזק
 הנהדר ונ"ס נב"ע

יום שני לשבוע ר"ח ניסן כשנת ור"י שר"י לב סתה פ"ק :

המכמות

המכמת החכם המקובל אלהי והריון המצויין כמחיר אברהם ירו" החון המ"ה ואב"ר דק"ק גזלווא בע"ס קרש קרשים ושאר כפריו בן הנגיד כמע"ר שמואל הכשיל המכין השופט צדק הגביר ההגון הנהדר פירכוויץ מראשבי לוצקא נב"ע : בבמ"ע שלמה החסיד השלם הענו הזקן וג"פ ירא אלהים מרבים יעמ"ש :

איהן לקי איהן

- ויהי כראות תלמיד אחד מצעורי הלמידו הרב הישר הנאמן
- יחוש בן זכו"ב בן ארבעים שנה כל הימים בבית עבר נאמן
- את נעם ספר המבחר בטוב ההנהגה מחרש מעשה ידי אמן
- ואת יקר הארת הבאיר המספיק שעה רבו הנ"ל מופת הדור והזמן
- אשר פיו יקבנו בטע **ט"רת כספה** שם הטה שורה וש"י אורה נאמן
- שם עין "הרעה שם עין" החיים נט"כ כסף וזהב וסגלת מלכים בכספן
- ונבעו מצעני החכמה כי ערה עד היסוד בו המבאר מאכלו משמן
- ונגלה כבוד המבחר וראו כל ישראל יחדו אור דת אליה בא מתימן
- ובאור **יט"ר** יראו אור חוזר ויאכלו כרב טוב העצין מלא הנשר מן
- בשכר זה אנא ה' ברכית הורינו תהיון על ראש חשד וחסד ואמת מן
- ינצרותי ויגוב ב"כ מובה בברית ההי"והשל"ו כיהר תקוע כמקו נאמן
- יהי שמו לעולם לפני שמש יגון שמו כשמש אורו להלמידיו כל עת מומן
- אז ישיר תלמידו אברהם את השירה הזאת בקול הורה לאל רחמן
- ויאמר לאמר אשירה לה" על נמר בנין מירה כסאוב"ה ישראל לא אלמן
- מאלהיו דור דור ומררשויו דור דור וזרנשויו זה דור דורשויו נאע נעמן
- איש שר ישר ואהב לתוקן ישראל רד עש אל ועם קדושים נאמן

- וראשי בתי השירה מייבדים על שם רבו הי"שר ושם אביו המניח
- וסופי הברות קורים משקל ר"ה בסניר ע"ש ההלמיד ואביו שם בן נח
- וזה במכוון כמנו כי הרב קודם בכל הקדימות ולכן גם שמו מוקדם
- והתלמיד מאוחר בכל לכן גם שמו מאוחר דרך מופר כי זה כל האדם

וזאת היא השירה : אשר ע"ש רבו מחוכמה :

- כי לא השבית נואל איש הפארה
- מכור יש מים בו מי דת ביה
- עסקי הורה האל הכבודיה
- אף שם חכמה נפתלים נמקרה
- ההחיל מירתו השלים עד גמיה
- העלומה הוציא אור רבא גברה
- יגדיל הורה יאדיר ידליק ברה
- צדוק יט"ר על שכמו המ"טה
- הגיע עד חבלית המשמיה
- מורה צדק דיין אב כהן רה
- ובגן ערן לצר"ור המור איה
- עיניו ראו אור זיו אסקקיה
- לעשות ספרו חכמה המצורה
- לזכות זכות רבים ידם קצרה
- יעשה בקשתי לראוח אורה

קרו רעי האל אל ישראל
 מאד הפליא לעשות מים למשות
 ור האל ליראו גלות האב
 נה דרך כבוד טוב המסחר
 כח לאל גור אף גם עור
 וימשיך חוט חכרו כי הוא עברו
 עז לתום דרך ימיו הארך
 רם קרן מורי הורי גורי
 לעלות אל הר אל טוב נהר
 לב טוב הרעיון כהן עליון
 החובל שם טוב היא שותר טוב
 ה טובו מה יפיו וצבי עריו
 די יפיק את כל מטאל אשכול
 איר נר הלמידים הנחמדים
 וז צ"ר לישועה ולרוחתי

- חמה ונשלמה השירה :
- בעל החכמה והתפארה :
- בשם אל גדול וגורא :
- והנצח וההוד נאור בגבורה :

הכנמות

ה

ויובת עיר אברדם שאת משלו • בשיר ירדוה היסה ניפך משלו :
 בשבת כפר הנבחר והוב מה לו • ובשבת הבאר עריו ושבת פועלו :
 בר ארין ובר אברין אין זה עפר משלו • נפל בניעמים חלקו וחבלו :
 ועמו הנזב ושם אביו המעבילו • ושם אביו אביו משדשים ברגלו :

לקוט רועים מכלול מוצא ה
 הביאוך כמיש נבחר מ
 בר לא יערוך לך זרב ו
 לש מאני משנת מצרה ל
 לום אוהבו כדרך ממסחר
 "ב הנתובות חכמה בגלילי
 רכלהך עין דעה לאשר אין
 יש לך וכגלה זהב ו
 הוך איצרותיך על רצפת
 כודותיך כנק דות
 ורה אהרן רופא דגם אין
 כך במאר געלח לא נחשב
 ודך כנפי יונה נחפה ב
 מעשירה היגים אם אפס
 דן כי טים לך אם הועפות
 ו"ן שערי הרמה על שלחן
 זנים המדקחים ורהיקית
 ין אפריון לא ישקל
 שראל חלו בך ונטילי
 כחין ערכו חנה סנים מ
 וד רז טוב מאלפי זהב ו
 רש כרותיך לקטח ב
 מפיישים מעמד עם רצי
 מ על ישר משביר לקט ה
 נשל מכמני זהב ו
 רצינו בך כל ימיו לא ב
 ליט אחרון הנביר פרשת
 היר לא ירהק חבל ה
 דקך הוציא לאור כנגרות
 דרוש כממנונים בקש כ
 רחוב שכלו נקבי משכית ה
 עמיד באור מספיק על ארני
 יעין שבלו בנה לך **מירת**
 זיוות עמורך עשה
 פחי הזהב הוך משכיה
 תיק צדף הוך כיר בצרות ה
 ביא כל איש על פריך אלף
 טרו צדיק כי טוב פריך מ
 יעזים אל יום אם תסח
 ראש שך מבתר מוצא ה

שדים את לאיש כער
 כזב דעה כאר נאו
 גולהך פרי "פ"ר"ר
 גילים אין לדעיה כו
 ביל עולם לדנחיל ו
 בנן נכללו בן ב
 גדים את ועין הי
 כון איצורה כלי דמד
 וכים כך ואת גו
 בה את כעכח
 חבוך ירוד געי
 בע חכמות בשמים רח
 ליבות דה אמה בר
 כי אהה בלא ניצ
 כקיד בלא זר
 זה צדק הגם עני
 יופי מענה הין לא
 יצין בטור א
 די כופרי ומעתיק
 רב כורכי במאמר
 דר רוכלים ורא אנ
 אך חבשו בכסו
 לא קנו זכות הרב
 רוכנו הלא חס
 בריו דרבינות ע
 כל ישעו וכל הפצ
יוכה שלמה י
 קן כירך כאר זרי
 בא קושיות הלא הר
 שונך בן ולא הר
 דרך עוז וכל כתר
 נמצא איש אשר כו
 דריו הוא וראש קני
 הושיו שם אשר אה
 כימים נכספו לראו
 הוך פריך לאוכלים זי
 דירים יחזו אור ד
 לי הדפים אשר יבו
אמה מעשה
 בנות שירי בבכפר מ

מבחר

כסף

והסימן בן ארבעים לבונה :
 וכות הרב המחבר הגן על א"מ הרב המבאר ועלי תלמידו הצעיר אברהם ש"ן רב"ק •
 להאריך ימינו בטוב וניכה לראות המבחר ושירתו ברפוס כפי כוונתנו אביר •
 נכתבו השירים ביום ב"לם" וזאת הברכה י"ר לירח האיהגים שנת **פרטין** עליו עננו פ"ק •
 ג

הקדמת המבאר

יה נצרה על דל שפתי ומער
 *ולישעך האב להעתיק ספר
 *סידות רבינו מאד נכרו
 *פחה דבריו הן יאירון דרך
 *שכל *לכל *כי *האמין לשמועה
 *בו *נכללו כל מעינות החכמה
 *מה גם מליצת רב עטקה למאר
 *שיח וכי שיג קט כתבנית באר
 *הגות הבונות לב לקונה דעת
 *חיון *זיו *קבוצת רז בלוח ארז
 *אנא *מצא *צירי אמנית לבי
 *ירי דרועי על מלאכתי חבון

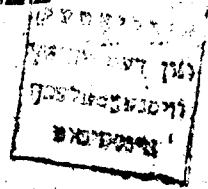
ראש עבדך יוסף שלמה כוסף
מבחר להרב אהרן בן יוסף
 פלוי צדיקים בין בבאוד תוסף
 לבצור בבליסלוחי הבואת אוסף
 הכר לאברהם ולבני יוסף
 תורה אלוה שם לעד ביהושף
 לואת בנייהיהו **בתיבת**
 בשביל מעין פעזיק ובאסף
 ישבע ערי יחכם ולקח יוסף
 אצור לפתח צפונים תוסף
 הסר לכל כעיק וער ומשכף
 נפשי השובב עד לך האסף

בשם

הנחת ליעק כח • ולחן חונים עממה ומנוח • אנכי עפר ואפר • שכל ליראוי כסם וליודעי ספר • יוסף שלמה
 הכנזה והדל חסידים • בן משה כחכס הענו הכסיד ועבד אלהים קדושים • ככה כל כוללתי • יעז קמתי נחתי • לכחוב
 באור קצר על ספר המבחר • הוא ספר יקר מענינים ומכל מסחר • מחובר על התורה הכתומה • אהת • הוא ליוולדה
 וחמה • אשר חון וחקר וחקן לברר וללכך • סלח מן הפסולת ובר מן החפץ • הרב הקדוש רבנו אהרן מרוכא בן רב יוסף •
 כגה סיגים לכתי כסף • חוינת לעורף כלי יקר • כי לחבינתו חין מחקר • דבריו נרושים ומחוקקים • אמנם הדברים עתיקים
 דלויים מכחזרות עמוקים • גלויים לחבר בחכמה מעמיקים • דרושים לכל הפניהם • אבל לא לקלים המרוץ כסם • כי
 מלינת סרב נרה • ולשנו קנרה • ובדרך רמו והערה • לכן קמו משכילי גבורתו אחריו • ומלא חת דבריו • לחסוף מנשינו
 וסחריו • ולבאר מהמרוץ • והאחרון ממסריו הוא רבנו מרדכי • בכ"ר ניבן הנדק והכוללי • טרה הרבה להגיה את ספר
 המבחר • עשה והגלים ולא אחר • הגיטו מעשינות המעתיקים • והעתיקו עס נרוץ נסך מכלו בבאורים ונמוקים • והגיג
 מראה מקום לסטקים • ואחר כן עשה באור ארוך פלוי קראו מאמר מרדכי • להחיר עיני המבינים ורע ברוכי • זכרה
 ט חלסיו לטובה • וזיהה מנחתו כבוד בעולם הבא • אכן למה שהבאור הכטסה לספרו הכתומים • ימךד לכונה ונשימתי •
 חס לאשיש בארובה טונה המחבר מה שהביא בקנרה • או לכניא הכקדמות הנרוכות להבין דעתו הכרורה • אשר קלן
 המחבר בכיומו סומך על כלומדים כסדר וכטורה • או בשביל שבמקומות ימנלו דברי המהגר כוונתם פירוש במקרה אהד
 יונת לכמה פנים • יחברו ויתלבנו למבינים • לכן ירבו המעשרים לדברי סכס אהד • ברול בכרול יחד • יוכיכו הדוד
 בלכות הסופרים לשלוב מים • כססון מעשינות החיים • ואני הדל המכיר את ערכי • יענה כפני נהשו והכטי • לא למדתי
 רממה ודעת קדושים • בטענות ודעת לכחוב שלישים • ולא אצטר כח להבין קינה המהברית • ולכננה למחנה מפרשי
 ספרים • בעבור חושי כי קצר כמטיג והלשח דעי הרזה • ושמך המוכנ גדר מוח וגדר מוח • אמנם כדי לחקיק בזכרתי ממה
 שטעמתי מפי כדכס כבאר דברי הרב ומלוהיו • נחצורדתי להכנס בחלרוי ולהחיות פליהם הו • ממה שלמדתי מפי השמועה
 מדברי סופרים • וגם מפי ספרים • כלי הכדברים המקובלים • יעשו רשם בשכלים • בבאור קצר ובכוננה לטון נקלה ככסוטי
 דבריו • ודעת ששזי ברור ימללו כיוצר לבי אמריו • חך חמנה אהמרה דרכי מחטוף בלכותי • ולא אהרום לשלוח ברשיוני •
 במשאל באיר כטורות • כי בער חכמי מליש ולא מבין חידות • ידברי באירי לא מעלים ולא מורידים • לחכמים הכלמים
 ולמחמדים • כי אהל לקרי העיון • הסר כנילי ולחלמדים • חולי יוטיילו לדעת לשון את יעף דבר בלכון למודים • וקרהתי
 שם הכחור כוס **סירת כסף** • כניחוחו לכל משהוקק וכוסף • להבין כסף מברר לטון דליק • וכשפתי כבון המנח הכמה
 טעב פליק • ובוד הטור פלוי לוח ארז ליתרון דעת • כונת הרב הטובעת • בדרושים • ככעלמם
 וספרים • במקומות מסורדים מאגרים פורקים • יחסכו יהדו לפט חורים וחמים • והמה בכחובים יהדו יכיו המים • אהד
 נחסד למנוח חשבון חודיש מןמו אה • כלוח מוכן ככני הקורח יכיה • לקבנס להגודה אהת • ובשערו האתח ימנח נחח •
 וחקלי יטט לפני כשעין • לכן אחתי לכך וטח ולא להיות שרין • כי אה קצר מנע הביערי • ככה השקחי גדלה מהשגתי •
 לעשות פרי לבריהתי • עס טוב פרוי והטובתי • ורחמנל לכל כעי ינרף למעשה את מחשבתי • כי כונתי לממים • ומחתי
 אשחל להסיר ממני פיק ברבים • ועקשת פה ולוחם שפתים • יכין חח נשדי וישייר כבילי • וכו' אלהים יעזר לי •

*יוצר רוח אדם ביקר
 *ודמותו צלמו שם עקר
 *סמכני לך נפשי חיקר
 *פנה דרכי רגלי חוקר
 *ש"ל"מ"ה אהיה עת באקר
 *בין נייב *כבחר *שיג*הוא סקר
 *עק רוח קרסך ורים קר

הוא תולה ארש בלבושה
 טח הוא פשה כטי ולשה
 רוח אפי נחשב כמח
 בנחוב דת ברה והמיסה
 עושה טוח בשת בבליסה
 הבין לבי יעש פו מה
 גי ער אפיק אמנח חכמה

אנא אדני הון והצליחה
ובסוף לידו על כתב יושר
הודת כהנים זה אשר נרשם

אל עברך היום שלא עורה
אברי אמת מצות דבר תורה
על יד ארון הוים בויקרא

ספר ויקרא

ויקרא

(א) נדום החלי בבאוד הפרשה אכיר לך
מעם גדול (ב) יש כן המינים שמוענים
מה הצרך לבאר בתורה כבוד האבות וכבוד המשכן
היאך נבנה וכמה נבנה ושנה ושלש בענינו ואח"כ
ההל לענין העולות מה הוא בין המוקרב ואיך הוא ואנה
ישרטיחה יעשה לו והארץ בענינים כמו שהוא ידוע אינו
צריך באור ובנראה זה הארון כלומר תקון הקרבנות
עם בואו באהרות עיומות ונבול קבוע וזמן משוער המצא
במקומה מדברי הנביאים שאין להם רצון לשם ית' שכוני
בנוצר ההפץ לה' בעולות וזבחים (מחולל ח עו) : לא
דברנו אה אבותיכם ולא צויתם ביום הוציאי אורם מארץ
מצרים על דברי עולה וזבח (ירמיה ז) הוציאה ה' באלפי
אלים (מינה ה) וכיוצא זה ערים רבים כן הכתוב :
(ג) וגם הו עת לא הביטנו כלל וכלל (ד) וזבח
כתחוקים המינים בטענתם .

ועתה שמע

(ה) כבר אני רמזתי שלא בא
דבר בתורה בין ספור בין זולתו
(ז) כי אם להודות יראה ודעה ולהישיר לבנות בני אדם
ולהעירם בבניהם כדא מוכה ולהפחדם מעשות עול ומלכת
במדות רעות (ז) והנה אין למאמיני השם יותר משלטה
חלקים (ח) אם שהם אינם כהעסקים כי אם לצרך
עמידת דגוף ולא בשום הנאה מהנאות של העולם הזה
ובל ימיהם בעבודת בוראם : (ט) או שהם עובדים
לידאת השם והקיני ועם זה הם משהמשים במלאכת העולם
הזה ומשנההפנים ביוז עור ומבקרין חק ביתם ודי חיותם
על פי הצרך ונעזרים איש באחיו על האמה ואין להם
הדעות ולא קנאה מאחד לאחד : (יוד) או שהם דומים
להלק השני אלא שמוסיפים עליהם שאלו חוששים להשתמר
משונאיהם ולהתגרות באיביהם כדי לנצחם : ואלו צריכים
להמליך עלהם כדאי לומר הנשים מדרך הישגה :
(יא) והנה תורה ה' הנתונה על ידי איש זך החבר
בראשונה הודיעת במעשה הטבע שזיה יעלה האדם
לדעת בוראו ולהבין אם הוא בשיגה בכל מעשיו ידיו אם
לא : בין השגחה בללית בין השגחה פרטית (יב) ולמי
יהבן ההשגחה (יג) ובספר מי שגטה גלא לקח מיכר
ולא

(א) טרם ההלי וכו' ישן שהספר הזה הנקרא תורה כהנים
רבו נגזות מודיות מעשיו הקרבנות וטמאה וטהרה ונגעי
זהים וצנדים וכיוצא בהן להכנין ועומ' מדיבין עליהם לכן
כדי לקחוס פי קטני אמנה הקלים הרב זו ההקדמה לכלול בה
טעמי הכהנים הרשומים בהנהגה אמת מראש ועד סוף בין
מעשיו הכפורים בין מעשיו המנוח כדי שישמע הכס ויוסיף
לקח וגל יחליט אמונתו ויכיר הספק מלבו : (ב) יש מן
המינים שטוענים וכו' המינים הם קטני אמנה הכפורים
ומטילים ספק בחמתה הכורה בין שהיו מלמדה העולם בין
שהיו מישראל : והיום צענוהו רבו הובדים מהפרטים
מישראל יחזבו לחכמה לעולם זה יושבים ודורשים באגדות של
דופי בהטיל ספקים וטענות בזמן אלו המינים עד שאלה
מרכיבי זמננו חכם בעיניו מנד נטוהו להסביר בילדי נכו י
מלאו לבו לדבר כרה ולומר שהורה הכהונה ע"י מה מחוייבה
להיחה בסדר כלהו כפי גדול חמתה אמנם היא כשהחכה
ובזמן בית שני חזר עזרה וכהב כפי העולה על רוחו לכן
נמצאים בה דברים סותרים זה את זה וורים ורחוקים מן
השכל : רחמנא לילין מהאי דעתא : (ג) וגם הדעת לא
היכלנו כלל וכלל : ר"ל כמו שדברי הכהנים מעשיות שהין
לש"ח שום חפץ ורצון בעולות וזבחים כן גם השכל לא יסבול
זה כי איך יעלה על לב כל משכיל שהיה הוא י"ח צריך לדבר
וכנה מדבר ומופתי השכל הורו שהוא יחזקה מחוייב המטותות
לעצמו שלם בהכלות השלמות וכל הנמצאים צריכים הליון כי
הוא הממתיאם ומקיים צמתיאות : (ד) וזוהי מהחוקים
המינים וכו' ר"ל בשאי אלו הטענות מהחוקים : ה' צדקות
דברי הכהנים וכו' מהוראח השכל שאין לש"ח שום צרך והכאה
בטוס דבר אין לו חפץ בעולות : וישן שראו לשי זיוף דעתם
שכאלו אלו המנוח עומדות כנגד דברי הכהנים ולנגד השכל
לכן הטילו שמץ בחמתה הכורה ויחכו שבוס לדבריה : אמנם
השבוס חללם כמו קיבאר הרב בעשמי הקרבנות : שחס היה נון
האספר בטעב האדם שלא יחטא או לא יכיר צרך לקרבן כמו
שהכריח כל עוד שהוא בשווי מנו לא יצטרך למרקחה : מנאל
שדברי הכורה והכפואה עלוים בקנה ה' : ואחר שערך הרב
קוסות וטענות המינים משה ב' לדבר בעשמי כהני הקלס
כמו שיעד לעיל באמרו אכיר לך טעם גדול (ה) כבר הני
רמזתי וכו' ר"ל מבראשית עד ה' המקום בכל ספור במקולמו
הקראי נהן הרב טעם למה נכתבו בזהרה ולהוכיח צדקן כלס
יארך הדבור ועכ"ו אכיר קנהם מן העשמיס הכוללים : ה'

בפ' בראשית בפ"ס והאמר האלה אל הנחה : וכו' בראש
חס לכירות יראה ודעה וכו' אלו הם חרבע השמודים אשר כל ביה החורה נגון עליהם : השנים הם להקין הגוף הם ללמד
מדות טובות ולהרחיק מן המדות המנוגות : גמיס ללמדה הנפש והמנוח לזכות והאמונות אמתיות ולהרחיק הדעות הכוזבות
וכל הספורים שבו בחורה וכן המנוח לא בלא לריק הלה להודות ה' מאלו הד' דרכים : (ז) והנה אין למאמיני השם יואר
משלכה חלקים : ר"ל במאמיני השם ימנאו שנה מדרגות כל ה' מהם צריך להכנהגה ולהוראה מיוחדת לפי מדרגתו לכן גם
סבורי ומנות הכורה כורו דרכים וכיכרות לכל כה מאלו כג' חלקים (יח) חס הם אינם מהעסקים וכו' זו היא מדרגה ה'
והם כפרוטים מכל עסקי העולם הוא לחטך וחליבו וחליטע ושאר המהבולדים שאפילו לא עשמו פעם חכה כל ימיהם וכפי זה
החלק נזכרו בהאר ספורי הפרוטים שמהם עמוד הרונס להיח נבדל למרום וכיוצא להכנהגת הפרוטים כשנוו גם קנה מטח כגון
זין הכור חס ידור לזמן קבוע ואם ידור בכל ימי חייו וכגון קדוש העם במעמד הר סיני (ט) או שהם עוסקים וכו' זה
החלק כשני מן המאמינים הם הצדקים מחויקים בקיום שני חלקי האדם בהקין הגוף והנפש עם קיום המין והכנהגת הניח באמונה
ובנדק כאבות הקדושים וכפי זה החלק ג"כ נכתבו ספורי הכורה שילמוד האדם מדות טובות להכנהגת ביהו וכן נשנו מנות נריכות
להכנהגת זו (י) או שהם דומים וכו' זה החלק השלישי בהכנהגת המדינה וקבוץ המדיני בהקין וציוסה באומה אחת שצריך מנהיגים
ומלכים יועטים שוכטים וכופרים : ולכן גם כפי זו המדרגה נשנו נאות נריכות למלך ולשופט ונבוא ולזה נשנו חקוני הדגלים
והמטות והכנהגת טרופה המלחמה : טס האויב וקריחה כלום וכיוצא : (יא) והנה הורה ה' וכו' ישן שחזק העולם הוא דרוש
כסף הניור והוא מושיל מאל לעלות ממנו לידעה הכורא והשגחתו ויכלהו לכן בראשית הכורה פחה בנדעת מעשה הטעב :
(יב) ולמי יתכן ההשגחה : כל כך גדולה חנעלה ידיעת טעבי הנמצאים כי מיקיטה זו ידע למי יתכן ההשגחה צפרטיס ממה
זוכר כבריאה חס הנינו בגלל חלקים וכהנהגת כסף זו כ"ח יבין רמז גדול שלו יתכן ההשגחה היתה משאר השפלים :
(יג) ומספר מי שכתב וגל לקח מוסרי כגון ספור האדם איך בהיותו מוזהר שלא לחטול מעץ הדעת לא לקח מוסר ונטה אחרי
האות חמנו וכן ספור כל דורות האדם עד נהו וינאו בני האלהים את בנות האדם וכו' וירח ה' כי רבה רעז האדם בצרך :

וספור שכרות נח וספור רשעה חכמי סדום י (יד) ומה שאירע לו : (טו) ומי ידע והבין וקבל מכר וידע את בוראי בהשתכלות מעשה ידיו : (יו) וספור בפור חמיהדים לו (יא) כי יספר למקבלי התורה (יב) כי הם בלי אית ומפת יחזאת השם י וכל אשר אירע בהם לא סרו מדברם הישרה י (יג) ואיך שכרם חיים מכל זק כנוכר לא הגיח אדם לעשקם ויובח עליהם מ'מים (הליס קה) כי האבות ואם הם טהלק השני הפשוטים בכלאת העולם הזה לא היו עוסקים יותר כיצד ביהם י (כ) וספור הבאות ביצחק רמו זח הענין : (כא) וספור יעקב אנה הלך זמה שהקרה לו בלו ויודיע בהשגחה השם על הם לא נוכר בפרט לכל ענין ווכר י והארץ חבתוב ביהם אלו (כב) להודיע למי עם נהן החקים והחורות (כג) לא כי בדר עם בדרך מקרה י (כד) ווכר לקחהנשי האבות להודיע יחוסן בי עמיד לצוות באבהו שבעה עמים י והנה הספר היגני בספר הבאים מאותו הטרט ואיך השגיח בהם השי"ת ער כי מאהבת השם לאבות (כה) ר"ה להודיע להם יחורו במקיבל ובפושבל והרבה אותות ושנה בריאות לגלות להם אהורו ער שהביאם בסיני וקרטם כלבי גשת איש אל אהרו גהעידם להיות בזרון החלק הראשון להיוהם גברלם לכרום בדרך הפרושם : ומה גזעודר הכלי הנכבד משה דבנו ונברל בן האשה סיים עלותו בסיני : ואע"פ שאין דרך כל הפרושים ככה : (כו) ושבווא דרשה לער נאמן : כי אי אפשר שיהיה העו ס פקקים בלי זח כלומר בלי פריה ורבה י אלא שהשי"ת הערס (היוהם בהענין) (כז) ובא זרון עשרת הדברים בלשון יחיד שאפילו אם יהיו רבים גברלים לגרום הם נחשבים כאיש אחד שאין רבנים כבדל במדות הגרה : (כח) ואדר כן ספר במעשה הששן : ווכר רשנו בפרטה דקחו לי כי הפרושים גר בים לבית וער להחזיק איש ברעוה י כי יש יכלת ביד האדם לבהור דרך היאם (כט) כי לא יצוה השם א"ר לא יקום ואי יהיה י (ל) וברעוהיה שבו ביל לא יהיו בלם נכה י כי אם יהיה

וספור שכרות נח וספור רשעה חכמי סדום י (יד) ומה שאירע לו : (טו) ומי ידע והבין וקבל מכר וידע את בוראי בהשתכלות מעשה ידיו : (יו) וספור בפור חמיהדים לו (יא) כי יספר למקבלי התורה (יב) כי הם בלי אית ומפת יחזאת השם י וכל אשר אירע בהם לא סרו מדברם הישרה י (יג) ואיך שכרם חיים מכל זק כנוכר לא הגיח אדם לעשקם ויובח עליהם מ'מים (הליס קה) כי האבות ואם הם טהלק השני הפשוטים בכלאת העולם הזה לא היו עוסקים יותר כיצד ביהם י (כ) וספור הבאות ביצחק רמו זח הענין : (כא) וספור יעקב אנה הלך זמה שהקרה לו בלו ויודיע בהשגחה השם על הם לא נוכר בפרט לכל ענין ווכר י והארץ חבתוב ביהם אלו (כב) להודיע למי עם נהן החקים והחורות (כג) לא כי בדר עם בדרך מקרה י (כד) ווכר לקחהנשי האבות להודיע יחוסן בי עמיד לצוות באבהו שבעה עמים י והנה הספר היגני בספר הבאים מאותו הטרט ואיך השגיח בהם השי"ת ער כי מאהבת השם לאבות (כה) ר"ה להודיע להם יחורו במקיבל ובפושבל והרבה אותות ושנה בריאות לגלות להם אהורו ער שהביאם בסיני וקרטם כלבי גשת איש אל אהרו גהעידם להיות בזרון החלק הראשון להיוהם גברלם לכרום בדרך הפרושם : ומה גזעודר הכלי הנכבד משה דבנו ונברל בן האשה סיים עלותו בסיני : ואע"פ שאין דרך כל הפרושים ככה : (כו) ושבווא דרשה לער נאמן : כי אי אפשר שיהיה העו ס פקקים בלי זח כלומר בלי פריה ורבה י אלא שהשי"ת הערס (היוהם בהענין) (כז) ובא זרון עשרת הדברים בלשון יחיד שאפילו אם יהיו רבים גברלים לגרום הם נחשבים כאיש אחד שאין רבנים כבדל במדות הגרה : (כח) ואדר כן ספר במעשה הששן : ווכר רשנו בפרטה דקחו לי כי הפרושים גר בים לבית וער להחזיק איש ברעוה י כי יש יכלת ביד האדם לבהור דרך היאם (כט) כי לא יצוה השם א"ר לא יקום ואי יהיה י (ל) וברעוהיה שבו ביל לא יהיו בלם נכה י כי אם יהיה

המין האנושי ולכו בדרתי הברכה הזו בין כלם מוכנחים כחמד י (כד) ווכר לקחה נשי האבות וכו' ר"ל אע"פ שיכבו האבות בדרך כנין לא התחטו בהם כי רכשו כנשן היו טעופים בזה ובהנחיה שבכבול עונם ינה הכס להבוס ומה יכיר זה עול וחמל אלא ע"פ הנק (כה) רנה להודיע נהם יחורו כמקובל ובמוכנכו וכו' ר"ל כי נה כהנניח השי"ת על יברהל בהיותם נמנרים להנניח מיד מיד הדיר עם כהיו נה יברהל סקופים בעבודות הורה אחר נמנו כמנרים כנה זה הכסה ענה להם י"ה בעבור בנות האבות כדכ יוב והזכור הה בריתו וכו' להנניח נמנרף כי מנה ונחיה בלבם הקבלה ור מניח כשהרה בידו יחיה הסגולות כהיו ביניהם מ'אבות הקדושים כמסרו לכניהם חדש להם הוהות ומפויים ניעיית מנרים ומסר להם יקורו גם במקובל ע"י בליהות תרוע"ה שלמדס מניחות והנחמה הבורח וע"י הוהות נחחדשה להם המנה ורע"ה בלמה להכני המה מניחות והנחמה ונהן ראוים למשך אליהם השגחה גס להנניח המורה וכל זה הענין כבר נזכר בפרט בנחמה כשהחיה הסללה וצ"ה שמוס בש"ה ואמר לי ונה שמו : (כו) ובמחלל הרמתי לעד כי מן : כי חצ"ה סהיה פרוש מן עסקי הון מילקוהו ויניח כל ימיו בעבודה ה' עכ"ל גמל אהב והוליד נשים ולה זכר לו הכהוב גנרו בזה כי הקב"ה רונה בקיום ברואיו וז"ן זה כנגד רטוב ו"ה חבל צריך לאדם השלם שיהלל בקיום שני חלקיו ובקנין תקון הגוף יעסק בהכרחי נכד כדי שזק עיניה מנו וכו' קיום המין שהוא ה"ב וישווב המורה שהוא הרע לכך לחמצ מורה הזורה בהחלט אפילו ה' מהנחמה הגופיות סקן לנרך ההכרחי בין כמנוות בין כזווג אשה חלל אחר הדברים המהירים והמניקים (כז) וכן זכרון פורה הדברים בלי יחיד וכו' כי הרבו הוא קבון הפרטים : והחלקיות הוא מנד החנור ככפי רבוי הכרפכה והנגלות אחר בו רבו כשו רבו ענינו והמה בקבו חכמות רבים ואמנס הם רבים נכללים למרוס רודפים החרי שלמות הגורה כנס ינו בדעת ה' וכנה ה' הנה מנד בכלם יאות להם ענין ההחלדות ליחבב כאיש ה' לכן בה הדבור הילכו לכנל האמה נלשון יחוד : (כח) וחח"ב ספר במעשה המשן : ווכר בראש פ' הרומה הרחיב לבאר החושלת הגדולה ככנין ביה ועד המנס כחידמה ההקדמה הכיה סהס כקמרו ורוב דברים מלבד אלה י ונה בזה על עבודה הקרבנות אחר יב"ר טעמם ככין כי זהו מקומם הרהוי : (כט) כי לא ינוה הכס אשר לה יקום ולא יכיה זה המאמר בחור למ"ה כי יש יכ ת ביד האדם וכו' ר"ל חצ"ה כהכניו הנפש נמנכות וחרו הטבע כי מי טעבנו סח ל"מ שזכרה בו המרה הירוקה לא ינל מהיוהו כעכן ומי טעב בו הדס נח ינל מהיוהו סטוף בחחוח חבל עכ"ל יש יכולה האדם להנניח ולהכריח טעבו אל הטוב והישר ע"י בהיותו ככל ויותר מה ע"י ההרגל כהכרה חכמים שלמים וכו' היועלת המגיש מההועד וקבון העס למקום ה' : ולה כהכרה האומה יש שמולד האדם ישימהו כעל מענה או כעל חסרון חלילה שיה יכיה כן ההינה המנות והזכרות משער כמנעוה ויכיה הכס מנוה דבר שהוא מנע לקום כחק מי שיכיה טעבו ככני למנוה הכות י (ל) ובדעהו ו"ה כי לא יכיו כלס ככה : ענה כחל הרב למה עשס לעבודה הקרבנות ור"ל אס היו מהמיני הכס מהמינים כהנהנה ישרה לפי ה' מן השלבה חלקים הראוים להחנהג בהם השלמים כמ"ה לעני בלי נשות ימן ושאל חזי לא היה צורך בעבודה הקרבנות : אמנס הקב"ה ידע כי בהמון עם רב ח"ה טעבנו מן הקנתי אס כמדות הפחחות סקן סליו

יחידים הנמשכים אדרי השבל הנפרד • אבל האחרים כלבד
 אלה יחלו חלי הגוף והנפש (לא) כאלו הקן להם ספר
 דפואות (לב) כיכיר להם צורה: דגוף כפפנס ומבחוץ
 יופי הלבם (לג) ואם ישנו איבכה ישונו לקרמחם •
 ב' אם כרו בתאות הנפש הבחיתה צריכים בהמה לכפרתם:
 (לד) ויורד דמום מכה שגח נדסמו • כשל לרופא שדחיהר
 לאדר שלא יאבל דבר רע ויחלה • והוא לא הזחר • צריך
 לידקקת שלא היה לו צורך בהלחה • ואותה הכרקה אי
 פטר בלי שעור ובלי משקל ובלי זמן נסיון • כי כל בעל
 בלי שער כזו הוא לעושהו • (לה) ואם לא ידחה הקן
 לגוף שישוב לקדמותו גם הנפש הלאה • (לו) כי באשר
 ילאו הגופים הליצנה הנשמות • את המה שהצרך הגבוה
 העדר לחיות הגופים קימים לשוב אל המצות הנפשיות
 שהן יראת השם • הגנה הכינורית טענת המינים • ועם
 השיבה דע דוהקן הקן המאמינים • ועתה אשלים ענין זה •
 כי זה ספר ויקרא בא ראשון חוששים לצדך גופם ויר
 היינם ומשיתפם בונן ואורחים בגים ובנות • (לז)
 דהקן המוס פים כזה הם אשר חוששים מהגרת שונאדם
 נמצא בספר רביעי המצקן דגלים כי באים לרשע את
 וארין והם חוששים כן המקרים הבאים מבחוץ • והספר
 החמישי דבא • אחריו בכנר הקן אבשי החיל ועורבי
 הכלדכות ועניני המלך השולט עליהם וישותה דגים
 וקבנות וכריכות (לח) וחורב בתוכחות איד וישבו אררי
 שכם לחיותם נבדלים למדום • (לט) א"כ ראשית הורה
 כהורה וכפוד הורה כהורה • (לנ"א) ואדרית הורה כהורה)
 כי לא דבר ריק (מ) ואמר שגה ושלש להודיע בעלת
 הענין • וכן לאנים ולמכרדים על הנריכות ולמטרולים
 לטו היעיר כוזרן הדגכה כל א' וא' כוזרן גמיר •
 כחטיב העושים וענינים המקרבים אגל השי"ת שמו •
 (מ) וכי ככהו יקרא ויגידה ויערבה בשך הנשד להדהגוי

חלי כגוף ואם נדעוה סקן חליי הנפש • (לא) באלו הקן להם
 ספר דפואות • אלו כן המנות והאזהרות בכללן המורות לאדם
 הקן כגוף ומקן כנפש • כמו שספר רפואות מורכ הנכנת
 האדם גיפו בשמירת הבריאות בליקחה כמון הנאות לטקע
 האדם ובכרתקה כמון הכלתי האות ובשמירת הגוף מבחוץ משגוי
 האור וכזה כמאכר כבוראח כהנעמה האלו לא בנקל יחלש ולא
 יעדר לבמי הרופות • (לב) מזכיר להם טכרת הגוף וכו'
 מבגנים רמו למנות הכליות • ומבחוץ מניח משניות • ויופי
 פליכס • מעלות המדות • וכזה הם יאיו טהרים באלה לא בנקל
 יחטאו ולא יעברו לקרבן • (לג) ואם ישנו וכו' מ"ש מזכיר
 להם לעיל ישמח גם כשאל ור"ל וכו' יגדע כשם בי חין אדם
 לדיק בדרך מזכיר להם כזה ס' ויקרא כהוא בדוגמת כוראח
 סמי הרופא וקבלתם ע"ש כשאר להחזיר הגוף אל סווי המונ
 וכן זה הספר מורה שאם ישנו איבכה ישונו לקרן אז אחר שונו
 (לד) ויהר רמוים ממה שכתבסמו • ר"ל צוד שאר רמוי
 ואורות פצות הקרבנות הוא כדי להסיר שול העצמות הורח
 מורג אברכה מתה כהיה צד דחם במטרסמם • וכוללה כל
 העול לטרוף אח בניסם לאלכיה וכי"ח סקל למתקן זכר עכו"ל
 משקודה ינח • וזה להכרסם לבעלות שם חרה כו' • כמי שרמו
 כרב זה כ"ב בעקרה • וכי אחר וסעפים אחרים מוכ"ה הלה
 ומכ שחם פירש ככין • ומה שזאר סס וכו' אחרו ויאר רמוים
 וכו' (לכ) ואם לא יהיה הקן לגוף וכו' ר"ל יאן יהיה האדם
 כפי כדע חמרו בלי אפכרי להכלל מבגלן החטח ככה אם לא
 היה כוראח מיטרת להקן המעוות ר"ל לכפרת החטח זה היה
 מביא יאוש בלכות העובדים לחטוב ליון שאין הקוה לדקות
 חק וצנכ החטח ככבר חירע מה יהיה חושלה מעכשו כשאררת
 הכמות והיו מעליכים • ענשם כאחד הכנרים מלחשחל כקין
 שלמות כנפש לרדוף אררי האות כגוף לגמרי באחרס כאשר
 אכדנו אבדנו • ועל ידי זה היה הנפש כעלה לאור השיר
 היכולה לקנות את שלמותה • (לו) כי כאשר יליו הגופית
 וכו' ר"ל יאן סקן שלמות הנפש לא היה אלא ע"י כוח
 הגוף שם כלים ומשרהים וכשמיים לה • הנה כאשר יתיאבו
 הגופות מלבור למחשבה הנפש ויהיו טעופים בחיות הנשמות
 ובשחיתות המדות היו גם הנפשו' מלאכנה ומלחרגה חסרות מקנין

ויקרא אל פשה • ברוב ולא יבול משה לבוא אל אהל מועד

הלקחן כי מי כהוא בעל האווה אוכל לצור וכו' • לכן הקן הגוף הוא כסולם נעלות להקן הנפש שהוא הכליה • וזה הדרך
 נקרוה בהרש מנות ועבודות מעשיהם כגלוי כבן כוא להקן הגוף חמם הם מה שקודם הכליה כדי להניע אל הכליה
 וכה גם טענות הקרבנות כמו כן מזה המון כפי הנגה חמם כפר רשו לך הרב כמה מושלות ורמזים נהלון כסם •
 (לז) ואלק המוספים מ"כ וכו' הוא חלק הכליפי סוכר לעיל •

וחוכם כהוכחות יכו' כרנין כמו כמנות עבודת הקרבנות הורה להם כיברה יתקן לכפרת החטח שיטוב הגוף לקדמותו ויוכס
 לכמנות הנפש כן גם בחחית המורה לה פה כו' • כ"ב פיה בשמירת המנות וכללות בעבור טיבין וסכר להם מה שיחרע
 לכס כמון כעמוד מנד עוהוהכס כירדו פלהים ויהיו נחמס מן ההנגה וכשמים בדרך לא להם והם סס הורה להם הישרה
 והקן לטוב נקדמותה ע"י הכטיב דכתיב כגן קך ומלאך וכו' וככה עד ה' חלכיד וכו' וכו' ה' חלכיד את שבוך וכב
 וקנך וכו' (דברים ל') וככתיבם שחמרי טובם כהכוסה חיד יאובו להיות ככלים למרוס ככרשיונה דכתיב ומל ה' חלכיד
 את לכרך ואת לכב ורך להכבה אח ה' חלכיד • וכו' (רס) • וכן חוכמות פ' האדנו וחינונו ביעוד טוב לשלם גמול
 ליויבי יבדלל ויביה כבהם עד ימות המשיח • (לט) א"כ ראשית הורה כהורה ואחרית חורה כהורה • כשתי כסחאות כב
 יד יאן ענין מלאך וסכור הורה כהורה • ואינו סומך כהעקבה זו על שתי כסחאות כהן כי ראשית כהרבה מקומות מוגהים
 וחר מן האחרים כהדטים • וכחלה כוה כהעקף כתיב ואחרית חרה כהורה כהחדש לכפרת חיהו מעמיק מן האחרונים
 כרהב כהקדמך סכר דברים ג"כ כתיב כן מלהו לנו גם כוה להקלף מלה וספור למלת ואחרית להשוות כחמרים • לכן
 חומר ר"ב חלם קבלה נקבל' ר"ל הם זה בעל מתקן המעמיק כנה חללי מאמר וספור חורה כהורה ויחר נאות וכולל: ואין להקוס
 מן החומר כהקדמת דברים כי סס כון הרב כוה אחרת כאשר יחבאר במקומו • וכהן אחרו ראשית חורה כהורה רלון הרב כמלת
 קרית על מעשה כרהשית כסם שמעסה כרהשית ככתיב כהחח' החורף הוא הקרה והורחה גדולה וקריית מודיעה חלוס העולם
 כמדייקת קדוס העולם ידע האדם מליאות כבורא והכנתו ואלע"פ ככנה כדרך הגדה וספור היא כענכ החורה וכמנה המסורה
 ככין ולקרה כי היא עקר וכלל חלוי כה ככה גם כפור החורה ככלל מרהף החורה ועד כופס חע"פ ככהב כדרך הגדה
 וספור חין לך מלה ח' כסצור כהוא סיכיה לריק חלף כלו חורה היא וכוראח וכיכרת חל השלמות חס להקן הגוף ואם להקן
 הנפש • וככורי החורה לה לבד נמנו כרהשית וככרה חלף יהיו כמנהגם גם כשאר כהשפים כמו שכתב עמנו כדרך קרה'
 גל חנה מלהרמו כפרט כ"ה כהקדמה כחמרו אחר זה (לנ) ואשר כנה וכלג' וכו' וכרלן כספור חוכה המוכח כנה • הוא
 כהמנע החורה ולז כרהשית ולא כרהשית ואלע"פ כהוא סצור חיהו ק' ח' ללא חושלה חלף חורה הוא ראה גם ראה כחומר
 וספור חורה כהורה הוא הגורכא כהכוסה וכמנוח מן קרב כלי סספ חללי וכוה העקר וחלוכו טפל מוס כחלו כו' דים •
 וכוראח כהכוסה חיה ללמנו מדק כהדיכה והוריווה לכבר מנוק ולכונק זו כנה כהכוס ככור למקדטים לזכור כל ח'
 וכו' כפרט (מ) ומי כמנוק יקרה ויגדה ויכרה וכו' עשק הרב מלינה לחאום • כהדמס זו משכוכ החומר כישעיה מד' ומי
 כעוני יקרה ויגדה ויכרה לי מש מי עס עונס וכו' ואחוס כלכין כריחה מעין כריחה כס כספר כוה כהוא ויקרא • וענין כריחה
 כהמנה כ"ה סקן חודשה וכרשה וחר עכ"כ קרב לקט • טענות המינים כנחנין טעמים כעניני החורה כסם משודרים כהקשה
 חלכית

מועד (שמות מ) (מב) א"כ צריך רשות ליכנס :
 (נג) ועם זו הקריאה הן חמש קריאות בתורה למשת
 ע"ה : (מד) וכתוב בבית עולמים ולא יכלו הכהנים
 לעמוד לשרת (מלכים א' ח) : ואע"פ שנאמר ונועדתי לך
 שם : (שמות כה) עוד צריך רשות : (מכ) ואחרי הנסו
 וידבר ה' אליו : והפסיק הפוך ושמעו : וקרא אל משת
 באהל מועד וידבר ה' אליו לאמר : וי"ל מ"ם מאהל
 מועד מקום ב"ת : וידבר ה' אליו : ולא לאמר : ומשת
 היה נכנס לפניו בין בדי הארון ושם מדבר אמו כי הוא
 נאמן בית : וקודם תקפת המשכן היה השם"ת מדבר
 למשה באהל : הוא האהל שנאמר ומשה יקח את האהל
 ונשתלו : (שמות לג) : ושם יורד הענן באהל בדבר
 השם אמו : ומקום העשרה יקרא אהל מועד : וכל אדם
 לא יהיה באהל מועד (ויקרא יו) : גם מקום העשרים נקרא
 כן : וזמן את השלחן באהל מועד (שמות מ) : דבר אל
 בני ישראל ואמרת אליהם : כל דבור אדוני אמירה מלבד
 דבר אל בני ישראל ויקחן ליתרומה : (שם כח) : אדם
 כי יקריב כסף : ולא אמר איש : שמלת איש שם מעולה
 ונודת אדם מן ארמה שם בתות הוא החמד המעבב לעני
 שכלו בלראית : ואל יקשה עלך : כבראה אדם עליו
 מלמעלה (ויקרא ח) (מו) כי נאמר : כן בנגד הנזכרים
 הש"ש : אדם שם כלל לומר ולנקבה : וימצא מיוחד לומר
 אדם אחר מאלף מצאתי : (קבלת ז) : וכן להפך : ונפש
 אדם מן הגשם (כמדבר לג) : והראוי : אדם כסף
 (מו) ואמר כסף להוציא הגרים : קרבן שם כלל : ונקרב
 את קרבן ה' איש אשר מצא כסף זהב : (שם) : אם עולה
 קרבנו : פרט : קדו : (מז) ללבד שמו : (מח) ואינו
 קרוב מאמר האומר כי הקרבנות נעשו בעבור הקמצרים
 והבשרים כי היו מאמינים בעזרת הגלגל במלת ובשור
 דבר : להב"א להם בזיון ציה להיתם בעבד : עונת עכו :
 (כ) א"כ למה הקרבן קין והבל : ובקרבן נח כיהוב
 ורח ה' את ריח הניחוח : (הקט"ח) : (כא) : ויגלם
 רמזי לך כי אין האדם הובא כי אם מצד הנפשות בלומר
 נפש הצומחת ונפש החזונה : ואין האדם נזון רק מן החי
 האלם והצומח : והנה בשעת השוא יביא מאלה וירבפר
 (כב) והחיי יתן אל לבו כי החלב הנטרף מקים חלבן ובלל
 אברי הבחנה תחת אבריו וישיר נפשו העליונה לאור באור
 החיים : מן דבהבת כלל : כן הבקר : פרט : וכן זמן
 הציא (ג) והנה טענה למי שאינו למד מן לאו הין : כי
 מזה נאמרה החיה : שאין כל הראוי לאבילה : מעבר
 להקרבנה : (נד) ולא הבא סבל עשה עשה הוא : וזמן
 הבקר

אלהיה צבור מחוסר ובסדר ישר משה לא נשאר פתחון מה
 לקטני אמנה לכן הומך כנגד המינים ומי בכל מניחי כדחות
 המוסדות שיוצא בחכמה ובסדר ישר מזה החורה האלהית :
 (מב) ע"כ צריך רשות ליכנס ולא כדעת ב"ה שאמרו כתיב
 ולא יכול משה לצא אל אהל מועד : וכתוב אחר האומר ובוא
 משה אל אהל מועד : בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם : כי
 שכן עליו הענן אמור משה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה
 יכול לצוא כשהענן הענן נכנס ומדבר עמו : והרב אומר שאינו
 קן אלא לא יכול לצוא בלי רשות עד שנקרא : והענן לא היה
 משהלק בשעת הדבור למשה כי כנה גם בזולת המשכן בדבר
 הכס למשה באהלו היה יורד הענן אל אהל משה לדבר אמו עם
 (נג) ועם זו הקריאה הן חמש קריאות בחורה למשה רוע"ה
 הראשונה בכנס דכתיב ויקרא אליו מלאך האלהים מהוך הכנה
 והשנית במעמד הר סיני דכתיב ומשה עלה אל האלהים ויקרא
 אליו ה' מן הכר : וכן עוד שם שב' ויקרא ה' אל משה אל
 ראש הכר : והל' בכוף פ' משפטים ויקרא אל משה ביום
 השביעי מהוך הענן : והשלישית זו האמרה כאן ויקרא אל משה
 (מד) וכתוב בבית עולמים ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת
 מפני הענן : אונס יש הפרש בין ולא יכלו הנאמר בכהנים
 ובין ולא יכול הנאמר במשה : כי אפילו כן גדול לא היה
 ראוי להכנס בקדש הקדשים למקום העשרה שם הכבוד אלא
 אלא בשנה וגם שם לא היה ראוי לראות הכבוד לכן היה נכנס
 עם הקטרת דכתיב וכסה ענן הקטרת את הכפרה אשר על
 העדות ולא ימות ומזד זה לא יכלו הכהנים לעמוד לשרת שלא
 היה בהם כח עד שהכבוד נשתלק ונכנס לבנים מן הכפרה מן
 הטייל אהל משה היה נכנס בכל שנה וגם דבר היה מושטח בזה
 דכתיב ונועדתי לך שם : אלא מכוס נכוג כבוד ומורא לא יכול
 לצא בלי רשות : (מה) ואחרי הכנסו וידבר ה' אליו : שהדבור
 היה לו בפנימה במקום העשרה דכתיב ודברתי אהרן מעל הכפרה
 מבין בני הכרובים : ולפי זה הפירוש מאמר מאהל מועד
 בכאן ה' מקום העשרים והפסוק הפוך : וזהו ראוי ויקרא אל
 משה מ' ה' מועד ר"ל להכנס אל מבית לכפרה ואחר שנכנס
 דבר ה' אליו : ומ"ש אה"ו וי"ל מ"ם מאהל מועד מקום ב"ת :
 כפי זה הפירוש יהיה אהל מועד : מקום עשרה
 כי לפעמים אהל מועד יאמר למקום העשרים ולפעמים למקום
 העשרה : ולפעמים יכלול שניהם : כי כנה וכל אדם לא יהיה
 באהל מועד הוא כולל את שניהם : אהל ויהן את השלחן בהל
 מועד הוא מקום העשרים לבד : (מו) כי נאמר כן כנגד
 הכרובים ה' : ר"ל כנגד שור וכפר ואריה ג' כפי המרכבה
 יין שנה כפי הפנים הרביעית שם אדם שגם שם : אדם הוא
 נכבד בערך שמוה ה' : שם שמות לב"ח לכן כנה גם לאמר
 עליהם שם אדם : מנורף למה שם אדם הוא : שם מיוחד
 למדבר אהל שם איש שם משוקף יאמר גם לוולה האדם ולוולה
 הב"ח : לכן לא אמר במרכבה שני איש : (מז) ואמר מכס

להוציא הגרים : כי קן אמר בראש הפסוק דבר אל בני ישראל וכל מקום שיאמר בני ישראל לא יוכלנו הגרים : והם היה
 מאמר בני ישראל : כולל גם הגרים כנה בפ' שלח לך צפרק הקרבנות אחרי אהרן בראש הכ' דבר אל בני
 ישראל וגו' ושיהיה אשה לה' עולה או זבח וכו' לא היה אומר בסוף הכ"ל וכי יגור אהרן נר או אחר בחוככם לזכרוןכם
 ועשה אשה ריח ניחוח לה' כאשר חשבו קן יעשה : (מח) לה' : לכבוד שמו : ר"ל המקריב קרבנו חוב סיקריב לפסוק : שם
 ה' ולא לזולתו : כי כבר הזכיר בזה זבח לאלהים יקרא : ולא שיהיה טעם קרבן לה' לנרך בגבוק חלילה : כי אם לנרך
 השל כמו שיבאר הרב בקרבן טעם הקרבן : (מט) ואינו קרוב מאמר האומר כי הקרבנות נעשו בעבור הקמצרים וכו'
 היה דעה הרמב"ם וי"ל כמובא בספרו המורה בחלק שלישי בבחור טעמי המצות והרב סהר דעתו במה שאומר (כ) א"כ למה
 הקריב קין והבל : ובקרבן נח וכו' והנה בימיהם לא היו נמצאים שובי עבודת כורח כן בעולם : (נא) : ואח"כ רמזתי
 לך וכו' במה שאמר לעיל מזה : כי אם שרו בחיות הנפש בהמיה נריכים בהמה לכפרה : והטעם שאם לא יסירו ולא יטו אל
 החיות הנפש בהמיה לא היו נריכים קרבן כי זכאי אלהים רוח נכבדה וכתוב כי חסד חלפתי ולא זכא : אהל אחר : סיפור
 צריכים הקין ומעשה להקטירם לקדמותם : ויען שמכפש הזוממת ומכפש הקונית יבואו כחות התלוך והכעסנות שם שני חבות
 הטמאה ושרש כל מהלה וכל נגע : לכן כדי לזעזע ההגברות ולדכא אותם חסד רגלי השלל יקריב הדברים אשר הם ממינס
 (כב) והחיי יתן אל לבו וכו' ירצה אמנם לא לבד מעשי הקרבנות הם המסירים הקטל אלא נריך במקריב לקח אל לבו
 להבזקן פתיחות חמרו שהוא הגורם לו החקלה והמכסול ולדעת מעלת נפשו ושיחשורר לחשוב מתבטח יראה לכוב בסעודה
 שלמה בראיוהו הפסד ושרפת הדבר המוקרב על ידו שהמקריב הקושה : הוא עגמו נחשית לחשו לביה הטרפה להשמיד להרוג
 ולאבד לוני שהקב"ה חן לעמו רפואה וכוונה דרך החשובה ולקרף אברי המוקרב המור אברי המקריב : וכן ישיח נששו
 לדרוך אחרי שלמה נששו ולהלחם ביננו מלחמה חזקה לכל יבז עוד לכלו וטלא יתפסה אסרו : (ג) והנה טענת
 למי שאינו למד מן לאו הין : הוא רבנו יוסף הרואה שדעהו היא שלא ללמוד מן כעבור קיום : והנה האומר שבע מיני קנות
 ברא להקרבנה למדנו מזה הפסוק מתעמע שאמר מן הבקר ומן האילן הקריבו הטעם כי במולת אלו ה' מינס לא הקריבו :

דבקד שנים: המריא והשור. והמריא היה קרב. לזכות
 נאמד והלב מריאים: (ויציה א) : ושלם מריאבשילא
 אבים (עמוס ה) שהוא לשלמים. והנה ראה גמורה
 יהיו ישראל מעלן המריא על גבי המזבח:
 (כה) והמפרש מריאים מריאים טעה: כי זה הוא שם
 שלהם והתאחד השם: (נו) והשם קודם בהתאחד:
 ובבבדים אבוסים: (תלכיס א ד) : עגל כדבק: (סמאל
 ח כה) עשרה בקר מריאים (מלכיס א ד) : ואיך יהבן
 לזכר זבח שור וזכר א (סס א ח) מקום ובריא: נתבדר
 מזה שהמריא קרב לגבי המזבח. והלבו אסוד. והצאן
 שני מינים. את קרבנם. שלכם ולא משל אחרים.
 שונא גזל בעולה (מלכיס ב) אם עולה קרבנו: הקדים
 העולה שהיא כלה לגביה: ע"כ כתוב עולה הוא אשה ריח
 גידוה לה: (נו) לא השאתה לה: ולא שלמים לה:
 (נט) והעולה באה בעבור הרחיף הלב. שהבורא ית'
 לבדו היא מכירם כך כיה לגבוה כליל לה: (נט) זכר
 הכים. ער שיהיה זכר ודאי. והזכר נכבד בהקבה.
 והכריב ואת הפרוה העלו עולה (סמאל א ד) הוראת
 טעה: ויש כוסיפון ואת חלבי הפרות. ואינו נכון.
 (ס) כי זאת הורה העולה שהיה כלול. יקריבנו. חי
 ולא שחוט. ואנה יקריבנו בפתח אהל מועד פתח העשרים.
 לרצונו. ולא אגים לפני ה' בארתו מקום שנשחט:
 בכפידו על ירך המזבח צפונה לפני ה' : (כח) כי
 הכיור נגבג כמו שבארתי. וכסך ירו. הימניה. וי"א
 השכאליה כמו ידה ליהר השלחנה. (סופטיס ה) ואינו
 נכון. (ככ) כי בזכרון הימין יקרא השמאל יד. בידו
 האחה יסמך. ואין סמיכה בשתי ידים רק. על שער
 הכשרית. (עג) ואשר אמרו ב"ה הכתוב בהגבר על
 קבלתם. והנה הבאה וסמיכה ושחיטה בבקע. כי הורית
 הרם צריכה כהן כשר וכלי שרת. ונרצה לו. לכשיסמך
 ידו בקרבנו (סד) כענין והחודה עליו (ויקרא יז) יהי
 רצון מאת השם לכפר עליו. וי"ל ונרצה לו: מוסב אל
 לפני ה' : ע"כ לכפר עליו: (כה) כענין ואד פניך כי
 רצירם (תל"ס מד כו) וי"ם ונרצה בן כי נרצה עונה
 (י יציה נ) ואינו ראוי כפני הפרון עון: ושחט את בן
 דבקר: שהיא כשר כיום השמיני והלאה. (כו) והמצא
 באדו בפרשת שמיני. והקריבו בני אהרן הכהנים את
 הרם. אין הכרל בין והקריבו ובין והקריב. כי הנה
 בעילת הבקר והקטור: ובחלב השלמים והקטירו
 (כח) והוא מקט פאר: בני אהרן הכהנים: הראויים
 לשרה יצאו בעלי טיבים ואשר טהרו בעבומ"ז. אך לא יעלו
 ברגי הבמות אל מזבח ה' בירושלם (מלכיס ב כג) : ואשר
 זרה בהו. והתחולל כרבים הנזכרים בפרשת כהנים י
 ודקו. ודיקה קיומת לכל דבר: על המזבח סביב: לא
 יזרוק מקום ויניח מקום. והזריקה במקום הסעירה ויבשה
 נביב בארבע קרנותיו: אשר פתח אהל מועד: להפריש
 בניו ובין מזבח הקטרת: והפשיט. הפשטה ונתח כשרים
 גזר. ולפיכך אמר אהרן כן. ונתנו בני אהרן הכהנים: כי
 נמצא והלויים מפשיטים (ד"כ בלב) גם כהוב רק הכהנים
 היו למעט ולא יכלו להפשיט (סס ב כט) : ונתח אורה:
 לארבעה נהחים. וי"א לשנים עשר נהחים. (סט) והיה
 ראוי

(נד) ולאו הכז ומכלל עשה עשה הוא. שהללו הלמד מן
 כון ומכלל החינו הרי הוא כנכח בהורה. ויטן המאמר
 תקריבו את קרבנכם הוא מלות עשה להקריב מאלו ג' מינים
 שהכיל הכתוב כעצרו. שאר המינים הכורים להקריב ולא
 הנך הכתוב להחזיר עליהן בלאו לחוד: כי הוא מבוחר
 ממלות עשה (כה) והמפרש מריאים מריאים טעה הלו הם
 ב"ה שאלתו שהמריא הוא חיה ולא בהמה והתירו חלבו ובמל"ס
 וחלב מריאים כדחקו לפרשו כמו מריאים שהרצון שוררם
 מפותמים וכמניס. כי נמנח בדברי הכמים מעטין זה אין
 ממרין את העגלים אלא מלעיטין אותם ופירשו במראה הכנסת
 וכרדת המאכל לבית הבליעה של העגל עד המקום שבו
 יכול להחזירו מתוך בלעו זו היא המראה והכור לעבודה בבית
 הכהן כפי דעה מריאים סס ההוא: והרב טוען והומר
 (נו) והסס קודם מהתאר. ר"ל הלו היה האמה כדעהם
 הנה נכבד הכתוב בהחלה להקדים הסס המהואר. והתירו
 לומר התאר נמ"ס ובבבדים ה'בוסים: בן חס היה מריאים
 ה"ר היה הומר ויזבח שור ובקר מריא: וכן היה הומר וחלב
 בהמות מריאים. (נו) לא חטאת לה' וכו' ר"ל בלא היו
 כרפין הלו שאר הקרבנות על גבי המזבח אלא קנהו ב"ה כרפין
 בחוץ כגון חטאת פנימית וקנהו כאלוין לכהנים כחטאת והסס
 וקנהו כאלוין לבעלים ויש מהם חלק גם לכהן לכן לא נאמר
 בכן לה' אלא בעולה בעבור שהיא כלה לגבוה ומ"ס בחטאת
 ראש חטאת לה' פירש סס הרב ב"ס מינחם בלא יתקב
 הכתוב שהחטאת הוא בעבור הלכנה ע"כ הומר בו לה'.
 וכן מ"ס ב"ו הכרעה ולא שלמים לה' יפרש הרב במקומו (נח)
 והעולה ב"ה בעבור הרהורי הלב. ר"ל בעבור עברה שהרבה
 בלבו והעלה במחשבתו דבר שלא כדק. ונמנח מן דרש עלה
 נאמר על המחשבה והעולה על רוחס היו לא היה הרי
 העולה מכרתה על העולה על הרוח: וכן כתוב ב"ה והעלה
 עולות מספר קלם כי אמר חיוב אולי חטאו בני ובתו הלקים
 בלבבם. (נח) זכר חמים י עד שיהיה זכר ודאי: ולא
 כומטוס והלדרוגיטוס וכרים חמה וכיוצא שחיו ראויו לפריה
 ורביה. (ס) כי זאת חורת העולה שהיה כליל: ואם יהיה
 כפי דברי האומר ואת חלבי הפרות: הנה כלל הקרבנות
 חלביהן היו כרפין ולא קראן הכתוב כסס עולה כן אינו נכון
 שיקראו חלבי הכרות כסס עולה. רק הרצון ואת הכרות
 עמנו כללן כהורה העולה: (סא) כי הכיור נגבג כמו
 שבארתי. בראש פ' כי חטא מן כמך. חיס עתה כה"ה במקדש
 נגבג אמר הרב סס כי גם הכיור נמנח היה נגבג: (כב)
 כי בזכרון הימין יקרא השמאל יד: ר"ל אבל במקום שלה
 יזכור הימין אלא יאמר יד אחת סהם הוא יד ימין. ובכן
 וכסך ידו. כיון שלא זכר חלל זה יד אחת שהיה ימין אין
 חמה להבין כי ידו זה הוא שמאל לכן היא יד ימניה. (כג)
 ואמר אמרו ב"ה וכו' שפירשו בהורה כמים פי הכיור כשעיר
 התהלה וכסך אהרן אח שתי ידיו הוא צנץ חב ללמד לכל
 הפמיכה שיהיו כשתי ידים. הנה הכתוב לנגד קבלתם כשעיר
 התהלה כ"ה הכתוב שיהיה כשתי ידים. אבל בשאר הסמיכות
 כתוב וכסך אח ידו ולא אמר ידיו א"כ הכתוב הוא להפך
 קבלתם: (כד) כענין והחודה וגו' ר"ל שהטעם בסמיכות
 ידיו הוא בעבור חודו וכשיכסוף ויהודה חטאו חזי יפיק רצון
 לעצמו מלה ססס וכטו לו מוכב אל המקריב: ומ"ס וי"ל
 ונרעה לו מוכב אל לבניה' ר"ל כטו לו הוא מוכב אל הטיח
 ר"ל המקריב ויהיה רצו לה' והטיח ירעהו ויקבלהו להגניח
 בו יטן טבב בהטיבה ונעשה ככוי הטאה: (כה) כענין ואור
 כפיך כי רציהם: ר"ל טעין רצון יורה להגחה: (כו) וי"ם ונרעה מן כי נרעה טוה. זה המפרש הוא הרמזין. והרב
 טוען כי טרר רעה כשיבוא לטעין השלמה יבוא לעולם חללו מלה טון: הבל כהרן אין כהוב ונרעה טעו טיוצן בו וככלס טונו
 והטאו (כו) וממנח ב"ה וכו' טעני: סס ב"ה הכתוב פר בן בקר הוא בהוד כהו כמו
 עגל. וכתיאמר כר סהם הוא גדול כטס כמה טיהו: וינגד לז"ה שיתרו פי כר בן בקר פוה בן שלום טעס (כח) והוא
 הטט מלוד: ר"ל טעט הוא טיבוא והקטירו או טרר בעבודה בלבן רביה אלה על הרוב בל' יקוד: ה"כ אין הבדל ביניהם
 אלא הטעם כי מנו והקטירו בני אהרן הרצון א' מהכנים. ומנגד ביה לז"ה טס הבדל בין ב"ה בלבן יחוד וצין הבח
 בל' רביס כמו שפירש ב"ה הכתוב בעולה בן הבקר בל' רביס וערכו בני אהרן הכהנים את הנחמים לבי שהוא גדול ובעולה הכבס
 ושרך: והרב טען לזה כי הנה בעולה הבקר טיב והקטיר הכהן אה כ"ה קמוצחה בל' יחוד הע"פ שהוא גדול אמר הכתוב
 להקטרת כלל הגוף בל' יקוד: ולהנך זה בשלמים ממין הקר להקטרה חלבו לזכר אמר והקטירו חוהו בני אהרן בל' רביס:
 (כט) והיה

(ט) וז"ל ראו לנהחם וערכו בני אהרן : בעולה נרבה הקדים
הפשט ונהחם לבערבת האש * ובעולה התמיד האש קודמת
לכל דבר המזבח , את הנהחם את הראש , עם הראש
(ע) ואינו בנהחם , ואת הפרד , ו"א שהוא הפוך כמו
כשב צבש , ונקרא בן על שמפריד בין הקרבים העליונים
להחתונים והוא החלב הרק המכריל , ו"א הריאה עם הקבה
והכמר והלב , ירחץ , בעל הקרבן , (עח) וערכו בני
אהרן , ואחר סן וקרבו וקרעו ירחץ במים , והצואה איגנת
בן שיעשה כסדר בן , כי כהוב והקטיה הכתן את הכל *
בבה אחת בעבור שהיא עלה וכלה לגבוה מלבד העיר ,
שנאמר עיר חעוקה אשר הקריב לכהן לו יהיה (ויקרא ו)
(עז) או טן יקמירנו לשש עלה , אשה , האר השם ,
(עז) ויסם לבלה הכל , (עד) כי הוא קרבן אש *
ריח ניחוח , כאשר יהיה ברנאים אלה , ורבנו סהל אבר
אם היתה מקבלת לשי"ה העשן טלה דיה (עט) מהכר
ועלה וכל הרוחות אינן יסויות אותה , ולא הזכיר כנחת
העולה ונפכה (עו) דרך קצרה , ואם כן הצאן קרבנו סן
הנשבים או סן העזים , ליעולם העז אינו בא * עולה חיבה
לא דיהיר ולא לצפר כי אם לחמאת , ובא לגדר ונדבה
בזר כפרש , אמור אל הכהנים , ושחם אותו *
(עז) בנגר השרחן , (עח) קצר רבים כתבאי העלה בני
זקום כפרשה העליונה , וההבה כן רבנו יפה ז"ל שהזכיר
כי הנאי העלה רב י"ב עד ששים הקרבת היום סבלם ,
והעקר הניח וחס זכר המ"ם והבאמו ברצין , (עט) ואם
זכר ניחג כבהמה ולא בעוף אבל חסיה טהג בשניהם *
שנאמר כל סם רע לא הובחנו לה אלהך , (דברים טו) *
ובל הנישוק עיר חוביה , (מלאכי א) , ואמרו ב"ה אין
המיטין פוסין בעוף , כמה דברים אסורים בשמים כסנים *
אבל אם נאמיר עינו אי נקטעה רגלו צפול לקרבן , והנזין
שאלו הפרשיות יבדות זו כזו , והניף איגנו קרב רק עודה
והפאת להית' יחיד , ופרשיות אלו כדברות פעם בעלת
חיבה פעם בעירה נרבה , ואם סן העף עלה וכו' , כן
ההורים (פ) הם הגדולים , כני יונה , הם הקטנים ,
והכשרו להקרבה ככל סין העוף השזיר כי נמצא רבו
בבחים , וההורים נהפשים ומהגדלים גם זה המין ברור
שאנו נוזל כשל אחרים (פא) ולא נסבך על שביעה מי
שאמר כי הרגנול היה נקרב , ואב"ה ער מהו בני ינה חס
כשרים כל זמן שעיקר מהם כנג' יתחרא מקום עקרו דם ,
וההורים כשרים משיחיו , והקרינו הבחן , שיסבקנו
כמזבח , ו"א זמק מקום ושחם , (פב) וכפי דעום היה
כזיר המלה הידועה כשהי הליטית הבאות כשחיסה *
וי"א בהחלה היה שחטי יאח"כ היה זמק , והוה רעה חוב
הכמי הקראים , ואינו נבן אצ"ל כי רשעים לא הזכיר ככה *
והנזין אצ"ל הפרדת השדשה היא השדשה על ידי כלין
היא המליקה , (פג) והוה זמק א' ראשי סמול ערפי *
שיכרות צוארו מאחריו , (פד) ואין להקשית על סכת
כול , שנמצא בעבוי שם סורף , כמו שנזכר רגה בני
בני ראובן ובני גד וחצי שבט הנטשה את המזבח אל כול
ארץ כנען , (יהושע כב) , שהוא כפאת ארץ כנען *
(פה) כי ו"ל סמול ערפו כפאת הערף שלא היתה הכריתה
בערף עצמו ולא כראש , (פו) והנזין סמול סנגר *
שהערף כנגד הראש , כמו אז מל פני הסגירה (כמדבר
ס) (כז) וכה"א כל הערף כשר למליקה , ואין כשע
הכהוב

(ט) וז"ל ראו לנהחם וערכו בני אהרן : כי ממנה כנהחם בצ"ח שמנחמים
אורו ל' דבשים לכך אמר הכתוב לנהחם * ואלו היה כדעת
האומר לוי"ה נהחם היה רהוי לומר * ונחת אוחה לנהחם
כחם , כח"ס בענין סמול (סמול ח' יא) ויקח נמד בקר
וינהחמו וישלח בכל גבול ישראל , והנה כנהחם נזכר לוי"ה
נחמים הוא היה לנרך כמעשה כדי לשלח לוי"ה שבטי ישראל
לכך לא אמר עם וינהחמו לנחמו הלא אמר נחמו סהם , וכן
בשנין נחמו ספילגה ה"כ נח הנה מס * רהיב להיות נחמו
העולה לוי"ה נחמים (ע) ואינו בנחמים ר"ל כי הראש היה
נכרת בשני טנמו זולת הארבעה נחמי הגוף לכך אמר הכתוב
ההר אמרו את הנחמים את הראש (עח) וערכו בני הכהן
והח"כ וקרבו וקרעו וכו' * ר"ל אצ"ש שמאחר וקרבו וקרעו
ירחץ במים כדאמר בכתובתו מן וערכו רונט נואה המעשה היט
כן כהדר הכתובה רק וערכו בני הכהן את הנחמים וכו' הוא
מואחר כמעשה מן רחיצת בני מים : כי מן הכוב לפרוך על
האש כל הגוף ביחד עם הקרבים בבת ח' והעד מ"ס והקטיר
הכהן את הכל שהוא מוסב לכלל הגוף עם הקרבים : (עז)
הו טעמו יקטירנה לשם עולה , ר"ל הו יכיה המעשה כהדר
הכרעה שאחר עריכת הנחמים על האש כיה רחונה הקרבים
והקרבים והאחר אחרים והקטיר הכהן את הכל כדי שם
הקרבים והקרבים יקטירם כשם עולה * ע"ג המזבח ויכיו
נכלים עם כלל הצרי העולה , (עז) ומוסב למלך הכל ר"ל
מלך אלה הוא שם חר"ר בל' זכר כי המטה הנהחם בסמול
ק"לס סמ"ל הם לזכרים כמו מקל * לצבל הפה סהו ולקטפה
יקלס הקמץ לה"א , ולכן מלה חמה הינו מוסב למלה עולה
הקרוב אלף הוא מוסב אל הרחוק שהוא מלה הכל ר"ל כי
הוא קרבן אש * ר"ל ע"ש בהעולה כלל קרבה ע"ג המזבח
לשי"ה אש לקטור עם היתר אשה ימגורה אש (עח) מתחמך ועולה
מן להמרות עין (ע"ג) והמרות עין (יחל ג) ועינו
עומד ענין העולה גבוה בחינן החמך שהוא עין גבוה ויכר
(עו) דרך נכרה , אבל כל העולה טעונן מנחה וככך , ומה
שקלר כין פירט אורו , צפ' טלח לך (עז) כנגד הכלחן *
שההעולה היה בטחון המזבח והכלחן היה מוסב כנשן במקום
העצום , (עח) קצר רבים מחלף העולה , כגון סק כה
לרשון , המזבח יד , הספסס , כי כפר זכרם לעיל צפ' עולה
בן הכקר , (עט) והם זכר טהג צבהמה וכו' ר"ל והע"ש
שהלחי כיה בעולה זכר הוא טהג לצד צבהמה ויכול דבר זה
להיות ההגלות לרי"ה שם הכולף הוא בחוף הגלי העולה
כהה עוד לו טענה ממה טלח שם הממות סהג הממות טהג
צבהמה ובשוף כחד הקך * דעת צ"ה סמנו המות * וכרות
צבהמה ויין המות וזכרות בשוף חוץ מן מומין קבועין להעם
(פ) כה הגדולים , ע"כ לא אמר בני חור , כי במין החור
כשרים להקרבה הגדולים לצד , אצמין כיונה הקטנים לצד *
ולח הגדולים כיונה ולא הקטנים בחור (פא) ולא כמתוך על
שבעת מי שאמר וכו' * שהיו המי"ם המוסבנים בשוף כהם
הורים ויניט גם הם לא יהיו כשרים צולה הנאי סהסגול כהם
הכתוב ר"ל כשהיו בני החור או גדולי כיונה וז"כ חיד כסמך *
על שביעה יכיה הקרבן כשר מנין עוף אחר (כב) וכפי
דעתם וכו' אם היה כפי דעתם שחיסה ומליקה טנין ח' יוהר
היה רהוי לזכור הכתוב * ונח' צבהמה ובחיסה למנחו הרבה
צבאו זה אחר זה כי הם טמה כרדפים , ממה לזכור מליקה *
טלח נהמם צה הכתוב בטום מקום אחר במקום נחיסה ח"כ
מנין נוכל ללמוד שהמליקה היא ענלה כחיסה (כג) וזהו
ומלק ח"ר ממול ערפו , שיכרה צוארו מאחריו , ר"ל שמאחר
ממול ערפו הרטון בו מפלה הערף שהוא מאחרי הצוהר ולא
כדברי האומר שהוא שחיסה ופי' ממול מנגד הערף כפני הצוהר

(פד) ואין להקשות על מלה מול וכו' כיהיה שניט כנגד ס
בצנין המליקה אש"פ שבמקומו יורה לענין כנגד לא הנהי מזה קציה כי
הכרתו כשרכו לפי שהוכו הכני לענין סיה גט סך
מחיצ הענין * וזהו אמרו (פה) כי יס לומר ממול מפאת הערף וכו' ר"ל
מאחרי הצוהר שהוא הנק' פלה הערף אבל לא כירך
אחוריו הנהחמו טנמו וגם לא שיפריד בין הראש ובין הצוהר הנהחמו
מנגד ר"ל אפילו כפפרם ממיל כפי שחובו הראשון יהיה הדבר נכון
ללחין , אבל לא שיוכן נגד הערף כיהיה פני כנו ר , ונלח
הרטון כנגד אחוריו הראש המזכיר לצד הצוהר שהוא הכך הפנים
כדכתיב ערף ולא פנים (ירמיה ב) כמו הל מול בני המטורס
שהיה כנגד הכלחן (כו) ובה"א כל הערף כשר למליקה ח"כ הם
לא הפריכו בין עריכה למקום המליקה , שהכשירו כל ארך
אחוריו הצוהר למליקה , ולפי דעתם הין הפרש בעיניהם הלח
שהפריכה בכלי המליקה צוולה כלי הלח היה בעלנו של כהן *
(כז) כהמפס

הכתוב בן , והאזה וערפו שם את הענלה בנחל (דברים כ"א) . וכן אברו שהמליקה בצפרן או בשן הלשנה . (פח) באברים יכול ימלקנו בסכין הרין היא , אם שחיתה שלא קבע לה כהן קבע לה כהן שיקבע לה כהן אינו דין שיקבע לה כלי הלבור לומר וזרק אחריו , ובי עליה על רב שור קרב על גבי המזבח . אם כן למה נאמר והקריבו הכהן ומלך (פט) ללמד שלא היה מליקה אלא בעצמו של כהן שקדעו בצפרנו . הנה שררה ופרקה בלא רוב בשר . שאם היה רוב בשר הרי היא כשה קדם שיגיע לטיטנים . (ז) וצדק להודו שני סימנים בעלה כשהוא יורד . (ח) א"כ כח טעם ומלך את ראשו . (ט) ואברו המולק בסכין או מהצדדין כפי שחוק . (יג) ואברו בשם שהשחיטה אחר אי רוב אחד ככה היא המליקה . (יד) ואמרם ובי עליה על לב אינו כאשר חשבנו אלא כפי שאמר הכהן והקריב מן התורים הפרד במלח הכהן כשפוט הכהן וערך הכהן . והקריב הכהן . (טז) ואם כדבריהם היה הכהן ס ריע שיהיה בצפרן . אם לא רצה דכה ב כדאלה . והאזה ידועה . וחציה נרע . כנוכר כי פנו אלי ערף ולא פנים (ירמיה ב) . ומלך את ראשו (טז) כמלוקציה את כפה . ונמצא דכו על קיר המזבח . אי אפשר מאחר שהוא מקטיר (לו) היא מוצה . אלא מלכד על המליקה שהיה להקטיר הראש כאשר יקטיר הגוף . ושתי הקפוחה בגילח עוף . יקטיר הראש בעצמו . ויסיר דמנאה ויכבעה ויקטיר הגוף . ונמצא . נפעל משון יצו ישרו (הלוי טז) . על קיר המזבח . ולא בעד . והוא קיר הצדדי שהוא כנגד פני הכשן . ובה"א (לח) כיצד היא עשה . עלה לכבש ופנה לסיבב וכו' לו לקרן דרונית כדיתה היה מולק ראשה מסול ערפה ומבריל וטצה רצה על קיר המזבח . (טז) ואם עשאה למטה כרגליו ואפילו אכה אחת פסולה . כראתו . הוא שם הובל . קרוב מן הוי כדראה וננאה . (כט) כנוצחה . עם הנצח שיה . ואינו זפק . (ק) וההרבים ית זפקה באכליה . כאלו אכה בנפיקה כהרנים ואת שתי קצות שתי העבותיה (שמות כ"א) ויהי הרהין גדילין . שעל הרהין כשרוהי . (ק"א) והבית הוא בית העור . והנוצה הוא שער העף והאזה .

(פח) באמרם יכול ימלקנו בסכין הרין הוא : רמזם בזה שיהא חסוד שימלקנו הכהן בסכין האס דין הוא בחמיכה שיהיה כן הנה החמיכה הואיל והיא כשרה בור ולא קבע לה הכהן כהן קבע לה כלי שיהיה החמיכה במלכה אבל המליקה שקבע לה הכהן כהן ולא הכשרה בור לכן אינו מן הרין שיקבע לה כלי ואם האמר מנין . כלמוד זה שיהיה המליקה בלי כלי הלא בעצמו של כהן ה"ל ומלך אחריו ר"ל אחריו אמרו והקריבו הכהן אל המזבח עמה שומר ונולק הוא שב אל הכהן שזכר שימלקנו בעצמו בלי אמנויה בלי שחם לא כפרש כן מלח הכהן יזכיר עוהר כי היה לו לומר והקריבו אל המזבח ומלך בלי זכרון הכהן וכו' במקום אחר בחמיכה וכן עלתה על לב כדור קרב על גבי המזבח : ר"ל חסילו חס לא יאמר הכהן הכהן הלא כשהמר והקריבו אל המזבח סרס האס יעלה על לב שיהיה הקריב ור' זלח הכהן ה"כ לא נכח מלח הכהן הלא לדרוש . (פט) ללמד שלא יהיה מליקה אלא בעצמו של כהן . כנה כל הדיוק שכתבנו . הוא ממלח הכהן : וזה הוא דעס . (צ) וגרין לחוד ב' סימנים בעולה כשהוא יורד : ר"ל בעולה יורד והוא ממין הסוף אמרו נהרין לחוד ב' סימנים ומכיל את הראש . מן הצוף ודקו זה ממה שלח אחר בעולה עוף ומלך את ראשו . ממיל ערפו ולא יבדיל כמ"ס בחטאת יורד : (צ"א) א"כ מה טעם ומלך וכו' זו טע כן מן הרב לב"ה ר"ל ה"כ מה הנדך כניה הכהן ב' רבן מנות מליקה . כיון שחזבו ב"ה לחוד הס' כיה בסכין היה זה לבדו למסיק במיח' הסוף . (צ"ב) ואמרו המולק בסכין וכו' הנה לא הכשרו המליקה בסכין וחודו הכימנים חיבו בסכין : (צ"ג) ואמרו למה שהחמיכה ה' או רוב ה' ככה היא המליקה : אמרם ה' או רוב ה' ביליקה הוא בעבור הטחה הסוף כי כבר בעולה עוף יורד לחוד ב' סימנים . אמנם בחטאת הסוף אמרו שהיו מכיל את הראש מן הצוף אלא חודך שדרה ומצרת רוב בשר עמו עד כמניע לטע או לקנס' וכו' סמן ה' לבדו ומלך כדמיו ולת יבדיל . הנה לדעס' מ"ס הס' חודך שדרה ומצרת בלא רוב בשר עד שיגיע עד הכימנים הוא בעצמו של כהן וחודך הכימנים בסכין והנה הם קראו בשם מליקה גם כדיתה הכימנים ה' או רוב ה' . ה"כ דבריהם כדמיו זה אהז ד (כ"ד) ואמרם וכן עלתה על לב וכו' ה"ל ומה שכונינו הדיוק לכווח המליקה בעצמו של כהן מ"ס הכהן והקריבו הכהן אל המזבח ומלך כדלעיל אינו כן אלא הכהן

הזכיר מלח הכהן לטעם אחר והוא יען שאמר מקודם זה והקריבו מן החורים שמלח והקריבו זה מוכס' אל הצול לכן אמר אחר' והקריבו הכהן כדי להבדיל בינו וכן והקריבו כההסן : כמו כהן הוא דרך הכהן . גם לעיל בעולות בקר וכן שאמר הם וערך הכהן כדי להבדיל מזה שהקדים לזה וכתב אהז וכו' ללמד שהכוח בשר בור : וכן אמר והקריבו הכהן זה הכל והקטיר המזבח כדי להבדיל מ"ס קודם לזה והקריב והקריש ירחן במים ללמד שהחונס כשרים בור : הנה לא כשר' נב"ה שם סיוע ממלח הכהן להיות המליקה בעצמו של כהן דוקא בלי כלי : (כ"ה) ואם כדבריהם וכו' ר"ל אם היה ה"מח כפי דבריהם שרנון הכהן במליקה שהיה בנפרן ולא בכלי היה הכהן מודיע זה : ואחר שכבר נהבאר בעול סמך ב"ה ממלח הכהן הנה בלחמה ידועה מ"ס הכהן ומלך כהס' ולא פרט בנפרן כשאר עבודה המליקה שהיה בכלי . כדרך שאר העבודות שדרך ומנהג העולם לטעוהם בכלי (ט) פנו וקטרה זה פכה וכו' יבאר הרב כס ידח עס האצטוהי כי במלח ככה נכללו גם האצטוהי וכן במלח רהטו נכללו גם העוהר שהיה מפרד את הראש עם העוהר בכללו מן הצוף (צ"ג) א"כ מאחר שהוא מקטיר הוא מוכה . ר"ל א"כ שקלמה כשהיה הקטרה הראש מן ונמצה דמו א"כ שיהיה מנוי הדס אחר הקטרה הראש אלא בחמלה היה מונה הדס וא"כ מרטייר הראש . ר"ל הזכיר הקטרה הראש מיד אחר המליקה ללמד שגם הראש יהיה נקטר ע"ג המזבח כמו שקטיר את הצוף ו"כ האמר למה נזכרה הקטרה הראש לרוד היה לו לומר והקטיר הכהן את הכל המזבח אז היה נכלל גם הראש . המזבח כי הכהן רנה שתי הקטרה' בעולה עוף א"כ יסיר את המרא' ויכסע את הצוף ויקטר גם את הצוף (נח) כיצד הוא עובד וכו' המלח מנכה זו כס' קדשים מסכה זכאים פרק שבי עליה לכבש . ידוע בל' מנכה הוא הכבש התלק שהיה משופע קצוהו . הא' למטה לעלות למזבח כדרך שעולין בהר בלי מעלות משום ולא העלה . ופנה לסובב . סובב לדעס' הוא כרוב המזבח שהיה מחוד המזבח סביבו להלון עליו הכהנים . והסובב היה בגובה המזבח . (צ"ט) ואם עשאה למטה מרגליו ר"ל מרגליו המזבח ר"ל שפולח עוף יהיה נעשית למעלה מן הסובב וממנה דמו של קיר המזבח הקיר שהוא למעלה מן הרוט סובב בחני גבה המזבח להבדיל בין דמים עליונים לדמים החוונים . ואם עשאה למטה מן החוט פסולה . הסף הטחה יסוד . והקוט של מזבח בבית עולמים הוא המור מכבר הנחשט שהיה במזבח המכין להבדיל בין הדמים לפי דעס' (ק) וההרנים ית זפקיה באכליה וכו' ר"ל אל החיוב שהקלוס הרגס מרחבו שהוא זפק ונעשה זבל הלא הוא הורה בהרנומו שהתקרא בסוף וקיה נרוך לומר נוכחו עס מרחבה . ולפי מרגומו ננה הוא כוסף ומרבה הוא הובל וכן הרגס ככסוף את שתי העבודות אשר על שתי הקטנות (ק"א) והב"מ הוא בית העוהר : כמו שכתב הרב לעיל עס נוצחה . והנה במלח מרחא שהוא הובל נכלל גם הוסף שיקרא בלם כיונה ממנו . י' מסיר את הוסף המנה זכר עס הכור והנוצה ששלו . ולא נדעה המדרש שכירס הנוצה בני משים כמו ככבית רש"י ז"ל . כי הכהן לא זכר שיעלך את בני משים ור"ל היה רוקנס וסיו נכ' הם להקטרה וקצר הכהן לזכרם . (ק"ב) קדמה

והואת כלא הנוצה, (יסוקאל יו), ובנוי נוצהה טוסב אל
 כראתו, (קב) קרמח, מזרחו של כבש שמשליכים שם
 הרשן, אצל המזבח, כנגד המזבח רחוק מכנו, ושמע
 אותו בכנפיו, שפיעה ביד, כמו וישמעוהו כשמע הגרי
 (שוכטים יב), וזה שם משורה, (קג) כי נמצא וישמע
 דיר את אנשיו (כמולח א כד), בכנפיו, כנבו, לא
 יבריל, להיותו שתי החיכות, ורבונו יפה ז"ל אמר ישמעו
 מעקר כנפיו ולא יבריל הכנפים מהנוף, על העצים
 (קד) ולא האש, (קה) על העצים, וכל העצים כשרים
 לאש המזבח, חוץ מעצי כרם וזית, (קו) ועצי המזבח
 מיבנים לזמן קבוע, ככהוב ולקרנן העצים לעתים בזכנים
 (כרמיה יג) (קז) ריח נוחח לה, ההור נהטב כשור, ונבש
 כי הקריב קרבן ננחה לה' בלה, (קח) הנפש כסלת
 לגוף, נחה, בתורת נהנים כל הקרב מהחבה או כהשעורים
 הוא בשם נחחה, (קט) ונמצא וישע ה' אל הכל ואל
 בנהתו (ראשית ד) : והיא בכורות צאנו, (קי) סלת
 לעוים בן החטים, כי בנחה שעורים כהוב קמח
 שעורים, (נמדבר ה) ועל דעה ב"ה אין מנחה באה מן
 השעורים חוץ במנחת סוסה ועבר הנגיפה : ובמנחת
 בכורים לה' אביב קלוי באש (קיא) המצא ההברל
 בינינו לבנים : וקמץ, מצות קמיצה בבתנים :
 (קיב) וזאת המנחה נקמצת קודם אפיהה, ולבך נקראת
 מנחת בלה : ולא באר שעור הסלת : ובה"א אין מנחה
 באה פחות מעשרון : והרוצה לגדור ולהתגרר, יזהר
 מעשרון יביא, (קיג) אבל בכהוב כגון העיז ומנחת
 קנאות וכיוצא בהם אין להוסיף : (קיד) וקמץ : ממקום
 שהיזר עומדה גם ידא, ובה"א הקומץ בראשי האנבעות
 ואין כן, כי אמר מלא כפו : (ויקרא ט) : כסלתה
 דכמ"ד בישו קמץ כי סלת בחלם, ומשנחה : כסלתה
 בלולה בשמן קומץ ולא סלת לבר, על כל לבונה :
 שזיה קומץ כל דלבינה שהלבונה לצד אחד : ואם הניח
 מהלבונה שב ומלקטה ונתנה, על הקמץ שבלי ומשליך
 מלה עליהם ונתן אותם על האש של מיצה, והנה יציקת
 וכל לה ונתנית לבונה ואף המליחה כשרים בוד : שנתה
 כי לבעל המנחה שב ואמר בשלח המלה : ובמנחה זו אין
 נראה רק יציקת שמן לבר, אע"פ שבמקום אחר נאמר וכל
 מנחה בלולה בשמן ודרבה (ויקרא ז) והוא לבנות סלת
 ובמנחת אביב, י"ל באותו שמן שיוצק היה בולל :
 אבל ב"ה הצרכו לשלשה סיבנים, שהיזר נתן שמן בבלי
 ואחר כן נותן את הסלת : ונתן שמן אחר ובלול את
 הסלת : ובשנתנה בבלי לרת צק לרובה שמן אחר
 ושעור שלשה לוג לעשרון, אונדרה : האל"ף גם :
 מלשון זרו כין לבגון, (כוכע יד) : יזכר כל מנחותך
 (הלוי יט) לשון דוח, לכן המצא אונדרה בסלת ובשמן
 ולבונה, ופעמים בשמן וסלת לבר : כנגד באפה ומנחת
 מרהב וברשת : ופעמים בסלת לבר במנחת סוסה
 (קטו) והבאת עני : ופעמים בכבונה לבר, והיא לבונה
 שבלחם הפנים, גם ש לוכר כלשון זרזון : כמאותו הגרן
 לאשים נזכר כביא המנחה : והגוררת כן המנחה :
 לשון גיהר פעם להצאין כמו בניו הנזרם (ויקרא יוד) :
 ונעם מעט : והגורר ממנועד בקד : (מות יב) ופעם
 דרוב : והוא והגוררת כן המנחה (קיז) ובא כדרך
 ושכר הבחבה אונדרה (זכריה ח) : לארץ ולבניו, וזו
 המנחה ויוצא בה (קיז) כמו שמבאר בכול מנחה
 פ' צו

(קב) קדמה : מזרחו של כבש : ר"ל ולא מזרחו של משכן
 משליכה בין המזבח ובין מכך פהח המזכן אלא היה משליך
 במזרח המזבח כנגד פהח החצר : כי כן הכבש שהיה בדרום
 המזבח קיבחו הסגל, ית כנגד פהח החצר במזרחו של מזבח
 ונקלחו היבשה במזרח של מזבח כנגד פהח המזכן : (קג)
 י נמכחו וישמע דוד וי' מנגד לרש"י שאמר אין ססוב אלא
 כביד, והנה כמלא ססוב בדרום כמפורש בפסוק וישמע דוד
 והטעם שחלק עשהו ובעל דעהם, (קד) על העצים, ולא
 האש : שלא זכר בעלות עוף עריכה האש כמו זכר בעולה
 בהמה, כי בהמה קרבה גם לעולה חובה גם לעולה נדבה
 ונכללה בה גם עולה ההמוד כהיא קודמת לכל הקרבנות לכן
 זכר גם עריכה העצים החלה : אבל העוף אינו קרב רק
 לעולה או לחטאה יחיד וקרבתו של יחידים מוחחרים בכהקרה
 אחר התמיד לכך לא זכר בעוף עריכה האש, (קה) על
 העצים, וכל העצים כשרים וכו' חוץ מעצי כרם וזית : זה
 דבר המנחה במסכה המיד פרק ב' : והרמב"ם וגם ר"ע
 מברטורה נהנו טעם בזה שאכורים משוב ארץ יברחל
 שהם כוונתם פירות, ועוד שהם מתמרים להעשות הפך
 (קו) ועני המזבח מוכנים לזמן קבוע, ר"ל שהיו מעינים
 זמן קבוע מפרקי הסנה לכריחה עני הקרבן בזמן שנסה הנומחה
 חוקה בזילונה וזה קודם הח כחה לחוץ להוצאה עליו ועינון
 ופירות שאלם יכיו נכרתים אחר כל זמח, יכיו נוחם לקחלים
 ולקרב וגם לא יכיה חומם חוק אבל אם יכרה מקודם זה
 יכיו חוקים : (קז) ריח נוחח לה' : החור נהטב כשור, ר"ל
 כמאמר בעוף ריח נוחח אע"פ שהוא קטן כמו כמאמר בהמה
 ללמד שהקב"ה מקבל הור העני כשור העשיר ובלבד שיכין לבו
 לשמים : וכן פירש רש"י ז"ל, (קח) הנפש כסלת לגוף :
 קרוב לזה כתיב רש"י ז"ל טעם והמר ז"ל : לא נאמר נפש בכל
 קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להקדש מנחה עניי המר
 הקב"ה משלה וני טליו כאלו הקריב נפשו ככ"ל והזכיר הכהוב
 נפש כי עקר האדם הוא נפשו וזוהו המתקדש מנחה נדבה
 כשמן אשר נדבה רוחו אוחו והוא צנוק כסלת בחטים, ע"כ
 הזכיר כן במנחה סגן בלוח סלת ולא הזכיר ככה בקרבנות
 נדבה (קט) ומלא וישע ה' וכו' כמאמר שכ מנחה על
 המוקרב מן הב"ח וזה על המעט, (קי) סלת : לעולם מן
 החטים, ר"ל גם סלת הוא מוכגל של לב חמשה לבד אחרי
 שינוכה ויבאר כין מן הסובין, כי נכה גם המנחה כהלה מן
 השעורים היא מוכברה ונקיה מן הסובין וע"כ לא קראה
 כהוב ס' אע"פ שגם הוא לב השעורה אלא אמר קמח
 שעורים (קיא) המלא ההבדל בינינו לבנים, ר"ל מה שאמרו
 צ"ה שלח מנחה בלה מן השעורים חוץ ממנחה כוטה ועמר
 ההטפה : נכה ביה יש הלוף בין דעהם לדעהו : כי לפי
 דעהו יש עוד מנחה בלה מהשעורים והיא מנחה בכורים
 הנכהה צרטה זו הגל שר המנחות, וב"ה לא מני אובה
 לפי שלדעהם מנחת בכורים לה' איב קלוי ב"ה האמורה
 צרטה זו הוא ענינו עמר ההטפה כי לדעהם מלה עמר אינו
 אלוה מלשון בין השעורים הלקט אלא הוא מדה ככהוב והעמר
 שעוריה הליפה כהיו מוניחין מן שלש כאים, שעורים קמח
 מנופה בוג" ככה עשרון א' זהו העמר, ככה מנחת בכורים
 האמורה בזה הכרטה היא מנחת חובה לדעהם : אבל הגלנו
 היא זוגה העמר והוא מנחה נדבה כמאמר המנחות האמורות
 ככה, כמו שיבאר הרב למטה מזה בהגיעו לאותה המנחה
 ויחר מזה בפ' אמור בענין העמר (קיב) וזאה המנחה נקמלה
 קודם אפיהה, כהמקריב לא נדר הלל סלת לבד לכן היה
 הקמץ קרב למזבח קודם האפיה והח"כ הנוהרת האכל לכהנים
 כפי רעוט אבל שאר המנחות הקוין יהיה כפי נדר המקריב

אם מאפה הנזר או מורכבה או מחבתה או מרחש ואתר האפיה והקוין הקמץ כן לאשים, (קיג) אבל ככהוב כגון העמר
 וכו' רעון צ"ה בענין העמר ככר כוכר לשיל (קיד) וקמץ, ממקום שהיזר עומדה וכו' שהרעון בקמיצה מלא כף אחת כ"כ יב
 בפ' בניני במנחת הנזר של ח' למנזאים, לא כמו שפי' צ"ה ססופה כלש האנבעותיו של פס יזו ומוחק צנודלו מלמנחה
 ובאנבעו הקטנה מלמטה (קטו) והטאה עני, זה חטאה יורד מן היורד כמפורש בזה הכרטה צ"ה נפש כי החטה גמטה קול
 אלה (קוו) ובא כדרך ושכר בהמה איננה ר"ל כשא כלשון כפי הסמנו והיה נריך בל' זכר אינו סמוכ אל הכשר : וכן
 צוה היה נריך והנותר כפי הכהוב בראש הפ' בל' זכר קרבן מנחה לה' סלה יהיה קרבנו (קיז) כמו במבאר בכול מנחה וכו'
 ר"ל כמאמר בפ' נו אח : וכל מנחה בלולה כשמן וקרבה לכל בני אהרן שהיה איש כחטיו, והנה מנחת כ"ה היא בלולה וק'
 מנחת

(פ' זו אה) נחלקת לכלל הכהנים : וי"א כהן גדול נוטל דלק שלא במחלקת ובניו במחלקת . קרש קרשים . שנתן כנחה לאשים . וכי הקריב קרבן נחמה מאפה הנוד : הקריב : כוכב על ונפש כי הקריב : או הי"ו הנבח : כנדה מאפה הנוד . לארד אפיהה הקרא נחמה . והטעם ע"י מאפה בתגור : ובמקום שמבשלים קרשי קרשים שם אופין את הכנחית . כנזכר : ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים : (יחזקאל מו) : והנה חוצה אותה . החלות בלולות בשמן קודם אפיהן והרקיקין נמשחים לארד האפיה (קיט) וי"ל חלות מצות או ריקין . כמו זככה אביו ואביו . (שמות כ"א) (קיט) ובה"א כל אלו הכנחות טעונות שמן ולבונה וכלן באות מאלו המנחות האפיות (קכ) לכני קמיצתן שנקמצות לארד פתיחה בלן באית עשר עשר חלות . ואם ריקין (קכ"א) כן באות : ורבנו יפת ז"ל אבר שהפחות שלש חלות . עההלה האחת היתה לקמין . וכן הרקיקין . ואם נחמה על המחבת . (קכ"ב) התי"ו מקום ה"א . ונאמר על מעשה התבתיים . (ד"ה ט) וכנחה כלה . או מאפה הנוד . או נחמה מחבת . או כרדשת . כפי שיאמר הכביא הכנחה : ונקראת כרבה . שיש לה כסוי . מלשון חבי כמעט רגע (יעקב כו) : סלה בלולה בשמן : בלולה בעורח סלה . פרות : שם התופש . וארד האפיה פותח אותה ומעונה יציקה שכן : ואם נחמת כרדשת . ו"א גם היא כרמות כדבת יבל אן לה כסוי ומשמעת קול . קרוב מענין רחש לב (תליס מה) : סלה בשמן : מעונה שכן קודם עשייה . ובה"א מה בין מחבת לכרדשת : (קכ"ג) כרדשת יש לה שנה והבצק שאופן עליה רך כי יש לה שפה שלא לצאת . וכחבת אין לה שפה והבצק שאופן בה קשה כדי שלא יצא מכאן וכבאן . והגישה אל המזבח : הגשה קודמת לקמיצה באלו המנחות . ואמר אשר יעשה פאלה לה . פרט (קכ"ד) למנחה הדשה שאין ממנה נתן לאשים . וכל נחמה הבאה עם הכהמה בלה לנביות (קכ"ה) וכן כנחה כהן . לאהרן ולבניו . (קכו) לאחר מהם . כנזכר המקרה ב אותה לוחהיה (פ' זו אה) וי"ל שהמקריב אותה יאנגנה בחובה אבל שאר הכהנים ברשות . כל המנחה אשר הקריבו לה' לא העשת חמץ : (קכ"ו) אשר להביא חמץ : כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו : לאסוד הקמין שלא יחמץ : ואסור הדבש והשאור כי שבים לבצע ארד . אבל הכלה בריא וכבריא ארדים : וכל הקרבנות טעונות סלה . ואמר בריה' אלהיך שההטגרה עומדת בו המיד (קכ"ז) על כן ימצא בכלך וכהן ורעה : קרבן ראשית הקריבו אותם . כמו שתי הלחם . שנאמר חמץ האפינה . (ויקרא כג) . (קכ"ט) ואן ראשית לדבש . לכן אמרו רבים כי כדבש הכרס וכיוצא בו הכתוב מדבר . וכהוב וכפרוך הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן הירוש ויצהר ודבש (ד"ה כ"א) . במנחה הכלח . ענה . וכל השבית מלח . לא העשה . כי העובר עובר בעשה ולא העשה וי"ל שהוא הוזהר לעשה . כי נמצא לאו והוא עשה .

מנחה כבורים וחרבה כמנחה סוטה כאלוין במחלקת . אבל מאפה הנוד ומרדש' וטחפה אמר' שם לכהן המקריב אהיה לו הכיס (קיט) וי"ל סלות מצות או ריקין . ולפי זה הכי' אינו חונה אה מנחה מאפה הנוד לכני מינים אלא או זה או זה (קיט) ובה"א כל אלו המנחות טעונות שמן וכו' זה נזכר במסכת מנחות פרק ו' (קכ) לפני קמיצתן וכו' שאחר האפיה כהן קומץ לאשים הכך מנחה סלה (קכ"א) כן באות . ר"ל שגם הרקיקין כן באות עשר עשר (קכ"ב) התי"ו מקום ה"א ר"ל ששרטו סבה ענין כסוי ומחבוא : ואינו התי"ו הסמיכות . כי הנה נמצא עוד על מעשה הכיבתיים וגם שם התי"ו המורת ה"א (קכ"ג) מרדשת יש לה שפה וכו' ופירשו מרדשת מטען כענוע . והוא כלי עמוק והמרו מרדשת עמוקה ומעטיה רוחטין . מחבת נפה ומעטיה קשים . כי במרדשת כיתה עמוקה ומרוך כיתה עמוקה שמנה לצור ואין האור שירשו ומעטי מנחה כשבוין בהוכה רוחטין ומתעטעטין (קכ"ד) פרט למנחה חדשה . היא הבאח כחג השבועות עם שתי הלחם שהם נאסין חמץ לכן לא היה ממנה קומץ לנביות (קכ"ה) וכן מנחה כהן . כמבואר בס' זו אה וכל מנחה כהן כליל הכיה לא חאלל (קכו) לאחר מהם ומה שבזוה לפרש כך הוא שפ' זו אה כורה כן על אלו המנחות שיוכי לכהן המקריב לבד ולא במחלקת (קכ"ז) הכר לכביא חמץ . אומר הכתוב והדבש לרמוז על היער הרע שהוא הפכסך ואינו עומד על מיכות אחת מנורף זהו היה חק עכומ' להקריב כל מנחה חמץ ולערב הדבש בכל קרבניהם ולכן אסרם לנביות (קכ"ח) ע"כ ימצא מלח במלך וכהן בעמין קיום מלכות ביה דוד לאחר ב"ה כי יג' הלא לכס לדעת כי ה' אלהי ישראל כהן ממלכה יהיה על ישראל לעולם לו ולבניו בריה מלח . וכן בעד קיום כהנהזרע אהרן אמר השי"ת לו במהמת כהנס סוה פ' קרח בריה מלח עולם הוא לכני ה' לך ולרעך אהך . ופעם מלח בריה כאלו בריה כהס כרוהה עמו להיות קים בטבעו לכן גם בקיום מלך וכהן אמר בריה מלח עולם ועין שהשי"ת רנה בקיומם ולא יסנה בריהו לעולם (קכ"ט) ואין ראשית לדבש . ר"ל לדבש כדבורים שהוא אינו דבר נומח שיהיה ממנו ראשית כבורים ח"כ כנאמר בעורח הוא דבש חמרים (קל) ואין טעם למאמר האומר הסבעמך וכו' זו דעת חז"ש (קל"א) ולא יבוא אלא לאחר הבאת העמר . ר"ל אבל לא קודם לעמר מכני טע"ל בבאת העמר לא כוחר הלחם החדש לאכילה וזו מנחה כבורים נאכלה לכהן ואיך יאכלנה קודם הקרבה העמר והמנחה הזו מן החדש ומ"ש ב"ה שזו מנחה כבורים היא ענמה העמר לזה משיב הרב שלא נמצא בכתוב שיקרא העמר כשם כבור אלא העמר נקרא ראשית קטירי' ומ"ה ח"ו כמו וכרמל בנקלונו וכו' מלה נקלון פירשכוו כמו לבוש וכטעם גרנירי' עשורים נכבדים לכבדים וסמיכות בלתי מקולשים מלבושיהם שהן קרומי הסובין מבחוץ . כי הסובין לא יושעו מעל הגרנירים אלא ע"י טחינת הריחים (קל"ב) ונחאסרו וכו' ר"ל כזו הפרשה שנחאסרו כשלמים

לא היה כל גשמה . (דברים כ) . החדם החרים שם . לא תעשה כל מלאכה : (שמות כ) שהכונה שבות . וימצא להפך : תענו את נפשותיכם . והטעם לא תאבלו . (קל) ואין טעם למאמר האומר השבעתיך שלא הקריב הפל . כי אין חק בכל מצות התורה להטביעו . על כל קרבן הקריב מלח : כנזכר ותשליכו הכהנים עליהם מלח : (יחזקאל מג) . וכולהין אברי הכהמה כשם שכולהין הקומין והלכונה ומנחות הנשרפות כליל . וחלבי הטאות ואשם וקרשי קרשים וקרשים קלים . לפי שאמר וכל קרבן כנחה במלח תמלח . כי גם ברם היו משליכין מלח שלא יקפא עד שיוק . ואם הקריב מנחת כבורים ואם . הפרידה מן המנחות שהן באות מן החרש ומן הישן וזו מהחרש . ושואה מן השעורים והן כן הטהה . וגם זו נרבה . שלא אשר ראשית בכורים . ואלה הכבורים בש שיג הידע ורצה הבעל להביא יביא . (קל"ג) ולא יביא אלא לארד הבאת העמר . ולא תמצא בכיד בעמד והוא ראשית קציר . וכמנחת העמר אבאר זה היפך . אביב קלוי באש . אביב הוא מן השעורים . קלוי באש . ולא בשמש . גרש כרמל . מלשון ויגרם בחצץ שני (חייב ג) . והטעם לשבור הגרנידים ולא נחגים . לכן אמר כרמל כמו וכרמל בעקלונו (מנכים ז') . או תאר' האביב כרמל שהוא מלא רענן כמו יעד כרמלו (סס יט) וי"ל גרש שבידהו במצינת הריחים : הקריב את כנודו ככודך . כשיהיה הכבוד ככה או הקריב כנחה ז' שנאמר כרדשת : ונתת עליה שמן : כמו שיהן במנחת סלה . ואם יבש שלמים קרבנו . אכר רבנו יפת ז"ל כל הקרבנות הם טשה : עולה . והטאת . ואשם וכלואים : ופסח : ושלמים : ואני תמה איך לא הוזכר הכבוד והכעשר והם קרבנות יהוד כמו הפסח ולזמן מיוחד . וזנה אין בקרבנות צבור שלמים הוין מן שני כבשים הבאים עם שתי הלחם (קל"ד) ונחאסרו להם נאבלים לבעל

למעל : והכתוב הקדמים מן המצא ואשם שהשלמים לגור
 זבחה כמו העולה : ואם זבח שלמים (קלג) כי גם
 הנכח בשם זבח . דם זבחי . (שמות לד) אע"פ כי כל
 זבח זבחיך הם שלמים . (קלד) וכן באת זבחי הזבח
 (דברים יח) . וי"א הם חולין : ושלמים . שם התאר ;
 כי בעליהם מבקשים מאת השם שלום : ועצת מלאכיו ושלום
 (יסעי' מד) . וכבר ידוע על ראש קרבנו . יזכיר במח
 הביאו : (קלכ) ונבצאת כמיכה במשפט . וסמכו כל
 השומעים (ויקרא כד) . ולענן הכמה . וסמכת את ידך
 עלו (במדבר כז) : ולענן שרות . וסמכו בני ישראל את
 ידה על הלויים (במדבר ח) . ולענן קרוב המקום בלי
 מעע . ספך מלך בבל על ירושלא . (יחזקאל כד) .
 והקרב כזבח השלמים אשה לה' את החלב וכו' על
 הקרב . שני הלבים אחר המכסה ואחר הגרביק על הקרב
 ואת שתי הבליות . שגם הם להקטרה . וגם הם בשם חלב .
 וגם היוזרת על הכבד . כמפורש ושימו החלבים על הזוזה
 (ויקרא כ) . על הכסלים . עם . כמו ועל השנות ההלום
 (ראשיה מא) והכסלים . כפי כי כסלי מלא נקלה (הלום
 לה) . והם התה המהנים סמוכים בכליות . ואת היוזרת
 על הכבד . שהיה נוטל חלק בן הכבד . עש הכליות יסרנה .
 בבת אחת . והקטירו אותו בני אהרן המזבחה על העולה .
 שאחר עולה הבקר קרב כל הבא לזבח . ואם מן הצאן
 קרבנו לזבח שלמים . אם בבש הא מקריב . הגה אלית
 הכבש קרבה לזבח . וקראה הכתוב חלב . ושען המתירים
 איתה לאבילה . (קלו) עד שקצתם הוסיפו וי"ו ואברו
 חלבן והאליה (קלו) והיה ראוי חלב ולא חלבן . וא
 ואליתו . וכפי דבריו הם שבעה הקרבים לזבח . ועוד שען
 כי חלבן שם כלל לחמשה הגזברים . (קלח) ותיז ראו
 להיות את החלב ברא וי"ו (קלט) ועוד כען כי ח"ב הוא
 בכו ה ב יצוה (במדבר יח) ובא עם החיבים כמו המור
 המורהים ביהי המור (כזכטיס טו) . רובים עי' שזשים
 עדים וש"ש עירם דרם (כס יוד) : וכפי דברו
 (קמ) היה כתוב כאשר יוסר חלב רכבש וח בו . ועוד
 כי כל חלב שהוא שון טוב הוא סמוך עם הבא אחריו
 לעולם . ובן עזרא אמר בפירוש התורה שרו כי חק עם
 קרא אחר ונצחו בענין זה : וקבל לנששו קרא לחשען
 מאותו היום ברברי הקבלה . ואמרו גם אגי משה שסיפר
 זה לשונו : שאל הקראי לכן עזרא האיה היא חלב אם
 לא . וענן אברהם קרבן ואמר כי האל ח הקרא חלב
 מן הזרה רק בעלי הנצרה הת רוח ואברו כל חרב : ושען
 הקראי ואמר ח"א כל ח ב אסר בן הזורה כנוצר כל
 חרב וכל דם לאתאבלו . והקדם . ואמר חקת עולם
 לדורותיכם בכל כושבותיכם . ושען ר אברהם כי זה הפסוק
 דבק עם זבח השומים . ואין חק . עולם לדורותיכם בכל
 כושבותיכם ראוה נמורה . כי הגה ולחם וק"י וכרמל לא
 האבו . (ויקרא יו) וסע כתוב חקת עולם לדורותיכם .
 א"ב לא נאכל לחם בגיזה כי לא הקרבנו קרבן העשר .
 כוף דבר הודיע כי ח"ב החולן מותר כי כל אברי חחרב
 הוא בקדשם . אבל בבגד התאווה לא אבר רק הדם לברו
 וכל הגוף אבל . ואני הכבד זה אענה אף אני חלקי .
 בתחלה אבר כי האיה היא חלב . וחכמו התורה ואברו
 כל חרב עי' פי קבלתם . והלא הם אברו בתורה כהנים
 בפסוק כי כל אוכל חלב מן הבדמה אבר יקריב ממנה אשה
 דה' (פ' נו) אין לי א א חלב תמימים הראויים ליקרב
 לפני המזבח . חלב בעי' ממיין מנין . תימוד לומר מן
 הבחמה . ואין לי אלא חלב קדשים . חלב חליל מנין . ה"ל
 כיכל אוכל חלב . א"ב כמה נאמר . אשר יקריב מסג .
 (קנא) חלב שמתו כשר לקרבן . יצא חרב שעו הרפנית .
 דנה הם לא אסרו מהזיבים מה שאברו בן ההעתה כי
 אם בן התרה . ואך פנה פיו ואבר כי החכמים התירו
 האליה . ואשה כי התורה אבל החליפו הכתוב . שאינם
 מורים שהאליה היא חלב . (קמג) ובאברו שאברו כל חלב
 אנו בן . כי לא אברו כי אם המכסת את הקרב . ואשר
 על

השלמים אחר עולות ומנחות נדבה והטעם בזה כי המנחות
 קדושה יתרה מן השלמים מפני שכן קדשו קדשים ונאכלים
 לכהנים אבל השלמים הם קדשים קלים ונאכלים לבעלים לכן
 נחאחרו . וי"א הנה המנחה והאשם הם קדשי קדשים ואין
 מהם חלק לבעל ומדוע הם נחאחרו מן השלמים . הנה החשובה
 לזה כי הרטאת והאשם הם קרבנות חובה אבל השלמים כן
 לכדר וכדבה כמו הנקדמין מהם לכך נכהנו קרבנות הנדבה
 ככדר ואחר השלמים נכהנו קרבנות החוב (קלג) כי גם
 הפסח זבח לכן אמר זבח שלמים ולא זבח סחה . כי גם
 זבח כלל יאמר לשלמים ולקרבן פסח וגם לחולין ח"כ כל
 שלמים זבח אבל לא כל זבח שלמים : ולא יתהפך בשווי כי
 איננו כגולה לו (קלד) וכן מלה זבחי הזבס : שהוא לאמר
 לחולין כמו שיפרש הרב בפ' שזכטיס : וכן הומר כאן וי"א
 הוא חולין וזכטיס הרב לדעהם (קלה) ונמצא כמיכה
 במשפט . הביא הרב בפרק שהופי כמיכה כי גם בזה הפרכה
 במיכות יד המקריב חנוקה בשען . כי בקרבנות הבאים לכפרת
 החטא הכמיכה כן לענין ודוי אבל הכמיכה בשלמים היא
 להודיע רגונו במה הקריבנו אס לכדר או לנדבה או לשם חודה
 (קלו) עד שקצתם הוסיפו וי"ו וכו' וה' סעדיה גאון שפירש
 והאליה בחובפת וי"ו כדי שלא תוכל ברוך כרטי החלבים
 הנזכרים החריה : כי לפי המלה חלבן הוא גם כלל וכצד
 אחריו לפרט הנה האליה ראש הפרטים ולכן אין לך בוי"ו
 והגאון כדי לברוח מזה הוסיף וי"ו אבל לה הרויח בזה כלום
 כי הרב טוען לזה (קנז) וכה ראו חלבן והליתו : ר"ל מכה
 כלשון אחר שזח מלת חלבן בכפי הנה נרדף סיבוא גס והליתו
 בכניו : או כיון שזח והליתו בלי כניו היה ראו לזכר גם מלת
 חלבן בלי כניו וכיה לו לומר חלב והליתו או חלבן והליתו .
 ועוד טענת הרב אחרת הוה כי כפי פירוש הגאון מלת חלבן
 אינו גם כלל ח"כ גם הוא פרט ואחריו עוד הזכיר שזה חלבים
 עם האליה ח"כ ינה מדבריו שבעה דברים היו קרבים אל
 הגזבח והאחזו לא מנחנו אלף ששה : עוד טען הפירומי כי
 ח"כ שיהיה חלבן גם כלל הוא כולל הכ' חלבים הנזכרים אחר
 אמרו האליה אבל האליה ינה ככללת במלת חלבן כי לדעתו איננה
 חזב . והרב משיב (קלח) וכיה ראו להיות חלב כלל
 וי"ו . כיון שלפי דעתו החללת מנין פרטי החלבים ממ"מ
 ואח החלב המכסה וכו' לנה אין דרך הלשון לבא וי"ו בתחלה
 כמנין אלף היה נרדף להיות כלל וי"ו (קלט) עוד טען כי
 חלבן הוא כמו חלב ינכר . רענו בזה כי מ"ש בתחלה ח"ב
 ענינו הטוב והמשובח שבגוף והיה האליה כי שחוף חלב יאמר
 גם לטוב וחיינו מענין אחד עם שאר החלבים חלל הם חמודי
 עקר וחלוקי ענין כי חלבן והאכנה ענינו המשובח ושאר החלבים
 קלב ממש . וכן מ"ש הכתוב בשלמים של ח' למלוחים וזה
 החזבים מן הסוד ומן האיל החלוי והמכסה והכניות ויוזרת
 ככדר וחח"כ כלל הכל ואמר וישימו את החלבים על החוזה
 ויקטר וכו' שזה חזוק גדול לדעת בעלי מקרא שההליה ככל
 במלת החלבים הנה הגאון מרב דחקו בזה אמר שזה שני
 ענינים בעקר ח' כמעיל וכמוצה בשמאקים עיריס ח' שם
 חמורים ועיריס ח' עיריס : וכן חמור חמורוים מענין
 חמורים חמורים ובלתי חמור כממענו . (קמ) וכפי דבריו
 היה ראו לומר בכבש חטאת עם הכרץ ב' פעמים מלה חלב
 שיוכן ח' על הטוב והמשובח שהוא החלבים והכני לכלול שאר
 חמורים . זו היא טענה ח' . ועוד טענה כי מלת חלב
 כשורה לענין טוב ומשובח המך למלה שאחריו כגון חלב
 חרץ . חלב כליות חטה וכו' וכן בזה הל"ל חלב האליה
 (קמז) חלב שמתו כשר לקרבן : רנוס בזה חלב הבחמה
 כל חולין אשר החלב הואו כדמות החלב המוכשר להקטרה מן
 הקדשים חסור הוא גם בחולין (קמב) ובאמר שחסרו כל
 חלב : וכו' ר"ל ובאמר בן עזרה שחממו התירו חלבים לבד
 מן החולין וכו' כל חלב החולין חסרו מן הקבלה ח"כ כל
 חנכי החולין מותרין מן החורה . אינו כן : כי לא לבד
 החלבים חסרו חלל גם הכניות ויוזרת הכבד ח"כ לא חסרו
 חלל ג' חלבים (קמג) לרבות פר יוס הכזורים וכו' ר"ל
 שדרשו מהזמר כש' זו בעצמת פר כאן משים וזה כל חלב
 פר

על הלב ויחייב הכליות. אע"פ שנמצא אדם צהורה כהנים, ואף כל חלב פר הרטאת. (קמג) לרבות פר יום הכפורים לשתי כליות וליתרת הכבד. וזה במגרגם לכתוב את דברי הים, אבל הכתוב כולל הכליות והיתרת בשם חלב. כאשר רבצאנוי פנים, ובאמור ר' אברהם כי אכור החי' אינו אלא בקרשם אינו כאשר חשב, כי הגה החלב נתן לאשים ככל הקרב, ואד' צא חבתוב לאסור דבר שלא היה שום אדם רשאי לאכלו. הירבן לאכור אבר מאברי העורה והיא כיה לגבות, ועוד הקדשים לא היו נאכרים זי אס בירושלם, ומה מעם בכל מי שבתוכם. (קמד) ויבאכרו והלב נבלה וחלב כרפה יעשה לכל מלאכה (פ' נו) בפני שרדו במלאכה הזכיר. אמרו באבילה (קמה) להכלילו על ונכתח. (קמו) ובכשר האוח לא דמהו על צכי ואיל כי אם שאכלנו השכא ורטהר. (קמז) ושם אמר הדם לבדו, כי דם של שבעה נינים צריך כסוי. הדרך דרבות להודיע מה יעשה ידם חלון כי ישפך כמים, יפני דם הקדשם קצתי גורק וקצתו נתן למזבח, והיכיף להזכיר לא האכלנו (פ' רמה) ככנהג דרבות להזכיר פעם אחר פעם. (קמח) והלא הזכיר הקדשים, ולא הזכיר החלב, ועשיה על הדרך הבשר והדם (פ' ראה) וקצו הכתוב החלב. (קמט) וכן ורבוש האבל (סס) והיא בשר שלמים, ויא זכרם דרך קצרה, ועל שדנה בכל מושבותיכם עם שבותיכם (ויקרא יו) הכתיב בעבר אינו דומה כלל (קנ) גאם אין קרבן אינו אכור. (קנא) ובכה ירפא בן עזרא על דברים הורסים פנת דהורה. (קנב) והיא דקרימו ראיש הנורע משוי העכברי הוא וסיעתו שהתירו כל חלב והביא ראיה באלה הדברים שהביא ר' אברהם. (קנג) והתפאר הגרן על דחוצבו, וחכמינו ז"ל שברו מלהותיו, והדוצה למלא את ידו יקרא בספר איצד הנחמד ויציא שם ראיה ברורות כמה שהשבו לו וכיוצא בו. וכל אשר קם אדם לא הצליח, ונש ב לענני, לעבת העצה, סוף השדרה לא פחות ויא יוהר, והגלון שיסיר אותה עם חליות ש' שדרה עד כקם הכליות, זהו כאכד מוסכם כפי כל הכס. (קנד) ועצה, אין לו חמה, וי"א נרחלפת ההנעה ביו עצה היא בכליות, ואין צדק, והקטרו הכחן דמזכחה, והקטירו כל א' וא', דחם אשה, כמו את קרבני דמי לאשי (במבר כח) (קנה) וכל דבר הנאכל יקרא ידם, גרן יחם לכל בשר, (הליס קלו), ואם עז קרבנו, כנשפט הכבש זכר א' גיבה, כנשפט בפרשה האסורה יעיל, שהצאן כולל גם העז, וידבר ה' וכו'. דבר אר בני ישראל וכו' נפש כי החטא, נפש כולל איש ואשה מהאחר זכר נר, נפש כי החטא בשגנה. (קנו) כי המחשבת בנפש והטגנה היא העוד העעת כמו שהחשך הערד האר והבות העדר החיים. (קנז) וזה הפסוק כנראה שחיא סג בארבע הפרשיות ובאות יפניו, ובשגנה מביא דמאת ויא בזרון. (קנח) וכעבר הרשלו ברבר חיכו להביא קרבן, ועשה כאחת כהנה, ארת כסעות לאין שהאמשפנה. בין מטענת

פר החטא שלא אמר ואת כל חלבו כאמור בשאר החטאות שאחריו. ומזה כוונתו דיוק ואמרו: חלבו היה לו לומר פר מה. ח"ל לרבות פר של יום כפורים לכליות ולחלבים וליתרת. כי במעשה יום הכפורים צ"ל אחרי נאמר מהם והוא חלב החטאם יקטיר המזבח. צלי מלח כל זבלי זכר פרטי החלבנים אחריו (קמד) ומאמרו וחלב נבלה וכו' ר"ל מה שאמר בן עזרא בווכחו עם הגדוקי כי ע"כ הזכיר בפרשה זאת וחלב נבלה וחלב ערפה יעשה לכל מלאכה והכול לא האכלוהו וידוע כי צדק הנבלה והטרפה אסור והאסור הוא בצדק ובצדוק שאין החלב קרב על גבי המזבח כמא' ויחשוב אדם שהוא מותר ע"כ הזכיר והכול לא האכלוהו. ע"כ מה הוציא הכהן חלב חולין, לזה הרב משיב שלא הזכיר אכורו צביל זה אלא צביל כהור חלב נבלה וטרפה למלאכה הנרך להזכיר אסורו באבילה (קמה) כדי להכליל האוכל בעצם ונכרה, שלא יחשוב החושב שהאוכל חלב נבלה וטרפה יחשוב בללא לבד כמו על הכשר (קמו) ובכשר האוח לא דמהו וכו' ר"ל מה שדמה הכתוב בשר החולין לזבי ואיל חין הדמיון צביל שיכיה חלב החולין כשר להכילה כחלב חיות ברא חלב שיש דמות לאכלו הטמא והטכור הכך הקדשים שאין רשאי בטמא לאכול מהם (קמז) וס' רסר הדם לבדו, ר"ל גם מה שזכר הכתוב צ"ל ראה צ"ל החולין אסור הדם לבד בלי זכרון אכור החלב חין מזה ראיה להחיר חלב החולין כי גם אם לא יזכר שם אכור הדם כבר נודע אכורו מהכתוב צ"ל זו אלא הנרך להזכיר שם הדם כדי לומר אחריו פל הארץ השפכנו וכו' שאם לא יזכר כך הו' היינו סוברים ממה שדמה בשר חלוא לזבי ואיל שצ"ל דם החולין טעון כסוי (קמח) והלא הזכיר הקדשים וכו' ר"ל מה שטור חב"ב' לכהר חלב חולין ממה שאין זכר לחלב כלל צ"ל החולין צ"ל ראה, לזה טעון הרב שהרי יש מקום שצד הקדשים צ"ל ריהג"כ וכו' מה לעשות בזה חלב צביל החלב לא זכר כלום כי צטח צמה שכבר באר בפרט כהנים בזה צ"ל (קמט) וכן ובכשר חאלה, כי ראש זה הפסוק וצ"ל פולוהין הכבר והדם, וקצר הכתוב לפרש שהכשר הכילכל הוא צבר השלמים לבד ולא העולות כי כבר פירשם ח' ח' במקומו האם צביל זה נאמר שהחיר לאכילה בשר העולות (קנ) שאם חין קרבן אינו אכור, כי הכתוב מלה הכהן אכילת הכדש בעצם יום הכשח העמר כדכתיב ולחם וקלי וזכרמל לא האכלו עד שנס היום כזה ולכן בין שיקרב העמר בין שלא יתקרב אחר שיגיע היום ההוא הוהר הכדש לחכינה, כי כנה אם יקרה צנרה או מניעה אחרת ולא יוכלו להקריב העמר אפי' בזמן המקדש עכ"פ אחר הגיע כיוכ היו הולכים מן הכדש (קנא) וכמה יתפאר בן עזרא וחין זה הפירושנו חלא אדרבה צ"ל חכמתו קנה לו גנאי כמה שדחה בקנה רעון קרתי א' שלא ילע להטיב לו משני קצרון יד למודו וחלו היה שואל ומשיב עם א' מחמתי הקראים היו מבטלים דעתו כמו שכבר בטלו דברי משוי העכברי אשר קדמנו. (קנב) והלא הקדומו האיש הטלע משוי העכברי, זכרו רבנו יהודה האכל בספרו באככול הכפר צ"ל ר"ל צ"ל צלות כ"ף ובטל את דבריו (קנג) היתפאר בגרון על החונכ בו, בגרון הוא משל לחב"ב והחונכ למלמדו שכ"י קבלתי ר"ל למד משוי רבנו יפת רוב חכמתו וחל"כ נהיה כיונן שדי אמו וכו' אחר שלמד דרכי המוסח מחכמי נהפך לר' לטעון עליהם בדברי כבל (קנד) וענה, חין לו דומה, ר"ל חין לו חבר במקרא מענינו, זי"א שהוא כמו ענה בחלוק הכטותו זו גא, וכטעם לעמה הכליות שסם הענה הלוייה ככה ר"ל שחם הכליות שזור לחמם את המוח ולהקשותו ע"י האיר חם בעולה מן גלב דרך חוט השדרה אל המוח ולכן הויחם הענה אל הכליות (קנה) וכל דבר הנאכל יקרא לחם ומאכל ולחם הם שמות נרדפים, אכלו משמים, אל הלחם היה לחם ר"ל לחמו בלחמי, לכן כמו שבה לשרפה האש לטון אכילה בן צבור שרפה הקדשים למזבח נאמר לטון לחם, שאלו אמר מאכל אש (קנו) כי המזבח כנפש ר"ל כהנפש אש' פ' שאין לכ חטא בעצם אמנם בצבור שהמחשבה היא מחכות הנפש והאדם יתחיל מלחשוב בענין הזכירות מן החטא ויכל בו לכן נהיחם החטא אל הכנש (קנז) וזה הפסוק כנראה שהו' כג' פ' רשיות וכו' וכן הא' מ"ש חח"ז אש ככנן המשיח וכו'. וכן ואם כל עדת ישראל יצאו, וכו' אשר נטית ימינו, וכו' ואם נפש אחת חטאת בכנהג בענה מעם הארץ הכר ד' פרשיות שהן של ככן ושל כהבל ושל כחיל ושל עם הארץ נכללות החמה זה הפסוק, (קנח) ובצבור התרשלו בדבר וכו' ר"ל מ"ש לעיל שהטגנה הכפר המזב' זו הכנשה היא שהארכל ולא סם לבו לחשובו בענין היוו מנוח ולכן כג' וחל"כ ידע והרגיש שיצא החטא מידו הכל קודם במעשה הכפר המידע הירע מפני התרשלו, ואמנם יש טענה שאין לעשותו ידיעה לא בראש ולא בסיף כי הו' כהן נעדר ידיעה לגמרי מפני שכלתו והעדר ידיעתו צטיב המנוח זה החטא הוא ממין אחר כי זה לא יקרה חלא בסכלים הכורים לכן הוא לא צבם כהנו כל' פרשיות רק אחר זה קורה כהנש מעצמו צ"ל מיוחדת כה"פ' ואם כפש כי החטא ופשהה אחת מכל מנות ה' אשר

אשר לא תשינה ולא ידע • וקורה תקנהו באשם שלדעה חכמינו הוא נקרא אשם של בור ולא כדעה ב"ה שאמרו שהוא אשם חלוי ר"ל של כמף • ומ"ש מ"ם מאתח נוכף וכו' מנגד בזה לדעה ב"ה שפירשו מ"ם מאתח מ"ם הקצה ועשה קצה מאתח מכן כגון הכוהב בשבת שם אשמעון נח מנחור דן מדניאל • ולמדו מזה שאין הכהן משיח מביא קרבן על שגגתו אלא כשטעה בהוראתו לבטל מקצת ולקיים מקצת אבל אם עקר בהוראתו כלל גוף המנוה הרי זה פטור מקרבן וכל מי שגג ועשה כהוראתו הוא יביא חטאת קבועה על שגגתו וכן פירשו בחקאה הקהל והכניא • שעיני העדה הם סנהדרין והכניא עממה אם ישנו בהוראתם כדרך הכל • (קט) כהן גדול המשיח בראש הוא נקרא כהן משיח ובעבורו זו הפרשה (קס) ואם המשיחה מחולפת • ר"ל לפי זה הפי' כהן משיח יכנוול כלל הכהנים לפי שהם כלם נמשחו : אע"פ שמשיח הכהנים משנים מחולפת ממשיח • כה"ג שהם נמשכים למטה מראשם בפניהם ומפניהם יורד השמן על בגדיהם : ובכה"ג יונק על ראשו ומראשו יורד השמן על זקנו ומשם על בגדיו (קסא) ודומה לאשמת העם : כמו לחרות אלהים : ר"ל שהכח הוא חטאו של כהן כי החטיא את העם בהקריבו קרבנותיהם שלא כדיון • וכמכה באשמה אל הפעול שהם העם האשמים אבל המאשים באמת הוא הכהן וכן לחרות אלהים אלהים הוא המאריך והעם הוא מקבל החרדה • והם פעולים החרדים וכמכה החרדה אל הפעול כי כן דרך השמות לשעמים ימכו אל הפעול ולפעמים אל הפעול • כמו מנגד נגעי יעמודו : הכר מעלי נגעיך : (קסב) ע"כ הוכיר כן : כי כשלא יוכיר כן אזי הוא גדול מבן שנה : (קסג) לשם חטאת • ואינו כמו על חטאתו שזכר לעיל כי לשם הוא שם הסגנה ובכאן האמור חטאת הוא שם הקרבן שנקרא כן • על שם שמכפר החטא • (קסד) כמו על כף הכהן השמאלית • שבהה הידיעה במקום הכנוי והיה די באמרו על כפו : וכן בזה היה די באמרו ולקח בלי זכר הכהן כי כבר זכר שמו בראש הפ' וגם אמר וסמך ושחט • והם מוסבים אליו : (קסה) סוף העשרים שהם הפרכת • ר"ל שחמור אהל מועד בכאן הוא מקום העשרים לבד • ובמקום אחר כולל גם מקום העבר כהן שזכר הרב בראש זו הפרכת • (קסו) שטוח עליו הם : ר"ל בשם המשח אותו מים איל המלוחים על היך הונס הימניה ועל כן רגלם וידם הימנית כמזוהר בפ' הגוי • (קסז) שבע פעמים : כדמות ימי בראשית וכו' ר"ל שאין מעשה הקרבן מכפר בעצם אלא בהעשירות להסתכל בקנין ההנלחה האמתית בפרישות והיירות אזי היתה טהרה וקדשה שלמה שבה יזכה להדבק ליוצר בראשית ב"ה לכך היתה ההזאה ז"פ לרמוז על ז' ימי בראשית שהם חובשים לידעתו י"ה : (קסח) לכבוד מקום העזרה נחלה • לכך נסמך אל הקדש שהוא מקום העזרה ונאמר לפני ה' שיהיה לפני הפרכת ארנה כזוון כנגד בדי הארון ולא שיהיה על הפרכת שנתה אלא ההזאה לפני הפרכת החשב כאלו לפני ה' בין בדי הארון יען שהפרכת נחלה לכבודו (קסט) כי העולה כלה לגבוה • ר"ל כי מוצח הנחשת הוא בעצמו מוצח כל הקרבנות אלא יען שהעולה היא כלה לגבוה ועוד שהיא תמידית בהקדשה ומעולה מאשר הקרבנות לכן הכחוש הסמיכו אל העולה ולא יאמר מוצח המנחה או מוצח השלמים וכיוצא (קע) ולא מן הכבש • ר"ל שלא דמה חלב הפחית לקלב זבח הכבש ולא אמר כאשר יורם מכבש זבח חמשה • (קעא) ומה פירש לשם שלא פירש הכהן • דרך קשיא ומה הנרך לדמות הרמה חלב כר קטטה לכרמה חלב שור זבח השלמים כיון שלא נשאר דבר שלא יפרש הנה בפרט ממה שפירש שם ואדרבא הוכיח בכאן הכתוב יומר במה שבחלקה הוכיח בכלל ואם כל חלבו יורם אמרו ואחריו זכרם בפרט : והארון שלא זכר זה לדמיון דבר אחר רק שיעורם החלב ע"י הכהן המשיח ענמו אש"פ שהוא בעצמו במקריבו כמו שיעורם חלב פר השלמים המוקרב מזולת הכהן : (קעב) לא הוכיר לכפר עליו לרוב מעלתו • כי הכפרה ע"י מעשה העבודה והקרבן הוא כפי דעת ההמון כדי לעוררם מן המעשי אל העיוני לכל עבודה השלמים היא העבודה בלב כנרמו אמרו בלבבכם על מעבדכם ודמו סלה : לכן ע"ד כבוד ומשלה לכהן גדול לא זכר כרבין חטאתו לכפר עליו כי כפרתו היתה ע"י עבודה לבו כי מלאך ה' נבואה הוא (קעג) הפך חבנים כמנצחות • שכהו בכן וכשלישו אחת אל מחוץ לעיר אל מקום עמא : מלמד שהיה מקום קבוע לחוד מקוץ לעיר כביל לכשליך שם הדברים הנטמאים • וכן היה מקום טהור קבוע לשפוך שם הדשן (קעד) ולא בנדדו • אלא על גבי הדשן ענמו דכתיב בסוף הפסוק על שפך הדשן יכרך (קעה) או שהדבר נעלם ממנהיגי העדה לפי הפי' בראשון עיני העדה כמשמעו שברטון שהקהל לא כרגישו ולא הכובנטו ועברו על מנות לאו מן כלאוין שבחורה שגגה כאלו נעלם מעיניהם : ולפי האופן כב' עיני העדה הם כמנהיגים הנכבד ומורים

כמצות ארבע מיתות בית דין בין מצות שלוקין עליהן : ומ"ם מאתח נוסף כמ"ם עד מטחת השבת (ויקרא כו) : ואשר אמרו ב"ה כל דבר שחייב על זדונו ברת חייב על שגגתו חטאת אינו כן • אם הכהן המשיח יחטא הקדושו שהוא מכפר אחרים • המשיח • (קנט) כהן גדול הכשוה בראש • וי"א כל כהן הבא לשרות • וגם הכהנים הכשנים משוחים • (קס) ואם המשיחה מחולפת • לאשבת העם • הלם"ד מקום ב"ה • שחטא כחטא עם הארץ • וי"א שחטא באשמת העם שהקריב קרבנותיהם שלא כדיון • (קסא) ודומה לאשמת העם • כמו לחרות אלהים • (שמואל א' ח) • וקצר לימר ונודעה חטאתו • והקריב על חטאתו • בעבור חטאתו • פר בן בקר • הוא בן שנה • (קסב) על כן הוכיר כן • ואמרו ב"ה כל פר הנזכר בתורה היא בן שלש שנים • בלי אשכבהא • לחטאת • (קסג) לעם הטאה • והביא את הפר • על ידי שלוחו • וסמך • היא עצמו • גם ושחט : ויהיה ולקח הכהן (קסד) כמו על כף הכהן השמאלית (ויקרא יד) • ולקח הכהן המשיח מדם הפר : כי בדרך המזבח צפונה היה שוחט • והביא איתו אל אהל מועד : (קסה) סף העשרים ששם הפרכת • וטבל בן הדם : מלמד שבכל הזיה והזיה היה טיבול ידו • וכשיגמור הנהיגה על הקרן טקנה (ג"א טוהח) אצבעו בשפה המזרק ואח"כ טיבול ידו ליהן על קרן אחרת • וכן אב"ה ששירי הדם שבאצבע פסולין ליהן בהן על קרן אחרת : את אצבעו • הוא בהן ידו הימנית (קסו) שנתן עליו הדם • (קסז) שבע פעמים • כדמית ימי בראשית להיות הזיה שלמה • את פני פרכת הקדש • יכון ידו כנגד ברי הארון : פרכת הקדש • (קסח) לכבוד מקום העזרה נחלה • ונתן הכהן מן הדם : למעלה בארבע קרנות מזבח הקדשת • ואת כל דם הפר ישפך • הנזיר : ישפך אל יסוד מזבח העולה • (קסט) כי העולה כלה לגבוה והיא מעולה מהכל : ואת כל חלב פר החטאת • הם החבשה חלבים • כאשר יורם משור ובח השלמים (קע) ולא מן הכבש • (קעא) ומה פירש לשם שלא פירש הנה • דק יורם על ידי כהן המשיח ולא ביד כהן אחר • זבח השלמים : שהחליט לבר נהוגים לאש : (קעב) ולא הוכיר לכפר עליו לרוב מעלתו • ואף שהוא המכפר בעצמו : על ראשו : עם ראשו ועם כרעיו : את כל הפר • אפילו צפרניו • אל מקום טהור : (קעג) הפך אבנים הכנוצות • אל שפך הדשן : (קעד) לא בצדדיו • דשן הידוע שהוא יוצא במזבח העולה • ולא הוכיר בחלבו פרים הנשרפים ריח ניהוח או אשה לה' • בעבור הזיה להם חלק בחוץ ואם כל עדה ישראל ישגו • להביא הנשים • ונעלם דבר מעיני הקהל • כאלו העלימו עין • (קעה) או שהדבר נעלם כמנהיגי העדה ושגו כל העדה : כמו ויעצם את עיניהם (יעיפה כט) ע"כ וסמכו זקני העדה את ידיהם • ואשמו • מגידת פעל • כמו ושבעו (דברים כו) • ואשמו • כמעשה ענין דגבועים שכתוב לא החיה כל נשכה • ונודעה החטאת • אשר חטאו עליה • ונודעה בודאי ולא בספק • אשר חטאו עליה • (קעז) בלומר

השלמים כי לא ידמו זה לזה יען שחלבי הכבש כן ששה וחלבי השור חמשה • (קעא) ומה פירש לשם שלא פירש הכהן • דרך קשיא ומה הנרך לדמות הרמה חלב כר קטטה לכרמה חלב שור זבח השלמים כיון שלא נשאר דבר שלא יפרש הנה בפרט ממה שפירש שם ואדרבא הוכיח בכאן הכתוב יומר במה שבחלקה הוכיח בכלל ואם כל חלבו יורם אמרו ואחריו זכרם בפרט : והארון שלא זכר זה לדמיון דבר אחר רק שיעורם החלב ע"י הכהן המשיח ענמו אש"פ שהוא בעצמו במקריבו כמו שיעורם חלב פר השלמים המוקרב מזולת הכהן : (קעב) לא הוכיר לכפר עליו לרוב מעלתו • כי הכפרה ע"י מעשה העבודה והקרבן הוא כפי דעת ההמון כדי לעוררם מן המעשי אל העיוני לכל עבודה השלמים היא העבודה בלב כנרמו אמרו בלבבכם על מעבדכם ודמו סלה : לכן ע"ד כבוד ומשלה לכהן גדול לא זכר כרבין חטאתו לכפר עליו כי כפרתו היתה ע"י עבודה לבו כי מלאך ה' נבואה הוא (קעג) הפך חבנים כמנצחות • שכהו בכן וכשלישו אחת אל מחוץ לעיר אל מקום עמא : מלמד שהיה מקום קבוע לחוד מקוץ לעיר כביל לכשליך שם הדברים הנטמאים • וכן היה מקום טהור קבוע לשפוך שם הדשן (קעד) ולא בנדדו • אלא על גבי הדשן ענמו דכתיב בסוף הפסוק על שפך הדשן יכרך (קעה) או שהדבר נעלם ממנהיגי העדה לפי הפי' בראשון עיני העדה כמשמעו שברטון שהקהל לא כרגישו ולא הכובנטו ועברו על מנות לאו מן כלאוין שבחורה שגגה כאלו נעלם מעיניהם : ולפי האופן כב' עיני העדה הם כמנהיגים הנכבד ומורים

(קטו) כלומר בעבור מצות לא העשה (קטז) או היא
 בהכרח בה כמו אי הדע אליו המאתו אשר חטא בה
 והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת ואם עגו בכלל המצות
 יקריבו הפר לעולה ושעיר עזים לחטאת (קעז) ולא נוכל
 להקיש זה בשאר פרשיות של שגגה כי שם מוכר בשגגת
 הכצות ליחיד וכמו זקני (קעט) ולא כל זקני
 החשובים מן החשובים והפרות שנים (קף) ואם
 רבם יחיה כבו והלויים יפטנו את יריהם (צמדכ ו)
 ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת הזכיר שאין הברל
 בין פר הכשית ובין פר החטאת של הקהל
 עוד הקישו בשלשה דברים הא' שלא ישיטנו ולא ינהנו
 והב' שלא יכיר פרשו ולא ירחצנו והג' לשרפו במקום
 דרשן וכבר עלום (קפא) גם איהם שלא סבכו יריהם
 בפר הטאת הקהל הוא (קפב) מלת הוא מוכב אל
 הפר אשר נשיא יחטא והח אס כמו אה הברכה
 אשר השמעו (דברים י"ח) או חסר ב"ף הרמית כמו
 גום זהב באף חור (משלי י"ח) כי אשר ראהם את
 כצרים (שמות י"ד) ונשיא יאמר ללך כמו והנשיא
 אשר בתוכם (יוזקאל יב) ונוכר ונשיא בית אב (צמדכ
 ג) (קפג) ויאמר נשיא של שבט (נ"א) ויאמר על
 הגדול שבכם) ושלשהם באים הרת וו הפרשה
 ואשם כגורת פעל בשקל עיני גבוהה אדם שפל (יעשי
 ב) או הודע אליו חטאתו מלת או החת וי"ו כמו או
 או יבנע לבכם (ויקרא כו) והולם הודע מקום שורק
 וכנהג הפועל ידוע לומר ולנקבה שיעיר עזים ובר המים
 (קפד) פחות מקרבן הכשית וערוה מקרבן עם הארץ
 ונתן על קדנות טובה העולה מתן דכו בקרנות טובה
 העולה ע"כ הטאת הנשיא נאכלה לבהנים (קפה) ולא
 הזכיר רוח נוח חנה כחטאת היחיד בעבור היחיד שיעיר
 נזר והמשכיל יבין ואת כל חלבו יקטיר הזבחה כחלב
 זבח התלטים כחלב עז זבח השלמים ונפלא לו כי הביא
 על שגגות דבחה על כן לא יזכר לו השם עין ואם נמש
 אחת ההבא כעם הארץ מיהר העם ואשם הנזש
 זכר ונקבה והביא קרבנו שיערה עזים (קפו) בעבור
 פחיתות עם הארץ וכן כשבה כאשר יזכר חלב הכבש
 להביא האליה על אשיה שאין צריך בעריכת עזים כי
 אדר דעולה נקטרים וערך עדיה העולה והלמיר עליה
 חלבי השלמים (ריס פ' ט) והנה בארבע פרשיות אלו
 כולל הכליות ויהרת הכבד בשם חלב ואין טענת
 הפירוש טענת שאמר כנהג העברי להזכיר הרוב ולהניח
 הקטן הנה כי יתן איש אל דנהו הכור או שור או שה
 ושם נהוב וכל בהסח לשמיר (שמות כב) ואם נשבע
 השכיר לשקר ישלם על כל דבר נשע על שיר על חמור על
 שה על שלמה (סס) ולא יהבן עהבגדים גקראו
 בהמה כיוצא ברבר והאגשים רועי צאן (ראשיה מו)
 ואדר כן וצאנם ובקרים ולא יתכן שהבקר נכלל בשם
 צאן ובתוב בארץ היתו כאני דהבא (דניאל ב) ולא
 הזכיר כלי כסף שהזכיר הנכבד והרוב והניח הפרות
 והמעט כן הנה מוכר החלב ונביח הכליות והיהרת
 ושבוע השוברה (קכו) ככר האיש ר"י מעריא שנה
 בין פרשה עובר חנם לפרשת שוכר
 שבר

ומורים לכם כדרך הכשרה כמו שהענינים מורים לחדם כדרך
 שלא יוכל בהלכותו ולכן נמשלו ראשי העדה לענינים כדרך
 השלם ויחיה העשם שאלפי בית דין חטאו בהוראה והורו
 לנכור להחיר להו"ח ממנות לחוין שבחורה כענין מעשה
 הגבועות ששברו ובראל ע"י הוראת גד' בשגגה פל לאו
 לא התיב כל כחמה (קעו) כלומר בעבור מנות לא העשם
 זה הפי' נמשך אחר חפן הכני שזכר כשחטאו מנהיגי העדה
 בעורלה ואח"כ מודעה להם החטאת אשר שגגו בעבור המנוה
 הכוח להחירה ויחיה מלת עליה במקום בעבורה ר"ל בעבור
 מנות לאו (קעז) או היא בהכונה בה: ר"ל או יחיה מלת
 עליה במקום שהקבל ענשם חטאו בעשם המנוה בלי כונה וזה
 כפי האופן הא' שיהיו עיני העדה כמשמעו (קעח) ולא נוכל
 להקיש זה: בכאף כרשיות של שגגה וכו' ר"ל לא נוכל להקיש
 אלו השגגות של פרשה זו לשגגות האמורות בפ' שלחך כדכתיב
 שם ופי' השגו ולא העשו את כל המנות האלה וכו' כי שם נאמר
 בשגגה כל החורס עשה ולא העסה ובחפן שגגת אחת משגות
 לחוין וגם מה הזכיר שם אחרי שגגת הגבור אח שגגת
 היחיד ואם נפש אחת חטאת בשגגה כחם הוא ג"כ נמשכת אחרי
 הפרשה הקודמת כמו שבאר שם ולא העשו את כל המנות האלו
 שכן הוא הדין גם בשגגת היחיד שהיא בכל המנוה: ומנגד
 צוה לז"ה שהם הניחו שכל מה שיהיה על זמנו כרת חוב על
 שגגתו חטאת ופירשו אלו השגגות של זיקרא על החטאת
 הכרתות שבחורה והגגות האמורות בפ' שלחך כירשו שגגת
 עכו"ם שהוא שקולה כנגד כל המנוה לכך נאמר שם ולא העשו
 את כל המנות: ופירשו הנאמר כאן ואם כל פדה יבראל אלו
 כנהגין שבורו בשגגה להחיק א' מן הכרתות שבחורה ועשו
 הנכור על פיהם ר"י מביאין כל שבט ושבט פר להטאת שזאמר
 והקריבו הקהל וכל שבט קרוי קהל וזה נקרא פר העלם כל
 לבור יואם שגגו ב"ר גדול בהוראה עכו"ם מביאין כל הקהל
 יז' פרים ויז' שעירים חטאות והם נקראים שעירי עכו"ם
 כדכתיב בפ' שלחך ועשו כל העדה פר בן בקר לשולה וכו'
 ושעיר יז' א' לחטאת וז"ל פירשו העדה שבט א' וחיונו
 מזה יז' פרים ויז' שעירים וכו' מ"ש רש"י בזה הפרשה בפ'
 כהן משיח גבי וזה כל קלב פר חטאת וז"ל החטאת:
 להביא שעירי עבודה אלילים לכללות ולחללים ולזוהרת ע"כ:
 פרי הם כהו כל חטאות השגגות שכן צאין על לחוין שדינם כרת
 ולא השגגות במאמר את כל המנות האלה (קעט) ולא כל
 זקני ר"ל הם עיני העדה הם המנהיגים שגגו בהוראה אין
 צריך בשמירה לכל הזקנים אלא לחשובי חבור (קפ) ואם
 רבם הם עיני העדה יסובו אל הקהל כללית ר"י התיב
 הסמיכה לרבו הזקנים שהם ראשי בני אבות וא"כ התיב
 הכמיכה כלם יחד וסמכו ידוים כנגד הפר בפרשת מרחוק וזה
 דבוק ידוים על ראש הפר כי לזה נרדף זמן רב שרבו עם
 יעשו כן ולא הוגמר הסמיכה ביום א': (קפא) וכפר עליהם
 ג' אחים שאל סמכו וכו' ר"ל שחלם עליהם אינו מוכב אל
 וסמכו זקני העדה לזכר הקרוב אלא הוא מוכב אל הרחוק שהוא
 והקריבו הקהל וכולל לכלם: (קפב) ענת הוא מוכב אל
 הפר ולונו מוכב אל הטאת כי הטאת ל' נקבה: (קפג)
 ויאמר נשיא של שבט וכו' כרי נשיא כולל שלחם נשיא כל
 העדה שהוא המלך ונשיא הכבש ונשיא משכבה:
 (קפד) פחות מקרבן המשיח וכו' כי כהן משיח שקול כנגד
 כל העדה לכן הטאת המשיח והעדה פרים ונשיא חט"פ
 שהוא משולה מעם הארץ אמנם הוא למטה מכהן גדול מנגד
 קנהגות הכהן הגדול בכל העיני והנהגת המלך בכל המעשה לכן
 הטאת הנשיא שיעיר כחמה הכר ר"ל עכו"ם זכר הוא ולא
 נקבה: (קפס) ולא הזכיר ריה ניהוה לה' וכו' זה העשם ענמי
 שרמוז רבב כפר המשיח: ולא הזכיר לכפר עניו לרוב מעלתו:
 כן גם למעלה הנשיא לא הזכיר בהלל הנהגו ריה ניהוה:
 י אצ"ס שהטאת שיעיר ולא פר אמנם הוא זכר והמלך הוא
 במדרגת הכורס הנמשלת לזכר צטרך כהמון בהם לו במדרגת
 כהמון לכן השם לא יחסך אמנו ובה ומנהג אלא מלך כמשפט
 ישמיד רצן ונרדף לנשט ענמו ולהזכר מאד ליראה את ה' אלהיו כי
 הע"פ שהוא אלהיו ח"ה אלהיו כי הע"פ שהוא אלהיו ח"ה
 הכה יסוס בלבו כי יש עליו שליו שהוא אלהיו ח"ה אלהיו ח"ה
 נקבה שמשלת עם הארץ כלה למול מעלת הנשיא: (קפו)
 ככה היום ר' בשזיה ככה בין פרשה שומר חכם וכו' כי פרשה
 כי יתן ליש אל רטבו המור ר"י שור לו כה וכל בהמה לממור
 הוא פרשה שומר חכם וכו' כי פרשה כי כנכבט
 שומר המור רחוק ולא נהמש בדבר הממור והע"פ ככה ר"ל
 הגנבה חוב לכלם: אמנם כסוק על כל דבר כבש על
 שור על המור על שה על שלמה וכו' הביא בגוף לכוונת
 לפרשת חנם לפרשת שוכר

ומ"ש בראש פ' שומר חנם כי יהן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור . ומכאן זכר בפרט בזה פרט בפסוק על כל דבר פסע הבקמה והשלמה וממורת הכסף והכלים שהזכיר בפרט בפסוק הקודם אמר בזה בכלל על כל חבדה . ואיך יהיה השלמה המור וכל בהמה ועדין פרט שומר שכן הכאמר זה וכל בהמה לא זכרה : הנה די בזה להגאון שכתבש בהרכיבו פ' שומר חנם על פ' שומר שכן ולא הפריש ביניהן . (קפח) פרט זה בזויד ובשונג : כי בשמיעה קול אלה לא זכר ונעלם ממנו : ח"כ הוא במזיד : ובאשר כחוב ונעלם ממנו כוח בשונג . (קפט) הפך הפרשיות הראשונות : ר"ל ד' פרשיות הנזכרות לגיל לכהן . משום ולקבל ולכחול ולעם הארץ שהן בעד שגגות לבד וגם על מצות לא תעשה לבד . (קנ) שהיו מצביעין ב"ד וכו' ר"ל פי' קול אלה זו היא כשלא יוכלו ב"ד לברר במשפט אם מפני העדר העדים או שיבוא עד ח' ויגיד עדותו ר"ל ע"פ עד ח' לא יפסק הדין וינערכו להכריז בשבעת אלה ככל הירוד עדות פלוני יבוא ויעיד ואם ימנע יודע עדות כזו ולא יעיד הרי זה עובר בזדון על השבעה . (קנא) בין בראיה בין בדיעה וכו' : ר"ל שמאמר או ראה או ידע כוח בלור למהאמר והוא עד שהעל יהיה על בני פנים או בראיה או בדיעה . ח"כ לא בשמיעה מפי אחרים שיהיה עד מפי עד רק שיראה בניו בשעה המעשה כשהיה מוכה המלוה מעותיו ונוהגם בהלוואה ד"ל ללוה או כשהפקיד הפקדון ביד השומר , או ששמע מפיכס מהם מודים ח' לחברו בדבר . זה האמר הלויה לך כך וכך משום או הפקדתי לידך חפץ כלוני בערך פלוני וזה מצד והואר בין (קנב) שהוא חוב במזיד , ר"ל הנראה פן הכחוב כיון שלא זכר ונעלם בזה הפסוק הנה כעובר במזיד יחזיק אחריו שיתחרט להביא לכפרתו זה החטאה שהוא עולה ויורד או יורד מן היורד , ויש כשאלו העובר על שברה זו בשונג מה יהיה דין כפרתו האם יפטור בלי כלום .

ההשבעה יהא דין כפרתו כיתר שגגות הלאוין בהנחלת קבועה כזכר ב' פרשיות הקודמות : (קנג) ויהכן שיהיה דין זה בשגגה השבעה עם זהו השבעה , זה פירוש אחר , ר"ל גם יהכן להיות זה הדין בשגגות עם על השונג ואין להקשות משה שלא זכר בזה הפסוק ונעלם ממנו , כי נוכל לומר שקנה הכחוב וללמוד זה מפסוקים הבאים אחר זה שבכלם כחוב ונעלם . (קנד) בענין ונשא בו אלה וכו' שגם זה הפסוק הרגון בו שבעה אלה שיצביעו ב"ד , (קנה) והנה זה קשה במפרשים ובקושיא שלהם היא הוהיל בהכחוב הזכיר שלא יקום עד ח' באיש הנה אם יהיה השומע קול אלה עד יחיד ולא יגד מפני זה להעיד עדותו לפני ב"ד השכל גומר בלא יהיה לו חטא בזה אבל ממ"ש הכחוב והוא עד נראה שאפילו אם יהיה עד אחד מחייב להעיד אחר ששמע קול אלה , וחרטו זה קנה כי בכל מקום שיאמר הכחוב עד סתם בלי זכרו אחריו מלה אחד יהיה ענינו שם כלל שהרגון בו עדים לפחות שנים או יותר , וגם לפי מקומו והפרש מלה עד שם מקרה בענין עדות , ח"כ גם בזה המקום שאמר והוא עד אין הרגון בו עד אחד אלא שנים כאלו אמר והם עדים , והחזוק להירוגם הוא זה שלכן הגרף הכחוב במקום שרנה במאמר ההוא שלא יזכר העד יותר מאחד הנה אחריו אמרו לא יקום עד לא שהק בזה רק נרף אחריו מלה אחד , (קנו) אינו עד רק על אלו שמבאר ח' אבל לא יחזיק להעיד יחיד בכל הדינים אלא בדיני אסור ושמאח המזבזבין אחר זה הפסוק (קנז) וכי כלל ר"ל זקן בכל האמות אבל לא בדיני ממנות ודיני נפשות והרב משיב על זו הדעה באמרו (קנח) וכלא כתוב בכל סתא אחר ימנה , ח"כ משם הכחוב עדות עד ח' בכל הדינים בזה , נמנע שאמרם עד ח' נאמן באסורין איש אמת , (קנט) בהנחה גם עד אחר וכו' ר"ל מ"ש הכחוב והוא עד הרגון לחיבו להעיד בהנחה עד שני ולא הגרף לפרט זה כי הוא תבואר במקום אחר . (ר) כי הא' לא היה מודה עדותו , ר"ל כי השומע שבעת אלה אם ידע בהרור שהוא עד יחיד ולא ימנעו שכי לא היה מודה עדותו ולא יהיה לו בזה האש כי החורה כהורה שלא יעיד , (רא) להביא ממה שלא הזכיר וכו' ר"ל שאמר בכל דבר טמא הוא כלל להכליל מה שלא נזכר בערטי העמאות שאחריו , שאם לא כן לא היה נרף למלה זו ואלא כפרת בראיהו שהוא בכלל חיה טמאה , (רב) או יהיה או בכלל במקום אש , ולפי זה הפי' יהיה מאמר בכל דבר טמא כג' למג נכחיבו אחריו ושאר העמאות יכוין למדין מן ההקד , (רג) ואע"פ שהגמל הוא בהמה , הנרענו לשומע עם בג' כמזכרים שהם חרובים בעלי סימן טהרה , ובבהמה טמאה שמו המינים העמאים בלי סימן , וישן טרוב המינים העמאים בעלי סימן כס חיות שמו ג' הגמל לנגלם אחר הרוב , ועוד שהכחוב קרא בש' המיני לכל הולך על כפיו שש חיה וכגמל גם כיה הולך על כפיו . (רד) ובכלל חיה בהמה וכו' ואחר שהוא כן היה די שיוכר בהמה או חיה טמאה ח' מהימן והיו נכללים תחתיו כל המינים שהרי נאמר ואת הקיה אשר תהכלו וכולל בהמה וחיה בש' שמיני וממורתו בש' ראה אחר זאת הכתבה , ח"כ לא נכתבו בכתב

שכר ודי בזה , ואשר אמר והאנשים רועי צאן , כתוב שם כי אנשי מקנה היו , ומקנה שם טולל לצאן ולבקר , ובאמרו להיות"יא למאני דחבא ובספא , ולא הזכירו באהדינה משום פחיתותו אין כן בענין החלבים , כי היותר ושמתי הכליות אינם פחיתים כנגד החלבים , שבלם לנבחה , ואינם מעט מן החלבים עד שיניחם מפני מעינם , ובכל מקום קורא אורם בשם חלב , והקמיר עליה חלבי השלמים , (ויקרא ו) , ואת חלבם תקמיר (במדבר יח) את דם השלמים ואת החלב , (ויקרא ז) , ורבים כן , ונפש כי חטאת ושבעה קול אלה וכו' , (קפא) פרט זה בזויד ובשונג , שכן כתוב ונעלם ממנו , וגם החטא במצות עשה ולא העשה (קפט) הפך הפרשיות הראשונות , ושבעה קול אלה , (קנ) שהיו בשביעין ב"ד בקול אלה מי שירוע ערות פלוני יבוא ויעיד , והוא עד , (קנא) בין בראיה בין בדיעה , שאין עד בלא ראיה ובלא ידיעה , והנה דעת שראה המקח או דבר אחר בתכלית הגאון , או ידע , ששמע איהם מורים בסעשה והיא , ולא אמר בזה ונעלם (קנב) שהיה חוב במזיד , (קנב) ויהכן שיהיה דין זה בשגגה השבעה עם זהו השבעה , אם לא יגיד ונשא עינו , ישא עגשו , כי הענש יקרא ככה , גרול עוני מנשא , (ראשית ג) , ואלה , (קנד) בענין ונשא בו אלה להאלוהו , (מלכים ח) , כרך ארור האיש אשר יאבל לחם , (שמואל א' יד) (קנה) ודנה זה קשה במפרשים שאמר והוא עד י לפי שאמר לא יקום עד אחר באש (דברים יט) , ופירשו קצתם כל מקום שיאמר עד הוא שנים ערים , ע"כ הצרך לומר בלא יקום , עד אחר , וקצתם אמרו שזה שאמר הנה והוא עד (קנז) אינו עד רק על אלו שמבאר , נפש אשר הגע בכל דבר כבא , ופעם הפסוק או כי ראה נפש אשר הגע בכל דבר כבא , (קנו) וכן כלם , שאין עד א מעיד בין ברני נפשה בין ברני ממינות (קנא) והלא נהיב בכל חכא אחר ידבא , ויש לומר והוא עד , (קנט) בהנחה גם עד אחר להיורג שנים (ר) כי האחד לא היה מודה עדותו , והנה נשיאת העין לשנים , האחד ברה , הנרוב ואיכתי עני ישא (ויקרא יט) כי את קרשה חלל ונכרתה רגש יהיא (וט' סס) , והשני חוב קרבן כמו שכתבא רנה ונשא עוני , ככל דבר פטא (רא) להביא ממה שרא הזכיר , ודם נבחה חיה טהרה ונבלת בהמה טהורה , (רב) או יהיה או בנכה חיה טמאה במקום אש בנבלה , כמו או כן יגח או בה יגח (שמוח כא) , ונכון הוא להיות בכל דבר פטא נעני ברהם ובגרים , חח טמאה , שפן וארנבת חזיר והנמל , (רג) ואע"פ שהגמל היא בהמה , בהמה טמאה , כסם וחמור , (רד) ובכלל חיה בהמה ובכלל בהמה חיה , שנאמר וכל הולך על כפיו בכל החיה (ויקרא י"ח) כארית וזולתו , או בנבלת שרץ כבא , טמאה טהרה , ונעלם ממנו אינו כמנואם העלים יעליש עם הארץ (ויקרא כ) , שהבין הנקפ

ר"ל לפי דעה קצת החכמים מלה עד כנאמר בכתב ענינו עד ח' אבל לא יחזיק להעיד יחיד בכל הדינים אלא בדיני אסור ושמאח המזבזבין אחר זה הפסוק (קנז) וכי כלל ר"ל זקן בכל האמות אבל לא בדיני ממנות ודיני נפשות והרב משיב על זו הדעה באמרו (קנח) וכלא כתוב בכל סתא אחר ימנה , ח"כ משם הכחוב עדות עד ח' בכל הדינים בזה , נמנע שאמרם עד ח' נאמן באסורין איש אמת , (קנט) בהנחה גם עד אחר וכו' ר"ל מ"ש הכחוב והוא עד הרגון לחיבו להעיד בהנחה עד שני ולא הגרף לפרט זה כי הוא תבואר במקום אחר . (ר) כי הא' לא היה מודה עדותו , ר"ל כי השומע שבעת אלה אם ידע בהרור שהוא עד יחיד ולא ימנעו שכי לא היה מודה עדותו ולא יהיה לו בזה האש כי החורה כהורה שלא יעיד , (רא) להביא ממה שלא הזכיר וכו' ר"ל שאמר בכל דבר טמא הוא כלל להכליל מה שלא נזכר בערטי העמאות שאחריו , שאם לא כן לא היה נרף למלה זו ואלא כפרת בראיהו שהוא בכלל חיה טמאה , (רב) או יהיה או בכלל במקום אש , ולפי זה הפי' יהיה מאמר בכל דבר טמא כג' למג נכחיבו אחריו ושאר העמאות יכוין למדין מן ההקד , (רג) ואע"פ שהגמל הוא בהמה , הנרענו לשומע עם בג' כמזכרים שהם חרובים בעלי סימן טהרה , ובבהמה טמאה שמו המינים העמאים בלי סימן , וישן טרוב המינים העמאים בעלי סימן כס חיות שמו ג' הגמל לנגלם אחר הרוב , ועוד שהכחוב קרא בש' המיני לכל הולך על כפיו שש חיה וכגמל גם כיה הולך על כפיו . (רד) ובכלל חיה בהמה וכו' ואחר שהוא כן היה די שיוכר בהמה או חיה טמאה ח' מהימן והיו נכללים תחתיו כל המינים שהרי נאמר ואת הקיה אשר תהכלו וכולל בהמה וחיה בש' שמיני וממורתו בש' ראה אחר זאת הכתבה , ח"כ לא נכתבו בכתב ענינם

הנוסף בה"א מעשה שלהם בודון (רה) ואין כן ונעלם
 כמנו , עד שנוע לו כפי אחרים , או שהיה יודע ונעם
 בטרדה דיעו ואח"כ זכר (רו) וקצר לוטר והוא ידע
 כאשר בא אחריו (רז) ואמרו ב"ה ידיעה המצאה
 שהים שהן ארבע (רח) כל שיש בה ידיעה בהחלה
 וידיעה בסוף והעלם ביניהם דרי זה בעולה ויורד (רט) ב'
 אכ"ש בה ידיעה בהחלה ואין בה ידיעה בסוף הלעיר
 דנעשה בפנים ויום הכפרים הולך עד שהורע לו ויביא קרבן
 בעולה ויורד (רי) ג' אין בה ידיעה בהחלה אבל יש
 בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוף ויום הכפרים ככפר ,
 שנאמר מלבד הטאת הכפרים (במדבר נט) על שזה
 ככפר זה ככפר , מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש
 בו ידיעה אף החיצון אינו ככפר אלא על דבר שיש בו
 ידיעה (ריא) ד' על שאין בה ידיעה לא בהחלה ולא
 בסוף שעירי רגלים ושעירי ראשי חרשים ככפרים , דבריו
 רבי אליעזר , רבי שמעון איבר שעירי רגלים מכפרים אבל
 לא שעירי ראשי חרשים , ועל מה שעירי ראשי חרשים
 ככפרים על הטחור שאכל את הטמא וכו' , ואשם , אם
 אכל קדשים או בא טמא לכפרם ונגע בקדשים , או כי יגע
 במטאת אדם , כגון שיגע בכה ובבשר חוב והוכה ובגדה
 ולבועל גרה , לכל טמאתו , כגון רוק חוב ושכב חוב ומוטבו
 ומרכבו ושכבת זרע , אשר וטמא בה (ריב) פטר רבא
 והאוכל והשיכב בבית המנוגע , או נפש כי השבע לבטא
 בשפתים (ריג) שלא היה לבו ופיו שוים (ריד) להרע
 לעצמו , כענין אל , ההן את פיה להטיא את בשרך
 וקלחה (ריט) או להיטב , הפך לרע , לכל אשר
 יבטא האדם בשבועה (ריו) להפריש בין שבועה זו
 ובין שבועה כופר בטון , ואין בהעלמת שבועה הטא
 (ריא) לבר אם עביר עליה , והחידה אשר הטא עליה (ריב)
 בהחלה מביא אשמו ואח"כ מהורה , כענין וההורה
 עליו את כל עניני בני ישראל (ויקרא יז) , (ריט) ובאמרו
 דנה וההורה , כי בשבועה הערות יביא קרבנה על זרונה
 וכן בפקדון (רכ) אבל ברמא השנגה לא הזכיר ודוי ,
 וזכר בפרשה נשיא ואשמה הגפש ההיא (במדבר ח')
 (רכא) ואשט קטה בהחטא , והיה כי יאשם לאחת
 ביאלה , יאשם לשון נחום כמו יאשמו ובקשו פני , הוטעו ,
 וי"א נאלו היה לאבוד לילי שהקריב (רכב) כמו האשם
 שובדון (הוטעו יד) , ורבים אמרו קרם והתורה (רכג)
 שהיה

כיהם חיה ובהמה אלה כדי להבדיל ב' מינים הטמאים כל א'
 להוד (רכ) ואין כן ונעלם ממנו , שאינו העלמה בכונה
 אלא שכח ועמד הדבר ההוא כהעלם מוכרנו עד שהודיע לו
 איש אחר , או היה יודע אלא בשעת המעשה מלך היות לבו
 טרוד במחשבות כאלו לבו כל עמו ולא הרגיש במה שהטא
 ולאחר זמן אחר החישב לעמו זכר מעלמו , (רו) וקצר לומר
 והוא ידע וכו' ר"ל שלא בנוגע בנבלה אחר ונעלם לומר והוא
 ידע כמו שזכר במה שאחריו ולא תהבן , התרעה בדבר שלא
 יזכור על כן הוא שקרא קנר , (רז) והמרו ב"ה ידיעות
 הטמאה וכו' זה כחוב במשנה פ' טיקון בריש מסכת שבועות ,
 (רח) ידיעה בהחלה , וידיעה בסוף והעלם ביניהם , כילד
 נטמא ונכנס למקדש או לכל קדש , ואח"כ טודע לו שנטמא
 וסחיס טמא בשעת נכנסו זהו ידיעה בסוף וכן קודם הנכנסו
 למקדש או קודם אכלו קדש היה יודע שהוא טמא זהו ידיעה
 בראש , אבל תשכנסם למקדש או משאלל הקדש עד לזהו ממקדש
 או עד הסנימו לכול נעלמה ממנו זהו העלם ביניהם , זה
 חייב הטלחה עולה ויורד באמורה בזו הפ' , (רט) ב' חס"ס
 בה ידיעה בהחלה וכו' השעיר הנעשה בפנים הוא הנשחט
 וכן מדמו בפנים ויום הכפרים הולך ר"ל מעבד את העגל
 עד טודע לו והו יביא קרבן עולה ויורד ויכפר , (רי) ג'
 הין בה ידיעה בהחלה אבל יש בה ידיעה בסוף וכו' זה לא יחייב
 קרבן אלא שעיר הנעשה בח' הוא שעיר המיטף כל כפור
 הכהוב פ' פינחס מדמו כהן כגיבת החיצון ויום הכפרים מכפר
 בלא הליה וחיו נריך קרבן כי הין בו ידיעה בהחלה מימיו
 כנמאה ו ואין קרבן אלא על שיש לו ידיעה בהחלה (ריא)
 ד' על שאין בו ידיעה לא בהחלה ולא בסוף שעירי רגלים וכו'
 ולמדו זה מזה כפ' בר"ח ובמועדים ושעיר עזים בוי"ו האוסף
 על ענין הראשון להקדש טעל מה שזה מכפר אלו מכפרים ,
 וכל השעירים כפרתן שזה בין שעירי הרגלים בין שעירי ר"ח
 בין שעיר הנעשה בחוף ביח"כ כפרתן שזה שהם מכפרים בין
 על שאין בה ידיעה בהחלה ויש בה ידיעה בסוף בין על שאין
 בה ידיעה לא בראש ולא בסוף בין על שהוד שאלל החטאות
 אבל שעיר הנעשה בפנים זיום ככפרים הוא הולך על שיש
 בה ידיעה בהחלה ולא בסוף , (ריב) פטר רבא והאוכל וכו'
 שהנוגע אל כפה אל בית המנוגע ולהוביל ולכובע בו לא יבוא
 מהם לכן הם פטורים מן הקרבן , לזה אמר אבר ישמח בה
 (ריג) שלא היה לבו ופיו שוים , ר"ל הנשבע שבועה בטו
 בשיגג שלא בכונה כלומר שבועה שהוציא השבועה מפיו לא הם
 בלבו שהוא נשבע על דבר שיקרה עליו או לא יוכל לשבועה או
 יחכר בו הקרבן אבל הנשבע בפה ובלב לא יחמר עליו

ונעלם אלא הוא מויד גמור ועליו כתיב כי לא יקנה ה' (ריד)
 סכ"י שלא יוכל לכדול ובעת שבועתו נעלם מלבו המנעו או נריך
 לכפרתו קרבן לא כשכבע להרע לאחרים כי יביא נשבע
 לעבור על מנוה והנשבע לנצל מנוה שביערו בעלה (רטו)
 להז נדקה לעמים כך גדול שלא השיג ידו ובעת השבועה לא הם
 ממנו ונריך קרבן , אבל הנשבע להיטיב לעצמו או שבויה סוף
 לבקש המועיל ולהקחם הטון (רטו) להכריס בין שבועה זו
 וכן שבועה כופר ממון , ר"ל לכך אחר בפלן יבטא האדם בשבועה
 ונעלם כי בזה השבועה יכול להיות העלם אבל בשופר נמון
 חבילו שיכבע בפתחו לבד ולבו בכונה אחרת הוא מויד ולא יחמר
 בו ונעלם כי הוא בעצמו ידע שהוא כוכר לכן נאמר בו ונשבע
 על שקר לכן הכופר ממון אינו בקרבן זה כי אם בראש והוא
 שבסוף הכרעה (ריא) לבד אם יעבור עליה , ר"ל לכך הנכנסו
 לפרש הנאמר בשבועה זו ונעלם ממנו הטעם נעלם מלבו
 ויכל לקיים שבועתו כי וולח זה אם העלם השבועה ממנו ע"י
 שחקה ואחר שזכור כשיקם שבועתו אין לו חטא בעבור
 ההעלמה ולא יחייב קרבן ויח' המקריב על ראש קרבנו
 את ידו ומחודה טמאתו : (ריב) ומתמרו הנה וההורה
 וכו' ר"ל יען שזו הכרעה מהורה נמויד ונשוגג
 הפ"ט שהקרבן אחד לכל העברות הנזכרות בפרשה זו
 שהיא חטאה עולה ויורד אמנם מ"ש כאן וההורה
 היינו מוכב גם אל הכנגות האמורות בפרשה זו רק על
 שבועה בעדות שהוא השומע קול אלה שהוא נמויד יחייב
 קרבן על דונה וגם חייב להחזות אבל האחרים שהם שוגגים
 חייבים קרבן לבד ולא ודוי סכן מלינו שהקחוב חייב
 גודו על המוידים אשר חייבם הכחוב בבאה קרבן : כגון
 בפקדון או בהקומה יד וכו' (רכ) אבל ברמא
 השנגה לא היה על החזיר ודוי ר"ל בשאר קרבנות
 כשוגגים לא נמלא בכחוב שהיה ודוי לשוגג כגון
 בהרבע פרשיות פקדמות הטאות כהן ועדה
 וכפיה ועם החרץ הבחאת על ה' ממונת
 לא העבד וכן בעת שאחר זה באוכל קדש
 כנגגה ובאשם הלוי או אשם של בור לאחת
 הדעות ומהם מקיב גם לשוגגים אשר בזו
 הפרשה : (רכא) ואשם קטה מחטא , ר"ל
 שהחסיס הכהוב ברמרו והיה כי יאשם
 ליהח מחטא ופחודה , לא אמר ויהי כי יחטא
 כי יחטא על המויד מי שהוא יאשם וההורה
 ולא מי שיחטא אמנם הקרבן אחד : וזו
 שאמר ואשם קטה מחטא שהיה כהיה
 במדבר בפקדון ובשאר ועם חייב כדוי
 באמרו ובהגדו את חטאתם וכו' זהו
 שאמר הרב לשיל וכן בפקדון ר"ל וכן
 בפקדון סיב הכחוב ודוי אבל קצר
 בכחוב לזכור

הואו בפי' ויקרא בפי' הפקדון ובארו בפי' נכח . (רכז)
 כמו חלש שומרון . הוא טיבן חרבה ושממה . (רכז) שיה
 מזודס חס היה הטלו עזוס וכו' לפי זו הדעת קלימת וכהודס
 מן והביא אה הטמו נכתבה כסדרה שאס היה הטלו עזוס היה
 מתודה ומחפלו לכני הכורח ומבקש סליחה ואחר שיצבה הטובה
 אז היה מביא קרבנו : (רכז) אז לכין ר"ל אז קודם שיביא
 קרבנו היה מודה הטלו לכני הכין כדי שיורכו במס להתן אה
 אשר עוהו והיוה קרבן יכר לכפרתו ואח"כ היה מביא הקרבן
 ע"כ אין נרד לסמיכה כי לפי זו הדעת לא היה מתודה על ראש
 הקרבן (רכז) כמו ויד חרוניס העטיר : ר"ל נקרא הממון
 יד יען שקיין הממון ועסקי רווח מלא ואהן נעשים ביד
 (רכז) מלבד קרבן היולדה . בקרבן יורד של היולדה לבד קדמה
 עולה העוף לחטאה העוף וזה בעבור גסם כהיות קרבנה עולה
 הסטאה שלה מן העוף שבו בהקריבה קרבן יורד ירדה עולהה
 מן הכבש לעזוכטאה כשארם ככהיוהה עולה חור או זכר .
 (רכז) כי דמו במזבח העולה . והיה חטאה היעונה לכן האכל
 (רכז) והרמו ולא יבדיל . ר"ל שלום הרמו כשהיה מליקה
 חטאה העוף ממליקה עולה העוף שסם היה מבדיל אה הראש
 ומקטיר ר"ל בחטאה העוף הזכיר שלא יבדיל . ואס היה
 בחטאה כשרה מה טעם להחליף דין מליקה מן העולה .
 (רכז) נוהן ב' רגליה וגו' בפי' המכה . לברטורה כתי'
 מסכה זכרים פ' ו' . אוהו ב' גפיה ב' אנכטוהו זרת וקמינה
 של ידו השמאלית והעוף על גבי ידו ופניו של עוף בנד גבי
 ידו שיהיה בערך למעלה ומהוה נוחרו בגרון על רחב של ב'
 אנכטוהו אלבע והמה ומולק בנפרט וזו החט מעבודות קשות
 שבמקדש וחינו מבדיל הראש מן הגוף אלה חוכך . שדרה
 ומפרקה ורוב בשר עמו עד שמגיע לועט או לקנה וטעל
 סימן א' לבדו ומולק כדכתיב ולא יבדיל (רל) כי אין הקיר
 כמו קרטת המזבח . מנגד לב"ה שחמרו שעולה העוף נשנית
 למעלה וחטאה העוף למטה מן חוט הסיקרא המבדיל בין
 דמים טליוניס להתחונים . והפרישו בין קיר המזבח האמור
 בזה ובין האמור בעולה עוף . וכרז אומר שלא בין הכחוב
 בזה אלה אחר שחמר והנשאר בדם ימנה וכו' וכניך אחריו
 חטאה היא הודיע במגד מגוי הדם נק' חטאה שומנה דמו אל
 יסוד המזבח ועולה העוף אחר ונמנה דמו אל קיר המזבח
 ולא אחר יבדיל ח"כ כשימנה דם עולה עוף למטה מהוה הסיקרא
 נראה שלא הסמל . וטענה הרב בחמרו כי אין הקיר כמו
 קרנות וכו' ר"ל אחר שבנייהם ר"ל בעילה עוף וגם בהטאה
 העוף זכר הכחוב קיר המזבח . אין מקום ללמד שטולה עוף
 הויה נשנית למעלה וחטאה עוף למטה כי מלא קיר לא הורה
 על עליונות המזבח . ואלו היה כונס הכחוב בעולה עוף
 שיהיה דמו למעלה הל"ל על קרטת . שהרי בקרבן עולה של
 עולה מ"ג הכחוב שזריקה הדם על המזבח סביב גס הוא של

שהיה מתודה אם היה הטאו עצום לפני בירא (רכז) או
 לכין . ע"כ אין כתיב וכפך . ולא הזכיר דבר בחלבים
 ונקיש חטאה זו באהרות המפורשות . ואס לא הגיע ידו .
 (רכז) כמו ויד חרוניס העטיר . (משלי יד) שבידו
 האדם נושא וניהן . וארד לעולה . חמור החלבים . ואחר טקום
 חטאת : ולעולם קודם בעוף החטאת מן העולה . (רכז)
 מלבר קרבן היולדה . וחטאת העוף נאכלת לכהניס כמו
 השעירה והכבשה (רכז) כי דמו במזבח העולה . (רכז)
 והדמו ולא יבדיל . והנה זה מחויק דברי האומר בחחלה
 היה שוחט ואח"כ היה כולק . ואמרו ב"ה כיצור מולקין חטאת
 העוף . (רכז) נוהן שתי רגליה בין שני אצבעותיו וחיה
 כוונה צוארה על שתי אצבעותיו ומולק בצפורן ולא יבדיל :
 והנה בדעה על קיר המזבח . וכשם ששחיטתה א' או רב
 א' ככה מליקה א' או רוב א' . והנשאר בדם ימנה .
 בעבור מצוי הדם ביסודו של מזבח נאמר חטאת היא :
 לא בעבד הויה הדם . (רל) כי אין הקר כמו קרנות
 המזבח . ואת השני יעשה עולה : השני מן בני הונגה או
 פהתורים . וכפר עליו הכהן . (רלח) כי הכפרה
 בעילה ואס יבדל מיוחד : ואס לא השני ידו וכו' עש רית
 האופה : ספוק האדם ליום אחד . אוכרתה : הקומץ
 הקרב למזבח . חטאת היא : (רלז) אם הקטח קרב
 לכחות זה הקטח יעלהו לשם חטאת : (רלג) שאם לא
 כן נפסל . והיהה לכחן בכחמה . הדיה הנותרת נכבדת
 לפניו ככחמה בלולה בשכין : וידבר ה' אל משה : נפש
 כי המעול מעל והטאה בשגגה בקרשי ה' : עד חנת זכרון
 החטאת . וכשהנת זכרון האשם . מעל . (רלד) קראו כן
 לגזול העון . והמעול מעל באישה . (במדבר ה) :
 (רלס) על אידר בעלהם כי (דברים לב) הפך קדשהם :
 מקדשי ה' . שהם מקדשים ומיוחדים לסמו . (רלו)
 ופרשה זו היא לאוכל . שנאמר ואש כי יאכל קדש
 בשגגה . (ויקרא כז) וזו הפרשה כוללת לכהן ולישראל
 ולגרי . וכחוב ויגורו מקדשי בני ישראל (גס) : ואוכלו
 עיניו ישאכי את קדש ה' חלל ונכרתה : ע"כ אבד בעגנת
 וב"ה אבדו כהן שלא נשד . ושחט וטאת כשם שלשים
 ועשה דמם כדם החטאת ובטל (נ"א ופסד) היותם שלשים
 וחטאת . יביא באשמו איל . בע"כ במ"ש שקלים : (רכז)
 לפחות שנים : (רלח) וב"ה בערך . כמו ב"ה אבד בגין
 בדוך (יחזקאל יט) בואבה כפרה (נרשית יוד) . (רכז)
 ואצלי בערך כנגד הכהן . ככף שקלים . (רמ) ולא
 שנים כי אם כפי ערך הכהן : ואת אשר חשא כן הקדש
 ישלם

קיריה האבזז ובה עליוס פירשו שורק . מן הכלי נחמל האבזח למטה מחוט הסיקרא ח"כ אין יזבן מלס קיר שיהיה
 למעלה מן חוט הסיקרא בעולה עוף (רלח) כי הכפרה בעונה וכו' וזר הלל עגות העוף . שזול חמור גס ב"ס בקרבן
 עולה ואמר וכפר עליו הכין כי הכפרה ע"י החלל הכין לאשים . והפילו בירד מן היורד הקומן ככהן ממנו נכבד כוח
 יהיה לכפרה (רלז) אם הקמת קרב למכוח וכו' אע"פ שנקמה הוא הכרב למכוח . ומכס זה הקמת כוח הטוח ואינו
 מנחה וחיב הכין לעשות אוהו לשם סטאה (רלג) שאם לא כן נפסל . שאם לא כן יעשה ויעלכו לשם מנחה יהיה כפול ומטנד
 הרב לב"ה שקראו זה החטאת שהוא יורד מן היורד בשם מנחת עמי ומ"ס הכחוב וכהה לכין כמנחה : אין הטעם שיקרא
 זו החטאה בשם מנחה אלא מנה לכהן שיאכל החטאת הנוהרת מן הקומן בכבוד ובקדושה אע"פ שהיה בלי שמן כמנחה נלולה
 בשמן (רלד) קראו כן לגודל העון . ר"ל קרא הכחוב לחלול הקדשים כשיאכלו בשגגה בשם מעל . אע"פ שלכן מעל
 נמצא על הרוב לעבירה בזון כדכתיב וחמטול מעל באישים שהוא ג"כ ענין חלול האשה שחללה עגמה במויה : אהנה בדברים
 נוגשים לחלול כשם נאמר לכהן מעל גם בשגגה מכני גודל השון : כמ"ש בס' החינוך על אשר תעלה כי (רלס) והוסוף
 הבחור בפסוק ואחר על אשר לא קדשתם אוהי : הכס כאעל הוא הפך הקדוש (רלו) ופירשה זו היא האוכל . ר"ל למי
 שאינו ראוי לאכול את הקדש ואע"פ שיהיה האוכל טהור : או כשיאכל את הקדש בזולת האמן שקבץ הכחוב כגון שיאכל שלמי
 נדר וכדכס ביום השלישי ושלי הורה אחר יומן : כי הטמא שאכל קדש או שאכנס למקדש ונגע בקדשים כבר הורה הכחוב
 כפרהם בקרבן עולה ויורד : וזו הפרשט כוללת גם לכין כשאל הקדשים בזולת ההלויס שהגביל הכחוב ויחללה בשוגג אבל
 האוכל והמחלל בזון חיב כרח כדכתיב בפי' זו בפי' שלמים בעד טמא האוכל ובראש פ"ה קדושים בעד המפגל והמחלל וחינו
 שיהיה טהור : והוא הדין לור הטהור הטוב בקדש במויד טה"ו והור הקרב יומת . ובנוגע בשוגג חיב האס וככלל בפרשה זו
 (רנ) לפחות שנים לא שיהיה ערכו ב' שקלים לבד : אלא הטעם שלא יהיה הערך לכל הפחות חסה מן ב' שקלים מ"ש
 הכחוב שקלים בלשון רבים ומצוט רבים שנים : אבל אס יוסוף ויסיף (רלח) וב"ה בערך וכו' ר"ל שאינו לכני הנמנה אלא הוא
 טוסף ויהיה ראוי בערך כסף שקלים . וכן אמר כגון בזמיון : לבוא ספרה (רלט) והלני בערך כנגד הכין . ר"ל שיהי' ק'
 לכני ומנוה לכין שיערכנו ולפי עריכת הכין חיב להביא (רמו) ולא שנים : כמ"ש לעיל שהטעם כסף שקלים כמה שקלים
 שיעריך

ישלם • בין אם נגע בין אם אבל יביא הקרן במה שחטא
 וחומש ה'רן • והכהן יכפר עליו באהו • איל שנערך •
 ונסיה לו • מאעד מעל ודמא בשנגה • ואם נפש כי
 החיטא ועשתה ארת ככל מצוה ה' אלה לא העשינה ולא
 ידע ואשם ונשא עונו • (רמז) פרשה הקודמת מדברת
 לשונג ואח"כ ידע • ונרעה זו לשאנו יודע טיב הכצות
 וכירים • ענאכר ולא ידע • (רנב) ומאברו אשר שנג •
 כמו כאיש שונה ומפתי (יחזקאל מה) • השונים מסצותיהך
 (תליס קיט) וענין א' בשני ערש ה' • ואברו ב"ה שבמות זה
 דבער אין מקבלין כמנו ערות ואין מוכרין לו פקדון ואין
 גולין לו דברי טור (רמג) ואין מכריון על אברתו ואין
 גלוי עמו בדרך • ואין עושים אותו פקיד לתימים (רמד)
 ועליו נאמר ונסיל מהעבר ובוטח (משלי יד) • (רמה)
 והגבון שזה הוא הדוש ספק כגן שהיו שני ככרות לחם
 וא' נגע בי שרץ ואבל א' מהם ואח"כ נאמר האחד ונסהפק
 שרא אבל הטבא (רמו) (או שנסהפק לו) או שנתחדש
 לו ספק בדבריו נב הים • וזה נקרא לא הודע • (רמו) ומאמר
 קצת דכתיבו בדבר ידוע אשם ולכן לא יתכן לומר אשם
 הגוי (אינו נכון) ג"א אינו כן • והביא איל המיב כין
 הצאן בערכך • בערך הראשון • והוא אשם הלוי שלא ידע
 כמה שאשם • כי אשם אשם לה' הודיע יעד • ואשום • שם
 הרופש • ואשם • בקמץ ופרה שהיא עבר • והמעם (שחטאו
 עצום אע"פ) כג"א אע"פ שחטאו עצום באשם זו יסדח לו
 השם • **ודבר ה' וכו'** • נפש כי הדמא ומעלה
 בעל ב"ה וכחש בעמיתו בפקדון או
 בהשוכה יד וכו' • במזיד מדברת פרשה זו • ובעלה •
 לא אבר המעול • שכל זמן שמכחש הוא מעול • ואחד
 שזורה שב כמעל להטא • (רמח) או יהיה החטא בבחוש
 והמעל שנסבע לטקר • (רמט) ודאן זה אין לוקין עליו •
 וכחש בעמיתו (רן) מכה שדרכו ועוד כלל • בפקדון •
 שהפקיד בידו ואין ביניהם איש אדר • כענין כיהן איש אל
 ועזו נכס (שמות כב) • והיה האבל לפקדון • (ראשית
 מא') • והעוכה יד (רנא) דבר כלל • בין שקנה ככנו
 וגהן הכעית לירו ולאחר שעה בחש לו • בין בשוהפוח שנים
 דבר ברוי • בין שהניח לפני חברו דבר לשוב לקדחו הכל
 הלכות יד • (רנב) ונשהנית רהנועה • או בגול •
 היעם לרע • (רנב) ובכסיותו ישהנה • וכן גדר מזה •
 (נאדבר כב) • וגדר אבניו נהרסה • (מכני כד) ורגול
 הוא ביד רמה • ויגולו את כל אשר יעבור עליהם בדרך •
 (כוכני ט) והעשק הוא שיטעהו בהשבון ויחזיקנו •
 ענאבר ובעיטיקי שד שביד • (מלאכי ב) • כדוב עשקים
 יזיעו • (איוב לה) • וכאמר והצילו גזול מיד עשוק
 (ירמיה כב) (רנד) דרך קצרה • כמו דגן בחורים
 (זכריה ט) (עפיתו) • (רנה) מלשון דעבת הככנת
 (שמות כה) שהוא ריע • לחטא בהנה • ה"א בהנה
 צוקף • כה"א בהמה (שמות לו) והיה כי יחטא יאשם •
 ונהם

שיעריך הכהן אש מעט ואש הרבה ואין העשם שלא יתן יותר
 מן צ' שקנים חלא שלא יעריך הכהן פחות מב' שקלים •
 (רמז) פרשה הקודמת וכו' ר"ל כרבת
 אשם כל הוכל קדש כנגה הקודמת לזו היא לכונג שלא ידע
 ולא הרגיש כשעש הטאו חבל אח"כ זכר וידע כי זה כסונג
 הקודם הוא מכליל ובעל ידיעה ולמוד חלא כנגה שהיא העדר
 הידיעה אירעה לו לפי שעה מנד בהרשלו להחבון ולהזכר
 צטוס לבו לזו • והעד שא"ש שלא זכר זו והוא ידע חבל
 ג"כ לא זכר זו ולא ידע כמו זכר זו הפרשה • חבל
 פרשה זו היא לכלל ובור נעדר הלמוד והידיעה לגמרי לכן
 כאמר זו ולא ידע כהמעל נעדר בחקו ועובר עברה צרנינו
 כי אינו יודע שהיא עברה • (רמב) ומאמר אשר בג' וכו'
 ר"ל אין ענין בגג זה כשאר הסגנות כמו רוח בפרשיות הקודמות
 שכן לפי שעה מנד הכהנה ומטרדת חלב חלא בזה הוא פניית
 וסכלות העדרי כמו מאיש שוגה ומשמוכן הסוגים ממוהדין
 שנינו הסכלים וכלתי יודעים כלל • (רמג) ואין מכריון
 על אברתו • כי זה הסכל אינו יודע שהכנת חבדה היא מנוה
 שטעמה ידועה משפיעה הכלל לחקון הקבוצ • המדיני לרוב
 המועיל ולהרחיק המזק ולמחר כשימנח הוא חבדה איש לא
 ישיכנה • וכן לא יתחברו עמו בדרך מזה העשם כי אינו יודע
 שהכנה ושפיעה דמים רעין מן הסכלוגם מוהדין מן החורה
 ויגול או ירנח חת חכרו וכן כהנה • (רמד) ועליו נאמר
 וכסיל מהעבר וכו' כלומר עושה עברה ולבו סקט ובוטח לא
 ירח ולא יתחד לומר מה עשיתי כי אינו מרגיש שיהיה לו בזה
 טעם • (רמה) והנכון בזה הוא חדות ספק • אחר שפירש
 הרב בזה האשם הוא של בור כמו שכן הוא דעה חכמינו שב
 למרש הפ' לפי דעה ב"ה וגם הרב נטה אל זו הדעה שזה נקרא
 אשם הלוי חלא הכפרש הוא כלפי דעה ב"ה כל החיוב על זולתו
 כרח חיוב על כנגהו חטאה לכן אמרו הם שזה הענין מדבר בני
 שבא ספק כרח לידו ולא ידע אשם עבר עליו אשם לזו כגון חלב
 וזמן לקניו וכסבור ששתיקן חת והכל חת ח"א אמרו לו ח' של
 חלב יהיה ולא ידע אשם זו של חלב חבל מביא • אשם הלוי
 ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שדואי חטא ואשם יודע לו
 לאחר זמן יביא חטאה • אמנם דעה הרב ככלל כלבו ספק
 באחת מכל המנוח שחא חטא ב"ה מכן כי כן אומר הכתוב
 מכל מנוח ח' של לחוין • כמו שהביא המשל מן צ' ככרי לחם
 שנגע שרץ בא' וכו' שהוא מחיבי לזו שהוא מלקוח • (רמו)
 או שנהחש לו ספק בדברים גבוהים • ר"ל בעצרות שבין
 חדם לבוראו מחיב צדוקן כרח כאורה המשל שהביאו ב"ה
 וכיונל בו כמובא ברש"י • (רמו) ומאמר קצת חכמינו וכו'
 ר"ל הכלתי מסכימים להיות זה אשם הלוי וטועים כי האשם
 יבוא על דבר הטלע לחוטא שהוא כמו שזכר בפרשה האחר
 זה כגון מכחש בשקדון והשאר • חבל לעובר על ח' מכל
 מנוח ח' העכה כסונג וח"כ ידע חורה הכתוב חטאה קבועה
 כמובא בל' כרשיות הכלל שכן כהן ועדה וכסיל ועם החרץ
 וח"ך חכמה של הודא' יביא חטאה ועל הספק יביא אשם
 וההשם קשה מחטא • לכן אמרו שזה אשם של בור מחיבו
 הכתוב יותר על שלא השתדל ללמוד חורה ומיב התנוות • והרב

מבינפ לזו שאינו כן כאשר אמרו חלא ל' פרשיות החטאה הן
 נכאר ככב והורה הכתוב לו אשם חלוי זה • (רמח) או יהיה ברטח בכחוש • ר"ל כי מ"ש נפש כי חטאה ומעלה לכירוש
 הקודם היה העשם כדבר הרטח חתך שמעלה כי המטל הוא זדון וכחכב לו משל בעודנו עומד בכחשו והחר סבורה נעשה
 הוטא • כי ח"א דבר והכבו בזמן ח' של טחא ח' • ועכש לכו הכנינו יחד בזמן חבל הם כשני טחאים • החטא כחכוש
 שהפטר להיות כסונג מכו ככה וח"כ יחזר לו כספחמו עתי לבו מהגבורת האורה ונהיה כלל יודע והמעל כשנעשה שהוא חטול
 הכס ושון פלילי • (רמט) ולאו זה אין לוקין עליו • כי חלו הלחין לא הגטבו לא הכחשו לא העבוק חת ריטך שכן כמזקי
 מהון כן מחיבי השלומין • וב' לחין טיב כהן השלומין חין כהם לעובר מלקוח והלחין כהן בדבור לבד כהן לא חקלל סרש ושם
 הלבים חורים לא הזכירו או לרין ח"ך כהם לא מיתה ונא הגנומין גס זולת הכלל כן במלקוח • (רכ) ממה שכרש וכו' ר"ל
 הכחוש הוא כדברים כשרט ח"ך בשקדון כהטומה יד כנוז בעשק וכו' וכו' וגם בולגהם כיונא כהם ממה הכלל הכתוב עוד אחר
 זכרו הכרטיס בלמרו מכל חדר יעשה חלדס וכו' (רמז) דבר כלל • ר"ל ההטומה יד ח"ש שהוא כרש חמסס הוא דבר
 כללי שחיהו נכסיו דכריכ הרבה כמו שמכרש הרב והודך • (רנב) וכשחית הטובה • במלת בהשקיה בא ככמיכות הסגול
 חמור נה שיהי ו' אוי לבוה פחה בתקום הקמן שהיה כמובנה הטובה כשכל ררומה ובסמוך הרומה וכן ה"לל השומח • (רנב)
 וככמיכות יכנה • כי כמובנה יבוא ע"מ פכל גול גדר פ"א כקפון וככמיכות"מ פכל פ"א ככגול חבל לח יבואו חלו כמוכרש ע"מ
 קטל • (רנד) לרך קצרה • שהיה רהוי נומר והגילו גזוק מיד גאל ושבוק מיד עשק • וב' לחין חסר הטועל וככני חסר
 הכטול כי עשוק חלך במקום כחל ומח שחמור נזה חמור לזו • (ריה) מלשון לעמח כמסגרת • ר"ל בהם קרובים בטמין
 לכן

לכן בלאו בשרש א' כי כסס סכוא ריב ואלו כב לעמיתו כן טמיתו ריב וחיוב לו וכן ממות המטרף הא' כנגד סברו (רנו) לא כהרשיעוהו הדינים . כי אז הוא יחשב במשפט הגנב ויחזיק לחם הגלומי ככל . ובבקר וזאן אס טבח או פקר הגלומי חמכה וארבעה (רנו) וכן אחרים מלבד אלה . מסרס כרד"ק בשער הפסלים באבן הראשה (רנח) וכנה טענה לנ"ה וכו' כי כנה אמר ככחוב וכחש בה ונשבע על שקר נראה שהכחוב כורה הכצועה למכשה גם בלי הולדת קנה (רנט) באמרה הטובת את סברו כדי שמן וכו' מכנה זו כס' נזיקין מסכה טבועות כרק ו' (רס) הוא עמנו כשהוא קים . ר"ל בשעה הנחוס אס ימצא אוחו הדבר ככחש בטינו ישיבנו לבעליו כמו שהוא . ואפילו בשעה הגולה או הכשמה או הפקידות היה ביוקר ובשעת ההשבה ירד משוויו . אבל אס לא ימצא בטינו מחויב ללסס דמי הכפסד כפי שהיכ טוב בעת שלקחו אס היה יקר אז ועכשו בעת ההשבה ירד או להפך (רסא) כמו אלטו בעליו . ר"ל אש"פ ככח בכוני ביו"ד הרבוי הוא ל' יסוד שהרגון בו חמישים א' ולא שתי חמשים . וכנסרד חמישה שלו אדון שלו . בעל שלו . ולפי הפי' הכני חמישה ל' רבות ומשפט רבים כניס . ונ' החמשה לבעל הדבר או ליורשו (רסב) בעבור הכצועה . ר"ל יטן ככחש וככשע של שקר לכן חיב הכחוב אחר הנחוס לחם ב' חמשים חויש א' לבעל המשוון והחומש הב' לכן בעבור הכצועה של אשס המוקדמים . כמו שהס בערך הכהן כן זה בערך הכהן ובחוספת ס"א בכוף יבוא בחירק וכו' אלו פסחה

ונחם : והשיב ממה שגול הוא מעצמו . (רט) לא שהרשיעוהו הדינים . והחל מרגול שהוא קשה מכלם . אשר עשק : קמץ בוקף . ושנג בלי אהנה ווקף בלו קמוץ : (רנו) וכן אחרים כלבד אלה : או ככל אשר ישבע עליו לשקר . כלל גם השיטת יד (רנח) והנה טענה לב"ה שאברו אין האדם דיב בשבעה עד שזודה במקצת (רנט) . באמרה חטען את דברו כד שמן והודה לו בקנקנים . ארכון אימר הואיל יהודה מן השענת ישבע : וחכמים אוכדים אין ההוראה ממן רשענה : אמר רבן גמליאל רואת אני את דברי ארמון : ושלם אהרו בראשו . ושלם (רס) הוא עצמו כשהוא קים : ואס לאו כפי שויו בשעה שלקחו . וחכשתיו : (רסא) כמו ארנונו בעליו . והנבון שזה מיד ויהן שתי חמישיות לבעל הדבר או ליורשו . ביום אשמהו : ביום נחמו : לא לאחר היום : ואת אשמו יביא לה' בעבור שנשבע לשקר : וי"א חוספת החמישית (רסב) בעבור השבעה : בערך לאשם . (רסג) בערך השנים הנקדמים . לאשמה בח . (רסד) בשקל לאהבת את ה' (דברים י"א)

גשלמה פרשת ויקרא : ה' לי לא אורא

(רסג) בערך השנים הנקדמים . ר"ל הנזכרים בשתי הפרשות (רסד) כשקל לכהנה . ר"ל סכוא מקור ע"מ פעל : המור כסירק מהרסכה כאלה כגרונית . תם

חודות אל אל עזי זרת : גם מלאכיו ישלח ויצו

על גמרי סדר ויקרא עזי לכתוב פרשת צו

צו את אהרן

לחיותם זמרים : והגת בפרשת ויקרא מצות איד יביאו בני ישראל קרבנותיהם . ועתה מצוה איד יעשו הנהגם איהם : ואת הדת העולה . אע"פ שכל ההורה גיראת כן גשגא במקצת דהורות שיש להם חק וגבול שס חורה : והוא ש שון יורו מש יסיד לעקב . (דברים ג) : (א) שהתורה כדכיתורך : והי"ו בו כתי"ו תורה . היא העולה . (ב) האמורה ביארה הצוה . גם בפרשת ויקרא : ואס בגיראת העולה הזכורה בו קרא עזרת נרבה של יחורים גם עולת הצבור נכ לת עמה : וי"ל היא העולה שעלתה בן הערבים על גבי המזבח ומהפסין נתיחה כל הלילה עד הבקר . ולמדנו כן ולא ילין הלב חגי (משפטים) שיהו נפסין ביינה על גבי הרצפה : (ג) ביקרה עס מוקד אינו שני שמות . רק הה"א כנוי העולה : והרעת בו כפיק רה"א כה"א להעציבה (ירמיה מ"ד) שמרה נצח . (עמוס א) : כל הלילה : שלא היו מעלים אחר עולת הערבים במזבח דבר אחר רק היתה היא יבדה עד הבקר . ומצוה פסח קדמה למצוה העונה . ע"ב הלב הנסח גטרף בלילה כמו שבארתי בפ' כי תשא . (ד) ושש משמרות היו בלילה עד בלות העוה : עד דבקר ולהכליל עולת הבקר בזאת תורה העולה . (ה) ובין הבין . ואש על המזבח הוקר בו . האש לבדה הוקר : ואס נשרפה העולה לא יעלה דבר אחר במזבח : וכה"א זבחים שגורק דמם ביום סכטירין אמוריהן בלילה עד שיעלה עמוד השחר . וגם יודה שלא יעצלו דכהנים מ העריך עצים שלא יתאבלו והכבה האש : כנזכר אש המיד הוקר על המזבח : כי מצוה לכהנים בקיום האש כמו שמבאר והולך ובער עליה הכהן עצים . ורגח אס כבת האש . עברו בלאו אחר . ומדיו קדוים (מואלל א' ד) . ופעמים יבוא בתי"ו . על פי מדותיו . (הלוי קלג) : והוא לבוש . וי"א חלוק . בעבור שאזר על בשרו . והנכון על בשרו . כנוי לאבר המזכיר : והוא חנובר . עשה לחם סכנס בר לכסות בטר ערוה (למות כח) ובר הוא פשתן כמזבן ביוזקאל . וזמנס' פשתים יהיו על מהניהם (יחזקאל מד) וי"א משי לבן : (ו) ואינו כדו בר כהנת : כי כהנת בר לא ילבש רק ביום הכפורים . הן נמצא ארבעה מיני בגדים היו לבין : בגדים שהם לשרות ההקטרה : והדלקת הנרות והעולה . ובגדי יום הכפורים . ובגדי הרמת הרשן : ועוד בגדים אחרים להוציאו . ובכסמי לשון רבים כדרך הלבישה . והרים את הרשן . לא רשן העולה לבר חוץ מרשן העצים . לכן כתב אשר האכל האש . ומה צ"ך לומר אחריו את העולת . ללמדך שחובה היא לחרבת הרשן בכל עולת יום ויום . ושם אצל המזבח

(א) שהתורה כדמות דרך . ומלת תורה שרבו ירכ וטיטו הורה כדכתיב יורכ חטאים בדרך . לכן באה לשון הוראה בדרך ובחורות (ב) כאלמורה בוללה חנוה . ר"ל מצוה הממיד כמזכרה שס לכן בא העולה כה"א הדיעה (ג) מיקרה עס מיקר היכני ב' צמות כי כעצוה מן מוקד שס לנקבה לא יפחה כנר"י לשוא . אבל זה ששחכה הנר"י לשוא הוא היכנו שס לנקבה אלא הוא שס לזכר וכה"א לכנוי נקבה כשהרת ויהי ראו לזוא כה"א במפיק . וכבר זכר הרב זה בפ' ויקי גבי ולשורקה ובפ' וארא גבי מורה וכן נהבאר (ד) ושלס ממזורה היו בלילה וכו' שהיו עמלקים כהני המסמר את הלילה . לבלשה סלקים מן הערב עד שלס היו עוסקים בעבודה המזבח קזרה ואחר עבור שלס הלילה היו אחרים בחים חתום ועוסקים בהפיכה כחיו העולה והמדה האש על עבור שלס בני מהלילה ואחר עבור שני שלסי הלילה עוד באין חחרים במקומם ומשרהים עד האור עד שניצט עת הקרבה . עולה שחרית (ה) ובין הבין . ר"ל בין הבין כי כסס שהזכיר שלל הכנה אש המזבח מן הלילה עד הבקר ככה הוא עד בכלל שאכור לכבוהה מן הבקר עד הכרב ואש"פ שהכחוב אמר אחר עולת הבקר והקטיר עליה חלבי הכללים הוא דבור על הכוס ההמדה האש במשך כל היום היום כהיו ע"י המוקדמים ונחפס המוקדמים מוב להמיד קיום האש כהדלקת עניס שלל הכבה המיד גם ביום כמו בלילה ומלת המיד כאלן הינו כמו כר המיד כמכורס במקומו לכן אמר ובין הבין (ו) והיו מדו בד כנה . מנגד לרש"י שקך פירש כי מאמר על כסרו שב גם אל כהנה כהית הנקרא

המוזכר לא היה יציאתו בכל יום ממקום צבירתו : והזכיר העויה שהיא כלה לאט הכובת . (ז) והוא המר אצל המזבח במזרחו . ופעם אה בגריו . כי מצוה לכרן לפשוט אותם הנגדים . בגריו . (ח) הנה נקראי הכנסים בשם בגד . ולבש בגדים אררם . פחותים מהם . והאז על הכובת תוקר בו כי מאותה האש הבעיר בעצים . לא כמו שמעריכים העצים בבקר כן יהא האש (ט) היא לא תכבה : והקטיר עליה הלבי השלמים . למדנו שאחר עולת הבקר נקדמים למזבח כל הבאים אליו . והקרים הלבי השלמים (יו"ד) שהם נקדמים בענין . ולא הזכיר הנחות בראשונה . כי החלבים מכין העויה . אע"פ שחטאת ואשם קדשי קדשם וחזיתיהן ראוי יהעדר ראשונה כי שמים קדשים קלם הם באיב בגדר ונדבה . אש תמיד . דוסף לומר בעבור לומר המד . והצדק רבים לומר כי גם בעת הנסעה היתה האש כמזבח . עד שאברו היא האש שהועתקה בבית עולמים : וכורך גם לא היה נשרף הבגר שהיה פרוש לזבח (יח) וראוי לנו שנצדיק בדברם כי נעם לא הכבה לכשיהיה הוא בשעת החניה . ואברו ב"ה בתורת כהנים . לא הכבה . אף בטעות . ובה היו עושים (יב) כופים בכבוד . דברי רבי יהודה . אבל ר' שמעון אימר אף בשעת הכעוה היו מרשנין אותה . (יג) וכל המצות שנצטוו בני ישראל במדבר רכס משנכנסו לארץ . והגז לרוב הפנים שחיו ישראל במדבר ארבעים שנה והיו כלם גוינים כן המן . וכתוב והיתה לאהרן ובניו ואבניהו במקם קדש (ויקרא כד) . כן זה צו את אהרן . וכן בענין צדעת בתים אבר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן (ט"ז יל) . ואהרן לא נכנס לארץ . רק כי הוא היה ראש לכהנים : ויש געוון אש של יום שמיני שיצאה מרפני ה' וכן בימי שלמה והיא אכלה העויה והחלבים מיר . זה בעבר האבין העם . ואם אש של מיבטן השמים כח פעם לא הכבה . ודרו ה יכבוהה לא יזכר . ועוד כתוב ונגנו בני אהרן הכהנים אש . וכעבור מצאם כן ב"ה אמרו אע"פ שאש ירדה מן השמים מצוה להביא מן ההרים . וזה בלי צדק כפי כחשבתם . ומה ענין ורשנו את המזבח . (יד) כי איך יוציא הרשן וישאר האש . ואני רמז אש מן השמים איך צריכה מערכת עצים . והמים אשר בהערה להבה . (ממכס ח יק) : ובה"א שלש מערכות של אש עשין בראש המזבח בכל יום . א' מערכת גרוה שעליה בקריבין החביר עם שאר הקרבנות . ומערכת שניה בצרה קבנה שסכנה לקחין אש בכחתה לקטיר : ומערכת שלישית אין עליה כלום אלא לקום מצות האש : שנאמר אש תמיד תוקר על המזבח . זו מערכת גרולה : ואש המזבח תוקר בו . זו מערכת שניה של קטרת . והאש על המזבח תוקר בו . זו מערכת שלישית של קיום האש : וזאת הורת המנחה : הורה אחת לכל המנחות . כלבר מנחת כהן שהיא טעונה שמן ולא לבונה וכלה לבונה : (טו) ונכון להיות גם היא בלבונה : ואמר הורה המנחה (יז) שהגשחה בצפון : ושהאכל מצוה : ובמקום קדוש : ושי"א האפה חמץ ותאכל בזרי כהנה . וכל אשר יגע בה יקדש . ואת תורת המנחה . הקרב איתח . שם הרוש : בשקל השכל וידוע אותי . (ירמיה ט) . בני אהרן : א כהם . והרים ממנו (יז) מוסב אל הסלת . כי נמצא זגר ונקבה : סלת בלול בשמן (במדבר טו) . או מכנו ר"ל בקרבן המנחה . וי"א עינה על הכלי שעניו המנחה : כמזכר כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור (יסעיכ כו) . בחצר אהל מועד יאכלוה . (יח) אצל המזבח בפאה מזרחו . כפיבן קחו את המנחה חנוות באשי ה' וכו' (ויקרא יוד) . לא האפה חמץ . להקיש כל מעשה לאפיה . שאם יעבור באחר מרם עיבור כלאו ורכנו יפת ז"ל אבר אם אפיהה מצה אף אכילהה מצה רק העעם שלא ההא סן הרמים שנתן עליהם פים ויביאו לירי חמוץ . ויותר נכון שא יהארה הכצק בענין הפסח . חלקם נהתי אותה כאשי . שלא יהיו רשאיין דחלקה אלא לאחר כהנת האשים . (יט) וזה הקשט פהי לכל הקדשים . כל זכר בכני אהרן יאכלנה . אפילו בערי כוסין כשהלקה . וי"א שאין בעלי מומין אוכלים מקדשי קדשים . ומה הוא וכן הקדשים יאכל (ויקרא כח) קדשים קלים . ושעם כל זכר ירוביא

מדו ואמר שלא יכיר דבר חוץ ביניהם (ז) וכו' חמיר חלל המזבח וכו' מלה וכו' מוסב אל הדשן שמקום הנחה הדשן המיד היה במזרחו ש יזבח במקום פטוי מוכן וקבוע לזוה בהגר כנגד פתח ההגר . (ח) הנה נקראו המכנסים בשם צגד ר"ל הע"פ שלא הכיר המכנסים בראש פ' הנוה בהוך צגדי כהנה הנה תיאמרו כחן ופעם אח צגדיו כל רבים שב אל מדו צד ואל מכנסים . ממא שהמכנסים הם ר"ל א' מצגדי כהנה שגם הם נקראו צגד (ט) היא לא הכבה . ר"ל היא האש ענמה שמדליקין עליה העצים על המזבח לערוך שלים העול' והלבי המוקרבין עליה הזכיר הכהוב לא הכבה פעם אחרי פעם . ולא כדברי צ"ה שבו ג' מערכות של זש וכנגד ג' המערכות לדעהם הרבה הכהוב זכרון ויקריחות והכשיל אזהרות קיום האש כמו שזכור הרב לפיה חז דבריהם (י) שם נקדמים בטנין וכו' ר"ל שמה שהקדים הכהוב הקטר חלבי הנמנים אחר העולס הוא בעבור שצ' ויקרה הקדים להזכיר השלמים מן הטחח והשם . אבל הכהות והאשם הם קודמים בסדר ההרבה מן השלמים כי השלמים קדשים קלים וכל קדשי קדשים . זשם ח'מר כלה המנחה ג"כ קדשי קדשים וצ' ויקרא מזכרה קודם השלמים ולמה הכהוב לא הזכיר בכרן חז המנחה מיד אחר העולה והקדים השלמים וכו' לו לומר וצדק עליה העולה והקטיר עליה חז הקומץ של מנחות . והצדקה לזו כי החלבים ממין אחד עם העולה שכיכס מן הכ"ס שהיו כן המנחה כי הוא מן העומח לכן הקדים חלבי השלמים (יח) ורחיו לנו שנצדיק בדבריהם כי טעם לא הכבה וכו' ר"ל מכל הדעות ההלכות שהביאו חכמי ישראל צוה הענין ראוי לנו שנצדיק בדבריהם ז"ל חז הדעה האומרת כי הזברה האש טחח הכבה במזבח היא בשעת החניה לצד פעה שהיה המסכן על מכונו . ולא שהיה מנה קיום האש חובה גם בשעת הכעויה כדברי מפרשים אחרים מצ"ה כי חץ לו דרך להנדיקם בשום סמך מן הכהוב ולכן יספור הרב דבריהם (יב) שופין פסכרר פסכרר כל' מנחה הוא כלי גדול הרגום סירוחו פסכרווהיה . והכלי ההוא היה מחויק להך ר"ל חני כור שהוא ע"ו סחין כי הכור שגשים סחין . וב' כרשרוה היו פסכרר ח" מנד זה וזה מנד זה לפי שבו משרידין הדשן מעל המזבח כהן ח" חוחו למשלח מהכשררה חח' וכן ב' למטה על הככס להוריד הדשן שלה והגלגל במדרון הככס . וג' דברים היה משמש בכני ההוא כושין חוחו על גב הנטלים . ועל הסרן כשצח . ומורידין בו הדשן : (מסכת המיד פ"ה) . (יג) וכל המנחה שנצטוו וכו' זו היא טענת הרב לכס שהם נעצרו צוה . מ"ש בעטת העולה וקיום האש ט חז אהרן והם למדו מזה שכל זמן לכהם במדבר היו מקימים האש כהה מזה חין לכס רהיה ככל כמו שנבאר הרב כי מנה רבוה של כהנים נעטוו להכרן בעבור שהוה היה רחש לכהנים חבל אהרן לא קיס חוחן : והכל נרשח כהנים ג"כ נעטוו להכרן והוה לא רלה זכ כנגע מימיו כי לא צח לארץ . (יד) כי חין ויטח הדשן וכו' ר"ל חז עליונה על המזבח חין ווכל להסיר הדשן שלא יתערב היש עם הדשן . (טו) ונכון להיות גם הוא בלבונה ר"ל חצ"פ שלא זכר במנחה כהן לבונה נטון הוא לומר שאפשר להיות בה גם לבונה והכהוב קגר ואלו היה רטון הכהוב שלא יהיה בה לבונה היה מזכיר על זה כמו שהזכיר בחטחת יורד מירד ובמנחה סוטה : ומנחה כהן היא כהנה חח"ז מיד זה קרבן אהרן . (יז) שהגשחה בצפון . מע"פ הקרב חוחה בני אהרן לפני ה' וכו' ובשחיטת הקדשים נאמר וטח חוחו על ירך המנחה נפונה לפני ה' ללמוד שגם כהנה המנחה צנפון המזבח . (יז) מוסב אל הכלה . ולא חז המנחה כי מנחה ל' נקבה . (יח) חלל המזבח בפתח מזרחו . ר"ל בפתח מזרחו של מזבח נגד פתח הקטר מבכנים לקלבים צ' (יט) וזה הקש מופהי

ורכנו יפת ז"ל אבר אם אפיהה מצה אף אכילהה מצה רק העעם שלא ההא סן הרמים שנתן עליהם פים ויביאו לירי חמוץ . ויותר נכון שא יהארה הכצק בענין הפסח . חלקם נהתי אותה כאשי . שלא יהיו רשאיין דחלקה אלא לאחר כהנת האשים . (יט) וזה הקשט פהי לכל הקדשים . כל זכר בכני אהרן יאכלנה . אפילו בערי כוסין כשהלקה . וי"א שאין בעלי מומין אוכלים מקדשי קדשים . ומה הוא וכן הקדשים יאכל (ויקרא כח) קדשים קלים . ושעם כל זכר ירוביא

מופזי , שלא יאכלו גם צמר הקדשים אלא לאחר נתינת
 החלבים לאש המזבח , (כ) בענין כימי נדת דוהה וכו'
 וכן בזה דמה אכילת המנחה לחטאת ואסם ועדין לא נזכרו
 כי יזכרם אחר זה . כמו שבראש הוריע דמה היוולדת לנדב
 ותשפט נדה כהצב אחריו בפרשת מנורע : (כא) ואם
 המאכל בצדד ציטוני לא יקדש . ר"ל אם יגע מאכל חול ע"י
 דבר ציטוני בצדד קדש לא התקב גניעה הסך העמלה שיקרא
 כנוגע בלמניני ג"כ כיגז ושמא . (כב) וכן בשבועותיכם וכו'
 שגם שם כצ"ח הוא ב"ח אחר השלום ו' שבועות שהם
 מט' יום נספור היום החמישי . (כג) כמו ולמחבת ולמרבכת
 וכו' לפי זה הצי' כדעת ב"ה ענין מורבכת חלוטה ברוחין
 כל זרעה ר"ל שהיה מחבבת כשהיא עמה במים רוחין ואס"ו
 אכס בהנור וחור ומטננה במחבת כך פי' רש"י : (כד)
 ואגלי שיטה התי' לנכח וכו' כלומר התי' של איתן מבנין
 הפעיל ויכיה שרשו יפן ויכיו בענין פניה ג' דרשים פנה פון
 יפן וכו"ל האחרונה מקום ה"א כנוי הנקבה והשורק בתי'ו
 מקום חולם ויכיה דלתי הופינה שהנפרד הופין אורה על משקל
 הוליל והפנין כעצם הגיטנה . (כה) כגון שהביא מנחת
 חוטא כי מנחת חוטא היא המנחה היורד מן היורד עשירית
 האיפה האמורה בויקרא וקראה הרב מנחת חוטא בשם השורק
 שנאמר בה והיה לכהן המנחה . אבל הרב טען בזה בויקרא
 לב"ה שקראוה מנחת ע"י כי היא המנחה והינה נמנחה כמו שכן
 הוא האמת אלא אחר ככהן כפי הלשון כהכוג דפי החכמים שיש
 למנחה היא דמיון בענין עם המנחות כשביל שהיא כלת
 כמנחה : (כו) כי מנחת בהו ואשנה וכו' אש"ש שהורבנה
 ממנון הכהן הן אופן בשביל ענמו של כהן לכן מהלכנה : כי
 קרבנות זכרי כהונה לבד עטוין שרפה . והנה במנחת סוטה
 אמר הכהן והביא את קרבנה ולא קרבנו לכן מנחת סוטה של
 אשה כהן ג"כ האכל כמו שפי' הרב צפ' נטור . וכן שאר
 המנחות של נקבות כהונה . (כז) כמו לא האכל באת הדורף
 ר"ל שהוא חושפת באור כי אחר שהיב בה שרפה באמרו כליל
 הטיח צמר נודע שלא תאכל . (כח) הורה החטאת : מן הכהן
 המטהא : ר"ל הכוראה בפנין החטאת מה שלא נהצרה צפ'
 ויקרא היא מחלת מן הכהן המטהא והלאה : אבל מ"ש הכהוב
 מקודם לזה במקום אחר הכחט העולה וכו' זו הכוראה כדבר
 נזכרה גם צפ' ויקרא . (כט) וסוף הענין מוכיח : אחר
 צמויז הכהוב בפרט את החטאות הפנימיות ממ"ש בסוף זה
 ענין וכל חטאת אשר יובא ממה אל האל מועד ל"ב לא
 האכל באת הדורף נמנח א"כ שהאמור בחלת הענין זה הורה
 החטאת כוללה לכל החטאות היוטיות ופנימיות . ומאמר כל
 זכר בכהנים יאכל אורה וכן הכהן המטהא אורה יאכלנה היא
 כוראה כללית לכל החטאות החינויות : (ל) אין לטעון בהטאת
 המלוואים . ר"ל שהיא היתה חטאת חינויות והורה הכהוב בה
 שרפה אין לטעון מזה שלא נלמוד מן אלו הין ומן הין לאו
 ממאמר וכל רטאת אשר יובא מדמה וכו' שלא יכיה דין כלל
 החטאות החינויות באכילה . כי הרב צבר פי' זה צפ' הנה
 שחטאת המלוואים היא היתה כוראה שפה . ודין שרפה ינא
 מהחט זה ככלל בראייה מן הכהוב ואלו לא היה הכהוב מוכיח
 בה היתה הכרפה היינו דמיס אורה קדין שאר החטאות
 החינויות באכילה : (לא) ואשר טען מן בהרים ובקניר
 תבנות

להביא כל זכרי כדנה הקמינים , שנאמר מבן שלש שנים
 ולמעלה לכל הבא לביה ה' (ד"ה ב לא) , בהטאת
 וכאשם , (כ) בענין כימי נדת דוהה המנא , (ויקרא
 יב) , ועדין הנדה לא נזכרה , כל אשר יגע בהם , אפילו
 מאכל כגון לחם הודה או משהו ויאכלם הנהן מחמר
 חמנחה , ואם כלים יגעו בה יהיו לשרות המזבח .
 (כא) ואם המאכל ברבר בתיני לא יקדש , כמורמו הן
 ישא איש בשר קדש , (חני ב) , וידבר ה' , זה קרבן
 אהרן ובניו , ולאחר מבניו שיהיה חתניו , ביום המשח
 אותו , מעמו מיום המשח איתו שיוצק משמן המשחה על
 ראשו , עשירית האיפה סלה מנחה חסיד , שיעשה בכל
 יום עד יום מיתו , וי"א שיהיה כן לכל כהן שיקום החת
 כהן גדול פעם אחת , ואין צורך , וי"ל ביום המשח , אחר
 יום המשחו אחד עבור ימי המלוואים כי או יש לו רשות
 להקריב , (כב) וכן בשבועותיכם , מנחיהה בבקר , אמר
 רבנו סהל ז"ל לשון חצאים אם כש"ס שוח בשיה , ובלא
 מ"ם לא כן , מירבכת , (כג) כמו ולמחבת ולמרבכת
 (ד"ה ח כו) כדעת האימרים אין מרביבין את הסלת .
 וי"א לשון סתור , וי"א הכ"ף התקדם לבי"ה , מירבכת .
 כמו שמלה שלמה , והטעם כפילה ועבה כפי הופיני ותקון
 כנחת פתים , וכן קרויין הפתיחין הערויין בקערה בלשון
 קדר , ורבנו סהל ז"ל אמר הופיני שם למנחה , כי הקרא כן
 בלשון מכריא הוגניי ובלשון ערב הפיניא הלחם העשוי
 ברפס ארבעה פנים , וכה"א האפה נא , כלומר כשהיא
 היה ההבטל ואח"כ האפה , והנה נהפכה הארף בו"ו
 שרוקה , ואע"פ שאינה נכבדת והניחו שתי קצותיו .
 (כד) ואצלי שיהיה דתי'ו לנכח בלשון אפונה (מליכס פח)
 כמעט הגשה והפניה , וזה הנכון . וכן הביאנה לנכח
 כדע"ה , כל ל הקטר , כלה לגבוה , הקטר , נחלפה הנועת
 ההי"ו , וכל כנחת כהן , (כה) כגון שהביא כנחת חוטא
 או כנחת נדבה גם הם כלם נתינים לאשים , כנחה כהן ,
 כנחה זכרי כהנה , (כו) כי מנחת בתוואשתו כנחה
 ישראל , כליל היתה , אינן נהקיות כנחתה כהן גדול .
 (כז) לא האכל , כמו לא האכל באש השרף , והקרקפאני
 ז"ל אבד , כליל היתה , נצה עשה , לא האכל , מצוה לאו ,
וידבר ה' , דבר אל אהרן , זאת היתה החטאת
 בס' ויקרא באר עלה וכנחה
 ושלמים , וזו חטאת ואשם , כי בראשונה דבר בקרבנות
 הנזרבה ואח"כ של חיבה , אבל הגההבונה לבאר משפט
 קדשי קדשים כי חק אחר לחם , תורת החטאת י גם החטאת
 הפנימית דקה טעון כבוס , (כח) והורה החטאת , מן
 הכהן החטאת , כי מקים שחיטה הוגרה כסדרה , ורבנו
 ינח ז"ל אמר שאין זו הפרשה כוללת לכל חטאת דק חטאת
 גשיא ועם הארץ , ואינו כן י (כט) וכוף הענין מוכיח י
 הכהן המטהא אורה המקריב אורה לשם הטאת ומשלים
 עבודתה י וי"א הוורק רמה כלשון התמאני באוב (מליכס
 כ"א) : כלומר דראי לדשוי . יצא טבא בשעה דיקת
 דמים שאינו חולק בכער עם שאר הכרבים : כי אמר כל
 זכר בכהנים יאכלנה . במקום אשר תשחח חעולה . לא
 עלה עוף ולא חטאת עוף : ואשר יזה כרמה על בנר :
 יזה : מבעלי כנן והרגש לאות . ואע"פ שבא בהסרין
 למ"דו בלי דגש והיא ויו כרמה אל הקיר (מליכס ב ט)
 כי לא יאות דגש ככר באות שהיא סוף חמלה . כי אינו
 מנוענע באחד המלכים , אשר יזה עליה : באותו מקום טעון כבוס לא כל הבנר , והבנר זכר ונקבה , כגרי עשו כנה
 הגדול החמורות , (ראשית כו) ואין דם חטאת העוף טעון כבוס , והי"ו תכבס לנכח הכהן , במקום קרוש , במקום
 שהיא נאכלת שלא יצא חוץ לקלעים , וכן הכלי באותו מקום ישבר והחרסין יבולעו שם , וכן הבריקה והזמפפה
 במקום קרוש , ואבר רבנו סהל כי זכר דם החטאת שהחטאת מעה שחיטה קדש קדשים , והעולה והאטם כעב עליהם
 למזבח , ודם אשם נהן לתנוך און המטהר , וכלי חרש , אין הטעם בעבור בשול החטאת שיטבר הכלי , לפי שאם
 היתה כחשת קדשה צריך שיהיה הכלי לבשול חטאת אחרת , רק הטעם כי שם יסאר דבר מהחטאת בכלי וההבשל
 חטאת אחרת והפסל , שאם בשר שלמים של הודה נאכל ליוטו כ"ש החטאת שהיא קדש קדשים , ואם בכל נחשת בטלה ,
 כבנין שלא הזכר שם פ' ע"ו , וכן חבושל בו:ושרק , בשקל הורג (יטעו כו) , והחולס והשורק מהלפים , וסורק :
 כדשון נחשת מרוק , (ד"ה ב ד) , ויותר נכון אצלי שיהיה מן ואה חצק שפוך , (סופטיס ו) , כלומר יכנס במים עד
 שישוטף ויהכבס יפה , בענין ויריו לא שפף במים (ויקרא כו) , כל זכר בכהנים יאכל , אותה . שנאכלת בזכרי כנחה
 יאכל

יאבל אוהח , מצוה שיאכלוה . בנוזר כדוע לא אכלום
 את הרטאה , ויקרא יו"ד . וכל הנאה אשר יובא מדבה
 אל אהל מצוד לכפר בקדש לא האכל באש השרף .
 (ל) אין למעון ברטאה המלואים , ובכר פירשהיו , ואנו
 לכדים כן לאו הין וכן הין לאו הין באשר יצא בראה :
 (לא) ואשר מען מן בדריש ובקציר השבות (שמוח לג)
 אין הווק לכאמרו , כי אסיר כל בלאכה גלמוד מכמה
 דאיות , וזאת תורה האשם , הוא שנוזר במועל בקרשים :
 ואשר לא ידע , ולכחש , (לב) ועל שיכב עם שפחה
 נהרפת , כי אותו אשם כוקש בזה , ואין אשם של מצודע
 בא בוז הפרשה כי הוא כבש ולכן נהרפת ענינו , אבל אשם
 גזיר כוקש עם אשם של מצודע : קדש קרשים הוא :
 (לג) הקריבו כדי להסמך ואת דמו יזרוק על הכזב סביב ,
 את העולה , ולא אבר את החציאת , לבען כי דם אשם
 גזיר כרם העולה , ואת כל חלבו יקריב כטנו , עד עתה לא
 נהרשו חלבי האשם , את האליה , כי האשם איל או
 כבש , וקצר לומר אשר על הקרב , והוא בכלל ואת כל
 הלבו , ברטאה באשם הורה אחת להם , הכ"ף השני כרמית
 ד"א , וכן כל הנפ"ן הכאין זה אחר זה הורה אחת להם :
 על דעה שגם הוא לכהן הכפר בו כמו הרטאה , כי א"ד
 ירבה האשם בחטאת , וההטאה קרבה זכר ונקבה , והיא באה
 בצבור וכיחיד , ובהא כן הע"ף , והיא קרבן עילה ויזיר ,
 ויש בה טמיכה , ואין כן האשם , (לד) והנאכר ואשמים
 איל צאן על אשבתם , (טורח יו"ד) מעטו כל א' וא' .
 והאשם איננו בא דק מזכרי כבשים , (לה) בין מגדולי
 המין או כהכפנים , ובא תורה אהה להם , (לו) כמו
 בקרה אחר לרם , (קכלה ג) , והכהן המקריב את עלה
 איש , כלקיל כמו הילם פעם (יטעיה מא) , ולא אמר כן
 בהטאה ובאשם , שאין מחנות כהנה , (לו) והזוכה בכשר
 זוכה בעיר , אבל בעולה הצורך לומר , שזוכה בעיר לבדו .
 וכל מנחה אשר האפה בהנור וכל נעשה בכרדשת ועל מחבת
 וגו' בשל גרבה הכהוב כדבר , והקרים מרחשת למחבת
 ללכרך שגם היא אפיה באותו בלי שנעשים : לכהן המקריב
 אותה , (לח) כל א' וא' , לו ההיה , ופה שנאמר לאהרן
 ולבניו במנחת מרחשה (לט) פירשהיו , וכל מנחה בלולה
 בשמן , (מ) כבנהה סלה ושל אביב , וחרבה , ומנחת
 הרבה כבנהה הרשה ומנחת קנאות , אלו המנחות הארבע
 הן נאכלין במחלוקת , אע"פ שמנחת קנאות ומנחת חרשת
 נאכלות לזכרים ולנקבה שהן כונפות , (מא) ודעה השלמד
 כי חרבה היא מנחת באפה , ואשר וכל כנהה , מנחת
 כרחשה ובהבת , היה ראוי לפי דעתו להיות האתנה בסלה
 בשמן , ולא בהרבה , (מב) ואשר הביא בחרבה קמח
 עני , שונה לו , כי נקרא בשם הפאה , וזאת תורה זבח
 השלמים , אם על תורה יקריבנו , (מג) שנאמר כצרת
 ויורה לשם או במח שרוננו , כענין ידו לה' הסרו , (מו) הילם
 ק"ו) והקריב על זוכה התורה הילת כמות , (מד) הפחית
 שהים , וכן כלם , (מה) וי"ל שחלוח החמץ ארבע כנגד
 ההלות הראשונות , וסלת מורבת , וסלת , והלא כלן
 סלת

השבות : הטינה הוא שאם נלמוד מן הצטור קיום יח מוס
 הכסוק לומר שבולה עת חריש וקניז לא נשבות בשבה ונשטה
 מלאכה . ואין הווק לדברי זה הטוען כי כבר מנחם שבת
 מזכר בחורה ביג' מקומות בלי שום הכ"ף מוסגל ונלמוד מהם
 אסור המלאכה בכלל : (לב) ושל זוכב עם אשה נחרפת
 היא הכתובה בפ' קדושים . וגם אשם הסוכב הואו איל לכן
 לא פירש עם ענינו כי הורהו כחורת אלו האשמים . אבל תורת
 אשם המגורע יש בה ענינים נוספים ליתן מדמועל און ובכר
 יד ורגל הימניות של המטהר ולוג דמן וכו' ואשם נזיר יחא מוקט
 אלו כי שיהיה כבשים : (לג) לכן הקדמו כדי להסמך
 ואת דמו יזרוק וכו' ר"ל הקדים לומר באשם קדש קדשים מן
 מאמר במקום אשר יטהו את העולה וכו' מה שלא יעשה
 כן בחטאת אלא שם אהרן חמרו במקום אשר יטהו וכו'
 אמר קדש קדשים הוא . והטעם שהאחר באשם מאמר במקום
 אשר יטהו מן מאמר קדש קדשים הוא בשביל להסמך מאמר
 במקום אשר יטהו למאמר וזה דמו יזרוק וכו' כי יש דמיון
 בין האשם והעולה לא לבד במקום השחיטה אלא גם בצריקת
 דמו על המזבח סביב מה שאין כן בחטאת כי בחטאת הורה
 הכהוב מן הדם על קרנות המזבח בין פנימי בין חיצון ולא
 סביב . לכן לא אמר הכהוב במקום אשר יטהו את החטאת
 יטהו את האשם ומה האשם לעולה בצבור כי דם אשם
 נזרק בדם העולה , (לד) והנאמר ואשמים איל צאן וכו' ר"ל
 אל החשוב מזה הפסוק , שהצבור הביאו איל אשם על שגאו
 נשים נכריות אלא גם זה האשם הוא מן היקודים שכל א'
 וא' מהם הביאו א' א' איל אשם בצד עלמו . (לה) בין
 מגדולי המין וכו' גדולי המין הוא איל : וקטני המין הוא
 כבש : והנה אשם המועל בקדשים , ואשם של גזר חו לפי
 דעה ב"ה והרב אשם הלוי ושל מכש : ושל זוכב עם שפחה
 נחרפת הוא מן גדול המין כלומר מן האיל : ושל מגורע וזיר
 הוא כבש : (לו) כמו מקרה אחד להם : ר"ל שאין הדמיון
 בכל דבר אלא במקרה המוח אצל יש הרבה הפרשים בין האדם
 והבהמה כי נפש האדם נשאר בקיום ושל בהמה הפסד :
 וכן באתרו הורה א' בחטאת ואשם . הדמיון מלד ח' לבד וכו'
 שיכללם הכהן המקריב : אבל בשאר ענינים הפרש גדול
 ביניהם כמו שהביא הרב : (לו) והזוכה בצער זוכה בעור :
 לכן לא זכר בעור החטאת והאשם שהם לכהן כי זה יודעי אבל
 בעור העולה הנרך להזכיר משני שצולה כלה כליל לאש המזבח .
 מלבד העור ולא היינו יודעים שצור העולה לכהן אש לא
 יזכיר : (לח) כל א' וא' . ר"ל שהיה ראוי לומר לו שהייתה
 לכהן המקריב המנחות הנ"ל שהן מאפה הנור ומרחשה ומחבת
 ומוסב לכל א' וא' מן המנחות . (לט) פירשהיו : צפ"ו יקרא
 גבי המנחות פי' שם מ"ש הכהוב לאהרן ולבניו . ללמד מהם
 כלומר שהיה נאכלת לאהרן כהן מהם אשר יכיה הוא המקריב
 המנחה , וצד אמר פי' אחר לכהן המקריב בחובה ולשאר
 הכהנים נרות , (מ) כמנחה סלה ושל אביב , כי ממה
 שזכיר בפ' ויקרא חמש מנחות . כבר הזכיר שלשה בפרט
 בכלן וכן מאפה , ומרחשה ומחבת , ח"כ מ"ש אחר וכל מנחה
 כלולה וכו' כילל שהים הכהרות שהן מנחת סלה ומחבת
 בצורים גרש כרמל , והורה הכהוב שאלו שהים כלולות ועוד
 מנחה חרבה כגון שהי הלחם של שביעות ומנחת סוטה שהייתה
 נאכלות במחלוקת לכהוב לכל בני אהרן וכו' , (מא) ודעת
 הכהוב הנ"ל מנחות שהן מאפה , מרחשה ומחבת : והם הפסוק
 לכהן המקריב אותה לו הכיה , זה כוף הפסוק אינו מוסב לשלשה במנחות אלא למרחשה ולמחבת שהן שהייתה לכהן המקריב ,
 וכן מ"ש אחר זה וכל מנחה כלולה בשמן הוא באור מרחשה ומחבת ומוסב אליהן שכן מוסב כבש ויקרא סלה כלולה בשמן או
 סלה בשמן הנה מנחות כלולות בשמן חלכלה לכהן במקריב , ומלח וחרבה חזרה למ"כ שהן סלה סלה כלולה בשמן אלא
 כלות כלולות בשמן או ריקיון שמש חין בשמן לפיכך לדעת במלמד היא נקראה חרבה , ומלח חרבה מוכבה אל אשר אחרים
 שהטעם אצל מנחה חרבה לכל בני אהרן הכיה הים כאחיו כלומר במחלוקת , והרב טופן שאם יכיה כדברי המלמד היה ראוי
 לבוא האהנה במלח בשמן ושהיה מלח וחרבה דביקה במזבח למי שחריה ר"י מן האפשר היה לקבל דעתו , ועכשו כיון
 שהכסוק במלח וחרבה ח"כ מן ראש הפסוק עד וחרבה כל המ"מ הוא יושא למי שחריו , (מב) ואשר הביא בחרבה
 קמח עני וכו' אלו הם צ"ה שקראו ח"כ היווד מן הווד בשם מנח"ז חוטא והרב כבר כהבגם בפ' ויקרא במקומו ואמר כי
 ח"כ שיהא בלח מן הסלה איננה מנחה אלא כקרהה בשם חטאת (מג) שגאל מנה וכו' ד"ל נריבין סולאה , יורדי הים
 כולכי מדברות , חבוכי בית הסורים , וחולה שנהרפא כדכתיב מומור ק"ו והוא הדין לכל מהנח חסדו י"ח שיהיה האדם ,
 (מד) הפחות שהים וכן כלם , שיש כאן חרבה מניני לחם , חנות מנח , ריקיני מנח , כלת מורבת סלוח , חלות לחם המן
 ככנס

בכלל אמר בל' רבים . ומסופו רבים שמים מכל מין הרי
 שמה . (מה) וי"ל שחלוח החמץ ארבע כנגד החלות
 הראשונות , כי לפי הנגלה מן הכתוב השלשה מיני לחם הקודמים
 שהן חלות מצות , רקיקי מצות , וסלה מורבכת חלות הן של
 מצה לבד : המין הרביעי שהן חלות לחם חמץ הוא חמץ וכן
 פירשו ב"ה ורוב המפרשים , אמנם הרב אומר שיהיו להיות
 שני מיני לחם חמץ כנגד שני מיני מצה וישו"ד חלות חמץ
 כנגד ד' חלות מצה הראשונות שהן חלות מצות ורקיקי מצות
 שזכרה בשני המינים הללו לשון מצה , אבל בסלה מורבכת
 חלות וכו' הואיל ולא זכרה בהן לשון מצה א"כ הוא מוכח למה
 שאחריו ונקטה למאמר על חלות לחם חמץ , הרי ד' כנגד ד'
 כמלא ששני מיני המצות כא' מהן עבות שהן חלות מצות , והמין
 השני דקוח שהן רקיקין , אבל מיני החמץ שהיון עבות כי א"א
 להיות רקיקין מלסס החמץ לפי שהוא מהכפח ומהעבס .
 (מו) וכל סלת היא מוכברת , ואם היה לפי דעתם עלת
 מורבכת הפוך להיותה מוכברת היה ראוי לומר קמח חטים
 מוכבר כי גם סלת לא יאמר אלא לקמח המנופס וכן בלי
 סובין , א"כ מה טעם לומר על הסלה מוכברת לכן לא יאמר
 זה הפי' (מו) וזה המה גדול , ר"ל לקבלת ב"ה כמו שכתבו
 במשנה ס' קדשים מסכת מנחות פ' ז' , החודה היה ב"ה
 חמץ סאין ירושלמיות שהן עש מדבריות , שמי אפוח .
 האפיפה של סאין , עשרים עשרון עשרה עשרה , עשרה
 לחמן , עשרה למצה , עשרה לחמץ עשרון לחלה , ועשרה
 למצה ובמנה שלשה מינין , חלות ורקיקין ורבוכה , כמלאו
 שלשה עשרונות ושלש לפל מין , שלש חלות לעשרון וכו' ,
 הנה מעשרים היה נוחן לכהן מכל מין חלה א' סלה חמץ
 עשרון א' ומן ג' מיני לחם מצות א' א' מכל מין שלשה
 עשרון א' בקרוב הרי ב' עשרונים לכהן ונשאר לו בעל שמה
 עשר עשרונים ואיך יוכל לאכול ביום א' כל זה הכעור .
 (מח) וחלות חמץ אינו הפך כי כל שאור וכו' ר"ל שזו הקרבן
 חלות מצות על שלמי הודה חיינו להפך אזכרת כי לכל שאור וכל
 דבש לא תקטירו והכתובים חיים סותרים זה אה זה , אלא
 הכונה שהשאור והדבש אסורים להקרב ולהקטרה על המזבח
 ולחם הודה אין קרב ממנו למזבח כלום . (מט) ואין
 בחלות חמץ רקיקין , כמו שכתבה הכנה לעיל . לכן מיני לחם
 סמץ שניהם היו עבים (נ) כנוי קרבנו מוכס בקרבן חלות
 מצות : ר"ל שמלא קרבנו הוא מוכס אל חלות מצות ואע"פ
 שלא נזכר שם קרבן כהם אמנם כיון שאמר והקריב על זבח
 החודה חלות מצות והנה גם קרבן נזר מן פסל . והקריב כי
 השם נמצא בזבח הפסל : (כא) ואם הוא נהון לכהן וכו' ר"ל
 ואע"פ שקרבן לחם הודה הוא נהון לכהן ואין דבר מורה
 ממנו למזבח ה' קראו הכתוב בשם חרומה לה' להורות שמהנות
 כהכנה הנחונה למצותה ה' והקבלו לפניו י"ה כאלו בעליהם
 הרימום לשם . (נב) להוציא המלב והדס , לכהן לא אמר
 וזבח הודה שלמיו להוציא הדברים האסורים באכילה (נג) כי
 א"א בלי לחם , אע"פ שלא נזכר לחם בשלמי נדר וכדבר א"א
 שיאכל הבשר בלי לחם (נד) א"כ וי"ו והנותר הראשון נוסף
 וטעם הפסוק כן ביום הקריבו את זבחו יאכל , שברטון אם
 יאכל בו ביום הרי זה אשוב ואינו מן החוב להנותרו למחר
 ולכחלס , אבל אם נותר למחרתו אזי גם ממחרת הכבר הנותר
 יאכל ולא יותר , א"כ וי"ו והנותר ממנו יאכל נוסף (נה) הכך
 כל הקרב , ר"ל שלא נאמר כן בשם קרבן שהבעל בעצמו יבוא
 בתלבים ויהיו מדיו לכהן להקטירם כמו שנאמר בזבח השלמים
 שכל זה תורה להבאחו בטוב רגונו ובלב טלס לכן דין לו שלא
 יעביר זמנו הקבוע כדי שלא יפסלו , (נו) מנד הנותר .
 מסכת בבשר הכוהר ליום השלישי ונאכל יהפגל הזבח ולא ירצה
 (נז) גם יש מנחה וכסף בשלמי נדר וכדבר , כמו שיפרש
 הכתוב ב' שלח לך (נח) שהוא מטמא , ד"מ כשיגע בטמא
 יוש לא יטמא הבשר אבל טמא יוש אסור לאכול קדשים .
 (נט) כדרך ובחרתו יבגה יומם ולילה , שבחה הידיעה
 מקום הכנוי וכהי' די שיאמר כי אם בחורה ה' ספנו וכהי' יבגה
 יומם ולילה , וכן בזה היה מספיק לומר והבשר כל טהור יאכל
 אורו (ס) משני כי הוא כדמות הנבלה עממה ואחר שהורה

הכתוב

סלה , אלא לומר מורבכת , וי"ט מורבכת רכה , כי אין
 טעם להיותה בהפוך האוהיות כלומר מוכברת משלשון כבדה
 (מו) וכל סלה היא מוכברת , על חלות לחם חמץ יקריב .
 עם חלות , כמו ויביאו האנשים על הנשים (שמות לה)
 ובה"א , כלן באות עשר עשר , והם עשרים עשרון .
 (מז) וזה המה גדול כי לא היה ניהן המקריב אותם כי אם
 ארבעה , אחר אחד בארבעה מיני הלחם , והשאר נשאר
 לבעל , ומה יעשה בהם והם סאבל יום רצוף , (מח) וחלות
 חמץ אינו הפך כי כל שאור וכל דבש (ויקרא ב) , לפי
 שלחם הודה אין קרב ממנו למזבח מאימה שאינו מעון
 אלא הגיפה , (מט) ואין בחלות חמץ רקיקין , כי הן
 משלשון הרקות (מקנ) , יקריב קרבנו , (נ) כנוי קרבנו
 מוכס בקרבן חלית מצות , ואע"פ שאינו נזכר הואיל ואמר
 והקריב השמות בכח הפעלים , והקריב . ממנו אחר שכל
 קרבן הרימה לה' , אחר מכל מין בארבעה מיני הלחם .
 הרימה לה' , ואם הוא נהון לכהן כאלו לשם הרימו , ובשר
 זבח חודה שלמיו : (נב) להוציא החלב והדס : ביום
 קרבנו יאכל : לא לבעל לברו יאכל ביומו אלא גם הכהן
 הלוקח הוזה ושוק מהשלמים יאכל באותו יום , ואם נדר
 או נזכה זבח קרבנו : לא הזכיר לחם כנזכר בתורה .
 ונקיש פרשת נדר ונזכה לפרשת חודה . (נג) כי אי
 אפשר בלי לחם , ולא נקיש זבח חודה בזבח נדר ונזכה
 אם יאכל זבח חודה לאחר יומו כי כבר נזכר זמנו .
 ומסחרת , שנאכלים לשני ימים ולילה אחר . והנותר מבשר
 הזבח ביום השלישי באש ישרף . ביום השלישי דבק עם
 באש ישרף לא עם והנותר : ומזכיר הכתוב בפ"ט
 קדשים (כו' י"ט) והנותר עד יום השלישי באש ישרף .
 (נד) א"כ וי"ו והנותר הראשון נוסף . ואב"ה יכול שההא
 מצוח לאכלו בשני ימים . ה"ל והנותר : אם הותר הנותר
 מיום הראשון יאכל : ומסחרת : כלומר מה שאסרהו
 ומסחרת לא אסרהו אלא על הנותר מיום ראשון . ישרף .
 במקום שגשפים עצמת וגיורים של פסח . ואם האכול יאכל .
 מכל פי שיאכל . שעל זה ההנאי הקריב זבחו ודין הוא
 לשמור זמנו הקבוע אליו . כי כן אמר ידיו הביאנה את אשי
 ה' : (נה) הפך כל הקרב , ואם לא נותר בזמנו הקבוע
 לא ירצה לפני השם ולא יחשב למקריבו (נו) כצד הנותר :
 ואם הוזה לאכלו ביום השלישי חייב כרת : פגול יחיה :
 כמו ולא בא בפי בשר פגול (יחזקאל ז) : דבר שנפסל .
 והנפש האיכלת ממנו עונת השא . שחייב אם היה נדר
 שיביא עוד לשלם נדרו , וקרבן על אשר שנה . וחמישית
 הקדש , ואם נזכה יביא קרבן לבר וחמישית הקדש .
 (נז) גם יש מנחה ונסך בשלמי נדר ונזכה ולא בשלמי
 הודה , והבשר אשר יגע בכל טמא . (נח) שהוא
 בטמא לא יאכל : כמו שנאכל בשר חולין שנאכלין בטמא :
 והבשר כל טהור יאכל בשר . כל טהור : להוציא טמא
 יום . יאכל בשר : (נט) כדרך ובחרתו יבגה יומם
 ולילה (הלוי א) ולא הזכיר ככה בדרשתי ובאשם שלא היו
 נאכלים מחוץ לקלעים . אבל שלמים נאכלים בכל העיר
 בירושלים ונאכלים לזכרים ולנקבות הפך הטאת ואשם .
 והנפש אשר האכל במ"ה אשר לה' וטמארו עליו , בזב ומצורע
 ובעל קרי : בכל טמא . בטמא הכהוב מדרב . בטמאת
 אדם , להבדיל גם טמא טה . או בבהמה טמאה . שאינה
 נאכלת . והיא הדין בנבלת בהמה טהורה אם נגע בת
 ואכל קדשים חייב . אי בכל שקץ טמא . י"א הם שמנה
 שרצים לכן האר אותם בסלה טמא . ורבנו סהל ז"ל אמר
 שבא וכלל שרצי המים ושרצי העץ ושרצי הארץ : ונכרתח
 הנפש החיה . אם אכל בזדון . וידבר ה' אמ"ל , דבר אל
 ב"י לאמר כל חקב שור וגו' וחלב נבלה וחלב טרפה .
 לא זכרו שאינו בטמא (ס) מפני כי הוא כרומה הנבלה
 עצמה , אבל התירו למלאכה שהוא דומה עם עור נכבה ,
 אבל באכילה הוא בכרה . ובשר הנבלה לא כן .
 (סא) שאין אסור חל על אסור : כי כל אוכל חלב מן
 הבהמה : ממין הקרב : לא מן הבהמה שהיא עצמה
 קרבן

קרבן : חו מענה גדולה למתוהי חלב חולין ועוד ראה
 חזקה הכתוב בערכים ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן
 לה' (ויקרא כו) כל אשר יזין ממנו יה' יהיה קדש
 (כז) ומעטו בהמה שממינה מקריבין קרבן לה' (כג)
 והמוען בעמר נשתבש : כי אם אין קרבן לא יאמר :
 ובסאמר עד הביאכם (כס כג) כאלו אכר בשהוכלו להביא
 אותו : וכל דם לא האכיו : (כד) גם זו מענה עציבה
 כי אכר לעוף ולבהמה ואינו לקרב לבר : ואם הכינה
 למזקרב מה צדק לחזיר אכר דם הגה : לעוף ולבהמה
 (כח) י' אפרט דם דגים והגבים : והגבון הפש העקר
 והכל בכללו : והבא אהריו לאות : אשר האכל כל דם :
 אך בעד בנפשו דמו ל"ח : (רש"י ט') והדג בכלל בשרי
 אכרת בעד אהן להם ואכלו חרש ימים : (במדבר
 י"א) : ואכר אכילה לדם : כי ימצא בכלל שהיה . ואבלת
 לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך
 הידושך ויצהורך : (דברים י"ד) וידבר ה' וכו' דבר אל
 בני י"ל המקריב את זבח שלמיו לה' : יביא את קרבנו :
 רמז לחלבים : (סו) או את המזבח כן : ואם יצוא יצא
 הרוצח את גבול עיר מקדמו : (במדבר לה) : ידיו
 הביאנה : ידו הבעל : את אשיו ה' : הם החלב : את
 החלב על החזה : עם החזה : יביאנו : החזה להניף
 אותו הכהן : כי החזה לאהרן ולבניו : והחלב להקטיר :
 וי"ל שהיה בניו הבעל עצמו לומר עשיתו כאשר צוני ה'
 אלהי לתרו לכהן : (כו) ע"כ והקטיר הכהן : ואת
 שוק היסין הרגו רמיח לכהן : השוק לכהן הזורק הדם לו
 לכהן : אבל החזה נאכל במהלוקת : (סח) ושוק זכר
 ונקבה : השיק והעליה (שמואל א ט) : או מעטו ואת
 שוק ירך היסין : ולמרגו כן והקטיר הכהן את החלב
 הזבחה כי לא יאכל הבשר קודם הקטר החלבים : כי את
 חזה הרגופה ואת שוק הרגופה לקחתי : לחיות חזה ושוק
 לכרנים : זאת משחת אהרן ומשחת בניו : זאת שרורם
 דיטול חלק כן הכרבים לזבוח בעת המשיחה : ביום משרו
 אורם (כט) כעת רכשה נגד ככה כפו שביבך בכל ענין
 קרבן כה שיקחו הבהגים : ושקל כשחת : קרבת אלהים
 (תליט טו) ואין כן משחת מאש מראהו (ישעיה נט) כי
 המ"ם להפארת יזאת הנורה : ממה שבאר זאת תורת העולה
 (בראש הפרכה) תורה החטאת תורת האשם : והמזואים
 עדין לא נאברו : ובא כדרך כהטאת וכאשם (בערות
 מנחה) והקריבים מהשלמים מטום כעלתם כהם : אשר צוח
 ה' את משה בוד סיני : אכרו ב"ח כל המצות נאמרו
 לו למשה בסיני כללוהיהו ופרטיהו ודקדוקיהו : וגשנו כהן
 באהל מועד (ט) והגבון אשר ציה ח' : ישוב אל
 ולכלואים : ביום צוותו את בני ישראל להקריב וכו' כל
 מה שסדר בפרשת ויקרא : וכאמר במדבר סיני :
 סוסב אר ביום צו תו (עא) לא אל הקרוב אליו : ונוכל
 לפרש בוי"ח בהר סיני המורת למ"ד כמו ושלח את השעיר
 במדבר : (ויקרא יח) (עב) והוא באהל מועד : וכן
 עולת חסיד העשויה בהר סיני : (במדבר כס) איננו בהר
 סיני סמס : כי לא החלו עולת חסיד לעשותה רק באהל
 מועד : ע"כ נאמר במדבר סיני בהחום ההר ובגבולו לא
 בהר סיני כמש ששם נאמרו עשרת הדברים : ובגבול ההר
 היה אהל מועד : וכן כהוב : ויכעו בני ישראל לכסעיהם
 במדבר סיני : (במדבר יו"ד) : ועוד ויכעו בהר ח' :
 (כס) : וידבר ח' וגו' קח את אהרן ואת בניו : (עג)
 בענין

הכחוב טמאה לאוכל נבלה וטרפה בפ' אחרי מוח וכל כסף אשר
 האכל נבלה וטרפה באזרח ונגר וכנס בגדיו ורחץ במים וכו'
 ידענו שגם חלב הנבלה הוא ככשר הנבלה עומה כי החלב הוא
 חלק מן הנבלה ומה שיחזיק בכל יחזיק גם בחלק ממנו : ח"כ
 לא זכרו הנה בשביל שלא נחשוב שחיו מטמא אלא כדי
 להכליל האוכ : חלב נבלה בכרת : מה שאין כן בשר הנבלה
 שהאוכלו עובר בלאו : (סא) שאין חסור חל על חסור :
 טענה לה"י שפי' גבי ואוכל לא האכלנו : אמרה הורה יבוא
 חסור נבלה וטרפה ויחול על חסור חלב שאם אכלו יחזיק אף
 על לאו של נבלה ולא האמר אין חסור חל על חסור : ע"כ
 לר"י : שכפי דעה ב"ה חלב נבלה וטרפה אינו מטמא במגע
 מטמא נבלה כמו שפי' רש"י בפ"ט יעבה לכל מלאכה : ונאמר
 רש"י ולא האמר אין חסור חל על חסור הרצון שלא האמר שאין
 חסור אכילה בשר הנבלה חל על חסור אכילה חלב נבלה לכן
 באה האזהרה לחוד באכילה חלב הנבלה שמשפט בשר וחלב
 הנבלה באכילה בטוב אבל בנגיעה לא כן שבשר הנבלה מטמא
 וחלבו אינו מטמא לרעהם : ואע"כ שחלב נבלה וטרפה טמאים
 באכילה בטוב עם בשר נבלה וטרפה הזכיר הכתוב חסור
 אכילה החלב לחוד כדי לחיוב חל אוכלו גם על לאו של נבלה
 או של טרפה ויחזיק ב"ה לחיוב חל אכל באכילה בשר נבלה או
 טרפה לאו ח' כנראה מדבריהם : (סב) וטעמו בהמה שמיטה
 מקריבין וכו' ר"ל הכתוב בערכין בפ"ב בחקותי כהנה אחר
 יקריבו ממנה ח"ה לפרש פרט בהמה שיקריבו קנה ממנה קרבן
 כי לא נאמר כהוב שיהיה מוקדש חלק וקנת מן ב"ח ח' ח"כ
 כס בהמה הוא כס המין אשר יקריבו ממנה טרפים לקרבן כנס
 רחיה מזה דגם הנחמר כי כל אוכל חלב מן הבהמה הטעם בו
 ממין הבהמה וכו' (סג) וכוטעון בעמר נשחט : זה ח"כ
 שמהכלל בספרו בפ"ו זה הפ' שנהוה עם זדוקי חסד ונחמו
 וכבר זכר הרב זה בפ' ויקרא וס נהבאר : (סד) גם זו טענה
 ענינה כי אמר לעוף ולבהמה : ר"ל שרצון הכתוב באכור הדם
 בכלל ולא לבד בדם קדשים ח"כ גם רצון הכתוב באכור חלב
 כ"ל המינים הקדשים להקדשה ולא חלב קדשים לבד שאם לא כן
 מה הנורך לחזיר חסור חלב הקדשים אלא חסור דם החולין
 (סה) י"א פרט דם דגים וחגבים : אלו ב"ה שהחירו דם
 דגים וחגבים מזה הפסוק : והטענה להם שהרי הכתוב אמר
 אחר זה במאמר כחתי כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרה וכלל
 דם כל ב"ח : ועוד מזה שכן הסבה לחסור אכילה הדם כי
 הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר נודע חסור הדם
 עכל ב"ח כי הסבה להיות קיומה בכלם : (כו) או חל המורות
 מן : ולפי זה הפירוש יהיה הפעול למלח יקריב מאמר את חיו
 ה' הנאמר בפסוק השני : (כז) ע"כ והקטיר הכהן : ר"ל ע"כ
 לא זכר הכתוב בכל העבודות שקודם הקטורה מלה הכהן שד
 שגיע אל ההקטרה ואלו חמ"ח מלה הכהן ללמד שהעבודות הנה
 קודם מאמר והקטיר הכהן שהן הביח החלבים ונחניהם לכהן
 וכן הנפת החום שם הסלבים טעונים למקריב (סז) ושוק זכר
 ונקבה : כי הנה השוק והעליה : שטעם ואשר עליה כנוי עליה
 מושב חל השוק הנה השוק שם הוא לשון נקבה : ובכאן מנת הימין
 אם יהיה חרף של שוק הרי הוא לשון זכר שאם לשון נקבה
 היה רחוי הימנית (כט) מעה המשיכה נגור ככה : ח"כ בוי"ח
 ביום משחו היה מקום מן : שמעתי משיחה לכהנה נגור מן השי"ת
 להם חלף עבודתה מהנה ככהנה : (ע) וככונן חסד נוח
 ה"י ישוב אל המלאוים : ר"ל כי מאמר אשר נוח ב"ה חל משם
 בהר סיני לא יתכן לשוב לכלל הקרבנות שזכר בפסוק הקודם
 כי הורה הקרבנות ננטיות למשך רוע"ה באהל מועד אחר הקמת
 המזבח ולא בהר סיני ע"כ ישוב לבד חל המלאוים כי מנחת
 המלאוים כ"מרה למטה בהר סיני בידם עם נואח מטעם המשכן
 וזה היה ביום השביעי של ארבעים יום הראשונים ביום
 סקראו כשי"ת מהוך העין כמו שאמר הרב בראש פ"ה חרומה (עא) לא חל הקרוב אליו : ר"ל שמהמר במדבר סיני איננו מוסב
 אל מאמר להקריב את קרבניהם כי ירחל לא הקריבו כל הקרבנות הכתובות בהורה הנהגים בהיותם במדבר סיני כי לא הספיק
 להם חומן כי ביום ר"ח ניסן בנהג סניו הוקם המשכן והם נסעו משם בשמיים בחייר : ח"כ יהיה טעם הכתוב כך : זאת החורה
 לעולה ולמנחה נחטאת ולאשם ולזבח השלמים ביום נותו את בני ישראל במדבר סיני להקריב את קרבניהם : (עב) והוא באהל
 מועד : זה פירוש אחר : שיהיה בהר סיני מוסב לכל הורה הקרבנות אבל שיהיה בוי"ח חמורת למ"ד ויהיה בטעם אשר
 עוב ה' כמון להר סיני באהל מועד שהיה בגבול הר סיני לא בהר סיני עמו : (עג) לענין ולוקח נפשות חכם : שאינו
 לקיחה

לקיחה בידם אלא כענין כי לקח טוב נחמי לכם לטון למוד
 ונהוג ומשיכה הלכ בדברים טובים דברים נחופים (עד) כי
 שם רצה לכלול כלם בנזוה א' . ר"ל בפ' הנה לא הזכיר
 כאבנט למוד בהלכה בגדי אהרן וזכרם בכלל בגדי בניו :
 (עט) וי"ל וזוה המזבח קדש קדשים : כהואה הללו : ר"ל
 אע"פ שבנזוהא משיכה המזבח וכליו בפ' פקודי ראש ס' מ' לא
 נזכרה כויה במזבח מן שכן המשיכה אלא נזכרה משיכה לבד
 בכלן וזו' פעמיים ופסח הכה וי"ל כי כהאמר בנזוהא וזוה
 המזבח קדש קדשים כוא ג"כ זווי שיקדשכו בהואה הללו פון
 פון המשיכה ומה שפסח פירש הכה (עו) כי ננטוה . ר"ל
 כי כבר הזכיר בנזוהא בפרשת הנה גם בפ' פקודי ועכשו קצר
 הכחוב להזכיר כי זה ידוע כי מה שננטוה . משה רוע"ה כבר
 עשה הוחם בלי חוכמה ונרוע (עז) ואף באין משיכה כניס
 כעשיית האב . ר"ל ועוד סבה אחרת למה שלא נקח משיכה
 בני אהרן למשיכה אביהם במשיכהם מחולפת מן משיכה אהרן
 שנמשיכה להם היה למטה מראש על פניהם וזכרם ואח"כ
 מנס יורד השמן על בגדיהם . וגם כתי אחת העוה הוחם
 לבד היא משיכה . (עט) עהרו מורות . ר"ל שבעת
 מעשה המזבח נעשה המזבח והמזבח וכל כליו ע"י זרים שאינם
 כהנים ומעכשו לא יהיה ראוי שום זר ליקרב אליו זולת הכהנים
 לכן עהרו : להגם לקדשה עבודה : (עט) על פי הגורל
 ר"ל ממ"ש הכחוב ויקרב את איל העולה בה"א הידועה והנה
 שם היו שני אלים א' לעולה וא' למלוהים ודרך ה"א הידועה
 לבוא על דבר מוסבל וידוע לכן י"ל שזדע על פי הגורל כדרך
 שני שעירים של ווס הכפורים או שאהרן הכהיל למשה בדבורו
 חיזה מן שני האילים יהיה א' מהם לעולה והב' למלוהים :
 (פ) בכה אחת : יש בזה ענין טענות לב"ה . הא' שהם
 אמרו שכל בעינה אל הקרבנות בטהי ידים : ופסע הכחוב
 בכלן ביד א' חוץ מן שפיר המשלח . והטענה הב' שהם
 אמרו בפ' הנה שבאמור הכחוב וסמך אהרן הרצון שיסמך
 אהרן ב' ידיו למוד ובניו למוד . וכשיאמר וסמכו שהיו כוסכים
 כלם בכה א' והנה באיל המלוהים בנזוהא בפ' הנה כחוב
 וסמך ובכאן במעשה אמר המורה ויסמכו בלשון רבים : א"כ
 אין הפרש בין שיאמר בלשון יחיד בין בלשון רבים . וכן ממאמר
 ידוים שבה בלשון רבים אין להם מהעד שהיה הסמיכה בב'
 ידים . אבל הכהניכה היה ביד א' ואמנם נאמר בלשון רבים
 בעבור שסמכו בכה אחת . (פא) ובנזוהא אחר הוריקה
 נזכרה הוח המזבח . ר"ל בפ' הנה הזכיר באיל המלוהים
 אחר זריקת דמו על המזבח כביז וסמך אחר הוריקה מיד את
 ההזיה מן הדם אשר על המזבח ומשמן במשחה על אהרן ועל
 בניו ועל בניו ובגדיהם ואחר זה הזכיר הקטרה חלבי איל
 המלוהים : אבל במעשה לא היה בזה הסדר כי הקטרה חלבי
 האיל קדמה במעשה מן ההזיה . ולכן פה בפרשה זו הקדים
 החלב על ההזיה כסדר המעשה : (פב) כדי להסמך זכרון
 דם אהל דם בנזוהא : הרצון ומה שהקדים בנזוהא זכרון דם
 ההזיה על הקטר החלבים כוא כדי להסמך זכרון דם על ההזיה
 על אהרן ובניו : ובגדיהם אצל דם הנורק על המזבח לכן
 הקדומו מן החלב אע"פ שהוא מואחר במעשה . וז"ש (פג)
 ובמעשה יזרוק הדם ואח"כ יקטיר החלב . ואחר הקטרה
 החלב יזם מן הדם על אהרן ועל בניו ועל בגדיהם והאחר"ל
 זאת באחרונה יזם עליהם משמן המשחה כמו שיפרש הרב עוד
 (פד) וינק : כל א' וא' . ר"ל אם הכגשה מוסבה לאהרן
 ולבניו היה ראוי ויניפו ובא ל' יקיד על רבים שישוב לכל א' וא'
 (כה) לא יהקן שמן וכו' וזוהו מעורבים . ר"ל אע"פ שהכחוב
 מזכיר הדם והשמן כאחד אין הטעם שהיה מפרצב הדם והשמן
 בכלי א' וזרוק בכה א' אלא שמן המשחה בכלי א' ודם המזבח
 בכלי אחר וזוה מזה בהחלה הדם ואח"כ שכן המשחה (פו)
 ואחר הכואה להקטרה וכו' ר"ל בפרשכוו אחר הכואה הדם
 והשמן להקטרה חלבי איל : כמלוהים . להפך הנכתב
 בנזוהא וה"א לומר שמה מדעמו יקדים ויאחר אלא מרע"ה
 למד זה ממה שכתב בסבה בנזוהא בענין האיה שאמר וקדש
 כוא ובגדיו . לכן עשה הכואה סוף כל העבודות
 (פז) ונתפרש ובשלת וכו' ר"ל מה שאמר בנזוהא כנגד מה
 ואז

בענין ולוקח נפשות חנם (משלי י"א) . וזוה הצווי בר"ה
 ניטן יום הקמת המשכן . כי כאשר צוהו בקרבנות אח"כ
 נאמר לו קח את אהרן : ממה שנאמר לו וזה הדבר אשר
 העשה להם (צט) הנה) כדי להוסיף ואת כל הערה הקהל:
 שידעו כלם למי כהן השם . ואת פר החטאת . בה"א כי
 כבר הזכר . ואת בניו אתו . י"א אם יהיה כהן גדול אחר
 מות אהרן לא יצטרך מלוהים רק יזק שמן המשחה על
 ראשו וילבש בגד כהן גדול בשמנת ימים . וירחץ אותם .
 רחץ לאהרן והלבישו בשחו . וארר בן לבניו . במים .
 ולא במי הכיור כי הם הכשרה בכיאה . ויהן עליו את
 הכהנת ויהגיד אותו באבנט . ואחר הכהנת אבנט הפך
 הצואה . (עד) כי שם רצה לכלול כלם בצואה אחת :
 וחגרת אורם אבנט אהרן ובניו (הנוה) . ויהגיד אותו
 כחשב ראפיד . כמו הגור אפוד בד (סמואל ב') שהעטם
 כמו ואפרת לו בחשב . (הנוה) . ויהן אל ההשן את
 האורים ואת הרמנים . כמו שאין ציץ נד הקדש רוא המענפת
 כן אין האורים ורמנים חשן . ויקח משה את שמן המשחה
 וימשח את המשכן : ולא מטח למשכן עד שהלביש לאהרן .
 הפך הצואה . וזו ממנו על המזבח שבע פעמים . לא
 נמצא בצואה הוח המזבח . (עט) וי"ל והיה המזבח
 קדש קדשים (סנוות מ) בהואה הללו . ואיננו במשיכה
 לבר : כי אין המזבח פחות מהמקריבים . ובעבור זה
 כתוב והיות על אהרן (הנוה) . וכיום המזרים הצדך
 הויה כל שמן בהחלת הקדוש : ואין צדך להכרי רבנויפת
 הלוי ו"ל כי וזו על המזבח : הוא מזבח הקטרת : וימשח
 את המזבח הוא מזבח העולה . ואת הכיור ואת בניו :
 שאיננו מגלי המזבח . ולא הזכיר משיחת בני אהרן (עו)
 כי נצטווה . וכל זה במאמר כאשר צוה ח' את משה :
 (עז) ואף שאין משיחת הבנים כמשיחת האב טחוצק השמן
 המשיחה על ראשו . שנאמר ולקחת את שמן המשחה ויזקת
 על ראשו ומשיחת אורו (הנוה) וי"ל שההואה להם היא
 משיחתם . וילבישם כהנות . ויצא לשלישיו . ויהטא את
 המזבח : (עח) טהרו סירות . ליכנס לקדשת עבודה .
 וכתוב ביהוקאל שבעת ימים יכפרו את המזבח (יסקול מג)
 וי"א כפרו זו שמה בהקריב בני ישראל שם קרבנותיהם
 יהיה בקצתם הרב גזול : והכחוב אינר שונה גזל בעוה :
 (יעט) כה) : ואת חלביהן . בשוא הבי"ה כי היא לשון
 יחיד חלב שלהן : ולא זכר חלב המכסה ובצואה הרבר
 דפוך ללמד זה בזה . ואת בשרו ואת פרשו שרה . ועצמותיו
 וגידיו בכלל ואת הפר . וכן ושרף את הפרה לעניו
 (צמדבר יח) שרה באש מחוץ למחנה כאשר צוה ח' את
 משה : משה בעצמו שרה את הפר : ויקרב את איל העולה .
 (עט) על פי הגרל : או במאמר אהרן זה לעולה וזה
 לכל אים . ואת האיל נתח : קצר ההפשטה : ויסמכו
 אהרן ובניו את ידיהם : (פ) בכה אחת . ויזרוק משה את
 הדם : עדין לא זכרשו . אהרן ובניו לזריקת הדם ואע"פ
 שנותן דדם על הגוף אונג . (פא) ובצואה אחר הזריקת
 נזורה הוח המזבח ואחר כן החלב : והנה הקדים החלב
 על ההזיה . (פב) כדי להסמך זכרון דם אצל דם בצואה :
 (פג) ובמעשה יזרוק הדם ואחר כן יקטיר החלב . ופסל
 המצות וכו' והלת לחם : אינו סמך : והוא כמו חמת למו
 כרמות חמת נהש (חליס נח) : וינג (פד) כל א' וא' :
 או משה המניף מלוהים הכי החטאת למזבח לכפרו : והעולה
 ברצויו הכהנים : והמלוהים תודה לשם שנתן להם הכורא
 יד ושם בביתו : והגח השלמים (נ"א) המלוהים באים על
 מלוהי יריהם . ויקח משה משמן המשחה וכן הדם אשר על
 המזבח וזו על אהרן . (כה) לא יהבן שכן המשחה והדם
 שיהיו מעורבים : (פו) ואחר ההואה להקטרה בעבור
 שנאמר וקדש הוא ובגדיו (הנוה) : למד כרע"ה כי היא
 הדבר המאחר הנעשה בהם שבו יהיו קדושים לגמרי :
 בשלו את הבשר פתח אהל מועד . בשלו הם עצמם :
 (פז) ונתפרש ובשלת (הנוה) שהוא בעווי . והנה
 המלוהים נאכלים ליום עם לילו : והכמינו ז"ל הקישו בזה
 המנחות

תמנחות והחטאות והאשם בקל וחמר : וביה אמרו הפנחה
 נאבלת כדי לישתה ואפירה : והחטאת והאשם כשעור
 שחיתתם ובשולם : וזפתה אהל כועד לא הצאו : (פח)
 אחרי המת : ולצדק גופם י"א עשו בדרך הבחח והפרו
 מקום והיו עישים צרכם . ואצלי לצדק גופם היו יוצאם .
 (פט) אבל להכנס לפנים מהפתח נאמר ושמתם : עד
 יום מלאת ימי מזואיכם : שיהי חמים שלמים בתחיהם
 ובסופם : (ז) או עד יום מלאת . שיהיו שמו גש ביום
 השמיני שלא יכבו בבחיהם . כי מיד יקרא משה אורם :
 (זא) וי"א בעבוד יום השבת דוכיד כבה כי בשבת לא
 יעשו המלואים . כאשר עשה ביום הזה : עשה . תזורת
 עשיתי : (זב) כענין קחי עמכם את עברי ארניכם
 (מלכים א' ח') : ושבתם את משבת ה' : (זג) כמו
 שפירשתי : (זד) או להזכיר ולא תזונו . מלח השבו כמו
 שבו ביריהו (שמאל ב' יוד) . ולא הזכיר פר החטאת
 הנעשה בכל יום : והיא תהי כאשר צוה ה' את משה :
 ורבנויפ ז"ל אבר לא נעשית העילה אלא ביום ראשון
 לכרו : וכבה רחיצת גופם ומתן הרם על גופם . ובגדיהם
 והכסיהם לרם ולכשכן . ואבר ויעשו אהרן ובניו וכו' אשר
 צוה ולא נאמר צוה ככרגו בכל מקום . וי"א מפני שהוסיפו
 אש וזה לא אבר כן ואם עשו כל הרברים . כי כהוב באש
 זאת אשר לא צוה אותם . (ויקרא ט') : (זכ) ורבין
 העתיד כתוב שבעת ימים יכפרו את המזבח . (יחזקאל מג)
 יהי רצון מאת השם להיות .

גשלתה ברשת צו . קו לקו צו לצו .

בבני כל יום משבעת ימי המלואים והרהייה עין כהב יחזקאל
 ככבד ביום הראשון נעשית בעולה ורחינה גופם כנ"ל אינו נכון רק ככה ימלאו ידיו כבעת כימים בלי תוספת וגרוש כמו
 שאמר רב קן גם בפרשת הוי

תמנחות והחטאות והאשם בקל וחמר : וביה אמרו הפנחה
 נאבלת כדי לישתה ואפירה : והחטאת והאשם כשעור
 שחיתתם ובשולם : וזפתה אהל כועד לא הצאו : (פח)
 אחרי המת : ולצדק גופם י"א עשו בדרך הבחח והפרו
 מקום והיו עישים צרכם . ואצלי לצדק גופם היו יוצאם .
 (פט) אבל להכנס לפנים מהפתח נאמר ושמתם : עד
 יום מלאת ימי מזואיכם : שיהי חמים שלמים בתחיהם
 ובסופם : (ז) או עד יום מלאת . שיהיו שמו גש ביום
 השמיני שלא יכבו בבחיהם . כי מיד יקרא משה אורם :
 (זא) וי"א בעבוד יום השבת דוכיד כבה כי בשבת לא
 יעשו המלואים . כאשר עשה ביום הזה : עשה . תזורת
 עשיתי : (זב) כענין קחי עמכם את עברי ארניכם
 (מלכים א' ח') : ושבתם את משבת ה' : (זג) כמו
 שפירשתי : (זד) או להזכיר ולא תזונו . מלח השבו כמו
 שבו ביריהו (שמאל ב' יוד) . ולא הזכיר פר החטאת
 הנעשה בכל יום : והיא תהי כאשר צוה ה' את משה :
 ורבנויפ ז"ל אבר לא נעשית העילה אלא ביום ראשון
 לכרו : וכבה רחיצת גופם ומתן הרם על גופם . ובגדיהם
 והכסיהם לרם ולכשכן . ואבר ויעשו אהרן ובניו וכו' אשר
 צוה ולא נאמר צוה ככרגו בכל מקום . וי"א מפני שהוסיפו
 אש וזה לא אבר כן ואם עשו כל הרברים . כי כהוב באש
 זאת אשר לא צוה אותם . (ויקרא ט') : (זכ) ורבין
 העתיד כתוב שבעת ימים יכפרו את המזבח . (יחזקאל מג)
 יהי רצון מאת השם להיות .

גשלתה ברשת צו . קו לקו צו לצו .

בבני כל יום משבעת ימי המלואים והרהייה עין כהב יחזקאל
 ככבד ביום הראשון נעשית בעולה ורחינה גופם כנ"ל אינו נכון רק ככה ימלאו ידיו כבעת כימים בלי תוספת וגרוש כמו
 שאמר רב קן גם בפרשת הוי

בדרך צור יים הים סיר צו
 בבשבי עז בפרשת שמיני

על כשער אנבי נצב
 ואמאל עור לחוק יד ימיני

וזה ביום השמיני . שמיני למלואים . והשיעי
 להרש . (א') מפני שחל יום שבת
 ברוכס . ובה"א שמיני למלואים ויום ראשון לדרש . וכפי
 דכרוכ כה מעם ביום הדרש הראשון באחד יחדש הקים
 אה המשכן . (נמית מ) וכהוב ולקחת את שמן המטחה
 ומשחה את המשכן . (טז) . וזה נעשה ביום ראשון של
 מלואים שנאמר ויקח משה את שמן המטחה (ויקרא ט') .
 וביום שמיני לא עשה כן . ובה"א יום השמיני . והאבת
 נוכח . קרא משה לאהרן ולבניו . מפתח אהל סוער . והקני
 ישראל . מן אהליהם . ויאבר אל אהרן קח לך ענל . קח
 לך . בשנילך . והענל בשלו . ענל אינו בעביר מעשה
 הענל (ב') כי הנה במלואים הקריב פר בן בקר .
 (ג') וראוי היה אהרן להיות לשעיר עזים חבר . כי הוא
 שקול כנגד כלם . כי לוי שם היה במכירתו של יוסף .
 (ד') אולי זו החטאת בעבור שהיו יוצאים לצדק גופם .
 (ה') כי חיים יראה אש ה' . (ו') ובעבור ההנצלותם
 צוה להקריב כן בדרך אצילי בני ישראל : (ז') וענל
 בן בקר . כמו פר בן בקר בימים . ואם אמרו ב"ה כל
 פר

להביא קרבן לכפרה פנים כהן פנים א' בעניהם בענין קרבנות זה היום (יו) ובעבור ההנצלותם נזכר להקריב וכו' ר"ל בעבור
 כינלנו מעון אשר חטא כי אולי עלה בלכם דבר שלא כדון או רטחו בעגה בדבר מה כי אין חדש נזיק בדרך לכן נעשו
 קודם ירידת האש בעינוכ סיינו עמם ויהעוררו ע"י מעשה הקרבנות חל העובד כדי שלא יתחייבו כלים וכלל האכלס האש
 כמו שהירש לנדב והזכיר בעבור כלל פוכרו וקטלו בשוהם אה אשר לא צוה הכס והכלה האש . וזרמן גדול אמר רב
 ההנצלות בלי ההפעל שהין הקרבן מיני מן המיה אנה ההעדרוה ע"י הקרבן לעבודה הלב שהיא העקר . ומ"ס רב דדרך
 איני בני ישראל . ר"ל בוס סס למתה מרן הורה בגריה הכרית נעשו בקרבנות כדכתיב ושלח אה נערי בני ישראל ויעלו
 שולוח וכו' מהמשט שהאמר ויכלל מורה כי מכה שלחם במנות הכס וזכר הוהם לעשות קן וגם שס היה הקרבן בעבור שינלנו מן
 האש העלוכה אשר ירד לאכול העולות והחלבים מעל המזבח ואע"פ שלא זכר סס במפורש ירידה האש כנה נרמו מהאמר
 נכה דס ככרית אהר כרה כ' כמו שפירש רב קן וכו' רמז לעבור וס נחבאר : (ז') וענל בן בקר כמו פר בן בקר
 ימים

וזה ביום השמיני . שמיני למלואים . והשיעי
 להרש . (א') מפני שחל יום שבת
 ברוכס . ובה"א שמיני למלואים ויום ראשון לדרש . וכפי
 דכרוכ כה מעם ביום הדרש הראשון באחד יחדש הקים
 אה המשכן . (נמית מ) וכהוב ולקחת את שמן המטחה
 ומשחה את המשכן . (טז) . וזה נעשה ביום ראשון של
 מלואים שנאמר ויקח משה את שמן המטחה (ויקרא ט') .
 וביום שמיני לא עשה כן . ובה"א יום השמיני . והאבת
 נוכח . קרא משה לאהרן ולבניו . מפתח אהל סוער . והקני
 ישראל . מן אהליהם . ויאבר אל אהרן קח לך ענל . קח
 לך . בשנילך . והענל בשלו . ענל אינו בעביר מעשה
 הענל (ב') כי הנה במלואים הקריב פר בן בקר .
 (ג') וראוי היה אהרן להיות לשעיר עזים חבר . כי הוא
 שקול כנגד כלם . כי לוי שם היה במכירתו של יוסף .
 (ד') אולי זו החטאת בעבור שהיו יוצאים לצדק גופם .
 (ה') כי חיים יראה אש ה' . (ו') ובעבור ההנצלותם
 צוה להקריב כן בדרך אצילי בני ישראל : (ז') וענל
 בן בקר . כמו פר בן בקר בימים . ואם אמרו ב"ה כל
 פר

להביא קרבן לכפרה פנים כהן פנים א' בעניהם בענין קרבנות זה היום (יו) ובעבור ההנצלותם נזכר להקריב וכו' ר"ל בעבור
 כינלנו מעון אשר חטא כי אולי עלה בלכם דבר שלא כדון או רטחו בעגה בדבר מה כי אין חדש נזיק בדרך לכן נעשו
 קודם ירידת האש בעינוכ סיינו עמם ויהעוררו ע"י מעשה הקרבנות חל העובד כדי שלא יתחייבו כלים וכלל האכלס האש
 כמו שהירש לנדב והזכיר בעבור כלל פוכרו וקטלו בשוהם אה אשר לא צוה הכס והכלה האש . וזרמן גדול אמר רב
 ההנצלות בלי ההפעל שהין הקרבן מיני מן המיה אנה ההעדרוה ע"י הקרבן לעבודה הלב שהיא העקר . ומ"ס רב דדרך
 איני בני ישראל . ר"ל בוס סס למתה מרן הורה בגריה הכרית נעשו בקרבנות כדכתיב ושלח אה נערי בני ישראל ויעלו
 שולוח וכו' מהמשט שהאמר ויכלל מורה כי מכה שלחם במנות הכס וזכר הוהם לעשות קן וגם שס היה הקרבן בעבור שינלנו מן
 האש העלוכה אשר ירד לאכול העולות והחלבים מעל המזבח ואע"פ שלא זכר סס במפורש ירידה האש כנה נרמו מהאמר
 נכה דס ככרית אהר כרה כ' כמו שפירש רב קן וכו' רמז לעבור וס נחבאר : (ז') וענל בן בקר כמו פר בן בקר
 ימים

לימים . שהם בני שנה ולא יוהר ואין הפרש ביניהם . ולא כדברי ב"ה (ח) כי יאמר בן בקר , ולכן איננו בן ג' שנים כי בן לא יאמר אלא בהוד כנה , (ט) דרך קצרה , אבל טולה ושלמים לא יכיו בלא מנהג ונסך חוץ משלמי הודה ושלמי חג שבועות , אבל י"א שבטולות חובה ושלמי חובה לא חייב הכתוב מנהג ונסך וראיהם מן הכתוב צ"ל כלם לך עולה או זבח לפלא גדר או כדכזה או במופדיכם וכו' והמנס לפי הדעת הראשונה גם שאר עולות ושלמים מוקפין בחלו הכתובים . (י) ושהבש האומר וכו' הוא הב"ע שפירש וז"ל הוא סלח לכל א' וא' , רצונו לומר לכל א' מהעולות והשלמים ונאמר בל' יסיד בדרך כלל , ואינו כן רק היה באסיה ממנחות כדכזה האמורות צ"ל ויקרא כהלכד הקומץ ממנה קרב למזבח והנהרות באכלת לכהנים אשר מזה כד קראה הרב מנחה גדולה בדרך ספוק אגנס מנחה זו היא חובה . (יא) ע"כ יאמר בעולה ויעשה כמשפט , ומלח משפט יורה על מנחה ומסכה ולכן לא זכר המנחה והנסך , (יב) העגל והכבש , ר"ל מאמר בני שנה אינו מוסב גם אל השעיר עזים אלא לעגל ולכבש לבד כי הם שעיר או גדי לא יאמר אלא על הקטן לכך איננו צריך באור אלא הוא מובן אפילו שיאמר סתם , אבל עגל וכבש יאמר גם לגדולים מבני שנה כשיהיו נכתבים סתם וגם נמצא עגל משלש לפי א' הפירושים בן ג' שנים לכן הדרך לפרשם . (יג) הממך החי האלם בחי בני המנחה קודמת , ר"ל הממך בנוח א"ס כ"ח של שלמים אל החי של העולה וחסות לא שסדר הקרבתה בן יהיה אלא כדי להסמך הקרבתה של צ"ח א' לא' בסביל היות כלל אמין החי האלם , ולכן האחיר בעולה א"ס המנחה בי היא ממין אחר ממין הנמחה , אבל המנחה היא קודמת בהקרבה מן השלמים כמו שהכתוב מפרש , ויקרב את מנחתו וכו' ואח"כ יספיק את הכור והאיל האיל זבם השלמים , וכן הדון שזקדם המנחה כי הוא קדש קדשים והשלמים הם קדשים קלים , (יד) נראה , נפעל מהפעל , ר"ל ביטוי ואצ"ל שדרך נחי הלמ"ד ה"א לבוא בביטוי לזכר נראה בסגול עי"ן הפעל וכעבר או ביטוי לנקבה במקד , אבל זה מובן מן הענין שהוא ביטוי ומשמע במקום העמיד כי אין במציאות זמן ביטוי בהמה אלא הוא יחפז כלפי הנדך וישמע לעבר מהם וצחיל היה נראה או עשה נראה ובכ"ן צריך ללרף לציוד יכיו נראה כפי משמע הענין כי עדין לא נראה (טו) איננו ובכ"ן אמר , ר"ל שיהיה מאמר א' עם מ"ש לעיל ויהאמר אל אהרן קח לך וכו' עדי כי היום ה' גראה אליכם , אלא זה מאמר אחר ששב לפרש כל מה שנוה להם הקרבתה הנ"ל וגם מה שבפרשם בהראות הכבוד הכל מפי השם , (יו) וממה שהסבש בראשונה וכו' שלא נכתב וידבר ה' אל משה דבר אל אהרן ולבני ישראל כך וכך ע"כ מפרש רש"י זפירש במ"ז זה הדבר אשר צוה ה' , (יז) כי גם לא צוה וכו' ר"ל צוה כינוי אלא צוה ה' וכו' ימי המלוואים ח"כ קרבתה של שמיני למלוואים נענוו וזכה ב"ן לו רבות , זה חוקק להם שפי' הרב נכוף ס' לו צבי וממרחם את משמרת ה' וכו' כמבואר שם , (יט) כי יש חטאת של עדה , ע"כ אמר אשר לו להפריש בינו ובין חטאתו ב"ן העלם אהרן ובין שיעיר החטאת של נחשן שהקריב את קרבנו בו ביום , (כ) ואנלי אחר יום הכפורים וענינם א' , שיום שמיני למלוואים קראו הרב יום הכפורים דכתיב וכפר בעדך ובעד העם , (בא) ואינו כתוב שיעיר וכו' א"כ לא הקריב נחשן קרבנו ביום שמיני כי לבד שיעיר החטאת אשר לעם הזכיר ושאל מדוע לא אכלוהו , ויותר היה ראוי לדרוש קרבן הכזיב וכו' כי חטאת הכזיב גם בויקרא היא ח' ונאמר ונאכלתה לכהנים לכן היה יותר ראוי שידרו : משה בעדו יותר מדרישתו חטאת הקהל בי אלו לא דרש חטאת העדה אפסר היה להקיש מפר חטאת הקהל אשר צ"ל ויקרא חטאת יום ח' של הקהל כמו כן ענין שרפה אבל חטאת הכזיב לא כן , (כג) ומאמר ויחי ביום כלות וכו' ר"ל לא יהיה מזה ראיה שהקריב נחשן ביום כלות כמו שפירשו ב"ה שביום ר"ח ניסן היה שמיני למלוואים ובו ביום הקריב נחשן כי הרב אומר שבי"ח ביום כלות הוא ב"ח אחר כבי"ח שבשעויותם , (כד) ואל השומע וכו' אל חממה ממש שאמרנו שכסס שהיה לכל נשיא יום צעני ענמו כן ראוי לאהרן שי"ה יום צעני ענמו ואל תקפון לענין ולומר ח"ך אמר זה וכלא גם צולת קרבן נחשן ביום שמיני קרבתה כל העדה וח"כ מה יהיה חוק בזה , שיהיה גם קרבן נחשן בלוחו היום שהוא נשיא א' כי הנה הכשויים כלם נכללו בכלל העדה ואחר שהקריבו העדה יחבש שכלא גם כל הכשויים הקריבו , ולת"ה בזה חשש וח"כ מה שחשש יפיה כשיקריב גם נחשן בו ביום , כי היום שהסובה שקרבן העדה היוו נדבה בקרבן הכשויים אבל הוא חובה שנענוו בה מפי הש"ם לכוועד ולהקבל אל שם אהל מועד כל העדה ובכללם גם הכשויים וכל זה היה כדי שידעו את מי שצדק השם לפי שם משמרתם בביתו ויראו גדולתו ויכלתו ו"ה ועונם השגחתו במה שהג' א"ס מלפניו ותכלל קרבתם ויהימינו ב"ח , ובמסרתו שם ממוניים בגזרתו ו"ה ויכיו נוהגים מורא וכבוד נמצא שקרבן העדה הוא קרבן היום ולא יעבור זמנו הקבוע מא"כ קרבתה הכשויים שהם נדבה ויכולים להיות בכל זמן א"כ ח"ך ידעו זה לזה , (כד) והא חסלב , בכלל , ר"ל שכלת החלב צדקן שם כלל נאמר נזרו בפרט שהם הכליות , ויותר ככד , וגם הוא כולל את שלא נזכרו שהם הסלב המכסה , ויותר על הקרב , וסלב סג-יות , וקרא להזכירם כל א' בפרט כי סמך למה שכתב פירש פנמים רבות , ולא כמאמר צ"כ שהכליות

פר הזכר בתורה בן שלש שנים אינו נראה כן , (ח) כי יאמר בן בקר , ובעבור שלא הזכיר בעגל השני בן בקר באר שהוא בן שנה , וכן בעגלים בני שנה , (מכהו) , ולא הזכיר כנחה ונסך לא לעולה ולא לשלמים (ט) דרך קצרה , וי"א לא חייב הכתוב כנחה ונסך רק בעולות מיערים ובעולה גדר ונרבה , וכן לשלמי גדר ונרבה , כנוכר ועשויהם אשה לח' , (במדבר טו) , (יוד) ונשהבש האומר שהכתוב ומנחה בלולה בשמן היא מנחת נסכים . דק היא מנחה נרבה שהביאו ישראל , (יא) על בן נאמר בעולה ויעשה כמשפט , ועגל וכבש בני שנה , (יב) העגל והכבש , ושיר ואיל לשלמים , (יג) הממך החי האלם בחי בני המנחה קודמת , נראה , (יד) נפעל מהפעל , על כן הרין להיות יהי נראה , ויקחו את אשר צוה משה , כלם בני אהרן ובני ישראל , ויאמר משה זה הרבר אשר צוה ה' , ויאמר משה (טו) איננו וכבר אמר י' אלא אחר שהזכיר להם הקרבתה ואמר כי היום ה' נראה אליכם שב ואמר זה הרבר אשר צוה ה' , שיקריבו הקרבתה על דמרי הזה , וכן הזכיר שיראה להם בבבורו , (יו) וממה שסחם בראשונה שב ופירש באחרונה , שזה המאמר היה מפי הש"ם , וכמהו פרשת גדרים , ובסוף אמר אלה החקים , (במדבר ל) ורבות פרושיות כן , והנה הקרבתה האלו לא הזכירו בזה אשר העשה על המזבח , (צפ' הנוס) , (יז) כי שם לא צוה רק על המלוואים , ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח , אל צפון המזבח , כי שחיתת העולת והחטאת בצפון , (יח) והנה נתן לו רשיה , ועשה את חמאתך ואת עולתך , כי עולת המיר של בקר משה העלת אותה , וכפר בערך , ובניו בכללו , וישחט את עגל החטאת אשר לו (יט) כי יש חמאת של עדה , והמפרשים אכרו כי בזה היום הקריב קרבן נחשן כחונכת המזבח , (כ) ואצלי אחר יום הכפורים (צ"א השמיני) הקריב נחשן קרבנו , כי הנה כתוב ואת שיעיר החטאת דרוש דרש כשח , (בא) ואינו כתוב שיעירי , ויותר היה ראוי להזכיר קרבן הנשיא מקרבן העם , (כג) ומאמר ויהי ביום כלות משה להקים את הששכן (במדבר ז) , הוא אחר כלות להקמת המשכן וקרושו , וביום השמיני נשלם בני אהרן וכל ענין המשכן , ואהרן במקום כהן ונשיא בשבט לוי , ובשם שהיה לכל נשיא יום בפני עצמו כן ראוי לאהרן , (כג) ואל השומע בקרבן כל העדה כי הנשיאים בכלל העדה וכדי שידעו למקטנם ועד גדולם גבורת השם ולמי רצה לשרת בביתו צוה בקרבנם , ויטבול אצבעו , הימנית , (כד) ואת החלב , בכלל , ואת הבשר , מלמד שאין הכליות בשם בשר כי

זוה ה' , (יז) כי גם לא צוה וכו' ר"ל צוה כינוי אלא צוה ה' וכו' ימי המלוואים ח"כ קרבתה של שמיני למלוואים נענוו וזכה ב"ן לו רבות , זה חוקק להם שפי' הרב נכוף ס' לו צבי וממרחם את משמרת ה' וכו' כמבואר שם , (יט) כי יש חטאת של עדה , ע"כ אמר אשר לו להפריש בינו ובין חטאתו ב"ן העלם אהרן ובין שיעיר החטאת של נחשן שהקריב את קרבנו בו ביום , (כ) ואנלי אחר יום הכפורים וענינם א' , שיום שמיני למלוואים קראו הרב יום הכפורים דכתיב וכפר בעדך ובעד העם , (בא) ואינו כתוב שיעיר וכו' א"כ לא הקריב נחשן קרבנו ביום שמיני כי לבד שיעיר החטאת אשר לעם הזכיר ושאל מדוע לא אכלוהו , ויותר היה ראוי לדרוש קרבן הכזיב וכו' כי חטאת הכזיב גם בויקרא היא ח' ונאמר ונאכלתה לכהנים לכן היה יותר ראוי שידרו : משה בעדו יותר מדרישתו חטאת הקהל בי אלו לא דרש חטאת העדה אפסר היה להקיש מפר חטאת הקהל אשר צ"ל ויקרא חטאת יום ח' של הקהל כמו כן ענין שרפה אבל חטאת הכזיב לא כן , (כג) ומאמר ויחי ביום כלות וכו' ר"ל לא יהיה מזה ראיה שהקריב נחשן ביום כלות כמו שפירשו ב"ה שביום ר"ח ניסן היה שמיני למלוואים ובו ביום הקריב נחשן כי הרב אומר שבי"ח ביום כלות הוא ב"ח אחר כבי"ח שבשעויותם , (כד) ואל השומע וכו' אל חממה ממש שאמרנו שכסס שהיה לכל נשיא יום צעני ענמו כן ראוי לאהרן שי"ה יום צעני ענמו ואל תקפון לענין ולומר ח"ך אמר זה וכלא גם צולת קרבן נחשן ביום שמיני קרבתה כל העדה וח"כ מה יהיה חוק בזה , שיהיה גם קרבן נחשן בלוחו היום שהוא נשיא א' כי הנה הכשויים כלם נכללו בכלל העדה ואחר שהקריבו העדה יחבש שכלא גם כל הכשויים הקריבו , ולת"ה בזה חשש וח"כ מה שחשש יפיה כשיקריב גם נחשן בו ביום , כי היום שהסובה שקרבן העדה היוו נדבה בקרבן הכשויים אבל הוא חובה שנענוו בה מפי הש"ם לכוועד ולהקבל אל שם אהל מועד כל העדה ובכללם גם הכשויים וכל זה היה כדי שידעו את מי שצדק השם לפי שם משמרתם בביתו ויראו גדולתו ויכלתו ו"ה ועונם השגחתו במה שהג' א"ס מלפניו ותכלל קרבתם ויהימינו ב"ח , ובמסרתו שם ממוניים בגזרתו ו"ה ויכיו נוהגים מורא וכבוד נמצא שקרבן העדה הוא קרבן היום ולא יעבור זמנו הקבוע מא"כ קרבתה הכשויים שהם נדבה ויכולים להיות בכל זמן א"כ ח"ך ידעו זה לזה , (כד) והא חסלב , בכלל , ר"ל שכלת החלב צדקן שם כלל נאמר נזרו בפרט שהם הכליות , ויותר ככד , וגם הוא כולל את שלא נזכרו שהם הסלב המכסה , ויותר על הקרב , וסלב סג-יות , וקרא להזכירם כל א' בפרט כי סמך למה שכתב פירש פנמים רבות , ולא כמאמר צ"כ שהכליות

ויוהרה הכבד נזכרו בפרט אחר אמרו ואת פהלב לכודיע
 שהם חיוק נקראות בשם חלב : כי הגה מלאנו שבסוף קרא
 הכל בשם חלב דכתיב וישימו את החלבים על החוות : (ככ)
 כי חוץ יאכל חטאתו . לכן שרף אונה אע"פ שהיא חטאת
 חיונית . (כו) ולא נזכר לומר שזה מזבח הזהב . שלא
 אמר ויהן על קרנות מזבח קטרת הכמים או על קרנות
 כמזבח אשר לכני ה' כמ"ש בחטאות כהן משיח וכהכל בש'
 ויקרא : מנורף שעדן לא ברבה משה לו מפי השם ליכנס
 לכנים אלא אמר קרב אל המזבח שהוא מזבח בעולה (כו) ואולי
 גם שרפה זו חטאת וכו' . ר"ל אע"פ שלא נזכר שזה משה
 מפי השם לשרוף את חטאתו אפשר שקרא הכתוב והוא נכלל
 עם שאר הנזואות במאמר כאשר נזכר : כי א"א שיעשה אהרן
 דבר מדעתו : (כח) אבל לא שירפנו . ר"ל ממה שדמה
 את החטאת של העדה לשל עצמו אינו דמיו בכל דבר אלא
 במהן דמים על קרנות המזבח ובשפיכה אל יסודו והשמת החלבי'
 על המזבח . אבל לא שרפנו כי הוא ראוי להאכל לכהן
 ואע"פ שכתוב שרפנו הוא כשכיל שהיו אוננין במיתת נזב
 והביאותו אל האס לא אירע זה כיון אובלים את חטאת העם :
 (כט) וזו טענה לב"ה בירוח הקומץ . שהכתוב פירש בראון
 במאמר ויטלל כהן ממנה . וכבר נזכר זה בפ' ויקרא בפ'
 מנחת סלה במלת וקמץ . ע"ש (ל) חין מזה ראיה כי מפי
 שלמי נחשון וכו' שמממע אמרו אשר לעם : ינא הדיוק
 שהיו גם שלמים אחרים כזה כיום והם שלמי נחשון . אינו
 כן : רק נאמר כן לחוספח ב"ה : (לא) שב אל אשר
 לעם וכו' ר"ל שמלח וישימו את החלבים מוכב אל הרחוק ולא
 אל בני אהרן שהעם שמו החלבים על החוות ונתינים מידם
 לאהרן לכנוף כי כן חורת השלמים כגון שנתבאר בפ' נו בש"פ
 ידיו חביאנה את חצי ה' . (לב) והנה כלל בשם חלב .
 מנגד לב"ה שחמרו שהאליה ובכליות ויוהרה הכבד חיוק נקראות
 בשם חלב : וכבר בפ' ויקרא נזכר זה (לג) ואת שוק
 כימין ממינס : ר"ל שאמר שוק בלשון יסוד בדרך כלל וישוב
 לכל ה' משני הגופים מן השור ומן החיל וכפי שאמר החוות
 בלשון רבים היה ראוי לבוא גם זה ואת שוקי הימין (לד)
 לא נמלא שוק משה וגו' אס כן זו הברכה לדעת הרב אינה
 בברכה כהני אלא היא טעמה שפירשו הכתוב אס"כ במ"ש
 ויבוא משה ואהרן אל א"מ ויאלו ויברכו את העם : כענין
 נחונה שלום . ומ"כ וי"א ברכם בברכה כהנים וכו' זו דעת
 ב"ה וראיהם מדורשי פתיכות שנסמכה ברכה כהנים אל פ'
 ויפי ביום כלוח משה וכו' אע"פ שהיא מאוחרת בכתיבה היא
 מוקדמת בנואה ממספר בני ישראל ומקומה בראון . (לה) או
 כמו שצעה שלמה . שברך את ישראל מעצמו כן גם אהרן
 מעצמו בלינואה ולא בברכה כהנים (לו) כי ויבוא משה
 ואהרן וכו' אע"פ שנאמר מן וישא אהרן את ידיו וכו' אמנם
 הוא קודם במעשה . אלא שבתחלה הורה הכתוב שבברכה יהיה
 אחר דהו מהכבש ואח"כ שב לכודיע כי אחר רדתו מהמזבח
 וקודם הברכה נכנס משה עם אהרן לאלה מועד ללמד לאהרן
 עבודת פנימה וכו' (לז) אז יאלו וברכו שניהם וכו' זאת היא
 הברכה הנזכרת קודם מאמר ויבוא משה כמ"ש ויברכם :
 (לח) גם השלטה : חיל העולה של אהרן ועגל וכבש עולות
 העדה היו שלכם גופים ולכללם אמר בל' יחיד את העולה .
 (לט) ואת החלבים מארבעה המינים : ר"ל ב' חטאות הא'
 חטאת אהרן שהוא עגל בן בקר . והב' חטאת הקהל שצור
 עזים . ושלמי הקהל מן שני מינים מחולפים הא' שור והב' חיל
 כרי ארבעה מינים . וחלבי העולות נכללו במלח בעולה כי הוא
 כלל כליל . (מ) שהסתחו לעם וכו' ר"ל שפילחם ברצון
 ובכונה לשבח לשמו י"ח בהסתחיה כי נפילה יאמר גם על שלא

כי אם בשם חלב . שרף באש כחוף למחנה . (כה) כי אין
 יאכל חטאתו . ואין זו ראיה למי שאינו לבר כן חין לאו וכן
 להפך . כי אין זה רב להיראה שניה . כי הרטאת הנשרפת
 בתנאי פניכה . (כו) ולא נזכר לומר שזה מזבח הזהב כי
 לא הורשה רק בבית הנהטה . (כז) ואולי גם שרפת זו
 הרטאת בכלל זה הרבר אשר צוה ה' העשו : וקצר
 להזכירו בציאה . ויציאו בני אהרן : כמעט ויגישו .
 כי ואם לא רמעה ידה (ויקרא יב) כמו ואם לא הגיע
 ידו . (כס) . או השיגה ידו . (כט) . והוא פעל
 יוצא לשלישי . וכן המציאו אליו לנתחיה . ויקצר על
 המזבח : פי' ערך : כי אש השם שרף אורה : ויקרב את
 קרבן העם וכו' ויחטאתו . שרפו בשם הרטאת ועשה לרמו
 ברם הראשון . וכן החלבים : (כח) אבל לא שירפנו :
 כי לאחר כיתה נרב ואביהוא נשרף כמו שמיכות הכתוב .
 ויקרב את העולה . ויעשה כמשפט : במנהג כל עולה
 במנחה ונסך : ויקרב את המנחה ויטלא כהן כמנהג . הוא
 הקומץ . (כט) וזו טענה לב"ה בהורת הקומץ . מלבד
 עילת הבקר . שאין עולת העם פשרה עולת ההמיד ולא
 קרבת לח . אשר לעם : (ל) אין מזה ראיה כי בפני
 שלמי נחשון נאמר כן : רק הוא כמו באור . והטכסה : גם
 חלב שעל הקרב גם היא כמנה . על הכסלים לא שברוך
 הכסלים . חלב שהבשר חופה אורו מותר : במאמר ב"ה .
 וישימו את החלבים על החוות (לא) וישימו שב אל אשר
 לעם לא אל בני אהרן הקרוב אליו : על החוות : חוה השר
 וחיה האיל . (לב) והנה כלל בשם חלב : וישימו .
 מורה זה כי חוב להשים החלב בחוה אה"כ יפרישים . זה
 וקמיר וזה יניף . (לג) ואת שוק הימין . משניהם . וישא
 אהרן את ידיו אל העם ויברכם . (לד) לא נכצא שצוה
 כשה לאהרן לברכם : י"א ברכם בברכה כהנים ויברך
 ה' : וכה"ב ויהי ביום כלוח משה : (כע) אל העם
 בעבוד העם . כמו אל הגיער הוה תהפלהו . (סמואל א' ב) :
 (כה) או כמו שצעה שלמה ויעמיד ויברך את כל קהל
 ישראל (מלכים א' ח) : וירד מעשות הרטאת . וכבר ירד :
 כי אחר שירד מהכבש החלק של מזבח או ברכם כמו
 שכתב הכתוב יצאו ויברכו את העם : (לו) כי ויבוא
 משה ואהרן מורה כי היה עם אהרן ללמרו בעבודת השרת
 להקמיר ולהעלות הנרות ולהעריך הלחם או באו שניהם
 לשאול כהשם שחצא אש להראות כבוד ה' אל כל העם
 (לז) אז יצאו וברכו שניהם את העם . כאלו נהנו שיהם
 להם כי קרבנם נתרצה לפני השם : בענין כי המצא איש לא
 הברכנו (מלכים ב' ד) וכי יצא אש מהרביר . והאכל על
 המזבח את העולה : (לח) גם השלטה : (לט) יאח
 החלבים : מארבעה המינים . וירגו . נהנו שבת והוריה לשמו
 ית' . כמו ירגו וישיבו סלע . (יטעיה מ) . ויפלו על
 פניהם . (מ) שהשתהוו לה' אפים ארצה . ויקחו בני אהרן
 נרב ואביהוא איש מהרתו . בשעה שמשו ואהרן מחססקים
 בשבתו של שם ית' שבו לקחו איש סחתו ועשו כה שעשו
 לכך לא ראו אותם . ויקריבו לפני ה' אש זרה . (מה) וי"א
 חטא נרב ואביהוא היה ששמו הקטרת על האש בלבד
 שלא אמר וישימו עליהן קטרת (במדבר יז) כנזכר בקרח :
 (מב) ולא אמר ויקמירו לפני ה' . (מג) וי"א לא היתה
 האש פעל המזבח כמורכז מלא הטחנה גחלי אש (ויקרא
 יז) . וזהו אש זרה . (מד) וי"א לא היתה הקטרת של
 צבור

בראון . (מא) י"א נזב ואביהוא היה וכו' זו דעת הרמב"ן שדעתו היא שבצעה הרגון חורת הקטרת הוא כך שצריך היה
 לכשים הקטרת אל המזחות והח"כ להקים אש על הקטרה והם שמו הקטרה על האש לבד וכו' חטאת . וראיהו ממ"ש וישימו
 עילין קטרה כענין עילין מוכב אל המזחות ולא אמר עליה שיהיה מוכב אל האש . ולפי דעתו זה הוא קטרת זרה (מב) ולא
 אמר ויקמירו . גם זה המאמר הוא של דעת הרמב"ן כי נא נכנסו למקום העברים אלא בצעה שהקריבו הקטרה לכני מזבח
 בעולה ויהנו במחנה אש מעל המזבח וישימו עליה קטרה בזהו מקוב לכני המזבח מהו . (מג) וי"א לא היה האש מעל
 המזבח זו דעת הרמב"ם ממכתך שנאמר במעט יום מבשרים ולקח מלוח המזבח גחלי אש מעל המזבח מלכני ה' (מד) וי"א לא
 היה בקטרת של צבור . שר"ל כי נזב ואביהוא הקריבו הקטרת משניהם וכאלו אמר הכתוב ויקריבו לפני ה' אש קטרת זרה ולפי זה

כפי'

כפי מלת זרה חסר המואר . (מה) כמו שנאמר קח את
המקחה וכו' ר"ל אפי' בן הקטרת סוף משל טרביה ושחרית
אכל הוא בצווי השם ע"כ איננו זרה . אמנם נדב ואביכוח
סבו זה מלמדם להקטיר קטרת חוץ משל המיד מבלי צווי וכעצמו
(מו) כעצם גור . הרגון שיעד מיהו במחמר ושחרתה את
משמרת ה' ולא המנוח . כשיקרבו בלי רשות . וכן בענין
רצקה כאשר דבר ה' העשכ כאשר יעד והבטיח . ללברכס
להסגיה עליו ולהכלים ענהו . ויש דמיון בכני . המקומות
בהחיסם הדבור אל השם שהדבור הכוח אינו בשליחות נבוא
ולא בגור דין אלא שמה רבנו ע"ה הזכיר . לאהרן ולכניו
בענין היוחס זכירים וכמרים לקיח רצנו ית' וכן אברכס
אע"ה הבטיח לעבדו ביעוד שהבטיחו ה"ה וכוהירו כלל
לקחת אשה מבנות כעין לינחא כי זה הדבר הוא כנגד רגונו
ית' . (שו) וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו : נגשים
וקרובים הם שמות גדלכים . ונקראו הכהנים המיוחדים
לעבודתו ית' קרובים ונגשים והקרבנה והנגישה לז"ה לא
היה אלא בשיחיו המצריים קרובים ופרושים מכל הט"ה הוי
יהיה קדושת השם עליהם בהשגחה עבודה משאר הכהן והם
ח"ו להפך חין לכניו ית' משא פנים כי כן במשעל הר סיני
שם שהורה בעם קן גם ההרה כנגשים . לפניו כלא יתקדשו
שיפך בהם (מת) בקרובי . לדרך עם קרובו כנגד האמונה
הרגון כשם שישראל נקראו קרובים לז"ה בערך שאר האמות
כן הכהנים נקראו קרובים לו בערך הכהן ישראל והחיסם
הקרבת לו ית' בפחות . ויהר כפי יחרון ההשגחה והשלמות
בלעות ובמדה או מצוטט ולכן השמנים מצרתי ה' כפי יחרון
קרבתם נרובים זכירות ופרישות יהרה מיהר השם .
(מט) כי כתוב וקדש בכבודי : כיון שהמשכן הוא מקדש
בשכן כבודי בחוכו דין הוא למשרתו כמזכר להיות קרובים
וסלא יחללוהו ויחייבו מיהו . כמו שפירש הר"ל צ"ה הנה
כפי זה הפסוק : (נ) וי"ל מאלו נחייבו מצת שראו הכבוד
וכו' אלו המשרשים כס ב"ה כמו שכירש רש"י בסוף פרשת
משפטים בפ"ה ויחזו את האלכיס וקודם מזה בפסוק ויראו את
אלהי ישראל : וכן הרמב"ם במורה ח"ה פ' ה' הכמים לקבלה
זו : וכבר עיין הרב עליהם שם בפ' משפטים : (נא) ח"כ
למה קדש השם ומשם : זו משעל כרב כנגדס כיון שכפי
דבריהם נחייבו עליה למה נזה לקדש אותם לכהנה ולמה לא
פסלם ולא מנה אחרים החסם לכהן כמו שפסל את הכהנות
בעבור חטא העגל . (נב) וכלל אהרן שם היה ולא הונוהו
פכתוב מהכלל . ר"ל שבאמרו הכחוב שם ואל משה אמר עליה
אל ה' אהי ואהרן נדב ואביכוח וכעצם מוקני ישראל לא
בוציא מן הכלל דק את משה באמרו ונגש משה לבדו אל ה' ח"כ
כלס נשאר בהחיה הכר וכלס נכללו במחמר ויראו את ה' ח"ה
וכן במחמר ויחזו את האלכיס ויחללו ויחזו וגם אהרן שמהם
זולת משה שנאמר בו עליה אלי ההרה וכן אמר משה אל הוונים
שבו לנו בזה וגו' והנה אהרן ומור עמכם וגו' ח"כ למה לא
נעש אהרן האם יש לפניו ית' משא פנים חלילה : (נג) יקר
בעיני ה' המונה לחכודיו . שאם ע"ה הדין העניטס צמיתה
גופס בעבור שגגה הכה יקר בעיניו ית' המונה ולא יתכחו
לפסודיו בעולכ הנכמות כי לא ימן חסידיו לראות שפת ויחללו
לפניו בחרנות החיים הנגחיים . (נד) לפני ה' . ירך המונח
נקרא כן : שנאמר ושפט אהו . על ירך מונח צפונכ לפני
פ' . ח"כ מהו לפני מונח העולה בשעה קרהה השם לקטרת

מאש מונח כי לא הספיקו להכניס הקטרת לפניו עד שפגעה בהם האש ברוחו מקום . (נה) וי"ל בחוץ הכל מושד שנת עם
האש וכו' זו דעה ב"ה בהורה הכנים וגם הם חולקים . ר' אליעזר אומר לא מהו בני אהרן אלא בחוץ מקום הכלויים מותרים
שם ליכנס שנאמר ויקרבו וישארו וגו' ח"כ למה נהמר וימוחו לפני ה' נפסם המלך והוויחם לקון : ר' פקיבא אומר לא מהו
אלא בפנים שנאמר וימוחו לפני ה' ח"כ למה נאמר ויקרבו וישארו וכו' שהטילו בהם הכוח בנזל וגררום והוויחם לחוץ :
(נו) ונחשב האומר משה הוויחם וכו' זה ג"כ דרש של ב"ה כי הם אמרו שטתת מת מותר ליכנס בחר כניה ורתיחם ויקח
משה את עממות יוסף עמו שכפי דעתם משה בעמנו לקחה : (נז) כי מנינו פארך חבוש עליך . וכל מה שכלל ביום אלל הם
בחיוב לחבל לעשות הפכו : לכן נכון הסירוש שגם בזה מנעם מן האבלות ואמר שלא יגלו ראשם כי כן דרך האבלים בגלות הת
ראשם . (נח) ומן המקדש לא יצא . ר"ל מ"ה צפ' אמור ומן המקדש לא יצא הוא כבוד גדול שלא יצא אחרי בת כן עקר
אחינו אחר שישלים עבודתו . אבל בהכנים מניס טיה להם להחבל בשחרים הם לא יצאו בשעה שצוה צדק ח"ל חחר
בשלימו עבודתם ואלו חוין רשיון לעבוד כהם הכוין אבל בזה היום שהוכרו שלא לנחת הוא כורחם שעה . (נט) כמו
צממותי . בסוף ס' נז . בפ"ה עד יום מלאתי מלחמי ימי מלחמיכם שש יום השמיני בכלל לא הנחו : (ס) הפס סעקר . סכוח גיין וכוה

השת

השת

אשה : יאעלן ידי כחה : והנכון כי דבר לאהרן עצמו
 צורך גדמה כי ככל רינו של השי"ח שמו : יין ושכר .
 (ס) הפש העקר והכל בכללו : ואשר אברו ב"ה אם
 שיהיה כמינים המשכרים כגון הלב וכיוצא בזה אסור . ואם
 נכנס יעבד עבודתו כשרה : שאין היב מירה אלא על היין :
 וכן שערו בין אם שמה רביעית היין יין חי בבת אחת מיין
 שעברו עליו ארבעים יום היב מירה . אבל אם שמה יין
 כגון בתוך ארבעים יום פסד ועבודתו כשרה :
 (כא) וזה להם בלבול דברים כשה שאברו בין נסך
 והכתוב אבר בניור מיין ושכר יורד חומץ יין וחמץ שכר .
 (נמדברו) . הסך נסך שכר לה' . (סס כח) (סס)
 וזה מיוחד ליון בלי דבר . בבואכם אל אהל זעור . בכל
 עבודה בביצקות ובלילות ובהנפות ולקמיצות וזוהרם . ואן
 דבונה בשעה הביאה רק דמעה לא ישירו וישתכרו וישדרו
 בעבודת השם : ואות ב"ה לפעמים ימצא לשון קדם .
 באבלכם כלרם הארץ (נמדבר טו) : ויש שהיא לשון אחר :
 ביום כלאת ימי נורו . (סס ו) . וילצא בעצם הדבר :
 יהי באשרתה הדבר (שמוה יל) . וילצא בקרוב הדבר :
 יהי בדיחית יהושע ביריחו (יהושע ט) . ולהבדיל בין הקדש
 זכו : המעם שלא ישירו יין גם בשעת דברלים בין טמא
 לטהור ובזמן הורח את בני ישראל . וקדש וחול : (סג)
 בקום הקדש והפכו . או פוצא על המקורבים שיברלי
 הקדש מאשר נפסל : (נד) ונמא ונחור במוסגר ומוחלט
 ולהידות את בני ישראל . בענין פי יפלא ממך דבר (דברים
 יז) . על פי התורה אשר ירוך . (סס) . וידבר משה
 אל אהרן יאל אלעזר ואל אהמר וגו' שאי יטגו גם הם
 בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים כמו שמפרש והולך :
 ואבלתם אותה במקום קדוש . ואת הזה ההנפוח וגו'
 האכלו במקום טהור . ואת שעיר החטאת דרוש דרוש . אין
 זה שעיר ראש הדש כמו שאברו ב"ה . כי עמו הביאו
 (נכ) עגל וכבש כנוזר . ועור אבר הקריבו את החטאת
 ואת עולתם . ולא אכל הטאת (היום) : (ג"א) החדש
 ארדי שהורה המנחה כהורה החטאת שגם היא קדש
 כח טעם כי נשרפה הרטאת ויא המנחה : ורבים אמרו
 כי נשרפה נשרפה ואם לא זכר זה הכתוב . והקישו
 זה ברטאת כי לא יאכלנה אונן . וי"א כי לא בא הכתוב
 ללמדנו (סס) רק שאין מנחה צבור כמשפט כל המנחות :
 ואברהם ביות . ואפילו עלובין : פי יהיה מנחה שאינה
 לדרווח ולא בן הרטאת . הנהדרת מאשי ה' . הנהדרת
 מהקיס : כי בן צויה : שתאכליה ואפילו על בין . ואנה
 האכלוה במקום קדוש כדרך כל המנחות ונאכלת . לזכרו
 כהנהיג אכל הזה ושוק של שלמי צביר נאכלים בכל מקו טהור
 שאין עם זכום חובות ונרות וצדוקים וטמא מת . ונאכלים
 דזכרים ולנקבות ולילדי בית ולקבין כסף ולאמנה וגרושה
 שאין לה דע מאיש ד שנאכר כל טהור בביתן יאכל איתו :
 (נמדבר יח) על אשי החלבים יביא : (כו) על חלבי
 האשים . ואשי . האר לחלבים : אשי ה' ונחיהו
 יאכלו . (דברים יח) : והנה הכתוב נתן טעם לרבר
 בהיכור כי חסך וחק בנין נתנו מופתי שלמי בני ישראל .
 אבר שוק ההרומח וחוח ההנופה על אשי החלבים :
 (כו) כי הוציא בהנפוח אין זה כקובה שגכור מיה
 שהחלבים לכמה בשעת ההנפוח : ואת שעיר החטאת
 דרוש דרוש שיהי מהמסק בקבולת נרב ואביהוא (נכ)
 ואין טעם לרבר האוכר כפני שנועה בטמאה נשרפה זה
 דדבר חיה משה מכיר . או היו הם משיבים ככה : מרוע
 לא אכלתם את החטאת : כשלא מצא אבר טמאה הוציאה

קדוין לכל דבר כהנדר : (כא) וזה להם בלבול דברים וכו'
 כי הם אמרו בפ"פ הכך לכך שכר לה' . פרט ליון מגורו .
 וזה הדיוק הוציאו מהם שימר הכתוב נסך שכר בלא זכרון יין .
 נמצא שיון מגורו הינו כבר לככים . ואיך אמרו הם במקום
 אחר יין מגורו לא יביא ואם הביא כבר ככה ב'צלו דברים .
 כמו שיטעון להם הרב בזה בפ' פירושם גפי ככוכ הכל . ומרר
 שבמאמרם הכ' הכשירו יין מגורו לככים הנה גם היין החדש
 הכלולו בשלה שכר . ואיך ח"כ בדיון אסור שחית היין לככים
 אמרו שאם טהור יין מגורו פטור מן המיתה ועבודתו כשרה . והכל
 באזהרה או בהזהר הכתוב היין וגם השכר כל ח"כ בפני עצמו .
 ח"כ הכתוב אחר ללככים גם היין החדש גם היין כמו שאמר
 לנזיר במ"ש מיוזג כר יור . וכיון שלא פרט הכתוב הלא אמר
 גם היין גם השכר ח"כ איך אמרו אם טהור יין מגורו פטור והלא
 היין כפי דעה הוא יין מגורו וכבר הכתוב אבר בזה היין והשכר
 לאחד . (סב) וזה מיוסד ליון בלי דבר . ר"ל ביון נסך מלא
 שכר הוא מוסגל על היין לזכ . אבל ככללים טעמו מבואר
 שכלול כל מילים המכירים כי כל דבר המסגר משסית דעת
 האדם ויביא אם טהור לזכ בלבול וטעות בהוראה . (נג)
 מקום הקדש והפכו . ר"ל שמאחר אל חסח מוסב לכל מה שכל
 אחריו וכליון אל חסח יין גם בעת האכלה בין מקום הקדש
 ובין הכשו שלא לעשות מקום הקדש חול וכן להפך כגון מה
 שלנטוה לאכול קדשי קדשים במקום קדוש שלא יוציאוהו חוץ
 לקלעים וליוגא ביום (סד) וטמא וטהור בלמוסגר ומחלט .
 ר"ל וכן האזהרה שלא יטמא יין בעת ההכלה בדיוי נכעים
 בין טמא שרריך הסגר ו' ימים או טמא מוחלט . ובין שרריך
 לטהור (סה) רק שאין מנחה צבור כמשפט כל המנחות .
 ר"ל ח"כ שהקדשים אסורים לחוץ חלל או המנחה של צבור
 הוראה טעה וכוהר שיהכלוה חלילו חנוני . לכך אמר ואכלוה
 וכו' . (סו) על חלבי האשים . שכל כדרך סמוך ונמחק ואינו
 כי אם החלבים מחוחר ואשי מאר ונקדם האחר על המחולל
 כאלו אמר על החלבים שהם האשים . (סו) כי הוציאם
 בהנפוח אין זה מקומה . מנגד לרש"י שחמך מחלן שהחלבים
 למעט בשעת הנפוח . ולמד זה ממ"ל על אשי החלבים .
 (סח) ואין טעם לדבר האומר . ב"ה חלוקים בזה . וי"א
 חכמי טמאה כנגעה בו כשרף . וי"א מנטי חנינות כשרף .
 והרב טוען שאם כשרף מנטי טמאה היה משה מכיר שלנים
 שרפה ולא היה שואל . או היה אהרן משיב שלא חללוה
 בעבור כנגעה בטמא . (סט) וי"א כחול ואהרן
 משיב וכו' רש"י פי' לן שבבול כבולו . של אהרן הכהן
 משה פטור כנגד הכנים וכעם לאמר השיבוי מלוע לא חללוה
 חס כהטאת וגו' והלשון וחייתמר לא השיבו כי אמרו אינו כדון
 שיהא אכיו יוסב ואנו מדברים ואינו דין . שיהא חלמיד משיב
 אז רבו . אמר משה שמה זרקתם דמה חנונין שהאונן טעבר
 חלל אמר לו אהרן בן . היום הקריבו ביהמה ולמל הקריבו מוסב
 לבני אהרן שר"ל וכי הם הקריבו . שכן כהני הדיוטות אני
 הקרבה כהני כהן גדול ומקריב אונן . (ע) ואין טעם כי
 הכתוב אמר וירד מעשה וכו' וכו' נשלמו כל הקרבת קודם
 ליתח כלב והציוהו ח"כ בשח זריקת הדם עדין לא היו חנונין
 כי אחר שירד אהרן מן המזבח נכנס עם משה למקום העשרים
 ואחר נאחס ירדה אש לקרבתו ואלו הקטירו נדב ונחיהו .
 זו היא הסתירה לדברי רש"י (עא) והכתוב אומר במעשר לא
 חלתי באופי וכו' שאם במעשר שהוא מקדשים קלים אסור
 לאכלו חוץ ק"ו קדשי קדשים שחללים במקום קדוש . ומ"ש
 ולמוז פוח וקדום במקומו . ר"ל כי המקום הקדוש נכסר
 להשפעת

דיון לקלעים ונפסלה . ואותה נתן לכם לשאת את עון הערה . שעל הנאי זה נהנה לכם להיות נפלה עליהם . שאם
 לא הובא דמה פנימה בקרנית מוכח הקטרת אכילתו בקדש פתח אהל זעור . וכשהיא נאכלת באותו מקום לכהנים הבעלים
 כהכפרים א"כ לכה נשרפה : והשיב אהרן ע"ה שלא ארע בה פבלות ארא מכני שגרו לי בארה הינויות ואיך הייתי אוכל
 אונן עלים רטאת היום . הייטב בעיני ה' . בזמח . (טז) וי"א הואיל ואהרן משיב הן היום הקריבו את האשאת ואת
 עולתם . מלבד כי משה דוע"ה אבר שמה זרקתם דמה אגנין שהאונן שעבר דלל . אמר לו אהרן ע"ה ופי' הם הקריבו
 שחם הדיוטות אני הקרבתו שאני כהן גדול ומקריב אונן : (ע) ואין טעם כי הכתוב אבר וירד פעשות הרטאת והעולה
 ואו הביאו אש זרה . וכלת הקריבו מוסב אל בני ישראל לא רבני אהרן : הייטב בעיני ה' : הנהבן שאוכל חטאת אונן :
 והכתוב אומר במעשר (עא) לא אכלתי באוני סכנו . (דברים כו) : וכתוב עז וחרוה במקומו (ד"ה א י"ו) : ולא חיתה
 שאלה משה רבנו ע"ה (עב) בעבור אם אכלוה : כי איך הוטבה השוכת אהרן כעניו . ואם היתה שאלתי בעבור השרפה
 לפח

למח קצף : והוא מורה ומלמד לכל : אלא רצה לרעה שאם
 אירע בה פסלות . וקצף על הבנים שחלק כבוד לאחיו .
 (עג) ולא הכתינו עד בוא משה . שלא יעבוד היום
 והחטאת נשאת (עד) ולפיכך רמז הן היום הקריבו .
 (עה) ורוב החכמים אוכרים כי אבלתי ממנה קצת
 שיוציאני מידי הוברי אשר יינב בעיני ה' כי ואבלתי
 עבר שהנעם לעיל . כמו ודברתי על הנביאים (הוטע יב)
 (עו) ואם היה זה המאמר נכון לא היתה נזכרת השרפה
 בשאלו משה רוע"ה בעבוד שיעיר החטאת כי אם האבילת
 שהיא עקר המעשה . (עו) ואע"פ שמלת היינב זרה כי
 לא נמצא ה"א הרבה ואחריו דגש עם תנועת המלכים רק
 עם שוא נע . ג"כ לא נמצא ה"א בעתידים תמורת אשר כי
 אם בעבורים : השמה מעמקים : (ישיע נא) . השבת
 משרי מואב : (רות ח) . וגם נמצאו מלות הנעם לעיל
 והם לעתיד . כמו ופן אירש וגנבתו והפשתו : וכחשתי :
 (משלי ל') : ואבלתי חטאת היום : (עט) נעמו היום
 עשיתי ככה אבל בחטאת של נשיאים לא אעשה ככה :
 וחטאת . זו לא נשרפה בכזב (עט) ולא במקום שפך הרשן
 כי לא הובא דמה פנימח : כי אם במותרי הקרבנו : כעגנות
 והגידים : ונשרפה במקום קדוש שהיא נאכלת שם .
 וירבר ה' אל משה ואל אהרן : שגם הוא יורה בין טמא
 לכהור . זאת החיה אשר האבלו . ובמשנה תורה זאת
 הבחיה אשר האבלו . ואין הכונת (פ) שהזכיר שם היה
 שורה על היות הבחיה בריאה . כי כן נזכרה במעשה
 בראשית . כל מפרסת . לשון הרק . ולכן בארו ואמר
 ועוסעת שבע פרסות שיהיו צפרניה קרועות מלמטת
 ומלמעלה . מלשון הלא פרום לרעב להכך (ישיע נח)
 שיש בהמה שפרסותיה סדוקות מלמעלה ומלמטה דבוקות .
 כמו הרוב והכלב וביוצא בהם . וגם דריכת הגל יקרא כן .
 פרסיה סוסיו כצל גהשבו (ישיע ס) . על שם שבידת
 הפכיעה . לפיכך יבוא פעם לשון מפרים בלי באור שביע .
 כמו בקרין מפרים . (הלוי כט) . (פא) שורם לטני
 כיכנים . כי בקרין מורה על סימן הטהרה שכל טהור אין
 לו ענים מלמעלה לטחון מאבלו היטב ולכן מקיאו ומעלת
 גרה . והמורה השניים יש לו קרנים הפך הטמא . ומה טעם
 פר אשר יש לו צפרן וקרן . וכל פר יש
 לו צפרן וקרן . רק הטעם פר ששיבניו ידועים .
 כי בן יומו יקרא שור . שנאמר שור או כשב או עז כי יולד .
 (ויקרא כב) (פב) ואם נמצא שנכמד הפר אל השור .
 קח את פר השור . (סופטיו ו) . כעלת גרה . (פג)
 התי"ח תחת ה"א שאינו עליו גרה . והטעם שנגררת אבלה
 לפיה . מלשון יגרה מדון (משלי כח) . וי"א מן גרון .
 אותה האבלו . י"א למעט בשר האדם . והגבין מפני שזכר
 בהמות שהם בסימן אחר באר הטב שבהמה בעלת שני
 סימנים אותה האבלו . (כד) ואע"פ שאין צדד יוכל הטוען
 לעודד למערער כי לא נאמר ככה אלא לאבוד השליל כי
 השליל בבעי אמו אינו מעלה גרה . אך את זה לא האבלו
 בטעלי הגרה . אך . למעט כן הראשונים . שהם בשני
 סימנים ואלו בסימן אחד לבד . ממעלי הגרה ואבד אבותם
 ז"ל

להשפעה השפעה האלתי על האמה וצריך שיהיו כמקבלים שוכני
 נפש מוגס במדרגה כשווי כי אין הנבואה שורה לא מהוך דבר
 שנבוא ולא מהוך דבר טלוח אלא מהוך דבר שמחה . (עב)
 בעבור אם הכלוב . ר"ל אין האלה משה ע"ה כדי לסיבם
 באכילה החטאת ולא בעבור אם הכלוב אם לאו דרש את ספיר
 כחטאת שאם היה כן אחר נודע לו שצורך לא היה אומר
 ויטע משה וייטב בעיניו . וכן לא כדברי האומר שמפני טמא
 נגנעה בו כצדק שאחר שרפהו כדין א"כ למח קצף . אלא מ"ש
 ויקצף על אלעזר וכו' הוא בשביל שכבר טמא חירש בה פסלות
 ולכן שרפוח . ואחר שגידו לו שמסוס היותם אנונין שרפוח
 הוטב בעיניו כי כדין עשו . (עג) ולא המהינו עד בה משה .
 ור"ה מדוש לא המהינו עד בוא משה מטעם קבורת עמים ובלי
 רשות ושאלה מאחו לפי שרפוח . הכזובה שחששו למחר שרפהו
 שלא השאר מן היום כהוא וכלא הפסל (עד) ולפיכך רמז הן
 היום הקריבו . שהוא מוכב לישראל ולא כדברי רש"י שמת
 הקריבו מוכב לבני אהרן . ורמז אהרן הן היום הקריבו ישראל
 וכו' והן קדשי קדשים וצריך שלא יאחרו מיום הקרבנות והואיל
 שאירעו לי יגונות האבלות ולא יכולתי לאכול החטאת ע"כ
 נשרפה . הנה לפי"ה הרב גם מלת ואכלתי במח ר"ל ואם
 כייתי אוכל חוקן את החטאת האם ייטב בעיני ה' (עה) ורוב
 החכמים אומרים כי אכלתי ממנה קצת וכו' : וכשהיו אלו
 המפרשים מזה טבא מלת ואכלתי מלעיל שהוא עבר שבוי"ו
 ההפוך יבוא מלרע ועוד שה"א הייטב בה צפחה עם דגש
 אחריו לא בדרך ה"א החמיה לכן פירשו ה"א זו בנזקק אשר
 כמו ה"א הבאה על הצבר הקלכות אהו . והרב סוחר דעתם
 במ"ש . (עו) ואלו היה זכ המאמר נכון לא היתה נזכרת
 השרפה . אלא כמו ששאל משה מדוע לא אכלתם וגו' . כן
 היה להשיב אהרן למשה אכלתי קצת ולא להזכיר השרפה כי
 שרפה מוחרי הקרבנות היה ידועה גם בלי זכרונה : ועוד
 היה ראוי שיאמר דרוש דרש משה וכנה נאכל חלק ממנו
 שהאכילה היא העקר משיזכיר את השרפה . (עו) ואע"פ
 שמלת הייטב זרה וכו' שלא בזה כדרך שאר הכי"ן המורין
 לתמיהה עכ"ל מכת דבור הלשון נודע שהיה ה"א ההמה ובה
 מחוקף בנקודת גבדיו : כי לא נוכל לפרש ה"א הייטב במקום
 אשר יטן שלא נמצא בכח ה"א על העידין . כממש אשר רק
 נמצא ה"א על העובדים ובפרשה ראה בפסוק עשר העשר את
 כל הזולת זרסן היוצא בשדה וכו' פירש הרב מלה היוצא אבר
 ויוצא ושם יחבאר . וכן מלת ואכלתי בעבור היותו מלעיל לא
 נפרטו עבר כי נמצאו כמה עובדים בוי"ו ההפוך בלא מלעיל
 ועכ"ל הענין מורה עליהם שנהפכו לעתיד והינם עבר :
 (עח) טעמו היום עשיית ככה שלא אכלתי ושרפתי מקני
 היותו אונן . כי אם הייתי אוכל חוקן לא היה טוב בעיני ה' .
 (עט) ולא במקום שפך הדשן . כי גם נשרפין פטאות
 פנימות אבל זו קרונה וטעונה היה אכילה אלא משום היגות
 נשרפה לכן שרפהו במקום אכילה בקצר אכל מועד מבכנים
 לקלטים : כמותרי קרבנות כנאלין צמאס קדוש בהצר הכל
 מועד ששם היו נשרפין : (פ) ואין הכונה הזכיר שם היה
 שורה על היות בריאה . שקנה סכמים הונואו מדיוק זה
 המחמר אסור המוכה וקולה או נוכח לקטיה . והמה שאין
 אסורין אבל לא מכס זה פסוק (פא) שהרמו לבני סימנים :

שהם מעלה גרה ופרכה בסועה . ואינם שלשה סימנים . כמו שאמר קצת מן הסכמים אלא הפרכה עם השם שניסם
 סימן ה' כי פרסה דבוקה בלתי שבוטה אינה כימן טכרה : והרעון באומר משור פר וכו' . כלומר גדול ועגל גדלו
 הוא חשוב : (פב) ואם נמצא שנכמד הפר אל השור : ר"ל ואע"פ שנמצא בענין גדעון שנכמד הפר אל השור הפך
 מה שבהכילים נכמד השור אל הפר אין הפרש בזה כי בה כמו הולעת בני ושני הולעת ולא היינו יודעים אם היה כחוב שור
 בלי זכרון פר אם הוא גדול או קטן בשנים וכחוב פירש שפר השור כן בעצ שנים וז' שנים הנזכרים גם אינו מוכב לבד אל
 הפר כשני אלא גם אל פר השור : וגדעון לא בעלה את פר השור הא' שהוא בן ז' שנים כי הוא היה מוקנב לע"ז והסור בהקרבה
 רק הקריב את הפר השני : ואת הפר המוקנה הרג כדי למסוח פ"ז כמו שנחן את המזבח וכתת את החטאת . נמצא שמתפר
 סחס או עם זכרון בשור הוא גדול בשנים ופר בן בקר יאמר לבן בנה : ושור יאמר לגדול ולקטן . (פג) התי"ו תחת ה"א
 שאינו עליו גרה : ר"ל שאינו עם מקרה ש"מ מפעה אלא הוא בינוני לנקב מבניו השעיל שכל מקרה ובשמיות נהפך ה"א
 לחי"ו : והטעם שמושכת האכל מעטיה לפיה : (פד) ואע"פ שהין נרך . ר"ל אע"פ שזו הטענה שזכור הרב אשר יוכל
 הטוען לטעון לב"ה אינה פשוט הכחוב ולא היה נרך לטעון ככה אלא שגם ב"ה להחיר השליל הונואו המקרה מפשוטו ועשו
 אכמחא מזה בדרשם שבהמה אותה האכלו ר"ל לדעתם עודנו בקרב הבאמה כשרה נאכילה . א"כ גם הטוען יוכל לדרוש
 כהפך נכ להראות טעוהם כי השליל עודנו במצי אמו אינו מעלה גרה וא"כ אינו שלם בסימני טכרה ואף החירוהו :
 (פה) מנהג

ז"ל שהם"ם נימא בו . וכן י"ד מפרסי הפרסה . כי
 אין מין טמא מפרס פרסה אלה החור . ואין צדך כי דם
 כובבים בבהמות הנזכרות . ואז השפן . נשחבש האומר
 (כה) כנהג לשון העברי להזכיר הזכר מכל מין הנקבת
 בכללו . וכן דמהו עם גריב לב . (שמוח לה) ואינו בן .
 בי שכות החיות על שלשה דרכים . הא' זכר ונקבה . כמו
 פר ופרה . כבש וכבשה . שעיר ושעיה . איל ואילה . והדומים
 להם . הב' לשון זכר לבדו . כמו שור גבל ושפן ויגשפה
 ועורב וכיוצא בהם . ולכן אינו נכון לומר גמלה שה' לידה .
 והג' בלשון נקבה ארבת חסידה אנפה וכיוצא בהם .
 (פו) והמפרש שלא ימצא בארבת זכר . או פעם זכר ופעם
 נקבה . שקר נבא . כי אין זה בתולדת כל חי . ושום
 שפע . נהלה מן זרחה להקל . וכן הנוטע אין (תלוס נד)
 (פז) יגר . בשקל ידל (ישיעו יו) וגרה . בשקל דבה .
 ונוח הגי'מל בעביר הדגש (פח) גם יתכן להיות יגר נפעל
 בשקל יגל . וגרה בשקל גאה וגאון (מליוס) מבשרם יא
 האבלו . חפש הבהוב העקר . והוא הרין בעיר ובגידים
 זבעצמית ובצפרנים . וכן ורחץ במים את בשרו . (ויקרא
 יו) כולל השער והצפרנים . וי'א מבשרם . דבר היוצא מהם .
 כגון רוקם וזערם וצואתם . שכל היוצא מהטמא טמא .
 ובגבלם לא הגעו (פט) עם נבלתי יקיוון (ישיעו כו)
 שני משקלים . ונקרא גב'ה האריה מפלת האריה . (סופטים
 יד) . וכן פרוש אל הנבל כסא כבודך . (ירמיה יד)
 לשון השפלה ונפילה . וכאמת כי בעברי לא יקרא נבלה כי
 אם הגוף כבללו . לא הלין נבלתו על העין . (דברים כא)
 נבלת עבדיך (תלוס טט) : אבל במשפט א' אפשר שלא
 יטמא נוגע בשר לבדו . אי ער או עצם ער שיהיו שלשום
 (נ) א"כ האוכל אחר מהם לא יקרא אוכל נבלה . ומה
 צדך אברם בלאבת הגלדים ויטהרם . אחד שאין העיר לבדו
 נבלה . שזאים הם לכם . חנוגע נבלת בהמה טהורה טמא
 טמאת יום . כ"ש חנוגע נבלת בהמה טמאה :
 (נא) והנוגע בודון עובר על לאו וחוב מלקות וקרבו . כל
 אשר לו סגפר . הוא שטמנו פורח ושטהרג . וקשקשת .
 כמו ושריון קשקשים . (שמאל חיו) שהם קבועים ברג ווח
 ר כב על זה . וקשקשי רג טהור עגולים וקשקשי רג טמא
 מרבעים יא נכ רבוקים . במים . כלל לכל מקום שיש בו מים .
 ביםים ובגלים . פרט: כי הם העקר והבל בגללם . וכל אשר
 אין לו סגפר וקשקשת . וכל רג בלי קשקשת נמצא . אבל
 בלא סגפר שיהיו לו קשקשים אנו נמצא . ואין הבינה
 בהעדר שני הסימנים יחד . שאם הבר הרג באחד מאלו
 הסימנים הוא אסור . מכל שרץ המים . כל נע ונר במים
 ובימים . ומכל נגש החיה אשר במים . י"א חיות שבים ויש
 להן רגלים ותולכות על הים כחולכות בשדה . ואצלי ככל
 שרץ . (נב) כל דבר השורץ ואינו נע . ומכל נפש כולל
 הרגים וזולתם וכל הולך וכתנענע . שקץ הם . כשלא
 ימצא בסימנים אלה . ומה הוא ושקץ יהיו לכם . שלא האבלו
 בבשרם . ואת נבלתם תשקצו . אפילו במגע . (נג) ויש
 איסורים הרגרות בהם . כל אשר אין לו סגפר וכו' הוסף
 לומר לאסור מח שהוא לכלל המים באגמים ובברכות ובבורות
 וכיוצא בהם כי לא זכר רק ימים ונחלים . ואת אלה תשקצו
 כן העוף . השקצו לשון געול כי אינם מטמאם במגע . מן
 העוף . הזכיר הטמא והנותר טהור . (נד) ומפני שאין העוף
 הטמא נבר נהיה הספק ברבי הטהורים . ואמרו ב"ח מח
 געד כפודש שאין לו אצבע יתרה ואין לו זפק ואין קרקבנו
 נקלף ודורם ואוכל כל כיוצא בו אסור . (נה) ונפי פרושם
 למינה . למינו למינהו שיש באותו מין שאינו דומה זה לזה
 לא במראית ולא בשם רק לענין הסימנים שזכרו היה למינו
 נזכר בנשר שהוא הקורם וחיה נזכר למינו באחד מהכל לא
 ארבע פעמים . (נו) והטענה שאמר שהזכיר כמינהו ד'
 פעמים כנגד ד' סימני דטהרה (ג"א הטיאה) הלא פעם
 נשענם ברודם ואוכל לבד . כי יש מהטמאים שיש לו זפק וקרקבן נקלף . ועוד אסרו תרזיר מפני שהלך אצל עורב
 מפני החליכה לא בענין אחר . ואמרו מה הודים מ והדין שיש להם זפק וקרקבן נקלף . ואין דורסין ואוכלין כל כיוצא בו
 מור . ורבנו עץ ידחסו אל אמר כי עוף הטהור שואף המים בלי הברל וגם סאביל אפרוחיו . וגם זה החוק . וחנבון שנחמץ
 ולא

(פס) מנכג כעברי להזכיר הזכר וכו' . וז' דעה אב"ע ומ"ע
 וכן דמהו עם גריב לב . ר"ל שאמר הכיזב כמלכת המזקן
 בלשון זכר וכולל גם כל אשה גריבת לב שגם כן ההכדכו .
 (פו) והמפרש שלא ימצא בהרבת זכר . אב"ע הביא אלו הדעות
 בשם המפרשים . (פז) יגר בשקל ידל וגרה בשקל דבה .
 שהרשם ללל דבב . כן זה שרשו גרר מפעלי הכפל מבנין
 נפעל וזיה ראוי במלת יגר הגי'מל בשתח אלה שנקמץ מפני
 הרי"ש . (פח) גם יתכן להיות יגר נפעל בשקל יגל וכן
 ר"ל שנקמץ הגי'מל כמשפט מנחי כלמ"ד כמו שנמצא חגל
 ערוחק (ישיעו מז) שכתלמו יהיה חגלה . אבל יגל
 כמים משפט כוח בשתח כי כוח מפעלי הכפל .
 (פט) עם נבלתי יקיוון שני משקלים . כי הנפדר
 מן נבלתם ככלה על משקל נדקה ובסמוך ובכנו ישיעהו כנקודו
 אבל הנפדר מן נבלתי ככלה וזה המשקל לא ישיעהו בשמוך ובכנו
 (נ) א"כ האוכל א' מהם לא יקרא אוכל נבלה . וז' טענה
 לב"ה שהם אמרו במשכת חולין פ' ט' ובטהרות פ' א' בבהמה
 העור והרוטב והקיפה והחליץ והטעמות והגודים והקרינים
 והטלפים מנטרפים לטמא טמאת חלין אבל לא טמאת נבלות
 שלמי דעזים אינם מטמאים במגע אף אין עמדם בשר והמרו
 בפ"ס והנוגע כנבלתו ולא בצדו שאין עליו כוח בשר והרב
 טוען ואומר א"כ לפי דעתם האוכל א' מן הדברים הגל' ר"ל
 העור והרוטב וכו' כתיבו בכני עצם בלי נרוף בשר עמדם
 לא יקרא אוכל נבלה . וכן לא יטמאו בכני עצם לנוגע בהם
 א"כ העור כיון שאינו מטמא בכני עצמו למה אמרו הם בעד
 ערות הנבלות שמלאכת הגלדים יטהרם . והרי במחמרים זה
 סתרוהו דבריהם וסורו שהעור יקרא נבלה ומטמא במגע .
 (נא) והנוגע בזדון עובר על לאו וכו' וזה כנבלת בשלי
 סימן א' גמל שפן ארנבת חזיר שהזכיר הכתוב בהן בלאו הנוגע
 בזדון עובר על לא הגעו שהרי בשאר הנבלות אמר גלאלס
 טמאו שהיא נהיכת רכות . (נב) כל דבר השורץ ואינו נע
 ר"ל שאין לו סגפר וקשקשת לשוט וגם אין לו רגלים ללכת
 בקרקע המים אלא הם זוחלים ויגדו: עכ' גזון כגון קולעים
 ונחשים טמאים וכיוצא . (נג) וי"א החגרות בהם ר"ל שאמרו
 הכיזב וזה נבלתם תשקצו . הטעם לאסור פסק הסקורה
 וההנהגה בהם . כי כן בלשון חכמים נקרא לסוסר הנר .
 (נד) ומפני שאין העוף הטמא נכר נהיה הספק ברבי
 הטעורים . ר"ל שבבבת חרץ הגלות נשחכתה לשון הקדש ולא
 נשאר לנו בקבלה ברור העופות הטמאים הנקראים בשמות
 ההם ולא נוכל להכירם לכן על נד החמרא לא נאכל רוב
 העופות להיותנו בלתי מכירים בהם ומסופקים שאפשר שיסיה
 מאחד המינים הטמאים . אמנם אף בינו יבוליס לדעת ולהכיר
 כל א' מהמינים הטמאים אשר קראם הכיזב בשמות היינו
 אוכלים כל זולתם . (נה) וכפי פירוכם למינה למינו למינהו
 וכו' כן אמרו ב"ה כל עוף שנחמר בו למינה למינו למינהו
 יש בלוחו המין שאין דומים זה לזה לא במראיתם ולא בטעמותיהם
 רק בעבור שדומים בשני הסימנים כד' פנינו הם והרב טוען
 עליהם ואומר א"כ מה הנורך היה לזכור בשמות פרטיות
 עשרים מיני עוף ובארבעה מהם לומר למינה למינו וכיוצא והיה
 מספיק שיכיר את הנשר לבדו ושינרף אגלו למינהו והיינו
 למדים מן הנשר אסור כלל העופות הטמאים . (נו) והטענה
 שאמר שהזכיר למינהו ד' פעמים וכו' בא' האיה למינהו ב' עורב
 למינו ג' הכן למינהו ד' האנפה למינהו . וא' מב"ה לקח
 מזה סיוע טוט סנוכר ד' פעמים למינו כנגד ד' סימני הטמאה
 שחננו ב"ה בעופות . והרב משיב שהלא הם אינם נזקקים לבדוק
 בכל עוף טהור כל הד' סימנים אלא בקנה העופות נשענים
 על סימן א' לבד והוא כשיהיה דורם ואוכל חוסרים אותו וזה
 מפני שנמצאו עופות טמאים שיש להם זפק וקרקבן נקלף ולא
 נשאר

נחמד לנו על מה לסמוך וטוב שאמרו כדורו לא מלך א'
 הסימנים רק מלך כליכה עם העורב (נז) נזר מן אשורנו
 ר'ל סנין כבטה בעבור שהיא מגביה עוף ושינוי למרחוק
 יביטו כעוף חלי אוכל : (נח) הנון נוכף ר'ל מלשון
 עוף שכוף עוף גדול וסוק * (נט) ראה ודאה א' הוא *
 שבכאן אמר הלאה והמורה צפ' ראה אמר הלאה בשניהם א'
 (ק) שאין סר עיון בת העין מהבנים ר'ל שמחמם את
 הבנים להוציא אפרוחים ע"י הבטה ועיון המיולי ולא ברביצה
 עליכן כדרך שאר העופות ולפי זה שרשו יען הפוך מן עין
 כמו קין מן קנה : (קא) והוא בתי"ו * גם צמורה וכן ק'
 צקמן ובהסמכו ושהנה לזוא לקחה מדבר : (קב) וסבוב
 האותיות ידוע כי כן הוא דרך חכמה הנחה הלבון בחדוש
 שמות ובנין היות נכללים זה מזה וכלם נבנין מכ"ה אותיות
 וזה יהיה ע"י סבוב האותיות והפוכן ע"כ יקרה בכל לשון
 שיקרא שם א' לטני לבריס ויזמר והנה מן הפה בה ב' אותיות
 יבנו שתי היות בסבוב לא חן ואם הסבבו פעם שליש יסוב
 להיות נח ומן בה ג' אותיות יבנו ג' פעמים ב' ר'ל שם היות
 ד"מ אכס חמש שמה שאם מהא מאס ואם הסבבו שביעית
 יסוב אכס : ומן הפה בת ד' אותיות יבנו ו' פעמים ד' ר'ל
 נד' היות נכללות ואם הסבבו פעם נה' יסוב כראשון ומן
 הבה בת חמש יבנו ה' פעמים נד' ענין קב' היות ומן הבה
 בת ו' אותיות יבנו ו' פעמים קכ' ענין ה"ף היות וכן יתאר
 מזה על לזון עשור : והנה הנשמת חסבל לה ד' אותיות לי
 ג' אותיות דמות ולא יסבבו יתאר מן כל' היות נכללות
 צמורה וכשהפכנו עוד פעם לה' יסוב להיות הנשמת כראשון
 (קג) והוא שנקראה בן בעבור שפונה חכד עם חברותיה
 צמונות : המנח זה ברש"י * א"כ צריך לפרש כל שמה
 העופות שהם נגזרין מן הפעולה * א"כ מדוע לא פירש רש"י
 הרחפ מן רחמונה והלא כבר פי' גם האנפה שהיא רגזנית *
 (קד) שאם היו הכרעים סימן לטהרה וכו' לא היה מסביל
 את אלה מהם האכלו הארבה כסלעם החרגל והחגב : מללל
 שפאחר מן בעלי כרעים אינו כהאר * (קה) ואלו היו
 הכרעים סימן ליה מאמרם נכון שיהיו זמן אסור וזמן מותר *
 אבל אכסנו כבר הראינו ממש הכחוש פי' כל בעלי כרעים
 אינו כרעין * וזה הדי' מיניס סוכר לכן מאמרם אינו נכון פי'
 ולק חסול גזם גבים וכיוצא אפילו שיהיו לו כרעים אינו כהאר
 (קו) והנה למינו למינה הכומר טענה לב"ה * פי' הם אמרו
 צמ"ש הכחוש בפומה למינהו למינו שאינם דומים זה לזה לא
 צמראית ולא צמ"ש והלא מיני הארבה דומים זה לזה ועכ"ל אמר
 צמ"ש הכחוש למינו מללל שיש בכל א' מיניס שונים דומים
 בחכמת ארביהם וצמראיתם * ולא צמ"ש * שהרי סימן
 הארבה ענין הכרעים אינו סימן כי יש בעלי כרעים ענין
 אסורין * (קז) פי' יש חבדל בן עמח לקדש * צמ"ש
 כגישה * פי' כגישה ע"י אצטני בקדש לא חסבב כגישה
 כמוכח לעיל שאמר ולא יגעו אל הקדש וכבר הם היו נוגעים
 ע"י ציטני כששאל את הארון ע"י כבדים * אבל צמ"ש
 כגישה ע"י ביוטי תקרא כגישה : (קח) ואם לא הזכר *
 ר'ל אע"פ שלא הזכיר הכחוש רחיצה אלא אמר יטמא הנה
 הטהרה מן הטמאה א"א בלי רחיצה (קט) ואם הייתה הכונה
 וכו' מנגד לב"ה שאמרן שאכור כגישה הטמאה אינו רק בעבור
 מקדש וקדשו * והטענה להם שאם הייתה כונה הכחוש
 שהנוגעים בא"ה לא יטמאו היה לחוב ולא להלל לא הטמאו *
 (קי) והנה נכללת בהמה טהורה וכו' דכתיב בזה הפרשה
 למטה מזה ופי' ימות מן הבהמה חסד היא לכם לראכלה וכו'
 חייב כנוגע נכללה טמאה עד הערב ולא הזכיר רחיצה
 וכן באוכל ובנשא הזכיר כבוס בגדים וטמאה עד הערב ולא
 הזכיר רחיצה וצפ' אחרי ימות שפ' וצאר מה שפחם נכללן
 והמר וכל נפש אשר תאכל נבלה ושרפה בלזרע ובגר ושנס
 בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב הרי שדברי חז"ל חורה למדים
 זה מזה (קיא) ובנושא מזכיר כבוס בגדים וכו' וגם צריך ללמוד
 מן ק"י כי אחר שבגדים נריכים כבוס כ"ש בשרו צריך רחיצה
 (קיב) וזה לכך הטמא * לא פרט מ' שרעו וכו' ר"ל לא
 בעבור זה פרט הק' כרעים שהם אינם נכללים במאמר וכל
 הולך

ולא נאכל רק שנודע לנו בברור * את הנשר ידוע *
 ודחוק שיהיו שמות העופות נגזרים כמו שאמרנו
 (נז) נשר מן אשורנו (במדבר נד) : והלא הנון שרש *
 והקדמו שהוא מלך בעופות : ואת העזניה : (נח) א'
 הנון נוסף : ואין צורך * (נט) ראה * ודאה אמר הוא *
 ור"ש ורל"ת משמשים ואת כל עורב ידוע * למינו : שאלו
 הם לחלקים רבים דומים : ואת בת העונה * אלו היה
 המעם בעבור לאסור ביציה מה טעם ואכל כבנות יענה
 (מיכה ח) : ואין עוף טמא שיהיו ביציו טהורים : ונקראת
 בן אול * בעבור התולדת (ק) י"אין סר עיון בת העין
 כהביצים : ואת החמם : י"א זה העוף עומד חצי שנה
 במורה וחצי שנה במערב : הנץ : הוא הפורש כנפיו
 לתילן : הקאת : הוא הקיק * (קא) והוא בת"ו *
 ובסמיכות יבוא הק"ף בשוא * וההנשמת * נזכרת גם
 בשרצים שהיא יולדת ומינקת כמו העכבר * ונזכרת גם
 בעופות שהיא מעופפת * או הוא מין אחר : (קב) וסבוב
 האותיות ידוע * החסידה : היא הבאה בזכנים ידועים * גם
 חסידה בשמים ידעה מעוריה (ירמיה ק) : (קג) והואמר
 שנקרא בן בעפור שעושה חסד עם חברותיה * א"כ החס
 מרם : וכל א"ה דברי לח * האנפה * בחסרון ו"ו *
 הדוכיפת : י"א הוא תנגרת חב' : העמלף * הוא העוף
 הסיבב בלילה * כל שרץ העוף : העוף הוא ששה חלקים *
 דארבעה נזרתי : בי הנה זכר המין הראשון שהוא טמא *
 והנשאר טהור * הנה הוא שני חלקים * ושרץ העוף
 ארבעה חלקים * הא' שהולך בארבע רגלים * כגון זבובים
 ויהושם ודבורים והצדעה וכיוצא בהם * והשני שיש לו ארבע
 רגלים ויש לו כרעים : והוא יחלק קצתו אסור וקצתו
 מותר (קד) שאם היו פרעים סימן לטהרתו לא היה כבאר
 המורה בשם : כמו שפירש והולך * א"כ הנותר מדם
 טמא ואפילו יתנו לו כרעים : זהו החלק השלישי כלומר
 הנזר : והדביעי שרץ העוף שיש לו ארבע רגלים ואינו
 הולך רק ע"פ לבר * אשר לו כרעים וכו' לו הקרי הוא
 העקר * וי"א פהיו קמון יהיו לו כרעים * ובהתגדלו יפלו
 ע"כ בתיב וקרי * והוא זמן אסור וזמן מותר * (קה) ואלו
 היו הברעים סימן היה מאמרם נבן * ממעל לרגליו *
 קריב לצוארו * והוא כמין רגלים וכלם ירחוק וכדלג *
 (והוא הקריב) : ג"א והוא לטהר ברם * קר ב מלשון ותר
 ממקומו * (איוב נז) וירג גיים (חבלקו ג') : והם שני
 בני גים : והרשעים וההרגול * גם הם כמין רגל וארבע
 (קו) והנה למינו לפינהו הנזכר טענה לב"ה : והנה אכלם
 שיכנסו למים חיים הפך הרגים : ויש אכזרים גם הם
 באמפה כן ואופף שללכם אופף החטיל (יציע נג) * והן
 הטעם בלי מלח * ולא לה הטמא * דגש המי"ת להיות
 לחי"ו התפעל * כלומר יהיו טמאים אם יגעו בגבלתם של
 אלו שהולך ומבאר * לכל הבהמה אשר היא מפרסת
 פרסה : ואינה שמעיה לכן אמר בשנן ודבריו ופרסה לא
 יפרים * החת השפוע * והבהמה הנובחה פה כגון סוס וחמור
 ופרד * וכל הולך על כפיו * וי"ו וכל גליה * אל ולאית
 הטמא * על כפיו * כאדיה וכלב זואב ודוב וכדומה להם *
 הנוגע בגבלתם * אפילו על ידי אצטני * ואין לשעון כי
 נמצא ולא יגעו אל הקדש (במדבר ד) והם נושאי הברים *
 (קז) פי' יש כבדל בין טמא לקדש * כמזכר ונגע * בגנפו
 (חגי ב) * והנה יגע האיש בעצמות אלושע * (מלכים ב'
 יג) * והנושא חמור מרגוע * על כן צריך כבים בגדים *
 יטמא * עד ערבת השמש * ונראה שהכתוב סתור לגעת
 באלה הזכורים רק צריך שירחץ בשרו במים בערב *
 (קח) ואם לא הזכר * (קט) ואם הייתה הכונה שלא
 יטמאו באלה היות כהוב ולא יאיה לא הטמא * (קי) והנה
 בגבלת בהמה טהורה עד הערב ובאר במקום אחר וכל נפש
 אשר האבל נבלה ושרפה (ויקרא יו) * וכלומר פחים * מן
 המפורש * (קיב) ובנושא מזכיר כבוס בגדים כ"ש בשרו *
 טמאים הבה לכם * אע"פ שאמר ולא לה טמא * אמר דין
 היא להתרחק ממגעם רק באנס והכרה * אמר אבילהם מאן *
 פתוב

מכתוב זאת החיה אשר האכלו : ככלל הין למדנו לאו : ועוד אם הניגע ש"א ק"ו האיכל : (קי"ב) וזה לכם הטמא בשרץ השרץ : לא פרט שמנה ערצים שאינם נכללים בפסוק וכל הילך על בפיו . רק שאלו כנהגם לילך בבהים ובמיהם מטמאים כלים יאכלים ובשקין . החלד : שמות אלו אינם נודעים בכרור . חלד . י"א הוא דנמצא בחוף ולא במרינה מעט גדול מן העכבר . ובערבי כלד . והעכבר . הוא הנמצא בבהים . והעב הוא אל ציב : והאנקה . הוא דנמצא בחורי העפר בשדה כמו העכבר . והכח . זנבו ארוך כמלוא קומתו . ונמצא בנזוח ובשירות : לשאה : גם לוח זנב ארוך : והולך על הבהלים ועל הצורים גדול מהנשמה : והזכיר למינו בצב לבדו . כי יהי מן הרומים לו . כמו כל עורב למינו . כל הנוגע בהם במותם . אחר כזהם . וכל אשר יפול עירו בהם במותם . סיקרם והוא מואהר ומעמו וכל אשר יפול בהם במותם עליו מכל כלי עץ ישמא . מהם . מאחר מהם . ואמר עליו . ללכוד שאם יהיה בין השרץ הנפל ובין הדבילי כיניני שהיא על הכלי (קי"ג) ישמא גם הכלי . (קי"ד) ונשתבש האיבר אם נפל שרץ בצרו של כלי ויגע בו או לפל הכלי על השרץ לא ישמא . (קט"ו) והיא כל הנוגע בהם ישמא . (קי"ו) ועוד כתיב עליו מטח מנשה (במדבר 3) . והאיפן הראשון הוא הנכון . ועדות גאמנה והרכבתם את שלמה בני על הפדרה (מלכ"א ח) והלא בין שלמה זבין הפררה דבר אמצעי . ואם יהיה כלי או דבר אחר ותחתיו רבדים מקבלים מטמא כלם מטמאים כל אשר דוכב זה על גב זה . (קי"ז) אם יפול השרץ על דעליון . אבל אם יפול בצר הכלי אשר למטה או אשר התחתיו יהיה השרץ הוא לכדו יהיה טמא וכל הרוכבים עליו מהורים . מכל כלי עץ . אפילו העשוי מעלי העץ כי יעשו כלים מערי המרים זולתם . או בגר . העשוי מרפשתן או כן הסיך ומצמד לבמשי . (קי"ח) ההפיר . (קי"ט) ואשר הוא צעוף ומצנפת ואבנום . שגאבד ואלה הבגדים אשר יעשו . (שמות כח) . ופרשו עליו בגד ארגמן . (במדבר 7) (קכ) ותכלה העדה בליה (ישי"א סא) . וכולל בה שאינו ארוג כמו בחנה עיר (בראשית ח) או עור . טעמו כלי עור . כגוף הנארות זהם עליום וכר וכסת . כי העיר עצמו אם לא יהיה כלי אינו מקבל טמאה על רעה רבים . או שק . והלא הוא בכלל בגד . וילבש שק (אסתר 7) חגרו שקים (הויכ"ד) אלא הוכירו שאם יהיה הסיך והמשי והצמר כטיה לא יקבלו טמאה ער שיארנו . ושב ואמר כל כלי אשר יעשה מלאכה . להפיל גם הכגר והעיר והשק בשם כלי . וגם אשר לא הזכר . בכלי הכתיה . או כדו להזכיר אשר יעשה מלאכה בהם . שיצאו מזה הכלים שאינם ראויים למלאכה . (קכ"א) ואם נשעו בשם וטמא כל הנקרא בשמו כמי כלי השד והמפתחות והמנוניות והשלחנות ועכברי הזהב והכספרים . (קכ"ב) והכלבא והסלכות והמאונים והקולטום והמחרוזת והיעים וכיוצא בהם . וגם הספיניוה שנאמר ובכלי גמא ישי"א יח) ונקרב את קרבן ה' איש אשר ניצא כלי זהב אצורה וצמיד (במדבר 3) . וב"ח אינם מטמאים הסולם והכפינה . וגם שערו בשעור ג' אצבעות ארך ורחב ג' אצבעות ולכפיה . וזה במנהגם בשעורים . והקראים מטמאים הסולם הנעקק לגב מוולגרו ואצלי אלה הפסוקים . קצתם כאור לקצתם . והנה הכתוב כמפרש כי הנוגה בכלים המשתמשים . ופרש אויה כלי ישבר ואויה כלי יצא לירי מהרה . ואויה כלי ימנא לבדו . וכן האכל והמשקה . והנבין לרמזא כלי שכל ישראל מודים באסרו לא כל אשר יקרא כלי . כי יצא בדבר כל השכב אשר ישב עליו הזב (ויקרא טו) ולא נאסר החבן הנושם חרתיו או האברה . (קכ"ג) במים יובא . כללו ולא קצתי . כמו כי היבאו בית יוסף (ראשית מג) . וטמא עד הערב וטהר . בעריבת השמש . וכן ובא השמש וטהר (ויקרא 23) (קכ"ד) ואינו וטהר יומא . ופעמים בצורת ופעל יבוא בצורת העבר . ויגזר על יסין ורעב (ישי"א ט) . ופעמים בעתיד ואבל ושבע ורשן . דברים

הולך על פמיו פי אלו השרצים הולכים ג"כ על פמיהם ונכללים בפסוק ההוא חלל הטמא ספרטס הכתוב הוא להיותם נמצאים בבתיים ובכרוב יקרו מקרי טמאה : (קי"ג) ישמא גם כגלי . ר"ל אצ"פ כנכל הכרץ על דבר אמצעי כהיה על הכלי ישמא גם הכלי אשר החח ההמצעי ההוא : (קי"ד) וכמהכ הלוותר וכו' שזכ המפרש ממאמר וכל הדבר יפול פניו ממלה עליו פירש כן שאם יגע הכרץ מנד הכלי או מחסרו לא יקבל טמאה . והרב סוהר זה במ"ס (קט"ו) והלא דבר בפסוק הראשון דמר כל הנוגע בהם במותם ישמא ובמלה הנוגע נכללו אדם וכלים וכן במלה הנוגע נכללו כל מיני גישה בין מעליו או מהחריזו או מגדו . (קי"ז) ועוד כתוב ועליו מטח מנשה . עוד גם מזה טענה להומר הנ"ל שהיה מלח על השמש אל מה שבדד דבר אחר וכמוך אליו ולא עליו ממש . (קי"ח) אם יפול הכרץ על העליון . כי כן הורו החכמים שטמאה הב"ח יורדה כמטה הפך טמאה מה מן החדש . ולכן אם יפול הכרץ על העליון יטמאו כל הכלים מה שחקה העליון ואם יפול הכרץ לכלי ההחתון הכלי ההחתון לבדו אסור : ומס שעליו לא ישמא . (קי"ח) ההפור . שב אל הבגד : ר"ל הבגד ההפור מאוזה מין סיכה . (קי"ט) ואשר הוא צעוף וכו' ר"ל גם הדברים הכלהי הפורים רק סיכוי ארוגים לבד גם הם יקראו כלים ויקבלו טמאה ממ"ס ופרשו עליו בגד ארגמן והוא ארוג לבד ואינו הסור ונקרא בגד . (קכ) וככלה העדה כלים . מכלן ככל הבגדים והעדיים מקבלין טמאה שנקראו בשם כלי : (קכ"א) ואם נשען בשם : ר"ל אם נשען על מ"ס הכתוב כל כלי יהיב טמאה כל דבר שנקרא בשם כלי חבל אינו כן רק הכתוב שם ב' הגאים בדברים המקבלים טמאה הם שיקרא בשם כלי והב' טעמה בו מלאכה : ואם יהיה כלי ולא יעשה בו מלאכה לא יקבל טמאה וכן אם יעשה בו מלאכה ולא יקרא בשם כלי לא יקבל טמאה . (קכ"ב) והכלבא : כלל שהוא סולם מסומר וכלהי כעמק והאמר והסולמות כן בלהי מכומרין . ואני חפשיה זו המלה ולא זכיה למלאכה והנוגע לדיעה רק בדרך כבוד אומר אני שאשר לקחה הרב מלשון ערבי שהיא קרובה ללשון העברי ויהיה מנ' שלבוה הסולם בחלוף שי"ן כמ"ך כנכוג בלשון ערבי . (קכ"ג) במים יוצא כללו ולא קצתי . ר"ל כלזה לא אמר הכתוב במים ירוחץ או כיוצא בזה אלא אמר יוצא שיהיה כלו מרוחץ ומשטוף היטב ומנגד לב"ה דייקו להוציא מזה המאמר טבילה בעקוב : נהנה במקום אחר אמר ורוחץ בשם במים : ח"כ כלל ח' בין שיבוא הדבר הנטמא במים בין שיבואו עליו מים . (קכ"ד) ואינו וטהר יוצא : ר"ל שמלת וטהר התאמר בשם אמור ככהים אינו מוכב אל השמש אלא הוא מוכב אל הטמא . ומנגד בזה לב"ה כמה שדרשו בגמ' יבמות משתק ובה השמש וטהר הכתוב בשם אמור בגמ' החכמים והאמר וטהר יומא ר"ל מלה ישבר שב אל השמש לא אל הסמא והוציאו מזה סמך ואמרו כי הפילו טבקה השמש לא יאכל הכתן מן הקדשים עד סור האור נכללו משולי הרקיע . והרב עובין שהרי הכתוב כאן בטמאה כלים וטמא עד הערב וטהר ואין כאן זכר מלה שמש שכתוב מלה וטהר אל השמש ח"כ הוא יבוא אל הטמא שר"ל וטהר הטמא בעריבת השמש . וכן כותב ובה השמש וטהר בשם אמור מלה וטהר הוא שב אל הטמא ולא אל השמש : וכבר גם הראש"ש בשם אמור בשם זה הפסוק כתר דברי חכמיו ואמר ז"ל ידוע כי וטהר שב אל הטמא כמו וכפר עליה הכתן וטהרה : כי חין בפסוק זכר יום : רק חז"ל השתקו הפילו טבוח השמש לא יאכל עד סור האור ושמו זה הפסוק לא נאמנהא כהער פירשה בפסוק לשם נכרי ע"כ אמרו וטהר יומא עכ"ל . (קכ"ה) שזו היא טהרה . ואין לו טהרה במים כשאר הכלים אלא הורה הכתוב ואוהו הכתוב ואחר שיבצר לא ילל לכל וגם שבריו טמאים ואמר הרב שזו היא טהרה לדרך גומא לנגד לדעה ב"ה שאמרו בכלי חרש ששבריהו היא טהרה ודברי חכמים טהורים . (קכ"ו) וי"א שזו טמא ולא מגבו : ר"ל הס ב"ה שאמרו שאין כלי חרש מקבל טמאה מגבו אלא מחוכו . כל אשר בחוכו ישמא ח"כ שכתב לא נגע לא בכלי ולא כמה שכתבו קודמ' וקצת

(דברים לא) שפירושו וידשן, וכל כלי חרש, והוא בכלל וכל כלי אשר יעשה מלאכה ברם, אלא יצא מן הכלל להורות על שבירתו (קנה) שזו היא טרדתו, ואמר אשר יפול מהם אל הים, שאם היה בתיבו כלי אחר שאינו כלי חרש יטהר במים, וכלי החרש ישבר, (קנו) וי"א בתיבו נטבא ולא נטבו, שאם היה הביאכל בצד הכלי ונפל השרץ על הכלי לא יטבא אותו שבצד הכלי, וכן אם נפל השרץ במאכל לא יטבא הכלי עצמו, (קנו) ואין תיבו הנאי בטבאיהו, כי הוא ביהר הכלים שנאמר כל הנוגע בנכרתם יטבא (קנה) וכתוב בזב וכלי חרש אשר יגע בו הוב שבר (ויקרא טו), ככל האכל אשר יאכל אשר יביא עליו מים (קנט) אפרו ב"ה כל השעורין שבהורה שערין כויה חוץ כמטבא אכלין ששנה הכתיב כמשמעו ושנו החכמים בשעורין, (קל) ואמר אבהו באי שנויא אמר רבי אליעזר שאמר קרא מבל האכל אשר יאכל, (אבל הבא מחמת אוכל), ג"א מאי כתיב אשר יאכל, להוריע טעם אבל הבא מחמת אוכל, ואמרו זו בוצת הרגולת, ופירוש שנויא דרבי אבהו אמר רבי אליעזר הדין הוי דליכתוב קרא מבל האכל אשר יביא עליו מים, אמאי כתיב אשר יאכל, אלא להודיע טעם אבל הבא מחמת אוכל, (קלא) וידוע שהאכל בעברי על שני פנים, אשר הוא נכון לאכילה או הפכו, והיה האכל לפקדון, (ראשית מא), לשאל אבל לגבשם, (הליס פח) ודין הוא לומר אשר יאכל, (קלב) ועוד נמצא מבל אשר יאכל, (קלג) ודבני יפה ז'ל אמר כי האכל שם מוסגל ומאכל שם כלל, (קלד) ומה געשז במאמר ואל כל מאכל, (קנו) והוא פרט שפל מן האכל, וכתיב למה אכלם בעתו (תליס קד), והוא בולל פרי ועשב וזולתם, (קלס) ואמר דבני יוסף הרווח כי זה הפסיק דבק עם אשר לפניו, כמו לאברהם למקנה שדבק עם בכל גבולו סביב (ראשית כג) ונכון דבר, כי הדעה בו האכל שנמוג במים ונמצא בתוך בלי-חרש אותו יטבא, ולא אכל שלא בא עליו מים, וי"ל מה שאמר בכל כלי יטבא (קלו) כולל המאכל והמסקה, והאמר כל אשר בתיבו יטבא שאר רברים המקבלים טבאה, וכל מסקה בולל כל מיני משקה ליין ולמים ולמי רמונים ומי כל הפירות והביסר (קלז) והמורים וכיוצא בהם, וקצתם אפרו שבעת מיני משקה הם, והם חוין והשמן והמים והחלב והחלב והחם, וזה בעבור מצאם בהם לשון שתייה, כי בימים כתיב השקיני נא מעט מים (ראשית כד) ובין ישתי יין נסיכס, (דברים לב), ובשמן משחה שמנים, (ישעייה כה) ובטל וימץ טל מן הגוה, (סופטים ו) וברכש ויניקתו דבש כסלע, (דברים לג), ובחלב ותפתח את נאר חתלב והשקתו (סופטים ד), וברם ושהיהם רם לשבון (יחזקאל לו) (קלח) והנה שבחו טעמים רטיני, (שיר ו) שהוא בדרך מרובי עמי (סמוא כנג), שהדעת בו כדבי עמים, (וכשם שעושים עמים מן היין כן עושין מן מי הרמונים, קלט) וי"ל שהוא העם מוסב אל היין ורמוני עיר מערי ישראל, שנאמר ועין ורמון, (יהושע טו) ובעבור

השרץ באוירו של כלי טמא חכ הכלי והכלי חוזר ומטמא חכ מה שבתיבו חכ"פ טמא כתיבו לא נגע בשרץ חלל נכנס באוירו ח"כ לדעהם חס נגע המאכל לנד כלי חרש מגבו לא יטמא, ועוד גם בתוך כלי חרש לא טמאו ב"ה חלל מחלל ומסקה חבל לא כלים אחרים טיבו כתיבו שהם דרשו טמאמר מכל האכל אשר יאכל הוא מוסב לעיל למ"ש כל אשר בתיבו יטמא ממאכל ומסקה טיבו בתוך כלי חרש ונכל לאוירו טרץ יטמאו מאויר כלי חרש וחין הכלים נטמאים מאויר כלי חרש לפי שהשרץ חב הטמאה והכלי חרש נטמא ממנו הוא ולד הטמאה לפיכך הכלי חרש חינו חוזר ומטמא כלים שבהו וכן לדעהם חס נפל השרץ במאכל הנמצא בכלי חרש בתוך הכלי חרש יטמא המאכל ולא יטמא הכלי עצמו: (קנו) וחין הוכו תנאי בטמאהו, וזהו היה טענה הרב להם, כי מ"ט הכתוב בכלי חרש חל הוכו חין הרצון שהיה טמאה כלי חרש מטמא שאר הכלים חלל כמו שאמר הרב לעיל טמאמר כן להורה שחם היה בתוך כלי חרש כלים אחרים בלתי חרש ינאו ליד טברה שלא כאמר הוואיל וכלי חרש לא ינא ליד טברה כן כלי חרש אשר בתיבו נדון כמטבא כלי חרש (קנה) וכתיב בזב וכלי חרש אשר יגע בו הוב יטבר, שהרצון בזה הכתוב כל נגיעה במטבא בין מטבו בין מגבו ח"כ הוא קדן עצמו גם בטמאה טרנים ובשאר הטמאות: (קנט) אמרו ב"ה כל השעורין שבהורה שערין כויה וכו' ר"ל לדעהם כל טמאות הנכללות לטמא ולנוגע ואוכל רגו חכמיים שער טיבו הדברים הנוטמאים כויה חץ מטמאה חכלין המקבלין טמאה מן הדבר הנוטמא לא יקבלו החכלין טמאה חלל כתיבו כשעור בינה לא פחות: ויש מהם חומרים שאין האכל הנטמא מטמא לחארים חלל ח"כ יהיה האכל הנטמא כתיבה: (קל) ואמר חככו וכו' ר"ל הקסה ר' חככו קשיא ושאל מהו הכויה טמאה הכתוב במשנת טמאה חכלין משאר הטמאות חמר ר' אליעזר זה הירורן, ממה שאמר הכתוב מכל האכל ולא טהק בזכ, כי חמר שאמר מכל האכל היה הענין מובן וח"כ מה הוא הכתוב חרשו מאמר חמר יאכל כתיבה דבור מותר ח"כ לא נכתבה חלל לדרוש ולהודיע שהרצון חכל הבא מחמת אוכל, ר"ל טיבו שער המאכל המקבל טמאה כשעור הדבר הנאכל לחדס האוכל צבת אחת, וטעמו חכמים שאין ביה כתיבה מחזיק יוחר מצינה הרגולת, ומ"שופי' כתיבה דר' חככו קדן כויה וכו' ר"ל קדן היה טיבו הכתוב מכל האכל וכו' חמאי כתיב, ר"ל ולמה כתיבו וכו', (קלא) וידוע שהאכל בעברי על ז' פנים וכו' חל' מה שהוא דבר מחזקן ועובן לחכילה, או הככו ר"ל האפן חכ' שיאמר חכל על בלתי מוזמן כגון מימי דגן וורטונים ולכן קדן היה שיאמר הכתוב חמר יחכל להנזיח המזון הכלי מחזקן והכלי משתנה מבריחהו שהוא לא יקבל טמאה, ולא טיבו הכתוב במאמר חמר יחכל לחט שער בכתיבה כמו שדרשו הם, (קלב) ועוד נמצא מכל מאכל אשר יאכל, חס המאמר יוחר כולל מהנאמר בתיב חכלל מוזמן כל הב"ה ונאמר בו חמר יחכל וח"כ מה יוכלו ב"ה לדרוש בזה, נמצא שכתב כן לחוספת באור, (קלג) ור' יפח ז"ל חמר שהאכל חס מוסגל, ר"ל למאכל מוזמן, והאכל חס כולל גם הכלי מוכן, (קלד) ומה נעשה במאמר חל כל מאכל, שכתוב בחגי חמר חמר חל הלחם חל הנייד חל חין חל שכן חמר חל כל מאכל והנה הוא חס מוסגל על פרט

מן הפרט, ור' יפת חומר שהוא חס כלל וכן להבין זה לחת חכלס בעתו הוא כלל גבוה ור' יפת חמר שהאכל חס מוסגל ח"כ חינו כדברי רבנו יפת חלל חמות חכל ומאכל חס חמות נרדפים ויחמרו טיבה על הכלל וגם על הפרט, (קלה) וחמר ר' יוסף הרוחה כי זה הפסוק דבק עם חמר לכניו וכו' ר"ל במאמר מכל האכל וכו' הוא מוסב לכסוק וכל כלי חרש וכו' ללמד שהאכל הנמצא בכלי חרש יטמא בהגוי טיבו עליו מים, להנזיח האכל חלל כתיבה מבריחהו שהוא לא יקבל טמאה חכ"פ שכלי חרש יטמא וטעון שבירה עכ"ל האכל שתיבו חס וכל כלי חרש חלל הוא מוסב למה שלמטה וסוף הפסוק במאכל והמסקה, לפי זה הפי' מאמר מכל האכל חינו דבק חל כסוק, וכל כלי חרש חלל הוא מוסב למה שלמטה וסוף הפסוק שאמר בכל כלי מוסב לכתיבה חל האכל וחל המסקה, וזהו מה ינאו ל' יחיד על רבים וכתיבו ראו יטמאו גם האכל גם המסקה, (קלו) והמורים, פי' מי כדושין ובלוקין של ירקוח ודברים אחרים מוכזים בחומץ או במלח עם מים שלא ירקבו, ובלשון מדי טורטו, (קלס) וכנה שכו מטיס רימוני, כנמצא בו לבן שהיה עגול שראש הפסוק חשך מין חרקה ומלח חשך מוסב גם חל עסיס הרמונים וב"ה לא שמו שאר מיני משקה כגון מי זיתים ומי רמונים לתיבה מכתרי הטמאה ונתח כשצפה כתיבו לעיל, שכן דרשו בפסוק וכל משקה וכו' יכול מי זיתים ומי רמונים ושאר כל מי פרוח יהיו מכתרים ח"ל מים, מה מים שאין להם לוחי ונאו חלו טיב להם, (קלט) וי"ל שהוא העמים וכו' ר"ל חכ"פ טלפי ח' כשירושם העמים הוא חס חל

זבעכור היות היין נכבד באותו מקום הזכירו :
 (קמ) ואתה משקה לא יאמר כי אם על ההון , וכאמר
 וכל משקה , לאסור משקה העשוי מהמה והעשוי כרובש
 וכיוצא בו , והשן והרם והרובש באים בכלל פלה מכל
 האכל , כי ברוב רבש מצאת אבול דך (תשלי כה) ,
 אכלו משנים (נקמיה ס) ואבלה בעשר דגנך והירושך
 ויצהרך (דברים יד) , וכל דם לא האכלו , (ויקרא ג) ,
 ולמדנו ממארים ככל הנוגע בהם ישמא , (קמא) ולא הזכיר
 הכתוב מכל האכל אשר יאכל , אלא ללמדנו שכל דבר
 המשהנה מבריותו יקבל טמאה , כי כבר אמר כל הנוגע
 שיטמא , (קמב) ולמדנו שהמים והאש אם הם מטהרים
 לכשיבוא אכל בהם יביאיהו לידו טמאה , לפי שהם משנים
 הדבר מבריותו , והנה כל המשנה אותו וביאיהו לקבול
 הטמאה , כגון שיטמא פחיטה אסיפה , מליחה , טחינה ,
 אש , ומים , וסימנס אש"ש אסח"ס , ובהערב האכל במים
 גודע אסורו , והרגים והארבה והסלעם באסיפון , והחטח
 זהשערה והשיבשמיין והחרדל וכיוצא בהם נשילקה אותם
 באש : והיותם וכיוצא בהם נשיומלחו או שיבוא לידו
 פחיטה , והבהמה והעוף והחיה כשיושהנו , ולא ידמה
 הקמח בשוטשמיין הנהונים והיותם וכיוצא בהם , כי הקמח
 ואם הוא טחון איננו כאכל , ולכן המשילוחו החכמים עם
 העפר : ורבים אמרו וכל משקה אינו כולל המים , כי
 המים מטהרים הנטמא ואינו מקבל טמאה רק אם יתחלף
 מצורתו או יכונן או יתחף רוחו : (קמג) ואחרים אמרו גם
 המים בכלל וכל משקה אבל יצאו במלה אך , הגור
 זכרים : אמרים מטיט ומחבר ומחברים לקרקע , (קמד)
 לכך אמר יזהר שיהרסו מבנינם , (קמה) ומלה עליו היא
 לתגור , שאין לתגור הוך שאין קרקעיתו כמנו , והנה באר
 הברוב לכל העשוי מהחמר שלא ביד ישרב בלי חרש אלא
 גם תגור זכרים שהם עשויים מהמר ואפילו שאינם נעזקים
 אבל הם למוקד אשר יבנו השבשלים ומעמידים עליהם
 הקדרות גם הם יוהצי בנפול השרץ עליהם , וטמאים יהיו
 להם , שלא יהיו לצורך בנין אחר , עד שלא תאמר שביניהם
 היא טהרתם , ומלת יוהצי כמו מלהעות כפרים , גהוץ ה'
 (הליס נט) : אך כעין ובויר מקוה מים יהיה טהור , מעין
 כולל המים הנובעים מי נהל וזי באר , ובויר : הוא הברוי
 בנין הברכות , והאר הבור במקוה מים כי יש בור ואין בו
 מים אשר בבית הבור , (שמות יב) וי"א שהוא דבר וי"ו
 וטעמו יבור ומקוה מים , (קמו) וטעם מקוה מים הם
 המים ההווים בכל כלי : והער ועל כל מקוה ביביהם :
 ששב ופירש והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצם ובאבנים
 (שמות יב) (קמו) ורבנו יוסף הדואה ז"ל אמר כי כלת
 אך ללא העזת שאינה תנאי וכל משקה , שאם היה כן
 היה אחריו כמנהג כל מוהגה : לכן וכל משקה איננו כולל
 רק המים המשתנים מצורתם ואמר החכם הנזכר לא אמר
 הנהיב אך מעין (קמח) אלא בדרך וה' יסדה לח :
 (במדבר ל' , להסיר הספק) : (קמט) כי הברע כוונה כי
 אשר לא יטמא הוא טהור , (קנ) ונוגע בנבלתם , אפילו
 בתוך המים יטמא , ויר דוד הנשיא ז"ל אמר להפריש
 הכתוב בין הכלי ובין המים (קנא) שאין המים כאהיל כמו
 הכלי לכך הוסיף ונוגע בנבלתם : (קנב) וי"א המים
 הנוגעים בנבלת יהיו טמאים : וכי יפול בנבלתם על כל
 יע

האר ליון משוכח של עיר , רמון עכ"ז לא ימלטו ב"ה מן הכפיסה
 מזה אחר , (קמ) והמחה משקה לא יאמר וכו' ר"ל אפילו
 בדבר שלא הזכיר הכתוב לו לשון שהיה צריך ללמוד ממאמר וכל
 משקה כל דבר אשר מטבחו ומדרכו לזיהו שהיו לא הנחש
 למע שיכר הכרוב בהם ל' שהיו ונזמא הכאר , שהנה מנאנו
 בכחוב ב"הום הדברים שמזכר בהם שהיו צימר בהם גם לשון
 הבינה כמו שמביח הרב השמן וכדס , וכדבש האם בשביל זה
 צימר שהם לא יכירו הטמאה : (קמא) ולא הזכיר הכתוב
 מכל האכל וכו' ר"ל מה שהזכיר הכתוב מכל האכל וכו' לא
 הזכיר לדבר אחר אלא הציא מכלל הטמאה את האכילים שלא
 נטהו מבריותם , וללמדנו שכל הדברים שיהנו מבריותם
 יקבלו טמאה , שאם לא כן לא היה צריך להזכיר זה , כי כבר
 באמור הכתוב כל הנוגע בהם טמאים יטמא היינו למדים מזה
 גם טמאה אכלין ומשקין , (קמב) ולמדנו שהמים והאש וכו'
 ר"ל אש"ש שלמדנו מן הכתוב שהדברים במסירות הטמאה הם
 מים ואש דהכיב בשבי לדין כל דבר אשר יבוא באש העבירו
 באש וטהר וכו' (כ' מטיח) וכן המים דהכיב בכל הטהרות
 ועכ"ז הורה הכתוב במים שאש"ש בהם מטהרים העמא עכ"ש
 לכשיבוא הכל במים יכשירוהו ויכינוהו לקבל הטמאה כנה
 מן המים למדנו גם על האש מפני שהסבה קימה והיא משנים
 הדבר מטבחו , וח"כ נקיש לאש ומים גם שהר דברים כמלאה
 משנים הדברים מטבחו שיכיו גם הם מכשירים ומכניס לקבל
 הטמאה , וכס חמ"ס חס"הם (קמג) ואחרים אמרו וכו' הם
 ב"ה שלדעת המים ההלואים מקבלים טמאה וכללים במאמר
 וכל משקה כמו שראית שמנוכו בחור ז' משקין , אבל המים
 הכללי תלושים ינאו מן הכלל במלה המעוט דכתיב אך מעין
 וכו' , (קמד) לכך אמר יוהץ , ר"ל שלשון נחיה יאמר על
 הרוס הצנין מיסודו ולפיכך חסור זכרים ומחבורים בקרקע
 הורה הכתוב בהם שיקבלו טמאה וינהו ויחרסו מבנינם , ולא
 דעת האוירים , שלכך התור וזכרים כנעשקים ממקום
 וכלהו מחבורים בקרקע יקבלו טמאה , שאלו היה כן היה חומר
 ישר או יסחה וכיוצא , (קמה) ומלת עליו הוא לתגור , ר"ל
 וכנוי עליו מוסב אל התגור , ובא כנוי קודם הדיעה , ולא
 אמר הכתוב אל הוס כמ"ס בכלי קרש מפני שקרקע החסור
 איננו מעממו ח"כ כשיפול השרץ על קרקע החסור לא יטמא
 החסור מן האויר שכתובו אלא כשיפול השרץ על החסור ענמו
 מגביתוהו או מ"ז , (קמו) וטעם מקוה מים הם המים
 ההווים בכל כלי , לפי זה הפירוש שמאמר יתקוה מים צריך
 בוי"ו הנוסף הוא בשני ענמו איננו תאר , לבור וכולל המים
 הנמצאים בכל כלי שנס הם ינאו מחתה וכל משקה ולא יקבלו
 טמאה , והראיה שמקוה מים יאמר על מים אשר בכלים הכרי
 במכה דם אחר אמרו על נכרוחם על יאורכים ועל אגמיותם
 לא נאמר דבר אחר וזלף שיכוס מקוה מים מים הנמצאים
 בכלים , (קמו) ור' יוסף ברוחא אמר כי מלת אך ללא
 תועלת וכו' ר"ל שלא בא זה הכתוב להנזיח הפרט שהוא המים
 מן הכלל שהוא מאמר וכל משקה שאם היה כן צריך שיבוא מיד
 אחר אמרו וכל משקה אשר יטהר בכל כלי יטמא , אך מעין
 ובויר מקוה מים וכו' בלי הכנס חמנעי ביניהם , כמו שכן הוא
 דרך התנאי כגון כל מלאכה לא יעשה בהם ואחריו מיד אך אשר
 יאכל , אבל כחאן גלנס ביניהם דין חסור זכרים , לכן מאמר
 וכל משקה כולל לבד המים המשהנים מגורחם , כדון כל דבר
 משהנה מבריותו שיקבל טמאה , וחומר הכתוב שלא אמר הכתוב
 אך מעין ובור להנזיח המים שלא נטהו מבריותם אלא כתב זה
 להוכיח ב"ה אש"ש שגם בלי זכרו כן הדבר , טרע מן הסכל
 לפעמים יכין הכתוב להרחיב הכתוב כדי להסיר הספק כמו שבא

בדרך זה בגדרי הכתוב וה' יסלח לה , ומי לא ידע שהם יסלח לה אחר שהרשה הביטוי לאח או לבצל להפר גדרים ידענו
 טעם לאח או לבצל לא יסלח לעין אם יפרו אותם ביום שמעם כ"ש לה (קמט) כי המדע מורה וכו' זה הדבר טרע מהכפל כיון
 שהמים הכללי משתנים הם טהורים ומסירים הענאה מכל הטמאים אך אשר שיקבלו הם טמאה ויכיו שני הפכים בטוח ח' א' הנה
 המדע זה הדבר טרע דעת הנוסף : (קנ) ונוגע בנבלתם , אפילו בדרך המים , ר"ל אש"ש שהמים לא יהיו חמנעי להנזיח
 הטמאה מכל כשיגיע הטמור בענמו של טמא אשר בדרך המים עכ"ש יטמא (קנא) שאין המים מאהיל כמו הכלי , לכן לא אמר
 הכתוב כל אשר בדרך המים יטמא כמ"ס בכלי קרש כל אשר בכותו יטמא אפילו שלא יגע הדבר שבהך הכלי אל השרץ , ענמו
 עכ"פ יקבל טמאה באהילה הכלי אבל המים לא כן כי מה שיכוס בדרך המים לא יטמא עד שיגיע בשרץ ענמו , (קנב) וי"א
 פנים הנזעים בנבלה יהיו טמאים , ר"ל לפי דעת ח"א מאמר יהיה טמור אינו מוסב אל המים אלא אל הבור או אל מקום מים :

ומאמר וטוב שנכלהם יטמא כולל גם המים שבתוך הכור או מקוה מים לכן המים יהיו טמאים מפני לכלוך הנכלה שנתערב בהם ונרדף להקיר ולכפוף מי הכור לחוץ הפך הדעה הראשונה האומרת שאין המים מאכיל כמו הכלי כ"ל (קנ"ג) המה אפי' על המפרש וכו' ר"ל לדעת זה המפרש אמר הכתוב זרע זרע להבדיל בין טמאת זרעים לבין זרע אדם ובהמה שאין נתינת מים הנאי בקבלתם הטמאה אלא אם יפול מנבלתם על האדם ר"ל כשיגע בהם אדם יטמא עכ"פ והבהמה הקבל הטמאה משתחשט : וזה פי' זר מאד כי אין זה מכונה ככהו : (קנ"ד) ואחרים הוסיפו ווי"ן וכו' שרנוס בורע : מיני גון כגון חטא ושעורה : וזרע מיני זרעונים כגון פול ועששים ושאר מיני קטניות ואשר יורע : הוא זרע האילנות : והרב המה לזה הפירוש מכי במאמר אשר יורע הוא בלתי לזרע וזרע ומוכב עליהם לכן אינו נרדף וי"ו המוסוף : אבל במלת זרע יכר להוסיף וי"ו (קנ"ה) לכו"ל זרע האילנות : להפך דעת הקודמת אומר הרב כי לך נזכר זרע : ללמד על הדברים הנרעיים אבל באילנות יאמר לשון נטיעה : וזרע האילנות נלמד מן ההקדש לשאר דברים שכלא יטהו מצריהם לא יקבלו טמאה : ואע"פ שנמנא וזמורה זר הזרענו הוא במקום הטענו : והוא לבדו יחיד ובעל במעוטו : כי דברי הורה לנדין ממה שיבוא על הרוב : (קנ"ו) כמו וכונה זרעיה וגי' הוא שאמרנו לעיל שהוא סל לכל מיני זרעונים וקטניות וזרעוני גנה : (קנ"ז) ובא זרע' מפני הרי"ש : כי זרע הוא מן הדגושים ובא הכח המורה הדגש : (קנ"ח) אחר שנתקדש ונחלש אפי' עליו מים ויטמאו מצריהו היו המים יכשירו את הזרע לטמאה ולא קודם שנתקדש ונחלש : כי לא ימנא בעולם זרע שלא יבואו עליו מי המטר עודנו בקמה או בגדיש : (קנ"ט) ואם ייבש : ר"ל ואע"פ שייבש הזרע אחר שיבוא עליו מים הו"ל ולא ינלח לזרעיה כהיה הוא מוכשר לקבל הטמאה : (קס) והנפרדע אינו מטמא בניגיעה : לפי שהוא שרץ המים שלא נזכר בהם הטמאה אלא לשון שקין (קס"א) ומרבה היה ראוי להיות המ"ם בחירק כי הוא גם מנחי הלמ"ד ע"מ מפעה או מסעה כמו חבריו שהביא הרב ולא בא בפחה מפני הרי"ש אלא שכן נמנא בשקל הסס גם בזולה אחת ע"ר בפחה : (קס"ב) ובא מרבה זרע' מפני הסמכו כי כן דרך נחי הלמ"ד ה"א לבוא בזמורה כסגול לפני ה"א ובסמוך זרע' כמו משנה התורה : (קס"ג) כי אינו יוצא : ר"ל במלת מרבה אינו ביוני מן הפעיל ע"מ מפעיל (קס"ד) אפילו לענין רפואה : וזה הדיוק ממה שהזכיר פעם אחר פעם : כי כבר בפסוק הקודם אמר לא יוכל : ועוד שבזכור לא האכלו : ואחריו נתן הסבה אל השקנו את נפשוהיכם : ובשר האפעה שהוא ממין הסרנים ונחלי עפר נכנס למעשה ההרי' גי' (קס"ה) כי אמר ואת אלה השקנו וכו' ואין טמאה אלא באכילה כי נא זכר בהם הנוגע בהם יטמא או כיונא כמו נזכר בשמונה שרנים : (קס"ו) בני זכרון ארץ : ר"ל שאמר אל השקנו את נפשוהיכם בכל הכרץ הכורץ פחה ולא אמר על הכרץ : א"כ כלל כל השרנים גם המהוים בפירות ובגדיש ובקמח וכל מיני מאכל : וזו טענה לב"ה שפירשו ממאמר הכתוב וכל הכרץ הכורץ על הכרץ ממ"ש בפסוק הקודם על הכרץ : להוסיף אה היהוין שבכריתין ובכפולין וזה הויוין שבעדשים שהרי לא טרעו על הכרץ אלא בהוין האכל זה לשון רש"י : (קס"ז) כי יש שרנים טמאים וכו' ר"ל מ"ש בראש הפסוק אל השקנו את נפשוהיכם היא הזכרה על שרני העוף והמים שמתמאים באכילה לבד ולא בניגיעה : והוסיף לזכור ולח הטמאו בהם הזכרה על הוהם השרנים שמתמאים גם בניגיעה גם באכילה כדכתיב בשמונה שרנים אלה

זרע : (קנ"ג) המה אני על המפרש שאמר זרע להבדיל בינו ובין זרע אדם ובהמה : (קנ"ד) ואירים הוסיפו ווי"ן זרע זרע ואשר ירע : וי"ל זרע : (קנ"ה) להוציא זרע האילנות : לכך אמר אשר ירע : כי בזרע האילנות יאמר נטיעה : אע"פ שנמצא וחבורת זר הזרעני (יכתיב יו) זרע : (קנ"ו) בני וכונה זרעיה הצמיח (סס"א) ויהנו לנו פן הזרעונים (לני"ל א) : שקל זרע צפני בכור : (קנ"ז) ובא בצדי מפני הרי"ש : אשר ירע להוציא רגעפש והקרוי : וכי יהן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו : יהן כמו יהן בחק הפועל : לא שהמים בוח לשון יחיד : על זרע : (קנ"ח) ארד שנהרך ונתרש : טמא הוא : (קנ"ט) ואם ייבש : וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה : וכי ימות מיתח מבעיה שלא בשחיטה הבשר : והאכיל מנבלתה : אין ענשו יוהר מהנשוא שאם טעה ואכל : והאוכל והנשוא חבורים מהנוגע וכך צריכים כבוס בגדים : ובפרשת אררי מות פירש לאוכל לרחוץ גופו : ולא הזכיר שם הנשוא והנוגע בעבור העוף שאינו מנשא בנוגע ונושא : וטמא עד הערב שישו לארד שירחץ : וכל השרץ השורץ על הארץ : כלל : כל הולך על גחון : פרט : גחון : דנון שרש כנו"ן אפון : פי' ויגש והולך על גחון : דם הנחשים ומין נמיני ההוהים : וכל הולך על ארבע : כגון הצפרדע והנמלה והעקרבים וכו' ויצא כס (קס) והצפרדע : אינו מטמא בניגיעה : עד כל מרבה דגלים : מין ממיני החולעים ויש לו דגלים נשתי פאותיו כראשו ועד זנבו (קס"א) וכרבה היה ראוי להיות המ"ם בחירק כמו מרת ומקנה : מקשה : ולא בא בפתח מפני הרי"ש : כי לא יהיה אלא אם כן יהיה פ"א הפעל אות גרונית : ובאוג"כ אחרים כבלי אהדע"ר פרוחים : כמו משה (שמות לח) משקה (זכ"ה) מדוה (דברים ז) : עד שלל כרבה (ישעיה לג) (קס"ב) ובא כרבה בצר"י מפני הסמכו : ולא כמו מפרשת פרשת : (קס"ג) כי אינו יוצא : לא האכלים כי שקץ הם : י"א במאמר וכל הולך בולל גם שמנה שרצים באסוד דאכילה : לא האכלים : (קס"ד) : אפילו לענין רפואה כגון התידייאק : אל השקנו את נפשוהיכם : שאם האכילו מאלו המטמאו את נפשוהיכם בשרצים : (קס"ה) כי אמר ואת אלה השקנו כן העוף : בכל השרץ השורץ : (קס"ו) בלי זכרון ארץ : לאכור שרצים וחולעים שבגדיש ושרם בפרות ובירקות : ולא הבכאו בהם : הוסיף לחזק : (קס"ז) כי יש שרצים טמאים לאכילה ולנטיעה : ויש לאכילה ולא בניגע : ונכתבם כס : יפה אמר בעל המסורת שהוא הכר אל"ף כמו ואהי ישראל יין את שלתך : (שמהל א"ל) : לא מצתי : הן בעיניך (במדבר יח) : (קס"ח) וי"מ אותו כן נשמינו בעיניכם (לוי' יח) : שאם המכאו בהם והיו במיהם : והגבון לשון רחוק בלונד והיו מרוחקים זכ' בדלים ממני : לכך אמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני : כי קדוש אני ה' : שאני קדוש והתנרנו בקדושה יהיה כפי כח האדם שלא הטמאו את נפשוהיכם (קס"ט) שאם הנפש אינה אוכלת וזוהר מהגאלת בשמאת הגוף (ק"ע) והזכיר הארץ שהוא כבלי לכל : כי אינה : כי לכך העליתי אתכם מארץ מצרים באוהות ובמפתים להיות לכם דרין ולמשגיח : לא לצורך שלי ולהעלותי רק להיותכם קדושים והנחלו עולם הבא : ואת הודת רבהמה : כל מה שבאר לכל מין : ומה היא ההודאה : להבדיל : איזה יטמא : ואיזה יטהר : ואיזה יטמא

הטמאים לכם בכל הכרץ וכו' כל הנוגע בהם וכו' (קס"ח) וי"מ אותו מן נשמינו בעיניכם : שרשו טמא מנחי למ"ד ה"א ועינו אוטם הלכ וכסוי ר"ל הוסיף את טבע הגוף כמזוים מהושים ויהנמו עיני לבסם מנהכיל והריו עני וגסי הכבש כמנהם : (קס"ט) שאם הכפש הינה אוכלת וזוהר : הרטון מה שהם ככתוב הטמאה לכפש חש"פ שהיו הינה הוולה וזוהר והינה נכנית בהנאות הגוף : הטעם בזה הוא בבביל שהגוף הוא משכן הכפש והכפש מנהגת חוהו כהנטיה הרוכז ה"ה הכוס הכרוכז והנה הגוף כמגולל בגחול הטמאות והמזווח העכורים והגסים יקנה לענמו טבע גם ועמור טבע הדבר אשר כוון בו ולא יהיה בו כח והכנה להיותו נשמה נהגתה השכל ולקטן השלמות החטויה כנה : על ידי גחוליו הגוף ההגלה גם הכפש שלא תגיע לזכילהה : (ק"ע) והזכיר הכרץ שהיא ככלי לכל : ר"ל במ"ש ולא הטמאו את נפשוהיכם בכל הכרץ השורץ ע"ה הכרץ הוא כולל כל השרנים

יטמא טמאת עולם : ובין החיה הנאכלת • שם כלל
בבהמה ובקוף וברג • אשר לא תאכל • ואפילו נבלת
בהמה שחודרה •

דמה פ' ויהי כיום השמיני • צורי מנסרות יקני •

בין שרצו חיים בין שרצו הפרות והמוזות וצחיתו אל הארץ
בצבור שכל הארבע מורכבים במלאים עליה וגם חיים הם על
הארץ א"כ במלת הארץ נכללו כל הגמלים הספלים : הם

אהודה נא בכל כחי ואני : לאל חיי בחום פרה שמיני •
גם בזמירות לו אריע : יעזר על סדר הוליע •

אשה

כי הוליע : (א) ידוע כי האבל קודם
בטבע כן האדם • כמו שרמזו במעשה בראשית
כן זכרם הנה : בתחלה אסור והתיר באבלים • ואחר כן
זכר טמאת האדם : (ב) ובראשונה זכיר יולדתו : אשה
כי הוליע : (ג) אין הכונה בתורה אם האשה מודעת
תחלה יולדת זכר א"כ מה טעם ואם נקבת תלך (ד) וידוע
שאין זרע האשה נקפא ואינו מכתים בעובר כלל וכלל • ואפי'
אם יש לה ביצים • אע"פ שמדם האשה מתאסף בגדר ביאה
ומתאחו בורע האיש : זה הענין אחר לזכר ולנקבה •
(ה) וטעם תודיע חתן זרע כי מיציאתו לאוד : כי כל
אברי העובר ככתבם האשה המתאסף בגמר ביאה וממנו
מוציא : אבל זרע הזכר נתון הצורה וכחו נברל אבר מאבר •
בענין ובגנה זרועיה הצמיח • (יטמא כח) • ואמר רבנו
יפה ז"ל כי אבר הכתוב תודיע בעבור כילשון ילידה ימצא
בעברי לשון גדול • כמו ילדו על ברכי יוסף • (ראשית נ)
ואין צורך • (ו) כי אבר וטמאת : ובן הזכר שני אפנים
והם יורה דחוקים • (ד) ואחרים אמרו אם היה זכיר
הכתוב תרד בלא הרדע לא חיינו דנים לחמרא לייצא מחותך
או הנפלה בריית ראש • ואינו כטעם הענין : וילדה זכר •
שאם הפיל ברמות חתיכת בשר ואין לו צורה כל שהוא לא
הטמא כי אם כמשפט הנדה והניגף להרהר ויצא כמין זה
פסור היא : גם אינו מעבב לבא אחריו מן הבכורה •
ואינו מטמא באהל : כי לכך הצריך הכתוב לפרש זכר
ונקבה • ואב"ה יכול הנפלה בריית ראש שאינו מצוייר
ברית גוף שאינו חתוך הואיל ויש בהן מצורה אדם תהא
טמאה : ה"ל וטמאת שבעת ימים וביום השמיני ימול וכו' :
כזה זה מיוחד שהוא לבריית נשמה יצאו אלו שאינם ראויים
לבריית נשמה : ובן אברו : המפלת שפיר מלא דם
(ס) מלא גנינים בלא מים אינה חוששת לזכר • ואם היה
שער כדוקק תחלת ברייתו גיורתו כעדרשה פיו פתוח כהוט
השערה שני עיניו כשני טפין של זכוב ומרוחקות זו מזו ושני
חיטיו כשני טפין של זכוב (ט) ומזרחות זו לזו ויש לו
התוך דים ורגלים • ונקבה נרבת כשעורה לארבה • וזבורקן
אותו בששן כדי לצחצחו : ובתנו שעור בין ארבעים • ובין
ארבעים ויום אחר ומנחמו ידוע • (יול) • כי מי יכיר מתי
היהוה ההריון באשה עד שלא יזכר ביום או ביומים • כימי
נרת דותה טמאה : (יא) כדרך לחטאת ולאשם ולמלאים
ו יקראו • (יב) נדה • בשקל חתת אלהים (ראשית לח) :
בלשון ומתבל יגרוחו (איוב לח) דותה • מלשון דוח לבנו :
(היכה ה) • כטעם חולי שרוב חגשים חולות בשעת נדה :
דותה : שם בשקל חציה לילה (הלוס קוט) עבות חוששה •
(טמות לב) : אישם התופש • הטמא • (יג) במישיב ומרכב
ומשכב • וביום השמיני ימול בשר ערלתו • (יד) באור
לבן שכנת ימים ימול לכם כל זכר (ראשית יז) • ימול •
כבגין נפעל (טז) אי חסר הפועל • השב ברמי שהרה •
(יז) י"א לשון עובב כמו ותשבו בקרש (דברים ח) •
וד' דוד הנשיא אבר (יז) זה כמו וישב מחוץ לאהל
שבעת ימים (ויקרא יד) : שכבר קראו שהוד • ועוד אמר
הדחן

(א) ידוע כי האכל קודם בטבע וכו' ר"ל הנמחים והכ"ח
אלמים שנבראו להיות מאכל ומזון לאדם הם קודמים בטבע
מהאדם וכפי קדמתם בטבע כן הקדים אלסור והתיר • חלקין
ומסקין ממלוחות האדם • (ב) ובראשונה זכיר יולדתו שהיו
ראשית היות האדם • לכן מכל פמחות האדם הקלים במלת
היולדה • (ג) אין הכונה בחורה אם האשה מודעת וכו' זו
דעת רבים מן ז"ה הציבור אב"ה והרמב"ן • והמפרשים נהנו
ספק בתיבת האשה מודעת החלם יולדת זכר • כי כשיצוא זרע
האשה תחלה יתקרב זרע האשה על ביאת זרע האיש ומוליד
בטבעו ויולדת זכר • וכשיצוא זרע האיש תחלה תרסם שהוא
מקום קבול הזרע חיינה כסחמת עד שיצוא זרע האשה וזין כך
וזין כך יתקרב זרע האיש ולפיכך פועל זרע האשה שהוא חס
יותר בטבעו ויולדת נקבה • והרוב פועל שלא כיוון הכחוב בזה
המחמר להוליע טבע הכולדה שאם היה כדבריו זה המפרש
א"כ מה טעם אמרו ואם נקבה הולד ר"ל שזיון שלדשה בל
הכחוב להודיע טבע הכולדה אחר שהוליע • כפי יולדת הזכר
היה ראוי לומר בלידת הנקבה ואם לזרע יזרע וילדה נקבה •
(ד) וידוע שאין זרע האשה נקפא וכו' דעת הרב כדעת
גליוסם שהעובר נארג מורע הזכר לבדו ואע"פ שגם מדם
האשה מתאסף כדמות זרע בגומר ביאה ומתאחו בורע האיש
המנס זרע האשה חינו מכחם ר"ל חינו עושה רושם בהיות
העובר חלף ון ומסקה ומגדל את העובר כענין ובגנה זרועיה
הנמחה • ר"ל כמו שבטבע הקרקע לגדל ולהנמיח מה שזרעו
בו מן הזרעים כן מטבע האשה לזון ולגדל את העובר שתקבל
ברחמה שיחיה מורע האיש • והזכר העובר מניח ומתגדלים
מדם האשה • וכו' שאמר (ה) וטעם הוליע • חתן זרע •
שהטעם הנמחה והגדל ואחר שיגיע הזרע לפרקו כדוגמת שזול
זרועי הארץ • חיו חתן את הזרע ונפלוט אותו לחוץ • ולא
שיהיה הטעם במזר חוריע תפעול הזרע כי זרע האשה חינו
פועל בעובר כפי זו הדעה (ו) כי אמר וטמאת • לכן אין
מקום לטענה ולחשוב שמתל וילדה יהיה ענין גדול חילנו שלא
יחמר חוריע כי לא תחסיב האשה טמאה בעבור הגדול • א"כ
אין לך לשי' רבנו יפה (ז) וחחרים אמרו וכו' זו דעת
ז"ה • וזה חמת סיונא מחוץ אברים • או כמפלת ברית
ראש טעונה טמאת יולדת אבל חינו יולדת זה הדיוק מטעם זה
הענין חלף לקחופו לחסמכה • (ח) מלא גנינים • פי' גנינים
חזיקות קטנות כגון נמקוה ומעפפות • והמלא מכה זו
במסכת נדה פ' ג' • (ט) ומזרחות • כטעם קרובות •
(י) ומתבטבט ידוע • ר"ל מכה ז"ה שבה כל דבריהם
לשעורים • שכן אמרו מסכת נדה פ' ג' המפלת ליום ארבעים
חינה חוששה לולד • ליום מ"א חשב לזכר ולנקבה ולנדה •
ר' יעשיאל אומר יום מ"א חשב לזכר ולנדה • יום פ"א חשב
לזכר ולנקבה ולנדה • הזכר נגמר למ"א • והנקבה לפ"א •
וחכמים חומרים א' בריית הזכר וא' בריית הנקבה • זה וזה
למ"א • עכ"ל המשנה • והרב טוען שא"ל לדעת רוב ההריון
שנוכל להפריש בין מ' למ"א • (יא) כדרך לחטאת ולאשם
ולמלאים • ועדין ענין המלאים לא נזכר • כן הענין פה
שעדין דין הנדה לח נזכר • (יב) נדה בשקל חתת • שרשם
נדה חתת • ואות הכפל יונא מן הדגש והתי"ו היא ה"א הנקבה
שנהפכה בהמיות • כמו ומתבל יזכורו ענין חסוק • (יג)
במושב ומרכב וכו' ר"ל כן מושב ומרכב ומשכב כל נדה של

דל רהטון יטמאו טמאת טבעה • (יד) בלור לבן שמונת ימים •
שלמים מנת לעת • עכ"ל שאמר וזיום השמיני וכו' בחר שהמנה ימים הם חסרים בראשיתם ובכופם • (טז) או חסר הפועל
ר"ל או יהיה שרצו נמל ויהיה מניין קל וכו' יונא והיה ראוי ימול המל • (יז) י"א לשון טכוב • זו דעת ז"ה • שדעם
שהיא טהורה לבעלה בלב' לזכר וכו' נקבה ורנוס שהשב והשמש לבעלה ותחעכב מלכות במקדש ומלגעה בקלדים • (יז) זה
כמו ויכב מחוץ לאהל ו' ימים • שטעמו שנת חגב בעהורים חלת חבוא אחר ו' לזכר ויד' לנקבה חל המתנה או חל העיר וחשב
טמאה

ומאה בפני עצמה כמו ישיבה המורע שגם הוא אחר ככנסו למחנה היה עמא ויושב לסוד ו' ימים ואע"פ שכבר קראו בכחוב טכור , כן ביולדת ממ"ט דלמי טכור אין ראיה לב"ה שיהיו דמיה טכורים וכתנע ביולדת בטכורים והשמש לבצלה . (יח) וקראם דמי טכור וכו' . בצביל היונה עמאה קלכ כנגד עמאת דם הלדה . שדס ראשון של לדה מטמא עמאה שבעה . (יט) על כן השב לג' ימים בדמי טכור , ר"ל לדעת ס"א שאלו הלג' ימים כנגד מה שלא ראהה דם נדות בחדשי בהריון , וכרז טוהן שיה אינו נכון , כי הכחוב חייב הטמאה לדה לכשתראהה דם ולא לכשתהקע כדס בקרבה , כהרי גס ביולדת בהריון אם יקרה ולא הראה האשה דם ימים רבים בבוא זמן וסכה לא תחייב אה"כ לכשתראהה דם שחשב כל כך ימים כנגד אורוהו הזמן שלא ראהה : (כ) לפיכך יקרה לה כהקע בפנים וכו' וכל זה מנדר רוע המוג שהקנה מכבה כהקע כדס המותריי בקרבה שדס כדלוח הוא מותר ארסי ומזיק לכריות גופה עד שיוציאו משוי המוג וא"כ ח"ך אפשר שיזון העובר מדבר שהוא שמרי דדם וראוי להדחות , (כא) ואין לטעון מן סנקבה וכו' ר"ל ממה שחיבנו למילדת עמאה שבעה כטמאת היולדת אין לטעון ולומר שהחייב המילדת עמאה י"ז שגגג ביולדת נקבה כי אהנו מה שחיבנו למילדת ו' ימים הוא בצביל שנגעה דם ראשון של יולדת שהערב עם דם הנדה , אבל משפט הלידה הוא דין בפני עצמו שהורה הכחוב שבעה לומר ויד"ל לנקבה , כי מה שדמה הכחוב אחי ימי הלידה למי נדות אין הדמיון במספר הימים אלא בהמרת כטמאה , (כב) והכחוב פירש בענינו וכו' ר"ל שהכחוב פירש דין טמאת כדלה בענינו בש' מנורע ולכן לא הנרך לזכור עתה דין מוכב מרכב ומשכב ודין הטוגע בדם ראשון כי אחר שדמה את היולדת לדה הרי כל חמרי טמאת היולדת למדין משם , לבד הנרך להורות מספר ימי הטמאה שגם ו' לזכר וכו' לנקבה (כג) וב"ה התירוה לבצלה אחר ו' לזכר וכו' כשזורו בזה מע"ט בדמי טכור והאמרו שכל דם שהראה היולדת אחר ו' לזכר עד ארבעים יום ואחר ויד"ל לנקבה עד שמונים יום הוא דם טכור ואינו מטמא כלל , והוא טכור לבצלה בימים האלו אפילו שהיה טופעת דם נכור , ולמדו זה ממ"ט ב' לזכר כימי נדת וזוהי וכן לנקבה כשזעים כנדהה וכן באלו הימים היא אסורה לבצלה כדה , אבל בלג' וכו' אמר השב והאמר בכל קדש לא הגע , שהטמא למקדש וקדשיו ולא לחולין ולא לבצלה אלא שהיא אסורה לחולין בשלמים ומעשר שני והם היא השם כהן גס בהרומה ומעשר כל ימי מלאה , ואל המקדש לא הבוא , אמרו הס שלא הבוא לחצר אבל מופד או לעזרה בית המקדש שאם נדרה קרבן שלמים או נחייבה בשלמי הודה ו' בחטאת קבועה או באשם חלוי או באשם ודחי לא הקריב אוחס בחוך ימי מלאה ר"ל בלג' וכו' כי גזרה הכה"כ שלא האכל בהרומה ובמעשר ובשלמים גס שלא הבוא בעזרה להקריב קרבן אפי"ט שצביל בסוף שבעה כי זאת כמו עבול יום שירחן לפטוח ערב אבל אינו רשאי לחול בהרומה עד הערב שמשו ככה זו נחשבה עבולת יום ארוך שצביל לסוף שבעה ואין שמה מעריב לטכור עד שקיעת החמה של יום ארבעים לזכר או שמונים לנקבה שלמחר חביו את כפרה טכורה , ואחר שצביל לסוף מלאה ימי טכור רק קרבנה מטכרת אותה לנגוע ולהכוב בקדשים ולבוא אל המקדש , וכרז טוהר דעהם כמ"ט , וכנה הכחוב עומד כנגדו וטכור ממקור דמיה , וזמה טכור אם היא לדעהם אינה צריכה טבילה , ועוד אחר שחיב לה הכחוב טכור ממקור הדמיה ח"ך אומרים ב"ה שהוא דם טכור ואינו מטמא , ועוד מן סווי המלות שכתמו כהן ממקור דמיה , ונחמר כדה וכיה גלהה את מקור דמיה , ואיך אמרו שדס טכור אם נפל בכרז של חרומה לא יטמא , (כד) ואין היא מחוסרת כפרה לבד כדמות כל מחוסרי כפרה , מחוסרי כפרה הם ארבעה זב , מנורע , יולדת , וכן הפיכה זו נמך מן המבואר לעיל ממה שזמרו שחיכה כריכה רחילה בסוף מ"ו לבד קרבן וכרז אומר שאם לא תהרן אינה היא מחוסרת כפרה לבד כחסרון כפרה , והיה מוכח אוחה לבוא במקדש ולאכול בקדשים כדון שחר מחוסרי כפרה שהם אחרי רחיניה וטכורה חסרים כפרה , ר"ל וזה עמאה היא אם לא תרסן וטמאה מוכנה אפילו לגיע בטכורים כ"ט בקדשים , א"כ היא חייבה בחלה רחינה בסוף ימי מלאה שהיה טכור ותח"כ השב מחוסרת כפרה עד שלמחר הביא קרבנה והחכפר , (כה) ואין מניעה ממקדש וכו' הלא גס בעביר טמאה כי היא איננה עטורה ואינה נחשבת בעבול יום כמו שחשבו הס , (כו) וזה השי"ת שהחיל הכה"כ בימי טכור לנקות גופה וכו' ח"כ גס מחייב כשכל נודע שה"ל להיותה טכורה אלא אחר שהקנה ע"י הרקח וכולת הליחות המותרות והמשפחה כמך שצור הימים ששגרה כחורף החלית שגם מרקחה ומקין כל דבר היוצא מן הסווי להחזירו למדרגת הסווי , (כז) וכל טכור קרא קדש וכן טעם מתקדשת ממתאה , כנה אפי"ט שלא נזכר בכל טכור לא הגע כלל גס הטכור במאמר בכל קדש כמ"ט מתקדשת ממתאה שפי מהטכור ורוסות , כי הטמאה הוא כהן הטכור ובקדש , ועוד ללמדנו גס ממ"ט השב , שהשב לקוד כהפך מן הטכורים , כמ"ט

ודחף בעדו במים וטהר (טז) : (יח) וקראם דמי טכור כנגד דם הלדה . ו' א כי לכך אמר הכתוב הודיע וילדת בעבור כי הודיעה עכבה דם הנרות . (יט) על כן השב לג' ימים בדמי טכור , וזה אינו נכון כי לא השב בדבר שלא נגלה . והנה ידוע כי לבשתהרה ראשה דם הנרות משתקע בדם גוף האשה (כ) לפיכך יקרה לה הנחש בפנ"ב והמקע האותה יזיון ויארע לה עציות ופריאות לעפר ודברים רבים שהם רעים : ואינו נכון ועובר מרם הנרות כ"ל במחשבה הפתאים . בעבור מצאם כל דם הבא מן הרחם נקרא דם נדות בשם השתוף . כי אלו היה נזון העובר מרם הנרות בשום פנים לא היה חי מעילם כאשר זה נודע . והעובר אינו נזון רק מרם משובח ונקי . ודם הנרות משתקע בדם ויורד בבית אמה בעת הלידה . ולו דסבה הטמא המילדת ו' ימים משום דמרא , (כא) ואין לפעון מן הנקבה כי כתוב בה י"ד ימים . כי לא רברנו ככה אלא מפני אותו הדם : (כב) והכתוב פירש בענינו ולא הצרך להזכיר עתה : אבל ששם שבעה לזכר ובפל לנקבה הוא משפט הלדה . (כג) וב"ה התירוה לבצלה אחר ו' ימים לזכר ואחר י"ד לנקבה : והכתוב עומד כנגדם . לפי שאמר וטהרה ממקור דמיה (כד) ואין היא מחוסרת כפרה לזכר כדמות כל מחוסרי כפרה : כי הם אחרי טהרהם הם חסרי כפרה . אבל זאת שעונה רחינה וכפרה בסוף ארבעים יום ובסוף שמיים ולמחר הביא את קרבנה שבו היא מתכפרה . (כה) ואין כניעתה ממקדש וקדשיו בעבור חסרון כפרה : (כו) וצוה השי"ת שתחיל האשה בימי טהר לנקות גופה מתחצית הדמיה והליחה העכה הבאה מתחצית הדם ואז הנקה מלידה מכבד ומחזירין : בכל קדש לא הגע . והלא לפי רהגו אסורה לבצלה ואסורה להשתמש בכל צרכי ביתה שהיא חשבה כדה . א"כ היה טעם בכל קדש לא הגע . והשיבה : בעבור שאם בימי נדות דוחה הטמא , ודוב הנשים לא תפסק הדם מכנה בסוף שבעה ימים : וכשתראה דם לאחר שבעה ימים לא תסבור שהיא זבה ותספור ו' ימים נקיים בסוף אלה הימים . והיא חייבת קרבן זבח . לכך אמר בכל קדש לא הגע . (כז) וכל טהור נקרא קדש . וכן טעם מתקדשת ממתאה (שמולל בית) ולמדנו שהחיה נפרדה מהטהורים מטעם השב : אע"פ שבאח היא במחנה ישראל , כי נזכר במצורע וישב סח"ן להחלו שבעת ימים : טעם בכל קדש לא הגע : אסרה סלגעת בתרומה ובמעשר ובשלמים שיש בהם רשות לטהורים לגיע בהם . וזה מורה שהיא טמאה , כי כתוב איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני ישראל לה' וטמאו ערוי . (ויקרא כב) : שלא יעלה בדעתה . קראם הכתוב דמי טהר . ויקר עליה לגעז בקדשים , ואל המקדש לא הבוא . הצר אחר מועד מקם העזרה . ולא לבוא במחנות קדוש ר"ל כהנה שכינה . שנאמר והיה כחזון קדוש דברים

אוינה צריכה טבילה לדעתם לסוף מלאה ימי טכור רק קרבנה מטכרת אותה לנגוע ולהכוב בקדשים ולבוא אל המקדש , וכרז טוהר דעהם כמ"ט , וכנה הכחוב עומד כנגדו וטכור ממקור דמיה , וזמה טכור אם היא לדעהם אינה צריכה טבילה , ועוד אחר שחיב לה הכחוב טכור ממקור הדמיה ח"ך אומרים ב"ה שהוא דם טכור ואינו מטמא , ועוד מן סווי המלות שכתמו כהן ממקור דמיה , ונחמר כדה וכיה גלהה את מקור דמיה , ואיך אמרו שדס טכור אם נפל בכרז של חרומה לא יטמא , (כד) ואין היא מחוסרת כפרה לבד כדמות כל מחוסרי כפרה , מחוסרי כפרה הם ארבעה זב , מנורע , יולדת , וכן הפיכה זו נמך מן המבואר לעיל ממה שזמרו שחיכה כריכה רחילה בסוף מ"ו לבד קרבן וכרז אומר שאם לא תהרן אינה היא מחוסרת כפרה לבד כחסרון כפרה , והיה מוכח אוחה לבוא במקדש ולאכול בקדשים כדון שחר מחוסרי כפרה שהם אחרי רחיניה וטכורה חסרים כפרה , ר"ל וזה עמאה היא אם לא תרסן וטמאה מוכנה אפילו לגיע בטכורים כ"ט בקדשים , א"כ היא חייבה בחלה רחינה בסוף ימי מלאה שהיה טכור ותח"כ השב מחוסרת כפרה עד שלמחר הביא קרבנה והחכפר , (כה) ואין מניעה ממקדש וכו' הלא גס בעביר טמאה כי היא איננה עטורה ואינה נחשבת בעבול יום כמו שחשבו הס , (כו) וזה השי"ת שהחיל הכה"כ בימי טכור לנקות גופה וכו' ח"כ גס מחייב כשכל נודע שה"ל להיותה טכורה אלא אחר שהקנה ע"י הרקח וכולת הליחות המותרות והמשפחה כמך שצור הימים ששגרה כחורף החלית שגם מרקחה ומקין כל דבר היוצא מן הסווי להחזירו למדרגת הסווי , (כז) וכל טכור קרא קדש וכן טעם מתקדשת ממתאה , כנה אפי"ט שלא נזכר בכל טכור לא הגע כלל גס הטכור במאמר בכל קדש כמ"ט מתקדשת ממתאה שפי מהטכור ורוסות , כי הטמאה הוא כהן הטכור ובקדש , ועוד ללמדנו גס ממ"ט השב , שהשב לקוד כהפך מן הטכורים , כמ"ט

דברים נג) • ער מלאה • שם הרופש • וביא בדרך שנאת
 רע (משלי ח) כי נכרבו באלף ונקראו בה"ו בדרך בעלי
 ה"א • ער יום גלות הארץ (ספטיס יח) (כח) והנה
 כלאת ובבלאת מורכבים משתי הלשונות • כי בקריאת
 האלף היתה קריאתם כמו בשנאה ה' אותנו (דברים ה)
 ואם נקבה הלד : גנור שמה מלשון ואל מקבת ביד נקרהם :
 (יעזיה נא) • וזכר הכתוב זכר ונקבה שהם ההוה ברוב :
 ואגרוניגום וטומטום בכללם • אך בשנאם השב בדרך
 הנקבה • שבועים : כפל השבעה : על רמי : י"א כי יש
 הפרש בין ברמי ובין על רמי : כי ימי הזכר מועטים ויהכן
 עלא יפסק הרם אלא לנקבה נפסק הרם שהימים י"ד לכך
 אמר על רמי • ואין צדד • (נט) ימי טהרה : מה נכבד
 דבר דג טהרה דמים ככוסים ימים כגולים : שהמפיק
 בטהרה בימים : והאוכר בטהרה ובקרושה בחטף פתח
 הה"א מועה הוא • כי הראוי בהנף קמץ : וכן בכל המקרא
 חוץ מהעבר • ומטרת הטהרה (נחמיה יב) : לטהרהו
 וכן כלם • ובבלאת ימי טהרה • כמו וימלאו ימיה ללדת
 (ראשית כח) לשון השלים והמצית • והבי"ת נכעם אדר
 כמו בשכבך ובקומך : (דברים ז) : שטעמו אדר קומך •
 (ל) לבן או לבת : לא מפני הלדה • לכן אם הלד
 האובים חוב עליה להביא שני קרבנות • הביא • היא
 עצמה • כבש בן שנה • אכר ר' דוד הנשיא יש הפרש בין
 בן שנתו ובין בן שנה : כי בן שנתו לא עלתה לו שנה •
 (לא) ושכה וביום השבת שני כבשים בני שנה המימים :
 (פינחס) : ורא הזכיר כנחת העולה ולא מליקת חבאת
 העוף : (לב) כי כבר נהבארו • (לג) וי"א שאין כנחת
 ונפך בעולה יולדת • ובקרבנות העבור קודם עולה לחטאת
 הפך קרבנות יחידים (לד) והנה הקרים עולה לחטאת •
 (לה) ואין טענה מקרבנות ההנוכה : כי כל נשיא הקריב
 בשבילו ובשביל שבטו (נ"א) ובעבור שבטו : וי"א שהקרים
 העולה בעבור שלא היו המוקרבים מכין אחד • (לו)
 וכה יאמר בתמורת הקרבן : ור' דוד הנשיא אמר שאין
 הדמאת בעבור הדמא לכן קדם העולה • (לז) א"כ בה
 צדק הטאז • (לח) : והבין סוד עקידת יצחק יבין זה •
 כי באהם הימים היו שורפים את בניהם באש ונהיה האיל
 הכיור יצחק • וזה סוד כל גולד • והחטאת בערה (לט)
 אילי רברה שלא כרין מצער הלדה : ע"כ וכפר • עזיה
 הכהן : (מ) וכל קרבן יורד שנים בעבור אחד : (מז)
 וזו ע"ה ט"א • במין הבא דמאת היה אחד • מסקור דמיה •
 (מח) אורח דמי טהר • וטהרה ממקור דמיה • אע"פ
 ששכמו ימי טהרה צריכה כפרה לצאת ליד פהרת •
 (מט) וכן כוונת פטארה • וכן במצווע אע"פ שמבל •
 וירבר

במזורט ויבך מחון לאהלו כבעת ימים • וכבר נכנה ז'
 לטיול • (כח) והנה מלאה ובמלאה מורכבים משתי הלשונות :
 ר"ל מנחי למ"ד אלף ומנחי בלמ"ד כ"ח • כי מה שכרבו האלף
 ולת כשהנה בא בדרך בעלי האלף חבל מה שבה הה"ו בשוף
 המקור והאחה הקודמת בחולם הוא נקרא כבעלי הכ"ח • והם
 היו באים בדרך בעלי האלף לבד כי ראו בלי חוספה הו"ו
 במלואו כמו בקראו בכטוא ואם בחוספה הו"ו היה ראו במלאה
 כמו בעלח (כט) ימי טהרה • מה נכבד דבר הכמורת
 דמים ממוסיס וכו' ר"ל דמי טהרה הכ"ח מכוסה ובעלמת מן
 המבטח כהיא נחה בלי מפיק • וימי טהרה הכ"ח במפיק
 ונרחיח במבטח • (ל) לבן או לבת • לא מכני הלדה • ר"ל
 שהקרבן אינה בעבור הלידה לבד אלא העולה בעבור הטולל
 והחטאת בעד עלמה כמו שיכרש הרב למטה מזה • ח"כ
 כשיזו חלומים או יתיר בצטן אחר החציוב להביא קרבן בעד
 כל א' וא' מן היולדים בכני עמנו לדעת הרב • אע"פ שהרב
 בעל הכהר פי' בפסך זה • (לא) וטכח • וביום השבת שני
 כבשים בני שנה המימים • החכם בעל ספר מעיל שמואל נ"ג
 כתב בזה דבר בכס אומרו הרב רבנו אברהם ללבי נ"ג בע"ס
 חמונה חומן • וזה הפסוק וביום השבת וכו' לא יספיק לספור
 דעתו של ר' דוד הכה"ח • אמנם הטענה החזקה היא מקרבן
 הכה"ח כחטאת המזבח ממה שצ"ה אחר הכתוב ככס ח"כ
 שנתו לעולה והח"כ בזכרו ע"ד כלל אחר המורה ככס בני
 שנה שנים עשר • ח"כ לא נשאר שום הפרש בין בן נצח
 ובין בן שנה • אלא טעמם ה' והוא בחוק שנתו • ודעת שפתי
 ברור מללו • (לב) כי כבר נהבארו • מנחוה ונסני העולה
 כבארו בפ' שלח לך • ומליקת חטאת העוף בפ' ויקרא •
 (לג) וי"א שאין מנחוה ונסכים הכתובה בפ' שלח לך היא
 המפרש כוראת מנחוה ונסכים הכתובה בפ' שלח לך היא
 לעולה והלמי נדר ונדבה ומוספי המועדים כמפורש בס' לכן
 בעולות יחידים במקום שלא יזכיר הכתוב מנחה וכך לא היו
 מוקשים בזה • (לד) והנה הקדים עולה לחטאת • ר"ל פה
 בקרבן היולדת הקדים עולה לחטאת אבל בקרבנות שאר
 הקריבים כגון בוב וזבה ומנורע ובגמיר קוטח וכן במלאה ימי
 נזרו החטאת קודמת לעולה • (לה) ואין טענה מקרבנות
 החנוכה • ר"ל ממה שבקרבנס הקדים העולה לחטאת כי
 קרבנות הנשיאים לא יחבבו קרבנות יחידים אלא הם קרבנות
 צבור כי כל שבע ושבע יקרא עם והם הקריבו קרבנס כל א'
 מהכניחים בשבילו ובעבור שנתו לכן באו כמאפט קרבנות
 צבור • (לו) ומה יתיר בהמורה הקרבן • ר"ל בקרבן היורד
 של יולדה כחומר ככס העולה ג"כ לשוף וכבר בני המוקרבים
 העולה והחטאת נהיו ממין אחד ושכ"ן הקדים העולה לחטאת
 גם בקרבן היורד • ח"כ המפרש הוא לא עמד טעמו •
 (לז) ח"כ מה נזך חטאת : ר"ל אם יהיה כדברי ר' דוד הכה"ח
 שחטאת היולדת איננה בעבור חטא מה הנזך בחטאת •
 ושם חטאת נקרא על שם העולה שמסירה החטא •

(לח) והמבין כוד פקידה ינחק יבין זה • ר"ל יבין מדוע קדמה עולה
 היולדת ונהאחררה חטאתה • כי החטאת היתה לכפר בעד
 עמנה וכעולה בעד הולד • כי כוד חורת העולה נמכר במסורה הכריח
 להצדקם חביו ע"ה ענוהו להעלות איל החח בנו כדי
 לקצץ נטיעות העבודה הורח הנוכחות בימים הכס צרמות הכננות
 ושיכיה גם זרע אברהם הובבו י"ח נמשכים אחריו דרכי
 חביבים בחמונה הכס ובעבודתו נוח לתה כפר נפש הולד זה לעולה
 דוגמה עקידה ינחק להפך עכו"מ שהיו שורפים בנייהם לאלהיהם
 ננה לפי זה נכון הטעם והדין טוחן שמהנה הקדים היולדה הה העולה
 יטן כבוד לחזק המונה ה' שהוא העקר ואח"כ שאקריב
 חטאת לכברה (לז) אולי דברה שלא כדין וכו' יפה דרש רש"י
 להלמדיו כי בשעה כורעת לילד קופצת וכשבעה שלא הודקק
 לבעלה • ובעבור שהיא נכבשה מהוך הצער ואין הכבושה יכונה
 לכהניס מפני היותה משועבדה לבעלה הורה מורה הורה שהביא
 קרבן לכברה וזוהי יעלה כגג כי הוין הדם נהפך על נטרו • (מ)
 וכל קרבן יורד ב' בעבור ח' • ר"ל חטאת יורד המכר בפ'
 ויקרה לכל המהחובים זה בין שומע קול הלה בין שמה כנגע
 או חלל בקדשים כנגנה בין העובר שבוטח בסוי הורה הכתוב
 ביורד שיהיו בני הורים או בני בני יונק ח' לחטאת וא' לעולה
 המור מה שיכיה כחטאת עולה ככסה או שיעיר עזים ח' לחטאת
 לבד • ובקרבן היורד כל היולדת הוין כן • אלא כמו שהטעה עולה
 טוחן ח' כגם היורד ח' • (מא) וזה כחטאתה כמין הבא חטאת
 היה ח' ר"ל וזה היה בעבור שחטאת היולדת ממין החנהה הכרות
 מן המקריבים וזוהי כגון ז' וזכה וזכור חוטא שחטאתה המוקרב
 מהם גם בוולה היורה יורד הי"ח מ"ן הטוף ויכיר הד וג"ה כ"ס •
 לכן גם בכיוור יורד נהיה אחד • (מב) אורח דמי טהר • ר"ל
 חומן פדמים שפמס קרא הכתוב דמי טהר בחטאת פכשו בחר
 כהם מרור דמיה כחומר כנדה בזה הלכון ח"כ היא חיבת
 שחנה שהקים מלמר וטהרה ממקור דמיה כי נטהרה לא הנה
 בני רחוק • וזו טענה לב"ה כדלעיל • (מג) וכן מוזב עממחה
 ד"ל גם בזה כתיב אחר הקרבן ככרה וכפר עליה הכהן לפני ה'
 מוזב עממחה • וכן במזורע כתיב בקרבן וכפר עליו הכהן
 וטהרה • כפרתו או שטהרת אורח בין ליולדת בין לזכה
 בין למזורע שיהיו שחורים ע"ה ונהכול בקדשים הבג
 הכה"ח מן כחמח טעונה רסונה בעערב קודם טיקריבו
 ככרהם והכר רסונה למסרה יטהרו ע"ה

הקרבן קרבנס ויכיו בכרים למקדש וקדשו (מד) כי יכריד
 צרעת הראש, ר"ל שיפרש נרעת הראש לקוד לכן לא אמר בעורו
 סהם, אלא אמר בעור בעור כשרו לכוניא מן הכלל נרעת הראש
 (מה) יאכל בדי עורו, כאן העור נאמר במקום בשר, *
 ענמי לבשרי, אלא אמר נעורי, בעור כני, בשר כני,
 כי החניכים היו להם עור רק בשר הם בלי עור (מו) כי
 עור האדם היו כפסג וכו' לכן עורו וכשרו בלוי זה המורה
 זה (מו) אמרו צ"ה מראות נגעים שנים כן ד' וכו' זה
 כחוב בספר טהרות ריש מסכת נגעים, ור"ל לנשים מן
 החורה בנרור שנים נגעים כן בהרת ושחת, והספחה שזכר
 בין שחת לבשרה אינו שכ נגע, אלא לטון חבור מלשון
 ספחני, והיא נולדה גם מן השחה גם מן הבהרת כרי ד'
 בהרת, שחת, ספחה, הבהרת, ספחה השחת וכו' אמרם
 שחת והולדה וכו' (מח) וכן אמרו ד' מראות הללו מנפרים
 זה עם זה, ר"ל בין שיהיה נגע במראה א' מן ד' המרהים
 בין שיהיה נגעו במראה א' ונצחו במראה אחר יחסו נגע
 א' ממ"ט והיה בעור בשרו והיה בלשון יסוד ולא אמר והיו
 מורה שכל אחד (מט) ואמרו בהרת עזה כעלג, וכו'
 המראה היוהר חוק שאין למעלה ממנו בלביטוט (נ)
 שיהיה לה כסוד הכיכל, והיא ספחה הבהרת או אמרו הולדה,
 והיא מראה שלישיה שהיא כהה יותר מהשחת אלא שהמראה
 אחר הבהרת בעבור היות הולדה של בהרת (נא) שחת
 ענמר הלבן של נגע בין זמנו, לאחר שחטוהו והלבן, הנה
 זה המראה יותר סוק משיד הכיכל כי ב' מראות עוזת כן
 שלג ונמר לבן הן לכני אבות בהרת ושחת וכני מראות כן
 סוד הכיכל וקרום בינה הן חולדות (נג) שיהיה לה קרום
 צינה, זו היא ספחה השחת והיא הכהה מכל המראות,
 והאמר צ"ה והיא נגע נרעת, רגום והיא ר"ל ספחה של
 שחת אחר היא קקרום צינה במראה הנה זו המראה כד'
 בלמה ממ"ט הכחופ והיה בעור בשרו לנגע נרעת, וכנגד ג'
 המראים הראשונים כחוב שחת או ספחה או בהרת (נד)
 והכחופ נגע נרעת הם כלל וכו' זה במאמר טענת הרב לבי
 שאין מאמר נגע נרעת הם פרטי למראה ד' כמו שחשבו אלא
 הוא הם כלל (נז) ואמרו עוד כיצד הספוח וכו'
 ר"ל מעורב מן לבניטוט ומעט הדמיונות בכל
 א' מן ד' מראים הללו (נה) הוא המראה כד' ר"ל בעורב
 א' טפין דם בטום חלב (נו) כמראה כוס ג' שיש בו ח'
 טפין דם: (נז) הוא כמראה כוס ב' שיש בו ד' טפין דם
 (נח) כמראה כוס א' שבו ב' טפין, הנה כל מראה
 שהוא חוק בלובן מן חצרו כנרצו בו ערבוה הרבה טפין מן
 המראה הכהה כדי שבו יסחור כל המראים ויכיו נחשבים
 במראה א' (נט) גופה של בהרת נגרים, כהנו שער
 לבהרת שיהיה נגרים בקלני מרובע, מקום נגרים ט' ערבות
 וקרום העדשה ד' ערבות שהם אורך על שמים רחב כזה:
 גמלא שער נגרים לו' ערבות כשהסדרם שש ערבות אורך
 ושש ערבות רחב כזה * (ס) על שחת
 וספחה ר"ל המעין ימלא ספחה
 נקדמה על שחת וספחה ולא במאמר צ"ה שפירושו פסוק ואם
 בהרת וכו' שהיא ספחה אלא בהרת היא (סא) ומדבר
 בהשלים החל כמנהג הכהוב * ר"ל מה שחוב בהחלת הפרשה
 שחת או ספחה או בהרת הוכיח בכלל ש' נגעים והשלים
 בהרת וכשכח לפרשם בפרט החול בענין בהרת כמה שהשלים
 והוא הפסוק הראשון שאחריו מיד, וראה כהן אה כנגע בעור
 הכהר וכו' (סב) והם לא פירש בהרת על שיהיה וכו' ר"ל
 והע"פ שלא פירש הכהוב בפסוק שהוא הכלל את מראה נגע

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר * אדם כי יהיה בעור
 בשרו שחת וכו' * וידבר * לא נאמר דברו אל בני ישראל:
 כי הכהנים יכריחום לרכנר ולהדלמ ולהמרר * וכוז כחוב
 דברו: שהזכר רבר סגר * ואל אהרן: שעל פיו ועל פי
 בני ידיו הנגעים: אדם * להכליל אהרן וגר איש ואשה *
 בעור בשרו * (מד) כי יפירד צרעת הראש * כי עיר האדם
 בעברי נקרא בשר, וכן הבשר קרוי עור, (מה) יאכל ברי
 ערו, (לויכית), דבקה עצמי לבשר (תלכ קב), *
 בעור שני (לויכית), (מו) כי עור האדם אינו נפשוט
 בער דבהכה, שחת (מו) אמרו ב"ה מראות נגעים שנים
 שהן ארבע, שחת והולדה, בהרת והולדה, כל מר שחת
 וספחה, בהרת וספחה, (מח) וכן אמרו ארבע מראות
 הללו מצטרפין זה עם זה: לפטור ולהחליט ולהסגר *
 להסגר את העיניד בסוף שבוע ראשון, ולפטור העומד
 בסוף שבוע שני, ופירשו שאלו העינות הלבנות מקצתם
 יותר חזק מצתם, (מט) ואמרו בהרת עזה כשלג, שנאמר
 ויצא מלפניו מצודע כשלג (מלכיס ב ה), (נ) שנה לה
 בסיד החיכל, כי הספחה פחותה מן הבהרת, (נא) שחת
 בצכר הלבן של כבש בן יומו, (נב) שניה לה בקרים ביצה,
 והיא נגע צרעת, (נג) והכחופ נגע נרעת שם בכל לכל:
 בלומר לשחת ולספחה ולבהרת, (נד) ואמרו עור כיצד
 הפתוך בלומר המעורב בארבע מראות הללו, כאלו ד'
 גוסות מלאות חלב, ונתערב בכים הראשון ב' טפין מן
 הדם, ובשני ד' טפין, ובשלישי ח' וברביעי יו', הפתוך
 שבבהרת (נז) היא המראה הרביעית, והפתוך שבשחת
 (נו) היא כמראה כוס שלישי, והפתוך שבספחה הבהרת
 (נז) היא כמראה כוס השני: והפתוך שבספחה השחת
 (נח) כמראה כוס ראשון, אם כן הכל כמראה אחר חשוב,
 ואם כן למה אמרו אמרו חבם לפינן מראות נגעים שנים
 שהם ארבעה: ללמד שכל כהן שאינו מכיר את המראות
 ושכחיהן לא יראה הנגעים: ואמרו (נט) גופה של בהרת
 כגרים, מקום הנגים ט' ערבות, הערצה ד' ערבות שהם
 ארך ושמים רחב משמאל וימין וכן, לעלה מכה וכן למטה
 מצנה * ואמרו עוד בהרת שהיא עזה נראית באדם כהן
 כהה: ובהרת שהיא כהה נראית בכוש עזה * לפיכך אין
 מערן הכל אלא בבינוני שאינו לא שחור ולא לבן:
 והרבה ענינים דברו בענינים אלו * סוף דבר מה שאמר
 שהספחה הולדה אינו כן * והמעין היטב ימצא בהרת
 (כ) על שחת וספחה: לא כדבריהם שאמרו שהטיל הכתוב
 ספחה בין שחת לבהרת, ואמרו אם בהרת היא פרשת
 ספחה: והנה הכתוב אמר או ספחה או בהרת שבתראות
 הנגעים שלטה: (סא) ומדבר שהשלים החל כמנהג:
 (סב) ואם לא פירש בהרת על צינה באמור ואז ב' דת
 לבנה היא בעור בשרו למרני שבבהרת הכתוב כדבר:
 (סג) וזה הראשונה כהה: הפך אמרם עזה בשלג: ואמר
 והובא אל הכהן: (סד) ברצונו ושלא ברצונו: וראת
 הכהן את הנגע * את נגע הבהרת * ושער שהיה שחר
 דאחו הכהן בהוך הנגע שנגוע הפכו לבן * (סה) וראת
 הנגע שהעמיק מן העור כי יטמא אותו על ידי דבור:
 ובה"א משוט שער שנים (סו) והנה כהוב שער צהוב רק
 והוא אחר * ואמרו עזוק: כמראה חמה * שהיא עזוקת
 מבראת הצל בעין: והגבון עזוק בענין הפירה בלומר ירד
 מהעור

היה מראה הוא נון ג' המראים אם שחת אם ספחה ואם בהרת אלא אמר סהם ומראה נגע וכו' הוא מה שסזס סס
 פירש בפסוק שאחריו צמ"ט ואם בהרת לבנה ומה למדנו גם הפסוק הראשון מדבר בהרת, (כג) וזהו הכונה כהה *
 ר"ל ולמדנו שהבהרת הראשונה * אחר בפסוק הקודם * היה כהה כי לא זכר סס מנה לובן עמו * סוגר בפסוק
 הכני ואם בהרת לבנה * וזה הפך אמרם צ"ה שבהרת עזה כשלג * כי אחר שאמר בפסוק כה' ואם בהרת לבנה זה יורה
 שהבהרת הקודמת נהי בפסוק הקודם אינו בלובן חזק * (סד) ברצונו ושלא ברצונו: ממה שח' אמר הכתוב ובה' אלא כל'
 הפעול ע"י אחר מלמד שחם לא יבוא ברצונו יוצא על כרחו: (סה) וראה הנגע שהעמיק מן העור ר"ל שחלה וראה כהן
 הנאמר בראש הפסוק מוכן ענמו ואחר עמו: והרטון וראה כהן למראה עינו כשהיה נגע עמוק ונקיע מעור בשרו כל
 המנוגע זה הסימן כה' על עמלה והסימן ה' הוא הסימן השער לבן * באלו כה' סימנים יטמאנו כהן כהולט בלי הכהרה

היה מראה הוא נון ג' המראים אם שחת אם ספחה ואם בהרת אלא אמר סהם ומראה נגע וכו' הוא מה שסזס סס
 פירש בפסוק שאחריו צמ"ט ואם בהרת לבנה ומה למדנו גם הפסוק הראשון מדבר בהרת, (כג) וזהו הכונה כהה *
 ר"ל ולמדנו שהבהרת הראשונה * אחר בפסוק הקודם * היה כהה כי לא זכר סס מנה לובן עמו * סוגר בפסוק
 הכני ואם בהרת לבנה * וזה הפך אמרם צ"ה שבהרת עזה כשלג * כי אחר שאמר בפסוק כה' ואם בהרת לבנה זה יורה
 שהבהרת הקודמת נהי בפסוק הקודם אינו בלובן חזק * (סד) ברצונו ושלא ברצונו: ממה שח' אמר הכתוב ובה' אלא כל'
 הפעול ע"י אחר מלמד שחם לא יבוא ברצונו יוצא על כרחו: (סה) וראה הנגע שהעמיק מן העור ר"ל שחלה וראה כהן
 הנאמר בראש הפסוק מוכן ענמו ואחר עמו: והרטון וראה כהן למראה עינו כשהיה נגע עמוק ונקיע מעור בשרו כל
 המנוגע זה הסימן כה' על עמלה והסימן ה' הוא הסימן השער לבן * באלו כה' סימנים יטמאנו כהן כהולט בלי הכהרה

פרעיר בעומק קרוב כענין ועימוק עמוק מי יציאנו
 (קבלת) ואם בהרח' לבנה היא: (כו) פליטין בהוד הוא
 (חיוב לו) - ענין גלוי: ושערה: הנכון ככפיק הה"א.
 לא דבר: אף השער לבדו יכ' יהיה לבן סכן במאה:
 כי אם גם העומק בהיות שניהם: וי"ל (סח)
 שראשונה והשניה אחת היא: ובהם בתחלה ענה ופרש
 בארונה: (כט) ואין רמב"ם והרמב"ם דק בעומק
 ושער לבן ודבריו. הכין את הנגע: את בעל דנגע
 (ע) וכתוב הספר שבעה ימים: ואב"ה אין בין מפורע
 פוכג' לפצוע מורלט (טא) אלא פרעיה ופריכה: והנה
 דנגע עמד בעינו: (סז) בענין הכהן כמות שהיה:
 וי"ל עין דנגע במראהו שלא פשה: כמו שפרש: ודא
 הכהן ביום השביעי: בסוף שבוע ראשון: וראה הכהן
 אורו ביום השביעי שנית: של פעם שנית: ששתי ההכנות
 אינן אלא שדשה עשר יום: והנה כהה הנגע: (עג) אין
 הבונה שלא כהה הנגע בעינו כי אם בשעורו: כי לא
 פשה בבשר הבריא: שאם פשה נכא מוחלט: וי"א גם
 כהה בעינו: (עד) ושקל כהה: אם קחה הברזל (קבלת
 יו"ד): כי נמצא כהה שם לנקה: והיא כהה בשקל
 ויכרח להם כהה (מלטים צו): וכמה הזכר העכר כבנין
 הרגוש ונית הכ"ף להורות על הדגש: כי נמצא נהיה בעוד
 (נמוה טו). דנו"ן כצ"י: ויש לפרש שיהיה שם לזכר
 (כס) ונתחלפה הנועית פחה קנן לקמץ גדול: והנה גיה
 הכתוב שנקרא כך שנהפך הנגע ממראה לכרמית שאם לא
 פשה כמפחת היא: מספחת: (עו) לשון חבור. מלשון
 ונפחו על בית יעקב: (יטעיה יג). אי לשון החוד:
 כמו ושפח ה' את קרקד בנגת ציון. (ססג). וכבש
 בנדין. ומה... (עז) כמפאת דכג' בל"ם ולא
 בתגלת וצפרים וקרנן כהורו כמאמר ב"ה. ונראת
 שניה. אינו כנגד שניה האמצעי שיהא הטעם שבו
 שלישי. רק הטעם באותה פעם שניה שנראה אל הכהן
 ולא שיה תחיה ישרתו. אבל אם פשה הפשה המספחת
 יהיה טמא. נגע צלעת כי היה בארם (עח) שגם
 המספחת צרעת היא. והנה שאת. ברסרין נו"ן. ולשון
 צרפה מן וישאמר ודאשיו. (סמחל כס). וכן שאת
 המכות. כמו צרבת הכפיה. ועל טפזיו כאש צרבת:
 (מכילי יו). והנה שאת לבנה. שיש שאת המכות ואינה
 לבנה. והיא. כלומר השאת הפכה שער לבן. והכין
 שנקראת שאת דבר עמוק. ומחיה בשר חי בשאת. י"א
 שבמחיה ובראיות הבשר החי נחמדטה עבשו השאת. לכך
 אינו צריך הסגר. כי צרעת נושנת היא. כלומר קרובה
 היא. ונקראת היא הבשר חי הפך אל גא' התי כבה. (במדבר
 יב) ואב"ה אע"פ שלא נאמר מחיה אלא בשאת אף כאן
 היא שכן ממאה בכל מראה והולדתה. ולמה נאמר מחיה
 בשר. לכך שאת. והיא ממאה עד שיהיה בה כדי לקבל שער
 לבן ומחיה. יכול שער לבן מצד זה ומחיה מצד זה.
 ה"ל בשאת שיהא כבוערה. כרובד ככובסת בשאת.
 ולדרך הפעט אין הטעם שיהיה ערך לענינים לשער לבן
 וכבוערות בשר. כי הנה הכתוב נכא בשער לבן לבדו
 בורשה הראשונה כן במחיה. אם כן פ' הוש והיא הפכה
 שער לבן אי כחית בשר כמו ככה: ובין ואמו (כמות כה)
 וחוביר שער לבן בשאת אע"פ שזכרו בהרח' ללכך
 שבשהיה הוא סימן טמאה: וממא הכהן לא יפגירו:
 שאינו

הנה חלה שמוק חינו מוסב אל המראה רק אל כנגד (כו)
 וכה כתוב שער נאוב דק: ר"ל גם בדרשת הראש והזון אמר
 הכתוב בלשון יחודי ח"כ מנין נלמוד שיהיה שער סם כלל ויהיו
 מיטות רבים נטים: ואלו הם רענן ככתוב כן היה מוזכר במקו"ה'
 בלשון רבים ומכס היינו למדים למקום אחר: ומ"ש ח"י'
 והמרו שמוק וכו' חלה והמרו מוסב לב"ה שפרשו כך וכחורו
 מלה שמוק כהוא חלה למראה וכרב סדר זה (כו) מלשון
 בשר הוא וכו' ר"ל ט"ז ברי"ת חינו מורה על הווק הלובן
 כמו שכבר צ"ה חלה טעמו גלוי והראה סימן הטמאה של
 ידו יהיה נכר שם כנגד: כמו שצ"ה האור יהיו נכרים
 ונדעיים הכרשים הכרמים (סח) שהראשונה והשנייה ח'
 היא: ר"ל הראשונה היא פסוק וראה הכהן את הנגע בצור
 הצבר וכו' ובשנייה הוא הפסוק הבה אחריו ואם בהרח' לבנה
 וכו' משמע ה' צדין עין הנגע שהוא מראה הלובן ואין בליטה
 השר במראה לא כמו שפירש הרב לעיל שהראשונה כהה חלה
 כמו שהכרתה ה' לבנה כן הראשונה ג' לבנה וסמך צהילה
 טינה שלא חמר בה מלה לבנה וצ"ה בחרוכ' ומון החחרוכ' ללמוד
 שהראשונה כמו כן לבנה: (סט) ואין הטמאה וההסגרה רק
 בשחק וכער לבן: ר"ל אין חלוק הצינוט סימן בין לטמאה
 צהילט בין להסגרה היות בהרח' כהה או לבנה: ביחוד אין
 לבקר בזה רק בעומק וכער לבן לבדן יפנה דין הטמאה
 המוחלטת או ההסגרה כי כשהיה עומק ושער לבן יהיה טמא
 מוחלט לדכתיב בפסוק הראשון שהוא וראה הכהן את הנגע
 וכו' ובשנייה חלו הב' ש' מניס חכיה ההסגרה כדכתיב בפסוק
 הב' שהוא ואם בהרח' והרעון שאם יהיה כהה בבשר שמומו
 יהיה נודע ומגלה שהוא נגע חמס' עדין לא הפך השער לבן
 ולא נעשה חסירה במקום הנגע צריך ההגרה: (ע) וכה
 הסגר שבעת ימים: וסס פירש הכתוב חיות ההסגר והמך
 והסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים: למדנו שטעם והסגר
 הוא שיהיה המנוגע מחוץ לעיר או למחנה: (עא) חלה פריעה
 ופרימה: ר"ל לדעה כ"ה המנוגע המוסגר פטור מחלה
 הצניס לבד: רמס' ב"הר הנז' טמאה וטמאה המנוגע כיון
 עתה שסס וקריאת טמא ולעכרתו בני צה"ס והגלחת ראשונה
 ויזכרה מחוץ לאהל ז' ימים ואח"כ הגלחת שניה וקרנן
 בכל אלו חוב מניע המוסגר כמנוגע המוחלט וכרב יסור
 זה למטה כי המנוגע המוסגר יטהר בראשית וכלום צדיס
 לבד: ממוכח מן הכתוב בזה הסדר ולכ"ס צללו וטהר
 (עב) בציני הכהן וכו' הרעון שכלו בציניו חינו מוסב אל
 המראה חלה אל הכהן ר"ל יראה הכהן ביום כז' חס הנגע
 ענמו ב' ראיות במקודם ושימד בשעורו הראשון כמות הראה
 בציניו בזה ההסגר לא פחת ולא העדיק חיו יפגירו שנית:
 וחס יפכה הנגע וטמאהו במחלט: ואם פחת בציניו יטהרו
 כמו שהבאר (עג) הין הלוטם שלא כלה הנגע בציניו וכו'
 ר"ל אין הכונה בזה הפסוק בחמרו והנה כהה הנגע שלא יפוג
 הכהו הנה לציניו ר"ל למתחיהו של הנגע חלה ככתוב לשעורו
 ר"ל שיהיה רענן הלכות שפחה ששור שטח הנגע כי אם נשרט
 ככה לא יהיה כדלל בין הכסוק הראשון של הסגר שני ההסגר
 בו והנה הנגע עמד בציניו כן בכלן חס חלה כהה לא חורה
 על כהו המראה יובן שהנגע עמד במראהו גם בסוף שבו
 כני: ויהיו סימן ח' בענמו של הסגר הוא סימן הסגור:
 חלה בשעור הנגע סימן טהרה הוא כס' א' יפשה ויהפשה יוחר
 מיה כהו מקודם אע"פ ללא יפחה שעורו אחר שכה
 הנגע במראהו יהיה טהור הולל ולא פשה בצבר הברית:
 שיה ככה כרי הוא עמא טהולט: וזו טענה לאב"י שפ"ק:
 שמלה ככה הכך פשה ומגורה והכתיבה עינו והקרוז חינו ולא
 ככה כס: וטעם לא פשה הנגע במקום אחר: והנה חס טי
 הכך רוחה שהוא פירש מלה כהה לשעור הנגע ולא למתחיהו:
 ומ"ש הרב וי"א גם ככה בציניו: ר"ל שכהו יפוג גם אל מראהו גם לשעורו: וכן אמר הרב במלה גם לרבות גם לשעורו:
 וזו דעה רש"י כמ"ס בכסוק הקודם גבי וכהה הנגע עמד בציניו: אמר במתרה ובשעורו א"פ דפשו גם בענין כהה כלה פנונן
 מדבריו ככנה הרמב"ן ויש חלוק בנסחאות: כי ברש"י עמנו כח"ב חס עמד במתחיהו או ככה טמא: והמובא ברמב"ן
 חס עמד במתחיהו ולא פכה עמא הוא: ויש קצוות על דבריו מתחיהו חמיהם: ואני מן הבה צדיו וכו' השעור שיהולו לישב
 צברי הרב: (עד) ושקל ככה וכו' שהוא עבר מנין פעל וזכר ויפוג אל הנגע: (עה) ונתחלפה הנועית פחה קנן וכו'
 על משקל גוף ורס (עו) לשון חבור: כהקבד ונתקבץ הנגע ר"ל הלכות המורה"ל למקום הקד: ולא נחשט לטמא הגוף זה

סימן לסורו (טו) ממנחת הכהן במים וכו' הנה רחיה נוכח מהכחב שהנמא המוכגר אינו טעון תגלחה וקרבן כי כן כחוב וכנס בגדיו וטהר ולא חיב לו הכחב דבר אחר אבל חורח המנורע לטהרו האמורה צ"ל מנורע הוא למנורע המוחלט, ולא כדעה ב"ה (טח) שגם המספחה נרעה היא הוא טעון הרב לעיל לצ"ה שאין בספחה הולדה אלא היא נגע בפני עצמה ומראות הנגעים ג' שהרי כשם שקרא הכחב לשאת צה"ל נרעה כן קרא גם לספחה צסוף הפרק הקודם לכה"ב וטמאו הכהן נרעה היא, ועכשו החל השלח (טט) וכן אמרו אלו מקומה אינו ממנחין וכו' בנוסח נגעים פרק ו' (פ) והשחין והמכות המורדין, גם זה נמלא סם, ופי' המורדין כלומר שחין ומכות הבאים מחמת חולדה האש כגון ממכת צרול או אבן וסיד ורומן וגפרית ואינם מתרפאים ולא העלו קרום בקליפת השום קרויים מורדים כלומר שעדין עומדים במרד, ואיך דגרסינן מורדים צ"ל ריש"ן והו' יהיה מלשון רר צצרו (פא) איזו הכחב השחין וכו' זה כחוב נגעים ראש פ' ט' (פב) או נגפה, כסולה של זהים והוא חס מחמת עצמו, וכן חמי טבריה כן חמין מחמת מקורן ולא מחמת האש (פג) והלא למעלה כן הוא, ר"ל שבפרשה הקודמת לזה שיהא פרשה שאת רמ"ג כזה ור"ה הכהן וכה"ה שאת לבנה צצור א"כ מה הכפרס בין שאת הקודמת לשאת של שחין והחירון הוא מ"ט אלא בואה השאה לא חוכיר צבר חי, שבשחין לא סם הכחב המחיה הנאי להחליט הנגע, (פד) ובצורה חוכיר אדממת, ר"ל זהו הכפרס בין צברה הקודמת ובין צברה זו של שחין, כי לשם אמר צברה לבנה וצכ"ן אמר אדממת (פה) ומזכיר הכחב משפט צברה והוא הדין לשאת, שגם משפט שאת השחין כך הוא לעמדה מוחלטת בעומק ושעור לבן ובזולתה להכבירה ובעמידה תחתיה לפעור (פו) רק צבור צברה, ר"ל שמה שאת צכ"ן אינו סם הנגע אלא הוא פירוש לצברה השחין, שאם צברה העמוד תחתיה ולא תטהר יהיה עשור, כמו שפירש צסוף הפרק רבת השחין הוא, ונרעה ושאת סם שחין כרדפים וטניסין, וכן צ"ל בדיחה שהיא פ' מכות אמר צסוף הפרק, ואם תחתיה העמוד הצברה לא פשה צצור והיא ככה שאת המכות היא וטהרו ככהן פי רבת המכות היא (פז) ואינו כמו הספלה הנכה, זהו סם האר לומר מפני שהוא מליץ, אבל וספלה כה"ל לנקבה כי היא מלרס: (פח) ואינו כהן ממנח נגע טור צבר ממנח צבתי שבוטוח, זו דעה ב"ה כדכתיב במכת נגעים פרק ג', ודעתה כי עור הכפר ממנח צ"ל שבוטוח ובג' סימנים צצ"ה לבן ובמחיה ובפשיין וכו' כדכתיב, וכל זה כפי דעתם של מראות הנגעים שהן צברה וספחה שאת ובספחה דין א' ללכלס ומנרפין זה עם זה, אבל פשט הכחב אינו כן, כי צ"ל כה"ה ככה צברה כחוב צ' כסגרות, אבל צ"ל כ"ב הב' בשאת לא הורה כן אלא הורה עמאם מוחלטת צצ"ה לבן ומחיה, כדכתיב הנגע לכל הנוף טהרה, ואין סם זכר הכבירה כלל, (פט) כי אמר צראונה שתי עינות, ר"ל מ"ה הכחוב או לבנה כלומר כל הנגע צלובן בלי אדממות, להפריש בין העין, הוא ובין האמר מקודם לזה ויהיה מכות המחיה צברה לבנה אדממת כהטעם צו לובן מעורב סם אדממות, אבל בנסחאות מנחתי כחוב, כי אמר צאשור שתי עינות, והכונה א' כלומר שבהחלה חרר הכחוב צ' עינות יהד ו"ל מ"ה חר"ן או לבנה הרכון צו לובן לבד בלי ערוב האודם, (צ) אבל הפשיין צריך שיהיה מרחא א', ר"ל שיהיה מרחא הנגע צלובן חוק אבל אם יקרה ככה אזו צריך הסגר וחרר הכסגרה אם לא הפכה רק העמוד תחתיה והיא ככה נדונה לפסור כי הכחוב הוא סימן טהרה, (צא) ושער לבן צריך שיהיה הפכו בלבנות מהמכות, ר"ל אבל צכ"ן צצ"ה אינו חוב שיהיה כלו לבן להימן עמאם או כלו שחור לסימן טהרה אלא יבאן לפי עקר הכפר הכמוין לבשר (צב) שתי שערות שנגע עקרו משחיר ורחשן מלבין טהור וכו' זה כחוב במכת נגעים פ' ד', והטעם צוה שבהחיל הכפר להשחיר מעקרו זה סימן שהלחה צבעקר השער הצריחה והשחירה חת השער מתחמו לכן הוא סימן טהרה, ולכ"ן זה י"ס יהיה עקר השער לבן ורחשו משחיר

שאינו צריך הסגר: לא יסגרנו: יוצא לשלישי כמו המצמיח הרים חציר (הלוס קמו): ואם פרוח הפרח: קרוב מלשון בחצרות אלהינו יפריחו: (צס לא): שענינו שטחית והגדלה, וכמה הצרעה את כל עור הנגע, לא נאמר את כל עורו ללמדך שלא יהיה בנגע בשר חי בלא לובן: מראשו ועד רגליו, מראשו של אדם ועד רגליו: וי"א מראש הנגע ועד סיפו, לכל מראה עיני הכהן, אב"ה פרט לבית הסתרים, ואמרו אין הכהן זקוק לבקש החת אצילי ידיו או בין פחדיו או בין הקמטים, (צט) וכן אמרו אלו מקומות אינם משמאין בנגעים, חוד העין, חוד האון, חוד החוטם, חוד הפה, החת הדר, ובית השחי, והקמטים שבצינור ושכבתו, כף הרגל, והצפרן, והראש והזקן שיש בהם שער (פ) והשחין והמכות המורדין, כל אלו המקומות אין מצטרפין בנגעים ולא הנגע פושח לחוכן, ואין משמאין משום מחיה, ואין מעכבין את ההופך כלו לבן, שאם פרחו בכלן חוץ מאלה המקומות מהור, דלא מעכבין שנאמר בעור בשרו, וכל אלו אינם עור גלוי אלא מהן שאינם עור ומהן הוא עור והיא מכוסה, לכל מראה עיני הכהן, פרט לבין שחך מאורו או שסימא באחת מעיניו, וטהר את הנגע, שכלו הפך לבן ויצא לחוץ נטופו וסר ממנו, אבל בזמן שיראה בתוך הלובן בשר חי עדין הנגע עומד, שהמחיה מעכבת את ההופך כלו לבן, וממא, לפי שהבשר חי בשאת טמא היא, ולכן קרא נגע וצדעת כי משמא הוא, ואם שב גם הוא לבן יהיה טהור, ובשר חי יהיה בו בעורו שחין ונרפא, ובשר, הוא בשר אדם המיקרם, בו בעורו, ולא בראש ובזקן, שחין כמו שחין אבעבועות, (צמות ט) והוא שם כלל לכל חבורה, ויקרה מחמת ליחה שורפה, ואמרו ב"ה (פא) איזה הוא השחין לקה בעץ או באבן (פב) או בגפת או במי טבריא, כל דבר שאינו מחמת האש, והיה במקום השחין, שנרפא, שאת לבנה, (פג) והלא למעלה כן הוא, אלא בואה השאת לא חוכיר בשר חי, (פד) ובצורה חוכיר אדממת, שחתיה קצרה בלובן וקצרה באדם, וראש הכהן והנה מראה שפל מן העור, מראה, בשקל ויקר מקרה, (רות צ) לשון יחיד, והרביי כבעלי הה"א יבוא ביו"ד, ויהללוה בשערים בעשיה, (משלי לח) שפ', שם התאר, ובענינו כמו עמוק, שאין העמוק יותר עמוק כהשפל, והאית במכות שאמר וספלה, (פז) וזכור הכחוב משפט צברה והוא הדין לשאת, וסלת אדממת לשאת ולבהרה, וי"א כי השאת חוכרה פת אינה להכגר ולא למטאח (פו) רק באור לבהרת, כמו שפירש צרבת השחין היא, כמו שאמר בפרשת ככה או לבנה, ואח"כ שאת המכות היא, ושפלה, האר (פי) ואינו כמו השפלה הגבה, (יחזקאל לח) שהח"א נוספה עליו, והיא כהה, צריכה הסגר שביע אחר (פח) ואינו נכון מאמר נגע עור הבשר כממא בשתי שבעות, ואם תחתיה העמוד, כלומר במקומה העמוד הבהרת, או בשר כי יהיה בעורו מכות אש, סימני השחין וסימני המכות שיתן הן, וחלקם הכחוב ללמדך שאין מצט"פין זה עם זה, ופרשה ראשונה בגלל שחין, ופרשה שניה בעבור מכות אש, או לבנה, טעמו אז שאת לבנה, וי"ל שהחיה הבהרת בעין אחד, כלומר לבנה, (פט) כי אמר בראשונה (ג"א באשיר) שתי עינות, אם פשה הפשה בעוד, ששער לבן משמא בתחלה קורם הסגר, והפשיין משמא ככל הנגעים בראשונה ובאחרונה, לכך נאמר בשאת וכסתה, שאין הפשיין רק במקום הנגע פושח והולך טעם מעט, שער לבן, משמא בכל מראה לבן, (צ) אבל הפשיין צריך שיהיה מראה אחר, (צא) ושער לבן צריך שיהיה הפכו בלבנות מהמכות, וכן אמרו ב"ה (צב) שתי שערות שנגע עקרו משחיר ורחשו מלבין טהור, עקרו מלבין ראשון משחיר טמא, וא"ש או אשה בו יהיה בו נגע בראש או בזקן, והלא למעלה בכלל הכחוב מדבר, אם כן אין אמר או אשה, ונאמר כי אם יחיה הנגע

הנגע ביון האיש הוא נחק, ואם יהיה לאשה יקרא נגע צרעה לפי שאין באשה זקן, ועוד יזכיר קרח, ולעולם אין באשה קרח, לכן מזכיר הענין בפרט, בראש, האיש או האשה, או בזמן האיש לברו, ואיזהו הזמן, מפרק של לחי העליון עד סמוך לגרונה, וכתוב והזקתי בזקני (שמואל ה' ז'), ודנה כדכתיב בנחק יש לו להקל ולהחמיר, להקל, שלא יטמאו בשער לבן, להחמיר, שירון בנבטער צהוב, ונקרא נחק שפיל השער ממקומו ונולד שם שער צהוב לקוי שהוא סימן טמאה (נג), לא בגולה קודם הנחק, וגם הנחק יהיה גם בעור הלחי שיהיה העור, קלשן וכל מיטה הנחקו (יטעיה נח), לכך אמר עמוק כן העור, וכו' שער צהוב רק, ו'ל שצמח בו אחר הנגע, לא שהיה בו שער שזור ונהפך לצהוב, שכבר נפל השער מעקרו, ולכן הארו, ברק, רק, כמשמעו, וכה"א לקוי וקצר, והנה אין בראשו עמוק כן העור, (גל) דומה ואם בהרת לבנה היא, (גה) והנה נגע הנחק כרסו שיהיו כראיה נגעים בגחוק, והנה הנחק מטמא בשני סמינים ומסגרו כסימן אחר בשבוע ראשון בשער צהוב, לפי ששער שחור סימן טהרה הוא בנחקים, ובשבוע שני מסגרו כסימן הגלות שהוא (ג"א שהיה) מגלח סביב לנגע ואת הנחק, ועם הנחק לא יגלח, שכמוך לנחק לא יגלח, ואם פשה יפשה הנחק, אם פשת ועבר השער המינח סביבות הנחק בסוף שבוע שני היא טמא, ו'ל שהזכיר הכתוב שלא יעביר העור על מקום הנחק שלא היה העברת העור שבה לאוהו מקום שיצמח בו שער, לא יבקר, מלשון בבקרת דועה ערו (יחזקאל ל) לשון הפושט ונרשעה, כלומר לא יבקש לשער הצהוב, (גו) שאם הוא סימן טמאה שהוא טמא מהשיון לבר, וצהוב בלשון נחשת מוצהב, (עזרא ח) כרמות זהב, ובטהרתו צריך שלא יפשה הנגע ושיצמח שער שחור בו, ומתרו הכהן, (לו) יאמר שהוא טהור, ואיש אי אשה גי יהיה בעיר בשרם בהרות, בהרות, בשקל נחמה, והיה ראוי להיות הע"ן דגשה לולי אות הגרונות, (לג) ועם, בהרת עגי משקלים הם, ובהרות שהן, בהק צריך להיות כהית, ומשפט כהית כהית בשקל גאיות (יחזקאל ל), וגם זה מן הרגושים אלא שאות הגרונות לא הקבל דגש, ובהק, אין לו דומה, וענינו יורה עליו, (נט) והבהק גראת לאדם ארום, ונראה גרורים גרורים, מהם שחורים, ומהם לבנים וכלם טהורים, ואיש כי ימרט ראשו, (ק) לא הזכיר אשה כסבה הקרחת, כי ימרט, מלשון ואמרמה, משער ראשו, (עזרא ט), ולמדנו הכתוב, שדין הנחקים כאשר ימרט אמצעות הראש וישאר השער מקיף את הנחק ככל צד, אבל אם ימרט אחוהו הראש או פאת הפנים וינהק כל הצד ההוא אינו גרון כסימני ראש זקן אלא כסימני עור בשר, כאשר הילך וכפרש, ואם ספאת פניו ימרט ראשו, נמצא קרח באחוריו הראש, ונבח, מלבנים, וקרח, מלשון לא יקרחו (פ' אמור), ונבח, אין לו דומה, והוא כשופע הראש והצרעם ספה ונבה, וכי יהיה בקרחת או בגבחה נגע לבן ארמתי, נגע לבן או נגע מעורב, בקרחתו או בגבחתו (קא) שלא יהיו מצטרפים זו עם זו, כמראה צרעה, (קב) פדיו האמה בפרשת כי יהיה בעור בשרו בהסגר, בטהרת, ובטמאה, (קג) ואב"ה כיצד היה שאת קרחת או גבחת, אם היה בה מחיה יחלים, לא היה בה מחיה יסגר, ויראה בכסף שבוע אם נולד בה מחיה, או פשיון יחלים, ואם לא נולד בו כלום יפסיד, ואם פשה אי נולד בה מחיה לאחר הפסוד יחלים, איש צרוע הוא טמא הוא,

זו סימן הכליטה הנכרחה הלביכה אוחו ויהלכן מטט מטט עד שילבין כלו לכן זה סימן טמאה, (נג) לא בטול קודם הקרח, שהם יהיה המנוגע בעל שער נחוב מטבעו גם בשער הנמנח במקום הכרית זה אינו סימן טמאה אלא כשולד במקום הנגע מהמת רוע הליחה, (נד) דומה והם בהרת לבנה, ר"ל כסימני הנחק דומים לסימני הבהרת בהסגר ובהחלט ובפטור, וזלח גבוח שער נחוב וכס שער לבן (נה) ופכה נגע הנחק מרמזו וכו' ר"ל כנגעו הראש והזקן יהיו אחר הנחק השער כשולד הנגע במקום חלק ומקרח בלי שער, כי אין נחקים לנגעים בהך השער, רק יהיו מראות כנגעים במקום הנחוק, כי כך הוא ההחלח החילד הנגע שימק השער הכרית ובמקומו יתחדש שער נחוב ולקוי, (נו) שאם הוא סימן טמאה, ר"ל אע"פ שהשער הנחוב הוא סימן טמאה חמס אחר הפשיון אין נחך למסח חס יש שם שער נחוב חס לא כי כפסיון לבדו יספיק להחליט הטמאה, (נז) יאמר שהוא נחור, ולא שיעברנו בנכרים ובקרבן כי זה יגל לטכרה אחר ההסגר ולא אחר ההחלט כמ"ס הרב לעיל (נח) ועם בהרת הם ב' משקלים, כי החיד מן בהרות כהה ע"מ דברה נאנה כה"א בסוף, אבל בהרה ע"מ דלקת בחי"ו כסמוך ומוכרת, (נע) והבהק נראה לאדם אדום ר"ל לאדם שגוברת בטבעו האדומה בלע"ז כנגוויטיק, (ק) לא הזכיר אשה מהבת הקרחת כי אין בטבע האשה להקרחת מחזורי הראש, חמס הנבחת הכיה בין בלחש בין בלבה ח"כ ו הפרטה כוללת גם האשה, (קא) שלא יהיו מצטרפים זו עם זו, שאם יהיה קנה נגף בקרחת וקנהו בגבחה לא יתחברו לחשוב בסבור שהיה פשיון הטמאה, לכן הכריז ציניהם בהמרו או בגבחתו ולא אמר בקרחתו ובגבחתו בוי"ו החבור, (קב) כדון האמור בפרט כי יהיה בעור בשרו, ר"ל שדמה הכתוב נגעי הקרחת והגבחת לנרעה עור בשר הנזכרה בהחלת הנגעים המחלחלים חס כי יהיו בעור בשרו, ר"ל שדמה הכתוב נגעי הקרחת והגבחת לנרעה עור בשר הנזכרה בהחלת הנגעים המחלחלים חס כי יהיו בשרו שאת או ספחה או בהרת וכו' להשוות דין שאת של קרחת וגבחת לדין שאת של עור בשר ומה שלא נבאר בכלל כלמוד מן השאת של עור בשר להסגר לטכרה ולטמא מחלחלת, ולא אמר כן בטהר אע"פ שהנחק והקרחת והגבחה עינים כפילת שער אבל יש כבדל ציניהם, כי הנחק חוזר ומגלד שער חמס הקרחת והגבחת אינן חוזרות לגדל שער לפיכך נדזינו כנגעו עור בשר, חס שאת שאת ואם בהרת כממורש סם, כי כפין לא זכר רק דין הפשיון להחלט הטמאה דכתיב נרעה פורחת הוא וכו' (קג) ואמרו ב"ה כיגל היתה שאת קרחת וכו', הכיח הרב דבריהם לחזוק דערו כי נכונים דבריהם, כמ"ס בפתיחה או סימנא נכון, (קד) והצרו, כולל גם הכבעה וכו' ר"ל שהנגח טמאה הצרו אע"פ שכתבה בפ' קרחת וגבחת חמס הוא מוסב לכל טבעה מיני הנגעים הנזכרים כסדר, עד כאן טכס, שאת, ספחה, בהרת, מכות שחין, מכות חס, נחק ברהש או חזקן, נגע קרחת וגבחת, (קה) אפילו כהן גדול, שחזר את רגלו לא ימרט ובגדיו לא ימרט (אמור) אבל חס ימרט סיב לפרוע ולפרוס, (קו) ואין טעם לאומר שקדימת המניה מנחת, ר"ל ש"ח כל מניה שקדמה בנאותה היא דוחה את המואחרת, אינו כן, בזה המקום כי כל המנות אשר בחורת כהנים אין להם קדימה וחזור בנאותה, כי חס כללם נגבוו יקל בלכל מועד כדכ ברהש הספר ויקרא חל משה וכו' (קו) כסני

כי בראשו נגע וחובת לכהן שיטמאנו, אב"ה, איש צרוע, אין לי אלא איש, מין לרבות את האשה ואת הקמן ח"ל צרוע, אם כן למה נאמר איש, האיש פירע ופודם, ואין האשה פורעת ופורמת, (קז) והצרו, כולל גם השבעה לכל אשר טמא הכהן, אשר בו הנגע, (קח) אפילו כהן גדול, שעשה דוחה ללא העשה, (קו) ואין טעם לאומר שקדימת הכצוה מנחת, בגדיו יהיו פרוכים, קרועים, מלשון ובגדיו לא יפרוים (ויקרא כ) וראשו יהיה פרוע, כמולה, ועל שפם יעשת, טעם, למעלה מהשפה, והם"ם שרש, ולא עשה שפמו (מנחל ב"ט) יעמח, בגדיו שלא יגע ברוקו לשום אדם, גם בעבור רוח פיו, שלא יזיק לשום אדם, ומבא טמא יקרא, הוא הטמא מצוה שיכירו טמא טמא שיהיו בני אדם נשכרים ממנו וידאבהקיצד מי שזרע מעללים דעים, כל ימי אשר הנגע בו יטמא, טמאה חסורה, כי אחר שזר הנגע עיר ישב שבעה

(ק) לענין לא יטביו בסוד מחקים וכו' כיצטט שנלטה
 להבדול יחידו הוא לדרך ענין וכחמומות כדרך האבל כאלו
 מחבל על רוב משבו אשר מלס הגיע לו ענש הנגז :
 ועל ידי זה רח רט וזהשודל אל הכחובה . (קח) בעבור
 העיטה : ר"ל גווי הגרעט שכורה הכחוב ירקרק או אהמס
 כיוא הנרך לפי שבגד לכן כי וולח זה לא יכיה נכר מרהה
 כנגז . (קט) ובה בוי"ו הלויכ ר"ל בוי"ו החבור כדי לחברו
 לעיל לין האדם המטונע ללמוד מזה כפי דעת י"א גס
 הסגרה הבגד הוא הכלוח מחון למתק ככברה האלס המטונע
 (קו) שהוא ממזר או מתכחיס : ר"ל ולא בגד עמי או
 מוך ובחבר רק כנגז יכיה בחמד מאלו הנטי : שהס נמר
 או פשהיס : (קיא) וכמכיל יבין אכור טעטו . הרעון כי
 מה שאכר הכחוב צפ' קרוטיכ בלתי צחמה וכלאי זריעה וכלאי
 צגיס צחמה כינו לניס טעטט שחכרו כל כלאי צחמה וכלאי
 זריעה ככלל מין שלא צמינו ככה יורכרו כל כלאי צגיס מין
 שלא צמינו : ואת"ש כחשנה הורה בחר שהאסור לבד צמח
 ופשהיס היינו מקיטיס לכל היונא מן הצומח שלא לערצב עס
 כל היונא מן החי כמו שהכטנו מן לא חחרוש בעור וכחמור
 לכל מין טהור עס טמא : ועכשו ממה שהכטיל הכחוב נגטי
 צגיס צמח ופשהיס לבד ולא צמין אחר וולחס מזה יבין
 המכטינ שהאסור טעטנו הוא כטי אלו המיטיס לבד ולא יוחר .
 וגס יבין מזה כנגטי צגיס יהחטכו ע"ג עוכס מופהי בעל
 טון טעטט . כמו שלמדנו מרמזי ההורס ומדריכס ממוכות
 שגרעט הגוף בלה על לטון הרע ממה שהחר המרו צפ' הא
 כחמר כנגז הגרעט וכו' ומך אחריו מיד זכור את אשר עשה
 ה' אלכיד למיסי וכו' (קיד) וככל לחוזק הצורה . ר"ל וככל
 האהויח עי"ן הפעל ולמ"ד הפעל בירקרק אהמס הוא לכורות
 כל רבוי וחוזק הירוקות או האדמימות . כי כן מנכג הכחוב
 להכטיל האוהיות כשירטה לכורות לחוק ורצוי הדבר ולא כדברי
 חצ"ש שאמר שככל למשט ולהפחה : (קיג) שהיכס
 מנעריטיס זה עס זה , לפיכך הבדילס צמח או ולא אחר בוי"ו
 הכחור ואלמדס לכורות שלא יכיו כמרהיס מעורבים הירוקות
 עס האורס אלא טיכיה כל א' מן המרהיס בענינו (קיד)
 שלא יחמש בלוהו בדבר וכו' ר"ל וכו הכברה הבגד טיכיה
 ולא ישמש בו לטוס דבר . ולא כדעת הי"א סוכר לפיל טיכיה
 לטלחו לחוף למחטה : (קטו) כי לא יכוח עליהס טלסוס
 הדגס . ר"ל כי כחי"ה וכה"א והצ"ן לא נמצא א' מהס
 טיכוח בדגס לכן לא יכוח עליהס הנח המורה הדגס ברוב .
 אבל האל"ף יטן כממח דגוס בד' מקומות וכן כרי"ס נמצא
 דגוס כחמה מקומות לכיכך על הרוב יכוח עליהס הנח להטלוס
 הדגס (קיו) ולינו קרוב טיכיה בקרחה צבגד יטן וכו' ו
 דעה המחרס אוכלוס . שרגס כחיקותיה או כחלהויח :
 (קיא) כמו אראנו ולא עשה . ר"ל כח הכנוי קודס הדיעה
 וכנוי אראנו מוכס למה שאחריו והוא לרך כוכב וכו' וכן
 כנוי הכרכט מוכס אל מ"ס אחריו את אשר בו כנגז (קיב)
 וכנגז לחומר צגדיס . העומד ככבוץ ראחון מכגיר וכטי
 שורף . ו דעת צ"ה דכחוב כמכפת נגטיס פ' יח' והיטן כן
 כי הכיכר הורה טלס וכסה כסיף כבוץ ראחון כירוף . והס
 לא טסה לככסו ולהכנירו : ימיס טיח וכסוף כבוץ טני חס
 עמד כטיט ולא טסה אחריו הככוס חוב לטרוף את יקוס
 כנגז הנח ממחמר כחש הכרסט חת אשר בו כנגז טענה לכס
 טיכיה טרפה כלל ככבר גס ככרפות כראכונות כמו שרמרו הס
 (קיט) כי מה יהמרו וכו' . ר"ל מה יהמרו הכופריס כנגטי
 צגדיס ובהיס האס חסר טיכיו אלו כנגטיס על כי הטבע כפי
 שאומריס הס שאין חורה מן השמיס ולא הכנה כטפליס רק
 מכה חכס גדול הוה כטבע לרעהס וכיון טרנה לכניח לעס
 ירחל טימוס והנהגה טסה כחמתו כחחטונות טכעיות מעטי
 פלויס כדי להכיו הרמנה בלב החמון ול' טיכנה דבר מטעמו
 הנח מה יוכלו למחוח מענה כנגטי צגדיס וכחיס טוכ הדבר
 לא נאמט משולס ואין א' מחכמי הטבע טידע ככות אלו כנגטיס
 שאין להס מכות ככלל החיטי : (קכ) לא טסה כן לכל גוי .
 לחת להס חורה ולטווחס חקיס וליטיס בלתי עוקטיס כהנהגה
 החיטי ובל' זה כדי לזכות את ישראל טיכיו רחוייס להכנהגה יהרה :
 (קכא) טיכיל אהס טיטת כי יוכלת כיד
 טסה וכו' . כמו טיכשו אחר הנטיס למעשה טסה מדעו ומחכמתו : (קכב)
 הנח נגטי כחיס . לא חיו צימו מטה ע"כ טי
 אה

שבעה ימים בשנה . בדר ישב כיוודר טלא יחבר - עס
 מצורעיס אדריס : (קז) כענין לא יטביו בסוד מחקים
 ואעלוז וכו' (ירמיה טו) . לכען גודל העניון . מחון
 למדנה כוטיבו . למדנה ישראל . והבגד כי יהיה בו נגע
 צדעה : והבגד בגד לבן ולא צבוע (קח) בעבור העינות .
 (קט) ובא בוי"ו הלויח . י"א טגס הוא צריך שלוח .
 כבגד צמר או כבגד פשהיס . (קי) שהוא מצמר או
 כפשהיס . והבגד כשנארט : והשחי והערב . בהיחוס
 כטוה . הפך טמאת הדיציס כי לא יטמאו למטוח . והשחי
 הוא החוטיס בשני פגיס שהוא היסוד . מלשון כי השחת
 יהרסון (הלויס ו"א) : והערב : הוא הכא בלויכס .
 לפשהיס ולגבר . או לצמר . והנה יצא כל אשר אינו מאלח
 הכיניס : (קיא) והכטכיל יבין אסור טעטנו . או בעור .
 הנפשט כדברהמה . או בכל מלאכת עור : כמו נארות
 וכר וכסה וולחס : ירקרק . מלשון ונהפכו כל פגיס
 לירקן : (ירמיה ל) . (קיב) והכפל לחוזק הצורה :
 או אדכרס (קיג) שאינס מצמר פס זה עס זה . והראה
 אל הכהן . פעל שלא הזכר שפס פועלו : והסגיר את חנגע
 שבעה ימים . (קיד) שלא ישחמש באוהו דבר שנראה
 דנגע . וראה את דנגע כיום חטביעי כי פשה מאשר נסמן
 אוהו נגע : צרעת כמארת היא . והמ"ס השני כממארת
 שרש מלשון ס"ון כמאיר (יחוקאל כח) : כמעס כליון .
 ושרף את רבגד : במקס דנגע לכרו . וצוה הכהן .
 למי שיצוה וככסו את הבגד : הככס . מלה כודכבה
 משגי בניניס כהפעל וההפעל . כי אם היה כלו כבנין
 ההפעל ה ה ה"ה בחורף . וכמוהו אחי אשר הטמאה .
 (דברים כ"ד) . גם היא מודכבה . והנה לא הפך הגע
 את עינו . שאם לא הפך ואפילו לא פשה טמא הוא :
 שבראשונה אכר כי פשה . וענה לא פשה : והנה כהחז
 טעמי אם כחה ולא הפך ככללו יקרענו : פחת היא .
 כלשון באחת הפחתיס : (כמולל כ"י) מקום יורד כבגד
 כדמות עמוק . בקרחהו : הקו"ף קמוצה . וכן קרחת : ואס
 הוא בשקל כהרה ושהפה . אלא שעני"הם ה"ה וח"ה ש"א
 הפעל פהוחה (קטו) כי לא יכוח עליהס השלום הדגס :
 וכמלה קרחה יכוח השלום הדגס על דר"ש . לכן נקמעה
 הקו"ף . והנה קרחת הבגד באחריו . גבחה מפניו :
 ונקישהו בקרחה ובגבחת האדם : (קיו) ואינו קרוב טיכיה
 בקרחהו כבגד יטן טפול שערו ומתחיל לחחרב : וגבחה
 כבגד חרט שככביה שערו : ואס הראה עור הפתחה צבגד
 או בשחי : מודחת היא : כלוכר גליה היא . באש הטרפנו
 את אשר בו הגע : (קיא) כמו אראנו ולא עשה .
 (צמדבר כ"ד) : אינו צריך רסגד . (קיב) ומענה לאומר
 ככגדיס העומר כטיכוע ראשון ככגיר וכעני שורף .
 ובארס העומר כראשון מסגיר וכשני פוסי : יככס טיח
 וטהר . זאת מהרהו אחרי שפד דנגע לטהרו . לא כהורה
 שחרת האדם : או לטמאו . כשורפה וכקדני . הפך האדם .
 את הורה נגע צרעת כגד הצמר . כמוך אחר פמוך . כמו
 מיכחי שלמי בני ישראל . (ויקרא י"ד) : וענה
 אאטינד בגו פי . י . אע"פ שאין צרך כרברי הכופריס
 (קיט) כי מה יאכרו באמרם שאין הורה כן השמיס אין
 השנהגה כטפליס מתי ראו נגטיס כבגד או ככתיס : אינו
 באדם יאמר מקרה הוא לו הדשוהו הגלוחותיו ומכעו . אבל
 בעניניס אלו מה ירברו : ומכל השנהגה השטפליס ראוה
 הקופה שהשנהגהו עצומה ורבה לישראל . (קכ) לא עשה
 כן לכל גוי (הלויס קמו) ואלה החקיס כדי לחישרס טיחיו
 צברליס מכל עס ולשון : (קכא) הויכל כל אדם לענות כי
 יוכיח

לא נאמט משולס ואין א' מחכמי הטבע טידע ככות אלו כנגטיס
 שאין להס מכות ככלל החיטי : (קכ) לא טסה כן לכל גוי .
 לחת להס חורה ולטווחס חקיס וליטיס בלתי עוקטיס כהנהגה
 החיטי ובל' זה כדי לזכות את ישראל טיכיו רחוייס להכנהגה יהרה :
 (קכא) טיכיל אהס טיטת כי יוכלת כיד
 טסה וכו' . כמו טיכשו אחר הנטיס למעשה טסה מדעו ומחכמתו : (קכב)
 הנח נגטי כחיס . לא חיו צימו מטה ע"כ טי
 אה

הוא לא נכנס לארץ, א"כ נגעי בחים לא עשה משה, וזוה הדבר
 יחזיקו הכופרים לפודות על פרחם כזה מעשה הכס, אלא הם
 יאמרו נגעי בחים אע"פ שנכבדו בהורא, אומנם לא היו דברים
 מעולם, וחלילה לנו מהאמת ככה ולומר: (קכג) סספר
 בדבר שלא יהיה, אלא בודאי נהיו בפעל ובמציאות:
 (קכד) ואינם הדברים ע"פ הנסתר, ר"ל אינם ע"פ הכוד
 אלא ע"פ פשוטם הנגלה: ה

קמי החרי צור הכריע: יום נשלם סדר תוריע
 הסיר כל פגע ומאורע: ברשום אח תורת המצורע:

(א) לכך אמר הכוה"ק ר"ל ולא אמר זחח תורה הנרעת או
 זחח תורת המצורע, כי אלו ההורות כולן לפתח אחר שיטת
 המצורע ויהרפא נגעו וקצחן אחר טפחרו לקרבנו:
 (ב) אינו כמו וכובא וכו', כי הכחוש ספ בראש הענין הוא
 למי שעדין הוא בעתה או בשיר, לכן יכשר בו לומר גם וזל
 שיכול בעצמו לבוא אל הכהן, אלא כאלו וכובא פשלא יבוא
 ברצונו, אבל ככהן הוא לשמא מוחלט שאינו רשאי לבוא אל
 המכהן לכן כרעון במאמר וכובא שיבא דבורו ע"י שליח:
 (ג) כל מי שיקח לא הכהן מנגד להצ"ע שפירש יקח הכהן
 פסלו, ואינו כן רק ממנו המכהן יקח מני שיקח פקידו ת
 שלומו (7) חיות, ולא מחות, גם זו טענה להצ"ע שפי' כן
 אחר שאמר וכחט פחשאר שאינו מחות, א"כ טעמו הרריות
 כדי שבהשגחת הנפול הקיח לא השופ אל הישופ (8) גם
 רמו לחטאו, לכן נמכל החטא לכתי אדום כי החטא בא
 מהגבורת הפדומה שהיא נושא הכסף הבהמית, וכרמו כושיס
 המהטכר אל לבו פחיות החמר והעורר, לפכשו זה יערז
 ולהמית האומיו: (9) וי"ל גם זה זכר ליציאת מנרים,
 שיחזור מהטכר לוודר אידך שביחמח מנרים, הנל השי"ת
 ממכה כפורים ע"י עבודה דומה לו כבישלה אוזב פמתן דמים
 על המסקוף וכל זה כהשגחה כסית ככה רפואה זו היא בהשגחה
 פי בידו י"ה למחוק ולרפוא ולא יחמל שמח פמקרה קרה לו
 בו ננגע וסורו אלא שיחודה חטאיו וידע שעונותיו גרמו לו
 הנגע והטובחו הועיל לתרוכמו: (10) נבלא סס אוזב לבדו,
 ר"ל גם זה רמו גדול במעשי העבודות הללו נפלו כבודמן
 פי סס לא כהנדך לארזיאל לכתי הולעת, וזה כי ישראל היו
 אז מוסלס, ונכנעים ומשועבדים ביד אדוניס קיס ואל היה
 זכס כח להגארות ולהחגבר הכס הכעסני: (11) והשלס
 שלסס וגו' שיחזורר כעמא מת מזה לכבין פחיות החמר
 שאחר זאת הכסף המשלס כפסדו, כל הפסוח מקטנס ועל
 גדולס ועל ידי זה יכחל לכמית ענמו פאכל ולהנתי כפשו מן
 העולם ואס עומד בו ואז יכסי טכרתו שלסס (12) השלס
 כהפדר ר"ל שלסס חוסס ושכר אל עך ארזו וחוזב ושני הולעת
 שיטכול חוסס בהפדר מן הכפור החוסס ואח"כ יטכול אה הכפור
 לחוד (13) אר עסי הארבעה ר"ל גם ימכן שזה עס עך
 ארזו וחוזב ושני הולעת ועס הכפור: (14) וכמעת לא
 פאה כי עס מעון, לכך ידמה מעשה טכרת וכפרת המנרס
 למעשה יום הכפורים בשלות הכפור החוסס על פני השדה דוגמה
 שער המשלס וכל זה ע"ד הערה למנויס שיחזורר המהטכר
 להחיותו על עומו וכלא יטוב לנכלו ואז גם הרעיה לא השוב
 כמו שפירש הרב, כפי אחריו מות, שכל אלו פעוליס הוא
 פמחשפס הכמון כדי להעירם להחלה לכתי האלקיס, אבל על
 כל המעשה הוא הכשוכס כי לא יועילו, כל הפעולות האלו
 מבלעדיה (15) שבע פעמים, בימי הכריאה, ר"ל טעס
 הכואה על המנרס ז' פעמים כדי להפלות על לבו זכר חדש
 העולם וממנו יעלה לידעת השי"ת והכנחה בשלסס אשר
 בידו לטקוח הטבע ולהמית ולהחיות ולמסוך ולרפוא ואז יבוא
 בלבו חמוק שלסס שהרעיה פאה לו ע"פ העש וכה בהשגחה
 אלקית: (16) רק הטעס וגלח כדרך המגלחין, ר"ל כי מ"ס
 הכחוש בהחלה השבעה ימים וככס המטהר אה כגדיו וגלח את
 פל שערו כגלוח כזה הראשון הוא כדרך הכפוי, ככני אדם
 שהיה הגלחה המקומות הכהגיון להגלח כדרך מקון לכן גלח
 כדרך לפרס פרטי מקומות השער כי זכיוע, וככרעיס
 הנזכרים

ויכולת ביד משה עשות ככה: (קכז) הגה נגעי בחים
 (קכז) וחלילה שכפר ברבר שלא יהיה באמת: (קכד)
 אינם הדברים על פי הנסתר, האל ית' יבדילנו ממאמר
 הזרים

גשלמה פרי אשה כי הוריע, לאלהי ישעי בומידות אריע:

יידבר
 אבר רבנו סהל ז"ל לא זכר ארזן הך
 קצרה, וזה תהיה תורת המצורע:
 אין תורתו כלל בגלל עצמו, אבל תהיה קצת תורתו
 טבארת קרבנו: (א) לכך אמר תהיה: הפך זאת תורה
 העולה (ויקרא 1), ביום טהרתו: בתחלת יום טהרתו:
 והובא אל הכהן: (ב) אינו כמו והובא, הכחוש בראש
 הענין: שזה ע"י שליח: כי יובא דבור המצורע, כי
 כחוש ויצא הכהן אל מחוץ למחנה: וזה כהן משנה:
 שנאמר או אל אהרן ובניו הכהנים, פי הוריע, וראה
 הכהן והנה נרפא, שנרפא הנגע אשר מהגדמתו היה טמא,
 ולקח למטהר שתי צפרים, ולקח: (ג) כל מי שיקח
 לא הכהן, וכן ושחט את הצפור: למטהר, בעבר
 המטהר, והי"ו ההפעל דכח בדגש חטי"ת, חיות שלא
 תהיינה מתישבים: כי צריך לשלח האחת, ונשתבש
 האומר שלא יקח כחות, כי כחוש ושרט, פהרות: ולא
 טכאות, ורבנו יפת ז"ל אמר, שהן ממין המוקרב הורים
 ובני יונה, והקישן בפרה אדומה, וצפור לשון נקבה,
 מלבד כצפור בודד על גג: (הלוס קכז), ושני תולעת,
 לקשור מקל של ארז ואזוב: (ה) גם רמו, לרפוא כי
 בשלג ילבין, וכן הארז כי אם היה נוהג בנאותה כארז
 יטפיל עצמו באזוב: (ו) ז"ל גם זה זכר ליציאת מצרים
 (ז) והלא שם אוזב לבדו: (ח) והשלס, שלשסם
 כשרפת הפרה טעס גדול למבין, אל כלי הדש, כי
 ישבר, על מים חיים: הראויים לשתיה, וכרוב כי באו
 שמה המים האלה יירפאו וחי (יחזקאל מז): את הצפור:
 י"א כנורל: האחת נשחטת הימא על שני השעירים של חס
 הכפורים: האחת נשחטת, ועבל אותם: (ט) השלשה
 בהפדר: והצפור לא נקשרת עמם: בדם הצפור,
 המעורב עם מים, והזה בשלשסם (יוד) או עם
 הארבעה: והצפור: ישולח במקום שאין שם ישוב, סמן
 לצדעת כי הלבנה לא: כענין ונשא השעיר עליו אה כל
 עונותם (ויקרא 10), כי העון כמו צרעת: וחולי הנפש
 הוא העון, (יא) והצדעת לא באה כי אם מעון, והכהן
 הוא הלוקח המובל והמזה: (יב) שבע פעמים יכמי
 הכריאה, וככס המטהר את בנדי, הוא עצמו, וגלח את
 כל שעריו, אינו כלל זה: ופרטו והיה ביום השביעי יגלח
 זגו' (יג) רק הפעם וגלח כדרך המגלחין, סביבות הזקן
 והראש והשפס ומטה בלחי הזקן, שמגלחין במקצת ובדיב
 מניחין, כמו הגלחת הלויים והעבירו תער (מלדנר ח),
 אבל הגלחת השנית אלו היה כדי להפשיט את עדם מעליהם
 ולהיותם חיים היה הכחוש מצוה אותם לעשות כן: כי
 הצרעת ודחה עליהם: לכך יגלחו את כל השער המנח
 מהגלחת ראשונה: כי אז יהיו טהורים שלמים ואז יבוא
 למחנה גדול שיצא ממנו: וישב מודין לאהלו, ספוך
 לאהלו, והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את
 האשו, וזה זקנו וכו' והיה כלל ופרט וכלל: ואת כל
 שערו: לגלח שער החזה והחת אצילות ידיו והזרועות
 ושער הרגלים והשוקים, ואב"ה את כל שעריו: לא בא
 אלא למעט את ביה הסהרים כגון שער החוטם שאינו
 נראה כלל: את ראשו למה נאמר: לפי שנאמר בניד הער
 לא יעבור על ראשו: (מלדנר 1) יוכל את נזיר מצורע:
 ת"ל האשו: גבות ענין: שער גבות עיניו, והגבות למעלה
 מהעינים

הזכרים בהגלחת יום הכיפורים חיים מוכבים אל וגלח הראשון ומנגד הרב לב"ה שלמדו בהקד גורה שזה מהגלחת הכנייה להגלחת הראשונה , וגם טוען להב"ע שאמר שלבד גלוח ח' היה ביום שביעי ולא היה מגלח ביום הראשון . אלא שזכר הכתוב בראשון וגלח ואח"כ שב לפרש שיהיה הגלוח הכהן ביום ז' (יד) אינה מנחה הכבשים . מנגד לב"ה שאמר ששלשה עשרונים סלת הם לכבי שלשה כבשים הללו שהטאמו והאטמו של מנורת טעוין ככבים ומנחות . והרב אומר שזו המנחה קרבה בכפי עממה ונאכלת . לכן אחר נתינת הקומץ לאשים . (טו) והזכר בחורת ניזר ומנחתה סלת . גם אם אינו מוכב אל הטאת הכויר . כי לא נמצא בכל החורה מנחה ונסך לחטאת ואשם : (יו) שזה מפורש , בפ' סלת לך פירש שהעולות ושלמי נדר וכדבה טעוין מנחה ונסך ובאר כמוהם לכל מין המוקרב : (יא) הוזה הארבעה , כבש לאשם וכבש לעולה וכבש לחטאת ומנחה ג' עשרונים : (יב) שזה קרב בעבור אשמת המנורה , כשבל עונו נגרם להביא עליו נגע הנרעה ועכשו שב בחטובה ובשכיל ההרעו . מאשמי קרב האשם לכן גם הקרבתו קודמת מן החטאת והעולה שאלו בלין בעד מה שחטא בעת הנגע ולא נשאר כראוי או מהוך נערו טלה בלבו איזה דבר שלא כדון כלפי מעלה (יט) וכן , פירשתי , בפ' חנוה בענין המלוואים פירש שהוא גודל הוד : (כ) והימין נכבד מהשמאל . לכך נותן מדם האשם ומן השמן על הנוך האונו ובהנחה ידו ורגלו הימניות . אבל כונה המנוה הזו דוגמת כריחה ברית לכלל אברי גופו שיטמט באינו לקים מנוח הכורה וימנע ידיו מעשות רע ואל רגליו מלרוץ לרעה : (כא) כמו זבית יבנה לך ה' . שזבה הידיעה במקום הכנוי ויהי מספיק שואמר זבית יבנה לך . וכן בכלן היה ראוי לומר על כפו (כב) כנגד אהל מועד , אין הטעם שיכנס לתקום העשרים אלא היה מזה בעצרה כנגד מכך פתח אהל מועד (כג) שהוא מחוסר כפרה . אע"פ שכבר נטעה בכל הכאיו ומותר ליגע בטבורים אבל הסור הוא ליגע בקדשים אלא אחר שיביא כפרתו (כד) כמו לעשות את יום הכיפה , שהוא טינין חקון , ור"ל שיקריב את החטאת כחוקנה . בכל חטאיה : (כה) חולי סלה דעמו שלא כדון בעת שהוכח במכאוב נגעו שמה כהן חפ"ה לחלכיו מרוב נערו , כמו שפ' כי העולה באה בעבור הכהויר בלב . (כו) כי נפשו שקטה בהשקט הגוף , לכן מביא המנחה שהיא קרבן הכסף כדכתיב ונפש כי הקריב קרבן מנחה כאשר פי' במנחות : (כז) וזו המנחה כחורת המנחה הנקמטת . ר"ל אע"פ שאמר שכתוב ואת המנחה : המזבחה : אין הכוונה שהשקף בלה אלא הוא עונה על הקומץ ולא באר הכתוב זה כי סמך בזה שכבר פירש במנחות : (כח) יהיה כיחר הטבורים , שאחר מלאכה חסרון כפרתו מהא טבורתו שלמה לנעת ולאכול בקדשים (כט) וגם הארץ קדושה , ר"ל ועוד טעם אחר כי הארץ קדושה ששם שופעת הכנחה יתרה משאר המקומות וכפי יתרון הכנחה נרדף להוזה היושבים בה מכל רע שהוא כנגד רעון הכס , ואם לאו ימרה עליהם הנגע כנגעים נסוים חוץ מן הטבע ששם ששפירת המנוח היו מושגים לטובה בהכנחה מופחית : (ל) שהשם יכול בזה , לכן אמר וכתתי , ולא אמר מהיה כבשאר נגעי האדם , כי באדם נגעים אלו יאולו לפעמים גם ע"פ הטבע מרוע קינה המוג בעפוש הליחות אבל נגעי בחים אין טעם ששם שיעמוד על זה : וגם נרעה הגוף אין מי יכול לרפאותו וזאת הכס ו"ח כי המקום המנוגע מה (לא) ולא במעובה , ר"ל בגג הבית מבפנים , וכן לא במרפסת קרקע הבית , אלא בקירות הבית , ואם היו אלו הגוונים במקום אחר זולת הקירות לא יסבבו בחוקת נגע נרעה , וכן בקירות פשוטו מבחוץ . (לב) ואין פחות מכבי קיים , ממ"ש הכתוב בלשון רבים שקצרותו וכו' ומשום רבים שטים (לג) אך לא מכתם הבית , ר"ל אלא היה עומד על פתח הבית מחוץ פתח המעקוף וממניר את הבית והכנחה היא שמונה לשמן סביבות הנגע כדי שאחר ז' ימי הכנחה ידע אם פשה הנגע או לא פשה לכן היה עומד על הפתח ורואה שיכמנו את סביבות הנגע כראוי (לד) את נגע הבית , ר"ל ולא שיהיה הרעון במאמר והסביר את הבית לסגור ולעול דלת פתח הבית אלא הכנחה שזכר אל

המעיינים . קרוב מלשון והבני לך גב . (יחזקאל יו) : וכבשה אחת וגו' לרמאת : ושלשה עשרונים סלת . (יד) אינם כנחת הכבשים . רק כנחת קרבן בעצמה : כי אין בחורה מנחה לאשם ולחטאת . ואילו היה בעדם היה מזכיר ונסכיהם (טו) והזכר בחורת ניזר ומנחתה ונסכיהם . (פ' סול) : מוסב לעולה ולשלמים : ואין לשעון כי לא הזכיר כנחת העולה ונסכה (יו) שזה מפורש : ולוג . כדה ידועה בימים ההם , שכן , זיתים , והעמיד הכהן המטהר , מבנין הדגוש , ואותה , (יא) איהם הארבעה , והעמידה נמצאת בעברי גם לזולת האדם , כמו עומד בבית המן , (אסתר ז) , והקריב אותו לאשם , לשם אשם , והקרים האשם (יח) שזה קרב בעבור אשמת המנורה . ואת לוג השמן , כי כמנו יזה ויהן בתוך און ובכחונות ולקח הכהן את רבבש האחד וכו' והגוף , יגיפנו עם לוג השמן כשהוא חז' ושרטאת הכבש , וכבר ידענו זה , והזכיר , עוד שלא נאמר שזה האשם (ג"א מחליף) בחלוף כל אשם בעבור ההנפה ובמהן רמו בנגוף המטהר , על הנוד , כי לא יאטם אונו משמוע הודה , קדש קדשים , אחר שנשחט , כחורת כל אשם , (יט) ובהן , פירשתי , ואין טעם שהוא בניו משתי מלות כלומר בו הן שהוא עקר כל האצבעות , (כ) והימין נכבד מהשמאל , והרמו להיות גבי כפים , ולקח הכהן מלוג השמן , ולא כלו , ויצק על כף הכהן , כמו (כא) זבית יבנה לך ה' , (ד"ה א' יו) , והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים , לפני ה' , (כב) כנגד אהל מועד , על דם האשם , באותו מקום שניהן הדם , והנותר מן השמן , ינתן על ראש המטהר . שהוא דומה עכשו שנמחר מצרעתו לכהן שמלא ידיו , כהן נטהר מחולי הנפש שהוא העין , והנדרוע מחולי הגוף , וכפר עליו הכהן , (כג) שהוא מהוכר כפרה , ועשה הכהן את החטאת , (כד) כמו לעשות את יום הכיפה , (סמות לא) את העולה , (כה) אולי עלה בדעתו שלא כדון , והחטאת , שלא נזהר כהוגן בצרעתו , ואת המנחה (כו) כי נפשו שקטה בהשקט הגוף , (כז) וזו המנחה בחורת המנחה הנקמטת , והנותרת לכהן , וטרה (כח) יהיה כיהר המהירים , ואם דל הוא , עני בשמן , ואין ידו משנת תוספת באור , כי ימצא דל שהוא חולה , מדוע אהה ככה דל בן המלך , שמואל ב' יג , משכיל אל דל , (תליס מא) , ולזה היה לו חולי הצרעת , ובשם שירד קרבנו ככה ירדה מנחתו , והב' א אותם ביום השמיני , שני להגלחתו ושמיני לצפרים ולהואו , והביא אורם להעמיד הכהן לפני ה' , והוסיף לומר עוד בלל הפרשה בעבור כי חסד מקרבנו , זאת הודת אשר בו נגע צרעת , הוא העשיר , אשר לא השיג ידו , דבר וי' ופי' ואשר לא השיג ידו , כמו קדמו שרים אחד נוגנים (תליס סח) : וידבר ה' וכו' כי תבואו אל ארץ כנען , תלה הכתוב נגעי בתים בבית הארץ , כי שם יהיו להם בתים , (טט) וגם הארץ קדושה , ונתתי נגע צרעת : (ל) שהשם יכול בזה , כענין האלהים אני להמית ולהחיות , (מלכים כה) , בבית ארץ אחזיהם , להכליל ארץ שכבשו שני שבטים וחצי : ובה אשר לו הבית : לא אבד הכתוב והוכח כי יבחר לבוא הוא עצמו ולא שלוחו : כנגע נראה לי בבית : שלא יגזור באמתת הנגע . וצוה הכהן ופגו את הבית , עד שלא יבוא הכהן ויטמא מה שבבית , והנגע הנגע בקירות הבית , (לא) ולא במעובה הבית , כבפנים ולא מבחוץ , שקעירות , מלה כרובעת ואין לה דומה , וענינה שזרית וקיים , (לב) ואין פחות משגיי קיים , ומראיהן שפל , כל אהר ואחר , ויצא הכהן מן הבית , (לג) אך לא כפתח הבית , והסביר את הבית , (לד) את נגע הבית ולא פתחו כי הנה והבא אל הבית , ושב הכהן ביום השביעי , בסוף שבוע , וראה והנה פשה י בהתגדלו והתפשטו , וצוה הכהן , לאגשי הבית , וחלצו את האבנים , שבהן הנגע , וחלצו , לשון שלופח כמו וחלצה נעלו (דברים סה) , ושני בנינים בענין אחר , אל מקום

ממא

הנגע

מבוא. שלא יקחים אחרים, ואת הבית יקציע, יעמו
 יפצל, קרוב מן יעשהו במקצועות, (ישעיה מד).
 מבית סביב, כמפנים סביבות הנגע או סביב בקרקע הבית
 בקירותיו, כי רובי הבתים קרקע שלהם מעפר וסיד בנין,
 העפר אשר הקצו, אשר לקחו קצתו, ומח את הבית, לטוח
 במקום הקצוי, מלשון אשר טחמו, (יחזקאל יג), ואם
 ישוב הנגע, בו ביום לבנינו, או לאחר היום לבר
 זכר, אין האמיר הנה כמו אם פרוח הפרח הצרעה, שהיא
 לשון פשיון, אלא זה ופרח לשון צמיחה, כמו פרח מטה
 אהרן, (במדבר יז), וכן הנזכר בבגדים, שאין בונת הבתלב
 אם ישוב הנגע באבנים ההם אלא אם אפילו גולד במקום
 אחר מן הבית גרזן אותו כמו שב ופרח, (לה) ואינו גרזן
 כנגע הנולד תחלה, וזה טעם בבית, ובה הכהן וראה,
 לא הזכיר הכתוב בנגע העומר בעינו בראשונה מה משפטי
 ולא בשני, וי"ל כי פשה במקום הזה כמעט צמיחה מלשון
 פרח, (לו) כי כשיהיה נגע יאמר פשה בהגדלו, ולכשיהיה
 עין יאמר פשה בצמיחתו ושובו, א"כ טעמו ואם ישוב
 הנגע וצמח אחר שחלק את האבנים, ואם בוא יבוא הכהן
 וראה והנה צמח הנגע בבית טמא הוא, ואם בא הכהן
 וראה שלא צמח הנגע כלל בבית יטהרו כי נרפא בהליצה
 ושיחה והנה נתבאר הנגד דין הכתוב בפושט בראשון
 שחולץ וקוצה ומח ונותן לו שביע, ואם שב טמא ואם לאו
 טהור, אבל העומר בעינו בראשון ופושט בשנית לא
 נהפך שבתורה דינו, (לז) ונדון בו גזרה שיהיה זה
 ביאה זו היא שיבת, לומר כי דין הביאה שהיא אמורה
 בסוף שבוע שני כדן הביאה שהיא אמורה בסוף שבוע
 ראשון, שבשתייהן אם פשה בו חולץ וקוצה ומח ונותן לו
 שבוע, וכן העומר בראשון ובשני ופושט בשלישי לא הזכירו
 בתורה, ונלמד מן ואם בוא יבוא הכהן, שגרזן ביאה
 שלישית בביאה שניה, ועדות נאמנה, והבא אל הבית
 כל ימי הכהן אותו, (לח) שגלמוד סתום מן המפורש,
 (לט) כי היה ראוי שיכתב טרם ואם ישוב הנגע: ויש
 חכמים שהקישו העומר בעינו שחולץ ויקצה ומח:
 (מ) הקש על חבנד, שנאמר וקרע אותו מן הבגד,
 (הור"ט), ואמרו בראשון חולץ וקוצה ומח, ובשני
 גוחץ, ונחטר שי"ן מן אחר חלק, כמו לכל יבוא גבורתך,
 (תל"ט טו), וטרה הכהן את הבית כי נרפא הנגע,
 אמרו רבים לפי שנירפא הנגע, (מח) מלמד שאם יהיה
 עומר בעינו לא יטהרו, והשובכ והאוכל בבית חמרים מן
 הבא, (מז) כי הבא מוכרח לבוא, אבל האוכל והשובכ
 לאבן, ע"כ צריך ככוס בגדים, (מג) כי כבר הם באים
 אל והבא, (מד) והטח אם אינו חולץ וקוצה אינו טמא,
 וי"א כי האוכל והשובכ טמאים טמאת טבעה, כי לא
 הזכיר ער הערב, ואינו כן, וביאה נזכרת בעברי בארם
 ובבולתו, לבלתי בואו הכלים הנותרים בית ה', (ירמיה
 כז), כי באו שמה המים האלה (יחזקאל מז), לכן
 יכשר להיות בגדי הבא צריכים כבוס, ולמדנו זה מן ופנו
 את הבית, ולקח לחטא את הבית, ולקח גם זה בצווי,
 לחטא, כמו החטאני באזוב ואטהר (תל"ט נ"א), וזה התורה, לכל נגע הצרעה, שחין ומבוה, ולנהק, ההוה באמצעות
 הראש ובכל חוקן, ולצרעת הבגד, ולא העור דרך קצרה, ולשאת ולספחת, עור שב אל צרעת האדם, וזהם בבגד
 שבה החל, להורות, איזה יום ארס טמא מזה הנגע או הבגד או הבית, ואיזה יום טהורים, זאת תורת הצרעה, והקרוב
 בכלל תורת הצרעה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן וכו' וידבר גם לאהרן ע"ה שהוב צריך לכהן, איש איש כי יהיה זה
 מבשרו, איש איש, כמנהג הכהוב במקומות, ואיש איש מבני ישראל (ויקרא יז) איש איש כי יהיה טמא לנפש,
 (במדבר ט), איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כד), ואוהבי הדרש אמרו כנגד דר והחתים בא הכפל, זכ מלשון שהם
 יוובו מדוקרים, (איכה ג), מבשרו, כגוי לערוה, מבשרו, לא יהיה טמא עד שיחיה מבשרו זכור לא במקום אחר, וזאת
 היתה מטאתו בזובו, מובו, ברר והחתים, אבל עין הוב אחר הוא, רר, מלשון זיורר רירו אל וקנא, (שמואל א' כ"א)
 בריר חלמות, (איוב ז), או החתים, יורד עב ומפני עפיו סתם פי האבר, וכן מעין החום, (סיר ד), כל המטכב
 אשר ישכב עליו הוב, טמא ומטמא, וכן מושבו, ואמר כל למרדך שאם היו משכבים זה על גב זה כלם טמאים אם
 יהיו מקבלי טמאה, והנוגע בכשר הזכ, באחד מאבריו, ואמר רבנו יפת ז"ל לא נאמר בוב, לפיכך אם נזכר בשר
 מכשרו הנוגע בו טמא, ואמר בכשר הזכ (מס) להוציא הצפרן והשער וזולתם, ושקל ירוק עינו בחותו, (תל"ט כ"ב)
 והורגש קוף רקי (איוב ז) להורות על אית הכפל, וכי ירוק הזכ בטהור, וכי יכשר להעשות כן, אלא רמז לך הכתוב
 כי הרוק אינו מטמא כי אם בהיותו לח, כי אם לא כן היה בחוב וכי יגע הטמא ברוק הזכ, ויש מקישין ברוק הזכ שאר
 רטיבותיו, ובמרכב החפיר הנשא מהנוגע בכבוס בגדים, בכל אשר יהיה תחתיו, של זב, וי"א של מרכב, והכהן רבנו

הנגע כנענז לעיל, אבל פתח הבית היה נשאר פתוח אפילו
 צורך הכבסה, והגד מ"ס והבא אל הבית כל ימי הסגיר
 אהרו, (לה) ואינו נדון כנגע הנולד תחלה, ר"ל שאינו
 נדון להסגיר אלא לתוף אח על הבית, וזכו טעם בבית שבה
 הבית בפתח טעמו בבית הידוע המנוגע מכבר ועשוי ככ
 הנגע שניה אפילו במקום אחר לא יהיה נדון לחלוץ ולקצות
 ולטוח אלא טעון כתיבה בכללו, (לו) כי כשיהיה נגע יאמר
 פשה ר"ל כי כנגעי טור כשר יטעם ככהוב לכן טעון להגדל
 ולהכפסת הנגע, אמנם בכלל כנגעי הבית נאמר פשה גם
 להחדש טענות הנגע אחרי הקלינה וקוצה וטיחה בין שינמח
 במקום הנקדס בין שינמח במקום אחר, (לז) ונדון בו ג"ש וז'
 הוא ביהא זו היא שיבה, ר"ל נדון גם בעומד צעינו בראשון
 שצריך להסגיר שבוע שני, זו היא שיבה שנייה שבוע ראשון
 ושכ הכהן ציוס לו וכו' יהיה למד גם לשבוע ב' ובסוף שבוע ב'
 אם ינמח ויחפסט ויהגדל הנגע נדון שיחיה חולץ וקוצה ומח ונותן
 לו שבוע ג' ובסוף השבוע הג' אם ישוב הנגע יהיה הבית טמא
 מוחלט וטעון בכללו ציחה ואם לאו טהור זו היא ביהא אשר
 נאמר ובה הכהן וראה והנה פשה וגו' להחליט ולנחון, וכן להפך
 אם לא פשה נאמר ואם בוא יבוא הכהן והנה לא פשה וטמא
 וכו' הנאמרים בסוף שבוע יחיו למדוס גם לסוף שבוע ג':
 (לח) שגלמוד סתום מן המפורש, שלא אמר והבא אל הבית
 צורך כז' ימים, אלא אמר כל ימי ללמד לשבוע שני, (לט)
 כי היה ראוי שיכתב טרם ואם ישוב הנגע, אמנם נכתב אחר
 וכתן את הבית ללמד שאם אחר שבוע ראשון יעמוד בעינו
 יסגר שבוע ג' ואחר שבוע ב' אם יפשה יחלוץ ויקצה ויטוח
 ויסגר שבוע ג' ואח"כ אם ינמח ינחן: (מ) הקש על הבגד,
 שלא הורה בו הכתוב הסגר ב' שבועות, וזה הפך הדעת
 הראשונה: (מא) מלמד שאם יהיה עומד בעינו לא יטהרו
 ר"ל מ"ס כי נרפא הנגע, צריך ללמד שאם אחר שבוע
 ראשון לא פשה אפי"פ שלא יהיה טעון חליצה וקוצה וטיחה הגה
 גם ח"ל שינא לטהרה אלא יהיה טעון הסגר שבוע ב' וזה
 חזק לדעת הראשונה: (מב) כי הבא מוכרח לבוא, שיבוא
 לדרך הכרחי לסמן את הנגע בעת הכסגרה ולחלוץ ולקצות,
 לכן הקל הכתוב בטמאתו ולא חיב בו ככוס בגדים, (מג)
 כי כבר הם באים אל והבא, ר"ל האוכל והשובכ כבר נכללו
 במאמר והבא אל הבית, אלא זכרם לחוד להקמיר בטמאתם
 לסיבם ככוס בגדים, (מד) והטעם אם אינו חולץ וקוצה
 אינו טמא, כי אחר חלוץ האבנים וקוצה העפר והנחלתם
 לחוץ כבר לא נשארה עמאה בבית, לכן הטח לא יטמא.
 (מה) לכוניא הכשרן והשער וכו' שאם יהיו נכרתים ונכללים
 מן הוב אינו הנוגע בהם לא יטמא אלא כשיגע בנפרדו וכשערן
 בעודם דבוקים בזב יטמא, (מו) כי ירוק כולל לבעל קרי
 וכו', ר"ל מ"ס לעיל וליש כי הוצ' אמנו שכבת זרע כולל
 לרוחה קרי שלא צרכנו וגם את המוציא שכבת זרע צרכנו לכך
 אמר גם ל' הלא סיכלול את שניהם, ובכאן אמר אשר יכב
 למוציא

לחטא, כמו החטאני באזוב ואטהר (תל"ט נ"א), וזה התורה, לכל נגע הצרעה, שחין ומבוה, ולנהק, ההוה באמצעות
 הראש ובכל חוקן, ולצרעת הבגד, ולא העור דרך קצרה, ולשאת ולספחת, עור שב אל צרעת האדם, וזהם בבגד
 שבה החל, להורות, איזה יום ארס טמא מזה הנגע או הבגד או הבית, ואיזה יום טהורים, זאת תורת הצרעה, והקרוב
 בכלל תורת הצרעה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן וכו' וידבר גם לאהרן ע"ה שהוב צריך לכהן, איש איש כי יהיה זה
 מבשרו, איש איש, כמנהג הכהוב במקומות, ואיש איש מבני ישראל (ויקרא יז) איש איש כי יהיה טמא לנפש,
 (במדבר ט), איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כד), ואוהבי הדרש אמרו כנגד דר והחתים בא הכפל, זכ מלשון שהם
 יוובו מדוקרים, (איכה ג), מבשרו, כגוי לערוה, מבשרו, לא יהיה טמא עד שיחיה מבשרו זכור לא במקום אחר, וזאת
 היתה מטאתו בזובו, מובו, ברר והחתים, אבל עין הוב אחר הוא, רר, מלשון זיורר רירו אל וקנא, (שמואל א' כ"א)
 בריר חלמות, (איוב ז), או החתים, יורד עב ומפני עפיו סתם פי האבר, וכן מעין החום, (סיר ד), כל המטכב
 אשר ישכב עליו הוב, טמא ומטמא, וכן מושבו, ואמר כל למרדך שאם היו משכבים זה על גב זה כלם טמאים אם
 יהיו מקבלי טמאה, והנוגע בכשר הזכ, באחד מאבריו, ואמר רבנו יפת ז"ל לא נאמר בוב, לפיכך אם נזכר בשר
 מכשרו הנוגע בו טמא, ואמר בכשר הזכ (מס) להוציא הצפרן והשער וזולתם, ושקל ירוק עינו בחותו, (תל"ט כ"ב)
 והורגש קוף רקי (איוב ז) להורות על אית הכפל, וכי ירוק הזכ בטהור, וכי יכשר להעשות כן, אלא רמז לך הכתוב
 כי הרוק אינו מטמא כי אם בהיותו לח, כי אם לא כן היה בחוב וכי יגע הטמא ברוק הזכ, ויש מקישין ברוק הזכ שאר
 רטיבותיו, ובמרכב החפיר הנשא מהנוגע בכבוס בגדים, בכל אשר יהיה תחתיו, של זב, וי"א של מרכב, והכהן רבנו

למוציא ברצון: (מו) לא כוזב האיש . שוזב האיש הוא בלונן
 ואם יהיה זוכו דם לא יטמא . ובאשה לטפך שוזב טמאה
 בהנאי שיהיה דם ואם יוזב מבשרה לזבן בלי שום מראה נוטה
 לאורם לא הטמא: (מח) מלכות כנה ארחיק גדול . ר"ל
 שרש נדה נדד מפעלי הככל כולם מלה בלשוני שטרשו מלל .
 אהא סם לנקבה: (מט) או מלכות המגדים לחס רע .
 שרשו נדה והרגש לחסרון ט"ן השרש ובחשלומו יהיה נדה
 צבקה כלה . ויהיו כפי שרשים צענון ח' ושניהם ענון רחוק .
 והרנון שחיה כדלה ורחוקה מהטבורים: (נ) ועבולת הנדה
 מק"ו מכל הנוגע במשכבה . ר"ל אע"פ שלא זכר הכחוש בטרת
 נדה רחיה הנה נלמוד זה מק"ו ממה שח"ב לנוגע במשכב
 נדה כדום בגדים ורחיה הנוגע עמה יום מל"ט הנדה שהיא
 אב הטמאה עכ"פ טענה רחיה: (נא) בלעדיה לא הסור
 פטמאה: (נב) וב"ה אחר חמשה דמים הם . אחר זה
 צמסכה נדפ"ב . ורנונס שחמשה דמים הללו כשימצאו
 צמרה ח' מן חמשה עינות הדם שזכרו או כנה מנמו ר"ל יחר
 פמוק יהיו טמאים אבל אם יהיה דיהה ר"ל פקוחה מעט ממרא'
 המעורר ד"מ צמחור כשלא יהיה שחור צמחור ויהיה פחות מעין
 הדיו הוא טבור אלס . (נג) ומקוף בו המעליה שיש צה
 דם ר"ל הבגד עדים שיש עליו דם נדה מקוף לכוס כדי לדעת
 מראה הדם . ומ"ט וקקן ברכום . הרטון זו כמראה היו
 הכרכום מלשון כי קקן עור פני מטה . וכרכום הוא זעמראן
 (נד) ונטל מן הברור שלו ר"ל שיש עליה הכרכום ברורין
 צמראה אדמיות יחר מחציקין וג' שורות של עלין יש בכרכום
 אבל שורה ג' עלין ואין צדקה אלא צמח' האמנעיו והעלה האמנעיו
 שבצורה האמנעיוהי מטובת כדכלן לבדיקה: (נה) השרונו .
 מקום ידוע בארץ ישראל והוא מקום מטובת לכהוב הדר
 הכרמל והשרון ויינו אדום: (נו) או דיהם ממנו וכו' דיהה
 הוא ל' משנה והרדוף למטה מהמראה . וזה לבד בין המזוג .
 אמרו כי בין שיהיה עמוק בין שיהיה דיהה עמוק ואלה כשיהיה
 ממש כעין היין המזוג לא פחות ולא יותר . אבל בשאר
 העינות הדמים בכלם אמרו שאם יהיה עמוק מכאן עמא דיהה
 מכאן טבור: (נז) ושאר העינות המהלמות וכו' ר"ל ד'
 העינות חוץ מעין יין המזוג . והן האדום . השחור . קקן
 ברכום . וכמימי האדמה: (נח) ומי יעין וכו' ר"ל ומי שיעין
 בדבריהם ידע בלבלוס . והכלבול הוא האיל ואמרו בעינות
 הכל ד"מ שאם יהיה האדום דיהה הוא עמוק כנה כשיהיה דיהה
 לא ילמטה מהיוחו קקן ברכום וקקן ברכום הוא כדר טמאוכו .
 וכן בשאר . והרי אחר העינות השול סחיה בדבריהם: (נט)
 סוף דבר דעם הוא וכו' ר"ל דעם של סכמי הקראין אע"פ
 שגם הם בגבולו מראה הדם שחיו עינות שכן האדום והשחור
 אבל דעם להכליל כל אדום הפולו כל שהוא זולת אס . לא
 יהיה בוזב האשה שום רשם מעין האדום . או לא יחשבוהו
 לנדות . ולא כדעם צ"ה (נט) כדי שלא יטמא אוחס בכם .
 א"ל כדי שלא יטמא ויאסור כהוב את האכלין ומסקין שנגעו
 בנדה או בשאר טמאי אדם ולא יהיה מקום לסבור שהם תבורים
 לאחילה גם לטמאים עצמם . לכן לא זכר עמאת האכלין בטמאי
 אדם בנפוש . אמנם אסורן לטהורים . כבר נבאח בטמאת
 שרשים: (ס) בעת נדה . כלומר בעת שראשה דם ראשון .
 כמנעב

מהל ז"ל אמר בכנרים שהוב מחכמה בהם הכתוב מדבר .
 ומעמו בכל בנר אשר יהיה הרתיז הוב . והגובר לעיל כל
 המשב וב' הם לכמה כלומר החת הוב . ויריו לא שמה
 במים . אמרו ב"ה הוציא הכתוב בלשון שטיפה ידים .
 ללמדך שאין בית הסתרים מעון ביאח מים אלא עבר הגלוי
 כמו הירים . ורבי המפרשים אמרו דיו גיפו . כמו וטהר
 ידים יוסף אימץ . (אוצ"ו) . ואצלי תפש הכתוב הירים
 שהם עוסקות והכל בכללו . ומעם הפסוק שאפילו פסק מוזב
 ועדין לא רחץ גופו כמבא כמו שיויר זוכו . שטף . כמו
 וטורק ושטף במים (ויקרא יז) . ענין כבוס . וי"א אם יהיה
 די הוב שטיפות . למי שיגע בהם יהיה הוא טמא ולא בגדיו .
 ואין צרך . וכי יטהר הוב מוזבו . לכשיפסק הויבות ממנו
 ישפור שבעה ימים שלמים . לטהרו . מטהרו . כלמ"ד
 הרה לונגום (ראשית לק) . ורחץ בשרו במים חיים .
 יהיה טיבל עד שקיעת השמש . וכן כל טמא שבעה שלא יהיה
 זמן מכריל בין רחיצתו לטהרתו . ועשה איהם הכהן אחר
 חמאת . שהויבות באה לו מתוך החמא . והעולה . בעבור
 מחשבת העולה . על רוחו שלא כרת . וכפר עליו הכהן לפני
 ה' . ארבעה מחסרי כפרה הן . הוב . והמצורע . והיולדה .
 וחובה . ואיש כי הצא ממנו שכבת זרע . מלשון ונבלי
 שמים מי ישכוב . (אוצ"ל) . על שם שיויר הזרע . וי"ל
 שכנה הויאה בלשון שכיבה נקרא כן שכבת זרע . וכן נקרא
 הבעל שוכב והוא באמת יקץ . ורחץ במים את כל בשרו
 וטמא וכו' ויהיה טמא עד שקיעת החמה . וכן הבגד והעור
 אשר יפול עליו זרע . ואשה אשר ישכב איש אוחה שכבת
 זרע . ואשה . (מו) כי ואיש כולל לבעל קרו ולבעל בצדיקה .
 וזה לאשר היא ברצון . והנה הזרע בא לאשה בבית
 הסתרים . ובחפרה האיש מטנה ששא נפל עליה זרע . והזרע
 בהיותו לח הוא מטמא . כנראה מהפסוק . ואשה כי תהיה
 זבה דם יהיה זבה . השלים במשפט האיש והחל באשה
 ובתחלה האשה זבה בדם נרות . ואח"כ בדם זיבות .
 דם יהיה זבה . (מז) לא כוזב האיש . ודם הנדה מטמא
 לא יובש על פי הנכון . בכשרה . שהאשה נטמאת בבית
 היצין ואע"פ שנעקר הדם מהמקור ולא יצא לחוץ הואיל
 והרטישה ברבר . טמאה היא מאו . שכבת ימים . היתה
 בנדה . שבעה ימים שלמים בסופם . בנדה . בעבור
 נדה . (מח) מלשון הנה ארחיק נדוד . (חלס כ"ה) (מט)
 או מלשון המגדים ליום רע . (עמוס ו) . (כ) ועבולת
 הנדה מן וכל הנוגע במשכבה . מקל וחמר . ובצרת הדם
 הבתה הפזוגה . (נא) וב"ה אמרו חבשה דמים הם
 השחור . והאדום . וקקן ברכום . וכמימי ארמה . וכין המזוג .
 ושערו למראות הללו . האדום עינו כעין התקזה היוצא
 ראשון . נוחן אותו בכוס . (נב) ומקוף בו המעליה שיש בה
 דם . וכן עושה בכל העינות ידואה . והשחור . כעין הדיו
 היבש . ועלה הכרכום . הוא שיבוא . הכרכום הלח בנוגע
 עפר שעליו (נג) ונטל מן הברור שלו הקנה ההיבוי שכליו
 דמיון קנה ובכל קנה מן שלשה קנים שלשה על סמקוף הדם .
 לעלה האמצעי שבקנה האמצעי ורואה בו . וכן במימי
 ארמה . טל מבקעה ארמה ונחן . עליה מים בכלי ער
 שיעלה המים על העפר כקלפת השום ומעבדן בכלי ומשער
 בהן לשערה כשהן עכורים . ואם צללו חוזר ומעבר . וכן
 בין המזוג . חלק אחר מהיין של ארץ ישראל . (נד)
 אשורני דו וחדש ושני חלקים מים . ואם יהיה מראה הדם עמוק ממנו (נה) או דיהה ממנו הרי זה טהור . עד שיהיה כמזוג
 בלבד . וכן לארבע בראות הראשונות אמרו . אם יהיה הדם כמראה דם . התקזה (נו) ושאר העינות המהרמות או עמוק
 מהן הנה טמא . ואם לאו טהור . שכן אמרו אם היה שחור כדון טמא . מעורב כעין הוצת השחור כעין העורב טהור . (נז)
 ומי יעין בכאמרים . אלו ידע בלבלוס . והרם היא נודע . והכתוב מעיר לעור ארומים בדם . (מלכים ב) . אע"פ שגם
 חכמי הקראין אסו האדום והשחור . (נח) סף דבר דעם היא כל אשר תראה האשה אם לא יהיה עמי כמים מן
 אדם אין מחשבין אותה . וכל הנוגע בה יטמא . בין אדם בין בלים בין אכלים . וי"א שלא זכר הכתוב מטמאת אכלין
 בטמאי אדם במפורש . (נט) כרי שלא יטמא אותם . בהם כי לא היו רשאין אחרי נגע באכל לאכלו . וכל אשר חשב
 עליו . (ס) בעת נדה . טמא טמאת . שבעה וטמא כנדה . כמיבין וכל הנוגע במשכבה יכבם כגדיו . וכן הכל
 שהשב . ואם על המשכב הוא או על הכלי אשר היא יושבת עליו וכו' . הוא . וי"א הוא מוסב על רם יהיה זבה . כלומר
 יש הפרש אם יגע הנוגע במשכבה או אם יגע ברבר שנפל רם הנדה עליו שזו הטמאת קלה ממשכבה . והנכון היא מוסב
 בכל בלי שאם הכלי יהיה על משכבה או כלי על כלי הנוגע באותו כלי יטמא הוא ולא בגדיו . וי"א אם יהיה כלל כלי
 האדם

הארם הנזע במשכבה או בלי על בלי (סא) לא יהיה
 שכא רק הנזע . ואם שכוב ישכב איש אשה . בלי
 זכרון זרע דרך קצרה : או להכליל מי שהוא עמו במשכב
 אחר . והיה נדהה עליו . (כב) והיה דם נדהה עליו .
 כי נגיעת הדם הראשון הוא כממא פמא שבעה
 (כג) וזה שירדה להם בכרה . כי הבעל בודן חיב
 בדת : ואם עלה לרגלה בהוך שבעה בשגגה . אינו טמא
 אלא יום אחר . (כד) ואן נדהה טמאה . שאם כן .
 ה' כתוב ויהיו ימי נדהה : כמו שכתוב בני נדה דהיה
 הטמא . (ראש תוריע) . וי' וטמא שבעת ימים היא
 וי' המענה והתשובה : (כה) לא וי' והיה נדהה עליו :
 זבל המשכב אשר ישכב עליו יטמא . (כו) וי' מוקט
 במשכב נדה : כי לא פירש כמו משכב הנדה . גם יש
 לבעול נדה מרכב וכושב . ואם לא זכרם הכתוב :
 (כז) הקט למשכבו : ואשה כי יזב זוב דמה ים דבים
 בלא עה נרתה : (כס) ואשה , בוי' . להבריל בין נדה
 ובין זבה : כי אהרי שהיה נדה תהיה זבה . (כט) ועוד
 שהוכה לא הספור עד שיכסם הרם טמנה . (ע) והזבה
 צדיכה קרבן לא הנדה . ימים רבים . (עא) כמוזה
 ימים רבים מחאבלה על מה . (עב) בלא עתי
 כל בר בלא חק שבעת ימי נדהה : זכמוהו ועת זמפט
 ירע רב חכם . (קלה ח) . או כי הווב . על נדהה .
 זה שראתה דם ביום הראשון . של נדהה ופסק במנה
 דרם . ובהחלת יום שמיני לטהרהה עוד ראתה דם :
 וי' בלא עת : הוסיפה לראות דם ביום השמיני אפילו
 בסוף יום השמיני . (עג) ודוכה לו על אלה מכה רבה
 (זכרים כה) שאם יוסף . אפילו אחד על הארבעים קרא
 לו מכה רבה : או כי הווב . שלא הצא לירו פירה כי
 לא פסק הרם במנה . וועת הבהן רבנו פתל ידועה שאם
 ראתה דם בהחלת יום השמיני היא . נדה ולא זבה :
 (עג) ואצי . אין הטבילה ככה לשם : שאם הרעבב
 האשה ולא הטבול ולמדה בלומר ביום השמיני ראתה דם
 צריא נדה בדת רבנו סהל אם יעברו עליה ימים ולא
 הטבול וראתה דם בהשיעי היא זבה בדת שנהגו העם .
 ודעת הלוי ז' להפך , ומען לבחן במאמר על נדהה .
 שלא יצא משלטה דברים (עד) אם דבוק דם בדם :
 או

המזכב והמזכב הכוח טמאים טמאה שבעה , ומי' י"א כוח
 מוכב על דם יהיה זכב וכו' . יטן שנמלה כוח ים דם נכחר
 שקדם זכרו וקודם זה המאמר מלאכו שמוה שכזרו וכה הדם
 והאשה והמזכב והכלי והנוגע ובגדיו והזמן ועל כן רבו
 הפירושים בזה הפסוק ור' דוד הכהן ז"ל אמר כי נאמרו בזה
 הפסוק יז' פירושים , וכן הביא בעל העשר זכר מהם על
 מלת כוח י' פירושים , חו הדעת של י"א היא שמינית בס'
 העשר , וכן הביא אהה ר' לוי כ"ג בספרו במנוח , ורזון זה
 המפרש שאם יכול דם הנדה על מכב טהור וזה מכב נדה
 או על כלי טהור הויה כנוגע במשכב או בכלי הזכ חיב רחינה
 לבד ולא כמים בגדים וההיב וז הטמאה קלה מתכבבה , כי
 במשכב ובמזכב חיב הכחוב לנוגע גם רחינה גם כבוס
 בגדים ובכלן לא זכר הכבוס רק אמר כנוגע בו יטמא של
 הערב . אבל הדם הזה אינו דם ראשון אלא מה שהראה
 בחוך השבעה כי דם ראשון יטמא שבעה ימים , ולפי זה הכי'
 מאמר אשר הוא יושב עליו כנוי עליו מוכב אל הדם ומלת
 על כענין בעבור ר"ל אשר האשה יושבת בדת בטמאה בגלל
 הדם הכוח , ורבי' לוי זכר זו הדעת זסחר אהה , בטמאה
 וטהרה שער יד' ע"ג (סא) לא יהיה טמא רק כנוגע , ר"ל
 רק האדם לצדו אש כנוע במשכבה הוא יטמא ולא הכלים
 שבידו , והאם הכלי יגע במשכבה יטמא הכלי שביד האדם עמנו
 ולא הכלי שצל הכלי : (סב) והיה דם נדהה עליו . הרזון
 המאמר והיה נדהה עליו אינו מענה ההלכי והשובהו אלא
 מלת ואם מוכב גם לזכ ור"ל היה דם נדהה על האיש הכוב
 ברי זה כנוע בדם ראשון וטמא טמאה שבעה . (סג) וזה
 שיקרה להם בכרה , ר"ל וזה אינו רשות וזההר לבטילה הנדה
 אלא כשיקרה לכוב ולנכבחה על כרהם שבעת הציולה הראה
 האשה דם בלא ידועה וכונה , ברי כנוגע הכחוב מדבר .
 (סד) ואין נדהה טמאה . ר"ל שוי' והקי נדהה אינו וי'ז
 המענה שיהיה הרזון שאם ישכב איה הויה הזי יהיה טמא
 האשה גם על האיש כנ"ל , אלא זה המאמר נקשר לשיל , והוא
 נובא , והגשוח מהחיל מן וטמא ז' ימים : (סה) לא וי'ז
 והיה נדהה עליו . כי הוא וי'ז הכבור . (סו) וי'ז מוקט
 במשכב הנדה . שגם מכבב כוכב טמא ז' כמכבב הנדה .
 שאלו היה רזון הכחוב טמא יום היה מפרש . (סז) הקט
 למשכבו , ר"ל למשכבו של כוכב שזכרו הכחוב יהיו מוקטים
 מרכבו ומושבו אש"פ שלא זכרם . (סח) ואשה , בוי'ז
 להבדיל בין נדה ובין זבה , ר"ל שכל בוי'ז המוסיק , להבדיל
 ביניהם כי הם ב' עינים , הפרשה הראשונה של נדה , וזו
 הפרשה של זבה , וכמכבו כפי סדר הויהן כי הנדה קודמת
 נקיים , מה שאין כן הנדה אלא אפילו הראה . דם בכל ז' ימים
 עולין לה , (ע) ועוד הפרש ביטמן , שהזבה נריכה קרבן
 אכל הנדה לאו , וכל זה טענה לב"ה בלא הפירוש בין נדה לזבה .
 (עא) כמו זה ימים רבים מחאבלה על מה . ר"ל
 שראתה דם כל ז' ימים חק נדהה לראות במשך ז' ימים ,
 ועוד ראהה גם ביום השמיני וזה בלא חק נדהה , וקרא הכחוב
 ליום השמיני כחול יום ה' ימים רבים וכן הכהמר בזה ההקויעה ימים רבים
 והוא החחילה האבלות בו ביום ששלחה יואב
 לבדר אל המלך הכה גם סם קרא הכחוב ליום ה' ימים רבים ,
 (עב) ודומה לו על אלה מכה רבה וכו' והפרש בין
 הפירוש הקודם לבין זו הדעת היא כי לפי"ה הא" מ"ה כי
 יווב זוב דמה ימים רבים וכו' הרזון שיווב בכל השבעה וגם בכלל יום
 השמיני נוסף על כו' יום ה' שקראן הכחוב ימים רבים , ולזה הכי'
 האחרון היא ככה ג"כ אלא ההפרש הוא שר"ל שראתה
 דם כמו כן בשבעה ימים ואח"כ ראהה דם אפילו בסוף יום
 השמיני כחול יום השמיני על אלו כו' ימים כמו שזכר ה'
 יהרה הוא דבר מוטע כנגד הארבעים וקראו הכחוב מכה רבה
 כשביל שנהכרה המכה אל המ' וכללם נהיו מכה רבה וכן היום
 הה' בהחברו אל השבעה ימי . נדה כללם נקראו ימים רבים
 לדעת כו"א כמובא בס' מלוח של ר' לוי בטעין נמיה וטהרה שער י'
 והר' לוי טען על זו הדעת והמר שזה רחוק מכוס כי
 הכחוב אמר בלא עז נדהה ח"כ והחיצ מזה לכונה ימים רבים
 בזולה שבעה ימים ולא יהיו מחוברים עליהם מכוס כי לא יחבן
 להחביר ימי זוב אל ימי נדות , והנה הכפרש בין ב' הדעות היא
 כי לפי הדעה הראשונה קרא הכחוב ימים רבים ליום אחד ,
 ולפי האחרונה להבור כללם וכן במנה רבה , וכן פי'
 או כי חזוב וכו' לדעת זה המפרש הוא בחלוף הפירוש הראשון ודוק .
 (עג) והלוי אין הטבילה ככה לשם , ר"ל אין רחינה הנדה
 בסוף יום השמיני לקראה בשם נדה . אש הראה דם בהחלת
 יום השמיני אלא בין בטבילה בין שמועד אינו טבילה עכ"פ
 הקרא זבה , והנה ד"מ אש חל סוף שביעי כמנחי שבת
 ונהעכבה מן הרחינה ולמחרתו כחול יום ח' יהיה מועד
 והעכב לרחוך גם בליל ט' ונשארף עדין בטמאהו ובין
 כך ביום ט' אש תראה דם היה צריך לדעת ר' כהל כיון שעדין
 לא טבילה להקרא זבה והיו כן אלא היא נדה אפילו לפי
 דעת רבינו כהל כי דעהו היא שמה שהראה בהחלת יום
 השמיני הוא זבה אבל מה שהראה אחר עבור החלת השמיני
 היא דם נדה וכנוגע בו טמא ז' . והוא נדה והינה סוכרת ז'
 נקיים , ורבו לוי אומר כי מה שהראה בכלל יום השמיני
 היא זבה וכנוגע בו יהיה טמא יום והוא סופרת ז' נקיים ,
 המנס הכענה הזאת טעוין הרב על רבנו כהל היא לפי
 הדעה שנהגו העם בימים ההם לעשה כן כי כל עוד
 הלך הטבול האשה אפילו עד יום ט' וראהה דם שהיה זבה ,
 (עד) אש דבוק דם בדם , ודיוק רבנו לוי

יואל ממלח על כלה , כי מלח על הורה לדבוק וסמיכת דבר לדבר שלא יכנס דבר אחר ביניהם בין גלות וזיבות , ועשה חלוק הכרחי שלא ימלט ענין הדבוק והחבור מאחד משלשה דברים , או סבור דם בדם , או דם בזמן , או זמן בזמן , (עה) ואם יטעון הכתוב ר' כהל ויאמר שלא יהא חבור דם בדם אפילו שהראה כל הו' ימים וגם ביום השמיני , כי לבד דם הראשון של כזה מטמא ז' ימים ולא מה שהראה לאחר כדס הראשון כי שאר הדמים דינם בחלוק דם הראשון ואינם ממין ה' א"כ אין יחס בין דם הראשון לדם שאר הימים . (עו) וכן בדבוק דם בזמן , ר"ל וכן אם יטעון ר' כהל שלא יהא דבוק דם בזמן , כי אין טעם ערך ויחס בין דם בזמן בזמן אלל בעלי הלשון ולא יטרף דבר אל דבר אחר כשלא יבין ממין אחד , א"כ בטלו כני החלוקים ונשאר עוד חלוק שלישי . (עז) הנה מה יאמר ר' כהל בחבור זמן בזמן שהם ממין אחד ויהאן להיות ערך ויחס ביניהם . כרי מלח על יורה על דבוק זמן זיבות שהוא יום שמיני לזמן הגדולה שהטבול והראה דם , וא"כ ח"ך המר ר' כהל שאחר שהטבול והראה דם בחלת יום השמיני היא כזה ולא כהגיה למתמר על כלה . (עח) הלא ידע כי מצום שנטהרה הם טהורים , ר"ל מה שהקשה רבנו סהל שהם הטבול האשה אחרי הטבול והגע בקדשים ואכל מהם ולאחר ששה אם הראה דם ח"ך לא הטמא את הקדשים מה שטבול או אכלה ביניהם והלא ענין הזיבות צריך שיהיה מדובק לזמן הגדולה א"כ מן הדין שיטמאו בקדשים אשר נגעה בהם , אבל אם הקרא כזה לא יטמאו בקדשים שנגעה קודם ראותה דם כי כהנה היא החלת הטמאה ומחלת מזמן ראותה דם מה שאין כן הזיבות שהיא נמשכת אחריו ומחלת הגדולה ומקוברת אליה , זו היא הכרעה רבנו סהל להקרא האשה כרוחה דם ביום השמיני בשם כלה על הקראה בשם זבה , ובהטובה עליו , כי אפילו שהקרא זבה לא יהיב ענה שקודם ראותה דם ביהמה טהורה ואכלה את הקדשים או נגעה בהם

או דבוק דם בזמן : או חבור זמן בזמן . (עה) ואם יטעון הכהן ז"ל שאינו נכון חבור דם בדם כי דם הראשון של גרה מטמא ולא לאחר . (עו) וכן בדבוק דם בזמן שאינו מצטרף בבעלי הרביר , (עז) הנה מה יאמר חבור זמן בזמן , כי השבעה זמן גרתי . והשמיני זמן זיבות : ואצ"ל מאמר רבנו יפת קדיש : אע"פ שכל החכמים מודים בדברי רבנו סהל , ולא הכריע הכהן יפת בלאמר אם הטבול האשה והגע בקדשים ואכלה מהן ולאחר שעה ראתה דם אין היתה היא זבה והדברים שנגעה הם טהורים . (עח) הלא ידע כי משום שנטהרה הם טהורים : אבל אם טבלה מה יאמר היא גרה או זבה . ואם יאמר גרה . (עט) איך יפרש או כי הזוב על גרהה . (פ) ואם יאמר בחבור הזמן , הנה בלא עת גרהה . (פא) ואף שמצינו על עולת החמיר (פינחס) . (פב) ואשר אמרו ב"ה שיזכרה יום בנגד יום , ושמו י"א יום בין גרה , לזבה : אינו מדרך הפשט , כי אדר ששלמו ימי נזותה ואח"כ ראתה דם הוא בלא עת גרהה , כל המשבב אשר השכב עליו כל ימי זובה : ואפילו בימי ספירתה על דעת רוב חכמי הקראים ז"ל , כנרמז וכל אשר יגע בו הזוב , ואם טהרה מיובה : שפסק הדם ונקתה (פג) וכפרה לה . בלב או בפה . ואחר הטהר : כמדהרה הזב שהיה צריכה במים חיים כזב : ואחז הכרוב ודר קצרה כי כבר הזכירו כזב (פד) והזכיר הקרבן עוד , שהאיש מטמא בלובן והאשה באורם : ואין דין זה זובה בדין מצורע וצרעה : כי משפט אלו שוה , לכן לא הפרישם : והורהם את בני ישראל : חסר בוי"ן פ"א הפעל , ורגש הוי"ן לאות , והוא ככונן הפעל בשקל והצלתם : והוא ענין הפרשה , מטמאתם . ככל הטמאות האמורות

שיהיו הקדשים טהורים , והואיל וזמן גטישה בקדשים עדין היתה טהורה ולא ראתה דם א"כ במשך אותו הזמן גם הדברים שנגעה בהם הם טהורים : והלרבה הקטיף הטבול על ר' כהל , כי אם יאמר שהיא כזה (עט) א"כ ח"ך יפרש או כי תזוב על כלה , וכבר החלוק הוציא שהוא חבור זמן בזמן , כמבואר לעיל (פ) ואם יאמר בחבור זמן בזמן שכל חבור הזמן יהיה כשלא הטבול האשה בכוף יום השמיני ובחלת יום שמיני תראה דם ח"ך הקרא זבה שלא הפסיק דבר ביניהם בין הגדולה והזיבות , אבל אחר שטבלה וטהרה ולאחר זמן ראהה דם כנה טבילה , וטהרה נלכדו ביניהם ולא נהיה חבור הזמן , הנה החשובה לר' סהל ממ"ש הכחוב בלא עת כלה , כי הכחוב נתן צבול לזמן הזיבות במתמר זה , כי עת הגדה הוא ז' ימים , א"כ היום השמיני כלו נחשב בלא עת כלה ובכרעה הוא זמן זיבות בין שטבלה ביניהם בין שלא טבלה , ולמקשה שיקשה ויאמר ח"ך הפס יום השמיני ובו היתה כמות זבה כיון שבלא עת כולל חזן מיום השמיני והיה לו לתפס חס עת אחת אחרי הטבול או עתים יותר ולמה הגביל יום ז' אומר לזה ר' לוי השוכה כי לענין הטמאה ימים אחת מוכה ואין אחת מוכה שעות . ואם יקשה אדם אחר ויאמר אחר שיום השמיני הוא המכהים הזיבות מה טעם ימים רבים כולל אפילו עד יום מוכה ז' יין אחר ימים רבים אפילו שיבוא לה וסע גדולה ועדין לא פסקה דם האז כמות זבה כי ימים רבים כולל אפילו עד יום מוכה ז' (פא) ואף שמלאס על עולת החמיר , ר"ל מה שסבר רבנו סהל שלבד בחלת יום השמיני אם הראה האשה דם וגם זה כהנאי שלא הטבול ולא הגע בטהורים ולא יעבור זמן ביניהם או יזבן בו חבור ודבוק הזיבות על זמן הגדה והוא הקרא זבה איננו כן אלא כלל היום השמיני הוא זמן הזיבות מכני פנים , א"כ ממלאמר בלא עת גדה ככ"ל , ואף גם מתאמר על כלה שהרי מלאס שכתב מלח על אע"פ שיכנס דבר אמנעי ביניהם וכוח מ"ש בצעיר ראש חדש על עולת החמיר שזכרו אחר עולת החמיר ואיננו מצויה אחר החמיר מיד שהרי קודם שציר הכטאת קרבה עולת ראש חדש , ואם יהיה מאמר על עולת החמיר יטעם מוסף , על ראש חדש כזה אם יחול ר"ח בשבת יקדם מוסף השבת בין החמיר ובין מוסף הקדש : (פב) ואשר אמרו ב"ה שזמרת יום כנגד יום , שלדעם אם הראה דם ביום שמיני היתה זוכה טמאה אחריו היום ועוד השמור כנגד היום יום השיעי והטבול נערב : ואם ראהה יום שמיני והשיעי שומרת יום השיעי וכלל יא"ה הטבול : ואינה צריכה לספור שבעה ימים נקיים שזו נקראה בפיהם זבה קטנה : ומ"ש והמו יא"ה יום בין כלה לזבה , ודרשו זה ממ"ש הכחוב ימים רבים , שפירושו מעוט ימים שנים , רבים שלשה , ופי' בלא עת כלה , אחר שראו ז' ימי כלה לא סמוך לנדחה אלא כגון שראהה בט"ל לנדחה שלשה ימים רגופים : או כי הזוב על כלה : סמוך לנדחה כגון שראהה בשמיני לנדחה ז' ימים רגופים , הרי זו זבה גדולה וטעונה ספירת ז' נקיים וקרנן : ודרשו בפרשה זו יא"ה יום שבין כוף כזה להחלה כזה שהראה האשה דם שאלה ה"א ימים ג' ימים רגופים בין בחלתן בין באמלצן בין בסופן היתה זבה גדולה : ואם הראה דם או ימים הרי היא זבה קטנה ושומרת יום כנגד יום וטובלת : הנה לדעם האשה שלא תראה אחר ז' ימי כלה בחזן יא"ה ימים : שלשה ימים רגופים לא היתה זבה ואפילו בכל ימיה ולא הספור נקיים : שכן אמרו מי שרואה יום ז' טמא ויום ז' טמא כל ימיה ותמיד היא רואה ביום ולא כלילה משמשת שמיני לזכר שראהה בו ראהה ראשונה שהרי טהורה היא כהרי בז' בערב טבלה ולא תראה עד ע"ה הולך משמשת שמיני שלל לילה איום ולילה שלאחריו שהוא ליל ט"ו ומשמשת ד' לילות מזו"ה ימים לראיה ראשונה , שהרי אשה זו לא תראה זבה לעולם שאינה רואה שלשה רגופים , וכשהיא רואה ט"ו תהא שומרת יו"ה ותשמש כלילה והראה ביה"ה והשמור יב"ה ותשמש כלילה : ומראה ביה"ה השמור יב"ה ותשמש כלילה : והשמיני אחרון אינו ביום ז' ימים למחר ביה"ה כשהראהה תהא חלת כזה שהרי שלמו יא"ה ימים שבין כזה לכזה וחודרת למנינה : פ"כ מדברי הברעמרה בנאק"ק יק"ו ממסכת כלה , (פג) וספרה לה , בלב או בשב , שאינו מנות עשה כספית העומר אלא שלא חטטה בחטון . (פד) וזכיר הקרבן עוד , אע"פ שכבר זכירו כזב ואחר שקרבות הזב והזבה , שום לא היה צריך להזכיר כי היינו למדים

למדין מן הזכר. הזכר חזב חזב צעבור שיש חלוק בדין טמאת
 הזכר והזכר כי הוב מנמא בלובן והזכר באורם היה מקום
 לכבוד שגם קרצניהם הינם שזים לכן פירש הכתוב שנית :
 (פה) ובזוג ובכעלם וכפר על הקדש וכו' : ר"ל מה
 שהזכיר בלחן בעצמא המקדש בעצם מיהה הוא למטמא במזיד:
 חבל מ"ש צעיר הנצפה בפנים ביום הכפורים וכפר על
 הקדש הוא צעבור הטמאה בזוג ובכעלם : (פו) וזאת הורתי
 מספיק לכל חסם . וזכיר וכו' ר"ל הנאמר בראש הפסוק
 מוסב אל כל מה שחקריו והטעם וזאת הורתי אשר הנא ממנו
 ש"ו , וזאת הורתי הדוה וגו' (פו) בצבצת זרע וכו' סכנו זה
 מוסב אל סכנה זרע וגם יטמא הכבוד או כלי שפול עליו
 ש"ו וקצר בכלן כי כבר נזכר לעיל במקומו . (פה) והוסוף
 להזכיר והדוה וכו' וטעם חוספה הכוונה כדי לחזק
 האזהרה הנמירה מן הטמאות . (פט) וכפל הזכר וכו' ר"ל
 אשר שאמר זאת הורתי הזכר ועוד שב ואמר והזכר חזב וזכו כדי
 לומר חקריו לזכר ולנקבה שלין טמאת שניהם וקרצנם טוב .
 חפ"פ סהם מחולפים במרחיקם . (נ) ו"א ולא טמא סכב עם
 טהורה וכו' שלדעא ה"א חלו היה רגון הכתוב שגם הטמא
 הצועל יטמא חס האשה הטהורה כשכבחה היה אומר גם
 הספך ולאשה אשר סכב עם טמא .

האמרות לעיל: מטמאת אבלים משקים ומטמאת יולדת ומטמאת
 גנעים וזבים וזבות וכל המטמאים טמאת שבעה ומטמאת
 יום מן הכל יהיו מובדלים שלא יכנסו למקדש כשהם
 טמאים ויזחיבו מיתה אם יעשו בזהוין . כנראה בסמוך .
 (פה) ובזוג ובכעלם וכפר על הקדש מטמאת בני
 ישראל . (ויקרא יג) ומפרש היאך יהכפר עון הקדש
 זקרתיו וישוב המקדש לקדושתו כבהחלה . לכך נתקת
 פרשת אחרי מית כפרשת ויהי ביום השמיני . ולא ימותו
 בטמאתם : בשביל טמאתם . זאת הורתי חזב : כמו זאת
 הודת היולדת . (פ' תרועה) : שצוה בקרבנה : ואשר
 הצא ממנו שכבת זרע . (פו) וזאת הודת מספיק לכל
 אשר יזכיר והולך ומכאר . והטעם וזאת הודת חזב ואשר
 הצא ממנו שכבת זרע . לטמאה בה : (פו) בשכבת זרע
 ובאשר תפול . וכבר הזכיר . (פח) והוסיף להזכיר והודות
 בגרתי והזכ את זובו לזכר ולנקבה מתי יהיו טמאים ואך
 יטהרו . וכן הבעול גרה : (פט) וכפל הזכר כדי להכיל
 הזכר : ולאיש אשר ישכב עם טמאה . (נ) ו"א ולא טמא
 ששכב עם טהורה : שאין הזכר בטמאתה מה שבעל
 טמאת שבעה : בדרך שהורגו נפלאות מתורתו .

נשלמה פרשה הודת המצוה : האל י"ת יצילנו מפגע רע:

גלעין וסגור לבי הקרע : צויר יום היום דק המצוה
 ושבע השמחות עם נעיונות : הודה על רשיבת אדרימות .

(א) וזיום ח' נטוון צ' האזכרות , האזכרת יין וכבר ואזכרה
 זו שהיא ואל יבוא בכל עת ח"ה , נטוון ביום שמיני למלואים .
 קודם נואח האזכרות שהזכיר לישראל . (ב) וכל מקום אשר
 חפץ לזכרו וכו' ר"ל שישויה מואחר כדכתיב ירמיו בן הכתוב
 כתיב מוקדם בעצמה , ולכן גם בכלן חרמיו אחריו מות
 להודיע שזו האזכרה מוקדמת בצואה מן האזכרות המנוות
 לישראל , כיונא בדבר זה בהעלותך את הנרות וכו' , שהדלקת
 הנרות כבר נטויה משה כבר סיני עם נואח . מעשה המשכן
 וזיום שמיני למלואים למד משה לאהרן עבודה פלימה
 וגם הדלקת הנרות וגם טהרת הלויים נטויות בו ביום .
 וככהאסור טהרת הלויים אחר תקון הדגלים הכרך להקדים
 לפניה בהעלותך את הנרות כדי לזכרו טהרת הלויים קדמה
 ממנו ישראל הכתוב בראש ס' במדבר , וכן המנוות האמורות
 בפ' כבר ובחוקותי נטוון למשה כבר סיני קודם הקמת המשכן
 וחורת כהנים מן ראש ס' ויקרא עד פ' צהר סיני נטוון באהל
 מועד אחר הקמת המשכן לכן פתח בתחלת הפ' שם וידבר ס'
 אל משה כבר סיני כדי להודיע שהוא מוקדם בצואה מותרת
 כהנים ואח"פ שהאחר , (ג) ונצטב האומר שזו הפרשה
 לאות וכו' , זה המפרש הוא בן עורא . (ד) ועוד נחמד כפי
 דבריו וכו' ר"ל כפי דבריו של חפ"פ אשר דרש סמיכות אחריו
 מזה ללמוד מזה שהכניסו נדב ואזכרה את הקבוצת לפני
 מהצרכה ולכן אחריו מותם נזכר אחריו ואל יבוא וכו' , הנה
 אזכרת יין וכבר אל תת קודמת לאזכרת ואל יבוא בכל עת
 אל הקדש כי באה הנבואה מיד לאהרן אחריו מות בניו ואם
 נלמוד מדורשי סמיכות נאמר כד"ר ר' ישמעאל שאמר שחיי
 יין נכנסו למקדש חלש שאחר מיהאן הזכיר הטהורים שלא
 יכנסו שחיי יין למקדש וכו' כמו שהביא רס"י דעזר בפסוק
 הכהן , חבל זה אינו כשטו של מקרא , וכשם שלא נקבל דברי
 ר' ישמעאל כן לא נקבל דברי חפ"פ , (ה) בקרבנס , שם
 הכושף , כמו כשפתו עקב ר"ל שבאו בחוספת ס"א פ"א הפעל
 בקמץ חטוף על דרך הבאים בחוספת ס"א ממשקל פעיל .
 ואמנם חלו היו מגמת פעל היו ראויים לבוא בחוספת ס"א הפ"א
 בחירק , והס"א חוספת בסוף המקור כהפכה לחיץ בכנוי .
 (ו) ולחן טענה מן קרלת אלכיס יחבטון , ר"ל מתה שפא
 קרבת ס"א בחירק והוא שם לא התיב מזה טענה שלא התיב
 בקרבתה שם צעבור טבא הפ"א בקמץ חטף , כי לרך הנוצות
 לבוא זו חתה זו כי הנה המקור בכנוי ס"א הפעל יבוא על הרוב
 בקמץ חטף , ובמקומות בלו בכנוי פ"א הפעל בחירק , ככה גם
 הקמות יבואו פעם בחירק ופעם בקמץ חטף , (ז) אין מאמר
 וכמו

אחרי מות

דבר השם למשה רבנו ע"ה
 לאמר לאהרן מצוה זו :
 שאזכרת יין וכבר נתיחד הרביר לאהרן בתחלת זה האמאר .
 (א) וזיום אחר נטוון שתי האזהרות : ומשה ע"ה סדר
 ברהלה אזהרות שהזהיר לישראל שלא ימותו : ואח"כ
 אזהרת היחיד שלא ימות : (ב) וכל מקום אשר חפץ להזכיר
 המקדש יפרשהו בו : כיונא ברבך בהעלותך את הנרות .
 (במדבר ק) הרמז הענין להודת מתי נהיה טהרת
 הלויים : וכגון יהי ביום כלות משה להקים את המשכן .
 (ס"ז) . וכן בספר הזה וידבר ה' אל משה בהר סיני
 (ויקרא כה) : וכל ההורה כסוד . ולזה אמר אחרי מות:
 לפרש כי היה אירי מוהם מיד . ונשתבש האומר
 (ג) שזו הפרשה לאות כי בני אהרן הכניסו את הקשרת
 לפנים . והלא אהרן אביהם לא נכנס לשם והם איד
 נכנסו : (ד) ועוד נאמר כפי דבריו שהיו שהווי יין כי
 היתה האזהרה מיד : (ה) בקרבנס : שם התופש : כמו
 בשמעתו עקב (יסעי ל) : ויבשר להיות שם בשקל
 הכמת . (ו) ואין מענה כן קרבת אלהים יחפצון (יסעי
 נח) שבה הקו"ף בשכרון מפני שהיא טב . י"ל שנהחלפה
 הנועיה : כמו בשכבה ובקומה : (ראשית יט) ויאמר ה'
 אל משה . מפני שארכו הרברים : דבר אל אהרן אחיך : ואם
 הוא אחיך אינו דשא לבוא בכל עת אל הקדש לפנים
 כמותך . ואל יבוא . אהרן בואל יבוא . ואין משה
 בואל יבוא , כנרמז לאכן עברי משה בכל ביתו נאמן הוא .
 (במדבר יב) . ואמר בכל עת , בעבור שאמר וכפר
 אהרן על קדויותיו אחת בשנה , (שמות ל) , פירש הנה
 שלא יבוא בכל עת רק ביום הכפורים בעת שיקריב
 הקרבנות כמו שהולך ומפרש , ולמדנו מכאן שכל כהן אינו
 ראוי שיכנס למקדש שלא לצרך עבודה : ואם עבר ובא
 שלא בזמן העבודה הראויה בזמן הידוע חזב . ובה"א כהן
 גדול שנכנס לפניו שלא לצרך עבודה חזב מיהה : וכהן
 הדיוט שנכנס בהיכל שלא בשעת עבודה חזב מקות , אל
 פני הפרכת אשר על הערות ולא ימות . הא כיצד :
 אל פני הפרכת במיתה : ועל שאר הבית באזהרה ,
 קביה לפרכת , (ז) אין מאמר וכמו בה ארון העדות
 (במדבר ד) כנגד זה הכתוב , כי היו מורידים הפרכת ובטל
 אז מבית לפרכת , ולא ימות , שאם לא יעשה כן כמו
 שאני מהדוריו ימות , כי בענן אראה על הכפרת , כנרמז
 פי שכן עליו הענן (שמות ט) , ומשה לא נכנס עד שנשל
 רשות

וכסו זה את ארון העדות כנגד זה הכתוב . ר"ל שבחן אחר באזהרה ואל יבוא כלל עת הקדש וכו' ובסוף פ' במדבר בנסות המחנה כח' ובא ארון ובניו בנסות המחנה וכו' וידו את סרכת המסך וכסו זה את ארון העדות . הם אינם סוהרים זה את זה . כי בחן נזר שלא יבוא מביח לפרכת והוא כשהמסך על מכונו והפרכת תלויה ומבדלה בין מקום העשרים למקום העשרה שהוא מקום הארון הינו ראוי לבוא . אבל בעת הנסיעה כשיבואו הכהנים יורידו הפרכת וזו ח'ין הם מביח לפרכת ובכן הכהנים ראויים לבוא ולככות את הארון . (ח) וכן ה' אמר לשכון בערפלי והוא ענמו הכבוד שהיה שוכן במשכן ואחר הצטית בית עולמים שכן במקדש וכנה הכהוב אור השכינה בענן וערפל בעבור סבה קונר המשיג כמו שרמו הרב זה בהרבה מקומות . וכן אמר הרב בסוף פ' פקודי בפ"ט ויכס הענן את האהל מועד . כדמות הערפל אשר סם האלהים . (ט) וי"א שלא אראה רק בענן . זה פי' אחר . ויכיה הטעם שלא אראה להארון פנים אל פנים להביט אור השכינה כמוקדולכן לא יכנס אלא בקטרת שיכסה ענן הקטרת את הכפורה אשר על העדות ולא ימות : (י) כמו שמבאר בחדש השביעי וכו' כי מראה הכרבה לא הזכיר זמן אלו העבודות אלא אומר בזאת יבוא ארון אל הקדש . והולך ומבאר סדר כל העבודות במעשה יום הכפורים הטאת הכהן ועולתו ועולה העם וזני השעירים עד סוף העבודות . ולבסוף מבאר שאלו העבודות הן מעשה יום הכפורים ואומר והיה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש הענו את נפשותיכם וגו' . (יא) כדורמו אל ההקדר לפני מלך . ר"ל דרך כניעות ומורא לא היה לובש בגדי זהב צבואו לפניו לפני שכן דרך מלכותא דארעא שרפי המלך צבואם לשרת לפניו לובשים בגדים אחרים למטה ממה שלובשים לפני הכהן כדי להראות כניעותם לפני אלוהים (יב) ואין נרך כי בעבור שלא יכיה זכר מעשה העגל . ר"ל אין נרך לפירוט רש"י שאמר וז"ל מגיד שאין משמש לפניו בשמונה בגדים שהוא משמש בכן בחוף טיש בכן זהב לפי שאין קטיגור נעשה כניגור אלא בארבעה ככה הדיוט וכלן של בון . ורונס יבן שהעגל נעשה מזהב וכהיה קטיגור ומלשין ר"ל גרמא לזכור שונות ישראל דהרוב וכיום פקדי ופקדהו וכו' בכן לא יתכן להיות הזהב כניגור שהוא מליץ טוב לכן ביום כפור עובת ישראל לא היה לובש בגדי זהב . והרב טוטן (יג) כי היה משמש וכו' שהרי בכל ימות הסנה היה הכהן משמש בבגדי זהב ומכפר עונות ישראל וכן גם בזה היום היה לובש ומשמש בהם שאר העבודות חוץ מעבודת פנימה ולא היה מקפיד קטיגוריות הזהב : (יד) כי המיד של יום וכו' כי בבקר היה מקריב הממיד של שחרית ומקטיר קטרת המיד בבגדי זהב והח"כ היה מהליף בגדי הזהב בבגדי לבן וכנס בהם לפניו למקום הארון ומכפר בעדו ובעד כל קהל ישראל ומשמש בהזאת הדמין ובנתינת המחשה והשאר ואחר שישלים העבודות הללו

רשות : (ח) וכן ה' אמר לשכון בערפל (מלכים א' ח) (ט) וי"א שלא אראה רק בענן הקטרת . בואת יבוא ארון אל הקדש . ביום הכפורים : (י) כמו שבאר בהרש השביעי וכו' אל הקדש : הוא הארון שנאמר הנו את ארון הקדש בבית . (ד"ה ב' לה) . גם מקום העשרה בקרא קדש שנאמר והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (שמות כ) : בפר בן בקר . מעמו ברם פר בן בקר : כהנת כד קדש ילבש ומכנסו בר יע"ב : ובאבנט בר יחגור ובמענפת בר יציף : נראה שלא היה נכנס לפניו אלא באלו הארבעה בגדים לברם : כדורמו (יא) אל ההקדר לפני מלך . (מלכי כה) . (יב) ואין צדד כי בעבור שלא יהיה זכר מעשה העגל : (יג) כי היה משמש בבגדי זהב במקום העשרים כל השנה : ובזות היום היה מחליף בגדי הזהב בבגדי לבן : (יד) כי המיד של יום והקטרת הקטרת ואילו ואלו העם והמוספים בלם בבגדי זהב : (טו) ואם השים לכך אל האיש לבוש הכדים (יזקאל ט) : הדע מעם כי מ"אך ה' צבאות הוא (מלחמי א) . שרות כשה בשרות מעלה . בגדי קדש הם . כמו שנקראו שמנח בגדם . ורחץ במים את בשרו . (יז) מפני כבוד המקום . ולא הזכיר ופשט את בגדי הזהב : דרך קצרה . כי עולת המיד בבגדי זהב הקריב : ומאת ערת וכו' יקח שני שעירי עזים לחטאת : שגם אשר ישלח במדבר גם הוא נושא הטאות ואשמות . והקריב ארון את פר החטאת אשר לו : שהוא בשבילו ומצמיגו : ובעד ביתו . הם הכהנים . שנאמר בית ארון ברבנו את ה' . (תלויס קטו) . והלויים בכלל קהל ישראל . ואשתו נכללה במלת בעדו : כי בתוב והיו לבשר אחד (ראשית ב) . ולקח את שני השעירים . ולקח מי שיקח מן הכהנים . וכן והעמיד . אבל הכפיל גדולות בהן גדול עצמו : גדול אחד לה' : לשם ה' וגדול אחד . כתוב לעזר . ומשליבין לשעירים : וגם לאשר יהיה בגדול נקרא באותו השם : כלומר הטאת לה' . או לעזאול . ועשהו הטאת חובה שלא יחליפנו אבל ישחטנו לשם הטאת לה' . וכן יהיה עומד שעלה עזיו הגורל לעזאול . עזאול . שם מקום (יז) ויגזקדם כמו בכספיה המקום (עזרא ח) (יח) ואין פזישו עז ותקיף . כי הגה מדבר ירואל : (ד"ה ב' ב) יקח יאל וזלהם ואף שהאל"ף בין ז"ן לז"ן : יעברו בשלל יחרם (שמות כב) כבגן הפעל פעל שלא הזכיר שם פועלו : ולולי אות הגרונות היה היו"ד בשורק . יעבר חי לפני ה' . (יט) הוא פתח אהל מועד . לכפר עליו . כי ישא עונות העם . ואך יהיה הכבוד לשלח אהרו לעזאול המדברת

שוב חזור ופושט בגדי לבן ולובש בגדי זהב ומשמש בהם בשעת עולות האילים כלו וכל הקהל הכוזבים בחן והח"כ כמוספים הכוזבים בפ' פינחס . ואם היה מדברי רש"י שלא לזכור עון העגל היה ראוי שלא ילבש בגדי זהב בזה היום כלל א"כ נרין להם טעם אחר לזה . (טו) ואם חשים לבד אל האים לבוש הכדים וכו' ר"ל וכו הטעם ללבישה הכהן בבגדי לבן . כי בגדי הלבן הם רמו למרוק וזכר והכנה יתרה להפסעה פסיהות המדות והרחקה זעזות כוזבות דכתיב כלל עת יהיו בגדי לבנים בזה מביח לקבל שפע הלבנונית מהשפעה העליונה שהיא רומות למדה הרחמים . והכך זה בהלמימות רומות לעונות ולגאולתי החמר המביח מדה הדין שהיא ג"כ נמשלת לחמימות דכתיב מדוע הדום ללבאך . א"כ כפי הכנה המקבלים בשרות מטה כן ההיה השפעה המספיע מלמעלה . ולכן הכה"ג בזה היום מכין עלמו הכנה יתרה והיה נקי כפיים ובר לבב עד שגדמה כמלאך ה' נבואה להיותו נגור ההשגחה ומליץ יושר וזכות בעד ישראל לנקט רחמים בכפור עונותיכם והיותו לבוש בדים כרי לחת הערה גם כלב הכהן שיהעוררו לכון לבס למרוס שיכיו ראוים להיותם כשואי עון . וכו שאמרו בויקרא רבה כשרות של מעלן כך שרות של מטה . מה שרות של מעלן איש אשר בחוסם לבוש בדים כך שרות של מטה כהנת כד קדש ילבש : (יז) מפני כבוד המקום . שבשאר ימות הסנה הינו טעון אפילו רחינת ידים ורגלים בין כל עבודה ועבודה אלא בחחלת בואו ועובד אפילו כל היום הם לא יפסקו ביניהם ביניהם לחון . וביום הזה מפני כבוד וקדושת מקום הארון היבו לרחוץ את בשרו (יז) ונתקדם כמו בכספיה המקום . ר"ל שמלת עזאול הוא סם למקום אשר המדבר הוא נמנה בו וכהיה ראוי שיקדס ויכיה נסאך המדבר אליו לומר למדבר עזאול כמו מדבר ים סוף מדבר פארן וכן היה נרין לומר במקום כספיה : (יח) ואין פירושו עז והקיף . שלפי דעה ב"ה עזאול בניו מן ב' מלות עזו אל וכמו שאמר הרמב"ן שהוא כפול הז"ן כמו עזו וגבור . והרב טוטן שאין טעם בשמות שהרי הרבה נמנאים שמות שמסומים באל כגון ירואל ויקהאל האם נוכל בכלל להם בהם טעם לפרשם ענין אילות והוקף . ואף גם טענה אחרת למה שפי' רמב"ן שהוא כפול הז"ן והלא האל"ף בין ז"ן לז"ן . ואם היה כפי דברו היה האל"ף בין ז"ן האחרון ללמ"ד ואז היה יכול להתחלק עזו אל . אבל עכשו יחלק עזו הזל וגם בזה אין נרך לפי הפשט . (יט) הוא שחם האהל מועד . ר"ל שאין הרעון באמרו לפני ה' שימדינו בפנינו של האהל מועד רק בחצר המשכן

החברה • והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו • מנהג
 דכהוב ידוע • כי יהל ענין ואה"כ מפסיקו ומביא ענין
 אדר • ועוד שם לענינו • (כ) כענין ויהי נח בן חמש
 באיה שנה (ראשית ו) וכן רבים • מעל המזבח מלפני ה' •
 מפאת מערב • ומלא הפניו • בשניהם • (כא) והוא
 לשון רבים לא יפרד • והיה לוקחו מעל המזבח החיצון
 ומחפניו יהנהו בכף של זהב • קטרת סמים דקה • בה"א
 דקה מן הדקה • (כב) וכתוב ושחטת מכנה הדק •
 (גמות ל) • ושקל דקה • לבונה יכה (סס) • ונתן את
 הקטרת על האש לפני ה' • אחר הכנסו מיד עד שלא יראה
 הכפרת • ולא ימות • (כג) אינו עונה בשחיקת הקטרת
 אלא כי יכוסה הכפרת בענין ולא יראה • ולקח מרס והזה
 באצבעו • (כד) ההזיה על פני הכפרת ולפניו שבע פעמים •
 (כה) וי"א אחת לבעלה ושבע למטה • אל פני הכפרת •
 שלא יגע כהרם לא בארון ולא בכרבים • ולפני הכפרת •
 דו"א בארץ • ושחט את שעיר ההטאת • (כו) וי"א וי"ו
 ושחט בו"ו וידר מעשות ההטאת (ויקרא ט) • (כז)
 וי"א עתה ישחטנו בצאתו כי איך ישא כביאה אחת בידו
 את שני הרמים בשני כלים והכחיה בגחלים והכף עם
 הקטרת • ועשה את דכו • שיוה קרבה בדרך שהזה להם
 דפר בין הברים • וכפר על הקדש • (כח) היא לפני •
 במטאזה בני ישראל • שנכנסו שוגגים • ומפשעיהם •
 שנכנסו יחידים מזידים • לכל האדם • של שגגה ושל
 זדון • וי"א ובפשעיהם • שהקריבו גזול תגוב • וכיוצא בם •
 לכל הטארים • כגון הרהורי הלב • וכן יעשה לאהל מועד
 (כט) • במקום העשירים שיוה משגי הדמין כמו שהזה
 לפניו • השוכן אדם • דכו אל הארון • או אל הכבוד •
 שנאמר אשר אני שוכן בהוכה כי אני ה' שוכן בחוך בני
 ישראל (צמדכך ל) • וטעמו אע"פ שהם בטמאים הכבוד
 דר ביניהם • וכל אדם • מהבהנים • לא יהיה באהל מועד
 שכןהג הכהנים ליכנס שם • שנאמר והיו על אהרן ובניו
 בבואם אל אהל מועד (גמות כח) • לא יהיה באהל מועד •
 ביה עובד לכפר בקדש במטאזה בני ישראל • והבא אל
 אהל מועד אם נטמא מכל הטמאות הללו האמורות למעלה
 גמלא זה נטמא מה שהכחן מכפר • (ל) ואמר אדם ולא
 איש יש לו כור • ואמר רבנו יפת ז"ל שלא נאמר איש מפני
 השעיר שהבהמה נקרא איש שנאמר מכל הבהמה תקח
 לך שבעה שבעה איש ואשתו (ראשית ז) • וזה דרש
 משובש • בבואו לכפר בקדש • לפניו לפני • וכפר בערו
 ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל • עתה יהודה • שלשה
 הדודיים • ויצא אצל המזבח • (לא) כי אחר בבואו • אל
 המזבח • מזבח הקטרת • (לב) ולא מזבח העולה • שכן
 כתוב וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה (גמות ל) •
 ובמה יכפרנו (לג) שיקח משגי הדמין מעורבין • ורבנו
 סהל ז"ל אמר כל א' וא' בעצמו • וכך אמר ומדם השעיר •
 ונתן על קרנית המזבח • מהן רמים באצבע • והזה עליו מן
 הדם • מלת עליו מורה שההזיה על גגו • ויטוהו מהטמאות •
 וקדשו • מהפשעים לשוב לקדמותו • או וטוהו • לשעבר •
 וקדשו • להבא • ועל דעת האומרים שבע הזאות על פני
 הכפרת ולפניו (לד) עולין כל ההזיות לה' • ועל דעת
 האומר אחת למעלה ושבע למטה (לה) דם ארבעים •
 וכלה מכפר את הקדש • שלא יהיה להם עגש בעבור טמאת
 המיאים • ועתח יחל במעשה השעיר החי • והקריב את
 השעיר החי וסמך את שהי ידיו על ראש השעיר החי •
 (לו) אין סמיכה בשתי ידים אלא בזה מפני כי שעיר
 המשתלח

כנגד הפתח והפתח במזרח כנגד מערבו של משכן לכן נאמר
 לפני ה' • (כ) כענין ויהי נח בן חמש מאות שנה וכו' שהכל
 בו ענין נח והולדותיו ופסק והכלם ביניהם ויהי כי החל האדם
 וכו' הנפילים וכו' ואחר שהכלים זה שב לענינו הראשון ואמר
 חלה חולדות נח וכו' • כי בנאן הקרבת פר חטאת אהרן
 קודמת כמו שהכל בראש הענין ואמר והקריב אהרן את פר
 החטאת וכו' אלא שפסק בו והכל ענין הב' שעירי לכך אחר
 שהכלים ענין שעירי החטאת של הקהל שב לענינו הראשון ואמר
 עוד והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכל ענינו • והא"כ
 חוזר ומפרש אחריו גם פרטי עבודות השעירים • (כא) (כא)
 והוא לשון רבים לא יפרד יר"ל חפנים הוא מן שמות המהלכים
 ולא יתפרדו שיבוא לעולם בלשון שנים חפנים כמו מהמים ולא
 ימצא יחיד לומר חפן חפן • (כב) וכתוב ושחטת ממנו הדק
 במעשה הקטרת והוא נראה לכלל הקטרת שהיה דקה • ומנגד
 הרב לרש"י שפי' שמערב יוס הכפורים היה מחזירה למכתשה
 שהיא דקה מן הדקה (כג) אינו עונה בשחיקת הקטרת וכו'
 גם זה טענה לרש"י שפירש קן • ולא ימות הא חס לא עשה
 כחוקה חוב מיתה • (כד) הכוזה על פני הכפרת ז' פעמים
 ר"ל הכוזה על פני הכפרות שבע פעמים ועוד לפני הכפרת
 ארצה ז' פעמים שנית • (כה) וי"א ח' למעלה ו' למטה ז'
 זו דעת ב"ה דכתיב במסכת יומא פרק ה' • ולפי דעה מ"ש
 הכהוב והוא באצבעו על פני הכפרת הוא כויה ח' לבד • ומ"ש
 ולפני הכפרת יום שבע פעמים • מאמר שבע פעמים הוא דבוק
 למאמר ולפני הכפרת לבד ואינו מוסב לעיל גם אל על פני
 הכפרת • ולדעהם שלא היה מחכון להוות לא למעלה שהיא
 הואה ח' למעלה בחודה העליון של הכפרת והו' למטה ר"ל
 בצדיה של כפרת שהי לא על הכפרת כוגעים אלא נופלים
 לארץ אלא כמזליקר"ל כמלקה שמרו' ידו ואינו מכה עד שמוריד
 כך היה מהכיון שיהיה ח' האות הללו בארץ כשורה זו חתה זו •
 וכך היה מונה ח' • ח' וחי' • ח' וכו' • ח' וכו' • הוא על דף
 הכפרת • ולפני הכפרת הוא בארץ • (כו) וי"א וי"ו ושחט
 כו"ו וירד וכו' שטעמו וכבר • ולפי דעת הו' בחתלה היה
 שוחט שתי חטאות ולוקח דמן צביאה ח' לפניו • (כז) וי"א
 עתה ישחטנו צביאה • זו דעת ב"ה כמובא במסכת יומא שאחר
 זריקה לס פר קטלתו היה שוחט את שעיר החטאת אשר לעם
 א"כ לדעהם שלם ציאות היה נכנס לפניו • בראשונה לוקח
 המתכה צימיו וכך בשמאלו וכו' דכתיב סס פ' ה"ה הרונה עין
 סס • (כח) הוא לפני • ר"ל מ"ש וכפר על הקדש • הוא
 קדש הקדשים מקום העצרה ונקרא קדש ג"כ • (כט) במקום
 העשרים • מ"ש וכן יעשה לאהל מועד הרצון שיהו גם במקום
 העשרים אבל לא כדעה ב"ה על הפרת ולפני הפרת אלא
 במזבח כוכב וכוא אשר יפרש הכהוב אחר זה וינא אל המזבח
 אשר לפני ה' וכו' • (ל) ואמר אדם ולא איש יש לו כוד כי
 הכהן הגדול הנמאט סס אינו במדרגת אדם כי אס כמלאך ה'
 צבאות הוא כהר רמו הרז"ל לעיל • לכן הזכיר שלא יכיה סס
 אדם זולת הכהן הגדול כדי שלא יגרס האדם לטמא באדמתו
 מה שהכהן מכפר • (לא) כי אמר צבואו • למדנו שצבואה
 זו ממקום העשרה אשר צא סס לכפר בקדש ועכשו יונא ומכפר
 במקום העשרים • (לב) ולא מזבח העולה • מנגד לצב"ע
 שהוא פירש קן • וגם צעל הכהן החזיק דעתו • אבל הרב
 לא הסכים לזה • (לג) שיקח משגי הדמין מעורבין • ר"ל
 להוציא מזבח הקטרת היה מערב צ' הדמין ומוס ז' פעמים
 לבד • אבל בפנים היה מוס לחוד מדם הפר ולחוד מדם
 השעיר • (לד) עולין כל ההזיות לה' • זה לדעת חכמינו •
 וככה מנינים • מדם פר על פני הכפרת ז' ולפניו ז' הרי יד' •
 ומדם שעיר על פני הכפרת ז' ולפניו ז' הרי כח' ומעורב צ'
 הדמין על מזבח הקטרת ז' הרי לב' • (לה) הם ארבעים ח'
 זו דעת ב"ה וככה מנינים • מצפנים על הכפרת ח' למעלה ולפניו ז' למטה מדם הפר • הרי ח' • ומדם השעיר כח' ח'
 למעלה וז' למטה • הרי יו' • ובמקום העשרים על פני הפרת ולפניו מדם הפר ח' למעלה וז' למטה הרי כד' וכן מדם
 השעיר ח' למעלה וז' למטה הרי לב' • ובמזבח הקטרת בערוב שני הדמין היה מוס על גבי המזבח שבע פעמים ועוד
 שמינית שהי סוף קדש על יסוד מערבי של המזבח החיון כדלוחא במסכת יומא פ' ה"ה הרי ארבעים • (לו) אין
 סמיכה בשתי ידים אלא בזה וכו' מנגד לצ"ה שלקחו מזה גורס שזה לכל הסמיכות לבעלי הקרבן וכבר הבאר זה צ"ה ויקרא •

המשחלה בשביל הכהן והעדה, וההורה עליו את כל עונות בני ישראל, העה האומר שהשעיר האחד היה בעד שהם בעיר והאחד בעבור שהם בחיץ, לפי שזה מפרש שהאחד מכפר למקדש וקדשיו, ואחר נושא עונות ישראל, על כן ישלח במדבר שאין שם ישוב, שהיה מתודה עליו כאלו היה כמים החטא בראשו, (לו) וחלילה להיוה שחר לכמאל ראש השדים כאשר יזמו המכהילים, (לח) ונכון הוא לדרך הפשט שכל שעיר חטאת דרכו בו ולא יובחו עוד את זבחייהם לשעירים (בו ספ'), (לט) ועל כל המעשה היא החשובה כי לא יעילו כל הפעולות האלה כבלעדיה, אבל אלו הענינים במחשבת המון העם, כדי להערים להחלה ללפני ה', איש עמי, המוכן לזה העת, ונשא השעיר, באלו נשאת על שכמו, (מ) וברש, ונשא השעיר, זה עשו, את כל עונותם, עונות חם, בלומר יעקב איש חם יושב אהלם (ראשית כס), גזרת, גזרה מסביב וכשליבו משם עד שיחמד החיכות החיכות, ובא אהרן אל אהל סוטר, אין ביאה זו ללא דבר רק לעבוד עבודה, (מא) וחז"ל אמרו באותו המקום שלבש בגדי הבר שם יפשטם, (מב) ובה"א להוציא הכף והמחאה, והכתוב חשש להזכיר בעבודת היום בבגדי לבן ש עשה בהם קטרת של לפנים לפני, ודם פר ושעיר בפנימה וענין השעיר המשתלח כמו שעשה בסדר אחר ולא נשאר לעשות בבגדים האלה כי אם להוציא המחאה והכף, ולא הזכיר בתמיד טל

שכונת הכתוב במינה נשאר המקריבים ביד א' לבד, וזכרון טעם הסמיכה ב' ימים שהיו סומך ככה בשעיר המשחלה הא' בשביל ענינו והב' בעבור העדה, (לו) וחלילה להיוה שחר למתאל וכו', זו דעת ב"ה בפרקי ר' אליעזר הגדול כחוב שהיו נוהגין לו לסמאל שחר ביום הכפורים הנא' גורל א' לה' וגורל א' לעוזאל וגורלו של הקב"ה לקרנן עולה וגורלו של עוזאל לשעיר חטאת וכל טוטהיהם של ישראל עליו שנאמר ונשא השעיר עליו את כל עונות בני ישראל, שלא יקטרג עליהם ושיכניס סמיגוריה במדם לפני הקב"ה והש"ת מקבל עוהו של סמאל ומכפר עליהם וכו' ממכונן מן האגדה כהיא, אמנם קרנן הדברים שלי יכבד על הקורא, ומן זו האגדה עשו אב"ט והרמב"ן הלי חלן סודות כל א' כפי דעתו הרב אב"ט פי' שזה שחר לסמאל שהוא שרו של מלכים המושל על התרבות כדי להכלל מרוץ הוראה המערכת כמו סך היא דעה בסוד הקרבנות: והרמב"ן כפי דעת הקבלה נמשך אחרי דעת הו' ועוד הוכיח שזה השחר כדי להעביר רוח הטמאה השולטת מן סמאל שהוא שרו של מלכים ובחלקו השדים והמזיקין כמו שהאר"ן בזה בפי' זה הפסוק, וטענה הרב כנגד כלל כלל (לח) ונכון הוא לדרך הפשט וכו' ר"ל מה שאין עזרה עשה סוד משלוח השעיר ואמר ובהיוך בן לב' הדענו, שרנונו בזה שאם הספור ממלח עוזאל לב' פסוקים יגיע סוף מספרם עד ולא יובחו עוד את זבחייהם לשעירים ור"ל אם הבין זה הפסוק אז הבין כי השעירים הם עוזאל כי העו הוא השעיר ועוזאל נגזר מן ב' מלות עו וחול, ואז הבין למה לא נשחט שעיר המשחלה כי היה זה כדי שלא יהיו נראין כזבחים לשעירים כי אלו הוהו זה לזבחן בחוץ היו מחירים גם אחרים לזבחן בחוץ ואז היו זבחים לשדים לא אלוה וזה הפך עבודה השם

וממה טעם השם לטעות זאת העבודה בשעירים ולא בבמה האחרת היה בעבור היוחס זבחים זמנרים לשדים שהם השעירים והם העוים ע"כ יובחו זה כעצד, גם בעבור היוחס בחלק שבהי צוה לישראל שיעשו המשפט בהם ויכללו ישראל: וטעם זבחי הכבשים כגן ימי הסכה בעבור היוחס בחלק מול עלה כי כבש הוא העלה והמגריים היו טובדים למזל טלה ע"כ יזכו הכעבד, גם בעבור כי ישראל עלו זהויה הכמש במזל טלה והנה יש לו בהם קצת ממעלה על כן יעשה משפט מלכים בכבשים ההם שהם הטלחים ויכללו ישראל, וזה הטעם בענינו הוא על הבקר שהם למזל שור כדי לקים שלם יטלם שור חתח הכור, וזה תורף דברי מפרשו של אב"ט בפי' זה הכוד בעל אהל יוכף, וכרב טוען על אב"ט שאם לטעם ולא יובחו עוד את זבחייהם לשעירים לא לבד לשעיר המשחלה יהיה זה הטעם אלא לכל שעירי החטאות שהרמז בהם לנחות זכר ע"ז מורף למה שבעבודת הקרבנות נטונו לחם הערס לאיש הכמוני לדעת שער פחיתות חמרו שמשכחו בא לו החטא ויחשוב דם המוקרב כדם ענינו, וחלב הקרבן תמור חלבו ואבריו הקרבן תמור אבריו ויהעורר מזה לכבוש את יצרו ולהמית תאוותיו ולהשחלל בקיין שלמות כפשו וכו' הרמז הכבון לדרך הפשט לכל קרבנות הכשמים וקריבים לסמו י"ת חבל לא שיהיו בפי' סוטר ב"ט להכלל מרוץ הוראת המערכת, וגם לא שיהיה זה הרמז מוכול לשעיר המשחלה כי כיון שכשנה מנעשה הקרבנות משאר החטאות א"כ צריך לבקש לו רמז מחולף משאר הקרבנות והוא שנעשה לכשכה ככה להשחלה מן ע"ד הערה ונחמה להמון שלא יחישו מן החשובה בראויהם כל מה שקלקלו במשך השנה נחל להם ע"י חשוכים וכהיו כטוהי עון כי השעיר באלו נשא עליו את כל העונות וכשם שלא ישוב השעיר כן לא ישוב ולא יזכרו עונותיהם לפני השם, וזהו שאומר הרב אה"ז - (לט) ועל כל המעשה הוא החשוב וכו' וכל זה נחצה ממם שקדם, וגם בס' ויקרא בפיחת הכפר בחר הטעם, (מ) ובדרש ונשא השעיר, זה עשו וכו' זה הדרש הביאו הרב לטעם חבל לא כפי טעם הרמב"ן שהיה סודו רומז על סמאל שהוא שרו של עשו המושל על הכרז ושל הדמיו והמלחמות, אמנם נאה לדרוש בו רמז שלא יסחור פנת הכורה והוא ע"ד יעוד טוב לישראל, כי אחר שגבו בחטובה וקבלו להמור מנוח ה' כרו מהם כל הענשים שקן, העונות כשם היונה ממנו אז שיה יעוד ליתות המשיח שאז חמלה הארץ דעה וישראל יהיו כלם דקיקים ויחסנון מלכותה קדישי עליון

(מא) וחז"ל אמרו באותו המקום שהיה לובש בגדי הבד הם יפשטם, ר"ל שהיה לטעם מיוחדת סמוך לפתח מקום העשרים ובאותו מקום לבש הבגדים שכשו אחר השלימו עבודה שעיר המשחלה מ"ס ובה אהרן אל אהל מועד הטעם בו סמוך לאהל מועד יכנס לאוהה לטעם ויפשוט את בגדי לבן וילבש בגדי הזהב אחר הרחיפה שם, ובכן מ"ס בפסוק שאקרי ויגאל ועשה את עולתו וכו' הטעם בו ויגאל מן הלשכה הכל', (מב) ובה"א להוציא הכף והמחאה - לפי דעת ב"ה זו הביאה מוהארת במעשה אחר עשיה עולתו ועולה העם והקטרת אחורי פר ושעיר של חטאת שלו ושל העדה היה טובל ומקדש ופושט בגדי זהב ולובש בגדי לבן והיה בא אל אהל מועד שלדעיהם בזה אמרו הכתוב אהל מועד הוא מקום העשרה להוציא מהם את הכף וזה המחאה שניח שם, וכן לפי דעה מ"ס אה"ז ויגאל ועשה את עולתו וכו' הטעם ויגאל מלפנים לפני ויפשוט בגדי לבן ויטבול וילבש בגדי זהב ויקריב תמיד של בין הערבים, אהל ועשה את עולתו וכו' הוא מוקדם מהכוח הכף והמחאה, והנה לדעתם חמש עבילות היה טובל כהן גדול ביום הכפורים, וזהו סדר העבודה לדעתם, בבקר היה עובל ולובש בגדי זהב ומקריב תמיד של שחר, זו טבילה אחת ופושט בגדי הזהב וטבול ולובש בגדי הבד ועובד עבודה פר חטאתו ושעיר חטאת העדה הפנימיות וקטרת של מחאה בבגדי לבן, זו טבילה שנייה, ופושט בגדי לבן וטבול, ולובש בגדי זהב ומקריב חילו וחיל השם ומקצת המוספים הכתובים בפנתם היינו ז' כששים לדעה ר' אליעזר זו טבילה ג', ופושט בגדי לבן וטבול ולובש בגדי זהב ומקריב חירו המוספים לפני ומנזיא הכף והמחאה זו טבילה ד', ופושט בגדי לבן וטבול ולובש בגדי זהב ומקריב חירו המוספים שש' פינתם וחמיר של בין הערבים וקטרת תמיד של ערב הרי חמש עבילות בחמש חליפות בגדים, אהל הרב לא הסכים לזה כי דעת חכמינו כנראה מן הכתוב שהן שלש עבילות: בבקר טבילה א' בלבשו בגדי זהב ומקריב תמיד של שחר: ואח"כ פושט בגדי זהב וטבול שנייה ולובש בגדי לבן ועובד עבודה פר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחאה ובנחתו מן קדש הקדשים לוקח עמו גם המחאה והכף וכלי זריקה דמיו ויוגאל, ואח"כ עוסק בשלוח השעיר הרי כמוהו בבגדי לבן: ואח"כ בא סמוך לאהל מועד ר"ל מקום העשרים לטענה ופושט בגדי לבן וטבול שלישי ולובש בגדי זהב ויוגאל ועושה חילו וחיל השם

של שחר בבגרי זרב כי זה ידוע. והגיהם שם, (מג) בענין והגיהו אותם בלשכות הקדש (יחזקאל מד), כי ובא בדרך הפשט שבא במקום שהיה השעיר עומד בפתחו של אהל, ואהל מועד, מקום העשרים, וכן יעשה לאהל מועד, בה"א באוהם בגרי לבן אינו עובר פעם שנית מעולם אלא גומים אותם שם. ואין צורך, ורחץ את בשרו בכים במקום קדוש, הוא חצר אהל מועד ששם היה רוחץ בשרו, וכן נאמר ואבלתם אותה במקום קדוש, (ויקרא י"ד), ולבש בגריו, השמנה בגדים שהיה משמש בכל ימות השנה, ולמדנו מזה הכתוב שהיה רוחץ בשרו בכל חלפות בגדים והתמה מן ב"ה שאמרו בפרק שני רובאים, הגו רבנן כהן גדול שלא טבל ולא קדש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ביום הכפורים ועבר עבודתו בשרה, שנאמר ורחצו ממנו מטה ואהרן ובגיו (שמות מ), דבר העעב בבגיו מעכב בו, ושאינו מעכב בבגיו אינו מעכב בו, ועשה את עולתו ואת עולה העם, אילו ואיל העם. ואין זה הקרבן האמיר בפרשת פינחס, כי הקרבן ההוא בשאר כל מוסף של מועדים: אבל אילו ואיל העם הזכר עינים, והאות שהיה פר בן בקר לעולה במוסף היום. ובגראת שהיה משלים כל עבודה הנזכרת ואז היה מעלה כוסף היום, ואת הלב החמאת, (מד) של פר ושעיר יקטיר המזבח, והמשלח את השעיר לעזאזל, (נה) פסק בענינו ועיד שב. וכאשר יכבס בגריו וירחץ בשרו כנס למחנה: ואינו צריך לפנות ערב כי אינו טמא: ואח פר החמאת ואת שעיר החמאת וכו': ועוד שב להשלים כס זכרון הפרושהשעיר: והובא המשלח ביניה עניינו כדי להסמך כבים שורף עם כבוס המשלח. ויצא אל מחוץ למחנה: ויצא המוציא ולא כהן: וכן ושרפו באש. (מו) והשורף, כל א' וא' יכבס בגריו, והיתה לכם לחקת עולם: (מז) לענות נפש, והוא הציג, שנאמר עניתי בצום נפשי, (תליס לה), ונפש נענה השביעי, (יכטיס נח), (מח) ושם נפש שם השתוף, ואף שגוף האדם לא יעמוד בלי נפש, (מט) וגם מזכיר נפש כדי לחיות הבנעה בנפש להסיר כל דהרורי עברה, כי בלא זה לא הועיל התענית, בחרש השביעי בעשור לחרש, באר כי כל אשר הזכיר מן ואל יבוא בכל עת אל הקדש שיהיו בחרש השביעי בעשיר לחרש, והגר, היא גר שער לא נעזוב אותו לעשות מלאכה ושיאכל, לפני ה' המהרו, (נ) מבחין ומבפנים, שבת שבתון היא לכם, מהמלאכות וכן האבילה והשהיה, כמו שמבאר ועניהם את גפשותיכם, חקת עולם, מוסב אל שבת שבתון, כי כבר הזכיר בענינו נפש והיתה לכם לחקת עולם, וכפר הכהן אשר ימשח אותו, שאין זו הכפרה ראויה אלא בכהן גדול כאשר הולך ומבאר, ולפי שנאמר כל הענין לאהרן הצדק להזכיר עוד לכהן העומד החתיו, ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר (נא) ועצם הכפר בכללם, ולא הזכיר דרך קצרה, והיתה זאת העבודה לכם לחקת עולם, ויעש (נב) בשנה השנית, כאשר צוה ה' את משה, (נג) שלא בא אהרן אל מבית לפרכת זולתי יום הכפורים, והקריב הקרבנות כאשר צוה ה' את משה, (עיין בהגהה השנייה לק' תנוה) וידבר ה' אל משה וכו' דבר אל אהרן וכו' איש איש מבית ישראל אשר ישחט וכו' ואל פהח אהל מועד לא הביאו וכו' וידבר, כל לאמר סמוך למשה הלמ"ד דגושה, ולאהרן רפוייה, (נד) וי"א להורות הה"א כי עלומה בכבטא, ובפרשה הזאת יזהיר הכהנים שלא יקריבו בחוץ, ולפי שיש להם חלק מהשלמים, (נה) ואל בני ישראל להביאם שם, וביר הכהנים לכפר ולית

העם וכן אה המוספין שבפינחס וחמיר של ערב עד מוצאי היום כל העבודות בצגדי זהב: כרי שלש עבילות לשלש חליפין ומ"ש הרב אח"י והכחצ חשט וכו' הס דברי צ"ה, (מג) בענין והכיתו אותם בלשכות הקדש, ר"ל שהיה מניחם לדרך שמירה לנרץ עבודה לשנה הבאה ולא שיגנוס ולא יעבוד בהם פעם אחרת כמו שאמרו צ"ה: (מד) של פר ושעיר, ששם חטאת באה בל' יחיד וכוף שם כלל לשתי חטאות לפר ולשעיר, (מה) פסק בענינו ועוד שב, שהיה ראוי לומר זה אחר ושלח ביד איש עמי המדברה, והמשלח את השעיר וכו' אלא שהכניס ב"חיים פשיטת בגדי הכד ורחיפת הכה"ג ולבשו בגדי זהב והקרבן העולות ועוד שב לענינו, (מו) והשורף, כל א' וא' שהיה ראוי לומר בל' רבים והשורפים אותם יכבסו וכו' כמ"ש לעיל ושרפו כד א"ל לכוות שורף א' לשתי חטאות לפר ולשעיר, ובא ל' יחיד על רבים (מז) לענות נפש, והוא הכוס, דבר הרב מסחצף בפירוש זה לכמה פנים, הא' שמאמר והיתה לכם לחקת עולם הוא מוסב אל עניו הנפש ולא אל מעשה יום הכפורים ר"ל הקרבן שאם לא כן אזי יבוא הדבר לחשוב שבולת הקרבן לא יחויב היום בגלות, והב' שכל עניו הנאמר עם הנפש ענינו כוס, וב"ה חיצו חמשה עניוים לכתיב יומא פ' ח' יום הכפורים אסור באכילה ושחיה, ברחינה, בסיכה, בנטיילת הסכלל, ובחשמיס המטה, ויפה אמרו אלא שפניו נפש הוא מיוחד לנוס, ושאר העניוים קצתם מאסור מלאכה וקצתם מחויב הסכלל וינאליס בהקט, (מח) וס נפש עם השחוף, ר"ל שמתל נפש בזה המקום איננה על נפש המשלח כי זו הנפש אינה אוכלת ולא שוחה ולא חטטער בהעדר הכחות הגופיות אלא הרעון בזה על הנפש הבהמית שהיא החיונית הכוללת עמה נפש הגומחה אשר מהן כח המחשבה וכח המחשורה לבקש המזון כדי למלאה הסרון מה שיחיד החוס הטבעי מן הליחות שאם לא יבוא המזון להחליף מה שיחיד יקצרו פעולות הכחות הגשמיות ואם יחמיר להיות שרוי ברעב בהעדר המזון ימות, וזאת היא הנפש אשר תחטטה וחטטער בהעדר המזון: ואף גם זאת יען שגוף האדם כלי לנפש וקיום ועמידה בגוף יהיה ע"י הנפש לכן קורא הכתוב גם לגוף שהוא משכן הנפש בשם נפש, (מט) וגם מזכיר נפש וכו' ר"ל שיהיה העניו ליצר הלכ שהוא הכח המדמה שיהיה נכבד וכשמע לנפש לעזיבת המדות הפחותות וכל המחשבות הרעות ויציר הדרכים המביאים אל החשובה כגון החפוש במעשיו החרטה כמה עשה מן הרעות ההשחלכות בערך פסיותות החמר ובמעלת הנפש וכיוצא בזה, (נ) מבחין ומבפנים, מבחין מטמאות הגוף ע"י רחינה וכבוס השמלות מנורף לחקון מדות טובות ובחסיק המעשים הרעים והמגונים, והטהרה מבפנים היא טהרה הנפש מבכירות וחלאת הדעות הכוזבות ובאמונת דעות אמתיות, (נא) ועצם המכפר בכללם, שהיה ראוי לומר בתחלה וכפר הכהן בעד עגמוגו וקצר להזכיר כי כבר באהרן לאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל וכו' הדיון גם לכהן גדול לדורות אלא שקצר הכתוב וכו' הוא ככלל במאמר ועל הכהנים: (נב) ויעש בשנה השנית, ר"ל מ"ש הכתוב בעד אהרן ויעש כאשר צוה ה' הרעון בו שאהרן עשה זו עבודה יום הכפורים בשנה שניה לבד, כי בשנה ראשונה עדין לא הוקם המשכן: וכן לא נזכר בתורה בשאר הארבעים שיעשו בני ישראל עבודה הקרבנות כי היו בנסיעה ובארון והמשכן לא היו על מכונס: ועוד כי לא היו להם מנחות ונסכים כי במדבר היו מנחות מן המן שם: (נג) שלא בא אהרן אל מבית לפרכת וכו' ר"ל שזה המאמר נקשר למה שלמעלה אל הרחוק לדברים המאווים לאהרן עגמוג ולא לפסוקים שבסמוך שהיא מנוה לדורות לשאר כהנים גדולים, (נד) וי"א לכורות הכה"א כי עלומה במבטא, ר"ל כי הדגש חזק יבוא אחר כח נסתר כשחטוף קריאתה במרוצה למלה שאחרים תחבל הנח מפני דחק דבק ומרוצה שתי החבות א' לאחרת וצ"ה יהיה מפני המקף בדיון דחיק כגון מה—בנע

מה—פריצ, ולכפמיס גם נפלה הכ"א ממכתבה מפני דחק הדגש ושהי המלות נהיין לאחח כגון מלכס חדכאו, מזה צ"דך, וכן כ"א אל משה לאמר מכני דגש הלמ"ד כנה הכ"א כאלו לא נכתבה ואינה יוצאת בנשימה, אבל אחר נח נראה לא יבוא דגש סוף לכן למ"ד לאהרן לאמר רפוייה, וביהושע משרת משה לאמר הלמ"ד רפה, (נה) ואל כל בני ישראל, להביאם שם. ר"ל

ולזה נתן (ובזה זכר נ"א) טעם לכפר על נפשותיכם, איש איש כבית ישראל, כבר הזכיר הטעם ולא יזכרו עוד את זבחיכם לשעירים, ובעבור היות זה נקל לאנשי הכרבר חייב אורח להביא את זבחיכם אל פתח אהל מועד, כי אע"פ שיתיר בשר האוה להם אחרי בואם לארץ, וידחיב השם גבולם כי ירחקו מחמובת (נו) עוד קדוש הקדשים עומד במקומו, שנאמר רק קדשך אשר יהיו לך וגדרך השא ובאת אל המקום, (דברים יב), ונתן טעם לדבר בהרחבת הגבול, אבל במדבר חייב ברה לשוחט בחוץ אפילו החולים, ונתן טעם שיקדושים, כי כל מי שישחט משלשת המינים יעשה אותם שלמים, ויזרוק דמם על מזבח ה', (נו) ויש מי שאמר מזה המאמר אבול בשר בגולה, כי כחוק בולל כל העולם, (נח) ורבנו שלמה הנשיא השיב ואמר אם יעדר המחנה בטל מחוץ למחנה או במחנה, דם יחשב לאיש ההוא: (נט) אין הכתוב מדבר במקדשים לבד, כי כל דם בעל חי מלבד דם האדם דמם כמים, רק השידוש בחוץ כשופך דמים: וזה למען אירי יביאו בני ישראל את זבחייהם: ולא יזכרו עוד את זבחייהם לשעירים: (ס) וי"א דם יחשב: לאותם השדים שזבח: לשעירים: הם שכתוב יזכרו לשדים, (דברים לב) ונקראו שדים בעבור שהם שוכנים במקום שרוד ושממון בדעת עובדיהם, (סא) וי"א באשר נברא כל דבר מארבעה יסודות כן נבראו אלה אך משני היסודות מהאש ומהאוויר כדי שיהיה קל שיטוש באויר ובאש (כז) והנה לא ידאו לרוב דקותם (סג) ובהפרד אלו היסודות ימרו כמת: ובעצת אלו ששומעין מה שעתיד להיות, (סג) כי ברחפם באויר השמים יקבלו העתידות משרי המזלות, (סד) ודמים במלאכי השרה בשלשה דברים, בטיפה, ובכנפים, וברעת העתיד: ודמם בשלשה דברים, כבני אדם, (כה) במאכלה: ופדיה, ומיתה: (כו) ואין להשיב בדברי הבל, כי כל אשר עשה האלהים טוב מאד ולא נברא דבר לבטלה: ולא נברא דבר שיהיה גסתר להרע או להשיב להגיד נפלאות שלא ברצונו, ואין יהיה נברא החת השמים חוץ מארבע יסודות: שזה ידוע שכל א' מהיסודות יש לו מטבע חביו, (סז) ועוד אין יטוש למעלה מיסודו לקבל העתידות: (כח) ואמר ולא יזכרו עוד, כי היו שטופים בע"ז במפורש ביהוקאל איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים א"ת (יחזקאל כ) אשר הם זונים אחריהם: כמו וזנה אחרי אלהי גבר הארץ: (דברים לא) חקת עולם תהיה זאת להם לדורותם, שלא יזכרו עוד זבח לזולתו, כי אם לה' לבדו, (משפטים) ושלא יאכל דם, ואינו כוסב אל זאל פתח אהל מועד לא הביאי, כי כבר הורר להם בשר האוה, והולך ומפרש עולה או זבח: והזכיר הגר כי לא נגיחנו להעלות עולות לעזוב"ז, ושלא יאכל דם, (כט) ונהתי פני בנפש האוכרת: שאני פונה לאוכל הדם עד שאכריתנו, בנפש האוכלת, נפש הכרנשת היא המתאוה לאבול ואין תאכל מינה, ואין ראוי לבעל נפש שיאכל נפש: (ע) וכל דבר שנוף מדבר ישיבו שניהם כאחד והיו לבשר אחד: ואני נתתי לכפר על נפשותיכם: והוא חלק השם כמו החלב: (עא) כי החלב נבר: (נ"א נזכר) ושלא נחשוב כי אכר לנו דם בהמה שיש במינה בפרה וכן העוף: שב ואכר כל דם: כי הדם הוא בנפש יכפר: בנפש הבהמית: (עב) כאשר דכזתי בפרשת ויקרא: או עוף אשר יאכל: המותר לאבילה אותו ישחוט: ביש נאכל ואין דמו מבוטה והוא חטאת

ר"ל שלכך בזה זו האזהרה בכלל לכהנים ולכל ישראל, לכהנים האזהרה שלא יקריבו קרבנות ישראל מחוץ למשכן, ולישראל שיהקריבו להביא קרבנותיהם עם וימסרום לידי הכהנים משרתי ה' שהם יכפרו בעדם: וזוה זכר הטעם בנתינת דם המוקרבים במזבח שהוא לכפר על הנפש הקיונית אשר היא ממיכה ומזה כלמוד טעם מתן דמים במזבח בכלל הקרבנות, ומ"ש כבר הזכיר הטעם וכו' ר"ל באסור שחיטה חולין במדבר הזכיר הטעם ולא יזכרו וכו' כדי למחות זכר עבודה השדים אשר למדו ישראל במצרים ונשקעו בה: ובעבור היות נקל לאנשי המדבר להנהיג בעבודה ואמונה הכוזבת ההיא הא' מפני הגולגלם והרגלם עליה וכו' המקום המדבר והשממון הוא מקום גאוח לכונת הטועים באמונת השדים כי לדעתם הכעורה הם שוכנים השדים במקום הרבה ושממון לכן אשר שלא יראה דם בחוץ, וזוה הטעם בעצמו גם בקרבנות הסובה במה שיעד להם מקום מובחר מיוחד ומשרתים מיוחדים לא בכל מקום ולא כל ההפך ימלא את ידו כדי להיות העבודה לשמו י"ת ושירחקו מחטובות הגוים, ואל"פ שאחר בואם לארץ בסבה כרחק המקום יהיה להם בשר חולין אבל עבודה הקרבנות עכ"פ ההקריב במקום המובחר לבד, וזוה שאומר (נו) עוד קדוש הקדשים עומד במקומו שנאמר רק קדשך וכו' ר"ל שלא בא הכהוב עם ב"ר ראה בהתירו החולין בכל שערי ישראל לאסור אכילת חולין במקום המובחר ר"ל בירושלם אלא בא לאסור הקרבת הקדשים חוץ מן המקום המובחר כמו שיפרש ברב זה בס' ראה: (נו) ויש מי שאמר מזה המאמר אבול בשר בגולה, ר"ל לאכול בשר חולין מן המינים המוקרבים אכרו קנח חמיו הקדמונים וא' הר"ר יודה האב"ל, בעל האשכול, כמובא בספרו: ורחיטת ממאמר במחנה וחוץ למחנה כי בזמן המחנה במדבר לא היו רשאים להטות מחוץ למחנה, וזמן הבית ממאמר בשעריך האכלנו אמרו שלא היו רשאים להטות חוץ לשערי ישראל וכו' וכו' ומכ"ש בגלות שאין לנו שערי ישראל: (נח) ורבנו שלמה הנשיא השיב וכו' וכח טענתו שאסור החולין במדבר אינה מנוה לדורות אלא כל זמן שהיה המחנה קיים וכשאלו לארץ בטל פנימי ואינו א"כ כאשר הנה החולין כקדמותו מוזמן נח, (נט) אין הכהוב מדבר במוקדשים לבד, ר"ל אין הרעון שלבד מי שיקריב הקדשים בחוץ למקום הנבחר יחשב שוכך דם שהרי מוזמן נח כל הב"ח הותר לשכוף דמם כמים חוץ מן דם האדם ואחר בוא ההורה נאכר להקריב קדשים בזולת המקום הנבחר לדורות א"כ גם בזולת זמן המדבר המקריב קדשים בחוץ יחשב שוכך דם, א"כ הכונה בזה שבזמן המדבר בין המקריב קדשים בחוץ בין שהוהט חולין בחוץ שניהם יחשבו שוכך דם: (ס) וי"א דם יחשב לאותם השדים שזבח, ר"ל מי שלא הביא קרבנו למשכן ה' לשמו י"ת וזכרו בחוץ לשדים הנכ אוחו הדם של קרבנו שזבח לשדים יחשב כאלו דם שוכך: (סא) וי"א כאשר נברא כל דבר מן ד' יסודות וכו' זו דעת הרמב"ן ודבריו נאכר האריך במקום הזה: (סב) וזכנה לא יראו לרוב דקותם, כך כתב כאשר נפש הבהמה אינה מושגת להרגשה לדקוה: (סג) ובהפרד אלו היסודות ימרו כאלה, ר"ל שסבת מיתהם היא פרוז הרכבת כב' יסודות א' מחברו, כי ברחפם באויר וכו' ר"ל בעופפים באויר יגביהו עוף ויקבלו עתידות משרי המזלות הסוכנים באויר והם נגידי ההלי כדברי הרמב"ן, (סד) ודמם כמלאכי השרה, גם זה בדברי הרמב"ן שהביא בשם חכמיו, (סה) באכילה וכו', ענין האכילה פו' הוא ללחוך מן המים והאש הרוסות והליחות, (כו) ואין להשיב בדברי הבל, כי דבר שלא יסכים עם המתיחות הוא בטל מעצמו ואין צורך לבעלו, (סז) ועוד ח"ך יטוש למעלה מיסודו וכו' והוא מורכב לדעתם מאש ארוח ואין יגביה עוף עד שרי המזלות.

(סח) ואמר ולא יזכרו עוד, ר"ל מלה עוד מורה שכבר היו שטופים וקועים בחטובות הללו שלמדו אוחן במצרים (סט) ונהתי את פני וכו' שאני פניה היא ענין השגחה בין לטובה בין לרעה, (ע) וכל דבר שמזון וכו' לכן אשר אכילה הדם שהדם הוא מקור הכפש הקיונית ובאכילת הדם החטובה והגבר הכפש הקיונית בהכרבות הדם והחלבת אחרת החלוות והמדות המגונות ותאשיל עיני הסכל מלקנות השלמות האחרונה, (עא) כי הקלב ככר ר"ל כבר נהבאר טעמו וכתפרש הוטב בכל קרבן בהקטר החלבים שהם לכפרה וההקלב הוא חלק השם וגם בזה האזהרה לאסורו ב"ר ויקרא וכו' נ"ל לך

לח הצרך לפדש בצלח אסור החלב, כי אם אמר חקת עולם לדורותיכם בכל מוצבוויכם כל חלב וכל דם לא תחללו. אמנם החלב הוא אסור ממינים המוקדשים לצד מה שאין כן הדם לכן בזה הפרשה עוד שב לאסור הדם שלא יהיה מקום לטעות ולהטוב שגם אסור הדם הוא ממינים המוקדשים לצד אסור החלב, והצרך הרב לומר זה כדי לטהרם פי המהירים חלב החולין שאין להם מזה רחיה, (עב) כאשר רמזו בפ"י ויקרא, בהקדמה בספר וגם בפ"ט אם עולה קרבנו (עג) על נחית סלע שמהכו, וכוף הפסוק לא שפסקו על הארץ לכבות עליו עפר, הכה נבחר שהסמי הראוי הוא שיפך הדם על העפר ויטפה בצפר תלמולה (עד) על כן נוח לדעת שכיוונו דם חיה ועוף מההעמקה, הואיל וישנם כסוי הדם בזמן המדבר הוא בטביל שאל יראה דם כלל כדי לבטל המונח הסדים ואחר בואם לארץ בזה להם צפר חלום והם חולין היה נשכך כמים א"כ כפי אורחת הכלל היה נראה שאסור בואם לארץ לא היה צריך לכסוי דם חיה ועוף כמו כן, אמנם יען שמנוה כסוי דם חיה ועוף קבלה בידנו עד היום בפס"ח מכל ישראל א"כ מזה נוח לדעת שאחר בואם לארץ אע"פ שאסור להם צפר חלום אמנם מנוה כסוי הדם לא בטלה וכינגו בה ישראל כל הימים עד היום, (עה) כי מהמר וכסו ידוע, ר"ל שטעם מנוה כסוי הדם הוא שטעם נתינת דם ופחיתם למנוח בזמן המדבר ובפס"ח הוא שלא יראה דם בחוץ כדי למחות זכר ע"ז, ואחר שדם חולין נשכך כמים בצוחם לארץ ולא היה חשש להראות הדם א"כ כנראה שלא היה חששגם להראות דם חיה ועוף לולי ההעמקה (עו) הבי"ח ניסוף, והיה ראוי דמו נשכך כמים כי הדם הוא הנפש (עז) או טעמו שהוא מעורב וכו' ויהיה הבי"ח ביה"ע העור כשיש עס כי הדם מעורב ומחובר עם הרוח החיוני והישיש עמו המיד, (עח) ומן חוקרי הנדע אמרו כי מניעוץ הנפש במשכלה הוא הנפש הבתמית וכו', הרמב"ן הביא זו הדעת מקדמוני חוקרי היונים ועשה סוף לדעתו לאחת הנשים, והרב דוחק רוחה בשתי ידיים, (עט) ורבים שהצטבו בזה, והשבו קלה להם במנחם בכחובים שם נפש כימר על נפש האדם, ועל נפש הב"ח עד בזה הביאם להאמין שזה להם

(פ) וידוע כי נפש האדם ממקום קדוש וכו' מכת המלאכים הנקראים בזה כבוד כמ"ט הרב בס' יחי וכו' וזוהי צורה לנפש המרגשת והמרגשת לה במדרגת החומר וה"כ היונה דמיון ויש לה בן הדבר הרוחני ובין הדבר החמרי, ובשאר נפש האדם אמר שה"ה והרוח השוב אל האלוקים אשר נהנה והם הניכר הנפש הבתמית מניעוץ הנפש המכלת ח"כ וכו', זה הדבר לחשוב שגם נפש הבתמית חסוד אל האלוקים חלילה והנפש הבתמית היא נדם ודמם לא יעלה לעולם כי אין זה בטעמו ואין לו אלא ירידה והפסד ושיבה למקומו הטבעי אל יכודו, (פז) ובזה הבריחה בנפש המרגשת וכו' ר"ל מה ששקצו בעלי הדעת הכלל מן החוקרים כי בעבור היות הנפש המרגשת נינון מן הנפש המכלת לכן יש בה דעת לברוח מן הנפש, ליינו כן אלא שבה בריחה מן הנפש היא שם לב"ח כח החיות לבקש הנחות ולברחוק מן הדבר הכלתי באות וכל המהות דבר יסע לבקשו ד"מ כשינחם הב"ח ויהאוב לשהיה או כשרטב ויהאוב לחסול יכון לנשוא ולבקש מקום מרעה למזון או מקום מים לשוח, (פח) ונפש המכלת חיכה שבה המצא, ר"ל בה הנפש המכלת חיכה שבה הנשיטה הכוח אלף כח הדמיון הבא מנפש המרגשת וממנו כח המהירות הוא האניו לזה אה הנשיטה המקומית והפ"ט שנסה המכלת היא כקראת מניעה את הגוף זה מנד היותה צורת הגוף ומנהגה אורה וזה כחות שאר הנפשות אשר הן לה במדרגת החמר, אבל פעולת הנפש המכלת אשר הוא השכל האמרי אינה בדברים הנשמיים רק פעולה השכל ככל שיבקש להשיג טבעי הנמצאים ולהפשיט הצורות הטבעיות הנשואות בדמיון ולחקור בעצמית המופת על צריחת העולם בכלל הנמצאים העליונים וההחמונים, (פח) וידוע הנכרדים וכו' והח"ו יעלה להבנה עליונה לדעת מניחות השכלים הנפרדים מחמר ומזה יעלה לידעת הבורא י"ה שזו היא הכליה הנלחה הנפש, (פז) והיא עומדת לעד, קומת ונחית גם אחר נחיתה מן הגוף ולא תפסד בהכנס הגוף, (פה) כי אם הייה אובדה וכו' ר"ל ואם הייה הנפש בעלת הכסד מה הנרך למחמר כה"כ והרוח השוב אל האלוקים ח"כ, וענין שיבה לא יתקן בדבר נפש שיחוס שיבחו אל האלוקים, (פו) ונכה אוח לקיומה, ר"ל מזה רחיה חוקה להבארוה קימה כי כל עוד שתקנה ידועה והשכלה ימוסף בה כח בחכמה ולא ימנעו מוכשים מפעולת השכלה כמו שמנינו בעלמים שלעת זקנה ובחלש כחות גופם קרוב למיתוס החגבר בהם הנפש המכלת וידברו עמידות בדרכיה שיברכו אה המבורכים מהם כדמנו בינקה ויעקב וכדומה לזה, הנכחז אוח גדול בהנפש המכלת איננה כח גופני שאם היה כן הנה בהחלש הכחות הגשמיות לעת זקנה השלמים ובחזקת פעולותיהם, הייה גם הנפש הולכה והסרה והיא הרבה או מתקוקה מנד שלא ישרידוה הן הכחות הגשמיות שכבר נחלשו ח"כ גם בהפסד הגוף וכמותו השאר הנפש קימה, (פי) הפך הנפשות שכן כחות לה, שחוקת פעולתן בחוקת ובריאות הגוף וקוטרם וחסרונם בצלמם, ולא עוד אלא שגם בשעה צבירות חוקה הגוף לא ישיגו החושים מורגשים על היונה רחוק שיוזמן הלא בשער מוגבל לא בגשת אליהן יותר מן השער הראוי כגון שהעין לא תראה אשר סביבו נגד היות סמוך ביותר וכן אם חמיק דבר קטן כנגד העין הדבר הקטן ימנע הראות הדבר הגדול וכמו שהלכנו עם היותה קטנה בצרך השמש המנע מאת ראות עינינו אור השמש בעת בלקות השמש וזה מנד היות הירח קרובה אלינו, וכגון האון שבהרהק הקול יותר מן השער לא הוכל להשיג, (פז) וגם יער בתי להשיג הדברים על צוריהן, כגון הברק והרעם שהרעם קודם במעשה והברק נראה לעין קודם היות קול הרעם אל שאם האון (פט) כי אם ירחקו ממנה הדברים וכו' אבל בהשכלה והשגת הנפש העליונה לא ימנעו רחוק המקום בינה ובין המושג

הטאת העוף : וכסוה בעפר : שיהיה עפר התניו ועפר למעלה עליו : ורמו לדבר (עג) על צחית ס"ע שיהיה (יחזקאל כד) . וצוה לכסיהו שאם אין דמם נהן על גבי המזבח שלא יחשוב הרואה אזהו שגובה לע"ז שובחים על פני השרה : (עד) ע"כ ניהלדעת שבסמי דם חיה ועוף כדהעמקה, (עז) כי מאבר וכסוה ידוע . ודם חולין נשפך כמים . דמו בנפשו : (עו) הבי"ח ניסוף . (עז) או פעמו שהוא מעורב בין רמוג במים שלא ימצא האחר בלתי האחד . (עח) ופן חוקרי המדע אמרו כי בניצוץ הנפש המשכלת היא נפש הבתמית לכן יש לה כח ההרגש לברוח בין הגוף . אין זה אמת : וכל נפש : כבר ההבאר באברי זולתנו כי יאמר שם נפש בשחוף : (עט) ורבים שהתבשו בזה : (פ) וידוע כי נפש האדם ממקום קדוש והיא צורת הנפש המרגשת ועליה כהוב והרוח השוב אל האלוקים (קהל"ב) . והרם לא יעלה לעולם : ובחוב בנפש האדם וחייה נפש אדוני צדורה בצדור החיים אי"א . ואיך יכשר שיהיה הדם עם ה' האלוקים : (פא) ובזה הבריחה בנפש המרגשת מפני שיש לה כח המצאה : וכל המתאיה דבר יסע לבקשו . וכפני זו הכחה ינוס ויברח מן הנזק ויקרב אל אשר יהאוו : (פב) ונפש המשכלת אינה כחה הנסעי . כי לא יבקש השכל האמרי כי אם שכל אור גברא העולם בעליונים ובתחתונים . (פג) וידוע הנפרדים איך הם גפרדים בעצמם : ולא יבדד מן הנפש ההכמה דבר . (פד) והיא עומדת לעד ולא האבר (פה) כי אם הייתה אברה מה הצרך לשוב אל בוראה אשר נתנה : (פו) והנה אה לקימה כי כאשר הקרב אל דעה שלמה תובין חכמה (פי) הפך הנפשוה שהן כחות לח אשר לא תוכלנה עשות פאומה כי אם כגוף : וגם לא יפעלו כח הרגשן לא בגשת אהיהן ולא בהרחיק כעליהן כגון העין והאון (פז) וגם יער בהן להשיג הדברים על צוריהן : ולא כן הנפש העליונה (פט) כי אם ירחקו מכנה הדברים השיגם בשכלה העצום והמופלא

מלשיג כי הוא משגת בלי אמצעות כלי הגוף כרחוק קרוב ,
 ואינה זריכה עזר מהגוף . זה ג"כ מופת על שאיננה כח גשמי
 (ג) וחכמי המחקר המשלוח למלח וכו' טעם מציאות למלח
 בפני עצמו גם אחר נאחו מהספינה ולא יתחייב הפסד למלח
 בהפסד הספינה ואם ינכיג את הכפינה כראוי ילא מן הכינה
 בשלום ואחר זאת המלח מהוכה הרי הספינה נחשבת כמה בלי
 תנועה אבל המלח ככחו אז כחו עמה , ככפ נפש האדם לא
 הפסד בהפסד הגוף כי הוא עמו אחר נבדל מן הגוף א"ל
 הינה נקשרת עמה הקשר מציאות לא הקשר ערוב . (נא)
 ובהפסד הכפס החכמה מהגוף אין לה שונג וכו' יטן שהכפס
 גם קודם בואה בגוף היא שכל בפעל אלא שבהייתה בגוף היא
 דומה לחכם שהוא יטן ובזה הסינה נחשבו כחוחיו ונשאלהקה
 ממנו הידיעה ואחר הקלו שב לכוחו יודע כמו שהיה קודם
 הסינה וכו' הדמיון בדבר קל הציור אע"פ שאיננו דמיון אמתי
 מכל נד , ככפ נפש האדם כהייתה בגוף נחשבת כמו שכתב
 דבר שהיה יודע לו בהחלח העיון וזה משני . איזה מטרידים
 ומונעים ואחר סור המונעים כוונת נכחות את הדברים שהם
 ידועים לו מקודם . (נב) ויש ראיות רבות בדעת הנפש וכו'
 ר"ל כמה שהנפש היא יודעת ומשכלת בפעל קודם בואה בגוף
 ולהייתה קיומה ונשאלת אחר למה מן הגוף לזה יש ראיות רבות
 וקבלות אמיתות מדברי החורס והכבואה כמו שכבר זכר הרב
 זה פעמים רבות בכל המקום כראוי ואזכיר קצתם , בפ' נשמה
 אדם , ובפ"פ ויפת בהפיו נשמת חיים , ובכרך בן האדם
 היה כ"א ממנו , ובפ"ו ויהי גבי פסוק אל החד כבודי , ובפ'
 יהרו , ובפ"ט משפטים בפ"פ ששח ימים העשה מעריך , ובפ'
 כי הוא בפ"פ הנה אנוכי כורת ברית , וכיוצא הרבה (נג)
 ופתי יתן אל לבו בסוד המכתב ונכרהה , ממ"ט הכתוב בפס'
 החוטאת לשון כריחה יוכלו מקום מהנבזה שהנפש השלמה היא
 נקשרת ונדבקת בעליונים ועל שנהגאלה והתלכלכה בגאולי
 החמר הכרת ממעונה ולא הדבק אלא הנה נוסף ומגורשת
 מש : (נד) ויכול בהשארותה , שההכך והבחר מהפכו ,
 מכלל שהנפש הטבירה והזכה לא הכרת אלא הטוב למעונה
 ומהנהג בדבקות חמית , (נה) נראה שהיא כדמות סגוף
 מהאילן , ויש לה מציאות בפעל קודם בואה בגוף , שהם
 היתה נבראת בבריאת הגוף ובהייתה כח גשמי . לא הפול לשון
 כריחה , (נו) לא קמו שחשבו בעלי הקדמות , שאומרים שהיא
 כח והכנה לבד והווה בקיום הגוף כשאר ד"ח שהנפש הוא
 כרוח החייתי ואין לה קיום אלא נפקדת בהפסד הגוף .
 (נז) ובי"ח בנפשו ב"ה העזר שב לפרש מ"ש לעיל הו' טעמו
 שהוא מעורב כיון המזוג וכו' וכבר נבאר זה , (נח) נדר
 נזכרה פרשה זו , אזכרה חסור הערפה נזכרה בפ' משפטים ,
 ובשר בשדה טרפה לא החילו , ואזכור הנבלה נזכרה בפ' שמיי

והמופלא : ואף כי דקריבים בלי ראיה עינים וכל שיע
 אזנים , כי אינה צריכה עזר מהגוף : (נ) דבמי הכתוב
 המשילוח למלח אדרי צארו כדאניה . כי יראהאמר הנפש
 בצאתה מהגויה , ושאר וינפשות ראבדנה ביכיד רגוף .
 (נא) ובחפרד הגפש החכמה כי גוף אין לה שונג ומציחה
 וכל דו לא אנים לה . (נב) ויש ראיות רבות בדעת הנפש
 אין הנה מקום זכרם . (נג) והתי יתן א יב בסוד
 המכתב ונכרהה (נד) ויכול בהשארותה : כי הוי"ו
 וכתוב לשון כריחה (נה) נראה שהיא כדמות הכפס
 מהאילן . (נו) לא כמו שחשבו בעלי הקדמות האל יתהקנו
 מדעוניהם . (נז) ובי"ח בנפשו ב"ה העזר , כל אובלו
 יכרה . כל א' וא' . וכל נפש אשר האכל נבלה : (נח)
 כבר הזכרה פרשה זו : ועוד הזכרה כדי להזכיר שהגד
 באורח : ורהודיע שנבלה העוף נכבלת ברמה ולא הזכיר
 גוגע ונושא שאין נבלה העוף מטמא במגע : וכפרשה הה א
 הזכיר משפט האוכל נבלה . (נט) ומה הוא חוב : ויש
 לא יבסם ובשרו לא ירחץ . ונשאעונו . הוסף שלא יתה
 עליו ענש העין כי יגע בקדשם (ק) ובשונג הכתוב כדבר
 או לעת צרה ומצוק ובאגם . והגד הזכיר בפרשה זו הוא
 גר צדק : וידבר ה' וכו' דבר אל בני ישראל :
 ולא נמצא שדבר י יודוע כי משה ע"ה לא ידבר מעצמו .
 ופרשיות רבות כן . אני ה' אלהיכם : אני כדמות אלהי
 הגוים שאין להם ממשות ואינם משגיחים בעובדיהם :
 ורבים פדשו כמעשה ארץ מצרים (קא) הזכירם בעבור
 השערים שהם אלהיהם כמו שהזכיר : ובעד העריות הזכיר
 כמעשה ארץ כנען : והגבין הזכיר ארץ מצרף שהם גרלי
 בשר . והעגבה אל פילגשים . (יא) ויחזקל (נג) (קב)
 ובכנען בת ב ארור כנען (רהטיט ט) כי דעות בגייה כנען .
 (טכ כח) : את משפטי העשו : ולא משפטי הגוים
 והרעבותיהם . כי כל דרגלם ומשפטיהם באמצעייהם והכנה
 כהם והרחיקו הכונה ממי שהשליטנות ראויה בו (נג) יא
 כמעשה חקיהיהם . וחוסף לזכור ושברתם את חקותי ואת
 משפטי כדי לזכר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם . שכל
 החקים כדון ובראו יקבל . גזול ולא ענש כענין חיו יתה
 לא ימות : (יס) ויחזקל (נג) . והוא דמו בחיים החיבוריים : בני
 ה' : (קד) דמו גדול ומופלא בלי זכרון אלהים . שהענין
 במאמר גזרתו וזכה לחיים . והוא חפשי מן הרין : והמשגל
 יבין : איש איש אל כל שאר בשרו . לא הקדשו וכו' איש
 איש . י"א דהכליל הגד , כלומר : שא געוה לגר צדק

בפ' וכו' ימות מן הבכמה אשר היא לכס לאכלה וכו' , והאכול מנבלתם יבסם בגדיו וטמא ע"ה , אלא הנדך לזכירו ככאן
 שניה כדי לומר באזרח ובגר ולהכלילם בדון שיה , והגר האמר ככאן הוא גר נדק שכבר יהיה הנבלה גר שער דתיב לגר
 אשר בשערך רצונה ואכלה , ועוד להודיע שגם דין אכילה נבלה העוף ככבוס ורחינה אע"פ שנבלת העוף חוטו מטמא במגע
 (נט) ומה הוא חוב , ר"ל גם הזכיר שם מה הוא חוב האוכל נבלה עממה וכבוס בגדים , אלא שהוסף ככאן כדי להזכיר ונשא
 עמו , שהוא ענש הקרבן אם יגע עמא בקדשים בשונג , (ק) ובשונג הכתוב מדבר , ר"ל שחומר וכל נפש אשר האכל נבלה וטרפה
 וכו' חונו ע"ד רשון לאכלם , בלבד שיהחוב עממה וכבוס ורחינה . אלא כשיחלסם על כרחו לעת נרה כגון ברעש סומרון
 ראש חמור כדמונים ככף או כשיחניסו חונס וירנה להרגו חס לא יאכל וכדומה לזה אם יאכל על כרחו כדי להנצל מכנפה .
 (קא) הזכירם בעבור השעירים שהם אלהיהם כמו שהזכיר , ר"ל בפרשה שלפני זה ולא יזכרו עוד הם זכיהם לשעירים וזה חזי
 הפסוק שהוא כמעשה ארץ מצרים אשר יבסם בה לא העשו הוא החימה לכרשה הקודמת וחזי הכתוב הכני שהוא וכמעשה ארץ
 כנען הוא הקדמה לפרשה שאחרים שהיא הזכרה גלוי עריות לפי דעת המכרשים וא"מ כס הוא חזן עירא , הבב כרב חומר
 שאלו הכסוקים כלם הקדמה לפרשת עריות כדלקמן , במ"ש והנכון הזכיר ארץ מצרים וכו' ר"ל ככ טעם הזכירו ארץ מצרים
 בהקדמת העריות הוא לפי שגם אכני מצרים היו שטופים בזמה ככאני כנען כמו שהעיד הכתוב בעד שיהם ביהחזקל יו' , והזני
 אל בני מצרים שכניך גדלי בשר , וכן שם נג' והעגבה על פילגשים אשר בשר המורים בשרם וגו' (קב) ובכנען כחוב הרור
 כנען , שהוא מועד מהחלחו היוחו שטוף בזמה ובצל הועבות ממה נעשה בזון לזקנו כח ע"ה הע"פ שלא פרסמו ככאוב י"ח
 שסרכו וי"ח שרבעו , וכן מ"ש רשום בנות כנען , וי היא רשון הפ יעות בגלוי עריות שהיא כרש כל ההועבות , (קג) חף כמעשה
 חקיהיהם : ר"ל כי האמות הקודמת כשונג מציאות האלוה האמתי י"ח שמו ושמו לעגל אלוה א"ח נבראו והרחיקו את כולתם ממנו י"ח
 באמונתם לשכוח י"ח חף גם כמעשה ימוסיכס הרחיקו העבודה ממי שהיו ליהוה נעבד וחיבו העבודות ל מציאים שהכבוס להלוה
 חס לנגל או לכב או לשום כמחא מנמחא ונטה , לכך הסמך אחריו את משפטי חשבו וגו' ונא משפטי חקיהם עכ"מ (קד) רמז
 גדול ומשאל בלי זכרון אלהים וכו' ר"ל בזה שיעד השגר בקיום המטה ופי כהם והסמך אחריו חזי כ"הכס המיוחד המורה לקיומו
 ונחוחו והשגחתו הצנומה בלי אמצעי ולא זכר אחריו שם המורה על השפעות לומר חזי ה' אלהיכם מזה יבין מהשכל שיעד החיים
 המיועדים ככאן אינם פיי וזן אלא הוא רמז לפי שהיה י"ח קיום הנפש והשארותה כי האיש הכלל הדבק בשכלה יבסם ענין ח' .

בהלכי הנמצא אין למו הפרש • (קנז) ונהעוודנו לענן
 זה כי נצאנו שרנידנו ככתב השם שיהא הזכרת הכת עצה
 והזכרה בתה • אע"פ כי באמרו ערות אביך הבת כנזכרת
 להפך ודע זה • (קנז) וידעת כי בת הקראים נחלקת
 לשתי זעות • הא' בעלי הרנוב • (קנז) והשנית רבנו
 יוסף הרואה ורבני ישועה ז"ל (קכו) אע"פ שגם אלו שני
 החכמים נפרדו בדברים כמו שידעת • ואמה כי רבנו
 ישועה נצח בבעלי הרנוב וישבהו מענות את רבנו ישועה
 כי צדיק הוא בדבריו • ורבנו יוסף הרואה ע"ה על כ"ס כי
 דרך בעריות ברין • לפי שרבנו ישועה נטה בחיבת לאסוב
 על דרך ההגברה • לא לפי ההקש • (קכו) ולא לפי עלת
 בחיבה • (קכז) ולא לפי עלת מוצאה • (קכט) ולא
 ככתב המאמר (קל) ולא מדרך האסור על חברו גם הוא
 אסור עליו • ולא בדרך ההעקבה והוא שהתחברו בו כלל
 ישראל • אלא לדרך הכרה כבלי כח אלו הנזכרים • והוא
 עצמו אמר לא נוכל להקיש על שמות ההורה • וזה אמת •
 (קלא) כי בהחלה אמר בת אשר האב ואח"כ קראת
 מולדת • וכן ערות אחי אביך ואח"כ קרא אותה הורה •
 (קלב) ואין לטען באמריהם באמרם כי הערות לא יציאו
 אותם לשמות אבל לשפטים יתבים • (קין) כי לא
 תקרא מונת ואנוסת הרוד הורה אבל לשיטת דינה ברין
 הנשואה • וכן הרין לכל ביצא בו • (קלד) והאומר
 באורו עריות מחזק קריאת שם נשחבש • (קלה) כי
 בראשונה אמר ואח"כ נקרא בשם • (קלו) ובינות
 הפסוקים תמצא באור • אל כל שאר בשור • (קלז) כמו
 ארמת עפר • (קלח) כי • פהע פהאום • (קמז) כי
 כי שאר ובשר ענינם אחר • אם יבין שאר לעמו •
 (תניס עת) ואין

(קכ) כאלו גם אחוה נהקש נמצא • ר"ל אחר שהוא יוצא
 מכת הכחוב ודומה לו הנק המוקש ההוא יחשב כאלו נמצא
 בכחוב • כגון שאר הכחוב אשת אחי האב ולא זכר אשת אחי
 האם • וכיוצא • ואחר שהם דומים בצבול כי כשם שזה כנף
 העקר כן זה כנף העקר וינעז האסור על נשיהם הנה גם האסור
 אשה אחי האם כאלו נמצא ונכתב בחורה • והכחוב סמך על
 המצין וקנר • (קכז) וכן האם יחפס הנכחד וכו' ר"ל וכן
 בהקש החפס אחר שיוכר הכחוב פרט אחד וכשנחפש ונמצא
 שהנכחד מן הכחוב והכלמי נכתב דומה בכל חלקיו לנמצא
 בכחוב כדן שגם מכפטי הכלמי נכתב בשום עם הנמצא בכחוב •
 כגון בפסוק ערות בת אשת אביך שהאב עם בנו ב' שארים
 ואשת האב עם בתה ב' שארים והנה מזה הפרטים נלמוד בכלל
 אחר ב' שארים על ב' שארים על אחי זה יהיו •
 (קכג) ונהעוודנו לענין זה וכו' ר"ל להקיש בעריות כי
 הכחוב ענינו העירנו לה' במה שלא זכר האסור הכה ואם לא
 נקיש בעריות האחר הכה מותרת וזה א"ל כי האסור הכה הוא
 גודע גם מההעקבה המשלשלת בכל העולם ומהכחמה אשר
 גבלו רהבונים מגדרי העריות אשר הוא מן ז' מנות בני נס •
 ומ"ש הכה כמזכרה להפך • ר"ל ממה שהזכיר הכחוב על הכן
 באמרו ערות אביך היא האזכרה ענימה גם על הכה לגלות
 ערות אביה כי כל המנות דינם שיה לזכרים ולנקבות אע"פ
 שמנהג הכחוב לדבר בלבן זכר והנה מדרך הכך כשם שהאסור
 על הכה לגלות ערות אביה כן האסור לאב לגלות ערות בתה
 ודין אחד הוא הכה הכה כאלו זכר האסור במפורש •
 (קכד) וידעת כי כת הקראים נחלקה וכו' הא' היא בעלי
 ברכיב • היא דעת קדמוניתו מומן שנחלקו מן הרבנים עד זמן
 רבנו ישועה נ"ע ונמסכה זו הדעת כשעור ה"ר שנה ויותר
 בהמרה ישרה כפי מנהג קדמוניתו מנה וזכיריהם וחסידותם
 עד שאכרו גופים רבים על פנים שונים • (קכה) וככה הכתיב
 ר' יוסף ור' ישועה • שהם בעלו דעות המרכבים ובעלה

הדעת הכיה מאלו עד היום כי ב' החכמים הורו ברה"ט ברורות שדרך הכחוב הוא היספה על הכחוב ואין לה שום סמך ולכן
 דחיה בשתי ימים וכשמעו דברי ב' החכמים לדורות הבאים • (קכו) אע"פ שגם אלו ב' החכמים נפרדו בדברים כמו שידעת
 כי רבנו ישועה הניח שיה עקרים כמו שהראה לקמן • ואחר נעידה נקבה על נקבה שיכוב האסור לבעלה • וכבר רבנו
 יוסף לא הסכים לאסור עקר שני והניח חמשה עקרים לבד • וכן לא הסכים בנעידה נקבה על נקבה • וכן החלוק ביניהם •
 והרב החזיק בלעת רבנו יוסף נ"ע • (קכו) ולא לפי שכל כחוב • הקש עלה כחובה הוא שיוצא הכחוב עלה האסור
 ב' ההוא בהזכירו שם שאר או ערוה כגון שזכר בערות אחוה האב ואחות האם שחר אביך היא שחר אחיך היא • ובערות
 אשה ובה ל"ה אח בת בנה וכו' שארה הנה זמה היא • (קכז) ולא לפי ענה מונאה • עלה מונאה • כגון בפסוק ערות בת
 אשה אביך וכו' שלא הזכיר עלה שאר אבל העלה מונאה משום כיונה ב' שארים על ב' שארים שהם עקר ושרת על עקר ופירש
 והקיצו מזה גם שאר ב' שארים על ב' שארים • (קכט) ולא מכת המאמר • ר"ל מהקש כח הדבור כגון אסור חס האם
 עד למעלה ממאמר אחי היא • (קל) ולא מדרך האסור על חברו וכו' הוא המין הז' הנק' הקש משפט הלומי נח מעלה
 גחובה בין מעלה מונאה כי כשם שהאסור לבן נקחה בת אשה אביו כן האסור לאב לקחה בת אשת בנו כי אשת בנו עם בתה
 ב' שארים והאב עם בנו ב' שארים וכן כדומה לזה • (קלא) כי בהחלה אמר בת אשר האב ואח"כ קראת מולדת וכו' הנה
 גם מולדת ואחות שקרא הכחוב לבת אשת האב הוא שם של חורה ולא נוכל להקיש מזה האחות המעברה לאסור מזה גם את
 אחוה המעברת • וגם לא נאסור נרת אחות המעברה כנרת אחות האמהות • וכן ערות אחי אביך וכו' במה שאמר הכחוב
 אשת אחי האב וקראה בשם דודה הנה גם דודה אשת אחי האב הוא שם של חורה ולא נוכל להקיש ממנו לאסור אשה אחי
 המעבר של האב א"ל מה שהניח רבנו ישועה מזה הפסוק האסור העקר בשתי הוא הקש מהוך קריאתה שם לכן לא הסכים בו רבנו
 יוסף • (קלב) ואין לטען באמריהם • ר"ל של רבנו יוסף ורבנו ישועה ולומר כיון שהם בעלו דעות המרכבים ולא הסכימו
 להקיש משמות ההורה וללמוד מהם אסור וכלא הם עצמם רבנו ישועה ורבנו יוסף אסרו מונת האב ואטוסה ומשוחה וכן
 מונת ואטוסה הדור ממאמר ערות אשת אביך ל"ה וממאמר ערות אחי אביך ל"ה אל אשתו • לא הקרב א"ל נראה שגם הם
 אסרו את אלו כדרך המרכבים בהטרידס שם אשה האב ואשת הדוד ושם דודה מנושאיהם שהם הכנים הנקנות אל המפוחות
 והאטוסות • זו הטענה לא הפול עליהם • שהרי באמרו כי העלות לא יוציאו אותם לשמות אבל למשפטים יתבים • כבר הנילו
 ענינם מן הטענה • ורוננס במאמר זה כי מה שאסרו מפוחות ואטוסות ומונות האב או הדוד או שאר הזכרים שיעזד האסורם
 על נשיהם באסור זכר על זכר לא יסרו אהין מפני קריאתה שם אשה אב או אשת דוד או דודה וכיוצא חלף אסרו אהין מפני
 עלת השכיבה ועלות השכיבה לא יוציאו את המפוחות והאטוסות הכן להקרא בשמות שקראה החורה לכנים הנקנות והנכחות
 לשארים הכם • אבל למשפטי האסור והענין כהם א' להם ר"ל שהאסור ככן המידי משפט הנכחות ע"י קנין • (קלג) כי לא
 הקרא מונת ואטוסה הדוד דודה וכו' זה המאמר הוא באור מן הרב למאמר כי העלות • וכבר נבאר זה • (קלד) ואחומר
 באורו עריות מהוך קריאתה שם נשחבש • זו היא דעת המרכבים שהקיצו מהוך קריאתה שם מאחות האמהות להחיות המעברת
 ומדודה האמהות שהיא אחות האב לאשת אחי האב שקראה הכחוב דודה ואסרו נרת אחות המעברת כנרת אחות האמהות ולרת
 אשת אחי האב כנרת הדודה וזהו שבוסס • (קלה) כי בראשונה אמר ואח"כ קראה בשם • כי בראשונה אמר לא הגלה •
 ואח"כ אמר דודקה היא • וכן בשאר • א"ל האסור עומד בה קודם קריאתה בשם • וכן בלחיה המעברת באמרו ערות בת
 אשה אביך הוא מקרא קנר ונריך כנאל לא הגלה ואח"כ מולדת אביך אסורך היא לא הגלה כמו שפי' ר' שלמה הכהני כחוב
 באדרת פ' ג' בס' העריות • (קלו) ובינות הפסוקים וכו' ובחין פירוש פסוקי העריות א' ה' המנח באורם הוא אים על מקמו •
 (קלז) כמו אמת עפר • שנשמך הדבר לעצמו והוא כפל ענין במלות שונות • (קלח) והלא מהות הענין מופיע • במאמר
 אחר

ה' היום עת) ואין מעט למאמר האומר שאם אנו הבהוב
אל כל בשדו היתה נכללת אשתו באמור: כי כתוב והיו
לבשר אחד: (ראשית ב'): (קלט) וחלא כהוה הענין
מיפיע: ועוד היה אומר לשאר: וכן כתוב בשאר נאולה:
א' משאר בשדו: (ויקרא כח): ובשאר נחלה לשאר
(נמדבר כו): לבד: וכן לשאר בהנה: (ויקרא כח):
והנה השאר נזכר בכל מקום לזכר ולנקבה: ומלת שאר
היא סוג כולל מינים רבים שהם חלוקי הצורה: (קלט) כי
יאמר שאר ואינו שאר שאר: והוא האב והאם והבן והבת:
דיאמר שאר והוא שאר שאר: כאח ובאחות: ואם האם:
יאביה: ואבי האב: ואמו: ואחי האב ואחותו: (קמ)
והכתוב אמר הרוד והרודה באמור ערות אחות אביך וערות
אחות אמך: והם אמורים על בנו: והם שאר שאר
השאר כיצד כי אביו שארו ואחי האב שאר האב: הנה זה
שאר שאר שארו: (קמא) וכן ערות אשה ובהה (קמב)
ויש תחת אלו המינים כלומד ערות פלוני וערות פלוני
גזכר כל המין בין זכר בין נקבה: (קמג) ויש שאינו
גזכר רק מין האחד וגבולו וכמו נלמד על שאינו נזכר:
(קמד) עהנשוא באחד נשוא בכדומה לו: (קמה)
שהגבול הנשוא יתכן להיות נשוא בשניהם: כי הם
שניים בכל חלקיהם: (קמו) כי איך תהיה דורת האב
אסורה עליו ולא יהיה הרוד אסור בבת האח כי הגבול
אחד: (קמז) ולזה הענין נאמר כל שאר: להביא
הנכחד כלומר שלא נזכר: ער שהיה הפרט צריך לכלל
ורבול לפרט: כי היה כתוב איש איש לשאר בשדו:
ולא היה אומר אל כל שאר בשדו: (קמח) זאע"פ שאין
מקישין בעריות ב"ה הנה זה הכלל הגדול והסוג הגבוה
הקישו אותו: באמרם במעשה חרודין בנשיקה וחבוק
וכיוצא בהם בנין אסורים מן התורה באחת מכל אלה העריות:
ואמרו מן איש איש אל כל שאר בשדו לא תקרבו לגלות:
אין לי אלא שלא יגלה: כעין שלא יקרב: תלמוד לומר
ואל אשה בנדה משאתה לא תקרב: אין לי אלא נדה בכל
הקרב ובכל הגלה: כלן לכל העריות בכל הקרבו ובכל הגלוי
ה"ל לא תקרבו לגלות: ושם נאמר ונכרתו הנפשות
העושות: כה ת"ל לפי שנאמר הקרבו יכול יהיו חיבים
ברת על הקרובה ת"ל העושות ולא הקרבות: (קמט)
זהבנין כי הקרבו בניו לביאה: ואמר הענינים הנזכרים
במאמר ולא העשו מכל התועבות: ואחר שאין ההגדרה
בתכלית הפעל הם רעם כמו המעשה: (קנ) וכן אמר
דבנו ישועה רע לגלות עושה משום שהוא הקרמה לרעה
והתחלה בה: (קנא) וכתוב אל הנשוא אל אשה (סמות
עט): לא יקנה כל הנגע בה (מקלו): והגשה ונגיעה
וקריבה נזכרים בעברי כנוי לשכיבה: (קנב) ובעבור צדק
גדול בענין זה הנבי מעיר על ענין השמית וחלוקיהם:
והנה השמית על חמשת דברים: מהרבים: משוהפים:
וגגורים: וגבדלים: ונרדפים: (קנג) והנה השמות
דמורבים מוסכמים בשם ובגבול: לפי שגה השם יאמר על
חסוג

שאר בשדו ככאן יודה על הקרובים במשפחה ולא על אשתו
כמו שפירש אחר זה ערות אביך ערות אמו וכיוצא: וה"כ
חפלו שיאמר הכתוב אל כל בשדו בני זכרון מלת שאר לא
היה מקום לטעות ולחשוב שהיא אשתו: ועוד אם היה לפי
דבריו היה ראוי שיאמר הכתוב איש איש אל שארו לא
תקרבו בני זכרון מלת בשר: ובכן לא היה נכללת אשתו
באסור כי לא נמנעו בכתוב מלת שאר שיאמר לאשתו: וה"כ
חיינו אלא ככל לשון: וכן נמנעו במקומות אחרים פעם שם
שאר לבד ופעם שאר בשר וענינם אחד: (קלט) כי יאמר
שאר ואינו שאר שאר: ר"ל ששם שאר יאמר לשאר קרוב ולשאר
רחוק: וזהו הכאז והאם והבן וזכבה: הם שאר קרוב מאד
כי הם שאר לבד ואינם שאר השאר: אצל האם והאחות הם
מזד אחד שאר מהיוחס מלטרפסיה איש אל אשתו בענין האחות
אצל מזד אחד הם שאר השאר בהם: בן האב ובה האב והנה
אביו שארו וכן אביו ח' בהו הם שארי שארו: (קמ) וככתוב
אמר הדוד והדודה וכו' הנה לפי זה הדרך העקרים והפרטים
הם שארים יותר קרובים מן הנכפס כי בן האב ובה האב
ואביו האב ואם האב ואביו האם ואם האם הם שאר לבד:
ואמנם אחי האב והאם ואחיות האב והאם הם מזד ח' שארי
הארים ומזד אחר הם שאר שאר השאר: כי אביו שארו ואחי
האב שהוא שאר האב וכו' בן אביו אביו אשר מזד זה הוא
שאר שאר האב ח"כ זה שאר שאר השאר: (קמא) וכן
ערוה אשה ובהה וגו' שאמר אח בן בנה זאח בת בנה וגו'
וכנה האשה עם בנה ובהה או בת בנה קראם הכתוב שאר
ב'אמרו שארה הנכ: וכן ג"כ שאר שאר השאר ר"ל גוף ושארו
שאר: הנה הם שאר נאמר על השאר לבד: ועל שאר השאר:
ועל שאר שאר השאר: נמנעו ג' מיני שאר בין זכרים בין
נקבות: הא' שאר: הב' שאר השאר: או אמור ב' שארים:
ג' שאר שאר השאר: או אמור גוף ושארו שארו: (קמב)
ויש תחת אלו המינים נזכר כל המין וכו' כגון במין השאר לבד
שזכר האב והאם והבן והאם והאחות זולת הבת וגם זו למדה
מק'ו ממה שזכר בת הבת: (קמג) ויש שאינו נזכר רק מין
הא' וגבולו וגו' כגון במין שאר השאר שאמר לזכר אחות אביו
ואחות אמו ואחי אביו וגבול האסור הוא כנף העקר וממנו
נלמד גם אחי האם ח"פ שאינו נזכר וגם נלמד מזה לנקבה
האסור לה להנשא לאחי אביו או לאחי אמה: (קמד) שהנשוא
באחד נשוא בכדומה לו: ר"ל שבגבול האסור בכנף העקר
הזכר שהוא אחי האב שהוא נשוא במאמר התורה על האים
המזוהר ראוי שינשא גם בכנף העקר הכני שהוא אחי האם ויהיה
גם אשה אחי האם אסורה כי גם אחי האם כנף העקר וזומה
לאחי האב: (קמה) שבגבול הנשוא יתכן להיות נשוא בשניהם:
ר"ל שבגבול הנשוא את האסור שהוא אסור שאר השאר יתכן
להיות נשוא בשני המינים במין הנכרים ובמין הנקבות ח"פ
שלא נכחב דין הנקבה ולא אמר הכתוב ערות בת אחיך או ערות
בת אחותך לא הגלה כי הם שניים בכל חלקיהם: (קמו) כי
אין תהיה לזדה האים אסורה עליו: ר"ל אין אסור שהיה
האסורה לזכר לבד לקחת את אחות אביו שלא יהיה זה האסור
כולל גם את הנקבה ואין לא היה גם האשה אסורה להנשא
לאחי אביו והוא שאמר: ולא יהיה הדוד וכו' ר"ל ואין לא
יהיה גם הדוד אסור בבת האב והאם וגבול האסור אחד שהוא

אסור כנף העקר בין לזכר בין לנקבה: (קמז) ולזה הענין
ככלתי כחובים כיוצאים מן ההקט: (קמח) ואע"פ שאין מקישין בעריות ב"ה וכו' וזה הדבר הביא להם להחיר לאיש את
בת אחיו ויחר הגופים עכ"ל גם הם מודים שמאמר איש איש אל כל שאר בשדו הוא סוג גבוה והקישו מזה הפסוק לכל העריות
אסור גומר כביאה ואסור מעשה חרודין: שלדעתם הקריבה היא מעשה חרודין וגלוי ערוה הוא גומר המעשה: ולמדו שאין
אזכרה הקריבה בכת (קמט) כנכון כי הקרבו כנוי לביאה: ומאמר לגלות ערוה הוא נאמר להוספת צבור: ואסור מעשה
חרודין ונשיקה וחבוק למדין נמאמר ולא השבו מכל התועבות: (קנ) וכן אמר רבנו ישועה רע לגלות ערוה: הנה גם לפי
דעת ר' ישועה מלת הקרבו כנוי לשכיבה וגלוי ערוה למעשה חרודין הפך דעת ב"ה: (קנא) וכתוב אל הנשוא אל אשה וגו'
גם מזה ראוי שיענין קריבה הגשה ונגיעה שהם שמונה נרדפים הם ענין שכיבה: (קנב) ובעבור כך גדול בענין זה וכו'
ר"ל בידיעת צבור השמות יש כך גדול בענין העריות יען שכתבם הכתוב בזהררת העריות בשמות הרבה וכלי ידיעת צבור
השמות לא נוכל לדעת כונת הכתוב ברוב עניני העריות לכן קודם בצבור פסוקי העריות ראוי להקדים בצבור השמות וחלוקיהן:
(קנג) והנה השמות המתרבים מוסכמים בשם ובגבול וגו': השם יאמר על הסוג ועל המין ומוכסם בשם ובשכך נומח
יחי מרגיש ושיאמר בגבול אחד על האים ועל הסוג ועל המין ומוכסם בשם ובשכך נומח
הוא מה שקראה הרב שם מהרבה

(דגד) ונחלקים בענין ונבזול • ר"ל כסה אחודי לטון
 וחלוקי ענין וכהשתתפות ביניהם לבד בלוחות השם (קנה)
 יאמר בשתוף האמת : וכו' שם משותף שהוף גמור והוא נאמר
 על עממים רבים אין שתוף ביניהם בענין מן הענינים כלל
 שנעבורו משהפסיד בשםהוא והשם המשותף כבר יבנה המופתי
 באשר יהיה צורך על כל אשר נאמר עליו ומהמשותפים מה
 שיפול ברוב הענינים שיהלמו • כנראה מתחלפים על האמת
 לא יתכן שנעמוד על חלופם כשם פי אשר ישולק על האל ית'
 ועל האדם ועל הב"ח וכשם אור אשר יושג אל המשיג בראות
 הכסף לחסף וישולק על הכלל המיסיר אל העלמות הענינים;
 ויהיה השם צורך על כל א' וא' בפני עצמו בלי שום ערך וחס
 בין בני הנקראים בשום ענין : (קנו) לא יתקדם א' מחבריו
 כלומר שאינו משותף מושאל הנאמר בקדימה ואחור מפני
 קצת דמיון שימצא בין בני הנקראים בשם ההוא כיד ורגל
 שנאמרו בקדימה על אצרי הב"ח ומכאן השאלו באחור לדברים
 אחרים : אלא שם ערוה הוא שם הכסם בלשון לומר על
 כל דבר מגונה שגריך הסתר וכמוי • והדברים הנקראים בשם
 ההוא הם חלוקי הענין ולפי זו השטה הוא שהוף גמור : (קנו)
 אבל בשם הערוה י"ל כי אהוה השם כונן על מקור האדם
 וכו' ולפי השטה הזו אס יהיה שם ערוה מוסכם על מקום
 הורך הנקבה יהיה השם הזה נאמר באחור ובהשאלה על האר
 הנקראים בשם ההוא • (קנה) והחלק הב' כמו שהאמר עין
 וכו' וזה השם הוסכם בחלטה על הכלי הרואה וממנו השאל
 עין המים שיש דמיון ביניהם בענין קבול המראים • ונקרא
 גם המראה בשם עין • (קנט) והמין הג' הוא שם נאמר
 על שני דברים והם נבדלי' אין שתוף ביניהם בשום ענין והשם
 ההוא לא' מהם מהמיד ולשני בלהי מהמיד : (קס) וכן נקרא
 אשת הדוד וכו' ששם דודה לאשת אחי האב והאחות לבת אשת
 האב הם שמות המעבר ולכן לא ילקח הקש ממעבר למעבר •
 (קסא) כמו אלוס מאלדמיות וכו' ששם שמות האחר נגזרים
 משמות המקרה על שם הפעולה : (קסב) ויהכן לומר כי
 נקרא ערוה מן וחצר כדה • שהוא שם אחר מענין שפיכה
 ויניקה על שם שהיא מקום שפיכה ויניקה הדם המותרני :
 (קסג) וכינוי וכן שם העצם ד' סימנים : סימנם פרד"ם פעולה
 רבוי לעם אשך • והסמיכות שני מינים • הא' סמיכות מלה
 א' לאחרת בשתי הצות נפרדות : והב' סמיכות הכנוי בחבור
 אוחיות הכנוי לכוף ההנה • כרי פרד"ם וסרכ"ב • א' • ששם
 סמיכות רבוי כנוי ידוע בנין • (קסד) ידע באור הכפץ •
 ר"ל שבידיעה שמוש השמות נשתמשו בהם ספרי הנבואה ידע
 כמשין פירוש כונן וחכץ המנוה הכיא • (קסה) שהקרב בו
 בו יאמרו עצמו מן האסורי עריות וכו' לכך ימר חני' • לרמוז
 שהרונה לידבק בשם נריך להרחק מתלות המשגל שהוא המונע
 הראשי מקצין השלמות האמתית ועברה גוררה עברה ולכן כל
 הסטוף בומה ועובר עברה כנגד הכונה האלהית הוא כאלו
 עובד לוולתו ומכעים את בוראו וזוכה מהתח אלהיו ומרוחק
 מהשגחתו ולכן נקרא העובד וולתו בשם זונה • (קכו) וסוף
 הפסוק יוכיח • שאמר ערות אביך היא • כרי כודיע שבהזכיר
 ככתוב ערוה לאיש היא ערות אשתו • לא כדעת ב"ה שהיה
 ערוה אב ממש • (קכז) וזה בנין אב • ר"ל מה שהודיע הכתוב
 שערוה האיש הוא מוסב לאשתו ופירש זה בארבעה מקומות •
 הא' באשת האב ערות אביך היא • הב' באשת הדוד באמרו
 אל אשתו לא תקרב • הג' באשת הבן באמרו אשת בנך היא •
 הד' באשת האם באמרו ערות אחיך היא • זה יהיה בנין אב
 בכל העריות להקיש בכל מקום שיפול אסור וזכר על זכר
 יגד האסור לאשתו לא שיהיה הרגון בו בעצמו • (קכח) וזה
 יהיה לזכר לא לנקבה • וזה ההקש יהיה באסור זכר על זכר
 שיגד לאשתו • לא צעידת נקבה על נקבה שיאסר בעלה
 כמו שחשב רבנו יעקב • כי זה יהיה הקש על הקש לפי
 דעת רבנו יוסף ולדעת הרב לכן לא הסכימו לזה • (קכט)
 והלא כתוב בערות אחי אביך אל אשתו לא תקרב בלא וי"ו •
 ר"ל בלא וי"ו החבור והמוסף הנה זה יורה שמתאמר אל אשתו
 לא תקרב הוא באור למ"ש ערות אחי אביך • ומראה בארבע
 שערות אפי האב הוא אשתו והוא הדין לשאר הזכרים שאסורם
 צעד על

הסוג ועל המין אשר תהיו • כגון שאר : חי • וצומח :
 וסוס • וכיוצא בהם • שיאמר שאר על הסוג ויאמר על המין •
 וכן חי : שיאמר לכל חי ויאמר במין מיוחד • והוא הדין
 לכיוצא בהם • ושמות המשותפים מוסכמים בשם (קנד)
 ונחלקים בענין ובגבול • ואלה השמות לארבעה מינים •
 (קנה) יאמר בשתוף האמת כמו שם ערוה ושם רוח וכיוצא
 בהם : שיאמר ערות הארץ : (ראשית עב) : ערות אביך
 ערות אמך • שהכונה בשם זה שהוא דבר מגונה וראוי
 לכסותו • (קנו) לא יתקדם אחר מחברו אך מחולק
 בגבולו • וכן מלת רוח חלוק בענין ובגבול : כי יאמר רוח
 לענין רצון : ולענין נבואה : ולרוח האדם : ולזוית
 ולמגש • והוה השתוף האלהי כי לא יש לאחד ירון על
 רעהו • (קנז) אבל בשם הערוה יש לומר כי אהוה השם
 הונח על מקור האדם מקום התורה ואח"כ השאל בוולתו
 כמו יד ורגל וחבריו • אבל שם רוח אין שום דמיון בין
 הנקראים בו : (קנח) והחלק השני כמו שהאמר עין
 שהישים על עין הרואה : והזכר על עין המם • והושם על
 זכות וההאר : ועינו בעין הברלח • (נמדכר יא) • וזה
 המין משתף גם מושאל • (קנט) והמין השלישי בשם אב
 ואם • שנקרא הבורא י"ת אב • וכן תקרא הארץ אם • ואין
 זה מתמיד עליהם • רק גזיה השם מפני קצת דמיון •
 אבל אב ואם על בעלי התולדה השם מותר עליהם בלי
 הפסק : והמין הרביעי כמו שהאמר מן קרה קרחים • וכן
 שמעון שמעונים • וכיוצא בזה שהם שמות הירם • והם
 בהשאלה ובמעבר מן קרה ומן שמעון • (קס) וכן נקרא
 אשת הדוד דודתך היא • אמך היא • מולדת אביך אחותך
 היא • אע"פ שהשם עליהם מעט השם מותר בהם •
 והשמות הנגזרים (קסא) כמו ארום בארטימות וחכם מחכמת
 וכיוצא בהם • (קסב) ויהכן לומר כי נקרא ערוה מן והער
 כדה (ראשית כל) • שזווא שם נגור • (קסג) וכינוי ובין
 שם העצם ארבעה סימנים • אין הנה זכרם • והם מוסכמים
 במקצת השם והענין ונחלקים במקצתו שיקראו בתוספת
 מקצת אותיות או בחסרון או בחלופן • והשמות הנבדלים
 הם השמות אשר בהם יוכרו העינים הנחלקים • כאמך
 שחור וארום שהם בשם בגד והובדלו בשם • וכן אה ואב
 ורוד שהובדלו בשם • ורם בשם שאר ונחלקים בגבול ובשם •
 והעמות הנדרפים • הם כמו דרך • וארח • ושביל • שיה •
 אומר מלול רכור • וכן קריבה נגישה נגיעה • וכיוצא בהם •
 ואלו מוסכמים בגבול ונחלקים בשם • וכללנו באור השמות
 בדרך קצרה • שמבין דרך השמות באך • באו במאמר
 הנבואה (קסד) ידע באור ההפץ • וכבר ידעת כי חכמינו
 ז"ל חלקו השמות לשני חלקים • שמת של לשון • ושמות
 של הורה • כמו שהמצאם ברמי במקום הזה • לא תקרבנו
 לגלות ערות אפי ה' (קסה) שהקרב בו ישמור עצמו מן
 אסורי עריות • כי הנרתק מבני יקרא ונה • ערות אביך •
 הוא שאמר וערות אמך • ולאו אחד היא • (קסו) וסוף
 הכתוב יוכיח • כי בבואו על אמו יגלה ערות אביו וערות
 אמו • ועשה שתיים רעות שגלה ערות אב שהוא ערות אביו •
 (קכו) וזה בנין אב • כל מקום שיאמר ערות פלוני ופלוני
 אין החפץ בו עצמו רק אשתו • (קכז) וזה יהיה לזכר לא
 לנקבה • כי בזכרון ערות לאשה היא עצמה ולא בעלה •
 ואע"פ ששם ערות במקור שגירם מותר לאשר הוא לפני •
 כי של אחוד יקרא שת • כמובן וחשובי שת ערות מצדים •
 (יצויק כ) : והחמה מן ב"ה שפירשו ערות אביך לא
 הגלה : אביך ממש : וכן גזרו בערות אחי אביך •
 ואשרו מי שבא על אביו חייב משים שיכב עם זכר וחייב
 משים מגלה ערות אביו : הגשע בפירוש הזה : (קסט)
 והלא כתיב בערות אחי אביך • אל אשתו לא תקרב בלא
 וי"ו • ערות אשת אביך • י"א זו הערות הזכורה היא שאמר
 בפסוק הראשון ערות אביך • כי היא כולל כל ערות
 שגלה האב בשכיבה • וזה האמר אינו נכון • כי לא
 יתכן שיקדים אשה האב על האם והאם ערוה ממנה :
 ורבנו יפת ו"ל אמר • אלו לא הזכיר את חיינו אימים כי
 ערות

יעד על נשיהם לא שיהיה הרצון האסור מכבד זכר כמאמר צ"ט
 (קצ) ובקרבנות הנשים הללו וכו' ר"ל אשה האב שהקרא
 ע"ד מעבר הם ואשה חיה האב שנקראת ע"ד מעבר זודה
 וכן אשה האב שנקראת ע"ד מעבר מולדה ח"ב ואחיה לא
 נלמד האסור שהרי הנשים הללו וכיוצא בהן מהו קריאת שם
 לאסור כל מה שיחבר מן האם והזודה והאחות האמהות הללו
 נבדק ככה לאסור קרובות הנשים הללו בדרכי העקרים
 המיוקדים לדעת בהם דרכי האסור והההר על פי הכתוב וההקט
 היוצא מנה הכתוב : (קטז) ר"ל אשה האב שחברו על הבן הללו
 מפני ששמשו בכלי האב , ר"ל אשה ששפחה האיש ומונחה
 באסור על הבן הן האסור בהן מנל שנקראת בהם אשה האב
 כי לא יכלל שם אשה חיה בעבור השכיבה הללו האסור הוא
 מנל ששכנו על ידי האב ושמשו בכליו : (קצב) ובאר
 שהאב והעלה למסע , ר"ל ובאר רבנו יצחק שיש מנאז בכל
 להגביר על השכיבה למסע האסור אבל להגביר ולהוציא על
 המפוחות והאנוסות את המנוח שקרא הכתוב לנכוחות ולארוסות
 ולקרוח אותן בשם אשה חיה או ערוה חיה וכיוצא בהן לא
 יתכן : (קצג) כי הכתוב לא זכר זה , כי הכתוב לא קראן
 בשם הכתוב כמו שקרא לארוסה האיש אשר ענה את אשה רעהו
 אבל לשכבה בלי קנין לא קראו , אלא ארבעה מנאזו בהפך
 במשפחה שאומר הכתוב מכור ומהרנה לו לאשה אחר אמרו
 ושכב עמה , נמאז שאחר שיתן לה מהר ויקנה ארוסה חיה שקראת
 אשה , ומ"ש ואין הכתוב הזכיר מורה על רוב הזנות , זה
 המאמר הוא חזק לדעת ה"א , ור"ל אם יאמר אומר שמהמר
 ואיש ואביו ילכו אל הנערה נאמר בגנות יתאל על פריעוהם
 בזנות עם האסורות מהאסור לחזין כגון זנות פניות מופקרות
 וקדשות חוננו כן : (קעד) כי כבר פרסם להם בזה , ר"ל
 כיחוס מופקרים ופרוניה בזנות כבר פרסם הכתוב במקומות
 הרבה , כגון באמרו כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות
 יזכו (הושע) סר סבלם הנה הזנו וגו' זנות ויין ומירוש
 (שם) וכיוצא בזה , אבל מה שזכר בעמים ואיש ואביו ולכן
 אל הנערה הכתוב גלה עונם וגדל העון שהוא מהאסור העריות
 מחיבי כרות ומיתוח צ"ד , ח"כ יש ללמוד מזה הפסוק אסור
 מונחה ומכותה האב לבן , (קעה) שאסור בהן וכו' כיון בהן
 יסוב אל המפוחות והאנוסות והמונחות של האב שהוציאו אסורן
 ממאמר ולא יגלה כנף אביו , ורזונם שבראש הפסוק לא יקח
 איש את אשה אביו הרצון בו אשתו הנקנית בין שכובה בין ארוסה
 ומאמר ולא יגלה על השכבות בלי קנין , וכרוב סוחר זה במ"ש
 (קעו) והנה כתוב ערוה אביו וערוה אביו וכו' ופירש הכתוב
 בפסוק כב' באמרו ערוה אביו היא שערות האב היא אשתו
 הנקנית , (קעז) כי למדנו לכל הנרות בהקט הערך , ר"ל
 אבל קנה מחכמינו ממאמר ערוה אשת אביו לקחו הקט לאסור
 כל נרות האם בין אשה האב הנקנית בין שתי שכובה בלי קנין
 כל הנשים הללו בהקט הערך חזין נרות האם ותאסרנה לבן ,
 (קעח) ורבנו יצחק אמר כי אשת האב אשה לא , אבל לא
 מפתחו ומונחו ואנוסו כי הן לא תקראנה בשם אשה האב ,
 וכסם שהאם ואשת האב משתפחה באסור כן אמר ר' יצחק
 שהאב ובעל האם מן החוב שיהיו משתפחים באסור , כי זו דבק
 העקר וזה דבק העקר וכש' שאמר הכתוב ואמ' ערוה אשת אביו
 כן צריך ללמוד מזה ערוה בעל האם ואסורו יעזר לאשתו שהיא
 אשה בעל האם שגם היא נרה האם כאשת אביו , (קעט) ובאר
 דבריו בנרת החמות ע"ש אחר , ואכן כשהיה היא שאמר אשת
 האב ואשת בעל האם הן משתפחה בגבול ח' מנל חזון נרות
 האם הנה כסם שאסור על הבן לקחת את אשת אביו ואת אשת
 בעל אמו כן היה צריך שאסור רבנו יצחק גם על הבת את אשה
 נקבה יעזר לבעלה של הבת ויהיה הדורש כן יתכן לאיש לקחת
 אשה חיה והאסור על בעל הבת לקחת את אביו הבת והדורש בזה
 האב לקחת אביו ואסורו של אביו האב יעזר לאשתו , אבל רבנו
 יצחק התיר על הבת כלומר לבעל הבת את אשה בעל אמה ,
 שיהא נרה חמותו , ומה שכתבו להחזיר זה הוא מפני שהי'
 צעירות שכלו בדורש כזה , כי בעל האם הנה הנה אסור לקחת
 את הבת ענמה מכוס ערוה אשה ובה"ל והוא אסור זכר לנקבה
 שהאסור בזה ענמה ואם נאסור בזה על אשה בעל אמה חיה
 יהיה אסור נקבה על נקבה ויעזר על בעלה כל הבת , הנה
 אשה בעל האם היא מותרת לבעל הבת , אב : אשה בעל
 האם לבן היא אסורה , (קפ) ומכאן ידוע שהוא נטה במאמר
 ההגבר , לאסור נקבה על נקבה שינעז האסור על בעלה בהקט
 אסור זכר על זכר שינעז לאשתו , וכן הולאת העקר השני
 מפסוק ערוה אביו לקחת , (קפא) ובסוף המנאז

ערוה אביו הוא דבור בזולת אשתו , אבל שב ובאר
 שהערוה האמורה באיש הוא אשתו : (קע) ובקרבנות
 הנשים הללו וכיוצא בהן הן אסורות או מותרות נעטרך
 אל דאית אחרות , לא מפני שנקראת ערוה לאיש , ובזכרון
 אשת אביו אינו כולל אלא הארבעה בלבד , לא תפושת
 האיש ומונחתו , (קעא) אע"פ שלא נאסרו על הבן אלא
 מפני שגשמשו בכלי האב , ואינו נכון שהקרא האשה
 ערוה לאיש מפני גלויה הערוה אלא מפני הקנין , והאזה
 הארוסה שנקראת אשה איש , וכן אבד רבנו יצחק במאמר
 זה יהיה שם מן החידה כלומר שנקראת האשה ערוה
 לאיש היא הנקנית לו , (ושם זולתה) ג"א שאם זולתה
 יצטרך אל דאיה , אע"פ שזה החכם הוציא ערוה באסור
 כיוצא ואנוסו השכיבה , כי אמר כי לאשה שהי עלות ,
 האחת הבעילה , והשניה הקנין , (קעב) ובאר שההגבר
 העלה למשפט משהגבר תוצאת השם מן השכיבה (קעג)
 כי הכתוב לא זכר זה , ומקצת החכמים דאו באסורן מן
 ואיש ואביו ילכו אל הנערה (עמוס ב) , ואין הכתוב הזה
 בידה על רוב הזנות , (קעד) כי כבר פרסם להם בזה
 כלבד זה המאמר , אלא גלה על עוצם העין וגדלו , ויש
 מן החכמים (קעה) שאסרו בהן מן ולא יגלה בנף אביו
 (פ' הלל) , כי מזה יאמר התפוש והמפוחות והמונחה ,
 קעו) והנה כתוב ערוה אביו וערוה אביו , ומזה הפסוק
 כלומר ערוה אשת אביו , אמרו רוב החכמים (קעז) כי
 לפרט לכל הנרות בהקט הערך , (קעח) ורבנו יצחק
 אמר כי אשת האב ערוה לאם , ובעבור השתפוחה לאם
 באסור חוב שהיה אשת בעל האם אסורה , (קעט) ובאר
 דבריו בערוה החמות מאיש אחר , (קפ) ומנחנו ידוע שלא
 נמאז במאמר הרגברה , (קפא) ובסוף המנאז כוננו ,
 ערוה אחיה בת אביו , זאת הבת מן האב (קפב) לכך
 אמר מולדת בית , או בת אביו , מן האב ולא מן האב ,
 כיצד שמה אביו ונשאה אמו לאיש אחר והולידה ממנו בת
 זו היא מולדת חזין , והבת שהיא מן האב והאם נודעה
 מקל וחמר , וי"א מולדת בית שנולדה בהבשר , ומולדת
 חזין היא כוננת חזין הדרך הנכון , כמאמר בזונה פעם בחזין
 פעם ברחובות (משלי ז') ערוה בת בנך וכו' וברו עצמה
 מקל וחמר , (קפג) או כמו שרמזתי , (קפד) ומזה הפסוק
 גלמוד שני הקשים , כי ערוה הנה , זו עלה כתובה , וכשם
 שבת הבת ובת בת הבת עד סוף כל הדורות באסור הוא
 הרין בהקט הערך אם האם ואם האם עד אדם הראשון ,
 ערוה בת אשת אביו : זו הבת היא מן אשת האב
 (קפה) שאם היה מן האב היה הכתוב מיחמה אליו ,
 (קפו) ובאר זכר בתו , וכן כתוב בראשונה אמו , ואח"כ
 אשת אביו , ומזה למדנו בהקט הערך בת בעל האם ,
 הן נמצא חמש אחרות , (קפז) השליש מהן שזכרו ,
 והשתיים אליו , וגם מזה הפסוק למדנו עור באסור שני
 שארים על שני שארים , כיצד האשה ובה שני שארים :
 ונאסרו על האב ועל הבן שהם שני שארים , ומזה הקישו
 חכמי הקראים לכל שני שארים על שני שארים בהקט
 הרפוש שרפשו ומצאו השארים שהם עקרים לא שארים
 שהם שארי שארים : וזהו שאמרו ז"ל כי האסור על חברו
 גם הוא אסור עליו , (קפט) ובאר שאמר בת אשת האב
 קריאה

כוננו: צפ"ס ערות אחי אביך ל"ח . שם יצא הרב דברי ר' ישועה וישיב עליהם . (קפב) לכך אמר מולדת ביה , ר"ל מתאמר מולדת ביה מוכב למאמר החותך בת אביך ומאמר מולדת חוץ מוכב אל בת אמך , שהביא בכאן שתי לחיות הראשונה לחות ען האב ולא מן האם . והשנית לחות מן האם ולא מן האב , והאחות מאב ומאם לא נכתבה וכיון אסורה מקל וסמר . (קפג) או כמו שרמזתי : רמז הרב זה בהקדמת העריות לעיל צפ"ס כי באמור הכתוב ערות אביך הבת כזכרה להפך , ושם נחבאר (קפד) ומוה הפסוק כלמוד שני הקשים , הא' הקש ק"ו לבת ענמה , והב' הקש הערך לאם האם שאם פרח פרחי כפרסי הנה גם עקר עקרי בעקרי (קפה) שאם היה מן האב היה הכתוב מיחסה אליו , ומגד לב"ה שאמרו שזה האחות המתית מן האב ומן האם , והאומר הרב שזו האחות אם היה נולדה מן האב היה ראוי שהכתוב ייחס אותה אל האב ויאמר ערות בת אביך ולא בת אשת אביך ואחר שיחס אותה אל אשת האב הנה היא בת אשת האב מאיש אחר וכיון אחות מעשרת : (קפו) וכבר זכר בזה , ר"ל בסדר הכתובים בעריות הולך על נכון שבהחלה אושר הקרוב ואח"כ הרחוק , וכבר זכר מקודם לזה את בת האב לא מאם ואת בת האם לא מאב טעמו זוכר בת אשת האב שאיננה לא מאב ולא מאם , וכן בראשונה אכר האם , ואח"כ אשת האב (קפו) השלש מהן טעמו וכו' הא' אחות מאב , והשנית אחות מאם , ושתיכן בפסוק ח' והג' היותר קרובה שהיא מאב ומאם למדה מק"ו ואלו גם היא נכתבה , כרי שלש אחיות המתיות והשתיים אלו האחיות האולות הא' בת אשת האב וכיון כרובה וממנה למדנו בהקש הערך את הדומה לה שהיא בת בעל האם וכיון השנית . (קפס) ואחר שאמר בת אשה האב קראה הכתוב מולדת האב וכו' שכבר הזכיר הכתוב בפסוק בסוג איש איש אל כל שאר בשרו לא הקרבו לגלות ערוה ומלח שאר כולל כל הגופים שאחריו בפסוקים כדלויס : ועוד פירשו בזה הפסוק שהוא מקרא קצר וכאלו אמר ערוה בת אשה אביך לא תגלה וקסר באן לא תגלה וכלמוד חסרונו מן ערות אחי אביך לא תגלה שדרך הכתוב כן בהחלה לאסור ואח"כ קוראה צפ"ס , אם כן שמות מולדת ואחות הן שם של הורה ולא כלמוד מן הכס אסור להקיש מן הכס אכור אחות אחות המתעברה כמו שטעמו בעלי הרבוב , שעליהם אומר הרב והמקיש אחות שנית וזולתה הועה מדרך השכל , שהם הקיבו ממעבר למעבר עד הרבע נעידות , למשל בת בעל אשה בעל אשה בעל אשה אביו , וכיוצא בזה (קפט) והמוקשת כאלו כתובה היא , הרצון ומה שהקטנו לאסור מן בת אשה האב את בת בעל האם פנה זאת האחות המתעברה השנית המוקשת לכתובה גם היא תחשב נכתבה כי שתיכן ביחס וערך אחד שהוא אסור ב' שארים על ב' שארים (קצ) לחיב מטום אחותו ומטום בת אשת אביו , מאמרו זה הוא תרון הקטיו שהקטנו באמרו

קראה הנהוב מולדת האב : כמו דודתך היא : והוא שם של הורה בדעת משכילינו ז"ל . והמקיש אחות שנית וזולתה הועה מדרך השכל . וחכמי השכל כבר אמרו אין מקישין בשמות התורה . (קפט) והמוקשת כאלו בהובה היא : שהוא הקש השוה והעדר . ונהעצל הכתוב להזכירה שבמה על המכונים : וראיתי כי ב"ה חולקים בבה אשת האב : אמרו בפרק שני דיבמות . הנה דבנן הבא על אחותו היא בת אשת אביו שאינה אמי . חיב משום אחותו ומשום בת אשת אביו : רבי יוסי בן ר' יהודה אומר אינו חיב אלא משום אחותו בלבר . כאי טעמיה דרבנן אמרי כברי בתוב עדות אחותך בת אביך וגו' . ערות בת אשת אביך מולדת אביך ל"ח לי : (קצ) לחיב משום אחותו ומשום בת אשת אביו : ופסקו שזאת האחות מאב ומאם . (קצא) ובפי דעתם היה ראוי להקריבה . (קצב) והכתוב לא הזכיר הבת הבאה משני העקרים כמו שעשה בבית ולא הזכיר החיוב בת הבת ובת הבן והם עצמם אמרו בזה הענין כי הדריש הכתוב להזכיר עדות בתך לא הגלה ליריעת הדבר והגלותו . כי כבר הזכיר שהן יותר דחוקות מהבת . ולמדנו אסורה ועגש הבא אליה בגזרה שוה : כמו שהזכיר החכם ר' משה ב"ר מישון בספר מצות שלו כי מנה הבת בלאוין : והזכיר כי אמרו בגמרא דיבמות : בתו : עקר אסורא מדדשא אריא . שאמרו הבא אביר לי רב יצחק ב"ר אבדימי . (קצג) הנה הבא אריא זמה כלומר שהוא אוזר בבת בנך או בת בתך ערוהך הנתי ואסור באביר אשה ובתה ובת בנה ובת בתך לשון הנה . וזה להלן מפורש שנאברה בתה גם כן באסור בת בני ובת בתו נאברה בתו : דגמרינן ליה רהנה הנה . ואמר בעגש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותה ואהרן כמובן אשה ובת בתה כשרפה לפי שבה בהן זמה וגמרינן ליה בגזרה שוה דזמה זמה : והוא הדין לבתה ובת בתו לענין עגש דגמרינן ליה בגזרה שוה דהנה והנה דגבי בת בנו ובת בתו כתיב הנה כמו שבא באשה ובתה ובגמרא דבררות : אל דהי גזרה שוה קלה בעיניך : שהרי בתו א' מגופו ולא למדנו הכתוב אלא בגזרה שוה אריא הנה והנה זמה וזמה : הנה גם הם מקישים בעריות : ונשוב לאביר היינו : ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך היא . הזכיר הכתוב אחות האב הדרורה ואחיות האב דהקראת משרפת בדעת חכמי הקראין . (קצד) ורבנו ישועה הקיש אחיות השאלות שהם : ואסרן בדרך הגמרה : ורבנו יוסף הרואה לא אסר בדורים וברודות דק האמת . (קצה) כי בת אשת אביו האב אינה שאר לאב . (קצו)

האחר שאמר הכתוב ערות אחותך בת אביך וכו' א"כ ערות בת אשת אביך מולדת אביך למה לי . ר"ל למה לי זו האזכרה והלא היינו יודעים אסורה מפסוק הראשון אלא שהבא על אחותו מאב ומאם חיב צפ"ס לאוין . א"כ לנו במתאוקת הוא בת האב לבד צפ"ס הפסוקים , אבל הלכה פסוקה שזאת האחות מאב ומאם . (קצא) ובפי דעתם היה ראוי להקדימה , ר"ל ואלו היה כפי דעתם היה ראוי שיקדים הכתוב זה הפסוק מן פסוק ערות אחותך בת אביך כי כן דרך הכתוב להקדים השאר הקרוב , ואחר שהאסירה הנה מזה ראה שהיא אחות המתעברה , כמו בלמדנו אסור הבת אצ"פ שלא נכתבה והקטנו מק"ו מן בת הבן ובת הבת , (קצג) הנה הכל אחיה זמה . ר"ל שזה הפסוק שהוא ערות בת בנך או בת בתך ל"ה אמר לי הנה וכוה הפסוק הזכיר בת הבת ובת הבן ולא הזכיר הבת ובפסוק ערוה אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה וגו' שארה הנה זמה , ובה הפסוק נאמר הנה וזכרה בת האשה כלמוד מזה למלח הנה הבאה בפסוק הקודם שהוא חוב לאסור הבת אצ"פ שלא נזכרה , וזה לדעתם הקש גזרה שוה שלקחו משווי המלות צפ"ס הפסוקים מן הנה להנה , ועוד הקישו מומה לזמה טעמו בפסוק ערות אשה ובתה ל"ה זמה ושלש דורות , שהיא אשה ובתה ובת בתה , ובפ" קדושים ואיש אביר יקח את אשה ואת אמה זמה היא ובכאן ב' דורות שהיא האשה ואמה הקיבו מן הפסוק הקודם גם לזה הפסוק מן זמה לזמה שזו טעמו ענמו גם לשלש דורות ר"ל לאשה ובת בתה או לאשה ולחם אמה שדין בצרפה , וכן מזה הקיבו טעם האיש הבא על בתו או בת בתו על בתו שני שדינס ג"כ בצרפה , (קצד) ורבנו ישועה הקיש אחיות השאלות שהם וכו' ר"ל ממה שלא זכר הכתוב בפסוק ערות אחי אביך ל"ח וגו' מלח שאר ולא אמר שאר אביך לקח רבנו ישועה מלח אחי אביך על האמת ועל המתעבר והאביר לחי אחי המתעבר של אביו שהוא כן אשת אביו והוא מזה עקר שני אסור גוף ושאר שארו לפני שארים בעקרים ובפרקים , ואחר שטעמו מזה בנך אב א' שהוא עקר שני הכרת להקיש מאחי האב גם לאחות האב ולאחות האם והאביר הכתיב של האב ושל האם , אבל רבנו יוסף לא הסכים בזה רק הכר אחי ואחיות האב והאם המתיות , (קצה) כי בת אשת אביו האב אינה שאר לאב . שאלו היה רצון הכתוב לאסור את המתעבר של האב היה מניחו והסר סוג השאר הכזר בפסוק הראשון איש איש אל כל שאר וק"ה

(רט) אסורין מאתן אחד (כגון בת אשת האב האסורה כוח מן הכתוב לזד : שאם לא היה כתוב לא היינו יודעים האסורה ואלרצא היה מקום לכבוד שהיא בחרת אחר שנאלנו בחר בת התי האב : (רי) עד שהאם האסורה יותר מש רחיות : הא' הכתוב עלמו לכתיב וערות אהך לא הגלה : ב' מן הכערה המללה בכל העולם מומן נח ע"כ . ג' בהקש ממ"ש ערוה אבין וכבר באר הכתוב שערות האיש הוא אשתו : ד' מק"ו מאשה הב' . ה' עוד מק"ו ממונת האב והאסורה שכן האסורה מנד עלה הכתיבה לזד והאם מנחי עלות סכן הכתיבה והקנין . ו' מהקש הערך משאר חמש האסורים והכתוב אמר הוי איה אל כל שהר . ז' מק"ו מאסות האם שהיא אהר השאר ב"ש האם שהיא אהר קרובה . ח' שאם האם האסורה ממאמר ערוה בת בן או בת בן ה"כ האם ענמה מק"ו . (ריא) ואלה האנשים הכריבו : זה הפסוק וכו' ר"ל ב"ה הפרישו זה הפסוק משאר פסוקי הערוה והפרשה היא שפאר הערוה האסורה בלי טוס הנלוין בין בחיים בין במות בין בכיות כורט בין באפס כורט . אבל אשת האב לדעהם היא האסורה לאיש בהנחי כשיאחר ורע מן האב המה . ובלי כיות ורע מנוה ליבס אשת האב ממאמר כי יבזו החיים יחדו ומה א' תנס וכו' שהם פירשו הוהם החיים אמהיים וחיבו יוביס . בהחיים ממש . (ריב) והוא הדין באשת איש ובתו . ר"ל כסם האסור לאיש לקחת אשה ובתה כן אסור לאשה לקחה בעל ובתו ואסור נקבה על נקבה ינעד על בעל הבת ויכיה הדרוש כן אסור האיש לקחת אשת אב אשתו . או אסור הבת ינעד על בעל האשה ויכיה הדרוש כן אסור להיות לקחת בת בעל אשתו . והוא אסור שני שארית לגוף א' מעקר ב' . (ריג) ואסור לו בת חרבו ובת חרבתו . חורג וחורגת לטון מטכה היא שמות לבן אשתו ולבת אשתו . והרטון ומה שהסר הכתוב חח בת בן אשתו ולא בת בתה הוא אסור גוף וכאחר שהר לגוף א' וזה מעקר רביעי . הכה מזה הפסוק הוציאו שני עקרים . (ריד) והכתוב אסר לבן איש בת אשתו . מדכתיב ערות בת אשת אבין לא הגלה וה"כ אפילו שיהיוק בזה ולא יאמר ערות אשה ובתה ל"ה היטו למדק אסור בת אשתו מק"ו . (רטו) והכונה בו כמו שזכרנו בערוה אשת אחין . ערנון כהרוב לאסרה משני נדדן להוספת באור . (ריו) או כזכיר כדי לומר אח בת בנה וכו' ר"ל כדי לסמוך אחריו אסור גוף . ואחר שארו וזה מבואר . (ריא) שארה עם שאר ב' שמות . כי שאר ע"מ באר זהב לא ישהנה בכתיב . ויצוה שארה אבל הנפטר מן שארה שאר בן שש נקודות ע"מ ארץ גפן לכן נשתנה בכתיב כמו מן ארץ ארצה ומן גפן גפנה . ובת ה"ה הכנוי רפה בלי תביק או בה"ה ה"ה הנקבות וכאזר ממנו שאר כמו סנעטר נערה (ריב) ורמז לאשה ובתה . ר"ל מלת הכה מוסב אל אשה ובתה שהן שאר זו לזו ורמז לבו הכתוב ממאמר אח בת בנה וגו' שהם שאר השאר נקרא שאר (ריג) ולא הזכיר עכש בע"מ ואשה אל אחותה ב' קדושים . הכה גם מזה רחיה ממאמר וחסה אל אחותה אינן אחיות אמיתיות כמו שזכרנו ב"ה אסור אהות האשה הוא על הנאי בחייה . אלא כן אחיות בדין כמו אל

והוא הדין לאשת בן בנו ולכלת בן בנו עד למשה . וכן כלת הבת משם אסור בנה עד כוף כל הדורות : וכשם שכלתו אסרה כן התנו ואסורו ישוב אל אשתו שהיא ערת הבת : ערות אשת אחין לא רגלה : יש למעין מאחר שאמר אשת אחי האב אשת האח מקל וחמר : וההשווה לאברה הכתוב משני ערדין : מן הכתוב ומקל וחמר : כי יש בעריות (רט) אסורין ביאפן אהר . ויש משתי דאיות : ויש מש"ש דאיות (רי) עד שהאם אסורה יותר משש דאיות . כאמר זה נודע . וגב ב"ה אברו האם אסורה מתוך שהיא אם . ומתוך שהיא ערוה אב : (ריא) ואלו האנשים הפרישו זה הפסוק משאר פסוקי הערוה בתנאי דיות לאשת האח ירע . והאמת שהכל בדרך אחד אינם הלויים על תנאי . ערות אשה ובתה וכו' אבר שני שארים לגוף אהר (ריב) והוא הדין באשת איש ובתו . (ריג) ואסור לו בת חרבו ובת חרבתו : (ריד) והכתוב אסר לבן איש בת אשתו קל וחמר לאיש עצבו שיקח את בת אשתו . (רטו) והכונה בו כמו שזכרנו בערות אשת אחין : (ריו) או הזכיר כדי לומר בת בנה ובת בתה : (ריא) שארה עם שאר שני שמות : (ריב) ורמז לאשה ולבתה : ז"ה היא . כלומר הלקיחה : וקצתנו בכל וכלהנו . אך לא יחבר רמב"ן אפני האב וההרד : והרב רבנו ישועה ז"ל האריך בענין כבו שנודע בספרו הישר . ואשה אל אחותה לא הקח לצדוד . ואשה : החל בוי"ו והפדש בין המאמר הזה ובין מאמר הערוה שהן ב"ה פסוקים : כי אסורי הערוה בחיים ובבית ש"ה : (ריט) ולא הזכיר ענין במאמר ואשה אל אחותה בפרשת קדושים : (רכ) ולא יוכל הטען למעין כי כן לא הזכיר בבית הבן ובבת הבת (רכא) לפי כי כשפטי כוקט : (רכב) גם הטען מפני כבוד יעקב הניח הענין מה יאמר ברודתו . כילא חלק הכתוב כבוד למשה ועמרים אביו . ונאמר ערירים יפרו . כמו אשת האח : (רכג) ואבר אל אחותה . ולא אמר ערות אחות אשה כי אינן אחיות כמש . והכתוב לא בא עתה לאסר רק לאיש שצודה לשאת אשה על אשתו בעבור לצדוד בת . שכל אחת מהן אסרה את הבהמה . כי כבר היו לאקנה שתי נשים : והכתוב מוכיח כי תהיה לאיש שתי נשים . (דברים כ"א) . רק אסר הכתוב להות האחת יושבת אנ בת וצדודה שאין בעלה ונהנה בה הענה האסורה בתרה : כענין והיה צדודו עד יום מותו אלמנית דיות . (סנהדרין כ"ב) . והוא הכתוב עליה בחייה : (רכד) וכאמר ב"ה בשלה לצדוד לא היא ולא צדודה אינו משמע אהבה . וכפי דבריהם היה לגלות ערותן . (רכה) ואנה דמין מלת לצדוד לא צדוד . (רכו) ואין הכונה כי אם מגלה ערות האחת והבהמה יושבת כאלכנה . (רכז) לכן באה מלת הקח באהבה . ואל אשה בנדה סמאחה לא הקרב . כשם שהנדה

מזה שזכרנו קדושים לא הזכיר הענין לכל פרשופרטי מן הכופים האסורים וגם לא הזכיר בבת הבן ובבת הבת בין כל האיש ענמו בין כל אשתו לא יוכל הטען לענין שזכרנו כן קצר להזכיר ענין הלוקח אשה אל אחותה בחייה . כי אחר שרמז הכתוב שאר כהאר נקרא . שאר הכה כזכיר הענין לא' מן הערוה ויכיה הדין א' ללן . (רכא) לפי כי משפטן מוקש . כמו שפירש הרב לעיל בפ"ה שאר הכה כזכיר אשה ומה האשה ומה האשה ומה האשה ומה האשה מוקש גם לבה בת או לבה בת האשה ומק"ו לבה בת ענמו או לבה בת ענמו . (רכב) גם הטען מכתיב יעקב וכו' ר"ל בעבור שיעקב נשא ב' אחיות לכן הכתוב כבוד וז"ל זכר ענין הלוקח ב' אחיות . וכבר סוהר זה שהם יכיה כפי דברי הטען למה לא חלק הכתוב לעמרם שלקח אח דודתו וכזכיר הענין במ"ש ערירים ימותו והכונה הלוקח ב' בנות דודתו עם הלוקח את אשת אחיו בלי הסגל הנאי בסוי האב . ובמותרו ובכחות כורט ובאפס כורט א"כ גם דין אשת האב כולל לכל אסור הערוה במחלט . (רכג) ואמר אל אחותה וכו' גם מזה רחיה שאין אחיות ממש שאלו היה רטון ככתוב בזה היה מוכיר בדרך הלוקח כשחמש באר גופי הערוה . ואסור ב' אחיות לחיש א' לח הכרך להזכיר כלום כי כבר אסורין נודע מכתב רחיות (רכד) ומאמר ב"ה בגלת לנרוד לא היא ולא נרעה וכו' שדרשו למ"ד השמות של לנרוד במקום מלת לא לשלילה כה נרוד לאסור גם אשת בעל אחות אשתו בחיי אשתו . זה אינו מובן משפט הכתוב . שהם אסר הכתוב בזה הפסוק לפי דבריהם ב' גופים א' אחות האשה וא' נרעה האחות א"כ היה נרוד לומר לנלות ערוה עליה בחייה . (רכה) והנה דמיון מלת נרוד וכו' ר"ל היכן נמצא במקרא דמיון לזה שימש למ"ד של ככלל במקום מלת לא כמורה לשלילה . (רכו) ואין הכונה וכו' ר"ל ואינו כש שאמרנו ב' שהיתה סוכת הכתוב בזה לב' אחיות ממש אלא אסר הכתוב לקחת ב' נשים א' על קברתה על מנת שתהיה הא' מקן

שרצה זמן אמורה זמן מותרת ככה לקחת אשה ודברה . כי אם לא לצדור יתכן לקחה . ואל אשת עמיהך לא תהיך שכבתך לזרע : גם אשה איש מורה לרנשא אדרי מות בעלת . (רכח) והזכיר אשה עמיהך . שכל אלו האמורין אינן אלא לבני ישראל . וי"א להוציא השבייה בי אין אישה לעבדו" (רכט) והלא כתיב ודביר את כל זכרה לפי חרב : (דברים כ) . לזרע . הוספה באור . כמו כי ישכב איש איהה שכבת זרע (ויקרא טו) : (רל) או הזכיר נעם באסיד כי לא יודע הזרע של מי הוא . והבוא מזה קלקלה זרעה דבה . (רלא) ואין הענין בעד ההירי חלב אע"פ שההירי עברה קשין מעברה . ולא פרט הכתיב בין מארשה ובין בעולה . כיוש מברל בענש ברעה ב"ה . שהבעלה אם היא בת ישראל ריבה בחנק . ואם מארשה במקילה : (רלב) וזה כהן חשרף . לטמאה בת . שם התופש : (רלג) ואחר הגומר ואחד הכערה . ומרעך לא תהיך להעביר למלך . (רלד) דבר הכתיב בחוה : והוא הדן לזר מירעו . להעביר : אינו העברה בעלמא . כי נמצא העבירו באש וטור . (נמלכר לא) . אבל הוא לשון שרפה . כמו שכתוב באחו וגם את בני העביר באש ברוקביה הגיים . (מלכים ב יו) וכן ברבי הימים (נכח) ויבער את בניו באש . שהשליט בהם האש לכד וימרו . אבל בזכור בניהם מוכחהם (זרמיקו) לשרוף איהם גכרי כמו העולה . לכולך . שם הצלם כמו מלכום שקיץ עבונים (מלכים א יא) . ולא החלל את שם אלהיך . ארון כל הארץ . והסמיק ענין זה באשה איש שעבדו" כטמאה כנה ועבירות . ואת זכר . לא הזכיר זכר . כי הנשכב בין קשין בין גדול חיוב . וגם הנשכב יקרא שוכב ושכבה עבו (ראשית יט) שכשבי אשה . (רלז) כמו ארוני הארץ (פ' מקץ) . וי"פ משכבי . לאסר בעשה חרודין . גם יתכן שהארם דש מכפנים וזרה בחוץ . או דש זוורה בפנים והו משכבי . (רלו) ומה נמצא דבר האומר שני משכבים יש לאשה . והארור אשר החצוף פניו והזר במפרו כי יעשו מקום כנגד מקום האשה כי יקדעו איהו וישימו בו מיני הרופח . (רלז) והנה ידוע כי כלי ההשמיש הוא הרפה לנו לולי שהוא לקיום המין . והחליף כמה שנוזר הוא מורד באלהיו . וכן אסר אשה אל אשה כאחרם ב"ה (רלס) נשים הסוללות זו בזו . ובכל בהמה לא תהיך שכבתך . גם זה הלא המין (רלט) והשכיבה איהרה זכר . כי הרביעי נזכר לבהמה בעבור ארבעת רגליו . שהבהמה היא הפועלת . הכל הוא . הו"ו ניספת מפעלי הכל . בשקל תסם יהיך (הללס נח) . מלשון בלולה . שאין סין במיני כי אם ערוב חוץ התק והראוי . והנשיא ירחבה אל אר מרשון ואפי על הבליהם (יצטיו יו"ד) . (רמ) וגם יתכן להיות הכל והרמס מנחיה ה"מ"ר מלשון בלה (יחוקאל נג) . כי זה הפעל כליון ובליון העולם . אל הטבאו בכל אלה . דגש השי"ת

זוכה וזנוחה ועגונה ונרורה באלמנות חיות בלי קבלת ט"ר כסוח ועונה . חבל אם לא יגרע כבעל את חקין כה בלי העדיף לה" על הארחת הדבר טובד . (רכו) לכן נכח מ"ח הקח בלהגם . גם זה דליוכ כמלה לצדור אין הכונה נכ ולא צרה . שחס היה כן היה ראוי שימך מהמר לה הקח מלת לצדור בטעם מכה וכו"ו המוסיק ולצדור הע"פ שאינו מטעם הלסון חלל ע"פ הסלמה לצ"ה . ואחר שצ"ה מ"מ לא הקח מוסק הנכ מהמר לצדור הוא צדור ההנחי : (רכח) והזכיר אשה עמיהך . שכל אלו האמורין אינן אלא לבני ישראל . ר"ל שלא נלמוד מזה שהיה אשה חיה מן הגוים נהרד כי לא לצד אשה עמיהו חלל גם אשה גוני חכורה היא . ומ"ס הכחוב אשה עמיהך ולא חל אשה חיה סתם הוא צבור בכל אלו הלוכהו נלכו לשראל ולא כדע"ה שחמרו שאין אישות לעשות וזאתו הסבויה שהיה נכרית ויש לה בעל לדעשה סך דרכו בספרי מלכות אשה בח"ו חמרו אפילו אשה חיה כי אין אישות לעכו"מ : וממ"ס ב"הס יפת חחר ולקחה לך לאשה חמרו שהוא מותר לצוא על ה ביהה רחמינה : (רכט) והלא כתיב והבית חל כל זכורה : הנה זה טענה לצ"ה . כי אחר שתיב להרוג כל זכורה ח"כגט בעל הסבויה נהרג ולא נשאר להס כיוצ מזה שלא היה אישות לעכו"מ נמצא שהנכרית ויש לה בעל הקרא אשה חיה ואסור לצוא עליה קודם שהגיר . אמנם אחר שהגיר חזי הבעל האישות מעליה : (רל) חזי הזכיר טעם באסור וכו"ו ר"ל שבחמרו לזרע הוא נהינה טעם לאסור אשה חיה כי מוצע הכולד מן הנחשף . הבוא קלקלה לתקין הקבוץ המדיני במ"ס הרב בס' קדושים ב"פ ואיש אשר ינקה וכו"ו וי"ל ויזכר ולמחר חס קלל הבן לאביו לפי הכרה קיב מוח וכוח אינו חייב בלמח . הנה יבואו מזה עוות הדין וספיכות דמים או רעה רבה היא . (רלא) ואין הענין בעד הכרחי הלב . וכו"ו מנגד לרמב"ן שהוא כחן טעם למלה לזרע כך ח"ל והלכות צעני כי צבור היות אשה עמיהו אסורה לו לגמרי לא ינקה כל הטוגע בה הצרך לומר לזרע שאס אחר לא תהיך שכבתך כלכד היה נראה שיזכיר אפילו הכופע עמה לחבק ולנכך . ולכן כתיב לרהות יזכיר ע"כ הצרך להזכיר שכיבה לזרע לפרש פי במשגל יזכיר עכ"ל . והרב טוען עליו שאין הענין בדבריו בעל הכרחי הלב כמות הדברים הנעשים בהכרח צלי גומר המעשה כחבוק וכניקה ומסוך וכיוצא הע"פ שההירי עברה קשין מעברה כי הם המביאים והגורמים להכלית הפעל המנוסה וכל יבואו עכ"ו אלו המעשים החח חכרה קיב כרהות ועימות צ"ד ובעל זה יוניאס הכחוב במחמר לזרע אין הענין כן חלל דין ח' וענה ח' לכלס בין להתחלות חומה בין לצומר מעשה פי אחר י"ל גם הרב מסכים לדעת הרמב"ן כי לכך חמר הכחוב צדוספה צדור לזרע להכניח המהרהר בעברה מענה מיתה חו כרה הע"פ שההירי עברה קשין מעברה אמנם הכחוב קיב הענש החמור על גומר המעשה יחר מן המכהר לכך הוסף צדור לזרע . וכמו שראית לעיל ב"פ חיה חיה ח"כ"ב לא לח הקדבו לגלות ערוה וכו"ו כגם הם חזיר קן ולא הסכים לדברי ב"ה מה שדיוקו ממחמר ונכרהו הנפשות העושות שחמרו הם ולא הקדבות . (רלב) וזה כהן חשרף . לפי דעת צ"ה חשרף שזו הכה חיינה פטוח חלל חוהה שיש בה זיקת בעל דיכה בצרפה . חבל בצטט הכחוב היא פטוח . וגם צבה ישראל אשה חיה הנואפת צין בעולה בין מחורכה טכסן ח' סכרי גם המחורכה בקרחת אשה חיה . (רלג) וא' המערה . וא' הגומר . מעט ח' להס בענש . כמו שחמר הרב לעיל בחפיהו על הרמב"ן (רלד) דבר הכחוב צהו וכו"ו סכן היה דרך ענינהם להעביר צניהם וכוונתיהם לכן חמר הכחוב ומרעך חלל הדין ח' גם למעביר חה מי כחוב זולה זרעו . ולא כמו שחמרו צ"ה המעביר חה ענמו פטור . (רלז) כמו חדוני הארץ . ר"ל כבא לשון רבים על יחיד ודינו חדין הארץ . משכב אשה . (רלו) ומה נמ"ס דבר האומר צ' משכבים יש לאשה . זה דרש צ"ה ממ"ס הכחוב משכבי"ל רבים חמרו במכסה סנהדרין שהם משכבים יש לאשה . ח' כדרכה וכו"ו להפך . ומ"ס והארור אשר החצוף בניו וכו"ו זה הארור כרהה סהו מאינו ישראל וכו"ו זכרו הרב גם בניד הכסה . והראש"פ הביא זה המחמר כסם ר" חנניאל כי יש מי שיכרט צנופו כזרה כזר אשה . (רלו) והנה ידוע כי כלי ההשמיש הוא חרפה לנו וכו"ו חס קן כל המשכבים בהם חן הטעם וכלל לקיוב המין כן הוטעיה גדולה ואסורים . (רלז) נשים הנוסוללות וכו"ו ר"ל נשים המשחקות ומזכות זו בצו . (רלט) והטענה חכרה לזר . ר"ל פס נכבה מן הבעלה נמרה צו לשון כניכה . חבל באסור האשה להזקק אל זכר מן כבהמה נחמר ל" רבישה . (רמ) וגם יתכן לקחה הכל והמה מחי כלמ"ד מלכות בלה . והלא גם מחמר הכשוא שחמר מנשון חפי על הבליהם הוא ג"כ מנחי ה"מ"ר דעיה הרד"ק וגם ענינו מלכות בלה . חלא כרהה טעיה הכשוא בפירוט הבליהם היא כדעת רש"י שירש מלת הכל לשון קדש וערוה . ולחוף והביא גם הוא מענין זה חת ואפי על הבליהם . (רמא) ושמהם חתם . הוספה צדור . למה שהזכיר קודם זה הפסוק חל חממו כל

כל אלהי-הקוסף לבאר חיכות ההרחקה מטמאהו אלו הנוצרות
 שלא תהיה אלה בשמחה ובקיום אלו הגדרים ההוריים .
 (רמב) וכוסף לומר כדי להזכיר הגר . ר"ל אהר שהזכיר
 על העריות בהחלת הענין ואמר כמעט ארץ מלרים וגו' לא
 העשו ולאט רס וזמרתם את חקוהי עול חזר בחתימה העריות
 וכוסף לומר כנית ולא העשו מכל הנוצרות הזכיר להזכיר
 הגר שלא זכרו בראש הענין . (רמב) כי יעקב נשא ב'
 אחיות ועמרם נשא דוהו וגו' כי בגלדי העריות נממרו
 ב' מלוה בני נח היו בהכשר לקחת אלהים ב' אחיות או אחות
 אחיו לכן אלו לא יכנסו תחת מלמר הנוצרות כי אלו באסרו
 כאלו אחיהם ההורה וכן מלוה הוריות : (רמב) כדרך ולא
 כאלו אחיהם הארץ . שבהם הארץ בל' זר אע"פ שכל הרוב
 יבוא בלשון נקבה . וכן בזה מלה קלה ע"מ פקד כול עבר
 לומר וטרסו קלה ויהיו ב' שרשים בענין הקד קול וקלה :
 ואלו היה מלה קלה לנקבה נכבדה וטרסו קול היה מלעיל
 (רמב) והחבר מלה היא וגו' ולפי זה כפירוש הנהי הארץ
 ל' נקבה ומלה קלה בינוני מן קל לנקבה ע"מ סודקה מרש
 קול והבינוני במקום עהוד : (רמב) ודעה ר' יונה שהעבירו
 בלשון עבר . ר"ל שממרו הכשר להיות בזה מנחי העי"ן עבר
 לנקבה ע"מ פקדה עס היוהו מלרע הוה מנחי מנח לנחי
 מלה לעגה שהוא ג"כ עבר לנקבה הכרח להכסיר מלה בזה לך
 שיהיה גם הוה עבר וטרסו בון . והרב מביב עליו והנה דבר
 ב' בזה שהוא מלרע עבר לומר אצל לא מנחי העי"ן הלא
 מנחי הלא"ו ולמה א"כ לא יהיה גם בזה לך מנחי הלא"ו
 עבר לומר אע"פ שבחולת בה עי"ן הוה נקבה כהרנון בו עדה
 או עס ועס יבוא זכר ונקבה ויהיה כמו והיה נקבה גדולה
 אהר כמותו לא נהיה שבהם מלה כמותו . כפי הקול שהוא
 בנצקה וכן בה עי"ן הוה עס עי"ן ומ"ש וגם בזה קנה מלרע
 והס בוי"ו . גם זה מהמר הרב להזקק הטענה על ר' יונה .
 ומהמר והס בוי"ו ר"ל אצל הס בוי"ו ההשך . ומכאן וי"ו
 ההשך בלו מלרע . ויש לומר שגם זה מלה קלה יהיה כמותם
 ר"ל יכול היה לומר שגם שרש קלה כרבו קול אע"פ שהוא
 מלרע הס היה בוי"ו ההשך . אצל זו בל' וי"ו ההשך בל
 מלרע א"כ א"כ עבר אלה הוה בינוני לנקבה : (רמב) כי
 הנוצרות האכל והכחלקת הכח ולא יאז אלהים נכס . זה
 המאמר הוה של הרמב"ן בפירושו צהורה שבבוא בזה רב"ע
 כי יש הפרש בין והאכלה ובין וכבדה . ולפרש כונה אכן עורף
 אמר הרמב"ן וזה לטוב יחשוב הכס (ר"ל רב"ע) כי
 הנוצרות האכל והכבדה הכרת ולא יאז אלהים נכס . והדע
 והשכל כי הכבדה והטורים נכס צהרון גדול בקיום הנפשות
 אהר הגיעה ובמתן הכשר צעול הנמחה : כי באמרו וי"ו
 וגברתה הנפש הוה מקרב עמה . וכברתה הנפש הוה מלכע
 יורה כי הנפש החוטאה הוה הכרה בשונה ושאר הנפשות אהר
 לא חטאו התייגע קמות לבניו ביו העליון . ולכן הוה מפרש
 הנפש הוה שונה בה כי הענין אהר בה הוה ידניה . וטעם
 זה הענין כי נמת האדם נר ה' אהר נוסחה . באפינו מפי
 עליון וכמת שייכמ"ש וישח בלפני נמת חיים . והנה הוה
 צענינה ולא המוח והליכנה מורכבת שהכרד הקבכה והיה להסדח הוה . והשכל
 השכלים הנבדלים ולכן לא יטרך כהוב לומר כי בנפש הכבדה הנבאל והמתה והכרת
 מן הקיום הראוי והוה הלשון שחכמה בן ההורה כרה כעק הנכרת מן האין כמתו יהיה שרשו . הוה מ"ש רבותו מקרב עמה .
 ועמה הלום . כי הכרת של הכפש החוטאה יורה על קום אהר הנפשות כאלו חטאו והס עמה שכלם . ע"ש מדבריו .
 אצל מפרשי רב"ע כמה שאמר בפי' אמור בענין יום הכפורים בפי' והאכלהו שאמר וי"ו יש שרש ביו ובין וכברתה ולא חוכל
 לפרש ע"כ . פירושו כי כונה בכרת הוה שיכרחה כמו צמות ורעו ע"כ אמר מעמי כי מי שיש לו נפש כאלו הוה הוה כמו לא כרת
 וב' קרה יפ"ש כי ענין והאכלה הוה בענין והאכלה מהוה הקהל בצבור מות בניס העומדים תחתם . ומנה למוד כי מי שלא
 הניח ורע צמותו הוה כרתו ומוי שהנח ורע והיכנו קס . תהיו לבית כהוה כוה נאכל כי חין בניו ממליח מקוט . ופי' זה כי
 אהר ממנו מעלה נכסו בצבור חין בניו מעמידן מעלהו כאהר היה . אלו הם דברי מכתבו הכל יוסף וכל הס חיכס כלוחס
 לכונה הרבי יכונה הרב היכנס להודיע חיכות ענה הכרת אלו ללמוד משנה הכרת קיום והכרתו הנפש הכלמה והוכסו וכלם שבאודני
 דבוקים בחמר לא נוכל להשיג . ההענוג השכלי המגוש לכנס כוה כן לא נוכל לדעה חיכות כעלה עין הנפש החוטאה אצל גלע כי
 באתה יש להכפש השנמה . סבר ודבקות ולכפש החוטאה נויסב וגרוש ממעונה : (רמב) לכן חס אלהים אלהים . שס
 הקים וכסס . השפנות כדי להכשית הכר לומריו מנהו וליעד העגס לציבויס .

דגש הטי"ח לבלוע הוי"ו . והמבא הארץ . נמצאת שמית
 הארץ בארבעה דברים . בעכומ"ו . בשפיכה דס נקי .
 בגלוי עריות . ובלינה הלוי . והקיא הארץ את יושביה .
 שאינה יכולה לסבלם (רמב) ושמתם אהם . חוספת באור .
 בה שצויה לכם באפרי העריות . כמו שאמר בהחלת
 וחי בדם . ולא העשו מכל התועבות ככל מה שהוהדתי
 לכם . (רמב) והוסף לומר כדי להזכיר הגר . והתועבות .
 כמו כשכב זכור וכשכב בהמה וכיאת אשה איש . (רמב)
 כי יעקב נשא שתי אחיות ועמרם נשא חדרה . ולכן
 הקבדתי כי אסורי עריות טציה כול היא . לא ידענו טעם .
 כאשר קאה את הוי . הבטון להיות מבעלי הלב"ד מן שהר
 ושכרו קוין (ירמיה כז) (רמב) כדרך ולא נשא איהם
 הארץ . (רמב) (רמב) וי"ו קוין המורת אלה קאה . וי"ו
 שההא מנחי העי"ן (רמב) והחבר מלה היא כאשר היא
 קאה . בשקל בערב היא באה (הכר כ) . וכן בזה לך
 (מלכיס ב ט) . (רמב) ודעה רבי יונה שהעבירו מלשון
 עבר בלה לענה הנהו . והנה דבר ה' בזה . (במדבר
 כו) . הוה עבר וגשן זכר . וכן עלומי העי"ן בעבר
 טציו מלעיל . וגם באו קתם מלרע ודם בוי"ו . כמו
 ושבה לאהונה . יכעיס כג) . ובאה הכבשה . (מ"כ ד) .
 ויש לומר שזה בזה . ונברתו הנפשות . השוכב והנשכב .
 ויש מן החכמים שהבדילו בין ונברת האיש ההוה מעמי .
 ובין ונברתו הנפשות . ובין הכרת הכרת . הנפש ההוה
 ענה בה . (במדבר עו) כי העיפה בידר שכתוב בו כרת
 חלב או דם ויש לו זמיה רבות ונכסל ביצרתו יברתו ימיו
 ויכרה בלא ערו . ונפשו לא הכרת אהר יהיה לו חלק אחר
 ההריות מה שראוי לו . והוה ונברת האיש ההוה מעמי .
 ואיש אשר עיטרוו כדובין כזמיהו ענש הכרת כניע לנפשו
 והוה ונברתה בעילס דנשיית . והה אין לו כרת כניפו אבל
 פעמים יגיע לידי זכנה ויש רשע בארץ ברעתו . (קבלה) .
 ואיש אשר רבו פשעיו ואין לו זכות כלל יש לו כרת חסור
 כשנרם . שוכר גופו ונפשו . כי דבר ה' בזה ואת מצותו
 הפר הכרת הכרת הנפש והוה ענה בה . (במדבר טו) .
 כי הענין אשר בה הוה יבריתנה ויש מן החכמים מפר שיש
 בך והאברתי ובין ונברתה . (רמב) כי דאברה האבר
 ורנברתה הכרה ולא ישא איהם נפש . (סמול ב י"ד) .
 והכרת בעניני הבעולה הוה . כי גלוי עריות נכאס באר .
 (רמב) לכן חסם אני ה' אלהיכם . ודנה אותי בעיניך
 הנפשות הזכות שהייתה קיימות כי אין כולל ה' שיהיה
 הרב כרן . אני ה' אלהיכם . משנית באע"פ ואת הכיאת
 בכעשי התועבות . ואך אסכול אם אראה איש עש
 כבה . ולא הגעל נפשו אהבם . (ויקרא טו) ויהי גזר
 לארץ והקיא אהבם כי לא הטיל עושי התועבות . לכן סבך
 קרשם והוה . ואהריו מות הוה .

בשלמה פרשת אחרי מות . בדרך נוהן עוה והעצמות .

ועוד בהכנה הרחשים . לחפצי גערין בסד קדוש . (תה ו"ט)

מקמי מעפר הלות . לרשות . אהורה נא בגברי אחרי מות .

קדושים והיו

הרבותי לכם מצות דרבתי

לכם קדושה • ובעמירת
 דברש בין עדה בני ישראל ובין עדת ישראל • (א) ויש
 עדה ישראל במקום ארר • וארר כן וכי יגור ארר גר
 (שמו"ב) למד ברבר ארר • וי"ל קדושים והיו כלומר
 והיו קדושים • שא"פ שהתרה לכם המשגל ואכילת דבש
 ושהיה היין לא יכצא בעל הראוות מכם להיות שבוף
 צומת אשה ולהיותו בכובאי יין בזללי בשר • ולדרגיל
 לשנו לדבר נבלה ארא יהיה פרוש כהמור • והכרוב
 קרא לנזיר קדוש שהיא נזיר בין יברו לכל שכן שיפיש
 עצמו משאר דברים • כי קדוש אני ה' • ודין הוא לעבד
 להנהגה כמדת דארון • איש אמו ואביו הילא • הקרימם
 (ג) שרם שופים עפ השי"ה ביצירת הוגר • והקרים
 ראש על ראב להשוותם בראה וככבוד • (ל) ואמר שכל
 המקיל אותם יתקדו ימיו לכן יש לו שירא • ואת שבתותי
 השכרו • רפטיבו אצל מידא האבות שראוי לאבות המולידים
 שישכרו הבנים הקטנים מלרל יום השבת • וזה הי"ם הוא
 ידע שהוא התעוררות גדולה ליריעת השם לכן בסמוך אל
 הפנו אל הארילים • שאין בסמכות וישותם צריך אל
 יש נברא • מלשון ויש אל בלהי • (חוב כד) • וכנע
 הכרוב אפילו פנות בנים אלים כ"ש השבתות הלב כי
 דם שקר ואיל • ואהי ככבה לא העשו לכם • במעשה
 העגל • (ה) וכי תזכו זבח שלמים לה' • שהזבח
 כאלהים ידרם בלהי לה' לבדו • (שמו"ב) • לרצונם
 האבות • נהגו בו בראוי עד שיהיה לכם לרצון • או
 המעם שתזכורו בלב שלם לא לכראה עינים • ואולי
 האמר ענה הנשטה הוא ברצוני ואחנהג בו כאשר אני
 רוצה לא כן העשו • והזכיר השלמים שאלו בחפץ בעליו
 ואלהם לכדים כקל ודבר • שהחלל בהן חוב כרת • כי
 נזה הכיום זכר בשפט אובל קרש • ואובלו עינו ישא
 (ו) כנו וידיקים ככפיר יבטח (מלי כח) • וכברתה
 הנפש ההיא • אם הוא במיד • ואם בשוגג יביא קרבן
 ויוסף השיטה • כי את קדש ה' חלל • עשה הקדש חול
 ובקרבכם • (ז) גתלהפה תנועו והוא שם התופש • והזכר
 כמך לשמים • כי כמו שיש חלק ככהן מה שלמים כן
 יהיה חלק כן הקציר ככהן • ועמים לכבוד השם • לא
 הכ ה פאת שדך לקציר • ואיה לדבר שבסוף השדה הכרוב
 מדבר באיו פאה יצה • ובה חלק אחר מששים • ויקט
 קצירך • השבלים הנותרים כפה וכפה • נענין במלקט
 שבטים בעמק רפאם (יעקב יו) • קצידך • (ח) להוציא
 פאת שדה המונחת • וכרמך לא העולל • י"א הכרם אינו
 כובל בגפנים רק כהל הגפן והאיכות אשר בו
 (ט) ומיה העולל מענה להם • (יוד) ומעם לא

(א) ויש הכרש וכו' כי כשיאמר הכהן עדה ישראל כולל גם
 כגר • (ב) והמר עדה ישראל וכו' צ"ל צ"ל צ"ל כסח
 והמר במאמר עדה ישראל כולל גם הגרים ה"ל למה אמר גם
 וכי יגור ארר • והכרוב כלי לומר המול לו כל זכר והו
 יקרב לעבדו • (ג) גם שהפכים עם השי"ה • גם מכונים
 כהמר והשי"ה ניתן הנורה לכן הקדים על כל המנות מורח
 הכרוב שיבה מורהם צמורה שמים • (ד) והמר כלל התקבל
 הוהם וכו' וכבר נורה הכנס צ"ל משכנים ומקבל הביו ואמו
 מוה יומה וגם כורכ ככר צבד כורים למטן יארוכין ימין •
 (ה) וכי הזבחו ז"ש לב" • שהזבח לחלבים יזכרו וכו' לפיכך
 מזכר גם הכוים הנל על הקרבנות ולא גם המשוהף שלא יעלה
 על לב טעודה הקרבנות והוה לימנעים • וכאלו אמר וכי
 הזבחו זכה הזבחו לכו' ולא למלך ולא לכבד אוזולחו וגם
 צריון וכלב שלם הזבחו • (ו) כמו וידיקים ככפיר יבטח
 כבא לכו יחיד על רבים ויטוב אל כל אחד ואחד • (ז)
 כהחלפה הנועה • מקמץ הטוף לקבון שפחם • (ח) קצירך •
 להניח פ"ח שדה המונחה • ר"ל שלכך לא אמר הכהן ולקט
 שדך לא חלק • כי הפאה המונחת כל שדה היננה חתך רשותו
 והפס הקוצר הפאה רשאי ללקט גם לקט הפאה • (ט)
 ומלת העולל טענה לה • כי מלת עוללות הוא עם מובל
 לגמטם דכרוב עולל יעוללו כגון • ה"ל גם לרם הוא מסגל
 לגמטם • (י) ומעם לא העולל • כלל יכרם העוללות וכו'
 ר"ל כיה מלה נחה מורה להסרת הדבר כי כן מהגה הכהן
 מבנין פעל או מבנין פועל מרובע • כענין וכרמך מ"ח כענין
 יכרית כרמך • אבל מבנין הפעיל או מבנין אחר יורה לקיום
 כמו ויזכרם כרבים • והעוללות הם הטהרים והם הקטנים •
 ר"ל האשכולות הקטנים הטהרים אחרי הציר מזהיר הכהן
 שלא יחזור טיה לכרות ולבטור הוהם וכוא קרוב מלשן עולל
 ויוק • אבל אם יקרה ויכו כל האשכולות הכרם עוללות הם
 לבעל • כי חין הכחת עולל אלא אחר הציר • כהמר במטה
 הורה בצחור בהחלה כי הצלור כרמך ואח"כ אמר לא העולל
 החריך • (יא) חף שיגטוב • העעם כ"ל סיחור הכרוב הגמטם
 אחר שחיבו לומר משלו לעמים ולמטרוי הנוקדש לכבוד קסם
 קל וחמר שהוא הסור ליקח מכל אחרים • ולכן כסמכה הזכרת
 הגמטה אחר לקט שכחה ופאה מהמת העמים • (יב) ועדין
 לא עשה מאומה • ר"ל אם היה הזכרת לא הלין פשוטה שכיר
 צעד שכיר לילה חוק יאמר הכהן לא הלין שיהיה לחלו שכרו
 בחחלה לילה וסלח הוא עדין לא עשה מאומה • ודרך הכסר
 להכחן אחר המעשה • ואם היה זה שכיר לילה היה חומר בנילו
 הלין שכרו קודם שיוזר הכמש שכרנו בו בסוף הלילה לשע
 דעשו בשכיר חס אמר ביומו הלין שכרו וכו'

(יג) וקרא

העולל • שלא יכרות העוללות • בענין ושרשך כמדך חיים • (הל"ס כג) • והעוללות • הם הנותרים והם
 הקטנים • ופרט כרמך • הם גרירי האשכול הגמטם בשעה שבוזר • לעני ולגר העיוב ארם • לעני מישאל •
 ולגר שהוא גר צדק • העיוב ארם • למי שהוקרה • לא שרתן אותם למי שאהה הפין • והנהגה כן השדות ראשית
 בעשר שני שנה פאה קטש כעשר לוי הלה הרומה • וכן הכרם • ערלה • הללים • בנור • ראשית תירוש •
 בעשר • ועוללות • ופרט • וכלאה משניהם • לא הגמטו • בהחלה כלל במאמר קדושים והיו • ואח"כ לספר במה
 יתקדשו • וגם מזכיר אחרות פרטי הימים וכל משא ומתן שבין בני ארם • והשם צוה שרתן משלו • (יא) את
 פיננב • והנה כנגד אנכי ה' אלהיך • אמר אני ה' אלהיכם • וכנגד לא יהיה לך • ואהי כסכה • וכנגד לא
 אלא • ולא תשבעו בשמי לשקר • וכנגד כבר את אביך • איש אמו ואביו תיראו • וכנגד שמיר את יום השבת •
 ואת שבתותי השכרו • וכנגד לא הגמטו • לא הגמטו • וכנגד לא הרצח • לא תעזר על דם ריעך • וכנגד לא
 הונא • אל החלל את ברך להזנחה • וכנגד לא הענה • לא תלך רכיל בעמך • וכנגד לא תחפוד • ואח"כ לרעך
 נמוך • ולא תשחט • בתשובת יד או כפקדון וכיוצא בם • שנאמר וכחש בה (ויקרא ה) • ולא תסקרו • כבשח
 ואינו משלם • או למפרע מבקש • כיון מחברו מה שלא צ"ל לו • ואבד בעמיתו • וכי בזולה עמיתו מותר אלא דבר
 הכהוב לרוב גניו • כמו שאמר ואל אמת עמיתך וכו' (פ' אחרי מות) • ולא תשבעו בשמי לשקר • בשמי
 דמיוחד • וחללת את שם אלהיך • שאר הכנויים • וחללת • עשה עם הקדש חול בעמיתו • אמר ה' • ואפרע כהנשבע
 בשמי לשקר • לא תעשק את ריעך • בסר • ולא תגזל • בגלוי • ויגזל את החמת • (כמהל כ כג) • לא הלין
 פעולה שכיר • י"א זה שכיר לילה • וזה שאמר ביומו תרן שכרו (דברים כד) • זה שכיר יום • ואינו נכין
 שפני שאמר לאת הלין • (יב) ועדין לא עשה מאומה • והיה אובר בלילותהרן שכרו ולא יורה עליו השמש • ומעם
 בראו תרן שכרו • שאם לא נתן לו ער עריבת השמש הזהירו שלא ילין שכרו אהו אלא יתנו לו ולא עבדוהו מיסאל
 חס • וי"א שיש שכיר שעשה עבודתו בחלקי היום • ועליו כרוב בומו תתן שכרו • ויש שכיר פועל מבקר עד

ה

(יג) ונקרא השכר בשם הפעולה • נקרא בשם היוצא ממנו והיה רהוי למר לא ילין שכר ככיר : (יד) לשנות מה שבזה לזה • ר"ל לשום את הכקח עור וזה הסומע הרש : בשון שקלל את החרש והבנה את עור להכשילו וזה יכיה המכשיל מוכסל והמקלל מקולל : (טו) וכוה הדין לרואה • ר"ל וכוה הדין לנותן מכסל להיות כרוה' טע לו עינים רכל הוא כומח דכר כבטבורו שואל טנה הסור לה לז ענה בלתי הוגנת : (יו) כי הרכיל שוכח לחציו • ר"ל לכך כעמכה הזכרת לא הנכח אחר לא הלך רכיל כי הכנאה הגרוס הרכילות ונצרה גוררה עברה עד שהרכילות הלא ככה לפיכוח דמים כענין דואג שהלסין את דוד כענין שאלו ונכרנו כענין ה' : (יז) והכנעה והכנעה אינם דברים קנין והעדר רכל הם ב' הפנים וכו' ר"ל כענינים קיום ולכן בלא מנות עשה מיוחדת להכוב איש את החיו כי הכוהר שלא יעבור על לוא לא הנכח אע"פ שלא יעשה שום דעה ונער לרעהו אמנם עדין לא יקום מנות והכנעה לרעך כמוך אלא כשימלכו טונה וחסד וידרוס טובצו כפה ובלב : (יח) שכל אחד מעכב את חברו • ר"ל שהמרכיב מין שלא בטיט גורם הפסד לב' המינים כי כל א' מהם מונע ומעכב את חברו מקיום המין מפני שהנילד מהם לא יזיח נכריה ורביה כגון הפרד : (יט) שים לנך כנגדי כגדלים והבין ההמה • כבר זכר הרב זה כנגדי כגדלים כפי' הוריע וכס כתבאר שכלתי כגדלים הם כנמר ופסחים לבד ולא כולתם • ועוד כוכיף הרב באור באמרו והבין האמה • כי כעככהל כענין נעני כגדלים שזכר הם כגד נזר או כגד פסחים או שתי הו ערב כל נמר או פסחים • או עור וכל כלי עור מזה כבין האמה כהסור מהכשט בכל אלו הזכרים א"כ גם עורות שבהם נמר ולא כער כגון עורות כבשים וכיוצא בהם כעיקר הפורים כשהן יקראו כענינו ויכוו חסורים ללבישה • וזכר לא ננטרך להוציא הדיוק ממלה כענינו ולחלק אותה לכלל מלות כמו כעכו ב"ה או לשמים כמו כעשו קנת מקדמוכט כמו כעשמי דעה הח"ו • (כ) וב"כ אחרו טוע • טווי • טוז • טוע ענין כרוף וכסון שמכנין הנמר או הפסחים או כערוכ שהיון ומחליקים אותן ע"י רמיסה ומטיכה עד שהלכדו ויודקו כעמין כדוק חזק ויעשה מהם כגד כלי אריזה כגון הלכדים הנקרא כערכי קנה • וטווי • ידוע • וכו' • כלומר כלות ומעוקס והרעון בו כער או נארג חוטי נמר כחוטי פסחים • הכה לדעהם הכור כענינו יכיה כח' מאלו כג' דרכים • וכגד עור נמר הסור כחוטי כשהן ינא לדעהם תכלל האסור ינא שהוא אינו לא טוע ולא טווי ולא טוז • והרב כבר הראה חיד מובן האמה כענין כגדלים כגם כגד עור ככלל באסור כענינו : (כא) ויש מי שפירש כענינו וכו' הם קנת מהכמיט הראכונים שפירשה ב' מלות • ופי' כענין מלסון כענין כרסוה אבריו • וזו מן כוללים מכסון יול מים • ורונס לאזור כל ב' מינים כהח' מהם יונא מן הכי והכני מן הכמחים כגון משי שהוא מן הכי ומוך שהוא מן למחוק כל כיוצא בזה לדעהם כמים חמת אסור כענינו • וכבר טדע מענין נעני כגדלים כגם זה הינו רמת (כב) ואמר אריזה כחילטה וכו' א"כ גם כהאמר ככאן שדך לא הורע יכולול גם כענינה • (כג) והכפר הורד עדיך • כענינו כענינו כענין כן ככאן אמרו לא יעלה עליך כאלו אמר לא הלכש • (כד) והנה

ערב ועליו כהוב לא הלין • (יג) ונקרא השכר בשם דפעולה : וכעכיר יקוה פעלו • (יד) ורבים שמות כן • לא הקהל דרש : זכר העור והדרש כהדרש אינו שיכע לאונאת דברים לנקים נקבתו : וכן הער אינו רואה : ודוא הדין לשומע ולרואה • וכן אמר ויראת מאה הך • כי אם לא הירא מהם הירא ממי שרואה • ושימע בלא כלים וכידו היכלת (יד) לשנות כה שבוה רזה • והמקלל למי שהוא דחוק מכני כאלו מקלל הרש • שנאמר ואני כחרש לא אשמע • (הלויס לח) • (טו) והוא הדין לרואה • ובה אצל שבר • כי השכיר אילו יקלל לטובר אותו ולא פרע שברו • לא תעשו עול במשפט • פעם לשון יחיד ופעם לשון רבים ככנגד הכתוב • או להכליל העדים • והמעוה הדין יקרא עול • לא תשא פני דל • שזהו עוה המשפט שנושא וכעכיר פני דל או כחרד פני גדול • גדול • במסון או בשם • וכבר אזהרות אלו הזכרו • אם כן העבר חייב בכל לא ולא • בצדק השפוט • מצות עשה • רכיל • הכ"ף מקום גימ' לילא הרג על לשינו • (הלויס טו) • ויסכרו (רחביה ח) ויסגרו • וי"א מלשן רובליך (יחזקאל כו) • שזוקח מזה וכביא לזה כאלו קינה ומוכר • והעיושה כנה עמד על דם רעהו כשפורט אנשי רכיל היו בר לפען שדך דם (סס כב) • אני ה' • ואשיב לך כנגד השמש • ככה שעושה בסתר • לא תשנא את אחיך • (יו) כו הרכל שונא לאחיו • ולא תשא עליו חטא • לכבות שנאמו בלבך • או הטעם שאם תראה עובר בדבר הוכיחיה ורא האבר מי יתן ויסיף על חטאו פשע • וי"ל שאם רא הזכיהו השא בעבורו הטא • כלומר הרמא • ואמר שמה ע"ה מוכיח אים ארדי הן ימצא (מלכי כה) • לא הקים • שהבקש להקם ממי ששב והתרגן לך • כמו ער יקום גוי איבו (יוסט י"ד) • ולא תטור • שהחיה גימ' איבה לזנן רב • ובה"א • נוקם זהו שאמר לשואל קדומו אני כהאיקך כדרך שלא השאלני • ונמר שהשאלני אבל אכר לו ואל כיפוד שיא השאלתי • ואהבה לדעך כמוד • מצות עשה • וחייבו רבתיב לנך שלא תאמר אם לא אשנא איהו נב לא אאהב אותו • (יז) והאירכה יהשנאה אינם דברים קנין והעדרו אבל הם שני הפנים כמות וקוד • את חקורני השכור • בהמתך לא הרביע • שכל אחר ואחר כראי משנת ימי בראשית וכרכו בטינו לא כוללת מינו • והמשנת כח הדגירה מכשה כפעשה בראשית • כלאים • קרוב כלשון כלא • ארנוי משה כלא • (כמזכר יח) • (יח) שכל אי' כעכב את חברו • וכבר כלאים • (יט) שים לנך כנגדי כגדלים והבין ה מה • ואין חבר לשלה כענינו • (כ) וכי מי אמרו טוע טווי נז • כלומר גלוי מעוקס • (כז) ויש מי שפירש כענינו שתי מלות כן קיל כענינו (ירמיהו ח) • וכן נזלים • (כח) • לפי שהצומח כן הים הנזלים • והה הפירוש כל כעני • ואכר שדך לא הורע כלאים • והוא הדן לאילנות ואכל לא הרע כדכך כלאים (דברים כב) • והברם שם כלל • (כב) ונאמר ודעה בא לבנת • וזכרת עד הורענו (יכתיב יז) • ואם יקח אדם בכפו חטים ושעורים ועדשים ואפונים וזרעם ככפולת יד אין בהם כלאים • וי"א אסוד • לא יערה עליך • אפיד ללבישה • ואכר לאריגת • (כג) והפכו הורד עדיך מעליך • (נמות לג) • כמו בשול הגרי ואכרתו אבל רבוע הבהמות נאכר עלינו ולא רכיבתם • וכן נאכל פרי אילן המירכב מלבד כלאי הברם כפני פן הקדש הכלאה • (דברים כב) • גלא הזכיה הכתוב משפט העובר • והראוי כי כל אשר הרכיב יהיה קדש ורע שרה ורע בחבה • וחייב קרבן • ואיש אשר ישכב • והוא שפחה נחרפה • ו"א מלשון בימי רפמי שנעשית גערה לאיש • וכל משרת נקרא גער פלוני • לא הפסח • • להיות אשתו גמורה • זו היא האמה הנזכרת באלה המשפטים • ויש לא נחבאר כשפט הבא אליה • והערה לא נפרחה • הפרח שם התיפש כענין הפעיל • שלא נפרית כאביה או כעיסמה או שהאדון הואיל ויערה היא נפרית משפחות • שאם נחן לה נט שתדור פרה איתה משפחות לחיותה אשתו על כן הבא אליה חייב מות • כמו שפירש כי לא חופשת • והנה למרנו אם יפחה איש איהה היא במשפט המפורח • ואם יאניכנה כמשפט התפוסה • ואם יפרה איש איהה • ויהפוך איהות לגשאה לא האכר עליו רק אם היה כהן • ושקל הפסח להמחה עדיך (יחזקאל יו) שם מוזכר : בקורת הגוית • לשון חפשי ודרישה : כמו כן אכר את צאני • (סס לר) לא יברו • שאינה אשת איש • וי"א בקורת • פקורת • לשון הפקר • וכן כרוכ בערות בספר של רבנו ישועה נ"ע הנשים המבוקרות כלומר של הפקר • ובה"ה אמרו האשת לוקח ברצונה של בקר • כי לדעהם אין סביל • בין איש לאשת לענין דק בואת • ואין יתכן שהכועל יקח באשם חזיא

היא תלכה • וכן אמרו חציה בת הדין וחציה אמה •
 הכביא אז אשמו לה' : אמר רבנו יפה נ'ע לא פירש הכתוב
 הכביא לפי ששגרים חייבים השוכב והשפחה : איל אים :
 הנערך בכסף שנים שקלים • וכפר עליו • מוכב אל והביא •
 זכי הביאו אל הארץ ונטעוה כל עץ מאכל • יצאו שלא
 נטעו הם • כל עץ מאכל • כולל גם הגפן • וערלה •
 לשון כנייה וכובר : (כד) גרבה מצאנו ערל שפהים
 (כמותו) וכן כבר פח : (סד) ערלה אונם • (ירמיה
 ו) • וכן ולא כברה אנו משמות • (ישעיה נט) ידלי לב
 (ירמיה ט) כבד לב פרעה : (כמותו) • וארבע כניד
 לבם (הושע יג) • ואמר וערלתם : כיומר תחשבוהו ערל
 ואטום • שהפדי בתחלת העשותו יאמר לשון פתיחה כמו פתח
 הסמדר (סיר) • ופרי האילנות בתחלת העשותו כבר
 בטבע מרוב לחלוותו • שלש עינים יהיה לבם ערלים •
 כוכן עשות פרי • וי"א מים נטעוהו • ואמר ונטעוהו :
 בחזה • והוא הרין בזרוע גרעין • קרש הלולים : שמעיה
 אומר לירושלם • ואובלם הכרן ונתן מהלל לשי"ה :
 ובשנה רביעית • כל פרות שעשה משנה רביעית ואילך
 • היה לבע"ים לאכלה : ואם היה כהן מורג לו הפרי
 משנה רביעית • להסיף לכם הבואתו • להוסיף • מוסב על
 ה' • אני וז' • שאסיף ההבואה : לא האבדו על הדם •
 י"א זרו הנזכר בשאלו ולא התטאו לה' לאבול על הדם •
 (שמואל א' יד) • כעני שלג היה דרוי בהיות הארון ביניהם
 ה' שודטים ארצה • לכן אמר שאלו גלו אלי אבן (סס) :
 כהות גבול • בינם ובין הארון : (כה) ומגלג אנשי מצרים
 ואנשי ארץ כנען שוחטם כעבור השדים כפי רעותם ואדרי
 כן אובלים אורו והושבים כי יבנו עתידות במיני כשפנות :
 ועל הים יש אמות עושים כשפנות • (כו) לכן אמר לא
 ג' • וחכמינו ז"ל אמרו : לא יאכל דבר מבשר השלמים
 עד שיוקד דם : ועד אמרו לא יאכל אדם ביום שיהיבו
 בית דין משפט מות לאיש : וי"א אבילה • ושזיה שהיא
 כביאה נעפך דם והיא אבילה וזלל וסובא : ואלו וביוצא
 גם ברמות דרש • לא הנחשו : שלא יאמר נפל מקלי מירי •
 פסק צבי את הדרך : וכיצאבם • לא העוננו • מפעלי
 הכפל • והמען כגון המשפך בענגים ובגשמים ובברקים •
 גם יתכן להיות העוננו כנחי העין • כיוש שמשחבל
 בשעה איה שעה יתל כלהו ויצא לדרבו וישמש משו •
 גם משים און לשמוע כאמור (כו) קל גברא ביהא וקל
 איהא בכדברא • לא תקפו • מלשון והקופתו על קצותם
 (הניס יט) • שלא יגלח סביב סביב והמצוץ יתד •
 ובנראה אם יגלח כל הראש אינו אסור כרי להקל ראשו :
 ולא השחית ככל כלי בין בתער בין במספרים • וכל כריתת
 לשון תחתיה היא • לא השחית את עצתו • (דברים ט) :
 את פא • זקנד : בין לגח כגבול האון ולמצלה בין מגבול
 האון ולמשה • (כס) וחמש פאת לוקן • אבל לתן קצות
 הין אינו אסור : כי הוא הקון לא השחית • ראשם :
 לשון רבים • להליל הנשים : זקנד : לשון יחיד : כי אין
 זקן בנשים • ושרש : לשון רושם • לנפש • היא המת •
 וי"א לנפש הוא הדם • כדי לאסור ההקזה • ואינו נכון :
 ובעבור שהזכיר פאת הראש והזקן הזכיר זה • (כט) כענין
 לא תגודרו ולא תשימו קרחה • וכתבת קעקע לא תהנו
 בכם : ככנתה האמות שהם עושים ככה כמרגם על ידי
 כחש וירשמו בבשרם • ואותה הרשימה חקיקה וקבועה
 לעולם • וקעקע אמרו רבים שהיא מלה כרבעת : והגבון
 שהיא כפעלי הכפל • (ל) הפך פן תקע נפש מנך • (ירמיהו)
 (לא) וי"ל שהיא כן ויוקעים (כמותו ב כח) • ושני עקרים בענין אחר • ויהיה גם יקע כמו צעצועים (ד"ה ב ג)
 שהיא מן יצע • אל החלל את ברך • (לב) שהיא ברשהו • והמעם שלא ישיבנה הפקר רכל • מי שיחפון •
 ולא הונה הארץ • לא שני • אהרה לזונה ולכת עצמה שלא המסד עצמה לזונה • את שבתוהו השבורו • (לג) כמו שיש
 לכקדש נגרש כן לשבת • שיקדשו • (נ"א שיתקדש) • מצעור יום • ואע"פ שהזכיר בשקדש ידאח אין מ"אבת
 המקדש ידאח את השבת • אמר את שבתוהו השבורו • (לד) ובה"א אינו היא מורא • לא יכנס בחדר הבית במקלו
 ובכנעלו ובאפינתו ובאבק שעל רגליו • ושלמה ע"ה אמר שמור רגלך באשר הלך אל בית האלהים • (קהלת ד)
 אלתפנו אל האבות • רק לפנות לבית המקדש כי שם צדק • כל דבר • ולשאלו באורים ותמים • (לה) וי"ל ומקדשי כמו
 את מקדשו ממנו • (כמדר יס) • וכן למען טא את מקדשי • (כוו כפ') • אל האבות • כמו וגם לשאל • באוב לדרוש
 (ד"ה א יוד)

(כד) והנה מלאנו ערל שפחים וכו' • הנה פרש טרל וכבד
 וכבר באים • זה אחר זה בלשון כדלכה בענין א' יורו לענין
 אופס וכבדו כלומר כירות האילנות יכיו לבס לטומים ומכוכים
 מליכונה מהם כחשכבוס כאלו לא עשו כרי ולא הולילו פרת
 ולא פתחו הכמדר : (ככ) ומנגב אנשי מנרים והנשי הרץ
 כענין שחטיים בעבור הקדים וכו' • כן ביא דעת כרמז"ן שאמר
 כי הוא מין ממניי הכסף הו הקסמים כי הוא דבר למד מענינו
 וכיו שפכים הדם ומתספים אותו בגומא והקדים מתקבנים סס
 כפי דעתם והולכים על שלקנס להגיד לבס העמידות • וכאשר
 היו ישראל עם שהול במחנה הכוח היו מתפחדים מאד מן
 הכלתים ולא היה שאלו עושה דבר בלתי שאלת אורים ותומים
 כמ"ס נקרבם הלום אל כאלהים • והעם היו שאלים לשדים
 הו ככטיים לדעה דרכם ומעשיכם ויחללים על הדם לעשות
 כמעשה הכוח ולקד אמר הכחוב ויגדו לשאלו לאמר הנה העם
 חוטאים לכו' לרכל על הדם ויהמר צדקה וכו' כלומר הנה
 כסם עשה לבס המצטק גדולס כיום והנה שאלים ללא אלהים
 בגידה היא זו עד כ"ל • ולכן צוה שאלו וסחטהם צוה שיחטמו
 בעניו כדי להרחיקם ממעשה העכו"מ • (כו) לקד אמר לא
 הנחשו • לכן נסמכה הזכרת הנחוש והעונות אחר הזכרת
 חמילה על הדם שאלו כלם עניני עכו"מ ומשכים זה מה :
 (כז) קל גברא במתא וקל אחתא במדברא • ר"ל קול האיש
 במדינה וקול אשה בשדה הינם סימן יפה למי ששמעם בחלפת
 נאחו לדרך לפי נסיון המנחשים כי כל דבר שאינו לפי מנהג
 העולם אינו טוב לדעתם ומנהג האיש על הרוב להמנח בשדה
 ובדרך אבל לדרך האשה להמנח במדינה • ואם יחרע להפך
 זה לוקחים לענמם סימן רע שלא יגליחו בדרכס או בגלגלכס
 (כח) וחמש פאות לוקן • לפי העליון והתחתון מימין כרי ב'
 ולפי העליון והתחתון משמאל כרי ד' • ושכולה כוקן (כט)
 כענין לא תגודרו ולא תשימו קרחה • שהקדש והגדוהם ענין א'
 שהוא התחתון הכשר במקום שאין בו שער ואחריו הזכיר הקרחה
 שהוא התחתון הכשר • כן צוה הסמך אחר הכתבת מקוננות
 הכשר סהם כראש והזקן הזכרת הכריתס וכשחתה הכבר •
 (ל) הפך פן תקע נפש מנך • שאלת תקע גם היא לפי דעת
 הרב מפעלי הכפל או"קן מצטן נשעל ובה ח"ו ח"ו"קן כנר"י
 שזא הנא במקום הדגש • וענינו הסרת הדבר ממקומו • אבל
 מלה תקע היה מלה נחמדי היא סס הפעל מצטן פעל הדגוש
 ענינה להפך ענין תקע • שורה בעול הכסרה שהיה הכחיבה
 קבועה בלתי כרה • (לא) ויש לומר שהוא מן ויוקיעים •
 שרשו יקע וככפלו העין • והלמ"ד כנפול כפ"א • (לב) שהיא
 ברשותו • ר"ל שזאתה לא החלל נאיש היא בעד בהו אשר
 היא עולדה ברשותו • אבל נאשה אשר היא ברשות ענמה הזכיר
 בלאו מיוחד בע"ש ולא חונה הארץ • (לג) כמו שיש לתקדש
 מגרש כן לשבת וכו' לכך הסמך הכבת אלל המקדש ללמוד
 שחוב להוסיף מחול על קודש • (לד) ובה"א חיוו היא מורא
 לא יכנס בחדר הבית לא במקלו וכו' זה כחוב במענה סדר זרעים
 במסכת ברכות פ' ט' • ופירוש באפונדתו • אזור חלול שזוהנים
 בו מעות • פי' אחר כגד שלובש על כשרו לקבל כוונת שלא
 לטקף שאר הבגדים • שגכאי לחדס לנאח בזהו כגד לבדו •
 (לה) וי"ל ומקדשי • כמו את מקדשו וכו' ר"ל שאין הטעם
 בו ומכית מקדשי חיראלו אלל כרצון ומקדושה חיראלו • כענין
 ואותו חיראלו • וכן למען עמא את מקדשי • את קדושתו •
 (לו) וכראש

(ירמיהו) • כמו גלגל שאינו מן וגלגלהיך • (סס נל) •
 (לא) וי"ל שהיא כן ויוקעים (כמותו ב כח) • ושני עקרים בענין אחר • ויהיה גם יקע כמו צעצועים (ד"ה ב ג)
 שהיא מן יצע • אל החלל את ברך • (לב) שהיא ברשהו • והמעם שלא ישיבנה הפקר רכל • מי שיחפון •
 ולא הונה הארץ • לא שני • אהרה לזונה ולכת עצמה שלא המסד עצמה לזונה • את שבתוהו השבורו • (לג) כמו שיש
 לכקדש נגרש כן לשבת • שיקדשו • (נ"א שיתקדש) • מצעור יום • ואע"פ שהזכיר בשקדש ידאח אין מ"אבת
 המקדש ידאח את השבת • אמר את שבתוהו השבורו • (לד) ובה"א אינו היא מורא • לא יכנס בחדר הבית במקלו
 ובכנעלו ובאפינתו ובאבק שעל רגליו • ושלמה ע"ה אמר שמור רגלך באשר הלך אל בית האלהים • (קהלת ד)
 אלתפנו אל האבות • רק לפנות לבית המקדש כי שם צדק • כל דבר • ולשאלו באורים ותמים • (לה) וי"ל ומקדשי כמו
 את מקדשו ממנו • (כמדר יס) • וכן למען טא את מקדשי • (כוו כפ') • אל האבות • כמו וגם לשאל • באוב לדרוש
 (ד"ה א יוד)

(לו) והראיה שלהם והרא האשה את שמואל מיד • ר"ל שמד אחרי אמור שאל את שמואל בעלי לי כתיב והרא האשה את שמואל • ולא אמר והעלה האשה וכיוצא מזה לקחו רחיה כהנס בחיה אחיה • (לו) וידעתה מדבר ברור הוא וכו' זו טענת ברב להם שהש"ת יעשה נס כדי להצדיק נבואו ולא שיצדיק לכבוד להחיות המת ע"י בעלה אוב • (לח) ואל יטעך ענין בלעם וכו' ר"ל כגם הוא היה קובע ובלה לו הנפילה אל יטעך טעין זה כי הנפילה לא בררה עליו אלא להראות שקרוהו ולא להצדיקו וכל זה בזכות ישראל ולא שהיה ראוי לכך • כי הוא ביהם כל כוננו לקבל ה' ישראל אלו היה מונח לרוב בחירוהו והש"ת מנעו מזה ונלחמו רוח הקדש עד שעל כראו כודה ולא בוש כי אין בידו עונן ולכן נאמר ויקר אלהים שהנפילה בזה לו במקרה ונהיה ממוכרח לדבר מה מדבר • (לט) והנה בעלה איב לא ידעמו • ר"ל לא ידעה את שאל שמואל שאל בעה שאלהם להקמי נח לי באוב והש"ת יעשה נס • (מ) והכחוב והרא האשה את שמואל וכו' דבר הכחוב כפי מחשבה שאל אבל הבעלה אוב לא ראתה כלום אלא רמה את שמואל • (מא) ומכאן אמרנו בעלי אוב ידוע וכו' פירש הרב בס' יעשה נס' וזוהי פירוש מחרץ קולך • שהוא מלכוד ברובות חדשים • וענינו נאדות או קנקנים • ואמר בעל אוב נכנס סם ומדבר • הנה עושה החכונה הבעל אוב כדי לרמות את השואלים ומשמים קולו מהחל לירץ בהכנסו בחוק גדול או קנקן ומכאן זה לא הכיר שאל את קול הבעלה אוב וכבר שמואל מדבר מנוכר למה שהיה שאל בעה הכיה בפחד גדול ממי המלחמה עד שהתפעל דמיונו ולבו כל עמו • (מב) כל שבה במחשבת ר"ל שהוא שב ונח בימים • חוב הכחוב לכבודו בעבור רבוי ימיו ויהי מי שיכיר בין שיכיר חזק חכם ונדיק בין שיכיר עפרין • ומנגד לבי' שהמרו יכול זקן אשכנזי • (מד) זקן הין זקן אלא שקנה הכמה • (מע) כי יש קימה להסך ר"ל להבך הכבוד והכבוד שהוא לעשות כניס ולמחלוקת כבודו ונאמר בקרא ויקומו לפני משה • שהעיו כניס בגובה הרוח להכנגד ולחלוק • ונקימה כיהי לעטין הדור שהוא ההריה מ"ס • ולהפכו למ"ד • (מה) כנוו וספטהם נדק וכו' שהרי בן הפרסה לעיל כבר אמר בזה הלשון לא העשו טול במחשבת לא חש פני דל וכו' נצחק השפוט עמך • אלא שכבש כחין שוד אחר אמרו כלומר מכם יהיה לכם הגר כדי להכיל גם כגר שהורה זו שלא לעשות לו טוהה דין • ומנגד הרב לר"י שאמר בפי' זה הפסוק • אם לדן הרד כבר נאמר לא חשבו טול במחשבת • ומכו מחשבת הטעני כלן הוא המדה והמקל והמסורה למלך הממלך נקרא דין וכו' • (מו) כל שודר המהלק במדות וכו' ר"ל שגלה מסורה היא סם כולל לכל הלק קבין מצדדי המדות והמסקלים והיננה סם מיוחד לשודר מוכיל שמו לוג וכן וזולתם • כענין ומיס במחורה השנה • כענין צו במדה קנניס והעד שפירש אחריו שיהי הפין • מכלל שיש מסורה שוד בשוד פחות מזה • שם לא כן היה עריך לפרש ולומר אחריו שיהי הפין • וכן ב"ה א' פג' לכל מסורה ומדה אחר מסורה על המדות הקטנות ומדה על המדות הגדולות • (מז) שהיינו פארוו סווח • ר"ל שהי קנות פריס המלחמים שהיינו סווח בארץ ובענין ובמרחק מן הכרית • שהוא המכריע הנגב על זיה נבבה באמנת הכרית וכלל יהיו המלחמים עשנים בשאר החבולות מרמס וכבר סכר זה בפ"י יהרו נבב דבור כבד את אביך בפ"ט למען יאריכון ימך • (מח) והנה פוזר גם הגר • ר"ל שכבר כוזהר זו האזכרה בפ' ארומות פענין הכריתות ואתר ומורעך לא הין להעביר למלך • ועוד שנה והואיר שנית כדי להכניס הגר שהוא רגיל בעומ' • (מט) י"א הבעל לבת אל נכר • קד דרשו ב"ה בסוף מסכת מגלה האנא דבי ר' יעמאל בטרחה ביה על העומ' והוליד בן לעבומ' ככתיב מדבר • וגם אב"ע הקויק בזה • (נוט) י"א נאמר קן לכך עבומ' וכו' ר"ל שם מולך מינוו שם לשל מיוחד אלא הוא סם האר כולל נכך נעבד והוא מלשון מלכות שיליטוהו העובדים ויקבלוהו כאלו • וזו הוא דעה הרעב' נ"כ • (נא) והנה נבחר העני • ר"ל

(ד"ה א"י"ל) שהפנים בהם חישכים שהם מחיים המתים • והידעונים הם המבקשים בגדלות ובנקודות וכיוצא בם • הכבש בענינים אלה רחוק מהם • על כן כתיב לטבאת בהם • והלילה שיש במעשה האיות והידעונים שום מסתות ויאפרם הכתיב • אף שהם פהיו וכחשבה הלב • כמ"ד העכומ' שאין אסורם בתוך הזקם כי הרו המה • ורבים אמרו שבעלה איב לא התירה את שמואל אבל החיהו השם כדי לביש את בעלת אוב ולירע שאלו כי לא רדש כראוי • (לו) והראיה שלהם והרא האשה את שמואל (שמואל ח כח) מיד • (לו) וידעתה שדבר ברור הוא שאין הקב"ה עושה אותה ע"י המשקרים • (לח) ואל יטעך ענין בלעם ובמקומו המצאנו • (לט) והנה בעלת אוב לא ידעה • ומתשובת שאל את שמואל העלי לי (סט) הכודה שהוא שאל • ואך הודה היא מה • (מ) והנהוב ותרוא האשה את שמואל • דאיה הלב והמחשבה שכונת שאל בשמואל אמרה לו למה רכיהני ואתה שאל • ויאמר לה כה ראת • והיא יודעתו מהכוב שלשים השיבה אלהים ראיהו עלים כן הארץ • ואך לא דאיהו גם שאל • אבל הוא ברוב פחדו ויראתו כנו שהכחוב מעיד האמין כל דבריה והיא היה יודעת הארו וחקמלוש • וכאשר כפרה לו כן נבבה דעתו ויקד ארצה • והיא היה דוברת • והכחוב אימר ויאמר שמואל על דעת שאל • כמו הקול קול יעקב וכו' (ראשית כו) איה הקדשה היא בעינים • (סט לח) • וכל המאמרים שהגידה אורם כבר היו ידועים • ואין קשה מכלם רק וכתר אזה ובנין עבר • (שמואל ח כח) • ומלה מחד נאמר לזמן קרוב ורחוק • כי ישאלך בנך מחד לאמר (שמות יג) והיא היה יודעת משמע כי רד ע"ה ימלך • וכמאמר שאל ואלהים בר בעלי ולא עניני עוד (סט) הרגישה שהשם חתן לו • ואברה מחר כי הבינה כי יכול ביד פלשתים • ועל יח אורים לא ענה ועל יח בעלה אוב מצא שאלו הלילות לנו כהאמין ככה • (מא) ובנה אומנות בעלי אוב ידוע • כנרמז והיה נאוב בארץ קולך • (יעקב כט) • מפני שבת הקום • (מב) כל שבה במחשבת • הקום • קימה שיש שבת הדור • (מג) כי יש קימה להפך • והדרת פני זקן • כמו ואני זקנה ושכתי • (שמואל ח יב) • ויראתה מאלהך • אם לא הירא מהזקן כפני חלישותו • וכי יגיד ארך גב • והזכיר הגר כי אין לו כח לעמוד כנגד האורח • כי גרים הייהם • ושעברם טעם הגדות וראיהם מה נהיה לאורחים על שיהיו סרסטים ארבים • לא העשו עול כשפוט • (מד) כמ"ד ושפבתם צחק בין איש וכן אחיו וכן גרו • (דברים ח) • בכרה • היא הנזכרת לענינים • ויפרו בעבר (שמות יו) • ונאמר וקנה הברה • וכדור ארך הבנין • (יחזקאל מא) • ונאמר ומיס חכן בכרה • (חוב כח) • במשקל • כשמשעו • ובשירה • (מס) כל שעור המחלק במדות ובמשקלים • כענין ומיס בשטיחה השתה ששית היין • (יחזקאל ז) • באיני צדק • (מו) שהיינה פאותי לזות • אבני צדק • בבית שיהן ויקד • איה צדק • ביבש • וזקן צדק • בבת • איה' המשיגות ככה רב וזן דין אמת • ושטרות את כל חקותי • שרם צדק • ואת כל כשפטי • שחפ כשפט אמת • וידבר ה' וגו' • ואל כני ישראל האמר • (מז) ינהה הזהיר גם הגר • אשר יתן מדעו • לכוך • (מח) י"א הבעל לבת אל נכר • והנבין שקצר לומר להעביר למלך • (מט) י"א נאמר קן לבל עבומ' • שיליטוהו ויקבלוהו כאלוה • ובכלל המצות שזכר למעלה • לא זכר כשפטרק בשלמים אשר הזכרו בפרשת צו • (כ) והנה נהבאר הענין • ועתה החל להזכיר ענין העובר באזהרות שנאמר • עם הארץ • (לא) עם אותה הארץ הנושב בה • או טעמו שאין הרבה צריך הקידה בבית דין • באבן • (נב) כמו ויהי לו שוד וחפור • (רשע לב) • (נג) ודעת ב"ה ידועה • ואני אתן את פני באיש ההוא • לאורו שיעלימו עין או העושה בסתר • את מנדטי • כמו קדושתו • או שטמא המקדש כפי דעתו כי כבר לעכומ' וחלל את השם המיוחד שהוא קדש • ושמהני אני • (נד) כמו והיותי אני

ובני שלמה השמים, (מלכים א' ח'), ובמשפחתו, (נה) בני
 בפני משפחתו העליונה עין עם הארץ, ואת כל הזנים,
 (נו) אם אינם משפחתו הואיל והם עוזרים לו כאלו גם
 הם זונים אחרי המלך, וי"א משפחתו הם בניו הקטנים, ואת
 כל הזנים, הם הגדולים, והגבון לזנות כוסב על
 משפחתו, ולא אמר כל משפחתו, והנפש אשר הפנה אל
 האובות, (נז) גם הפונה באוב וירעוני זונה מתחת
 אלהיו, ועוברי עבמו' פונים אל האובות, והכרתו אותו,
 הנפש זכר ונקבה, אין ישועתה לו, (חלום ג) והחקרשהם,
 בעשיה המצות כי אהם חלקי וסגולתי ואני חלקכם,
 ושמרתם את חקותי, כי הנקלל המולידים שהם
 שוהפים ביצירתו כגיע למעלה לכן חיב מות, דמיו בו,
 דמו בראשו שגם לעצמו להעניש, (נח) ופן חכמי ב"ח
 שאמר הנסקלון והנחנקין דמיהם גם, בכר טעה, לפי שהם
 הפרישו הרוגי בית דין, (נט) כמו שיכרתו, ואיש אשר
 ינאף את אשת איש, בעבור שהיה שלישי בין הבורא
 ובין האבות ונמצא גזול בין שני הקצוות (ס) וזה הפך
 הבריאה, לכן משפטו משפט מות, והיום או לפחד אם
 קלל הכן לאכיו כפי הנראה חיב מות, והוא אינו אביו
 באמת, ערוה אביו גלה, (כא) להכליל אכו, ואיש אשר
 ישכב את בלתי, המסיך זה אצל זה, כי כשם שהבן חיב
 באשת אביו כן האב באשת בנו, והזכיר משפט הזכור,
 שהעניש שוה, דמיהם גם, ואיש אשר יקח את אשה ואת
 אמה ומה היא, והוא לבת בת האשה כמו שזכרתו, באש
 ישרפו אותו ואתהו, לאחת מהן האחרונה בגשוואן, כמו
 אל ירכתי הספינה, (יזכה ח'), ועל עיר בן אהונות,
 (זכריה ט'), ואת הבהמה ההרוגה, להקנת בני אדם
 (כז) שלא יזכר החטא, ואשה אשר הקרב אל כל
 בהמה, יש מי שזיען אחר שהקטש עומד בעריות למה
 זכר הבתוב האיש והאשה, אם כן זה וכיוצא בו מבטל
 ההקטש בעריות, והטובו, כי טנה העברי פעמים מצוה
 ומהזכיר הכתיב מצוה אחת כמה פעמים כרי שהוא העובר
 ענשו מלאוין שנים או שלשה ויותר כפי הנמצא, ופעמים
 בוחם הענין ופעמים טוכיף באור ופעמים מקצר אין צורך
 לבאירו כי זה ידוע, ואין לשעון במת, היה כן ובמה נחיה
 ככה, לרבעה, שם הרופש, ואיש אשר יקח את אחותו,
 הרין שוה, לחמש אחיות, יקח, כנוי לשכיבה, ע"כ אמר
 וראה את עיונה, לבאר בו ולכוננו בו, כי הראיה
 בעברי במקום ידיעה, והידיעה כנוי לחשטש, ונכרתו
 לעיני בני עמם, (סג) לאנשי מקומם, וי"א אצל
 קרוביהם שאין להם תואנה לזכר שאין לנו להתרחק, כי
 אדם הראשון אם גשא בתו לבנו לא היה חללה, עינו ישא,
 כל א' וא', ואם כמעשה אגנון הוא לבדו ישא ענשו,
 דמר הוא, (סד) יש אומרים כמשמעו, כי שאר האחים
 דמר הוא אין ראויים לגלוי ערוה, וכן פן יחכך שומע,
 (מטל כה), כלה צחה, כי הוא מבנין הכסד, (כה)
 או טעמו איש חסד הוא, ונכון הוא, ואיש כי ישכב את
 אשה רוח, ללמדך (כו) שהגדה והזבה כבו העריות,
 את מקורת הערוה, אפילו הכנים ראש העטרה, וערות
 אחית אבך, הקריכה מאחות האב (כז) כמו איש אכו
 ואביו הידאו, את שארו הערה (סז) כמו ישקנו
 בנשיקות פיהו, (זכר ח'), ערירים ימותו, י"א (סט)
 ערומים, והנכון בלא ולר' (ע) כי לא יצליח להם פני
 כמו

של מחלל השלמים כדכתיב בדים פרעה זו והוכלו עונו יחא כי
 את קדש ה' חלל ונכרתה וכו', הרי מכלל המנוה בהמורות
 לעיל מן כ' ויקרא על פ' העריות לא זכר משפט העניש בו
 הפ' רק של מחלל שלמים, ועכשו מחל להזכיר עניש העובר
 בהזכרות חזר לזכרו ב' אחרי מות, והקדים בכתב עניש
 העובד עומ'ו הע' פ' שם הזכיר הזכרה המולך אחר העריות
 כי היה מן הראוי להקלימה לפי שהיה עברה חמורה מכלן כי
 העובד עומ'ו כוכר בכל הזכרה, (נח) עס אחת הארץ
 וכו' ר"ל באין נרף להקריב משפטו לב"ד הגדול אלא ימיתוהו
 ב"ד של אותה העיר שישב בה העברין, (נז) כמו ויהי
 לי שור וחמור, ר"ל שמלת באבן הוא גם כלל, שהרי במקום
 אחר אומר וסקלקהם באבנים, (נז) ודעה ב"ח ידועה דעה
 שהיא אבן ח', ור"ל המשנה ב'ס' מיקון מסכת סנהדרין פ' ו'
 בית הסקילה היה גבוה שהי קומה, ח' מן העדים לוחשו על
 מהניו, הכך על לבו הוכחו על מהניו, חס מת בה יחא,
 ואם לאו הכני טוטל את האבן ונזכה על לבו, חס מת בה
 יחא, ואם לאו רגימתו בכל יגראל, כנאמר יד העדים הטיה
 בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה, (נד) פנו
 והייתי חני ובני ט"ח, ר"ל שבו בשני פעמים וזכה מספיק
 באחד, (נה) כי משני משפחתו העליונה עין וכו' ר"ל אחת
 משפחה אשר עזרה לרעה ולא בסגירתהו לתת את הוזה אחרי
 המולך להרגו היה הכיב כענכת, אכל חס המשפחה זכאה ולא
 הווקקה לעמוד לו לעזר הטיה פטורה, (נו) חס הוכס משפחתו
 ר"ל וזע"פ שאזכירם לא יכיו ממשפחהו וכו', (נז) גם הפונה
 באוב וידעוני זונה וכו' שם הם העיסי עומ'ו לך כשמו
 זה אחר זה ונשחו בעניניהם, כי מי שלא יעזוב עומ'ו לא
 יבנה גם אל האובות, (נח) ומן חמני ב"ח שאמר זה אב"ע
 וכו' כבר טעה, לפי שהם הכרישו הרוגי ב"ד, ר"ל שהמרו
 כל מילתה סתם היה חלק, וכנאמר דמיו בו הוא כסקילה, וזה
 כוזה דעה, (נט) כמו שזכרתו, ב' משפטים:
 (ס) וזה הפך הבריאה, כי השם ברא כל מין זכר ונקבה
 ולא יבנם שלישי ביניהם לכן מן הדין הוא שלא ישנה אדם מן
 סדר הבריאה שהנה יש בצעלי חיים האלמים שיאנם נזקקין
 אלא כל א' לבת זוגו כ"ש האדם שהוא בעל כל ויש לו לבחור
 השלמות, (סא) להכליל אמו, ר"ל הע' פ' שלא זכר בפרט
 עניש הכא אל אמו הנה היה נכללת במאמר ערוה האב וגם
 נודע אסורה מק"ו ושאר הראיות כזכר ב' אחרי מות
 (סב) שלא יזכר החטא, ר"ל לכסוח קלון החוטא שלא יזכר
 בפי בני אדם בראותם את הבהמה ושלא יאמרו זו היא סכסל
 בה פלוני, או שלא תחטא לאחר שלא העזר תאות הרוחה
 אוחה, (סג) לאכשו מקומם, ר"ל שם עניש הכרת הוא
 בנפש שהקנרו ימותה ע"כ אמר לעיני בני עמם שיראו אכשי
 מקומם כריחוס בלא עת מן העולם, וי"א חלל קרוביהם וכו'
 לפי זה הכי' מאמר ונכרתו איננו כרת צדי שמים אלא הוא
 צווי לב"ד שיריחוס לעיני קרוביהם ושלא לקבל מן הקרובים
 שום הנהלות כשיאמרו טעשו זה הוונג מפני שלא היה צמי
 להחטקן, (כד) י"א כמשמעו כי שאר האחים חסד הוא וכו'
 כך היה דעה הראשונה וגם הרמב"ן שמלת חסד כמשמעו ואינו
 לשון חרפה מלשון הרמי שהרגם חרפה חסודא, וככי דעת
 אב"ע מלת חסד ענין חוספת בנות, כי לדעתו חסד הוא
 חוספת טוב או רע, (סד) או טעמו איש חסד הוא, ונכון
 הוא, ר"ל שהיה ראוי להיותו גומל נפשו איש חסד והוא עוכר
 שארו אחרי כי היה ראוי שיעשה עמה חסד שעשו האחרים
 להשיאה לבעל והוא פתס וזכור אוחה לכן טעמו גדול.
 (סו) שהגדה וזה כמו הערוה, ר"ל לזה הטעם מדרש
 כסמיכות נכנס משפט אכור הגדה בין העריות ללמד ששם
 שאסור העריות הוא אסור טולמי ככה אכור הגדה כל זמן שהיא
 אמו והיו הוראו, ר"ל שבפרט אחרי מות הקדים אחות האב על אחות
 האב כדי להסוות באכור, כמו שבכבוד הכודים בעברה הדברים
 הקדים האב מהאם ובמורה הקדים האם מהאב כדי להסוות
 בכבוד ובמורה, (סז) כמו יקני מנשיקות פיהו, שכל חני
 הפסוק לנמאל וחניו לכסח והיה נרף את מקורה הערוה, וכן
 שפסוק יקני וכו' כפי ראשית הפסוק היה נרף לבוא כי טובים
 דודיו או להפך, (סז) י"א ערומים, זו דעה קלה כמעט
 בראשונים זכרה אב"ע וספר אוחה, ולפי פירוטס ימותו ע"כ
 ב"ד ערומים לדרך ציון, כמו שכתבו גם חמני המשנה בנשקל
 מכהרין פ' ו' מפיסין אותו בגלוי, האיש מנסין אותו מלפניו
 והאשה מלפניה ומאחריה, דבריר' יודה, וסכ"ח היה נשקל
 ערוה

פרוס ואין האכה נסקלה ערומו , ולפי זה הפירוש יהיה שרש
 עריריס ערה מלכוון ערום ושריש ענין גלוי וכפל בו הלמ"ד
 כפעל כמו מן פגה הגיג בינס הגיגי . ומן נלה לליל לחס
 שטורים , (ט) כי לא יעלו לכה כרי ר"ל שזה העגש בדי
 שמים , שלא יעליחו לשכוח כרי בטן ואפילו אם יהיו להם בניס
 יקברום וימותו בלא בניס שלא יבחר זרעם , (טז) והשת
 אחיו נחשבת אליו כגדה לבטלה , לכך אמר נדה היא באשת
 האח להחמיר אסורה ולדמותו הוזה ברוח הקריבה כאשר הכנה
 לבטלה , ולא כמאמר ב"ה שאמרו שלמה הכוזב הוזה לנדה
 בעבור שהיא זמן אכורה וזמן מותרת כשימות האח בלא בניס
 מנה ליבמה לדעתם , כמוצא בפי' חכ"ט בזה הפסוק .
 (טז) כדרך ובעלה נפשי , ר"ל רמז לסור הכנחה והבאת
 פאנסי , (טז) כטורה קודם הנמחה כאשר הוכר , בפ' שמיני
 בטמאת חלנין קן זכרם נכה , נדכתיז עס וזה כחיה אשר
 תאכלו וכו' וחת"כ אך זה לא האכלו וכו' , (טז) או שאין
 כבדלה אלא במועט מן המרובה וכו' ר"ל שאין הבדלה לא
 האמר אלא על המועט מן המרובה לכך נבדלה הקדיש הטורה
 שהיא מועט כנגד מיני הבכמות העמלות , ובעוף הקדיש הנמא
 שהוא מועט כנגד הטור , (טז) צורך טורנו נפלאות
 מחוררו , אמר הרב זה בעבור מלח נפלאות שלי הכונה בזה
 הביא הרב לענין הפרשה והבדלה מלשון כי הפלא ה' חכיה לו
 ואמר בדרך בודאה וטבא לשמו י"ח טורנו דרכי הקדושות
 והפרישות ממחרי' החלווה הנופית לטוהטו גדלים ומפרישים
 מיתר האמות וזה הספר כלו קדושה כמו שמברר הרב כל עיני
 בקדושות פרע פרע מראשית הספר עד סופו , והאל ישימנו
 במדרגת קדושו השלמים בני עיני חכ"י . סליק

חתיבו צור הפלם מן יקושים , ביום גמרי בפקודים קרושים ,
 דעשת לעורתי להתל גם גמור . אל הכהנים חק בפרשת אמור .

כמו כהבו את האיש הזה עירוי (ירמיה כב) , ואיש אשר
 יקח את אשת אחיו , (טא) ואשת אחיו נבטחת אליו
 כנדה לבטלה , ושמתם את כל חקותי , בעבור שהזכיר
 משפט העריות הסיף לומר כנה , ואקין כס , (טב)
 שדרך ובעלה נפשי אתכם (ויקרא כו) כחשין בני אדם שהם
 יהיו מאושים אם ירכו בחקות עכו"ם , ואמר לכם אחם
 הרשו , על מנת לעשות חקותי ומשפטי , אך יבא חלב
 ורפש , אין כמדיה , ובשם שהבדלתו אתכם מן העמים כן
 ראוי לכם שתהיו מיבדלים מכל אשר הבדלתו ארבעם ,
 וערה שב ומכליל בדרך קצרה כל אשר היהים , והבדלתם
 בין הכהמה הטורה למטאה , (יג) הטורה קודם
 המטאה כאשר הוזכר , ובן העוף הטבא , (טז) או שאין
 הבדלה אלא במועט מן המרובה , והבחה הטורה מועטת
 כנגד הבחבת המטאה , והעוף הטבא מיעט מן הטור ,
 כ כל אשר הרמיש , בלו טבא , אשר הבדלתו לכם
 למטא , כולל הרג המטא , והיהים לי קדשים , שגא האמר
 דגבדלים לבדים מהעמקים כמטאם , אין זה להם אלא
 לשום פריה ורביה , לכך הפרישם וקדשם כגלוי העריות ,
 גבתחלת הספר הקדיש קרבנותיהם אח"כ הבדלים מטמאות
 אכלים ומטמאות נגעים וזבים וזבות , ואח"כ כקדש מקדש
 וקדשו , ואח"כ הקדשים בגשים ובמעות האמורות בפרשת
 זו , ואח"כ מפריש כהנים ומקריש הארץ בשמטות ויובלים
 ומקרישם בערכים ומעשרות וקרוש בחים , (טז) בדרך
 שהרגו נפ' אית מחוררו , והחל בקדושים והשלים והיהים
 לי קדושים כי חפץ השם להיותם ככלאני עליון אע"פ שהם
 בעלי חמר , ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני ,
 חוסף להזכיר לומר העגש , ולהזכיר או אשת , וזהו
 התעשת רבו אבנית גשום

משלחה פרשת קדושים : י"ח שנו וערך ספר קדושים

אמור אל הכהנים , צדקי חכמיו ע"ה (ח) שקראו
 מצות הטורה נהלים , כי המצות נחלקות ,
 מהם למשפחה ידועה והם הכהנים , ומהם לאיש אחר וגם
 הוא לשפחה ידועה כגון הבלד , ומהם ליחידים כגון נזיר
 ומצורע , (ב) ויש מצות לאנשים ולא לנשים , (ג) ויש
 לנשים ולא לאנשים , (ד) ויש מצות תלויות בביאות
 הארץ , ויש מצות כשיהיה הדבר , כגון פרוץ הבנים
 והכעשרות וכיוצא בם , (ה) ויש מצות בומים ידועים ,
 (ו) ויש מצות ביום ולא בלילה , (ז) ויש להפך ,
 (ח) ויש ביניהם , ויש פעם בשבוע , ויש אחת בשנה ,
 ויש בשבע שנים , ויש בחמשים שנה , (ט) ויש בטה ,
 (י) ויש ביר , (יא) ויש ברגל , (יב) ויש בעין ,
 (יג) ויש בלב המיד בכל זמן ובכל מקום לקשין ולגדול
 לאנשים ולנשים יחד עשיר ואכיון , (יד) והנה הכהנים
 בכלל כל ישראל , וכאשר הם קרובים אל מלך מלכי המלכים
 והמיד הם בהיכל מלך המלכים במקצת המצות שיבדלו
 במטאה מהם ומנשיא נשים שאין הגנות להם כמו
 שסכפר הכתוב והולך , אמור וכו' ואמרת אליהם אמור
 ואמרת פעם אחרי פעם כדו שיהיו נזהרים מן המטאה
 (טו) או כשי כי כל העדה כלם קדושים (במדבר יו) , וי"ל
 אמור

ע"ה) שקראו מטא החורב נהלים . ר"ל מלשון עלות יבול
 שהמטות הטוריות כן דרך ומסלף והנהגה להבנה הלחה הנכס
 זמן המטות הכליות הנטושות בלב וכן האמות האמנות
 וכתחלה בדעות הכוזבות , כגון אמונה מניחות השם והאדותו
 ולתחלה הנמנות והבטחה אשר אלו המטות ישן היוהן עקריות
 מן המחמדות וטוה לכל תאמין כקטון גדול בכל זמן ובכל מקום
 מה שאין כן מטות המעשיות הטוריות שהן משוערות ומגובלות
 בחכמה אלהית באיש אלה אים ובזמן זולת זמן ובמקום זולת
 מקום כמו שמרשס והולך , (ב) ויש מטות לאנשים וכו' כגון
 מילה מינים זכה פסח וכיוצא , (ג) ויש להנים כגון נדה
 ויולדה , (ד) ויש מטות תלויות בביאה הארץ כגון טבוחה
 הקרבנות בכלל ואפר פרה , (ה) ויש מטות בימים ידועים
 כגון הכבד והמעשדים , (ו) ויש מטות ביום ולא בלילה ,
 כגון הקרבן הקרבנות בין של נזיר בין של יחידים כגון קרבין
 מאחר עלות המיד של בקר עד קרבן המיד של ערב ולא
 בלילה , (ז) ויש להפך כגון המיד של ערב שהיה נספך כל
 בלילה והפלות הפסח , וכן האיש והאיש המיד במזבח שלא יכני
 (ח) ויש ביניהם ר"ל בין היום ובין הלילה שהוא בין הערבים
 כגון הקרבן המיד של ערב והללקת הנרות ושחיטת הפסח ,
 (ט) ויש בפה כגון התעלה וקריאת הכורה וההולדות על
 חטאיו ושפירת ימי העמר והבדלה בהבאת הכבדים , (י)
 ויש ביד כגון כתיבה נקדה ככתיב פרוח תהחית ידך , השנך
 העניק וכתיבה החורה ככתיב במלך וכיב לו את משנה החורה

(יא) ויש ברגל כגון ההלכה למקדש בכלל רגלים , וכן ההלכה לב"ר ולנביא כדכתיב וקמת ועליה וכו' מעני טיבה הקום ,
 ואמרת לא הלך רכיל , (יב) ויש בעין כגון בניית וראיה אוחו , (יג) ויש בלב המיד וכו' אלו הם המטות העקריות
 אשר בצבורן נטוה כלל המטות המעשיות הטורות ונכ המעשיות הין המעשה לבד כגון טקף אלא הידיעה טעמיין ויפין מן
 ככלל , ונטוה סלב הן המטות המזקמות על ידי אמונה בלב וידיעה הכלל לבד וזין להם מעשה בכתבים כגון מניחות השם
 והאדותו והרצקת המטות והורה מן השמים וכר ועש וכיוצא וכן שלמות הכנס והמעשיות הם הקון הגוף , (יד) והנה כל
 הכהנים בכלל כל ישראל וכו' ר"ל בחיוב כלל המטות שנעשו לישראל ככללים גם הכהנים המנס ישן היות הכהנים נבחרים
 לעבודה ה' ולעשרת מקדשו הסגולם כפי"ח בקנה מנח , מוסגלות לכהנים נבדמ מה שאין המטות הן בחובה לטמון ישראל ,
 כגון המטאה למתוכננות אלמנה וגרושה וחללה כגן בצאור לכהנים ולישראל בהר , הנה כפי יתרון קדושת הכהנים הרבה
 כפי"ח להם מטות אשר הן נטול והרגל אל הפרשות והקדושה , (טו) או כמו כי כל העדה כלם קדושים , ר"ל כגן מנגד
 נבחה

אמר המדבר דבר על אמת (יו) הכהנים י"א להוציא החללים והנכון להפך ע"כ אמר בני ארון שיהיו גיהרם גם בעלי מומין באלה דאזהרות שגם הם בני ארון וע"פ שאמר כי את אשי ה' להם אלהיהם הם בקריבים דוריע במה הוקדשו וכבר בעלי המיטין יצאו מזה שיצאו באך שנאמר אך אל הפרכה לא יבוא ויא יצאו ככלל האזהרות בני ארון הבנים ולא הבנות לא ישבא רבים ויחיד בעמיו רם הכהנים (יו) ונדהג המומתה להיות מכין הנגאי ע"כ איננו נכין להיות בעמיו כלל ישראל וישראל יצאו ככל וחכר ואין לטעון על הכהוב ואל כח אדם לא יבוא לטבחה (יחוקל מד) (יח) כי נשען על מה שכתוב בתורה כי אם לשאר הקרוב אליו לא יתכן להיות אשה (יט) כי היה כתוב ולאמו אף שלא נמצא שנקראה האשה לאיש שארו והכתוב עובר שארו אבירי (משלויח) רשעים גופו (ל) שכבר אמר גומי נפשו איש הסר (סס) לאיש ולא לאם אמו וכן ולאביו וקדם האם שלא תקל בעיניו פי היא לברה יתכן היותה ישראלית (לח) וי"א כי האשה מהה קודם בעלה על הרוב ולאחיו בין מאב בין מאם כי לכך אמר וראיתו הבתולה הקרובה אליו להיותה מאביו וכאמו הבתולה אשר לא היתה למשגב איש ורבנויפז"ל אמר ההנה לאחות בשלשה דברים (כב) א"כ היה כתוב ואשר לא היתה לאיש וכפי דעתו נאמרה שהיא זוכת עץ גם המאורשה (כג) והיא נוכל להק ש בתו בהנאים אלו לא יטבא בעל בעמיו בעל הסר ב"א כמו והביאחו בית ה' (כמולח א) והמעט שאם הדרתי לך ליטבא בששה השארים לא יעיה בדתך ליטבא בכחן גדול וגם יתכן בעמיו כלומר באשתו וארו הנכון (כד) או יהיה בעל כמעט איש (כה) והוכיף לומר כרי להוכיח ענשו כי יתחלל להחלו נפעל והוא שם התופש לא יקרהה קרחה כראשם ברשת דלאש וגלות חזקן ושרשת הבשר במת כמנהג מקומות והכהנים בכלל ישראל כבר הזכרו אבל הסיף להוכיח שאם יעשו הכהנים ככה יהיו מחוללים (כו) ובשרש לא ישרטו יעד שיעשו שרשם כמובן לא תהנו בשרשם (ויקרא יט) קדושים יהיו לאלהיהם אפילו בהמיהר לישראל בהולך וכפרש כי את אשי ה' לדם אלהיהם (כז) אף קרבני לחמי לאשי (כמזכר כח) אשה אנה י"א היא התפשיה והמפוחה והללה שחללה עצמה להתהלך בשוקים וברחובות לא היא שבוכה וי"א שהיא מלחה כבלי כרות וי"א זנה שנבעלה בעלת אסר נחייבי כרות וכן הפסולין (כח) וכן אמרו ב"ה הבא על הפנויה שלא לשם אישות לא עשאה זנה (כט) ואם אברו קצתם במוסר את בתו פנויה שלא לשם אישות כי כונה הכמיהם במוסר את בתו פנויה שלא לשם אישות כלומר לבי שאי אפשר להיות אישות ביניהם כגון עובד"ז ועבר וחייבי כרות (ל) ואשה גרושה כאשה אבל גרושה מותרת לו כמו ולחם אנשים לא האבל (יחוקל כד) והנכון שלא ישוב כהן על גרושה ואבר מאישה שדורין לגרשה שצריך להיות כהן הגרושין ולזה הדבר גרושה

כהכוב במקומה לבוא בכל לבן (יו) הכהנים י"א להוציא החללים ודיוק הוא ממה שצ"ל הכהנים שהם מסכים בזהאמר המדבר אל בני הכהן והמר הכהנים שהיון הכהנים לכהן ונסרה וכל החללים מוהר להם ליטמא במהוס ולכסוף הכהנים המזכרות לכהן וכבר אמר בהדרבה הדבר בהפך שאלו היה כן כוב לו נומר הכהנים לבד והמר שהוכיף בני הכהן ככלל גם בעלי נומין החת כחזכרות (יו) ומנהג המהנה להיות ממין הכהני ר"ל שאר שהיוה נון הכלל צמלה הרבה כי הם לשאריו הקרוב אליו הנה הדבר המהנה שהיא הזכרת טמאת מהוס נרוך ביהי ממין ה' עם הכהני לכן בעמיו כב אל הכהנים שלא יטמא בהם זולת שבה שארו וישראל למדים מקל והמר ומ"ש ביהוקחל והלמת אדם לח יבוא לטמאה סהם ולח אחר בעמיו גם הם רנון הכהוב ואל מה אדם מן הכהנים ולא הגרך לפרש כי שנק (יח) על מה שכוב צורה צאמרו בעמיו מהם הכהנים (יט) כי הים כהוב ולאמו ר"ל הלו הים כפי דעה ב"ה שארו אשתו וכלא יכיה גם כלל הכל שארים שפרט אחריו הים ל"ל בוי"ו המוסיק ולאמו והמר שבא בל"ו וי"ו הוה ראש הפרטים ועוד שלא נמצא בכתיב שיקרא האכה בהם אחר לבעלה ומנגל לב"ה שאמרו חין שארו הלא אשתו והחירו לכהן ליטמא באשתו (כ) שכבר אמר גומל כפשו איש חסד ומראשה הססוק כלמוד שמלת שארו עונה על גופו כי הכחם אמר שאיש החכד הוא גומל לכפשו ר"ל משתדל לקנות הנלחת כפשו ואין צריך לומר משתדל צהקון גופו אבל האכורי לא לבד שאינו משגיח צהקון כפשו הלא לא ישתדל אפילו לחקון גופו ואם לאמר שארו זו אשתו חיו לא יכיה יחס בין סוף הססוק לראשו (כא) וי"א כי האכה מהה קודם בעלה על הרוב זה אכ"ב שאמר וטעם להזכיר אמו קודם האב כי הזכר חי יותר מהנקבה ברוב (כב) ח"כ היה כתוב ואשר לא היה לאיש ר"ל הלו הים כפיו רבנויפז במאמר אחר לא היה לאיש הוא הכ"י בשני עממו זונה אמרו בהבולה הים ראוי לבוא בוי"ו המוסיק חיו הים מורה שמאמר בהבולה יורה שלא הכיב מוכת טן והמר שאמר אחר לא היה לאיש בלא וי"ו הוא צאור למאמר בהבולה ומלמד שהכהן אכור ליטמא לאחותו הקרובה כשהיא נשואה אשה חיה וככובה אבל למאורשה כיון שהיא בהולה ולמכת טן כיון שהינה ככובה ולא אשה חיה מותר ליטמא לכהן (כג) ונה נוכל להקים בתו בהנאים אלו ר"ל בהנאים שבורה הכהוב צאמרו שנקים גם לכהן כהן ליטמא לה בחנאי היתה בהולה לבד זה לא יתכן הלא הכהן יטמא לבחו עכ"פ בין בהולה בין שבוכה וזולת זה (כד) או יהיה בעל כמעט איש ר"ל שאזכרה לא יטמא בעל בעמיו הוא עממו מה שאכור בשסוק כהאבון לכפשו לא יטמא בעמיו והרנון לא יטמא איש כהן לכפשו מנה בעמיו מהם הכהנים כמו שפירש הרב לעיל (כה) והוכיף למר כדי להזכיר ענשו כי יתחלל וזנה ואם האמר מה הנורך לנטיה ולמוסיף האזכרה פעם שניה הכיב הככובה המוסיק הככוב לנטיה ולכפול זו האזכרה כדי לומר אחריו להכלו להזכיר ענש הכהן הנטמא למת שוכיה חלל ויפסל מהכוננו שאם לא יזכיר זה אפסר היה לככוב שהכהן מהנטמא במה יעבור על ללו לבד ולא יפסל (כו) וכברסר לא ישרטו עד שיעשו כרחה ר"ל עד שיהיה הכרע מוס קבוע בצכרם שלא יעבור הכרע הכוח הם פסולים אבל אם יתפסת הכרע ולא יתאר הכרע יפוצו להיות ככריס וכן הקרחה והגלות כל זמן שהראש מוקרח והזקן מגולח והבשר שרוט לא יטמא לפני הכהן והמנס חייבים ללו כל א' ואי אש"פ שלא יפסלו (כז) אף קרבני לחמי לאשי ר"ל כהן הקרבנות סנהן מהם חלק לגבויח להם המוצח וכל דבר הנאכל לחי נקרא לחם נוח לחם לכל כהן לכן מהמר לחם אלהיהם כונל כל דבר הקרב (כח) וכן אמרו ב"ה הבא אל הפנויה שלא לשם אישות לא טבא זונה ר"ל מי שיבוא על אשה פנויה שהוא כשרה להנשא לו וככב עמה בשריו או באונס מבני מהר וקנין לא יעשה אחיה זונה ולפי דעה זו הכהן ל"ל יפסל עליה מהכוננה רק מהר ומכוננה לאכה והיא כשרה לו שלדעהם חין זונה צורה צמנויה הכשרה להנשא לככוב הכוח הלא זונה כיה שככעלה בעלית ישראל האסור לה כגון חייבי כרות או נתין או ממזר ועובד"ז ועבד שאין קדושתו כהן (כט) ואם אמרו קצתם במוסר את בתו פנויה שלא לשם אישות אל החלל אח צדק להכונה שהיא אזכרה למוסר אח כיה פניה בלי מוסר וקדושתן אפילו למי שאינו אסור לה הם דבריו יחיד של ר' אליעזר אבל הלכה כסוקה כדברי רבים שמאמר ב"ה שלא לבס אישות כרנון למי שא"ל להיות אישות ביניהם ר"ל למי שהוה אסור לקצתה (ל) ואשה גרושה עניינה אבל גרושה מותרת לו וכן ר"ל ואם היה רנון הככוב להכור לכהן אח גרושה עממו קיה

האמר כהם ואשכ גרושה . ואמר שאמר חריו מאישה הרלון צו
 מאישה הראשון או מאישה האחר וכו' חסר מלה כמו ולחס
 אנשים לא החלל . שהרצון ולחס אנשים אחרים לא החלל . כפי
 שנוכחים להכרות לחבל . (לא) ולהיות הגרושין מבעלה האמתי
 וכו' . ר"ל ממאמר ולכיוון בוי"ו המוסוף . כי לפי זה הפירוש
 אחר שאסור לכתב להחזיר את גרושהו א"כ למה אמר מאישה .
 וידוע שאין גרושה חלה מאיש . וכרב נהג טעם א' כי על כן
 אמר מאישה שיהיה מן הדין לגרשה ששאלה מפני מנאו זה
 ערות דבר ומוס בגושה שאינו יכול לסבלו כ"ש כשיהיה מוס
 צנפסה אוי הגרושה כזו אסורה לכתב כי הוא בעלה מוס ודופי
 מנד עגמה . אבל אם האשה המנא מוס בלוייה בגושה או בנכסר
 ולא חתונה לדור עמו אם מפני היותו שחוק ובלתי ראוי לפריה
 ורביה או מהכרח אחר שיש לה זכות להפטר מאישה כריז' לא
 חיה אסורא לכתב . ועוד טעם אחר שצריך להיות הגרושין
 מבעלה האמתי שהוא כשר לה והאוי להקרא אישה . ולא מן
 האסורים לה מאסורי עריות או נחבי לריון כגון עומ"ו ועצ
 ונתין וכיוצא שאין הקדושין הופסין ואינה נריכה גט זו לא תקרא
 גרושה מאישה . (לב) וי"ל שזה לעתיד . ר"ל ממה שהכתוב
 לא זכר בכהנים הדיוטים אסור האלמנה . כלל בין אלמנת
 ישראל בין של כהן וזוה שאסור האלמנה בכלל לכתב גדול לכן
 יש לומר שגם אלמנת ישראל יבדל מותר' לכתב דיוט כי לא נוכל
 להקיש מכתב גדול לכתב הדיוט ומ"ש ביוחאל אחר הכיה אלמנה
 מכתב יקחו . טבל לומר שזה בזמן המשיח מנד החוסף הקדושה
 הכיה אלמנות ישראל אסורות לכהנים וזוה אלמנת כהן כמו
 שמינו טס חוספוח וחלופים גם בחורה הקרבנות ליתרון קדושה
 הבית העתיד . שוב"ב (לב) וכתמה מן המכשירים הנולדת
 מהאסורות לכתב . זה הר"ר יעקב בעל העשר שאמר בפירושו
 בחורה גבי פסוק זה . אם אמר אם יקח פהן גדול וכדיוט מן
 הכנים שאמר ה' עליו וזה מן ולד הוכשר לכהונה . נאמר
 שיהיה ראוי ויכשר שלא יהא ראוי . והקרוז הולד ראוי לכהונה
 וזוה כהונה גדולה והא"ב פסול ע"כ . וכרב סוחר זה כי כיון
 שהם נולדו מאסורי לאוין הם כעריות לכתב . (לד) ולמדנו
 מכתב גדול וכו' ר"ל ממה שבאזהרת הכנים האסורות לכתב
 גדול כהן הטעם ולא יחלל ורעו למדנו שהודע בהם מהכנים
 האסורות לכתב הוא מחולל ופסול . ובכתב הדיוט אמר אשה
 זונה וכו' לא יקחו וכן הטעם כי קדוש הוא לאלהיו והחלול
 הוא הפך הקדוש וסתי הפרטיות למדנו זו מוז (לה) וקדושתו
 בדבור שמן הכוב הוא לכתוב צו כבוד . ולקראו בשם קדוש

גרושה הכהן אסורה לו . (לב) ולהיות הגרושין מבעלה
 האמתי לא במי שיקדש אשה שאין הקדושין הופסין בה .
 וי"א שאמר מאישה : כי יש גרושה מצדחה כגון שמת
 איש והניח שתי נשים ליבום ובחליצת האחת הנכר הברחה
 ובלבד שהיה אלמנת כהן . כמובן והאלמנה אשר תהיה
 אלמנה ככהן יקחו . (יחוקאל מד) . (לב) . וי"ל שזה
 לעתיד . (לב) וההפך מן המכשירים הנולדת מהאסורות
 לכתב : והם נולדו מאסורי לאוין והם כעריות לכתב .
 (לד) ולמדנו מכתב גדול ולא יחלל זרעו . (לה) וקדושתו
 בדבור . ודבנו יפה ז"ל אמר אם ראית אותו עובר מכל
 אלו האזהרות חייב אהה לקדשו שלא הניחחו לעשות רצונך
 מפני שהוא מקריב קרבנותיך . ואם יחלל עצמו לא יהיה
 לרצון . כי החל : נהחלפה הנועת החי"ת כמנהג הנפעל :
 כי איך יחל : (יטעיה מס) : והנכון להיותו הפעיל :
 (לו) ונהחלפה הנועת החי"ת בקמין גדול לקטן : כמו חל
 צבאות יגן עליהם : (זכריא ט) : מלשון הלול . לזנות :
 כמו והגשש אשר הפנה אל האובות ואל הידעונים . (לו)
 לזנות אהיה . (פ' קדושים) . וי"א הלמ"ה מקום מ"ם
 וברעת הקראים בפנייה הכתוב מטר : (לק) אבל ב"ה
 אמרו שהיא ארושה או בעולה . (לט) ומה בכך להחליף
 ענשה . (מ) ואין לשעו"ב היא השרף והבא אליה לא
 יחיה לו משפט מות : כי הנה כוציא שם . דע על בהולת
 ישראל . את אביה היא מחללת : שיצא עליו לענ כי בת
 כהן פלוג זנתה . והכתב הגדול . בשעלתו מאחיו שהמנה
 בהך אהיו אשר יוצק על ראשו . (מא) ולא על ראש
 אחיו : ללבוש את הבגדים . (מב) שמנה בגדי כהונה .
 את ראשו לא יפרע : (מג) י"א כמו ופרע לא ישלחו :
 (יחוקאל מד) . (מד) וכבר פירשתיו . יפרום : פירשתיו
 שלא יעשה כן במת : ועל כל נפשות מת : שגמלו אדם מת
 (מה) כי מת האדמה : (מו) לאביו ולאמו : שלא יאמר
 שהם העקר וחובה עליו לכבדם : וכן המקדש לא יצא .
 אחרי המת : ובהן טעם לרבר כי גר . שכן משדת אלהיו
 עליו . ושער הראש יקרא נור : גוי נודך : (יומים) :
 וי"א גור . רמז לצין גור הקדש . אנו ה' : הנראה אליו
 בעין אהה בשנה . וכתב גדול מקריב אונן . וכלכתב בשעת
 עבודתו

ולכת לו קדושה בכל דבר . ודעת ר' יפת אומר ה"ה לישראל בעל כרחו שלא היתחבו לעבור על מה שהאמר עליו . דומה
 למאמר רש"י שחס לא רצה לגרש הלכה ויכרהו עד שיגרש : (לו) ונהחלפה הנועת החי"ת וגו' ר"ל כיה ראוי לזוה החל בקמן
 החי"ת וזהו שכתב לא יחל דברו . ולא חלל את סם קדשי עוד לחיות חי"תן כפסח זה בעבור היותם מן הדגושים . כי מפעלי
 הכפל יבוא חי"תן הפעיל על שני פנים הרפויים לחיות חי"תן בקמן אכבי יסב : והדגושים כפסח אכבי יסב . וכן בוי"ו הכפוף
 ויסך בלתיים יס . מן הרפויים : ויסב אלהים מן הדגושים . ועוד יתן הרב טעם אחר לזה בפרשת מטות ועין במכלול
 נרד"ק : (לו) לזוה אחרים ר"ל שאל המקור שהוא המחשבה במקום המושבה וכעטם כי החל זנות וזנה . ולא הכהנים
 קיבת שרפה בעבור המחשבה לבד . (לה) אבל ב"ה שהיא ארושה . או בעולה שלדעתה מ"ס וזה כהן וגו' לחזקה שזה
 זיקה בעל ולא הפנייה . ולא בא הכתוב להודיע רק באחו מיהה המנה והיא הבדילה אותה משאר בנות ישראל במיהה מפני
 היותה בת כהן . כי בת ישראל ארושה שזנתה היא בבקילה והבעולה בחטק לדעתה . (לז) ומה בכך להחליף ענשה . זו
 טעמי הרב לב"ה שאמר שזו בת כהן ארושה או בעולה א"כ מה הטעם להחליף ענש מיהה ממיתות שאר בנות ישראל הארושות
 או בעולות זנות : ואם יאמרו ב"ה כדי להקמיר ענש בת כהן גור זה הכתוב שרפה כהן זהו יש חלוקה ביניהם כי ר"ש מעון
 אומר שהשרפה חמורה ד' אבל חמשים חומרים שהקילה המורה כדליתא כנהרין פ' ט' : (מ) והין לטעון כי הוא חשרף
 וכו' ר"ל כי אם יקנה זה לב"ה ח"ך יתכן שבת כהן פגויה כשזונה שהיה חיצת שרפה והבא עליו יפטר ממנו . ישיב להם כי אין מזה
 טענה כי הכתוב חמיר בבת כהן משום קדושתו שהרי מנינו גם בב' ישראל דין כזה המוניא שכתב על בנות ישראל ואם באת'
 לא ימנאו בחולים לשרפה חיצ לה הכתוב מקילה בפה ביה חצויה בלי . הסגל הגמי . חס . זנה . קודם
 הארושין או אחר הארושין והכהן הכופלה קודם הארושין או אחר הארושין וז'
 ג"כ פטור ממיתה והחמיר הכתוב בענשה ע"ל חקנה משום חלול כבוד חצויה כדרך וכושרו כל הכנים וגו' . (מא) ולא יל ראש
 אחיו . ר"ל בא"פ שגם הכהנים המכנים משוחים הם אבל . המטיחה מחולפת . כי לבד כהן גדול נמסר בראשו אבל שאר
 הכהנים בשרם מפורש ב' הזוכ . (מב) שמנה בגדי כהנה . ר"ל לכך בא הבגדים ב"ה הידיעה שהם הבגדים הראויים לכתב
 גדול . חטן . אפוד . מעיל . כהנה . אבנט . מכנסים . מנכט . עין . אבל בכהנים מכנים ד' בגדים . מנכט . כהנה . אבנט .
 מכנסים . (מג) י"א כמו ופרע לא ישלחו . ר"ל שלא יגדלו שער ראשם לדרך חבלות מלבן גדל כרע . (מד) וכבר
 פירשתיו . בפרשת שמיני בס"פ ראשיתם לא הפרעו שהוא ענין גלוי הראש כדרך האבלים כדכתיב כדרך חשש עליך ביוחאל
 באזהרה החבלות ששלל מה שהוא קוב לחבל . (מה) כי מת חחר הכס יחסר המתואר שהוא חס . (מו) לאביו ולאמו שלא
 יאמר שם העקר וכו' ר"ל ממה שזכר מכל השם בארשים האב והאם לבד אין לחשוב שלשאר כפסח שאריו מותר לו
 לטמא חלל זכר הכתוב הגי שארית היומר קרובים האב והאם כדי שלא יקטוב קטוב עליו לטמא להם משום כבוד
 הורים . ויתר ה שארית

עבודתו (מו) אינו יוצא: הזכיר בכהן גדול ומן המקדש לא יצא בעבור שהזכיר אביו ואמו. בבחוליה יקח: (מח) עד שלא ראהה דם שיהמקטו בחוליה. וחללה זוגה: חסר וי"ו: כמו כבש אלוף (ירמיה יח) בגבל עשיר (חליס לג) כי אם בחולה: הוסיף כדי להזכיר שהיה נח כהן מעמיו. ולא יחלל זרעו: (מט) שאם בעל יחלל זרעו גראה שעובר בשתי אזהרות שקדש ובעל (בנ"א) לא יקח. ולא יחלל: והוא הדין גמי בנשים שנאסרו לכהן בשנה. וידבר ח' וכו': דבר אל אהרן וגו' איש כידעך לרורוהם אשר יהיה בו מום. כנראה כי אהרן כלו מחמדים: (נ) וכן איש איש מודע אהרן והוא צדוק. אשר יהיה בו מום: בין מום קבוע ובין מום עובר. שגרב וילפת מום עובר: איש עור: וכן הסומא באחת עינו: או פסח. בשתי רגליו. והוא הדין לצולע. הרום: מלשון ונחרם את. כל עיר מתים: (דברים ג) שיש בו חסרון אצבע או ביד או ברגל. ושחזי. הפכו. לשון חוספה. מלשון מהשחרע. (ישיע כט) שבר רגל. כבשמעו. גבן. שיש רטוטה בגבו. מלשון הרים גבנונים (חליס סס). אורק. מדולדל בשד למאה. וי"א קצר קימה. תבלול. התי"ו נוסף. מלשון בליל (דברים כח) שחור העין מעורב בלובן שו. גרב. שחין לח. כי החרם יבש. קרוב מלשון האומר לחרם ולא ירח. (חיוב ט) או ילפת. הוי"ו נוסף בוי"ו ילקוט. (שמואל ח יז) והוא כמעט עוות בצואר או בפנים. מלשון ויחרר האיש וילפת (ירושל' ט) א. מרה אשך. אם הוא בשקל מגד ראש. (חליס מד) מלשון רוח. ואם המ"ם שרש מלשון ויכרחי על השחין. (ישיע לח) שאשכיו מרוחים ומעוכים. ולתפן הראשון שגרבפחו ביצור. אשך. וי"א האל"ף נוסף (נ) מלשון כשון הכהן הכלך. (אכתיב) כל איש ישר בו מום: להורות על שאר מומים: והנה טענה האומר בהמצא כלל ופרט וכלל: (נב) הדין לעין דפיט: והנה לא הזכיר האלם והדרש או הנכפה ומי שיש לו רעד (נג) או המזבלג: ועל דעת המומים הנזכרים כסוגים ותחתיהם מינים רבים. והנה העור כולל כל החלאים המתלדים בעין עצמה כגון הרחבת הנקב בבת עין וצרותו: והלשון הראות ויוצא בהם. שאינו כדי לספר כל המקרים כדי שלא יאריך הדבר: ופסח. כולל כל מי שצולע. והשמטת היד ומקצה רגלים (מכילי מ') ויגועי רגל: (חיוב יב) וחרום: כולל כל תתוך בשד או עצם או אבר אפילו חרום הדבור מכליו: ומי שמרבה בהצטמו. והשרוע: כולל כל תוספת בשד ואגדה תיגום: ושרי יר ורגל: והוא הדין שנשברו צלעותיו או עצמותיו. וגבן החתי. כי שקדקרו עולה למעלה כמו ביצה או מי שראשו יוצא כאחוריו כנגד ערפו. ודק. כולל כל נמוך ואשר נכנעו הגידים באחד מהאברים ונחלדל. ותבלול:

למדים מקל וחומר. (מו) וכל כהן כשעת עבודתו אינו יוצא. ר"ל אפילו כהנים מכנים בשעה שעבודה בידו ואינו יוצא אחריו כמה. אבל אחר שגמור עבודתו יוצא ומוהר ליטמא להארוז וכהן אוקן אינו כהן בעבודה וזל כהן גדול המקריב אוקן. ואם כן למה הזכיר בפרט בכהן גדול ומן המקדש לא יוצא. להורות לך שאלו אחריו מטעם אביו ואמו אינו רשאי לנאת כ"ס ליהר הקרובים. (מח) עד שלא ראהה דם וכו' ר"ל קודם שיגיע פרקה לראות זכה הנזוה כי כשהיה רבה הכהנים והרבה לראות דם יתמעטו בכחוליס. (מט) שאם בעל יחלל זרעו. ר"ל שאם יקח ח' מן הנשי המותרות לו יהיה חורף הנוול מן אוקן הכהנים פסול לכהונה. (נ) וכן איש איש מודע אהרן זכור נרוע. ר"ל שלא הזכיר להאריך עצמו גם בחורף הנגעים כמו שלא הזכירו בחורף המומים חלל לזרע אהרן מזה נראה כי אהרן כלו מחמדים ולא חירט בו מימיו שמתן מום או נגע. (נא) י"א מלשון כשון חמת במלך. ר"ל ענין הכנסה שרוחו נח וקטן ואין לו ההגברות בחלום ואינו מתקשה. (נב) הדין לעין הפרט. זו ח' מן יצ' מדות שהיה ר' ישמעאל דורש אוקן ולפי זו הדעת לא יוכלו זה הכלל המומין הכלתי כהנים וזה ח' כי כבר גם ב"ס העלו המומין למספר הששים. (נג) או המזבלג וכו' מטורף. הדעת ואינו מיושב בדעתו. (נד) ומרוח אשך. כולל כל מה שאירע בכיס וכו' וההצן כמין אבני חול מחילדים בתוך הכיס וסוחמים שבילי השחן. (נה) וילפת כשון חזויה מגריה וכו' פירוש מין ממני הכחין לח מבשור ויבש מבשני' והוא כמגריס מן החליים הארניים. לו רפואה: (נו) וכפי דעת ז"ל המפרש וכו' ר"ל בראשית הפסוק כהוא לחס חלבו מקדשי הקדשים מוסב לפסוק הראשון והטעם לא יגש להקריב לחס חלבו וגם לא יחלל מקדשי הקדשים אבל מן הקדשים קלים יחלל. שאם לא כן היה צריך להזכיר לבד מקדשי הקדשים יחלל ויבינו למדים החר חלילת קדשי קלוי מקל וחומר. והרבה סוהר זה כמה שאמר. (נז) ואין לטעון כי אחר שאוכל מקדשי הקדשים וכו' כי צריך להזכיר בשני עצמו החר חלילת קדשי קלוי יתן שהם ברשות הבעלי דכתיב איש את קדשיו לו יהיו שלא יסבוב הבעל כי כשהנס לכהן בעל מום יסבול זה קדשיו. (נח) וכבר רמזתי כינוי זה בהרבה מקומות וזה הרבה זה ומכללם בפרשת יתרו בפ"ס עלות בהר ונגוים בקנהו. ובפרשת אחרי מות גבי ערות אשת אחיו ל"ה שהעלים בהר יכולה להיות נלמדה מאזהרת כהנים וכן אסור אשה האם מאזהרת ערות אחי אביו כהקטן קל וחומר ועכ"ל לא הקריש הכתוב מלהזכיר כי קומהג העבריפצמי' לבאר בחוספי' צאור כמו שגם למטה מזה באזהרת נגיעת חלילת הקדשים לטמאוי הכהנים אחר אמרו וכוא נרוע. או זכ וגו' הזכיר עמתי

כולל כל דבר הגולה בעין כגון הרים הנמשך וההיילר הכנים וגדול הכשר בקצה העין וחסרונו. והגרב. כולל כל מיני שחין. וילפת. כולל עוות הגוף והפיכת הפה והכפיה והרעד והשפיות ונגלוגל הראש ועקום החוטם הגומה לצד אחד: (נד) וכרוח אשך: כולל כל מה שארע בכיס הביצים והטריוס והחציץ. ומי יוכל לקבץ ההוד והמקרים ההווים בגוף. וכלם נכללו תחת כל איש אשר בו מום. וכ"ה מנו אורה וחלום השעים מומים. וגם פורשו המלות בדרך אחרת. אמרו חרום: זה ששפתו קרועה: או אצו כרות: או שעקר חוטמו שוקע. אע"פ שאינו כוחל שרי עינו כאחת: ושרוע: מי שנשכמה ירכני וגבן: מי שיש לו שער גדול בגבניו: ודק: מי שתהיה נקודה לבנה בתוך שחור העין. ובלבד שתהיה צפה או נקודה שחורה שוקעת בתוך הלבן (נה) וילפת. כגון הזות נצרות אהות לאדם עד יום מותו. כום בו: הוסיף לזכר ברי שהיה נעים לענין את לחם אלהיו לא יגש להקריב. לחם אלהיו: קראו כל הקרב אצל השם לחם אלים. ומן הקדשים יאכל. י"א בעל מום אינו אוכל מקדשי הקדשים כגון חמאת ומנחה ואשם. אבל אוכל מקדשי קלים בלזכר מהשלמים וכבוד ומעשר ויוצא בהם (נו) וכפי דעת זה המפרש נעים הפסוק כן הוא. ומן הקדשים יאכל: ולא מקדשי קדשים. והגבון שיאכל מקדשי קדשים ק"ו מקדשים קלים. (נז) ואין למעון כי אחר שאוכל מקדשי קדשים קל והטר מקדשים קלים כפני בו קדשו קדשים ברשות הכהנים וקדשים קלים ברשות הבעלים. ולכן הזכיר שניהם: אך אל הפרכה לא יבוא ואל המזבח לא יגש. היה כזכר המזבח והפרכה למד מקל וחומר (נח) וכבר רמזתי כינוי זה: וי"א הצרך להזכיר שניהם. במזבח שלא להקריב ולפנים מהמזבח אפילו ביאת לכה. שאם לא ימנע מלבוש יחלל המקדש. וידבר משה וכו' ואל כל בני ישראל שלא יעזבו לבעל מום להקריב וכן הזכיר וקדשהו. ויגורו מקדשי בני ישראל. ויגורו לשון הפרשה כמו והזרתם (ויקרא ט"ו) והולך ומבאר מכה שיפרשו: שלא יאמר האומר הואיל ובעל מום אוכל קדשים ישרוה לטמא קמעת בהם ודאבול מהם. וזה מקרא מחופף: ומעט. ויגורו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדשים לי ולא יחללו את שם קדשו

טמאי יום , וביה די שחזר נמחי יום לצד וטמאו צענה היו למדים מק"ו , (נט) או טעמו ואשר הם מקדשים לי , ולפי זה הפירוש חיכנו מקרא הסוף רק טמאו כסדרו ומאמר ולא יתללו מהפיק לש. יום וטעמו ולא יתללו את עם קדשי בנימאחם וגם ולא יתללו חת קדשי עומם אשר הם מקדשים לי (ס) עד אשר יטרה צסוף טכרסם , ר"ל שהיה טכרה אשר הרחינה ולא טכרה הנחמרה בזב צפסיקה וזכו או צמורט צכניכהו למקנה קודם ישיבהו מקוץ נהלונו' ימים חע"פ טנאמר בהם לשון טכרה עדן הם טמאים , (סא) וטכר הטמא שלא יוכל עד שקיעת חמהכו' מנגד לצ"כ שהחזירו מלה וטכר אל היום וסמכו מזה שלא יוכל מן הקדשים אפילו שיבוא השמש עד סוף היום , וכבר סתר הרב זה גם בפרשת שמני , צאמרו עם ואינו וטכר יומא וסם נחצאר (כב) משמתי , מדרגות הקודש ר"ל שזו האזכרה בעד המקדש שלא יקרבו הטמאים מן הכהנים למחנות הקדש והאזכרה הקולמה היא צנגיעת ואכילת הקדשים צו צבעלי מוס-ההיר אכונה הקדשים ואשר לצד הקריבה למחנות המקדש , אבל צטמאים החמיר יותר (סג) ומתו צו טעמו בעבורו , ר"ל שכוני צו מוכב אל המקדש טמא ושמרו חת משמתי שהרנון חת משמתי מקדשי והטעם ומתו בעבור חלול המקדש , או לפי' הגני יהיה כנוי צו טכ אל הטמא (סד) האר השם טחינו נווי , ר"ל שמלת וטכה חינו טכר לנקבה וטיהיה הוי' מהככו לעמוד כי לא צא הכחוב לחיב ע"ד מנוה לבת כהן שאין לה זרע שהיה חיבת לשוב לבית חניה ולהכול מלחמו חלה מלה וטכה הוא צינוני ע"מ פוקדה חואר נקבה ונקשר לעיל לתמאר כי היה חלמנה והרנון כשתחלמן חו הגרס וטכנה יהיה לה זרע וטכנהיה טכה חל בית חביה חוי ע"פ חלו הטמאים היה רשאה לחכול מנקס חביה , והנה כשח המאמר הוא מ"ט מלחם חביה חאלל , והמאמרים הקודמים הם הנשוא , (סה) שאינה עומרת יבס : ר"ל לכך חואר הכחוב כעבוריה , כי חע"פ שחשוב לבית חביה חחר שתחלמן וחע"פ שלא יהיה לה זרע אבל חס היא ממנהת ליבוס חניה רשאה לחכול מלחם חביה עד שהחלון , (סו) חנח לשלישי וכו' : כשיהיה כנוי חוחם , מוסב לישראל חוי יהיה יונח לשלישי , ככהנים יטחו , וחיבו חת העון לישראל וישראל יהיו נוטאים והעון כשח : וחם מלת חוחם חשוב אל ככהנים לצנמם חניה מלה והטחיו יונח לשני , (סז) חרוץ כמו חרום , וחיו כמו טבור , ר"ל טהוא מן השמות הדגוסים ע"מ חלוף חנון טכול ויהיה רחוי חפ"ח הפעל כפתח לולי חרו"ש טחינו מקבל דגש ולכן נקמץ פ"ח הפעל טכח הנח חמורת הדגש , והעד צרביס טח טחנה קמץ חפ"ח לשח ויד חרוניס הטחרי חבל טבור הוא מן הקלים ולכן צרביס יתחלף קמץ חפ"ח לשח וכן כסמיכות , טבור לב , טבורים וחחר כנון לומר כי לא צא חרב לפרס דקדוק המלה חלה טניס , חר"ל כי מ"ט הכחוב חו טבור חו חרוץ ענין חרוץ , הוא וולה ענין טבור , כי טבור הוא ענין טבירת חבר מאברי הגוף אבל ענין חרוץ הוא כענין חרום הכוכב צמומי , ככהנים לעיל טהוא הפך הכרוץ טענינו מחוסר צטר או ענס חו חצר ואפילו מחוסר הכבור כמו טפירס חרב לעיל , (סח) יבלת , י"א חלב , בעצור טלה כוכב החולה בחוך המומים חללו , וצמלחני כחיב וכי חגיגת פסת וחולה , וחפטר שלפי דעת זה המפרס טרסו נבל מלשון כאלה ובלת עליס , (סט) וי"א כמין טומא יונחת וכי ר"ל מין ממיני הטחיטס הרעיים שאין להם רפואה ויהי צועה ומכה עריה כהמדת נוילת חליקה המעופפת מן' בלעו פיסטולת , (ע) ובה"א מוריקת דס בעלי מומין , ר"ל כי צ"ב דרשו

קדשי , וכמוהו כי ירא מהביט אל האלהים (שמו"ג) (נט) או טעמו ואשר הם מקדשים לי , כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וכו' וטמאתו עליו , ונכרתה וכו' איש איש מודע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל : מאחר שהיבו על הנגיעה מה צדך לחיבו על האכילה וזה לכל שכנ : י"א לחיבו בשני לאוין , שאם בשוגג יביא שתי קרבנות : וי"א קריבה זו לשון אכילה , והנכון כמנהג העברי פעמים לבאר : וכן אל הפרכת לא יבוא , וכן והוא צרוע או זב : שבנמא יום עכב מק"ו טמא טכעה , י"א אשר יקרישו בני ישראל , הסגיל הכוקרשים מבני ישראל , כי ראשיה דגן הירוש ויצדה ובכורים וכיוצא כס יגע כם טכא אך לא יאכל אותם , שנאמר בקדשים לא יאכל : ונכרתה הנפש : אימתי חיב , כרת אחר שנשחטו או אחר שנקרבו המכשירים אותם לאכילה , והחשובה : מאחר שנקרבו המכשירים : כי טכא לא היה בא אל המקדש : שנאמר ועמד השוערים על שערי בית ה' (ד"כ צ' כג) : כלפני אני ה' , זה דמו גדול כמדמיו , שהנשמות כמקום קדוש באות ושם אם חזכנה שבות , בקדשים לא יאכל , עד קדשי קדשים נכללים בהם שהם למרים מקד וחמר : עד אשר יטרו (ס) בסוף טדרהם , והנגוע בכל טמא נפש , שנממא מהמת באהל או צעצם או בקבר , או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו , להוציא שרצי חמים ושרצי העוף שאינם כטמאים במגע , לכל טמאתו : הנוגע בזב ורוקו ודם נדה ויולדת ומשכב ומושב וכיוצא כם , ובא השכש ונדר (סא) הטמא , שלא יאכל עד שקיעת חמה ואפילו אם עבר יומו : ואחר יאכל (סב) ולא חוכיר , הקריבה , כי כל אוכל נוגע , כי לחמו הוא , אע"פ שלחמו הוא , יבמו כי מדרנו בו (דניאל ט) נבלה וטרפה לא יאכל , אפילו , באנס שאם אבל נפסל , וי"א חוכיר זה שלא יאמר מאחר שאני טמא אין אסור עלי לאכול מן הנבלה : ושמרו את משמתי (כב) כדרגות הקדש , ומתו בו (כג) טעמו בעבורו , או כי יכותו באורו חחמא : וכל זר לא יאכל קדש , וכל זר חוץ מכהנים ננוכר בפרשת קדח : חושב כהן והחושב הוא העובד בשש או עד צנה חיובל , והשכיר שכיר יום או שנה או עד שלש שנים : וכן כי יקנה נפש קנין כספו , הוא יאכל בו , נפש זכר ונקבה : קנין כספו , ככני החושבים הגרים עמם ויליד נירו , מבני האמהות , ובת כהן כי תהיה לאיש זר : בין לוי בין ישראל , היא בתרומת הקדשים : השוק ודהזה ודאטיות כבודים וכיוצא , כם לא תאכל , ובת כהן כי תהיה אלמנה , ונרטה מאיש חור , וזרע אין לה , זכר או נקבה חי , ויטבה אל בית אביה , הנעם לדע (כד) האר השם טחינו נווי , כנעוריה (סה) טחינה עומרת יבס : וכל זר לא יאכל בו , שכן חור הוא זר ואם הוא טבת כהן , ואשת כהן אינה ככלל זר שגם היא קנין כספו , ואיש כי יאכל קדש בטגנה , פרשה זר נאמרה , בפרשת ויקרא נפש כי תמעול מעל בח' וחטאה בשגנה עקדשי ה' , ונכרתה פה בעבור שהזכיר שאין דשות לזר בקדשים , ואם אבל בשוגג יתן הראוי היותו קדש והחמישית ביהר , שנאמר ונתן לכהן את הקדש , ואם אבל בודון חיב מות , והשיאו אותם (כו) יוצא לשלישי , ואותם בניו לישראל , וי"א אותם , לעצמם , כמו וירעו הרועים אותם (יסוקחל לד) עון אטמה , להביא איל אשם , וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן וכו' כל אשר בו מום לא תקריבו , חוכיר כומי המקריבים , ועתה יזכר מומי הנקריבים , נדר , שיאמר בפיו , ונרבה : במחשבה , וב"ה אברו , האומר עלי , הוא נדר , ובלי עלי

הוא נרבה , וזכר העולה והשלמים שהם באים לצבור חולעת שני ושני חולעת , בבקר כבשבים , בחסרון וי"ו לפלא נדר , י"ל להפריש , וי"א שידור ל"ה בצר לו שיעשה עמו פלא ויציילו מצדתו , חמים יהיה לרצון , בלי זכר , כי השלמים מוכר ונקבה , כל מום לא יהיה בו , שלא יעלה במחשבת הגודר כי הגודר יהיה מן הבא בירו , עורת , האר לעין (כז) חרוץ , כמו חרום , ואינו כמות טבור , וי"א חרוץ , שנודרץ עצם טבגלוי , יבלת (סח) י"א חולה (סט) וי"א כמין טומא יוצאת , קרוב מן יבלי , מים (יסעי"ל) לא חקריבו אלה לה' , עונה לשלת (ע) ובה"א מוריקת דס בעלי מומין , עונה לשלמים , שמהם החלבים נהנים

נהנים לאש המזבח • וקלוב • מלשון ערי פקלם •
 (במדבר נח) : על שם קבוץ גידי רגליו • נרבה העשה
 אותו : ולא נאמר הקריב • כי יתנחו לברק הבית שאין
 קרב למזבח בעל מום • ומעיד • בביצים אב בגיד •
 מלשון מועבו שריון (יחזקאל כג) • שאחזו בחזק יד •
 וכתות • מלשון בתי • שביצו בתושין • והבהישה יוהר
 מהמערכת • ונתוק • שנחקו גידי ביציו • כמו משם אהקנך
 (ירמיה כב) וי"ם חתוך האבר מעקרו • וכדוה • אפילו
 גברת בקצתו • ואמרו ב"ח אם על כרות חייב ק"ו על נהוק •
 אלא להביא נוחק אחר כורה (ע"ל) שהוא חייב • במסרם
 אחר נסרם • ובארצכם לא העשו כמוהו • וכי מחוצה לארץ
 יעשו • רק הכונת אפילו זה מישראל לא יהיה רשאי לעשות
 בכל ארץ ישראל • ואחר שהסבה מלהפסיד כלי ההשמיש
 בכל מקום אחד הוא • והוא הדין באדם • (ע"ב) כי המעם
 קים (ע"ג) והוסיף להזכיר ומיד בן נכר • שבהקדבה הוא
 אצור אבל לא באכילה (ע"ד) כי החטים מיר בן נכר אינו
 קרב למזבח • כמורמו אדם כי יקריב מבם (ויקרא ח) •
 ודרוש ממה שנתן לא נתנו אלא מחנה לישראל והקריבוהו
 לעצמם • משחחם • לשון שחוח • ומשחחם (ויקרא ז) •
 דכהנים הם יסוד • וירבר ה' אל משה וגו' שור או בשב או
 עו וכו' (ע"ה) חחה אמו • שגם האם לא השחח באלו
 שבעת הימים • ומיום השמיני והלאה • אע"פ שהוא בשקל
 חכמה ערמה (מעלי ע יחזקאל) נקרא בקמץ רחב •
 ירצה לקרבן • כי המקריבו בשבעה ימים יחשב כבעל מום •
 ושוק ושה • השם נופל לזכר ולנקבה ע"כ אמרו רבים כי זו
 המצוה נוחתה גם לאב אם יהיה נודע • אותו ואח בנו •
 מוסב לשור ושה • (עו) ובן יאמר על הגולד • ולאשר
 במעו אבו • ויהרוצו הבנים בקרבה • (ראשית כה) (ע"ו)
 נהשוין שנקראו על שם סופם לא דבר אמה • (ע"ח) כי
 כמו זה השם החלתו אין • (ע"ט) ולמה ממתינים לחיבת
 מיתה עד שהלך • ובעודם בקרבה קראם בני • וכמה
 גשהבשו הכתירים לשליל • באכרם שחיטת אמו מבהרתו •
 הגה נכשלו בשם אם • ואיך הוא אבר מאבריה • (פ)
 וחאם והבן משמות הצרוף • (פ"א) ולא ראינו מעולם היה
 להיות לה ארבעה גידי הנשה • עתה אם נשחט האחד
 ואח"כ האחר היאמרו שניהם או האחרון • והנכון ששניהם
 מ הרים והשחט עובר בלאו • (פ"ב) אבל לאוהם הנשרטים
 אין סבה • (פ"ג) והמדתה זה עם אשה ובהה (ויקרא כ)
 חלום בלי פתרון • כי הלוקח אשה ובהה • הנושא והנשיא
 שניהם בעלי דעת • (פ"ד) והזכיר זבח תודה שאם יעבור
 היום כלומר זמן אכילתו כמו בעל מום יחשב • ואובליו עונו
 ישא (ויקרא יט) • ונקדשהי בתוך בני ישראל • כשב
 וכרדד לכהנים • (פ"ה) אני ה' • הקים בלי שני •
 כועדי ה' אשר הקראו אורם בקראי קדש • אלה הם
 מועדי • אע"פ שגם שאר המועדים הם כועדי ה' השבתות
 לכה אלה הם מועדי • שהשבתות הם ימים קבועים לא
 יתחלפו

דרבו כמה טהמר בזהרה בעלי מומין בזה הפרשה של פעמים
 לא הקריבו • ה' לאכור הקקדש • וכ"ל לאכור השחיטה •
 וכ"ל לאכור זריקה למס • ומ"ש והזה לא ההנו מהם להזכיר
 על הקטרות • (ע"א) כהוא חייב במכרס אחר מכרס • ר"ל
 כדי לחייב בלגז את המסרס השני אחר המסרס הראשון שלא
 יאמר כיון שהמסרס הראשון כבר השחית כלי ההולדה ח"כ
 במכרס האחרון פטור היינו כן אלא שניהם חייבין • (ע"ב)
 כי הטעם קים • ר"ל הוחיל וטעם אכור הסרוס קים שהוא
 הגרמת הפסד המין ומכירת פריה ורביה אם כן הדין אסד ככל
 מקום בין בדרך בין בס"ל בין בחי האלם בין בחדש (ע"ג)
 והכסף להזכיר ומיד בן נכר וכ"ל ר"ל אין הטעם כמו שפירשו
 ב"ה שזו הזהרה שלא לקבל מן הנכרי בעלי מומין לקרבן אבל
 המימים הכסיר הכחוב לקבל • אלא כונה הכחוב בזה שאם
 יונאלו ביד ישראל מאלו הכ"ס המסורסים שיביאום מן בני
 נכר משלל אויביהם או יתנו במהנה או במחיר מן הגויס
 ח"כ"פ שלא סרסום ישראל בעצמם ובארנס עכ"פ הם אכורים
 לקרבן אבל כהנאה ולאכילת חולין מותרים • (ע"ד) כי התמים
 מיד בן נכר אינו קרב • ר"ל כי מה ב"ה הכחוב לאכור מיד
 בן נכר את הבעל מום והלא חפילו המימים אין רשות להקריבם
 הבן נכר בעד עצמו • קל וחמר הבעל מום שהוא אכור
 להקריב חפילו מיד ישראל כנרמו אדם מכס שנלמד מהין זה
 לאו מכס ולא מבן נכר • ואין טענהמן דרוש ממה שהיה לתת
 לישראל מגניו המלך לזרכי הקרבנות • ומהתנדבות המלך ויועזיו
 כי ישראל לא הקריבום בעד המלך אלא בעד עצמם כי זה
 היה מהנה המלך לישראל • (ע"ה) החת אמו • שגם האם לא
 השקט וכ"ל כי מ"ש החת אמו הורה הכחוב קיום גם לאם אחר
 הולד ו' ימים ח"כ בתוך ה' ימים אכור • לעשות גם את
 האם • שאם לא היה רטון כהכוב כן היה אומר שבעת
 ימים יביה בתיים או כיוצא בזה •
 (ע"ו) ובן יאמר על הגולד ולאשר במעי אמו וכ"ל ח"כ אכור
 מזה לשכות את ההרה כי שחיטה האם יפסד גם הבן אשר
 ברהמה (ע"ז) והטוען שנקראו על שם סופן וכ"ל זה ח"כ"ב
 שאמר כן בפירוש זה הפסוק (ע"ח) כי כמנ זה השם חתלתו אין •
 ר"ל הסס הנקרא על שם סופו הוא שבעת קריחתו אינו נמנח
 השם הכהו על הנקרא בן כמו ובגדי ערומים חפשיט • שעדין
 ענין הערומות אינו נמנח בן בעת הקריחה • וכן וטחי
 קמס • והוא עדין חטה או מין ח' ממתי כדגן • אבל שם
 שור ושם נמנחים על הולד בעודו במעי אמו כי הוא ב"ח
 בגוף וכ"כ • (ע"ט) ולמה ממתנין לקיבת מיתה עד שחלד •
 זה כחוב במשכה מככס ערכין פ"ח • באשה שהיא יונאה
 ליהרג אין ממתנין לה עד שחלד ויטב על המשבר ממתנין
 לה עד שחלד וכ"ל • והנה טעם בזה דכיון
 דנשקר לנפח גופא אחרניא כיה וחינה כגוף אמו • ח"כ איך
 אמרו במסכת חולין פ"ד שהוחט את הבכמה ומנח בזה בן
 שמנה חי לו מת או • בן השעה מת קורטו ומוליד את דמו • מנח
 בזה בן השעה חי טעון שחיטה וחיב משום אוחו • וזה בגי •
 דברי ר' מאיר • והכמים אומרים שחיטת אמו מטרתו והלכה
 כחכמים • הנה בזה סתרו דבריהם כי ליושבת על המשבר
 הולד הנשקר לנפח שמוהו גופא אחרניא ובבכמה בן ע' חדיס
 חי ועוד לדברי ר' שמעון שור' כמובא שם אומר חפילו בן
 מטרתו • ולא שנוהו • גופא • אחרניא

חמש שנים וחורש בשדה שחיטה אמו חלף חצר מאבריה (פ) והאם וכבן מכמות הנרוף • ואחר הקראו הבכמה בשם אם מזה נודע
 שחולד חצר ברהמה נקרא בן וחינו גוף הבכמה (פ"א) ולא ראינו משולם חיה להיות לה ארבעה גידי הנשה • גם זו
 הטענה לב"ה מכ דבריהם שאמרו שאם נשלמו חדיסו הינו נריך שחיטה אבל חלבו אכור • ואם לא שלמו חדיסו חלבו
 מוהר וגיד הנשה אכור ואחר שהוא חצר מאבריה למח אכור • גיד הנכה והיה נריך שחאמרו שהנפח גיד הנשה של הבכמה
 הספיק גם לבנה כמו שאמרו שחיטת אמו שמכרתו • וחינו טעון שחיטה (פ"ב) • אבל לאוהם הנשהיים אין סבה כ"ל
 אין סבה לאכור חילתם כי ככה אכור שחיטת בעקרה • עם הפרח ביום ח' היה כדי שלא להפסיד את המין • ואחר שנשחטו
 סרה הכבה כי הפסד לא יחכו • (פ"ג) והמדתה זה עם אשה ובהה • הלוקח אשה ובהה • הלוקח אשה ובהה • ככה
 הקס זה המצ' שהשקט באתרונה יאמר באכילה וכרב אומר שאין זה דמוי אמה כי אלו שניהם בעלי דעת ובחירה הסובב והטובה
 והנה אם חיה הטובה אנוכה היא פטורה מן הענש וישרף הכוב • לבד ח"כ איך חדמה לזה הבכמה השחוטת שאינה בעלת דעת
 ונשחטת בעל כרחיה • (פ"ד) והזכיר זבח תודה וכ"ל • ר"ל יפה נסמכין פשוות הללו לאוהרת • הקרבת בעלי מומין ללמד שגם
 זבח תודה אם יאכל אחר עבור זמנו יחשב כבעל מום • וכבר הזכיר האוהרה והענש בראש הפרשה ב' קדושים בעד אכילת שלמי
 נדר ונדבה אחר עבור זמנם • אמנם כדאן הדרך להזכיר שלמי תודה לקוד כי שלמי נדר ונדבה נאכלים לשני ימים וליה ח' •
 אבל שלמי תודה נאכלין ליומן • (פ"ה) חני ה' הקים בלי שני • ר"ל הטעם שהם במחיר לפיכך לכס לאלהים חני ה' לשוק
 הכבדסה

ההבטחה בשכר המצות להיות לכם למנהיג ולמשגיח בתמידות בלי הפסק כמו שאני קיים ונחמץ במציאות בלי שניי (פו) לכך פתיח במועדים במועד : ולא אמר במועדי כמ"ס בשבת כיוון השבת הוא קבוע מאת השם מימי בראשית ולא יתחלף. מיום אל יום אחר מימי הכריחה אבל ימי המועדים יתלל בכל ימי השבוע כפי טעלה היום לקדוה מימי הסדס : (פו) וכל הימים נוצרו וכו' : ר"ל כל שעה ימי בראשית נמנו לימי הכריחה בשביל שבכל יום מהם נעשה סדור טבעי מהש"ת לחלק אחד מחלקי המציאות אבל יום השבת שמונה מעשבת ימי הכריחה לא בשביל שפעשה בו חיות נוצר מן המציאות כי כבר ביום השני נגמרה המלאכה אלא יום השבת נוצר בפני עננו בצבור קדושתו שקדשו הש"ת לאות לקדוה עולמו שהוא טובע למציאות י"ת . (פס) וכאשר רצה להזכיר המועדים וכו' ר"ל ח"פ שכבר הזכיר השבת בנה שקדס בכמה מקומות : כהניש טעם למה שהזכירו אצל המועדים והוא יטן שנקראו כל הימים המקודשים מועדי ה' והשבת היא העדופה בקדושה אמכלס לכן מן הראוי להקדימה בראש : (פט) וגם כדי שיאמר ממחרת השבת ר"ל ועוד טעם אחר שהורך הכתוב להקדים זכרון השבת קודם המועדים והוא שצריך לומר בספירת העומר וספרתם לכם ממחרת השבת בכ"א הידיעה וידיעה ה"ל השבת חוסב לשבת בראשית שהזכר בראשית סדר מועדים . ואם לא יקדים זכרון השבת אלה תשוב ה"ל הידיעה (נ) וי"ל שח"פ יקרה מועד בשבת וכו' ר"ל ויש לתח עוד טעם אחר שאם לא יקדים זכרון השבת בראש סדר מועדים הפסד היינו סבורים שח"פ יפול המועד גם בשבת שהיה בהם מעשה אהל : לכן הזכיר השבת שח"פ יפול המועד בשבת היום מלמכה אהל עכ"פ בחסור : (נא) מקראי קדש . כחלפה הנועתי : כי בסמיכות הרבים היה ראוי לפזר עי"ן הפעל בשא מקראי כמו מן מוצר מבגרי בת יודעה יומן משכן ומכני עליון (נב) ולא נקוש לדברי המחזיקים הרפה וכו' ר"ל לרש"י ב"ה שהמנו ח"ת חוסם אלא חוסם שמדבר כנגד צ"ד הגדול כפי שהקבעו חוסם את המועדים מה שהעשו יהיה עשוי . לא נחוס חוסנו לדבריהם שהרי גם מלת חוסם כאלמר בשבת מועדי ה' אשר הקראו חוסם מ"ק חלה הם מועדי ג"כ חוסם ו"כמלת חוסם שבמועדים ח"כ יאמרו גם קביעות ימי השבת יהיו הלוי ע"פ צ"ד הגדול להעבירם ולהחליפם ליום אחר . (נג) ודי להם צחמרים בין מוידים בין סוגים וכו' : ר"ל די להם סלחות והם המאמר והיו נרין להם טענה אחרת כי כיון שהצ"ד יהיה

יהחלפו שיום אל יום (פו) לכך כתוב במועדים במועדים : (פו) וכל הימים נוצרו להעשות בהם נוצר אבל יום השבת נוצר לעצמו (פס) וכאשר רצה להזכיר המועדים הראוי להקדים זכר שבת (פט) וגם כדי שיאמר מכתבת השבת (נ) וי"ל שאם יקרה מועד בשבת לא יותר מלאכה אבל ואמר מועדי לשון רבים כמו את שבתותי השסורו (ויקרא יט) בכל מושבותיכם . בכל מקום . אלה מועדי ה' קרא השבתות מועדי ה' וגם המועדים שכל המחלל המועדים כאלו חלל השבת . (נא) מקראי קדש . נתחלפה הנועתי . אתם . אין הפרש בין זה ובין אחר דשבת (נב) ולא נחוש לדברי המחזיקים הרפה כי לא מפותח אנו חיים (נג) ודי להם באמרים בין מוידים בין סוגים . כי השגחה העדר המדע . בחדש הראשון (נד) ככתוב ראשון הוא לכם (שמות יב) (נה) בין הערבים . פירשתיו . ובחמשה עשר יום . מערב השני שכתוב בין הערבים פסח לה' השנה הנשי טו כל מלאכה עבודה לא העשו . רמז לשאר המועדים . דההה אבל (נו) כי לא יזכר בהם כל מלאכה (נו) ובפרשת כל הכבוד (לזכרים נו) לא העשה מלאכה (נס) בליכל כי החיד מלאכה אבל . והקרבנם אשה . הוכיף הזכר בפרשת פינחס (נט) והזכיר המוספין חוץ מספור ענינם שאם אין מוספין לא נחלל המועדים . ביום השביעי מקרא קדש כי בו ביום נהיה גם בקריעת ים סוף . והוא כיוון ראשון בנאות ישראל ואברת מצרים . כי הבאו אל הארץ . אחר בואם לארץ ולאחר הכבוש (נט) ולא נאמר חזקו . וקצרתם את קצירה . כל המנחות באות בארץ ישראל ומחוצה לארץ כהחדש ומחישן . מלבד העמר ושתי חלחם שחן באין בארץ הקדושה ומן החדש . (ק) גם מנחת בכורים שהיא באה בנדרה גם היא מהחדש אחרי הבאה העמר בדת בעלי מקרא . (קא) אבל ברעה ב"ה לא כן . כי אפילו מנחת קבאות אינה קרבה קודם שהי חלחם כי הם מנחת חרשה . וקצרתם . (קב) כשיקצרו אז חייבין . והנה קצירת העמר מצוה (קג) והיוצא כזה רשות . והבאתם את עמרה (קד) מלשון וחצנו מעמר (הלוי קכט) . חבור שבליים שיבוא מהם עשירית האופה . ראשית קצירכם . שקצרו בראשונה . והעמר מן השעורים .

לגא

מוידים זו מרד ופצירה לנוחן החורה ב"ה . ואם יהיו סוגין זה יעיד שקביעת החשבון ע"פ המולד והדחיות ח"כ להלכה למטה מסניי אלא היא סברה בדויה מלבס ולכן הפול בה השגג . והטעות מסבת העדר הידיעה . (נד) ככתוב ראשון הוא לכם . לכך אמר בכלן הראשון בה"ל הידיעה לרמוז למה שכבר התבאר בפ' בוא ח"פ שהוא חקש האביב . (נב) בין הערבים . פירשתיו ב"ה בוא ח"פ (נו) כי לא יזכור בהם כל מלאכה . ר"ל בכל המועדים חוץ שבת וזכור לא יאמר הכתוב כל מלאכה לא העשו אלא כל מלאכה עבודה . כמנח . שמאמר כל מלאכה יותר כולל ממאמר כל מלאכה עבודה . והנה בראשון ושביעי כל קג המנוח בפ' בוא הורה הכתוב בהם החר מעשה אהל בהוציאו במלת המעוט אך חסר יואכל לכל נפש מהחמה מהמר כל מלאכה לא יעשה בהם . ובמקום שלא הזכיר החר מלאכה אהל הזכיר במאמר כל מלאכה עבודה כמו בפסח כן בשאר המועדים בכתוב שוב : מזה למדנו החר מעשה אהל בכלל אמושים בלי עדפנות . האחד על האחר . (נז) ופרשה כל זכור וכו' ר"ל צמקו פ' ראה . באמרו שתי ימים האכל מנוח וזיום השביעי ענרת לה' אלוהיך לא מעשה מלאכה לא הזכיר מלת כל אלא אמר בלי כל כדי שלא תוכל באזהרה זו גם מלאכה אהל כי כבר בפ' בוא יוא מן הכלל בפרוש : לכן במקומות שדבר הכתוב כהם בלי זכרון החר מעשה אהל יחליף הלשון ויאמר כל מלאכה עבודה או מלאכה בלי כל . (נח) והזכור המוספין חוץ מספור ענינם צכו' ר"ל מספור ענינם נזכר בו . הפרשה והמוספין נכתבו לחוד בפ' פינחס והטעם שלא נכתבו במקום אחד כדי להעיר שאין קיוב קדוש . יומים האלו חלו על חמ"י הקרבת המוספין אלא הם נטוו לדורות אשילו בא"ס הקרבנות בראש וכו' (נט) ולא לאחר החלוק . ר"ל שאין צריך להמחין עד אחר האלוק . אלא אחר כשם הארץ מיד חייבים בהבאת העמר . וכן טעה יהושע מיד אחר עברס את הירדן כדכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מנות וקלוי שאללו מן החדש אחר הקרבת העמר . (ק) גם מנחת בכורים שהיא בזה בנדרה וכו' ר"ל כהנהגה בפ' ויקרא ואם תקריב מנחת בכורים לה' חביב קלוי בראש גרש כרמל שהיא מנחת היקוד מן השעורים מן החדש היוםה קרבת אחר העמר כי העמר מחיר לאכילה כל מיני הבבואות מן החדש ולהקרבת מן השעורים לבד כדעת בעלי מקרא (קא) אבל בדת ב"ה לא כן כי הם אומרים שמנחת בכורים הכתובה בפ' ויקרא הוא הוא בענמו עמר ההמופה האמורה בכלן וכן אמרו שקודם שהי הלחם אין רשות להקריב חוס מנחה מן החדש ואפילו מהשעורים . כי לדעתם שהי הלחם מחיר להקרבת מן החדש והעמר מחיר האכילה (קב) כשיקצרו אז חייבין . לכך אמרו כי הנבוא אל הארץ וגומר אמר וקצרתם כי חייבים להקריב מיד אחר הכנסת לארץ אם לא יפיה הזמן קציר אלא אחר כקנסם יאחר בגיע הזמן וכן אם הבוא היציר במנוח ולא יהיה יונא וצא פטורים . מהבאת העמר אבל עכ"פ חייבים לספור (קג) ר"ל חין הטעם כשיקצרו בענמם את הבואת הארץ אז הם חייבים להקריב העומר אלא קצירת העומר לבד היא וצוה שיקצרוהו ויקראו אהל שחר הקציר היונא חוץ מקצירת העמר חין חסד בין שיקצרוהו ענמם או שיקצרוהו אחרים עמרה וקצרתם את קצירתה הוא מנהג מסיבה לקצור כשעור הקרבת העומר ואינו מוסב לכל הבואת הארץ . (קד) מלשון וחצנו

מנחה

ולא פן החטים, שקציר השעורים קודם, שנאמר עד בלות קציר השעורים וקציר החטים. (רות ב) אל הכון (קה) הראוי להניף, והניף את העמר, אברו חבטנו ו'ל מלמד שהוא מונף ונאכל לזכרים ולנקבות שכחונה, כנובר בפרשת קרח וזה לך הרומת כהנם (צמדבר יח). כי אלו היו קרשי קרשים וקרשים קלים מונפים מה הברל בניחם. (קו) ואין לטעון באשם של מצורע שכתוב והניף אותו והוא קדש קרשים, כי האשם מטעה שנוקד דמו הוא קדש קרשים ולא כמו החטאת שהיא בעת שחיטתה. (קז) וכבר פירשתי ענין זה (קח) ולא הזכר מלת כבוד בעמר, ולא אצר והניף את מנחת העמר, (קט) ומנחת בכורים היא מנחת יחיר, ואינה באה אלא אחרי הבאת העמר כדי שהאכל הגוהרת לכהנים, כי כתוב ולחם וקלי וכרבל לא האבלו, וגם מנחת הקנאות, והעמר מתיר אכילת החדש בין השמיבין שעורים, ולהקרב השעורים בלבד, והתבטח ב'ה שהם הושבים כי עוסקים בעניני יציקות ובלילות וקטיצות ובהנפות ובסיר הקוניהם. (קי) אין נכשלו כי העמר הוא מנחת בכורים, (קי"א) נאשים הנו רבנן כיון שהחשיכה יום טוב של ט"ו בניסן, אבר להם המצונה (קי"ב) בא השמש, אומרים לו הן הן שלש פעמים, מל זו, אומרים לו הן, קופה זו, אומרים לו הן, אקצור, והם אומרים לו קצור, שלש פעמים על כל דבר ודבר, וכל כך למה, מפני הביתוסין שהיו אומרים אין קצירת העמר בכוצאי יום טוב אלא בכוצאי שבת בראשית, לפיכך היו אומרים שלש פעמים להודיע לכל שאחר יום טוב היה נקצר העמר, (קי"ג) ואחד בשבת ואחד בדרו היה העמר בא בשלש באין ובשלש בני אדם ובשלש קופות ובשלש בגלות, כיצד היו עושין שלוהי בית דין, יוצאים בערב יום טוב ועושין אותו (קיד) ברובות בביתבר לקרקע כדי שיהא נוח לקציר, וכל העירות המכונות לשם כרובכות לשם כדי שיהא נקוד בעבך גדול, קצירתו ונעורו בקופות הביאור; לעזרה, שנאמר והבאתם את עבר ראשית קצירכם אל הכון, ולרברי חכמים היו חוכמים אותו החלה וזרין בבורדן ולקחין, היו (קטו) מהבהבין אותו באר כרי לקים בו מצוה קלי שנאמר אביב קלי באש, (ויקרא ב) (ק"ו) נהגוהו באביב, ואביב היה מנוקב כדי שיהיה האור שולט בכלו, שמחותו בעזרה וזרחה כשבת בו, (ק"ז) נהגוהו בדיחיים של גדושת, שנאמר נרש כרבל (שם), והוציאו כמנו עשרון שהוא כמנפה ביג' נפה, שנאמר והעבר עשירות האופה (שמות יד) והכאר נפרה ונאכל לכל אדם, בא לו לעשדון ונתון שכנו ולבנותו שנאמר ונהר עליה שמן (ויקרא ב), יצק ובלל הניף והניש קצין והקטיר, שנאמר והניף את העמר, ורהבה הגדול שהיו משערין ביג' נפה שהיה משנה שלא היה פתוח או יורד, ובין העמר ובין מנחת הבכורים לא הכירו, אף אחרם מפני הביתוסין, והניף את העמר לפני ה'לרצונגם, להוית לבם לרצון לפני השם, כמדת השבת, כל מדת דכמין בה"א פתח, השבת, בה"א הודיעה, והיא שבת בראשית (ק"ח) והטעון כל השנה בלאה שבתה נשתבש, (ק"ט) כי לעולם מחרת שבת הוא מכלל שבעת ימי מצה, (ק"כ) ולא נחפש איזה שבת הוא בכאמר ובפירושם לכם כמחרת השבת, א"כ פירש לך הבהוב מתי יבא העמר ואיזה יום יונף משבעת ימי מצה, (קכ"א) והנה קדם והזכיר השבת, ויפה אמר רבנו יוסף דרואה (קכ"ב) כי השבת ידועה במענה, כמו בהון הים ביבשה (שמות יד), (קכ"ג) זמה שמען השוב אליו מענתו, איזה יום טוב הראשון או האחרון, אחרם מבתר יומא טבא, והנה יה"ש לא הזכיר בימי הפסח לא שבת ולא שבתין, ואנה ישיבו ידעיה ה"א השבת, (בג"א), והנה הזכר שבתין בראש השנה זמכה ושבת ויום הכפורים, והנה לא הזכר שבתין כי אם בראש השנה וסכות וסכות ויום הכפורים וכפי רבדיהם היה ראוי להיות זכר שבתין כ"י הפסח (קכ"ד) והאומר בפסח יהושע שאין ראיה ממנו לפי

מעמר, שטענו חלומה חבור שבלים בקצר אחד, ולא כמלמד צ"ה שיהיה מלשון והעמר עשיריה האופה כמו שיבוא הרב דעמס לקמן ויטעון עליהם, (קה) הראוי להניף, ר"ל לכך צא הכון בה"א כדעשה שהרנו אל הכון הכשר לעבודת (קו) ואין לטעון בהשם של מנורע וכו' ר"ל למה שאמרו חכמינו שכל מונף הוא קדשים קלים לא יוכל הכוונן לטעון כנגדם שהם המנורע כחוב צו והניף אצ"פ שהוא קדש קדשים, כי הויה החשובה שהאשם מונף בעודו חי וכשעה ההכנה עדין הוא חיינו קדש קדשים וגם אחר הכתיבה קודם זריקה דמו שהרי נתון הכון מדמו על הנוך אץ במטהר ועל בכוות ידו ורגלו הימניות והוכך המנורע עם סדס לביתו והוא דרך קול: ומשעה זריקה דם האשם אז הוא קדש קדשים (ק"ז) וכבר פירשתי ענין זה: בפרשת מנורע (קה) ולא הזכר מלת צפור בעמר וכו' מזה טענה לב"ה למה שאמרו שהעמר כחומר כחן הוא עלמנו מנחה בכורים הנאמר בפ' ויקרא והלא צו הפ' לא הזכר מ"ה בכור ולא קרא בשם מנחה (קט) ומנחה בכורים וכו' ר"ל הנאמר בפ' ויקרא היא מנחת יסוד כשאר מנחות גדבה של יחידים האמורות שם: והעמר הוא חובה והוא ממנחת הכבוד וה"כ אף יהיו שניהם ח' (קי) אף נכשלו וכו' ר"ל אחר שמחבירים בקבלת שבת כל כרטי ודקדוקי מנוחה כמו שהפליגו לספר גם בעסקי והקובי העמר ה"כ החמה אף נכשלו וגםמה מהם הלכה שמה שהוא מבוחר נגלה מן פסח הבהוב כי העמר זולת מנחה הכפורים והם אמרו שניהם ח' (קי"א) באמרם הנו רבנן וכו' זה כחוב במסכת מנחות כר"ד (קי"ב) צא השמש: דרך שאלה שאל המנוחה לקצור והומר לבני העירות המומדים עליו האם צא השמש' פעמים לכל שאלה וכן משיבין ג' פעמים, ולמה שואל המנוחה על כל דבר ג' פעמים ומשיבין לו ג' פעמים כדי לבטל דעת הביטויים ולכוונת מלב כעם שמחרת השבת חיינו מחרת שבת בראשית הלא הוא מחרת יום טוב: (קי"ג) וא' בשבתו' צחול וכו' ר"ל בין שאל י"ו לניסן בשבת בין שאל צחול היה צא העמר גם בשבת כמו צחול כי העמר דוחה את השבת (קיד) כריכות בעמור לקרקע: ר"ל כורבים וקורבים ראשי שבלים מלוא הצנור בעודם קמה קודם הקצירה: (קטו) היו מכהבנין אותו בחורי פי' עמן חרוך חורבין וקולין אותו באש (ק"ו) כתבנוו בצבוב וכו' הוא כלי של נחשת מנוקב שמובד קליח קולין בו: (ק"ז) נחנכו בריחיים של גרוסות, שאין טוחנות דק אלא עבה שאם יטחננו דקה ויפה יעברו הכובין של קלפה כנפה עם הסלת, ומלת גרוסות מענין גרוסין של פול בלשון המשנה, ועל שם זה נקראת גרש כרשל (ק"ח) והטעון כל השנה מלאה שבתה כשמש: הכוונן הוא סעדיא גאון וגם רש"י אמר כן ממחרת יום טוב הראשון של פסח: שאם היה אומר שבת בראשית חי אהם יודע חיובו, וכרב אומר כהטעון זה טעה כי כיון שהכבוד הביא פרשת העמר אחר הג המנות בסמוך הנה כוליענו שהעמר יהיה ביום ראשון לשבוע כהון ז' ימי מצה (ק"ט) כי לעולם מחרת שבת הוא מכלל ז' ימי מצה: ובכן בעלה טענה כי כל השנה מלאה שבתה אחר שדע שהנפח העמר הוא בחון ז' ימי מצה: (ק"כ) ולא נחפש חיוב שבת הוא וכו' בין שחול השבת שקודם הנפת העמר בכלל ז' ימי מצה בין שחול השבת הקודמת להנפת השבת חון מן ז' ימי מצה כגון שחול יום יד' לניסן שבת חון לנו לחפש בזה רק שיהיה מחרת השבת בכלל ז' ימי מצה (קכ"א) והנה קדם והזכיר השבת: ר"ל בתחלת ענין המועדים וזוהיה ידעיה ה"א השבת מוסבה אל השבת שהזכיר קודם ענין הפסח: (קכ"ב) כי השבת ידועה במענה וכו' ר"ל כי שם שבת הוא מוסבם בלשון ההורה לשבת בראשית ובשביל היות ענינו כודע לא הנרך לפרש הלא אמר סחם כי כמך למה שזכר בסמוך קודם הג הפסח, וכמוכר בחון הים ביבשה (ק"ג) שאמר הים סחם ולא פירש חיוב ים הוא כי כבר הזכיר בתחלת הענין שהוא ים סוף לכן צא בה"א הדעת שזכיר למה שאזכיר לעיל: (קכ"ג) ומכ שטען חשוב טענתו אליו וכו' ר"ל מה שטען הפיתומי כנגדנו שכל השנה מלאה שבתה הנה זו הטענה חשוב על עמנו.

על עמנו כי אנחנו נשאל לו היום יום טוב אם נכפור מיום
 טוב הראשון שהוא י"ג לניסן או ממחרת יום טוב האחרון ר"ל
 ממחרת שביעי עננה שהוא כ"ב לניסן. (קכד) והאומר צדקה
 יבוא עליו ראיה ממנו וכו'. כי לפי דעת בטני מקרא
 פסח יבוא על במוצאי ערב ולמחרת הכסח שהוא יום ט"ו
 לניסן ספור ואכלו מהבואה חדשה כלכהיב וירכלו מטבור
 הארץ ממחרת הפסח מנוח וקלוי וזה כוונתו חת דעת ז"ה
 שאומרים שהפסח צ"ו לניסן לכן ח"י מן ז"ה אמר
 שאין ראיה מפסח יבוא וכו' והרב משיב לו שא"כ למה
 נכתב זה הענין אם לא נלמד ממנו ועוד שלפי דעתם עשה
 יבוא על כלל הכתוב הבל החדש קודם זמנו וא"כ ה"ך לא
 גנבו הכתוב. (קכט) כן אמרם פסח ה' ופסח ישראל.
 ר"ל כן גם מרוב דקדק ברחוק הפסח יבוא סוחר לדעת' עד
 שהכירו לומר שני פסחים הם כסח הכס ופסח ישראל.
 כי פסח ישראל יום י"ד ופסח הכס יום ט"ו הנה מאמרם זה
 ג"כ בטל: והבכרת הביאם לומר כן בראותם כתוב מפורש
 בפ' מהי ויסעו מרעמבם צדק הראשון בט"ו יום לקדש
 ממחרת הפסח. כי זה הפסוק יולח שמחרת הפסח הוא
 יום ט"ו לניסן ובו ביום אכלו יבוא וישראל מן החדש וזה
 יספור דעתם שהנפת העמר ממחרת יום טוב הראשון שהוא
 צ"ו לניסן לכן הוכחו המקרא מפסונו ואמרן שפסח יבוא
 שהוא פסח הכס הוא יום ט"ו ומחרת הפסח הוא יום י"ו ובו
 ספרו ואכלו מטבור הארץ. והנה גם אב"ע טען על הגאון
 ז"ה. כי פסח ישראל הוא פסח הכס ואין כדל ביניהם:
 (קכו) ולא נקרא פסח כי אם פסח הנשחט: א"כ ליל ט"ו
 לבד שבו נשחט וזה הפסח הוא נקרא פסח. אבל מחרת
 יום ט"ו שהוא יום ט"ו בניסן הוא נקרא מחרת הפסח: בין
 פסח ישראל בין פסח הכס הכל שוה: (קכז) כמו שחתם
 דבריו ביומו: ר"ל בסוף ענין המועדים בזה הפרשה מ"ה
 דבר יום ביומו מלמד שאלו הקרבנות הן חובות היום ואילו
 אם לא ימנע להקריב העמר קרבן היום טוב להקריב ביומו:
 (קכח) נכפלה מהחנה וכו' כי מנחת שאר העולות עזרן אחד
 לכבש החזה, וזוה שני עשרונים, (קכט) ונראה לי שגם
 שמו באל וכו' ר"ל חצי הכהן ככפלה האר, (קל) על כן
 נהפך יוני, כי לא נכפלה אלא בא כדרך שאר המוספין רביעית
 ההין לכבש, אבל השמן לא נכבש שעורו צבאור כי ס"ך הכתוב
 על המבין שיקב מכפלה המנחה להיות גם שמו כאלו,
 (קלא) לפי שהן הגרמה. ר"ל לפי שהעמר צראשון
 לספיר'ומה הלחשבה השבועות הן הגרמה והסבה להקרב
 אלו הקרבנות האמורות בזה הפרשה שהן קרבין בשביל הקרב
 הכתובה ואין מן המוספים של מועדים לכך נזכרו הנה.
 וסוף מאלו הקרבנות עוד יש בהם מוספי יומים והם נזכרו
 בפ' פינחס עם מוספי שאר המועדים. (קלב) כאלו בנות
 היום אינו דבר נוסף. לכן אמר עד עתה היום הוא בין
 שיהיה נמנע העמר להקרב בין לאו. ובין בזמן הבית ובין
 בגלות הואיל והיג' עתה כיום הותר הקדש. (קלג) וסדר
 המקראות יוכיח. שכי סדר הכתובים כן הדר זמני קביעות
 הימים כי בראשונה זכר הפסח וזג המנות ואחריו הסמין
 מנחת השבת. (קלד) מוכיר האחד בענינו, כמו שבאין
 בזכר קרבן העמר בענין העמר ומוסף היום שהוא המוסף
 בקבוע לשבעת ימי חג המנוח אשר יום הנפת העמר אחד
 מהם יזכרו בכלל המוספין בפ' פינחס: וכן בשבועות.
 קרבן שתי הלחם נזכר בכלל ומוסף היום לשם, וכן משנה

לפי שבמקרה הקדש, א"כ מה ענין להוכיחו הכתוב, אם
 אינו עקר ללמוד ממנו, וכפי דעתם עשה יהושע ע"ה שלא
 בדין, (קכט) כן אמרם פסח ה' ופסח ישראל, (קכו)
 ולא נקרא פסח כי אם הטה הנשחט, והאמת עזרת ואינה
 בעזרה, ועשיהם ביום הניפכם את העמר כבש המים, קרבן
 טל יום ולא קרבן העמר, לכך אם אידע רעב ברעב שומרון
 וגם כשמתה ויובל קרבן הכבש אינו מהעכב, (קכז) כמו
 שחתם דבר יום ביומו, ונכתבו שני עשרונים, (קכח)
 נכפלה מנחתו מכל מנחות של מוספין בעבור שזח היום מהיד
 הבואה החדשה לאכילה, ושתי הלחם מתירין המנחות
 בחב ואה החדשה לבית המקדש, והנה יוספו בעבור
 הוספת הברכה להבואה (קכט) ונדאה לי שגם שמו כפול,
 כדי שיבלול השלח, (קל) ע"כ נאבאר ינו, ולא נזכר
 כהמוספין לבר קרבן העמר ושתי הלחם (קלא) לפי שהן
 ההגדמה, ולחם וקלי וזרמל לא האכלו, יש מן
 חכמינו אומרים החתיו, כל מיני זרעונים, והראיה שלהם
 בשכב וכפיה וכלי יוצר וחטים ושעורים וקמח וקלי ופול
 וערשים וקלי, (שמואל ב' ו) וזה קלי השני הוא נזכר
 לשאר זרעונים, וקלי, כמו קלוי באש (ויקרא ב')
 וזרמל, הדר והרטיב, עד עצם היום הזה, (קלב)
 כאלו בנות היום אינו בדבר נוסף. והוסף לומר עד
 הביאכם ללמדך שאם אידע שרפון בזרע ושנת בצרה ולא
 הזכר העמר הואיל וזא יזמן יותר החרש: חקת עולם
 לדורותיכם בכל מושבותיכם. אן ההתר לבר בירושלם
 בזמן שבית המקדש קים אשר הונף בו העמר אלא בכל
 מושבותיכם: ומפרהם לכם ממחרת השבת. שב לבאר
 צדק ממחרת השבת יגיפנו הכהן: ומחרת השבת בכלל
 שבעת ימי מצה: (קלג) וסדר המקראות מוכיח, שבעת
 ימים מצות האכלו: והקרבנות אשר לה אחרי כן ממחרת
 השבת. ונראה כי אחר הנפת העמר והקרבנות העולה
 חייב לספור, וכל אלו ראויים כבקר: וכל יום שיש בו
 שני מוספין (קלד) בזכיר האחר בענינו: וכן מעשה יום
 הכפורים: ומזירת בלשון העברי לא יאמר כי אם במחרת
 יום או מחרת לילה. מיום הביאכם את עמר התנופה.
 (קלה) ויונף אז ההיה הספירה, (קלו) ואין לשעון על
 שכתוב מהחל חרמש בקמה, כי כמיהו מהחל התרומה
 לביא בית ה'. (ד"ת ב' לא) ומה שאמר בעלי הקבלה
 מיום הביאכם יכול יספור ויביא ביום שני ואימתי שירצה
 יקצור ח"ל מהחל חרמש, וכן פירשו יכול יספור ויביא ביום
 שני ואימתי שירצה יקדים לקצור תלמוד לומר מהחל חרמש
 בקמה. י אינך דשאי להחל חרמש אלא כיום הספירה:
 הגה חם עצמם אמרו במסכת מנחות (פרק יוד) כיצת
 העמר לבוא מן הקרוב. לא כזר הקרוב לירושלם (קלז)
 מביאין אותו מכל מקום מארץ ישראל. ודבנו יפת ז"ל
 אמר: לא אמר הכתוב מהחל חרמש בקמה החל לספור
 חמשים יום: והואיל ותחלת השבועות יום ראשון יתכן
 שיהיה העמר נקצר קודם בימים אפילו שבוע: (קלח)
 ויש טעם לרבריו, כי כן אמר החל לספור שבעה שבועות
 ואעפ"כ רואה אני את דברי רבי טוביה השעזיק שאמר
 כי דין הוא שיהיה העמר נקצר ביום מקרא קדש שגם זה

מצות

יום הכפורים נזכר בראש פ' אחרי מות, ומוסף של יום בפינחס, (קלה) ויונף אזי הספירו ר"ל מ"ה מיום הביאכם את
 ע"כ לא שיהיה קיוב הספירה משה הבואה מצערב כמו שאמרנו ב"ה, אלא הספירה היתה מעת ההנפה שהוא ביום, (קלו) ואין
 לטעון על שכתוב מהחל חרמש, ר"ל שלשון החלפה לא יבוא חמיד על האמת שיהיה כרנון בו מרוב החלפת הקריה אלא
 יאמר גם ע"ד מעבר לזמן קרוב אחר החלפת הדבר, והעד מהחל התרומה לביא בית ה' אסול ושבוש ואחר, וא"ך יתכן שברג
 החלפת הבאת התרומה יאכלו וישבעו ויחזירו (קלז) מביאין אותו מכל מקום וכו' הנה מאמרם זה סותר למה שאמרנו איך
 ראוי להניף חרמש אלא ביום הספירה, כי שם במסכת מנחות פרק י"ד אמרו מעשה שבה העמר מגנות צריפין ושתי הלחם מנבקע
 טין סובר, וצריפין געין סובר כן שמות מקומוה והם רחוקים מירושלים הרבה כמו שכתבו הם וא"כ נקצר אז העמר כמה ימים
 קודם יום הספירה (קלח) ויש טעם לדבריו וכו' כי אלו אמר הכתוב מהחל חרמש חספור חמשים יום אזי בהכרח היינו
 חומרים כי קצירת העמר דוחה את השבת ושכחו שאמר שבועות הנה אם יביא נקצר העמר אפילו ששה ימים קודם ההנפה
 ע"כ הוא נקצר בכלל השבוע הראשון: (קלט) וכיוצא זה רבים במנות: עדותות את השבת וקוב שלא להעבירין מיומן כגון העולה
 ופסח

פצות השם (קלט) וכיוצא זה רבים במצות : והזכירו
 ב"ה אי מהחל הרמש : יכול יקצור ויפפור ואימתי שידצה
 יביא : ה"ל מיום הביאתכם : אי מיום הביאתכם : יכול
 יקצור ויפפור ויביא ביום : ה"ל שבע שבתות המצות :
 אימתי אהה מוצא המימות בזמן שאהה מוצא מבערב : הא
 ציצר קצירה וספירה בלילה והבאת ביום (קמ) ונראה
 לי שאמר הכתוב שבע שבתות המימות : להודיע כי מאמר
 שבעה שבועות הן שבועות של בריאה ולא שבועות בנין
 ימים : והצרך לומר המימות בעבור שאמר הפירו המשים
 יום : (קמא) ואין יום החכשים משבע שבתות אע"פ שהוא
 צמנה : כי אמר הפירו חכשים יום : (קמב) זמ"ם מסחרת
 גוסף : כמ"ם מטרם שום אבן על אבן (קמג) וקצת
 חכמינו ז"ל אמרו : המימות החפץ בו שנפסד השבתות
 הבאות מסחרת השבת : ולא נניח שבה שהבוא אחר
 מחרת שבה בלי שלא לפסד אותו עד שתהיינה שבע
 שבתות עולות לבנין : (קמג) והמביא שנה המימה
 (ויקרא כה) אינה ראייה : דק ולא אין לביא ביום המים
 (יוטע י"ד) נכון הוא : (קמד) והנה ב"ה פירושו שבה
 ראשונה יום טוב : זשבת האחרונה עבועה שביעית וזה
 ברוב דחקם : (קמט) עד שאחר מהם בורה הביא כמותו
 רוכבים על שלשים עירים ושלשים עירים : להם (ספטיס
 י"ד) : ואיך ירבה זה עם זה : ובמקרא לא נמצא שבע
 בשם שבת : (קמו) כנו שנמצא ועיר פרא ארם יולד :
 (היובל) : ועל עיר בן ארזות : (זכריה ט) : עיר
 ועיר : (אכהר ח) : (קמו) ואין יוציא השבת עם באי
 רשעה (מלכי כ יא) שבע רק שבת : כאשר נהבאר :
 (קמח) וכל המקרא כשיבוא לשון על לשון ימצאו שניהם
 בענינם : וזה גרין איני צריך באור : הכפרו חכשים יום :
 זשבת וספרהם לכם מסחרת השבת : וכשבועות שבעה
 שביעות הספר לך : לכן סופרים ימים שבועות ושבתות :
 כי זה מצוה עשה : אבל וספרה לה (ויקרא גו) דוכה
 אינו כן : כי עיר אם נראה דם סוהרת ספירתה :
 כמשיכוהים הביאו לחם : האל"ף בדגש : (קמט) וכן לא
 דאו (חיובלג) : לחם תנופה : (קנ) לחם ולא קבח :
 הנופה : כונף לשם : (קנא) ואמרו ב"ה אחר שהי הלחם
 ואחר לחם הפנים לישון ועריכהן בחוץ ואפיהן בפנים :
 זאינו רוחות את השבת : ולא השבת בלבד אלא אפילו יום
 טוב : (קנב) שנאמר הוא לבדו יעשה לכם : (שמות יב)
 (קנג) ואמרו שהי הלהם נלושות אחת אחת ונאפות אחת
 אחת : (קנד) וארך כל הלה שבעה שפחים ורחבה
 ארבעה : ונבחה ארבע אצבעות : (קנה) ואני המה
 שיהיה שעור כזה מאת עשרון : והוא מאכל יום אחד :
 שנאמר והעבר עשיריה האופה הוא : (שמות יד) והרבה
 הפרשים יש בין שהי הלחם ובין לחם הפנים : שיה קרש
 נאכל לזכרים ולנקבות שבכהונה ובכל מקום : ולחם הפנים
 קרש קרשים נאכל בזכרי כהונה לבד : ושהי הלחם חמץ
 ולחם

וכפסוק ומוכפי כל המושדים : א"כ גם מזה קצירת הכמר
 יהיה כמוכס כשיחול יום ט"ו לניסן ביום ראשון לשבוע שיש
 בו שבתות מלאכה יהיה נקדד בו ניסן כי זה מחפני חמים .
 (קמ) ונראה לי שאמר הכתוב שבע שבתות
 המימות וכו' ר"ל שאמר הכתוב כן להודיע שהשבועות הן
 שבועות הבריאה שהתחלת ספירתם מיום א' והמימות הן
 והשלמתן יום שבת ואין הן שבועות מיום אל יום : (קמא)
 ואין יום החכשים משבע שבתות וכו' כי ז' שבתות עולות מ"ט
 יום א"כ מלה על בזה המקום הוא על כולל שהרצון הספרו
 גם את יום החכשים אחר שהספרו שבע שבתות המימות :
 (קמב) זמ"ם ממחרת נוסף וכו' והיה ראוי לומר עד מחרת
 השבת השביעית : וכן היה צריך לומר נוסף שום אבן :
 (קמג) והמביא שנה המימה וכו' ר"ל מפרש א' מן ב"ה הביא
 לראיה פסוק ואם לא יגאל עד מלאכה לו שנה המימה :
 שזה הנאמר בכלן שבע שבתות המימה הרצון בו שבועות
 המימות כי הספרון לא יכול ששבתות כי הם שבועות :
 ולקח זה המפרש ראיה מזה שאלו השבועות הן מיום אל יום
 ואין הן שבועות הבריאה לכן אמר המימות : והרב אומר
 שאין מזה ראיה : כי אם הדרך לומר המימה להודיע שהיא
 שנה מיום אל יום ואינה שנה הבריאה מניסן או מחברי אלה
 מיום המבר והקנין עד תום שנה בלי חסרון יום א' וגם להביא
 שנה המעוברת : אבל בכלן אחר שאמר וספרהם לכם ממחרת
 השבת כרי טלע שהוא שבוע הבריאה : א"כ לא נשאר רק
 שיהיה מאמר שבתות הטעם בו שבתות ממש ולכן הוסיף בציור
 במאמר המימות שהיה כל שבוע שלם בספירתו בשלום
 ובסוף יום השבת כמנהג שבועות הבריאה : וכן ולא אין לכוון
 כיום המים : נכון הוא להאמר בו המים שהשלמתו בשקיעת
 החמה כמנהגו בימי הבריאה ואיננו מעת לעת : אבל כיום
 ההוא של יחודע לא שקע בהשלמת היום הטבעי כפי מנהגו
 בשש יום : נשאר הימים אלה כיום ההוא נראה גדול מהכרוץ :
 (קמד) והנה ב"ה פי' שבת ראשונה יום טוב וכו' ר"ל וספרהם
 לכם ממחרת השבת פירשוהו ממחרת יום טוב ושבת האחרונה
 ר"ל השבת השביעית פירושו מלה השבת שבוע כמו שהגם
 הנקלוס על עברת שבועתא שביעית : וזה מרוב הדחק כי לא
 טלה בידם לפרש גם השבת השביעית יום טוב שאין בכלן
 שבעה מושדים בו שבועות ואין יום טוב קודם יום החכשים :
 (קמט) עד תאחד פהם בזה וכו' זה אבן צורה שאמר : וזה
 שטס פירושים בפסוק אחד : והנה שלשים עירים ושלשים עירוש
 להם : שרטנו בזה כי בפסוק וספרהם לכם כתיב ממחרת
 השבת שהוא יום טוב : ובפסוק עד ממחרת השבת השביעית
 הוא שבוע : וכן עירוש הא' חמורים וכו' עירוש : והרב אומר
 ואף ידמה זה עם : כי משרש שבת לא נמנע במקרא טיק יא
 השבוע ששם שבת : (קמו) כמו שנמנע וכו' משרש עיר נאמר
 לעיר מושב ולחמור : (קמז) ואין יוצאי השבת צאי השבת
 שבוע וכו' כי שם במקומו נחבאר ממאמר הכתוב שהוא שבת
 ממש ורינו שבוע ופירושו כי יחודע חלק : את היום שלם
 משמרו ומשבת לשבת הן חכמי המסורה האתם באים ורנני
 המשמרה האתם יוצאים וכן תמיד היו מחלפים המשמרות
 אחת יונאה ואחרת באה חסיה לשמור את משמרת ביה כ' על
 חת"ך שלא ישמוד איש עליו ויכרגו : א"כ אין לב"ה תועלת
 מפסוק צאי השבת לסמוך עליו שיקרא השבוע ששם שבת : (קמח)
 ר"ל פי ב"ה אמרו שמאמר ממחרת השבת ושבע שבתות וכן ממחרת השבת השביעית חז"פ שלשון א' אמנם הם חלוקי טעם כי
 השבת הראשונה יום טוב וז' שבתות ושבת השביעית ענינם שבוע ואמרו כי הוא דרך לחות הלשון ר"ל לשון טפל על לשון כנו
 שלשים עירים וגו' חמור חמורותם כלתי חמור כמו שהביאו זה חז"ע ורמב"ן : והרב טוען שכל המקרא כשיבוא לשון
 טפל על לשון ימנעו שני הענינים משרש א' כגון מדמן חדומי : כפי אכזיב לאכזב : ושקרון חקקר : אבל משרש שבת לא נמנע
 טעם שבוע : (קמט) וכן לא ראו : וכן ד' חלפין דגושין : ב' שוכדו בכלן : והג' ויביאו לו את המנחה : פ' ויבד
 ד' ויביאו לנו כיד אלהינו הטובה עלינו : נחמיה (קנ) לחם : ולא קמח : מלמד הכתוב שלחם אפוי היו מביאים
 את שתי הלחם א"כ לישון ואפיהן בחוץ : ומנגד הרב נב"ה בזה : (קנא) ואמרו ב"ה א' שהי הלחם וא' לחם הפנים : זה
 כתוב במסכת מנחות פ' י"ח (קנב) הנאמר הוא לבדו יעשה לכם : ממשמע שאמר לכם : כווצאו הדיוק שלכם יעשה ולא של
 מקדש : (קנג) ואמרו שהי הלחם נלושות א' א' וכו' דייקו זה ממש שני עשרותם יהיה החלה האחת מלמד שלושות
 א' א' (קנד) וארך כל חלה ז' טפחים וכלו : זה כלו כתיב בפ' יא במנחות : ושם ר' יוחנן אומר שלא הטעה
 זדד' : יכו : ור"ל שלא הטעה בין שהי הלחם ובין לחם הפנים בשעור ארך ורחב : והקרנות שהן הגבה שהי פלחם זדד' ולחם
 הפנים יהו' סימן : פי' חרבו י' טפחים רחבו ה' טפחים : וקרעותיו ז' אצבעות וכן זדד' : (קנה) ואני המימה שיהיה
 שער

שעור כזה מאלו עשרון תמיהה הרב בעבור ששמו שטור גדול
 הנמות לשתי הלחם שהרי לחם הפנים שהיה כל הלחם מן
 ב" עשרונים שמוכו י" טפחים א"כ כיה נריך שיהיה שתי הלחם
 קני השיעור מזה ה" טפחים והם שמוכו ז" (קנו) החלה
 תהיה עשרון , ר"ל שאמר התייבב בל" נקבות בל כפי החלה
 שהיא נקבה ולא כפי הלחם הנזכר בזה הפסוק כי לחם פול"ל
 זכר , ואע"פ שלא נזכר כאן חלה , הנה החלה הוא הלחם ,
 והרגון מן שני עשרונים מלת התייבב שתי חלות כל חלה מעשרון
 ח" (קנו) והשאר משעור העשרון , שלא יהיה השאר חוץ
 מקמח העשרון אלא מלוחו העשרון עמנו , ומ"ש עד חמנהן
 הטיב וגו' ר"ל שלא אמר הכהן שמן התייבב ולא אמר החפינה
 הטעם בזה שאמר לישחן נריך שהחמנה הטיב והח"כ החפינה
 כי כבר פן נלושות חמץ ומה נריך לומר חמץ החפינה אם לא
 כוון הכהן להורות זכ (קנח) שאמר הרבן ראשית הקריבו ,
 וכס נאמר ולא המזבח לא יעלו , מכלל שהשאר והדבש הם
 אסורים להקטרה על המזבח אבל בהקדשה כשרים (קנט)
 כי כהן ואם תקריב מנחת בכורים , וזו המנחה היא מן בכורי
 השעורים והיא מותרת להקדשה מזה הקריב העמר , כי קציר
 השעורים קודם מן קציר החטים (קס) כי יזכיר ושני כבשים
 וגו' שהם לזבח שלמים , לכן הקדים כבשי העולה מן הפר
 ושני האילים כדי להבדיל בין אלו שהם קרבן הלחם ובין מוסף
 היום אשר ב"פ פינחס כי שם שני כרים וחיל ח" וז' כבשים
 ההריבס וגם חין שם שלמים ולא כפי דעת ח"ב וקנה מן ב"ה
 שאמרו שטיבס ח" (קסח) וב"ה אחר שהניפו הכבשים חיים
 וכו' אמר הרב זכר הוא האמת וזוהי שב"ה אמרו שאלו שלמי
 נזבר הן קדש קדשים מני"ט הכהן קדש יהיה לה' , וכפי דעת
 ב"ה הם קדשים קלים לפי שהם מונפים (קכב) ונשכחה
 מי שאומר וכו' זה ח"ב"ע שאמר וז' ואחר שהקטרה שלמים
 ביום הג שבוטות והוא יוס מקרא קדש הנה מותר להקטוב בכל
 המועדים הפך דברי הגדוקים , והרב מראה שבוטות שהן ראוי
 להקטוב מן החוב אל העובר' (קכג) כי מקרא קדש יהיה לכם ,
 זה באור למ"ש וקראתם שרגון בו הקראתו קדש בשביחה
 מלאכה ולכן אמר אחריו כל מנחת עבודה לא תעשו ולא
 כחוליה עושה ח"ב"ע שלכלם נאמר בכלל מקראו קדש (קכד)
 בשביחה חג שבוטות , ר"ל ששביחה חג שבוטות אינה הלוייה
 בתחיל הבאה שתי הלחם והמוסף הוא ה' מנוה לדורות בין
 זביות במקדש קים בין בגלות , ה"כ מאמר חק"ז עולם וכו'
 הוא מוסב אל הקרוב שאמר כל מלאכה עבודה לא תעשו ולא
 אל הקרבן (קכס) כנגד שזכר בחדש הראשון , ר"ל קרא
 חלש השרי חלש שביעי בצרך לחלש ניסן שהוא נקרא ראשון
 לחלשים ולקביעות המועדים אע"פ שהשני יחשב ראש השנה
 לשמטות וליובילים (קכו) שנקרא היוס כן לזכר הרועה , ר"ל
 שהיו מריעים שועה בין בקול בין בכלי שיר כדי להזכר לפני
 השם כדכתיב והרעותם בחגגות וזכרתם לפני ה' (קכז)
 אי גנוחי וכו' פ' הונחת קול כעין שועל כך פי' בעל הערוך ,
 והיא הנסה זו אחר זו שקוראים מותה ג' שברים וילולי הוא
 הרועה כשעור ב" הקיפות של ג' שברים ותקיעה היא בהמשך
 הקול כמה שיכול וילולי ענין יללה שהוא השמעת הקול בכאב
 הלל (קכח) שתקיע' השופר היא מעוררת וכו'
 ואפשר שהיתה הרועה בשופר כדי לעורר למזבח אבל
 חין זידנו קבלה אמתיה , הלא הראה חיד
 הודו גם ב"ה שלא ידעו חיות הרועה אם לאמח או ליללה
 לכן חין לנו בזה חלש בגלות כשלא נעשה הרועה בשופר ,
 (קכט) והאבדתי , שירשתיו בסוף פ' אחרי מות , (קל)
 כי שבת בראשית שבת לה' , לכן בשבת בראשית אומר את שבתותי
 חשמרו בכנוי המדבר בעדו כי השם קדש אוחו כיום והבדילו
 משאר

ולחם הפנים מצה ילחם הפנים מהחדש זמיהושן , ושתי
 הלהם מהחדש בלבד : ושאר אפנים נהבארו בכפר ציות :
 מלת התייבב י (קנו) החלה היתה עשרון : (קנו) והשאר
 משעור העשרון : חמץ האפינה : עד חמנהן היטב כי חמץ
 גלושות : ולא היה עולה על המזבח לא כללן ולא מקצתן ,
 (קנח) שנאמר קרבן ראשית הקריבו אותם (ויקרא ב)
 לכך אמר בכורים לה' , שההא ראשונה להקריב לכל
 המנחות , ובגרא לנחות שהן מן החטים , (קנט) כי כתיב
 ואם הקריב מנחה בכורים , (סס) ושתי הלחם מן החטים ,
 שנאמר בכורי קציר חטים , והקרבתם על הלחם שבעה כבשים
 הקדים הכבשים מן הפר והאילים , ואין ככה בכל המוספין ,
 (קס) כי יזכיר ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים , וזה
 המוסף אינו לעצם היום כי אם בעבור שהי הלהם , וזה המוסף
 זולת המוסף הנזכר בפרשת פינחס , והוא חובה היום ויתקדם
 בהקדשה , על הלחם , עם הלחם , וכן על לחם הבכורים
 הגופה לפני ה' , על שני כבשים , להוציא שבעת כבשים שאינם
 בהנפה , ושני הכבשים יניפם חיים , והם לכהן לאכלם ,
 ותנופת הכבשים כתנופת הלויים , (קסא) ובה"א אחר שהניפו
 הכבשים חיים שוחטין ומפש טולוקח חזה ושוק מכל א' משניהם
 זבניחן בצד שתי הלחם ומניח ב' ידי מלפני ומניח הכל כאחד
 במזרח במקום התנופת מולד ומביא מעלה ומריר ומקטיר
 האמורים , והבשר והלחם נאכל לכהנים לאותו היום , וכן הוא
 האמה , שאינו מקטיר רק החלבים ולא הבשר , ואינם
 קדשי קדשים רק קדשים לזכר , לפי שהם טינפים , (קסב)
 ונשתכש מי שמען שמה ראה לשחוט בימי המועדים :
 לפי שאלו שלמי כציה , וקראתם בעצם היום הזה מקרא
 קדש (קסג) כי בקרא קדש יהיה לכם : ובקרבכם את
 קציר ארצכם לא תכלה פאה שרץ , הוסיף לאמרו שלא תאמר
 אחר שהזבא משרה זה לחם הבכורים לא יונח ממנו פאה ולקט
 ושכחה , חקה עולם בב"ט לרורותיכם , (קסד) בשביחה חג
 השבוטות , וידבר ה' וכו' דבר אל ב"י וכו' בחדש השביעי
 באחד לחדש וכו' וידבר , לא נאמר כן , בפרשת שבוטות לפי
 שהיא סמוך בענין העמר , בחדש השביעי , (קסה) כנגד שזכר
 בחדש הראשון , זכרון הרועה , ובמקום אחר יום הרועה
 (במדבר כט) (קסו) שנקרא היום כן לזכר הרועה , וי"א
 בעולם ישראל במלכותם יום הרועה , ובגולה זכרון הרועה ,
 והרועה הזכורה ביום הזה הוא הלל ושבת לשם , כמו וכל
 העם הריעו הרועה גדולה בהלל (מזרח ג) כי לא הזכיר
 הגהוב שופר או חצוצרה , וי"א יתכן שיהיה בשופר , כי
 היו מכריזים שבאו ימי ההשוכה ואחריהם יום הכפורים , ולא
 נמצא תקיעת הרועה בימי המ' עדים כי אם בחצוצרת של כנף
 ולא בקרן היובל , כנזכר וביום שמחחכם , (במדבר יד) ,
 והנה ב"ה אמרו לא ידעין הרועה כאי ניה , (קסז) אי
 גנוחי גנוחי אי ילולי ילולי , הילכך עברין הרועה ותקיעה
 ושלשה שברים , (קסח) ובודאי שתקיעת שופר היא בעוררת
 לבות בני אדם , וגם יעורר זכרון מן הנדה שהיה בקול
 שופר , גם יזכור האדם יום הרין , כמו שרובו משל הנבואה ,
 ושמע השומע את קול השופר ולא נזכר , (יקחאל ל"ג) ,
 ואמר בזולת זה אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחררו , (עמוס ג)
 אך בעשור לחדש השביעי הזה , דרך קצרה כי לא הזכיר
 דבר אל בני ישראל , כי נזכר ענינו בפר' (אחרי מות) , אך
 מעוט , שכל המיעדים אוכלים ושותים ושמיים , אבל בעשור
 לחדש השביעי שחענים , שנאמר ועניתם את נפשוהיכם י יום
 הכפורים הוא , אע"פ שבכל יום מועד בתוב לכפר עליכם
 (פינחס) אין יום הכפורים כמוהם , כי איתה הכפרה בשגנת
 היום עצמו , אבל כפרת יום הכפורים בכפור ענינת כל ימות
 השנה לכך נקרא יום הכפורים , וענינת הוא הצום , כנגד
 עניתי בצומנפשי , (הלויס לה) והנה בעניני נפש ושביחה
 החמר המתאוה בדברים הכלים , יתגבר החלק המשתוקק
 בדברים הקימים , וכל מלאכה לא תעשו , גם מזה נאמר ההשמיש , כי הנבדל לזכרון יבדל מעסקי זה העולם , כי
 כל חנפש אשר לא תענה , הענה , מהבנין הרגוש פעל שלא הזכר שם פועלו , וכל הנפש אשר העשה כל מלאכה , לחיב
 לגר , שער , שלא נעזבו לעשות מלאכה או לאכול , והאברתי (קסט) פירשתיו , שבת שבתון הוא לכם ועניתם , הוסיף לומר
 כדי להבדילו בחקת עולמם והזכור בערב מערב עד ערב , שבתכם , (קט) כי שבת בראשית שבת לה' , והשבות בעריבת
 חמץ

המה ער שקיעת ניצוצי החמה לא שישאר הלך מהשמש. ועם ראשית זה הערב ישאר המא. וכל ערב זכור במצות ככה ומשקיעת ניצוצי החמה נקרא ערב שני. הוא שכתוב בין דערבים. ואמר אביה ומקטירים לה' עולות בבקר בבקר ובערב ב' ערב (ל"ב ז"ב) וידבר ה'. דבר אל בני ישראל וכו' בחשטה עשר יום לחרש השביעי. כמו הפסח (קע"א) רק נחלפו בסוף וכן בקרבנם נפרדו. והקרבנם אשה לת' עצרת היא. כי יום שמיני הוא חג לעצמי. עצרת היא. שהיו נעצרים לפני ה' יום אחד בבית המקדש לשמוע דברי הורה. כענין דוא כי היה נעצר לפני ה' (שמאל ח כח) אלה מועד ה' אשר הקראו אורם בקראי קרש. להכליל גם י"ח ימים במועדי ה' ובקראי קרש ואין בכללם שבירת מלאכה. והוסף להכיד אשה כדי לבארו. עולה ומנחה. ולא אמר בעולה נסכים ולא בזבח מנחה ולכד זה מזה. כיצא בו את נשמי העזו ואת הקוהי השמרו. (ויקרא יח) שהשמירה והקטיה לפנייהם. וכן דגן בחורים וחירוש ינובב בהולות. (זכריה ט) החב הוא זבח שלמים. (קע"ב) של צבור ושל יחידים. גם השבח בשם זבח. ולא זכר החטאת והיא באה הרה אשה. דבר יום ביומו. כמו חרש בחרשו (במדבר כח) והבטם מה שהקבע בכל יום. שאם עבר היום במל הקרבן. בלבד שביתה ה'. (קע"ג) ראייה ברורה שלא נקראו המועדים שבת. (קע"ד) ואבד זה כי לא הזכיר בשבת והקרבנם אשה לה'. ובלבד כהגויהם. (קע"ה) שנאמר איש כהנהגת ידו. (לזכריה יז) ולא הזכיר באלה מנחה ונסך. דרך צדיקה. (קע"ו) וזכר בבקום אדר. אך בחשטה עשר יום לזרש ובשביעי באבכם את הבואה הארץ שב לבאר בבה יקמו דבניה. נה שאנד בהחלה בהמשה עשר יום לזרש השביעי וזה דג רמכות וכו' כמו שכבאר ולקחתם לכם וכו' ובידט טוגן הנשה עשר יום לזרש הוא זמן אסיפת דהבואה. הרעו: בשקל הכינו (זכריה כז) והם מעני דהבין. שברון. הוא שאמר כל בלאכה עבודה לא יעשו. ולקרבם לכם. (קע"ז) כמו ויקחו לרם איש מה (כמות יז) והלקיחה לאפנים בלשון העברי. כי אקח מעד. (הליט טח). ראוהי לקחתי מיכר (משלי גח) : וליקח נפשתי הכם. (ס יא) : לוקח לו קלון : (כס ט') : וברחית הלקיחה באהר מהאכרים הבוא בכוארה. מה יקח לבך : (איוב טו') : והקח אגני שמן בניהו : (ס"ד) : ויקח בידו שני לוחות אבנים (שמות לד) ואין כל לקיחה ביד כאשר הבינוהו הרוב. (קע"ח) ועור פירש ביום הראשון לכדו. והנה טעם דפירש שיקחי הדברים המזכים לעשיה כבית. וכתוב בעזרא ציו הרר והביאו עלי זיה וכו' לעשיה סכות ככתוב. (נחמיה ט'). (קע"ט) ואין כתיב בהורה עשית הסכת ונא נחלפו כקצת המינים הנזכרים בהורה. (קפ) ואל יקח עלך שאמר פרי עץ. כי טעמו מעץ פרי. לכך אמר כפיה בלא וי". כי הכונה בכפיה ולא בפדי. וכן והטם בצד עיניה. (מלכים ט). בדמעית שלישי. (הליט פ). והזכיר זה כי יזכיר אולני סדק. ובפזת המדיש. היא עץ דדר. או יהיה עץ הרר הוא הגזר בעזרא עלי זיה (נחמיה ח) כמובן יהיה כויה חורו. (הושע יב) זיה רענן יפה פרי האר. (ירמיה יא). (קפ"א) ובלת פרי כמו כסעף פארה. (ישעיה יז"ד) (קפ"ב) והחזיקים בו רפי הרעה. ופירשו עין עבית. כמו מעשה עבות. (שמות כח) (קפ"ג) ואמרו שהוא ההרס. (קפ"ד) וטענהם ועלי הרם ועלי המרים ועלי עץ עבות. (נחמיה ח). וטעו בנקוד. (קפ"ה) כי עבות זה כמו חחה כל אלה עבותה ויקראלו. ובאו כמו מן ארום (ראשית כה) אדונה. (במדבר יט) : איום (הבקוק ח) איומה (סירו) ועדיב נחל לא הזכרו בעזרא ושם נאמר עלי הרם. והזכיר שם עלי זיה ועלי עץ שמן. ושמהתם לפני ה' אלהיכם (קפ"ו) כמו ושירת בהגן (לזכריה יז) ואותו דח: יהיה טבעת ימים. וי"ם

מחאר ומי בראשית כמה של ברח בו כוכ נולד וקבעו לאות לשמו לזכר חדוש העולם שממנו יעלו לידעוהו י"ה שהוא היסוד שכלל הלוי בו. חבל יום כבור וזכר ימי הכפירה אש"פ שנקראה שבת או שבחון הוא בעבור שביהמו לכן יחס הכחוב את יום הכפורים לישראל במהמר שבהם. ובשמה אמר שבת הארץ. כי שם שבת נאמר עליוהם על צד הספוק לכן נחבארו במלות הסמוכות אלס. חבל שבת סתם הוא נאמר בעלם וקדימה לשבת בראשית. וכוח שם של הורה לא ישק מנחאלו וזלה מה שקראו ככתוב. לכן לא נוכל לקרוא שאר המועדים שבת. זו טענה לב"ה (קע"א) רק נחלפו בסוף. כיום ז" של סכות הין בו שביחת מלאכה. וכן יש חלוק בקרבנם כי כרי חג הסכות ביום ראשון יג' ובכל יום הולכים וחסרים. חבל מקצר קרבנות חג המועד בכל הימים בעבור שזה (קע"ב) של נכור ושל יחידים. שלמי נכור בחג הסכות על שתי הלחם. ושל יחידים. הם כגון שלמי חג של ליל כסל להכול הגזים והטף. וגם קרבן הכסח שגם הוא נקרא זבח. ולא זכר שפירות המוספים והם נכללים במלה אשה לה'. (קע"ג) ראייה ברורה של נקראו המועדים שבת. גם זה המהמר. טענה לב"ה שאומרים במהרה השבת הוא מקרת יום טוב. כי אחר שאמר מלבד שבתות ה' מכלל המועדים אינם שבתות. (קע"ד) ואמר זה כי לא הזכיר בשבת והקרבנם אשה לה'. ר"ל שלל זכר בענין שבת הקרבת מוסף שבת לומר והקרבנם אשה לה'. לכן אמר מלבד שבתות ה' ללמד שאם חל המועד שבת מוסף שבת ג"כ חובה וקודם ממוסף המועד. (קע"ה) שנאמר איש ממתנת ידו. וסם נהמר. ולא יראה את פני ה' רוקם : שחיו כל איש הבא לראיון לכד את ה' ממתנת ידו הם שלמי נלד או נדבה או הולד וזכר מהנות כלה. (קע"ו) וזכר במקום אחר יב' שלת לך באר ככלמי נלד ונדבה טעוין מנחה ונסך : וכן בעולות נדבה. דהייב סם ועשיהם אשה לה' טולה או זבח לפלה נדר או נדבה הו צמועדיכס וכו' (קע"ז) כמו ויקחו לכם איש מה : ר"ל מזו הלקיחה בשביל להקריב זבח פסח : וכן בכלן ולקחתם בעבור עשית הכפה ולא כתיבה מזה בכני טעמה לקחה ולהפוש בידים ההרוג ולולב כמו שבידו כ"ה. (קע"ח) וטוד פירכ ביום הראשון לכד. גם מזה טענה לב"ה שכתוב אחר ונקחתם לכם ביום הראשון לכד : ואלו יהיה זו המנוח לקחת בידים ההרוג ולולב וכדס וצרפה ז' ימים כמו שאמרו הם הל"ל ולקחתם לכם שבעת ימים. (קע"ט) ואין כתוב בהורה עשית הכפה. וזלת מ"ש ולקחתם. נכס שאלו הדברים בשביל עשית הכפה. ח"כ הגהמר בעורח לעשות סכות ככתוב מוסף לפסוק ולקחתם. (קפ) ואל יקח עליך שחמר כלי טץ : ומן השרי לא יעשו ככה. וההרץ לזה כי הוא מקרא הכין ונריך לפרש מטץ פרי כמו שכתוב הרב הדומים לו. והעד שאמר ככות המרים בלי. וי"ה המוסף כי ככות המרים הינו מין שני וזלת טץ פרי אלה הוא באור לו. (קפ"א) ומלת כרו כמו מסעף פתרה : ולפי זה הירוש אינו הסוף רק הוא כסדרו והטעם ולקחתם פירות טץ כדר לעשות ככה. (קפ"ב) והמחזיקים זו רפי כדעה. ר"ל ב"ה המדגישים את ל"ה של כדר ומכרשים כרי כדר. באולנו כלל ימות הפכה הוא אחרוג שלא ימים מעשות פרי הכה הם בזה חלושי הדעה כי טעו בצדקוק שאם יהיה ענין לירי יהיה שראו דור וכו' הדיעה יבוא שבהם חבל זה כקמץ וזכרו כדר. (קפ"ג) ואמרו שהוא הכדס : שלקך נקרא הכדס טבות ללעסם לפי ששפיו קלועים כעבותה וכחבלים : (קפ"ד) וטענהם ועלי הדס וגו' שסם הזכיר לחוד גם עלי טץ טבות דרי להם טענה שטץ טבות הוא זולת הכדס. (קפ"ה) כי טבות זה כמו הסת כל חלה טבותה. שכולל מזה הסם ע"מ פעול כקמץ וברבות הכוונות לנקבה או לרבים והסך. כקמץ טבות : חבל מטעה טבות הוא ע"מ פעול. : (קפ"ו) כמו והמחה בחמך. שהמחה בזה כתב באכיפת הגרן ויקבב וזכר החבואות כהלוה ולא בלקיחה הד' מינים כן האחרוג והכאר : (קפ"ז) כמו הארון וישראל יושבים בסכות. ענין קביעת לירי ולא

ולא שיהיה החיוב לשבת חמיד בסכות בלי יציאת חוץ לעסקיו .
 (קצט) כי רוב ימיהם יושבים בסכות לפי שאין להם חלק בארץ
 ישראל לכן לא זכר הכתוב הגר בחיוב ישיבת הככה , אבל
 הדן אחד לגר ולאזרח , (קכט) והנכון להניח עובדי ימים
 ופולכי נחיצות , שהם פטורים משיבת הככה ולא יתחייב עליהם
 שיחלדו מדרכם לכן אמר כל האזרח ר"ל מי שימנע במדינה ,
 (קג) כי כן חתוב כי בסכות הוכרחו וכו' נתן הכתוב הטעם
 שהיטיב בסכות אחר יציאת מנרים ולא אמר כי בעין כנכתי
 עליהם , (קצא) והמורה כנגד השלחן , גר ה' נשמת אדם ,
 ר"ל אצ"פ ספק בצרפת חלוק הזכיר שמן המאור ומלוח
 עריכת הכרו' חז' הוסיף להוסיף בלחן קדי להסמיכו בסוף הימ' .
 המקודשים ולעשורו הקדמה לנווי מטבה להם הפנים ומכפר
 חלותו ומערכתיו ואזכרה הלוכז וזמן עריכתו אשר עדין לא
 נסבארו , והטעם בהמיות ענין המורה לענין השלחן לפי
 שהם קרובים וסמוכים בענין ההדמות לגורם העולם הכולל
 שהם כנגד העולם האמיתי כמורחו במעשה המעשה ועוד יש
 טרף ויחס ציניהם במצבם כי המורה כנגד השלחן מורה
 צדקו ושלחן צדקו זה כנגד זה , והטעם בהמיות שמן זית
 לזר הממיד בסוף ענין המועדים לרמוז טכנות מנות השביתה
 צימים המקודשים היא כשכיל שיהיה האדם כנוי מעסקי הכלי
 העולם זמן לחת חלק לשבועה שהיא נשמת האדם המשולה
 לזר כדכתיב נר ה' נשמת אדם שגריך האדם צימי חלדו
 להאיר נר האדם טרם יכבה ועד אשר לא התקד השמש
 להגיע לקנין שלמותה בהשכל וידוע את צוראה עד שתזכה
 להעלות נר המיד באור בני מלך חיים אהדי הפרדה מן הגוף
 נסוב למקורה אשר חלבה מעם , הנה הרמז הנפלא כי נר חמיד
 במורה הכורה עם היונה מנוה מעשה מעבודות המקדש עוד
 יש בה הוד רזגמלא לנשמה הפלוגה שהיא ג"כ כהורה כמו
 שלמו הורה חו"ל לצוראה בחמשה דברים מ"ט ר"ו ר"ה מלאה
 ט"ז ר"ה ר"ה יושבה זנה , והוא להנה צנוה כהועלת השמש בעולם
 וכדועלת הנה במשקן : וכן יש להם דמות בענין השביעות כי
 כשש היא יכול הקדש בחוד הגוף בעל שם פחות והיא שביעית .
 וכן השמש מכון באמנע אחר השנה ככבי לכה ט"ס מכון נכ"ל
 מכון . וכן המורה בשלח ז' נרות . ובאמנעוה אורה יראה
 אור הכה וכתבתי צבית ה' לעבוד עבדתי ולעריך לחם הפנים
 בשלחן ה' מערב צבת לערב צבת שהיא . "כ אר' השביעית : ומעורר'
 זכרון חדש העולם וידוע השם , הנה יפה נכמכו כרשיות הללו
 זו אחר זו , וכן הטעם שסמך אחר זה מעשה הכופר בן האשה
 הישראלית להכרחו כחיותו ענינו היותו מן הרשעים בחשך ידמו
 הפך השלמים הכוללים באור ה' שעליהם אמר
 שבע"ס . וארח צדיקים כאור ננה : ועל הכסול
 הכולך בחשך אמר דרך רשעים באפלה ל"י ב"י .
 (קצב) וי"ל שהנשיאים הביאו שמן כדנה ר"ל במעשה
 המשקן לכן נכחו הכרך הכתוב להזכיר שנית כדי להורות שהיו
 השמן לדורות מהל נבור (קג) והכתוב שם חקת עולם וכו'
 איננו מושב אל ויקחו אליך שמן זית כי לפי זה הפירוש מאמר
 ויקחו אליך שמן זית איננו מנוה לנבור כי אם לכל אדם
 אשר ידבנו לבו כשהר נדבת מעשה המשקן כמאמר ויקחו לי
 חרותה (קג) גם הוסיף על המורה הטובה וכו' ר"ל
 העשייה פ"י בללל מזהב עכור עליה ידליקו ויעריכו הכרות
 גם לדורות צבית עולמים שלא יהיה ממחכה אחרת , וזה
 סוחר דעת ב"ה שאמרו שביית שני היו משתמשים במנורות
 ברזל ואמר בן עזרא שישו כן בשעת הכרך על פי הכתובים
 (קג) ואין לה מלה דנית מן הקל מנחי הלמ"ד ר"ל שיבוא
 ועוד יש שהי מלות וחנית אח המלקוח . וכן ועשיית עטרות
 וכן ועשיית ואלו סומכים על קריאתו ' אחר (קג) ומן צני הקהתי וכו' שהיו ממונים לאסוף לחם הפנים זה מורה שמלת
 ואפית הוא ע"י צווי לזני לוי הממונים לזאת המלאכה (קג) כבר ידעת מה שבארהי בענין זה ' צפ' הרומה במעשה
 השלחן שהכמים הרב לחקון השלחן ולמערכת לחם הפנים עליו לפי דעת צ"ה כדי שיאחר מקום פנוי לסדור הכלים על
 השלחן כמו שראית שם לא שישכים הרב לעשור הכמות הגדולה שכתב צ"ה לכל חלק (קצא) גם מנחתי הערה מדבריו הנשיאיר"ח
 נראה שגם דעת רבנו ענין היה כדעת צ"ה (קג) והאמה שהי זרהה וטפה דעת רבנו יפה שהאמה טפה טפחים כדעת
 ר' יונה , שארך השלחן וי"ד טפחים ורחבו ה' טפחים ולא כדעת ר' מאיר שהאמה טפה טפחים כמובא במכנת מנחות
 פרק י"א וא"כ הורת צ"ה טפחים (ר) כשעור שני חלקי הורת ר"ל שני טפחים עליו הורת
 ושליש הורת . ופני טפח נשאר פנוי עד חצי רחב השלחן וכן כהני רחבו האחד כאשר הראה צורה
 (רח) ויש

וי"מ וחנניהם , לשון ככובכי יסובבו בבית ה' בשיר והלל ,
 מלשון יתנו ויבועו בשכור (חלום קו') בסכות השבו (קפו)
 כנו הארון וישראל יושבים בסכות (כמחל ב' יח) כל
 האזרח בישראל , י"א לא הצרך לצוות הגרים (קפת)
 כי רוב ימיהם יושבים בסכות . (קכט) והנכון להוציא
 עובדי ימים והולכי נחיצות : כי בסכות הושבתו את בני
 ישראל , אמר ר' דוד הנשיא ז"ל כי ישראל ישבו בסכות
 בצארתם מארץ מצרים מפני שאהרו לשבת במדבר סיני .
 וזה יותר נכון מאמרו שהשם הפך לישראל בעננים . (קצ)
 כי כן כתוב הושבתו את בני ישראל . וזה זכר ליציאת
 מצרים , ונהאחרה מצוה זו עד זמן חשרי אולי כפני שאו
 החלו לעשות סכות מפני סבת חקור : גם בכל הימים היו
 להם טרדה מהוד הבואהם : עכשו הואיל והבואהם
 בפנים יושבים ושבתים בככות . כי יברכך ה' אלהיך בכל
 הבואהך ובכל מעשה ידך והיית אך שמח . (דברים יז) .
 וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל . כי הפרשיות
 שי מעלה הן אזהרות לכהנים : אבל מועדי ה' לכלם באחד .
 לא יחד בהם בני אהרן , וידבר ה' וכו' צו את בני
 ישראל ויקחו אליך שמן זית זך : הוסיף להזכיר עוד כעבור
 בני זכור לחם הפנים שהוא ערך בשלחן ה' . (קצא)
 והמורה כנגד השלחן . גר ה' נשמת אדם (משלי כ) (קצב)
 ויש לומר שהנשיאים הביאו השמן נרבה : ועתה צוה השם
 שיקחו ישראל משל צבור לדורותם : (קג) והכתוב שם
 חקת עולם (פ' הנהו) הוא עונה על ההרלקה .
 (קגד) גם הוסיף על המורה המורה כי לא יתכן
 בחלופה , והזכיר אהרן לברו ובניו בכללו , ואפית , הטעם
 מלדע : (קצה) ואין לה מלה שנית מהקל כנחי הלמ"ד .
 ואפית , הטעם בצווי : (קנו) ובן בני הקהתי מן אחיהם
 על לחם המערכת להכין שבת : ושבת אורחם שהם
 מערכות : (קנז) כבר ידעת מה שבארהי בענין זה , לא
 שנשייתו ברעת ב"ה בשעור החלות , אלא כפני שהב' זב
 מספר קערות וכפות וקשוות ומנקיות ואי אפשר שהיו בלי
 צרך , ע"כ פירשתי הפרשה כמו שידעת : (קנח) גם
 מצאתי הערה מדברי הנשיא ירדמחו אל , לכן אזכיר הנה
 דברי רבנו יפה ז"ל . ועליך לבחור הנכון , אמר החכם :
 אך השלחן שתי אמה ברחב אמה . (קנט) והאמה שתי
 זרחה וטפח , א"כ יתכן שיהיה כל חלה (ר) בשעור שני
 חלקי הורת : . הושמנה שש החלות בשורה אחת ושש
 החלות בשורה האחרת בארך השלחן כי יביא לכל אמה ג'
 חלות וישאר הטפח : וברחב השלחן ישאר פן החלה
 שלישית הורת וחצי טפח , וכן מן החלה שבנגדה : והיתה
 בין שתי המערכות מקום להיות הקערות וכפות וזולתם :
 אלא הם דבריו . (רח) ויש לחמוה שיהיה שעור החלה
 משני עשרונים כל כך מעט . (רצ) ואשר אמרו ב"ה כי
 אך כל חלה עשרה טפחים ורחבה חמשה טפחים וגבהה
 שבעה אצבעות : גמצא כדבריהם יוצאה החלה מן
 השלחן ארבעה טפחים שנים טפח ושנים טפח : כי אך
 החלה על רחב השלחן נהגו : . (רג) ואף שאמרו
 בשתי הלחם אך כל חלה שבעה טפחים . והיה ראוי
 להיות זאת לפחות שנים עשר . אולי שתי הלחם מפני
 השאור

צווי הכפוך מלרע אלא בלא וי"ו ועם וי"ו יבואו חמיה מלעיל
 אבל יש סגולה בקריאתן כי והיית לקריאת בן אשר בעני פטיון
 וכן ועשיית ואלו סומכים על קריאתו ' אחר (קג) ומן צני הקהתי וכו' שהיו ממונים לאסוף לחם הפנים זה מורה שמלת
 ואפית הוא ע"י צווי לזני לוי הממונים לזאת המלאכה (קג) כבר ידעת מה שבארהי בענין זה ' צפ' הרומה במעשה
 השלחן שהכמים הרב לחקון השלחן ולמערכת לחם הפנים עליו לפי דעת צ"ה כדי שיאחר מקום פנוי לסדור הכלים על
 השלחן כמו שראית שם לא שישכים הרב לעשור הכמות הגדולה שכתב צ"ה לכל חלק (קצא) גם מנחתי הערה מדבריו הנשיאיר"ח
 נראה שגם דעת רבנו ענין היה כדעת צ"ה (קג) והאמה שהי זרהה וטפה דעת רבנו יפה שהאמה טפה טפחים כדעת
 ר' יונה , שארך השלחן וי"ד טפחים ורחבו ה' טפחים ולא כדעת ר' מאיר שהאמה טפה טפחים כמובא במכנת מנחות
 פרק י"א וא"כ הורת צ"ה טפחים (ר) כשעור שני חלקי הורת ר"ל שני טפחים עליו הורת
 ושליש הורת . ופני טפח נשאר פנוי עד חצי רחב השלחן וכן כהני רחבו האחד כאשר הראה צורה
 (רח) ויש

השאור הרחיבו: (דל) מי יתן וגירע לצדקה: (דח) על השלחן המזור שהיה מצפה זהב טהור וכן אמר דמורה המחורה (רו) והבן זה ונתח על המערכת לכונה זכה לא פירש הכרוב שעור הלכונה שהיתה בצד כך מערכת וכו' אמרו שני קמצי לכונה בשני הבויבין: כי רבלי שבו הלכונה קוראים אותו כן והיתה ללחם לאורה, שהלכונה לברה נתנה באש המוכח: ציום היבת וערכנו: אשר הקמרת הקמרת והדלקת הגנות (רו) שנאמר לשום לחם חם ביום הלכותו: (שמואל א כח): מאת בני ישראל: כי רית עולם שלא יעובדו כי הצא ברכה לכל ישראל: והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו (רס) יהיה י ואת ברית לחם הפנים לאהרן ולבניו ואכלוהו י לחם הפנים גאכל ליוכו י שאם לחם תורה בן קל וחמד לחם הפנים שהוא קדש קדשים (רט) והאופדים שהיה גאכל בששה ימים לא דברו נכונה: וראיהם כי אם לחם הפנים המופדים: (שמואל א כח) ואין פירושו כמו שחשבו רב פירוש שכלבר לחם הקדש לא היה לחם חול כי אם לחם (רי) שהוא מוכר ביום שיושם המזור ואפילו היה ראוי לתרו לך אינו מוסר עתה דברי התנצלות (ריא) וכבר פירשתי במקומו: וי"ל והיתה ר"ל כל הלה וחלה יוצא בן אשה ישראלית (ד"ב) כמו אל תאיר לרב כהר (מטל כה) וכן יצאו אנשים בני בלעל (דברים כ"ג) בתוך בני ישראל בפרהסיא: (ר"ג) או יהיה ב"י בתוך המורה פ"ם. בן איש מצרי (ר"ד) לא היה מור שלישי: שנאמר בנים אשר יולדו לחם דור שלישי (דברים כ"ג) (רט"ו) אי יחכו לאביו שהיה בופר בן בופר וינצו במחנה: קורם זכרון הישראלי (ד"ו) כמו ויבו האחד את האחר (שמואל ב' י"ד) (ר"ו) ובא הישראלי: כמו יום הששי (ראשית א') וקוב: כמו נקבו בשלוח (במדבר א') שפירש ובאר הים ית"ש וי"א מלשון יקבחו אורתי יום (איוב ג') לשון הרעה תהיה: ועם אמו שלמית. הוברה שלא היתה ראיה היא שהנשא למצרי: ויניחוהו במשמד (ר"ח) כמו ויתן אותם במשמד (ראשית מ') לפרוש להם לשון באורי כמו ואת פרשת הכסף (אסתר ד') (ריט) והאומר בששה

חלה	ב	ג	טפח פנוי	טפח פנוי	שלישית
	ז	ח	אחר	אחר	
טפח	ז	ח	טפח	טפח	שלישית
טפח	ז	ח	טפח	טפח	שלישית

(דח) ויש לחמוה וכו' כי זה כנגד המורגש שהיה החלב כל כך קטנה הכמות משני עשרונים שהם מאלל שני ימים ליום אחד (רז) ואשר אמרו ב"ה וכו' כבר זה גלו כחבאר בפרשת תרומה כנה הם הגדילו הכמות יותר מדלי עד שלח כשאר דיוט צינחים אלא שני טפחים לכן הרב גם לא הסכים לדעתם בשעור הלחם (רג) ואף שאמרו בשתי הלחם י' טפחים גם לזה יש לחמוה להם כיון שמערכת ח' לחמו שעור שתי הלחם י' טפחים היה תן הראוי שיהנו ללחם הפנים יב' טפחים לפחות כי הסלה שלו בכפל וחולי הרחיבו שעורו של שני הלחם בצבור ביותר חמץ שהוא מתרבה ומתנפח (רד) מי יתן וגירע לצדקה, דרך מליצה אמר הרב מי יתן וכשיג הדעה החמית בפירושו המנות כי לא נוכל להכריע עכשו חזון מהדעות חלשתי אם לעת ב"ה אם לעת ר' יפה בשעור החלות, ולקח הרב לשון המקרא ורעו לכם לצדקה וסוף הכסוק עד יבוא ויורה לך דרך וילך נאמר על קצין הדעות כמכר ובלדי ככרים יפיקו והרצון מי יתן וכמה ליות התשוח וחו דע האמת (רה) על השלחן הטהור, שהיה שלח יכיו הסניפין מגדפיהם אח הלחם מעל גבי השלחן, ואין לרמוז לענין גבוה כמבואר בס' תרומה (רו) והבן זה וזכורים גם שהיה הכסף זכה הדעות וזכה התפשט בהשגחה האלהית זחול הכרבה כמונות ידאל ובקניניהם (רי) שנאמר לשום לחם חם ביום הלכותו ליום השבת ליום חם המוך ליום השבת בין הערבים, (רס) והיתה זאת ברית לחם הפנים ד"ל שמת ויתה יען כהיה לא חסב ה"ל הלחם שהוא לשון זכר הוא חסב חל ברית עולם שזכר בסוף הכסוק הקולט (רט) זכאומרים שהיה נאלץ בששה ימים הם ב"ה שאמרו שאחמלך פתן לדוד לחם הפנים כי לא נמצא לחם חול, ואש"פ שור אכור לאכול ממנו אמרו שזה היה מנהל הכרח מפני ככנת כפש תשני הרעב ואמרו שאין לך דבר שיצמוד לפני פקוח הכסף חוץ מן ג' דברים ע"גולוי עריות וספירות דמים, וראיהם למה הכהן הכהן לדוד מלחם הפנים מ"ש ויתן לו ככהן קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים וכו' והרב עובין ואומר שאינו כהו שחשבו כי מלמד ויתן לו ככהן קדש איננו לחם הפנים אלא הוא קודש קל כהן קמח תרומה או לחם חולה שישראל ראוי לאכלו בטהרה (רי) שהוא מוסר ביום שיושם המזור ד"ל שם כי אם לחם הפנים המוסרים הוא צינוני מורה לעמיד כלומר שיהיו מוסרים בערב שם בעת שיושם המזור לחם חם: לא כהם מוסרי'מכר כי לחם הפנים הם קדשי קדשים ואם הוכרו בערב שנה שעבר כבר אזכורו יום ויליה בקדש ק"ו מלחם חולה שהוא מקדשים קלים ונאכל ליומו (ריא) וכבר פירשתי במקומו בספר שמואל ונראה שקולס פירוש הכורה עשה הרב פירוש של פניחים (ריב) כמו אל חנה לריב מהר, שאינו יוצאה ממקום למקום אלא כאמר לענין גלוי פנים וחניפות וגבות רוח: ומנגד לרש ב"ה ד' לוי אומר מ'ולמו יצא ר' ברפיה אומר מפרשה שלמעלה יאל לגלג ואמר ביום השבת יערבנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמת פת אונגה של ט"ו ימים בהמיה, ומתניהא אמרה מבית דינו של משה יצא מחייב כל ליעב אהלו בחוק מחנה דן אמרו לו מה טיבך לכאן אמר להם מבני דן אני אמרו לו איש על דגלו באזהרה לבית אבותה בהיב נכנס לבית דינו של משה ויצא מחויב עמד ודקף זה ל' רש"י (ריג) או יוכיח ב"ח המורה מ"ס, ר"ל יצאה במשמעו שאל מאהלו מחוך בני ישראל להרביעם פלוגי: כמו יצאו נכבים פתח האליהם: (ריד) לא היה מזור שלישי, לכך קראו הכהוב בן איש מצרי שעדין לא היה ראוי לבוא בקהל ולא היה בחוקת צר נדק (רעו) או יקחו לאביו וכו' ר"ל או שהיה גר נדק גמור שזמן התגירו היה קודם נתינת הכתה אלא יקחו לאביו דרך גנאי שהשקט לא יוכח (ריו) כמו ויכו בה"ח את האחד שכניו ויכו מוסב אל האחד השני ובח הכניו קודם זכרון הדיעה, (ריו) וזל הישראלני כמו יום הששי, ר"ל שדרך ה"א הדיעה על הרוב לבוא גם על ההר גם על המזרח, ולפעמים יבוא בחכרון ודיעה ההר כמו הכבש אחד ובכאן בא בחכרון ודיעה המזרח כי גם ככה יבואו לפעמים, (ריו) כמו ויתן אותם במשמד: שהוא בית הספר שהם שומרים את המהויב צדין שלא יכנס עד שיקבל את הדין

אח הדין (ר"ט) והאומר בשם דברים נקשה משה .
 האומרים הם ב"ה ודרשו לגנאי בחק הדון הנביאים על
 דאמר והדבר אשר יקשה מכס הקריבון אליהם על דבר
 זה כשחלק ממנו משפט בניה לפיכך , וכן שחלק אמר לחיל
 הנבי כרואה אמר לו הקב"ה חייך שאני מודיעך , שאין אלה
 רואה ואומרי הודיע כשהא למסוח את דוד וירא את הליחב
 ויאמר אך נגד ה' מניחו אמר לו הקב"ה ולא אמרת הנבי
 הרואה אל הדיע אל מרחוק . וכבר אומר שזה הדבר הדרכה
 מורה גס כל המנה והענינים אמר משה מפי הגבורה ולא
 אמר כלום מדעתו : והנכתב יהא הקס על השאר (רכ) כמו
 עונם ישאו , שבעכו בכרת בידי במים אש יקלל בכהר (רכה)
 ובצבור כי אלהים עם מוחף פירש ונוקב סס ה" , ר"ל שהדין
 ה' הוא בין למקלל ה' מן הכנויים והשמות המשוחפים בין
 שיקלל השם המיוחד לכן בא ופירש בכוכו הנני כי כשיקלל ה'
 מן השמות המשוחפים בטובה כנגד הסס אזי חייב מיהו , אבל
 כשיקלל סס אלהים ודעתו על ה' מהנבראים הנגזדים לא
 כן . ומנגד לב"ה שהמקלל בכנוי אינו חייב מיהו : (רכב)
 כי הסס אינו מונב בו , המונב מלשון רב שריס , ור"ל
 כי אין הפרש בין הסס המיוחד לשאר השמות בענין המקלל ,
 כי הסס אינו המדובר בשם הכהו ר"ל . האהיות שיבעא האדם
 בלשנו אינו הוא האלוה כי אם מי שנקרא בשם ההוא , א"כ
 דין ה' לכל השמות אשר שינו המקלל לחלל כבוד הצורח חייב
 על כל ה' מהס בשם , (רכג) אם כן לך , כבר פירש
 הרב בפ' משפטים שגם המונים הקבועים הם ויהו שלא
 במחקן דיכס בכפר , לכן מ"ש כן יתן בו במזל הכתוב
 מדבר (רכד) לפיכך הוכיר בראשונה ומכה נפש בכמה ,
 שהיא הכאה ע"ד שימיה , לכן הורה הדין עם ישלמנה נפש
 החת כש , אבל זה השט ומכה בכמה שחבל את הבמה וטסה
 בה מוס , לכן לא נאמר בו כש . (רכה) כי אמר במומיש
 בעמיהו , והפירש היינו סוברים כי מ"ש מקודם לזה והוא

בשם דברים נקשה משה , בשופטים , ובמקלל ,
 ובמקושש , ובטמאי מח , ובשרי שאלות של בניה צלפחד ,
 דנה כל המצות ועונשם מגזרת השם אמרם משה ע"ה
 לישראל , ומכבו כל השימועים את ידיהם , כי עונו גדול
 כנשוא , ולא הוצא פמיכות יד בהרוגי בית דין אלא
 בזה , ונגזר אהוב כל הערה , שכלם חייבים לבבדור השם ,
 כי יקלל אהיו ונשא חטאו (רכ) כמו עונם ישאו (ויקרא)
 כ') , (רכה) ובצבור כי אלהים עם משוחף פירש ונוקב
 עם ה' , שאם כן כנגד השם מוח יומת , בנקבו עם ,
 השם המיוחד שהוא בן ארבע אותיות , וי"ל איזה שם
 אפילו משמות הכנויים (רכב) כי השם אינו המונב בו ,
 ואיש כי יכה כל גפש אדם מוח יומת , מפני שוכר מיתה
 לאדם היוצא לדיב ונוקב השם הולך , וחורם דברי ריבוי
 שהן כגרימין מיהו , גם לזכור כגר כאורח ולהעיר כפרשה
 הכפוכה לזאת והיא בהר סיני , כי אלה הרמים נזכרו בזאת
 המשפטים , ומכה גפש בהמה , יתן כיוצא בה או דמי
 מחירה , ואיש כי יתן טום בעמיהו וכו"כ בן יעשה לו :
 (רכג) אם כן לך , ומכה בהמה ישלמנה , שעשה-לה
 מים (רכד) לפיכך הוכיר בראשונה ומכה נפש בהמה ,
 והוסיף לחזיר ומכה אדם יומת , כדי להוסיף הגר (רכה)
 כי אמר במומים בעמיהו , משפט אחר יהיה לכם כגר
 כאורח , כי גם על הדינת הגר לא יקחו כפר , אי ה'
 ומעשי ידי כלם כגר כאורח כנקלה כנגבר כי אלהי משפט
 ה' (ישעיה ל) ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' , (רכו)
 אף לסביבה אף לספילה , (רכז) וב"ה אמרו אף
 כתלית אף ללא הלין :

הם פ' אמור אל הכהנים
 ברוך גותן עצינה לאין אונים

כי יכה כל נפש אדם מוח יומת וכן במומיש מ"ש כן יתן בו
 יומת כדי להסמיכו למאמר משפט אחד יוכיח לכם כגר כאורח להורות שדין אחד
 נכס הזהב כש ומוס תחת מוס : (רטי) אף לסמיכה אף לסקילה וכו"כ
 יוכיחו כן השמות את ידיהם , וגו' כדכתיב בנראה לכן אמר ובעי ישראל עשו
 כשקלה : (רטו) וב"ה אמרו אף לתלית אף ללא הלין , וזה לפי דעתם שכל
 הנסקלין נהלין כדליתא כנהדין פ"ו :

לעבוד בהם אמור
 בחף הוחק בהר סיני

בחסד נחה שבויר
 היה עם פי ורעיוני

בהר סיני (א) אמנם כבר זה עתה הנהגו באמר
 בשנה השניה לצאת בני ישראל כארץ פ' רים
 כי כאשר ירד משה ע"ה בהר סיני וצוה להם לעשה
 המשכן וכאשר הוקם המשכן מיד ויקרא ה' אל משה
 וצוהו בקרבנות וכלל הורה כהנים : (ב) אמר עת
 לישראל הן הש"ית צוה אותי בעלותי הורה לקחת שני
 לוחות אבנים השניות לבאר לנם השכמה והחבל , כי
 כאשר חטאו ישראל במעשה העגל ומחל להם השם ונרצה
 ע"ה יתעלה שמו צוה למשה ע"ה בבית חרשה כנגבר הגה
 אנכי בורת ברית (שמות לג) והזכיר עור המצות החבורה
 שנאמר בסדר ואלה המשפטים בבית הראשונה שנאמר
 על פי הדברים האלה ברתי ארך ברית ואת ישראל (ס)
 (ל) : (ג) וזה היה בתחלת ארבעים יום הראשונים
 בזרקו דם הברית על העם , ועתה דעה הש"ית להחזיר
 עליהם ברית הזאת באלות וקללות על כל המצות
 הראשונות והאחרונות ולכל המשפטים (ד) ולפיכך רומז
 אלה המצות והחקים והמשפטים (ויקרא נ) שיהיו כלם
 תחת ברית חרשה , ובפעם הראשונה נזכרה השכמה
 בכלל : והשביעית השכמה ונמשחה : (שמות כג) ועתה
 נזכרת ברית הזאת בפרשה ורקוקיות : (ה) ודין הוא
 להזכיר בתחלה מי שהוא ערוף בקדושה מזכרון שמה
 ויובל : ואחרי כל ההנאים ראוי להיות הברית : (ו)
 וידוע כי חרבן בית ראשון בסבת הנחת שמה ויובל :
 כגומז או תרצה הארץ (ויקרא טו) (ז) וכבר רמזתי לך
 בשרונה

(א) אמנם כבר זה עתה הנהגו באמר ויקרא תורות
 הקרבנות ודעי שמה וזכרה וטורה והכתיב למשה
 באהל מועד אשר הקמת המשכן וזה היה בשנה השניה , אבל
 הלו המונות שזכרתי בהר סיני ובחקותי נטעו למשה כבר
 סיני בארבעים יום הפגועים אחר מחילת עון העגל כרעה
 הכי"ת לזכרה לישראל ברית אחרת תחת הברית שכתב ללם
 למחרת נ"ח בפרשה , ואלם המשפטים הוטרף לטוח שנית
 כל התנות שכבר נאמרו בברית הראשונה שהפרו אוהה במרוין
 עון העגל ונטעו בפרשת כי תשא מנפון הכפ הנבי כורת ברית
 וכו' כהן לך את הדברים האלה וכו' א"כ אלו המצות מוקדמות
 בנראה מחורת כהנים ונחלקו בכתובה אחר הורה כהנים כי
 מר"כ בתחלה דבר לישראל מפי הסס את כל אשר נטעו
 באהל מועד מראש הספר ועד הכה , (ב) אמר עוד
 לישראל וכו' ברטון הקרי דבר משה לישראל את מצות הקרבנות
 ונמשחה וזכרה וכלל הורה כהנים : דבר להס כרטי הדינים של
 שמוע ויובל וסבת האחר ויבאר הרב 'לקמן , (ג) וזה היה
 בתחלת ארבעים יום הראשונים ר"ל כריתת הברית הראשונה
 למחרת מתן תורה ציוס ד' לטיון וכו' ביום עלה בהר ונכתב
 יוס ראשון של ארבעים הראשונים כדפתיב בסוף פ' משפטים ,
 (ד) ולפיכך רומז אלה המנות והחקים וכו' ר"ל בחתימה ברית
 השניה החדשה בפרשת בחקותי בהשלימו דברי הברכות והקללות
 שהם אלה החקים והמשפטים והתורות כדי לפלול התח הברית
 את כלל המנות בין אותן שנאמרו בברית הראשונה ונטעו בפ'
 כי תשא בין אותן שננטעו באהל מועד (ה) ודין הוא לזכור
 בתחלה

בשדוה דכתיב לכאד דמוקדם ככפר הענין בדי להופיע
 הדבר ולגלוהו : כי יש הודש בין בדר כיני ובין כבדר
 כיני : כי בזה כתוב באהל צועד (במדבר ה) כי הבוא
 אל הארץ אשר אני נוהן לכם : (ח) להביא ארץ כיהון
 וגו' : ועכבה הארץ : (ט) נעמו לנשגבות : וכבוהו
 וכי יגור אהך גר ועטה ככה לה' (מחזיק יב) עבת לה' .
 אור שש (יוד) וזה רמז גדול לשבת העם : (יא) ובן
 אברו רבים כי שירא אלפי הוי עלמא והשביעי כלו כגודיה
 ודרש העביעי לאות : שש שנים : זו אדר זו : לפיכך
 אם הקרה ולא דע בהון שש לא ידעו שאורה שנה אינה
 עולה להשבון : כי אלו השנים ההלחם כדרש השדי על
 כנהג הוריעה והן כימי בראשית בכדר : וכן אבר והעברת
 שופר הרועה בהודש העביעי : שש שנים : בזמן הכבוש
 והחלוק : שנבשו ודלקו בשבע שנים : לא באשר אברו
 ב"ה שבע שנבשו ושבע שהלכו : (יב) והואיה הנכורה
 כדברי כלב ע"ה בן ארבעים שנה אנכי . (יג) וקטע (ד)
 (יג) ואין לנעון כמאמר יהושע עד אנח אהם כרדפים :
 (סס יח) ונהוב ויורו כבני ישראל אשר לא חקרו : שש
 שנים הארץ עד שש שנים הזמיר כרמך : שש ושש אהדים
 הם : כבו הרח אבי אכרדם ואבי נחור (יח) וקטע (ד)
 והוריעה והוריעה אינן בבה אהת לכך אבר ושש : ואכפת
 את הנוארה : (יד) דגנוי כוכב אל הארץ שנאמר
 ושבתה הארץ : וכחו שבת לה' : שהשבות הארץ שוד
 לא הודע וכרמך לא הזמיר : נמו עת הזמיר הגיע (סיר ב)
 לעון כריה : את כפיח קצירך לא תכצור ואת ענבי גיזרך
 לא תבצור : והמעם לא תבצור והבצור אורם לצודך עצמך
 אלא יהיה לצודך כלכם ביהר : כמו שמפרש והולך : פסוח :
 רצין והנגלה : (כו) קרוב מלשון ונכפחו על בית יעקב :
 (ל"ג) ככו אם יקרד עון : (שמאל ח) גיזר :
 שנפרש בשנה העביעי . מלשון ויגורו בקרשי בני ישראל :
 (ויקרא כב) : הבצור כמו בבוצר על פלסות : (ירמיה
 ו) וכמה לא היה קצר ובציר כי שנת שבתו יהיה לארץ
 ועתה אינה ברשותך אלא לה' הארץ והינחה לכל חי
 בעבר כארזוני כחי המשיגל כחי האלם כי רחמי על כל
 בעשיו : וזהו טעם שבת לה' : (יו) כדרך מלוה ה' חונן דל
 (מלכי יט) והעבר והאמה הנזכרים הם כבני התושבים
 הגרים עבך : (יז) הודעת רענין : כי אינו כושל לגרים
 שבארץ יוכן ולמיה אשר בארץך יהיה כל הבואחה : הן
 דמים הן שפדים וכל כיני קטניות ותבואת החרם והאילנות
 שנהוב וכן העשה לברכך ליהוד (שמות כג) : ומ"א אפילו
 כיני ירקות וקטואים ואכמיהים כל אשר תהן הארץ :
 וספרה לך שבע שנות שנים : וספרה כל שמטה ושטטה
 שהיא בשבע שנים שבע פעמים עולין ימי השמיית לננין
 שש שנים : ולכשיכלא ככה אז והעברת שופר תרועה :
 וגרא מן הכהוב כי ניכן ראש לננין השנים והמערים :
 והשירי ראש לשמיטות וליובליה ולרדור העברים : ולכך
 כהוב והג האסוף בצאת השנה (שמות כג) וטעם השע
 וארבעים : בהשע : כמו אהת יוד גיים הודשת : (הליס יב)
 והעברת שופר תרועה בהודש העביעי בעשור לחדש : קודם
 הכרוז המשה ימים כהגלה שנת היובל . לשען ידעו כלם
 כי באה שנת היובל שנת הרדור : (יח) לפיכך ביום
 הבפורים כי שצאו כפר : ואחר אברו בעשור לחדש אשר
 ביום הכפורים תכפת באור : (יט) גם נמצא ב"ה כמעם
 אחר כב"ה בשבעותיכם : (במדבר כח) לכך אבר ביום
 הכפדים : וקדשתם את שנת החמישים : גם שנת החמישים
 יהיה נופרשת מכה שספפר : וקראתם דרור : וזה המאמר
 כלל : ע"כ שב ובבאר בכל פרשה ופרשה : וכי תמכרו
 כמכר לעביתך : כי ימוך אחיך : ואיש כי ימכור בית מושב
 וכי ימוך אחיך וכמה ירו עמך : והברו וכי ימוך אחיך
 ונמכר לגר : יובל היא שכובלה כל דבר כאשר בראשונה :
 או נקרא השנה בשם השופר כמו שופרה היובלים (יח) וקטע (ז)
 דור : לשון חופש : לקרא דרור איש לאחיו (ירמיה לד)
 וכבום איש אל אחותו : שהשוב הקרקע לבעליו : וכן
 נאמר

בכחלה מי כחוף ערוך בקדוה . וכו הטעם בחרור הזכרה
 שמטה ויובל מן מורח כהניס וקדוש הזמנים חט"פ שמטה
 ויובל קדמו בצורה נהגהו במכירה מכה לוחם לישראל כדי
 להכרם אהרי קדוש הזמנים כי גדושת הכנה והמועדים ערופה
 מן שמטה ויובל . (ו) וידוע כי הרבן בית רבון בסנת הנחח
 שמטה ויובל , ועוד טעם אחר להכמוך ענין שמטה ויובל למאמר
 ר"ס בהקוהי שהם דברי הכריה כמו שחגם כרעה נכר כיני
 אה שמטה ויובלים כי כדביל טזיפת כדכחה השמחות והיובלים
 יזכיר כהוד ככריה יטוד הרע שיגלו מרצח לגנות ככל , (ז)
 וכבר רמזתי לך וכו' כבר זכר זה הרב ככרעה מקומה , ובקרוכ
 בראש פרשה הקרי מוח , ומ"ש כי יס הכרש בין ככר כיני וכו'
 וכו הודעה הכהוב כי לכן אמר כבר כיני להעיר שאלו המלות
 קדמו בצורה מהורה כהניס , וכשיאמר במדבר כיני הוא באהל
 מוכד שש אהרו ישראל עד עשרים לאייר דכנה הכנה לנאחס
 (ח) להביא ארץ כיהון ועוג , ר"ל ההת חיוב שמטה ויובל ולכן
 לא אמר כי הבואו אל הארץ כענין , (ט) טעמו לכשהבואו כבר
 נהבד זה ככרעה שמוח ככוכו כבולויך אה העם ממגרים ,
 (יז) וזה רמז גדול לכנה השם , כי כמו שהכנה אחר שש
 ימים כן כשמטה אחר שש שנים , לכן אמר כנה לה' שהיה כל
 הכנה ככלה מטבוחה האלמה ומוכנה לטבוחותיה' כמו : ככון
 ככנה כרהשיה כהמרו שנה לה' אלכיד וגם טובדי האלמה כהאר
 יכנהו ממלחנה יהטוררו לדרוש אה ה' והרזון כסוד הכביעות
 כולם ככבנים על קטב אהד ועקר הכל הוא כנה השם
 המעוררת לדיעה קדוש העולם ומניחוח הכורח ולכן נקבעו
 לכביהה הזמנים המקודשים לקנות בהם שלמות הנפש שהיא
 ההכליה האחרונה , (יא) וכן אמרו רבים כי שיהא אלפי הוי
 וכו' ר"ל מ"ש החכמים שיהא אלפי הוי עלמא וחד כרוב חין
 הרזון שישוב העולם להכו באלף הכביעי אלא כרמו בו שיהו
 חרב וכטל משקקים המדומים שיהו כלו מנוחה , וכטעם
 שבזמן המשיח יסקו המכסים המנועים והמטרות הגופיות ואז
 זמלא הארץ דעה אה ה' , וכבר נרמז הענין כזה בכמה מקומות
 מן הרב , כפרשת יתרו כדבור זכור ובראש פ' משפטים , (יב)
 זכרתי הגמורה מדברי כלב , כבר נבאר זה בפרשת משפטים
 גבי כסוק ומכרתו יחובש בן כון נער לא ימיש : (יג) ואין
 לטעון במאמר יחובש עד הנה אחם מתפרים , ר"ל וממ"ש אחר
 זה וזהו כבני ישראל אשר לא חלקו אה פחלהם ז' שפטים :
 חין מזה רחיה שיהו חין החלוק שבע שנים חון מן הכבוש .
 כי החלוק יכול להיות ככנה אהת וכיה שנה כביעי לכבוש ,
 (יד) ככני מוסב אל הארץ וכו' , ואינו מוסב אל ערך או
 כרמך כי הם לשון זכר , (טו) קרוב מלשון ונספחו וכו' ,
 ר"ל שהספיק נקרא חנן ונכלה ונמח מעצמו כלי זריעה וקרוב
 הוא לענין חבור מל' ונספחו שכת הספיק היא מחוברת לכנה
 הזריעה מה שאין כן הסחיס שהוא נומח מן הספיק . (יז)
 כדרך מלוה ה' חונן דל , כי החבואה וסירות שביעות כמופקרים
 זמנחים לעניים ולגרים כאלו הם נהונים לשם ית' כי הוא
 כעל ואהון כל המניחות ומידו הכל ומידו כותן כבעל . ולא
 משלו . כמ"ש דהע"ה כי ממך הכל ומידך נהנו לך , (יז)
 הודעה הענין , ר"ל שמאמר הגרים עמך הוא חוספת בלור
 ואינו מנוה שלכד גרי שער יכנו כפירות שביעי אלא ככמו
 מודיע שפירו' שביעיית הפקר משולח לכל כשום חין יחרון לא' על
 החקר כעבד אהון כגר כאורח לחיה ולכמהה בין שהוא כרשותו
 בין שלא כרשותו (יח) לפיכך ביום הכפורים כי מנחו כפר
 ככפור עונותיהם וכאוחו כיום חוב הכורח לקרוח דרור
 למשועבדים אהת ידם , כדי להחלמות למדותיו י"ח מה הוא
 מככר וגומל לחיבים טובות חף הם יהיו כן לכחוב והלכה כדרכיו
 (יט) גם נמצא ב"ה כטעם אחר , לכן בלמור בעשור לחדש
 אלו שחק בזה היינו כוכרים שהרזון אחר עשור לחדש , אמנם
 כיון שאמר אחריו ביום הכפורים למדנו שהוא ב"ה הכלי שהטעם
 בו ביום והתקיעת העשור לחדש דוחה גם אה השבת שיקול בו
 כפורי (כ) וכבר פירשתי בראש פ' משפטים , (כא) והוספיק
 לומר וכו' , רוצה לומר שכבר ככסוק . הקודם אמר וישבחס
 על הארץ לבעט ואח"כ בלמרו וכתה הארץ יבולה
 וכו'

וכו' הוסיף עוד ויטעהם לבטח עליה לטעם שכירש הרב (כז) ובס"א הקמץ, מלת ח"פ שזכר מוכב גם לכהן ור"ל ואע"פ שבצו מלת וטעה בה"א הקמץ כב"ח כן ראו להיות מנוסה גדולה קודם שה"א שהיא מהותיות הנחמה כי הוא נח נסחר ויגא במשיכה הננוסה גדולה ח"פ שלא יבטח בכה מה שה"ן כן כח"ו כי הוא נח"ח ח"פ ע"כ ובצ"ל לכח"ה צפתה כב"ח ח"פ שה"ו במקום ה"ח, (ג) חלף עד ניכר, של הכנה החשיפה שלו חבות, החובה בהגיג הקציר, (כד) גם עד שנת היובל, לא חמבר לנמיהות הלח על הנחי שלם ירנה הבעל או ח' מקרוביו יגאל גם קודם היובל, (כה) וכענין הנזכרים הם בהקון שנות הבריחה, ר"ל מ"ש הכחוב ועשה את החובה לכלל השנים וכן מ"ש בשנה הששית והשמינית והחשיפה כן שנות הבריחה מניסן אל ניסן ולא בהקון שנות השמטה שכן מהשרי להברי, (כו) כי הם עבר הני שנה הששית וכו' ר"ל כענין שנת השמטה כשיצבור הני שנה מן תשרי עד ניסן כבר מהחלה שנת השמטה מומן בבה"ה החובה ובכביע לניסן של שנה שביעית ברי שנה ח' ובתשלום הני שנה כל שביעית מניסן עד תשרי כאלו הני שנה כזו היא שנה היובל שכבר עברו שנה וחצי מן ג' שנים שהכתיב הכחוב להניח הברכה בחובה, ומ"ש והם השנים שנת היובל הכנס השמינית ר"ל והם השנים החמשה של יובל כפי מנין שנות השמטה מחשרי עד תשרי של שנה השיעית שהיא רחובות למנין שנות השמטה הבה"ה הכנס שמינית שהיא שלישיה מן השנה שנים שהכתיב השם לניח בהן דרכהו והחלה כלל שנים היא מניסן של שנה ששית ח"כ לפי זה המנין שהנה הששית נגמרת כניסן של שביעית ובשיעית נגמרת כניסן של יובל ומניסן זה עד גומר שנת היובל בהגיג להשרי כבר נכנסה שנה שמינית ועברו שנה חדשה מן הגנה השלישית שמונה הכחוב אותה שמינית ובחצי השמינית של זה החשבון ר"ל בהשרי של שנה רחובות להמנה במחלה חמשה כוריעה ויבוא הקציר נחמד ניסן שהיא מחלה שנה השיעית כפי החשבון אלו הכלל שנים ואולם כפי מנין שנות השמטה הוא כבר הני חשיפה ח"פ מ"ש הכחוב וזרעה את השנה השמינית הוא כפי זה החשבון מניסן לניסן כנ"ל ולא כפי שנות השמטה שהרי שמינית היא יובל והכחוב חמ"ר ביובל לא חזרנו: (כז) עצמו זרע יסן: במלת יסן הוא כס' היר לומר לכן ח"פ ששוב אל החובה שהיא לטון נקבה וח"כ הוא חסר המהואר, והוא מלת זרע: (כח) או כח מלת מן: שמלות מן והח יורו לעם הדבר ועצם הוא לטון זכר והואר יסן יבוא חליו כאלו אמר מעם החובה, וכן מ"ש מן הכשורת וכו' על שני קטותיו, וכבר נבאר במקומו: (כט) כענין לה' הארץ ומלואה וכו' ר"ל הואיל ונחמה לכס בחסד ובמחנה לאס לזרר בה חניכס רחמים למכור את שאינו שניכס או אחר, שהקני נכסיהם אל חד בקרקע חבירו חלף הרושח נחמה לכס במכר וקנין פירוניה וגם זה עד היובל ולא לנמיהות וטעם זו ההזכרה להשתרר ולדעה מניחות הארון האמתי ית' ורחמיים על כל מעשיו וכו' מקיס ומניג זה המניחות בחסד גמור ולאחטו גרים בהרץ דור הולך ודור בא: (ל) להביא ארץ סיחון ושוג: לכך לא אמר וכלל ארץ כענין: (לא) שהם מספיעים השנים ר"ל מנח' העין כן דעה חב"ע: (לב) ח"פ שבה ומך קמוץ: כמשפט נח' עי"ן ולא בה צפתה כמשפט פעלי הכפל עכ"ל שמונה מנחי העי"ן וזה מנחי כי הדומים בענינם למלות ומך וימוך צה העמיד מהם בענין דלות ובפלות על משקל פעלי הכפל, שהוא וימוכו, ואלו היה מנחי העין היה צה וימוכו (המ"ס צדוק) (לג) והדומה קודם לנח מן הנקודה, ר"ל הדומה בענינו כמשמאלתו בצדוק האר"ן לרבים שהוא מלת וימוכו הוא קודם להכריע שברו מכך יותר ממך שנקי מן הנקודה שבה בקוץ ושלאמר שהוא מנחי העין, (לד) ויכיה ימוך בשקל יסוד נהרים, שרבו שדד וצח צדוק תמורה החוסס, (לה) ולא כל אחוזו, לכך אמר הכחוב במ"ס הקנה ומכר מחוזותו שאינו רשאי למכור כל אחוזו חלף קנה מונס כדי נרבו, (לו) ולא מאשר קנה, אין כעצם שאינו רשאי למכור ממה בקנה חלף הרצון שאשר ימכור, איש מאשר קנה לא יכיה וכול המוכר או גואלו לגאול חלף הבעל הראשון אשר לו אחוזו הארץ או גואלו

נאשר כי המוכר אל המוכר לא ישוב (יחזקאל ז) ואיש אל משפחתו השובו, עבד עברי לשוב לצרוביו, כי כפי דעה גם עבד הנרצע שנת היובל כשדררהו, וזהו ועבדו לעולם (שמות כא) לא כל ימי חייו או ה"י אדוניו: כי אמר כי מוב לו עמך: (דברים טו) (כ) וכבר פירשתיו, והוסיף לומר יוכל הוא: כי לא יבד שישוב איש לאחוזתו אלא גם לא תזעו: וכפיתיה, הם הנקראים שחים (יעקב לו) כי יוכל היא: כרי לומר כן השרה, בשהצאו ללקוט מן השרה עם העני והעבד והבהמה לצדך אכילה היתה לא שיהיה לכם קציר ובציר ותאמרו לכם לאוצר כהביות שאר השנים שנה ושלוש היובל שיהיה בארץ אחוזתו ולא חוצה לארץ: וכי המכרו וכו', או קנה ישם ההופש, בדברון הקנה, כמשפט המצדד, כמו וכור לבלתי שמוע (דניאל ט) ושוב אלי (ירמיה ג) אבול השנה (יעקב לו) אל הגו איש את אחיו, שאלו לא היה המוכר שב כבעליה כל מה שנהן הקונה לא היתה אונאה, ערה הואיל ושב אל תינו רק במכר שנים אכרוב שנים יהיה קנינו כדובה, וכן להפך כי הבוזה נמכרה לך ולא הקרקע שהיא ישוב לבעלים, ולא תינו, כרי לומר וידעה כאלהך, וי"ל להכליל שאר מכר וקנין, ויעבתם על הארץ לבטה, שלא תצטרכו לגור בארץ אדמה כפני היסר לדם, (כא) והזכיף לומר, כי אם ה"ן הארץ פריה והאויבים באים ומשחיתים יבול הארץ כענין והיה אב זרע ישראל (יזכיר ו) כה תועלת, לפיכך אמר וישברם לבטה עליה, וכי האכרו כה גאול בשנה השיעית אין המעם כה גאול בשנה השיעית כי הזרע בששית יאכל בשיעית, רק המעם כה גאול עם בשנת השיעית לא נזרע ולא נאכף כה גאול בשיעית, והשיב וצויה את דרכי לכם, ועשה הששית בשיעית ובשמינית וברשיעית, ועשה: ה"שין קבוצה ומשפטו ועשה: ובסדר ה"א נהרה הנועה ה"י בש"ן יואין כן ה"י ושבת לנשיא (יחזקאל מו) אע"פ שה"ו התיורה ה"א (כז) ובה"א הקמין כבר ה"ו נח נראה, והצדך למר עד בוא תבואתה, שלא יאמר עד ראש תשרי הוא ראש השנה (כג) אלא עד ניסן כי כאן יתחולל לקצור זמנך צווי על הברכה, וכן יצו ה' ארץ את הברכה באכביך: (דברים כח) כל אשר יצו על פני הבל ארצה: (היזכ לו) ואע"פ שבאה השאלה בשמחה לבר ההשוכה באה לשמחה וליובל, והארץ לא תעבר לצמיחות, אוהרה למוכר ולקונה אותם לעולם (כד) גם עד שנת היובל (כה) והשנים הנזכרים הם בהקון שנות הבריחה (כו) כי אם עבד הצי שנה הששית הכנס שנת השמינית ובתשלומה כאלו הצי שנה שנת היובל ואם השנים שנת היובל הכנס השמינית והיתה הזרעה בחצי השמינית והתבואה תבוא בתחלת שנה השיעית, וזהו שאמר לשלש השנים, כן התבואה יסן: (כז) מעמו זרע יסן (כח) או שב אל מלת מן, כמו כן הברפת העשו את הכרובים (שמות כא) לצמיחות, כמו אותה אצביה (הליס קח) לשון ברירה שלא המכר מכירה מוחלטת אלא במספר תבואות, כי לי הארץ (כט) כענין לה' הארץ ומלואה (הליס כד) והארץ נתן לבני אדם (סס קטו) ובה הם כבו גרים והושבם כענין גר והושב אנכ' עכ"ם (רחמים כג): ובבל ארץ אחויהכם (ל) להביא ארץ סיחון ועוג, גאולה תהנו לארץ, לא לבר שהיתה אחוזה שבה לבעלים אבל אם בא היודש לגאול בחוד היובל אין הקנה רשאי לעבדו: כמו שפירש ובה גואלו וכו': כי ימוך אחיך, ימוך יש כן הבודקקים שאמרו שגם זה ומך (לא) שהם כהפעלים השניים: ויש אחרים שאבדו שהם כפעלי הכפל: (לב) אע"פ שבה וכך קמוץ כי הדומה שהוא בענינם הוא כפעלי הכפל, וימכו בעונם (הליס קו) (לג) והדוכי: קודם לנח מן הנקודה, (לד) ויהיה ימיד בשקל יסוד צהרים (הליס לא) ומכר מאחוזו, (לה) ולא כל אחוזו, מאחוזו, (לו) ולא מאשר קנה, ובה גואלו, אפי"ן יהיה קרובו שאין יכול לומר הקונה אם יבוא הבעלים ום גואלו, ואיש כי לא יהיה לו גואל, רחוק הוא שלא יהיה בישדאל

בישראל גיאל, רק המעט שאין יד קרוביו משנה לגיאל, או ילא רצו לגיאל, והשיגה ירו, בכפיון טה שיכפיק לו דם גאילה שדהו או כרמו, או שעבר עצבו, והשב עם קונחו, כבנין וזגוש, והמעט שיעשה חשבון כמה שנים עברו וכמה שנים הנותרות עד היובל, וכפי ההביאה כפי החשבון הבא לכל שנה יחסיר והנותר יהן כלומר דמי המקח לאיש אשר כבר לו, ולמדנו בפרשה זו (לו) שאין יכול לגיאל בהוך שנה אלא יעברו שתי שנים, והשיב את העורף, הפך הבית, ואם לא מצאה ירו די השיב לו, והוא הדין לקרובו, או השיגה ירו, ודין הגואלים כדין היורשים הקרוב קודם, והזכר בהקבא, ויצא ביובל המסכר, ושב, הבעל לאחוזתו (לח) כדרך ויעשו כרמים ויעשו פרי הבואה (הלוט קו) ואיש כי ימכור בית מושב הפש הכתוב בהיה, (לט) והוא הדין לבתי הבר ולמרחצאות וכיוצא בהם י עיר חובה, עיר מוקפת בחומה, ועיר, הכר בית השטוש, והיהה גאולתו עד הום שנת מסכרו, מפני שקשה לאדם מסכר ביהו רצתה התורה שיגאלנו בהוך ושנה הראשונה, יכיס היהיה גאולתו, שנה מיום אל יום, לכך אמר עד מלאת לו שנה המימה גם להביא שנה העיברה, ואם לא יגאל מאה המוכר או מקרוביו ישוב בשם הקינה אותו לרודה, אשר לו חובה, הקרי הוא העקר, ואדרי אמרו לצביתוה מה ענין לקינה אותו לרודותיו, שאם נדרבה חמה העיר עיר הבית קים נרודות לקינהו, ובתי החצרים אשר אין להם חובה שהם עשויים להיות מושב לעובדי ארצה כי הם לשבירה הצרמים והשדות דגם כדין שדה ארץ, על שדה הארץ יחשב, ועל המורה כ"ף הרבחה, כמו ויטה על עפר בצר (חיוט ככ) גאילה תהיה לו ככל זמן ועדן, ואם לא השיג יד הגואלים הצא ביובל (מ) כדרך זכובי כוח יכאיש (קבלת יוד) וערי הלויים כתי עדי אחוזתם הם כ"ח ערים, והצבנים בכלל הלויים, ככל אשר ירו ארבהם הכרנים הלויים, (זכרים כד) גאילה עולם היהיה כנזים, לגיאל ביד ולגיאל לעולם (מז) ורא הזכיר החיוב המכר כי הלויים בכלל ישראל, ואשר יגאל בן הלויים, כי לא באר להם אם יגאלו הקרובים (מכ) ורא אם ינהגו בהם יובל, לכן שב ואמר ואשר יגאל בן הלויים (נג) על דעה בן יגאל לוי שהוא קרוב שישכנו והיא הדין לישראל (עין בר'מן) (מד) ולא הזכיר הכתוב כלל יד שלא האמר שלא גהו העויב אלא לטבטכלו ולכן יצאו מישראל אבל לא בלוי, וכל שכן כגואל קרוב שהוא קדם לקנות בניאה טכני, לכך אמר שאף זאת דגאילה הצא ביובל, וי"ל לא היו הלויים רשאים למכור בעריהם לישראל שום מכר ולכן נקרא כל קניהם בלשון גאולה, ויצא מסכר בית ועיר, או עיר אחוזתו, או יהיה ה"יו המורה ב"ה כמו ה" אלהים שלחני ורוח (ישעיה מח) ורא הפרוש דכתיב בין בתי עיר חובה ובין בתי החצרים, כי בתי ערי הלויים היא אחוזתם היא אחוזתם (מנה) היה נכון שיטוב אל בתי כמו אחוזת עולם הוא להם, וכא ברך כי הוא חלק בחדים (קבלת ט) שהוא אל המאחר ולא אל המוקדם ככנתנו, היא אחוזתם, לא נחלת שדה זכרם, ושדה כגוש עריהם, (מו) כמו וכנרשירם יהיו לבתמם (במדבר לה) והנה הבריל הכתוב גם בשדהותיהם, ואשר מכר חנמאל לירמיה י"ל לא היה שדה מנרש אבל היה בית בהוך העיר ונהרם ונהיה למחרשה, כענין ציון שדה החרש (מיכה ג) על בן אמר בענתות, וכי יטון אחיך ומטה ירו עמך,

גואלו להם משכב גאולה, (לו) שהן יכול לגזול בהוך טנה, ודיוק זה יונה ממ"ט וכדב אח בני ממכרו, באמר כלי בלשון רבים והלבוט רבים דגים לכך לא יוכל לגאול להל לכל הפחות אחר שתי שנים, הפך ביה מושב עיר חומה שקבע לו מושב עד שנה המימה, (לח) כדרך ויעשו כרמים וכו' שהפרי שב אל הכרמים וההבואה אל הסדות וכאלו המר ויעשו הכרמים פרי ויעשו הסדות הבואה, וכן בזה ויגאל ביובל שב אל הקרוב שהוא הממכר ומלת וכב מושב אל הרחוק שהוא כבעל המוכר, (לט) והוא הדין לבתי הבר וכו' הם גחות שזורכין בהם הויתוס להוציא הסמן נקראו בלשון חממים בני הבר ופסועלים העוסקים בהוצאה הסמן נקראו בלשון, ודין אחד הוא בעיר חומה וכל כבנינים והפש הכתוב ביה מושב, (מ) כדרך זכובי נוח יבאים, שהיכ ראויו וצחילו וצא לטון יחיד פן רבים, וכן בזה אמר גאולה ההיכ לו וכו' מושב לבתי החצרים שהם רבים ויכיו ראויו גאולה ההיכ להם וביובל יצאו, (מז) ולא הזכיר הכתיב המכר וכו' שלא אמר הכתוב וכי ימכור הלוי בית בעיר אחוזתו וצא גואלו ויגאל וכו' כי סמך למה שכתב בישראל והלויים בכללם, לכן אמר בהם והכר יגאל מן הלויים ולא באר הדין הוא הדין בגואל הם הקרוב קודם לו לא ובדולי כגואל הקרוב הוא קודם מן הרחוק כמפורש בישראל, (מכ) ולא אם ינהגו בהם יובל, ר"ל וכן לה פירש הכתוב בלוי אם לא יגאל אח ממכרו עד היובל האם ינהגו בו יובל כיוצא הממכר לבעליו כי גם זה כבר טודע מהמבואר בבתי החצרים של ישראל, שנהמר וביובל יצא, והנה יש צריך לשאול למה אמר והכר יגאל מן הלויים וכו' אחר שדין אחד הוא לגואלים בין שהיב קרובו של הלוי ישראל בין שהיב לוי ייבוב הממכר ביובל ללוי המוכר, והצובה לזה היא (מג) על דעה בן יגאל לוי וכו' כלומר הלוי הגואל קרובו של הלוי המוכר אם יצא לגאול ממכר החיו נריך ש"לע טעל מכת להשיבו לבעליו ביובל הו צהסיג יד המוכר הלוי להח כדי גאולתו להחזירו לבעליו יגאלו ולא להזיק לנגמו כמו שהוא הדין גם לגואל מישראל, (מד) ולא הזכיר הכתיב בני וכו' ר"ל ולא הזכיר הכתיב דין הגואל הלה לעשו אחר הלוי שלא יצא למכור ביון הכרנים נהנו מישראל לטבט לו ללו ה"כ אין הפרש בין לוי המוכר ללוי הגואל שיהיה הגואל הלוי בגאולתו לחתונה עולם לבתי יחויב להשיב לבעל, כרחוק מ"ט הגואל קרוב על אחת כונה וכמה היה מקום לכבור כלל הצא הגאולה מאתו ביובל וזה אם יגאל ישראל חיו הצא הגאולה ביובל ויבוב ללוי, לכן הדרך הכתיב לפרש זה טכס גאולה זאת שהיה ע"י לוי טכ"ס הצא ביובל וכתוב ללוי הבעל המוכר (מח) היה נכון לטוב אל בתי וכו' ככפי מלת בתי היה ראויו לומר הם אחוזתם ובתה מלת הוא כפי המלה הסמוכה אליהם כתיב מלת אחוזתם בל' נקבס יחידה וכן כי הוא חלקך בא כפי מלת חלק שהוא ל' זכר וזיה ראויו הוא שיטוב אל האשה שזכר (מו) כמו ומגרשה יכיה לבהמם כי זאת מגרשי הצרים לא היה להם שדה אחר, וכמה המגרש הוא נריך למרעה לבהמם לכן מגע מלירח שלה המגרש, ואם האמר ואיך מכר חנמאל לירמיהו הנביא את שדהו בצנחנה וכלל חנמאל וירמיהו ככניהם היו והכניהם בכלל הלויים וצנחנה היה עיר הכניהם נהונה להם מלבט בנימן כדכתיב (יכושע כז) וההצובה לזה כי מה שמכר חנמאל לא היה שדה מגרש הלא היה מקום חרב בהוך בעיר ממקודם היה על המקום הוא בית מושב וכניהם ואחר שנחרבה עיר ענחנה כעשה המקום שדה מחרשה, ולכן היה לן רשות למכרו בעיר קאנה לא יעשה

בהחלה מוכר אחוזתו אחר בן ביהו ואחר שאין לו מה ימכור וכתה ירו דין לנו להחזיקו, ומטה, מלשון כי ימכור עלי (חליס נח) עמך, כי שיהא עמך קודם מיני עיר אחרת והחוקת בו, עד שלא יפיל, שאם יפול יקשה עליך להקימו, גר וחושב וחי עמך, גר בין שהוא גר בארץ בין שהוא אזרח, וי"א או גר, ואין זה גר שער, נשך והרביית, וי"א ענינם אחד, וי"א הנשך במכר והלוואה כגבה קצתה כגון שהלוה לו עשרה דינרים ונבה כאותם פ"וני תתן לי כך וכך, ונשך קרוב מלשון ונשכו הנחש לאחך (דברים יג), אחרת ללוה שלא יקח בנשך, בגשך

יעשה כדון המגדל ואפילו שיחבר ויחפך לסדה עכ"פ יחשב
 בחוק עיר כמו שהיו הערים בימי יחזקאל ככה יחשבו לעולם
 ואפילו ששקנו כי כן חמרי כי בהי ערי הלויים היא החוזה
 והטעם לעולם (מו) שהם במכר לפי המנהג ר"ל שלפי
 הכונה בעולם האבות ימכרו את בניהם לכך הזכיר הכנים והמר
 וגם מבני החושבים וכו' הקנו , אבל הרשות נשוא גם לקנות
 את החושבי' והעב"מזו עומתם ואלו בני ביהם דין ההרר בקניהם
 שזה לדעת הרב יואלמס : ר"י פת דיק ממ"ט הכהוב מבני
 החושבים ולא חמרי מן החושבים ומזה חמרי שהרר קנין העבדים
 דוקא מן הקטנים שוללו בדרך ישראל ונהגלו הם
 ולא הכירו את טעוה אבותיהם פי גרי עזר הדריס בדרך
 ישראל על הנאי זה היה להם רשות לדור בה שלא יטבדו עכו"מו
 ושלל יחללו המנוח בפרהסיא (מח) והאמת נכח , ענין
 הודעה והופעה כמו חמר הוכיח ה' לכן חמוני : והרנו והאמת
 מביארה שמחמר בהם העבדו , חינוני מניה עשה אלה הוא
 נתינת רשות ולא חובה , ומי שיהיה רחמן ויחמיר לחפזי גם
 את עבדו שיהיה מן הגוים הרי זה מלה טובה ועשה זה לא
 יהיה עובר וכן מי שלא יקח רבית מן הגוי ויגמול חסד יקרא
 משוכח וזהו הכונה : כי הלילה לומר שנותן ההורה יורה
 מלית עומדות כנגד הכלל והקון הקבוצ' המדיני אלה דברה
 הורה כנגד יתר הרע זכמו אלו הענינים (מט) ואינו כמו
 והממכרתם , כי מלה והממכרתם וכן מממכרד והמר להם
 והדומים מראים פעולה וחונה מלית בהם הכעולה היא כלל
 ולכן קראום ממדקקים הפעל כוזבי הכל וההנחלה וכן
 וההחיות פעולה ההנהלות והגבלה חוזרת לעצמם ככה ויחילו
 את העבדים לבניהם ויגבלו את הדרך להם לכהלה ואלו ח"פ
 שבו פועלים אבל הם עומתם הפועלים וכוה המין מבנין
 הפעל יקרא הפעל חומר ר"ל הכרחה במחמר הכוח מהפעל
 חומר הוא עומתו להיות פועל וההפעל אשר הוא מהפעל ע"י
 אחר לדרך שאר הכנינים הפועלים נקרא הפעל עומד , הרי
 נמלאו שלשה מיני הפעל , שהם הפעל עומד הפעל חומר ,
 הפעל כוזב (נ) ובממכרה ככגול י הרנון ובמוסקא בא
 ככגול י וזריחה והפסקה ענינם אחד , שכלי הפסק בא בשפת
 אחי מאין חסם , ובהפסק בא בשפת קטן המורה כח גדול
 וכן בכניי הכסח אחיו גם בלי הפסק ככגול כל אלו שאלו
 בשפת או ככגול הם מהדגוים אלה שהח"ת נא יקבל דגש
 (נא) והוא הדין לחיות ונחמותו : הנחמר בניור פ"י נחול
 ש"לף ולאחורו בשפת ולא כשהנה לפעל בכניי ח"כ גם הוא
 מן הדגוים : מה שהין כן ולאחורו ככחול פ"י חומר שששכה
 קמץ הא"לף לכוח פתח בכניי לכן הוא מן הרפים (נב)
 הכך הדבר : ר"ל הפך היעוד הטוב המיועד בשמירת המנוח
 פ"י הבוח ויהיה רק לנעלה ולא יהיה למטה וזה יקרה בעון
 ישראל כאמור באלות הדברים (טז) הגר אשר בקרבך ועלם
 וכו' (נג) הפך עקרו שור , שהיה מבנין פעל יוררלהסרה
 העקר אבל מלה לעקר ענינו לקיום שר"ל יסוד וזרע משפחת
 הגר שהוא הנכרי (נד) כי לא הזכיר חנה בשאר גאולה .
 כמו שהזכיר בשאר ירושה הבת בלפס כן וכיון שבשאר
 גאולה לא הזכיר כן יונת מנה הדיוק שהין החיוב על משפחת
 האם לגאולה , ומ"ש הרב בגאולה אחוזה לעיל דין גאולתם
 דין היורשים הקרוב קודם וזכר מהנקבה לא יסחור את
 מחמרו שכלן כי הרנון הנקבה ממשפחת האב או דודו או
 בן דודו או דודתו וכדומה לזה : (נה) ח"פ שהוא גר
 עכ"פ יסחררהו על כרחו בכסית ב"ד חס יסרב , ומכ"ש
 הקונה העברי , (נו) הזכיר החלויים , וכבר זכר בכי חס
 אלהי מסכה וכו' ונסכה בכלן כדי להזכיר פכל ומנסה ,
 (נז) שאם לא זרעתי ר"ל ח"פ שלא זרעתי
 אבדך אל בשוא עיני , עלי גומר כהר סיני ,
 פלם את נתיבותי , ארלג שור בחקותי .

בנגד לא יהן והרביית לא יקח , (יחוקלל יח) וה"י הרביית
 כח"י הבניה (שמות כח) ויראת מאלהיך המוריש והבעשיר
 , ובמרבית , המ"ם כמ"ם מראה , אבלך , נשך כל דבר ,
 אבל הפש העקר , וכי ימוך אחיך ונמכר לך , אחר
 שהחזיק בו בהלוואה או בכרחה ולא הוחזק ונמכר לך לא
 העבד בו עבודה עבד בעבודות קשות ובוניות שהן עבדות
 עברי הנהגות , כשכיר כתישב יהיה עבד , השוב לו
 כמו שכיר יום או כמו שכיר שנה או שלש שנים , בנרמז
 ונקלה כבוד מואב (יעקב יו) , כשכיר כתישב , שכיר
 שלא נתישב , הושב שנתישב עבד , ויצא מעבד הוא
 ובניו , הוא העבד הנרצע כאשר בארתי , ובניו שאהב ,
 ולא אשרו , כי עבדי הם , ודכל שנים לבני , לא ימכרו
 כמכרת עבד , מכר הנהגות כעבד הנמכר בשוק , זה
 הנזכר בסוכו , ויראת מאלהיך , שהוא אדוני האדונים ,
 ועבדך ואבדך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיהם ,
 בעמון ומיאב ומצרים ואדום שהובאו כן השבו או שבאו לגור
 אצלך בארצך , ולא הם משבעה גוים , מהוך שכתוב לא
 החיה כל נשמה , (דברים כ) והזכיר עבד ואבה ,
 להודיע שאינם כדון עבד ואמה הנזכר וכי ימכור איש את
 בתו לאמה (שמות כ) , וגם מבני החושבים , הזכיר
 דבנים , (מז) שהם במכר לפי המנהג , ורבנו יפת ז"ל
 אמר הזכיר בנים מפני שנהגלו בהוך בני ישראל ואינם
 מנידים את אלהיהם , ובמשפחתם אשר עמכם , אחרי
 הזכירו היהודים הנעתיקים בן הארץ הזכיר הכשפחה בלה ,
 אשר הולידו בארצם , ולא מהאבות , והיו להם לאחווה
 , שהנחילו אותם לבניהם , בהם העבדו , עבודה עולם
 ולדורות , ולא לאהיהם בני ישראל , וב"ה מנו אותה
 מצות עשה , כמו לנכרי תשיך (דברים כג) (מח)
 והאמת נוכח , והנהגותם אותם , כמו והחיותם (במדבר
 לד) (מט) ואינו כמו והממכרתם (דברים כח) ונאמר
 בלשון הפעל חומר , שהסכה מהמנחילים ומהסבילים ,
 אבל והממכרתם מסבב הדבר ומראהו אין כן כי אחר
 ואין קונה , (סס) וכן ממהבבר וחסר להם (מסל יב)
 ובאחיכם , הא"לף פחוחה , וכן כל לשון הרבים הא"לף פחוחה
 (נ) ובמכרה ככגול , אכפרה שכן לאחי (מליכ כב) וכן
 אחיו שהוא לשון רבים , ואמר ר' דוד קמחי כי זה השם
 בשני פנים רפה ודגש , שהם מהפתיחים הם מבעלי הדגש
 , (נא) והוא הדין לאחיו לאחורו (במדבר ו) כי לא
 נהחלפה הנועתו כמו ולאחורו הבחולה (ויקרא כא) ש"וא
 בין הרפים , וכן כל אחי ואחיך לשון יחיד הא"לף קמוצת
 ויפה דקדק , וכי השיג יר גר והוישב עבד וכך אחיך עמו
 , (נב) הפך הדבר , כי יקרה בענין הנזכר דגר אשר
 בקרבך יעלה מעלה מעלה (דברים כט) וכך , נחם פת
 הנועתו , בשקל והם לרוק כחכם (ויקרא כו) או לעקר ,
 מלשון ברם עקר שרשוהי (לניול ג) (נג) הפך עקרו שור
 (בראשית נט) משפחת גר , הוא שאמר ומשפחתם אשר
 עמכם , ורוב חכמים אמרו שזה גר צדק , אחרי נמכר גאולה
 היה לו תוב לכל קרוביו לגאלו או דודו וכו' כשפחה האב
 ולא כשפחה האם (נד) כי לא הזכיר אשה בשאר גאולה
 או השיגה ירו , מירושה או משפחה מציאה ונגאל , וחשב עם
 קינהו (נה) אע"פ שהוא גר , והשב כמה שנים נותרו
 ער היובל ולפיהן ושוייהן ישיב גאולתו בין רב למעט
 והחשבון בשנים שהם כימי שכיר יחשבם כמו שולקח שכיר
 שנה או שכיר יום , ואם לא יגאל באלה , בין מהקרובים
 בין מעצמו , ויצא ביובל , לא שיהיו כמו קינהו שרוא
 געבר לדור ודור , עברי הם , ולא עברי עבדים , לא העשו
 לכם אילים , הכהוב מדבר כנגד זה הנמכר לגר וכן זכר
 שבת וחוא הדין לשאר המצות והזכיר העקר והכל בכללם ,
 ומקדשי תיראו , שיעלה לחוג במקדש שלש פעמים , (נו)
 וי"ל הזכיר האילים כדי לומר ופסל ונצבה , אבן משבית , ואבן מצוידה , מלשון ועל בלשניות החמדה (יעקב כ)
 במשכיות כסף (מסלי כח) את שבתותי השמרו , השמעות והיובלים , השמורו מעבדת קרקעית ומקדשי תיראו
 להקריב מנחה עולה וזבח (נו) שאם לא זרעתם בשמחה ויובל לא תעובו מה שאתם חייבים
 נשלחה פרשת בהר סיני : בעזרת ית"ש דר מעוני : אם בחקותי

אם בחקותי (א) המצות שלא נגלה בעצמו (ב) או שכרוב בדם הקת עולם, הלכו (ג) דורות נבשלו לדרכים שנאמר עמדו על דרכים וראו ועאלו וגו' (ירמיהו) ואת מצותי השכרו, לשמור ולעשות שאם אין שומר אין עושה, וי' ונהתי גשמיכם, השובת אם כלומר כענה התנאי, וכל וי' אוד בלח אם מורה בן, אם קהת דברול והוא לא פנים קלקל החילים יגבר (קהלת יוד) ונהתי גשמיכם (7) אל חממה שכל הרצאה אם להפחיד צנטיים ואם להחלל בעלה ושכר לא הפצא רק בדבר העולם היה כגון כריאת גוף והצלחת ייחוד ולהשיג בכמין רב ולילות הגוף והשקטו כפגעים רעים והולדה ולדות ושיחיה חיי ארוכים וכיוצא נאלו (8) או דפכפ כלם השג דגופים לא זכרון, עולם, דבא

(1) הנה ידעת כי סוד העולם הבא לא יובן במאמר נביא כי קרובה להבחישו בו אינו דבר מורגש כי אם הוא מושכל ודבר כוסת בהקידה דעה והבנה ענינים אלהים; והפך הוא לרוב משכילים כל שכן לסבלים, ודברי תורה נאמרו למשכיל ולכל לקמן ולגדול לאנשים ולנשים שרובם כראים בשלות דגוף או העולם, טוב כדאז עינים מהלך נפש (קהלה ו'): ואין יזכר לרם זה בדרראת דגבול בין טוב וחלופו, וכנראה שהוא ער לכרחיק לכן מורה להם בדבר שהוא אחר הפעולה; וצנחט קיום הגוף (1) לכן הפש העקר; וידוע כי הגוף הרעב והצמא ואשר הוא בהלאות לא יוכל לקבלת רצון בוראו, לכן ככבב הדבר בעד חיי שעה שיוכל כהוך זה דמשכיל להשיג בהיים ההפיריים; (8) והכתוב וד' בדם; (9) וירמיהו' לזיתתו כהיים הזה (דברי' 1) וכיוצא בזה הם רכזים (ט) לא דברים מופסקים; והכן זה, בערם; שאב הגשמים בערם דארץ כשכחה פירוהוה

• זמם ידיו דגשמים כרובים ההבואה נרקבה; ובזמן להגשמים בערם האויר קד ויהיה בריאות לגופים; גשמיכם, לטון דבים, שהנטר כינים דבים וכל אחר יבוא בעתו; ונהתי מטר ארצכם בעתו (דברים יח') ומיד ונהתי הארץ יבולה; וי' יבולה נוכח ב' יוד היקום; (ראשית 1); או יהי שני שרשים יכל וכול לכול עין אכבוד (שמיים מד); ואין יבול בגפנים (הכקו ג') וכן ירבי (תלים לה') עם ריבוי (איכה ג'), יעני השרה יהן פדיו; בעתו ולא יבול; והשיג לכם דיש את בעיר; בתוך שהוא רב, והבציר יהיה בזמן הזריעה, הפך וגם אנני מעתה פלם את הגשם בעוד שלשת חדשים לקציר (טמוס ד') ואכלתם דחככם, כל דבר הנאכל יקרא לחם לשבע; (יוד), בשקל למרח, (ישעיה ה'), לשבעה גלא ולא בצמחים; ובזמן השבע בברכת השם אבילה המעט יהיה לשבע במעי האדם, השכרם לבטח; כן האויבים שלא יוכלו הבוארם בראנה, כי כה תועלת להם אם התבואה כדולה והם אינם יושבים לבטח, לכן ונמתי שלום בארץ, איש תחת גפנו ונחת האצרו, (מלכים ה' 7) והשכרתי, ארבע, שפשו הרעים, היהדעה י (יח') שלא יזיקו לבני אדם, (13) ולעמיד וטעשע יונק על חוד פתן, יטעיק יח', שישותו כנגדגם הראשון הוא הטבע שבו נוצרו בפעשה בראשית לאכול עשב האדמה, שנאמר ולכל חיה הארץ וכו' (ראשית ח') כי כחך חטא האדם נגוד להיות שרף לשניהם ולכן כשהיו ישראל צדיקים השבות דעה כנהגם, וחרב לא תעבוד ביארצכם אבילו בשלום ללכת להלחם לעם אחד ואלו היה דור ואשיתו צדיקים לא היה פרעה נכה עובר בארצם ודרפתם את אויבכם כי יתנו ערף לפניכם ואם יעמדו להלחם יפלו ולא יקומו; והרדיפה היאך תהיה; יבדית האלוד עשרים ומרוב הנצחון יכריח האזר, למאה, (14) או כענין אלה ככני נד ראש' דצבא אודר למאה הקטון והגדול לאלף; (15) (ד"ה' 13); (16) וי' אובאת כנס במכפר החמשה; כי חמש פעמים מאה יצא על הרבבה חמשה למאה, (17) וכן איכה ירדוף אחר אלף ושנים יניסו דבבה, (דברים לב) (18) כי כחשבון עגול אחר לאלף הנה לחשט אלפים חמשה אחר

(א) המצות שלא נגלה טמסם נקראו הקים וכן המצות כהוריות (ב) דו כחוב, כן הקה עולם לו רגון רכחוב למאמר הקות על המנות, הנסורות והקבוצות לדורות ואין הלויית בזמן ותקום (ג) גדוהו נמשלו לדרכים לכן צמר כקיום ושמירת המנוה לכן הליכה גד) אל ההמה שכל בהרהב להם להפחיד אנשים וכו' ר"ל כל ביעודים צצרו ככתוב בין ביניה יעוד רע להפחיד האנשים העצרינים צין שיהיה יעוד טוב, צהענה הכבר לצדיקים לא המנה צינטיים הכחוב בשכר הנפש צהשחרות והטעם נצחי או צננט הנכס לעזורים אלא להנלחת העולם הזה צחיים חיי זמן וצניט ומזוניט (ה) או כמס, לעזורי המנוה צהפחדה הלי הגוף וללות וספלות ומקרים רעים ועקרות וככול ואלמון ויהמות וד' שכתיו הרטים דבר חרב חיה רעם רעב וכיוצא לא חממה צמנרך יגודי הכחוב ככה שכל צהבטחת הנלחת פ"ה"ו ולא ציעודי שפר וענש צוצרון הע"ב, ולא יציה זה, הכדבר ספק בלבדך להכחוב שהעולם הזה הוא העקר ואין בלמותו אחרת זולה בלמותו הגוף; אבל העטם, למה שכוטעו דבר שמירה המנוק צהעמוגי זק העולם וענש העצריינים בחסרון, הנלחה הגוף ואלא הבטיח בשכר וענש הע"ב הוא מה שיהיה הרב, (1) הנה ידעת כי סוד הע"ב וכו' לכושר שרונה לכחשים העולם הלא ח"א להצויה האמנה בלבו ע"י מאמר נביא יען מסוד הע"ב הוא דבר שיוג, במופתי השכל אשר לא רבים יחמנו להניע להכנת זה במושכל זולה יחדי סגולה אבל הנלחות קצ"ה"ו כן, דבר מורגש וקרוב לבוא אחר הפעולה מיד בין טוב ובין רע והמנוק בוספים ומשחוקקים להנלחת העולם היה וכן יחמנו, וזולגור צחברון טובה חיי שעה וכיורי הגוף או חצדן הצניט והנכסם לכן הצמיחם בדבר הנכסף והעצב נהמון וכן הפחידם צענשים ממין זה, (2) לך חפש העקר, ר"ל לך הקדוש, צההלה מלל הנלחה הגוף ברכות הנמשים צנטיים ברכות ורצוני הצויות כי המנוק הוא עקר חיי הגוף, והחקון הוא הנפשי הוא קודם בצבע וצמון מכל לרבי הגוף והיוצר הכרחי, שכתם שלא יוכל לעמוד הגוף צלי מזון, (8) והכחוב וחי כנס וכו' ר"ל אש"פ שבאלה הסלסוקים וצכיונא צכסי ירמוים לקוי הע"ב ע"ה"ה יסבלו נגלה ונסחר ומי שכוח חסר אמונה מן המכחוש פ"ה"ה יוכל לקהחם ככטוטם לבד, ח"כ לא יסתיקו אלז הצפוקים לסהום כה קנעי חממה, ח"ין לכס ידועה צמוכל (ט) נת דברים מופסקים, ר"ל באינם דברים צללי נגזלים פירוש יוצר מחמד, (10) בכלל לערם, כן דרך כלת"ו וכו"ו טל מלה מלעיל ומלה זעירא צשההינה מופסקות לבוא צקמן, (יא) שלא יזיקו לקני חלם, ר"ל צמאמר והכבתי היה רעם וגו' איננו ענין העדר חאפוסה כמו הצביות, שאור חלל ענינו הכנלה והפסק כדבר וברגון שיצנית ויצעל דוע מנהגם צענשם מלכוזק לבני חלם ולכ"ח של, חרץ ירהל לא שיעדיר ויפסיד חת מיני החיות העורפיה (12) ולעמוד וטעשע יונק וכו', ר"ל וכן לעמוד נימות חמשים הבטיח כלה לבטל רוב טבעם והאכריותם של חיות רמות ולא להכסידם, (13) או כענין חלק מצני גד ראשי הצבא וכו' ר"ל שהמשה אכזים מן החלשים צציראל ירדוף ויכריח כל אחד מהם עשרים חמסם צצבור צציראל יכריח האחד למאה, כ"ח"ש צצני צד צקמן למאה והגדול להלף, (14) וי"ח ומלה מלה צמאמר חמשה, כך פירם הרב כסי בן אשר צצירצו צהדיה צהה כסוק, וז"ל ומלה חמשיית מכס רצבש ירצו צהדיה צבוא חכשון נכחון וכוה כי כסם שיש צמאה שרי חמשיית כן ים ברצבשה שתי פעמים חמש מאה שש מאה חמשיית עכ"ל, ולפי זה הכירוש זעמו שם המספרים לערך ויחס אחד ויעלה לכל אחד מן הרודפים עשרים נרדפים, וכהיה מלח חמשה שוכר חלל מאה מושכת ענמה וחחרת עמה שהשמש גם אל רצבש כאלו המר ירדפו מכס חמשה מאה וחמש פעמים מאה מכס ירדפו רצבש, ככה ערך חמשה אל המאה שום לערך הה"ק אל הרצבש, (15) וכן איכה ירדוף אחד חלק וכו' ר"ל לפי זה הכירוש יבוא חכשון שוב הטרך גם כזה הספוק כאשר יתבאר (16) כי צחשון עגול אחד לאלף וכו' חשון העגול הוא המספר של יפרי הבני טל השע חותיות שמשמים

כד

שמשמים

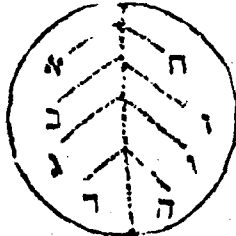
לאף

אלפים

חמשה

שמשתמשין בהן בעלי המספר ונקראו מספר עגול בטבור היוחו מחגלגל וכוכב וחזור חלילה לפי יתרון המספר ודביו וההקרה עגולה דעיונית לכל מדרגה ממדרגות המספר עגולה האחדים ועגולה העשרות ועגולה המאות ועגולה האלפים ויותר כי כשיגיע המספר מן א' עד ט' יתגלגל ויכוב אל הא' ויהיה הא' סביב ראשון באחדים ויהיה ראשון למדרגה העשרות וכן כל ה' אחדים אחר שלוש העשרות במדרגה כניט עד ט' ישובו להיות מדרגה שלשית סגן המאות וכן לאלפים ולרבבות ויהיה הא' עשרה ומאה ואלף

וזו עגולת חשבון

וכן יותר הרי הא' הוא עקר המספר והתחלתו ואינו מן המספר והט' הוא סוף המספר וכל מספר הוא מיוחס אל הא' וחזור אליו חזרת סוף העגולה על החלילה לכן נקרא חשבון עגול והנה לפי זה הפירוט יהיה הפסוק איכה ירדוף וכו' מקרא יקר ויהי נריך לומר

איכה ירדוף א' אלף וטני אחדים ב' אלפים ושלוש ג' אלפים וארבעה מהס ד' אלפים וחמשה מהס ה' אלפים שיביה לחמשה אלפים רדופים חמשה אחדים רדופים (יו) והשנים כזה לעשרה אלפים וכו' ר"ל שצאמר ושנים ייסו רבבה הרגון בו ושתי פעמים ה' אחדים ייסו י' אלפים שהם רבבה כנה יעלה לכל רודף אלף נרדפים ויהיו שני הערך שני התכונות האחרון עם הראשון , אמנם עדין יש לשאול לשאל מאיזה טעם יהיה מאמר ושנים ייסו רבבה מוסב אל חמשה מן האחדים שיהיה המושב ממנו ושני חמישיה אחדים ושלא יהיה ב' פעמים ד' או ב' פעמים שהם או כשאר , וההשגחה לזה בטבור השואף ערכי המספרים נלמוד דבר זה מענינו כדי ליסב ולתקן המקראות , ועוד יש סיוע לזה משגולה המספר וזה כי בטבור היות מספר החמשה המנעי בין ט' מספרים לכן יקרא גם הוא חשבון עגול כי הוא מתגלגל על עצמו כי מרבעו יש בו חמשה , והנה כשתעשה עגול ומספרו כדביו ט' מספרים ומספול ט' על עצמו יעלה ס"א הנה א' לשמאלו של ט' שהוא ראש לאחדים ואות ח' שהוא כנגד שמיים בימינו של ט' כנרסם לעיל בעגולה , ואם הכפול ט' על ח' יעלה המחובר ט' פעמים ח' ע"כ כנה ב' לשמאלו של ט' ואות ז' שהוא כנגד שמיים בימין הט' , ואם הכפול ט' על ז' פעמים ז' יהיה מחובר ממנו ס"ג אות ג' לשמאלו ואות ו' שהוא כנגד שמיים לימינו , וכן ט' פעמים ו' עולה ג"ד ד' בשמאלו ואות כ' שהוא כנגד שמיים לימינו , עד כאן העשרות בנד ימין והאחדים כלד שמאל ומן ה' ואילך יההככו העשרות כלד שמאל והאחדים כלד ימין , ט' פעמים ה' עולין מ"ה הד' שהוא כנגד מ' בשמאל וה' בימין , וכיוצא עד אות ח' ט' פעמים ד' עולה ל"ו ט' פעמים ג' הן כ"ט ט' פעמים ב' הן י"ח כנה יטן היות מספר החמשה המנעי המספר לכן יחס הכתוב ערך החשבון אליו : (יח) והרבינו הגדיל אהבם בעשר וכבוד , ר"ל שגלת והרבינו חינו לכו רבוי אלא הוא לטון גדולה מלשון רבי המלך , על כל רב ביהו , והערך לפרש כך לפי שיאמר אחר זה והקיימותי את ברייתו וכו' שזו היא ברית האבות שהצטיי בה הרבה ארבה אח

לאלף (יו) והשנים כזה לעשרת אלפים שהם רבבה ונפלו שלא ירדך הגם אל הרודף , ונתיי אלניב גפנים כאירים כל זמן קראכם אלי והפריתי אהכם , חפך בו ג' בל יעשון (כוכע ט) (יס) והרביתי , אגדיל אהכם בעשר ובכבוד , והקיימותי את בריתי , ברית האבות שנאמר דרבה ארבה את ירדך , (ראשית כב) ואכלתם יטן נושן אע"פ שהיה יותר נדאי , הרבואה היה בזול , נושן , יטן ביטן , והגון לסימן הנפעל והויו המורת פ"א הפעל , כי רחיצה הרבואה לשלש שנים , וגם הכמיות שלא הפסד הרבואה כי יאכלו יטן נושן , מפני חדש , כי לא יהיה מקום לשום החדש עד שיצא היטן : ולא הנעל , ולא המאם נפשי אהכם כל ימי היוהבם עושים בציורה , (יט) והכתוב ולא געלתים , הוא שלא יכלם לגברי , שאינו ברמות בשך ודם שאם יתמיד ברבר מואבו , והתהלכתי בחוככם , כמלך מההלך בחך מהנהו מתפש בנה , טחם צריכים , (כ) כענין קומה ה' ויפוצו אויביך , (במלכ' יד) ובנוחה יאמר שובה ה' (סס) והייתי לכם לאלהים , לדון ולמשגיח ולא חובל כל אובה ולשון לשאה דאש עליכם , (כא) וכרוב גם את הרבר אשר דברה אעשה , (שמות לג) הפך אלך אשובה אל כקומי , (כוכע ב) אבי ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם בארץ מצרים , בזמן שהייתם עבדים ביד ממלכה עצומה גאלתי אהכם , ק"ו אם השמרו בציורה והעבדו אותי מי יוכל לעמוד לפניכם : ואורך אהכם קוממית , בקומה זקופה , שכל זמן שיהיה העול בצואר השור קומתו כפופה , הורם העול קומתו זקופה , ומימות כמו וכל בומה הגהקו (יטעיה נח) זכוש ומיטה שני שכות , ואם לא תשמעו לי , לעשות רצוני ומצותי אבל תמאכו אותם והמאכו עושיהם וכעכבים אדרים כלעשוהו ומלכדים לבניהם הועבות העכו"ם וי (כב) כענין בה' בגדו בני בנים זרים יקרו (כוכע ב) אף אני אעשה זאת לכם , (נג) להפרכם , נחלפת הנועתי , והוא מכנין הפעל , ונעמו שיכפרו בעקר לעבור עבומ' , כי עברו מורות הלכו חק הפרו ברית עולם , (יטעיה כד) אף אני אעשה זאת לכם , שאפקיד עליכם בהלה , וברו הבהלה , את הלהפה שאת הגדרה , והפיקוהי כטעם צויו , כמו במפקד יחזקיהו , (ד"ה ב נח) , הקדחת מלשון כי אש קדחה באפי (דבנוכ לב) והעדרת הפכה , והם הלאים רעים , מכלות עינים , כארו אינם רואות מחוקת החלי , ויש להם דאבון נפש כי יפגע להם המות , (כד) וכדיכות , חסר אל"ף , וכבוהו ולאדיב את גפך (שמואל א ב) הפוך בדאבון נפש , (דברים נח) וזרעם לריק זרעכם , כי יאכלוהו האויבים , ונתתי פני ככם , כעמי וחמתי , ונפרכם , בשקל ונפרכם , ונפעל , ורגש הגי' אל לחורות לפ"א הפעל , לפני אויביכם , המורת ורדפו מכם , ונסתם , בשקל וקפתם , ליכרה , שם התופש ביוכפ"ה ה"א , כמו זמרה אלהינו , (הלילס קמו) שבע , כמו כי שבע יפול צדיקוקס , (מקלי כד) לשון רבוי , וי"א שהוא סך החשבון , אחר , ושברתי את גאון עונם , והוא השפלת השלכות , הוי עשרת גאות שבדי אפרים , (יטעיה נח) ב' זנתה

זרעך , ואם יהיה גם מאמר והרביתי לטון רבוי אוי חתכם הרגון בו שלא יסיר השגחתו וכבודו מהם בארסם ושלא יעזבם בגלות , אכל מה שכתוב בעד זמן בגלות וכן געלתים , הוא יעוד למח שלא יכלם לגמרי בארץ גלותם משם אחר שבעים כנה גלות יבודה ובקמן והכלוים חליים מן הארץ יצרה השבטים כגנו צו הברית מספר יעוד גלות בכל ועלותם משם אחר שבעים כנה גלות יבודה ובקמן והכלוים חליים מן הארץ יצרה השבטים כגנו לאזור , אמנם בעד גלותו זו והגאולה שהייתה יסור צפ' כי חבוא , (כ) כענין קומה ה' ויטו אויביך , ר"ל שמאמר ובהלכותי רומז אל כבוד ה' הכולך לפניכם הסוקן במקדש בחוכם שהוא חות ליתרון השגחתו ית' על ישראל , כענין שהיה מהפלל מכה כנסוע הכבוד קומה ה' וכו' וכן בנותה שובה ה' והכונה שיחמיד השגחתו עליהם ככבודו הגדול בלי אמנעות מלאך , (כא) וכבוד גם את הדבר הוי וכו' הגם זה המחמר הכעטה והשובה לבקשה משה ע"ה שיהיגם צלי אמנעי , (כב) כענין צה' בגדו כי בניס זרים ילדו ר"ל שמאמר בניס זרים כטעם ובילדי נכרים יסביקו , שברגון בו מחשבות ודעות זרות ואמונות כוזבות אשר למדו מן העכו"רים ואחוזו בדרכיהם , וזו מרד גדול שימאכו רגונו ית' ומתוהיו לכן גם השם מיעד להם חף חזי אעשה וכו' כלומר מדה כנגד מדה גם אני אמאם אחכם ואהפך לכם לור שאמור הכגחתי מכם והכיו מכורים חחת המקרים (כג) להפרכם מחלפת הנועתי , צהיה ראוי לבוא להפירכם ה"א בשוא ופחם וכל"מ דפתח ונהלפתה הנועת כל"מ שהוא פתח וצאה הקמ כה"א ושוא חפ"ה צאה הקמ כל"מ

הל"מ וי"ד המסך נכל לכך בא הכ"ח בנח ויהי ראוי בחירק
 (כד) ומדיבות הכר אל"ף, שהיה לר"ך זמאריבות, וברשו
 הדב הכוך מן דהב כמו כשב כשב, (ככ) מא"לף זעד
 חי"ו, ר"ל מראש הכרשה אל בחקוטי שמהחיל בלות אל"ף על
 קוממיות שמכיס בלות חי"ו מנו חלו המכרשים כבעה כבעה
 ברכות הרבעה פממים כללס כ"ח כמספר אלויות אל"ף ב"ת עם
 מננ"סך וס"ן שמאניות (כו) ונכון להיות שבע כמטאחיקס,
 במדה בהמאהה וכו' ר"ל זולת השני פירושים הכל' שהיכנו
 לטון רבוי, וגם ליכנו מנין ז' מכות ממש אלף הרטון כנגד בטול
 שניהם שביטיות הכמכות והיוכלים יטניכס בגלות כפי מספר
 הכנים הבר לא כבהו וזו היא מדה כנגד מדה כמו שהולך
 ונפרס (כו) והין חשש כהפוך מהמכות, זו טענה לרש"י
 שגם הדל בין הנאמר כה וזין מ"ש כפ' כי הכוח והיו שמוך
 הבר על רה"ך נהשת וכו' והמר שזו הקללה קנה משל משה
 שגם הוא אומר והיו שמוך הבר על רה"ך נהשת וגו' שהיו
 הכמים מויעין וכו' ט"ט (כח) גם המקדש מנר כן וכו'
 ר"ל חע"פ שטעם הפסוק כלהן יורה על חכרון השובע
 מדכמין אחריו ונהיה את שמיקס ככרול הכל יכבול העינין
 גם לחרבן הבית ככוכר גם בו זה הלשון הנני מחלל את מקדשי
 גהון עוכס כמו שפירש רש"י ז"ל (כט) והשלחתי ליגנו חלה
 אלף סוף הככות ר"ל כפי דעת חי"ה שזכר לעיל אשר מנו שבע
 פורעניות מן ושברתי את גהון עוכס כרי והשלחתי ככס
 את היה השדה היא מכה שביעית והיא כוף השבע מכות
 הקדמות, וליכנו חלה מנין המכות שזההיכ סגן והבאתי
 פליכס חרב וכו' שהס לא כן לא יעלה מנין המכות מן
 ושברתי את גהון עוכס עד וען הארץ לא חסן כריו נכס שבע
 מכות כי מאמר וען הארץ היא מכה שנית כמו
 שזכר הרב לעיל מנין השבע מכות בפרט (ל) ו
 ושלחתי לבר עבר החס עמיד כמו ואלכלתי חטאת יר"ל
 שדרך העבר ע"מ פעלת ופעלתי והפעלת והפעלתי וכן בשאר
 הכניטים כבואש בו"ו הכפוך להיות מנרע וחסה בלו מלעיל
 שלא כדרך חכריים (לא) והוכירו שבירה כי חמר מטה
 ר"ל כי מלה מטה הוא גם מוסכס כלשון על העשוי מעץ
 שמופס אוחו כהולך בדרך ונשען עליו ועל גם כיונה ממנו
 נקרא המטה כגם משענת יחס יקום וההולך כהון על משענתו
 כי המטה הוא מסעד ומשען ההומכו בידו וכן נתיחסו המטה
 והמשען אל הלחס יען שהמון הוא מסעד הלב, כדכתיב
 ולחס ככב חנוס יסעד, ובעבור שנה הכחוב כלהן סעודת
 הלב מן הלחס בדרך השאלה למטה לכן הזכיר לחכרון
 המון כלשון שבירה כי יש יחס ללשון שבירה עם המטה
 המוסכס ראשון שהוא מעץ, כי כן הוא דרך מליגת
 הדבור להשמש מהשמות או הפעלים כמזכירים
 בדבור מיוחס בין המטא והכשוא, וחלו לא הזכיר הכחוב
 מטה לא היה נאות שיאמר בשברי לחס כי חין יחס בין
 שבירה ללחס, אלף היה אומר בשכירי או כיונה בזה, ראש
 מה יקרו דברי הכבואה הכניטוי ע"פ חכמה המבטא, וכן
 חכמי המליגה הזכירו להסמר בזה, כמו שכתב הרב חרקוולטי
 בערוגתו פרק כ"ד מ"ח חס האמר חס השליך במדרשים חכה
 השלה רלויות לדברי כרנוני כבר בשלה בדבור הכלתי
 מיוחס כי חין יחס לחכה עם המדרשים, אלף הראוי שהאמר
 חס השליך ביאורי המדרשים חכה וכו' ע"ש, (לב) חכרון
 שלס, ר"ל שהין הרטון בזה עשר נשים ממש לא פחות ולא יותר
 אלף העיגס נשים הרבה, ומכני היות העשרה חשבון שלס מנהג
 הכחוב לכנות הרבוי בו, כמו טוב לך מעשרה בניס, (לג)
 כמו והייתי חזי ובני שלמה חטאים, ר"ל שבא כנוי אחר
 כנוי ויהי מקסיק באחד, (לד) נחלפס תנועתו, שהיה לר"ך
 בנח

ב' , ונרתי את שמיכם ככרול , שלישי , ואת ארצכם
 נגדושה , ד' , והם לר"ק כהנס , ה' , ולא הוהן ארצכם
 אה וכולה , ו' , וען השדה לא יהן פרוי, ז' , והשלחתי
 בכם את הית השדה , וכן הוציאו הכרכות ז' , מן גשמיכם
 עד ויטבהם לבטח הם שבע ברכות , וכן מן ונתתי שלום
 בארץ , עד וכמה ככם , ועוד מן ופניתי אליכם עד וישן
 כפני הרש הוציאו הם ז' , וכן ונתתי נשכני בהוככם עד
 קובכיותה , ז' ברכות , (כה) מא"לף ועד הי"ד (כו) ונכון
 להיות שבע כמטאחיקס , בכדה לדנארהם , כנזכר בכרד
 עולם , דבאו בשבעים עממות ולקו בעבעים שנה על גלות
 ככל , את שמיכם ככרול , כמו והיו שמוך אשר על ראשך
 נהשהי (דברים כח) (כו) ואין חשש בהפוך הכרכות ,
 ועברתי את גהון עוכס , (כח) גם המקדש נזכר כן ,
 גי"ח עוכס כדבור עיניכם ומחמלי גבעכם , (יסוקאל כד)
 והם כריה כריה ייגעו וידעו ולא יהנו , ולא הוהן ארצכם
 ז' ב' ב' , הפך הנזכר בכרכות , וען הארץ , כולל גם
 אילני ההרים , קרי , חבר ב"ה השמש , כמו ועברו
 זכח וינחה (יעיני יט) כלשון וקדוה אסון , (בראשית מד)
 י' יאברו כי כקרה הוא לנו , או מעמו קשיון ומדרות כמו
 עכבאר , ולא האבו , כמו והכדו את פי ה' (דברים ח)
 ויכפתי עליכם מכה , כיסב אל ויכפתי ליכרה אהבם ,
 והשלחתי בכם את הית השדה , והשלחתי (כט) איגנו
 ו הלה , אלף כוף המכות , את הית השדה , הוא שאמר
 על כן הבם אריה מיער (ירמיה ס) ושכלה אתכם , כי
 וגרוה הבנים הקטנים , לו חיה דעה אעביר בארץ
 ושכלהה , (יסוקאל יד) ונשמו דרכיכם , מבלי עובר ,
 ואב באלה , היכירין , לא הוכרו , גפעל עהוד , על
 הנאמרים , לפי הטאחיקס , וכן על דעתך כי לא ארשע ,
 (חוב יד) , נוקמת גמם כריה , שאמרו נעשה ונשמע ,
 אורמו אל בריה הויטע בן אלה (נולניס כ"ו) : ובריה
 כדקתו (שם כד) , ונבת החרב שבאה אליהם ידענה ,
 והכפל דרב שלישיתה (יסוקאל כו) : (ל) ושלחתי דבר :
 עבר החת עתיד , כמו ואלכלתי חמאת היום (ויקרא יד) :
 נכו שכתוב החרב בחון והרעב והדבר מבית (יסוקאל ז')
 והנה אם יאספו העיר מפני חרב האויב כה יועיל להם :
 ויהיה ביד אויב , בשעת שברי לכם משען להם , כי הממה
 והמשען אחר , כל משען לחסובל משען מים , (יסעיג ג')
 וישרון ע"ן בשברי : הכורת קמ"ץ חרף , והוא שם החופש
 (לא) והזכיר שבירה כי אחר בטח , ואפו עשר נשים ,
 (כ) חשבין שלם , בתנוד אחר , מפני מעיטו , והשיבו
 נחמכם בששקל , שהיו שוקלות כל אחת ואחת לחמה
 בשעת האפיה כדי שלא הפכיר כלום , והגבון הנשים
 שהיו רגילות כל אחת ואחת הגור בעצמה ומחלקת לאנשי
 ביהה בלי שעור עתה כחלקות כמשקל משקל אחר ליום
 כרת אל עת , ולא השבעו , כי נארה באבל , כענין
 זרה האכל ולא השבע , (מיכס ו) ואם בואת , המכה
 לא חשעו , והלפתי עמכם בהמת קרי , הוסיף חמה
 בקרי מפני אכילת בשר בגוהם , ירי נשים רחמניות
 גשלו ילדין (חיסס 7) אין למעלה מזה הרעב , לכן
 בית יאכלו בנים בחי"ך , (יסוקאל ח) והשמרתי את
 כמחונם , כמות עשויות לע"יכו , כי כתיב וזכחים כממות
 דק דה' אהיהם (ד"ס ז לג) לבנה אשר בגבעון
 (סס ז ח) , את חמניכם בתים עשוים לעבורה השמש
 והגזן ניכף , וי"א הגזן יסוד הוא עכ"כו בצורת קוף
 כנריים , גופים , על , כמו עם , פגרי גלולים , שאין
 גם כממות וחם כגללי צאת האדם וצאתו , ועלה נפשי
 איהם , חמירה ולא תגעל נפשי אהבם , ונתתי את
 עיניכם חרבה , כל עובר עליהם יגום וישרוק , והשמתי את
 את מקדשיכם , כי הרבו בתי כנסיות , לא עשו מאמר
 השמר לך פן חעלה עולותיך (דברים יב) ואף גם הם לעב"ומי , אפילו במקדשי עשו כנה , שמו שקוציהם כבית אשר
 כדרא שמי עליו , (ירמיה ז) ולא אריה בריח גיחוחכם , בי אלך אשובה אל מקומי , (הושע ס) והשמתי אני :
 (לג) כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים (מלכים ח א) ושטמו עליה אייביכם , הדר בה גם הוא יאמר כמו
 שהקרה לשוכרונים , וי"א כי זה בשורת שאין ארצנו מקבלת אייבינו , ואתכם אורה (לד) נחלפס תנועתו , והוא
 מבין

שמו שקוציהם כבית אשר
 כדרא שמי עליו , (ירמיה ז)
 (לג) כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים (מלכים ח א)
 שהקרה לשוכרונים , וי"א כי זה בשורת שאין ארצנו מקבלת אייבינו , ואתכם אורה (לד) נחלפס תנועתו , והוא
 מבין

לבוז חל"ף ה'י'חן צדוק וכח. (לכ) כוח לגריסם
המלך כהן צדוק ציה בני לרומא: לגריסם זה כוח צן
לגריסם הראשון צן ארסהובלום כהנה צן כורודוס כראשון
הנקרא האשקלוני וזה כורודוס כראשון היה צנו כל לגטיכטר
ואלטיפטר היה אוכבו כל המלך כורקוס הכלובי צן ינאי המלך
ואלטיפטר זה היה ככרי מורע אדום וגם אהבו היה מורע
המלוכה של אדום ויהי מנכרו של המלך כורקוס וכורודוס צן
אלטיפטר היה עבדו של כורקוס והמליכו וקני רומי היה כורודוס
הצד כורקוס אדוני והכרי מלך כורודוס הרג זה כל בני
השמואלים ונכרה מלכותם צנחנח תשכ"ל לחלק הרביעי.
ואגריסם כוח הכני כוח היה המלך החמישי לבית כורודוס
כראשון זקנו, וכעבור ששצו צו ככריניס וכרפו את ציהו
ובזו את כל חונרותיו הלך לרומי ועל כליכחו כס כי היה
ידו עם הרומיים כחצר כפיה צימיו, וככור זה הרך יצוין על
כפרי כוהבי זכרונות דברי הימים כגון כוס ציפון וממך דוד
כי כס ציהו, (לו) וכהנה כהנחות וכיוכלים וכ"ו עד כחמר
וזה מנחמו כשחר מועדים, זה כהכצון היינו לפי לשה הרב
אלה כוח לאחד מחממיו שכהב ככרו הנקרא
סדר - מועדים וכרב לא הודה לו (לו) ומי
צ'צין צוכרון הפרט ימלא חותו כיונס, ר"ל כי מראשית מלך
הרבע עד ככככה שומרון ע"י שלמנחמר כלה כס לחוקיה
כשהמכה על השרטים יעלו ר"ס שנים וככל כדר מועדים כהב
ככלל כך הכל רמ"ו הנה הפרט עורך על הכלל י"ד שנים
(לח) וחשע שנים כהכרות, ר"ל ככריפה לנולחי ככרבעים
לשתי עון בית יחודה (כט) מכס כזמן רכבע, ר"ל קצח
מאלו כהכע שנים היו כרעה כמשך מלכות רכבע כי לא
הרציו כל ימיו כהרי כחוב כעוד ל"ה צ"ב ויכעו כרי
ישראל והמלך ויחמרו לדיק ה', (מ) ומכס ככריפה זמן יחודה
כי כראש זמן מלכותו עשה כיוכר ציעי ה' כל ומי יחידע
ככין ככריצ ל"ה צ' כד' וחקרי מות יחודע כלו כרי יחודה
יחחקו למלך חו' שמש המלך אליכס ויעזבו את בית ה' הלכו
לכתיכס ויעבדו את הכרטיס וכ"ו, (מח) ומכס כזמן
המליכו, כגס כעוד כחוב כראשית מלכותו ויעס ה"כר ציעי
ה' יחמס חכרי כוכו מככות את כהדומים כניה חל הכי בני
שעיר וזה חכריכס, כנה כהכע שנים להש"ב ככרבעים
מלאו כזמן חלו המלכים: כהכ לפי לשה הרב גס ככרבעים
של שוך ציה יחודה כן כהוך כר"ס כלה כממלכות רכבע עד
כפה כס לחוקיה צימי מלכי יחודה כרבעים מכס, כי כק"ג
כפה כעמדה מלכות יחודה מלחר ככיסח שומרון עד כרצן
כפיה כלה הרב להשלוס כע"ל שנים, (מב) כמ"ו יען רך
לכפך, ר"ל כהיה ענין כפה, (מג) כהכע לרע, וכיה
רתי כצוח מלעיל כי הוא מלחי כע"ן, וכלו מעטים מכס כלו
כמנהג

ככין הדגוש, והר"ש אינו כאהות ככלי דגש, והר"קתי
ככעס אריק דרבי ככל כקום כההו, ודיחה ארבעם
שככה, ככס, או השבת הארץ והרצה, או השבת
והשלים הארץ כבתותיה, כענין ער ירצה כשכרי יוכו
(ח"ו צ'ד), ואיכתי השבת ארץ ישראל כבתותיה עהן
עכשה ויובלים כוכן כאהם כגלות ארץ אייביכס ככבר
השנים אשר לא שכחה הארץ כשבתותיהם כשבתהם
עליה, כל ימי השמה, הה"א ראוי כמפיק, וככה
כדברי הימים למלאת רבד ה' כפי ירכיחו ער רצהח
הארץ את כבתותיה, (ל"כ צ'לו) ודע כי אלה האלות
הן לגלות הראשונה, כי כביה ראשון היו כל דברי
הברית, והוכיר גלולים וככנים כי היו עוברי עבודה
זרה, וכענין וכרון הגאולה אינו כככוח עליהם רק
וכלהי את כריתו יעקב, והארץ אכור, לא שיכחול
עונם ויפלה חטאם, ולא שיכפוף כרהיכס, ולא עלו
כככל רק יהודה וככין ואשר גלו עליהם כעש כן
השכטים, אבל כמשנה תורה כהיב לגרותו זו והגאולה
או תהיה שלמה, ולא כהכע שם באור לקין הגלות כיו
שכרי הגה, אבל עם הגה הגאולה כהשוכה כאשר יכור
הכריה, ויהיה אש לא השעע כקול ה' אלהיך לשכור
לעשות מצותיו (דברים כס) אח"כ אמר ככרשח
השניח ויהי צי יכואו עלך כל הרברים האלה (כס ל)
ושל קבעך, והרכב ככבותיך, (כס) שהיא כככה
לכל שבמי ישראל, וזו גאולה שלמה, וככהי יכא ה'
עליך כיו כרהוק, (כס) הם עם רופי דחוקים כהם:
כי ככשדים היו קרובים לישראל וככרים לשונם, ככהב
דבר נא אל עכריך ארמיה כי שופים אנהו,
(מלכים צ' יח) וכפיר רוב ישראל קבלה כי כה שאכר יודך
ה' אורך ואת מלךך אשר תקים וכ"ו (לכ) הוא אגריכס
המלך שהלך כסוף בית שני כרופא ועל הליכחו שם כהרב
הבית, ולא נאכר אשר ימלך עלך, כהיה אכור כן
התורה להקימו, (לו) והנה הששטיח והיוכלים אשר
לא שכרו בני ישראל כוכן בית יהושע עד כוף זמן
שופטי ישראל וכראשית כלכות ירבעם כן ככט ער הרבן
הבית, והוכיר יחוקאל, ואני כהתי לך את שני עונם
לכספר ימים שלש מאות והשעיים יום (יחוקאל ד) ואמר
ונשאת עון ציה יהודה ארבעים יום יום לשנה, ויום לשנה,
(כס) כך הכל ר"ל שנה, וזה כשנה החמישית לגלות
יהויכין, ועמר שכט יהודה אח"כ כמלכות שש שנים ער
סוף מלכות צדקיהו, כך הכל ר"ל שנה, ככל כאה שנה
י"ד שכשית וכ' יובלים הנה הם י"ו עולה כבין הל"ו כ"ט
שנה ופרט ש"צ, שכונה שנים החת יד כוכן רשעים
(שופטים ג) וי"ח לעגלון, וערסם של יבין מלך ה"ו
ושבע למרקי ושלש לאביטיך, וארבעים שנה היו ישראל
החה יד פלשתים, וארבעים ככשל יפתח, ושבע ענד
דוד כהכרון, כך הכל קמ"ד שנים, והשאר אחריו מות שלמה ע"ה, רכבעם י"ו שנה, אביה ג' , אסא כ"א , יהושפ
כ"ה , יהורם ח' , אחזיה שנה א', עזליהו , יואש מ', אמציה כ"ט, עזריהו נ"ב , יואש י"ו , אחז י"ו, חזקיהו כ"ג
כהם ער שכככה שימרון שנים שש כך הכל רמ"ו, וזה כצאהו ככר מועדים, (לו) ומי שיעין כוכרון הפרט יכא
איתו משכש, וכמדומה לי שהמפרש לקחו כככמי הקבלה, כי הם כככמים אלו השנים כקצתם כוכן השופטים וזו כהה
שנות מלכי ישראל, ואם לא כפרו כפי כריתיהם, כי החכמים אינם מודים כוכן שופטי ישראל רק קי"ד שנה, וככין
שנה ככרוב כיהוקאל, ונשאת עון בית ישראל הוא כוכן ענחיו לשני כים, ושבע שנים כמלך, דוד על יהודה כהכרון
אינם באים לא כש"צ שנה ולא כארבעים, כי לא עברו ישראל כואחו זמן עכ"ו, ולכן נאמר כי אלה שני הענין
ו כזכרים כיהוקאל הם כוכן ירבעם עד כרצן בית ראשון ש"צ שנה, והדע כשכונם כמלכי דוד, הנה כוכן ירבעם ער זמן חושע
בן איה ר"ס שנה שהיא שנת שש לחוקיהו, וכשנת שש לחוקיהו ער, כרובן הכית קל"ג שנה, וזה רוא ככנים, כ"ג
ליחוקיהו, ג"ה ככנסה, ב' לאמון, ל"א ליאשיוה, י"א ליחוקים, י"א לצדקיהו, ככלל ש"צ שנה ויותר, וארבעים
שנה שהם שני עון בית יהודה, הם שש שנים לעתליהו, ח' שנים ליהורם, א' לאחזיהו, י"ו לאחז, ככלל ל"א, (לח)
והשע שנים כהכרות (לע) כהם כוכן רכבעם, (מ) וכרם באהרית זמן יהואש, (מח) וכהם כוכן אכצ"ו:
והכארי מרך ככלכס, (כפ) ככו יען רך לככך (מלכים צ' ככ) כשקל כבעל ידיהם (כמניח כ) קול עלה גרה,
ככהו הרוח ומוציא הקול: והג"ן כהכרוב הוא לנפעל, ונו"ן היכורי כודע כרגש הול"ת, כשקל אין כהן (כמניח כ),
כאותו קול יכוסו מנוסח חרב יכוסו (מג) הכעס לרע: ככו וכרו הצפרעים (כס כ) וככשו איש כאהו, שופע
קול העלה, ואם אין דורה אין כהם תקומה, ותקומה: כשקל השוכה: שמות כככין כפעל: וככלה אהכס ארין
אייביכס: ככור וככרתם כגים: או מעצו שחתי עניים: כמן כרכת איכר עלי כבוא (ח"ו כט) וככלה אהכס: כהוך
שגוי האייר, והנשארים ככס ימקו כעונם: כענין והיה ככל הארץ נאם ה' פי שנים כה יכרתו יגועו והשלישית יותר כה:
והבאתי

הנצחתי את השלישית באש וגו' (זכריה יג) ימקו :
 בשקל יסבו (יחזקאל ח) כלשון הכק בשור (זכריה יד)
 הם השוקרים בעונם . ואף בעונת אבותם . לא די להם
 עון שלהם אלא גם בעונות אבותם : שהגריכו להם בשבילם
 ימקו : והתורו : מי שהם צדיקים : או הנותרים בשימלאו
 לבבל שבעים שנה . כענין וארנה את פני אל ה' האלהים
 לבקש הפלה ותחנונים : איהם עונות יהודו אשר הלכו עמי
 בקרי וגרמו סאלך גם אני עמם בקרי : או או יבוע לבכם
 ואז יבוע : כמי או תיש (מכיל ל) והם ידעו . ישלימו
 את עונם : וזכרתו את בריתי יעקב . הקדימו שהוא הנכנס
 לגלות מצרים . או כדי להחיות לאברהם לזכר הארץ כי
 הוא נהבשרלכך : ביום ההוא ברת ה' את אברהם ברית
 (זכריה טו) (מד) ואשר פירש כי י"ו אליהו לערבון
 ביעקב . עקוב יעקב . והארץ אוכר : כי השוב לקרבה
 והתן את יבוקה : היא הארץ אשר נעזבה . והרץ . והשלימה
 א-ג-ט-כ-ה : ואזכור גם הם שהרצו את עונם אשר הגלו
 בעבוד שמשפטי מאסו . בהשמה ידאוי להיות הה"א במפיק :
 ואולי שקמין חמף המורת שוא נע היה הבי"ה בשוא וה"ה
 בקמין דמף : ואף גם זאת (מה) כבוד אדר כמוף . לא
 כאסורים : כדי לכלותם לגמרי . להפר בריתי : שכתתי
 איהם כמו שעשו הם : וגם נצח ישראל לא יסקר ולא
 ינחם . (כמחל ה טו) אשר המה הפרו
 את בריתי (ירמיה לא) . וזכרתו להם ברית ראשונים : כי
 בוצא שפתי לא אשנה . (הלוי כט) ולא לבר שאזכור ברית
 אבותי אבל גם ברית ראשונים יוצאי מצרים והיא ברית חורב :
 לעני הגוים : אשר דאו ורגזו וחלו . כדי להיות להם לאלהים
 זדבניהו אזהרה להוציאם כארץ מצרים : אלה החקים (מו)
 פירשהו . גם דברי הערכים בהר סיני נאמרו : וסוף הפרשה
 כוכוח : איש כי יפזיא גדר : וכן נאמר בנזר (מו) וכבר
 פרשתיו . (מח) גם יש לזכר שהם פלאים מיהר הגדרים .
 (מט) כערךך . כמותו כאל ראשם (י וקרא ה') : והנעם
 שאמר ערבי או ערך בני עלי אם הנם יעשה לי כן וכן י
 גפשות . כי הערך כפר הנפש הוא לה' . לעם ה' יעשה
 נכה וי"ל הזכיר נפשות כי ערך בתים ושדות : והיה ערךך
 הזכר : שהוא זכר ודאי . מן עשרים . (כ) כי האדם או
 שלם בכחו ובעתו . וגם אין ערך יהר כוח : (נא) ובבל
 שני הערך בין מי אשיחם בין כהוכב בין כסופם שיה (כב)
 והשנים הנזכרות הן מעה אל עת כיום ההדה : לפי שכתוב
 ואם מכן ששים וכן הכל ואם נקבה(נג) וארית ככנין שני הזכר
 ערכה שלשים שקל , שהקבה פחותה מהזכר . ואם מכן חדש
 ועד בן השט שנים (נד) עשה סוף ככה שנהנו דאש . וכן
 הבא אחריו . ואם ככן ששים , כי אז ידלש כחו על כן פחת
 ערכו . ולא נהן שער עד שנה פלגית ואפילו היה איה שנים
 זה הוא ערכו הנזכר ואם ככן חדש . (נה) חדש שים .
 ופרויו מכן חדש (במלכר יח) (נו) ולא נהן הכתוב קצב
 כשוער לערך הנקבה כנגד ערך הזכר בשיה . ולא ידענו
 מעם בזה יגם אינו הערך שיה ככל השנים הנערכות כי נעם
 יוסף ופעם ירע . ורעמידו לפני הבהן : (נז) האומר ערבי
 עלי

כמנכג ציערכ (מד) ואשר פירש כי וי"ו אליהו לערבון
 זה רש"י שאמר ככל הוח משמו כל אליהו ערבון כיבוא ויבכר
 גאולה בניו : (מה) כמוך אחר כמוך . ר"ל כהסמך ענין
 ישוד הכנהו יח' עליהם צרף גלוהם על זכרה הכויה
 ככהי מלות הרבוי כהן וחק גס ויהי מספיק בחדד כשיאמר וחק
 זח או וגס זח וזאו רבוי אחר רבוי : (מו) פירש :
 פירש הרב זה צדקה או הפרעה . שמלת חקים השמש לפני פנים
 , הם על המנות ההוריות שלא נגלה כספן . הו על מנות
 הנוכחות לדורות שלאחר כהן חקת עולם . (מז) וכבר פירשהו
 , פירש הרב בפ' וזרח בני והפליתי ביום ההוא . ובפ' אמור
 גני לכלה לדר שיכול הענין בני כנים , הם לבין הכרעה הו
 מענין פלא שידור הנודר צר לו לשי"ת שיעשה עמו כלא
 ויעלהו מנרה : (מח) גם יש לומר שהם פלאים . ר"ל יש
 להם טעם למ"ש הכתוב בערכים לבין פי יפליא שיהיה מענין
 סתר לרמז כי מנות הערכין הן חקים אלהיים שטעמם נסתר
 ומכוסה מדעהנו : טעם הקצב המוסס בהם כפחות וזכר (מט)
 בערךך . כמותו בחיל האשם ר"ל . גם בפ' ויקרא נכח . כן
 בערךך . ולפי דעת הרב הכ"ף לכניו הנמנע ומדבר הכתוב
 כנגד הכהן ולא כדעת המפרשים שהכ"ף נוספת והיה ראוי
 בערך נכחות : (נ) כי האדם או שלם וכו' ר"ל הטעם שהכל
 הכתוב הערכים מן בן עשרים ולא כסדר ימי הלידה שלא
 הקדים הערך של בן חדש עד ה"כ כנים וכל בן המש עד עשרים
 הוא לשתי שנות : ה"ה כהאדם כהגישו לעשרים כבר הגיע
 לפרכו . וכו' שהערך המוסס עליו עדיף על כל שאר הערכים
 לכך הקדימו . (נא) ובכל שני הערך בין מראשיהם וכו'
 ר"ל לא יעדיף ולא יפחות . הערך הנקוב בין
 מכן חדש עד חמש בין מן חמש עד עשרים ובין מן עשרים
 עד עשרים ובין מכן עשרים עד יום מותו . כי למשל בין שיהיה
 בן חדש אחד או בן שנה או שנהיים או שלש או ארבע ואפילו בן
 חמש פחותה יום אחד עכ"פ ערך טוב לכל הנשים בלי הוספת
 ויתרון עד שיהיה בן חמש ויום אחד או יהיה ערכו דין הכתוב
 מכן חמש עד בן עשרים וכן השאר . (נב) והנשים הללו הן
 מעת אל עת ר"ל שאין שנות הכריות שחלק שנה החלש
 שנה הלא הן נחשבות מיום הלידה וזמנות צראשיין וכו'
 (נג) ואם נקבה ודלית , וכו' ר"ל כי הערכין הקטובין הללו
 הן לזכר ולנקבה ודלית אבל לטוונטוס וירטרורגיטוס כהם
 חסרי העיריה הדין להיות ערכם פחות מזה ויכוו כהלן לחומה
 הכהן המשריף : כי כהם כהנקבה פחותה מהזכר כן הכלמי
 ודלית לריכה להיות פחותה מן הכוליות : וכן כתבו ב"ה
 במסכת ערכין פרק א' טוונטוס והאלרורגיטוס נודרים ונדרים
 ומעריכין אבל לא נערכין שאין נערך הלא זכר ודתי ונקבה
 ודלית : ר"ל שהם מעריכים את האחרים שיאמרו ערך פלוני עליו
 כוחני ערך כל אוחו פלוני . אבל לא נערכין ר"ל את
 יאמר הטוונטוס או האלרורגיטוס ערכי עלי או יאמר אחר
 כשכילס ערך כלוני עלי לא אמר כלום דוכר ונקבה האומר
 בפ' ערכים עד שיהיה זכר ודתי או נקבה ודלית אבל את אחרו
 על טנמם דמי עלי או יאמר אחר כשכילס דמי פלוני
 הטוונטוס הו האלרורגיטוס עלי כרי הלו נדרין וי היה שוויים
 דמיה כל שש כפי אומד האומדים אבל לא ערך הכתוב
 בחורה (נד) עשה סוף כמה שכתנו ראש . כי בערך הקודם
 ליה ספוא במין עשרים עד ס" הן העשרים ראשית המנין
 וזכרון מכן חמש עד עשרים . כנה הערכים הוא סוף המנין :
 וכן כהל אחריו כהוא מכן חדש עד . כגש עניס . הנה כהלן
 כחמש סוף המנין מה שהיה בקודם מזה ראש המנין (נה) חדש שלם . וזכרון מכן חדש . כי כהם כשכילסין לא יחסיב עד
 שיכלס חדשו כן הדין גם בערכים מכן חדש ומעלה ולא כהמך חדשו (נו) ולא הן הכתוב קצב משוער וכו' ר"ל כי לפעמים
 נוחן לנקבה חני ערך הזכר טוב כשוק ולכפמים מעדיף ערכה מחני ערך הזכר : שהנה מכן ה"ה עד בן כ" לזכר כ" שקלים
 ולנקבה וי"ל כרי זה הערך טוב' אבל כשאר ערכי הנקבה יהר ממחצית ערך הזכר : ומ"ש גם אינו הערך שיה ככל
 הכנים הנערכות וכו' רל ככפי ששם הכתוב למכן חדש עד חמש שנים ה"ה שקלים שעולה לכל שנה שקל א' : הנה שם ערך
 שיה לוח גם למכן חמש שנים עד עשרים ערכים שקל . אבל למכן עשרים עד ששים לא נהג זה הערך . כי היה
 ראוי ששים שקלים עד ששים שנה שיה ג"פ עשרים והכתוב הן חמשים שקל לזכר הרי גרע וי"ל שקל
 ואינו ערך טוב : לכן אומר הרב כי לא ידענו עשה בזה כי כל חלו מנות תוריות ומנגד הרב לר"ס כשדית
 גמון שנה להקות הערכים לכל שנה שקל א' ולא עלה בידו כי גם אב"ג טען עליו ע"ס (נו) והעמידו
 האומר

האמר ערבי וכו' לפי זה הפירוש מלה ובעמידו מוכב אל
 הנודר (נח) הו' כעטס ויפק על כף הככב וכו' ר"ל במלה
 והעמידו מוכב אל הככב ונחלה הידיעה במקום הכנוי וכו'
 ראוי והעמידו הככב לפניו (נט) יד הנודר, ולא הגדול,
 כי הגדר חוב להח הערך בעד מי שנדר וחין הפרש בין ביח
 הנודר דל או עקר הכל הנודר הם ידו מצבה או חוב ליתן
 הערך הקצוב בחורה הפילו יהיה הנודר בדלי דלות, וכן להכך
 אם יהיה הגדור טעור מופלג והנודר, קצר יד יתן כפי אשר
 יעריך (כס) כנאמר וכך ערך יהיה כשקל וכו' מה
 הפסוק ליתו ב"ה שאין רעה ליתן להעריך פחות מן שקל א'
 (סז) ואם בו"ו מוכב אל חוב כי יפליה נדר, ד"ל כה"ו
 במלה ואם הוא וי"ו המוסיף כאלו אמר גם כזה ואם כי
 ידור לפקדש בהמה וכו' ומ"ס ממנו שב אל הקרבן . ד"ל
 מ"ס הכחוב כל אשר יתן ממנו לפ" יהיה קדש . במלה
 ממנו כנוי לזכר לכן יכוב אל הקרבן ולא אל הבהמה כפי
 לשון נקבה : ור"ל כל ת: שיהן הנודר מן המינים הכשרים
 לקרבן הפילו שלא יסגיל בנדרו שיהגס להקדש אלה ידור
 כחם שהקדיש עכ"פ יהיו לקרבן כל אחד מן המוקדשים
 כפי הכתוב הכרים לעולה והקצוב לשלמים . אבל אם
 יסגיל ויתמר בעטת נדרו הפילו לבהמותיו הכרים שהקדישם
 לשם שלמים יצטר מה שאין בן בניבזה בנה יוכל להקדישן
 לעולה כי העולה לעולם זכר והשלמים יהיו מן זכרים ונקבות
 (סח) ואף יבשר להקדיש מקלה חברי הבהמה : שב לטעון
 לב"ה הם פירשו מ"ס של ממנו מ"ס הקנה זכנוי ממנו מוכב
 על הפרט המוקדש ורנוסם שיקדיש המוקדש קנה מן גוף הבהמה
 שיאמר רגלה כל זו עולה לצריו קומין והמכר נצרכי עולה
 ודמי אותה הבהמה הולין חוץ מדמי אותה באחד . (סט)
 ולאו הבא מכלל עשה הרי הוא כעשה : זה מלמד ב"ה
 חזוק לדעתה מה שזיקו ממלמד נדבה העשה אלוה : שהלאו
 הבא מכלל זה העשה הוא לאו הנרנה לדעתה אבל לא העשה
 נדבה אח התמיתן : (סד) כי לא יבשר שיקדיש בעל מוס
 כי כבד הזכירו . גם זו עשה לב"ה שפירשו טיב ברע אם
 בצעל מוס או בעל מוס כחם . והרב נזען שלא יבשר
 להקדיש בעל מוס כי כבד הזכירו בפרטת אמור ואתר על
 מוס לא יהיה בו . וסע צאמר לכל נדרים ולכל נדבות :
 (סה) הפר ח"ו וכו' ר"ל ממלה אשר לא יק' יצו וכו' כהיה
 ראוי ואשר לא יקריבו בו"ו המוסיף להכליל בהמה נדורה
 בעלה מוס שהזממה אחר שהוקדשה שהיא טעונה פדיון .
 וכן בשקדיש מן ו' חיות כרא שגם בן חיצן כשרין להקדשה
 ונעונו פדיון * (סו) וי"ל אשר לא יקריבו הוספת באור
 ולפי זה הפירוש אין נורך להוסיף וי"ו למלה אשר : אלא דורך
 הכחוב לפעמים לדבר בחוספת באור הע"פ שכבר נודע
 הענין במלמד בהמה עמלה (כז) בין טוב ובין רע : כי
 בעעריך אותו יודע הכמוך אליו וכו' הרעון שבהמה הכחוב
 בענין העריכה במלמד בין טוב ובין רע כי כן הוא דרך
 המעריכים שהערים הדבר העעריך בערך הדבר הכחוב ממנו
 כמה הוא פחות בערכו וכן בערך הרע ממנו כמה יהיה ערוך
 בערכו והמין עליו לפי זה ערך שויונו : (סח) ולא נהבאר טעון כהנים : ר"ל בדין הקדש הבהים לא צריך כחוב כהנים
 בין בה עיר חומה ובין בה החגרים וכן בין הקדש ישראל להקדש לוי כי סמך כחוב למש כבד בפרטת כבד סיני
 בדין מחר זקמן הבהים והוא הדין גם בהקדשות : (סט) במקדש הוא עממו וכו' ר"ל בדין הגאולה בהקדשות היננו
 בדין הגאולה במכר זקמן . כי לשם נתן הרשות לגאול גם לקרובי המוכר ובהקדשות לא כן אלא הרשות למקדיש עממו
 לגאול ולא לקרוביו . וזה כדי להעלות בשבח הקדש כי הבעל יוסיף החומש * (ע) ביהו ו:ח ביהו סקנה : שאם יקדיש את
 ביהו סקנה לא יוכל לגאול אלא הבעל הראשון המוכר לו (עא) לכל שני היובל . ר"ל מה שסע הכחוב בו"ו שקל ככף ערך
 השדה המקבל ארע חמר שצורים הוא ליובל שלם שהוא מ"ט שנה מן היובל שער עד היובל הבא . נמנח שסם בח הבעל לגאול
 בחחלת היובל יתן חמשים שקל שהוא עקד הערך ויוסיף גם החומש . ואם בל לגאול אחר עבור כמה שנים מיובל ניתן לפי
 חשבון השנים שנוהרו עד יובל לכל שנה שלע ופונדיון שהוא חלק ממ"ט של השקל והשקל הוא נקרא שלע בלבד מהנה . (נב)
 והשקל הנוסף יחלקו בכלל השנים . ר"ל השקל החמשים נוסף מן מ"ט שנה היובל אחר החשבון לכל שנה שקל א' יחלק השקל
 הזה הנוסף לשברים העולה לכל שנה שלע ופונדיון . כי השקל מח" פונדיון והע"פ שיבוא פונדיון א' חסר למ"ט שנים
 עכ"ז הבא לגאול ניתן שלע ופונדיון . כך שהבו ב"ה בערמין פ"ו ו' . ומה שהצרכו ליתן שלע ופונדיון לנדה למ"ט שנים
 מ"ט שלעים ומ"ט פונדיונות ויש כאן פונדיון א' יתר על המשים שקל אותו הפונדיון היתר הוא קלבון לפרועמוט ור"ל הלשון
 הוא מטבע קטן חצי מעה חוספת לאותו שקל כהחלק לשברים לפי שכן הוא דרך הכותן פונדיון ליתן שלע מן השלחני ניתן
 מ"ט פונדיונות (עג) כדי להזכיר חוספת החומש . ר"ל שכבר בפסוק הקודם הזכיר דין הגאולה אלא שלא זכר סע כי אם
 הקרן ש: הערך . ובזה הפסוק שב להזכיר חוספת החומש . א"כ וי"ו ואם צאל וכו' איננו וי"ו המוסיף והיה מהסיק בלחו כי
 הערך הוא עקר הגאולה

עלי או ערך פלוני (נח) או כעטס ויפק הככב על כף
 הככב השמאלית וויקרא יד) . על פי אשר השיג יד הנודר
 (נט) ורא הנודר : ובה"א אינו ניתן פחות משלע : (ס)
 שנאמר וכל ערכך יהיה בשקל הקדש : ואם בהמה אשר
 יקו' ובו מכנה קרבן לה' : (סא) ואם בו"ו מוכב אל אש
 כי יפליא נדר : כל אשר יתן מכנו לה' . מכנו שב אל
 הקרבן . ויה אם נדר בהמהו שהם כל הראוי ליקרב אל המזבח
 יקרב אם זכר עזרה ואם נקבה שלמים : (סב) ואך יבשר
 להקדיש מקלה אברי הבהמה . ונח"א ס"ם הקדשות לברק
 רבית . וכן אמרו . אבוד להקדיש המינים לברק רבית .
 שנאמר נדבה העשה אותו (ויקרא יד) . אהו אהה עשה
 נדבה לברק רבית . ואן אהה עשה המינים לברק רבית
 (סג) ולא הבא מכלל עשה רדי . הוא כע"ה : לא
 יהליפנו : כחוש בשכפן וממן בכחוש * (סד) כי לא יבשר
 ש קדיש בעל מוס כי כבד הזכירו : ואם כל בהמה טבאה
 אשר לא יקריבו מכנה קרבן . (סה) חסר וי' : להביא
 ברכה בערת מוס ושבעה מינים של ברא . לכן
 הפקדיש בהמה חסימה למזבח ונפל בה מוס ונפסה הערך
 והבדה וביא בדמיה קרבן אחר . (סו) וי"ל אשר לא
 יקריבו מכנה . הוספת כיאר : שמה לאכילה : בעעך
 הכהן כן יהיה : בין רב למעט . ואם גאול יאלנה הבעל
 יוכיף חנוש : ובה א שיו בה"ה שגפל בה מוס : וכן לא
 נביצא שהנדא ברכה שהורה בעלה מוס טבאה : ואם
 כי יקדיש את ביתו . ואיש : גם זה כבוד בנד . (סז)
 והעריבו הבחן : בין טוב ובין רע כי ברעך אהו יודע
 דכבוד אינו אש טיב ואכרע . כן יקום . כענין וקם רבית
 (ויקרא כה) (סח) ולא נביאר ענין הבתים : כי ידע כי הלוי
 לא יקדיש בידו כי אם שגאולו בכל זמן . ואין כן הישראל
 כבו שהוא בפרש . ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה הם מ"ח
 (ויקרא כה) : וכן עריך לגאול כח שיקדיש : אבל בתי
 החצרים כשדה הארץ . וים הפקדיש יגאל את ביו : (סט)
 הפקדיש הוא עצמו ומ קרוביו יגאלו כי הוא יוסף
 החכש * (ע) ביהו . ולא ביהו שקנה . ואם משה
 אהוהו יקדיש איש דה" . כשה אהוהו :
 ואל כל אהוהו : והיה ערך רפי ורעו : לעעור
 דעו שידע ולא מה שיוציא . ארע חמר שעורים ברכשים שקל
 ככף * (עא) לכל שני היובל . ואין הזכר כן הבנן . כי
 היובל הקדש לענין . אם משנת היובל יקריש כרתו . עד
 היובל רבא יתן לחמר הכשים שקל : והחמד עשר איפות *
 שכתוב כי עשרה רבתיים הכר . (יחוקאל מח) : והאפס
 זהבתימן אהר להם (ס) ואם אחד היובל : אחד שעבר
 כמה שנים כן היובל הקדיש שדהו עשה השבח וירע שקל
 בכל שנה (טב) והשקל הניכף יחלקו בכלל השנים : והו
 ונרע לערך : כלונד כחמשים שקל ככף . ואם גאל
 יגאל : ואם : הו"ו יהיה : והוסף דבר אם גאול (עג)

בדין הקדש הבהים לא צריך כחוב כהנים
 בדין הגאולה במכר זקמן . כי לשם נתן הרשות לגאול גם לקרובי המוכר ובהקדשות לא כן אלא הרשות למקדיש עממו
 לגאול ולא לקרוביו . וזה כדי להעלות בשבח הקדש כי הבעל יוסיף החומש * (ע) ביהו ו:ח ביהו סקנה : שאם יקדיש את
 ביהו סקנה לא יוכל לגאול אלא הבעל הראשון המוכר לו (עא) לכל שני היובל . ר"ל מה שסע הכחוב בו"ו שקל ככף ערך
 השדה המקבל ארע חמר שצורים הוא ליובל שלם שהוא מ"ט שנה מן היובל שער עד היובל הבא . נמנח שסם בח הבעל לגאול
 בחחלת היובל יתן חמשים שקל שהוא עקד הערך ויוסיף גם החומש . ואם בל לגאול אחר עבור כמה שנים מיובל ניתן לפי
 חשבון השנים שנוהרו עד יובל לכל שנה שלע ופונדיון שהוא חלק ממ"ט של השקל והשקל הוא נקרא שלע בלבד מהנה . (נב)
 והשקל הנוסף יחלקו בכלל השנים . ר"ל השקל החמשים נוסף מן מ"ט שנה היובל אחר החשבון לכל שנה שקל א' יחלק השקל
 הזה הנוסף לשברים העולה לכל שנה שלע ופונדיון . כי השקל מח" פונדיון והע"פ שיבוא פונדיון א' חסר למ"ט שנים
 עכ"ז הבא לגאול ניתן שלע ופונדיון . כך שהבו ב"ה בערמין פ"ו ו' . ומה שהצרכו ליתן שלע ופונדיון לנדה למ"ט שנים
 מ"ט שלעים ומ"ט פונדיונות ויש כאן פונדיון א' יתר על המשים שקל אותו הפונדיון היתר הוא קלבון לפרועמוט ור"ל הלשון
 הוא מטבע קטן חצי מעה חוספת לאותו שקל כהחלק לשברים לפי שכן הוא דרך הכותן פונדיון ליתן שלע מן השלחני ניתן
 מ"ט פונדיונות (עג) כדי להזכיר חוספת החומש . ר"ל שכבר בפסוק הקודם הזכיר דין הגאולה אלא שלא זכר סע כי אם
 הקרן ש: הערך . ובזה הפסוק שב להזכיר חוספת החומש . א"כ וי"ו ואם צאל וכו' איננו וי"ו המוסיף והיה מהסיק בלחו כי
 הערך הוא עקר הגאולה

כדי לחזקו חוספת החובש : כי דערך הוא עקר הגאולה :
 ואם לא יגאל את השרה עד היובל : כי כבר הניחו
 בעליו (טז) גם אם גאלו ומכרו לאיש זולתו לא יוכל
 לגאלו (טז) כי לא הניח השרה בקדושתו אלא כבוד את
 ה' (טז) וי"א ומכרו הבתן כי לא היה בעליו פודה
 איתו , ואינו זר אלא בן , לפי שהשרה חלוי על הבעל
 אם יגאלנו ואם לאי , והיובל עשהו אחזה לבתן , א"כ
 איך יספרהו הבתן או הגובר קודם היובל לאיש אחד ,
 (עז) בצאתו ביובל , כי הקנה אותו לא ישוב אל
 זר כי אם אל הבתן , כי כל שדה שב לבעליו ביובל ,
 כשדה החרם , שנודד להרו קרש ואינו שב , לבתן היתה
 אחרת , לבתן הערף היתה אחיהו , אז יהיה לבתן שם
 דמין שהיה האחזה לכלל הכהנים איש כאחיו , בענין
 כל דם בישראל לך יהיה , (במדבר יח) ולא פרש
 הכתיב בין שדה יפה ובין חלוף ודברו כשדה החרם
 שהיא קדש קדשים לא ימכר ולא יגאל : והצרך לדברו
 בזה (טח) כי אמר ואם לא יגאל , ואם מכר
 (טט) ואזר שאמר לה' , אמר לבתן , כמו האשם
 הכושב לה' לבתן (במדבר כ) ואם את שדה מקנהו
 אשר לא משדה אחיהו , אה שדה מקנהו , (פ) כי יש
 שדה שזכה בו ולא קנה , אשר לא משדה אחיהו (פא)
 כי יש שדה מקנה ודוא היה שדה אחיהו , כיצד בגון
 שסבר שדה ללוי ולא גאלו ובתוך היובל מכרו לוי לאיש
 אחד ופיה האחרון קנהו הבעל הראשון זהו שדה מקנה
 שהיה שדה אחזה , מכסת הערך , כמו במכסת נפשות
 (טז) הערך , הערך הקצוב לשרה אחזה , אך
 חיבו לחתו ביום הערך , ונתן את הערך ביום ההוא ,
 הערך , (כג) בשתי ידיעה , כמו והחציו אל מול הר
 גריזים , (יכתיב ח) וי"א חייב בשדה מקנה חוספת החובש
 (כד) זהו הפרש בין שדה מקנה ובין שדה אחזה ,
 ששדה אחזה נוהן הובש , בשנת היובל ישוב השרה ,
 לבעל הראשון לא ימקריש שקנהו מאתו , לכך פירש
 שאמר לו אחזה הארץ , אך בכור אשר יבכר , בעבור
 שאמר בפירוש הראשונה ואם ברמה אשר יקריבו ממנה ,
 והיה נראה שכלל הכל בכור חילתו , הצרך הכתוב לפרש
 אשר יבכר , שהוכר יבכר ולא הנקבה ושקל
 יבכר , יספר לה' לדור (תלס כ"ג) לא יקריש איש אהו
 כי היא מקדש מרחם מיוס צארת מארץ כנענים : ואם בבהמה
 המכירה ופרה בערך : י"א למרנו כזה הכתוב שאינו כדבר
 בפני חמור (פד) כי ככל נפסק דינו יאב בשה ואם וערפתי
 אבל נשאר בכורי בהמות טבאות , כגון נבלים וכוסים
 לדויהם נערכים בהוספת החובש , וננארים לבעלים , והוא
 חסם לבעלים שלא יהיו חוכרים לאחד הוציא סידם , (כה)
 והנכון כי האיל והח' לבאר קדוש הכבד רצה העולם הענין
 וללמדנו בדבר אחר שאם הקריש כשר חמור יתן השנה והחובש
 בעבור שהקריש , ואם לא יגאלו בעריו ונכר בערפך
 לאהרים , ובעל החבור לא יבכר מרשה , אך כל חרם , אך
 סעיף , לא ימכר ולא יגאל , שכל החורים משלו שהוא הרת
 יח בין אדם בין בהמה וכל דבר הוא קדש קדשים לשם
 שרם חרמי הכהנים ואין להם פדיון , כי יש הפרש בין אם
 יאמר קדש לה' ובין אם יאמר דם , כי כי שיקריש דבר
 אם ידעה

לכן הקדמו וכוזירו לחוד : רצול הגאולה לא , תהיה בלי
 חוספת החובש לפי ערך הכתיב , לכל שנה רביע כלש ורביע
 פודיון , (פד) גם אם גאלו ומכרו לאיש זולתו , ר"ל כלפי
 זה הפירוש מירר ואם מכר את השדה מוכב אל הבעל וכוף
 הנאי בפני טנמו חוץ ממאמר ואם לא יגאל , ומשכהו של
 מאמר לא יגאל עוד חוץ לכל ח' מניכס לחוד , ויהיה פירוש
 הכסוק כן , ואם לא יגאל הבעל את שדה החוזהו עד שנה
 היובל טוב לא יגאל עוד כי כבר הניכסו בעליו בקדושהו בזה
 שלה גאלו עד זמן המוגבל מהכח , וכן גם אם יגאלו קודם
 היובל מן ההקדש ואחר שיגאל חס לא יניכסו ברכות , עמנו
 וימכרו להם חחר זולתו חזי לא יוכל הבעל נגאלו , שדכו
 הפילו קודם היובל ולהחוקיקו לעמנו (טז) כי לא הניח השדה
 בקדושהו , ר"ל והכבה בזה הוא לבעל ע"כ הענין יתן שהוא
 לא נהג השדה מהכבה ידו אלא מצד היות עיניו נרה בהקדשו
 מיראהו שהם לא יוכל לגאלו עד היובל יבכר שדכו לעולם
 בקדושהו ולא יחזור אליו עשה זה בהחבולה שנטל כסף הגאולה
 מיד ה"כ חרר ומכר לו השדה המוקדש כדי שישוב שדכו אליו
 ביובל ה"כ הוציא השדה מקדושתו וצדק הקדש חול ומכר את
 הקדש : לכן גם לו הכחוב זה הדין ע"כ הענין שלא יוכל
 לגאלו אפילו קודם היובל ר"ל ע"כ יחשב השדה של הקדש
 וגם בלאת השדה ביובל מיד בקונה לא יחזור השדה לבעליו
 אלא לכהנים לאחזה , עולם השדה חרם כמבואר בפסוק
 שאחריו , (עז) וי"א ומכרו הבתן , זו דעה ב"ה כמובא
 בר"י , ורונסו שאם ימכרוהו הבתן או הגובר קודם היובל טוב
 לא יחזור השדה לבעליו ביובל , ונחמו הכבה בזה בעבור
 שבעליו לא כדכו , והרב עושן שזה לא יבכר כי הכחוב הלה
 הרכות ליד הבעל נגאלו חזי שלא לגאלו עד היובל , (עז)
 בנאחו ביובל , מיד הקונה וכו' ר"ל מיד הקונה אוחו מן
 הבעל המקדיש לא יחזור השדה אל המוכר אלא ישוב לבתן
 כמבואר בעיל בדעה הרב , ומ"ש חז"ל כי כל שדה שב לבעליו
 ביובל , ר"ל כי מה שהורה הכחוב בדין מכר השדה שישוב
 לבעליו ביובל מיד הקונה הוא כשימכור הבעל שדכו , אשר
 הוא חול בידו , אבל זה המוכר הוא מכר את הקדשו ככל
 לכן לא ישוב אליו , (עח) כי אמר ואם לא יגאל , ואם
 מכר , מה שדמה כהכוב את השדה המוקדש הכלהי נגאל עד
 היובל בכ"ף הדמיון באמרו כשדה החרם חינוך דמיון המתי כי
 יש הכרס ביניהם שזה יקרא קדש וזהרס קדש קדשים , ומה
 שהוא בחוקת קדש יש רשות להגאל ולכתיב ולשוב לבעליו
 אבל בזה יתן שהמקדיש עבר על התנאים הג"ל הורה הכחוב
 שכל ימכר ולא יגאל הע"פ שהוא קדש לבד כדין החרם אשר הוא
 קדש קדשים , (טט) והחר שהמר לה' , המר נכסו וכו'
 ר"ל חחר שהמר קדש לה' כשדה החרם שב ופירש לבתן הכיה
 אחזהו , והצרך לפרש כך שבולת הבאור היה , מקום לדון
 שיהיה השדה כחרמו גבוה חסור בהתאם לא יורע ולא ישבד
 כי מנינו דברי קדש שנאמר בהם לה' ואינם לכהנים (פ)
 כי יש שדה שזכה בו ולא קנה , והוא שדה אחזה שזכה בו
 בירוכה מירבוהו אשר ירצה לו לעיל (פא) כי יש שדה
 מקנה והוא היה שדה אחזה , ה"כ השדה מקנה כזה לא יוכלל
 בזה הפרש אלא הוא נכלל בדין שדה אחזה , לכך הניד
 הכחוב להוכיח הציבור באמרו אשר לא משדה אחזהו (פב)
 שתי ידיעות וכו' הידיעה ה' היא בראש הכבה ה"א הידיעה
 והשניה בסוף הכבה כ"ף הכתיב שהיא ג"כ ידיעה , ואין לרך
 לבוא ב' ידיעה בהבה שתי ידיעות משוכנה לדבר אחד כי די

ידיעה אחת זו ה"א בראש רז כתיב בסיף הכבה וזל שמצאנו במקומות מעשים שבאו כך , בהוד האלהי (יחושע ז) והכרותיה בקד
 (תלס כט"ו) והגלו רל מ"ה טיבל (יחושע ח) והכרד רצל ציבוא צכוף הכבה כתיב שיכוב אל הבעל חזי הבוא ה"א הידיעה
 בראש הכבה שורה על הפועל וזה הרבה כגון והפודך (דברים יג) (פג) זהו ההפרש בין שדה מקנה וכו' ששדה אחזה טתן
 חומש ובשדה מקנה לאו וכוזה הרב לדברי רבי אליעזר ה"פ שאין הלכה כמותו בזה , ולא כדברי חכמים שהפרש הוא ששדה
 מקנה טתן שיו , ע"ן ערכין פרק ג' (פד) כי כבר נפסק דינו , צ"פ בוא אל פרעה ככר
 נפסק דין בכור החמור כדכתיב וכל פטר חמור הפדה בזה ואם לא הפדה ושרפסו , לכן המפרשים אמרו שהנאמר בזה
 ואם בבמה הטמאה ופדה בערך על בכורי שחר מיני בהמות עמאות זולת החמור שחורה הכחוב להם פדיון
 כ"ף הבעלים בחוספת חומש (פה) והנכון כי הואיל והכל לבאר קדוש הבכור וכו' דעת הר"ל אינה מסכמת שיהיו
 בכורי שחר בהמות עמאות ז"ל החמור טעוין פדיון כמו שכבר פירש זה צ"פ בוא וגם ימכר צ"פ קדש , לכן לפי דעת
 הרב כשזכר כחוב סחם בכור בהמה עמאה הוא ג"כ על פטר החמור לבד כי סמך למה שנהבאר בפירוש צ"פ בוא ומ"ש
 הכחוב

הכהוב בכלן ואם צבחה הטמא' ופדה בערכך, הוא טובה כמו כן על צבור החמור לבד, וברצון צבא הכהוב צוה ללמד דין אחר והוא הוואיל והכחוב, נח הרשע לכקדיש הכחוב כי הוא כבר מקודש מעצמו ואפילו בלי רצון הצעל הנה הצעל לא יוכל לעשותו חול ה"כ דין המקדיש הוא שיקדיש מתה שהוא חול בידו, וכן על צבור כתר החמור כבר הורה הכהוב דינו שיפדה, צבא זבנר, החמור ישר, חול בידו וכן הורה הדין שאם יסרב הצעל לפדות כתר החמור צבא לערוף פטר החמור ועכ"פ, לא יכטה הצעל מן הכסף פ"ט העשן, וכן הדין אם ירצה הצעל להכטר מן הכסף שלא פדה את פטר חמורו וצבונה או יקדיש אותו הורה הכהוב שיפדו בחוספת החומה, ואם לא ירצה לפדוהו יפרכוהו לאחר, ועכ"פ בין שיפדה הצעל בין שלא יפדה לא יפטר מן הכסף וצבור החמור יפטר מן הכריתים כי כבר יצא מהורה בצבור ונכנס, דין ההקדש מתמה בהקדישו, בעליו (כו) ונ"ל כי כדל יפתח כמו זה, ר"ל מה שגדל יפתח בהמרו, והיה היוצא אשר יצא מדלתו בידי לקראתו וכו', וכיה לה' ובעליהו וכו' היה פקדו בתורת חרם ולא בתורת קדש, ע"כ מהמר ויטש לה את כדורו אשר נדר פירושו חלה המפרשים שהעלה את בתו לעולם ולא יכול לפדותו בדת יצ לא ימכר ולא יגאל, (פו) מאלס, כמו עבדיו, והמקוהו וכו', ר"ל כי מ"ש אשר יחרים איש לה' וכל אשר לו מאלס וכו' לא יכשר לאיזה להקדיש חסד מנפשות בני ביתו או ח' מצני ישראל חלל חרצון במחמור מפל אשר לו, אשר חתה רצוהו מנכסות הנכרים אשר לא מישראל, כי חרם האדם, הוא מיהה וחוק, יפטר להמית נפשות אשר לא חמותנה, (פח) כמו אם כהן נתן חתן את חשיו הארץ בידי ופקרמתו וכו', הלא הראה שגדל ישראל היה להקריס את הכנענים בצביל שהרעו להם לכן הקרימוס כדי לאצדס ולכלוהם, (פט) זפעס הכסף והוכב כהרם

אם ירצה יגאלנו, כיה שאינן בהרמים (פו) וי"א צ"י נדר יפתח בכוחו, (פז) באדם, כמו עבדיו ואמהותיו שהם לגחלה, כל דרם אשר יהרם פן האדם, שאינו שלו, (פח) כמו אם נתון רתן את העם הזה בידו, והחלפתו, (צ) במדבר כה) שאין דעת הצורד להרוג לכהנים, וזה החרים פעם יהיה באזים ובבהמות, בחרם עפלק (שמאל א יח) ופעם יהיה גם בערים, והחרכוהו את עריהם) במדבר כח) וגם כן עיר הגדחת גם כל אשר בה, (פט) ופעם הכסף והזהב יפדה, וכל מיני בהמות, אוצר ה' יבוא (יבועו), והיותו לא יפדה שימיהו כל האדם הנכבא בהם, וכן בעכ"פ, (ס) והכחוב הזה כולל חרם שיעשו וקני ישראל, והנה אנשי יבש גלעד (שופטים כא) וכן חרם של מלך, ויפדו העם את יונתן ולא פה, (שמאל א יז), כי שוגג היה, וכל מעשר הארץ, הוא הכהוב ולבני לוי נהיה בל מעשר בישראל (במדבר יח) (צא) על כן אמר הכהוב כהם קדש לה', כי הנוברים כלם לכהנים לברם, וזהו כדל כדל לומר ואם גאול יגאל איש מבעשרו (צב) ונפתח העין כי היא גרוניה, (צג) לה' הוא כי יש מעשר נאכל לבעלים, שנאמר ואכלה לפני ה' אלהיך מעשר דגך (דברים יד) מפרי העץ, הירוש ויצהר וכל פרי אילן, הכשירה יוכף עליו, כל חובש הנזכר בתורה בכל מקום צריך שיחיה הקרן עם ההוספת חמשה, נביא שמוסיף רבע הקרן, שנאמר ונהתם חמישית לפרעה וארבע הירדות וכו' (רחשית מז), (נד) וכל מעשר בקר וצאן זבוב, בגולדים הבהוב מרוב, ראיה לרוב וכל מעשר הארץ כל אשר יעבור תחת השמש, (נה) שדרבו להנהיגו על ידו שבט, (נו) הגה יתן הבבור שהוא מקום אחד (נז) והאחד דאש

וירחוק מהסגיל יהיעצ צבת כדורו את כלי המהכות לאוצר ה' ושאר הכלל והאלס נהנו לצרפה והרג ואצלן, (ס) וכתובה הוא כולל חרם שיעשו וקני ישראל וכו' פמנינו למדיש מן הכהוב כי מהמר כל חרם אשר יחרים הו"ל לה' מכל אשר לו מאלס וכו' העשס צו הדס שהוא מעבדי הפחלתוהו שנסב ממנו והין רשות ליקדו עם הארץ להקריס ולהמיה נכס מישראל וזלח הכופט והקריס שחריומו, אכסיה מישראל ויהרגם בצבור שיטברו על גורת וסבועה חלה שיעניו ב"ד או הכופט והחייבו מיהה חבל לא שחריומו לנקיים ונדיקים, וכן בטלס דעת הזמרים פי יפתח העשס את בתו עולה כדי לקיים את כדורו, וזכר ופירש זה במקומו, (נח) על כן אמר הכהוב כהם קדש לה', ר"ל בפסוק וכל מעשר הארץ אמר לה' הוא קדש לה' במחמור שהמי ולא פירש, למי יתן המעטר כמו שפירש, צבדה אחושה לעיל אחרי חמור קדש לה' שב ובאחר לכן הו"ל אחושה, כי כל הפקדיש הנזכרים על המעטר מן המעטר לכהנים כדכתיב בפרשת קרח אחר מחנות כהנה ולבני לוי נחתי כל מעשר וכו', ואם חמור כיון שכל הקדשים הנזכרים הם חלק לכהנים ה"כ למה הכנים כההוב את המעטר חלל הקדשים אשר הם כלם לכהנים, וההסכות שהוכר המעטר הנה פדי לומר ואם גאול יגאל חוש ממעטר, ד"ל כדי להורות שיש רשות לצעל לגאול מעשרו בחוספת החומה (צב) ונפתח העין וכו' כי מעטר ע"מ מוצב או מקדש, ובכנוי ביה רחוי מעשרו כמו מוצבו מקדשו כפ"ח הצעל צבוא נח אלא שנהפך הוא הגרון, (צג) לה' הוא כי יש מעטר נאכל לבעלים, והמעטר הנ"ל לבעלים הוא הנקרא מעטר צ"י חבל צוה הפרשה במעשר ראשון הכהוב מדבר שהוא מעטר לוי ע"כ להפריש בין זה ובין מעטר שני אמר לה' הוא שהוא הנחן לזויים, ומעטר שני יפדה דינו בפרשת ראה בפסוק עשר העטר (דברים יד), (צד) וכל מעטר בקר וכו' בטולדים הכהוב מדבר, ר"ל שחוב נהינה המעטר הנה צבנה הוא מן הטולדים ב"אוחה צבנה ולו מכל העדר כי הוא כבר מעטר בטנים שעברו, והרואים שהמדר הממחים מורע הארץ מפרי הטן שלא אמר וכל מעטר זרע הארץ אלא אמר מורע שהרצון ההבושה הנולדה מורע הארץ היב לעטר וכורע עשמו כבר מעוטר משנה בעברה, וכן אמר בפרשת ראה עטר העטר את כל הבואות זרעך, וכו' ולא אמר את זרעך וגם סס יפרש הרב, (צה) שדרבו להנהיגו על ידי שבט, ר"ל כל מה שדרבו להנהיגו ע"י שבט הרועה ולהמלא בעדרו מחוון הכהמות היב למה המעטר וכן בצבור חבל הטלחים והגדיים ובני בקר ציבויחן מן הכלל או שיקנה מן הסוק טטור מלעטר וכטור מן הכסירה, שנאמר בבקרך ובצאנך שהרצון צבחהמה הטולדה בעדרו, (צו) הנה יתן הכבור שהוא מקום חסד, ר"ל העשס בקדושת הכבור צב"ח והכבור צנמחים שהם יתכבו צמקוס החחלה המכבר שהוא חסד שהכבור צב"ח הנולד חסלה צבטן הוא ראשית והחחלה המכבר לבאים הנולדים אחריו וכן צבורי הנמחים שהיבכלו צבחהה הם כמו כן כדמות החחלה המספר למה שהבטלו אחרים, וזכר צ"ל לחת עשס למנות נהינה הכבור והמעטר הבהינה כגולוח המכבר ולכלול ראשית המכבר והכליהו בגדר חסד יטן ביות מעלה המכבר רמה ונשאה על שגמו את המכבר צמדרגה טגולה דעיונית נעוץ סוכה צרהכה רואו ושוב על לאין הכליית והחחלה נקודהה הוא האחד אשר ממנו והסמטו ויהרבו המספרים והליו יסובו, והמרו הראשונים שהקודע המספר ידע הכל כי צדיעת ההפשט המכבר מן האחד וערכו הגיו וחורוהו עם שלמות האחדים הט' עליו חעלה ידיעה החכמות העולם ואיך נמנח מן הצורה י"ה (צז) והאחד ראש המכבר ואינו מהמכבר, פי' כי המספר דעמו אותו הקדמונים שהוא ללל כמות המורכב מאחדים, חבל הם לא ימנחו דברים יותר מהאחד הנה האחד חינו מסבר, כי גדר המספר והוא פרצוי שהוא הסך האחד, והם הממר האחד שהוא המספר צעמנו כאלו אמר דבר וככבו צבחהה צבת ה' זה בקר, לכן האחד הוא חינו מן המספר חבל הוא מקור והחחלה לכל המספרים, ורמו להחלה שאין החחלה קודמה לה, כמו שחלל י"ה הוא מקור לכל המנחים ואין מליאיהו נהלות בעליאוחסי חבל מליאיהו נהלות במליאיהו, וזה יחטר שחת ומעלה רבס על האחד (צח) גם העשירי כוף המספר ואינו סוף

ראש המספר ואינו מהמספר, (נמ) גם העשירי סוף המספר ואינו סוף, (לט) והנה חנוכה בלי סנין, לבך חם תחת הברכה, לא יבקר הכהן, לא יחפש לאתו רבא עשרי בין ש"ב וחלופו, לא יוכר וגם לא ינאל לבעי אשר יוכר (ק) שימכרו חכהן לשי שירצה וולתי ארונו, אלת המצות גם אלו נאמרו בתר סיני, וכבוד ח'.

סוף • פי' גם בעשירי שהוא סוף מספר בההדים לינו מהמספר כי תכלוס מספר האחדים הוא התשס וכמסרי הוא מרבץ כל האחדים וכולים ח' באלה כי בהשמה נמר ענין המספר באבר רחיה בראש זו הפרטה והשגרו הוא נטיח ס"ס המספר בהחלתו וההמונה הטגוליה שלא נודע לה ראש וכואן הוא רמו לכל דבר צבע"ת : ככה גם העשרה אינו מ המספר וגם אינו סוף המספר אלה החלחל המספר בתדרגה שניה שהוא העשרות ח"כ גם הוא בתדרגה אחר הוא ראש המספר באחדים י ככה נבחרו בני קטיה המספר שהם האחד והמספר שהם החלוח המספר ואינם מהמספר לכוונה הדש לכבוד השם הנכבד אשר הוא מקור ושרש כל הנמצאים כי מציאותם טופעת מאתו י"ח והוא אינו נגדך למציאותם לכוון לבית המכילים ע"ד הם ארצם לא אומר לך כי לו הכל ומלוכה וכמאמר דהצ"ה כי ממך הכל ומידך נהגנו לך, אלא הרמו כלו לירחה החשם הנכבד כרוך הוא ולהתכוון בעינם מגלתו הנשגבת במציאותו הבכ"ת ומרכ טובו וספייע להניח ברכה עד אין מספר והכניח (ע) הנה הוצרים בלי מנין לך הם תחת הברכה, ירנה כהם סיקרישו טני קטווח המנין שהם כבכור והמאשר אשר אינם מן המספר ויהנוס למשרתי השם לכבוד שמו ככה בזכות זה יהיו הכוהרים תחת ברכה לכלי זו עד שיפרו וירבו לנלתי שני ומספר ויקבלו ספר מצינכ קבנחתו י"ח מדה כנגד מדה (ק) כי ימכרוו הבהן למני סירנה וולה הדוניו, וכלא לעיל אחר הכה בראש גאול ינאל אום ממקברו חמישימו יוכף עליו, ואיך אמר בראן לא ינאל, וההכובס כי הנאמר בראן לא ינאל מוכר יל אשר תומר ע' צע"ו, וכנזוכה הרשית לבצל לגאול ממשרתו הוא בתנאי בטת שלא יתליכנו ולא ימירנו • אמנם אחר שימירנו השרה ככתוב קלת ינאל לבצליו לא הוא ולא חמורתו י אכל הרשית ביד הכהן למכרו לזולת הדוניו י זה"כ כטוב וכפר צעד הכניחות, ויראנו כאלות צ"ל י"ח

אידח בכל לבי ובשפתי, צור כל עליו נמרו בחקתי, כפר לחורת כהנים בו הם, על זאת לחוקי"ה אחי מבחם.

נש"ת פרשת אם בחקתי ונהחיל פטר ספר רביעי יחיה בעצרי יודע מחשבותי בערת יודע ארחי ורבעי

על מצות מעשר ובכורות ראש סנין מעל בגבירות הוא הראש געלם בספירות יחבינן צידה הצורות ברכות שמים של אורות יאכל עד וחי לדורות וינקחו סנסתרות בגשמות זכות הכרות גששו עם רוחות נשברות

מה נפלא סוד אל לראיו דמו גדול ליסוד הכל גם מסתה דונמה עשור על זאת יחפיל כל הסוד יכצא עת רצון או יוחן ישלח ידו אל עץ חיים צוד מזדים יחשך עברו שם דרך יראתו ישע או יוכח לו זכרו צדק

צ"ס אל ובחסרו לעורר את עברו

אחל באשר באשר וידבר

יהי נא חסדך עלי ויזכר אלחי לעורר בכתב ומדבר בחומש הפקודים עם דגלים מסדרים בתוך ספר במדבר

מדבר סיני

(א) להבריל כינו ובין

באר סיני (ויקרא כה) פאשר חתם לי מיום שנבנה המשכן ושכן הכבוד בחוכו לא נמצא שעה משה בחר סיני כי בחוב וביעריה לך עם (שמות כג) והנה הספר הזה כתבן הרגלים להיות הכבוד כינידם ורצה להגביל את המשכן כמו הגביל לך סיני והור הקרב יובל (במדבר יח) כי קול יקל א ירה יירה (שמות יט) ולא יבאי לראות כבלע אז הקדש וכתו (במדבר ז) (ג) כמו פן יהרסו אל ה' לראות (שמות יט) ושחרם את שבעיה הקדש (במדבר יח) וגם בבהנים הנגשים אל ה' יהקדשו (שמות יט) (ז) וגם כהן ג יס הפני שבא כ לרשה את הארץ וקדוש נטעיהם בירה להם ניצור ירני וכיצד יסנו ו איה שבט יסע ראשונה ואיה עניה ואיה באחיה כאלו מחיצה ומחיצה (ג) ונגד השפר חיצונית למסויהם (י) ואם השתכל הישב המצא פני אדם ופני ארץ אל הימין ופני גמר ופני שר מהשאל (י) יסוקל א) והנה דגל יהודה ודגל ראובן ואחרים דגל אנדים ודגל דן (י) יצב גבילות עם לכסר בני ישראל (זכרים לב) (ח) והמינה כל מדבר הכתוב בסקרא ואמר שהם איד עשר שבח מדבר קרש (הלים נט) : באחד להדש עשני : שבו נסעו למסע הם : בענה הנגיה לצאמם מארץ מצרים לה והם מינים מוזן יצאם מארץ מצרים מדבר זה בחרוש העולם בתוך האוהותי שא את ראש הפועים נהיהו הם ארץ וארץ : ארץ ראש : (ט) לך ה' הגרלה והגבורה (לצרי הימים ח כט) והקדש לכר יראם : (סס) למשפחותם על פי חקון והקדש השלם יקדשם : יצו אבותם ולא לבית אבותם והספר כדרך ייחודם : יורה קרן קעמו (תלים קמח) בכספר ספר פלוני כן פלוני : ואם ידמה שם בעם ישנו וישלשו אבי אביו : כל זכר וזכר וראוי לגלגלולם : (יא) ראש

(א) להבריל כינו ובין בחר סיני מאשר חתם. הנהו כחוב ככאן לפרש מה דלכור היה במדבר סיני ללו להברילו מן הפרסיה הקודמות עכן כברי הקוקח כי השמטה ויכזב ולצרי הכרית והערכין לאמרו למטה בחר סיני צעה מרן הלוותה הכניות וכן מוקדמין מחורת ככנים צצויו חצ"ט שנחלחו זמכהב ולכן כשירנה הכתוב לבאר המוקדם הו המוחחר יבאר הענין כלו שבסוף ספר ויקרא חתם במדבר בחר סיני כן בראש ספר זה פתח במדבר סיני ובאר באמרו בהלל מועד וגם ברר חזון באמרו באחד לחדש השני להודיע מה הדבור במנין ישראל ובהקון הדגלים נטעיהם צו במשכן ולא בחר סיני כי הדבור בחר סיני היה עד קבול הליחות הכניות ולא יורה : ומצ"ן ויליך עד שבבנה המשכן היה הדבור בהלו של מהה ששם היו לוחות העדות מקום הכר סיני ושם היה יורד הענין בעתה נרך הדבור : והאר שתיקס המשכן הו ככבוד אשר היה בחר עכן באהל מועד ושם היה הדבור לכתוב וניעלתי וגו' (ב) והנה הספר הוא מהקון הדגלים יו' ר"ל הטעם כמה לטוב השם להקן הדגלים אחר הקמת המשכן ולא מקודם זה. הוא בשביל היות הכבוד אשר היה בחר סיני עתה דר ביניהם וצריכים ישראל לכוונ מורא וכבוד להגבלת מקום במחיה ומחינה בעחניהם בלוחות ההקון אשר הגבילם במעמד הכר סיני וזמן שהיו שם לא יכנסו לשם מנחניהם בעעמד המקודש בחר סיני כן כוונר זמנן במחיהם וכור הקרב יומה טכור כנגד הנאמר באזכרה לישראל במרן הורה לה הגע צו יד כי קול יסוקל הו ירה יירה וכו' (ג) כמו פן יהרסו אל ה' לראות ר"ל וכעין זו האזכרה הנאמר במעמד הכר סיני באה גם ללצי קבה הנשאים את כלי הקדש והארון כדרכיב ולא יבואו לראות ולסון רחיה סובלה לטני השנים שלא יכנסו להביט אל הכבוד וגם שלא יכלו מהשכחה בעוללה האם : וכן מאמר ושמרתם את משמרת הקדש הנאמר לכהנים במקדש הוא כנגד מ"ש שם וגם הכהנים וכו' הרי קדושת המשכן פקדושה הכר סיני לכן הנרך הגבלה ומדור מחינות (ז) וגם מהקון הדגלים וכו' ר"ל ועוד טעם שני

לנרך הקון הדגלים צוה חזון שהוא צלמה שלים בחדש השני הוא מכני כי בעשרים צחלש הוא עתידים ללבוש לרשה את הארץ ולכן סמך לכהנים הורב להם הקון הנכיתה והרניה (ה) וכנגד השופר הנלרות ר"ל כמו שבמעמד הכר סיני נאמר במשכן כיצול כמה ישלו בחר כן כנגד זה במשעות חקן להם הלוותה כדכתיב והקדשם תרועה ונסעו במחלות חרועה יתקצו (מסעי'ס) (ו) ואם השתכל כינו המנא פני חלם ופני דריה אל הימין וכו' ר"ל הטעם בהקון הדגלים למה היו ארבעה ולא המכה הרבעה ולא שלשה הוא רמז גדול למה שיראה הוא במדגנה מרכבה המכה צדגומה המרכבה העליונה שראה יתקבל ע"ה ולזה חרן להם ארבעה דגלים כנגד ארבע חיות הקדש לכיוסם נוסעים וחונים כנגד ארבע רוחות העולם והנה המנא דגל רייצן טכור דוגמה פני חלם שבמרכבה נוסע וחונה צדרוס ודגל יהודה טכור דוגמה כלי חריו דמרכבה במזרח ודגל אשירם טכור דוגמה כני טור במערב ודגל דן טכור דוגמה פני נשר צנפון והנה המזרח והדרום יחבבו אל הימין וכמעט גלגלם אל המנא כלו בראש פני המדרג טנים למינן וטנים אל המנאל זרמו החיחס לורות ארבע פני החיות מכל ח' מהדגלים המנא לקמן שזכיר הרב בסם המדרג פני גןן לכסול הדבור צוה (ו) יצב גבילות עמים למחבר בני ישראל ומספר ד' דגלים כנגד ד' רוחות העולם אשר בהם כל האלקימים וישוב גבילות כל המין האנושי ד' דגלים כנגד ד' חיות המינים לכוננו את הספלים ועוד י"פ שבטים כנגד י"ב מולות אשר חלק ה' אליהו את העמים למשלהם כי לכל הזמק ולכתו ים מלאך ממיתה עליו ומול המצפיעו הגל ישראל הוא חלק השם ונחלהו ומנגנים מהו י"ה צלי חמצני צהבחהו בטומה כמזכיר וכן זמן שם לנקים צו אעוטים רעונו הין טום מלאך ומול שולט עליהם ככה הקון הדגלים הוא לכבוד ונדולה לישראל ולחיה ברחה הכנהו חוהכ : (ח) וכמונה כל מדבר הכתוב במקרא וכו' המונה מה הוא רבנו יתקב בעל כספר שמנה י"ח מדברות ולא מנה מדבר קדש שהוא קדש מדבר נין לפי שהוא סדר שמדבר קדש הוא עמו מדבר בארן שהוא קדש צרנס וכן ישעון הרב ו"ל כפ' חקת גבי פסוק ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר נין לרבנו כהל ולאב"ע שגם הם לא נבדילו בין קדש צרנס ובין קדש מדבר נין : (ט) כך ה' הגדולה וכו' והמנהגה לכל לראש יענין כשיחת ראש מתחפח לכמה פנים יש לענין רוממות ומעלה ויש לענין כריחה והכרה ארצו ויש לענין כפירה ומנין וינאמר בכלן עלו את ראש עם ציורק למינן וספירה חלמם ממ"ש בלשון עלו ולא אמר פקדו הו מנו את מכבר ישראל לכן נחה לדורש בו טעם המדרש וז"ל ר' צהיי : עלו את ראש : אין עליון של ישראל חלף בקינס החורה וע"כ אחו הכהוב לטון שרו שהוא לטון כולל בני טינים דבר ופסו : ב"ה נשאות ראש והשני הסרה הראש וכן הארו במדרש : עלו את ראש : אמר הקב"ה לא הצבתי אומה יוהר נוס לפיקך נהיו לכם הגוי ראש לכם הגוי ראש לכם הגוי ראש לכם לקים מה שנאמר וירס קרן לעמו וכן הוא חומר ונתקד ה' הנריך עליון של כל גויי הארץ הכרת הראש מלשון ישא פרעה את ראך משליך : כמי שאמר לקובטניר הרים רישיה לכלן ולכן אמר עלו ולא אמר גדל הו רומם כלומר אם זכו כרי לטון ענוי ורם לאו יכהלק עליון ע"כ (י) וירס קרן נפשו הוא צרמו למעלה כי מהוך היות ישראל חביבין לפניו צוה לננוהם בהקון לבטיים למשכחות ולדגלים וינאשם וירוממם בגולה ומעלה עד שהמילים לנבא מרום והשגחהו עומה עליהם כמו שהיא בנבאות מעלה (יא) ראש האדם דומה לגלגל טכור כחריי לך נקרא בלשון גלגלה מה שלא נקרא קן ראש שום ב"ם והשמי המתקד קראוהו עולם נעיר וכו' כי יש בו דמיון

לחיו מכל שלכת חלקי עולם כולל , ככלו הוא כנגד עולם
 טעליון ; והלב שבו המידות ההטיות כנגד עולם האמתיים .
 הנטומה שבו המון בהודך מהמיד כנגד עולם הכוה והכסד
 (יב) אין זו טענה שלא נספרו ישראל צענה ראשונה וכו' כי
 יש מהמפרשים חולקין בזה שהאמר כי השא זה ראש בני ישראל
 צפרטה כי השא צענה ראשונה אחר יום הכפורים איננו לוי
 לטעמו אלא מזה שכלל זמן כשימנה זה ישראל שיקח ככר נפש
 הני שקל ונעזרים ממה שלא אמר ש זה ראש כמ"ס בכלן
 שאו בלשון לוי ; ועוד נמנה שלא אמר שם הפקדס זהה
 ואחר כמ"ס בכלן ; ועוד נמנה שלא זכר שם שמנאס ; ועוד
 נמנה שלא נעזר המלספר הזה שבכלן על המספר הראשון חר"ג
 חלף וח"קן ולכן אמרו שניהם מנין אחד והדב כבר ספר זה
 גם בפ" כי השא בראיה מכבף פקודי העדה ללדיס ע"ס :
 וגם בכלן מחוק טענתו שאס יקחו רחיה ממ"ס חזון טעמים
 שנה ומעלה כל יונא צבא חין להם כיוצא מזה (יג) כמו שאמרו
 מקנהס ; גם זו טענה ממפרשים הכל וכבר נבחר (יד)
 והקדים אברים ממנשה ; ר"ל כי כפי שהב שמות הנשיאים
 מן ראובן עד זבולון הכתוב בכטוריהו ביה לו להקדים גם צבי
 לוסף זה הקודם קודם כי מנשה הכתוב אצל הקדים להאברים
 תפני מעלהו שהיה בעל דגל (לו) ר"ל גם מה שהאמר זה
 נשיא נפלהו בהחרונה ולא להבו אחר דן איננו לפקודות פי
 אס לכבוד ומעלה ; כי כסס צפראש הגלוד לריכס ללפס
 אראשים והמנהיגים לפני העם כן כסוף המנהג ולכן בדגל דן
 שהוא מאסף לכל המחנות היה נפלהו השלישי והאחרון בדגלו
 כי כסוף המנהג במלחמה יש חשס הסלפס שלא יבוא להובי ויונכ
 הנכשלים א"כ מה שהשלים בנפלהו זה לו לכבוד כמו שהמטילו
 יעקב חז"ל לחילה שלוחס בצביל ספיה קל ברגליו וזרזו יונא
 זכר ומספר נלחון המלחמה ; ולכן נקרא המנהיג והראש קלון
 מלשין קנה פי ראש הדבר והכליהו סס שניה קלוה הדבר
 וכן במדרגה אחת ; הרי יש טעם לסלוד התקראוה הללו ולא
 נכלו בכהותן (יו) והנחון טעם בשמות ; הוא רבם יעקב בעל
 העשר כמו שהביא בספרו בפרשה זו (יז) כי לפי דעת האומר
 כי ביום שני הוקס המסכן וכו' זה האומר הוא אב"ע ; כמו
 שזכר הרב ז"ל בפ"ס כלל (ח) וכבר פירשתי בפ"ס פקודי
 ארוב למסופו פניו הרב על אב"ע וגם על ר" טוביח המעתיק
 והראש בטול זו הדעת (יט) וכבר הקצור ; שלא אמר בכל שבט
 ויהיו בני כמ"ס בבני ראובן אלא אמר לבני זה לבקורת הקצור
 (כ) כי הוא נקשר לאברים שמונח אלפים כי בכלן הרבשים
 חלף וח"קב"פ פ"ח"ל"ב חלף וח"קברי חסר ח" אלפים לכן כס
 אחריו מן מנשה (כל) ויהיו כל הפקודים וכו' הפרט
 והכלל שוים ; ר"ל ששחמנה פרטי כל שבט ושכט המנאס בזה
 עם הכלל אשר בזה הכסוף שהס הר"ג חלף וח"קן אצל במנין
 פלוים הפרט יעזף על הכלל בשלש מלות פאשר יהצאר למטה
 (כג) ויקימו ; מורה למלת יורידו ; רל חז"ל שלא פי'
 צפחוב הזה איכות הקמת וסודרה המסכן אלא אמר כהס ;
 הנה מנינו בלור הקמתו בהחלת בנינו בפ"ס פקודי ויקס משה זה
 המסכן ויהן את חלניו ויכס את קרסיו ויהן את צריחו הרז
 לצפאר שמאמר יקימו יורה לחקון וסדור הכלן א"כ מאמר
 יורידו הוא הספו שיוך לפדוק החבור ; וסחירה בנין המסכן ;
 ולאמר בבנינו ופרוקו בלשון קימס וירידס לפי שהיו קרבי
 יורוחיו וקופים עומדים (כג) על מחנהו ; לכל שבט יאמר
 כן ; כמ"ס ונסעו המחנות החוליס קדמה ; והוא דגל יכורה
 ולאמר מהנות על שלסס הכשטים אשר בדגלו ; וכן נאמר
 צפאר ; א"כ מאמר איש על מחנהו אחרס שלא יהערב שבט
 צולח שבטו (כד) ורבים אמרו מהס לוקח רמו וכו' אלו
 סס

ראש האדם רומה לגלגל ; וחכמי המחקר קראוהו עולם
 הצעיר כנגד עולם הכבד ; ככן עשרים שנה ובעלה ;
 (יב) אין זו טענה שלא נספרו ישראל בשנה ראשונה רק
 זה מודה שאינו יוצא פחות מעשרים לצבא ; ואין הפרש בין
 שאו ובין השא (יג) כמו שאבדו מקצתם ; בישראל ;
 מישראל ; ואמר בישראל להוציא הגרים ; כל יוצא צבא
 הדאוי לצאת שאין יוצא המארש והגושע כרס ובונה בית
 ולוקח אשה חדשה וביוצא בו בשלחמת רשות ; איש איש
 לבטח ימכטה ; כל"מר הדה לזוננים (בראשית לח) איש ראש ;
 הוא הנשיא כמו שפירש ; לראובן כי הוא הבכור ; וכן
 כתוב ; נתנה בכורתו לבני יוסף ; ב"י ולו להתירם לבכיה ;
 (דבר הימים ח ה) לבני יוסף ; כהוד שיוסף ובנימין בני
 גברת לפיכך הקדימם (יד) לאפרים ; והקדים אפרים מכנשה
 שהוא בעל דגל ; לרן ; מפני שהוא בכור שפחת רחל ;
 והזכיר אשר שהוא ראש החונים לרגל דן ; ואח"כ לגד שגם
 הוא בכור שפחת לאה ; והשלים בנפלהו שהיה בכור ;
 (טו) כי הקצין כרמות הראש (יו) והנחון טעם בשמות
 הוא טעם בריד חלמה (חז"ל ו) ואמר אחרע שהיה בעל
 עצות רעות לגוים ; איך לא הקפיד בדיו ובניינים ואלו
 דברים ראויים להיזקקות ; קריאי עדה ; נקראים בכוועות
 זרעת ; נשיאי כטה ; נשיאי העבטים ; והמנה והשכט
 טעם אחר להם ; כי האב כרמות העקר ; והשכטים כרמות
 צארות האילן ; והנה יעקב אבינו הוא כרמות האילן ובניו
 כרמות סכסכים לכך נקראו שכטים ; אשר נקבו בשמות ;
 צטעס ביאור ; כמו נקבה שבוך עלי (רחיצת ל) ואת כל
 העדה הקהילו ל מיד ; כזכיר מהירותם לעשות את דבר ה' ;
 הקהילו הנשיאים לשרי האלפים והם לשרי המאות עד שרי
 עשרה ; באהר לחדש ; מלמד שלא היה שבת (יז) כי לפי
 דעת האוכר כי ביום שני הוקס המסכן יבוא איל נשכה ;
 (יח) וכבר פירשתי ; ויהיו עין הפועל דנה שלא כדון
 לקלות המבטא ; וחצטס חפשו מתו נולדו ; לביח אבחרם ;
 כאשר הם נצטוו ; ויפקדס במדבר סיני ; משה העקל
 והאחרים בכללו ; במדבר סיני ; באותו המקום רק לא ביום
 ההוא ; ויהיו בני ראובן ; זהו הרין לכל לבני (יט)
 אחר הקצור ; ואחריו שמעון וגר להשלים הרגל ; ולא
 זכר כל זכר כגד ולמטה דרך קצרה ; ולא נמצא בכלל
 השכטים הסר כאלף או מטאה רק גר לבדו ; ולטעון מהזב
 פקודיו ; ומוסב עליו וגר בדגל ראובן פי הוא בכור שפחת
 אמו ; והנה ללאה שני דגלים ; ולרחל דגל בעצמו ;
 אפרים קודם מנשה ככרבת זקנו ; ואם הקריבו בערבות
 מואב למנשה (פ) כי אז נחסר מאפרים שמונת אלפים ;
 זהרגל הרביעי לבכור שפחת רחל ; ודן נמשל לנחש וארית
 לכך הוא באחרונה ; שאם ישופנו שם בדיח כראש הנה
 הוא כארי ומי יעמוד לפניו ואם מאחריו ; הנה הוא כנחש
 מהפך ראשו לאחוריו ; ויהודה נמשל לגור אריה ; לכך
 נוסע בראשונה ; אלה הפקודים וגו' ; כי זכר לצערה משה
 לבדו ; (כא) ויהיו כל הפקודים וכו' הפרט והכלל שוים ;
 לא התפקדו ; מורכב כב' בנינים מחופעל והתפעל ;
 והופעל הוא ככח הבגין הנוסף ; לכך הוא פעול ואינו לעולם
 פועל ; וכן הודשנה כחלב (יסעיס לד) כורכב מהופעל
 והתפעל ; אך את כטה לוי ; בשעה שנאמר לו ; שאו את
 ראש אבר אך את כטה לוי לא הפקוד לצאת במלחמה ;
 כי אם יפקדו יהיו על משכן העדות ; ואתה הפקד את הלויס
 על משכן העדות מטכן שבהובו ארון הברית שבו לוחות
 העדות ; ועל כל בליו ; השלחן והמזורה והכזחות ; ועל כל
 אשר לו ; כל צרכי עשייתו ; והחל לבאר כנגד ג' דברים
 שאבד המה ישאו את המשכן בנסוע המתנה ; והם ישראלותו
 במערב גרשונים ; ובתימן קרתים ; ובצפון מדרים ; ובמזרח משה
 ואהרן ובניו ; ובנסוע המשכן יורידו אותו ; להסיר הבריות והעמורים ; ובחנות המשכן יקימו אותו ; (כג) ויקימו
 שורה למלת יורידו ; והוד הקרב ; הוא בני ישראל ; וכן ; יחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על
 דגלו ; שלא יהערבו הדגלים זה לזה ושלא יהערבו למחנה לוי (כג) על מחנהו לכל שבט יאמר כן ; ונסעו המהנות
 החנינים קדמה ; (במדבר יוד) וגלוים יחנו סביב ; מצוה לדורות ; בני שלא יהיה קצף ; וכן חו ; בבית עולמים ;
 (כד) ורבים אמרו מהנה לוקח רמו וחתקני המשפרות ; אע"פ שדעת חז"ל כי זה הצווי נהחרש ע"י דוד הע"ת ;
 פי כאשר

אב גר הן לא ט . כך למטה נן סט פק כן קר טת

כי כאשר צוה ה' (ד"ה כד) • יופכ על דוד לא על אהרן • ושמרו הלויים • שישברו אורו בלילה • וילכו בניב למשכן • והנהגים שוכרים כבפנים והלויים כבחוץ • (כה) חסר זה איש כבואר במקומו ונהבאר במקום אחר וכן דבס • זה הא שמידתם שלא יניחו לבוא איש זר ממחיצתם הלויים • (ס) והנה כתוב כי יצא הקצף מלפני ה' (במלנרין) ועשו בני ישראל • : שלא יקרב בהם איש סמדת הלויים ולפנים • כן עשו • לחכות איש על דגלו לדחות • וידבר ה' אל בשה ואל אהרן • הזכירו כי הוא יבניו במנים לתת ללויים בעה הנכועה איש על עבודתו על כסא • (במלנרין) באיהות • (כו) כל דגל ודגל היה לו סימן בפני עצמו כדי שידע כל איש מחנהו • לדגל ויהודה צבע אדום • לדגל ראובן לבן • לדגל אפרים ארגון • לתלן יוסף • (כח) גם המדרש לכוון הוא • כי היה יראובן צורת ארם • דומה בו דודאים (ראשיה ל) ליהודה צורת אדיה נפי ההמשלו • לאפרים צורת שור דרכו בכיר ערו • (דכריס לג) לזן צורת גשר כדי להדמות במרכבה • (כט) ואם השיים לבך לכל סדר הפרשה והעמוד על הנקדה אז תבין כל דו • לבית אבותם יהנו בני ישראל כנגד • (ל) לבלך בשד ודם ידאים בני אדם כגשת אלו • על אחת כמה וכמה שלא יהיו ידאים דהיותם כרהוק כנגד הכניסה (לא) יהודה מלך ויהנה במזרח • ויעבור מלכם לבניהם • (מיסס סוף ב) וההונים עליו הסמוכים אצלו • ודרך להיהם חכמי לב • (לז) יודעי הערים כדרך הכלכים • וכלמי יששכר יודעי בינה לערים (ד"ה ח"ב) ודרך קצה לא אבד לשלישי וההונים עליו • ראשונה • נסעה ראשונה יסעו • שהם קודמים לנכוע לכשישמעו הקיעה דהצפונה • היכנה • מלשון צפון וימין • כי הים יסין נגד צפן • ויורה פנים כנגד מערב • שנאמר שאל בלשונה ורא אתה ומחור ואל • (איוכ כג) (לג) ושניים האד הכס • ועל פי שאמר ראשונה היה ראוי לומר ושנייה ונכע אצל כועד • פ"ס"ס דגל יהודה אדריהם גרעון וכדרי ק"דים לתן המסבן ערבוה בני קהה • וילכו בין דגל יהודה ובין דגל ראובן בתך כהנה שלהם • והנה אהל בלתי הוא הארון שנאמר וארון ברית ה' ניכע לפניהם • (במלנרין) כאשר יהנו בלכוד מחנות ישראל כן יפעו • הגל כהנה יהיה מקום סן הכזוח • ראובן כן הדרום • אגוים כן דכריס • דן סן הצפן • וככה היה הליכום • איש על ידו • על נקומו • כמו היעות על יריהם • ויעשו בני ישראל בעשורם • חרש השני • וכן נבעו איש למשפחהו לא פת א' בעשורים יום • ואלה הולדות אהרן וכשה • הוצרך להצדי יום הכהנים עם יהוים בני ישראל • ביום דבר ה' את בשה • ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בני

הס ב"ה סכן כנינו צבריהא של ל"ב מדות במהמר הכהוב בבאן וכמרו הלויים את ממרת משכן העדות הוא מנוה גם לדורות להקון כ"ד משמרו הכונה צביה עולמים • ומאמר זה לא נהפרש בכלן ונהבאר ב"ה ח"ה כ"ד • אלה פקודתם לעבדוהם לבוא לבית ה' • כמשפטם ביד אהרן הציבם כאשר נזוה ה' אליה יבראל • וכנוי כאשר נזוה לפי זו הדעת מוכב הל אהרן הנזכר ב"ה הנה • אבל לפי דעת חכמינו מוסב אל הרחיק הנזכר קודם מנין כ"ד משמרו ויחלקם דוד וכו' כהחדש הצווי לדוד מלי הכס (כה) ודבר זה אינו מבוחר במקומו וכו' זה המאמר מוסב לעיל לחוקק דעת ב"ה במהמר וכמרו הלויים וגו' הוא מנוה לדורות להקון במשמרות ומחלקיהם צביה עולמים ואל"כ שלא נהבאר במקום הזה הנה נחבאר מאמרו כס ב"ה כמשפטם ביד אהרן הציבם כאשר נזוה ה' והרב מדות לדעה ב"ה (כו) והנה כתוב כי יצא הקצף וכו' למחרת כודטנות קרח וכיטרו פקבל העדה על מכה ועל אהרן מפני הסרון המוכס בהרעמו • על צבאי ה' וחסדום • שהוכרה קריבת כור מן המחילה ולכניס איננה מפי הכס וכו' • שלטה בהם מגפה שהוא אמרו יצא הקצף • למדנו שהכהוב בלא ולת יכיה קצף • הרצון שלא הכלוט בהם מגפה • לכן ההזכרה ללויים שלא יניחו איש זר להכנס לפנים מתחננה ולא יגרמו להיות קצף • (כו) כל דגל ודגל היה לו סימן בפני עינמו וכו' ר"ל שכירוש ב"הוה הרצון בו סימנים מנבע מחולף לכל דגל • ולא כמדרש הנחומא ב"הוה שמוכר להם אביהם יעקב הע"ה שיטענו את מוטתו כפי סדר הדגלים יהודה יבכר וזולין מקהמזרח וכן השאר וכיה דבר זה מסירה בידם מן אביהם • וגם לא כמדרש רבא שדרשו ב"הוה ב"הוה לכוון הלוה שהלואו יבראל להטעות דגלים ב"ה שראו דגלי מהטות שכינה במהן הורס כשירדו כ"ב הוף מל"כי הכרה • דכהוב הבינוי אל ביה כיון דגלו עליו • ר"ה • אמר הקב"ה חייכם אני העדה והכס דגלים כמו בהחלויים דכהוב ימלא ה' כל מחלואי מיד אזר לו הק"ה להכס עבה ח"ה דגלים כמו שהלואו כתימר איש על דגלו ב"הוה • ונכטי דגלים בהטות הרב לדגל יהודה נבע אלוס ולראובן לבן וכן השאר הם נאמר דעת הרב מסכמה לדעת רש"י ו"ל כנבע כל דגל כיה כיון יכנו הקבוצה בחסן זה לא יחשב לפי מה שכתב הרב ב"ה הנה פחשן ב"ה וכלבנים ההיינה על שמוה בני ישראל שהיו כסדר ילודים ראובן על הודס ובנימין על יכפה • והנה האורס חן הונק בו כמרהבו הודס וגם עליש יורה עליו כי הוא כס מהבצר • והוא ככר סס לדגל ראובן נבע לבן • ע"כ נוח לומר ב"ה • נחריב גוים כס כנגד ד' מניי מרהם הכרהים ב"הוה הכמים פמי שהבאחי זה כסס והמרו ב"ה מנוה גבי רבני כחשן • ה"ה סכרינו והוא גון הודס ליהודה כוס הנבע ה"ה סימן המלכות • וכטי מרהם כהירי כשין הקרח הטרור וכנגדו לדגל ראובן מרהם לבן כשט מכל נבע • והג' מרהם הכהוב שיש לו ז' גופין וכנגדו לדגל אפרים מרהם רגומן שהוא

אני (לד) זו ספר הולדות אהרן ומשה : וזו מלמד רב
והרנון אלו הנדך בסביר רוליה רכרן ומשה הגל כגולים
לדי לבאר קנינה מכה מורה של מכני (לה) לנינה
ראשים לנינים : גס זכרון לכה אלשור ואימור בזה למוקס
הוא כשגל לבאר מהם היו ראשים וגזרים על הלויים
פי וחה מני אהרן זבל (ל) זה היה בבר כיניו לו זכי הם
האמצעים * ר"ל החיים בין מרנה כנינה מהם כנינים
כשומרים מלפניו ובין מרנה יכראל לכן ברה כהנורה נהם
לכנור זה משמרה העדה (לו) וכן אמרו בביק וכו'
בנכחה זכאים סרק י"ד ע"ש : (לה) זכר רמזי במקומה
כי ידעו ית' וכו' כבר הרב ז"ל רמז זה הענין במקומה
רבים יען שגלו בו שלמה קבוצ יקצר ככל האדם לישכן
וכוח שלם השי"ח יודע כל דבר ערם היוהו כנס ידע לנשפ
כי ראובן עכ"פ יחטא ואפילו באוירוכו לא יסוב למוטב ה"פ
כנינוהו כנס ויזירנהו יכיה נזיו לויק , זאם נלמר שכבירה
בול ראובן להיות כפי או מהמין וכבירה טנמו כבר בנזוי
הסס והחייב בעגס כנס בזה יפול הכפק כי אחר כניה יודע
בשיה זה למה נזכו וקנינה באלו הקנינות המזליות או לכרון
אדיעו י"ח הו להיול האדם מוכרח בפעולותיו או שוות הדין
בחק כבורח חלילה : והרין הקנינה סולא המלא בש" ורר
גדי ואני חקכה אח לב פרעה , ובש" ככלה גבי פן יחס
העם בראוהם מו"מ , ובש" מש טיב גבי פ' אח מסכר ימך
המלח , ובש"ר (לט) כמו שרמזו מו"ל כי הולת מקדמה זכו'
ר"ל כי מו"ל לא הוה לדע המדברים שהניחו במקדמהוים
המקדמה החמית שהמקרה לא ישרת טני זמנים וכי המר"ס
לא יעבור נוצחו פשי המקדמה החטיעית שהניחו כי לפי דעת
ההלכדים המעלה המחודש מן הכושל בראשונה היכולת הוה
מחדש תמיד פז אחר עה מהה הסס יח" אהין כהנס ביכולת אל
הפועל כי היכולת היא מהחדשה וקומה פז המעשה לכד
והינה פארת אחר המעשה , ומזו דעת ילאו בטולים והרחקות
גדולה סלפי דעסס הם השי"ח הוה כבורח אה היכולת לנוש
בשז עשה הקטח ח"כ הוא מוכרח בפעולתו אלמה יענינו
ויכיה העגס בלתי נמלט מן החמס . אמנס דעת מו"ל פי
האדם בעל יבלת גמורה ויכלתו קימה ומהעדה בידו ובכחידו
בכל הזמן בין קודם המעשה בין אחר העשה לעשות מה
סירגס או להמנע מלעשות : (מ) גס חינו יכל בעשה
מנה עושה הוא שס הפעל וענינו כמו מעשה ב' כן נענינו
שמות מנחי כלמ"ד ה"ח מלרע על מקבל בינוי מן הקל כגון
ועה שאלו עשיו חוזה * כהוא לנו מחזה * וכבר נהבאר טניו
לעיל : ומ"ש ויין היכולת כמו בהרגשה וכו' זה בלור למ"ס
היכולת היא צבירה וברטין האדם לעשה כגוז וחלוטו :
מה היכולת כוללה דבר והפכו כי היא אהה מהארי הפעילות
נמשכה לכמה חוזה פעולה אהה הפול מן העושה בין טוב בין
הפכו יחואר לו כנס יכול * ככה חואר יכול מן האחרים
הנרופיים בלעגסס האצטרים ליכול מן הכושל אבל הפרגשה
הוה דבר פנמותי וככרתי בחק החי לכן לא יכנול דבר
אפני שחואר על החי ופל הכלה חי כי חוין ענס החי
לבר אחר חוין מן התרגיש לכן יחסך כשווי כל חי מרגיש
וכל מרגיש חי פי בעבור שגמאלה בו בהרגשה נקרא חי :
אבל היכול לא יחסך כי אע"פ שכל יכול הוא חי כי מקרה
היכולת הוא נמשך מנד הנורה החיונית אבל לא ידק ככפאלמר
בהסוך כל חי יפול כי המקרים יחסלפו בנושאים בפחות ויחר
מה שאין כן דברים העממים שסם בלל הנושאים בשום כרה
לא מנחנו חי שיהיה לחקל המש כרגשות ולהחל פחות או
יותר ככחי הסרת המומים וככרין היצירה כגון החלוון או
הסכוג היס שאין בהם רק הרגש המשוס : (מח) מזלי
גרגמה . הרטון פ"ס שאין זה עול כשווי השי"ח לככרן ביון
השי"ח הקדים והיטיב לו להזכירו מזלי ככה סקדמה לו
חועלת מן המנויה לשעבר או הקות הועלת להפז הלא
להועלת הננויה חיד יהיה זה עול וחלרצה זה סכד גדול
הלא שהאדם מנד רוע ככירמו יסלף דרכו : (מב)
והארפתי בדבר זה וכו' יומר משאר מקומות ככרשת
והרר

בניו אהו : (שמות כח) בהיותו בדר סיני וכאוחו העת
זכר לו לכניה הכהנים והקריב את כשה לוי שנאמר
ואני הנה קדחתי את הלויים : (נמדכר ג) ינהאדר נדי
לכמוך ענין אצל ענין יכפור את ישראל ויצאת ולבוא
במדהכה : והלויים לעבודה המושבן : ולהזכיר תולדותיו
והולדות אהרן אחיו לצורך כשגרת המושבן הנקודש כמו
שכבאר והחונים לפני הכשפן קדמה כולרה כשה ואתן
לצורך משכרם (נד) זו כנר הולדות אהרן וכשה יוכרן
איעור ואיהכר בקום אחיהם : (לה) להייהם דאטיב לחיים
והפסיק חפד לפני ה' ככדבר כיני על פני אהרן אביהם
זכנים לא היו להם ויכהו איעור ואיהכר : על פני כשלו לפני :
כמו אס לא עד פניך יכירך (היוזב) הקרב אה כשה
לוי : בדר סיני נאמר לו ביום שלש בשפט לעובדי העגל
והעגדה איה עמידה זו לשון שירות כמו ואהה פה עטר
ללמול כל לפני אהרן : שהוא נגיד השכט ונגיד
הכהנים : ושגרו את כשגרתו : שלא יכנס לו בבחיצת
הכהנים : ואת כשגרת כל העדה : שלא יכנס אדם שראל
במחיצתם : (לו) כי הם האמצעים : את עבודה המושבן
כנש א איהו : ושמו אה כל כלי אהל מועד : כה שיקחו
בני קהת הזוגית והס ריה כיוצא כם : שנאמר ופקדתם
עליהם בשגרת : (נמדכר ד) זאת משמרה בני ישראל
שלא געו בני ישראל בבלי המושבן : נהונים נהונים המה
לו : נהוגם לאהרן ונהונים לבניו מאה בני ישראל : רחת
כל בכור נשר זחס : ואת אהרן ואת בניו הפקיה : הוא
שכבאר פקודה שופרי משכרה הקדש לחת פקודה לכל א'
זא' . ושכרו את כרנהם : ככנינה האכורות לרם פרי
להייהם כשרם לעבודה השם : והוה הקרב לוי או ישראל :
יוכת ב"ד : ואני הנה לקחתי את הלויים . ככרש מן
שאמר : כאת בני ישראל : לקחתי אותם כי סגלה : רחת
כל בכור : רחת כנודי ישראל כהו כרנים לו : זכאשר
חמא כמעשה : עגל נכדרו הלויים שגלו ידס להקלוטני .
והו לי חנוים : ולא ככודי ישראל שרדני : (מ) וכן
אכלו ביה"ק על שלא הלגס המושבן היו הפניות סותרות
ועבודה ככרות : וכשהוכס רשפן נאכדו הפניות ועבד דת
בכרנים * פטר : עם פטירה (נמדכר ח) כמו אחיה דעי
(היוזב כב) עם דעה (מכני ל) צדק (דברים ז) עם
דניה (סס לב) : כי לו כל בכור שנאמר קדש לי כל
בכר (שמות יג) : הקדשת לי . קדשת ס הייהם שששים
לי : ביום בזמן הכותי כל בכור : כמו כי לא הרעמה
ילד יום : (מכני כ) שוויים הוא כחובר בשנה ויקרא
העת כן : ואל יקשה בעיניך כי השם ית' היה ידע לי
בכודי ישראל יחבא ולכה הקרישם : (לח) וכבר רפאני
במקומות בי ידיעתי יח"ש כי פל ני יחטא לא יעכב מלצוהו
כי האדם לא נברא להיותו כזנח בפעולותיו כי אם כדוננו
לעשות רחוב וחליפו . (לט) כמו שרמזו מו"ל כי הינות
כוקדמת מהפעולה ונשארה כאחר כן : ואן היכולת כמו
ההרגשה שכל חי כרגיש ואין הוא יכול בעבור כי הוא חי
בי לולי היה כן היו כל היכולים בשוה : (מ) גס אינו
יכול בעושה כלומר בחרוש הפועל בשעתו אשר לא יוכל
להסיף או שיגרע בפיו שנכבאר בסכרי המחקך : והנה
יכולה האדם מוקדמת פן הפעולה וגם נשארה מאדרי כן
כג"ל ילכן בדרך כשל מי שיכול להתנענע בפאת ימין
יתנענע בפאת שמאל : והיכולת על הכבדונה היא היכולת
על הנאמנות : וכ"ש מי שיקדים טובה לאהר (מח) ככדי
הגרמה : ולכן אכרו מו"ל כן אין דמיון בינינו : (מב)
והארכתי ככרד זה זולה זה הכקום : פארם עד בחמהי עד
שיפרו : ובנוסח אחר לוי יהיו טעמו אע"פ החלפתים לי
הם באדם עד בהמה עד שיפרו : או לוי כוכב אה והיו
ליהרוים : ובעבור שארבו הרברים שנה הרבר : כמו ואין
אני ואחי וגערי ואנשי הכשמר אשר ארדו אין אנהנו נוששים
בגדניו : (כחמיה ד) וטעמו לי יהיו הלויים תחת הכבדים
ובחמה הלויים תחת בהמתם : ככרבר סיני לאבר : מפני
אכרו ביום דבר ה' את משה י כהר סיני שג יאמר כי לא

היתה זאת הפקידה של לויים כי אם במדבר סיני ויחנה בני ישראל קהת ומררי נקראו שבטים ובניהם משפחות שנאמר אל הכהונה את שבט משפחות הקהתי (במדבר 7) כל זכר כבן חדש ומעלה : כי בכור ישראל מכן חדש נפדה (מג) ונמצא בכתוב בספר הלויים המשה פעמים : הא' זה . והב' כבן שלוש . מלכר התיחשם לזכרים מכן שלוש שנים (ד"ה בלא) כי מאז יהנו להם פגות : והג' מכן עשרים שנכפרו בימי דוד הע"ה ; כי בדברי דוד האחרונים המה כספר בני לוי מכן עשרים שנה ולמעלה . (ד"ה ח כג) והד' מכן חמש ועשרים (במדבר ח) והה' מכן שלשים עד החשים (במדבר 7) ישוב מצבא העבודה : (במדבר ח) לבית אבותם ואע"פ שמשפחת האם קרואה משפחה : שנאמר ויהי נער מביה לחם יהודה משפחת יהודה והוא לוי (שופטים יז) האב הוא העקר . ויפקוד אותם משה : ולא זכר לאהרן ולנשיאם דרך קצרה וכבואר במקום אחר . פקוד הם . של שתי המשפחות . משפחת הגרשוני אחרי המשכן יחננו ימה אחרי . כמעט אחרי המשכן . (שמות כו) כמו (מד) על אחריה ואחיקיה (יזקאל מא) ימה : הוא ים הגדול ספריו לפאה מערב ארץ ישראל . ומשמרת בני גרשון באהל מועד המשכן והאהל : המשכן יריעות שש משור : והאהל יריעות של עזים . (שמות כו) מכסהו . עורות אלים כאלמים ועורות חשים . אשר על המשכן . כי הקלעים סביב למשכן ולמזבח . לכל עבודתו . להכליל המקבות והפטישים : ולקחת ה' אלפים ושיש מאות : שוכרו משכרת הקדש : כי הארון קדש קדשים כנגד המשכן : משפחות בני קהת . ולא אמר בני בגרשוני ומרריים דרך קצרה . על ירך המשכן . בדגלים החל הכתוב מהמזבח . ולא עשה כן במשכרת הלויים : שאין להם שם מקום רק לאהרן ולבניו . והחל מן המערב שהוא כנגד המזבח : ושם בדרום בני קהת שהוא הנכבד . ובצפון בני מדוי . שהוא האהרון ונחן להם השמישי המקדשי : והנה בני קהת כנגד ראובן שהוא הכבוד ובעבור היות בני גרשון בכור לוי הושם בעל מערב כנגל אפיו כי יוסף בכור רחל : ומדוי בצפון כמו דן י ארבעה פנים לאהרן . (יזקאל ח) (מה) זבין ברבר והבן במראה (לניאל יוד) והמזבחות : מזבח הקטורת ומזבח העולה : (ובנוסח אחר מזבח הזהב ומזבח הנחשת) . ובלי הקדש בלי ארבעתם (מז) והמקדש : שהוא לפתח אהל מועד יושבי גשיאי הלוי . שהיה גשיאי לשלשהם . פקודת שוכרו י אע"פ שהיה ראש לגשיאים אין לו אלא פקודה בני קהת : מזרחה משה ואהרן . בפאה הגל יהורה שהוא מלך . כל פקודי הלויים וגו' הימה גדול שנפקד שבט לוי מכן חדש ולא היו רק כ"ב אלף . ומכן שלוש שנה ונמצאו שמונת אלפים ות"ק ומעלה : ולא הגיעו להצי שבט מישראל לפחות מהשבטים שנכפרו מכן עשרים שנה (מז) ואין מעט שהארון כבלה אותם : כי לא עבר רק חדש : וי"א (מח) שלא היה שבטו של לוי בשעבוד מצרים ביחר השבטים . כי כאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ (שמות ח) (מט) ואני אומר מחשבות השם עמקו : והנשכיל יחריש : כל לויים חסרי יו"ד הרבוי כמו גוים (ראשית מז) אך יו"ד לויים מודגש : שנים ועשרים אלף :

ואחרי : (מג) ונמצא בכתוב מספר הלויים ה' פעמים האחד זה : שהוא מכן חדש ומעלה כשביל לקדשם החת בכורי ישראל : (מד) כמו על האריות ואחיקיה . שהוא כטעם על אחריה : כי לשון אחר הוא הכף הקודם . ולשון אחר הוא הכף הפנים . (מה) ובין דבר והבן במראה . זה המאמר ע"ד מליצה לקח הרב מן המאמר בדניאל ובין את הדבר וזכרה לו במראה . והרצון ובין אתה המעיין שרבע מהטת הלויים מנטרפים לכל דגל ישראל ח' ח' כדי להשלים הרביעיות לניוח הדמיון טוב להרבעה פנים בראה ויחזקאל במראה הנבואה לכל אחד מארבע חיות הקדש וכבר נבחר זה לעיל במאמר הרב והעמוד על הנקודה (מז) כלי ארבעתם שלקן ומנורה וסני המזבחות : כי אין לארון כלים לבן מאמר וכלי הקדש מוסב לארבעה מן מלמרתם (מז) ואין טעם שהארון מכלה אותם . כי יש מי שכתן זה הטעם למעט שבט לוי שהמעט ע"י כלוי הארון כשביל שלא היו נזכרים בחוקות ולא יצאו אל הקדש ולא יבואו לרשות וכו' והרב סבר זה באמרו כי לא עבר רק חדש אחד מהקמת המשכן שהיה בר"ס ניסן עד מנן ישראל והלויים שהיה בר"ס חייך וחיך אפטר שבחדש ח' יחסרו כל קל מנורף שצדין לא נסעו ממקומם ולא נשאו הארון כי המסע הראשון היה בעשרים בחייר (מח) וי"א שלא היה שבטו של לוי בשעבוד מנרים וגו' האומר זה הוא הרמ"בן בחוקק דעת רבותיו ואמר שפרית ורבות ישראל היה קוץ מן דרך הטבע בדרך נכ המורת עניים ושעבודם שנים ושעבודם המגדריים ושעט לוי לא היה בעטני ושעבוד לכן היו כרים ורבים בדרך כל הארץ . ולזה לא עלו אפילו לחני ומנן הקטן בשעפיה . ועל נחן טעם אחר שאולי מפני כעס הוקן ר"ל יעקב אביהם לא נחברו גש שמעון גש לוי . כי אע"פ ששמעון באמין הזה כ"ט אלף ושי"ן חמסס במנין צחי בארץ צפניחם ירד מנינו לכ"ב אלף כשחל במגפה ובכרג בעון זמרי . ולזה שהוא שבט חסידיו לא נחלעט במגפה חמסס לא נחברו מספה ללעיל (מט) ואני אומר מחשבות השם עמקו ולא נוכל לדעת החכמה האלהית מדוע לא הרצה את שבט הלוי . ומ"ש והמשכיל יחריש ר"ל יחסוב ויטהל למנוח טעם בדרך סברא כהשגת שכלו חבל לא בגזרה . ואולי סבה מעוטס היה כעוונה אלהיה כדי שלא יהיו למשא כבד על העם לפרנסם ולכן הרצה אותם כשעור שיסיקו להם המשכרות והמנינות הקבועות להם מישראל חו ששצט לוי היו עוסקים בעבודת השם ובשלמות הנפש והיו מחספקים ביוגו בהלכותי ככדי קיום המין ורבותי חורט יהיה בהרצוה הנשים (צ) וכשאהיה מונה הכרע המגל ויהר שלט מחות . וזכה הפרט והכלל חיוס שויס : כי צמנין הפרט בני גרשון שבעה אלפים וח"ק . בני קהת ח' אלפים וה"ר ובני מררי שש אלפים ומאהים כרו . כך הכל כ"ב אלפים ושש מחות (נח) ח"כ בהמות הלויים כטרו כל בכורי בהמות ישראל פטרי חמורים . ולא פטרי בהמות טמאות ממין אחר כמו פטרי הרב בסיף פ' בחוקותי שכלד פטר חמור טעון פדיון . ולמדנו ממנין בהמות הלויים . טלה כסוה טס ממין כלורה חמורי ישראל ממה שזכר לקחת הפדיון מן רצ"ג בכורי ישראל העודפים על ממין הלויים והנה זכר העודפי' באדם ולא זכר העודפי' בהמה ואלו עדפו בכורי חמוריה' של ישראל על בהמות

(כ) וכשאהיה מונה הפרט תמצא יותר שלוש מאות : שאלו הם בכורי הלויים . ואין בכור פורה בכור . פקוד כל בכור זכר . להוציא הנקבה : וזה בכור פטרי רחם . בבני ישראל . ולא בבני הגרים . קח את הלויים . הוסיף לומר כדי להזכיר פדיון העודפים . החת בהמהם של ישראל . והעודפים . באדם ולא בהמה . (נח) א"כ בהמות הלויים פטרו כל בכורי בהמות ישראל פטרי חמורים שהוא הנכון אצלי . ולקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת . לקח חמשת שקלים כהעודפים על פי הגדול . כח עשה כדוע"ה כתב לקלפים כ"ב אלף בני לוי ולקלפים רע"ג חמשת שקלים וערבכם יחד מי שעלה בידו בן לוי היה נפדה ומי שעלה בידו קלף כהוב בו חמשת שקלים היה נוחנם . מ"ם הפדנים . הכורת גו"ן . ויהן משה את כסף הפדויים . חלק הכסף הנתן על פי ה' . נשא את ראש בני קהת . נשוא שם התופש . ובלידה הקדים לגרשון . ועשה לבני קהת בעבוד כבוד השלוחים . מכן שלשים כאשר ספר אותם מכן חדש כדי שיהו המורת בכורי ישראל . ובדרך כלל ביאר עבודת כל משפחה ומשפחה נדם . ואנה תחיה הגייהם . עתה החל לכאר בן כמה שנים צריך לשאת בכהף . והנה לעשות פ"אבה באהל מועד . ובא אהרן . יבוא כהיבל . בנסוע החמנה . קודם נסעם בשישמע הקועת התרועה . והורידו את ידוכת הכסף . עמך הארון כי היו ככמים איתו בפרוכת שלא יראה . ועליו כסוי עור חש . ונהגו עליו . עליו עונה על הכסף

צמחם בלויים היה הכתוב וזכר לקחה פדיון צדקה מן העולמים
 (פ"ח) וכן לא זכר הכתוב למנות את צמח הלוי' ואלו כדור'
 צמחם וישראל אלא כאמר צמחם לזון לקחה נלמוד שהצמח
 לא נספרו אלא כלקחו צמחם בלויים כמו שהיו החח צמחם
 צמחם וישראל אלא כמה שהיו צמחם לזון פדיון העולמים
 צמחם (נב) וי"א שבגד שרת היה למטה מן הכחש וכו'.
 והיה ראוי לבגד הפסוק ככה, ופרשו בגד כליל הכלת מלמלה
 על פרוכת המסך, ואל"כ וכחתי עליו כסוי עור החש וכו'.
 ולפי הפירוש כסוי עליו ישוב על הכגד הכלת, אבל לפי הפי'
 בקודם כסוי עליו לפי מלת המכך שהוא ל' זכר כי כפי מלת
 פרכת שהיא קבצה היה חומר ונתנו עליה (נג) כי כ"י צ"ה
 עליו היה, ר"ל המיד גם בעת ההנזיה כלי השלחן היו על
 השלחן אבל הרב חומר שבשעה הנסיעה לבד יהיו על השלחן
 כי לא זכר, בנווי הקמת המסכן גיסיס משה, את הכלים על
 השלחן אלא חמר וערכת את ערכו וכל חמר ופחת עליו את
 הקעורה וכו' וכן במעשה כח"ב (פקודי) וימן את השלחן
 וגו' ויפרוך עליו, ערך לחם וכו' ולא זכר הכלים, ומ"ש וזה
 מעיר לעזור וכו' ר"ל ממה שעל צד הגליה הפרוש על השלחן
 ועל הלחם נזה לחת את הכלים יס' עור לדעת ר' יפה שהלחם
 היה ערוך על השלחן לארבו טס וקס מפה ומפה ולא זה על צד
 זה כדעת צ"ה, כמוכא צ"ה חומר וקס נחבאר, ובגד הכלת
 היה מפרים בין הלחם ופיץ הכלים (נד) סימן מכלכות זה
 השלחן אשר לפני ה', כפ' הוא ביחוקאל וידבר אלי זה השלחן
 וכו' חיינו מוטב אל ראש הפסוק, שהיה השלחן הוא הוא
 המוצא הנ"ל אלא השלחן הוא שלחן לחם הפנים שראש יחוקאל
 צמחיה הכיח וכו' ספור בפני טנמו וקגר לומר ורחייה את
 השלחן וכיונא בזה ואל"כ שיחמר וידבר אלי וכו', כי זה למד
 מענינו, והארו לפני הטס להכדיל בין השלחנות, החינוניים
 שראש טס לחמשי הקרבנות ולנרך הכסר, וכן נכלל לא
 חמר ועל השלחן אלא כאר ועל שלחן הפנים להורות כי יש טס
 שלחנות אחרים לנרך עבודה הקרבנות, אבל זה השלחן
 הפנימי שהורה עליו לנכוו בו כבוד וגדולה בכסוי ממוח יק'
 שהוא המשי ונבצ חולעת בני הכתוב בחמשי מלכים להשתמש
 במלבושי בני בית ושרים ומכסה שלחנס בצנדי צבצ חולעת שני
 בדכח"ב בשאלו הגולבישכס שני טס פדיים וחלני בשפלים חין
 צבדו ומורת ויקר וגדולה למעלה מן צבדו מכלכות לכן הכל
 כדרך כני ר' דס להישרס לדעת וידעת כ" מהמכה הכתוב אלא
 בין המלך ועבדיו (נה) וחיו דומה כמו ויחאוכו צמוט, לכן
 חמר וכהטו על המוט שהיה המוט למטה מתחת המנורה אבל טס
 המוט היה למעלה והאשכול חת המוט (נו) ואין טעם לדבר
 האומר ולא יגטו אל הכדים וכו' והטענה אליו מן הרב כי
 כבר מוכסה היה הארון בטרם צוה בני קהת ומחמר ולא יגטו אל
 הקדש הוא אזהרה שלא יגטו לארון בעת הנשיאה אל"פ בהם
 טועים אל הכדים והכדים טועים לארון (נז) ואם הנגיפה
 נזכרת וכו' ר"ל אל"פ שהנגיפה חומר צמחם גס ע"י בינוני
 הנה הנגיפה כוחה חתש נגיפה, בדין הטמאה אבל הנגיפה
 צדבר קדוש ע"י בינוני לא חתש נגיפה, שהרי בני קהת כבר
 היו טועים ע"י חמצי כגון הכדים והמכסים, כמוכן מהכתוב
 צמחי, שאל נח את הכהנים תורה הן ישא חיש בשר קדש ונגע
 צמחי אל הלח' ואל הכיוד וכו' של מחלל חול היקד' ויעטו הכהני'
 לא יקדש, ועוד שאל לכהנים חס יגע עמח כפס בכל אלה
 היטמא ויחמרו יטמא, והאלת חס יגע וכו' הוא ג"כ ע"י בינוני,
 (נח) וטענה המכדיל וכו' הוא ר' סעדיה גאון וחיוט טענה
 כי אל"פ שבשאלת נגיפה הטמא לא זכר צמחי הוא מפני שמך
 למה שזכר לעיל בדין הקדש, אל"כ חין להם לב"ה על מה
 לסמוך שהנוגע ע"י בינוני לא יקבל טמאה ומ"ש ושיד טיב
 וכו' ר"ל המכדיל הנ"ל עוד טיב לבצלי מקרא, וטבוח רחיה

על ד"כ שכתבים לשניהם לארון ולפרוכת בעבוד הגשמים
 בככסה עור החש, (נב) וי"א שבגד שרת היה למטה מן
 הדרש והיה דפסוק המוך ונכון הוא, ושמו בדיו, להפנות
 הנושאים, או טעמו שיהקנום להאריך, הברים, להיותם
 ברצון הנושאים ובלבד שלא יסורו, ולחם החמיר, עליו
 יהיה י על השלחן עצמו, ובן ונתנו עליו את הקעורה,
 שהיו בעת הנסיעה על השלחן, (נג) כי בפירוש ב"ה
 עליו היו ג' וזה מעיר לעזור בפירוש רבנו יפה בסדר הלחם
 כי על השלחן ולחם הפנים יפרשו כגד חכלת וישיבו עליו
 כל הכלים, ואח"כ יפרשו על השלחן ועל הכלים כגד
 חולעת שני, (נד) סימן הכלכות, זה השלחן אשר לפני
 ה', (יחוקאל מ"ח) והנה על השלחן שני בגדים ומכסה,
 ובעבור שאין למנורה בדים שבוהו על המוט, (נה) ואינו
 דובה במו וישאווה במוט בשנים, (נמלך יג) שאין
 הלמנורה נשאת חחת המוט, לפי שאמר על המוט, כלי
 שכנה, כלים שהשמן נתון בהם וכלים שמתקנים הפתילות,
 כלי השרת, כגון פכינים וקערות וסירות וכפות הקשרת
 וכחירות, ודשנו, טעבו שיסירו הדשן, את המזבח,
 מזבח העולה, ופרשו עליו בגד ארגמן, כי שם זריקת הדם
 והעין כלומר הגוון דומה, לכסות את הקודש, הארון
 והשלחן והמזבחות והמנורה, ואח"כ כלי הקדש, הם
 הנזכרים בכלל, ואחרי כן יבואו בני קהת, כרשות,
 ולא יגעו, אזהרה שלא יגעו בקודש כי אם ישאווה
 בברים, (נו) ואין טעם לדברי האומר ולא יגעו אל
 הברית שרם שיכסו לארון כי כבר מוכנה הוא, (נז) ואם
 הנגיפה נזכרת בעברי על ידי בינוני לא נקיש הקדוש
 בטמא, כמוכן שאל נח את הכהנים תורה, (סני צ)
 (נח) וטענה המכדיל כי לא אמר בטמאה, ונגע
 בכנפו, (סס) אינה טענה כי בטח על שאמר בראשונה,
 ואם לא היה השאלה באחת מח אבר, שאל, נח, את
 הכהנים תורה, ועוד השיב כי כהן המזה באיב מי לרה
 נקרא טהור, שנאמר ופבל במים איש טהור (נמלך יט)
 הנה ואסף איש טהור (סס) וכתוב ומה מי הנדה, (סס)
 ולא יגעו בקדש ומתו, אם יגעו בקדש הם חייבי מית,
 ופקדת אלעזר, משמרת אלעזר להיות פקיד לשמן המאור
 של בין הערבים והקשרת והמנחות ושמן המשחה, ופקדת
 כל המשכן, בליים הנאמרים הנה, וכלה אהרן ובניו
 לכסות את הקדש ואת כל כלי הקדש, הכל ביד אלעזר
 כי אהרן פקיד וגזבר לגרשון ומררי, ואלעזר פקיד על
 שלוש הנשיאים, וגזבר למשמרת בני קהת לחת בידם
 כל אשר נזכר, והוא שכן המאור וקשרת הפכים והמנחות
 ושמן המשחה, כי לא כתוב ונשא באלעזר כנזכר בלויים
 ונשא, אל הנדביו, כנגד כשח ואהרן שיהיה ואל
 יגרימו לעצמם כרת, והחל לכאר אך יחיו ולא יחייבו
 מיתה, כי יבואו אהרן ובניו ושמו אוחס, הארון והשלחן
 כל שנזכר, ולא יבואו לראות כאשר יסורו הבנין ויפרקו
 האהל ויגלה הארון, מלשון, ובלע, בהר הזה,
 (יטעיה נח) או הוא לשון כסי מן יחד ככוב וחבלעני
 (חיוב יוד) כי לא יבואו עצמם הלויים בעת שמכסים
 הארון לראותו, והנה הוזהרו לראות הארון עצמו,
 והוזהרו שלא יגעו לכסוי שלו כי אם אסר להם לראות
 ב"ש לגעת, והנה עוזא (שמואל ב') נגע בכסוי הארון
 ומח לערו, ואנשי בית שמש (שמואל א') כיונו עצמם
 לראות הארון עצמו כי טבוסה היה ונתחייבו מיתה,
 ונכון

לדעתו שמוה מי הגדה הוא נוגע לפני הגדה ע"י חמצי שהוא הכתוב קרא לו טהור מכלל שהנוגע ע"י בינוני חיו
 מקבל טמאה, וטענהו בלדו שאם לדעתו הנוגע בבינוני לא יקבל טמאה ולכן נקרא טהור אל"כ למה אמר חס"כ ומה מי הגדה
 יכנס בגדיו, נמלא שאינו כאשר חשב אלא הכתוב קרא למה טהור להזכות שיהיה חוץ מן הכתובים, לפניו טסם הלוקחים את
 האפר והמים טסם כבר נטמאו, וכן אמר הכתוב ואסף חיש טהור את האפר, שקראו טהור כדי להכדילו מן הכסף
 ושב"פ ח"ב גם לאוסף כבוד ורחינה, ומ"ש הרב כי לא כתוב ונשא באלעזר לזכר בלויים ונשא, זה המאמר טענה לרש"י שפי'
 ופקדת אלעזר שמן המאור וכו' לפי דעת רבותיו בירושלמי שאלעזר היה ממונה לשאת בעמלו חלו ה"ד הכתובים שמן המאור צימטו
 קטורת

קטורה הכמים בטמלו, מנחה המידע כל יום הלוי כדורו וסמן המשקה נימין נלוותה רבנה הלוי לו באסולתו פ"כ. וברב טוטן באלו היה זה אמת היה כחוב ומחא אלטור כמ"ט ומחא בני קתה, וכן טען גם הרמ"ב לזו הדעה (נס) ונכח אליו מה שפירש א" מהמפרשים כי הזכירו הלויים שלא יראו בכבוד יושב הכרובים עד שחורד הפרוכה, זו דעה הרמ"ב ור' בחיי ע"פ הל"ב ויהיה כבלע ענין הכליטה והרטון לא יכנס לרחות כהכבוד מהבלע והזור למקומו הראשון לקדש הקדשים למעלה, כי בכל ימות הסנה היה הכבוד נשמט מן הענן לגמרי לפני לסיס ומרגלה על הכפורה וזלתי בעת הזורך לכראית לישראל היה הכתרתו בסך הענן והנה קודם הנסיטה עד שחורד הפרוכה היה הכבוד מסתלק לחביון עונו למעלה אח"כ היו מורידים הפרוכה לכן הזכירו הלויים שלא יראו הכבוד ולא ימותו כי גם זכנו גדול. לא היה בה להביט אל הכניסה חלה עד שיכסה ענן. הקטרה חת בגשורה ונלח חזון הכניסוים ע"ה שנאמר עליו וסמולה ה" יביט

ונכון אצלנו מה שפירש אחד מהמפרשים כי הזכירו הלויים שלא יראו כי הכבוד יושב הכרובים, עד שהורד הפרוכה, כי אז העלה הכבוד בחביון עונו וישוב אל מקומו הראשון בקדש הקדשים, ובנוסף אחד אל מקומו הראשון ויהיה בקדש הקדשים, ויהיה כבלע כפשוטו. בדרך ויבלע משה אהרן (שמו"ז), והוא שם החיפוש מכנין הדגוש, בצורת כדבר אפרים דחת (הוסע"ג) ואמר איש איש על עבודתו, מזה הלויים בזהררים שלא יעשה אחד ממלאכת רעהו לא יהיה משורר שיער ולא שוער משורר וכן בכל דבר, כ"ה"ל א"ו

ברוך רהבנא דסייענא
 אודה לאל בנעים דבר : יום הים פרשה במדבר :
 בצל ספרו אהבה חכה : יום אחל פרשת נשא :

כבוד צורי בנכבדות מדבר
 סכה הסרו עלי יפרוש

אה"ל יום גמור סיד במדבר
 לכהוב סדר גשוא את ראש

נשא

את ראש בני גרשון גם הם. כאשר נשאת ראש בני קתה בן השא ראש בני גרשון : לצבא בלי צבא הוא רגוש ועם צבא הוא רפא כרי לזוג המלוח : לעבוד עבודה באהל מיעד : כי בנוסע הכשבן יורידו אותו הלויים : ובחנותו יקבוהו : ולמשא : שם התופש כמו ולמסע את הכדגות : (במדבר יד) ואין כשא זו כמשא בני קתה : כי משא זה לנשאו ולהשימו בעגלות : ונשאו את ידעות המשכן ידעות המשכן הם עשר שש משור (שמות כו) ואח אהל מועד ידעות של עזים והם י"א : מכסרו עורות אילים : ואת מסך שהוא בפחה ועל הסובח סביב : הם קיעי החצר ואת כל אשר יעשה קתה : ר"ל לידעות להורידם ולהשימם בעגלות. ויחבן מלת להם שיתוכב אל המשכן ולמזבח : כי כלים יביים להם : ועברו : נקטץ מפני ההפסקה. וטעמו ועברו דיויים : על פי אהרן ובניו הם ימנו בני הגרשוני כלומר יאמרו כי מבני גרשון יעשה ככה ופלוגי ככה. פלוגי יהיה שיער ופלוגי משורר : וישא מן הידעות כך וכך : וביד איתמר תהיה משמרת כל א' וא' : שכל א' ישיב כלי משאו בידיו : ופקדתם : מוסב באל הכריתו : (ח) ואם הוא רחוק : והוא לשון חשבון : וכן נאמר ובשמות הפקדו : כי בבספר יוציאום ובמספר יביאום : (ב) וכן כתוב בכ"ה עילמים : ואמנם הקון המשא והעבודה וגם ב"ד משמרות ביד משה ואהרן : (ג) ומכה הבינונו זה הוא הכתוב אלה פקדתם לעבודתם לבוא לבית ה' כמשפטם ביר אהרן אביהם : (ד"ה ח 7) וירענו שמצות זו ביד משה ואהרן : וכתוב וגם את אחיך משה לוי שבט אבין הקרב אהל : (במדבר יח) ויהדותם : של משכן ושל עמודי החצר : ומיהדותם : של קיעי החצר בלבד : ולא הזכיר יהדות רק בבני מררי : וכשם שהיו יהדות למשכן כך היו יהדות לחצר : וכשמות הפקדו : פלוגי ישא כך וכך ופלוגי כך וכך : לא שיצוה אותם בכללם : והזכיר ככה בבני מררי בעבור כבוד משאם

(ח) ולא הוא רחוק : ר"ל ונע"פ שחומר אל חקריתו כחוב בסוף פ" במדבר מאמר ופקדתם מוכב אליו שבא כל רבים כנגד משה ואהרן : ונע"פ קבראש וזה הפרשה נחוב בלשון יסוד נשוא חת ראש כנגד משה הוא בעבור שהכבוד בנבואה היה למשה לבדו שהוא העקר אבל הזווי לכניסו כמו שפ" באחרונה ויפקד משה ואהרן ונשיאי געדה נסם הם חתה הזווי (ב) וכן כתוב בניה עולמים (ד"ה ח" כג) ע"י דוד המלך ע"ה ויאכופ חת כל כרי ישראל וכו' ויכפרו הלויים וכו' הרי סכירת הלויים גם הם ע"י גנסיחים, והקון המכה והעבודה ציד מכה ואהרן (ג) וממה הבינונו זה : ר"ל וחס האמר מתיכן למדנו שהקון ב"ד משמרות ע"י משה ואהרן : והלא זה לא נבחר בחורה : והמכונה כי מה שפסח בכלן נבחר ב"ה בכסוף אלה פקודתם וגו' וכבר גם ב"ב במדבר וזכר הרב זה והודה לדעה ב"ה (ד) וב"ה אמרו זה הסיר ולדעתם נק" הסיר עבודה עבודה : כי הוא עבודה לגורך הקרבן כדכתיב ובעת הלא העולה החל סור ה" וכו' והקרבן הוא עבודה ה" (ה) אין טעם למלת כל, ר"ל אם היה רגון הכחוב להכליל כל גמאלי טבעה במאמר וישלחו י הנה אחר שלחן הסבה לשלום ה"מ א"ס שהיא כשביל שלא יטמאו את מחניהם : א"כ לא היה צריך להפגיל ה"רוע והזב וטמא מח ולומר לכל כל ה" מהם מלת כל כי אחרי שסבבה נודעת חלו היה חומר וישלחו מן המחנה את הטמאים עמאלי טבעה היה מבוחר גם בלי מלת כל בכל הטמאלי טבעה טעונים שלוח, נמנח א"כ שמלת כל נאמר באלו השלש טמאים לטעם אחר, וכוא כי יש בכל א" מהם מיני טמאות מחולפים ולכן באה עליהם מלת כל לכלול כל מיניהם כמו שמבאר הרב (ו) ואמרו ב"ס כל הטמאות חמורה חמור שלוחו מכלות חזרו : ודרשו זה במסכת פסחים מן המקראות, הגרוע מהחלת חזן לכלש מחקות נכתוב

והזכיר ככה בבני מררי בעבור כבוד משאם : ופקדו משה ואהרן ונשיאי ישראל משה שחתם בראשונה פירש אותו באחרונה : על פי ה' ביר משה : שהדבור היה למשה לבדו : והנה בחסרו גרשונים מהקחתים ק"ד והיפלו מרדיים מהם ת"ן : ועל הגרשונים הק"ע : ובני קתה הוסיף מספרם מבן חדש על מרדי אלפים ות' : לכן כיבר המשכן ומשאו עליהם : עבודה עבודה : עבודה לעבודה אחרת כגון להפשיט ולרחוץ : והנכון להוריד המשכן ולהקימו : (ז) ובה"ק אמרו זה השיר : ועבודה משא כפשוטו : על פי ה' : שהיו הפקודים מבן ל' עד בן גו"ן : וישלחו מן המחנה : עד שלא נכנס המשכן לא הוצרכו ישראל פשלות הטמאים שהטעם תלוי בולא : יטמאו את מחניהם : וזה המאמר יתכן להיותו ביום ה' למלואים כי טמאת מצורע וטרתו תלוי במאמר הכתון : והער שזה המאמר מוקדם : ויהיו אנשים אשר היו טמאים וגו' : (במדבר ט) ואחר שנתן העלה ר"ל : ולא יטמאו את מחניהם : (ה) אין טעם למלת כל : כי הכל בלי כל ישלוח : ואמנם הזכיר כל צדוע : כי הצדעה מינים רבים משונים זה מזה : וכן הזכיר רד והחתים : (ויקרא טו) וכל משא לנפש : הנוגע במת : (במדבר יט) והנשמה באהל ובקבר : והזכירו אלו שמטמאים אתרים : ע"כ בעל קרי לא יצא חוץ למחנה ישראל : והוסיף לומר תשלחו בעבור מזכר עד נקבה : ואמר עוד תשלחו כזו לומר ולא יטמאו את מחניהם : (ו) ואמרו בח"ק כל שטומאתו חמורת חמור שלוחו משלוח חזרו : לפיכך משלחין

שכחבו צו בלל יסב מחיץ למחנה מושבו והוא מחנה ישראל והוא מהלך חוץ לפני מחנות מחנה שכינה ומחנה לויק ומותר במחנה ישראל ודרשו זה מסוק הנחמר בצעל קרי וכי יהיה בך איש אשר לא טבור מקרה לילה ויאל אל מחוץ למחנה חמרו הם שו מחנה לויק כ"ס שאסור לילכה במחנה שכינה וטמא מח מהלך מן מחנה שכינה לצד ומותר בצל לויק וכי ששל ישראל והשלשה מחנות במדבר הא"י הוא חוץ הקלעים הוא מחנה שכינה הכני חנייה הלויים מחוץ לקלעים בסביב המשכן הוא מחנה לויק והשלישי מסוף מחנה הלויים עד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע רוחות הוא מחנה ישראל וכנגדן בבית עולמים מן שער ירושלים ועד פתח הר הבית מקנה ישראל מן פתח הר הבית עד פתח העזרה מחנה לויק ומן פתח העזרה ולפנים הוא מחנה שכינה (ז) וי"א כי נסמכה פ"י נועל וכו' ר"ל המועל והמנחה בפקדון או בהשגחה יד או בגזל או בעסק או באבדה וכיוצא בנסמך ענינו אחר וכוון שלוח הטמאים זכ ומגורע זח"ב לאן הטעם מדורשי סמיכות שחלמי זיבות ונרשוח חלים ע"כ הענין שבביל זה הענין לכן יפה נסמכו פרשיות הללו (ח) והזכרה ברש"י זו כדי להזכיר הגר גס וההודו ר"ל הטעם שכתבתי פרשה זו אחרי שכתב בסוף פ"י ויקרא הוא כדי לבאר בכלן מה נסמך סס כי צ"ל ויקרא כתיב וכח צמיהו והיה מקום לסבור שזה עונה לישראל בן ישראל מן האורחים ובכלן בחר שהוא הדיון גם לגר צדק בפקדון ואם אין לאיש צדקה כי לא יעלה צדעת שיתראל האורח לא ימנע לו גואל קרוב או רחוק אבל בגר זקק יתקני גואליו כופרים והכופר לא יירש למאמין וצדק נשנה כדי להזכיר וההודו מה שלא זכר עם צדקה ויקרא כי לשם אחר לבד והיה כי יתעל והסס וענין השם הוא הנקום וההרטה ולר"ח אחר הקרטה להחיות חטאיו לפני הכהן כדכתיב ומודה ועוזב ירחס וכו' כי בזה יתה נדע נקומו וחרטתו אשר היה בלבו ופנה יהיה פטור בהשגחה הקרן עם החומש אבל בלתי הודו חס יאל רשע ע"כ הדינים אלו יהיה קדון קדון הגנב בהשגחה כפל (ט) ואב"ה כי טובת הנאל קדשים לבעלים ר"ל שיש זכיה לבעלים לחסם לכהן שירצה הבעל כהדס העושה בתמינו ולא יוכלו הכהנים לקחה אוחס בורע (יוד) ואינו בכל מקום לגנאי כי שרש טטה הוא ענין נטיה כהרגום ויט אליה וטטה לוחיה וענין הנטיה יורה לפי מקומו כן לטובה הן לרעה הלה טטה מעליו ועבור שכוני מעליו טב לכסוף הראשון והרעון טטה וסור מעל ארס רשעים ודרך רעים הרי זה לשבח זבזטטה לגנאי שנטטה לאיש אחר ומנגד לב"ה שהולחו גמאחר הטטה לפרש ענין טטות ואמר חין כטואסין טואסין עד שהכנס בהן רוח טטות דכתיב כי הטטה וזה אינו יולא מלכ הדבור כיון שנטמא לקון טטה גם לשבח (יא) ובה"א פרט לקטן ולבהמה ודיקו זה ממ"ט הכתוב ושכב איש וכו' ואיש ויאמר על הכבור יאלו קטן ובהמה שאם הככב עם קטן או בהמה לא יבדקוה מי טטה וכן ממ"ט שכבה ורע פי' שפרט לבת אלוהי לרך אברים שאין המים בודקים על הביאה לרך אברים לרעהם ומ"ט כדי הקפת דקל ר"ל שיליה שער זמן הסהירה כשער שיקף כמקיף בהליכתו חילן ההמר ומ"ט כדי לגמטו הכפרס שבין שחיה לגמיעה הוא שהשחיה חיה ע"י כמה בליטות והגמיעה בבליטת אחת ומ"ט ועד ועדות חין צה הרעון שאלת על בזה התקום אינו טס החאר אלא הוא סס מקרה כי עד אחד לא יקום וכו' והטעם שאין סס עדות עדים גנים או יותר לברר שבתאוי נטמאה ולכן נשאר הדבר בספק אללו חייב לקנאה אבל אם יהיו עדים שונתה חין נרך להסקוה כי הוא החדג צב"ד (יב) ואין ענין הפיכה בכל מקום ענין חניסה אבל במקומות יורה גס לחיזוה צידים ובמקומות גס לענין חניסה שהנה והתפוש בשני הלוקות הוא ענין חניסה

את המעודע חוץ לג' מחנות : שנאמר בדר ישב מחוץ למחנה (ויקרא יג) מפני שהוא מטמא בביאה : והוא וכיוצא בו חוץ לב' מחנות : וממא מח אפילו המח ענינו כותר ליכנס לחד הבית : וראיהם ויקח משה את עצמות יוכף עמו : (שמות יד) עמו במהנה לויק : והנה הכתוב עימד כנגדם : אל מחוץ למחנה השלחום : וכתוב ויצא משה ואליעזר הכהן וגו' : (צמדנר לא) וכתוב ואתם חנו מחוץ למחנה (סס) : ויעשו בן בני ישראל : ששלחו שלשה מחוץ למחנה : והנה זהה היא שנתמר ואשה כי חיה זבה : (ויקרא טו) והולדת גם היא היתה יוצאת שנאמר וטמאה שבועים כנדהה : (סס יב) בן עשו בני ישראל : קודם שנבעו הדגלים : ובשנתה היוצא באיוב אין בהם לא אשה ולא נערים : והארון ביניהם : ע"כ היה להם יד לצאת שמה אבל במחנה ישראל השכן לחד המהנה : ומחין אינו מורה לצדוק רק שלא יהיה סבך למחנה : ע"כ צריך לפרש במדק : שנאמר ומשה יקח את האהל (שמות לג) וכתוב הרחק : (סס) וכתוב ונדדוה מחוץ לעיר : (צמדנר לה) וידבר : למעול מעל בה' : נסמך ענין פרשת מעל לפרשת שלוח טמאים כי יוכר פרשת שופה המועלת בבשרה : (ז) וי"א כי נסמכה פרשת מעל לפרשת שלוח טמאים כי הצרעת והיוצא אינם באים א"א בעבור מעל : והולכה פרשת זו כדי להזכיר הגר (ח) גם וההודו : איש או אשה : מלמד כי הכתוב בפרשת ויקרא נפש כי המעול הוא לב גדים : מכל הטאת האדם : בין בפקדון בין בהשגחה יד וכיוצא בהם : למעול מעל : כי נשבע לטקר : וחמישיתו יוסף : שהודה מעצמו : לאשר אשם לו : אם הוא חי ואם מת והגנו לירש הקודם : ואם אין לאיש גואל להשיב : זהו הגר : האשם המוטב לה : לירש השם והגנו לבחן יאיתו משכר : הקרן עם החומש : וכל הרומה : בעבור יבר לה לבחן סכך לו וכל הרומה : ואמל וכל כי אין לתרומה : לבחן לו יהיה : לא שיקחנה הכהן בורע ווט בעלי המשמר : ואיש את קדשו : כגון בעשר שני ונשע רביעי והשלמים שהם לבעלים כמו משונו ומותר הבעל בהם אע"פ שנקראו קדש : איש אטד יחן לבחן הם הקדשים שמצוה הכתוב ליתנם לבחן שהם ברשת הבעל כמו משונו שיתנם לכל כהן שיחפון כמו שמצוה בפרשת קדח כי הם לכהנים ולא יוכלו שאר הכהנים לגזול אותם מהם : (ט) ואב"ה כי טובת הגואל קדשים לבעלים : או מעם וכל הרומה : הוא זה לך הרומה מתנם : (צמדנר יח) ומה שאמר את קדשו הם קדושת בהמה טהורה וטמאה וטהרה אחוזה וכיוצא : איש איש כי הטמא אשתו : שנשמה לאיש אחר וזה בעלה : וכן נזכר לאיש שטר בנות : אל ישט אל דרכיה לבד : (תכלי ז) : (יוד) ואינו בכל מקום לגנאי והאזה שמה מע"יו ועבור : (סס ז) ומעלה בו מעל : שחללה עציבה המקורשת והמפורשת לאישה : (ובנ"א) המקורש והמפורש : והפרה הברית שהיתה בינו לבונה בענין כי חלל יהודה קדש ה' (מלאכי ב) ושכב איש אותה : בבלעדי אישה : (יא) ובה"א פרט לקטן ולבהמה : שכבת זרע : פרט הבא אליה דרך אברים : והנכון שהוא באור למעשה : וכן אמרו ונעלם מעיני אישה : פרט לאשה פומא : וכן אמרו סתירה בשיעור ביאה : ור' ישמעאל אומר סתירה כדי הכנסת דקל ר' אליעזר אומר כדי מיזגה הכים : ר' יהושע אומר כדי לשחותו : וכן עויא אומר כדי לשחות ביצה : ר' עקיבא אומר כדי לגמטו : ר' יהודה בן בתירא אומר כדי לגמט ג' ביצים זו אחר זו : ובש"ט הכתוב ונערים כי היא עושה בסדר : והרוב נעלים בעלה : ואלו היה יודע לא היה משקה אותה : שאין משקין אלא על הספק : ואם ידע או שהוריה היא : סר ענין ההעלמה : והוסף לומר ונסתרה כדי לומר שהיא נטמאה לבעלה : ועד : ועדות אין בה : בעלה : לכן ועבר עליו דוח קנאה : או לא נהפשת ע"י אחרים : (יב) ואין ענין חפישה בכל מקום ענין חניסה

או אפילו עד אחר שתהיה חשודה : והיא לא נחפשה ע"י אחרים : (יב) ואין ענין חפישה בכל מקום ענין חניסה

הופש

אופש כניד וענב . (ד'ה'ק'ט'ד) ואלו היה משבע נהפשה לשון אינסה שמורה להרר היה נזכר בשבועת האלה ואם לא נאנסה . ועבר עליו רוח קנאה . ר"ל ההרוד כי אינה ציהגה כנהג הנשים הצנועות . וקנא את אישה . הובח . וסיפו מוכיח . ונקח האיש מעון . (יג) ואב"ה הבקנא את אשתו מקנא על פי שנים וכשקה על פי שנים שאמר לה בפניהם אל הרבני עם פלוני . אל הסדרי עם פלוני . אפילו היה אכיה או אחיה או איש שחוק והוא שאינו פהקשה ואינו מוליד . את אשה . לא כר שם האישות בעליו . הראויה לחיות אשתו . (יד) כי שמרת יבם והנשואה באסורי עריות אינה אשתו . וגם שלא יקנא רק באשה לא באמו ולא באחותו . והביא האיש את אשתו . כדויבו הכתוב כי בשוקנא יביא . והביא את יקרבנה לא אמר והובא . מודיע שהקרבן מכמונו . והואיל והקרבן מכשיר אוהה לו . יהיה כמכמונו . עליו . בבואה אהת . והזכיר שיעור הכנהגה כי לא יפחית לפי ביהשעורים פחותים כן הסלה . והמעשה כגונה ופחות לרוב . ובה"א (טו) עשה מעשה בהמה הביא מאכל בהמה . ואחריים אמרו רמז הנה מערת ה' חמה יצאה . (ירמיה כג) ואין צורך : לא יצוק . כנחה זו אינה כשאר מנחות כי זאת באה להזכיר עין ומה צורך לשמן ולכונה : שחייב ההובא המקריב קרבנו בשמן ולכונה . כדי שיהיה נזכר לטובה . והנה אם היה בערה כהן הקומץ קרב והנהיר יאכל לכהן . (יז) שאין מאכד וכל מנחה כהן כליל רהיה (ויקרא ו) רק מנחה הבאה לעצמו . ובה"א אם היה בעלה כהן אין שירי מנחתה נאכלים מפני שיש לבעל חלק בה . אלא הקומץ קרב לעצמו והשירים מהפורים על בית הרטון . א ובנ"א ואינה עולה בלח לאשים כנחת זכרו בדנה מפני שיש לה חלק בה . אלא הקומץ קרב לעצמו והשירים כהפורים על בית הרטון) . מנחת קלאוה היא . מנחה הבאה בעד הקנאה לזכור עון . ונאמר קנאה פלשון דבים מורה שהיה כהנה אותה פעם אחר פעם . או שזו דמנתה מעירה על קנאה השם ועל קנאת הכעל . או כלל ידל כי שיקנא . ותקריב אוהה . המנחה . והצניחה . עניה על האשה . והחל לבאר כמה שהשלים הויאד יעשה כמו שפירש ותולד . לפני ה' . בעזרה הנשים . ופתיב ב"ד . אל פתח אהל מועד . (ויקרא יב) מים קרושים . פנקדשו לעבודה מן הכיור . או מפני שם הקדש שהיה במחה בהם וחמים מן הכיור שהוא נעשה במראות הצובאות (מעות לח) . (יג) להנדיש בין עובדת אלהים לאשר לא עבדו . בכלי חרש בכלי הצורע . בקרקע המשכן . מוכן לכך . (יד) מקום היה להיכל ובו טבלא של שיש וטבעת קבועה בו כנביה הטבלא ולוקח עפר ונוהגו על פני המים : והוסף לומר אשר יהיה . כי הששכך נוסע במקום למקום . ושיעור העפר עד שיעבור המים . (יט) ואב"ה שלושה הם כרי שיראו . עפר שומה . ואפר הפרה . ורוק יבטה . ר' ישמעאל אומר אף דם צפור . והעמיד חכהן . החל לבאר איך יעמידה ומה יעשה לה . ונ"א שלא היה בהחלה הרבר שלא ידבר לה ברברוי איום ופחד ער שהורה ולא ימחה שם הקדש . (כ) ואמרו בה"ק אומר לה ב"ד הגדול בהי הובח היין עושה . הרבה דשחוק עושה : הרבה יורה עושה : שכנים הרעים הרבה עושים . ואומרים לה הרבה קדמוך . ואנשים גדולים רקף יצדם עליהם ונכשלו . ומגידים לה מעשה יהורה וזכר ומעשה ראובן בפלגש אביו ומעשה אמנון באחורו ער שחורה שלא תגרום לשם הגדול שנכתב בקדשה שימחה על המים . ואם הורית שובדה כתובתה ויוצאה : ולדעת חכמי הקראים ההרג והוא הגנב"ט פיה פמחה עדים . ופרע : ברבור : ויתכן בידו . וכן וגהן על בפיה . ומעם ופרע להוציא הרוד מעל ראשה או שיתיר פרע אשר על ראשה : (כל) ומה שבה"ק אמרו שהיה בגלה לה ער לבה אין לו עקר בהכתוב יאמר ר' יהודה אם היה לבה נאת לא היה מגלתי . וכן אמרו בשערת

אחי כל חופש נזיר . כובל שני הכנים שמחוק וחוחו בידיו ומכריח יתרי הכנור להביא בקולות הכרעין חליו . ח"כ מ"ס הכתוב בכלן וכיח לא תפסה הכרעין שלא חפס אוהה בעלה עם הנוחף והיין לו ידענה ברורה לא מעדים ולא מרחאות שדכו לכן כדי להסיר הספק מלבנו יקנה מי כיתה . ולא כלעת ב"ה כהמרו שהם נאנסה בהכרח היה כשרה לפעלה . (יג) ואב"ה המקנא את אשתו מקנא על פי שנים וגו' . זה כהנז במסכת כותס כרן החשון . ויש בייבוס מחלוקת רבי אליעזר אומר . מקנא על פי שנים ומקנא על פי ער חקד . רבי יהושע אומר מקנא לכל פי שנים ומקנא לה על פי שנים . והלכה כרבי יהושע . (יד) כי שומרת יבם וכו' פירוש מי עמה והטח כתיב נשים לחליה או לביבם הנה כיבס ייבם או יתולד חתה מזהבין לכל גם הכמה חליה רבשה לכנשא לחיש זר עד שהחלון לו הריבס הפרשה . וכל זמן שלא הכבל הבה חמה חליה מן היבם היה נחשבת שומרת יבם ועכ"ז הינה אשתו ולא יקנא עליו כי עלין היבס חכהר . (טו) עשה מעשה בהמה . להיוטה שטופס בכרינות ומה לכן ענה הכתוב שהיה גם מנחתה גרושה ממין הכחות שבמיני דגן . שהיא מאלל הכהנה . והאחרים אמרו וכו' הוא הרמב"ן שהן טעם מן הלשון נוכל על לשון . כי כמד וסין שמחליח כן שוות בהפרה וממלא הקר בשערה יסופני' חיוט ט) והרמז שהיה שערות פ' חמה ינאה וכעז מהחולל על ראש רשעים יחול וכענין לליל לחם שעורים האמור בגדשון שכתרו הזנו לנער ומכומה רבה . כן זו המנחה נקרבנה להביא עליה שורטנות ונקמה . (יז) שאין מאמר וכל מנחה כהן וכו' הכרעין ביה . הסכוק בעד המנחה הקרבה לשמנו של כהן שחיה טעונה שרפה . אבל מנחה כוטה כשיביא הכהן על אשתו היה הינה בכלל מנחת כהן לכך היה נאכלה . (יח) לשפירש בין עובדה אלהים לאשר לא עבדו . ר"ל הטעם לחם לטעון להיות מי הקוסה מן הכיור ולא מים אחרים הוא כדביל . לכדול בין הכנים הנזבחות אשר לא מנעו כלל עדין לעבולה הכס ולירחחו והכרישו עממן מהשטגו הגוף ולכן הכיחו זכרן לרפס ולקדשה . ובין זאת האשה המלפפת המסללת את הכס ובוגדת באלוף כעורים כלכות החלומה כהמלומה ומה מן הדבר המוכה וגורם עקר ופס עובד וזכר טוב לכנים הטובלות החסודות ועובדות הכס יבוא הכפך לוחת המרשעת חתה ועיני' מחיחו הדבר עמנו שהוא הכיור וע"י מיניו הכיור יבוא עליה נקם וכלל להנחם שמה לאלה ולקבלה בקרב עמה . (יח) מקום היה להיכל וכו' חלו דברי קדמונינו בעמם מהכח כוטה פ' שני . נכנס להיכל וכס חל ימינו ומקום היה סס חמה על חמה וטבלה של שיש ועצמת היה קבועה בה וכסחוח מנביסה טוטל עפר מתחתיה ונהן כדי שיראה על פני המים . שחמה ומן העפר אשר יקיה בקרקע פומכן וכו' (יט) ואמרו ב"ה . שלמה כס בניו שיראו . ר"ל ח"ט"פ שהכתוב לא כהן בהם שיער כורו מדשק הכתובים שהיו דבר מורגש לעין (כ) ואמרו ב"ה אומר לה ב"ד הגדול וכו' במסכת כוטה פ' ראשון . ח"ל המנחה . כיו הפלין אוהה לב"ד הגדול שזירושלם ומחוימן עליוס כמדך שמחוימן על עלי נפשות . ואומרים לה בהי הרבך מן עושה הרבה שחוק עושה . הרבה ילות עושה . ר"ל רב"ה שכנים הרעים עושים . עמי לשמו הגדול שכתב בקדשה שלא ימחה על המים . ואומרים לפניה דברים שחיה כדי לשמען היה וכל מנחתה בית אלה . ה"ל שמזכירים מעשיהם על גדוקים פגון יכולה קולס ולא צום במעסה חמר . רחובן בודס ולא צום במעסה כלכה (כל) ומה שב"ה אמרו שהיה מגלה לס ער לבה וכו' אמרו סס בקוטה פ' ח' ח"ל חס המרה טמאה חמי סוברת כתובתה ויונח . ואם חמה טמאה חמי מעלה . אותה לשער כחורס טעל כהן שער כיקבור שסס משקין חס כסופות . ומטהרין את היולדות ומטהרין את המגורשים . וכן אמרו בגדלים

ואמרו אם חיתה לובשת לבנים נאים לח לובשת שחורים . ואם

צנדיה אם נקדשו נקדשו ואם נפרמו נפרמו עד שיהי מגלה
 אח לכה וסוחר אח טערה וכו' (כז) ואמת אחי נחלקלקלו
 ישראל וכו' מגדל לבנה באמרו במשנה כוונה פ"ט מהרבו
 במנאפים פסקו המים המרים ורבו יורקן בן זכאי הכסין
 נחמר לא הפקדו וגו' ורונס ש"י בן הכסין סלה לכתובת אהרן
 חומר שהלמה הוא שאפילו אם יקרה אין המים בולקין אורה
 בעלות מחמר הוסיף פ"ט (כז) וכלן כמות ידועות ר"ל
 שכל הלו המעשים היו לה לזולזול ולבזון מחוזה המין
 נכונה אח עלמה בעסקי העברה מדה כנגד מדה כמו שכתב
 הרב יצחק טענה הענין מתארו בדברי המשנה בכוונה פ"ט א'
 זכרים ימים ומקובלים ע"ט (כז) מי המרים כמו הנטי
 מ"ה שבה כדרך הסניטית וכו' מוכרת וכו' ראוי מים המרים
 הנטי מחקק ונשמך המהואר אל ההאר (כז) כמו כי
 יסול הנופל ובעת הקרואה בכס נופל עלין לא נמאח בו ענין
 נפילה וכן במים ההם לא נמאח בהם בעת קרואה ענין
 המרירות הלל אח האשה בלתי נקיה וטענה יתכנו המים
 בקרבה אחר השנייה למרים ע"י הללה (כו) וי"ח שהיו
 טענים בו דבר מר זה אב"ט שחמר ומלת המרים האר
 השם א"כ כולו ידוע ע"כ (כו) וב"ה אמרו בכפיפה
 מזרח פריש הכרטרורא כפיפה היא סל טעני מזרחי דקל ר"ל
 מן הקליפה הרכה הגדולה בכביץ עך חמר שקורעין וטעין
 אוחו כמין קוטין וקולעין מהם כלים וקופות (כח) מחאן אמרו
 ב"ה דיני נשפות פותחין לזכות וכו' ר"ל שמתחילים לחקור
 הדין בדרישה זכיה כדון וכן בעבועה חלה וקורס פותחין
 צברנה בחללה כנהדרין פ"ד (כט) וי"ח כוונה שביע הכני
 הוא בעבור שארבו דברים זה האומר הוא כרמ"ן אבל
 דעת הרב כי וכתביע הראשון הוא בפניה לזכות עבהלה
 משביע אורה אם לא טעיה בין באונס בין ברצון היתה נקיה
 ומכלל לאו אהי שומע בין וכו' שהם שכתב חוהך לא חקקי
 חלה שמונה לפחות בדיני נשפות החלה לזכות ומודה הרב
 פנה לדעת ב"ה שבעשה הראשונה הוא בעבועה בטוח והשנית
 היא שבעה חלה ואינו כפל מחמר (ל) וכו' וכתביע כרוב
 פעמים ר"ל אע"פ שחמר ואמרה כהנה המן חמך כחוב
 צוקף כל הענין אחר שבעה חלה ב' פעמים חמך זה אחר
 זה חמך אמירה חמך כראשון הוא מוכן להחלה המחמר
 שהוא ואם לא טעיה נמאח חמה חמך הכי הכרעון פיה ואם
 טעיה לא חקקי חו' ואמרה ח"ה חמך כראשון ואחר שבעה
 חלה שהוא חמך ח"ה חמך לא לה וגו' ובא המים המרורים
 הכני לזכות בטן ולכפיל יד' ואזוואמרה האשה חמך שני (לא)
 ואב"ה כשם שהפורענות פוקדהה כך פיקדהו וכן לטן המכה
 בסוטה פ"ח מישי כשם שהמים בולקין אורה כך בולקין אהור
 וכו' והאסמכתא פי מנין המרורים עולה הנ"ו שהוא שתי
 פעמים רמ"ח כנגד רמ"ח הברים של הכוף וכוונתה (לב)
 כח שכוף יכול להמחה של יד וכו' נבלע א"כ צריך להכהב
 על גוויל וכן כתיב בסוטה פ"ט שני ויחי כוהב לא על לוח
 ולא על הכיר ולא על הדפחרא חלה על המגלה ואינו כוהב
 לא בקומום ולא בקנקנהו ולא בכל דבר שדוכס חלה כדיו
 שנאמר ומחה כהב שהוא יכול להמחה ע"כ (לג) מוליק
 ומביא ר"ל שלוקח כהבן ממחה כדיו ומוליק אורה ממנה
 וחלו ואח"כ מעלה למעלה ומודיד למטה וכו' הנפסל (לד) וב"ה
 מביא פילי על חרש חדה וכו' זה כוהב בסוטה פ"ט שני
 (לה) אב"ה אם היה דרכה שחלד בקובי וכו' ויפס אמרו ונס
 הרב מודה להם (לו) וי"ח כי לא חומר הכחוב מנחה הקגלות
 פס שאר המנחות וכו' האומר זה הוא כרמ"ן סך כהב בור
 הפתה בפ"ט ויטלחו מו המחנה ע"ט (לו) וי"ח אם טענה
 חלה

זאם היו שחורים נאים לה לזכות לבנים : ונכון הוא להוציא
 כמנה כל מיני הכשיטין והנשים הנמצאות (נ"א
 דנקבצות) התקבצנה עם כדי לראות ולקחת מיצר
 שנאמר וזכרו כל הנשים ולא העשירה בזמנה
 (יחזקאל כג) ואמת אחר שנהקלקלו ישראל
 בעבירה זו לא היה נראה זה הפלא הנפלא כנזכר לא
 אפקוד על בנותיכם כי הנינה ועל בלתיכם כי הנאפנה
 (כז) בעבור שבעליהן נואפים שנאמר כי הם עם
 הזנות יפרדו (סס) ונתן על כפיה : הדים שחבקי
 לנואף ובשאר הפריצות ופריעה אראש כי קלות ראש
 ושחוק טריגילין את האדם לזכר ערות ועברה : ושתי
 מים כקים הורע (כג) וכלן סבות ידועות או נתן
 על כפיה כדי להפחידה והודה : (כד) מי המרים כמו
 אנשי מחקה (יחזקאל כג) ונקראו כדים על שם כופס
 (כה) כמו כי יפול הנופל כמנו (זכרים כב) ע"כ אמר
 המאדדים והוא מבנין פעל הדגוש : אשר אררה ה' :
 (כו) וי"ח שהיו נותנים בו דבר כד ואינו נראה בן
 והמנהג ביד האשה בכלי שרת (כו) יבה"א בכפיפה
 מצרית כדי ליגעה ואחר נהנה כפלי שרת והשביע
 אותה בהחלה משביע אותה ואח"כ משקה אותה
 והשביעה היא אם לא שכב איש אותך באונס ולא
 הודיה ואם לא טעיה זוממה בדצון ואם לא טעיה
 (כח) כמאן אב"ה דיני נשפות פותחין לזכות ולא לחובה
 הנקי והיי נקיה טמאה צריך בית השמש : כי
 שמת ינוע בשבועת האלה הוא יתן ה' אוהך לאלה
 (כט) וי"ח כי והשביע השני בעבור שארבו הדברים
 וכי נטמאת בין באונס ולא הודית ובין ברצון שנאמר
 מכלערי אישך וכלת ואם בהחלה המאמר תחלה בטענת
 ואמרה האשה (ל) שזה הוא והשביע הכתוב פעמים
 לאה שהנשים הטבענה כמו שניה לפלגיה בענין
 הנחתים שכתב לשבועה (ישעיה כה) ידך ובטנך הפש
 הקריבים אל החלל עבה גפוחה ובאו המים
 המאדדים כבאר איד היתה כרתה ה' את ידך גופלה
 ונ"ו לצביה ולנפיל גפחהו לכ"היהם להופיע לחכרון
 ה"א של הפעיל כמו למרות עינו כבודו (ישעיה ג)
 לשמיד מעזיה (סס כג) והבטן חלקה בחללה ואח"כ
 הדין כדרך ההשקאה (לא) ואב"ה בשם שהפורענות
 פוקדהה כך פוקדהו עד כי יקצרהם בדרך אסמכתא אמרו
 כי המאדדים מנין אברים של שני נשים לצמות בטן
 בטנו של נואף וירכו אמנעל השביעה אין על האלה
 ואכן כעלם אבה קיום הרבר ומשפטי הכהן בספר
 לא יתכן היתה נזיר מפני ומחה (לכ) כהב שהוא יכול
 להמחה את האלות זולת אמן אמן ולקח הכהן
 וכבר לקח כי קודם שכתב וקירם שהשקה יקח והניח
 את הכנתה מלכד שקרבן שומה קדש לזכר ונאכלה כשאר
 המנופים והניח את ידו שלא יתן ידו הרת ידה אלא
 אחר שיקח המנהג בידו (לג) מוליק ומביא מעלה
 ומוריד כי מנחת קנאות היא ולא היתה התנופה
 בידה את המים אין שיעור בכתוב לשים (לד)
 וכה"א מביא פילי של חרש חדה וכו' ונתן לזכות חצי לוג
 ר' יהושע אימר רביעית הלוג והיתה אם נטמאת
 מכה שהשלים החל ככנהג הכתוב ואם לא נטמאת
 כנגד אם לא טעיה ומהורה היא כנגד אם לא שכב
 או ומהורה היא לבעל ומהורה לתריפה ונורעה זרע
 שבר הבושה (לה) אב"ה אם היה דרכה שחלד בקובי
 חלד בכדורה היתה דרכה לילד נקבות חלד זכרים
 החת אישה פרט לארוסה ושומרת יבום : ונקח האיש מעון
 יש לו עון ואשמה א"כ דין לאדם כי כשיקרא באשרו כדרך המים
 הנצל מנקת עונש העולם הוא כי נמצא אם לא יגיד ונשא עינו
 כי לא חומר הכתוב מנחת הקנאות עם שאר המנחות כי חומר
 ייחוס הנש לבית אבות הרמין להם הין לדעת
 הכמורים ואחרי השוטה חומר הנזיר כי זנות ויין ותרש יקח לב
 (היטע ד) וי"ל חבר פרשת נזיר לפרשת שומת
 להפריש בין המועלת בה ובבעלה ובין המתקרבת בה :
 לשוטה כהוב ופרע את ראש האשה ולנזיר גדל פרע
 שער ראשו ותשער יופי הנשים : (לו) וי"א אם מהורת האשה
 הובת בכך נזיר וירבר או אשה גרושת
 ואלמנת

ואלמנה : כי יפליא : (לח) ביארתו : להזיר לה' :
 שיהיה נדרו לשם ה' כי ליראת השם יבטל האיתו :
 ולכך נקרא נזיר כי הוא כמלך לשאר בני העולם שהנזיר
 בראשו . וכחוב אל למלכים שהו יין . (משלי לח) :
 לנזיר נדר . שיהיה נזיר משכר ומיין : מיין ושכר יזיר :
 דהל לבאר כמה יהיה נזיר : כי נמצא סמוך נזיר אחיו .
 (דברים לג) : (לט) ובצדוק נאמר הנזיר כאשר עשיתי :
 (זכריה ז) : ויצרו מקדשי בני ישראל : (ויקרא כב) :
 ונזיר נזיר הוא שם של תורה שאם ינזר מכלל הדברים
 צווי היין לא יקרא נזיר . ושכר . (מ) י"א כל דבר
 שמשכר . ורננן גם הוא מהתירוש כמו שהולך ומבאר :
 ונקרא יין החדש ושכל . הוא הישן : דכך נכר שכל לה' :
 (מלדבר כח) : משרה ענבים : מימי הענבים הכתוקים
 שיבשרו אותם . ובעבור להסגילו ולהגבילו ולהת עליו נזיר
 קצין הכל . (מח) כי כל נזיר צריך שיהיה מוסגל
 בדבר . (מב) ו"א משרה כל דבר היוצא מהענבים והם
 בבריאתם . ומשרה בשכל מקנה . (סמות יב) והה"ו
 לסמיכות : קרוב מלשון אם לא שריהק לטוב :
 (ירמיה טו) ובארמי משרה קמרון : (דניאל ה) : מכל
 אשר יעשה נגפן . העלים והעוללות . או אשר יעשה
 ברפואה בין ברבר אחר הוא שיעשה מחדשים ועד זג :
 חרצנים . קלפות הענבים . וזג הוא שכפנים : הער
 והוא הדין לכל בלי העובר בראשו . ודבר הכחוב על
 ההוזה . לא יעבור לתקוף השער : והוצרך לומר עד
 מלאה בעבור שיאמר קרוש יהיה שאין לו רשות עד שיקריב
 קרבנו להעביר הער : (מג) ובה"א אין נזיר פחות מל'
 יום . כניין יהיה . וגדול הנדע לא יהיה בחדש ימים .
 הזירו שם החופש . שער ראשו . (מד) עש ושער
 הרגלים . שני משקלים : (נשיב ז) . על גפש מה .
 גוף מת . (מה) כי המל האר . לאבין : כי הנזיר
 דומה בזה לבחן גדול כי נזיר שגן משחה קדש עליו :
 (ויקרא כא) ולא הזכיר הכתוב בן ובה כי רבי הגזירים
 בחורים כנזר ואקים כנביאים ומכחורכים לגזירים .
 (עמוס ב) . (מו) וגם זה הפך האומר אין בכלל אלא
 כה שבפרש : קרוש הוא : מליטמא במהים . בפאע
 פתאום כמו וגשם כשר . (חייב לו) . וממא ראש נזרו גם
 באהילה כמו שיגע . ראש נזרו . טעמו שער ראש נזרו .
 כמו ויגז את ראשו . (חייב לו) : גם השער נקרא נזיר
 גזי נזיר . (ירמיה ז) . וממא באהילה שהוא כשנג :
 וגלח . המגלה . ביום טהורו באפר הפרה בג' וכו' :
 אבל הגלוח ביום ז' . אחת להטאת . (מו) כבר פרשתי
 טעם החטא שהוא מן ולא יחטיא (סופטים כ) : ואחד
 לעולת . כי שמא עלה כרונו דבר על שארע לו פתאום
 מה : וכפר : כי גם השגנות צריכות כפרה . מאשר חטא
 על הנפש . הוא המת : (מח) ואלו חטאי בעבור שיער
 נפשו לא יהיה כצווחו לשוב בחטאו . וקדש את ראשו .
 יחל לקדש ראשו מיום שהקריב כי בן נאמר לו קדוש
 יהיה גדל פדע . ביום ההוא : מיום ההוא כי לא יעברו
 ימים : והזיר כאשר בתחלה שישוב למנות עור ימי נזרו
 כל אשר נזר להזיר . וחובה עליו להביא כבש בן שנתו
 לאתם ביום השמיני תמורת השלמים : כי לנזיר ב'
 גלוחים . גלוח טמא (מט) והיב בקרבנות ג'
 וגלוח טהור והיב בקרבנות ג' כמו שפרש : ואמר
 והביא אחר והזיר שיום שמיני יהיה לכפרתו וראש לספרתו
 והימים הראשונים יפלו (נ) משנים ולמעלה : ובמת הזכיר
 יפלו והוא החקש אם שנה יין או גלח שערו כי נזיר שלא כלו
 ימיו אכור לגלח ולשתות יין וליטמא במהים . ביום מלאה .
 (כא) פירשתיו . יביא אוורו ר"ל הקרבן שנצטווה . (כב)
 י"א איתו עצמו כמו וירעו הדועים אותם (יחזקאל לז) כבש .
 חזר כי הוא לעולה . ואיל . לשלמים . ושלמי נזיר חובה כמו
 שלמי צבור של שבעות ואשר הוקרבו בחר עיבל בעבור שהם
 פצוים לא בעבור האכילה כי גם שלמי נזיר נאכלים לבעל מלבד
 האדני . חלות ורקיקים כרצונו אך לא פחות משנים (ג) ובה"א

עשרה

כאסה חזכה בצן נזיר . וזכו הטעם מדורשי כמיכות לכך נכמה
 פ" נזיר לפ" סופה . וגם הרב כן כתב בפיוטו לכרסה זו .
 ואם טהורה היא הלל ודע חכמי אל ויראיו (לה) באתרו
 בפ" בחוקיה בפ"פ איש כי יפליא בערפין (לט) ובנרוף
 נאמר הנזיר כאשר עשיתי . וינזרו מקדשי בני ישראל . ר"ל
 שכל נזיר בהכמה הלשון הוא ענין פדשות והכלה . וזכר נזיר
 סהם הוא גם של הורה לפרש . ענמו מן היין ומכל מה שיצא
 מן הגפן ואצ"פ שיש לו חלק מצעם הלשון לא יתקדש נזיר
 למוכרש מדברים החרים הן מניין . וכשיבא אל הכפרת דברים
 החרים יבוא בסמיכות מלה או בנרוף עתה ענמו מן הפרש
 הכוח ויהיה נודע הענין מהמלות הסמוכות הליו נמה
 כוסאל הסם הכוח . וכנה מחמר הנזיר הרגון בו הפדשות
 מאכילה וסחיס ומן ההענוגים . ומלה וימרו
 יורה מענינו על הפדשות מן הקדשים . ובזכוכף מ"ש נזיר אחיו
 פרוט וכלל מחסיו . אבל כשיחמר נזיר סהם לא יובן צד דבר
 אחר אלא פרוט מן היין (מ) ו"א כל דבר שמכר . ר"ל
 אפילו זולה הגפן והיין שיעשה מדברים החרים הכורים לנזיר
 לפי דעת זה הכפרה (מח) כי כל נזיר צריך שיהיה מוסגל
 בדבר . לכך נדרש הכתוב לקבץ הכל ולברר פרט פרט
 להסיר הספק והטעות ולא הניח דבר קטן שלא הוציא מכלל
 מה שהוא חוץ מהנזירים הם כהנר נזיר (מב) ו"א משרה
 כל דבר היוצא מהענבים והם בבריאתם וכו' קרוב מלשון
 אם לא שריהק וכו' מלה שריהק אצ"פ שר"ל ק"פ שהוא כמו
 שאריהק . דעת הרב אינו כן אלא הוא פגע עבר מבין הדגוש
 כי דומם בן לברט כתבו מן משרה קמרון ענין פתח והתורה
 וברגון פתחיה מנאכר וכן משרה קמרון מזה קשרים
 וברש פתח ישמע גם לענין גדול הנמחים כנחית פריס כגון
 פתח הסמדר . שהרצין בו פרח וסחל להחיות גרעיני
 הגפן . ולפ"ו הפירוש יהיה הרגון כמלת משרה ענבים שהוא כלל
 כל הדברים היוצאים מן הגפן בבריאתם והחיות הענבים
 מהחלה למיחסם על גומר בשלם . כגון הסמדר והכוסר . כי גם
 ענבים הוא על המוגמר בשלם . ומשרה הוא מה שקודם בשלם
 דברים שהם בבריאתם בלי ענין ברייה . ויין וחימת הם מה
 שגנו את ברייתם (מג) וב"א חונני פחות מן ל' יום .
 והביא לאכמתחא מכין יהיה שהוא עולה שלמים . ועוד נזכר
 בפ" נזיר לזון נדר ומירות שלמים שמיים (מל) גם נזיר
 הרגלים שני משקלים . כי עזר ראשו שבא בסמיכות פ"א
 הפעל צוא הוא ע"מ פעל המכרת צארי פ"א הסגל .
 ובסמיכות נשחטה הנזיר לז"א אבל עזר הרגלים הוא ע"מ
 פעל חרץ גפן אלא שפחה משני הכרבת אות הגרון . ובמקל
 כזה אחד הוא בסמוך ובמכרה ולא יתנה . (מה) כי המת
 חזר . ובא חסר המהות שהוא גוף האדם (מו) וגם זה הפך
 האומר אין בכלל אלא מה שבפרש . כלומר זו המלה סמנה
 אוהר"י ימנאל בחוק יג' יג' יג' לא הזקק בהרבה מקומות
 כמו שכבר כתב ספר זה צמח שקדס לא אחת ולא אלהים גם
 בפ" חקרי מות ובפ" חמור . והנה אצ"פ שלא זכר בפרט
 שלא יעמא הנזיר לבנו ובהו עכ"ל הם ככללים בכלל הזהרת
 על נפש מה לא יבוא (מו) כבר פרשתי טעם חטא וכו' בפ"
 כי הא גבי פלוג אחס חטאס חטאה גדולק אמר שם כל
 המצוה דבר שאינו ראוי נקרא חטא (מח) והלו חטא בעבור
 שנער נכסו וכו' מנגד לדרש רבי אלעזר הקפר שפירש כן
 וגם אצ"פ טען עליו (מט) וסבי בקרבנות שלם . בגלות
 עמאה . חטאת . עולה . אשה . ובגלות עברה . עולה חטאת
 ושלמים (נ) משנים ולמעלה דיוק זה יוצא ממשמע האמר
 והימים הראשונים כלכן רבים . ומצוט רבים
 שנים . ונלמוד מזה שאם יחריצו לו פסלות ביום נדרו להזיר
 אינו חייב קרבן . לנזיר חוזר ומחיל לנזיר (נא) ביום מלאה
 פירשתיו בפ" חרוב גבי ובמלאה ימי טהרה (נב) ו"א אחו
 ענמו . זה חתך משלש חתין סביה ר"י ימנאל דורש אותם
 כן . והקראו אותם עין-אשמה . טמא . וכן ויקבור אוהו בגיח
 הוא קבר אח ענמו . ואלו השלש בחורה . חתין מה שנמצא
 בכניחים (נג) וב"א עזר מכל מין . ר"ל מן שני מיני
 הלשם שהם חלות ורקיקין . עזר חלות ועזר רקיקין . וכן

מנהג

עשרה מכל מין : וכונחתם ונסכייהם של עולה ושל שלמים . והוצרך לחיבור ככה כרי שלא נקיש שלמי נזיר בשלמי תורה בעבור זכרון הלהם . ואם הם והם גאבלים ליום א' כי שלמי תורה אין להם מנהג ונכד : ועשה את דמארו . כנגד הגרוב שיהג בכואגור : ואדר השלמים כי צריך לבאר ענין שיעשה בהם - על כל : עם כל . והזכיר עוד כונחתו ונסכו שאחר שיעשה שלמים והמנחה והנכד יגמל שער הנזיר החת הדוד . והוצרך שלמים כי השלים נדרו בשלום הפך מקרה המת . ונלח הנזיר : פתח אהל מועד : לכך הזכיר יביא אותו כי בפתח אהל מועד חייב לגלח שערו . הורוע בשלה . ח"כ דהיותה כבשלה וההרוב גנה לבני עלי שהיו לוקחים הבשר הי : והורוע בן הפרק של הארכובה עד כף של יד . ולא פירש הכתוב זרוע של ימין או של שמאל . ונקיש אותה בשוק הימין . ונתן על כפי הנזיר (נד) החפשה מינים . אדר ההגלחו את צדו . התפעל חזר . כוכב לנזיר . על חזה . עם חזה . ואחד ישנה כי ברשותו ישתה יין . וזכר היין לברו כי הוא עקר נדרו וזהל בכללו . קדש הוא לכהן הוא המונח כי גם הורוע כאילו של נזיר כמו חות הרגופה והשוק שהן לכהן בכלל השלמים . (נד) וי"א כי שהיה היין חוכה בו ביום . זאת הודת הנזיר בין עשיר בין עני . בלבד אשד השיג ירו בלוצר כמשינו ויביא בנדרה . או כפי אשר ידר נדרו . בלבד היתה נזרו . בלבד שלוש הבהמות הברזבוה בענין זה : וידבר . כה הברכו . אצל כרשת נזיר שכל כבוא קרבן צריך ברבה בן הכהנים ק"ו הנזיר . כה הברכו כתוב בפרשת שמיני וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם . עתה יבאר הי"א ברכה בהנים בהשלמת הקמה המשכן . והנה קצר נשיאת ידים ושהיה הברכה לאדר הקרבן . ושם גהפרש . כה הברכו . בלשון הזה כמו שמבאר והלך . לא פחות ולא יותר . ובג' הפסוקים נזכר שם המיוחד . (ט) והבן זה . והחל בברכה והחם בשלום . ונתן ה' יברך את עמו בשלום . (הכליל ט) . וישמרך . שכל דבר נוסף צריך שיהיה השמירה האלו"ה היא שלא להכב פנים בן הנשבר . ע"כ אבר יאר ה' פניו . כי באור פני מלך חיים . (מכלי יו) ויהנך מהנה הגם . ישא ה' פניו שההא השגחה פנתו המידית בענין והיה שרם יקרא (ישעיה ט) אשרי העם ירעי הרועה (הכליל ט) . ושבו הכהנים את שכי המורה תקים וההשגחה . ואני אברכם . בולל את הכהנים והמזכירים . וכברכת הברכה במרד הגלים כי הם באים להלחם עם ז' עממים וצריכים ברכה ושמירה והניגה . וכתוב בנח הארון עובת ה' רבבות אלפי ישראל (במדבר יוד) שיהיו בשלום בצולם בכל דע . והיה ביום בלות . כאשר הזכיר הכתוב כי ישא הארון והמזכחות והשלחן והעגרה וכו' ישא שגן הששחה והמאור והקשרת שאלה נשואים ע"י אדם הוצרך הכתוב לבאר קרשי המשכן והיריעות הי"א יהיו נשואים זה אוננו צורך רק בנסיעה הגלים לכך הזכירו הגה כי שש עגלות צב נרונות ללוים איש כפי עבודתו כמו שמבאר . ביום כלות כמפודש ביום ההרש הראשון . (שמות מ) באחר להרש הקים את משכן אהל מועד . ומיד ולקחה את שכן המשחת וכו' (סס) . והיו וימשח אותו ויקדש אותו . והיה ביום בלות עונה על המשיחה ולא על ההקדשה . כי לא העלו רבר למובח אלא לאתר ח' ימי מלאים . (נו) כמו שבוארתי : ורעה בעלי הקבלה זמרתים . ואפילו לדעת הכתוב כי ביום ראשון עלת .

התנו העשר נד' מיני להם חודה כהיו צריך עשר עשר מכל מין (נד) כהמטה מינים . הרקד ורוע בלה . הנני חלח מנה א' . כג' ריקק ענה אחת . הד' חזה . ג' ההמטי שוק . ו נה א' כי שהיה היין הובס בו ביום כך פירש רבנו יעקב בעל העשר סד הכתוב היה הובס ויחן כוב ויבורך ויעבד לט"ח אשר עשה שאלחו וכו' . וכבן זה : ר"ל מה כזכר נדרה כהניס כעס המיוחד בכל שלשת הכסוקים ולא ח"ה משמות וט"ה אכבר כחכ הרב צפ' שמות גבי התיב אשר התיב ופראש פ' והר"ה וצפ' כי השא בפירוש המדות כי זה העס הנכבד חרס של קחמו ונלחיותו ו"ה וכו' התיב כל הויב וכו' נכרו חו חדשה צעני הכוללת ולכן צוה לברכס צבם הזה להורות שהשגחה עליהם ענומה יורה משאר האומות . וטעם שלוש הברכה בשלש שמות ובג' כסוקים כנגד מחנה ישראל המבואר בשלש מחנות . מהנה ישראל . ומחנה לוי . ומחנה הכהנים . מהנה כהנים . כנרמו פ' וכרטי יברך יברך אה ביה ישראל יברך אה ביה : אהרן יברך אה ביה כליו . והנה הכסוק הראשון יברך ה' וישמרך על גלגל ישראל ושבעיהם שברכס בחיסוס וברכות ככובה . וישמרם מכל רע . והכסוק השני יאר ה' כמי הליך ויחנך . כנגד הלויים כי לכהים מורי החורה ותלמודו כדכתיב יורו משפטן ליעקב והורהך לישראל ברכס באור פנים שהוא כוליהם וההקמה ובלשון חנינה בענין חונן לאדם דעה . והכסוק השלישי יאר ה' פניו הליך ויעס לך שלום . כנגד ככהנים כי בעבור שהיו נשאים אה כפיהם אל העס בחפלה על ישראל ברכס שיקבל העס הפלה המיד . וכוה מלשון ישרא מכס פנים : מהם בשלום שהוא עקר כל הברכות כמ"ס הרב בראש פרשת בחוקותי גבי פסוק . ונחתי שלום בארץ . והנה הכסוק הר"ה ביה ברכה צעני הגוף . ביטעיה השליש עליהם טיבות כרבה צעני חיים ומזונים . וישמר . אוהס קלא יחברו מהס כל דבר כוסף צריך שמירה . כי להיות כהגלים באים להלחם בשבעה עממים היו צריכים ברכה ושמירה רבה כמ"ס הרב חת"ו . ולשי הכסוק . הנה באמר על טיבות הגוף לכן בלו בו שהי חיות לבד והכסוק השני ברך אותם בטובות הנפשיות מהדעה והחכמה באמרן יאר ה' פניו הליך ויחנך . שיהיה על נפש אור כעל כמ"ס באורך נראה אור . וכמ"ס כי באמר פני מלך חיים . העס חיי הכפס והכמות והלמות והקיום . והאמר ויחנך כי החכמה הוא ממת אלהים ומסדו אשר חנן לעבדיו . וכמ"ס אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אחנו סלה . וכמ"ס צפ"פ והמיה את אשר חונן שהוא רמו להשגחה הענומה לכל איש כפי הכחיו . ובעבור שזה הכסוק העמי בטובות הנפשיות לכן בלו בו ארבע חיות וולת העס הנכבד . יאר פניו הליך ויחנך : גם מכני שאמר כפסוק הקודם יברכך ה' . הנה השמירה האמתית הוא שלא להכס פנים מן הנכמר . ובכסוק השלישי בלו מלבד העס הנכבד טע חיות סגן יאר פניו הליך ויעס לך שלום . לפי שהוא כולל טני השלמות יחד ולכך היה מספר חיותיו כמספר טני הכסוקים הקודמים פי הכסוק הזה רמו על ההשגחה הלהית על גוף ועל הכפס יחל עד שיעשו אל הכלית ההנלחה המכונה בשאלות פנים שהוא הקך הסחרח פנים כי דקות ההשגחה מסלמת לגוף ולנפש יחד כמ"ס ובניתי אליכם וכו' שהוא כפך העלים עיני מכס . והאמר ויעס לך שלום . הוא מאמר כולל לשיהיה טנוס ביניהם לא קטטוח ולא חלוק מלכיות . ושיהיה להם ארך ימים ועלום צנופים כשואה הליחה ומזונים . וככללו בשלום גם חיי העולם הבא כדכתיב יבוא שלום יטחו על משכבותם . ד"ה להיות כהקבון המדיני והחלק לשלש מדרגות מבני אדם . ה"ה טובדי האמתה ובעלי האומות והמלאכות . והחלק השני המהבודלים והמטינים בחקמות ובמשפט ובחפלות . והחלק ה' לשיחאנו המלחמה ונזירי הארץ הנקראים חכמי חיל ויהיה ברכה בהכנים על שלחם להיות הקבון המדיני מהחלק הליהם : כי כנגד חלק עיבדי האמתה והמלאכות אשר יברך ה' וישמרך שישלח ברכה במעשי יריהם וישמרם מכל נזק י וכנגד המטינים אשר יאר ה' כיו וכו' ונרמו זה לשל . וכנגד חכמי החיל אשר יאר ה' כיו ויעס לך שלום ר"ל שיהיו יולאים בשלום ובכס לכהכל בה ס"ו : כמו שעל דרך זה היה מהלל מהס כנסוע בארון ובניסו . (נו) כמו שבארתי . צפ' פקודי ובפרשת שמות פירש הרב זה : ועס פהר דעה צ"ג ע"ג וגם גבתן סוק כרב החפשה עליהם כמ"ס ואפילו לדעת הכתוב כי ביום ראשון

עלת . פהשלמה

לחורש ניסן הביאם ידוע כי לא העלו דבר למזבח :
 וכבר פסק הגה הרבד . נשיא אחר ליום . לא שתהיה
 עולה אחר עזי . ונח) והנשבע בראש כפרו כי לא ישא
 פנים בחורה כבר החל בנפשו . כי בפרשה אלה פקודי
 פירש מה שפירש . וערה אמר כי יהיה ביום כלות לעד לרברי
 המעתיקים כי היה סוהרו ובחש הכתוב באחר לחורש הראשון
 הקים את המשכן . ואח"כ ויהי ביום השמיני . והאמת
 אמת ואם יבחישוהו . והשקר שקר ואם יעירוהו (נ"א
 והשקר ואם יודוהו הוא שקר) . ויקריבו נשיאי ישראל :
 ולא נשיאי שב' הלוי' ע"כ הוסיף לבאר הם העוכרי' על הפקודי'
 (נט) וי"א בשש שנהגו איש כופר נפשו קודם שנפקדו
 לצורך הארנים כן הביאו הנשיאים קרבנם שהוא בפרתם
 בחיך המזבח שהם יעמרו למנות את ישראל וצדיקים
 בפרה . וכן כתוב בוולה זה ויקדו אל משה הפקודים
 אשר על הצבא . (במדבר לא) ויאמרו אל משה עבדיך
 בשאו את ראש : (סס) ונקרב את קרבן ה' (סס)
 צב כמו בצבים ובפדרים . (יסעיה סו) : (ס) י"א
 מין סמיני השוורים : והגבון כמעט מבוטא : ושני עשר
 בגרוע המ"ם וקיא הנכון . עגלה על שני המורת למ"ר
 השמוש . ויקריבו מפרש צורך העגלות . כי עבוהת הקדש
 שהארון והשלחן והמנורה קדושים כנגד המשכן ע"כ בכהף
 ישאו . ויקריבו : עוד בעבור שארבו הרברים . ועוד
 ויקריבו : כדי לזכר ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום
 לכבוד להם להזכיר כל אחד ואחד בפרט . כי לא אמר
 אחרי קרבן נחשון וכן הקריבו כלם : ויהי הקריב : כפי
 תקון הרגלים לא בפי תולדותם . בשני אמר הקריב בלא
 ויהי : ומשלישי והלאה בלי הקריב דרך קצרה . סלת (סא)
 י"א שאין זו מנחה לעולה רק מנחת נרבת שהקובץ
 עולה לגבוה והנותרת נאכלת לזכרי כהנה . וראיתם
 שלא הזכיר נסכים : ואינו נראה כן אצלי . ולא הזכיר
 גסך דרך קצרה : כי אמר כבשים בני שנה שנים עשר
 וכנתזם . בקר שנים : (סב) כמו ושתי צאן : (יסעיה ז)
 וגם הם פרים כמו שנזכר באחרונה והם גדולים בימים
 בשל עולה כי לא הזכיר בן : ביום עשה עשר טעמו
 אחר עשר . בלי גזרת (סג) וי"א כלשון עשהוגותיו
 (הכלים קמו) לשון מחשבה ונכון הוא . וזו ראיח
 בדורה שאין האחר מן המספר שאם היה מן המנין היה
 נחלק . ואחר שיאמר האומר אחר און יוכל לחלקו ונמצא
 מדבר כזב : ואם האחר עלה המספר אינו מן המספר כי
 און תהיה העלה עלולה מכלי הקרבת עלה על העלה
 וטעם חשבון ומחשבה ענין אחר הוא : לכך נאמר עשה
 המורה האחר . (סד) ודע זה : ומספר הימים הם מספר
 לחוד . אבל אן הימים בסדר כי בשבת לא יתכן
 להקריב שלמים ועולה החזירים . (סה) ונכון הוא שר'
 גשיאים לבר הקריבו בסדר הימים : והאחרים אחר שעברו
 שבת ימי מצה . לפי כי שלמים אלו כשלמי תודה והיה
 להם לתם המין שאם היו שלמי נרבת הית סוכיר להם
 מנחה ונסך . ואף שאלו השלמים נאבלים ליום אחר ואין יתכן
 עיהיו שלמי נרבת : ואילו לוח ספר הכתוב כל אחת
 ואחת בפרט שלא הקריבו הכל בסדר הימים . (סו) ויש
 בכלל מה שאין בפרט וכן להפך לכך הזכירם עוד בדרך
 כלל והפרט עם הכלל שוים . וכבוא משה . עתה מפרש היאך
 היה שומע הדבור וכאיוה מקום יוצא הקול כפי מה שיעד
 לו ונוערתו לך שם ודברתי אחר מעל הכפרות סבין שני
 הכרובים : (שמות כה) ופירש הגה הענין . ללמדך
 שמאחר החנוכה נאמר לו ויקרא אל משה (החקלה ספר
 ויקרא) : ואין מוקדם ומואתר בתורה . כדבר אליו .
 דגש הרל"ת להורות לחי' ההפעל . וישמע את הקול :
 היא היה שומע לבדו לכך הוסיף וידבר אליו . שאם
 המצא במקומות (נ"א במקצה) המאמר שאחריו עמו
 בנבואה . איש איש כפי מעלתו . (כו) והפרשה הבאה
 סבין שני הכרובים . (שמות כה) : (סח) ונגלה מזה שאין לכרובים צורך בינו לבין נביאו כי יאמר לומר עצום
 מן הנה זכרו : והרמז וכל צבא השמים . עומד עליו מימינו ומשמאלו . (מלכים א כב) והדבור בלשון
 אצרי יבנות בקול כפני שמכנו הוא . גם השמיעה נאמרת בלשון הבנת ובין חבין .

ההשלמה אם נניח כפי דברי צ"ה כי בר"ח ניסן שלדעהם
 הוא שמיני למלואים הביאו הנשיאים את קרבנם וגם נסכים
 שלהם שמאמר ויקריבו מוכב אל ביום כלות משה הנה ההקרה
 איננה על המזבח אלא שהקריבוס לפני המשכן . כי הכתוב כבר
 פסק הדבר ואמר כתיב אחד ליום . שלא היה עולה אחר
 עמו . אבל בשמיני למלואים היו עולות וחטאות של צבור ושל
 אהרן (נח) והנשבע בראש ספרו וכי"ו זה אב"ע שכן כתב
 בהקדמה פירושו על החורה . והנה צב"פ פקודי כהר דעה רבוהו
 ואמר סיום שמיני למלואים הוא שמיני לחדש ובזו הפרשה חזיק
 טעם רבותיו (נט) וי"א כשם שנהנו וכי"ו ר"ל שהקרבנות
 הנשיאים את קרבנם היה בעבור כלר נפסם כשם שנהנו כל
 ישראל המנויים ע"י הנשיאים איש כפר נפשו מחנית השקל .
 והנשיאים הם המונים והסופרים ואינם בכלל המנויים וע"כ כש
 גם הם נריכים כפרה . והנה בחשבון הראשון לנרך הארנים
 הנשיאים הללו היו בכלל המנויים כי זה המנין הוא קודם
 שנחמנו לנשיאות ואז גם הם נחמו כל איש כפר נפשו מחנית
 השקל . ועכשו כהתמנו לנשיאות הביאו המור זה את קרבנם
 (ס) י"א מין ממיני העורים . כן פירש גם אב"ע . ונמצאו
 העגלות אל הכבים שהם מוכיני הוהן (כא) י"א כאין זו
 מנחה לעולה . ר"ל הקצרה והמזרק מלאים סלת למנחה
 שזכרו כאן בן מנחה נדבכ ח" ממני התנחות הנזכרות צב"פ ויקרא
 שהקומץ קרב לגבוה וסאריה נאכלת לכנים . ומנחת העולה
 ונשכה קנר הכתוב להזכיר בשמנו למה שזכר במקום אחר
 (פרשת שלח לך) שאין עולה בלי מנחה ונסך זו היא דעה הי"א
 ולא הודע לו הרב (סב) כמו ושתי צאן . שיאמר על המין
 וכל הפרט . לכן בא בלשון יחיד (סג) וי"א מלשון עשהוגותיו
 זה אב"ע ע"כ (סד) ודע זה ענין בכופ"פ בחורגתי
 בסירוס הכבוד והמגשר כי שם נהבאר ואין נרך לכפול (סה)
 ונכון הוא שרצב"ה נשיאים לבד וכי"ו מפני סיום שמיני
 למלואים היה חשיעי לחדש לפי שחל יום שבת ציניקים ומינים
 ט' עד ט"ו לניכין נהארו המכה ימים הונא מהם עוד שבת
 ח' נהארו ל' ימים ח"כ ארבעה נשיאים הקריבו לבד בלי
 הפסק ציניהם אחר המלואים עד הפסק (סו) ויה בכלל מה
 שאין בפרט וכי"ו כגון מנין יורדי מזרים (פ' ויגז) שכלל
 בחיב כל הפסח הבאה ליעקב מנרימה שבעים
 . וכשאהה מונה הפרט המנח פחות אחד . וכן
 להפך כח"ס צמנין כלויים מנן חדש הפרט כ"ב אלף וס'
 והכלל כ"ב אלף לבד . אבל בכלן בקרבנות הנשיאים הפרט
 והכלל סיה . לכך מהגה הכתוב להזכיר הכלל והפרט כדי לזכר
 הענין (סז) והפרשה הבאה אחר זה לאוה ולרתיה שהדבור
 מן הש"ס המיוחס לאהרן על הרוב ע"י משה . ולפעמים
 גם בבית הנבואה אל אהרן איננה במדרגת משה אלא כנבואה
 שאר הנביאים במתוה לו בחלום ואינו בלי אמניו כנבואה משה
 ר"ע"ס . וכיוהו קול ודאי . ר"ל מ"ש הכתוב כנבואה משה
 ושמע את הקול היות הקול הוא קולו ית' ודאי . בלי אמנעות
 מלאך אלא הספעת הנבואה מהחו . ית' לכלל משה ע"ס
 הוכל לדעת זה ממ"ש מבין שני הכרובים ולא מן הכרובים
 שהם רמו למלאכים (סח) ונגלה מזה שאין לכרובים נרך וכי'
 ר"ל שלא היה למשה ע"ס נרך לאמנעות המלאך בקבול הספעת
 הנבואה כי אש לסוד עמוס היה נרך הכרובים צונסן כא'
 כדי להדמות להבנית עולם הכביר היו צונסן רמוס מכל
 שלשת חלקי העולם ולהיות שרות מטה מתדמה לשרות מעלה
 יען שכסא כבוד מרוס מקום מקדשו . וככבוד הסוכן
 שם לרמו יושב על הכסא כגן גם הכרובים לרמו משרתו
 מנורף למה שכרובים לנרך הספעת הנבואים זולתי משה
 רוע"ס . ומאמר וידבר הוא הספעת הנבואה לכן גם הקול
 שהוא ית' מן הדבור הוא רמו על הנבואה . וכן וישמע
 את הקול לשון שמינה מתחפתה גם לענין הכנסה לכן בין הבין
 שכל זה איננו כפשוטו ואינו קול מורגש .

ברוך אלו הפליא עשה: עמי דבר בנבחר נשיא
בהסדר גתה לכן אמתך: ברה אמת כתוב בהעלותך

אורח אל על גדול נסו
כארץ אשאל לבלותך
יום רמה פרשה נשיא
צרי ביום אהל בהעלותך

בהעלותך

כלמר בני אהרן ידליק הנרות
כל ימיו: ואם כהוב יעדוד
אוחו אהרן ובניו (רש"פ' תוכה). (ח) וכבר פרשתו י
ונפסקה פרשה זאת עם פרשת הנזכה כי ביום ה' למזואים
נכנס נשה עם אהרן ללכודו בעבודת פניכה. אך יעדוד
השלחן ואין יקבד הקמרת ובערב אין ידליק הנרות והוא
החלה יום המ' שבו יהלך לחנוך המזבח ואז אבד לו לטהר
גם הלויים ואין מוקדם ומואדד בתורה. אל מול פני
הכנורה. (ג) נמו והאיד אל עבד פניה. (שמונה קה)
יאודו שבעת הנרות. בלם ולא קעהם. ולא באר בצואת
ובמעשה ככה. ולמר שלא היו כאידים השלשה והשלש
כנגד האמצעי כי אמר שבעת הנרות. ובעבוד היות אר
הפחילות כנגד השלחן נאמר פני. כי אין לכנורה פנים
ולא אחר. כאשר צוה ה'. שיהיה אורה כנגד השלחן.
(ג) כי שם צוה ה' את הכרכה. (תהלים קלג) וזה
כעשה הכנורה: עוד פרש שיהיה לדורות. מקשה:
עאן מעבב בה אלא מקשה. (ד) לא של זהב. כי
כראה המקשה הראה ה' למשה וכן כשנבטה לחעשות:
והודיע עוד כי זאת היא הכנורה שנועשית בצווי נרו"עה
כי שה"עה ע"ה עשר כנורות של זהב: (ה) ומה שאמרו
ב"הק כי לא היו משתמשין בהן אע"פ שהן כשרות לעבודה
רק בכנורת בשה. רנה כרוב ואת הכנורות ונרותיהם
לבערם כשפט. (ד"כ ב' 7): ער ירעה. מן ירכה: כמו
עד היותו על אדמתו. (וינה 7) עד היום מוכר בית
ה': (ד"כ ב' ח' 1) קח את הלויים. (ו) י
לא בו ביום שנבטחו אהרן ובניו. כלומר כחדש ניסן
בשהו גם הלויים. וראייתם שנאמר ועשה את האחד חמאת.
גם המשכן צריך שומרים. ואצלי לא נראה כן וכבר
פרשתו לעיל: ויהיה ועשה בצווי לא שכר"עה עצמי
עשהו חמאת. (ו) ואין כאמר האוכר נכון כי נכסך זה
לענין כנורה לפרש כי אהרן ובניו יעסקו בעבודה פנימה ולא
הלום כי דבר זה כפורש. בתוך בני ישראל. שיברילם
מכללם. הוזה עליהם. בשקל חמאת ה' אונק. (התלים כו).
דברו גוף פ"א הפעל. מי חמאת. מימי ההזיה כמו
החמאת באיוב ואשרר. (התלים נא). וכן מי נדת
הנאת היא. (ש"כבר יט). כי איהם מימי החזיה כסידים
החמאת. (ח) ובה"א מי חמאת של אפר הפרה והיה ראוי
לפי דעתם להיות היותם בשלישי ושביעי. וכן אמרו כי
והעבירו הער אפילו הזקן ולא הפיאה: ואינו נכון כי זה
הזכר כפרש בפרשה כצורע: וג' גלוהין הן בתורה גלות
בצורע. גלות הנזיר: גלות הלויים. ואין שלשהם דומים.
כאמר זה פירמו כהכתוב. והתהרו: רגשות המ"ת
להסיר ה"ו התפעל. ולקחו פר. טעמו וקחו ממנו ימנחו.
הקח. בצווי (ט) ו"א יהנו פשה ממנו בו בני יקראו על שבט הלוי. (ד"כ ח' כג) והקהלת. כדי שישמרו
ידיהם על הלויים וידעו כי הם כוהנים לעבודת השכן. והקרבת את הלויים לפני ה': הוא אהל מועד: והויסוף
לבאר צורך ישראל. וסמכו. ירש זו ידיהם כנגד הלויים: (יוד) ו"א יסמכו את ידיהם באמת ראשי השבטים דברים
בראש משפחות הלויים ונשיאיהם: ובני ישראל. (יא) יהיה כענין על אידות האשכול אשר נרתו משם בני ישראל.
והלויים יחשבו כמו קרבן לישראל. (ג"א ב"מ קרבן לה' לישראל). והגוף כמו שהגוף לאשם של מצורע בשחוא.
הו. ילכו וישיבו פנים ואחור: והלויים אח"כ יסמכו את ידיהם על ראש כל א' מהפדים. ועשה את האחד חמאת.
אהרן יעשה במאבד משה: ונוף הענין מבינה וכפר עליהם אהרן. והעבדת: והגפת. גם זה בצווי. והויסוף לומר
הגפת לומר שהיה הגופות אחר הכפרה. והיו לי הלויים. לעבוד את עבודת אהל מועד. או שלש הגופות כנגד
שלש בתי אבות הלויים שהיה הגופות כל א' וא' בהפרש: כי נתונים נדונים. נתונים ליעה ונתונים לדורות. ביום
הכותו. בזמן. כמו מה ילד יום. (משלי כו). הקדשתו איהם לי: לעבודתי: בי לי כל בכור. שהעלתיים סן
היות. ואקח את הלויים אחר כן. ואתנה את הלויים נתונים תחת כבוד ישראל שהיו נתונים: (יב) ויהיה זה כפירוש
בכפל נתונים. (ג"א) ויהי זה הפירוש בבבל נתונים ר"ל ואלם הכ"ה כרהסין. כאמר לשיל נתונים עשה
ונתונים לדורות: ולבפר על בני ישראל: הוא ולא יהיה בבני ישראל נתן
בגשה. כנזכר וסמכו את משפחתו ואת משפחת כל העדה. (פמדר ג) כי הוה הקרב יומת. (כס) או טעמו
שהם צוורים לכהנים בקרבנות בני ישראל והקרבנים לכפר: ועש בשה. שהקרבנים והעמידים לפני ה': ואהרן שהגופות
וכפר צותם: ובל עדת בני ישראל שסמכו ידיהם ללוים: ויהחטאו הלוים. פורש מה שאמר הוזה עליהם מי חמאת.

(ח) וכבר פירשתי פירש הר"ל ב"ה תוכה כ"פ יעדוד הוזה
אהרן ובניו. ואמר כס. ובניו אחריו. ובגדו הכרזה לחיה.
כי לפי דעת הר"ל על עבודה מקום העשרים הלויים לכן גדול לבד
וכהנים מניחם במזבח החיובת (ג) כמו וכו' אחר אל טבר
עשה. כ"ה הרב כס כסדר הרומה כ"ה. זה הפסוק כהטעם
כי כנגד השלחן. ומנגד לב"ה האמרו כנגד נר האמצעי. ולכן
לומר א"ה יאירו שבעת הנרות כללם ולא קנהם. כר"ל והלויים
כנגד נר האמצעי היה חומר יאירו שבעת הנרות (ג) כי כס לוס
כ"ה אה הברכה. ר"ל ולוה הרמז לוס הש"ת להיות אור הכרות
כנגד השלחן כי האור הוא רמו אל הוספת הכויה והמניחה מנורף
כזהו דרך כבוד של מעלה דוגמה שלחן המלכים. וכבר ר"ה
מ"ה הרב כ"ה הרומה כ"ה השלחן כהכרכה החול עליו והתפסט
כשגשה כ"ה לרכובה מונוה ישראל. כענין כד הקמח לא
הכלב ע"ש (ד) לא של זהב. ר"ל כמקשה מעבב חבל כוכב
הינו מעבב חלף אם הויה הכנורה גם מן ש"ר המהכות ככרה
ובלכד שחיה מקשה (ה) ומ"ש ב"ה שלף היו משתמשין בהן
וכו' כהם טענה מפסוק והם המנוחה וכו' בלשון רבות כרי
כיו משתמשין בכלן (ו) יא חומרים בו ביום שמתחו אהרן ובניו
וכו' או דעה ב"ה האמרו כי ביום שחוקם המסכן כר"ל ניסן
לאמרו בו ביום שמונה פרקים כדליתח במסכה גרין כ"ה
כמקון כשני נסרסה הפרה בשלף כו הויה ראשונה ובכ"ה גלחו
כי לפי דעתם הויה הלויים הויה משמחת מה באפר הפרה
(ז) ואין מאמר האומר נכון זה מדרש הגדה וכבר חומר
ש"הן צריך ללמוד זה מלריבה הסמיכות כי מקרא מפורש זה
כ"ה במדבר דכ"ה והלויים יחנו סביב למשכן הכרזה וכו'
(ח) וכ"ה אמרו מי חמאת של אפר הכרה וכו' כי לדעתם
הכויה הויה משני עמלי ממים ככסה. וכן פירושו והעבדו
הער. לפי טעמו כפרה על הכנורות שבעדו עכ"ל וכו' ויהי
קרויה זכאי ממים. והמנוחה קרוי מה חוקיקוס הגלחת
כמנוחה (ט) ו"א יהנו משה מן מנינו וכו' או דעה בעל
העטר. (יוד) ו"א יסמכו ידיהם בלחמ וכו' או ג"כ דעה בשל
העטר שסמכו י"ב כויהו וישראל את ידיהם ממה על ראשי
בתי אבות הלויים חבל לפי הפירוש כרהסין הויה הסמיכה
ע"ה מעבב ככל ישראל יא"ה ידיהם וירמזו מרסוק נגד כלל
כלויים (יא) יהיה כענין על הודיה האשכול אשר כרתו
משם בני ישראל. ר"ל שהם יוס קראו בני ישראל כמו
שבמרגלים ג"כ נאמר בני ישראל ל"ב מרגלים (יב) ויהיה
זה כפירוש ככפל נתונים. ר"ל מ"ה לעיל כי נתונים כהוים
כמה לי. שקנר כס לפרש שגלת כהוים כרהסין יסוב ללוים
וכשני לכמרים וכללו אמר כי נתונים כלויים חתה ככרוי ישראל
שהיו כהוים ומ"ה כמסוק הנ"ל עוד אמר טעם ככ"ה להוספת
באור
להסיר ה"ו התפעל. ולקחו פר. טעמו וקחו ממנו ימנחו.
הקח. בצווי (ט) ו"א יהנו פשה ממנו בו בני יקראו על שבט הלוי. (ד"כ ח' כג) והקהלת. כדי שישמרו
ידיהם על הלויים וידעו כי הם כוהנים לעבודת השכן. והקרבת את הלויים לפני ה': הוא אהל מועד: והויסוף
לבאר צורך ישראל. וסמכו. ירש זו ידיהם כנגד הלויים: (יוד) ו"א יסמכו את ידיהם באמת ראשי השבטים דברים
בראש משפחות הלויים ונשיאיהם: ובני ישראל. (יא) יהיה כענין על אידות האשכול אשר נרתו משם בני ישראל.
והלויים יחשבו כמו קרבן לישראל. (ג"א ב"מ קרבן לה' לישראל). והגוף כמו שהגוף לאשם של מצורע בשחוא.
הו. ילכו וישיבו פנים ואחור: והלויים אח"כ יסמכו את ידיהם על ראש כל א' מהפדים. ועשה את האחד חמאת.
אהרן יעשה במאבד משה: ונוף הענין מבינה וכפר עליהם אהרן. והעבדת: והגפת. גם זה בצווי. והויסוף לומר
הגפת לומר שהיה הגופות אחר הכפרה. והיו לי הלויים. לעבוד את עבודת אהל מועד. או שלש הגופות כנגד
שלש בתי אבות הלויים שהיה הגופות כל א' וא' בהפרש: כי נתונים נדונים. נתונים ליעה ונתונים לדורות. ביום
הכותו. בזמן. כמו מה ילד יום. (משלי כו). הקדשתו איהם לי: לעבודתי: בי לי כל בכור. שהעלתיים סן
היות. ואקח את הלויים אחר כן. ואתנה את הלויים נתונים תחת כבוד ישראל שהיו נתונים: (יב) ויהיה זה כפירוש
בכפל נתונים. (ג"א) ויהי זה הפירוש בבבל נתונים ר"ל ואלם הכ"ה כרהסין. כאמר לשיל נתונים עשה
ונתונים לדורות: ולבפר על בני ישראל: הוא ולא יהיה בבני ישראל נתן
בגשה. כנזכר וסמכו את משפחתו ואת משפחת כל העדה. (פמדר ג) כי הוה הקרב יומת. (כס) או טעמו
שהם צוורים לכהנים בקרבנות בני ישראל והקרבנים לכפר: ועש בשה. שהקרבנים והעמידים לפני ה': ואהרן שהגופות
וכפר צותם: ובל עדת בני ישראל שסמכו ידיהם ללוים: ויהחטאו הלוים. פורש מה שאמר הוזה עליהם מי חמאת.

האחר בן : אחרי עשות להם כל אשר נזכר אז הם ראויים לעבוד באהל מועד : כאשר ציה ה' אח משה : אורי בדורהם . מהם יהיו נזמאים כהן ומרם ימענו בעגלות איש איש על עבודתו : (במדבר 7) : כן עשו להם לעצמם . או עשו כשה ואהרן ללוים : (יג) וי"א בן עשו לרם ודרות . ואינו נכון : כי אין זה הקרבן כקרבן כדן גדול עושה חוב לכל מי שיהיה : אבל זה קרבן הלוים דים להם ולבניהם אהריתם . ולעתיד כהן וישב מצרף ומשה כהן וכזה את בני לוי . (מלאכי ג) זאת אשר ללוים . ד"ל זאת החקה אשר ללוים : מבן דבש וששום שנה . והלא כבן ל' נספרו ונס ענין כבן ב"ה . והטעם כי כל אשר הגיע בעיניו כ"ה יהיה נוספר לעבודה . אבל לא היה כובל בעבודה ידועה : כי אין ענינו שיהיה מבן ב"ה בעבודת האהל . ומשימיה אז בן שלשים יעבוד בעבודת הכשכין . והלא נזכר עם לעבוד ולקשא (נראש פ' גכח) . כל הלא לצביא צביא לעבוד עבודה באהל מועד . (טס) וכרוב (ב"ה ח כג) אלה בני לוי לבית אבותיהם ראשי ראבות לפקודיהם במספר שבות לגלגליתם עושי הכללכה לעבודת בית ה' מבן עשרים . יבוא לצביא צביא שיהיה עם אהיו שיהיה שער או בעל כשפר . כל עקר אבל יטרה עם אהיו שיהיה שער או בעל כשפר . ככה העשת ללוים נמשכורהם . להורם במשכורהם לבד . ואין זו טענה נודגה לדורות רק בזמן נשיאת המטכן שאין הלוי נפכל בשנים ולא במומים . וידבר ה' . ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו . יפה נכרבה פרשה זו עם בדת הלויים ככר . אבל גם זה מוקדם ומה צורך להזכיר ענין זה כפני שכתוב למעלה והיה כי הביאו אל הארץ (שנות יז כה) הזכיר ערם חיביים גם במדבר קדם נסעם כי לא נמצא טעמו כסח אחר עד זמן יהושע (יד) והעלה ידועה . או בעבוד שאלת דמאיים . (נז) ובה"א שחל פסח או ביום השבת ואין העבת דוחה את הפסח : והלא הם אמרו כי ביום ה' יצאו ישראל מצרים ואין בין שנה לשנה רק יום אחד . וזה לא יתכן . ורצנו יפת ג"ע אמר שחיו עושים את הפסח כל ימי הדומם בכדבר ופירש הזבחים ומנחה : (עמית ט) . הכמו אלה הזבחים שאחם עושים לפני ע"ז עשו אביהם בכדבר . בחמה : ואין צורך . הפסח : בקמץ עם הפסח זה לבד . ככל חקונו : : זאת חקה הפסח : (שנות יב) : וככל משפטיו . שיאכל צלי אש : ועצם לא השברו בו . (טס) : או ככל חקונו על מצות וסר דים יאכלוהו : (טס) : ויהי אנשים : השוכים דורתי מצות אלהים : לכך שאלו אלו ולא זדדים . כי פירבה כזה אי אפשר שלא היו טמאים כממאז זכות או בערעה : והיות מישראל ואלצפן . (יו) אין לנו דרך לדעתו . (יו) והאומר נושא ארוננו של יוסף חיו . נשחבש : כי ישראל אחרו במדבר כיני שנה אחת פחות יו"ד ימים ואך לא נטהרו . ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא : הוא יום י"ד ויקרבו י"ל שקרבו אל אהל משה ושם היה אהרן : או ע"י שליח הוויעו לשני הנביאים ע"ה ויצאו כשה ואהרן וקרבו הטמאים ושאלו למשה . ואם טענו בעצמם אנחנו טמאי פת . לא היתה ביונתם כי הנמאה מעכבת אותם אלא הרמיו זה בעבוד שהיו חוץ להנה ישראל כי לא יאמר נגרע אלא במת עהו רגילים כי בפסח מצרים לא נצטוו ישראל שלא יאכלו מנא כפני כי לא נורק דמם ככובח אלא בסף הבית . (יח) והאומר כי לא היו יודעים אם יכשר שהור להקריב בערם זבח ויאכל הבשר לטהורים על ששם . אינו נכון . כי כד"ע לא היה כסתפק כזה : או טעמו למת נגרע מן מצות הפסח : ויש מצות דוחות למצות זה הרמז במועדו : עמרו . הנתנו עד שאטענה טח שיצות השם : (יט) השתכל בטחוני של גוף הנכבד שהיה לו עם רשם ית' . והפש הכתוב למטאמת כי רבשאלו והוא הדין לכל טמא בטמאה חבורה ומאחר שכתוב עמרו ואטענה ידענו בודאי ש"כר כשה לש"ת וכזה הקצור . : : ודבים כן .

צאור (יג) וי"א בן עשו להם לדורות . זה אב"ט צאור בן עשו להם המיד בני אהרן לבניהם . ר"ל בלדשחו בכל דור ודור היו הלוים טעונין חטוי והנספ וקרצן . וכרב אומר שזכר אינו נכון . והלו היה הוב לכפר את הלוים בכל דור היה הכהוב זוכר זה כמו נכבד בעד העמיד . לימות המשיח ויכב מנרף ומכבד כסף וכו' . ואין קרבן הלוים קרבן כהן גדול שיהיה קוב לכל כהן גדול אשר יתמנה לכהונה גדולה מקום הכהן הגדול המת . ומ"ש כי אין ענינו וכו' . טענה לר"י שאמר בן (יד) והטעם ידועה כי היו ביניהם ערליים צילודים צמדבר אשר לא מלו מכני טרם כדרך . ונכתוב אמר נעול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו . וכל טרל לא יאכל בו . ומ"ש או בעבור שאלח הטמאים . הרעון או נאמר טעמו כסח בכל ימי היוחס במדבר אע"פ שלא נזכר בתורה שטעמו לעשות הפסח במקך ארבעים שנה חוץ מן בנה טמא כי לא היה צורך להזכיר . ומה כהניד מנוח חוב הככה בטמא שניה הוא בעבור מה שאלו הנמאים (טו) וצ"כ אמרו שכל כסח אז ביום השבת וכו' ר"ל ב"ה נהנו טעם להם שנטויות מנוח הפסח בטמא שניה הוא בעבור שהפסח חל אז ביום שבת ומה יבוי סבורים שהשבת דוהה את הפסח לכן נזכר ויעשו ב"ה את הפסח במועדו . ודיוק זה הוולאו ממהמר במועדו . כר"ל במועדו אפי' בשבת . במועדו אף בטמאה . זה לשון רש"י למה ב"ה בטמאים מעוטין נדחין לפסח שגדולין מרובין נדחין אלא עושיין אף בטמאה דיוק זה הוולאו ממה"ש ויהי אכס"ס אשר היו טמאים וכו' מה"ש ויהי בלשון יחיד ולא ויהיו וכרב סוהר דעסח נהודך דבריה ומראה שהפסח של שנה שניה ח"א שחול בשבת וזה ממש שאמרו עמם כי ביום גתי יצאו ישראל ממצרים ואם יהיה הפסח של שנה שניה יום שבת הנה לא יהיה בין שנה לשנה רק יום אחד וזה הדבר ח"א לכיות בין ע"פ הראייה בין על פי חשבון העבור . כי יהיו בשנה אחת הטעם או פשרה חדשים חסרים . וכבר נהנו הקדמה מושלמה כי המלאים בשנה אחת ראו ליות יותר מן הכסרים מהוכפס מ"ד דקיס על י"ב שעות בכל חדש כפי חשבון מה"ך השיה כ"ט י"ב נש"ג חלקים או המור מ"ד דקיס בקרוב . ולכי זה יתקבץ במדך שלש שנים מן השעות הללו יותר מן יום אחד . הרי בין שנה כשוכה כחלמה ככה אהרה ראוי להיות לפסח ד' ימים כיו"ב חדשי לבנה . עולין כנ"ד ימים ח" שעות מ"ח דקיס . ובין שש מעבורה ככנה שהחריה חמה ימים כי י"ג חדשים עולין שפ"ג כ"ה ל"ב (יז) אין לנו דרך לדעתו . כי לא פירש הכתוב חס השלטים כי משחל וחלנן או זולחס לכן אין לנו דרך לדעתו אבל מדרך הספרא אפשר להיות בדת האומר שסם היו כי בשמיני למלותים וט' לחדש ניסן נטמאו א"כ עדין לא יצאו לידי טהרה (יח) והאומר נושא ארוננו של יוסף גו' זו דעת המדרש ובעל הטורים הביאו זה : אכס"ס אשר היו . טמאים לנפש אדם . : בנימטריה חלו נושא ארוננו של יוסף : (יח) והאומר כי לא היו יודעים וכו' גם זו הדעה של בה"ק שאמרו כי הטמאים שחלנו יום שביעי לטמאם היה ודרשו זה מה"ש למה נגרע להקריב את : ולא אמרו לאכול ומה עשו חזוק כי הפסח היה נשחט ביום י"ד משש שעות ומחנה זכס היו עדין טמאים בשעה הקרבה ולכן שאלו חס יתכן ששחטו עליהם טהורים ושיאכלוהו הם בערב אחרי טהרתם : (יט) הכחלל בטחוני של גוף הנכבד וכו' כמה נכבה מלמח נכוחהו שלא היה נדך כככה וזמון כשאר הנביאים חלח בכל עה שירפה היה הטעם האלהי שופע עליו כי לא היה לו מחינה מוכעה מן הדבקות והקבול . וזו אחד מן ארבעים הדללים אשר בין כבולת מכה ר"ע"ה נבין כבולת אחר הנביאים וכבר זכרם הרב בפ' יהרו . ומ"ש וכדרך לא היה . או בדרך . כמו ומכה אביו וחמו . רביס הקבו על הרב מה ראה לפרש וי"ו וכדרך בתקום או . שהרר נראה מן הכתוב שחס הוא טבור ויהי בדרך רחוקה או שלא היה בדרך רחוקה חכל הוא טמא וחלל . לעשות הפסח הינו חוב כרה . חלח חס חס יבוי טבור ולא יהיה בדרך רחוקה היו יתחייב ברת כשחלל מעשות הפסח . ע"י חיל הקוסית . : : וכחרון כי דעת

כדרך רחוקה • פי שלא הגיע לירושלם ; לכם • נפסא
 נפש לבדו • או לרודיכם : היא כולל המשא • ופי
 שלא הגיע בעודה : ובדרך לא היה • אך בדרך • כמו
 ומכה אביו ואמו : (שמוה כ"א) : ונברהי הברת היות
 למי שאין לו סבה ולא עשה הפסח בזמנו • בין פסח
 ראשון ובין פסח שני : ובפסח שני אין מקרא קדש רק
 ביעור חמץ בשחיטתו ובאכילתו באותו האיש העושה הפסח
 ובבקר ישכם וילך • כי לא חייבו הכתוב לעשות רק מסת
 שהיגה • חטאו • ענשו ישא אם לא תחיה לו סבה ויהעכב
 ולא עשה הפסח בזמנו • וכי יגור • הזכיר זה כי גם הגר
 אם יהיה טמא נפש — או בדרך רחוקה יעשה גם הוא
 פסח שני כי הקה אחת לגר ולאורח : וביום הקים את
 הכסכן כסה הענין : מלמד שלא היה הענין מבסח רק לאהל
 העדות • וכתוב ויכס הענין את אהל טוער • וכבוד ה'
 מלא את המשכן : (שמות מ) והחל לבאר הגה כי עתה
 יסעו הדגלים לבוא בארץ שבה חתם ולאורח הארץ • כן
 יהיה המיר הענין המכסה אהל העדות כפי החלפו ביום
 ובליילה כן יהיה בהעלותו מעל המשכן לנחות לישראל
 בדרך אשר ילכו בה שיהחלף כמראה אש בלילה • על פי
 ה' יסעו אחר שענין ה' לסימן השי"ת הוא המסיעים והמנחת
 אותם • ובהאריך : (כ) אינו יוצא ונזכר בדרך כלל •
 ויש אשר : החל לפרש האריך הענין וחלופו : על המשכן :
 (כ"א) מספיק גם לפסוק השני : מערב ער בקר על
 המשכן : ונעלה הענין ביום ונסעו • או יהיה הענין במשכן
 יום דגוף או שני ימים או שנה המוסה מיום אל יום • את
 כשעה ה' שמו • שאפילו לא היה מקום החנות יש
 בעיניהם והיו חפצים לנסוע מאותו המקום לא יעברו על
 רצון השם • רק את משמרת ה' שצרו שיהיו הולכים על
 פי ה' בין בהאריך הענין ברב או במעט כאשר דבר ה' ביד
 משה : עשה לך : (כ"ב) כמו לך לך : (ראשית י"ב)
 שכן נמצא במענה גימף ואין הכוונה לחיותם משלו •
 והיו לך • לצורך מקרא העדה בתקיעה לבר : ולכסע את
 המחנות בהרועה כמו שמפרש והולך • והקעו • (כ"ג)
 השמות בנח הפעולה • והקעו בהן סימן אם היה התקיעה
 בשתייהן יוועדו כל ישראל אל פהח אהל מועד • ואם
 בחצוצרה אחת יוועדו הנשיאים לבדם • ואם היה
 הרועה סימן כי עלה הענין : ויסע דגל מחנה בני יהודה •
 מחנות ג' השבטים • גם בני גרשון ומרדכי נוסעים כשיסע
 דגל יהודה • שנאמר והורד המשכן ואח"כ יסע דגל ראובן
 לכך אבר שניה הרועה יתקעו למסעיהם דגל אפרים ודגל
 דן • ובהקהל את הקהל : שב ופירש בעבוד שזכיר
 הרועה והקיעה לענינים אחרים שהם לחקת עולם • והיו
 לכם לחקת עולם : וכי הבואו מלחמה בארצם • כמו
 כי ששת ימים • (שמות כ) • חטריב"ת השמש : על
 הצד • עם הצד הצורך אתכם • כמו ויבואו האנשים על
 הנשים • (ס"ב) • והרועה • ידעו הבהנים :
 ונברתם : הרמו שהיה בשעת הרועה שועה לפני השם
 ולא יבטחו ברוב חילם • וביום שמתחכם • (כ"ד) כימים
 שקבע חקיהו • (ד"ה ב' ל) או בזמן שנצחו האויב וקבעו

כד שזו שאמר וחדל לעשות הפסח שאינו מדבר בפסח ראשון
 חלה בפסח שני ור"ל האיש אשר הוא טהור וזכיר בדרך
 רחוקה בפסח ראשון או בדרך לא היה וזכיר במה בפסח ראשון
 וחדל מלעשות פסח שני וכנראה הנפש הכיה • וכן כהב חבן
 עורח ע"ס : (כ) אינו יוצא • ר"ל חצי"ס שמלה ובהאריך
 הוא מכנין הפעול עכ"ל הוא עומד • ולמד מענינו כי בן נמנח
 משרש ארך במקומות הרבה בזמן הפעול עומד • ויחריכו
 הדדים • למען יחריכו ימך לפי ח' הפירושים וכיוצא •
 ובחלקה נזכר האריך הענין בדרך כלל בחמרו ימים רבים •
 ואח"כ שב לפרט ימים מספר • יום יומים חדש ויכה •
 (כ"א) מספיק גם לפסוק השני • ר"ל שבפסוק הראשון אמר
 ובהאריך הענין על המשכן • וכן ויש אשר יכיס הענין ימים
 מספר על המשכן • ומאמר על המשכן קצר לומר בפסוק שאמר
 זה שהוא ויש אשר יכיס הענין מערב עד בקר והאמר בפסוק
 הקודם מספיק גם לזה וזכיר ראוי לומר מערב עד בקר על
 המשכן (כ"ב) כמו לך לך וכו' שכן הוא מנהג הלשון לומר
 לו ולי ולך ולכם בלי צורך • ומנגד למדרש שאמר כי משה
 עשה משלו ולא שמע כהם אחר כי בימי קיוו נגמנו (כ"ג)
 השמות בנח הפעולה • ואחר שזכר הפעולה שהיא מלת והקעו
 לא זכר שמות החוקשים כי גם הם יצאו מנח הפעולה הכיה
 ולא יעלה על דעה שיתקעו הנגרים או המלכים לכן לפעמים
 יקצר הכתוב לומר השם אחר הפעולה כשכיל היות הדבר נודע
 מענינו כמו אשר ילדה אוהה ללוי במגרים • שנאמר היולדת
 וכן כאלו היה צריך והקעו החוקשים • ולפעמים
 יבוא גם השם אחר הפעולה • כמו ומעלה זו מעל • ובגד
 ציגדים בגדו • וקרא הרב גם לבינוי שהם הפועלים שמות
 כי אין חלופי ע"ד האמת בזמן חלה הם שמות הפועלים
 והפעולים ולא יורו כוונת אס לא הצטרף להם היבט המציאות
 מעבר או מעתיד • ד"מ היה פוקד או יהיה פוקד • (כ"ד)
 כימים שקבע חוקיהו • שאחר שבצח ימי הג המנוח קבע עוד
 ז' ימי שמחה כדכתיב (ד"ה ב' ל") ויועזו כל הקהל לעשות
 שבחה ימים אחרים ויעשו שבחה ימים שמחה (כ"ה) כמו
 חלה דברי הכרית • ר"ל שאינו כמון וכסמך שהיו הדברים
 עלת הכרית והכרית זולת הדברים חלה נסמך המהואר אל
 כפ"א • וטעמו הדברים שהם הכרית כי ענין כרית הוא ענמי
 כמכמת דברים • כי יש גם דברים בהאר אחר כגון דברים
 פובים דברים נחומים • דברי ריבות וכיוצא • וכן מ"ה
 ועל זבחי שלמים • ר"ל הזכרים שהם שלמים כי זבח יאמר
 גם על קרבן פסח ועל החולין • לכן לא אמר כהם וזכרים •
 ועין מ"ש הרב ב"ב בראשית גבי ברכיע השמים (כ"ו) כמו
 צעקו זה' שמו' וכו' שמוכב אל הרחוק שהוא ענין ה' אל
 דליקים • ולא אל פסוק פני ה' בעושי רע • חצי"ס שהוא קרוב
 וכן ואף לאמתך תעשה כן אינו מוכב לרניעת האון האמור
 בקרוב חלה אל הרחוק שהוא הענק השניק וכו' • וכן מאמר
 והקיעו מוכב אל פסוק והורד המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי
 נוכחי המשכן האמור למעלה ולא אל הקרוב שהוא ונסעו
 הקהלים וכו' (כ"ז) וי"א אחר שנתגייר נקרא חובב
 וכו'.

יום שמחה וחקריבו עולות וזבחים (ד"ה ב' טו ועוד ס"ב) ובמועריכם • כולל גם השבת שנאמר אלה מועדי ה' •
 (ויקרא כ"ג) : והחדש שם לא הזכיר : לכך אמר ובראשי חרשיכם : ועל זבחי שלמים • (כ"ה) כמו אלה דברי
 הכרית • (דברים כ"ט) : בעשרים בחדש : מזה אות כי עשו בני ישראל כמדבר סיני שנה אחת פחות יו"ד ימים •
 געלה הענין • שהיה עולה משם • לא שיכחלק מהמשכן • ויסעו בני ישראל למסעיהם • הם קברות התאוה והצרות •
 ואשר אמר וישכון הענין כמדבר פארן : כי שם איחרו זמן רב • ומשם היה שלוח המרגלים : ובאלה מסעי לא נזכר מדבר פארן •
 גם י"ל למסעיהם כל המסעות שנסעו ממדבר סיני • וחזר המשכן : מבנין הופעל • יורדו המשכן בני גרשון ובני כרדי
 ויסעו אותו בעגלות • וכאשר יסע דגל ראובן יסעו בני קהת נושאי הארון הוא המקדש • והקימו את המשכן עד בואם •
 והקימו מוסב על בני גרשון ומרדי שחן קודמין לנסוע בהון ב' דגלים • וכאשר יגנה יהודה בתחלה ואח"כ דגל ראובן •
 באים בני גרשון ובני מרדי ומקיטים המשכן על מכונו ועדיין בני קהת באים עם ב' דגלים האחרונים ומוציאים המשכן עובר
 כמשפטו והבהנים מכניסים הארון על מקומו שנאמר וזבא ארון זבניו • (במדבר ל') הם המוציאים והמכניסים אותו • עד
 בואם • הקהלים • ובא והקימו • (כ"ו) כמו צעקו ות' שמע • (הכלים ל') ואף לאמתך תעשה כן • (דברים טו) מאבף לכל
 החצונות • נפתלי גוסע באחרונה כאשר יראה איש מהאחר יאספנו אל דגלו או יקחחו אליו • ועל צבאו אחיעזר • שכל נשיא
 ונשיא ילך בראש כסלך בדרך • לחובב • ובהיב ומבני חובב הותן משה • (שופטים ד') והוא יהרו והיו לו ב' שמות •
 ורבים כן • (כ"ז) וי"א אחר שנתגייר נקרא חובב • ולעבריו וקרא שם אחר • (יעשיה ס"ה) והכתוב אל רעואל
 אביח!

לפניהן . (ג'מות צ) כבו ויבך איהו אביו (ראשית לו)
 והוא זכנו . אלהי אבי . (כרעה וילת) אלהי אברהם
 כי אם אל ארצו . כי ארץ ישראל תהלק לשבטים
 (ג'א לפקודים) . ומה טובה העשת לי כי איני באדם
 שיש לו בשפחה ואין לו נחלה . או יש לך נחלה ואין לו
 בשפחה . לכך כי אם אל ארצו ואל בולדתו אלך : ויאמר
 אל נא העזוב ארצו . בדרך בקשה . כי על בן ידעת
 הואיל וידעת חנותינו בכדבר . אין בידנו יכולה להטיבך .
 אלא אל נא העזוב אותנו כי ההיה לנו לעינים נכבד וגדול
 החשב לנו . כענין אסמעיני העדה : (במדבר טו) .
 וזה רמז לו בעבור העצה שנתן למר"ע . ועוד אם הלך
 עכנו מאותו הטוב אשר ישיב בלומר מהשלל שיהן לנו השם
 הקדש גם אהה : וכאשר לא נתפיים וישלח משה את
 דורגו וילך לו אל ארצו : (שמות סוף יח) : ואין מוקדם
 ומאחר בתורה . וארון ברית ה' נוסע לפניו דרך ג' ימים .
 דאיתי דברי המפרשים ולא הנאוני . (כס) כי ו"א כי
 ארון ברית ה' הולך לפניו ג' ימים בכל המסעים ואינו
 גלון כי הוא מפורש לתורת הארון בתוך הדגלים .
 וכפי דעת זה המפרש אין יהבן להיות המשבן בתוך
 הדגלים . ובנוח הארון אנה יכניסוהו . ולפי
 דעתו ונכע אהל כועד . (במדבר כ) . הוא המשבן ולא
 דארון . (כט) ו"א טובה המסע לברו הלך הארון לפניו
 אבל בשאר המסעים כפי הכתוב היה . וזה אינו ראוי פי
 בזה המסע נתבארה גמיעהם במפורש (ל) ו"א שאמרו
 לפניו הוא לפני שני ההגלים הגל אפרים ודגל דן .
 והלא כתוב לתור להם כנחות והוא על כללם ואחרים
 הולכים לפניו . ואין הנסיעה וההגיה כי אם לפי הענין .
 (לא) והמפרש לפניו לשון כנוי בפני כבוד הארון איננו נכון
 ופירוש הפסוק וענין ארון ברית ה' נוסע לפניו . והולך ג'
 ימים עד פארן . ולא שכן הענין ער יום ג' בערב כי שכן
 בכדבר נארן . גם ארון ברית ה' הולך אחרי הענין והזכיר
 לתור להם כנחות שלא היה הענין שוכן רק במקום שהיה
 נקום כנחות . הוצרך לפרש ככה בראשית להם בכדבר
 הגדול והנודא . והוא הדין לשאר המסעים ומקום הדנוהם .
 וענין ה' עליהם יובם שהיה ביום ובלילה . והזכיר זה כי לא
 אמר ויסע עמוד הענין ויכעו בני ישראל מהר ה' . ומה שהם
 הוצרך לפרש . ולא אמר וענין ה' עליהם יובם ולילה . פי
 בזכרון יובם יודע גם הלילה . כמנהג הכתוב . (לב) שונא
 בלע יארך ימים . (מלכי כס) . אדם ובהכה הושיע ה'
 (תהלים לו) . (לג) ואין צורך כי ז' עננים היו . (לד)
 ולא כדעת האומר כי ג' היו . והאחד פרוש על ראלים .
 והמשהבל בכרובים היטב יבין כי הענין אהר . וזכרון וארון
 ברית ה' שהיה כשה אוכר בנוכח הארון ויאמר משה קומה
 ה' ובנוחה יאמר טובה ה' . (לה) גם הענין לא היה כ"א בעשרה
 לכד . ומן פרשת ויאמר כשה קומה ה' ידענו כי כרע"ה היה
 הכיר עם הארון . קומה המעם לרע . כדרך בני אדם בעבור
 גבוע הארון ררך הפלה . ובנוחה כנתי העי"ן . ובא בה"א
 בפי ולא גם לוחה (דברים לד) ואויבך ומשאיתך (לו) בדרך
 דנוגע בכם נוגע בבבת עינו . (זכריה ב) ואבך טובה ה' בי
 רמז בו דורף וצריך רבבות ב"ת השטוש . או יהיה מלת טובה
 יוצא כי נמצא מזה הענין ושב ה' אלהיך את כבודך .
 (דברים ל) . טובה הם חמשה במעם לרע . וזלתי ג' מלעיל
 ואשר הם מלרע הא' טובה ה' רבבות . והב' טובה אלי כי
 גאלתיך . (יציעה מד) . הג' טובה ה' הלצה נפשו :
 (תהלים ז) הר' טובה ה' עד מתי . (סס) . הה' טובה
 ה' את שביחתי (סס קנו) ואשר הם מלעיל הא' טובה
 נשיבה ישראל . (ירמיה ג) הב' טובה ישראל עד ה'
 אלהיך . (הושע יד) . הג' הרואה אהה טובה דעיר .
 (שמואל כ טו) . ובל לשון קומה מלרע וזלתי ג' מלעיל .
 והם קומה ה' הושיעני קומה ה' באפך . וקומה בעזרתך .
 ולבבה יו"ד אלפ"ע"ב נסמך רבבות באלפי או נעמו רבבות
 ישראל

וכו' . זו דעת הרמ"בן . שאמר כי טובב היא כס
 חדש בקרהו ליהרו נאכר כס להורה ובראל כי זה דרך
 כל המהגיר כי לשבדיו יקרא כס הקר (כס) ולא הנאוני
 מלבון טובה המלה כלומר לא מנאחי בדבריהם כהנה ונחח
 רוח . כי לדעת הר"א כהארון היה הולך בכל המסעות דרך
 שלשת ימים לפני הדגלים היה בזהרם את הכתוב ונכע חוהל
 מועד מחכה הלויים בדרך המחטות . ואם לפי דעת זה המפרש
 מאמר וככע חהל מועד טונה על המשבן ולא על הארון כנה
 שול יש טענה לו שבלוח הארון כשיבאר המשבן בלחוריו
 מרחק ג' ימים ח"כ חכה וכניסוהו . (כט) ו"א טובה המסע
 לבדו וכו' . זה חכ"ע שפירש כן וזכר כוהר זה כמ"ש כי דוקא
 בזה המסע דלחון היה נכניסוהו גם כן כפי הכתוב בלכתו
 ויסע דגל מחנה בני יהודה וכו' כסדר (ל) ו"א שחמרו
 לפניהם הוא לפני שני הדגלים וכו' ונדחקו לפרש כלה כפי
 ליכב המקראות שלא יהיה זה כוהר לעומר וככע חהל מועד
 וגו' בדרך המחטות . ויש להם טענה ממאמר לתור להם מנחתה
 כנתי להם מיכב לכל הארבעה דגלים . ואם יהיה כדבריהם
 כלה שני הדגלים דגל יהודה ודגל ראובן כהגלבים לפני הארון
 מנין ידעו שעת ככשיהיה או כההליה יהוה ובענין עס הארון
 מאחריהם . (לא) וכמפרש לכתוב לכן כנוי . ר"ל שהיה
 ראוי לומר מאחריהם ופי' זה פכירוש מלה לפניכם מופש לפני
 הדגלים כקודמים בנסיעה שסך דגלי יהודה וראובן . ומפני
 כבוד הכנייה נאמר בדרך כנוי לפניכם המור מאחריהם .
 כענין וחטאת עסק . וכייתיה חמי ופני שלמה העלויים . ואחר
 שבהר כרס כל אלו הספרות פירש שהפסוק כזה מקרא הכר
 והיה ראוי וענין ארון ברית ה' חלל חינונו כפי שכתבו
 המפרשים שבענין הלך לפני ישראל ע"ד מרחק דרך כנחה
 ימים אלא הטעם כהנשעו המסע כהחשון מהר ה' וכלכו דרך
 שלשת ימים בלא חניף על בואם למדבר . כארון כנס בכל
 מנך מהלך . שלשת ימים כן היה שבענין היה הולך לפני
 המחנה להורות להם כדרך ולכביהם אל מקום ראוי למנוחה
 וכן היה בכל המסעות אלא שפיעהם זו היה נכשיה ראשונה
 ט"כ הוצרך לפרש . (לב) שונא נגע יארך ימים . כי
 בזכרון הריכות ימים לשונא נגע יודע הכפך לנגיד ססר
 הבנות ורצ מעסקות סיקלרו ימיו . וכן חסם ובהנה הושיע
 ה' בקר לומר הכפך חסם ובהנה החליב וכיוצא . וכן בזה
 הכפוך בזכרון יומם שהיה עומד הענין יודע גם כליהה כהיה
 כהפך עומד הענין לאף להחיר להם כדרך (לג) ואין צורך
 כ"ז עננים היו וכו' כך מונח דרש . שבעה עננים כהושיע
 במסעיהם . הארבעה מארבעה רוחות ומ' למענהות' למטה
 ומ' לכניסה ממנין אתהגבועה ומעציה את הנמוך והורג נחשים
 ועקרבים . וזכרו זה בהורה פנייה מן ו' פסוקים . ה"כ כח
 וענין ה' עליהם יומם . ובס' שלח ב' וצנך עומד עליהם . ג'
 ובצמח עין אהה . הולך לפניכם . ד' ועצמו עין אהה עומד
 עליהם . ועוד בס' זו חמישי ובהארך הענין . ובס' פקודי ו'
 ובהעלות הענין וכו' . ז' כי ענין ה' על המשבן ר' יהודה
 חומר יג' עננים היו שנים לכל רוח ושנים למעלה ושנים למטה
 וז' לפניכם . הגבוע ממנינו והנמוך מנביה ר' יאשיהו חומר
 הארבעה עננים . ר' חומר שנים (לד) ולא כדעת החומר
 כי שלכת היו . גם זה החומר מדברי המדרש . וגם רבנו יעקב
 בעל העשר אמר כי ד' עננים היו . האחד עמוד הים . והשני
 עין המסובס היה עמהם עד הירדן . והג' עין אהה הכשיעה
 והד' עין ככמורת (לה) גם הענין לא היה כי אם בעשרה
 לכל . מלת גם ככין לרבות טעם כפי מלה שזכר ככתוב והרון
 ברית ה' נוסע וכו' כי כשיעה הארון כבר נזכר בדרך כשיעה
 המחטות כדכתיב לעיל . וכסעו הקהמים קנאחי כמדרש ולא
 היה צריך להזכירו כניה . ח"כ הכניס הא' הוא כלי להכניסו
 למטה כהים מהפלל מכה בכוכב הארון הכלה קומה ג' ויסעו
 וכו' ועוד גם טעם אחר כלי להכניס החריץ וכן פסוק וענין
 כ' עליהם וכו' כי הענין לא היה יוהר . מאחד הוא שהיה
 שהיה במקום העשרה כשיעה החנייה הוא ענינו הכולך לפניכם
 כשיעה הכשיעה גם חן לא היה מחלק הענין מן הארון מכל
 וכל אלא היה מחמר ויעולה ומהפלט על לפני המחנה (לו) כדרך
 כהנע

הנוגז בכס נוגז צבבת טיבו ר"ל הכבדות כשי"ח סל ידו זכריה הכביח לישראל כי הנוגז לכס לרעה כאלו נוגז צבבת עינו של הקב"ה כלשון בני אדם כניכול כן צפאן קרא משה חויביכם ומצאיהם של ישראל כאלו הם חויבי הכס ומ"ש ואמר טובה כי רמו זו רולף ר"ל יען שבעת הכמיעה יחפלה קוצה ה" ויפוטו שהרמו זו כמלך לכני הגדוד לרדוף חם החויבים לכן צוה אומר טובה לרצונה וכו' והכל כלשון בני אדם (לז) וי"ח טובה לזון השקט וגו' ר"ל השקטם והחכם לבטח בחין שטן ופגע רע כן פירש חב"ע (לח) י"ח בחין פירש זה ראויה לכתוב ככה וכו' זה מובא בגמרא במסכת שבת פ" כל כחיו וז"ל עשה לו סימניה שאין זה מקומו ועשה ט"ץ הפוכין לפניו ולאחריו לומר במקומו לפני נ" פרטות לפניו וז"ל לא היו כמ"ץ הפוכין לא הייתי יודע חם לאחר ח"ן פ"סות לפניו או לפני נ" לאחריו לכך עשה הפוכין לומר לפני נ" לפניו והוא אחר ונסע חבל מועד מחנה הגויים צ"ל במדבר שמשע עד הכא ט"ץ פ"סות (לט) גם ראינו בקת בעלי המכורה וכו' וגם זה הקון סופרים ואין ספק שכל זה יש לו טעם ורמו אלא שלא נהאר בידיו פירוש מקיבל על זה לכן אומר הרב שלא יטעו טעם עד יבוא ויורה נדק (מ) צהקרון וי"ו החבור ואין הדגה שם כלל לכל הפרט ר"ל שדרך הלשון כעבוד הכלל ואחריו הפרטים ממין הכלל הוא לא יבוא וי"ו על הפרט הראשון כגון צ"ט צ"ב האדם הוא כל חלבו יקריב ממנו שהיה כלל ואח"כ אמר חם האליה וזה החלב במעכה וכו' אבל בחין מ"ה חם הדגה הוא אינו שם כלל לפרטים הבאים אחריו ח"כ מ"ה אחריו חם הקטואים נריך להיות צו"ו החבור (מא) כמו לרית שמניך טיבוס אחר שבת הרב במה שקדם דעה מי פירש לשד מענין שדים וכו' לשד טוסף והמלת השמן האר וסוק הראיה ממה שזא השמן מלעיל והמ"ס בסגול ואלו היה חאר היה מלרע והמ"ס צנרי ואוי היה יכול להיות למ"ד לשד טוסף ואחר שאינו כן אומר הרב שמת לשד האר והשמן מהואר ונקדם ההאר מן המהואר הכך המכנה ויהי דהוי לצא כעטם שמן לשד שרטון כשמן המלוחלח והמקוון וכגלול בעולה למעלה כמו שגם צפאק לרית שמניך טיבוס מלה טיבוס הוא חאר לשמנים ושמים מחואר והמן ושמים ממקל ח" יקיר ורבים (מב) כי כהוב וילד כנים ובנות ר"ל שלזון יניה התיחס בעבריו גם אל האב אבל הכריון מוכאל לחם לכן צבוא שתי כלשונות כריון זלידה פירש הרב במלת הריחי שהרעון זו האנכי חמם ובמלת ילידהויו או אנכי חויבים אבל צמקומות כמנלו גם לאבות האר הורים לפי שהם פועלי הכריון (מג) ושמים אחריו ח"א החימה הבוא מלה חס וכו' ו"ל שמת חס גם היא מלה ההמיה והשאלה וכשיצטרך להורות צענין אחד המיה לנושא הכני הוא יבוא מלה חס והנה צראה כענין במלת האנכי ח"א להמיה ואחריו חס אנכי

ישראל ואלפי ישראל וישראל הכתוב מספיק ברבבות ואלפים (לז) וי"א שובה לשן השקט כמו בשובה ונתת הושעון (ישעיה ל) (לח) יש נפרש שאין פרשה זו ראויה להכתב הנה לכך הושוו סימנים לפניו ולאחריו וזה יאמר בני"ץ ההפכין שהן כמזמר יאמרו גאולי ה' : (הכלים קז) ; וכל אלו הקון סופרים לא ידענו טעם (לט) ג"כ ראינו בקצת בע"י המסירת שאמרו אשכחנו בספרים המדויקים כתוב ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וכן אלפי ישראל ברוך שם בכתאוננים כמו כאלפים אמה במדה (יכו:טג) כאלפים וששה אש (סכז) הב"ח לאמתות הדבר (ג"א הענין) והוא לשון תרעומת כמו כח ותאונן אדם חי (ח"כסג) שמבקש דברי עלילות ; דע טעמו דבר דע כי דע תואר באזני ה' ; שלא דברו בגלוי שישמע משה וכן נזכר וינשו אל בלבכם (הכלים עח) והאבל בקצה המזנה אהם שמחועללים עלילות ברשע (סס קמא) ; כי לא אכר כל העם ויותר נכון אע"ל שמהאוננים דע הוא שאמרו נשלחה אנשים (דברים ח) ; כי היו מדברים היואנה ועלילה כי לא יוכל השם להכניסם בארץ ישראל ושם בני ענק ע"כ קרא שם המקום חבערת כי בערת במ אש ה' ועל בשר התאוה קברות התאוה והבער במ אש ה' לא הזכיר ירידה באש שמן הארץ יצא לכך אמר ותשקע האש מלשון ככה השקע בבל (ירמיה נח) ; והרגם אונקלים צללו (דמנוה טו) אשהקיעו ואכלת האש קצתם וצקע העם אל מישה וההפלה ושקעת האש ולא בערה לכלם והאטפסוף יפה קריאת בן נפחלי שמוציא האל"ף בקריאת והם ערב דב ונאספו על ישראל וישוכן האתאוננים דע והבכני ישראל ובכו עמם כעבוד האותם כבשר וזאת החלונה זולה החלונה הראשונה ויאמרו ערב רב וישראל זכרנו את הדגה דגת ודגשני שמת ונפעמים נזכרים על כל הסין כמו ויהי לי שור וחבור (ראשית לב) ; את הקטואים (מ) בחבורן וא"ו החבור ואין הדגה שם כלל לכל הפרט הקטואים בא"ף והוא הנכון וה"א ככלונה במקשה (ישעיה ח) במקום אל"ף בשקל מקרא ואינו ה"א של נקבות ואכר חנם כלומר בלי ממון לפי שנהר גילום יוצא ומהפשט וכל אחד מהמצויים חופר גומין (קבלת יוד) וכשהגור טב למקומו נשארים הרגים שם אבטיחים האל"ף נכף והם ידועים החציר שם כיוחד במין ירק הבצלים והשומים גם הם ידועים והזכירן אלו לזולת המן שהוא נכבר ועתה נפשונו יבשה הנפש המתאיה היא נטועת ככבר אין כל אין כלום דק אל המן לברו עינינו גם הוא אינו בירינו מצפים בכל יום לחזרתו ומצטערים (ג"א ומצטרבים) ללקטו והמן החל הכהוב לכפר בשבחו שהוא כורע נד וקל הוא בלקישה ועינו כעין הברולח נראה לעין שטו העם ולקטו בלי צער שאינו כעט וברצינים למחנו ברחיים לעשוה ענות והכתו"ש לבשלו בפרור כסיה של אבן וטעמו נכבר כטעם לחלוחית השמן שעולה למעלה אם יבוש ולמ"ד לשד יסוד כלמ"ד נהפך לשרי (הכלים לב) והמעם לעיל השמן ודמ"ם כנגול כי אלו היה המעם לרע היה הואר והיה למ"ד לשד נוכף ושקל שמן שכן (ישעיה לג) שהוא תואר והאר השמן עם לשד (מא) כמו לרית עמניך טיבוס (סיר ח) והמן במקום אחר הארו כצפיחית בדבש (סמות יו) בלא בשול וכרדת המל מפרש היאך הוא בעין הבהולח ואינו מלובלך שהיה יורד מל ועל המל נופל המן לכך הוא נקי בוכה למשפחותיו בוכים משפחות משפחות איש לפתח אהלו בגלוי בעבוד האות הבשר ובעיני משה דע כי שמו מתוק למד וזר למתוק הפכו האמת ורוב הגנאי תולים למשה למת הרעותה לשלוח אותי שליח להוציאם מעברות ובעבור אצרי שלח נא ביק השלח (סמות ד) מיד ויחד אף ה' במשה (סס) ואלו מצאתי חן בעיניך לא הייתי נשלח לעם הזה כי אתה יודע העתיד ומה הריחו עלי שאשא משא העם הזה עלי ובה מצתי כמו וכשליחה היוצת (דברים נח) חכר אל"ף האנכי הריתי ה"א התימה ומפני אות הגרונית ננקד הה"א בסגול כמנהג הריתי האנכי אדם או אנכי אביהם (מב) כי כהוב ויולד בנים ובנות (ראשית ב) (מג) ופעמים אחרי ה"א התימה הבוא מלת אם בהיות הדבר בשני מענים (ג"א ענינים) כי האמר אלי שאהו שמנהג הטבע להיות האבות מנהוגים לבנים ובשיהגדלו הבנים עושים טובה לאבותם א"כ איך אתה אומר אלי לשאת טרחם שאהו בחיקך עד בואו לארץ ננטע האומן כמו באמתת ארזי (אסתר ב) לשון נהוג ימאין לי בשר אין לי רשות לשאול מאת השם שום דבר שכבר נהן להם המן שטעמו ערב יותר מכל מאכל והם נגו אותו וזכרבר הזה הם חומאים ובמת ירצה עבר אל אדוני (שמואל ח טע) ואשאל דבר נקלה תמורת נכבר כי יבכו עלי בחנם הם בוכים לא אוכל אנכי לברו

לכדי לשאת טרחם להשיב להם דבר השובה בכל הדבר צרכם כי כבר פעל בשקל חפץ אה עושה לי יטעא זכר ונקבה ואת הדבר אלינו (דברים ה) אבל אתה לעולם לשון זכר עושה לי שלא המנה אהרויב וילוועלי ויעורוני בדברים ובענינים גיפויים המיהני ארה ואל אראה ברעתי על ידם שעל זה בדרחני טאהיה מכונה בכוחות ובחורות השם לא בדברים ששואלים אלה

(מד) והמשימים זה מי"ח מלין שהן הקון כופרים במכתבו הוא הנכון אכפה לי בשקל ערכה לפני (חיוב לב) ונשהנו מחבריהם כי ההנועוה כשתנות אשר ידעת שהם זקני העם ומנהגם לדבר לפני העם לפי שעה אל אהל מועד אהלו של משה ולקחה אותם (מק) כמו ולוקח נפשות דכם (מלוי יח) וידרתי ודברתי עמך שהתן מהודך להם עמך יהיה הדבור ולא עמכם ואצלתי לשון הכעבה כי יאצל כח מכחות הנבואה ויהפלט עליהם וינבאו לשאת טורח העם כי ידברו להם דברי אהרה להוכרה וכנהג כועול (מו) וי"א ואצלתי אינה אצלי סך הרוח אשר אני עם עליך לא שיתן מהודו עליהם והביא זה נענין זה משל למלך שנתן פרדכו לשומר ונתן שכר שכירתו לאחר זמן אמר לו השומר אני יכול לבדי לשמור הפרדס אמר לו זכור כי לא שרעתי עמך וי"א ואצלתי לשון זכר כי שישג במדרגה זקרא נביא כי אם בשם השתוף נענין רוח אלהים לבשה זה זכריה בן יהודע הכהן (ד"ה כד) כי ענין זה מדרגה מדרגות הנבואה כלומר דוח הקדש אבל אינו יסוד הנבואה ועקרה ונשאו אחד בעסק צרכי העם התקדשו לשון זמן

(מו) ואינו כזו יאמר יהושע אל דיעם התקדשו (יחזקאל ג) לא יום אחד האבלון יש מתאוה לאבול הבשר יום אחר ויש כהאווה לאכלו יומים דברה הורה כפי האוה כל אחד ואחר או בעבור שהזכיר יום אחד הזכיר יומים ואח"כ הצי המפטר ותכליתו (מק) ועד שוב גלגל הלבנה להיות מוח העצמות בלא לזרא כמו חולי משלשון ורא יגיה ככם מזור (כוסף ה) והאל"ף תאורה ה"א הנקבות באל"ף נבאה קופתו (יקוהל לא ה) גם יתכן להוזהר מלשון זר (מט) כי טבע הגזון ישוב כטבע הגזון בסוג אחר ומרוב אכלם יהפך לזר שש מאות (כ) הפש העקר והכל בכללו וחלילה שהסרפק משה רע"ה כי לא יוכל השם לכל זה אבל רצה להיות הדבר כמשמעו בלי כצרת (נח) לכן הפש הכלית הטאמר עד חדש ימים ואמר ואכלו חדש ימים כי הם מהעוללים עלילות ברשע (לכ) והרכזו העם אשר אנכי בקרבם ונבאה לו ההשוכה כל לא הקצר יד השם שלא יעשה כן שיהיה חדש ימים (כג) ואין פנעם לאומר שאמר משה כה שישאלו לו העם והשיב לו השי"ת האמר דהם היר' הקצר (כל) וי"א שחשב בלבו אם הצאן ובקר ושהט להם ונהנה כבר צוה

אנכי יללתיכו מלח אם גם הוא להמיה (מד) וכמשימי זה מי"ח מלין כהם הקון כופרים ואלו הן המכורים במכרם ח' ואברכם עודנו עומד לפני ה' ב' ואח' אהיה ברעתי (עין כפי רש"י בזה הכסוק) ג' ויאלל חני בצרו וזכר ד' כי צנאחו מרחס אמו ו' צעון אשר ידע כי מקללים להם בניו שמואל ה"ג ז' חולי יראה ה' בעיני וכו' צעוני שמואל צ"ו ה' חזק לאהלין ישראל כס כ' והכס שולחים את המורה אל אפס יקוהל ח' חלוי קדוה וזה נח חקוק ה' יא' והמנהג הכה מהלכה והפכה חזוה מלאכי ה' יב' כי יניגע כס כוג צבחה טינו זכריה ב' יג' ועמי המיר ככודו יומים ב' יד' ואהיה עלי למשא חיוב ו' כו' כבודם בקלון חמיר כוסע ד' יו' וירכשו חת חיוב חיוב לב' יז' והטוח עלי נשני חיוה ג' יח' וימירו חת כבודם בהבניה טור חלום קו' :

(מק) כמו ולוקח כספה חכס שאלונו לקחה בידים הלח ענין הכרה ולמוד בדברים קרוב מענין כי לקח טוב נהני לכם (מו) וי"א וחלתי חניט חללי מן הרוח וגו' זה המכרש הוא הרש"ן ודעתו כי חקנים כפאמר ככם שהנצחו לא כשמו דבור מפי הכס ונח נראה להם במראה או בחלום אבל הכס מדבר עם משה ומחלילות רוח משה הם יודעים הכבואה הכיח וכו' כמו שכתבתי בזה שם וכביח המדרש של במדבר רבה משל למלך נתן פרדכו לשומר ונתן לו שכר שמירתו לאחר זמן אמר לו השומר איני יכול לבדי לשמור הפרדס אלא הבא עוד אחרים שישמרו עמי למר לו כמקך ניהי לך את הפרדס כלו לשמרוכל שירת שמירתו לך נחתי ועשיו חכה אומר הבא לי עוד אחרים שישמרו עמי כיהי מביא אחרים שישמרו עמך והוי יודע שאין חני נותן להם שכר שמירה מבלי הלח מהוך שכר שנהי לך משם הם נוטלין שכר כך אמר הק"ה למשה שאלמד לא חוכל חכני לבדי לשאת חמר לו הק"ה חני נחתי כך רוח ודעת לפרנס את בני ולא ייחסי מפקס חמר כדי שיהיה חכה בראוה גדולה ועשיו חכה מפקס חמר הדע שמכני חני נוטלין כלום חלח וחלתי מן הרוח חמר לו טליך וחש"פ משה נח חמר כלום שלסוף מ' שנה חמר לו קח את יוסטע בן נון ונחת מהודך עלי מה כתוב ויחזע בן קין מלא רוח חממה כי סמך משה חת ידיו עליו שיכל המדרש ועוד מוצא שם לשל ואם חומר חקנים שיהיה כבואתו משל משה חמר משה מנבואתו כלום חלח למס הדבר דומה לפר בהיה דולק והדליקו ממנו כמה קרות וחנה דליקתו לא חמר חף כאן משה משלו לא חמר כלום שאלמד ולא קס נביא עוד וכו' ומ'ס כרוב כי ענין זה ממדרגות הכבואה וכו' ר"ל מדרגת רוח הקדש בדיעת הפעולות או הכנעת העם במורה ובמדות טיבות או חביר שירות והשפחה זכיונה כוח סעיף משישי הכבואה אבל חכנו עקר הכבואה ויכרסו שיהי ידיעת

כודות חלכיות המושגות ע"י הכל העיוני שהוא הכל באמת אבל מדרגת רוח הקדש הוא השגה הכלל המעשי (מו) וחיו כמו ויאמר יוסטע אל העם התקדשו וגו' ר"ל כי כפאמר ביהושע הוא לשבח כדכתיב טוף ככוכו בן חמר יעשה ה' בקרבכם נפלות כי סס ישראל היו זכאים ח"כ מאמר התקדשו הוא ענין זמן והכנה להכנה לשופט ולמשה כס' אבל כפאמר ככין התקדשו הוא זמן לסורטנות (מח) ועד טוף גוגל לבנכוכו ר"ל ממש חדש ימים העטס בו חדש שלס מקולס שהחילתה הלכנה לשופט בחללת השלו עד שוכה חלום בחלית חכיות השלו מן ב"ג לחייר עד כ"ג לסון כמבואר לקמן והחילתו לחכול השלו בראש תקופה רבישית של לבנה שהו טלין חסרון המוחיים בהכרון חור הירח וחללו הקף שלס בארבע תקופות הירח ככדי שבהוספת חורה יתמלאו המוחיים בהאווה כהפניות וכרבי חליות יהיו כוחין לקבל העשש וההפסד (מט) כי טבע המון וכו' ר"ל חס לא היה להם זה החולי ע"צ הששש לא היו כוחין מחלית השלו יען שנעבע המון שיהפך לטבע המון לכיותו חלק חמר חמר שיהפך באנטומכא ויקבלו חמר המון כל ח' חלקו הראוי אבל זה המון של השלו כפך בקרבם לחמר ולחולי לכן כפאמר בו לשון זרות שלא שב מווס ליכפך לטבע המון (נ) הפש העקר וכו' כי ח' חלקו היו לבד הבוגרים המוחיים מן עגרים והנה הנשים והטף יכולין להמנח ככל ח' חלק אלא שזכר העקר (נח) לכן הפש הכלית המאמר ולא חמר משה וחמה חמר בדר חתן להם וחללו יוס או יומים וחמשה ימים ועשרה וכו' חלח זכר הכלית המון כמגבל כי כון לדעת הדבר על צוריו שלא יכיה פחות או יותר מזה כדי שלא ימנחו ישראל לדבריו כסוף (כב) וכרמו העם אשר חכני בקרבנו ר"ל יהושע לך הואך העם כוז מעליל עליות ברשע (נג) ואין טעם לאומר דעה זה המכרש שמהמר שס' מרות חלק רגלי ומאמר חללן ובקר הוא הגיה מעס מפי העם חת דברי תלונות וכסות חת העם והכרון חמוהס (נד) וי"א שחשב בלבו וכו' כך פירש כר"ק כס

ציה השם יהי' איש איש כבית ישראל אשר ישחט שיר או כשב או עז : (ויקרא יז) : ואיך יביל המזבח או מי יוכל מהכהנים לזרוק דם שלמיהם ולעשות חפץ כלם בכל יום . והשיבו הקב"ה היל' ה' הקצור להתחלף הצאן ובקר בעוף וכל אחד ישחט ויבסה הדם ולא יצטרך למוכח . ויש לו טענה אם את כל דגי הים יאכף . גם יש לומר כי בעבור שנאמר לנביא בשר כהם כוונ' (ג"א הערך) לרעת פן יהיה פענין הנני' למטיד לבם לחם : ולהם בבקר (למנו יו') והנני לא היה לחם מבש פן יהיה גם זה כדמות טעם בשר ולא יהיה בשר מבש : ובאה לו התשובה כפי שאלתו . ומצא . יפיק . כמו ומצא כדי גאלתו (ויקרא כה) כאלו ימצאו שאלתם : (ג"א שלשתם) : (כה) והמפרשים אסיפה בדגים כשחוטמה בבהמות הנה ימנו מלת יאסף במצות והדבר לא בן כי אם הוא כפור לדבר . היקרך : נשון בקרה . ויצא משה . מאהל מועד . סביבות האהל ולא בתוך האהל . (נו) והבן זה . (נו) י"א כי מפני שאמר השם ואל העם האמר התקשרו למר ידע משה כי לא יהיה הדבר בנס מאתו ית' וע"כ שאל כפתמיה . והשם השיבו אין ירי קצרה להח' לחם שאלתם . גם בדרך המקרים וחתו היקרך דברי אם לא . והנה ויגו שלום במנהגו של עולם . לא כי נבראו ערה . (נח) וזה היה לחם . אבל עתה היה לרוב . ועל דעה כי ואל העם האמר (נט) כמו דבר אליהם לאמר בין הערבים האכלו בשר ובבקר השבעו להם . (סמות יו') ויותר גבון כי כלאמר עד אשר יצא באפכם והיה לכם לזרא ידע משה כי לא יהיה אות בחסד כי אם בקצף ולרעה גמירה על עוברי רצונו . הפך מה שנתן להם דגן שמים . (ההלים עט) . (ס) והאומר כי השם לא יחדש את' כי אם להצליק נביאו . והלא עשת את בשרו ובמים ובכין . וידבר אליו . הוא ויאצל כן הרוח . (כא) וי"א דבר לו שיהנה שכל בזה . ויאצל מכנין הפעיל . (סב) כמו וירב בנחל (שמואל א' כו) . ונחז' הא"ל כי כשכמה כמו ויאמן העם . (סמות ד) לכך הי"ד קבוצת המורה הא"לף הנפלת מהמבטא ומלת וירב יתכן שהיה כן הדגושים ובהכרח הא"לף הושמה הנועמה על הי"ד . ולא יבנו . ולא פסקו . כי לזה נתה עליהם הרוח לשאת במשא העם . ואם היה כמו קול גדול ולא יכף . (דברים ה) היו כלא היו . או יהיה ענינו ולא יכפו להיותם כפעם הראשונה בנח עליהם הרוח . ואח"כ היה מחמט עליהם איתו הבט ונשאר לו לכה במדרגה היא . (סג) ועל המקרה בעצמו היה לנביאי עמידות . (כז) וי"א ולא יפפו מעצמם להתנבאה אלא בנבואה שאמר השם למשה בה לבדה ההנבאו כלומר מאצילות רוח משה רוע"ה יודעים הנבואה ולא מעצמם . וישארו שני אנשים כי לקח מכל שבט ששה ועלו ע"ב . וכתב בגדולתו הע' זקן ובשנים חלק : מי שעלה בירו זקן נחמנה . ומי שעלה בירו חלק נשאר במחנה . לכך כהוב והמה בכתובים . ויתנבאו

צום חציו הכולקס (נה) והמפרשי' אסיפה בדגים וכו' כך פירש בעל העשר כי כאשר לא יוכל יכודי לאכול מהקטנת שכו"מו פן לא יכשר לאכול מהאסיפה לז' שאסכו עכו"מו (נו) וכזן זה ר"ל מ"ש כהוב ויעמד אוהם סביבו' האהל ולא בחוץ האהל הבין מדרגה נבואה חזקתם כי עדין הם בחוץ ולא הגיעו למעלת ציאת האהל כנרמו לעיל . (נז) וי"א כי מפני שאמר השם וכו' או לעז הרמ"ב (נח) וזה היה להם . ר"ל כי נהינה כסלו להם ענינו אינו' שלח בדרך הטעם שהיה נכרה השלו בעבורם בדרך נס שהרי גם מקודם וזה לכעמים היה נמוח להם השלו פדכיה בפני' המן ויהי בצרצ ומעל השלו וכו' אבל טעמו היה השלו לרוב מאד . וכל זה הלשון הוא של הרמ"ב . (נט) כמו דבר אליהם לאמר וכו' זה לפי' דעת הרב שהמטרת השלו ע"י הרוח לא היה במקרה כי אם ברצון השם ובדרך נס כמו שעשה בנהינת השלו עם המן . אלא שגם היה לחסל ולטובה וצדקן לפורענות . (ס) והאומר כי השם לא יחדש לוח וכו' . זה האומר הוא חצ"ב וגם הרמ"ב טען עליו בטענה הרב . (כא) וי"א דבר לו שיהכרו ככר צוה . ולפי זה הכירוס מהאמר ויחלל הוא ענין בפני עמנו . אבל לפי הקודם הוא צ"ר למאמר וידבר אליו . (סב) כמו וירב בנחל שכתבו הרב והל"ף כ"א כעלם גם מן המכה ומשפטו ויחבר כמו ויאמן ואם מן הדגים ויארב . (סג) וזה המקרה בענינו כויה לנביאי עמידות . כי זה הכי' כהוב ידיעה שהיה הרוח נר"ך לשלמות וצריחות כח המדמה ולכן כפי' החלש הכחות הפנימיות יחמט אוהו הכח . (כד) וי"א ולא יכפו מעצמם להתנבאה וכו' זה המפרש הוא הרמ"ב כ"ל . (כה) והאומר שהיו מהנבאים לענין גוג . כך דרשו צ"ה בכמה דרין פרק א' . רב נחמן אמר על עסקי גוג . ומוגו כיו' מהנבאין שנאמר כה אמר ה' אלהים האלה הוא אחד דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים . אל מקרי' שנים הלל' שנים אלו הן בני נביאים שהנבאו בפרק אחד ואיזה הם בני אומר אלדל . (סד) לא הוא יכופ . שהרי יכופ אמר באחרונה הדוני משה כללם מכלל שיהיה היה עם מכה . וזה הכער רך מן המכה . ומנגד הרב למה שאמרו בספרי י"א שזה יכופ . (סז) כמו אמרי לי . שכלמ"ד במקום בעבור . (סח) בבקר ציוס כ"ג לחדה חיי' . ר"ל למחרת כטס חוקים י' כי כן רמר ההקדש למחר . וכטס חוקים היה בכ"ב בחיי' כי צ"ב לחדס כטסו מכה ה' ולכלו דרך שלשה ימים עד קצרות החלואה וצו ציוס שבאו החלואו כבר ואסף מכה חוקים והנח עליהם הרוח . (סע) אלו היה מן שלו היה כשי"ן כזוא . כמו מן כחב כחבים . (ע) אש כן היחיד מן שלום הוא שלו בשקל רחס שהכריס רחמים . והוא מן הדגושים וכיה ראו לגיוה למ"ד שלום דגושה כמו בשקלי נחל שהיחיד חלק והוקל שלום לקלות המובטח כמו שהוקלו עורים פסחים . ורפיון רחס רחמים מכני קח"ה . (ע) אינו הסוף בדרש צ"ה שאמרו אל הקרי ויעטחו אלא ויעטחו מלמד שהחייבו שגאיהם של ירחל כליה אל תקרי טעות

דמועלים

אפועלים (עט) כי הם ככה הפעולה ויהיו בחצרות •
 בי עם היתה פכת מרים ותדבר מרים (עב) כמו
 והכתוב אמר (אכר ע) שהיא עקר המעשה וכל דבור
 נאמריו כ"ת הוא לשון דופי : אקוסה וידברו בי (איוב יט) •
 ואם לדרך נבואה היא לשבח רוח ה' דבר בי • (שמואל
 ב' כג) • היתה דבר ה' בהושע (הושע א) : על אודות
 האשה הנושית • (עג) דברי הימים ידועים והמה הבל •
 (עד) ו"א כי צפורה עצמה היתה וכנה הכתוב אותה
 בנשית משום נפיה • גם בנמטריאה כושית יפת מראה •
 וכן יפרשו בוש בן ימיני (הכלים ז) • שהוא שאול ושאול
 היה יפה מראה שנאמר בחור נשוב (שמואל א' ג) • (עט)
 ואחרים אמרו כי צפורה היתה שחורה כי היתה מדינת
 זמרינים הם ישמעאלים והם שחורים מכה השמש והכו •
 וחשדו למשה רוע"ה שעל זה נמנע ממנה מהן שאינה יפה
 בעיניו • ואמרו הרק אך במשה • ואצלי אינו גבון זה כי אין
 לא ידעו אהרן ומרים על הכלי הנכבד וד החומר ודברו
 בעבורו על ענין זה : רק היו אומרים בדרך גנות אין לקח
 אשה כושית בלומר כן האומות : ולא נקראה כושית אלא
 בי המדינים שוכנים בארץ כוש : וכוש ומצרים אחים •
 ואמרו הרק אך במשה כי בתוך דבריהם אמרו גם זה וכי
 חשם סרבר למשה לברוא הלא גם בנו דבר • וישמע ה' על
 ג' עו) ולא בעבור לקיחתו הכושית כי הסכה ידועה • גם
 יחכן מאמר הלא גם בנו דבר ולא פירשתי מבעלי • ואחי
 מאשהו • הרק אך מעוט אחר מעוט • והאיש משה עניו •
 ג' עו) ו"א על שמו דברי נגורם ושהק • והלא ככל כמת
 וכמה חלונות ישראל ולא הארו הבתוב בענו • ועכשיו
 הזכיר ככה שהוא עניו מאד : וכנראה לי שבתוך עניויותו
 לא גלה להם במה שהשיג כי אלו היו מכירים מעלתו
 בתבליה השגרתו לא היו אומרים גם בנו דבר • לכן העיר
 בו והאיש משה ענו מאד • או שהשיג במה שלא השיג
 אדם לפניו ולא לאדרי • ואע"פ כה היה שפל מכל אדם : כי
 היה לו להתנאות שהתרפק בשכל האלהי שהוא לובש גאות •
 וענו תואר הוי"ו מקום למ"ד הפועל • ונגלה הוי"ו בענוותן
 ררבני (הכלים יח) וחברו וענותך (שמואל ב' כב) בהעלמת
 הוי"ו במבטא • פהאום בעבור אהרן ומרים כי אלו מבינים
 עצמם להחנכאות • (עט) ומשה היה ראוי בכל עת :
 ואל"ף פהאום חתח יו"ד פהו : (עט) כי לא היה במחשבתם
 לקראם

שטוח אלא שחוט מלמד סירד לישראל דבר טעון בחיפוש
 (עט) כי הם ככה הפעולה • כי בפעולה והמות הכופלים
 גניהם משרש אחד ומטינו לכן בזכיר הפעולה יקרא הכתוב
 לפעמים להזכיר הפועל בשביל היווה ידוע וכיה נר"ך לנח
 ויקרא כקורא • וכן קברו בקבורים • (עב) כמו והכתוב
 אסתר וכו' דרך הכתוב להקדים הזכר על הנקבה בעבור
 היווה נכבד אבל בחלו הקדים הנקבה שהיא היתה המהחלת בענין
 (עג) דברי הימים ידועים והמה הבל • כוח ספר א' אגל ב"ה
 וכן כתוב כפור אר"ך משה בן ח"י שנים היה בנרחו ממנרים
 ויבוא אל קיקום נ"ך כוש ויכי יועץ למלך השש שנים • ויכי
 מקץ ע"י שנים מה קיקום מלך כוש וימליכו עם כוש החתיו את
 משה ויהנו לו לאשה את הכושית הנבירה את קיקום ומשה
 בן כו' שנה במלכו על בני כוש וימרים אהרן מלך על כוש
 מ"י שנה ובכל משך ארבעים שנה שמלך לא קרב אל הנבירה
 הכושית ולא ידעה כי זכר את השבועה שהשיג אברהם
 לאליעזר לא הקח אשה לבני מנשה כענין • וכשה מ"י למלכו
 החרעמה המלכך לפני השרים על משה על שלא קרב אליה ולא
 עבד את אהני כוש ואמרה ככה מונחה בני ימלוך עליכם
 ממלך עבד מלך מנרים ויטעמו אליה וימליכו את מונחה בנה
 שהיה בן קיקום ואת משה שלחו בכבוד גדול ובמחנות ויבא
 משם ויבא אל מדין ובן סו' שנה היה בנאחו • מן כוש ובנאו
 למדין אל רעואל ספר לו ה"ך ברם ממנרים ואת אשר
 מלך על בני כוש ואת אשר לקחו מידו כמלכה ויגרסו
 וכשמיט רעואל את דבריו אמר בלבו אשימו בבית ככלא
 והחרטה בזה לבני כוש כי כוססם היה וימנהו אל בית הספר
 ויכי כלוא שם עשר שנים וצפורה בה רעואל חמלה עליו
 וכלכלתהו לחם ומים : ויהי מקץ עשר שנים ותאמר צפורה
 אל אביה לאמור האיש הצברי אשר כלאת זה עשר
 שנים בבית הספר אין דורש אליו אם הוא חי או מת וצחה אם
 טוב בעיניך נשלת וצראה ואביה לא ידע כי יכלכלתהו • וישי
 רעואל בדבר בהו וישלח אל הצבור לראות מה בעשה בו
 ויראו ויבנהו ויטעו את צבדי כלאו ויחלל לחם • וירד משה
 אל גנת רעואל אשר אחרי הבית להחפלה שם ויבט בצדו וכנה
 מטה ספיר מונב ארלה נטוע בתוך הגנה ויקרב אל המטה וכנה
 חקוק בו שם ה' אלוקים נבואה כהוב מאורש על המטה ויקרא
 בו ויהלכהו כהלוב עץ יער ויכי למטה בכאו • הוא המטה
 הנברא בצרחת בין השמשות ובהגרגר האדם מגן עדין
 לקח את המטה בידו • והגיש המטה לנח • וממנו לורשו
 האזרחו כל שם עד שהגיע לאברהם אבינו ע"ה ויחנהו

ליתקן לירוסה עם שאר נכסיו ויעקב בנרחו לפדן לקח בו בידו וצדדו מנרים נחנה ליוסף ששם אחד על אחיו • ואחרי מות
 יוסף הגיע המטה אל רעואל המדיני שהיה הוא אז אחד מזרי מנרים וצדדו לקחה בידו וטעמו בתוך גנחו
 ויבחנו כל צבורי הקוט לחלו בבקש לקחת את צפורה בהו ולא יכולו עד • שבה משה אשר לו המשפט ויקחנה וצדדו
 רעואל כן נתן צפורה בהו למשה והוא אז בן עו' שנה בצלחו מבית הספר ובקחהו את צפורה והלך צפורה בן ויקרא משה
 את שמו נרסום ואחר ג' שנים ילדה את הבן קשני שהיה אליעזר וכו' ע"כ בקגור • מן דברי הימים (עד) וי"א כי
 צפורה עממה היתה וכו' כך פירשו צ"ה בספרי ובספרי זוטא (עב) ואחרים אמרו וכו' זה אב"ש (עו) ולא בעבור לקיחתו הכושית
 כי הסכה ידועה ר"ל שגם מה שדברו לשון הרע בעבור שלקח משה כושית נעשו • חוטאים והיה מן הדין שהבוא החשובה מן
 השי"ת להם בהוכחות מוכר גם בשביל זה הקטף שהטילו פנם במעלת משה אודות קחתו אשה כושית כי הסכה ידועה שלא
 מנד הנצורה תלוי לקח משה צפורה אלא הואיל וצורה היה והגיע פרקו להוליד • והיה סובר שיורש להתעבב בחולה
 לארץ מנרים ימים רבים מיראתו מהרב פרעה עד שיגיע לוקמה ולא יעלה בידו לקחת מבנות ישראל וישאר בלא
 ולד ע"כ לקחה • א"כ ראוי היה למרים ואהרן שיוכיחם השי"ת גם בעבור שהשדו את משה על אודות הכושית • אבל כיון
 שבחך דבריהם הוכיפו על חטאתם חטא גדול יתר מאלו מן הראשון בהפחיתם מדרגת נביאיהו לכן כניח קצת
 יחנך הדבר הקל והשיב להם על החמור ומ"ש הרב גם יחנך וכו' ר"ל לפי החז
 הקצורשים יחנך שיהיה אמרם הרק אך במשה וכו' יקשר לציל ויהיה דבורם כלו כענין אחד • והוא שהשדו בעבור
 ספירם מאשחו ואמרו שאם בשביל נבואה עשה זה הנה המשכב אינו אכור לנביאים שלא הוכרו על כך • ולכ"ז
 הפירוש מאמר הלא גם בנו דבר • לא אמרו בשביל להפחית נבואת משה ולהפחיתם למדרגתם אלא הביאו ראיה כי משה
 ספירם משה מן האשה לא עשה זה לקדושת השם (עו) י"א על שמעו דברי נגורם וכו' כך דרשו צ"ה בספרי והר"ק עינין
 לזה צ"מ והלא ככל וכו' א"כ לא חזרו בהאר ענו • בעגור שחק • מלהשיב אלף בשביל שגא ההפאר ביהרון השגתו (עט)
 ומשה ראוי בכל עת • ר"ל שהמיד לא היה מסלק כונתו ומתעבות עיונו מן הדבקות ולכן הקשיף האלהי היה נקשר בו בלי
 הספק • ואיך יתכן לחזור מלה פחאום גם אל משה ומשמע המלה הזאת מענין פתי שהרענו בלי ידיעה • אבל זה יקשר
 בלחן ומרים שגם במדרגת שאר הנביאים זולת משה שהיו נריכים ככנה וזמון • לקבלת השבט הנבואתי וגם בכל זאת
 לא ככל עת שרצו הגיע להם הנבואה • אבל בו בעת כיון שלא היו מרים ואהרן עוסקים בהכבודות וזמון לא עלה בלעמם
 יקראם השם (עט) כי לא היה במחשבתם וכו' לכן בשבילם נאמר פחאום כי לא מהיוחס ראויים בעת ההיא לקבל הנבואה

לקראם היום. (פ) וי"א אל"ף החה עי"ן נרצ' פיע ואין צורך: ורצה רש"י להיות משה שם שלא ינחול השם להם רק על ידיו כשיההגנו אליו: גם יראה נגאח השם לכבודו: צא שלשתכם כהנחנה לבוא אל אהל משה לכן כשטר הענן והנה כרים מצורעת: ובעבור נגע הערך להיותם חוק מהאהל הזכיר ויצאו שניהם. וירד. (פא) המעם בו כבוד ה': ויקרא אחרן ומרים להשיבם על דבר אמרם הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר: יזכיר שבוזו שלא בפניו. אם יהיה נביאכם, נביא מכם. אני ה' במראה אליו אתודע. (פב) הנה שם ההתודעות על הכראה. והדבור בחלום. והבן זה. וגזרת ידע רב פעלים. גם השבעה בנינים ויצאו ממנו מלבד ואת הנערים יודעתי (הגזולת ח' כח). אם לא יהיה הודעתי. והנה הכתוב פירש לנו מדרגות הנבואה שהן שתיים ימלבד מדרגה מר"ע (פג) וכבר דמיתי בזולת זה: ואע"פ שרמז לנו הכתוב בעלות הנבואה: הן בעלות אינן לכל נביא שזה בשוה. הנה שמאל ע"ה אע"פ שהיה הדבור אליו בחלום היה כבואר: ואם לא ידע הקורא בו: ויש במפורש ויאמר אלי מלאך אלהים בחלום (ראשיה לף). (פד) וזה איננו כמו חלום הראשון: ויש על פי חלום: ולפי הקון הר"ם על פי חזון: כמעלה יהודה כדנ"ל כמאמר ואראה את ה' (ישעיהו) וכן כתיבו (מלכים ח' כב): ובאליהי וחנה ה" עובר (כס יט). (פה) ובחזרון וי"ו מן בחלום אדבר בו הבין עוד במפורש. הנה באברהם שהיה במראה אחרי הגיעו בנה שהגיע בכוף המחזה נהבאר שהיה גורמה: כי במראה לא יושג כי אם משלים ע"כ אמר אתודע: ואמרו שהי בעלות הנבואה כי יש חלום נבואה כבלי שהוא ער רק יען. אבל במראה הנבואה אי אפשר שלא יהיה כוף הכראה ררובה. (פו) כמו שהבאר: כי ישוב הער ישן הפך לאיש אחר. (פז) ואין כספר למדרגות הנבואה כי באלו המדרגות הנזכרות בכתוב עולים ויורדים כל הנביאים מלבד מרוע"ה איש איש נכבד כפי השגותיו והשגותיו להגיע וכפי מה שהגן לו השי"ת: כמו החכמים שזה ערוף מחברו. ואין סוף למדרגות. אך כלם בכראה ולא במראית העין. (פח) רק במראה השכל וזהו יסוד אתודע. כי כבר נראה המלאך בקצת הנביאים בחור ובקצתם זקן ובקצתם בעל כנפים וצורת אדם ובקצתם צורת אדם וקצותיו משתנים: ופעמים רגלי ופעמים רוכב כסוס אדום וכיוצא בם: היכשר כל אלה היוחס על פי פשוטם. והנבואה עצמה ע"י משל ב"ש המראה (נ"א הסבה): והנה ישעיה הולך ערים ויחף. ישעיה

ולא בהכרח צאה להם הנבואה אלא מהנחה ה" בשביל כבוד משה בל' להוכיחם וליכרם (פ) וי"ז ה' חחה טי"ן פחה פחה וכו' זה המפרש הוא הרמב"ן ולא הודק לו הרב כי אט"פ שפחה ופחה קרובים בענין אבל אינם מדרג אחד בחלוקה אלהיות נגזר אחד כי מלה פחה איך לו מובן יותר מא' כתי' המסירות בלח כונה אבל מלה כהאוס יען שהוא מגזרת נתי מן שרש פחה כנה זה השרש חלוקה בענין כי יומר לכחוי ולהטיח הלכ. ויאמר לכוטה וכסיל. ויבוא לענין החכמה ופח אלהים ויאמר לדבר שלא במכון (פא) הטעם פי כבוד ה'. כי ענין ירדה כפאן הוא ירדה מקום ע"ד האמה לכן צריך לפרשו בחזרון המצטרף והטעם טרד כבוד השם השוכן בחוף המטכן בקדש הקדשים וצא עם סלוק הענין משם אל אהל משה שהוא ג"כ נקרא אהל מועד ושמה צאו משה חזרון ומרים. ומאמר ויאלו שניהם הטעם צו שזוהי הטי"ה להם לנחה חונה מהאל משה בשביל שפחה מרים מיד להצטרף. לכן דבר להם והוכיחם אחר נאחס לחון. מצורף טיזכיר שבוזו של משה שלא בפניו (פב) כנה שם החולשות על המראה והדבור בחלום והבן זה. כרונן אט"פ טיזכיר הדב למטה מזה כי מדרגות הנבואה קן כהים האחת מקומו או חמור מראה. והטעם חלום. אמנם לא בכל מקום הן שתי מדרגות חלוקות אלא כל נבואה מחוזה סוכה יתכף לחלום ולא יתכן מחוזה בלח' יתכן נכבד בכופו לחלום. והלום של מחוזה בכוונת במעמד אחד מדרגה המחזה עדופה ציור שאת מן מדרגה החלום לכן יתכן אל המחזה לכוון ההודעות שלשון ידיעה יורה להשכלה ועיון בהנהגה סודות אלהיות ע"י ההגדרות השכל העיוני ומח המטפיש וכיוצו בלשון הפעל לרמוז שהמראה טיראה הנביא איננו כפי מעמדו אלא כאלו מראה דבר שאינו כחוק הפעל ועין שהדמיון לא יוכל להשיג הדברים האלהיים המושכלים כאשר הם אלא כדמות עשבי מושגי' לכן הנביא משיג הדברים ההם בחיקות ומשלים וחלופי הצורות כפי צורך ההערה לידעת הפעולות המגיעות מהם: והדבור בחלום הוא הנהגה העמידות והנכונות מדות טובות בהחזק כח הדמיון של הנביא ע"י השפע טיקבל בעת הנבואה מן הכח השכלי. כנה זה החלום הוא בכוף המחזה ובמעמד אחד עם המחזה הוא מדרגה למטה מן המחזה ע"כ אמר הרב וכן זה (פג) וכבר רמזתי בזולת זה. בפרשה לך לך בראש פסוק ברית הצחרים צחר הרב גם שם שמדרגות הנבואה זולת נבואה משה רוע"ה הן שתיים. ולא הודק להכמינו ז"ל ששמו שם מדרגות. פר"ח ממ"ך. פה אל פה. רוח הקדש. ח"ים. מחוזה. מלאך. כבוד. (פד) וזה איננו כמו חלום הראשון. ר"ל חלום נבואה יקבץ בענין המקלות איננו חלום נבואה שמואל שזכר לעיל אלא חלום נבואה שמואל מעולה ונכבד מחלום יעקב. אט"פ שטי החלומות בחר' בענין השגה העמידות והן למטה מן מדרגת המחזה כנ"ל. אבל יחרון מעלת חלום שמואל רמוז ממנה טיחס הדבור אל השם המיוחד כדכתיב שם ויבוא ה' ויהלצ וגו' ויקרא ה' ויאמר ה' אל שמואל וכו'.

ובחלום יעקב יחס הדבור אל המלאך ואמנם יש חלומות נבואה שהם יותר משולים מן הנזכרים. וזה כשיבואו בהשגות סודות אלהיות כנבואה ישעיה שהשיג קשר המניחות וכוזר שם רחוק השם וכן במיכיה ובאליהו ז"ל וכל זה ה"ה להיות במראית העין חלילה אט"פ שאלמר שהם כי סוף הכחוב צמה שבאר במקום אחר ונמנו יתכן הקס לכל כמו שרמזו הרב בפ"ל לך לך (פה) ובחזרון וי"ו מן בחלום אדבר בו הבין עוד במפורש. ר"ל שבאה מלה בחלום בלי וי"ו החבור הבין הסוד כי זה. המאמר נקשר לעיל למאמר במראה אליו אתודע שסוף המראה נכסף לחלום כנ"ל. וכבר נחבאר זה בכחוב באברהם אט"ה בצרית הצחרים שהחלת נבואתו הית במחזה ובסוף נהפך לחלום כנ"ל. ומ"ש ואמרי שהי מעלות וכו' הרזון והנה יש למקשה להקשות ולומר אחר שהחלום הוא הויה באחרית המחזה ובמעמד אחד ח"כ ח"ך יהיה החלום מדרגה נבואית בפני עגמה. והחזן הוא כי יש חלום נבואה מבלי שהוא ער וכו' כנה זה הוא הכפרס בין מחזה ובין החלום. כי המחזה הוא שהבדל הנביא בכוונתו ער ויבין לבו לידעת קשר המניחות עד עלות שכלו בדבקות ענומה ויתחזק השפע האלהי עליו עד שלא יעגרו כח לעמוד בהרגשת הגופיות ויתבטלו ואח"כ במשך העלצוי ירדה ויהפך לשינה וחלום כלעיל. אבל עוד יש מדרגת נבואה שחיה בעת השינה הטבעית והיה כל בחלום לכן נמנית מפני זה מדרגת החלום מדרגה שניה בפני עגמה. (פו) כמו שהבאר. ר"ל בכחוב כדכתיב ומרדמה נפלה על אברם וגו' (פז) ואין מספר למדרגות הנבואה. ר"ל כימה שבמנו המדרגות שחיס הן מראה וחלום הם שנים כוגים עליונים אשר החייהם יוכלו כל הנביאים זולת משה רוע"ה. אבל יש מדרגות במראה וגם בחלום הפרס בכחות יותר כפי יחרון ההשגה ומעוטה יהיה מראה ערוף ממראה וחלום ערוף מחלום עד ח"ן מספר (פח) רק במראה השכל וזהו יסוד אתודע. ר"ל ולעורר זה הסוד לא אמר במראה אליו אראה אלא אמר אתודע שגון ידיעה הוא רמוז להשגת השכל ולא במראית העין. ולקחנו זה יסוד ובנין אב שכל נבואה איננה כהקין ולא ברית העין. וזהו יסוד הנבואה שיושפע השפע האלהי על החלק השכלי העיוני של הנביא בידעת סוד המניחות גלוי כולל אמתי לכן אמר בו לשון ידיעה. אבל דעת העמיד בחלום הוא פעל השכל המעשי. לכן אמר בו לשון דבור. והר"ח שהיננו רח"ת העין למת. שהגזרות הנראות לנביאים ח"ן לכלם על תכונה אהת אלה הם חלוקי כגזרות כמו שאומר הרב וכוזר. כי כבר נראה

(ישעיה כ') ויחזקאל שכתב על ב' צדדיו הימים הידועים :
 (יחזקאל ד) והעביר הער על זקנו (סס ה) וירמיה ראה
 סר נפוח (ירמיה ח) והושע לקח אשה זנונים :
 (הושע א) מי פתי יודה כל אלה וכיוצא באלה על פי
 הפשט : (פט) לכך המחזיקים הרברים על משעם כי
 הנביאים ראו המלאכים עין בעין וכל הרברים הנזכרים
 בחזרה לא ידעו דרך ה' ולא הבינו מאכד במראה אליו
 אחרו (ז) ושום לכך בחלום הדיוט והאבלנה הפרות
 (בראשית מא) וחבין מקל וחומר (נא) ולא השים
 בלבך מאמר האמר כי כל מעלות הנביאים היו למשה
 כמחשבתם שהן שש מדרגות כמו שידעה כי זה המאמר
 פחיתות לרבן הנביאים כי המאמר כשמש לא נאמר לו שהוא
 מאיר כמו כוכב או כמו ירח או למשה מהם כי מצד
 המקבל הבוא הפחיתות לא מצד האור : שניצוץ השמש
 בלו אחר והמקבל תוספת האור כבר כרו מונעי האור
 ממנו ולפיכך כרו כל המונעים מאת כרו"עה ולכך
 בגנה התורה המאירה על ידיו שלא קרמה כמותה ולא
 היתה בלעדית ואלו אמרו אין לו צורך באותן המעלות
 היה נכון כי לאבן עבד ה' : וכנהו עבדו כי הוא נאמן
 בית בכל עת ביוא אל הקדש פנימה (נז) וי"ט שהבין
 כציאות העולם העליון והשפל וכן והבית ימלא עשן :
 (ישעיה ו) גם השמים נקראו היכל אל היכל קדש
 (ההלים קלח) פה אל פה הפך בחלום ארבר בו כי משה
 שומע הקול מבלי סבה כלומר בלי אמצעי : והוא יקין :
 (נג) ומראה הפך אני ה' במראה אליו אחרו : לכך
 פירש ולא בחירות כי ראה בעין לכו המשכן בדמורה
 ובן לארץ ישראל (נד) וי"א ולא בחירות מקום שנים
 והטעם ולא במראה ומראה חסר ב"ה כמו ימי עניה
 (איכה א) והמונה ה' יביט (נה) עין בעין בענין ובעדתי
 לך שם (סמות כה) שעומד אצל הכרובים אשר נקרא שם
 שם ה' צבאות יושב הכרובים (שמואל ב) (נו) והגבון
 היות הבטת שכל ורעיון בענין אשבעה בהקין המונח
 (מחלים יז) כי משה רע"ה שב כלו שכל בפועל ובעבוד
 הדיבור אחרו לשאר הנביאים נאמר למשה והמונה ה'
 יביט שאינו משגי הענינים ע"י אמצעי (נז) וי"ט והמונה
 והבינה המ"ם החת ב"ה יביט כמו לא הביט אין ביעקב
 (במדבר כג) ואין צורך ומדוע לא יתאם להבין הלא
 גם בנו דבר ויחר אף ה' במ למרים ולא הדין וילך מוסב
 אל השם ויפן אהרן אל מרים כי היתה כוונתו (נח)
 אל החזון והנה מרים היתה מצדעת כי לפיכך נאמר ותדבר
 (נט) וחלילה שאירע לאהרן כאומה כי אם היה כפי שחשבו
 החכמים (נ"א קצת אנשים) היה כהוב והנה גם מרים
 כצורתה וכבר רמזתי זה בפרשת דבר אל אהרן (ויקרא כא)
 ומלה ויחר נמצא גם למשה והכתוב כם שגם אהרן כגזוה
 אשר נואלנו נפעל וכן נואלו שרי צוען (ישעיה יט) :
 והם הפיכים מן אלת כמו ריכי (איכה ג) ויריכי
 (הלים לה) אל נא אחי במת בי בשר המצורע שבו חמכה
 אינו מרגיש במת (ק) כמו נפל אשת כשיוצא מרחם אמו
 חתיכות חתיכות (קא) ואין צורך לתקן סופרים חצי
 בשרה וכן אכנו ואמר ויאבל חצי בשרו (קב)
 י"א

נראה המלאך בקצת כנביאים בחזר כמו בראה לניאל סימן
 ח" והכה טומד לנגדי כמראה גבר ומ"ש ובקצתם זקן דכתיב
 בדניאל סימן ז" חזה היות עד די כרכון רמז ופהיק יומין יהיב
 לבושים כהג חזיר ושער ראשיה כעמר נקא וכו' ומ"ש
 ובקצתם בעל כנפים ונורה אדם כגון בראה יחזקאל ארבע
 קווה דכתיב וזכ מראיין דמות אדם להכה - וח"כ אמר
 וארבע כנפים לאחיה להם (סס א') ומ"ש ובקצתם נורת
 אדם וקנוריו מכהנים הוא בראה יחזקאל אדם חלוק דכתיב
 ועל דמות הכסף דמות כעראה אדם עליו מלמעלה
 ונראה בעין השמל כמראה אש ביה לה כביצ מראה מחניו
 ולמעלה וממראה מחניו ולמטה ראייה כמראה אש וגנה
 לו כביצ ומ"ש ופעמים רגלי כגון הכה צ ביעקב ויחזקאל ח"ש
 עמו וביהושע וירא והכה ח"ש טומד לנגדו וחרצו שלופה בילו
 וכו' (סימן ה') ומ"ש ופעמים רוכב בסוס אלוס דכתיב
 ראייה הלילה והכה ח"ש רוכב על סוס אלוס (זכריה א')
 וכיוצא צס בראה גם בנורה נשים דכתיב והנה כבר שפרת
 ואת אשה אחת יושבת במוך האופה ועוד כתיב ואת עיני
 ואת אהבה שמים נשים יונאות וכו' (סס ה') (פט) לכך
 המחזיקים הדברים על משמט הם המון הדברים אשר אין
 להם חלק במוסל וקראם הרב בראה כרשה וירא קוראים
 והולכים לחומס סכרנון בלי ידיעה (צ) ושם
 לכך בחלום הדיוט וכו' : שפחלוס הדיוט הגדול הדברים
 הכרחין לבעל החלום אינן במניחות חוץ לנפש אלה הם
 משלים וקילות ורמזים למש שישג ויון ומסס וא"כ הבין מזה
 מאמר בחלום אדבר בו הכוכב כנבואה כי אחר שאמר בחלום
 חוץ אשר ישיה זה הדבור כששגור אלה הוא חקוי הכלמה
 ע"י חוק פעלות הכח המדמה (נא) ולא השים בלבך מאמר
 האומר וכו' אלו הם קדמוניו ז"ל וכבר נזכר זה לעיל ובס
 בס' לך לך (צב) וי"ט שהבין מניחות בענין והשפל
 לפי ש"ה הקודם מאמר בכל ביתו נאמן הוא כביה הוא
 קדש הקדשים שגם הכבוד וסיה משה נכנס סס בכל עת
 שזרעה כעבד נאמן מרזו פני הנלך שאיז נרין רשיה
 ולפי הפירוש האחרון הוא רמז חל המניחות כלה המכונה בסס
 בית וכן כנבואת ישעיה ע"ה והבית ימלא עשן הרמז בו
 שהעולם כלו כחמלא ממהה הדין כהיה מהותם על ישראל
 בעבור שקלקלו מעשיהם ויכול זבית כה שמות נרדפי והשמים
 נקראו היכל ומלת שמים כולל הנולא והגלגלי כן הבית ירמזו
 לכלל המניחות שהבין מר"עם ידיעה חתית מה שלא השיג
 אדם זינהו (נג) ומראה הפך אני ה' במראה וכו' כי
 לשון מראה בקמ"ץ הנאמר בשאר הנביאים הוא קרוב מענין
 במראה כנבואה כזה רמז למש שמחנכאים ע"י חמניות
 הדמיון במשלים וקילות : אבל לשון מראה כסגול יורה
 לראיה ממש ור"ל השגת הדבר בעין ככלר בלי חמניות הדמיון
 (נד) וי"א ולא בחירות וכו' ר"ל שמלה ולא מוסבת גם
 לעיל למאמר ומראה ולע"ה הפירוש מראה כסגול ומראה בקמ"ץ
 הם ענין ח' והוא הפך פה אל פה (נה) עין בעין בענין
 ונודע לך שם וכו' זה הפירוש כפי הפירוש הראשון שאמר הרב
 גבי בכל ביתו נאמן הוא : שהבית רמז למקום העברה שגם
 הכבוד ושם נכנס ומביט כפי השכינה בני מקדש העשן מה שלא
 היה כח בזולתו להביט כדכתיב ביהרון צבואו סס אחת ככה
 וככה עין הקטורת אחת כקטורת וכו' (נו) והבין כיוח הצטת השכל
 וכו' זה כפי הפי' השני שפירש הרב גבי בכל ביתו נאמן הוא
 שהבית רמז על הכנה המניחות בכללו (נז) וי"ט והמונה והבונה וכו'
 לשי"ח כהמנוח כי חמונה והאר יורה לעין חכונה האברים והרב אומר ואין צורך כי זה נאמר בדרך השאלה בענין
 השבחה בהקין חמונה (נח) כי היתה כוונתו אל החזון לכן לא ראה מקודם לכן אח היות מרים מנודעת עד שהפכה
 מחשבתו מן החזון (נט) וחלילה שאירע לאהרן מאומה כפי דעת קצת החכמים שגם אהרן אחזקה רעדיהן אמר בעל כעשר
 וי"א שגם הוא נכטרע וראיתם מדכתיב ויחר אף ה' כס : וכבר רמז הרב ב"ש אמור גבי דבר אל אהרן לאמר איש מודעת
 לדורותיה אשר יהיה בו מוס וכו' ושם אמר כמראה כי אהרן כלו מעמדים והוליה זה הדין ממאמר מודעת לדורותיה מדלח
 אמר אהרן ורעך נראה שלא חירע באהרן כוס מוס מימיו (ק) כמו נפל אשה וכו' ר"ל אל נא הנה כלותו המה הנופל
 מרחם אמו טעדין בכוונתו ברחם ימות ויטול חתיכות חתיכות וקצת בשרו יפסד ויטעטס (קא) ואין צורך לתקן סופרים : כבר הבאתי
 לעיל כוז הפ' בספ' ואל אראה ברעתי הים מלין חקון סופרים שמכרום בעלי המסורת ונדרש זה בספרי שהיה ראוי לומר
 אשר בנאחה מרחם אמו ויאכל חצי בשרו : כעין שנאמר כי חסיו בשרו הוא והרב אומר שהוא כעין כשמשו וגם אב"ג
 לא הודע לחקון סופרים (קב) וי"א על שנוצרו שלכהם וכו' ר"ל לפי דעת זה המפרש משה ע"ה דמה אח שלחהם אהרן
 ומרים

י"א על שנוצרו שלשהם בבטן אחד נהרמו לנפל שיצא מן שליתו ונאכל חצי בשרו. מרים מצורעת ודם בריאים. אל נא (קג) י"א חסר אליף והנכון עתה נוגעה ועתה רפא וכנהו אל בני בידו היכולת למחין ולרפוא והשם משיבו ואלו אביה ירוק ירק בפניה הלא הבלם שבעת ימים ק"ז לשכינה ראיה שהשב י"ד ימים: אבל בפניך הסגר שבעת ימים בנופה לא שהיא מטמאה כי כתוב כלו הפך לבן מהור הוא (ויקרא יג) וירוק שם הרוש והי"וד יסוד כמו וירקה בפניו (דברים כה) (קד) ואינו כמו וירוק הוב בטהור (סס טו). עד האכף (ק) כמו ויאבף משה אל המחנה: (במדבר יא) והברוב רפא להסיר הלובן גם יתכן. היות הדברים במשמעם הסגר ואכיפה (ק) כמו ואספהו מצרעתו (מלכים ב) : ואחר האכף מרים גסעו העם מחצרות ויתנו כדבר פארן (קז) והוא רחמה והוא קדש ברנע. לא מדבר קדש שהוא כדבר צין. ב'ה'ל'א'י'

אודך עליו חסדך במלאוהך. חפצי והשלכתי בהעלותך. אלי שמע שיחי בשועי לך. לעזור ביים אהל בתוב שלח לך.

קדש ברנע וכו' ואח"כ אמר וחקרבון אלי כלכם והאמרו נשלח אנשים. כדי מדבר פארן ורהמה הוא אחד והוא בקדש ברנע. ונגזר הרב לר' כהל ואב"ע כמו שיביא דעתם בפרשת סקת בפירוש פסוק ויבואו בני זבאל כל הצדה מדבר צין כמו שחלה קם הם ירנה ססס.

איון יצור ברום בהעלותך
בחות ערתך נאום שלח לך

ואריום ומשק עמקם במדרגה גוף אחד ועין סיוט שלכתם יוצרו בזבון אחד ורנה לומר שהפסד כבר מרים יחשב כאלו גפסד בשר חלק מלכתם שהם כלם באיש אחד (קג) י"א חסר אליף ר"ל שהיה ראוי לזאת אל אחד רפא וכו' לשון בקבה יי אהרב כבר אמר שכל נא הוא לשון עתה סוף ממנו נא (פי' וירא) (קד) וליתו כמו וכו' ירוק הוב וכו' שיה ע"מ יפעול וברשו דקק: ואבל ואכיה ירוק הוא מקור מבנין הקל וברשו ירוק: והם אחודי ענין וחלוקי עקר (קה) כמו וילכף משה וכו' ר"ל בבכאן ל' אכיפה אל המחנה אחר הכנעה של נויכח נאמר גן לא שיהיה כענין אכיפה הנאמר בנעמן ואסכמו מנרעתו שורה לענין רפואה כי הנרעה שנהפך כלו לבן הוא סיומן שורה ואינה נריכה הסגר מחוץ למחנה ולא הכנעה אחר סור הנרעה. כי נרעת כו' אינה מטמאה (קו) כמו ואספהו מנרעתו זה הפירוש ספק הקודם. א"ע"פ שהנגע לבן ובהורח נגעים אינו מטמא אבל ככלן כך גור הסס ו"ת שהסגר והמבודד בדיו המנורעים עד שבעה ימים ואחר האכף והרפא מנרעתו בכוף ז' ימים ולא כבקשת משה שחיה הרפואה לשבעה (קז) והוא רחמה סכן נאמר בפרשת עסעי ויסעו מחנרו' ויתנו ברהמה חמור מה שאמר במדבר פארן בזה המקום למדנו. שרהמה ומדבר פארן הם אחד: ובפרשת דברים אומר ונבוא עד קדש ברנע וכו' ואח"כ אמר וחקרבון אלי כלכם והאמרו נשלח אנשים. כדי מדבר פארן ורהמה הוא אחד והוא בקדש ברנע. ונגזר הרב לר' כהל ואב"ע כמו שיביא דעתם בפרשת סקת בפירוש פסוק ויבואו בני זבאל כל הצדה מדבר צין כמו שחלה קם הם ירנה ססס.

שלח לאוהך ולאמרתך
קניה דבר אמת בסוד שבילך

שלח לך

(א) כאשר באו ישראל בקדש ברנע שהוא מדבר פארן אז נאמר להם עלה רש. (דברים ח) אל הירא ואל הדת (שם) קדבו אצל הנביא ואמרו בשלחה אנשים בדרך כל חבאים להלחם בארץ לא להם. וכן עשה יהושע. וכתוב וישלח כשת לרגל את יעור. (במדבר כד) כי זה מדרג כל כובשי ארצות. (ב) ואלו עשו ככה כהן פתוך שלא האמינו בכאמר עלה רש לא היה כתוב וייכב בעיני הדבר. (ג) דברים ח) כי כן אמר ואת הערים אשר נבוא איהן (כס). בענין הראגו נא את כבוא העיר (סוכנים ח) (ד) ולא דבר נכונה האומר שאמר הקב"ה חיהם שאני גורן להם מקום לטעות בדברי המרגלים. כי כבר אמר להם שהארץ טובה שנאמר אעלה אהכם מעני מצרים (שמות ג) א"כ כפי דעתו איך אמר משה וייכב בעיני הרב ועוד אחר שנאמר לו שהארץ טובה מקום לכן. אך צוה אותם משה וראיהם את הארץ רק כי שלוח המרגלים עצה נכונה היתה בהחלה (ד) כמו ערמונו. והשם י"ה ידע מה שיהיה צוה שישלח איש אחר איש אחר לשבט מהחשובים שבהם כדי שלא ימציאו עלילות דברים כנזכר על פי ה'. אנשים חוקים כמדוע ובגבורה כמו החזק והיו לאנשים (ט"ז ד) ויהורו נבו רותי אני בלבי (קכנה ב) לשון הפוש וחקירה. כל נשיא שיהיו חשובים שכל אחר ואחד מהם ראוי להיותו נשיא וראש בשבט. ולא ספר הכתוב כפי מעלת השבטים או בדרך הדגלים דק כל א"ו וא"כ כפי מעלתו נכרה. או טעם כל נשיא שיהיו הנשיאים כמונים לשלוח המרגלים השלוחים כל אחד משבטו. אלה שמות הוכיף לומר כדי להזכיר ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ונקרא ג"כ ישוע. שכתוב מימי ישוע בן נון (נחמיה ח) עלו זה בנגב לשון ביאה כמו (ה) וענו בתהוה ויאבדו. (חייב ו). בנגב (ו) כמו שהוא מפורש בואלה מסעי והיה לכם פאת נגב. ועליהם את ההר כנזכר הנה לי את ההר הזה (יבוע יד). ויתן את חבתו לכלב בן יפנה (סס) וראיהם את הארץ אז בריאה היא באוניה או מטמאת ושויה. ואת העם אם חזק הוא ומעט יש לחוש ברבר שהוא חזק. ואם רפה וחלש הוא ויהיה עם רב עוד יש לחוש מהוך רבוי. ומה הערים אם בבריות ורלהים הם עם חלש ונאספים אל ערי המבצר. ואם במחנים יושבים ועריהם מרוצות אין להם תרדה ופחד כי ישא אליהם גוי חרב. וכה הארץ השמנה היא בפירותיה. או ריה היא הפך השמנה שאמר אם אין. כמו וישלח רוון בנפשים (תהלים קז) או השמנה לעשות תבואה כי יש ארץ עושה תבואה ואינה יושק פירות. והתחזקתם ולקחתם נפרי הארץ. שאין דרך המרגלים לילך לקחת פירות דק כנהגם שיחננו. והם חזק

(א) כאשר באו ישראל בקדש ברנע וכו'. הרטן א"ע"פ שלא גזר בכאן שאלו ישראל מהם רשות לשלוח המרגלים אלא נאמר סתם וידבר ה' וכו' שלח לך אנשים וכו' עכ"ל למדנו מדכתיב במשנה חורה אחר אחר הש"ת להם עלה רש וכו' וחקרבון אלי כלכם והאמרו נשלחם אנשים וגו' כי בלי שלח ישראל לא נרעה הסס לשלוח מרגלים א"ע"פ ששלוח המרגלים שיהיה ענה נכונה וכן הוא המנהג בכל כובשי ארצות. והכנעה שבלי שלח ישראל לא ה' שה הש"ת בשלוח המרגלים הוא כי ידע הש"ת מה שיארע ע"י המרגלים בהנחיתם דבת הארץ ויגרמו לישראל עיני וכליה. ע"כ לא העיר בשלוח המרגלים עד שישלחו בזה ישראל בעתם כדי שבכוף לא ימנאו חוניה להחריטם על הסס (ב) ואלו עשו ככה מהוך שלא האמינו. מנגד לרש"י סכן הכיח מדברי אגדה (ג) ולא דבר נכונה החומר וכו' גם זה החומר הוא רש"י (ד) כמו שרמזנו בריש הפרשה לעיל. (ה) כמו יעלו בהר ויאבדו. זה הפסוק נאמר באיוב על מימי הנחלים ואין מדרך המים לעלות ממקום נמוך אל הגבוה אלא הכסף לפיכך הוא לשון ביאה. וכן בזה מאמר עלו זה בנגב לא יתכן לפרשו עלייה ממש שברו נאמר אח"כ קניית לשון עלייה ועליהם את ההר. וישן טעם מהם להם ללכת לנגב ארץ ישראל שהוא פאת דרום והכולך מן נפון לדרום יקרא בכחוב יורד ולא עולה. כמ"ס הרב ב"י וישב ב"פ וישל ויבול והודה על גזווי אטו. וכן ואמר הרב ב"פ קרא גבי פ"פ כי העליהנו וכו' וכנה זה נחבאר בפרשת וישב. לכן פירש הרב בכאן מלת עלו לשון ביאה. ומלם ועליהם הוא עליה ממש מן העמק אל ההר שהוא סכרון (ו) כמו שהוא מפורש באלה מסעי וכו' במנום חלוק הארץ על פי הגורל אמר וכויה לכס פאת נגב ממדבר צין. הרי מדבר צין הוא דרומה של ארץ ישראל והמרגלים הלכו מקדש ברנע למדבר צין ומסס בהלכנו לתור דכתיב ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צין עד רחוב

האין והיו לאנשים להביא כפרותיה שגביר שפנות הארץ ,
 ושגמ האחרון שאין זכן פירות : והימים ימי בכורי ענבים .
 כי לא הבשילו כל הגפנים . . . ויעלו ויתורו את הארץ
 מדבר צין שהיא במזרחית דרומית של ארץ ישראל . ער
 דחוב לבוא חמת : שתוא מערב . מלמד שחפרו וחפשו את
 הארץ לארבה ולרחבה כי לא הרו אותה כפאה אחת : יובא
 עד חברון (ז) כמו יובא אלי אנשים מוקני ישראל .
 (יחוקאל יג) והאות וגם ילידי הענק ראינו שם . (ח)
 לא בא כלב לברו , ושם אחיזן על אודות הענין שנשאלחו
 המרגלים , החוק הוא הנה הם עם חזק . ועל שאמר המעט
 הוא מצאוהו עם רב . כי חברון נבנתה : קודם מן צוען
 מצרים שהיא מושב המלכים ו' שנים . וכל עיר שקדמת
 בהכרח רבו יושביה : (ט) וי' ארמו במאמר השמנה היא
 כי חברון שהיא קדמונית הנה היא עושה פירות חשובים
 כאשר הניד באשכול . כ"ש הארץ החרשה : צוען מצרים
 מדינה מסוכה למצרים . כי היו בצוען שריו (יטעיכו לו) :
 אשר שם במצרים אותותיו ומופתיו בשרה צוען (הכלים עם)
 עד נחל אשכול : שנקרא מאחר כן : זמורה הוא סעיף .
 כמו וזמורהם שחרו . (נחוסג) ואשכול אחר . זמורה
 שבו אשכול אחד כי יאמר אשכול על המין וזה מענה למאמר
 וזה החוקים ולקחתם כפרי העץ : וישאוהו במוט בשנים : בבוט
 צשא בשנים אנשים והרמונים והתאנים במוט אחר . למקום
 ההוא קרא חקירא : מקץ (יוד) וי' א תחלה . והנכון
 בסוף מ' יום , ותחלה שלוח המרגלים ביום ל' לחדש סיון
 בצני בני ישראל נסעו בעשרים יום באייר ואהו יום הוא
 למנין ג' ימים שנאמר וארון ברית ה' נוכע לפניוהם דרך
 שלשה ימים . (במדבר יוד) ויום תגיתם היו מתאוננים וסחר
 החלו לאכול בשר שנאמר ואל העם האמר התקדשו למחר
 (טס יח) ול' יום לאבילת בשר , וי' למרים . ובט' באב
 שבו המרגלים . ובעשרה לחדש אב בכו בכיית חנם , (יח)
 סימן בזה חכמה כלילה . (איכס ח) וילכו ויבואו אל משה
 לא הלכו אל אהליהם אלא סיר באו אל כ' הנביאים :
 וזה כל העדה : שלא אמרו דבריהם עד שנתקבצו כלם .
 כי עתידים הם להוציא דבת הארץ וצריכים להעור , ויראים
 כבנין הפעיל : את פרי הארץ עשינו שליחותנו : ויספרו לו
 למטה . שהוא העקר והכל בכללו . באנו אל הארץ
 אשר שלחתנו וגם זבת חלב : מת ארץ מצרים כאן היא
 לפניו : אפס כי עז . טעמו רק . כמו אפס אלהים :
 (יטעיכו מת) : כי עז העם תשיבה אל החוק הוא : ואלו
 היו יושבים במחנות לא היינו יכולים בהם אף כי עריהם
 בצורות וגבוהות : וגם ילידי הענק מלבד המון העם שהוא עז
 וחזק : ראינו שם אנשים מופלגים בקומת מהילים רואים זה
 העם אשר שלחתם אותנו לראות : ועוד שעמלק בדרוש שהוא
 קדם ונלחם בנו ברפידים שיצא מארצו להלחם עתה אנחנו
 עוברים בארצו על אחת כמה וכמה : והנעני במדת ובמערב
 שנאמר ויהי גבול הנעני מצידון . (ראשית יוד) . ועל יד

רחוב לבוא חמת וכו' (ז) כמו ויבואו אלי הנשים שבה לבון
 יסיד על רבים ויהי ראווי ויבואו בכוח מוכב לכל קמרגלים
 ולא לאחד מהם . וכרחה שכלו כלם אל חדרון כוח מה
 שאמרו כלם וגם ילידי פענק ראינו שם . ולא נאמר ראינו
 (ח) ולא בא כלב לבדו . מנגד לב"ה סך אמרו באסכת
 סוטה פ' אלו נאמרין אמר רב מלמד ספירט כלב מענה מרגלים
 כלך ונשחטט על קברי אבות ואמר להם . אבותי בקשו
 עלי רחמים שהנלל מענה מרגלים . כמוכא ברש"י (ט) וי"ח
 רמו במאמר השמנה היא וכו' . זה הנפרש הוא הרמב"ן
 ולפי זה ספירוש ספור חברון הוא כנגד מאמר השמנה היא
 וכו' להניד חשיבות הארץ שהיא שמנה ודקנה בפירותיה (יד)
 מקץ י"ח החלס . כך אמר אב"ע ו"ל ויתכן לקיות ראש
 הארבעים , ר"ל בהחלה יום הארבעים ולא בחלומן . כי
 כן היא דעת ב"ה במסכת עדיות פרק ו' שבכ"ט בסיון שלח
 משה את המרגלים ככה יום ח' מסיון . וכלשים המון דהמנן דהאי
 שהא עבדו עברוהו ומשנה . באב כרי הרבעים יום והס בלו
 בהחלם הלילה ומקנת כיום חשוב ככלו וכו' בבית חנס והסס
 קבצ להם בבית זו לדורות כשאמר להם כמספר הימים אשר
 הרהם את הארץ ארבעים יום יום לשנה וגו' ואס כינו
 מפרשים שכלו בסוף הארבעים והבנים היה בליל עשירי זה
 היה כנגד מאמרס ו"ל שקבצ להם בבית לדורות שהרבן בבית
 בראשונה ובבנים היא כששנה באב . ואמרו הם כשחרב הבית
 בראשונה ובבנים מונחי צביעות ומנחי שבה היה : ומשנה
 באב היו שמגלגלין זכות . ליום זגאי והונה ליום סיב . וכרב
 לא כודה להם . ואומר בי בסוף הארבעים שבו המרגלים
 ובעשרה באב שבו בבית חנס . ומרבן בבית הראשון בעדות
 ככחוב בעשרה באב (יח) סימן בזה חכמה כלילה . ר"ל
 הנאמר בליכס הוא הלילה ששבו המרגלים וזהו ליל שמורים
 שמור וקבוצ לפורענות ישראל . וכן דרשו ו"ל אמר הקב"ה
 אהם בכיחם בבית על חנס אזי אקבצ להם . בבית לדורות ומן
 אותה שנה כנורה גזרה על בית המקדש ליחרב ושיגלו ישראל
 לבין אומות העולם (יב) בראה בעיני רבים כמו ויבל לחמורים
 ר"ל שרוב המדקדקים שמו שרש ויהם מן פעלי כשכל שרשו הסס
 וכוא ע"מ יצטול אי"ת מן הקל ויהי ראווי לבוא מיו"ו כהפיק
 כה"ח בקמן חטוף כמשפט נחי עיין וכשלים אלה שנתבנה כה"ח
 ובזה נפתח . וכעד הסו ר"ל וראיתם מעגל הסו שבה
 בדגש שלדגש הוא טווי מן הקל וביס ראווי לבוא כה"ח בקמן
 חטוף ע"מ רנו המיס אלה שנתבנה כה"ח . כגס דגס הסו
 יורה להיותו מן כששלים (יג) ויש מדקדקים וכו' גס דעת
 הרד"ק כן הוא שרשן כסה וכרב כודס לו . כי אלו כוס כסס
 היה יו"ד סאי"תן בקמן ואחר שבה כפ"תס הוא ע"מ ויטל מן
 עלס . והכונו כזין כשציל ולא קל אצ"פ ששמיס יבואו ע"מ
 אחד הוא כשכיל כיומו יונא . ומלה כסו הוא נוח מכמן פעל
 כדגוש ע"מ כלו מעשיכס . (יד) וילוו . מהשמיס ר"ל מנחי
 העיין

העם כי זה אמרו בפני הכל . אבל בסתר כלומר באהליהם דברו
 דברים אחרים כמו שזכר ויוציאו דבת הארץ כי היא ארץ אוכלת יושביה . ויהם כלב כלומר השתק כמו הם כי לא
 להזכיר (עמוס) אל משה כי מרוע"ה בשמעו דברי המרגלים כי עז העם והערים בצורות ועמלק יושב בארץ הנגב וכל
 הספור הנזכר אמר להם לא תערצון ולא תיראוהו מהם . (דברים ח) והם היו אומרים אנה אנחנו עולים . (טס) : כמו
 שזכור במשנה תורה כל האמרים שתחלהם כדי להגיד להם פעלם . ויהם כלב דברי העם בדברי משה : ויאמר עלה
 געלה והם אמרו לא נוכל : ומלה ויהם (יב) נראה בעיני רבים כמו ויבל לחמורים (טופטיס יט) . והעד הסו (נחמיה ח)
 שהוא ברגש . (יג) ויש מדקדקים שהוא מפעלי הה"א מכנין הנוסף והו הנכון כי הי"וד בפתח : ובעבור שילינו כל הערה
 הוציאו דבת הארץ כי בתחלה לפני משה ואהרן אמרו שיבה הארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו וגם זבת חלב ודבש היא , רק שהעם
 חזק : וכן אמרו העם לנפול בחרב נשינו ושפינו יהיו לבו לא פענו מה שלא נאמר לפני משה ארץ אוכלת יושביה היא . כי יכול
 נפול לה . יכול שם התופש : דבת מפעלי הכפל דבר שאינו : ומוציא דבת הוא כסול (מעלי יוד) . והרבה ארץ אוכלת
 יושביה : ולא דבר יהושע שלא יחשרותו שהוא עוזר לרבו : ואכלת יושביה לא האדחים כי כבר אמרו וכל העם אשר ראינו בתוכח
 אנשי מדות : והארץ אשר היא דעה ומיטיה רעים והארץ משכלת לא הגדל אנשי מדות גדולי קומה ומימהם ארוכים מכל ימי
 האדם : אבל אנשיה ריו בשר ועומי פנים חסרי גבירה שפלי קומה גדלי טחול לא אנשי מרה וגבורים : והנה הוציאו דבת כי
 הארץ חזקת האויר בכרת הטבע ומיטיה נכדים . וכן פירוטה לא יוכלו לסבול אותם בני האדם הבינוניים אלה אנשי מדות .
 ולזה שאר בני האדם מיטה אותם . ושם ראינו . שבו להפחיד לבות בני האדם בחזקת הענקים לקרוא אורב נפילים כלומר
 פיתם שהיו ברור נח הצדיק המה הנכורים אשר מעלם אנשי השם : ותשא . את קולם פעול לפלה והשא : וילוו : (יד)
 בהשניים נפעל בשקל יכוננו דרכי : (הכלים קיט) לשון תרעומת . הלא טוב לנו שוב מצרימה : טוב עם דחיפש : כמו

ש"ץ. וכן קורא להם אב"ט צנס כניסה (טו) כלומר
 נחם : כמו בללו נחיה בגוים : זה כפסוק אמרו ימיהו
 בקיעה על מיתה יאשיכו כמלך . ומשל בכה אל כלל בעבור
 שהמתלונן תזה הכל מזהמר ונגול מככהה רמת עליו כמו
 שבכת המושל וגבורתו נוללים כעס אשר צו שבו . ומדוע
 בר כחם פי כנס גדל כח המלאך המושל עליהם (יז)
 ולהיות לכל גוי מלאך וכו' הנה כחצו מסיד לזה כמו שראה
 דיאלל כנפוחה . וזה מוכר שר מלכות פרס דר מלכות יון :
 מיכאל שרס : וכוה הדין לכל ההומה : ולכן אמרו ו"ל אין
 הקב"ה כרע מזונה עד שיפיע מאלהים דכתיב יפקוד
 ב' על נצח המרוס במרוס ועל מלכי האדמה על האדמה .
 (יח) כנס על ג' הקסם וההחבולה . ר"ל שהכילו הם ירדו
 להכחיה כל הנכסם ולומר בעצמו של ג' הקסם וההחבולה כנה
 לא יוכלו להבטיח כלם כי הם יסחקו בקנה הנסים אשר נכרו
 לשעשע ולא ההמדו מה יאמרו בנסים המהמידים אשר כריוכו
 צומן ובנסים שנסו ברוב עם ולעיני כל העולם באפילו
 באומות לא יוכלו להכחיס : (יח) כמו חני הגבר ראה שרי
 וכו' שזל לטון כשרה במקום המדבר בעדו וכו' ריך לומר
 דקויה טי : וכן בזה ה"ל נראה חכה ה' : ונראה חני .
 חצל כי אמלל חני . לב כותל . הס האר וחס הם כהון :
 (יט) הו נראה רמו לכבוד וכו' ר"ל לכן בא בלכון כשרה
 צמלת נראה טונה על הכבוד באלו אמר נראה כבודך וכו'
 בהסרון המנטרף . ומאמר חכה ה' הוא צדור הכבוד . שאלר
 היה כחוב נראה כבודך היה מספיק בלי מאמר חכה ה' .
 עכשו שחסר המנטרף כדרך לבאר (ך) ו"ל ואמרו בגוים
 וכו' לפירוש הראשון ברנן שיאמרו חמה העולם שלא יוכל
 ססם לנצח לאלהי כענן . ולפי זה הפירוש יאמרו ב' סממים
 אחד לאחד ש"ץ וכה ססם לנצח אוהנו ל"א מלפים כמו
 שיכול לנצח את מגרים שהיא חומה חכה ויהו הווקף לעגמם
 (כא) ואין יכלת מלשון בה יכיל . כי יכלת שרבו יכל . ויכיל
 שרבו כול . ומנגד למדרש רבא שאמר חין לטון יכלת אלף
 מוונת כמה דהיתא חלף בור חטים מכלה לביתו . ולפי הדרש
 מכלת ענינו מדה . מלשון יכיל (כב) הדניבאל'ף דל'ת כי כך
 ברוב וכו' ר"ל כ' כי שחא חקר שלמדכו ססם מדוחיו הספלל
 חכה סניגי אח ישראל בעגמו בלי חמנעוה מלאך והארו סס
 צנס אדני טענינו מנהיג . וכן עכשו מבקש ואומר כסם בהסכמת
 להכניג את ישראל בלי חמנעוה מלך לפי שסם קטן ערף
 הוא חס יחטא הסלח לחטאתו אבל על המלאך כתיב כי לא
 יסא לפשעס : כן גם עתה הסלח לחטאתם . זמש שאמר
 הו שלא הזכיר אל וכו' ר"ל הו יהיה כעטס כהז בעגמו למה שלא
 הזכיר כין חאר אל שהוא יורה לענין צבירה ויכלת ולפי
 מדה זו היה הש"י יכול לכלוהם על פי הדן לכן הזכיר מדה
 חרף חפים על פי הכונה בצקתו שיחריך חפו להם ולא יכלס
 חרנע (כג) כמו ולא רחיתו עד כנה . ר"ל שמלת כנה
 צכאן רמו אל הזמן ולא למקום כאלו אמר עד היום כזה .
 (כד) ורבים אמרו כי וואלס מוכב על זנקה וכו' זו דעת
 רש"י שהכבוטה יהיה למה שלא ינקס להם כסם לגמרי אלף
 יחריך חפו שלא ימיהם כחיה חחד אלף במסך מ' טנה מעט
 מעט . וזכו לא יחלל שמו ולא יאמרו בגוים מבלתי יכלת ה'
 זכו' כיון שיביח את צניהם אל הארץ . אבל כרמ"בן פירש
 שוו הכבוטה ע"ד הכבוטה לנשה בסליחה . ר"ל שימלא כבוד
 ה' את כל הארץ בזרעם ולא צנס (כה) חיתו כמו ח' ה'
 שכני עד הבקר . כי שבוטת צטו אל רוח היה שבוטת בטוח
 והיא שבוטת שלמה שנסבע לה בקיום ססם שלא יחקר לגמור
 בדבר צבקר . אבל בזה המקום שבוטת ססם במאמר ח' חני
 הוא שבוטת חלה וכן בהאמר חקר זה ח' חני נלוס ה' חס לא
 באכר

לא אונל רום : (ח'כח) גרנה ראש לא יהי חראס
 עלנו כפוף בכמשלה אחרים וע"כ השיבוט אד בה' אל
 המרדו . ויפול כשה וארון ברצונם . ויהושע בן נון גם
 הוא לא הרמפק בשמעו את הלונתם וזכרהם הקטים
 ודשיבו שנידם ההדים כי אין הארץ כבוטת האויר אבל היא
 צוכה כאר כאר לכל בני העולם . ואם עם הארץ הוק
 לדכני הם נאכל אורם כאוכל לדם כי כר צלם (טו)
 בלוכר כחם כמו בצלו נחיה בגוים (ח'כח) כי המלאך
 שהיה כמונה עליהם לשמרם ולהגן בעדם טו טחם כי
 נהמלאה כאתם ושלם עונם . ורמוז כי ה' אהנו כי הוא
 אלהי ראלהים ואדוני ראדונים (דבריי יוד) ובידו
 להשפיל ולגדל ולחוק . (יו) ולהיות לכל גוי מלאך בשערת
 עיבם החוכר בירוש . ושר כלכות יון בא . ושר מלכות פרס
 עומד לגנדי (הנאל יוד) או טעכו חשך עליהם היום . לרגום
 אותם ליהושע ובלב וכבוד ה' נראה טיר . באהל מועד הוא
 המשכן ינאצוני לשון גרוף בכל האוחות כה שעשה במצרים
 ובמדבר . ואלו הסתפקו בקצתם אינטיכולים לומר בכל
 האוחות (יז) שהם על צד הקסם והתחבולה ואין אינם
 מאמינים כמה שאני אימר להם עלה רש . ושמעו מצרים
 זה שאנרח אכנו ברבר . ואורישנו . כי העלית . אשר
 העלית . כמו הלא הגיר לנו כה אלה כי אתה עושת
 (יחוקאל כד) ואכרו אל יושב בלובר . ואמרו המצריים
 אל יושבי ארץ כנען ששמעו טענד ורגו וחלו (דבריי כ)
 חורך וכפרש כה שמעו . עין בעין נראה אתה . ה' כשנגלית
 להם בהר סיני וכראה כבוד ה' באש אובלת . (טמוח כד)
 וענדך שאם היה ברעהך שאם יחטאו להמית אותם כאיש
 אחד על כה ענדך כורה להם הדרך כי בהננסם במדבר
 אם לא היה הענן הכל היו כלים והיוכים במדבר כי לא
 ידעו לצאת מכנו . וזכר הענן וכל צדכם בכללו . ואמרו
 הגוים . לא יאמרו הגוים שען ישראל גרם זה אבל יאמרו
 צבלתי יכלת ה' שאין ירו הקיפה . כאלהי כנען כמו שגבדה
 ירו באלהי מצרים . ובא נראה אתה ה' (יח) כמו אני הגבר
 דאה עני . (ח'כח) ונאשאר אני . (יחוקאל ט) . אבל
 כי אומלל אני (סהליס ו) הוא הואר כמו לב הותל הטה
 (יכתיב מד יט) או נראה רמו לבבר . אתה ה' ביאורו
 ואמר עובר עליהם : שאינו נעהק טחם . (כ) ו"ל
 ואברו הגוים אחד לאחר שאינו יכול השם להכניסם
 בארץ שיש בה לא" מלכים . כי מצרים שהוציאם ססם
 עם ארד . הוא (כא) ואין יכלת מלשון : בת יכיל .
 (מלכים ח ז) וישחמם במדבר . כי ישראל נמשלים בצאן
 ע"כ אמר ובניכם יהיו רועים במדבר . או הפך הלוג צבקר
 ושחוט צאן . (יכתיב כב) כח ארני (ככ) באלף
 דל"ה . כי בן כחוב . ילך גא אדני בקרבנו (טמוח יד)
 או שלא הזכיר אל כי טוב אך אפים כגבור (משלי יו)
 והבינהו יגדל גא כהך כי הובל להשיב אפך בעת כעצך
 כה שלא יוכל כך זולתך . כאשר דברת לאמר עאזת
 אך אפים . ולא הזכיר רחום כי לא היה ראוי להם
 רחמים . ולא חנון כי הרין נטשך עליהם . ע"כ לא
 הזכיר רק אריכות אף שלא ימיתם כאיש אחד . ולא הזכיר
 אבת כי על פי כדה זו יהיו חייבים טיר . ולא הזכיר חטאת
 כי מזידים היו . ולא זכר גוצר חסר לאלפים כי בובות
 האבות לא התפלל כי ישראל עתה הם כמורדיס בהבטחת
 האבות . טלח נא שלא הכה אותם ברבר . בגודל הסדך
 כי כבר הם טכעיסים לך כיום . צאתם מצרים ועד עתה
 וכאשר כחלת להם טאז בן עתה השא לעונם . (כג)
 כמו ולא דאיתו עד הגה (רחמיט יו') סלחתי כדברך
 שלא אמיהם כאיש אחד . כדברך חסר יו"ר הרבוי . ואין
 טעם סלחתי להסיר העונש לגמרי כמעט כל לשון סליחה
 רק להאריך אפו . לכך סמוך אתיו זואלם ח' חני (כד)
 ורבים אמרו כי וואלם מוסב על זנקה לא ינקדו (טמוח לג) והטעם שנסבע השם כי אינו מנקה להם אני אפרע מהם
 ובכודי יהיה במקומו שלא יאמרו הגוים מבלתי יכלת ה' . אכיא את הבנים אל הארץ אשר נשבעתי לאבות
 הג' ואבותיהם לא יבואו שמה . נמצא פוקד עון אבות על בנים שהבנים יהיו נעים במדבר וישאו זנות אבותיהם
 ח' חני (כה) אינו כמו ח' ח' שכבי ער חבקר (רוח ג) רן כמו ח' חני נאם . ה' אם לא כאשר דברתם . שאלר
 חסרו

דברי הכתוב מפי כבוד השנינה וכן בה יעשה ה' ליהונן ובה יוסף (מחולל כ) שהוא לבני ארבע ידברו השביעה וימלא כבוד ה' (כו) ויא' שישליכם בנאות על אדם נהנה ראש ואז יודהו כל מלכו ארץ כבוד וישא ידו להם להפיל איהם בכדור (מחולל כו) והראשון נכון שימלא כבודו את כל הארץ בדעם ולא בהם מפני כי כל האנשים הרואים את כבודי כמו שאמר משה כי עין בעין נראה אתה ה' ונכו אותו זה עשר פעמים שהוא סך השבון כלומר פעמים רבות (כו) ויש המונים אותם ו' א' חרל ממנו ועבדה את מצרים (סמות יד) כי מאמר ירא ה' עליכם וישפוט (סס ה) דברי יחידים שוטרי בני ישראל והב' המבלו אין קברים במצרים (סמות יד) הג' בה גשויה (סס ו) חרל מי יהן מותנו ביר ה' (סס) וברפידים על המים ב' הא' וירב העם עם משה והב' וילן העם על משה (סס) ולכך נקרא המקום בשני שכוח מכה וכריבה (סמות יז) והו' מעשה העגל (סס לג) והח' בתבערה (מלכר יז) והט' בקברות ההאיה (סס) והי"ד דבר המגלים (כח) וי"א שנים במן הא' שהוהירו והב' שיצאו ללקוח ואין זה נכון שזה מעשה יחיד וכל מנאצי מהבנים ועברי בלב נהנו עברו מפני שחוק העם בטענתו האמת רוח אחרת כנגד רוח המרגלים אשר בא שמה (כט) ויא רמו לחברון שגא' וחנו לבלב את חברון (ספטים א) והנכון שהסגילו הכתוב כי הוא לבנו יירש בארץ ורעו וירושנה כי לא הזכיר הכתוב ליהושע בנים והעמלקי דבר השם גם זה למשה לומר לישראל כי יאמרו געלה ונלחכנו (דברים א) והבנעני אמר בנעני כי כל אמורי בנעני ויצא האמורי היושב בהר ההוא לקריאתם (סס) ואם לא נזכר שם העמלקי שהאמורי מעולה ממנו והוא היושב בעמק לארבע לישראל מחו פנו וסעו לכם המכרבו שוכו לאחור בדרך שבאכם אל משה ואל אהרן כי אהרן וזרעו אינכתתו השביעה כי לא היה משבט לוי מרגל (ל) ויא בעבור כי כשהואהרן נפלו על פניהם עד מתי לאגשי הערה הרעה אשר הזה מלינים אמור אליהם משה העקר ואהרן בבלו אם לא כאשר דברתם באוני או במדבר הזה לו סתנו בן אעשה מוסב באם לא כאשר דברתם והמעשם אם לא בן יפרשו הפסוק אם כאשר דברתם בן לא אעשה לכם ובמיהו אם לא כאשר דמיתו בן היהו (יעקים יד) יפלו בכן עשרים להוציא הליים אשר נשאתי את ידי (לג) כמו וירם ימינו ושמאלו (דניאל יב) כמנהג בני האדם ונחמד המורנו ונודע מחברו כי אשא אל שמים ידי (דברים לג) כי אם כלב שהוא בעני לכך הקדישו מן יהושע ופגרוכם אהם (לג) כמו עליו בשמים ירעם (מחולל א ב) יהיו רועים (לד) כמו רועות על ידה (חובב ב) או כמנהג הדועה שאינו נח כבודו כאהל רועי (יעקים לח) יום לשנה (לה) ושנה ראשונה שעשו את העגל עליה לבנין כמובן וביום מקרי ופקדתו עליהם חטאתם (סמות לד) הנוארי לשון מניעה הן הנואזת עלי ימצא (חובב לג) הנועדים עליו (לז) כמו הנוערים על ה' בערת קרח (מלכר כו) ושם ימותו באותו השעור שאמרתו יום לשנה יום לשנה ימותו כלם (כו) וי' אשם ימיתו בעולם הבא ואין צורך את כל העדה עם כל העדה וימותו האנשים שלמה בהם כגפה מרם היותה על הנועדים מוציא דבת הארץ ענשם בזה גדול באמרם ארץ אוכלת יושביה היא וכהוב ביהושע וכל מתניהם עינם עם רב כחול אשר עש"ה (יוסע יא) וידבר משה כאשר דבר את הרברים האלה מיד גונפו המרגלים ויהאבלו העם כי האמינו לכל אשר נאמר להם וישכימו

כאשר דברתם ומפני כבוד הכתוב נחכרה האלה וכללו את האם יראו את הארץ לא אהיה חי וקום יכן בפסוק בשני אם לא הענה כאשר דברתם לא אהיה חי כפי יכול האלה חקר בכבוד דבור מביא חסרון כהקר ית' וכן בכל מקום הכבועה כמיוסכת לסי' בדרך כבועה חלה ביה כבועה חכרה מכני כבוד ג' חבל הכבועה של חלה כנהגה בשני חדם לפעמים הובו שלמה כגון חנה שאול חרור האיש אשר יטעם לחם וכגון כבועה חלק של נחמיה שאמר ככה יעברו האלהים את כל האיש וכו' (נחמיה ב) ולפעמים גם לבני חדם יקרו הכבועה כגון שיאמר מה יבטח אלהים וכה יוסף ולא יפרש אם טובה או רעה ויחיה טרע מן הענין (כו) ויא' שפליכס בגלות וכו' הדעת של בעני במדרש שקבע להם צלוח לדורות בליה כוס וגור עליהם הגלות כדכתיב בחזקים בספור זה הענין ויח' ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל ורעם בגוים ולוהותם בחרות (כו) ויש המונים איהם והאמרים סגן עשר כהויות דוקא דברי צ"ה במסכת ערכין וזה המנין הראשון שהביא ברב רחשן קהל ממנו וכעבד את מנרים וכו' הוא דעה רבנו יעקב בעל העשר (כח) וי"א שנים במן וכו' זה המנין הוא של צ"ה (כט) וי"א רמו לחברון כך כהב רש"י וי"א חס לפי דעת צ"ה באמרו שלכל לבנו בח לחברון מדכתיב ויפאו עד חברון בלשון יהוד כמפורש לעיל (ל) וי"א כי משא ואחר כך נפלו על פניהם ר"ל לכן באה הכבועה לשניהם (לא) וי"א לשון המנייה כך פירש הרמב"ן ומלא חס חצוה להמנייה כמו חס כח חב ים כמו ור"ל האם לא חשבה לכן כאשר דברתם באוני חבל לצי המירוס הראשון הוא מאמר הכהני לשבועת חי חני כמבואר לעיל (לג) כמו וירם ימינו ושמאלו וכו' כדכתיב חרתי וישבצו בתי העולם הרי מ"ש בכלן אשר נשאתי את ידי הוא גם כן ענין כבועה חלה סקור לומר סוף אל כהמים ונודע מחברו הכתוב בפרכת באוני כי אשא אל שמים ידי והכל בדרך בני חדם כי כפי דעת המון האלהים בשמים ע"כ בשבועתם נוספים ידיהם אל השמים לרמוז שם כשבעים בשם היוכב סס (לג) כמו עליו בשמים ירעם ר"ל כח מאמר וצורקים חסם כנוי אחר כנוי וכן מריבו עליו לפי חזק המירוסים שניהם כנוי נכ"ח ומלא עליו מוסב אל מריבו וכן הביא ברב בסירוס זה הפסוק במקומו שני פירושים האחד שהוא כנוי אחר כנוי כמו ברכני גם אני והשני חס כמו בנות נעדה עליו כור ר"ל ששני עליו מוסב אל המירוסים שהם רבים והוא ראוי לומר עליהם בשמים (לד) כמו רועות על ידיון ר"ל ענין רעים ויען שהמגיל את ישראל לנחן אמר בדרך מנייה ללדנדס והליכתם במדבר בלשון רעים ולפי הכני שאמר חס כמנהג החסידים ר"ל חס דמה חזקם לרועים ומפניהם את כנאן חסידים כעיד ונודע במדבר כמו רועי חזן שבושים מחוקים לחקוד לחרוש מקום מרעה לנאנס ואין להם דירה קבע (לס) וכנה ראשונה שעשו את העגל וכו' גם היא עלהם למנין ארבעים שנה ויא' שקדמה לבלות המרגלים לפי שמעשו הם העגל כהני חביבים ולא נסלת להם לגמרי חלה חלק בחמרו וביום פקדי (לו) כמו הנועדים על ה' בעדת קרח שם לח נועדו על השם חלה על יחוסם וכלב דכתיב ויאמרנו כל העם לרגות אותם צאננים וכן בעדת קרח נועדו על משה ועל אהרן וכן כתוב אשר לנו על משא ועל אהרן כהנאם על ה' שהחוקק על יראי חסם כחוקק על כשכניה ד"ה שלשון קבלה חר ועד ואחריון על ירה לשוח פנס ולמחלקת ויאם מלא חס הוא לשבח כגון ונועדו חליך כשחיתים (לז) וי"א חס ימותו בעולם הבא כך דרשו בשם הקבלה כססדרין סרק חלק חנו רבנן דוד במדבר חין לן חלק לעולם הבא שאמר במדבר כוס יהמו בעולם כוס וסם ימותו לעולם הבא וכן הוא חומר אשר נשבעתי באשתי יבואון אל

כי נחמו ממעשיהם ואמרו חטאנו ששמענו לדברי המרגלים או המחשבה שאחם חושבים מעתה לא הצלח פי ה' הוא נדדתי ודבר הכתוב על הענין לפי אשר כי אין ה' בקרבכם כי על בן שבתם הואיל ושבתם ויעפילו עלו בראש העופל כמו עופל בה עיון (מסכת ד) או מלשון חנה

אל מנחתו דברי רבי עקיבא (לח) גם ים מהמדקדקים
 שהעבירו היוהו משני הדומין וכו' , הוא הרי"ק שאמר בפרש
 יכח ו"ל ולפי דעתו שהקטן במלה הזאת לשמה מפרש כח עס
 חכמה (לט) ו"א החל לבאר להם תורת הקרבנות וכו'
 כך אמר הרמ"בן פי במדבר לא נחייבו נסכים לבד בתמיד
 שנאמר בו ונסך רביעיה הקין יין לכבש האחד (שמות כט)
 (מ) ואחרו בצלי הקבלה לא נחייבו נסכים וכו' כך אמרו
 בספרי (מח) גם אמרו קצת מן החכמים וכו' , ולפי דעה
 אלו המפרשים תורת מנחות ונסכים האמורה בזה הפרשה לא
 הכלול כל העולות אלא אותן שנאמר בפרשן דמפורש שהן
 עולות וכלמי כדר ונדבק והמקודש, אבל אופן מלה הזכיר הכתוב
 צדק נסך ומנחה כגון עולת יולדת ומלוואים וכו' אין טעמין
 מנחה ונסך (מב) וזוהי המדה נוכח לעו האחד , ר"ל
 זו המדה ענמה שחובה הכתוב למנחה ונסך כל כבש נוכח גם
 לעו , שנאמר לציל או מן הנאץ , ומלה נאץ הוא סוג כולל
 הנכבש והעו ודיכס אחד , ומ"ש או שלמים , או גדבה שלמים
 לה' , ר"ל מ"ש בפסוק ופי העשה בן בקר וכו' לפלא
 נדר או שלמים הוא מקרא חסר וזכיר נסך לומר
 לפלא נדר או גדבה וקנר הכתיב כי כמד למת
 שזכר לציל , (מג) וכן הבט ימין וראה וכו' כי
 קצר להזכיר וראה שחל (מד) חספר כמנחה והסמן וכו' ר"ל
 שגנו כמספרם אשר זה בלשון רבים מוסב אל קמנחה והסמן
 והיין טעמין לכל אחד הקרב מן החי (מה) כמו הקטנים
 עם הגדולים , ר"ל שה"א הקטנים היא ה"א הקריאה למנחיים
 וכמד שאמר אחריו לנכח כמנחיים יוכף ה"ע עליכם , וכן
 דחיה לה"א הקבלה שהיא ה"א הקריאה מה שנאח מלה לכם ,
 (מו) אין האחד עקר שידמה לו האחר , ר"ל שדרך הדמיון
 דבר לדבר הוא שיהיה קדבר האחד עקר לעלמו ומכני קצת דמיון
 דבר אחר לאותו הדבר העקרי יבוא עליו כ"ף דמיון ד"מ
 הנה בעננים יעלה וכסופה מרפבוהו הנכ דמה האויב לטננים
 והמרכבה לקופס ואיננו דמיון אמתו בכל דבר כי אם בטעין
 המכירות נחיה הדבר הנדמה טפל לעקר הכוא והשאל השם עליו
 אבל השני כפ"ן הבאין זה אחר זה איננו כן אלא כל אחד
 בחברו בלי הוספה גרוע זה כזה וזה כזה ואין יתרון לאחד
 על האחר והרעון אחר כגד והגר ככס בדמי הקרבנו וגם בשאר
 המנחה (מז) מלבד אשר כרעס כפסוב , במקום שיאמר דבר
 אל בני ישראל הוא לכוניא הגרים , כגון כנדבת המשק
 ומכין ישראל וקודש כדכרדים וכו' , אבל כשיאמר עדת
 ישראל ככלל גם כגד כדפתיב בפסח כל עדת ישראל יעשו
 אותה (מח) וכבר בארתי במקומו , בפרשת אמור , שנאמר
 כל האזרח לא נאמר בשביל לפטור הגרים מישיבת הסכה אלא
 בשביל עוברי ימים וכלמי דרכים שלא יחייבו עליהם להמנע
 גוררם (מט) כמו ראשית התרם , ר"ל כמלה ראשית בזה
 המקום הוא שם לדבר הקודם זומן מנה אחריו , והרעון
 בקלה הראשונה העשויה מן העסה קודם גאר החלות , וכן
 ראשית התרם ככלל הלקוח בתחלה המלהמה קודם שיכללו
 יבואו לענמם יקדישו לשם , אבל ראשית המנים איננו קדימה
 זומן אלא הרעון בו השמן המעובד (נ) כי כחבאר במקום
 אחר , ר"ל שבכאן אמר כחם חתנו לה' , ולא היינו יודעים
 אם לתת לאש המזבח או לכבן , ובס' יחזקאל (מד) כחבאר
 וראשית ערכותיכם חתנו לכבן , וזו טענה לכ"ס שמפרישין
 חלק מן הכבש גם כפונה לארץ ושורפין (נא) ו"א שהזכר
 ציקרא וכו' הוא במנחה לאו זכוח המקום במנחה עשה , כך
 פירש רבנו יעקב בעל העשר וכרע לא קודם שהיה הפרשה
 שבכאן על מנחה עשה לבד אלא כוללת כל המנחה עשה
 ולא העשה כי כן כתוב וזי חטנו גלת חטנו אח כל המנחה
 (נב) וגם המניעות מנחה בקרואות , ר"ל האזכרות שהן
 מנחה לא העשה גם כה בקרואות מנחה ונכללה במאמר ולא
 חטנו אח כל המנחה (נג) פירשתי , בפירשתי ויקרא אמר
 קרב

הנת עפלה לא יטרה נפשו בו , (הבקות ב) וארון בית
 ה' ומשה לא משו , שלא נאמר כי היה הארון וכמה עם
 המעפילים לעלות , ויכתום מלה זרה בקרקע , והנכון
 הייתה מבעלי הגוף , וכן אני חושב בואכות אורו טחון
 (דברים ט) ויהיה ויכתום מבנין הפעול כשו וידרכו את
 לשונם , (ירמיה ה) שהכוונה וידרכו וכן הוא ויכתום
 , (לח) גם יש מהמדקדקים שהעבירו היוהו בשני הדומין
 כלומר בתת , ההרמת , שם מקום שנקרא כן בעבור שהדרימם ,
 כי הובאו אל ארץ עתידים אהם לבוא בארץ דק על
 פי הגדה שלי (לט) ו"א החל לבאר להם תורת
 הקרבנות שיקריבו נסכים אחרי בואם לארץ , (מ) ואמר
 ב"ה שלא נהתייבו נסכים אלא מביאתם לארץ , ואילך
 אשה לה' הוא עולה או זבח , וחובת דוא השלמים :
 או בגרבה , יצאו שלמי תודה שאף להם נסכים , ואין
 בכל הקרבנות מנחה ונסך רק בעולה ושלמים ולא בעולת
 עוף , (מא) גם אמרו קצת החכמים בכל מקום שמוכר
 עולה ואינו מזכיר נסך ומנחה כגון עולת יולדת ועולת
 המלוואים הם בלי מנחה ונסך , או במועדיכם הם ימי
 הראוין , ולהביא עולה כחן שמביא ליום הכפורים ושלמי
 שביעות , ויין לנסך רביעיה חתין , העשה על העולה .
 כנגד הכהן : לכבש האחד ממה שהשלמים החל כמנהג
 הכתוב (מב) והיא הגדה נוהגת לעו האחר , או שלמים
 או נרבה שלמים לה' , כי בראש הפרשה כבה הזכיר לפלא
 נדר או בגרבה ובמח הכתוב בהגברו (מג) וכן הבט ימין
 וראה שחל (הקלים קמב) , כמספר אשר העשו , כמספר
 החי האלם שהוא קרב , ככה העשו לאחד כמספרם : (מד)
 כמספר המנחה והשמן והיין כבין הצומח , וזכי יגד אתכם
 גר , לדורותיכם , או אשר ברובכם , כלומר או שהוא בתוככם
 דיים , הקהל חקת אחת לכם , לא קרבנות היחידים היו
 בשעור הזכור , אלא גם אם הקהל ידרו נדר או גדבה כזה
 השיעור יהיה : או ה"א הקבלה ה"א הקריאה , (מה) כמו
 הקטנים עם הגדולים (הקלים קמו) , האמור ביה יעקב
 (מיכא ה) : והער בלה לכם , ככם כגד כל כפ"ן הבאין
 זה אחר זה אף על פי שהם כ"פי הרמיון כל אחד כחבירו
 (מו) אין האחד עקר שידרבה לו האחר , הובה אחת : גם
 בשאר המצות , (מז) מלבד אשר פרעם הכהוב , ואין כל
 האזרח בילדאל ישבו בסכות , (ויקרא כג) , לחוציא הגרים
 (מח) וכבר בארתי במקומו , כבואכם אל הארץ : אחר
 בואכם , והיה באכלכם , טרם אכלכם , וכן בשכר
 ובקובץ (דברים ו) טרם שכבד ואחר קובץ , כלחם הארץ
 ארץ סיחון ועוג וארץ כנען , ראשית ערסותיכם , (מט)
 כמו ראשית התרם , (שמואל א עו) : ואינו כמו ראשית
 שמנים ומשוח , (עמוס ו) והמעט ראשית החלות של עשה
 לכך הקישה בטרומת גורן , והגיד כתרומת גורן : כי
 לאחר שחלקו הארץ וידעו וייקצרו הם חייבים בחלה ולא
 בזמן בואם לארץ : כראשית : הוכיף בדי לומר לדודוהיבם
 והראשית הנחן לכהן : (כ) כי נהבאר במקום אחר ,
 וכי חשנו : (לא) ו"א שהזכר בויקרא ד' , ואם כל עדת
 ישראל ישנו , הוא במצות לאו זכוח , המקום במצות עשה
 ואינו נכון : שעל פי דבריהם שאם שגג באחת כסה
 שצוה יהיה חייב קרבן הזכור , וכשיעבור באחת כמצות
 עשה חייב גרם אם הוא במזיד , ומה טעם למלה כל
 המצות , (כב) וגם המניעות מצות נקראות כי עשה ולא
 העשה שניהם חלקי הצווי , והוא כשלא יעשו בכל מה
 שכתוב כי ישכחוהו כאשר נהיה בזמן ירבועם (ד"ס ח"ט א)
 ובימי עזרא (נפמיה ח) : והיה אם סעיני העדה , (כג)
 פירשתי , ועשו : קרבן זה משונה מן הקרבן הזכור כפ'
 ויקרא כי זה קרבן על שגגתם ברוב התורה , או אחר
 בכללה , ושעיר עיזים הוא בן שנה : כי שעיר עיזים ,
 (ויקרא ד) כשו עז בת שנה הנזכרת הנה : ונסלת
 להם אע"פ שהחטא גדול מאד שהיתה שגגה והם הביאו
 להם אע"פ שהחטא גדול מאד שהיתה שגגה והם הביאו
 להם אע"פ שהחטא גדול מאד שהיתה שגגה והם הביאו
 להם אע"פ שהחטא גדול מאד שהיתה שגגה והם הביאו

את קרבנם וכפר להם , אשת לה' , פי העולה , וחטאתם לפני ה' , שעיר החטאת : ונסלת לכל עדה : אמר עוד
 בעבור חטא : ואם נפש אחת יחיד שלקח בשבית , ונסלת לו העון , בחטאת שם הרגוש : והנכון במצות הה"א וכן
 עונה

ענה בה : לעושה בשגנה אפילו יכפר על השיגוג בעכו"מ
 אבל העושה ביד רמה במיזבח הכרת הנפש : את ה'
 הוא כגוף : כמו את מי חרפת וגדפת : (יטעיה לו) .
 וזכרה ואם בעדים בסקילה . כזה : בלב : הפר : כפה
 אובזה בעשה . והפר בלא העשה . והפר כמו הפיר :
 (ההכיס לג) כמו הרע לעם היה (שמות ה) . (נד) וי"א
 שנכתבה פרשה זו הנה כי כרו את דבר ה' ואמרו נתנה
 ראשותיו בני ישראל במדבר הזה ענין המקושש אחר
 פסוק המרגלים שהם הגרימו להתאחד במדבר י"ו זה טעם
 והיו בני ישראל במדבר . והנה המקושש מחלל שבת ביד
 רגה שלא שת לבו גם לזה . וימצאו אותו החולכים אל
 אהל משה : (ובנ"א מועד) : (כה) כדרך מדוע את
 הולכת אליו היום לא הדש ולא שבת (מלכים ז) (נו)
 והמדבר מדבר פארז לא מדבר סין . (נו) כדרך שאמרו
 בה"ק כי שבת שנייה הייתה . מקושש מפעלי הכפל ופעמו
 בלקט : וכן מקוששה עיצם (מלכים ח) : ואל כל יקני
 העדה : שבעים הקנים . ויניחו אותו במוצאי שבת :
 במשמר הידוע שהיה להם מקום כדמות סוחר שבו שומרים
 לבעלי עבדות . כי לא פורש : פועל שלא נוקר שם פועלו
 בשקל מורה יוסף . (ראשית לו) מה יעשה לו באיזה מיתה
 יהרג . (נח) ונכון הוא כי אמר השי"ת למשה נביאו
 אל תהרגו למחלל שבת עד שאבאר באיזה מיתה יהרג :
 (נט) וגדחקו בה"ק כמה שבארו בכל יומה שהם מיתת
 הנק"ס) ואמרו כי מקושש עיצים בשנה ראשונה היה בשבת
 עניה : כאשר צוה ה' . רגום אותו באבנים : ורגום שם
 התופש : וי"ל כאשר צוה ה' יד העדים ההיה בו בראשונה
 (דברים יז) . ועשו להם ציצת : (סא) ו"א כי נכמכה
 פרט ציצת אצל המקושש כי מקושש טען כי שיגוג הייתי .
 והנכון כי הראה הכתוב שאין במיזבחים הקנה . אבל על
 השיגוגים שהזכיר בעבורם כפרה תקן להם מצות ציצת שהיה
 בזכיר להם . וציצת על דעה חכמינו ז"ל הוא הנזכר גדילים
 העשה לך (דברים כב) . וציצת חכמינו ז"ל . (סב) לכך
 טעה המונה אותו כמו שירעת יד' הם בלישנא וחכמינו ז"ל :
 והנה הציצת הם הדומים המונחים בר' פיאות הבגד שאינם
 ארוגים : (סג) כמו ויקחני בציצת ראשי (יחזקאל ח) י
 על כנפי : הם צות הבגד . ובאמרו הכתוב בגדיהם .
 יבואו גם המכנסים לולי שכתוב במקום אחר . על ארבע
 בנפות כסותך אשר תכסה בה . (דברים כב)
 וידענו מזה שהוא הטלית . ונתנו על ציצת הכנף . ולא בבגד
 עצמו . אלא שישימו פתיל תכלה על הציצת . ופתיל הוא ג'
 חוטמים (סד) והעד נפולו אלהים נפתלתו אחר .
 עם אחותי (ראשית ל) . עינים . הנה שלשה . ואם אמר
 וקנין פתילים (שמות לו) נראה שהם חוטמים נקראו על שם
 כופם (סה) וטעמו שהוא כתיב הנגרים . (כו) ואין
 צורך להיותו בשמנה חוטמים ובחמש קשרים כמאמר קצת
 בה"ק כי גם לדעת ביה הלל בג' חוטמים וקשרים שנים .
 (כו) והזכירו כלם שהיה הציצת לבן בין משי ובין צמר .
 (ישח) דק"ב"ק אמרו גדילים העשה לך אפילו צמר ופשתים
 אבל לא תלבש שעטנז (דברים כב) בין צמר ופשתים .
 (סז) וכן לא יאות כי אם אח"כ יבוא במלת התנאי
 להוציא פרט מן הכלל . והיה לבם היא פתיל תכלה שגם
 הוא יהיה לציצת כמו ציצת הכנף שנתהבר עמו שהעקר
 הוא התכלה : (ע) ובה"ק אמרו אין התכלת מעכב את
 הלבוש ואין הלבן מעכב את התכלת לכך אמר והיה
 לציצת לסימן ולראיה : קרוב מלשון מציץ מן החרכים .
 (סח) ונתנו כל ישראל להיות לובשים הטלית בתת
 באפלה בהיותם מהפלים . ויותר נכון היה ראוי שיחממה
 אותו בהיותו בשוק ורואה צרות . (עא) כי בתכלת מי
 שהוא

הרצ עם ב' פירושים . האחד מהטעמו כאלו העלמו עין .
 והשני או שהלבוש נעלם ממנהגי העדה ושנו כל העדה (נד)
 וי"א שנכתבה פרשה זו כנה וכו' דורשי סמיכות נחנו טעם
 למה נכתבו אלו הפרשיות דין הקנה הסוגין וקוים כרת
 למדקף ועושה עברה צמוד ללמד לנו שאלו היו דוד המרגלים
 שוגגין היו נמחלין אבל הם מוידים היו לכן נהתיבו כל הענין
 הללו . והמקושש לא שת לבו לכל זה וקלל השבת צמוד .
 (נה) כמו מלוצ את הולכת וכו' קן אלו המוצאים את
 המקושש היו חולכים . שבת לאכל מהם לשמור דברי חורה .
 (נו) והמדבר מדבר פארז לא מדבר סין . מנגד לב"ה
 שאמרו שו שבת כתיב הינה וכרשה זו מוקדמת לדעתם והיה
 ראוי להכתוב בפ' שלח חלל פ"ה המן שבאו ישראל אל מדבר כין
 צננה ראשונה קודם מתן חורה צט"ו לחדש חייך וסם חלל
 המן נטעור מנוח שבת וצננה טע"ה לאחר הווי אירע דבר
 המקושש (נו) כדרך שהמרו צ"ה כמובא ברש"י צגטון של
 ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה וצננה בא
 זה וחללה (נח) ונכון הוא כי אמר השי"ת למשה וכו' .
 כי כבר היה ידוע דין המחלל שבת ממ"ש מחלליה מוח יומת
 וא"כ מה טעם לומר כי לא פורש . וזהו נדון גם המקושש כשאר
 חייבי מיתות צ"ל אשר נאמד בהם מוח יומת בהם . ע"כ מזה
 הדק פירש רבנו יוסף שאמר השי"ת אל הכהנו למחלל עד
 שהבאר אותו באינו מיתה יכרג (נט) ונדחקו צ"ה וכו' שם
 אמרו כל מיתה כאמורה בפרשה שהם היו הנק' . ואחר שהוא
 כן הנה גם שבת כתיב מחלליה מוח יומת בהם . וא"כ איך
 כתיב במקושש כי לא פורש מאמר סוחר לעצתו י' וזהו הדק
 שלחני צו (ס) ואמרו כי מקושש שלח ראשונה היה וכו'
 ומהו הדק הכתוב לומר כי ענין המקושש היה קודם מתן חורה
 וקודם מאמר מחלליה מוח יומת לכן נאמר בו כי לא פורש .
 (סא) ו"א כי נכמכה פרט ציצת הנה חלל המקושש וכו' פי' חב"ע
 כי נסמך המקושש . חלל ונכמכה אחר השנה ביד רמה : כי גם
 המקושש עשה ביד רמה והיה טעמו . שנגג לכן מרוב חמלת השם
 על ישראל הם הניגה לומר שלא יעשה האדם ביד רמה או שלא
 יכחך : וזכר לומר כי הכתוב שמיכות מנוח ציצת הוא לרמוז
 ההקנה בעבור השיגוגי' חלל צמוד' חין להם הקנה ולזה הטעם
 כסמך דין המויד הכרת חכרת הנפש וכו' חלל השגוגה להבדיל
 ביניהם (סב) לפי' טעה המונה אותו וכו' כחזר רש"י מדברי
 רבותיו כי מנין גמטריא של ציצת ח"ר . ואחר כחזר חסר
 יו"ד אינו חלל חק"ן עד שבהנחומא דרשנ שמלת ציצת
 הכליתיה שהוא והנה לכס לציצת בא כלמד למלואי שלש יוד"ן
 של שלש תיבות של ציצת לחשלוס מספר הח"ר והמונה ח"טיס
 וחמשה קשרים כרי חר"ג (סג) כמו ויקחני ציצת ראשי
 שתינו הלה"ה העשר הכלים . וציצת הבגד הם חוטמים הכשורים
 בסוף האריגה . ח"כ הם ענין חלל (סד) והעד נפתולו חללים
 וכו' . ר"ל זה הפסוק לעדות שהפחיל יורה על שלשה . ממה
 שאמר רחל נפתולי צ"ל רבים ומעוט רבים טע"ו ור"ל רחל
 הזמנה נהייתו שני פתילים עם אחותי כינר לאה ילדה חרבעה
 בנים רחובין שמעון לוי יהודה ושפתתי ילדה שנים דן ונפתלי
 נתנה ששה בנים שנים פתילים . הנה שלשה הם פתיל אחד .
 (סה) וטעמו שהוא בהון הנזכרים . ר"ל חז"ל שבתאמר
 וקץ פתילים נראה שחוטמי הוכב המקוללים והמחוקקים מן
 הכתובים המרוקעים צהיזהם עדין בלתי שזורים נקראו בשם פתיל
 איננו כן . כי הם נקראו ע"ש סופס ור"ל אחר שיוכלו חוטי
 הוכב בהון הנזכרים שהם התכלת והארגמן והולעה השני והשק
 אוי יהיו פתילים . ח"כ זה לא יספור למה שאמרנו שהפתיל ג'
 חוטמים (סו) ואין צורך להיותו בשמנה חוטמים וכו' . ר"ל
 כפי שהכינו צ"ה לחשלוס מנין חר"ג ככל ואם יאמרו
 שצ"ה למשה מסיני הנה יש ציננים מחלוקת . שהרי לדעת
 בית הלל ג' חוטמים ושנים קשרים . ח"כ איננה קבלה אמיתית
 חלל ככרת הוא (סז) והסכימו כלם וכו' צו הקבלה לין
 מחלוקת לכן נקבלה עלינו (סח) רק צ"ה אמרו גדילים
 העשה לך . ר"ל ממה שאמר לא תלבש שעטנז נאמר גדילים העשה לך . ופירוש באחת
 ממלה המעוט (ע) ובצ"ה חין התכלת מעכב את הלבוש וכו' במכנה מנחה בראש פ"ה רביעי ויש פלוגתא בזה שי"א
 במעכבין זה את זה (עא) כי בתכלת מי שהוא

שהוא מהפלה באמר אינו כהונת עינים שכשפתיו יכבד השם ולבו רחק מכנו , וראיהם אותו חובה לראותו : (עב) א"כ לבישהו ביום ולא בלילה . וכן אמר רבנו יוסף הרוואה ג"ע כי יש הפרש בין ראית העין ובין ראית הלב . כי לעולם ראית הלב כשהואר הדבר כמובן וירא אלהים את האור כי טוב (ראיה ח) וזה לא סופר ברבר ע"כ הואראית עין : (עג) אך אינו הסומא פטור מהציצת : (עד) וכן אמרו בעלי הקבלה מרבה אני נסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים . וזכרם את כל מצוה ה' . עשה ולא העשה . ועשיהם איהם העשיה היא העקר . ולא התירו אחרי ההורו הלב וראית העין . (עה) אשר אתם זונים לא התירו אחרים ר"ל אחרי הלב והעין . בענין ההולבים בדרך לא טוב אחר מחשבותיהם . (יטפה כה) . וראוי לאדם שילחם ביצרו הרע מלחמה חזקה . שאם יש לאדם אויב וינצחנו פעם או שתיים ירף ככנו . אבל היצר ינצחנו מאה פעמים עודנו כהחוק ומתגבר (עו) לכן מורה ההורוה אשר בחד בנו מכל העמים נהן לנו כיכן גלו לעז ולהיעיל כדי שנבחרדנו לנצח . ואז נזכור : ה כל מצוה ה' ונעשה ונהיה קדושים : ולא נתגאל בטנוף היצר הרע . אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים . אני ה' אלהיכם כרי להיוהם מוכרים שהם לפלוני ולא יצאו מתחת ידו . בדרך ה' הבחר בעמו ישראל . הוא יתן לי כח ואל :

במחן לכוהר מכנות לבו ועיניו אמרי הכבל , אבל בהיות עוסק בעניני העולם הוא לבישת הניצת יותר הכרחי (עב) א"כ לבישהו ביום וכו' מדויק וראיהם אותו . כי כראיה ביום (עג) אך אינו הסומא פטור מן הניצת , אה"פ שלא יראכו הכה סבר לביטכ בידו . ואה"פ שאמר וראיהם אותו הין כראיה בתנאי הלוש אותו אלא בתנאי הזמן שמדרכו לכראות (עד) וכן אמרו ב"ה מרבה אני ככות סומא וכו' צגמרח מסכת זכאים כ"ל בני ח"ל מרבה אני ככות סומא שיטנו בראיה אלא אחרים ומנחא הני ככות לילה גאיה בראיה אלא אחרים (עה) אשר אהז זונים וכו' ר"ל סכנוי אחרים שב אל הלב והעין שצ"ה זכירת המנות וקיומן לא יזנו אחרד דמות שיניסה ומסכות לבס בפלגי הטיה"ז (עו) לכן מורה החורוה וכו' נתן לנו כימן גלוי : ר"ל צככותו צבנד העליון וזלת מה שנתן לנו כימן צככרנו וככונה ללה כדי לדגל אחז רגלו ולהכניע היצר הרע ולתח עליו מחג ורסן עדיו לבלום בלי יקרב לפהותו אחרי כבליו . מי חסס ויבן אלהות"ו

ארון יצור אחו למהלך בעת אשר גמיר והם שלח לך גם עצמי כדשא הפרח לרשום את פרשת קרח ונתתי לכם סימן בבגדיכם שאהם עברי והארון עושה סימן בבגדי עבדיו מתחת ידו . בדרך ה' הבחר בעמו ישראל . הוא יתן לי כח ואל :

אלי אהנה הכיר בכל פעלך המה פרשת שלח לך

ויקה קרח וי"ו ודחן נוסף : כי לקח קרח את דהן ואת אבירים : (ח) וי"ט לקח בגששו היא והנבירים לקום לפני משה ואין צורך : (ז) וי"א ויקח קרח ודהן ואבירים את מאזים וחששים איש הנבירים מאח"כ . ויקומו לפני משה (ג) אינו כמו לא אוכל לקום מפניו (ראיה לז) כי אורחות השמש הם במקצת המקומות כביאר . ואנשים מבני ישראל (ד) וי"א גם אלו כשבת לוי . ואל זה רכזו כי כל העדה כולם קדושים . ועוד שאמר רב לכם בני לוי . ואצלו אינו קרוב לפי שאמר מבני ישראל . והיה ראוי לומר מבני לוי . ופלת הוא פכוא והיו לו שני שבות . ומאמר רב לכם בני לוי שקרח בנגד כלם . וכן השיבו כרו"ה ויקרב איתך ואת כל אחיך . ואשר אמר ובקשהם גם כהונה שכנראה כי בני לוי לא הוביחו את קרח . ויותר נכין שיהיו אלו מבכורי ישראל העורפים על הלויים ולא היו כלם כי אולי מהו הכ"ג . או לא אבו בעצת חבריהם . ובמפורש שהם בערערים על הגבואה ועל הכהונה . דהן ואבירים לגבואה . ור"ן אנשים מערערים על הכהונה . מפני שהבכורים היו משרתי הש"ת שנאמר וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו . (שמות יט) וקרח מערער על הגבואה והכהונה כי קרח נתקנא שהיה נושא הארון בכהן ולא היה רשאי לגעתו אולראיתו ועלה ברוחו כי זה הדבר בראו משה מלבו . ודהן ואבירים הם בשכונה אחת עם קרח שהיו חזונים בפאת נגב (ה) לא מפני הבכורה . כי יעקב אבינו ע"ה נטל הבכורה כראובן ונתנה ליוסף ולא משה רו"ה . גם הר"ן איש מבני ישראל אם הם הבכורים ערערו מפני שהחליף משה הבכורים ללויים . ובעבור שהיה קרח עקר המחלוקת היה כן הנבלעים והנשרפים . נשיאי עדה . טעמו מנכבדי ישראל שהיו מהכבדים על עדה ישראל שכלם קדושים רכזו על מתן תורה שנאמר ואהם יהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש : (שמות יט) או המעם על אלה הבכורים הר"ן וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו (טס) וכדוע הנהגוהו כה דעהם אהה נכנס ויוצא בכל עת במשכן ואהרן קרב ומקריב קרבנות ישראל ומעלה את הגנות ומקטיר הקברת עושה כל עבודת ה' . ובמשא המשכן יהיו הלויים . אין זה אלא התנשאות ושררה לכם בקהל ה' . ועוהה כצא קרח וכן לעביר בנגד משה כי היה נפש כל העם מרה על אודות המרגלים שנגזר לכל העם במדבר הזה יפלו פגריכם . (במדבר י"ד) ולזה המעם השיבו דהן ואבירים להסיתנו במדבר : ויפול על פניו . מפני חרוף דבריהם (ו) וי"א דרך גבואה להשיב להם על פי ה' . כי איך יאמר להם משח מעצמו ויקחו איש מתחתו לשום עליהם קמרת . ובהורה כיוצא בן לרוב כי פעמים יקצר הכתוב לספר איך נאמר לו מפי הגבורה . הנה במעשה

(ח) וי"א לקח בנגשו הוא והנבירים וכו' ר"ל לקח ענה צככרו קרח והנבירים שהם דהן ואבירים ואין ור"ן ארז לקום ולערער . כך כתיב במדרש הנחומא כמו שפי"ה הרמב"ן (ב) וי"ה ויקח קרח ודהן ואבירים וכו' זה האומר הנה אב"ג שאמר שהוא חסר מלה והיה ראווי ויקח קרח אנשים . הנבירים מאחר קן שהם ר"ן אנשים (ג) אינו כמו לא אוכל לקום מפניו . כי לזון קימה ואחריו מה היה קימה טיס זה הדור וכבוד וכן מפני שיבס הקום . אבל זו הקימה של קרח וכיעתו היא לעשות פנים ולנחלקתה (ד) וי"א גם אלו מבטט לוי וכו' וכפי דעה כו"ה מהמר קרח כי כל העדה כלם קדושים רמו על אלו כה"ן איש ולא על כל ישראל ועוד ראיהם ממ"ש משה רב לכם בני לוי והרב סוחר זה ממ"ש ואנשים מבני ישראל חתשים ומאחוס (ה) לא משני הבכורה . ר"ל לא כפי מ"ש בן עזרא שקשר דהן ואבירים על משה בעבור שהסור הבכורה מרחובן אביהם ונחקה ליוסף . ואמר אב"ג טגס קרח בכור היה כדכתיב וכני יסר קרח ונפג וכו' (ו) וי"א דרך גבואה ר"ל ספסל על פניו להכבוד ולכין לבו לבי"ה להמטיך אליו שפע הגבואה שידועתו מה להטיב לקרח ולכיעתו . וא"כ מ"ש משה נהס זאח עכו קחו לכם מחתות וכו' מפי הסם אמר זה וקצר להזכיר שדבר ה"ל אלו . כי כן מנהג הכהוב בהרבה מקומות . כי פעמים יזכיר נויי הסה למשה שידבר לישראל ולא יזכיר שדבר . ופעמים להסך ולפי הפירוש פראשון שאמר ויפול נפשו חרוף דבריהם . כרזון סכפל משה מחוך חסלוהו . וענותותו לפניהם בדרך כיום וצקשה מהם שיסלנו מרעיהם ולא יגרמו רעה לעמם להוסיף על הטלהם פסע

וחשוביהם . אנשי שם . ידועים לכל . רב לכם . די לכם שהיו מהכבדים על עדה ישראל שכלם קדושים רכזו על מתן תורה שנאמר ואהם יהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש : (שמות יט) או המעם על אלה הבכורים הר"ן וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו (טס) וכדוע הנהגוהו כה דעהם אהה נכנס ויוצא בכל עת במשכן ואהרן קרב ומקריב קרבנות ישראל ומעלה את הגנות ומקטיר הקברת עושה כל עבודת ה' . ובמשא המשכן יהיו הלויים . אין זה אלא התנשאות ושררה לכם בקהל ה' . ועוהה כצא קרח וכן לעביר בנגד משה כי היה נפש כל העם מרה על אודות המרגלים שנגזר לכל העם במדבר הזה יפלו פגריכם . (במדבר י"ד) ולזה המעם השיבו דהן ואבירים להסיתנו במדבר : ויפול על פניו . מפני חרוף דבריהם (ו) וי"א דרך גבואה להשיב להם על פי ה' . כי איך יאמר להם משח מעצמו ויקחו איש מתחתו לשום עליהם קמרת . ובהורה כיוצא בן לרוב כי פעמים יקצר הכתוב לספר איך נאמר לו מפי הגבורה . הנה במעשה

במעשה בני גר ובני ראיבן (צמדנר לב) שגורא כ"א אשר נאמר להם מבישה עצמו. והם אמרו את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה (ס) בקר ויודע ה' חלה איהם עד הבקר כי אולי ינחמו בכעשיהם או להיות משפטם נגלה לכל. ויודע יגלה ה' את השבט הנבחר. ואת הקדוש להיותו כהן גדול כמזנה לגעת אל הארון. והקריב אליו שאם כל העדה כלם קדושים אינם ראוי להקריב רק אותו שבחר לו ית"ש יקר ב אדני בענין זה: זאת הפעולה עשו כמו שבבאר והולך. (ז) ולרעה האמרים כי נסחפוק בנובואה. איך קבלו ממנו לקחת הכחחות: ויש לומר שלא הסחפוק בכללה רק חשבו שגם הוא מיסוף מעצמו על דבר ה' לכך בא המענה לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: והיה האיש אשר יבחר ה' שאין ישראל כשאר גווי הארצות כל הבא למלא ידו יהיה כהן. אלא לישראל אל אחד ומקדש אחד והם גוי אחד ומכללם נבחר שבט אחד לשרת בשם ה' ומאורו השבט אחד כמזנה להיותו כהן גדול. (ח) ורבו הקטרת כדי לזכור ענין גדב ואביהוא ולא שתי לב. רב לכם בני לוי כאשר אמרו הם. המעט מכם: גרשון הוא בכור לוי והיא ה' ראו לשאת הקדש: והש"ת הניח גרשון והקריב הקהרים לשאת הארון והמנורה והמזבחות וכלי הקדש. והנה פחת הגרשונים מכם ואין להרהר בחפץ הבורא אם בחר לנו בכם או שהבדיל שבט הלוי משאר השבטים לשרתו בן רגוה הבחירה איש מאיש (ט) כי אל דעוה ה' (קמחל ח ב) ויקרב אהרן ולא די לכם אלא שאתם כבקשים גם כהונה: ואתם מואסים הלוייה. לכן היתה אזהרה וכל עדה לקחת איש מחמתו לפני ה': ואהרן טאמרם כה הוא להיות כהן גדול והלינו עליו (יוד) ועשה ככה גם הוא. (יא) ויש אמרים הגערים על ה' זכור בו ואהרן כה הוא עושה לעצמו. וישלח משה לקרוא נראה כי כאשר האריך משה לדבר עם קרח חדה להם וילכו לבתיהם. ומשה כהוך חסידותו לא שהק כלשלוח להם לבוא ילא נעלה לשון ביאת כמו יעלו בהחו ויאבדו (חיובו) או כי אהל מועד היה במקום גבוה: המעט כי העליחנו השונה על ידי שליח. דבר מועט עשית לנו. העליחנו. מהרו ועלו אל אבי י (ראשית מד) ובהפך רדה אלי אל העמוד (סס) וגם השתחר אהרן. הגקר לשון כנוי אמרו (יג) כי עניו כמו ואיבינו ילענו כמו (הגליוס פ) ואצלי שאפילו עניי האנשים אנשי הארץ והיא תציא בתחבולותיה לא נוכל לעלות. ורמזו לו כי דברי הנמצלות אמרת ומשפטם אשר אמרם (צמדנר יד) רק אין יבלת בידך להעלותנו ולכן אכרת בכדבר הזה יפלו פגריכם (סס) (יד) ויש אמרים הרצה לעור בני אדם מלדאות במעשיך אין אנו ערים. ותלו הקללה באחרים. אל הפן. (טו) י"א זה בתוכה בלומר הטורת מנחה וכבוד גדוה וחורף. ואינו נמנעם הדבר. ויש לומר שאם הקריבו קודם זה ונרצה להם עתה לא יהיה לכנתהם רצון והיא הקטרה שיקריבו למחר (יו) וי"א דהן ואבירים לא היו ברוך הנועדים להקטיר קטרה והם מערערים בכהונה ורוצים להקריב קרבן בעבורם אבד אל הפן אל מנחתם. לא המור אחד משלהם נשאר הטשא עליו ולא הרעותו לאחר כהם בשום ענין. ויאמר משה לקרח וכבר אמר. ובאלפרש שההיינה הכחחות נמספרם כדי שלא ישימו עלילות דברים. ויקהל עליהם קרח כדי להגרים מחלוקת בישראל להחלונן על ה' ולכוא קצף לכלם. ולא יהיה במפורש מי הוא החוטא. ויתר נכון פעלה ברוחו לנצח לנביא ה'. הברלו נפעל. כהוך העדה ננקלה ע"י קרח. ויפלו עלי בנייהם לבקש רחמים גיאמרו אל יכול יודע דעת הבל (יו) בדרך פרט איך העניש לכלם והיה כצדיק כרשע (ראשית יט) האיש אחד בקמין בלומר הידוע שהוא חוטא ומחטיא. דבר אל העדה לאמר העלו כסביב. דבר. אני ממלא רצונך. אך אמור אל העדה ועלו

כעט (ז) ולדעת האומרים כי נבחרו בנובואה וכו' האומר כך הוא רבנו יעקב בעל הפער שפירש גבי ככוכ צקר ויודע ה' את אשר לו. ישכח ה' דבר שידע שאני נביא נבחרתה את אשר לו. ואת הקדוש הוא אהרן פכנו. אהם האמר האמר הלא קרה ועדתו ראו להורות והאמינו וליך היו יבטלו דברי נביא. ואם היו יבטלו למה קבלו דברו שנאמר זאת עשו. נאמר כי היו מאמינים לנבואתו ונשבו כי אשר גדל לאהרן הוא בעבור אהבה אחים. עכ"ל. הכה ראיח כי מה שהביא הרב דעת זה האומר לא סתם אהבה חלה הקשה וחרץ כעין אהבה הקושיא והחרון שהביא בעל זו הדעת. ואע"פ שאינם הדברים כללנו המנסה הענין אחר והביא הרב גס חזק לזו הדעה ממ"ש מהם לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי (ס) ורמזו הקטרת כדי לזכור ענין גדב ואביהוא וכו' ר"ל הטעם שנוה להם לקחת מחותן להקריב קטרה ולא זיה להם בעבודה אחרת והלא גם שאר עבודות הכהנים הבורין לזר. וזכור הקרב יומה הנה ברמז להערים שיימו. על לזם ויזכרו מה שאירע לגדב והביא על חודת הקטרת אולי יתחרטו ויסלקו את ידוים ליקרב לפנים ממחניהם ויעשו תשובה ויגלו. ועכ"ל לא סחו לב (ט) ואל דעת ה' י הכי"ת הוא היודע העלומה וזוכן כליות ולכן יבחר איש מתוים למי שימנח את לבבו יצר ונחמן לכניו. ואין לזם להחלונן עלינו צוה הדבר (יוד) ישכח ככה גם הוא. ר"ל שיהיה גם אהרן עמכם לפני ה' ויקח גם הוא מחתה לקטרת כמוכם: ולפי זה הכירות מאמר מה הוא הוא דבר קרח וכישהו שמגיד להם משה ארץ הם מקטינים ומפלוהים הם מעלה אהרן באמרת מה הוא נחשכ שיהיה הוא להם לראש ולכן גדול ותומר להם משה הרהרו והדעו אחרי הכהנים ככהניש אשר בהר ה' ישר חן וכלכם אובדין ארץ חלעין כי כל בנינו הכס-י (יא) וי"א כנועדים על ה' למרוד בו כך פי' הצ"ע: והרנון שאמר משה אהם פועלים על ה' למרוד בו ולה אהרן ואהרן מה הוא עושה לעצמו בליוני הכס: ולפי זה הכירות מלה מה הוא הוא מאמר משה (יב) הכה מחרץ מנרים אל ארץ כנען יקרא עולה. כי מנרים בדרומה של חרץ יכראל והבא מדרום לנפון יקרא עולה כי הגיר הנשני מהרומם לו ממעל. לאפקו עד כעניית אל נ' מעלות מן הקו כהוה לקטת הנפון יהיה הגיר הנפוני נכח רהבו. וכבר הכבאר זה בפרשה ויבט בני וישל יבדק על גווי ארצו (יג) כי עיני כמו ואיבינו ילענו. למו. שיהיה חזוי לנו. וכן בבאן העינינו. הנקר. אנה שבא בלשון כנוי כאיש החולה קלחו באחר כן פירש רש"י: והרב אומר ואנלי שאפילו עיני וכו' ר"ל אומרים למה אכילו חם התהלל שחנקר את עיני אנשי חרץ כנען לא הוכל לעשות כלום ולא הנחנס כי עס חוק הוא לכן אמרת צמדנר נאה יפלו פגריכם ולא בנחט המרגלים: (יד) ויש אומרים הרצה לעור בני אדם וכו' זה פירוש הצ"ע והרנון אהה רונה לקר את עינינו בתחבולותיה שלא נראה ולא נרגיש את מעשיך הבל אין אהכנו סומין ע"כ לא נעלה אליך (כו) וי"א זה בחימה כך פירש בעל העשר. ולפי הפירוש יהיה דרך הפלה בענין הל הפן אל קטי העס הזה ננומר אל חסוד להם עון צמה שחרפוני המור מנחה וכבוד (יו) וי"א אהרן והבירס לא היו צהוך בעדה וכו' זו דעת הרמ"בן ויהיה כנוי מנחתם מוכב לדתן והבירס לבד. ומ"ש הבדלו כפעל ר"ל שזו הפעולה חיונה ע"י פועל אחר וזהם אל ע"י עמנם כי כן מנהג בנין כפעל לחתו פעול-גם ע"י עמנו כגון ועמח לא נשמר י לא שמר את עמנו. אבל ובנביא נשמר הוא ע"י אחר. וכן בבאן הם עמנם המבדילים והמובדלים: אבל בבנינים הפעולים האחרים שגם פועל וכפעל לא הצוה בהם הפעולה בעמנם כי אס ע"י פועל אחר וזהם לכן נקראו פעל שלא סתם שס פועלו (יו) בדרך פרט ולא בדרך כללי לבד כמו שסבר הצ"ע ואמר שהכ"ת ידע כל חלק בדרך כל ולא ע"ד חלק: ר"ל שפני דעתו הכי"ת יודע כל פרט מנד ידועו המינים ולא מנד החסם פרטים יוכנה הצ"ע צוה הפסוק נון טעם למה שהאר הכהוב אל אלהי כרוחות ואמר ו"ל-ועטם אל שיש לו כח ללכותם

לכלותם כרוב וכו' חלמי הרוחות והטעם פירוש אל כי
 יוכל ללכות כי הרוחות צידו הם : וגם זה פירוש יפה
 אבל הרב נתן טעם אחר וחומר כי מזה החצר אל חלמי
 הרוחות לכל כשר יש חוק גדול לבדק האמונה האמתית בידעתו
 ית' זה האיסוס מלד ענמס. וגם בפי' פינתם בפסוק ויסקוד ה'
 וכו' יסנה הרב זה הטעם ויהיה דעת רב"ע בגולה אמנם
 טענת הרב איננה לסחור מה שפירש רב"ע בטעם אלו
 הפסוקים אלא לסחור מה דעה שהכח במקום אחר בפי'
 וירא צדי פסוק ארדה גא וחראה (יח) ענה יצרא הסס
 וקדש וכו' גם בפי' אגוד הרב לדעת אבן עזרא שכפי הנחתו
 בפירוש בראשית ברא שיהא מגורה וברא אוחהו פירש גם כזה
 שהוא טעם גורה שדבר מוטבע ואגוד הוא בטבע היסודות
 בהמלאם בולת מקומם הטבעי ויהיו בוקעים וחוורים למקומם
 וכן בקיפת-הארץ הויה מענינת הרוחות בנטן האדמה עד
 שיבקעו את הארץ ויעלו למעלה ומה יקרו הויעו וסקיפת
 מדינות באחד האקלימים . והרב אומר שלכך אמר כאלו לשון
 בריאה ענין קדוש דבר שלא היה מעולם . שלא כדרך שאר
 הבקיעות שארץ שטיב לא הסתמנה אבל זו הבקיעה והכח הם
 כן הוא דרך פלא (יט) דרך גומא . נאמר פה לארץ בדרך
 בטללה מלד למימן בפעולה המשיכה את אחר יבנה (כ)
 ובני קרנ לא מתו . רוצה לומר בעדות הכתוב בזה הפסוק
 צפרטה פינתם הרי מ"ס כאלו ואת כל האדם אשר לקרן לא
 יכלול את בניו (כא) ויש אומרים כי קרן מן הנבלעים .
 ולפי זה הדעה תאמר ואת קרן הכתוב צפרטה פינתם נקטר
 ליעל למאמר וחבלצ אוחם (כב) והאומר שהוא מן הסרופים
 וכו' ולפי דעתו מאמר ואת קרן אינו מוכב ליעל למאמר
 וחבלצ אוחם . אלא למה שאחריו . וגם רב"ע הכינים כן
 שקרן . כי מן הסרופים לבד . ורחימו ולא יהיה בקרן
 וכדעתו (כג) ודעתי רמזיו . בראש הפרשה אמר כי בעטר
 שהיה קרן עקר המחלוקת היה מן הנבלעים ומן הנסרופים .
 וביאך היה זה והלא קרן היה עם הכמנים ומאחיה חיש
 מקריבו בקרנה . אלא האש להטת מחלה את קרן לעיני כל
 החמנים ומאחיה חיש . שפירש כימה המקרה עם הקטרת
 וקפלתו האש והאש מתגלגלה בו עד שהביאנו לפי הארץ
 לבין הנבלעים אשר נאמר ותפחה הארץ את פיה כך נדרש
 במדרש הנחונות (כד) האש שפי הכחות היו מערערות וכו'
 אבל דתן ואבירם לא נחרצו להחדין לכן היה מיהחם יותר קשה
 שהיה הנבלעים (כה) כמו וירקבו את פתי כוהב . כלומר לשון
 שנות מל' לרוקע . ופחיס מל' ימטר . על רשעים פחיס .
 שפירש הרב לשון שרפה והחוד .
 פקודי (כו) וי"ח לו מוסב לאהרון וכו' כן פירש אבן
 עזרא (כז) ואין הכינה רוממות ועליו מקום . מנגד
 לרמב"ן שפירש רוממות מקום שירחקו מהוד הסדה ברחוק
 מקום . והמר נראה שהיה יונא הקנף לכמה גם כל העדה
 פניהם החמנים האלה שנמשכו אחריהם בפחיתת פי הארץ או
 באש היונא (כח) כי למינים במלאכי האלוקים החל הנגף
 ר"ל אוחם האנשים המלינים על שלוחי הסס על
 משה ואהרן שאמרו אחם כמחם וכו' הם כבר מחיס במגפה א"כ
 מאמר וכשר עליהם לאוחה שלא הוכיחו את המלינים ועזרו
 לרעה נרדף לכפר כי גם הם ע"פ דתן חיכים כליה . (כט)
 כי מטה אחד לבית יוסף . ואם לא היה חומר הכתוב יב'
 מטות היה מקום לסבור שכן יג' מטות עם מטה שבט לוי
 שהוא מטה אהרן . א"כ נלמד מזה כי בטע יוסף מנחה ואפרים
 היה

ויעלו מסביב למשכן קרח . ומלא העלו כמעט לא נעלה . וא
 בעבור כי קרח ודתן ואבירם ירוו בבקיעת האדמה . ויקם
 משה וילך לומר לאשר סביבות אהלי הרשעים לסור מהם . ולא
 הזכיר קרח כי הלויים סביבות אהל מועד . זקני ישראל . הם
 שבעים הזקנים . פן הספו זה הלשון נופל למה בלא עתה
 ויש נספה בלא משפט (מעלי יג) . יצאו נצבים בעצת
 פלים . בזאת הדעון מדבר כנגד ישראל . על כל המעשים
 שחשדוני כי לא מלכי עשיתם . אם כמות . אם יכותו
 אלה מיהה מבעית דבריהם אמת . ופקידת הטעם כפול . או
 שאם יצא דין אדם ופקודתו במיתה בית דין או שמכע בים
 וביצא במ הוא ככנהג העולם . אבל אלה לא כן רק ירדו
 חיים אל שאיל . ואם בריאה (יח) ענה יברא ויחרש השם
 דבר שמעולם לא היה שכל אדמה הנבקעת . אינה נכתמת
 אבל זאת הבקע והסגר . לכך אמר ובלעה אותם כדמיון
 הגן המושך לאותו שבלע כעט מעט . את פיה (יט) דרך
 גומא . ופצתה הוא הנאמר והפתח הארץ את פיה . פני
 עלי פיהם (תהלים כב) כי נאצו האנשים כי אצרו לא כגדרת
 השם כל אשר אני עושה . ואת כהיהם גשיהם ובניהם
 ומפם ואת כל האדם שחלכו אחרי עצתי . או גשוי ועבדיו
 מלבד בניו (כ) ובני קרן לא מתו (במלצר כו)
 הרבוש סמון . כלם המקנה וזולתו כי כבר הזכיר ואל
 הגעו בכל אשר להם . כי חרם הוא (דברים ז)
 (כא) ויש אומרים כי קרן מן הנבלעים כמו
 שנאמר והבלע אוחם ואת קרן . (במלצר כו)
 (כב) והאומר שהוא מן השרופים אמר כי ואת קרן
 (סס) דבק עם כמות העדה (סס) . (כג) ודעת
 רמזיו : ואש יצאה בשעה אהה אלו נבלעו ואין נשרפו
 (כד) שאם שתי הכחות היו נשעירות לא היו דומות : כי
 דתן ואבירם אצרו לא נעלה . ולמה הרב דומה לב' אנשים
 שהיו מתווכחים עם אדם אחד . והוא משיבם כמה אתם
 מריבים עמי אם מפני סמון הנבל ואם אצא מחויב אשיבנו
 ואם מחוד דברים הנני האחד משינה אמר לו הנני מקבל
 שנתדון והאחד משיבו אינו רוצה להתדין עמך ואפילו
 אם יאמר לי הדין הדין עמך לא אתרצה לביא עמך בדין
 פעמה למי ראוי העונש הרב הלא לזה שאינו רוצה להתדין
 לפיכך ירדו דתן ואבירם חיים שאלה : אבל אלו רן'
 כהושבים היו שמשא מדעתו נתן השדרות לאהרן אחיו ע"כ
 ויקחו איש סחתתו . אמר אל אלעזר שלל ידו תהיה מצוה
 זו ' בן אהרן הכהן הוא הראוי להיותו כהן . וידם את
 המחנות כי נפלו . מבין . אנשי השרפה : ואת האש דה
 הלאה . מהמחנות או מהמזבח . כי קרשו . המחנות כהוד
 שהקריבוים לפני ה' . רקיעי פחים . (כה) כמו וירקעו את
 פחי הזהב (שמות לו) לאות לבני ישראל . לסימן . לבני
 ישראל הוא שאמר זכרון לבני ישראל . כמו שפירש חזקוני .
 לא יהיה בקרן לכשיקרב יהיה בקרן ובערתו . כאשר דבר
 ה' ביד משה לו . כלומר לקרן . (קר) ויש אומרים לו מוסב
 לאהרן שיהיה הוא הבני כהנים ולא זו שנאמר והקמיר עליו
 אהרן (שמות לו) וילונו . ממחרת יום הבליעה והשרפה .
 אתם החמם כי לא התפללתם בעבורם . ויש לומר שלא
 אמרתם להם להקריב איש עולתו ושלמיו רק אמרתם להם
 להקמיר קטרת . ואין קטרת יחיד קרב אלא משל צבור .
 ואפילו כהן לאיתכן להקמיר משלו . כי נרב ואביתוהו כהנים
 היו . וכשלקחו איש מחתרתו יצא האש ושרפם . א"כ אלו
 לא נשרפו מפני ערעור הכהונה אלא מתוך סבת הקטרת .
 לפיכך וקח מארם מטה טטה . ויהי בהקהל העדה לריב
 ויבוא משה ואהרן כאשר ראו העין . הרומז
 בבעלי הפל מבנין נפעל . (נו) ואין הכוונה רובבות ועליו מקום רק התנשאות והשיבות . וכן העלו מסביב . כרע .
 כאשר יעבור הרגע . ויפלו על פניהם להתפלל . ויאמר משה על פי גודתה' ואם אינו כהוב . קח את המחנה הידועה
 שהיה רגיל להקמיר הקטרת . ותן עליה אש בשל המזבח ולא אש סתם בראשונה . ושם קטרת כשיעור שמכילת המחנה
 שצריך לכפר והולך מהרה שרשו ילך בשקל הורד ערדי מעליך (שמות לג) וכפר עליהם לאוחם שלא מיחו למלינים (כז) כי
 למלינים במלאכי האלוקים החל הנגף . והוצרך לומר מלבד המתים כי לא פחדו מאשר קרה אהמול לקרן ולעדתו . וישב אהרן
 בשחמנפה נעצרה שב אהרן ומצא למשה בפתח אהל מועד כי לא פר משם עד שנאמר לו וקח מאתם כטת כטה . לבית
 אב ראובן שמעון נסוד ילדותם . והפסות יהיו מהנשיאים י"ב (כט) כי כטה אחד לבית יוסף . וכטה אהרן סגלם . ואת'
 שאמר

שאר לבית אב מה טעם שנים עשר פסות (ל) לפי שלא היה כפל אהרן שנעשו בו האותות אלא הוא ממין שאר המטות שלא יז שרונה והגבון הוא המטה שנעשו בו האותות (לא) והאות קח את המטה מאח"כ (במדבר כ) הכתוב כנגד משה באהל מועד לפניו זהו אות כי ששה רוע"ה היה נכנס שם בכל עת : אשר אועד לכם כי גם לאהרן כיום הנפירים : או טעם לכם בשבילכם (לז) ובדבר במצות : והשכויה בשקל והבכורין (יחזקאל ז) והוא מענין והמת אמלך שכבה (אכמר ו) ואמר שאמר פעלי אמר אשר הם מלויים עליכם שמי שמלין עליכם באלות ולויתו עלי מטה לנשיא אחר לראובן אליצור לשמעון שלומיאל וכן כלם בתוך מטחם : (ל) שלא יצאו עליה וינה בפעלי הי"וד לא הניח אדם (הכלים קה) : פרט מטה אהרן שהוא שבט לוי וינצא פרט דבר היוצא בתחלה (לד) והנה יהיה לציץ ויציץ איך הראה ציץ ועלים ופעם להפך : (לכ) יציץ ופרח ישראל (ישיע כו) ויגמול אורו הציץ שקדים (לר) דרך המנהג כי כאשר יראו השקדים נופל הפרח והעלים (לו) והנה שקדים כי אין הרש אב זמן זה הפרי רק זמן ברות אחרים : איש מטוה הכתוב בשמו השב את כספה ארץ כורה כי פרוי יהיה עמו וגם עלתו לא יכול כל הימים זהו אות גדול מדי בהפסק והכל כנגד משה חלונותם ביו"ע עם דגש הנ"ן כמו לעפל יולד (איוב ה) על כמטה כבודה (יחזקאל כג) והנה השחתות לאות על ההבגה והפרח על הלוייה גב פרו חלונות הבטורות שלא יתרחו כלם על שהחליפום : הן נוענו (לז) יש אחרים שנס זה הלונה הן נוענו ואברנו ולא עור אלא שכל הקרב אל משכן ה' ימות כאשר מנו ערת קרח הלוי והכנו לבוע ויותר זכון שהוא לשון הנעקה הכלומר כבר ראינו מה שיהיה לנו עתה כל הקרב הגרב אל משכן ה' ימות רבו בראשו אט יקום לעיני עי האם אין בנו דעת כי הכנו לנו עור נוסף פתחיה והמנו כנורה פעול (לט) כמו בזונו לנו (דברים ג) הקרב הקרב (מ) כנו גבוהה גבוהה (שמואל א ב) (מא) כי יש פפרשים הקרב פעמים כי שבט לוי שהוא שובר אם יקרב במה שאינו דשאי ימות כל שכן אנחנו ישראל כמו האם אין עזרתנו בי (איוב ו) כלומר האבה הוא ואין צורך ראמר ה' אל אהרן ההל להקן לשבט לוי שלא יקרב איש זר לטרות ולעבודה כי אם השבט עצמו איש איש על עבדתו ועל מטאו (במדבר ז) וזו פרשיות נזכרו בשבטו של לוי ואתה הפקד את הלויים (במדבר ח) הקרב את פטה לוי (טג) קח את הלויים (טג) אלו ה' וכפרשה זו הרביעית הוסף מהן ו' דברים : א' נשיאת עון המקדש ב' וילוו עלק וישרתך ג' ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות ד' ולא ימותו גם הם גם אהם ה' ושירתם את משמרת הקדש ו' ואתה ובניך אתך השמרו את כהונתכם ז' עבודת מהנה אתה את כהונתכם ואמר וביט אביך אתך הם בני קהת אבי עמרם : עון המקדש : כמו שמפרש ולכביה לפרכת ועבדתם : וביט אביך (מב) ולא יגעו אל הקדש וכרו (במדבר ז) השאו את עון כהנתכם שהיו שוכרים מנחיצת הלויים ולפנים : (מג) היו נזהרים על דברת הכהנה לכל דבר המזבח כי לא יעניש רק אתכם אם לא תזהרו וגם את אחיך מטה לוי הם בני גרשון וימרו שבט אביך כלכם מנוע אחד וילוו לשון חבור ונלוה הגר עליהם (ישיע יד) וישרהוך להפשיט ולנתח ולרמוץ בני כעים אבל אתה ובניך תהיו מסונים להקדי' דרבנות ולהקטיר קטרת ולהעלות הנרות שהם לפני אהל פועד (מד) בו המזבחות כנגד הארון ושברו משמרתך יהיו שוערים ולא יניחו איש מביבות האהל ליכנס במחיצתם אך אל בלי הקדש וגו' הוא שאמר וכלה אתה את הכהנים (במדבר ז) גם הם כמנהג העברי גם חבן גם כספיה (רשית כד) והטעם שלא יעבור בהן עבודת לוי וכן יעבודת בהן או שתודרו ללויים שלא ישלשו ודבר ג' גורם שוד לא יקרב אליכם ישראל או לוי ושמרתם

כיף לכם פסח חקל ולא נבשאר מקומות טמנו צח נשטים כל אחד בפני עצמו (ל) לפי שלא היה מטה הכרן נגעבו בו האותות וכו' ר"ל מ"ש הלכות צוח המקום ומטה הכרן בחק מטחם חיינו אותו המטה הנזכר בעצות הכהנים הלח המטה הזה הוא מטן א"ע שם שאר מטות כהנים וזה כדי לחוק באחזקה בלג ישראל שלא יחשו ויהמרו כי יש כח וסגולה במטה הכהן להתחדש בו נס וע"כ פרט (לא) והאות קח את המטה מאח"כ ר"ל מה שזכר אחר זה המעשה בקרב צ"ל חקת אלל שיהיה הנס כבולחם המים מן הסלע קח את המטה בה"ח הידיעה שהוא מוסב למטה הנזכר כה נוסב לקח רחיה שבט המטה הנזכר ככאן הוא ענמו שהיה עושה בו האותות במגרים ובשאר המקומות ויחיה זה הפי' הפך בראשון (לז) ומדבר במצות ר"ל שמלח לכם כנגד ישראל ידבר והרצון לפני כלרון במקום העברה אשר אליו מויעד כבנילפס למטה לדבר והמפור המנוח המועלות עליכם אבל לפי הפי' הראשון מלח לכם מוכב למטה ולאהרן ואם אין הכוונות כזה לפניהם כי למטה בכל עת ולאהרן א"כ בשנה ביום הכפורים (לג) שלא ימנעו טלילה ר"ל לכך הניח מטה את מטה הכרן באמצע המטות ולא באחד מנדיהם שלא יחמרו ישראל כי מנעו שהטו בגד השפינה פרט (לד) והנה יהיה לציץ ר"ל שכן הוא עפע חילוני פרי הבחילה ינח הפרח ובחוק הפרח הכהן יתולד פנין קודם התולד הפרי והנה כפרת והנין הם מהולדים זה אחר זה בלי חשור זמן לכן בכבוד יתקדם ויהאמר ה' להכרו (לה) יציץ ופרח ישראל הנה בפנין הקדשים הניץ על הפרח הפך תקדש (לו) הפך המלכה ר"ל הפך הטבע אשר בפני השקדים כי ימרו השקדים בשלם בני כסירה הפרח והשלים (לו) והנה השקדים וכו' ולא פרי אחר כדי להגדיל הנס כי כ"מ הרב שבאשר יראו השקדים נופל הפרח והשלים כראש שמן כשול השקדים מתחזק מונח שאר הפירות ומן לא מונע ובפרט אב הוא זמן שאר הפירות בארנות בהן כמיכה מענין המרצלים ולכן היו שקדים כדי ימנעו ישראל חוהנה כי טבע הומון גרם לזה (לח) י"ל צנע זה הלונה כן כירשו ר"שי וכו' אצל הרב אהרן שבת לסון כניעות כי מרו זה דרך הטוב והחסד והרעה על משעבם (לט) גם בזונו לנו וכו' כי בנין הקל נשפטי הכפל בהבנתו ע"ד החסדים יבוא בחולם ע"ג ששה טבר והל"מ הפעל בדגש לחסרון אוח הפעל הבל הומו בא רפס לקלות המבטא ויהי רחמי המנוח (מ) כמו גבוהה גבוהה כנכפל לחוק הענין ושניהם החסדים יורו למחולל אחד שהוא חוש מבני ישראל וכן שתי מלות גבוהה שכן שם הארץ יורו למחולל ה' אמרה גבוהה הו דברה גבוהה (מא) כי יש מפרשים הקרב הקרב שתי פעמים ופי' אחד כנגד שבט לוי והשני כנגד טעמם כך פירש רבנו יעקב בעל העפר וגם הוא אמר שאמר ישראל זה הוא דרך הכנעה כמ"ש הרב אלח הכרב לת הוה לו שהיה כפל הקרב לפני נשאים לכן אמר ואין נרך (מב) ולא יגעו אל הקדש ומחו : ר"ל מ"ש בכאן בעד הלויים השאו את עון המקדש : שמלח טון הטעם בו ענש ולא פירש בכאן איכות ומטה הנה נבשאר זה בצל קהת כהם בית אהרן שהם היו נשאי כלי הקדש שאם יגעו יחייבו מיסה כדכתיב בכוף סדר במדבר ולא יגעו וכו' (מג) היו נזהרים על דברת הכהנה וכו' חשילו בעד עון הלויים בני קהת כושאי המקדש הזכיר לכהנים בהרהר אחר הרהרה ויעד להם הענש במאמר אהה ובנין וביה אביך אתך חשאו את עון המקדש אם לא הולירו' ולא יאיו כשפרים מלגעת וכ"ש כשלא יכיו הכהנים בעצמם מוכרים יעד להם בזה שניה הענש במאמר השאו את עון כהנתכם שהיו מוכרים בשמירת קדושת המקדש בכל דבר (מד) כי המזבחות כנגד הארון ר"ל לך אחר בעבודת הכהנים והנה ובנין אתך לפני אהל העדות והלא מקינה כהנים בעבודה סוף לכהנים המטנים ממוצ' העולה : ולכן גדול במקום העשרים צמחנת הקטורת ובשלחן ובמנורה ולא באהל העדות שהם מקום

ומטרתם את משפחה הקדש מעמו לכל הדברים - המקדשים
או בנסיעה ; והוקף לומר ואתה ובניך אתה כרי לומר
והזר הקרב יומת , ועבדהם לכל דבר וצורך המוכח , ולמביח
לפרוכה הוא והודירו את פרוכת המסך (במדבר 7) . או
דמו למעשה יום הברית וכל אדם לא יהיה כאהל מועד
(ויקרא 10) . ולמכות למ"ד עם כ"ם השביש כמו למרחק
עיניו יבישו (לוי 15) . עבודת מהנה הוא שמכאן והילך ;
ואני הנה גתתי לך ; (מה) . ובעברי הפזולה והעבירה
בענין אחד . לכן יביר מעבדיהם (לוי 17) . והשקר
יקרא כן ופועלו לא יתן לו (ירמיה כב) . תרומתי קדשי
קדשים וקדשים קלים . ולשון תרומה גופל לכל דבר שאין
מפריש וגורן למי שירצה . ויום הטבח את השוק והעליה
(שמות 18) . והשרים היימו (ד"ה 31) . או יהיה
הרומות עם בקדשים קלים ולפיכך הוא באהבה . לכ' קדשי
בני ישראל הם קדשי קדשים . לכשחה בונן המשחה . ולמ"ד
המורה ב"ח כמו ישבה לכסא שופט צדק . (הלל 10)
שנאמר זאת משחת אהרן ומשחה בניו (ויקרא 10) זה יהיה לך
מקדש קדשים מכה שהשמים החל ככנהגו יבן האש להוציא
העולה שכלה לגבוה על האש . כל קרבנם עם בלל . ופרט
ולכל הטאחם ולכל אשם . לכל כנחחם הן פעולה כהן
הקומץ לגבוה ; וחטאם ששל כהן החלבים לאש המזבח ;
ואשם בניו אשם מועל (ויקרא 10) וכיצא בו . ואשם שאין
לו גואר האשם המושב לה (במדבר 15) . בקדש הקדשם
(מו) יש אימרים בקדש קדש הקדשים ואין צורך . רק
הטעם שיאבלם אצל מוכח העולה כי גם היא נקרא קדש
קדשים . שנאמר והיה המזבח קדש קדשים (שמות 18) .
קדש יהיה לך ; לרב הנותר והעצמות והגידים שלא
ישליכם במזים חול ; תרומת מהם . שחבעל מפרש כן
השלמים שיק חוז ואחר הקצרת הלבירן גיהנם לכתן .
מהם מן מין בסדר (מעני 12) . ובהנחם מן מהנה .
והם שני שמות . לכל הנפיות שהמגפם קדשים קלים
ונאבלים לזכרים ולנקבות . הפך קדשי קדשים שנאכלים לזכר
כהונה דבר . ולבנותיך שאין נשואת לאיש מן הכהנים .
כל חלב יצאה ; הטוב שלו והמובחר כמו שמכאן ראשיתם
אשר יהנו לה' בלומר הוציא בתחלה . בכיורו כל אשר בארצם
(מו) גם הם בכלל החנופיות . לומר כל מחור בביתך
יאבלו . כי כל מחור בביתך יאבל איתו (מו) הקדש הוא
על אילת חוה ושוק ; כל חרם ; (מט) אין בכלל
החנופיות לומר שהכל לכהן . שנאמר כל חרם אשר יתירם איש
(ויקרא 10) . והם קדשי קדשים . כל פטר רחם הם קדש
לבר . (כ) ובאות סמך אצל זה כי שניתה יבדלו אדם
ובהמה ; לכל בשר . מכ' בשר . אך פרה חזרת . היא
שאמר ופדיוו מן חרש . כי היא ענה באדם לבדו .
ואם בכור הבהמה הטאח (נא) אם חמור בשנה לדעת
חכמינו . ואם בכור גבל או בכור סיס ופרה בערב .
(ויקרא 10) : (כב) ודעתי ידעת מאשר באיתי . מן
חדש אחר עבור שלטים יום . אך בכור שור או בכור כשב
או בכור עז לא חפרה ; לא תקח ממון לפרוהם ; את דמם
הזרוק ; ואת חלבם תקטיר . ובשרם יהיה לך . באר שלא
יהיה הכהן רשאי לאכול מבשרם טרם הקצת הזלבים .
ולזרוק דמם . (נג) לכך הקישו בשוק ובחזה ; (נד) ויש
אומרים שלא יהיה רשאי שיאבלו יותר מכ' ימים ולילה
אחד . ורבני יפת ז"ל אמר הקישו בשני דברים כי החזק
היה לאגשי המשמר שנאמר והיה החזק לאהרן ולבניו .
(ויקרא 10) . והזרוק דם השלמים אכל שוק הוסיף בחיבת
זקדשים הוסיף כדי לומר ברית מלח . והנה מצינו בהנהגה אמרו חכמינו ז"ל שהם לת' : בין קדשי קדשים ובין
קדשים קלים עם הראשיות ואלו הן . מנחות הסדרות בויקרא הן שש עם מנחת שומה (במדבר 15) . וחטאת נשיא
(פרשת ויקרא) . ועם הארץ (טס) : ושומע אלה (טס) : וחטאת הצבור של יום השביעי (פרשת מנינו) . הגו
מלו עם המנחות עשרי ואשמות כמו בן יו"ד . איל אוכל קדשים בשונג (פרשת ויקרא) . (נכ) ושל בור .
(טס) . ובעל פקדון (טס) . והשומת יד (טס) . וגזל . ועושק . והמוצא אברה ובחש בה (טס) . והבא
בשפחה גזרמה (קדושים) . ושל מצורע . ושל גזיר (פרשת כהן) . אלו הם קדשי קדשים . וחזה . ושק .
(פרשת לו) . ודוע . (פרשת קהן) . ולוג שמן של מצורע . ועומר תחנופה . (פרשת אמור) . ושתי הלחם (טס)

מקום הארון אשר שם לא היה רשאי כהן גדול . ליכנס רק
אלה בשנה ; אלא שמאמר לפני אהל העדות הוא עונש על
פזוזות שתי מונחים כנגד הארון מוכח האב בפנים
ומוכח הכחשת בקוח היו מנוונים בפאה מערב המעין
עמו שחבאר במקומו כי במקום העשרים כשלחן בצפון
המורה בדרום ומזבח הקטורת מוקם באמצע בין שניהם
כנגד הארון וכן מוכח הנחשה בפח המעין במזרח שהוא
כנגד מערב (מה) ובצדדי הפעולה והעבודה בענין אחד
; ר"ל מ"ש עבודה מהנה אחן אה כנהכס הטעם בו שר
עבודה וקרא הסדר עבודה בשם היונה ממנו . כמו שקרא
הסדר גם בשם פעולה כגון לא הלין פעולה שר הטעם
בו סדר שר וכן הפסוקים שהביא הרב מעבדיהם הטעם
שכרם ; ופעלו לא יתן לו הטעם שר כי פעולה ועבודה
באים במקומות זה המורה זה (מו) וי"א בקדושת קדש
בקדשים ; כך פירש הרמב"ן שלא חכג בהם מהג קדשים
קלים אלא שהיהם אכילתן בהם בקדושת חמורה ולפי שכר
פירש במנהג ובחטאת אה החמר שיה באכילתן יאמר מבקדשים
קלים במקומן וממנו לא כנרך להארך כהן (מו) גם הם
בכלל החנופיות ; ר"ל גם בכבורים הם בכלל החנופיות שר
לעיל באמרן וזה לך תרומת מהם לכל חנופית בני ישראל
שהם קדשים קלים כגון חזה ושוק וראשיות וא"כ למה זכרם
לאחד . והחשובה כדי לומר כל טהור בביתך יאכלנו (מו) כי
כל טהור בביתך הקודש הוא על אכל חוה ושוק . ר"ל ואם
האמר הרי כבר פתח לעיל בסוף פסוק וזה לך תרומת מהם
וכו' כל טהור בביתך יאכל איתו ; החשובה כי הקודש הוא על
אכילה . חוה ושוק וזה הכני צד הכבורים (מט) איהן
בכלל החנופיות וכו' ר"ל א"פ שכויר הכחוב החמים
אשרי קדשים קלים שהם החנופיות אמנם החמים אינם בכלל
החנופיות כי הכבורים המוכפים הם קדשים קלים והחם קדש
קדשים . והנרך להזכיר החם בחור מחמת כהנה כדי לומר
שהכל לכהן ר"ל אותם החמים שיהו בלעז כטורר לחתן
לכהן הם יהיו לכהן . כי יש חרמי גבוה שידור הכר סחם
לה' חו החמים כאלו לאורו ה' יבואו כשאין דעת כטורר
לחם לכהן . ובסוף פ' בחקותי באר הרב גם שאר
דיני חרם (נ) וזה זה סמוך אל זה ר"ל הכבורות
אלל החמים א"פ שאינם שיים בדן . א' כי החם קדש
קדשים והכבורות קדשים קלים ואמנם נאמרו זה אל זה כי
שניהם יכלילו אדם ובהמה גם הכבורות גם החמים
(נא) אם חמור בשם לדעת חכמינו וכו' שהם חייבו עדין
גם בכבורי שאר בהמות טמאות בצרך שיונס מה שלא
היה להם הרב (נב) ודעתי ידעת מאשר באיתי : בשר
בוא ובפרשת בחקותי באר הרב שלכד בכור פטר חמור טעין
פדין ולא בכורי באר בהמות טמאות ומ"ש וזה בכור הבהמה
בטמאה חפדה ; אינו כולל כל בהמות טמאות אלא הוא עונה
על החמור לבד ; ודבר הכחוב סחם כי סמך למה שבאר במקום
אחר (נג) לכך הקישו בשוק וזה כי נכס שאינו רשאי לאכול
החזה והשוק כל שלמים אלא אחר הכבור החלבים ועריקת הדם
כן הוא הדין גם בכור הכבורות ; (נד) ויש אומרים שלא
יהיה רשאי שיאכלנו יותר מן כניס ומים ולילה אחד ; כך
פירש רש"י ז"ל (נה) ושל בור ; אשם של בור הוא הכחוב
בפרשת ויקרא סמוך לאשם של מועל בפקדון וכו' וס' נאמר
ואם נפש כי חטאה ועשה אהת מכל מנות ה' אשר לא העשינה
ולא ידע וכו' מת"ש ולא ידע ואלה הדין שפרשה זו לשאינו יודע
ע"ב

ועני נכשים אל חג העבועות (ס) . וד' מיני לחם
 תורה (פרשתנו) . (נו) ויא' אלה קדשים קלים .
 וראשית של דגן (פרשת קרח ופרשת סופטים) . תירוש
 (ס) . ויצהר (ס) וראשית גז צאן (סוכטים) .
 וראשית כל עצי פרי (פרשת כי חנוה) . כללם שלשים
 ושנה : (ג) ולא הזכירו חלת העריסה (פ' טלה לך) .
 ולא חטאת שונג בכל המצות (ס) . א' של צבור וא'
 חטאת יחיד (ס) . ולא חטאת זב וזבה (פ' מנורע) .
 וחטאת מצרע (ס) . כי כבר הזכירו לוג שמנו . ולא
 חטאת יולדת (חוריע) . וכן בשומע קול אלה (ויקרא)
 עם חטאת העלם (ס) בין הניגע בנבלה (ס) . או
 בטמאת אדם (ס) . ובבטוי שפתים (ס) . כי לכל
 אחד מאלו חייב להביא (כה) כי כן עשו במכחש בפקדון
 (ויקרא) . אי בתשומת יד (ס) . כמו שזכר . גם לא
 זכרו חטאת ראשי חדשים (פינחס) . ושל מועדים (ס)
 (נט) וזוה מה שמענו כי באלה החטאות היה לכהן חלק
 ולכן היו גשרפות . אין טעם . כי של צבור הם . (ס)
 וכשם שהביאו חטאת יום שמיני היה ראוי להזכיר חטאות
 הנוכה (נטוה) . כי גם זו לצורך שעה . והרבה מה
 שלא זכרו . גם המעשר פן המעשר (קרח) ולא רמזו
 לחם הפנים (פרשת אמור) . והחרמים (פרשת בחקותי) .
 ובכורי שור ושה . והנפרה (פרשת קרח) כי אלו כללם
 לכהן . ברית פלח ברית כרוהה (ס) קרוב מלשון גפרית
 זמלח (זכרים ט) . כי בורת הזרע . (ס) אי רמז על
 הטהורה שלא האבר לעולם פזרע אהרן . כמו שהמלח
 עימי ומבריא אחרים . וחלק לא יהיה לך אפילו מן שלל
 האויב רק מצם (במדבר לח) . לבר . מעשר בצ' ירכושק
 ואם בפ' יח סמוך . חף . המור עכורתם . ולא יקרבו
 ע' : מלת עור . בעבור קרח ועדתו . ועבר הלוי היא . שכל
 אחד יעשה עבודתו ולא עבודת חברו . (סג) כמו והגדל
 דובר הוח נפשו הוא ויעבותו (מכה ז) . או אמר הוא
 בעבור שהזכיר בני ישראל . והם ישאו את עינם אם לא
 ייהרו . (בנ"א וזהירו) . כמו ונשא עינו (ויקרא פ) .
 בלומר העניש : חקת עולם מוסב אל חלף עבודתם כי די להם
 מעשר בני ישראל : ואל הלוים : בוי"ו החבור . מעשר
 פן המעשר . שיתנו חלק מעשרת לכהן ויחשב להם כמו
 שיתנוהו מיקבם ומגרנס . כן הרישו גם אדם : כמו שאתם
 לקחים המזכות כן הפרישו כמו שמבאר מכל חלבו את
 מקרשי ממנו . מכל . כלל . ושב ופירש מעשרותיכם
 שהטעם אחר שתקחו המעשר אדם חייבים לתת : והטעם אחר
 תביאת הלוים שנדרה במגרשי עריהם שלא יאמר הלוי בשל
 (ויקרא כה) נתנות להם מישראל . ונחשב ללוים : ונחשב
 פכו תבואת ישראל שזן חילין . (סד) ולא יהיה כמעשר שני .
 בעכרי לענין מעשר ומקדשים ללוים . (נחמיה יב) . ולא
 מה שהפרישו בני ישראל ונתנו ללוים אם לא יהנו ממנו
 חלבו שתואו טיבו : בנזכר ואכלו את חלב הארץ (ראשית מה)
 (שמואל ח טו) : סבבוהו צאנו ומחלבין (ראשית 7) : ומקדשו
 ועוד אחרים . יהי שם ה' מברך :

פיב המצות מצבורם (נו) אחד עשר אלה קדשים קלים .
 כי ד' מיני לחם של שלמי הודם מנו אהוב כל אחד לאחד הלוח
 בלולוח בזמן . חלוח מצוה . ריקני מצוה . חנוה להם חמץ . כרי
 עם הנזכרים אחד עשר . ולא הזכירו חלה העריסה כי גם היא
 ממניוח הכהן דכתיב מראשית עריסותיכם חלה חרימו הרומה וכו'
 (נה) כי כן עשו במכחש בפקדון וכו' כיון שמנו רבוהו כל
 המחחיבים בחטש הנזכרים בפרשה מכחש בפקדון כל אחד בפני
 טעמו חמשה חמשה ח"כ היה להם למנות פרט כל החטאות
 שבפ' וכפש כי החטא והטעם קול אלה טעם סס יש חמשה
 חטאות והם הביאו שומע אלה לבד (נט) וזוה מה שמענו
 כי באלה החטאות היה חלק לכהן וכו' ר"ל שלא הביאו ממנו
 מהטות ככונה את חטאות ר"ח ומועדים וטעמו שהחטאות הללו
 אע"פ שהיו חינוכיות לא היו נכללות לכהנים מפני שהן
 חטאות של צבור וככהן ג"כ הוא בכלל הצבור וכמו שהכין
 הוא חלק מן הצבור כן יחשב שיש לו חלק בחטאת הצבור
 ולכן אמרו שהיו נזרפות . אומר הרב שאין טעם לטענתם
 זו כי החטאות של צבור הם ולאחטו מיניו הטאה צבור שכיח
 נכללת והיא חטאת יום שמיני למלואים וכבר מנוה בכלל
 מניוח כהנה י אע"פ שהיא הוראת שעה ואינה קבועה
 לדורות ח"כ היה להם למנות גם חטאות ר"ח ומועדים
 כי הן נכללות לדעת הרב (ס) ועוד כיון שמנו חטאת
 של שמיני למלואים היה להם למנות גם חטאת של חנוכה
 המזכה שהקריבו הנזירים טעם היא הוראת שעה כחטאת
 שמיני למלואים (סא) קרוב מלשון גפרית ומלח כי בורת
 הזרע ר"ל כי מקום המלח לא ינמחו בו מנחים כלל ח"כ
 גם סס מלח נזר מלשון כריהה וכן פ"י אב"ע (סב) .
 או רמז על הככונה וכו' ר"ל טעם הכיבוש שלא הפסד
 ולא האכד הככהנה מורע אהרן כמו שהמלח עומד תמיד בלי
 זכו וכלי כרחוק וגם מבריא את אחרים (סג) כמו והגדול
 דובר הוח כפשו הוא שכלו בשמי ידעוה כי אחר שאמר
 והגדול חץ נרך למלח הוא . וכן בכלן אחר שאמר הלוי
 היה מבטיק גם בלי מלת הוא (סד) ולא יהיה כמעשר שני
 מעשר שני היה כאלל בירוכלס בקדושה ולא היה כשאי
 העמח לאכל מעט

בבבור צורו עליו זרח : השלמי פירש קרח
 ויסיר סות בסילות גם הגומח . ל' : פנ' : את פרה ארומת

החקה היא ממה שמספר' והולך . כבר באר הרב
 בכמה מקומות שזנין חוק יאמר על המצות החוריות אחר
 לא נלמה טעמן . וכן הוא אומר בכלן כי החקה כן המצות
 האמורות בדין חקון הפרה והנחיה מן פרה חזונה עד
 הנוגע במה . והחורה י ענין הודאה שהורה לין החטאות
 והטרה ע"י אפר הפרה מן פסוק כל הנוגע במה עד סוף
 הפרשה כל הדינים האמורים עד סיום במאמר ובכפש המצות
 חטאת עד כערב (ח) גם מניח פרה מן המניח . הכעשות
 כדי ר"ל אע"פ שהיא מחויבת להטות מממן של צבור
 כואול ונגמרה המצוה ע"י חיש אחד
 חלונה המליכים והכפס שזה נהיה בשנה שניה בחדש אב לחמס
 כיה

נשלמה פרשה קרח . ברוך יוצר קרח וקרח
 וזאת חקת
 התורה : החקה היא כמה
 שנספר והולך . פרה ארומה
 עד הנוגע במה . החירה . שטמא מח יטהר באפר הפרה .
 (ח) גם מצות פרה מן המצות חנעטוה כרי כלומר אם
 יביאת אחד נפטרו הבל . (כ) ואין מוקדם ומאחר
 בתורה ב' כתיב וכל טמא לנפש (במדבר ה) : וזו
 הבלית חורה כהנים כי גם טהרתם של ישראל ע"י כהן
 היתה
 יספיק בכבדחה ע"י חיש אחד ויכין טורין כל ישראל כי
 יאין רשות לעשות ויזר מן פרס אחת ככה אחת (כ) ואין מוקדם
 עד לאחר ענין מחלוקת קרח וסיפתו ולאחר ענין

היה (ג) וארר ימי המלוים נצטוו ב' האדם ע"ה בענין זה והער ונהרם אורה אל אלעזר הכהן (ד) ודב'ם אמרו כי נהיה דבר זה על ידי אלעזר שהיה כהן הכהנים כדי להנכו בחיי אביו כי זו מצוה מן הכצוה של כהן גדול, ושאר כל הפרות (ג"א הפעולות) נעשות על ידי כהן גדול (ג"א הדיוט) : ארומה הטימה . הטימה בארטימות . (ה) ובה"ק אמרו פרה שקרניה וטלפיה שחורים (בג"א לבנים) פסולה, ואין צורך, כי לא הבצא כבה להיות הקרנים והצפרנים אדומים, לא עלה עליה עול כל עקר, אל פחוק למחנה, למחנה ישראל, ושחש אחות המוציא, לפניו, לפני אלעזר הכהן: וככה לכל כהן בכל דור ודור, ולקח כדמה ולא וטבל ששאר הדם היה נשדף, והזה אל נוכח, כנגד (ו) ביה המקדש, ושרף, השורף (ג"א השוחט) . ואת דמה, הניחר, אל הוך שרפת הפרה אחר ששרף, ולא הזכיר חלבה שלא היה נשדף עמה אלא בהפרש שלא יבלע האמר, אך לא במזבח . (ז) רק במקום שהיה דם ההזיה, וכבס בגדיו הכהן המשליך עץ אדום ואזוב ושני תולעת, (ח) ולא הוא הכהן השורף, והכתוב טוביח והשורף אותה יכבס בגדיו, וטמא עד הערב, (ט) ויש אומרים השורף יתכן להיותו כהן או זולת כהן, ואבר הכהן (יד) איתו בהן שהיו מפרשים אותו לעבודה זו, וכבס מקרא ה"ך וטמאו וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים וטמא הכהן עד הערב ואחר יבוא אל המחנה, וטמא הכהן לאכול מן הקדשים, וזה הענין יתקשה לדעת בני אדם שהפרה כשתחת את הטמאים ומטמאה את השחורים, וכבר ידעת כי לא זאת המצוה לבר נפלאות היא בעינינו (יא) כי אם מצות רבות ככתוב אבל בידענהו בישרות רובן דעת אמתות ידענו שאנחנו פבלים בקצתן אבל הן בעצמן אינן לדיק (יב) וחכמים ע"ה אמרו ביאחר שהשו"ה יודע בכל דבר ואינו צריך בשום דבר איך יצוה בסה שאינו נכון, ולא יהיה לו ענין הכח שאם לא כן הדבר יביא לנו שגשים כל דבריו הבל תדלות לו, וידענו כי התורות לא באו כ"א ידעת אמתו בעצמו (יג) או באמצעות דברים מה שבו כפי מינו, או לדעת מהות טובות מדבר ההוא לנהוג כדרך ישר ולהסדר העול (יד) חת

פי' מוקדמת במעשה והעד שאמר הכתוב כי כוול ויטלחו מן הנוחנה כל צרוע וכל זכ וכל טמא לנפש, וכלוח הטמאים היה אחר המלוים ביו"ד לניסן, ח"כ גם דריכה הפרה פיהה בעת ההיא שאם לא כן במה נטכרו עמאלי מת ח"כ מצת פרה נטויות בכלל דיני מורה כהנים שמהלכת פפר ויקרא עד סוף, פ' אמור, ושם היה מקומה כי היה סוף מורה כהנים וגם אי אפשר להיות מנוח פרה ועשיהה קודם שמונה ימי מלוים וקודם מנוי כהנים לעבודה מכנה כי גם שחרת הטמא מת והורחז דיני שאר הטמאים ע"י כהן הכה (ג) ואחר ימי המלוים נצטוו בני האזים וכו' ושמיני למלוים היה השיעי לחדש ניסן כמנוח נדברי הרב בריס פ" שמיני, ומנגד הרב לדעת ב"הק שאמרו כי שמיני למלוים ר"ח ניסן היה ובשני לניסן כפרה הפרה ובשלושה לניסן הוא הלויים היתה ראשונה שאמר הזה עליהם מי טמאת (ה) ובעשירי גלחו (ד) ורבים אמרו כי היה דבר זה ע"ה אלעזר וכו' מן אמרו ב"ה במשנה מסכת פרה פרק הדיעי פרת העלאת שחטה שלא בכהן גדול פסולה, ור' יהודה מכסיר, וכן כהנז בספרי שזו לבד נעשית ע"י אלעזר ושאר כל הפרות בכהן גדול, ואע"פ שבגמרא הלכה כר' יהודה שבחיטה הפרה בכהן בין בכהן גדול בין בכהן קלויט, אמנם ברמ"בן הסכים שהכין להיות בכהן גדול והוא כהן הטעם בכיות הראשונה ע"י אלעזר כדי להנכו בקיי אפי' (ה) וב"ה אמרו פרה שקרניה וכו' כהנז במסכת פרה ב' פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד, ר"ל יסודך מן גדו הילנה ורנינס שאחר שיחודך הוא כהן, ומ"ש לא ענה עליה עול כל עקר, ר"ל מה שאין כן בעגלה ערופה כי הם כהנז אשר לא מטכה בעול, ח"כ בעגלה ערופה כשעלה על ה עול ולא המסוך היה כפרה (ו) כנגד בית המקדש כי שחיטה ושרפתה היו מקוץ למחנה במדבר ובח"י מקוץ לעיר ובמקום ההוא היה הכהן משים סניו כלפי פורתו של מקדש שהמורח הוא פתח הבית וכוח כנגד המערב שם קדש הקדשים וזוהי הדם (ז) רק במקום שהיה דם פכוים, ר"ל בלחיתו מקום שורק הדם וכנלו לחרץ טפות דם שהויה היה שורף את חלב הפרה כדי שישרף עם החלב גם הדם המזה (ח) ולא הוא ככהן הסורף וכו' שאם היה ככהן הסורף הוא עומד המשליך עץ ארז ואזוב לא היה אומר ח"י" וכו' אחר, ומה יכבס בצדו, מכלל שהקדש מ"ש וכבס בצדו ככהן הוא מוסב אל המשליך (ט) וי"ה הסורף יתכן להיותו כהן או זולת כהן, וזיוק זה המכרש

ממ"ש הכתוב ושרף כהם ולא אמר ושרף הכהן (יוד) אוחו כהן שהיו מפרשים אותו לעבודה זו, ממ"ש ולקח הכהן עץ ארז וכו' וכבס בצדו הכהן: כה"ה, הידיעה שר"ל הכהן הידוע שהיו מכנים ומפרשים אותו אל עבודה הפרה ולא הוא כהן גדול לדורות, וכן בזה הפרה הראשונה לא הוא אלעזר (יא) כי אם מצוה רבות ככה, ר"ל לא לבד מנוח פרה טמאה וסודה כפי חזונוסחת מעין שכלתו אלא גם הרבה מצוה מן המצוה החוריות אשר אין להם מצוה בכלל ולא הכבאר טעמן ככתוב יקצר שכלנו לדעת טעמיכון אבל אחר שידענו בידיעה אמתית טעמי רוב המצוה בין ממה שדבר כהנז בעצמו כגון במצוה כבה שהיא לוכר חדוה העולם אשר הוא יסוד האמונה ומצוה לידיעה מציאות הכורא ונגון כפסח שהוא זכר ליציאת מנרים והנפלאות אשר נעשו שם גם כן ההשוררות גדולה לחדוש העולם והיו בורא ומשגיח בכל הנמצאים, ובין ממה שלא בחר הכתוב אמנם ידענו משצטת בשכל כגון הזכרות בהרחקה מן הדברים המכוערים באכליו ומשקין מביאים מוון רע ומזיק וגם לטון, וכן בהרחקה ממנוחה זיבה ורעה גדולה וכדומה שבגרמה נוקיין ידיעה מן השכל גם לחכמי הטבע ח"כ"פ שכל אלו המצוה כן הזכרות חוריות ולא ככלם עליכון הסכמת כל האמונה עכ"ל אין יכולת בידע להשיב עליכון אלא על כרחם מודים גם הם ביערותם, ואחר שהוא כן כבס בקצת המצוה החוריות שלא בארץ ככתוב טעמן וגם מן הדעה לא נוכל להשיג טעמן לא נאמר בשביל זה שהן נצטוו לריק ואין להם שום טעם והכלית אלא עכ"פ יש להם טעם והכלית אמנם אכחנו מקצר דעתנו כשכל בידיעה טעמיכון, (יב) וסכמינו ע"ה אמרו וכו' ר"ל ח"ל הישורנו במופתי השכל שאי אפשר שיעיה השי"ת דבר בלתי נכון, וכלל יהיה לאוחו הדבר ענין חכמה מביא לחכמת טיבה לחושלת המצויים, כי הנווי על דבר בלתי מועיל יהיה אף מהצד ידיעה בעל הנווי או מטבה הנטרכו לאוחו הדבר אף ע"פ שהוא רע ובלתי מועיל למנוה: אמנם ינוה המצוה בשביל נרכו: ואחר שהשי"ת יודע בכל דבר ומדענו ענינו שלם בחכמתו וכן איננו צריך לשום דבר ח"כ לא יסול ממנו צווי על דבר בלי טעם והכלית: נמצא ח"כ שכל המצוה יש להן חכמה והישיגות, שאם לא כן הדבר ואם נניק בקצת המנוח ונאמר שהן בלי טעם אזי הדבר יביא לנו שגשים כל מציאו פעולות הכל שהרנון בפעולת ככל הוא שאין בה הכלית מכוונה מן המנוה או מן הפועל וזה הדבר הוט מפעל חכם וח"כ יסחם לו ית' סכרון ידיעה ח"ו, ולאכחו ככר ידענו כי כל החורות לא באו לריק אלא להשלים את האדם בשמי שלמיתו, אם להורות דעת אמתית בענין הדבר השגוים בעצמו, כגון מנוח יסוד השם ושלין לו דמות, שמש ישראל ה' אליהו ה', אחד, וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו וכיוצא, (יג) או באמצעות דברים וכו' ר"ל או שינוה השי"ת דברים אשר הגלוי שלם מנוה מעשית אבל באמצעותם יגיע האדם לקנין דעת אמתית כפי מינו, כגון פסח שיטורר לחדוש העולם ולמציאות הכורא והכחוחו בנמצאים ככל וכגון צווי הכחדת שבעה עממים ואסור החתון כס שכהן הטעם כי יסיר את בנך וכו' שיורה להכחשה המנוה בחק ית' ואלו המצוה כן תקון הכפס, ומ"ש או לדעת מצוה טובות וכו' ר"ל מצוה מעשיות מורות לקנין מדות טובות, וכאזכרות בברכתקת המצוה הפסוחות וכן תקון הכנף על אלו גד' דברים הטוב כל החורה בכללה, ואין בה דבר לבעול אף על פי שבקצת המצוה

(יד) זה הדבר בעצמו יקרה בבני אדם במציאות עולמו
 אע"פ שידענו בדרך כלל שהש"ת לא ברא דבר בשל אלא
 כל אשר המציא בעולמו על פי החכמה (טו) מחובר קצתו
 בקצתו , יש הרבה מפעולותיו שנכבד בידעיהם מפני שאנחנו
 בעלי חומר ואין יכולת בנו להשיג הדברים על אמרתם י
 ומפני קצרון ידיהנו בדבר לא נאמר שאין הדבר בחכמה
 : אבל נחזיק בעצמנו ההסרון ולא בפעולות השם : כי
 ישר דבר ה' וכל מעשהו באמונה (הכלים לג) והנה
 ראיתי לנחמי כבוד במצות ולא מצאתי מעם רק חלום
 בלי פתרון (יו) כי דמו אפר הפרה לרובש שקצה בני
 אדם מעיל וקצתם מויק כפי פירוש : ונראה כי הנקבל
 מחליף הרבש : (יז) וגם נאמר כי השמש מלבין הדבר
 המכוסם ומשחיר פני הכובס גם יתראשון כי המקבלים
 בסבבים הענין : וכן ראיתי זולתם סבורות נבערות ונחעצלהי
 לנחשם : וכפני שמפצירני הענין להנה סכה ושעם ברבר
 אנהוב סכה : שהעירני רוחי בהשחבל ה רבה . ואעפ"כ
 לא אשימנו בדרך גזרה . ואם לא יעד בעיני קצת
 אברינו יחשוב שלא נכתב : ויהיה שקט בהשענו על חכמת
 וצדקת הש"ת ודי לו ואני אניד במה שגוררתני :
 (יח) כבר ידעת כי האדם והבהמה חחת פוג אחד
 כלבר הנשמה הקדושה נשמת האדם : והנה נפרת האדם
 ומצאת כמן הח האלם בכל מקום (יט) כפי שהוא
 רבו בולת זה : ולזה נקראת זאת הפרה הטאה כי הסד
 קחטא שמרצה על הטמאה ומספרת כחו הטאת יום הכפירים
 (כ) כי גם מוכה נזק : והסורה הראה פחיתות החומר
 כי אחר צאת הנשמה בגוף האדם נשאר טמא (כא)
 באשר הוא : אם כפי שהוא בכפן אמו . או מפני הטאו
 שאח"כ : ואין זה וזה צריכים באור ומופת : הנה החי
 עורנו בגשמנו בטמא במגע (כב) אף כי אחרי כוחו :
 ואין דבר מכפר כי אם החי האים לפיכך הוצרכנו לפיה
 והיה אדומה (כג) החי יתן אל לבו וידע מה זה ועל
 סה זה ער עלתו בחשבתו כמפה הראשונה היא הסבה
 המביאה לו להמציא שהיא השפה הנפכה מלבנות אל
 ארסמית (כד) הגקודה הנשארת בסוף יום השלישי :
 ולזה הענין העלה לו ההזאה בשלישי וכו' כי יום הז' הוא
 פהרה כל טמא במטאה חמורה : והנה צריך הדבר כדמיו
 להסד הטמא (כה) כי כפני הסבה החי הטמא מי שלא
 יהיה חושב כחשבת יראה : וסמך ואם יארימו כחילע
 בעצמ יתו (יכתיב ח) והנה החי המדבר יש לו ב' סבות
 טעמי ועשויהו : אבל החי האלם סבתו השפה : וכפי מחשבת
 האדם נטמא המשליך והשורף והאוסף במטאה קלה וכל
 זה כדי להכניע ולהמית האווהו החי הנשאר : וישם אל
 לבו רבונה ודעת לחשוב בענין (כו) מי יתן טהור מטמא
 (לויב יד) (כז) ית' שמו שבוחר בנו מאת (ג"א מאתו)
 ההרבוננות עצת מרחוק (יטעיה כה) וכל אלו פחיתות
 החמד ובעלת הופש : (כח) ולזה הסוד המפלא לא
 ידע איש את קברתו של דן החמר עד שלא יפול חסר
 צלבות הפהאים והמשביל יבין : כי איש אלהים קדוש שב
 בלו סכל בפועל כי מה שזכה הוא בחחלה נבואתו זכו
 גדולי הגבאים כגלי עתידות באחרונת (כט) אבל
 אחרי עלותו בתר סיני לא קם כמותו ולא יקום : והארבת
 בכל

לא כשיג טעמן (יז) וזה הדבר בעצמו יקרה וכו' ר"ל לא
 לבד בידיעה טעמי המצוה יקנה לכלל האדם לדעה טעמי
 פרטיהן אלא גם בידיעה טעם והכליה בכל חלקי המצואים אשר
 המצוה הש"ת בעולם יקרה זה הדבר שלא יוכל השכל האנושי
 לדעת חכליה בריאתם : ד"מ חין לנו דרך לדעת מדוע בגלגל
 השמימי כוכבים רבים ולמה בנוקמות ממנו ימנח חלק בלי כוכב
 וכן להקך : ולמה בשאר ככדורים אשר החמיו כוכב אחד לבד
 ככדור אחד ומה החכלית בהיות קצתם ממחרים וקצתם מאחרים
 בחנוטתם וכיוצא בזה : אע"פ שידענו בדרך כלל שלא המציא
 הש"ת דבר לבטלם . ממה שנודע לנו בצבור הכללי יצרת
 הנמצאים השפלים שנבראו זה מפני זה וכגון הועלית האברים
 בצבלי חיים וכחוחיהם . ק"ו בנמצאים העליונים אי אפשר
 להיותם בלי חכליה מכוונה (עו) מחובר קצתו בקצתו כי
 העולם בכללו הוא במדרגה איש אחד . הגלגל העליון המקיף
 בכל הוא בדוגמת גוף אחד ומה שזכורנו עד כה נכחו הס כלם
 במדרגה אברי הגוף וכלם נקשרים זה בזה כמובא בפ' שזור
 קומה במורה חלק ח' פרק ע"ב . כי ישר דבר ה' רומז על
 המנות , וכל מעשיו באמונה רמוז על המציאות (יו) כי דגו
 אשר פרה לדג . זו דעת ר' סעדיה גאון (יז) וגם מאמר
 כי השמש מלבין הדבר וכו' גם זה הטעם אינו נכון כי חלקו
 פעולות השמש הוא מנד חלקו המקבלים (יח) כבר ידעת כי
 האדם וסבהמה חחת סוג אחד . כי מאמר החי הוא כוג כולל
 האלם והמדבר הם כן האדם סיגו הוא החי והכללו המדבר כי כל
 גדר הוא מחובר מסוג והכלל וזה ידוע (יט) כפי שהוא נרמו
 בזולה זה . בראש פרשת ויקרא בטעמי הקרבנות (ד) כי גם
 מדמה נזק . ר"ל גם זה ראינו שהיא חטאה בשאר החטאות
 כי גם מדמה נזק אל ככה פני הכל מועד חף על פי שהיא
 נשטת בחוק (כא) באשר הוא . ר"ל באשר הוא היה טמא
 קודם הכנס הכנסתו בו שהיה טפה סרוחה . מנורף למה שסביבו
 דם הכדוח ברחם . וכן מלד שנחגאל הגוף בחייו בטעף החליות
 הנשמיות (כב) חף כי אחרי מותו . כל שכן וק"ו אחרי מותו
 מן הדין הוא שיטמא טמאה חמורה . שהרי בחייו יש עליו
 טמאות שבעה בתומו לא כל שכן (כג) החי יתן אל לבו וכו'
 ר"ל יתעורר להחבון החחלה יצירתו . מן הדם שהוא אדום
 ומתה סך ללובן בעת נאחיו מן הגוף המוליד ועוד אשר רחמו
 ברהם יחכך לאדמיות (כד) הנקודה הנשאר וכו' כי
 מן פסולת לחות הורע יחבוה המלבוש החיון שהוא השליל
 והנקודה הנשאר מן הורע מובחר מן המובחר יפה' לדמיות
 היות כולל (כה) כי מפני הסבה התיא יתע' וכו' הוא שאמר
 לעיל הסבה המביאה לו להמציא שהוא הדם יביא לחטוף למי
 שלא יהיה חושב מחשבת יראת השם ושלח הרסן מעל
 פני חליותיו . לאפוקי מי שיחשוב בלבו להשכיל מעלה נפשו
 ופחיתות חמרו יסחל להסוך האדום ללובן שזו מליצה לדעת
 החמר ולהכניעו להיותו סר לתמע' שכלות ד' מליצה הביא ר"י
 פסוק חס יאדימו וכו' כי האדמיות רמו לטויות ומדות מגוונות
 והלובן רמו על מעלות המדות והדעות הוכוה' במ"ש הנחכם
 בכל עת יתן בגדיך לבנים וע"פ המכון הזה האדום רמו למדת
 הדן והלובן למדת רחמים דהא בזה הליא (כו) מי יתן טהור
 מטמא . יחאיה וישחוקה המשכיל המתכוון בכל זה ויאמר מי
 יתן ואזכה להבדיל השכל הטהור מן החמר הטמא לכל חכמא
 בבבלי העחוטי . ואז משכיל על דבר ימנח טוב (כז) ית"ש
 שבוחר בנו מאת ההבוננות וכו' שבקירחו ית' בנו היא מסבת טעם
 ההבוננות שלנו כשנכוון לדעת ולהבין העצת אשר יעט
 ית' פ"י המצוה המעשית כללו לתעורר לדעת עקר יצירתו מרחוק
 מהלכה הבריהא ולהבין מפלאות המים דעים בעניני המציאות
 עד שיעלם לידיעה מעלה נקטנו וממה נעלה לידיעה בצורה שזו
 היא חכליה הכוכה האנכית בצריחה האלם . זה היא טעמה
 סבה בצורה שבוחר באבוקיו ובורעם אחריהם . ובנ"ח מאתו
 ההבוננות עצת מרחוק . ונכ"ח מאתו ההבוננות עצת מרחוק . ולפ"י
 גימטריא יהיה כרנן ית"ש אשר מאתו ההבוננות ענוה מרחוק שבוחר
 בנו לקיים כונתו ית' בצריחה האלם וק"ל (כח) ולזה
 הסוד המפלא וכו' כרנן ולזה הסוד הנכסתר ומכוסה שלא גלבו עתיק
 יומין והוא חלן גיח השלמים מטמאה כי חין כה סבות
 בטמאה לכן לא נחן רשות שיעסקו העם בקבורה משא אלא קבר
 חם עלמו . וגם לא נודעה מקום קבורתו בלם ימות משא כמות
 כל האדם ויעסקו המין בקבורתו ואם יאמר לכם שסם כנוגעים
 פטורים מן הטמאה היה טפל חסד בלב הפחאים לתור שיש
 משא פנים לפניו ית' והיה זה להם למכשול עון לקפור ברובי
 המנות . ועוד זה שנית שדאשר ידעו קבורתו היו עושים אחריו
 ומחזיקים אותו לאלוה (כט) אבל אחרי עלותו בתר סיני וכו'
 ר"ל שזכה למדרגה כגובה ובדלת ממדרגה שאר הבחיאים שהיא
 מדרגת פה אל פה שהרעון בו סכל בשכל בלי חמנעות מלחך . וכה
 הוא ע"ה בחסלה נבואתו בסבה נהיה במדרגה עליונה
 ממך

ממך

מחין הנבואה אשר וכו כה עזר הנבואים בהכלית ההשלוחה .
 כנבואת מרע"ה בכנסה היה במכלים וקידוח ובאמצעות כח
 הדמיון כמבואר בפרשת ואלה שמות . אמנם אחר עלותו
 למדרגה עליונה לא קם כמיוכו ולא יקום ואיך הכשר בגויהו
 הטמא לטובים זו . והגויה מהארה במהוגה אלהיה עד
 שבחיו וכה לקרן הפנים וייראו מגשה אליו . לכן
 להעלים זה הסוד מעיני ההמון כהם הכהוב
 ולא ידע איש את קבורתו . ודי בזה רמז והטרה
 למשכילים (ל) כמו ההטחה הכ"ה לשם הט"ו וכו' . כנקראת
 הפרה בשם טמאת כהאר הטמאות המוקרבות להסיר ההטח
 כי גם זו הפרה מכירה הטמאה הבאה בכבוד הטחי הגוף
 הגנוף מנירף למה . שמעוררה לחי הכהאר לדעת פחיתות
 החמר ומעלת הכפש אשר זה יצוה לו להזכר מהטמא או מן
 החטאני וכו' לשון וריקה כנקראת הטמא ע"ש שמחטאים
 במי אפרה לטמאי מת (לא) ואין טענה מן אדם אהם
 מנגד לב"ה שאמרו אין מטמאין באהל אלא יכרהל הקרוין
 אדם שחמר אדם אהם (לב) לא כן אלא צריך שיהיה
 בין הויה להויה ג' ימים . ר"ל שצריך לכיין יציבה ו' ימים
 ע"מ הויה בשליש ובשביעי והימים שעברו לא יעלו לשבון
 (לג) פרט לכהמה ולנשל וכו' ר"ל שחפיל האהה חמיכת
 צער בלתי מחוחר אחרים ובלי צורה אדם הנכל כזה לא
 יטמא עמאלת מת (לד) פרט אבר הכרות מן החי וכו' שבעל
 האבר איננו מת וכן שער וצפורן ושער החלוצים מן החי
 אינם טעונים טמאת מת (לה) זה משפט הפועל : לבוא
 לשון יחיד על רבים ול' זכר לנקבה . או בא כמו יל מים
 צבא המים בל' יחיד גם בזולת כושל והפעל (לו) ואשר
 חמר שאין חובה עליו שלישי ושביעי אחר שיעברו עליו הימים
 וכו' זו הדעה הביא הכהם בעל העשר ח"ל . וי"א אם עברו
 ג' ח' בלא הויה לא יטמא לקדש וקדשי . אבל לחולין יטמא
 במים בלבד . ואם בא להוג יזכה פסח' בכל יום שיחפון
 וירחץ בערב . וכן היה בזמן המלכות ע"כל . יוכרע שיהיה
 זה ממש שחייב לשבי מדין אחר טובם ממלקמה לספור ז' ימים
 ולהחטא בג' ח' ח' ע"פ שיעברו עליהם הימים (לו)
 והמוציא ידו מביהו בשנת הוא מהלל . כמו שלמדנו מן
 צהוב שקרא יוצא למי שהוציא ידו לבד מן הרחם באמרו
 זה יצא ראשונה . וכן להכך הביא ידו לבד אל הבית
 שהמה זו . יקרא בא ושיען טמאת אהילה (לח) לא כמחמר
 בה"ש שם לא מנו בכלל בא אלא ח"כ הכניס ראשו ורבו
 וכן לא מנו . בכלל יציאה אס פסט בעל הבית אח ידו לחוף
 ופירו כלי או חויה דבר ונטל העני מחוף ידו . או שכן
 העני לחוף ידו כל בעל הבית והכניס אח"כ בעל הבית את
 ידו לכניס לא מנו דבר זה בכלל המוציא מרשות אל רשות
 ואמרו שטניהם . פטורים . וכן אמרו פסט העני את
 ידו לכניס ונטל . בעל הבית מחוכה או שכן להוכיח
 והוציא . שניהם פטורים (מהכח שבה פרק א') . (לט)
 ולא יזה לכלי חרש כי בלי חרש אין להם טהרה לשולם
 א"כ לא יוכלו במחמר ועל כל הכלים . וכן הבית המחובר
 לא יוכלל במחמר וכוה על האהל כי אין הבית מקבל טמאה
 (מ) ולא נקיש בית המנוגע כי נהבאר . ר"ל ממה
 הבית המנוגע מקבל טמאה מנגע הנרעה לא נקיש שיטמא
 הבית המחובר מטמאת מת . כי טמאת הבית המנוגע נהבאר
 בכהוב במחורש . ומנגד רוב רבנו יחודה בעל האשכול שהקיש
 ככה . כמוכא בספרו באשכול הכפר באלק ביהא ר"ן (מא)
 בענין הגודע ר"ל על הרוב שמוש לשון פתיחה בכהוב ענינו
 לפרש במחמר אשר אין צמיד . וכו' כדי להורות שהיננו בזה המקום ענין פתיחה כלה וכעשר כני המוכנס על הרוב .
 אלא הוא ענין גלוי שהיה הכהוב ר"ל כלי מגולש אשר אין עליו מוכסה מחובר שהוא ההיק . וישן שלשון צמיד יחזר
 בכהוב גם . על הכשיט הוה הנרד הכהוב להבדיל ענין צמיד זה ולומר אחריו מלת כחול כדי להורות שהצמיד הנאמר בכלן הוא
 ענין חבור החיק אל הכלי (מב) לא כדעה המהרגס וכו' שהוא אונקלוס ח"ל וכל מהן דחכפ פתיח דלית נגובת שיח
 מקף עלוהי . שהמובן בו וכל כלי חרש פתוח שאין כהוי טיט מוקף עליו . ונגובת מלבן יגיבו דלחות (מג) וכן אמרו
 כי בלי חרש אינו מטמא מנוכו וכו' והוציאו זה ממחמר אשר יפול מהם אל חוכו כל חרש כהוב יכמא (שמיני) וכבר רכז טען
 עליהם סס . והנרד להבית מחמרם זה גם בכלן כי אמרו במחמר וכל כלי פתוח . בכלי חרש הכהוב מדבר שאינו
 מקבל טמאה מנוכו אלא מחוכו . והדברים הנכלעים בכלי אינם נכלים מן הטמאה ולחי בכלי חרש שהיו עליו צמיד פתול יפון
 בכלי חרש כגול מן הטמאה נלנו גם הכלועים שהוכו וכלבד שהיה מנוש צמידו פתולה עליו יפה שהדברים הנכלעים בחוף

בכל זה כי פליאה דעה בכל יצור כזה : ונשוב לאמר היט
 ואכף . גראה שבבלי נהשח נוהגים את הפרה להשרף וסביב
 לאותו בלי נוהגים האש עד שלא יתערב אפרה באפר עני
 השרפה : והיה הפרה למי נדה לשון וריקה . או לשון
 פידור . מלשון כנדיכם (יכתיב סו) הטאת היא (ל)
 כמו החטאת הבאה לשם המא . או כן החטאני באעב
 (הכלים נא) וכנס דרך קצרה לא הזכיר ורחץ . והזכיר
 והיה בעבור להזכיר ולגר הגר בהוכס הננוע בכה בין
 כיור בין שינג בין קשין בין גדול לכל נפש עובד' או יהודי
 והער משבי מדין (במדבר לא) . (לא) ואין מענה . מן
 אדם אהם (יחוקאל לד) הנה כהוב על ככל ולא יגור בח
 בן אדם (ירמיה כ) ונמצא לאלפים שגם עב'וכו נקראים
 אדם . הוא יהחמא מוכב על הגיגע . ואם לא יהחמא שאם
 עבר ולא הוו לו ביום רג' וכשביעי יהחמא פעמים
 והעלה לו ההויה ראשונה להיות ג' והויה שנייה להיות
 שביעי (לב) לא בן אלא צריך שיהיה בין הויה לחויה
 ג' ימים . בנפש האדם (לג) פרט לכהמה ולנפל שהוא
 החיובת בשר . אשר ימות (לד) פרט אבר הכרות מן
 החי והשער והצפורן ושני . ונכרתה אם עשה כמיוה את
 משכן ה' טמא הוא שאמר ולא יטמאו את מחניהם .
 (במדבר ס) מי נדה לא זורק (לה) זה משפט הפועל
 או כמו יול מים (סס כד) במא יהיה ומה מעם עוד טמאנו
 בו הדעון בו טמאנו בכל דבר ולחייבו כהזאת ג' ח' ו'
 שלא יאמר כאחר שיעברו עליו ז' ימים העלה לו ספירתי
 וצא לידי טהרה . (לו) ואשר אבר שאין חובה עליו .
 ג' ח' אחר שיעברו עליו הימים אינו אמת . והאות ואתם דנו
 מחוף לכהמה (במדבר לא) ולא היה זה אלא אחר טובם
 בהמלחכה . זאת התורה עצמה שאמרו בגיגע היא באהילה
 שלא יאמר בגיגע החמר הכהוב . כל הבא אל האהל בין
 אדם בין כלים . ואפילו המכניס ידו באורו אהל שחיה בו
 יקרא בא . כי למדנו מהפוסק זה יצא ראשונה (ראשית לה)
 (לו) והבוציא ידו כבידו בשבת הוא גחלל . (נח) לא
 כמאמר בה"ק . ואמר כי ימות באהל והוא הרין המה בחוף
 והובא אל האהל . והזכיר אהל שכן הוה בבדבר . ונס הבית
 המחובר נקרא אהל שנאמר איש לאהלין יעקאל (ד"ה ב יוד)
 ואהל רשעים איננו (איוב ח) רק נראה לי שאין הבית
 המחובר מקבל טמאה לעצמו כי כהוב והוה על האהל ועל
 כל הכלים (לט) ולא יזה לכלי חרש : (מ) ולא נקיש
 בית המנוגע (פרכת מנורה) . כי נבאר . והויה הכלים
 וחאהל בשביעי לבר . וכל כלי פתוח טעמו מגולה כמו
 הרב פרחו רשעים (הכלים לו) . ואגרת פרוחה בידו .
 (נחמיהו) . ובפני כילשון פתיחה בעבר עונה (מא)
 בענין הגודע החוצר לכאר אשר אין צמיד פתול עליו . כי
 גם צמיד הוכנס בדבר אחר ושני צמידים על ידה .
 (ראשית כד) : הזכיר פתול והטעם על הרבד . כענין
 הרב כצומדה על מהגיו (שמואל ככ) : (מכ) לא כדעת
 המהרגס וכל מאן דחכפ פתיח דלית בהון כגופה שייע :
 וכונהו להויה על כלי חרש בפיו טיט : והלא כלי חרש אין
 לו טהרה היורה צמיד פתול על הטיט זה שפח לא ידעתי
 אשמע (הכלים כא) . (מג) וכן אמרו כי כלי חרש
 אינו טמא כגבו אלא כהוכו . וכאמר רבנו יוסף הרואה
 (מד)

בענין הגודע ר"ל על הרוב שמוש לשון פתיחה בכהוב ענינו
 לפרש במחמר אשר אין צמיד . וכו' כדי להורות שהיננו בזה המקום ענין פתיחה כלה וכעשר כני המוכנס על הרוב .
 אלא הוא ענין גלוי שהיה הכהוב ר"ל כלי מגולש אשר אין עליו מוכסה מחובר שהוא ההיק . וישן שלשון צמיד יחזר
 בכהוב גם . על הכשיט הוה הנרד הכהוב להבדיל ענין צמיד זה ולומר אחריו מלת כחול כדי להורות שהצמיד הנאמר בכלן הוא
 ענין חבור החיק אל הכלי (מב) לא כדעה המהרגס וכו' שהוא אונקלוס ח"ל וכל מהן דחכפ פתיח דלית נגובת שיח
 מקף עלוהי . שהמובן בו וכל כלי חרש פתוח שאין כהוי טיט מוקף עליו . ונגובת מלבן יגיבו דלחות (מג) וכן אמרו
 כי בלי חרש אינו מטמא מנוכו וכו' והוציאו זה ממחמר אשר יפול מהם אל חוכו כל חרש כהוב יכמא (שמיני) וכבר רכז טען
 עליהם סס . והנרד להבית מחמרם זה גם בכלן כי אמרו במחמר וכל כלי פתוח . בכלי חרש הכהוב מדבר שאינו
 מקבל טמאה מנוכו אלא מחוכו . והדברים הנכלעים בכלי אינם נכלים מן הטמאה ולחי בכלי חרש שהיו עליו צמיד פתול יפון
 בכלי חרש כגול מן הטמאה נלנו גם הכלועים שהוכו וכלבד שהיה מנוש צמידו פתולה עליו יפה שהדברים הנכלעים בחוף

(מד) שזה חזק ואין בנינו הועלה כי נמצא בה שפכה
הכתוב והשאר יהיה בשכל (מה) בזה המקום כאמר
עונכם כי הכתוב אמר וכל אשר באהל : ובגד יהיה
מזה אם יהיה הכלי כהים שיהיה הוא פהור ואשר בחוכו
נמצא כמאמר וכל אשר באהל : (מו) ועוד אם רצה הפך
הפתוח היה בא ברך כל היוצא כהכלל : (נ"א כל הבא
לפרט מן הכלל) : וכל כלי כהים אשר עליו צמיד פתיל
פהור הוא : וכאמר ענין הוא שלא נחשוב בטהרת כה
שבתוכו מן מאמר וכל אשר באהל : (מו) לכן כאמר
קצת החכמים אם יהיו באהל קופות הפורות ובהן אכלין כגון
גבינות וידם וכיוצא כם הם שהורים : אינו נכון : בין
היותם כודבקים ובין שלא יהיו מודבקים ואם יהיה המת
מכובה או יהיה בארון או ברוד הבן או בפשיטים כמטא הוא
באהלה : וכל אשר יגע שלא האמר בכת מירה טבעיה
או בכת באהל הכתוב מדבר לכן הזהיר שכלם כמכאים
כמאה אהה ואפילו העצם : (מח) אף על פי שיש אוכרים
בי העצם אינו כמכא באהל דק כמגע : על פני השרה .
הוא הדין על פני הכים : אלא כי דבר הכתוב בהוה כמו
בקה לילה (דברים נג) : ואמר על פני ולא אמר על
השרה : (מט) יש אוכרים להוציא העובר במעי אשה
שהיא טמאה בלועה : בחלל חרב והוא הדין בהלל רומח
או חלל אבן ואגרוף : ואמר הלל ומה כי הבחנה השחופה
פהורת : והבחנה השחופה המרה היא כמטאה : (נ)
והכמינו ז"ל אמרו חלל חרב שאפילו הוא כרנוענע כמטא
במת שפרחה גשמתו : (נא) והאומר שהחרב כמטא בחלל
וכמטא אדם וכלים כמטא טבעה איד לא הצריכו הכתוב הזה
כמו שהזכיר והזה על האהל : (נג) וכן אין הניזר מגלח
עליו זהבין נזהר בו : בקבר : קבר עפר הכרוי מאדמה
והמת בו : וארון הנעשה מן כלע או נעץ הכ כלים כקבלי
כמאה והם כמכאים : (נד) לא מפני שהם קבר : וכתוב
וילך ויגע האיש בעצמות אלישע (מלכים ב יג) : (נז)
וזו ראייה ברורה על האומר שאם יכבו לכה במוך או בפשיטים
או בדברים אדרים שאינם כקבליים כמאה לא ימאה המאהיל
ודנה העפר אינו מקבל טמאה והכתוב אמר או בקבר :
ולקחו לכמא (נה) לכל הפחות שנים בעבור האפר והמים
יב"ד למכא בעביר כבו ואלו לעבדים ונשפוחה (חסהר ז)
ולקח אוזב (נו) זה חוץ מהראשונים לכך הארו בטהור
: ונכרהה כרה דראשון בניגע והשני במאהילים : וכל
אשר יגע בו הטמא טמא מת או הניגע בקבר חלל ועצם
כל אשר יגע בין כלים בין אכלים כגון כלי הרש וכאבל
ומשקה טמאה לעולם : אבל אם יגע אדם טמאהו עד
הערב : (נז) וכן כלים אחרים : והיתה לכם לחקת עולם
(נח) נראה מזה כי הטמאה נזהגת בגלות : ע"כ רוב
החכמים נזרו שגפדה במים : ויבוא בני ישראל הם
הבאים

כלי הרש לא יכיו נרמים לאויר כמת : (מד) כזה חזק ואין
ממנו הועלה : ר"ל שמאמר וכל כלי כחוח כוח חזק למאמר
כל כבה אל האהל בזכר לשיל כדי להכליל גם הכלים
למאמר כל כבה וכו" ושלל לכבוד שטונה של האדם נכד
לאמר כן להוכחה בלור : והין ממנו הועלה ללמוד בזה במקום
מן לאו הין : כי אהנו נטמא בטהרת מה מה שכבר טמא
הכתוב בטהרת שרנים כפי" ולא כוניה שם מן הכלל כלי
פהור : וכאמר מה שלל זכר שם יאלה שכל לדון עליו חס
הוא יקבל טמאה או לאו (מה) בזה המקום מאמר מוככם
ר"ל לכד בזה המקום הוא מוככם שכל שלל נממד מזה
שהכלי הכהים אשר יש צמיד כחול עליו יהיה כבוד כי כבר
הקדים הכתוב וכלל הכל במאמר וכל אשר באהל : א"כ בזה
מקום לא הניח הכתוב ללמוד מן לאו הין או הכסף : והס
ללמוד מן לאו הין ונאמר שהכלי הכהים יהיה טהור וינא מכלל
וכל אשר באהל הנה ינא לנו מזה שכל"פ הכ יהיו כלים
מונחים בזה הכלי כהים שיהיו כמחיים כהם ככלים במאמר
וכל אשר באהל והכלי הכהים יהיה טהור ומה שכתוב כמחיים
זה דבר שלל יכבול כהכל שכתוב יהיה טהור
וכאחיו עמאים : (מו) ועוד חס רנה הפך כפהור
וכו" : ר"ל ועוד טענה אחרת וכו" שהם היה רנון הכתוב
להוניה פרט מן הכלל כהם : באמרו וכל אשר באהל יטמא
כלל ככל ויהיה לו לומר אחר זה אך כל כלי כהים אשר יש
צמיד כחול עליו טהור הוא כפי מהג הכתוב להוניה הפרט
מן הכלל כמטה המוט : והנה נשאר להקשות מה בזה הכתוב
ללמד כמ"ש וכל כלי פהור וכו" כמאה כוח : אחר
שכלל ככלל במאמר וכל אשר באהל : והכתובה לזה היא
באמר הכתוב כן כדי ללמד בטהרת מה שבהן הכלי כפהור
שלל נקטיב כהדברים אשר בהן הכלי כפהור אינם נכניס
במאמר וכל אשר באהל (מו) לכן מאמר קנה החכמים חס
היו באהל קופות הכורות וכו" הוטו נכון : כי אחר שקופות
ההפורים בהן באהל הנהמה שבהן הקופות גם הם יהיו
כלולים במאמר וכל אשר באהל יטמא : וה"כ גם עמאים
(מה) אש"פ שיש אונורים כי העצם אינו מטמא ביה"ל וכו"
ודיקר זה ממ"ש הכתוב וכל אשר יגע על פני הכהים וכו" או
בעצם אדם שזכר הסלס כפכוק דין הטובע ולא דין ההיולה
והרב לא כודה לזה הלל דעמו שגם העצם מטמאה באהלה :
(מט) ו"ל להוניה הטובע במעי האשה וכו" כך דרש ר"
ימעלה כי המה ברחם אמו הוא טמאה בלויטה וחייגה על פני
המקום לכן האשה שמת הולד ברחמה לא הטמא לנועטים בה
ואם לא והמר הכתוב על כני ככה כיינו וקיים אה חכמה
כדין הקבר : כהמת בו ממאמר או בקבר מדכתיב והיה כי המי
קברי (נ) והכמינו ז"ל אמרו הלל הרב גאפילו הוא
מהטובע וכו" ר"ל שלל הטעם הכריס הכתוב בהלל לחוד
וכמה לחוד כי המת מיתה טמאו כל עוד שיש בו נשמה לא
יעמא : אבל הכרוג הפילו מוכרם יש בו גשמים הוא נדון כמת
שפרחה נשמתו : וכן אמרו ב"ה לרבות גולל ודופק (נז)

והאומר שהכתוב מטמא כחלל וכו" האומר זה הוא הרמב"ן
כהם ללמד שהחרב כחלל כנניעה וכעשה אב לטמאה חס
כמת אכל אינו נמת לטמא באהל מדכתיב אדם כי ימות
שחין החרב הטובע כמת מטמא אדם להנריכו כהזה ג" וז'
השני אמר והזה על האהל ועל הכלים וכו" ועל הניגע בעצם או
כחלל לטמא כמאה טבעה אכל לא לטמא באהל ולא להנריכו
כלל (נב) כבר נבאר לשיל (נג) לא מפני שהם קבר :
כי הארון נודע טמאהו כבר מן היותו כלי וכהינו יודעים זה
הוא הכרוי מעבר : והראים ממ"ש וילך ויגע האיש בעצמות
אלישע : ומקודם לזה אמר וישליכו אה כהוש בקבר אלישע :
שהנניעם בקבר נקראח נניעם : והקבר כזה הוא קבר הכרוי מעפר
ברורה לטהרה דעת האומר שהם יכבו למת בדברים בלתי
מקבליים כמאה לא יטמא : כנניעה ואהינה : כי כהה גם כהפר
בלתי מקבל טמאה והקבר הכרוי יטמא כמגע : (נה) לכל
הפחות שנים וכו" ממ"ש הכתוב ולקחו לעמא בלשון
רבים ולא אמר ולקח : ומטוב רבים שנים למדנו שהנווי
לכיים הנשים : האחד ללקיחה האפר והשני למים (נו) ולקח
אזוב זה חוץ מהראשונים ר"ל מן הלוקח אה הכרה ומן
הלוקח מים חיים זה הלוקח אזוב הוא שלישי וכוח המזה ולכן
אמר עליו הכתוב איש טהור כי כבר שנים הראשונים נכיו
עמאים כלכתיב : והטובע במי כהה יטמא וכו" (נז) וכן
כלים אחרים ר"ל וזה כלל חרש ומשקה כל כלי אשר יגע
בהם טמא מה הבא כמאמרו עד כערב : (נח) נראה מזה
ר"ל ממ"ש הכתוב לקח שלל פסקו חכמינו : האסרוניס לקיב
עמאים מה בגלות : אבל זה אינו כנראה מן הרב : אלא
כבר

הבאים אל ארץ כנען : והמעם שבאו ביישוב : (טו)
 כי מדבר ציון היא קדש : (ס) ואין זו הפרשה מוקדמת
 כאשר אמר הרב סהל ז"ל כי שבת (להפריש) בין קדש
 ברנע ובין קדש מדבר ציון : (סא) וכן אמר בן עזרא
 שישבו שם ימים רבים כי בן נתוב : שחשב הוא הכתוב
 בו והשבו בקדש ימים רבים (דברים ה) . ומעתה כי
 והשבו כקדש היא קדש ברנע ושם ישבו בני ישראל
 כאשר כתוב . אבל קדש זה הוא במדבר ציון . ובאו שם
 בשנת הארבעים ושם מתה מרים ומקרא מפורש זה
 ושב העם קרוב לד' חדשים כי בחרש אב סח אהרן
 (במדבר לג) ותמת שם מרים ותקבר שם פעמים כמו שם
 מה אהרן ויקבר שם : (דברים יוד) . (סב) הפך
 מיתח משה : (סג) או שלא היה כמיתה יעקב : ולא
 היה מים לערה . החל לבאר סבת אהרן ומשה אך מתו
 הוציא לארץ (סד) כי לא היו תחת השבועה . וירב
 העם מבגין הנוסף בה"א : עם משה : ואהרן בכללו .
 בגוע שם התייפס בשקל בשפל קול המהגה . (קהלת יב)
 אחינו הם י"ר אלף ות"ש מאות שמתו במנפה העליתנו .
 גחמך הווי' והשירק במקומו : (סה) והנה הוא מקום
 מ"ם הרבים כי נתחבר עם הכנעונים וגם הווי' מימן הרבים
 כמו ה"ם . וכן הציג צמחני אצי (זכריה ז) וגם הוא
 חסר במכתב והזכיר האנה וגפן ורמון : ממה שהביאו
 הסרגלים . ויבוא משה ואהרן מפני הקהל . (טו)
 כדרך ברחים . ויפלו על פניהם . לשאול מהשם שלא
 יהיה אף בישראל : קח את המטה : לא ידענו צורך
 המטה בידו כי אם נאמר לעשות בו גם כמו שכתוב אשר
 העשה בו את האותות . (שמות ז) וכן ומפך אשר הכית
 בו את היאור (טז) . ושם נתבאר והכית בצור
 (טז) ואם במכות מצרים נאמר לו סתם והמטה אשר
 נהפך לנחש (טז) : באחרונה במפורש הנה אנכי מכה
 (טז) (סז) ולכן הוצרכו רבים לומר כי גם הנה
 להכות הסלע ולדבר שיהיה הגם בדבור ובהכאה כי שניהם
 בשוח אצל הסלע כי אלו היה בדבור לבר מה צורך המטה
 בידו . והוא דבר ולא דבר לכך נענש . (סח) וז"א
 בראשינה נאמר לו הנני עימר לפניך שם (שמות יז) יא"ל
 כי שמו הגדול על הצור בחורב (טט) שהוא כבוד ה' האש
 האכלת בראש ההר (סט) ובעבור זה לא הבה אלא
 פעם א' ויצאו מים רבים אבל הנה לא נתבאר לו כי
 והסביבו שניהם להכות בצור פעמים : (ובג"א ובשם ה'
 פעמים) : והנה זה חטא : ולכן אמר לא האמנתם כי
 לשום אמונה בשמי ואין צורך . (סט) והאומר שנתח
 משה בצד הרגונות לפיכך נענש . אהרן מה חטא : (ע)
 וכן האומר כי אבר כוונתו מפני מריבת העם ולא דברו אל
 הסלע ולא יצאו מים ושב והכהו פעם שנית בכונה הרבקה
 בכל ויצאו מים . (עא) ואדרים אברו שלא דברו בתחלת
 שיד נענן עלי באר ענו לה בפרשה זו : ולכן נענשו .
 ואין נאמר עליהם מריחם (חקה) . מעלתם (דברים לב)
 ואין מעילה אלא בחוש הדבר : והנראה משמע
 הכתוב שלא היתה הכונה כי אם שידברו לסלע לבר ויהן
 מימיו לא שיכוחו . והכתוב הזכיר ויקציפו על מי מריבת
 (הכלים קו) . (ובג"א המה מי מריבה) . גם כי התאנה
 ה' (דברים ח) . אבל לא נתבאר דברו מריבה מה הם
 ולא נוכל לומר הם לבר מה שאמר ולמה הבאתם את קהל
 ה' . ולמה העליתנו . אבל גם דברים אחרים דברו ולא

הכרח היא חלבה דרוב החממים שזכר אחר זה (טו) כי מדבר
 ציון היא קדש יר"ל כי מ"ם הכתוב בזה הפסוק וישב העם בקדש
 קדש זה הוא עמנו מדבר ציון שזכר בראש הפסוק וליננו קדש
 ברנע כאשר הכתוב רבינו סהל ז"ל חז"ע . (ס) ואין זו
 הפרשה מוקדמת כאשר אמר רבינו סהל : שלפי דעתו מאמר
 ישב העם בקדש שהוא קדש ברנע הוא ספור מוקדם מן ויבואו
 בני ישראל כל העדה מדבר ציון ולפי דעתו היה ראוי להקדים
 ישב העם בקדש שהוא ספור וישובו ישראל בקדש ברנע בדרך
 ללל ואחר זה שיאמר ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר ציון שזה
 היה בטוח הארבעים : ומה שכביחו לפרש כן הוא שחשב שקדש
 פנאלמר בכלן הוא קדש ברנע וסבא הכתוב בפרשה מסעו ויבאו
 מעניין גבר ויחמו במדבר ציון היא קדש הריש קדש גם במדבר
 ציון (סא) וכן אמר חז"ע שיכחו שם ימים רבים כי בן כתוב
 רזנו לומר שכן כתוב גם בפרשת דברים לטון ישיבה בקדש
 פדכתיב והשבו בקדש ימים רבים . אם כן גם לפי דעתו בן עזרא
 שיאמר וישב העם בקדש הוא קדש ברנע והוא מוקדם מן
 ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר ציון . והרב סהר זה כמו
 במפרש והולך . וישב העם קרוב לארבעה חדשים : כי הנאמר
 בכלן ישב העם בקדש הוא מדבר ציון שכלו סס בשנת הארבעים
 ואחרו סס קרוב לארבעה חדשים : כי בחלש ניסן באו לשם .
 ותסס נסעו וזבאו להר הכר בראש חדש אב וזריך לכתיבה ומן
 מה לכן אמר קרוב לארבעה ולא ארבעה סהס : ואפשר
 שבאו כמה ימים קודם ראש חדש אב אלא מיהת אהרן היה
 בראש חדש (סב) הפך מיתה משה : שלא ידע איש את קבורתו
 לכך לא נאמר בו ויקבר שם אלא וימתה סס לבד . (סג) או
 שלא היה כמיתה יעקב . ר"ל שיעקב אף על פי שמת בחונה
 לארץ אמנם לא נקבר בחונה לארץ כי הוליכוהו וקברוהו בניו
 בארץ כנען : מה שאין כן אלו כי גם מיתה גם קבורתו היו
 בחונה לארץ : לכן אמר סס סס פעמים להורות כי לא הוליכו
 ישראל עמם את עצמות מרים ואהרן לארץ ישראל אלא נקברו
 במקום שמתו (סד) כי לא היו תחת השבועה : ר"ל תחת
 השבועה שהטעם הסי"ח בעון המרגלים שלא ינכחו ישראל
 לארץ ושימותו כל הדור ההוא אשר היו אז מן עשרים ומעלה
 בתוך הארבעים שנה . אלא מיתה אהרן ומשה בח"ל היה
 צדקה אחרת שהיא סבת העולם בני מריבה . (סה) וכנה
 הוא מקום מ"ם הרבים וכו' ר"ל כו"ז הנא הלל כח"ו
 הוא הוא במקום מ"ם הבא עם חמ"ו שלא בסמיכות
 להורות על זכרים רבים נמצאים : ובהחבר בסמיכות
 בכני השול חמ"ם ומשאר חמ"ו ואלל חמ"ו הווא וי"ו ובכלן
 נחסר חמ"ו וכל הקבוצ שפחים במקום השורק והקבוצ בהמשך
 הכונה הוא במקום הגועה גדולה וינא אחרים וי"ו נחה
 צנטימה וכו"ו הווא במקום חמ"ם הנופל כי גם חמ"ו באה
 להורות לסיומן הרבים כמו חמ"ם כגון חפקדו חפקדו באיח"ן
 וכו' ולכן באו זה המורה זה (סו) כדרך בורחים : וזה
 הדיוק ינא חמ"ם מפני הקהל . שנפטרו מפניהם כדי להסקיט
 ולהשנית מריבתם והרשומתם (סז) ולכן נזכרו רבים לומר
 כי גם הנה להכות הסלע ולדבר . זו הדעת הביא חז"ע משם
 ה' משה הכהן הספרדי (סח) וי"א בראשונה נאמר לו הכני
 עמוד וכו' זו דעת הר"מבן (טט) והאומר שנטה משה בנד
 הרגונות וכו' זו דעת הרמ"בם בפרק רביעי משמנה פרקים
 בהקדמתו לפירוט פירקי אבות (ע) וכן האומר כי אבד כוונתו
 וכו' זו דעת חז"ע אמר דע כי כאשר ידע החלק את הכל
 ידבק בכל ויחדש בכל אוחות ומופתים : ורזנו כי נשכח הכניח
 שהוא שכל פרטי מנד היוהו נקשר בחמר יקרא שכל פרטי שהוא
 פנאלמר בלשון חז"ע בשם חלק כאשר יהיה שלם בחממה
 ויחבורו בעיונו לדבקה בש"ח שהוא הכל והיה בו כח לקבל
 שפע אלהי ולפעול בהוליו העולם ולשנות הטבע כי אז הוא

יבוצ שכל כללי מנד הדבקות כאחד השכלים הנבדלים ע"כ היה כח במשה להיציא מים מן הסלע לזלי דבור פעם סהצריך
 לדבר עמם ונסתלקה מחשבתו מן הדבקות בשעת ההכאה הראשונה ולא ינאו מים עד שחזר לדבק נפשו כבמחלה והכא
 עם שניה בכונה הדבקה בכל ואז ינאו המים : ואמר כי אמת שהשם אמר למשה ולאחרן ודברתם ולא דברו בעבור מריבת
 עם עם משה : וכפי דבריו אף על פי שחטאו במה שלא דברו עם כל זה היו המים ינאיים גם עלידי הכאה ראשונה
 ולי שסלק משה הדבקות על ידי שפנה לדבר אל העם בשפת הגם (עא) ואחרים אמרו שלא דברו בחסלה שיר . זו דעת
 רזנו יעקב בעל העשר ספרים במאמר ודברתם אל הסלע . ידברו דברי שיר ויאמרו אי סלע תני עימך . ומה שנעטו
 לקחה

וכרש וכתוב : וכרמיז הכרוב קח את הכנה (פס)
 כי משה לבדו יבנם עם : וכתוב מלפני ה' ידענו כי הוא
 הכנה אשר גמל שקדים (עג) כי אולי היו ישראל
 יושבים כי הכנה עושה הנמים לא מפי ה' : ונאמר לו
 קח את הכנה לראות ישראל מאין צד ופרח כפי ה'
 וגזרו או מדבר אחר : ולא לקחו להכות בסלע . ולכך
 פצחו השלחים לרבר בסלע ולא להכותו . והם ע"ה
 דשטו להשיב בכריכת העם בשעה הנם ככרמיז שמינו נא
 הארץ שהיו מפרים שלא יוציא הסלע מים על ידי דבור
 . והבטם סלק בהם הכוונה והבו . ולא דברו להשמיע להם
 את דבר ה' לעיניהם : לכך אמר הסלע הזה כי ישראל
 צריכם לנביאי ה' היו מכחישים דבר זה (עד) והגה
 אטאי בשעה הנם להחיות : ומרו שהבו באותו הכנה .
 ומעלו שלא דברו בסלע לתת מיטו כדי להקדישו בחוכם
 . וכן כרוב במלאך (עה) משיב דבר לאמר עשיתי
 פאשר צויתני : (יסוקאל ט) ונחבאר כי ה"א המן הסלע
 ה"א הרבייה : (עו) לא ה"א של קיימא . כמו הגולה
 גגליה : (שמואל ח ב) הרצחה וגם ירשת (מלכיס ח כה)
 (כז) וי"א שאלו הה"ה"ן של שאלה הן : ואם האמר
 ויך יצאו הרים אחר שלא עשו רצון השם (עח) תדענו
 סבלה בעמים : כי לולי הן השם הרים היה כחוש בכל
 דבריהם . או היו הורגים איהם . (עט) והמפש אשר
 אמר כי נשבע השי"ת שלא יבנם לארץ כי אם יהושע וכלב
 הדבנים ולזה נהיחה הדבה לבנה גם אלה בדבר . והלא
 כקרא מפורש כי משבט לוי לא היה שליח עם המרגלים
 ועוד כי צניחה ע"ה עמרו כנגד כל ישראל והוביחים : (פ)
 וכן אמר במלח הביאמר והמעטו (שמוט טו) ואלו הרברים
 הכל הבלים : כי אהרן ע"ה בפלל תביאמו : ונתן מיטו
 אינו כמו הארץ הן את יבולה (זכריא ח) : כי זה
 בסכע הארץ . וכתוב וברך את לחמך ואת מיטך (שמוט כג)
 (כה) כי כן משפט הכנויים . והכוונה הרים היוצאים
 : וכתוב ההפכי הצור אגם מים (תהלים קיד) : אשר
 רבו : רבו הטעם היה ראוי מלעיל ובא (פכ) כמורשו
 ורעבו (תהלים לד) ויקדש בם : כושב למשה ולאחר .
 (כז) כמו נקדש בצדקה (יצטיה ה) והנכון שנקדש
 לעיני כל ישראל : וכן והרגלתי והתקדשתי ונדעתי לעיני
 גוים רבים (יסוקאל לח) : וישלח משה מלאכים : אע"פ
 שהגדירו לו ונענש לא שהק סלעכוק בעניניהם : אל מלך
 ארצם כי שהוא טולך באוהם הרים : (סד) וי"א אז מלך
 הדד (בראשית לו) כי לא כתוב ויפת : אחיך ישראל כדי
 לצבור הארזה ויחול . התלמה השעבוד שהעבודים הצעירים
 כמו שכבאר וייעו לנו המצרים : לנו ולאבותינו (פה)
 באר ימים רבים . וישלח מלאך כמו ומלאך פניו הושיעם
 (יצטיה כג) : (פו) הרמיזו המלאך המושיע את האבות
 על יד הושיע את הבנים : ויוציאנו נהקים וגם את הגוי
 אשר יעבדו ון אנכי (בראשית טו) . והנה אנחנו בקדש
 כי יתקים לדעד נחתי את הארץ (טס יג) : בקדש שם
 פיר . לא נעבוד בשרה ובכרם כדי ש"א נביא הזק להם
 . ולא נשחה כי באר העשויים לבני עריך כי חיל כמאנו
 יוכל לשחורם כיד ויובשו : רק נשחה מי הנחלים . דרך
 המלך : דרך שהמלך עובר בה רשות הרבים . וזה לא נעשה
 בכה אלא עד אשר נעבור גבולך כי אתח אחינו . (פז)
 אע"פ שאבד כבה גם לסיחון כי כן מנהג השולח צרים מעם
 אל עם (פח) וי"א לא רמז לו אל הארץ אשר ה' אלהינו
 נותן

לקחה המטה היינו בשביל להפוך אלה לכשלים הנסוין
 כי יראה בידו מטה וכנה והנה (עג) כי משה לבדו יבנם עם
 לכך נאמר בלשון יחיד למשה לבדו כי הוא היה ראוי לכנס
 למקום הכהנה ששם היה מונח המטה אשר גמל שקדים :
 וההרן מוזכר במאמר ואל יבוא בכל עת אל הקדש וזאת ביום
 הכמורים . (עג) כי אולי היו ישראל חושדים וכו' ר"ל
 לכך השי"ת לא צוה שיכו במטה אלא שידברו . ואם האמר
 א"פ למה צוה השי"ת לקחה חת המטה אחר שלא היה הכונה
 להכות בסלע : הכוונה כדי לראות ישראל חת המטה ויזכרו
 כפלאות השם ויכלחו כי כמו שיפול להפריח עץ יבש כן יוכל
 לתת להם מים מן הסלע ויחללו ממירונם (עד) והנה הטעם
 בשעה הנם להכות . שזה הויכוח גרם להם לחטוא ולשחית
 שנצטוו לדבר ולא להכות (עה) . משיב דבר לאמר עשיתי
 כאשר צויתני . שמחיות השליח לעשות כתיחוקו . כפי טוין
 השולח י"ה בלי חוספס וגרוע וחלוק . והם החליפו מן
 כעוין בזולת רצון השי"ת וכו' כדבור להכאה ולכן נתיחס להם
 המרי והמעל (עו) לא ה"א של קיימא . ר"ל שירה לאמתח
 וקיום הדבר . כן דעה רבנו יעקב בעל העטור כמוכן מדבריו
 וכן פירש הרד"ק (עו) ויש אומרים שאלו הה"ה"ן של שאלם
 הן . כך פירש הרמ"ן שהיתה השאלה הוהת להם שאלת הכנסין
 אמר שמינו נא המורים מה תחשבין על ה' . המן הסלע הוא
 החוק נוציא להם מים . כי היה הדבר הזה וכן פירש גם בשאר
 הה"ה"ן שאלו שנינים לשאלו בדבר המפורסם שידה בו הנשאל
 על כרחו (עח) מדענו ממלה פעמים שהרמו זה שכיפי הדן
 לא היה השי"ת עושה זה הנס על ידי ההכאה בזולת רצונו ית'
 לכן לא יצאו מים מהכאה אחת עך שהכו פעמים . ועשה
 השי"ת לפנים מן הכורה לכוניא המים שלא יבוא הדבר לכיות
 ישראל מחללים את השם כשיחישו בכל הכסים ונבואת משה
 וההרן ע"ה . ולא כדברי אב"ע שאמר כי מפני סלוק הדבקות
 לא יצאו המים בהכאה ראשונה עד שקור . משה אל הדבקות
 והכה שנית ואלו יצאו (עט) והטעם אשר אמר כי נשבע השי"ת
 פו' זה דבר אחר מבשלי האגדה . מלמה בצעל העורים
 צפרשת דברים גבי פכוק ויקוף וישבג לאמר : אם יראה איש
 באנשים האלה וגו' אמר כופי חבזה נשע שנס הוא החת השבויע
 ויזר סם באנשים . ג' כחוב : אם יראה איש באנשים :
 ויחלו באנשים הזקנים : זקן בא באנשים . מלמד שהיתה
 הגורה חף על משה וההרן . כחוב באנשים הזקנים . וכחוב זקן
 בא באנשים . היינו משה וההרן שהיו באים באוכלוסין ויוצאין
 באוכלוסין (פ) וכן אמר במלת הביאמו וכו' כבר נחבאר זה
 בפרשת בלעם (פא) כי כן משפט הכנויים : ר"ל שהיה
 הכנוי לפעמים למה שאין מטבעו שימלא בו הדבר הוא . כן
 בא כנוי מימיו אל הסלע חף על פי שאין בטבעו להיות בו מים
 אבל טעמו המים אשר יצאו ממנו בדרך נס כי הפך השם
 החלמים למעינו מים ונקראו על שמו מימיו . ומנגד הרב
 למה שאמרו ב"ה שפי הבאר הוא מן עשרה דברים שנבראו בין
 השמשות ולפי דעתם היו המים גנויים בו מששת ימי בראשית
 (פב) כמורשו ורעבו . שפלו מלרע ע"מ נתי הלת"ד ה"א
 שלא כמנהג והמנס הם מנחי השי"ן ושרשם רוב רוב (פג)
 כמו נקדש בצדקה : ר"ל שזה באור למ"ש בראש הכסוק ויגנה
 ה' נצחות במשפט שנקדש כמה שטעה משפט נדק לפוצרי
 רצונו כדכתיב לעיל וירד המונה ושאונה וכו' ככה נבאן שטעה
 משפט בגור דין למשה ולאחרן ולא נשא פנים לקרוביו (פד)
 ויש אומרים זה מלך סדר . הוא המלך האחרון במלפי
 חדוים הכתוב בכוף פרשת וישלח וימלוך תחתיו הדר ושם עירו
 פשו ושם אשמו מהיטבאל וכו' הוא היה בימי משה וזה לפי דעת
 האומר כי מ"ש שם . לפני מלך מלך . בבני ישראל הוא
 שמלת ולאבותינו מוסב גם אל הישיבה במורים והטעם ושב
 במורים אמתו ואבותינו ימים רבים . (פו) כרמיזו המלאך המושיע את האבות
 כשנזמה פליחס . כי מלאך שם מכוף יאמר על כל דבר העושה רצונו ית' . כמ"ש הרב בפרשת חיי טרה גבי כסוק הוא ישלח
 מלאכו וכו' (פז) חף על פי שאמרו ככה גם לסיחון : ר"ל שגם לסיחון שלחו דברי שלום בור הלשון בדרך המלך לך עד
 אבר נשבור גבולך . וכאשר לא אבה סיחון לתת עבוד נבולו לא נטו מעליו . וכתבו ולקחו את ארצו כי לא היו מוברים
 שלא להלגס ט אלא להרכב ארץ סיחון ועוג חתה הכריח לדעת הרב . אלא שכן מנהג כושבי ארצות לקרוא בחללה
 יריאת שלום : ואם הם משלמים עם ישראל היו מקבלים עליהם מם ועבוד ושלל לעבוד עכו' מן ואלה היו כהרבים (פח) וי"א לא

רמו לו אל הארץ אשר ה' אלהינו נתון לנו וכו' כן פירש הרמב"ן • שלא יקראו בהם בני אדם לאמר כי להם היה הארץ לולי שלקח יעקב בצורתו וברכתו במרמה : אבל לכיוון הזכירו כן כמו שכתוב במשנה תורה (פט) כמו אשר כרתו משם בני ישראל • שמאמר בני ישראל מוכב אל השלוחים עמם שהם נקראו בשם בני ישראל (ג) אין לטעון שכתוב ואת העם עו לאמר : ושם נאמר אתם עובדים בגבול החינם בני עשו : וזה אינו כוונה למ"ש ויע ישראל מעליו כי לא נכסו לתוך גבולו אלא כצדו את ארצו מחוץ לגבולו כי ארץ אדום בין ארץ ישראל ובין המדבר לנד לרום וכס כצדו דרך לפניה (לא) ואסף אינו דבק עם ומת עם • שאין הטעם יאסף עם אהרן אל עמיו בהר הכר • כי אין עם עמיו של אהרן • ואין האסיפה וכמיתה ענין אהל • אלא אל עמיו הם נפשות הנדיקים • כענין רוחו ונשמתו אליו יאכוף • (נב) וכן במרים וכו' ר"ל שגם מיתה מרים היה בנשיקה ולא עסקו העם בקבורתה וכתמו והמת עם מרים והקבר עם ולא אמר ויקברו • כמ"ש באהרן (פרשת טקב) עם מה אהרן ויקבר עם • וכבר נחבאר בזה המקום כי לא טלו עמו זולת משם והלעזר • ובשתיים כתיב עם עם שתי פעמים (נג) הכך קבורת משם • שכתוב בו ולא ידע איש את קבורתו • כי אף על פי שזכר מקום כולל של קבורתו דכתיב וימת בגלגל אמנם לא הורה מקום מיוחד שאמר במקום פלוני מן הגלגל כמ"ש באהרן וימת אהרן עם בראש הכר (נד) הוא נולך ערד אחד • הכוונה ביהושע בין ל"א מלכים והוא מעבר לירדן בארץ כנען : ובא דרך האחרים ר"ל כי כאשר באו המרגלים ופלו בנגב הוא חברון וזוהו להם הרגישו בהם יושבי הארץ ושמע בהם הכנעני הוה שכיב יושב בנגב ובא דרך שהלכו במרגלים עד הגישו למחנה ישראל כך פירש גם הרמב"ן משם המהרס אוניקלוס • ולא כדעת רש"י שאמר יושב בנגב הוה עמלק דכתיב עמלק יושב בארץ בנגב וטעם לשוננו לדבר לשון כנען וכו' ע"ש (נה) ואין זה חרמה הכתוב בל"א מלך לדעת רבים • כי לדעת אלה המפרשים זו המלחמה שנקלמו ישראל וכתרימו את עריהם היה בימי משה וכתוב בל"א מלך חרמה הוא בימי יחזקאל (לו) והכונן הוה כמו ובני ישראל אכלו את המן וכו' ר"ל שכתוב שם את המן אכלו עד בואם אל קנה ארץ כנען • וזה לא היה בימי משה אלא הוא דבר הסופר שכתב משה מפי הכס דדרך נבואה (לו) לכבוד הרפה הוא הקריאה הכתובה • שכן מלאו הרב ברוב ספרים המדויקים ולולי זה היה נכון יותר להיות דגש בב"ה אחר שוא נח • וגם משני הדומין שכתוב שחיון רפויים הכבד קריאה (נח) כמו חרב לה' ולנדעון • שהולויל בנביאי הכס יחשב כאלו הולו שמו ית' • וכן החשיבה כנעניה על ידי חרב גדעון ונחשוף האויב של גדעון נחשב אל השי"ת • כי הוא העוזר והמשגיח ובידו לעזור ולהכשיל (נט) והוא לא פנים קלקל ר"ל ענין זכות ונחמות • שהיה המן דק ורך ומנוחמת כעין כבדולח : ולא היה מטוסה בקליפת כסובין כמיני גן : אלא היה כלו סלח • והנה הפכו שבת המן לגלגל (ק) אם יסוד הנחש בלי לחש וכו' יש בזה הפסוק דרש נחש • ריש לקיש אמר לעמיד לבא מהקבצין כל החיות אצל הנחש ואומרין לו אחי דורם ואוכל ואב כורף ואוכל אתה מה הנחש יש לך • א"ל ומה יתרון לבצל הלשון • ומשני מה אהה טקב באבר א' וכל האברים מרגשים • א"ל ולי מה אהם שואלים אמרו לבצל הלשון שהוא עומד כחן והורג ברומי וכו' (הענין פ' א) כרי בעלי לשון הרע במדרגה א' עם הנחשים שהם מזיקים לברואים לא להנחשם אלא מצד רוע מונס לכן נעשו בדומים להם מדה כנגד מדה • קלקלו בלשונם ולקו על ידי לשון הנחשים שנעשו (קא) וכל מעשי התורה כן ר"ל במעשי הנשים שמשיר בטוק על ידי דבר המזיק ומרפא הקולי בדבר המחליא (קב) אבל נשכי בעלי הס המות וכו' • אבל בזה הכנס היו מהרפאים ברחיית דמות המזיקים להם הכך הטבין (קג) ואינו לשון טבל על לשון • אף על פי שנחשת אקש משרת אחד לא לטעם זה עשה משה את הנחש ממחכת נחשת אלא כשכיל דמיון במראה : ומנגד לרש"י שפירש כן (קד) ושים בלבך מונח הנחשת ומלע כוונה : דבר הרב מחתף לסעיפים • כא' לחוק

ניהן לנו ברוי שלא יקראו בהם כי עשו היה כבוד • אבל למהו הזכירו כמו שהזכיר משה במשנה תורה עד אשר אעבור את הירדן (דברים ב) מן בחרב אצא הרמים בכרבת זקנו ועל חרבך תחיה (ראשית כו) • ויאמרו אליו • בני ישראל כמו אני הוהנך יהוה בא אליך (שמות יח) על ידי שליח • או נקראו בני ישראל (פט) כמו אשר כרתו משם בני ישראל : (שמדבר יג) בכפלה על שם דורני בה מלשון סלה כמו ערמים (ירמיה ג) וגפחה הב"ה כלומר הידועה • ואם מימך • ואם מימי הנחלים נשתה נקבה אוהם בדמים כהוך שהם יוצאים בגבולך • ככרם מלשון וגם מים הכרו מאהם (דברים ב) ואינו שואל מכך רק דריכה הרגל • נהון שם ההופש • ויש ישראל בעליו (ג) אין לטעון שכתוב • ואת העם עו לאמר (דברים ב) לפי כי סבבו דרך צפונות • כל העדה שלא נהסר מהם איש שעלה עליהם כלך אדום : או הוצרך לומר ככה כי יאמר יאסף אהרן • ואת אלעזר • שהוא יעמוד תחת אביו • והפטש את אהרן גם והלכשרם יוצאים לשלישי • את בנדרו בנדי כהנה גדולה ככתוב ובנדי הקרש אשר לאהרן יהיו לבניו אהריו : (שמות כט) • וכת שם כאשר יפשיט את בנדרו (לא) יאסף אינו דבק עם וכת שם רק יאסף כי יתחבר רוחו עם רוחו הצדיקים • לעיני כל העדה בעלורם ולא בקבורתו (נב) וכן בכרים : והרמו שם שם : בראש ההר מגלת הכהוב מקום קבורתו : (נג) הפך קבורת משה • ויראו כל העדה כי עלו שלשרם גירדו שניהם • כי נוע אהרן ודאי מה אהרן • כמו כי ה' אליך ברכך (דברים טו) שלשים יום כל חרש אב : וישמע הנעני : כי בא מארץ אחרת אל מקום שהיו ישראל עם • ושמע כי בא ישראל במקום הגבוה • מלך ערד (נד) הוא מלך עיר אחר (יחזקאל יב) יושב הגב בקברי האבות • האחרים הא"לף גוסף • או הוא שם מקום : וישב מן ישראל שבי • ואת עריהם ולא כל עריהם • ויהן את הכנעני ביד ישראל ונחשו דרך קצרה • חרמה על שם המעשה (נה) ואין זה חרמה דכתיב בל"א מלך לדעת רבים • והבנון שזה (נו) כמו ובני ישראל אכלו את המן (שמות יו) וכתיב הנה כי החרינו גם עריהם וזה יתכן אחרי בואם אל ארץ כנען הקימו את גדרם כי בימי משה הרגו בה שהרגו • ובכפר שופטים כתיב וילך יהודה את שמעון אחיו ויכו את הכנעני יושב צפת ויחרימו אותה ויקרא את שם העיר חרמה (שופטים ח) (נו) לסבוב הרפה היא הקריאה הנכונה וכבבו את ארץ אדום בצלמונה ופוגון • והקצר נפש העם מצער הדרך : באלהים ובמשה (נח) כמו דרב לה' ולגדעון (סס) • והרעונות היה להם שלח משה מלאכים אל כלך אדום ולא גלחם עמם כי כבר באנו במקום ישוב ואנחנו מוצאים כל צרכינו ומה לנו במן שקצה נפשונו בו כמה זמן : הקלוקל (נט) מלשון והוא לא פנים קלקל (קבלה יוד) או טעמו היבש והמקולקל מלשון ההקלקל (ירמיה ד) שאין לו מעכר בעצה אחר : השרפים האר • וינשבו מהבנין הדנוש • זה מדה כנגד מדה : הם דברו בלשונם באלהים ובמשה והביא השם ית' להם נחשים שיטבו אותם בלי לחש • (ק) אם ישוך הנחש בלי לחש (קבלה יוד) עשה לך שרף נחש המתואר כי ידוע • גדולים מעשי ה' (תהלים קיא) • כי שרף חי נושך ושרף כח כרפא • וזה פלא כהוך פלא באותו דבר שמכה באותו דבר מרפא • ביוצא בדבר קחו לי צלוחית חדשה ושימו שם מלח (מלכים ב ב) • (קא) וכל מעשה התורה כן (קב) אבל גשוכי בעלי סם המות בראותם או בראות צורתם כסחנם • נחש נחשת • כי הנחשים השרפים ארומי עינים ודמוהם כדמות נחשת ולכן עשה כן • (קג) ואינו לשון ניפל על לשון (קד) ושים בלבך כובח הנחשת והרע כודו • וכתיב וניצנים בעין נחשת קלל • (יחזקאל ח) ע"כ והביט אל נחש הנחשת וחי במאמר השם (ובג"א במאמר משה) ויאמינו באלהים ויסעו

דבר הרב מחתף לסעיפים • כא' לחוק

ויסעו בני ישראל עוד שב לענינו (קה) וקצר שני מסעים ונתפרשו בואלה מסעו (קו) והאוכר שנקרא צלמונה על שם צלם הנחש הנה פונתו כנגדו על פני מואב בגבולו כפאת צורח כי משם גבול סיחון יפאה מערב ארנון לגבול בואב ישראל היו מצויים אל הצר את מואב (דברים 3) לפיכך מפרש לך הכתוב מאנה ירשו ישראל והיך נסעו והנו כמו שמספר והולך להודיע שלא עברו ישראל על הציווי עיי העברים (קו) אינו הרי העברים (במדבר לג) נחל זרד הוא דיון גר (סס) ויש לו שני שמות: כי ארנון גבול מואב הוצרך לפרש כי יאמר וירש את ארצו על כן יאמר בספר: בעבור זה כתוב ונאמר בספר מלחמות ה' כפר היה לישראל ושם כתוב מלחמות ה' ואיננו היום אצלנו כמו דברי הימים: אהוהב מלה זונהלקת בקריאה מלחמה קורין אותה מלה חרא ומערכאי שתי מלות ואם הוא ב' מלות והב' שם נקום והוי' יסוד כמו וי' ושהי (אכנה א) ופסי (במדבר יג) ואת הנחלים העמם היושבים במקום והב' ובפיאות נחלי ארנון יהיו בסופה כי יקחם רוח גערה וסופה: והם פיאות האמורי וכבשום ישראל והרגו יושביהו: ואשר הנחלים שם מקום כמו ובאשדיה (יכזע יב) (קה) ואינו שפך הנחלים אשר נטה האמורי לשבת ער ונשען לגבול מואב פשטה יד ישראל עליהם (קט) ולא השיבנו מלה נטה על אשד כי ההשענה אינה נמצאת רק בחי' ואם אהוהב מלה חרא היא בסקל אהודע (במדבר יב) והמעם מי יהן ואהוהב גרוח סופה ואראה הנחלים של ארנון וכל אשר הזכיר כאלו כחאוה לראות בהשפלה או טעם אהוהב בענין (קו) עם חרף נפשו למות (סופטים ה) (קיא) וי"ט אשר נטה ישראל ונשען לגבול מואב בניכר והוא יושב ממולי (במדבר כב) ונהבאר בשופטים סיחון מלך האמורי מיד חשבון (סופטים יא) וכעם בארה הה"א מקים אל הפרוח ומשם כעבה ארנון נסעו ישראל אל באר היא הבאר אשר נעשה עליה גם בי עלו המים ע"י שרה וכבבאר זכות ישראל וההאפקיהם במקום הזה לא הריבו עם משה כמו שעשו ברפידים וכן בסלע כי הבנים צדיקים מאבותם וראויים הם שיכנסו לארץ ישראל השירה הזאת היא עלי באר ענו לה בשקל בני בתים (ירמיה לט) והמעם שיאמר בן אחד השרם ואחד העם עלי באר הפריה שרי ישראל כרוה נדיבי העם המעם כפול במחוקק בצווי מחוקק מרו"עח במשענתהם הפרוה זכרוה כי לא הוצרכו בבלי ברזל ופאותו הכבד שיהיה שם הבאר הלכו במקום מהנה עד ראש הפכנה ששם מח נביא ה" וכל אלו המקומות נחל זרד נקראו בשם כלל עלמון דבלתימה (במדבר לב) הפכנה מלשון פכנו ארמניתיה (הכלים מח) לשון רוממות וגבהות והיא נשקפה נוסף כמו שאלי גם ונמלטהו ירמיה מח) הישומן כמו ויל ישיכון (דברים לב) מקים סדר ושופפות וישרה ישראל מלאבים משה שלחם במדבר קרמות (דברים 3) (קיב) ובכל האמיה נצטוו ישראל לקרוא להם לטלום מלבר עמון ומואב ומה שאמר לו משה דרך פיוס אעברה בארץ בני ארץ סיחון ועוג לישראל הוא לירושה כי של אמורי הוא וכן הרין שאם יענו טלום יהיה כל העם הנמצא למם ועברום אבל משה היה יודע כי ישראל לא יבשו כל עשרה עממים והיה חפץ שיהיה כבושם מעבר לירדן ותלאת שיהיה מיטבם אחר ביחוד

נטעם באמר כי היוה הנחש מכחשה הוא בצבור דמות מראהו באדמימות לנחשים הרפים אדומי השיטים כמו שגם המזבח היה נחשה דמות מראה האש הכר הוקד עליו המיד וכן ראה יחוקאל דמות הקיחה כעין נחשה קלל דמות מראה הכוכבים שגם אשיים ולא שיהיה צאחד מהם לבין נופל על לבון והכני לרמוז על כול מעשה נחש הנחשה שלא הוא הוקד המרפא בהצטת אליו אלא היה זה כדי שיביטו ויהבוננו כרחוקם ויהעוררו להגובה צנחאם עיניהם למרום לאביהם שבשמים וה' ממית ומחיה ואין הנחש חי ממית ואין הנחש נחשה מרפא אלא קטאם המיחס והשובה הרפאם על ידי השם וכן במזבח הנחשה אין המזבח מלכר ולא הקרבן אלא ההצובה ולא האש מעל המזבח ולא מחמת הנחשה המיחו אה סיעת קרח אלא חטאם וכן נפיו המזבח ממחמת הנחשה להיות זכרון לבני ישראל לכל יעשו לעדת קרח לא הכפיו יגן עליהם וישמרם אלא כל המצטיות כללו התעוררות אל הכמון לבין לבם לאביהם שבשמים ברחוקם הנפיו הנעשה מן המחמות יעלו על לבם דעה ויראה ה' לכל יארע להם כמו שירע לעובדי רינו (קה) וקצר בחי מסעוה: מן הר כהר עד ארובה ויהם ללמונה ופוטון (קו) והאומר שנקרא ללמונה וכו' זה רבנו יעקב בעל העשר שאמר דע כי בללמונה עשו נלם הנחש בעבור הנחשים אהם כן כפי דעתו מ"ס כאן ויסעו הוא מן ללמונה ואהם כן למה לא זכר פוטון (קו) אינו הכי העברים כי מן עיי העברים עד הרי העברים יש עוד שתי מסעות דיון גד ועלמון דבלתימה גדלתיב בברשה מסעו (קח) ואינו ספק הנחלים כמו שפירשו הר"ם ורמב"ן מהרנוס שפך הדקן מיסד קטמא וכפי המדרש רבא נכיס גדולים נעקו שם עיין ברש"י (קט) ולא הכיביתו מלה נטה על אשד ר"ל כמו שהכינו בעלי המדרש ואמרו שהכר נטה ללד מואב ונדבק בו וזכו ונסעו לגבול מואב אלא הרנון אשר נטה האמורי לגבול מואב לכמה ער ונסעו בו לכבש את רוב ארץ מואב וישראל כבשוה מיד האמורי (קו) לענין עם חרף נפשו למות ר"ל אהנן ואמרו למלחמה בסוכה ובסערה וחרון אף בסדול כלב להקריב ולהסמיד את האמוריים ויהיה זה מאמר ישראל (קיא) ויש מפרשים אשר נטה ישראל וכו' כך פירש רש"י כי גם הוא לא הודה לבעלי המדרש (קיב) ובכל האמיה נצטוו ישראל לקרוא להם לטלום כי פ' כי הקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לטלום כוללה גם ארץ שבה עממים שחובב היא לקרוא גם להם לטלום פגרים הרקוקות לכך שלח משט מלאכים בבכרי טלום לסיוון ואף על פי שאמר העברה בארץ אהם היה סיחון פותח לישראל בטלום על כל פנים לא היו מניחים ישראל! אותו בלי מש וטעמו (קיג) לא שאינה תחת הכריה אלא גם ארץ סיחון ועוג היא תחת הכרית של בן הכתרים ולכן כלעת רבים שלקחו ראייה מהאמר לבני ראוהו וגד צנטתם כנוצח ואף אהם עמאה לכס ארץ אחוזתם ואמרו שאינה תחת הכבשה (קיד) מלך אדיר לדכתיב ברב הסד ויכרוג מלכס אדירים לסיוון מלך האמורי וכו' (קטו) וישראל לא עברו צעוי השם על הזכרת אל הנר אה מואב ועל הזכרת וקרבת מול בני עמון: אלה תלורכ וכו' (דברים 3) כי הם כחכרו על הארץ אשר ביד בני עמון ומואב שלא

שאם לא יבקטוה בני גד ובני ראובן יהיה לחרבה וידוד הע"ה הזכיר ברב חסד ונתן ארעם לנחלה (הכלים קלו) על פי הכובות (קיג) לא שאינה תחת הכרית כדעת רבים ולא נתן סיחון כי בשח ברב חילו וכן הזכיר בתהלות (קיד) מלך אדיר ויירש את ארצו את ער בני עמון כי האמורי כבש מארץ עמון וישראל כבשה מיד האמורי (קטו) וישראל לא עברו בצווי השם כי לא הוזהרו ישראל רק על הארץ שהיא ביד בני עמון ומואב כי עו גבול בלומל הקיף וחק גבול בני עמון לכך לא כבש סיחון לכל ארצו וישב ישראל שני שבטים וחצי בחשבון היא כאם והלפידים הם בכנות והן בלא חמה מוקפת כי חשבון עיר סיחון הודיע כי השכון היה למואב ונלחם סיחון עמו ונצחו ומי גרם זה הם המושלים בעלי כשל בעתירות כבלעם וזולתו כירא שהעעה עמרה לסחון וחזקו ידו ונלחם במואב ונצחו והמושלים אמרו למחנה סיחון אשר החריבו כחשבון בואו עליה ותכנה עוד ותכין להייתה כושב המלכים וזהו אופן אשר יושב בחשבון כי אש יצאה: בין שלכדות האמוריים ויישובת אספו כל חילם וילכדו מגבול מואב עד ארנון: מים יצא בלומר מחשבון יצא האש ואבלה ער מואב ובעלי כמות ארנון איך לך מואב כל אה קלאת המושלים: עם כמוש עם מואב עובר לכשוה הוא עכמו" ויצא כמוש בגולה (ירמיה מח) והזכיר כמש

שלא ילחמו בם ולא יבטו לה ארנס : אבל הארץ שכתבו מיד סיחון אש"פ שמקודם ניחה על מואב אמנם סיחון כבשה מיד בני מואב ישראל כבשה מיד סיחון (קיר) כמו אם לא ישים עליהם ניהם : שטרפו שם ובה ע"ד הכפועל הדגוש מפעלי הכפל כמו ומה בנת כי ההם דרכיך (איוב) ולא ע"ד הרפויים שהבאנו : אהיה אהיה בקמץ (קיר) ואינו כמו באלדע וחיל * ר"ל שאינו לטון זרופ וסיל חלח הוא שם מקום .

אחידה לך אדון כל הנשמה : בהשלימילחוק פרה אדומה שורני בזכות איש חלק * החווה הוא על דברי בלק

השאיר לו שריר : בלחי השאיר ישראל לעיני שריר * (במדבר לב) : כעבר לירח : פביית השיטמות (טס) * בריך רחמנא דסייענא :

גשלמה פרשת זאת חקת ההורה

ליהודים היתה אורה :

דרך לעצ בני זמן בני עובדיו לשני : תורת : והנה שלחם בלומר מלכות שהיה בחשבון אבד : כמו הות נור לחד (מלכים א יא) . ונשים נעשה שמכח עד גופת * (קור) כמו אם לא ישים עליהם ניהם (ירמיה מט) : גם יתכן להיות מפעלי האל"ף : ויתכן ונירם שנתחלפה הנערה כמו ישיכם בך (דברים ז) והוא בשקל נונים יחיד (תלמי עד) והטעם כאשר בשום האמורי באנו אנחנו ישראל הרינו אהם . מלשון ייורו המורים (שמאל ז יא) : ונשיב אורם כבדן הפועל מלשון האשם שומרון (כהנא יד) . והאשם משה מלאכים אל עיני כאשר עשה לסיחון כי כאשר שכע עני שהכה משה לסיחון כי יצא לקראתם : אדעני כם פקום * (קיר) ואינו כמו בארדע וחיל (עזרא ז) : עד בלתי ויבטו בני ישראל מראש הפכנה הוא הרי העברים * (במדבר לב) : כעבר לירח : פביית השיטמות (טס) * בריך רחמנא דסייענא :

(א) לחמור , כלמ"ד בקמ"ן וכו' שדרך ה"א הליציה לבוא בקמ"ן על אוחיות הגרון הכלתי נקודות בקמץ ובנפול פ"א היליעה הוטלה הנעמה על כלמ"ד , והטעם שבה ב"א הדיעה להודיע שזה החמורי הוא סיחון ועוד כי יש חמורי אחר בארץ כנען מעבר לירדן (ב) כי היו דרים בארץ מואב , וע"כ שם בלק למשמעהו לשונח אהם בשליחות ולכהיטען עמם , ומנגד למדרש שאמר כיון שראו את ישראל טוחנין שלא כמנהג העולם אמרו מהניסם כל אלו במדין נהגדל פשעם וישראל נהם מה מדה אמרו לו הן נכו אלה בסיו אמרו חף הני נפול עליכם באלים שכתבו בפיו (ג) והם אשר נהנו הענה בזנות וקני מדק עם בלעם שגם הם היו קוסמים בזכותו וכיון שראו כי לא יוכלו להרע לישראל לא פ"י נחזון המלחמה ולא ע"י קללה הסכימו להפקיר צוהיכם לזונה כדי להכשיל את ישראל (ד) זה בודד צוהיכם וכו' זה המקור לבדו נמנח בזמני בזמן הקל ולא נמנח יורה לא זמן העבר ולא הבינוני ולא בעתיד משרש לחך , ונטול לנרף ממנו כל הכיין (ה) כי הגיא מדיל בינינו , לכך לא אמר והוא יוכב מולי כי ישראל היו חונים בגיא והגיא מובדיל בין ישראל ובין מואב , ולכן לא יוכלו לראות את מהנה וישראל עד שהנרף להגליה את בלעם למקומות גבוהים כדי לראותם , ולא כדברי במדרש שלא היו יכולים לראותם מפני העננים שהיו מקיפין את מחנה ישראל (ו) ומכני שהרי"ש הינה מקבלת דגש בקמץ האל"ף : כי הוא ע"מ שמה וברה מן שמור וכו' וזווי בחוספה ה"א ולולי הרי"ש היה פ"א הפעל בקבוצן או בקמץ חטיף ושי"ן הפעל בדגש כמו שזה אלהים (תלמי טח) וכן קבה לי הראוי קבה בק"ח וכדגש ונרפה בלי כבה אלא להקל (ז) ולא יתכן שיכיה נכה שם הכופש : כמו שהכב בן עזרא שבה ב"א כמו לכלה הפעל ואש"פ שדרך המקור מנחי הכלמ"ד ה"א לבוא על הריב בה"ו בכופו ומנח"ו מקצת שבה המקור ב"א כמו הלויי הנה הנחנו לא מנחנו משרש נכה מלה אחרת בכל זמני בנין פעל הדגוש לכן נוח לומר שהוא עמיד מבנין הפעיל והנ"ן נו"ן באי"ן ולא נו"ן הכרש כי מנחנו מלה נכה הרבה במקרא אי"ן הכפועל : אבל בכל שמושי שרש נכה בפעלים לא נמנח טלם בכל השמיטיו כי אם במעט ובקצת * שהן וקפסחה והשעורה נכה * והכטה והכסמה לא טכו' : ובזולת אלו כלם בהסרון לכן נדון ע"פ הרוב ולא ע"פ המעט * גם אין לנו הכרח ממלות נוכחה וטכו לבנות משרש נכה בנין פעל אש"פ שבנין פועל הוא מקבל מקרה בנין פעל ובה מכהו * כי בלא המנח בנין פעל יקבל הפעולה מבנין הפעיל והעד שכן שמש הכהוב ככה הברד * ויך הברד * ולא אמר נכה , (ח) ואחותיו בגרוניות לא יקבלו דגש : לכן נרפו * ולולי זה היה בדגש כמו על כמון יוכב (ישיע כח) (ט) כמו אם און בידך פרוקיהו * שכתבו האון והקסם אל הוד והם דברים מדומים ולא דברים נשמיים שהיו נחפשים ביד אלה חקוקים בדמיון המאמין * מנגד למדרש שאמר שפולכו בידם כלי הימנות בקסמים

וירא בלק * לפי שארזון גבול מואב (במדבר כא) : (ח) לאמור הלמ"ד בקמץ שהוא הזכר כי יש אמורי אחר * ויער מלשון מגורה רשע (משלייה) * ופחד כי היה מואב קטן בגוים איננו הקיף כמו הכנעני * ויקץ כמו ויקצו מפני בני ישראל (כמותה) * קץ בחייו * או מן מצוקותיהם (תלמי קז) בהפוך , ויאמר מואב * אל קני כרן ויעצו לשלח אותם לבלעם (ב) כי היו דרים בארץ מואב * והכופת כזבי בת צור * (במדבר כה) : וכהוב אשר בבלו לכם בנפליהם (טס) * (ג) והם אשר נחנו העצה בענות וכדין היה קרוב לישראל כמואב לפי שהוא כבני קטורה (בראשית כה) * בלחוך (ד) זה בודד צוהיכם (ישיע נו) * כבנין הקל * והוכידי השור כי יעקר גם השורש * וככה כלשון והמים אשר בהעלה לחכה (מלגים ח יא) * כלך למיאב הלמ"ד גופף * בעת ההיא * בההיעצם רבה נהחכמה לישראל (צמותה) מה נעשה : היה בלק נבד חיל והמליכוהו כנוכר המוב טוב אהה מבלק בן צפור * (סופטים יא) ואף על פי כן לא יצא להלחם עם ישראל דק שלח אל בלעם במחשבתו כי ינצחם על ידי קללה בלעם הרשע * פתורה אל פתור * על הגדה כנוכר כפתור ארם פהרים לקללך (דברים כג) * ארץ בני עמו עם טלד ושט ייחוסו וכל עמו קוסמים כסוהו * בני מלאו מקום ושענים כפולשחים (ישיע כ) * או הזכיר בני עמו כי היה שם לא בטקום אחר * ויכס את עין הארץ שלא יהיה נראת כמולי ולא מולי (ה) כי הגאוי מבריל בינינו * איה לו אמר ר' יהודה הברדק שהיה מבנין הרגוש * וכן אמר במלת קבה לי , ובכון להיווה מן הקל והה"א גופף * (ו) ומפני בני הרי"ש אינה מקבלת דגש נקמץ האל"ף , והקפץ המורה חטיף קמץ * וכן קבה לי : אף על פי שהב"ית מקבלת הדגש נח הקר"ף מקום הדגש כי הראוי בקמץ הקפ * וכאשר יוכר הה"א הוא במשקל טוב (שמאל ח ב) אור (סופטים ס) קוב (נפרסה ו) : אולי אוכל באמת , כמו אולי תסחרו ביום אף ה' (נפסיה ב) . נכה בו אני ואחא , או אני ומדין , (ז) ולא יתכן שיהיה נכה שם התופש כי המצדר והצווי שווים , ולא כהוא בסמט המלה הלזו שלם בכל השמיטיו , והגש הכ"ף לסיק פ"א הפועל , כי ידעתי את אשר הברך , כמו שנזכר על בן יאמר המושלים (במדבר כא) * ברבת למיחון ונצח למואב * האד בשקל החון (תלמי טט) , וואר בשקל יוחן רשע (ישיע ט) כבנין הפועל , פועל שלא נזכר שם פועלו , (ח) ואחות הגרוניות לא יקבלו דגש , וקסמים בידם (ט) כמו אם און בידך הרחיקהו (איוב יא) , ובעבור שהיה בלעם קסם הראו עצמם שהם בקאים בדבר זה ולא יוכל לרחותם בדברים , וידברו אליו דברי בלק * כי ידעתי את אשר הברך כבורך , ויאמר לינו פה * שהיה בלעם יודע כי סאהבת ה' לאבות ישראל נגלה מלאך על ידי ח"ה למרעה

לפניה ולאבימלך וללכן , וכן יהיה בעבור הבנים . וכן באמור בלעם ליגו פה מיר שבו זקני מדין כי עלו במחשבה אותות משה כמו ששימעו מן יהרו גדול ארצם . לכך נאמר וישבו שרי מואב עם בלעם , וכן כהוב ויאמר אל שרי בלק לכו ויבוא אלהים : בלאך אלהים עלי ידי חלום : מי האנשים (יוד) פתיחת הדבר . לא הלך עמדם כי ה' ית"ש יודע שמה שיקרה לישראל בבעל פעור והיו בהלים הדבר בקללת בלעם : לא האר את העם ואם לא הלך שלא יאמרו לך שאם אינך יכול לבוא עמנו תקללם ממקומך . כי ברוך הוא . אני ברכתים ואם תקללם אהיה חייב ועוד כי לא השלוט עליהם קללה . אל שרי בלק יחנן שיהיו בכללם זקני מדין (יח) או כמו שפירשתי (יב) ויש אומרים כי זקני מדין בשוכם עם שרי בלק נכנעו בארצם ושרי בלק הלכו אל בלעם כי משם היה דרכם . מאן ה' מבנין פעל הדגש כמו עם חרף נפשו למוה (סופטים ה) . להלך עמכם תלה הגדולה לעצמו ולא השיב הרברים במשמעם . ואמר עתכם משמע הדבר כי עמכם מאן ה' לתתי לבוא אבל אם יבוא אחרים יורה נכבדים אבוא : לתתי . כמו דברו לשלום (ראשית לו) : לתתי (יג) על הפועל . תתי אותה (טס טט) על הפועל . הלך עמנו טס התופש , ויוסף עוד בלק כי בן השיבו הפענה בוסר המלכות שלא להחליף ע"ב אכרו עמנו . כי כבר אבדך כי מהשחרתו הבין בלק שבלעם רודף כבוד , וכל אשר האבד אלי , בעבור ממון אעשה . וכנגד זה המאמר אמר בלעם אם יהן לי בלק מלא ביתו , כמו מלא קומתו (נמואל ח כח) שפירושו כל קומתו , לעבור את פי ה' . השם כן ד' אהויה נגלה לקצת הכמי האמות מתוך האהות שנעשו ע"י משה רוע"ה (יד) והאמינו בו אך לא ירעו כודו , וכתוב ולמען כפר שמי בכל הארץ (שמוח ט) (נו) ואמר אלהי בעבור עבדי בלק , קמנה או גדולה כשמות הצדוק ורצה לומר פעולה או ביוצא זאת . וקמנה כגדלה קמן שהוא כלו קמוץ כי אלו היה מן קמון היה קמנות : שבו נא כפל וענה : בזה כמו לינו פה רמו למקום : ויבוא אלהים אל בלעם (יו) יש הפרש בין יאמר ובין ויבוא במאמר הנבואה : אף על פי שנמצא גם יאמר בבלעם כי מאהבת השי"ת ל ישראל נחה רוח הקדש בפי בלעם , אך נראה שהוא כמוכרח בכל דבור ודבור : (יז) וישם ה' דבר בפי בלעם והבן זה . ואם אין בכל מאמר ככה : ואך את הדבר טעם שלא יוסיף ולא ירע : אלו היה בלעם שאינו רודף מעלה וגדולה לא היה הולך כי אחרי שלא יקללם מה לו ללכת זקוראין לא יחפצו בו ככה : ולכן ויחר אף אלהים כי הולך לקלל . בדין היה לגלות להם את דבר ה' כי על מנת ככה נתן לי רשות שלא לקלל אלא מה שידבר כי השם אותו ארבר : והוא לא כן ירמה (יסעי ט) מפני שהה חפצו ללכת : שאם גלה להם כן כמו שעשה בפעם הראשונה היו מניחים אותו : ויתוצב מלאך ה' בדרך (יח) ירעה כי דרך הנבואה במה שישתיר . במקצת כגלה במקצה כרי שיהיה הדבר גורע לחוקרים . וכתוב ויגל ה' את עיני בלעם . מוכיח כי תודמה נפלה עליו (בראשית) . וכן גער אלישע (מלכים ב) : (ט) ולא אגלה כל מענה ומענה רק החי יתן אל לבו (קהלת ז) בוכרון ושני גערי עמו : והלא שרי בלק טס היו . (כ) ואם הבקש סבה במה שראת היא העירך על האמת כי השם יורה חטאים בדרך (תהלים כה) . (כא) כי בידו היבולת לשום האלם מרבר וכן להפך . ומה יענה מלאכי גוי (יסעי יד) ובעבור שלא יחפורו עיני השבל כי האתון ראהה כמו שמספר הכתוב לא אמר וחאמר האתון הלא מלאך ה' עומד לנגדי . רק הלא אנכי אתונך (כב) ודע זה . וכאמר בה"ק עשרה דברים גברא בערב שבת בין השמשות ומבללם פי האתון אינו מאמר

הקממים כדי להרחיק מהם בקיאים כמנהגו ולא יוכל לדחות (יד) פתיחת הדבר כמו חי הכל אחיך , ומנגד לזכרי מדרש הנחומא ורבה שאמרו שהשאלה הימה כדי להטעות חורו רשע עד שאמר פעמים שהין הכל גלוי לפני ואין דעתו שזה עליו אף אני ארצה עם האוכל לקלל ולא יבין . (יח) או כמו שפירשתי . כמו שאמר לעיל כי זקני מדין לא לנו טס אלא בעאמר לכס בלעם לינו טס הלילה חזרו מיד לארצם (יב) וי"א כי זקני מדין בשוכם עם שרי בלק וכו' כך פירש הרמב"ן (יז) לחתי על הפועל וכו' שכן דרך הכנויים לבוא לפעמים מוסב אל הפועל ולפעמים אל הפועל כמו וחתי נסכתי מלכי טס וחלכום מלכי מקדס , וכן הכר מעלי נגער , מנגד נגעי יעמודו . וכבר נסנה זה פעמים רבות (יד) והאמינו כי אך לא ידעו סודו , ר"ל לא ידעו טס השם מיוחד לו ומורה על קיומו ונחמתו והיותו פועל העולם ומשגיח ויכול לטנות הטבע אלא חשבנו זה הטס כשאר הארץ הפעולות (נו) ואמר אלהי בעבור עבדי בלק : כי בלעם אע"פ שהיה קוסם חמנס חסס גדול היה . ומגד חממתו היה מאמין במציאות הטס מנורף למע שקנה חמונה מגד השמועה בלוחות ובמפתחים שנעשו אע"פ שלא עזבו טעותו הנס הוא גדול במעלה מעבדי בלק ל"י כבר עלה במעלה הנבואה לכן אמר אלהי בכתי המדבר בעדו דרך כבוד לענמו (יו) יש הפרש בין ויאמר ובין ויבוא וכו' כי כשיאמר ויאמר היא נבואה קדושה ממדרגה נחמרת בו ויבוא : וכל זה כשלא יאמר אחרים בחלום הלילה כי מאמר בחלום הלילה יורה שהוא חלוס נודק לבד , וזלה מה שאמר בשלמה בחלום הלילה שהוא חזון נבואה כי טס נזכר הטס המיוחד בגבעון נראה ה' אל שלמה , ולא אמר ויאמר אלהים או ויבוא אלהים (יז) וישם ה' דבר בפי בלעם והבן זה , שלא אמר וישמע בלעם את קול ה' או כיוצא בלשון הנכוה בהשפעת הנבואה אלא וישם ה' לרמוז כי לא מהיומו ראוי לזה אלא בעבור זכות ישראל הוטמו הדברים בפיו כאלו בטל כרחו כאדם שקובץ מסמר בלוח , וגם לזה נאמר בו ויקר אלהים לטון מקרה שלא במכוין (יח) ידעה כי דרך הנבואה וכו' ר"ל שדרך הכתוב לכוזר סבור השפעת הנבואה בלי זכרון מחוכ או חלוס טל שהטומע כבוד שכל זה נהיה בהקוץ חמנס אע"פ שהכתוב יעלים במקנה מפני סמנו טל מה שכבר בלר במקום אחר כגון היה דבר ה' אל אברהם במקום . טכ"פ לא ינוח מבלי לגלות קנה הרמו בחוך ספיר הנבואה כמו טסס בזה המקום גלה במאמר ויגל ה' את עיני בלעם , הרי הרמזו בזה שהיה בטעול ההרגש ת ולא בהקוץ , וכן בנער אלישע פקח נח את עיניו וגו' הוא רמו לזה (יט) ולא חגלה כל מענה ומענה וכו' ר"ל לא חגלה פרט פרט מאמרי זה הסכור חי זה מהס היה בהקוץ זמתיכן מחיל הטנין שנהיה ע"י פעולה דמיון רק החי המשכיל יבין מדעתו שאם ביתה רחית האתון את המלאך וכטיחה מן הדרך . ולחיתה את רגל בלעם ורביעה החתיו ושאר הספור בהקוץ הלא טס בדרך היו עמו בני נעריי ושרי בלק ואין לא ראו זה ולא הציבורי ח"כ מזה מבואר נגלה כי מן ויקס בלעם בבקר ויחבוט וכו' עד ושני נעריי עמו הוא בהקוץ , אבל מן והרא האתון את מלאך ה' ודבור האתון עד סוף הספור הוא בדרך במלון בחלוס הלילה (ק) ואם חבקק סבה במה שראה וכו' ואם השאל לתי זה טעם ראה בלעם בדמיונו דברים אלו ומה חיעלת יש בזה . התשובה כדי להורות חטאים בדרך ולהרמזו לחורו רשע כי אין לאל ידו לעשות כלום בזולת רצונו ית"י כי הבורא יכול להסיר שפה לנחמנים וכן להפך לשום האלם מדבר שלא ישען הרשע על כמו שבפיו לקלל את ישראל וזה שאמר (כא) כי בידו היכולת וכו' ומה יענה מלאכי גוי . זה הפסוק מובח ע"ד מ' ינה מן הרב ור"ל ולהראות לבלעם מה יוכל לענות בלי רצון הטס אע"פ שהוא כביא חומות העולם ויודע עתידות בחכמת המולות אחר שהלדון האמתי ית"ל לא ירעה בדבר לא יוכלו לעשות כלום (כב) ודע זה . ולא הטעה אחרי . דעה המון הרבנים והמקובלים שראהה בעיניה האתון את המלאך .

ועדכר סמט . כי הכתוב לא הגיש מקום לטעות בזה ואם כלכריהם היה ראוי שיאמר הכתוב , שאמרה האתון הלא המלאך

שומד לנגדי (כג) וכמדומה לי מלד אמרם זה שהאמינוהו
 ר"ל כפשוטו האמינוהו כיון שאמרו שפי האהון נכרה בין
 השמשות והוא אחד מטערה דברים מנובא במסכה אבות
 פ' חמשי ואלו כן פי הארץ פי הבאר כי האהון הקשה
 והמן והמטה והסמיר והכרז והמכה והלוחות וי"א
 אף קברו של משה ואלו של הכרס וי"א אף המזיקים
 ואף נבא בנבא עשוי (כד) אמר הקסם המופלא וכו' הוא
 רבינו יעקב נ"ע ספרי הקדמונים הדוד ולא נמלאו
 בידיו אף אחר העיון בס' הכתר של ר' הכהן האחרון נראה
 שגם זה המאמר לדרך סיוע היות דבור האהון בהקין כנראה
 לפי הנמשך מדבריו הם והרעיון יען שכוונו והאזכרה
 יאזה לידע ומשכיל ולא לפי האלם ע"כ הואיל וחקמינו כמו
 כן החזיקו הדבור כמשמנו הנרכו להסיר זה ולומר שהאהון
 קודם קבלת ספס הדבור מאת המלאך הנרכה לקנות ספס
 הידיעה את המשפיע ששירו יעדף ברעון הצורה לשנות את
 טבע האלם ולשום אהוה מדבר הפילו בהכרח חוץ מן דרך
 הטבע ואז הוכנה לקבל ספס הדבור כי בזולה ידיעה המשפיע
 לא יחול השפיע על המקבל (כה) ואין ראונו לנו לספר בננות
 זה המאמר וכו' בין של ב"ה בין של קדמוניו כיון שהחזיקו הדבר
 כפשוטו הנרכו להקן אמריהם צננין חומס סביבם ויען
 שאין חוק מביא ליחס אי זה חסרון בחקו י"ת מדבריהם אלא
 כונסם להגדיל הנס לכן לא יאזו להם בננות ולפי שהחזיקו
 הדבר כפשוטו הנרכו לומר שדברה האהון בלשון הקדש
 בלשון הרוכב כי אמרו במדרש רבא שבלעס אף על פי
 שהיה עכ"מו היה מדבר בלשון הקודש עכ"מו לטובי כרוח
 (כו) יש לחמוס מן צעלי דעת וכו' עכשו שב הרב
 לחמוס לבעלי דעה ר"ל חממינו אשר כלו ימיהם בחקירת
 הענינים האלהים וידעו במופתי השכל עניני המליחות היאך
 הסכימו שהיה האהון מנחם למלאך והמלאך טעם פשוט ולא
 ישיגוהו ההרגשים וגם האדם לא ישיגוהו בפרנס כי אם דמיון
 הנביא ישיגוהו כפי טבע מושגיו וידמה אהוה למשכנו יען
 שהדמיון לא ישיג אלא הגשם והמקרים החיכים עליו ואיך
 יחמין כל בעל שכל שהאהון ראה את המלאך כנים אל פנים
 ולא עוד אלא שהנחמו דבר שלא יסכים בו השכל וי"א
 לא נוכל להחזיקו כפשוטו אלא ע"ד מעבר (כו) וי"א לכן
 שטיון מל"ט טעם מעליו ועבור ענין נטיה והרגו ויש
 אליה וסטא לוחיה ור"ל כי נטה ונחשו הדרך וכן ירטי
 יעוץ אהוה (כח) וי"א סמוך אל שני כעריו כך פי"ר
 יעקב בעל העשר והוא א"י מקדמוניו וגם הוא החזיק הדבר
 כפשוטו ורצונו שכמו שהרגתי שני כערין כן גם הוה הייתי
 הורג והרב אומר שהנכון הוא שמלת גם לרבות על ואהוה
 החייתי שהרעון אם לא נטהה מפני חייתי הורג את האהון
 וגם הוה וטעמו אחר שנטהה החייתי אהוה כי לא טעמה
 ואלו היית מכריחה שלא לנטות עכ"פ הייתי ממית אהוה
 ומנגד הרב לדרש ב"ה שאמרו שמלת גם לרבות על האהון
 שחיון שדברה מהם שלא יחזיקוהו כאומות לעכומ"ז ועוד שחס
 הקב"ה על בצדו של רשע שלא יאמרו זו היא סכלקה את
 בלעס (כט) ואין חמשי בלשון הקדש כי הבינוני אינו
 זמן באמת כי אין חמשי בין העבר והעתיד והמאמר ביעוני
 בזמן הוא ע"ד מעבר חמס הוא שם האר על הפועל או
 על הפועל וישמש לכל עתות הזמן ויובן מחיבה המליחות שבדוד
 כי לעבר יאמר היה פועל או פעול ולהווה עשה פועל
 ולעתיד יהיה פועל (ל) כנגד ז' המשרחים כי לא הניח

צאבר נכון (כג) וכמדומה לי מצד אמרם זה כי האמינוהו
 (כד) אכר ההכס הכופלא וצריכה האהון לדעת להיורר
 עשיר : (כה) ואין ראוי לנו לכפר בננות זה המאמר כיון
 שהדבר כפשוטו ולזה הוצרכו להיות דבורה בלשון
 הרוכב במשעול קרוב מלשון אם ישפוק עפר שוברון
 לשעלים (מלכים א' כ) וכן בשעלו מים (ישעיה מ)
 ואין אלו הן הכף של יד דק הוא במן הרגל ותלחץ
 גפעל מלשון והוא לחץ את ישראל (שופטים ד) לשון
 דוחק : וכן ותלחץ את רגל בלעס אל הקיר הוא הנדר
 ויוסף מלאך ה' עבור (כו) יש להמוה מן בעלי דעת אד
 יאמינו להיות המקראות כמשמעם כי האהון מנחם למלאך
 עד שברח במקום צר שלא יוכל שלישי ביניהם : מי ירן
 ההרש יחרישון : במקל שהיה מנהגו להכות שלש
 רגלים שגמו רגליו מן הדרך : ההעללה כי לשון צער
 וכן והעללו כי (שמואל א' לא) : ההכנן הסבירי : כלומר
 הכנהג בזה התנהגתי כמו הוכח בדבר לא יכבון (איוב
 טו) זיגל בשקל ויצו ויקו : על כה הבינה עודנו בדם
 במחזה ועתה מחל לבאר והוא במספר מזה כראה
 כי ירם הדרך : כמו ועל יד רשעים ירטני (איוב יו) וזה
 יוצא : וירש נוגע : וכן רבים : וירטיני לולי הדי"ש אם היה
 אות וזלחו מקבל הדגש היה דגוש להוציא פ"א הפועל גם
 יהכן להיות שני שרשים ירם ורטה כי ירטיני בשקל ירטיני
 וענינו לשון כסירה : (כו) ויש אומרים לשון שטיון : גם
 אוחבה (כח) יש אומרים סמוך אל שני נערו : והנכון
 שהוא סמוך אל ואותה החייתי : שהיא השאר כילא חסאת
 והוא ימות : והט לפני מפני כמו ויחדלו לבנות העיר
 (ראשית יא) מבנות : ואפס כמעט רק : אם אשים בפך
 לבדך את ישראל בך לא חירא כבלק : וישמע בלק כי בא
 לשון הווה (כט) ואין אמצעי בלשון הקדש : ושמע בלק
 כפי אחר המלאכים שנפרד והלך ובשר אל בלק : ומפני
 להחניפו יצא לקראתו עד סוף החומו קרית חצות : שם
 עיר : כמו קרית ספר (שופטים א) קרית יערים :
 (יהושע טו) : במות בעל הוא בעלי במות ארנון
 (במדבר כא) כדי שיראה משם את העם ויקללם את
 קצה העם ולא כללם : וכן נזכר אפס קצהו תראה בנה
 לי בזה רמז למקום : שבעה מזבחות : (ל) בנגד שבעה
 המשרתים כי לא הניח מנהגו ויעל פר ואיל במזבח ויעל
 בלק ובלעס זה שוחט זה מעריך פר ואיל בכל מזבח
 החיצב (לא) כענין ואחיצבה על מצור (סבוק ב) :
 יקרה : בדרך מקרה שאינו ראוי בוו המעלה כלומר מעלה
 הנבואה ולפי שכלו יהולל איש (מסלי ב) (לכ) ואינו
 מלשון לקראתי והעד ויקר אלהים ומלת כה טעמו בעצם
 לפיכך נסמך אליו ודבר וילך שפי יחיד מן שפיים (ישעיה
 מא) : כמו פתי (מסלי א) מן פתיים (סס) (לג) ויש
 אומרים שבור לב מן ושפו עצמותיו (איוב לג) ערתי
 דרך הפלה ובה הדבר מה אקוב וגו' הן עם לכרד וגו'
 וישא משלו (לד) יש משל ואינו כפשוטו רק המבון בו ענין
 אחר : כמו חוד חירה ומשול משל (יחזקאל יו) ויש משל
 נאמר כפשוטו או קרוב לפשוטו בענין בחומץ לשנים (מסלי
 יד) ויש משל נאמר על דרך מליצת השיר מביא דמיון בלב
 שומעו בודו לקרב לבות השומעים אם לשבח או לחלופו :
 במ

מנהגו שהיה קוסם וכנגד שבעה כוכבי לכת היה בונה ז' מזבחות כפי
 ידעיה במה שהיה בזכותו (לא) כענין ואחיצבה על מצור שאינו עמידה על רגליו
 (לכ) ואינו מל"ק לקראתי מנגד לאבן עזרא שפירש כן (לג) וי"א שבור לב וכו'
 (לד) יש משל ואינו כפשוטו וכו' ר"ל שמלת משל הוא שם משהו ישמש על פנים שונים
 אבל הנמשל בו ענין אחר זולת המובן ממלות המשל הכוא כגון מ"ש יחזקאל (י)
 בכר הוא מלך בבל וזמרה הארו וראש יניקותיו הוא מלך יהודה ובריו וכל הענין
 שם דבר נסחר אלא המובן בו כפי העלה מפשוטי המשל כענין בחומץ לשנים
 כן העלל מלכאזיב את לב שולחיו והג' יש משל ע"ד מליצת השיר וכו' שאין
 מדבר נסחר כפי המין הראשון אלא שיבוא הענין כפול במלות שונות כדי
 לדאגה או לשבח או לגנאי כגון פי אל הסיר משפטי שהוא הדבר בעצמו מ"ש
 חס"ז ושל המר ליוכנן נחית בחסדך עו"ג נחלת וכו' וכן

וכן טר ועצור עמך ועוד כפל עם זו קניה וכיוצא. קן צוה המקום אמרו מן ארס וכו' הוא הענין כפול אהריו מחררי קדם וכן לבס ארס וכפלו ולבס זעמה. מה הקוב וככלו ומה אזעום. מראש נורים וכפלו ומגבועו. ולזה הפירוש וישא משלו הוא מן המין השלישי. ומה שאמר או יהיה מכל מי מנה וכו'. ולזה הפירוש יכיה וישא מכלו מוכב לזה הפסוק ויהיה המשל מהמין השני שהוא דמוי דבר לדבר כהמשל אח זרע יצאל לעבר לרצויו (לה) כמו ולפני גדולים ינחו. כראש הפסוק מן הדם ירחיב לו שאמר בלעב צוה כלסון כמחפאר והולכ הגדולה לעצמו מהיוצו רודף כבוד ואלא אמר קראתי או כיוצא. הקוב בשקל אכות וכו' שהם הי"ן מציני הקל וצו"ע"ד הדגושים. ואינם על מקל הסוב מציני כפעל אף על פי שהם דומים במשקלו. וזה בעצור שאקוב יוצא וכן אכות (לו) ויש מדקדק וכו' ויהי ראוי קבות כמו שצוה קנה מקורים מפעלי הכפל על זה המשקל (לו) וישכון יצאל בטח ב"ד. טוה המחמר אמרו מכה ע"ה כמה שיכון יצאל לבדו צאין ור אהו צלחן ז' עממים אחר שיכנסו ויכמידם בעזרת הבורא ולא יטרך לעזר אמה החרס. וכן גם בלעב אמר כך לעין זו הכונה ובלשון דומה למחמר מכה רבנו ע"ה (לו) יש אומרים מלשון הרביע. כך פירש רש"י שנינו זרע היוצא מן ההמט (לח) ויש אומרים כלומר הגל הראשון וכו' כך פירש צעל העשר וכו' ר"ל הפירוש הראשון יהיה ענין רובע מעטין הרביעי ויוסב כנגד כל ישראל ולא לדגל אחד. שנהבא עליהם שירבו מאד לכך המשילם לעפר. ולכן אמר בעד כלל ישראל וצגויים לא יחסב. לא יעלה עמכם בחשבון החס ממעלה המערכה כי הם לקחו לנחלה והציבו לו י"ב שבטים כנגד י"ב מולות ומספר יורדי מנרים שבטים כנגד שבטים אומות. כרמו יצב גבולות עמים וגו' (מ) כי ישראל נוחלי גן עדן. לזה התאוו בלעם להיותו בן עוקב"ב (מח) ע"כ רמו במלה יצרים. שהם הדיקים שבישראל (מב) כמו אומרים אמור. שכן דרך המקור צביטוים על הרוב להחמיר אצל לא בעבר ועתיד (מג) שהמגדר קודם בטבע ובמערכה. כי המקור הוא המסבב והוא קודם בטבע מן הפעולה וזה הדבר ה"כ יחייב להיות המקור קודם גב במערכה בסדור הנאמרים שיקדם לעבר ועתיד אצל בנווי הדבר הסוף. כי המנוה בהחלה ישמע הנווי והח"כ יחזיל לחשוב לקיים הפעולה לכן יקדם על המקור הנווי (מד) נח והכן שיהיה הנו"ן שרש וכו' כפי דעה ר' יהודה המדקדק (מה) וי"א שהנו"ן והנו"י כנוי הנסתר כן פירש הרד"ק שהיה ראוי לבוא הנו"ן בדגש קבנו. ונפלו הדגשין מן הכפל ומן הנו"ן להקל (מו) כי עלה הליים במדרגה וכו' כנגלה הלוי הם בשמו המיוחד להודיעו שמעו על ישראל בהסגחה ענומה מבלי חמצי ולא השליט עליהם כח המערכה ומהו יהצורר בלעם לדעת כי לא יוכל לקלס כי בשם הזה הנכבד שהוא מלת רחמים ירחמם ובשביל כבוד ישראל וזה בלעם למדרגה מעולה היו של כבואה (מו) כי כן גם כיום הכוח הכ"ה פתוח שהוא ה"ה הדיעה ואין הפרש ביניהם כנקוד הלל יהיה נודע מענינו (מח) והסם צנח הפעל. כי אחר שהפעל והסם משרש ומענין אחד בוצרון הפעולה יודע גם הסם לכן לפעמים יקגר הכחוב ולא יזכור הסם אחר הזכירו הפעל כי אין מקום לטעות בו. כי לא יעלה על דעת לחשוב כי מחמר דבר המורה או האכילה או כיוצא הלא ודבר דבר או אמרה (מט) אין המקום מעכב לי. ואע"פ שאחס משנה המקום ולא יחתיני למקום אחר שנוי המקום לא יועיל לך הוציל ואין בלבי לקלל אלה לברך: (כ) יורוח אלהים דבר בו צוה והכרתו לעצמך את ישראל ולגנוח מעשה קסם ונחוש אשר הם מלאכתו וחס היה מחפאר כנה נחתו רוח הקדש להכר בשבן ישראל לומר כי איש מישראל אם יטרך לדעת דבר לא יביט ולא יראה לשאל ממנחשים וקוסמים

צוה חי אל הסיר מפפטי. (איוב לו) שאין בו משל רק כפל. המאמר כדי להדבק בלב השומע. כיוצא בזה בן ארם ינחני בלק עד מי מנה עפר יעקב. או יהיה המשל פי מנה עפר יעקב. מן ארם כלומר כמקובו. ינחני (לה) נמו ולפני גדולים ינחני (מכלי יח) ומהררי כפל הדבור ואמר ארה לי בשבילי יעקב. זועמה בחולם כפני אות הדגונית כי הוא כמו שמרה (הכלים כה) זכרה (נחמיה יג) אקוב בשקל אכות (דברים ט) כי גם זה יוצא. לא קבה אר הה"א הנורת וי"ו. (לו) ויש מדקדק. אומר שהה"א החת הי"ו שם הרושף. כמו חנות אל (הכלים עו) שמות ושארף (יחזקאל לו) כאשר הזקרה בבועלי הל"מד: עשות פפרים (קהלת יב) עשה סמים (הכלים קח) כי מראש צורים. שהעליהני. אראנו ביה הקדשבי לא יחשב ישראל עם הגוים. לברד ישכון (לו) וישכון ישראל בטח ב"ד (דברים לג): אין זה העם מהחבר באמה אחרת להעזר כי ה' ב"ד ינחני (דברים לב) והוא עוזרו: וכספר. שם ההופש משני ערים האחד מלת את. והשני שהוא בקמין ואינו סמוך. רובע (לו) יש אומרים מלשון הרביע (ויקרא יט): כמו כספור ישראל (הכלים סח) (לח) ויש אומרים כלומר הדגל האחד ק"ו כללם כי לא יחשב עם הגוים. (ובג"אוראי להיות כנגד הכל. וכפי זה כנסת הוא מוסב ונקטר עם הקודם) (לכ) ויותר נכון להיותו כנגד כלם כנרמו יצב גבולות עמים למספר. בני ישראל. (דברים לג) המות נפשי התאוה להיות שחתו כמיתת ישראל (מ) כי ישראל נוחלי גן עדן: והיה אחריתי כטוהו כפל הענין כי אין הכוונה בעצור היתה. (מח) ע"כ רמו במלה ישרים כי לא היתה אחרית לרע (משלי כד) לקוב בשקל לרום את הסלת (יחזקאל מו). ברכת ב"ד (מב) כמו אומרים אמור לכנא"י (ירמיה כג): ובה בעתיד ובה בוא (דניאל יח) ואלו כתי מספר כי בעוברים ובעתידים קודם שם התופש מן הפועל כי כן הראוי (מג) שהמגדר קודם בטבע וקודם במערכה: אבל בענין הדבר הפוך. שמעו שמעו (ישעיה ו) וראו ראו (סס) וכן רובם: ויאמר אליו בלק לך נא אחי. לך כהציון הה"א: והם ג' בלישגא: לך ונקרבה (ישעיה יח) לך ונתראה פנים (ד"ה צכה) והרין. והם לשון הליכה. וקבנו לי (מד) לא יתבן שיהיה הנו"ן שרש כי לא נמצא ככה ובטל במיעומו. והיה ראוי לבוא כמו רנו שמים (ישעיה מד). והנו"ן פעמים יבוא נוכח כנון בשנה אפרים יקח (כטע יוד) לשמיר מצוניה (ישעיה כג) ורבים כן. (מח) וי"א שהנו"ן והנו"י כנוי הנסתר ובה הנו"ן רפה ובחולם שלא כנחת: כמו ישנו עם אחר (מגלת אסתר ג) ילכרנו את הרשע (משלי כ) אבל מענת ר' יונה אינה מענה שמען לרב יהודה חיוג כי הצווי והמצטר דרך אחר לבו. כי אחר שנמצא ומשמרו (דברים ז) שם התופש נאמר כן בצווי כמו שנאמר זכרו שטרו. שרה צופים בשם היו רואים למרחוק. ויבן כמנחנו. ויקר דגש הק"וף לתורות לנו"ן הפועל. ה' אל בלעם ולא אלהים (מו) כי עלה האיש במדרגה לכבוד ישראל. וכה הדבר בעל כרחו של בלק. מה דבר ה' מתאוה לשמוע אם הדשות השם שיקללם. וישא משלו כתועפות דאם לו: הן עם כלביא. קים בלק כמו קום התהלך (ראשית יג) פעמו התחזק בו צנח היה. האוינה עדי כמו אלי וכן ועד אביך למה זה הביאני (שמואל א כ) בנו צפור הויו"ן נוסף בו"י חיהו יעד (הכלים קד) לא איש אל כי החלפת לי המקום. ההוא אחר. ה"ה התמה וענינו יורה עליו (מו) כי כן גם כיום ההוא (ראשית טו) הח"א פתוח. ולא יעשה כמו האדם ידבר דברה. (מח) והשם בכח הפועל. הגה בך שם התופש. לקחתו (מט) אין המקום מעכב לי. וברך גם זה שם התופש. או השעם וברך השם י"ח ברכה ולא אשיכנה. לא הביט המביט און ביעקב. ולא ראה הרואה עמל דבר בו בזה כי הוא קוסם ובעשהו און והמבקש לו מבקש עמל. וכמבאר הרבר ה' אלהיו עמו. ותרועת כלומר חפץ

וכן טר ועצור עמך ועוד כפל עם זו קניה וכיוצא. קן צוה המקום אמרו מן ארס וכו' הוא הענין כפול אהריו מחררי קדם וכן לבס ארס וכפלו ולבס זעמה. מה הקוב וככלו ומה אזעום. מראש נורים וכפלו ומגבועו. ולזה הפירוש וישא משלו הוא מן המין השלישי. ומה שאמר או יהיה מכל מי מנה וכו'. ולזה הפירוש יכיה וישא מכלו מוכב לזה הפסוק ויהיה המשל מהמין השני שהוא דמוי דבר לדבר כהמשל אח זרע יצאל לעבר לרצויו (לה) כמו ולפני גדולים ינחו. כראש הפסוק מן הדם ירחיב לו שאמר בלעב צוה כלסון כמחפאר והולכ הגדולה לעצמו מהיוצו רודף כבוד ואלא אמר קראתי או כיוצא. הקוב בשקל אכות וכו' שהם הי"ן מציני הקל וצו"ע"ד הדגושים. ואינם על מקל הסוב מציני כפעל אף על פי שהם דומים במשקלו. וזה בעצור שאקוב יוצא וכן אכות (לו) ויש מדקדק וכו' ויהי ראוי קבות כמו שצוה קנה מקורים מפעלי הכפל על זה המשקל (לו) וישכון יצאל בטח ב"ד. טוה המחמר אמרו מכה ע"ה כמה שיכון יצאל לבדו צאין ור אהו צלחן ז' עממים אחר שיכנסו ויכמידם בעזרת הבורא ולא יטרך לעזר אמה החרס. וכן גם בלעב אמר כך לעין זו הכונה ובלשון דומה למחמר מכה רבנו ע"ה (לו) יש אומרים מלשון הרביע. כך פירש רש"י שנינו זרע היוצא מן ההמט (לח) ויש אומרים כלומר הגל הראשון וכו' כך פירש צעל העשר וכו' ר"ל הפירוש הראשון יהיה ענין רובע מעטין הרביעי ויוסב כנגד כל ישראל ולא לדגל אחד. שנהבא עליהם שירבו מאד לכך המשילם לעפר. ולכן אמר בעד כלל ישראל וצגויים לא יחסב. לא יעלה עמכם בחשבון החס ממעלה המערכה כי הם לקחו לנחלה והציבו לו י"ב שבטים כנגד י"ב מולות ומספר יורדי מנרים שבטים כנגד שבטים אומות. כרמו יצב גבולות עמים וגו' (מ) כי ישראל נוחלי גן עדן. לזה התאוו בלעם להיותו בן עוקב"ב (מח) ע"כ רמו במלה יצרים. שהם הדיקים שבישראל (מב) כמו אומרים אמור. שכן דרך המקור צביטוים על הרוב להחמיר אצל לא בעבר ועתיד (מג) שהמגדר קודם בטבע ובמערכה. כי המקור הוא המסבב והוא קודם בטבע מן הפעולה וזה הדבר ה"כ יחייב להיות המקור קודם גב במערכה בסדור הנאמרים שיקדם לעבר ועתיד אצל בנווי הדבר הסוף. כי המנוה בהחלה ישמע הנווי והח"כ יחזיל לחשוב לקיים הפעולה לכן יקדם על המקור הנווי (מד) נח והכן שיהיה הנו"ן שרש וכו' כפי דעה ר' יהודה המדקדק (מה) וי"א שהנו"ן והנו"י כנוי הנסתר כן פירש הרד"ק שהיה ראוי לבוא הנו"ן בדגש קבנו. ונפלו הדגשין מן הכפל ומן הנו"ן להקל (מו) כי עלה הליים במדרגה וכו' כנגלה הלוי הם בשמו המיוחד להודיעו שמעו על ישראל בהסגחה ענומה מבלי חמצי ולא השליט עליהם כח המערכה ומהו יהצורר בלעם לדעת כי לא יוכל לקלס כי בשם הזה הנכבד שהוא מלת רחמים ירחמם ובשביל כבוד ישראל וזה בלעם למדרגה מעולה היו של כבואה (מו) כי כן גם כיום הכוח הכ"ה פתוח שהוא ה"ה הדיעה ואין הפרש ביניהם כנקוד הלל יהיה נודע מענינו (מח) והסם צנח הפעל. כי אחר שהפעל והסם משרש ומענין אחד בוצרון הפעולה יודע גם הסם לכן לפעמים יקגר הכחוב ולא יזכור הסם אחר הזכירו הפעל כי אין מקום לטעות בו. כי לא יעלה על דעת לחשוב כי מחמר דבר המורה או האכילה או כיוצא הלא ודבר דבר או אמרה (מט) אין המקום מעכב לי. ואע"פ שאחס משנה המקום ולא יחתיני למקום אחר שנוי המקום לא יועיל לך הוציל ואין בלבי לקלל אלה לברך: (כ) יורוח אלהים דבר בו צוה והכרתו לעצמך את ישראל ולגנוח מעשה קסם ונחוש אשר הם מלאכתו וחס היה מחפאר כנה נחתו רוח הקדש להכר בשבן ישראל לומר כי איש מישראל אם יטרך לדעת דבר לא יביט ולא יראה לשאל ממנחשים וקוסמים

וקוסמים ולא לשמוע להם אלא יסאל לכביא ופ"ס דבר הסס
 פ"י הכביא יעשה מעשהו (נח) וי"ח כשלא יביט הסס חוץ
 וגו' כך פירש חז"ל ז"ל (נכ) וכן מועף ביעף שגס
 ענין עושמה קרוב לענין העשמה שיעף כסוק כהגומה
 ובמהירות . והי שרשים יעף ויעוף בטנין אחד . או כמו
 גם חקן גם מספוח שמנהג הכוזב להוכיח גם מפני גם
 (נג) שמשם תחול רעה לישראל . ר"ל מצעל פשור
 כשיעשו אחריו ותחלוט בהם מגפה . וכאשר דרך כוזבי
 שמים לדעת קנה מאשר יבואו ולא כל אשר יבואו רשב בלבו
 שבוה המקום יקח רעות מן הסס לקלס (נד) וכאשר לא
 הופק וממו . ר"ל שפ"כ לא הרשכו הסס לקלס גם בזה
 המקום כי נגחתו רוח הקדש והססו בפני דברי ברכוה על
 ישראל שוב לא הלך בזה הפעם לקראת הנחשים והקממים
 להחנות בדיעה כמזלות אלה שס פניו אל המדבר להחנות
 ביהך מנהיגס הסס במדבר בכחו הגדול וככהסחתו הענומה
 בארץ לא זרעה ומספיק להם כל זרכיבס חוץ מטבע העולם
 (נה) כדי שיפליג מחשבה בלעס . ר"ל ששכה בלק זה
 בדבר להעלותו אל ראש כפפור שהוא טעונו ויראתו וכשב
 אולי יחלק בלעס כבוד לעכו"מ של בלק ויהפוך מחשבתו לקלס
 זאמנס גם בזה לא הועיל כלום (נו) ואינו לשון כחימה
 דק הפכו . כי הוא ב"ש"ן ימניה ואין לו דומה במקרא אבל
 יש בלשון המשנה כדי שיחוס ויסחוס ויזב כלומר כדי
 שיפחם בקרב . וכן שחוס העין ענינו פחות העין . ומשנה
 א שטיה במשכה ע"ה פרק השוכר שהוא פ' חמישי ע"ה (נז)
 שאין כח במערכת השמים זכו' ר"ל לכך הארו בהס שדי
 כפי הפעולה שהשיג שהש"ת מסדד כח המערכת וידע בלעס
 שלא יעטור כח לעשות כלום לישראל ע"י הורדה כח הרוחניות
 ת המזלות שאין מול שולט לישראל בזמן שהס עושים רזני י"ח
 (נח) כמו בנפול הרדמה על אנשים . ר"ל הודיע בלעס
 חיכה הכבושה ביהך הגיעה אליו ע"י בטול החושים כמ"ס
 אליפו בשעפוס מחוינות לילה בנפול הרדמה על אנשים וכו'
 ומגד הרב למדרש שאמר שהסנגלה עליו לא היה בו כח
 לעמוד על רגליו ונפול על פניו לפי שהיה עכ"מו ומאוס להיות
 נגלה עליו בקומה וקופס לפניו (נט) שרואה הדבר וכו' ר"ל
 ח"פ"ס שהוא נרדס בהרדמה הכבושה רואה הדבר באמצעות
 כח הדמיון שהדמה לו כאלו רואהו בעיניו (ס) כמו זורו
 רשעים מרחס שבה העבר מן הכל מנחי הע"ן בנורה פעול
 לכך בא בחולס . ואלו בא בנורה פעל הראוי טבו זרו כמו
 קמו טבו מן קוס טוב (סא) כמו מור ואהלות וכו' ואלו
 היה מגורה אהל לשבת היה המקורב ממנו אהלים כה"ה בק"ח
 או אהלים האל"ף בחולס מגורה אהל כה"ה בקמץ : אבל זה
 כנכרד ממנו אהל ובה עני ריח טוב הנקרא סכלל כמו מן
 דבר דברים (סב) כמו עיר גדולה לאלהים : שהדבר
 הנכרד מתיחס לש"ת או בעבור היות ההסגסה עדופה על
 ישראל אמר כן כמ"ס כגן ה' שאין היר שולטת בה ולא
 יוכלו טוס אומה ולשון לקוס כנגדס (סג) ולפי שדומה לארו
 וכו' לשיכך תאר חוקק מלכות ישראל בלשון רוממות כי יש
 יחס לארזים עם הרוממות שהס העניס כיותר גבוהים מן
 שאר החילנות כדמכיו ועל כל ארזי סלכטן כרמים וככאחים
 (יטעיב ב) כמו ואת חרשיה תגרמי ר"ל מלה נסה כדרך
 בנין פעל הדגוש שירכה להסרה הדבר (סד) בלי מחוץ ר"ל
 בבאה בלי וי"ו הכבור בנתיים וכהי ראוי לבוא כרע ושכב
 וכן חמק ועבר וישא משלו הוא דרך טוכב : ר"ל שחאמר וישא
 משלו

חפץ ורעות מלך המלכים בו . ובת הוא בלק כנגד ישראל
 שהחלתו נכונה . והראיה במלה אין ועל נמצאה בעבר
 למה הראני און (חקוקה) . והבט אל עכל לא הובלל הס)
 כי הראייה וההבטה נאמרות על החשכה . (נח) ויש
 אומדים בשלא יביט השם און בישראל או ה' אלהיו עמו .
 ואינו מטעם הענין . אל מוציאו ממצרים . הודיע כי אין
 הרועה השם עליהם כי הוציאם ממצרים . ומלה אל מורח
 על היכלה שבעו והקפו גאלם מאמה חוקה ולא יכלו
 המצדיים לעמוד כנגד ישראל כי שם השי"ת שמו נובה ותוקף
 ישראל כנובה קרני ראם . והראס אין הקפו כי אם בקניו
 כאשר זה ידוע . וכן והועפות הרים לו (תכליס נה) . כי
 הזכיר התריות הארץ ואח"כ רוממות ההרים (נכ) וכן מועף
 ביעף (דניאל ט) והועפות בשקל תוצאות (תכליס כס) .
 לו . לישראל . או לו מוסב למצרים כלומר שהיו חוקים
 ולא עמדו כנגד ישראל שהשם עורס . והרמו לבלק כי לא
 יוכל לעשות מאומה . כי לא נחש ביעקב . אינו כשאר האמות
 אשר אל מעוגנים ואל קוסמים ישמעו (דברים יח) אבל
 הכורא הקים להם נביאים ומודיעים להם עתידות . מה פעל
 אל עבר החת עהיד . וכא מלעיל מפני מלה אל . וכן וקבורו
 לי . והרמיו לבלק כי אשר אני מדבר הגה להם איש האלהים
 ומגלה להם כל אשר אני דובר . הן עם ישראל כלביא יקוס
 וינצח ל"א מלכים . לא ישבב כי מנהגו כמנהג החיות לילך
 בלילה כנזכר הכפירים שואגים לשרף (תכליס קד) . ורס
 חללים ישהה כי ינצח למדין . דרך . משל . גם קוב כמון
 אל לקוב אויבי . או כמו גם הכן גם כפוא (ראשית כד)
 אולי יישר שלם במכתב . כי וישר הדבר בעיניו (שמואל א' יח)
 ביו"ד האי"תן לכדו . ועור אמר בנה לי בזה כאשר בהחלה .
 כי היה רואה בעין לבו (נג) שמשם החל רעה בישראל
 (נד) וכאשר לא הופק זממו אבל רוח ה' על לשונו אמר
 כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל כי בלק בנה המיבדות
 בראש הפעור בעכו"מ שלו (נה) כדי שיפליג בהשבת
 בלעס . ורוח אלהים לבשה את כיעס ולא הירך בפעם
 בפעם . שהלך שפי בראשונה . והוכיף בפעם כי בן עשה
 בשניה . ופירושו ענה . וישת אל המדבר פניו אשר
 ישראל שוכן שם בי יחול אליו הדבור מאת ה' ותהי עליו רוח
 אלהים . גם יש לומר כי שת אל דמדבר נניו והשהכל
 כי הולכי מדברות יעלו בהרו ויכדו (איוב ו) . ועם כזה
 חיל בבד אין מצא כל צרכו במדבר זה ארבעים שנה
 (דברים ב) . ותהי עליו רוח אלהים . וישא משלו .
 כנחלים נשיו כנגות עלי גהר . גאם כמו דבור . וכן נאם
 פשע לרשע (תכליס לו) . בנו בעור כמו בנו צפור . שהגס
 העין אין לו דומה . (נו) ואינו לשון סתיבה דק הפכו .
 והער וגלוי עינים . כחזה שדי יחזה (נז) שאין כח במערכות
 השמים כנגד השם שהוא המנצח לכל . גופל (נח) כמו
 בגפול הרדמה על אנשים (איוב ז) וגלוי עינים (נט)
 שרואה הדבר כמו שיראהו בעיניו . מה טוב עבר (ס)
 כמו זורו רשעים מרחס (תכליס נא) . אזהליך . כשכנחתיך
 בפול . הטעם אין אהלי ישראל כשאר אהלי אמה אחרת
 שמנהגם לשבת באהלים אלא אהלי ישראל כנחלים שנגשו
 מפה ומפה . וכנגות עלי גהר אשר לא ימישו מעשות פרי
 (ירמיה יז) . ורגש נמי לחסרון פ"א הפועל . באהלים
 נטע ה' (סא) כמו מור ואהלות (תכליס מה) . ואינו
 כנורת אהל . נטע ה' (סב) כמו עיר גדולה לאלהים
 (יזכה ג) . ארזי לבגון אשר נטע : (תכליס קד) . או
 בטעם כגן ה' (ראשית יג) : שאין היר שולטת בה ולא

בשפתו את דברי האלה : ובשמעו כי יאכל גוים צרוי .
וענינו כמו ספוק אל ירך (יחזקאל כא) . לשון הכאה .
לכה איעצך כרו לשכך חמה בלק . והעצה הן הגנה היו
לבני ישראל ברבר בלעם (במדבר לא) . ובלעם זקף במלה
איעצך ורוצה זה וגם אומר לך אשר יעשה העם הזה לעמך
אבל לא בימך . וישא משלו הוא דרך ככב . דעה אל
עליון . אראנו ואשורנו כמו והפתח והראהו את הילד
(שמואל ב) . שקודם הבנוי . ולא ענה כלומר שאין הדבר
ענה לך אמר דעה עליון כי אף על פי שהוא אל עליון
משגיח מה שיהיה לכמה מימים קדמונים ומוריע הדבר
למקצה אנשים את אשר יהיה . דרך ככב כמעט עמידה .
(סה) כמו הררבי נפשי עוז (כופטיס ה) . וקם שבט
המעם כפול בשאר דבריו . (סו) ויש אומרים דרך ככב
דמו לדוד . וקם שבט רמו למלך המשיח . ואינו כן כי
כהוב לאחר כן וענו אשור וענו עבר . וארמה מרבונו
כהל הכתן ז"ל שאמר כי ארץ כנען נקרא עבר . והביא האיה
כן כי נגוב נגבתו מארץ העברים (ראשיה מ) . וזה יהוה כי
בל שרר בבקום יקרא ארץ פלוני . (סו) ויותר כשבוש דבר
דמהרגם . כי היה ככך בנהר כמעט העברי . ומחץ פאהו
כואב כי כן כהוב ברוד המלך ע"ה ויך את כואב . וימדה
בכבל (שמואל ב ח) . וקרקע שיהרוס הקיר . וכן מקרקע קיר
(יצטיה כב) . ונהחלפה הנועה והראוי הקו"ף בחירק (סח)
ובא כדרך לעקור גטוע (קבלה ג) . והוא מן הנדובעים .
בל בני שה כי שח היה יסוד עולם וקיומו . או שיהרוס בניני
דיסודות מלשון כי השתהו יהרסין (הכלים יא) . והיה ארום
ירשה כנוכר והיה כל ארום עבדים לדוד . (שמואל ב ח) .
ירשה (מט) שם החת הואר השם . בשקל שאלה (מלכים
ח ג) . גזרה (ויקרא יו) . וישראל עושה חיל רב ועצום
כי יעמוד מלך בישראל ויתקן חיילותיו שנאמר ועשה חיל
באפרתה (רות ד) . ואיתו כלך יקום רודה כיעקב והאביד
ערוד כעיר אויביו . בענין עד הכרית כל זכר בארום
(מלכים ח יא) . (ע) והכפרשים אוהו על מלך המשיח
זהו על העתיד ולא יהיה שריר לכיה עשו (עובדיה) . וישא
בשלו הוא ראשיה גוים עמלק כי אינו ראשון רק המשובח
בגוים כמו ראשיה שגנים ימסחו (עמוס ו) . (עח) וי"א
הטעם כי שנלחם בישראל החלה הוא עמלק . ואחריהו אבל
אחריהו כו"ל ואחלצה צורדי ריקם (הכלים ז) . (עב)
וכרוב והמהה כאיש ועד אשה (שמואל א ג) . וירא את
הקבי ברוח הקדש . שהיה כושבו אורן וחוק אם ידור בישראל
ויצא כותף עמלקי שנאמר סורו רדו מחוד עמלקי פן אוסיפך
עמו (סס) . כי אם יהיה לבער קין אף על פי שסופו יהיה
להשמדה כי יצא בגולה בשגלה ישראל על ידי מלך אשור .
עד מה . עד מהו יהיה זה כלומר זה יהיה אחר שנים רבות .
אבל השמדה עמלק היה בזמן קרוב . ז' ומלה לבער מן
ובעדה הרע מקרבך (דברים יג) . השבך . הרצין בו מחנה
אשור . כמו ויהודה לעולם השב (יואל ג) . והפול שבא
והקחם (איוב ח) . אוימי יהיה לא לבד שיגלה ישראל ביד
מלך אשור ויהיה לבער קין אבל גם שאר מלכויות יהיו לבער
ביד מלך אשור . לכן אשר אוי לאוהם שיהיו חיים באורו
הזמן כמובן הוי אשור שבט אפי (יצטיה יוד) . ואחל
שככה יהיה אם יהיה לבער קין מה ככך . וצ"ל הראוי
וציים ובא חסר (עג) כמו הצעידה פים (שמואל א יג)
ויחבן לחיותו כמו ופגשו ציים את אים (יצטיה לד) שדמה
אוהם לחיות שהם בארץ ציה . או מלשון וצי אריר (סס לג)
מיד בתים במקום כהיים . (עד) כמו רחבה ידים (ראשיה
לד) י (עס) הם הרומיים הקדמונים שיענו אשור וגם הגולים
על ידי אשור . וגם הוא אשור עדי אובד עם הכתים . וכחיים

שם

משלו המשל הוא מאמר דרך ככב . כמשל זה מלך ישראל
למכב ככביל מעלהו וגודל נהגו ויקבו . דעה חל עליון
ר"ל שכל בהסרון המהויר והוא מלח אל . ולא שיהיה מלח
עליון הדר ודעה מהויר כי דעה לשון נכבס וכהי ראוי
דעה עליונה (כה) כמו הדרכי נכסי עוז . ר"ל שיענין דריכה
הוא כמעט עמידה ברגלים . וכוא רמו על גודל . כנחון
וכתגבורה על הכויבים ע"י מלך ישראל שהוא הנמקל לככב
וכנה וקם כבט עס דרך ככב הוא כפל לשון במלות שומט
ו הוא רמו לדוד כמלך ע"ה שהוא ככה את מואב בדכתיב
(שמואל ב ח) ויך את מואב וימדלס בחבל הככב אחסם
חלצה וכו' וכהי מואב לדוד לעבדים כושאי מנחה (לו)
וי"א דרך ככב רמו לדוד . וקם כבט רמו למלך המשיח
וז דעה המדרש שאמר : ארחנו ולא עשה . זה דוד . אחרמי
ולא קרוב זה מלך המשיח . דרך ככב מיעקב זה דוד .
וקם כבט מישראל . זה מלך המשיח . ומחץ פאהו מואב
זה דוד שכחוב בו ויך את מואב וימדלס בחבל . וקרקע כל
בני חת זה מלך המשיח ככהוב בו וירד מים עד ים . וכהי
הדום ירשה זה דוד . שכאמר ויהי כל הדום עבדים לדוד
(שמואל ב ח) וכהי ירשה שיעיר הויביו וישראל עושה חיל
זה מלך המשיח כנהמר וטלו מוטיעים כהר עין לשפטות
בר עשו (סו) ויותר משובש דבר המהרגס וכו' שהרגס זה
כסוק וליס מיד כהיס וכו' כך . וכיטן יכרחן מרומח
ויטון לחזור ויכהטבדון לעבר פרה וצבוס המהרגס הוא
שהרגס מלה עבר עבר נהר כרה . ורלוכו שמחטה של כהיים
יענו את אשור ואת היכודים שגלו להשור מעצב הנהר של פרת
ואם היו כפי דעהו כיה ראוי שיהיה ככמחך ויהאמר הכחוב
וענו עבר הנהר (סה) ובא כדרך לשקור . נטוע . שמלה
לשקור ככניה ממלה עקר הכל אין ענין המלה להכמה וגיטישה
השרש חלח להכרתו . וכן מלה וקרקע הוא פעל בנין מן קיר
הכל הוא מלה נקה כהורט נכריכה וכהרת הקיר ולה לבנין
כמנכג פעל הדגוש . שיורה להסרת הדבר . ועלה לשקור חשפ"י
שהוא מן הקל כנה ענינו יורה עליו שהוא להכרה כהרי
כקדים עליו עת לטעה . וכל העמים הכחויבים הם דבר
וככבו (סט) כה החת תאר השם . ר"ל שכל עס המקרה
מקום עס ההאר שהיה ראוי לצוה בלשון פעול מבנין קל
ולומר וכהי הדום ירוש וכו' כי כרש ירש יונח מבנין קל
(ע) והמכרשים אוהו על מלך המשיח וכו' הם כעלי
המדרש כמכר לעיל . אבל לדעה זה נאמר בעבור דוד המלך
ע"ה ככתיב ויך כל זכר בארום : עד הכרית כל זכר בארום
(מלכים ח יא) (עה) וי"א הטעם מי שנלחם בישראל החלה
כך פירשו ר"שי ור"ב (עב) וכחוב והמהה מואב ועד
השם : ר"ל ומתי נהקים זה צימי שאלו שהקרים את המלך
(עג) כמו הכנירה פים . כהיה ראוי לקיות פיים .
כחיו"ל . כנכחב הוא יו"ד כריבים ויו"ל השרש נפל (עד) כמו
רחבה ידים טעניו רחבה מקום : ומלה יד רבת . כהנהף
הבוא לחרבטה עטר ענינים (עה) כה הרומיים הקדמונים
שיענו אשור וגם הגולים ע"י אשור . מלכות רומי היא
המלכות הרביעית מחדבט מלכויות . כי מלכות יון שהיא
המלכות השלישית אשר החחילה מן המלך הראשון למלכות
היוונים שהוא אלכסנדר מוקדון שכבש את רוב הישוב ובעת
מותו חלק את מלכותו כחיו לד' רחשים שהם מזרים . ארם
אסיה קטנה . מוקדון . אלו הד' רחשים כלם מלכות יון
ישבו והאריכה מלכות יון מומן אלכסנדר מוקדון שמלך
בשנת ח"מח לחלף הרביעי . עד שנת ח"סל . שפסקה כששור
נ"ב שנים קודם חרבן בית שני ומאז גברה מלכות רומי ע"י
אווגוסטוס אוקטבייאנוס הקצר ככני לרומיים שגלה בשנת
י"ב למלכותו על ארץ מזרים בעבור שאנטוניוס עשה פשע
בו ושלח את אשתו אחות הקצר מביתו ולקח לו את קליאופטרה
היפה מלכה מזרים לאשה והקייקו לרטה ככהוב כספר

אשור

י

אשר כיון שיהיה גם אכור ההם ממסלה הרומיים ומלמד וגם כוח עדי אובד הוא יעוד לימות המשיח ומלך גם לרבות על כנהיים גם את אכור האלואבדו בימי המשיח (טו) וכחמים בדברי נעמדו עם הכהנים ר"ל לכך חסם בסוף דבריו במחמר זה להודיע שבכחיים הוא חיה רביעית והיא העמוד עד בילת המשיח כנלמו והובד נכמה (עו) וזה יותר נכון מהאומר שבכחיים רביעית הוא ימעהל , האומרים כן הם רבי סעדיה גאון ור' אב"ע ורובו יכודה האבל בעל האשכול (עח) והם ערבות מואב , ר"ל הכטים הוא עמנו ערבות מואב אשר זכר בסוף פ' חקת ויסעו בני ישראל ויחכו בערבות מואב מטבר לירדן ירדו , אלא שפסק בענין והכנים ענין בלעם ובלק ואח"כ שב לענינו הראשון וישראל בא וישב עם קודם קללת בלעם וגם אח"כ לא שיבואו ישראל לבעים אחר ענין בלעם וכן כתיב בפ' מקשי ויחטו על הירדן מבית הישימות עד אבל הכטים בערבות מואב (פט) כמו כי החל לוטה , כי ענין הפעיל משרש חלל יבוא גם לענין החלה ויהיה מהפחד ומבואר מענינו (פ) כמו שהביטו וזולתו , הם זכ"ק שכירכו וכוונת ענין הליוה וכן כירכו הנחמר בבני האל והקטנוס לה' (פח) ואינו נכון כי כל אחד מדיני ישראל הרג כנים , ר"ל אינו נכון מחמר רש"י באמר כן כשם רבוהו כדליתא בסנהדרין שדיני ישראל היו מונה רכוא ומונה אלפים והרגו כל אחד מהם שנים וכיו' הכרונים בכלל מספר הדינים מאה ושבעים וששה אלפים כדבריהם (פז) ואם לא יהיו כסופטים כמו שבארנו וכו' ר"ל כמו שבהר הרב צפ' יהרו שברי האלפים היו שנים עשר כר אלף אחד לכל שבט כדכתיב במשנה הורה וחקה את ראשי שבטים והיו אחים ראשים על העם ולכל כר אלף היו למשמעהו אלף איש שהיו מהם גרים קטנים וטוטרם , ואם יהיה כדברי רש"י כנה הרב מונה לכל הפחות כפי הולא ממנין ישראל שנמט אחר זה מיד ומן כ"ד אלף שמהו במגפה שכל הכל שם מאות אלף וכ"ה אלף והס"ל שיעלה לפי דעתו חשבון הסופטים פ"ה אלפים חק"סט ויהיו הכרונים ככלל זה קס"ג אלף שהק"ל היו יותר מן קנ"ח אלף , וכשאר נהן לו כרב נמנה כי לפי דבריו צריך שיהיו הכרונים קט"ו אלף בערך ככל מספר הדינים שהיו בה"ק בסנהדרין ככלל וכן ענין כרמ"בן על זה במ"ש ז"ל , ולא הביטתי זה שיהיו הכלמדים שגדלו רבים מן י"י אלף רבוא רבב ישראל וכו' וכן אומר הרב יותר מן קנ"ח אלף כי קנ"ח אלף היה עולה מספר הכרונים לפי מה שכתב רש"י בפרשת יתרו שכתב מספר הסופטים כחשבון הגם ע"ת אלפים ות"ר ובחשבון מנומנס ע"ט אלפים וע"ד וככל מספר זה היה עלה קנח' אלף קנח' חמנס בזה המקום כפי שכתב מספר הסופטים פח' אלף הנה ככל המספר הזה נחעלה הרבה מן קנ"ח אלף ומנין לו זה , והנה שנתו גם המחיים במגפה ועכ"ז לא עלה החשבון לפי מה שכתבו הם (פג) ואם ככה וכו' היה נמצא החסרון בחומש הפקודים כספר היה שהוא ספר במדבר נקרא חומש הפקודים ישן שיש בו ספורי מנין ישראל שתי פעמים הא' בראש הספר בשנה שניה , והשנית בשנת הארבעים אחר זה כמעשה בפ' פינחס

כמו ובערים ילד (גס) ודל וכחוב וכני יון אלשת והרשע כחיים ודריגים (סס) , (עו) והההים בדברי העתיד עם הכהנים כי היא ההיה - הרביעית על - דעת רבים כנזכר , והובד נשמה (דניאל ז) , ויון כלבות - שלושים , ובעבור כי נהעצם בנו שהוא כחיים יחשב מלכות רביעית , (עו) וזה יותר נכון מהאומר שהחיה הרביעית היא ישמעאל , והבדקדק היטב בכראות הנזאל ידע זה בספורש - כי במראה השנית ראה האיל כננח ונחבאר לו שהוא מלך פרס : והצפיר השעיר הוא מלך יון , והקדן הגדולה הוא אלכסנדרוס המוקדון המלך הראשון המתגבר על פרס אכעצמו נשברה (דניאל ח) , והגשברת והעמודנה ארבע תחית (סס) וכן האחת בהן יצא קרן אחת מצעירה (סס) , וישב ישראל בשמים כי שב לענינו הראשון כי ישראל שם היה (עח) והם ערבות מואב , ויחל העם לשון חלול , (עט) כמו כי החל לזנות (ויקרא לא) , או השעשע כי החלו לזנות ואח"כ השההו לעב"זו ויבדלו לבעל פעור ככפורש והקראן לעם , ויצמד ישראל לבעל פעור , שהבועל עכו"זו דתן הוא לעב"זו , שנאמר ובעל כת אל נבר : (מלאכי ב) , וידר אף ה' הוא ויהיו הממים ככנפה , קח אה כל ראשי העם לעשות כשפט לנצבדים , והוקע אותם כוכב לנצבדים , והמעם שיחפור בארץ ויכניסום עד תצי גופם , וכן היו המוקעים בני רצפה ובני מיכל (שמואל ב כח) ואינו מעם הליוה , (פ) כמו שהבינוהו וזולתו , נגד השמש בגלוי , הרגו איש אנשיו בלומר יהרגו מאנשי שבטו למי שזנה מחחה אלהיו , (פא) ואינו נגון כי כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הודג שנים , (פב) ואם לא יהיו השופטים כמו שבארנו כי אם כדעה זה הכפרש יהיו ההרונים יותר מקנ"ח אלף , ואם ככה היה נמצא החסרון (פג) בחומש הפקודים , ואין יוכל להוקיע כל אלה , וכחוב כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו וגו' , ולא נזכר כי הרגום , וידענו כי עשו זה , (כד) וירבים כן בחודה , והנה איש מבני ישראל (פה) הדלו לבנות הפרץ וכברי פרץ על פני פרץ , ויקרב אל אחיו כג'יעורוהו כי הוא גשיא שבטו , והמה בוכים , על שאמר הרב איש אנשיו בעבור שנצמדו ונהחברו עם בנות מואב , פתח אהל מועד אהלו של משה , (פו) ויש אומרים בוכים ומהפללים , וירא פינחס שעשה זה לעיני משה ולעיני כל ישראל ואין איש מנחה על ידו , ויקם מתוך העדה (פז) לא נטל דשוה כרוב קנאותו לה' , אל הקבה בשקל חקת (במדבר נו) , (פח) וכן נקרא האהל בערבי והוא ברטוח בילה חרבים , וידקור (פט) כמו והכיתו אל את אשר דקרו (זכריה יב) , את שניהם מלבד שהיו נצבדים בזכה (ג) אם בן אין צורך לעדים , אל קברת , כלשון הלחיים והקבה (דברים יא) , (נא) כי כן היה וכאשר דקרו הניחם שם והעצר הכנפה , (נג) והנמים אשר אסרו בה"ק יהועים , גם בן הוסיפו כי הביאת אצל

יש שמוח נשאריו בקבלה לכל א'מן הה' חומשי הורה , והם נכונים גם צפי האמות ככה , ס' צראשית ספר צריאה , לכ' שמוח ס' גאלת לב' ויקרא ס' מורת כהנים , לכ' במדבר חומש הפקודים , ולס' דברים מקנה החורה , לכל א' סה כפי ענינו , ובח החפיהה הוא שאם יהיה זה אמת שבהרב רביעית המחכה ויותר אוי היה הכרון רב במספר כל שבט בפ' פינחס בערך ממנין אשר נמט בשנה שנית כמו שמנינו בשמטון טעלה מנינו בפ' כינחס כ"ב אלף ומאההים קתוה ממחנית המנין כהיה בשנה שנית , וכל זה בטון זמרי נשיאם רוב כנגופים היו משבט שמטון כפי הסדרא (סד) ורבים כן בהורס , שיקצר הכהוב להוכיר (כה) כהלו לבנות הכרן וגו' דרך מנינה אמר הרב , שהחלו לעשות משפט לעבריים טובדי עכו"מוז כדי להכניב חרון אף השם מישראל בירחס ויעצור מעליהם המגפה והנס זה הוסיף פסע על פסע שהבית את המדינית בשרכהיא (סו) וי"ה בוכים ומהפללים לשי"ה ששיב חרון אפי מעליהם (סו) לא נטל רשות וכו' ר"ל ממה רבנו כי חזר לקנא על חלול הכסו (כח) וכן נקרא בלהל בערבי ר"ל בשם קבה (פט) כמו וכביטו אל-י את אשר דקרו ר"ל ענין בעינה בכלי נשחית מוודד הראש שקוא הרמח (ג) א"כ חין לרך לעדים , שאמר כהוב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומח המח , כיון שחבורם במעשה זמה היה לעדות (נא) כי כן היה בשעת מעשה החוטפה , וכאשר דקב את שניהם בכוון אל זכרות נטוף ונקבונה העחפה עד שהגיע כרמח אל קבה הנית כרמח חקוע בבשרם ועונם סו וינח קולם לאח נפסם כדי שלא יעמא בטוחח מח (נד) ובגכים אשר אמרו ב"ה ידועים , צמדורבנא , י"ב-ב נכיס טעה לו השם , ויחמד דרכן לפרוש זה מזה והדביקם במלחך , שני סהם פיהם במלחך כדי שלא יעטו , שלישי כון את הרמח כנגד הקבת שלם

כדי שיהיה זכרוהו נראה בחוץ נקב מכו נטקרגין (פירוש
 המערערים על לא דבר) כדי שלא יחמרו חף הוא נכנס ועשה
 נרכו (ד') כהרוך הברזל כדי שיקרה אח שניהם (כ') בן כח
 בזרועו כדי שיגביה אח שניהם (ו') בן כח בעץ לכבוד אח
 שניהם (ז') לא נשמטו מן הזין אלא עמדו במקומם . ח'
 הכן המלאך בראש הרמת ההקון להראות קלוס נכל (ט'
 לא השיפו דס שלא ינמא פיגוס (י') יוד שמר הקב"ה
 המסקוף כדי שינאו שניהם בין כהפיו הלוי לעיני הכל (י"ב) שיעה
 גס בן כוביסרבי הביאה חלל מהס וכו' כמובא בס במדרש רבא (ג') ובגין הוא
 כי בסבור שלא כוונתו אח זמרי וכו' במדרש רבא אמרו שם משכחות הכרו על הונתו בענה בלעס . ח' עממון שהוה הכד וכו'
 מבנימין כי ביורדי מזרים מנה לו יו"ד בניס ובפיגוס כ' לבד . והרב לא הודה להסרון משכחות בנימין כהוה יסרע במקומו כהס
 כסם חסר : אלא בעבור אהד הכסיו ואמר ונכון הוא : כי יסמך גדול לוח מסכרון מגיט . ועוד מהה שלא סוכיר הכסוב אח
 אהד בין משפחות שמעון :

ישא ואמר לו זאת מנהרה או אסורה - זאם האכר אסורה .
 בת ירד מי התירה לך (ג') ונכון הוא כי בעבור שלא
 וסביבו את כרי אנשי שבטו נשכחה משפחה אחר . אשרי
 סוכרי משפט (הכלים קו) ברוך אלהי המשפט .
 גברה מרשח בלק : י"ח בינה לכל יצור חלק :
 את רוחותיהן שלא ומהו ויטמא . י"ח הגביה המלאך אה המסקוף
 עמדו בני כבני לכבוש בו ירד המלאך ונגף בהם . גס בן
 כי בסבור שלא כוונתו אח זמרי וכו' במדרש רבא אמרו שם משכחות הכרו על הונתו בענה בלעס . ח' עממון שהוה הכד וכו'
 מבנימין כי ביורדי מזרים מנה לו יו"ד בניס ובפיגוס כ' לבד . והרב לא הודה להסרון משכחות בנימין כהוה יסרע במקומו כהס
 כסם חסר : אלא בעבור אהד הכסיו ואמר ונכון הוא : כי יסמך גדול לוח מסכרון מגיט . ועוד מהה שלא סוכיר הכסוב אח
 אהד בין משפחות שמעון :

מעל עברו לגמור בלק :
 לסעור ימיני על בחיבת פיגוס :

אודה אל חסרו לא סלק :
 וברחמי יהיה כרחם לי וחם :

פיגוס

בן אלעזר (א') החל החתוב
 לידכו . בן אהרן הכהן (ב')
 ראיה היתה עליו השירות והכהונה להיות משרת לה' בי
 יצא סכמו קנאי סקנא קנאת ה' . ויבדל אהרן להקדישו
 קדש קדשים (ד"ה א' כג) . בקנאו בלי דגש כמו שלחו
 באש סקדשן (תהלים עד) . את קנאתי עם קנאתי . או
 פקדו סקנא המורי . בתוכם . לא חרד משבט שבעין
 לעשות מה שעשה . לכן חבשו לו הנני נוהן לו את בריתי
 סלח : שיהיה לו עם הברית שלום . והיתה לו שלא
 הבסק הבהנה מכנו . והכהונה הגדולה היא בשלשלה פיגוס
 (ג') אף על פי שזכו גם מבני יאמר בכהונה גדולה .
 (ד') וי"ל כי עלי ויהודיע היו פקידים לכהן גדול שנאמר
 ה' נהגך כהן תחת יהודיע הכהן להיות פקידים (ירמיה כט)
 ומסין שנבנה בית העולמים היתה כהונה גדולה לצדוק
 עד כוף כל החזרות : אחריו . אחר שימות . (ה') והכרוב
 גמיר יזום הכהנים ולא החליף שם פגוס : (ו') ואלו
 היה אליהו הוא פיגוס היה כתוב בן אליהו בן אלעזר
 ועוד כתוב . ופגוס בן אלעזר נגיד היה עליהם לפניס ה' עמו
 (ד"ה א' ט) ולא אכר יהיה . (ז') ואין עבר תחת . עהיר
 ולפניהם לאות : תחת אשר קנא שכר וחלף . כמו היתה
 ודאי בך (ראשית ל) ושם איש (ח') עהה פירש שמו
 את המריבות עם המדינות : זה נשיא בית אב וזאת בת אהר
 פוטשם כלכי טרין : צדור שם הרופש : והביחם איהם אהר
 שהמכה

(א') החל הכתוב ליחסו : לדרך כבוד וסנה יהרם יחסו
 הכתוב עד זקנו . כי אחר שהכנה כהנה לאהרן ולורשו בריח
 מלח . כנה כל זרע אהרן שוים נזכות בירושה כהנה בלי ימרון
 זרע אלעזר על זרע איהמר : רק זה פיגוס קנה ימרון כמעלה
 צדיקותו לעזרה רנון הצורה ולקנא קנאת הטול שמו . לכן
 זכה להיות שלשלת כהנה גדולה מזרעו . חולת זה לא היה הבדל
 בין אלעזר לאיהמר . בין שכלס זרע אהרן ובעבורו כתוב
 (ד"ה א' כג) ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד
 עולם וכו' (ב') ראיה היה שליו השירות וכו' ר"ל ומסכה
 זו נתינת רחוק על אלעזר וזרעו השירות יוחר ממם שרתוי
 לזרע איהמר כמבואר לעיל (ג') ח"פ סזנו גס בני איהמר
 בכנה גדולה : עלי הכהן שהיה בימי שזואל ויהודיע שהיה בימי
 יואש מנך יהודה וכן אחיטוב ואחמלק ואביהר שהיו בימי שזואל
 גדול הם היו מזרע עלי נבני אביהר . גמתיכן ידעו זה
 ממה שמנינו שלשלת יהם אלעזר עד חרבן בית ראשון וזכין בית
 שני בבני מקומות הא' בעזרא סימן ו' והב' בד"ה ח' ו' ואלו
 נמלאו ביניהם שמוה אלו הכזכרים וזאת אחיטוב בן אמריה בן
 עזריה חבל זה איננו אחיטוב שהיה בימי שזואל כי על עזריה זקנו
 כחיו (ד"ה א' ח') שהוה כהן בבית אהר בנה שנמה אס כן זה
 אחיטוב הכזכר פה בשלשלת פיגוס בית דור שניסי אחר בנין
 הבית והזכור בימי שזואל הוא אחיטוב אחר מבני עלי . ובד"ה
 הוכיף ו' כהנים על הכזכרים בס' עזרא ושי כהנים יע פס כגס
 אחיטוב חבל בשניהם בן סל ח' ואל' נקרא בשם נדוק ואלו
 אחימלק . והרב יעקב בעל העשר חמר כי מן אמריה עד
 אמריה שסם שבעה כהנים שסא נזכרו בעזרא כי כהנה כעזקה
 אל זולתם ולכן קרס . ואפשר שבימים ההם אירע חיוה עון אהר חטא
 בלק כשכיר כס"ת כהנה גדולה לבני איהמר . כמו שרמו ברב בס' כע"פ
 אח קנאחי כהנה כהנה גדולה לבני אחריו : והרנון וכששאלו בניו סק
 ונשכחם בזכרו הריני עתיד לגרס אהסם ולהסויר כהונה גדולה אליהם
 שלמה דכתיב ויגרס שלמה אח אביהר מהיות כהן וכו' (מלכים א' ב')
 גדולים אלא כהנים מכנים וכו' עובדים עבודת כהן גדול היוו סבה
 מונעת אח הכהן הגדול מן העבודה . וידעו זה פס"ט שפטים
 הנחלמי לנפניה בן מעשיה הכהן (ירמיה כט) ה"ה נהר כהן חסח
 פקידים מוסב גס ליהודיע ר"ל כמו שהוה היה פקיד כך אהה פקיד
 אח שריה כהן הראש ואח לפניה כהן המשנה וכו' (ה') והכתוב
 סוכיר יחוס כהנים וכו' ר"ל בשני מקומות הכזכרים לעינולוה
 החליף בשם מקום חמור פיגוס לקראו בשם אליהו (ו') ואלו היה
 פיגוס הוא אליהו וכו' היה הכתוב אומר (בעזרא ו') כשהתחיל
 ליחס אח עזרא הכהן שהיה מעולי ככל עזרא בן שריה בן עזריה
 וכו' בן אביטוב בן פיגוס בן אלעזר והיה לו לומר בן אביטוב
 בן אליהו כי בן דרך בעלי שני שמוה להזכירם זה חמורת זה :
 ומנגד למדרש ב"ה שאמרו פיגוס זה אליהו והזואל זה ממ"ט
 דרמ"ה אח קנאחי : שתי קנאות בענין עכ"מו הא' בימי מהס והב'
 בימי אחאב דכתיב גס ההס קנא קנאחי וכו' (מלכים א' יט)
 וכן שתי קנאות כשביל הזמה הא' בכאן בימי מהס . והשנייה
 בדבר פלגס בנבגס . והביאו לסמך אח הכתוב (בד"ה א' טו)
 ושינחס בן אלעזר עיד היה עליהם שזה נאמר לדעתם צנה סיסד
 דוד ושזואל אח הסוערים והמסמרות למשכן שאז כמו כן היה
 ח' כ"ג בענין פלגס . והרב עושן שאלו היה זכ הפסוק מוכר כאן
 למנוי פיגוס לנגיד על הכהנים משרתי המקדש כמו שהמנו שחר
 האכזים כמכרים בארץ סימן היה אומר הכתוב יהיה כמו שכתוב
 על שחר המשרתים הממונים לשבדוזה שותה המה יסד דוד
 ושזואל הרוחש באשעתם . וסס ובניהם על הסוערים לבית ה'
 לבית האהל למשמרות : לארבע רוחות יהיו הסוערים וכו' (טס'
 (ז') ואין עבר סתה עמיד : ר"ל ח"פ סימנא בדברי הכזכרים
 ככה לבנות עבר חסח . עהיר חו לסמך חבל בכאן לא יכבול
 הפסוק להזכיר מכו פלגס לפניס : וב"ה לרשוגס על מלת
 לפניס אגדות ואין לי ספן להזכירם (ט"ו) עהה פירש שמו
 אהר פסח בסוף פרשת בלק חצירו ונספ איה מבני ישראל
 בא וכו' עכשו פירש הכתוב יקוסו חלל יקוס פיגוס כי כסם
 ח"סם את הגזיק לעבד כך הוא מיהם

מיקום אח הרכש לגנאי : שכל פסגם אח עלמו פונם אח
 נוספתו (ט) אחסם מיכס בכל יונא לבא וגו' ר"ל וידבר מהס
 ואלעזר הכהן לאחוס הרחיים למיין כהס מבן עשרים שנה ומעלה
 והגידו להם ממות הסם טנה למנוחם * ובאה מלח הכנוי של
 פעולים במקום מלח הכנוי של קנין וכיה רחוי לומר וידבר מהס
 ואלעזר הכהן חליקס או להס : ובא כמו דברו לשלום (יוד)
 כן ניה למנוח לבחי הארץ * ר"ל גם כן מנן עשרים * (יא)
 אבל בני קרח לא מהו וי"ו ובני קרח במקום אבל כו"ו ושבדיך
 באו * וחללה נוררי ריקס (יב) ויש אומרים להודיע כי חזק
 חלקם מן הארץ * זו הדעה הביאה הרמב"ן מהס רבואו ור"ל
 שמשפחה הפלוזו לא ירשה גם אח חלק דהן ואבירם אלא לקח
 גמולל אח חלקו לבד ודחן ואבירם הפסידו חלקם מן הארץ עד
 שגם ירשיהם לא וכו' בו (יג) ולא הזכרה משפחה חזק וכו'
 בטון זמרי נשיחם שלח מיחו בו או עזרוהו לרעה (יד) שהיה
 בעל משפחה : ר"ל גלעד היה בעל משפחה שהיו לו סנה
 בניס אישור חלק אשריאל סנס שמידע וספר * וחלה לקחו נחלה
 בארץ כנען * ומ"ס כי היו לו בניס מלח לו מוכס אל מכיר כי
 זולח בנו גלעד היו למכיר עוד בניס מהס חזרה מהס מעסה
 חזר ילדה לו אח פרס ושרס וחלה לקחו נחלה בארץ סיחון
 ועיג : (טו) הזכיר בד"ס בניס חזרים לאפרים כדנחייב
 סס סימן ו' והרגום חכמי גה הטולדים בארץ כי ירדו לקחת
 מקניהם * וחל"כ בא חזרים אל אחשו וחלל בן ושמו בריעס
 וכו' (יו) ואחר הזכיר בד"ס הוא הכנון שגם סס מונה לו
 סמסה בניס וחינוזכר שעוד חמסה בניס חזרים היו לו ומתו
 בעונש על פעור כדברי המדרש שחמש משפחות נחכרו מבנימין *
 חס כן סמסה הנותרים טלחה הכתוב ביורדי מנרים על עזרה
 סס בני בניו (יא) ומשפט העברי ידוע * לקרוח בני הכנים
 בסם בניס (יב) ונולדו ממנו משפחות ולא זכרם * חף ע"פ
 שלמד בן אחר היה לזן חמנס בני בני רבו וברחיה מגודל
 מיין סכנו שהיה ס"ד חלף ומי"ו (יט) ססר יו"ד כל סס כי
 היו"ד ככתובה הוא יו"ד היסם וכיה רחוי לומר היסוי כי גם
 כנפרד ממנו יסוי * וכן היה רחוי חנוי סכוי כרמי (ך)
 יש אומרים מפני שהלריכה ימיס וכו' כן כהב רס"י (כא) ויש
 אומרים שהיה בת אחשו מליש חזר וכו' זו דעה הרמב"ן מהס
 חנקלוס שסרגס וסיס בה אחת אשר * אבל חני מנחמי
 בחרגומו וסוס בת אשר (כב) לא נחסרו מהמספר הרשון
 אשר נסנה סניס לנחחס ממנרים בס' במדבר שהיו ה"ר חלף
 וכלסח חלפיים וחלף * ונחל חר"ח חלף והס"ל (כג) סחס
 היה לכקודים וכו' טענה לרסי' ספירס כן (כד) וחלו היסם
 ירוסח הארץ לפקודים גם זו טענה סנית לו שהיה בנוס לנפסד לא
 היו במנין הפקודים וחס כן חלף וכו' לירוסה (כה) וקנר
 להזכיר לסמטי בניס גרסון ולעוילי בניס קחט וכסו וזכרי בניס
 יסכר (כו) אין הלוי בא בוס * ר"ל סמחמר חזר פקדו חת
 בני ישראל חינו מוכס גם חל כלויס * והחוח מן פססוק
 הכא חזרו * ובחלה לא היה חיס וכו' כי בני ישראל זולח
 יכוסע וכלב לא ומנחו וקניס חלל בני ססיס פחות מעט *
 כי מתו בעון המרגלים אבל בלוי היו * והחוח מאלעזר ופינחס
 (כז) יש אומרים שהזכיר זה וכו' זו דעה כ"ג * וכרס סוחר
 זה כמה טעובדי העגל כופרים היו ועכ"פ בניסם נספרו וזכו
 לירוסה (כח) וכן לא ישא בעון האב * גם זה הפסוק עדות
 לסחירס

ערכנה העם החלה : וזהו ויהי אחרי הכנפה : ויאמר ה'
 וגו' שאו את ראש כי הכספר יהיה החלה * כנלויס
 בערמנוהם כמו ויהנבלו איהו (רחסית לו) על דבר י"ו אידות
 (רחסית יס) : כמו על דבריו מלכי צדק * (תכליס קי)
 ועל דבר כזכי כי כדעת יועזי המלכות נהיה : כי בת מלך
 כדון כה חבקש בשמים לבוא אל עם אחר אס : לא כוונו
 לכך : ויהי אחרי הכנפה כפר לישראל ואחר כן נאמר
 צרור : ואל ארעור מקום אביו : וידבר משה ואלעזר הכהן
 אורם * אורם (ט) מיסכ בכל יוצא צבא בישראל * כאשר
 ציה ה' * לספור ליוצאי מצרים (יוד) כן צוח לכנות
 לבאי הארץ * ובני פלוא הזכיר כרי לומר דהן ואבירם כי
 הם ובניהם אכרו : אכל (יא) בני קרח לא מתו * (יב)
 וי"א להודיע כי אבד חלקם מן הארץ אע"פ שהיו מיוצאי
 מצרים * ויהיו לגס : סחחורס שנאמר ויהיו לאות לבני
 ישראל (במדבר יו) : ואף על פי שאמר וזה כל הארס
 אשר לקח (סס) * עתה פירש כי בניו לא מתו * בני
 שמעון מזכירם הכתוב על פי הדגלים * (יג) ולא הזכירה
 משפחת אהרן כי נשמרה : שנאמר ושמהו אני את פני באיש
 ההוא ובמשפחתו (ויקרא כ) * לזרה הוא צוחר (רחסית
 מו) * אני הוא אצבון (סס) * יו"ב הוא ישוב (סס) לפוח
 המירו הו"א בנו"ן הפוני * והקדים לכנשה כי הוא הב"ר
 ובמדבר סיני לאפרים עתה בעל דגל * למכיר הזכיר גלעד
 (יד) שהיה בעל משפחה כי היו לו בניס אחרים כן
 מעכה * והם שלקחו נחלה בעבר הירדן : שנאמר ויהלך
 מעכה אשת מכיר בן והקרא שמו פרשו ד"כ ח' * יתחן
 (טו) הזכיר בדברי הימים (ח' א) בניס אחרים לאפרים
 בני בנימן הזכיר לו חמסה בניס לבדס : (יז) ואמר
 הזכיר בדברי הימים הוא הנכון : וכבר הוא כן בנו של
 בלע הזכיר : ונאמר כי אשר מנה הכתוב ארד ועמין כבני
 בנימן בואלה שמות הם בני בנו בלע * והנה פירש
 (יז) ומשפט העברי ידוע : ויאמר אבנותיו (סמוה ב)
 והכנים בני (רחסית לט) * אחרים הוא אחי (רחסית נו)
 שפיסם הוא מופים (סס) חופס הוא חופים (סס)
 לשוחם הוא חושים (סס) : (יח) ונולדו כמנו משפחה
 ולא זכרם * הימנה היה נכון לבוא כמו הצרעתי (ד"ס ח' ב)
 שה"א נחלף בת"ו : או כמו בריעת הבריעי * והישוי
 (יט) חזר יו"ד של סס : וכן חגי ושוני וכרמי * וסס
 בת אשר סרס : (כ) י"א כפני שהאר"כ יסיס עד עתה
 הזכירה הכתוב ואין צורך (כא) וי"א שהיתה בת * אחשו
 מאיש אחר ולא היה לו בן והיתה נחלהו לכהן * וזה כעס
 ושרח אחותם (רחסית מו) * אחוה בניו ולא כהן : אית
 פקודי (כב) לא נחסרו מהמספר הראשון כי אס אלף וח"ה
 איש : שאילולי החטא שגרמו היה המספר כפל הראשון :
 לאלה החלק לעבטיס ולא לפקודים (כג) שאם היה לפקוד
 מי שהיה פחות כבן עשרים לא היה בא בירושת הארץ
 וקודם חזוק הארץ היה בא בכלל עשרים : כמספר שמות
 שאמר לשמות מטות * (כד) ואלו היתה ירושה הארץ
 לפקודים איך השיב השי"ת למשה ע"ה כן בנוס צלפח
 דוכיחו (במדבר כו) : לרב הרבה נחלהו הוא לפקודים
 והם האבות שהמשפחות מהידיסות אליהם : אך בגירל
 יחלק : נהחלקה הארץ ליי"ב חלקים שויס כנוכר בבני יסס
 נתח לי גודל אחד (יכוסע יז) ויקח כל שבט החלק שיצא
 היה לי גודל אחד (יכוסע יז) ויקח כל שבט החלק שיצא
 החלוק שלא חתיה קנאה וקטטה לשבטים שזה מקום נאה באוירו
 ובפירותיו וזה להפך * כנוכר כי ארץ הגב נחתי
 (יכוסע טו) * וכהוב יהודה יעמוד על גבולו כנגב (סס יח)
 לשמות שמות שבט ומטה אחד הוא * ולא
 חסוב נחלה מטה אל מטה (במדבר לו) ואלה פקודי הלוי נפקר לוי
 בעבור שיחגו להם ערים ומגרשיהן * לנרסון הזכיר
 בחלה כי הוא הבכור (כה) וקצר להזכיר לשמעיל ועוילי וכן לא
 זכר גפן וזכרי * והזכיר ליוכבר בעכיר כבוד השלותים
 ע"ה : אשר ילדה אותה ללוי * לא הזכיר היולדת דרך קצרה *
 אלה פקודי משה (כו) * אין הלוי בא בוס * והאות
 ובאלה לא היה איש וגו' והלוי לא היה בכלל הנגרה * ואלעזר
 ופינחס מיוצאי מצרים * כי אס כלב * הקדומו כן יהושע
 כמו שזכר בענין המרגלים * ועברי כלב (במדבר יד) * שהן
 משפחות מנשה * ותעמודנה לפני משה באהל שלו *
 הנועדים על ה' * (כז) * י"א שהזכיר זה ללמד שהזכור
 בשי"ת שמו או כנביאו או בתורה או בבית המקדש
 אין לו ירושה * (ובנ"א) כחוב לאישול ירושה * והגבון
 שהרבה כדעת הבנות כי בני עובר העגל נספרו *
 (כח) וכן לא ישא בעון האב * (יכוסע יט) כי בחטא
 מת * מיתתו בידי שמים * ומפני שאין לו

לו בני ירע שם אבינו * הנה אנחנו מקום הבנים *
 והזכירו במדבר כי על בני המים במדבר הם בגוד דין
 הם הכאים לרשת את הארץ * וזה טעם כי בחטאו כח *
 בן בנות צלפחד * בן הוא הדבר מאהרן שאין
 לו בנים הקמנה הן אחותו נחלה עם אחי אביהן * ואל
 בני ישראל הדבר שיהיה ככה לכלל הדורות * וכן אין לו
 שהבן קודם הוא וכל יוצא ירכו מן הבת * והעברתם מלת
 דעברת כלשון העברי כטעם נתינה שנאמר גתון התיך להם
 וכן יעבדו קול במחנה (שמואל ב) * וכמורה ויתנו קול
 ב חנה (ד"ס בבל) * והעברת כל פטר דרם * (שמואל
 ב) בכור בניך התיך לי (שם כב) * את נחלתו לאחיו
 נאב או מאם * (כט) שהאחים קודמים לאחי האב *
 ובחטאו האב קודם לאחי הבת * אבל דברה תורה כהוזה
 שהאב מת תחלה * ומכיר הכתוב האחים ולא האחות (ל)
 וכלם כדרך הבן והבת * (לא) ורוב חכמי הקראים אמרו
 בחטאו האב והאם כמות בנם יחדיו יהלוקו * וכאשר יירש
 האב קודם האחים בן חירש האם * ובמנו בענין נעמי
 שנאמר כמרה נעמי (רות ד) את כל אשר לצלימלך (שם)
 וגם משפחת האם קרואה משפחה * ויהי גער כמות להם
 יתורה משפחת יהודה והוא לוי (כוכביס יו) * (לב)
 ודעה להפך * והמורה הקרוב אליו כמשפחתו * לשאר
 הקרוב (לג) כדרך הקודם * (לד) והמורה בהמרי
 דעת האומרים שארו זו אשרו איך גורו וירש אותה לאשרו *
 והכתוב אומר ונתתם את נחלתו לשאר * שבפסוק הנכון
 השאר לוקח ואיך יתן * (לה) ועוד שבהכרח כל אם
 הכתוב הגה יירש את אשהו * והטעם וירש אותה הידועה
 והנחיה * עלה אל הר העברים (לו) אחר וארדגן אל
 ה' (דברים ז) * ואין מוקדם ומאוחר בחורה * כאשר
 נאמר בפסוק שהוא נפעל עבר * (לו) באשר מריהם פי
 דהקדישני * יפקוד ה' ייצוה ה' * אצל ענין זכרון היורשות
 שידע מי הוא היורש בעלה * ויפקד (לח) נבו בספק
 יחזקיהו (ד"ה בלא) * אלהי הרוחות שמשגיח היא
 המטריבות ויוצא מי הוא זה הראוי * (לט) זלזה טעה
 האומר ידע כל חלק בדרך כל * ולא ע"י חלק * לכל בעד
 הוצרך לומר ככה (מ) כי דעת העליונים אחר בכונה
 ובמין * וכן דעת האמצעיים (מה) ואם רעה כל אחר
 ואחר ערופה מדעת חברו כפי המערכה * אך אין בהם
 שנוי כמו דעות בני אדם אשר בקשו חשבונות רבים
 (קהלת ז) * (מז) ורע זה * אשר יצא לפניהם הואיל
 נאמר ואשר יוציאם כו"ו נראה כי על שני אנשים היה
 שאלהו * הא' שיעבור לפני העם לדגהולם את הארץ
 והב' כהן אשר רוח אלהים בו (רחמים מה) שיוציאם
 בשאלת אורים והומים כמפורש בפסוק השני * קח לך את
 יהושע השובה לכאמר יפקוד ה' * אשר רוח בו * בענין
 אשר רוח אלהים בו * (מג) ובא כמו אנשי לבב (חוב
 דל) אנשי מדות * (במדבר יג) * ובמכתב כאשר
 הכמור ירך עליו * כשהעמידהו לפני אלעזר הכהן
 ולפני כל העדה או יהיו כל ישראל בנתיבים עליו * ונתת
 בתוך עליו (מד) שחשדה עליו דוח נבואה בענין נחה
 דוח

לכחירת דעת ז"ה (כט) מאב או מאם * האב מאב
 קודם לאם מאם לדעת הרב (לו) וכלם כדרך בן ובת
 שהזכר קודם מן הנקבה (לא) ורוב חכמי הקראים אמרו וכו'
 וכן הוא דעת רבנו יצחק הרואה (לב) ודעה נכונה שהאב קודם
 מן האם כמ"ס לעיל שכלם כדרך הבן ובת (לג) כדרך
 הקודם * שמשפחה האב קודמים משפחה האם והזכרים מן
 הנקבות (לד) והמורה מהמרי דעת האומרים וכו' * הם
 ז"ה שאמרו במסכת בבא בתרא פ"ק ח' בפרק יש נוחלין *
 וזה לשון המשנה * האיש את אמו * והאיש את אשתו * ובני
 אחיות * נוחלין ולא מנחלין * ובמנו ממאמר ונחמס את
 נחלנו לשארנו וכו' להיות הבעל יורש את אשתו לכתיב שארו
 זו אשתו וקרינו כתי ונחמס את נחלת שארו לו וגורעין ומזכירין
 ודורשין * יכול חף הוא הירשנו * הלמוד לומר וירש ארוה *
 הוא יורש ארוה ואין הוא יורשת ארוה * וכן ראה שלא נתיב
 להם האב ומכאן הוא עד שהכרחו לסדר ולהסדך במקרא * לכך
 עושן הרב שבפסוק הנכון השאר לוקח וכו' דכתיב ונחמס את
 נחלתו לשארנו והם הכתוב הפסוק שיהיה השאר מן האמרים ונחמס
 את נחלתו לשארנו לו * (לה) ועוד שהכרחו כל אם הכתיב
 וכו' ר"ל על כל ההכלמה אפילו שנית שיהיה כדבריהם לפי
 הקבלה שירש הבעל את אשתו * או הדבר חי אשר להיות
 בחופן אחר אלא כשיעדרו הנאי באמנות הזכרים שבפסוקים
 הקודמים שהם הכתובים והיורשים הקרובים ד"מ כשנתיב שאין
 להם שום גוף קרוב ורחוק * וזה לא יורש אלא בגיורת
 שמשפחה שנו"מ * וכתיב ארוה מוסב אל הנחל * שזכר
 לעיל * והנחל לא מלאנו בפ' יורש שם אבא ששני
 אליה כתיב ארוה (לו) אחר והחוקן אל ה' * כי מקום
 הפלה משה ר"ע שחוק והחוקן רחוק היה לכחש כחלון
 קודם גורת עלה אל הר העברים (לו) כאשר מריהם פי *
 להקדישני * ר"ל שחלף להקדישני דבק עם מריהם והטעם
 שזה הוא אשר מריהם שלא קדשהו חותי לדבר אל כסלע והחלמם
 צמה שנייהם להביב למריבה העם בשעה כנס (לח) כמו
 במפקד יחזקיהו * כחוף ענין מני ופקידות (לט) וזה טעם
 האומר ידע כל חלק וכו' זה אכ"ט שאמר בן בברכה וירח גבי
 כסוק חרדה נח וארחה * ודעתו כדעת הפלוסופים שכלן
 מהש"ס ידעם הכרטיס מנד היוחס פרטים אלא אמרו שידעו
 יח' כפרטים הוא מנד כוחו יודע המינים * וכבר נזכר זה שם
 (מ) כי דעת העליונים אי' כנונה ובמין * ר"ל הידיעה
 שהמלאכים יודעים ומניחים הוא כלה כנונה אחת ובמין ידעם
 חקה בלי שמי וקלף ביניהם במין הידיעה והנידור וזה
 ידיעתם את הבורא יח' הממלאים והמספיעים ואין להם כוונה
 אחרת זולת ידיעת שמו יח' ועשית רנונו וגורמו * כי כשם
 שצנחם לורה קימה ונקיה מחמר ואין בס שמי וחלוק בן ידיעתם
 וכן דעת החמציים * ר"ל הנלגלים חף על פי שהם בעלי
 זיוף וגורה חמנם הם פשוטים וזכים בלי כרכבה מהפכים שונים
 וכשם שאין חלוק ושמי בעצמם כן בידיעתם שמינים להביב את
 ממזינם ולהדמות בפי ביכלת ליזרם עומדים על הפקידם
 כפי גגור בהם ועושים רצונו להחמיד המציאות הננועת *
 אבל פרטי מין האדם ידיעת כל חוש ואיש מחולפת ח' מחברו
 עד שלא המלא שמי אישים שבו בידיעה ובכונה ח' שלא ימלא
 ביניהם חלוק מה וכל זכ מנד רחב המוג והסתלפותו לכן הנך
 לומר לכל בשר ר"ל שאהה יודע בפרט ידיעת וכונה כל איש
 חושים וצוחן לבות וכליות חף על כי שמונת כל ח' מהלטיס חיסה ממין אחד (מה) ואם דעה כל ח' ואי' וכו' ר"ל של העליונים
 והאמצעיים ידיעת כל ח' מהם עדופס מידיעה חברו כפי המדרגה גבוה מסל * גבוה זה השני והחלוק בידיעתם * והוא
 בפסוק ויחר אבל לא * במין הידיעה * הנל דעות בני אדם * שיש חלוק בידיעתם בשמות ויחר גל
 ח' כפי הכנה שכלו והסתלפותו עוד יש בהם חלוק רב במין הידיעה ובהם החלוק הוא כוח מנד בחירת כל ח' מהם לטעות
 אחרי ח' מן בני חלקיו או אחרי החלק החמרי ונאמנה המין או לחסון דרך עץ הקיים לדרך אחרי * השכל כשנין שאמר
 שלמה אשר עשה האלמים את הים ישר וכמה בקבו השבונות רבים (מב) ודע זה * ולא ישר לך ספק צמה שקלח אישי
 חכם נכחרים ומשגקים בעדפנות מן קצתם * כי אלו היו כלם ישרים כפי אשר עשהם הבורא ושלא יבקשו שבונות רבים
 כיו משפיעים כלם בשום כאשר יעד לעמיד שהנלא הארץ דעה את ה' * (ד"ה) ודע זה * דע מה שהשיב לומר מהלכות
 עול ולקפות את שניו של הסולל את ידיעתו יח' מן האישים כי אחר שיש חלוק רב בדעות אישי בני אדם חף החישוב הנחת
 המניח ידיעתו יח' בחישים מנד ידיעתו המינים (מג) ובא כמו אנשי לבב * שטעמו אנשי לבב הכמה * אנשי מדות גדולות
 כי לכל איש יש בו רוח ולב ומד * אלא הטעם בעדפנות על אחרי (מד) שהפירש בליו רוח נבואה * ר"ל חף על פי
 שיש נתינת הכוח שהוא רמז להכרח הכוונה שיהיה מזה כוח המין מהוד שלו אמנם הכוח הוא כוח הלבי כתי' אלא שנתנה הוא
 האמצעי לזה לטעותו כלי מוכן לקבול הכוח * וכן נחה רוח חליו וכו' * הוא גם כן מנד המקבל בדכתיב חס הרהר אחי
 לוקח

לוקח מאהך יהי לך כה (מה) וצויה אוחו שילכה מלכמות ה' וכו'
 ר"ל שיצוה לעיני כהם כדי שיסמכו עליו ולא יהיה נקל
 בשינויים (מו) הנושעים באהל מועד כי אחר שאמר וכל בני
 ישראל מה טעם לומר אחר זה וכל הטעם • אלא הרצון שעל
 פיו של אלעזר יצאו ויבואו יחושע וכל בני ישראל במלחמה •
 וכן כל הנושעים לשמוע דברי הורה באהל מועד ולשחול לזנים
 והלכות יעשו על פי אלעזר וינהגו כקיום המצוה (מו) אין
 מוקדם ומאוחר בתורה • כי המוספים נטעו בשנה ראשונה
 וכו' ר"ל אחת שנה פחות יו"ד ימים שיטעו בהר בני מראש
 חדש סיון עד פסחים באייר של שנה שניה לאלהם וממרים (מה)
 ופסק לבדו בשנה שניה • ר"ל לבד קרבן פסח בשנה שניה
 הקריבו כי עזין היו בהורב ולא נכחו • אמנם אחר נטעם
 כיון שמסכן השם היה מפורק וטעון בטגלות וזממחא בכהף ועוד
 במדבר לא היו כמלאים מנחות ונסכים שהם סלת ויין לכן
 במשך מ' שנה לפתח במדבר לא הקריבו קרבנות ומוספים אמנם
 הימים המקודשים היו נקדשים בכל השנים (מט) וכבר רמזתי
 וכו' בסוף פרשת הנוה (ג) טלטה היו"ד דין נוספין • וטעמו
 קרבן לחם לאח המזבח • ויחזק שאמר קרבן מה טעם לומר לחם
 כי קרבן באמר גם לוולה הקרב למזבח על כן אחר לחמי דבר
 הנאכל ונשרף במזבח (נא) שלא יתקדם ולא יחזק • ר"ל
 מומנו הקבוע לכן אמר במועדו • ולא קודם זמנו או אחר עבוד
 הזמן יוקרב הקרבן יהיה בטל ולא יחשב (נב) המימים במומים
 וכו' ר"ל שמלת המימים אינו מוסב אל בני שנה שיהיה הרצון
 שהשלים שנה ביום קרבנו כפי עבוד ר' דוד הכהן • אלא מלת
 המימים מוסב לעיל אל כבשים שהיו בלי מום • והרב כבר
 טען על זו הדעה בפרשת חוריי • בקרבן היולדת (נג) פירשהו
 בפרשה בוא אל פרעה בענין הפסח (נד) ויש אומרים שאמר
 ככה כי עולת המיד נאמרה למטה בכתי וכו' זו דעה א' מוכחתי
 הנהיה בעל העשר כאלו אמר עולת המיד כעטויה בהר סיני
 כי עולת המיד נטויה בידו טעם נואה עטיה המסכן כדכתיב
 בפרשת תולד (נה) וענינו פירשהו בפרשת הנוה בענין כחמיד •
 שניין נסך הוא ענין יציקה שהיה נספך על המזבח והיה נספך
 במקום המערכה שנאמר בנסך בפרשת שלח לך אשה לכו' וכו'
 סחר הרב דעה ב' שהמזבח בנסכה ככה שיהיו הנסך היה נתון
 לספלים של כסף שהיו בראש המזבח והיה כיה מקלח ויוצא מן
 נקב חוטם הסכל וטפל על גג המזבח ומשם יורד לסיחין של
 מזבח שהן חלולין ושמוקין מאל וכו' • כמזבח במסכה
 ככה פרק רביעי (נו) להוניה המזוג • ר"ל המשרוב עם
 המים או עם משקה אחר שהוא פסול לנסכים ומגד לב"ה
 שאמר בקדש הסך • על המזבח והנסכו וכו' כלומר שאסור
 למווג המים עם היין מחוץ למזבח אבל במזבח היו מהמוגים
 כדכתיב עם במסכה סכה פרק רביעי טירה של מים להוך יין •
 וכל יין להוך מים וכו' כי לדעה נסוך המים היו עושין ברגל •
 ועוד יחפשו עליהן הרב לכהן (נז) והאומר כרט ליון מגוה זה
 רש"י שאמר כי סכר הוא יין המשכר פרט ליון מגוה • ולדעה
 ב' יין מגוה הוא שלא עברו עליו ארבעים יום • וכפי מאמר רש"י יין מגוה יצא מן הכלל והוא פסול לנסכים
 וברב הביא להם סמירה מדברי עומם במ"ה יין מגוה לא יביא ואם הביא בהר (נח) נראה כי לא הצטרפו אש בכל מושבותיהם
 ביום השבת • בשבת עמנו • ר"ל אהרי אמרו וביום השבת אלו לא נכהב עולה שנה בשבת היה הפסח לבדו כי לא
 הצטרפו אש בכל מושבותיהם ביום השבת • רצון הכהוב בזה בשבת עמנו ר"ל שאינו כולל גם הלילה בהקם מן הנאמר במוסף
 וביום השבת בני כבשים שהקרבנה המוספין הוא ביום • על כן הנרץ הכהוב לומר אחר זה בשבת • לצאר שנתה הכהוב
 באמרו וביום השבת הוא שיוקרב מוסף השבת בו ביום ולא ידעה מומו שחם עבר יומו בטל קרבנו • כמו חדש בשלש •
 כלומר שלא יתקדם ולא יחזק מיומו • וכנה ידוע שהמחלה החדש הוא מן הערב • מעתה הראות קדוש אור הירח לטיניט •
 אלא שהיו הקרבנה המוספין הוא ביום • לכן מאמר וביום השבת שט כבשים מענהו מן הבקר יין שימי הקרבנות מבקר אל
 בקר • אבל בזולה הקרבן אין הפרש בין שהאמר הכהוב יום השבת או שנה כהם • כי הרצון כהם מטרב עד טרב • וכן
 בשבתה אחר הימים המקודשים (נט) אחר עולת ההמיד • וכל בקודם קודם • ר"ל כל דבר שקדם בטו יקדם בעשיה •
 והנה החמיד נכסו בהר סיני למטה רש"י מן ארבעים יום הראשונים • אבל שאר הקרבנות נטעו באהל מועד אחר
 הקשה המסכן • לכן פולח החמיד קודמה בהקרבנה (כ) אבל טעור המנחה בכל מקום לא נחמר • ר"ל שהכהוב לא הזכיר
 בכל מקום טעור הנסך אלא לפעמים יחמר סחם וככו או ונסכיהם בלי צאור טעורו • וזה בטעור שאין חנוף בטעור הנסך
 בכל הקרבנות לא פחות ולא יתר ממה שהגביל הכהוב לכל מין מימי המוקרבים בני הכהוב לפר ולשיחה הכהוב לליל ורביעית כהין
 לכבש יין אבל במנחות אע"פ שהן הכהוב טעור וקצב צפ"ה שלח לך סלה שלשה עשרונים • לכה בלג בשמן הזי הכהין
 ושני עשרונים • לליל בשמן שלשיה הכהין • ושטרון א' לכבש בשמן רביעית הכהין • אמנם יין
 שנמחו קרבנות שמנחהם כשולה כגון בכבש העומר בני עשרונים ועל שני כבשים של יום הכבורים שתי כלקס כל א' מן שני
 עשרונים

רוח אליהו על אלישע (מלכ' צ"ב) (מה) וצויה אורח
 שילחם בלכות ה' ולכוננו לנגיד עליהם • לכען יכענו
 ילניו וישבילו כל ישראל שהעמדתו לנביא החתך • ולפני
 אלעזר הכהן יעמיד • ככה יצאו ויבוא לפניהם שיעמוד לפני
 ה' וישאל לאלעזר • במשפט האורים לא יהיה כמורה
 וכמדדנהך שאתה אומר עמדו ואשמעה (במדבר ט) משי
 הגבורה בלי אמצעי • וגלה זה שלא יקל בעיני ישראל על
 שלא הגיע במדרגת רבו • או קרוב אליו • על פיו של
 אלעזר יצאו • הוא יהושע • וכל בני ישראל • וכל העדה
 (מו) הנועדים באהל מועד לשאול בדברי הורה • צו את
 בני ישראל • את קרבני • (מו) אין מוקדם ומאוחר
 בתורה • כי המוספים נצטוו בשנה ראשונה עם עניניהם •
 והזכרים הכהוב הנה כי החמיד ויום הגפורים וסכות עשו בני
 ישראל בשנה ראשונה: (מח) ופסח לבדו בשנה שנייה: ואחר
 נמסם בהר ה' לא הקריבו קרבן עד בואם לארץ: (מט)
 וכבר רמזתי ענין זה • ובהבם הנה כי עתה יכנסו לארץ
 וישלימו הורה הקרבנות ויקריבו המוספים • קרבני להכי
 לאשי (נ) שלשה היוד"ן נוספין ושעמו בשר הגהן
 לאש: (נא) ומעם קרבן בשר הגהן לאש • וכל דבר
 הנאכל לחי יקרא לחם • ואמר לחמי כי נכצא זולת
 הקרב למזבח בשם קרבן • ונקרב את קרבן ה' (נב) במדבר
 לא (במועדו בזמנו נא) לא יתקדם ולא יחזק • זה
 האשה • החל לבאר: המימים (נב) במומים • לא הוא
 בימים • כי לא ימצא ככה בכל יום • את הכבש אחר
 בהסרון ה"א כמו בלילה הוא (ראשית יט) • כורי הגפן
 נבויח (ירמיה ב') • בין הערבים (ג) פירשהו •
 העשויה בהר סיני זה מורה שאחר נטעם בהר סיני לא
 הקריבו החמיד: (נד) וי"א שאמר ככה כי עולה חמיד
 נאמרה למשה בכתי שנאמר וזה אשר העשה על המזבח
 (טו) אבל שאר הקרבנות נצטוו באהל מועד •
 ומלת העשויה ענין צווי מלשון אבן הנה לשקר עשה עט
 שקר בופרים (ירמיה ס) • בקדש הוא המזבח • הכ
 חמר נו"ן השרש (נה) וענינו פירשהו • שבר לה' (נו)
 ו"א להוציא המזוג • (נז) והאומר פרט ליון כנחו • אין
 אמרו יין כנחו לא יביא • ואם הביא בשר • עולת שבת
 בשבת • אחריו אמרו וביום השבת: (נח) נראה כי לא הבערו
 אש בכל מושבותיהם ביום השבת (טו) • בשבת
 עצמו • על כן הוצרך לומר בשבתו כלומר בו ביום • כמו
 חדש בחדשו: על עולה (נט) אדר עולה החמיד • וכל
 הקודם קודם • ונכבה של עונה • ולא הזכיר כנחה דרך
 קצרה • ושעור הנסך אינו נזכר בכל מקום (כ) אבל שער
 המנחה בכל מקום לא נחמר • כי בעיני כפולת: המנחה
 גם ביום הכבורים לחם הורה • (כא) ודעה זו • ובראש
 חרשיכם (כא) שם ופירש זאת עולה חדש בהדשו שבכל
 מקום

מקום שהמצא באחד החדש, מחר החדש (ש"ל כ) הרצון
 בו ראש חדש, עולה אשה להכליל המנחה בשם עולה לחמאת
 לה" (כב) יש אומרים זה בנין אב כי כל המצא בועד היא
 לה" (כג) והנכון אצלי בני כל יום בועד בא לעלה ידועה
 כאשר זה מפורש בכל מקום, (כד) אבל קדוש החדש
 נראה שהוא ללבנה, ושמה יחשוב החושב כי הוקרבה
 ההמאת בעבור הלבנה על כן אמר לה' : לפיכך המצא
 בקצת הרגלים (כה) לכפר עליכם, ובהדרש הראשון
 ראשון על פי האביב : בארבעה עשר, ורך קצרה לא
 הזכיר בין הערבים : או בערב : (כו) כי הזכירו בזולה
 זה, (כז) ו"א מלאכה עבודה חסר וי"ו בלומר ועבודה
 (כח) וכבר פירשתי, ושעיר המזבח בלי עוים ורך
 קצרה, מלבד עולה הכקר אשר לעולה התמיד לא אמר
 כן בשאר המוספים כי באלה שבעת ימי מצה פעם יהיה
 הפכה יום ראשון ופעם יום שני ופעם יום שלישי וגו' :
 והוצרך הכתוב לומר איזו עולה בקר לא עולה עומד רק
 של המיד, (כט) אבל ברע"ה הסופרים ב"ו יצאו
 מהכתוב : וביום השביעי (ע) גם הוא נקרא עזרה
 במשנה הורה (ס"ו) וביום הבכורים (ע"א) יש מי
 שאמר כי לא היו אוכלים מן התבואה החדשה של חטים
 עד הקרב לחם הבכורים : (עב) ואני ביארתי והוא
 הנכון : בשבועותיהם לא נשתנה כהחיד (עג) כמו הסמוך
 שלא יתערב עם שבועות כשות (חקוק ג) כי שבוע
 בשקל הרול (מל"ב כד) שרוע (אמור) ובא בסמוך
 שביע וא" (רמזית כט) : שבועות ימים (יחזקאל מה)
 (עד) אבל ברב"ז ובבנינים לא כן, והקרבנות עולה
 אלה עקר הקרבן של יום, אבל הנכרים בפרשת אמור
 הם בעד לחם התנופה : (ע"ה) ושם מקדים הכבשים
 והפר אחד וקאלים עניים, וראוי שיהיה קרב החלה המוסף
 ואח"כ לחם התנופה כי המוסף קדש קדשים ולפיכך לא
 אמר שם מלבד עולה התמיד, הבימים יהיו לכם מיסב
 על הכבשים (עו) כי לא הזכיר כן (עו), וי"א דכו"ל
 המוקרבים עם לחם התנופה (ויקרא כג), שלא נאמר
 שם המימים, ונסכיהם שיהיו גם הנסכים המימים שלא
 יהיו מין בעושן או שיהיה ריחו רע, (ע"ה) וכן השמן
 גם עצי העולה (בנ"א המערכה) נבחרים היו (ע"ט)
 ובה"ק אמרו סלת שהתלועה פסולה, וכן הוא, (פ)
 והזכיר ככה בזה היום נמכנו חלקה ראה על כלם יום
 הרועה (פ"א) כמו הרועה לה' כל הארץ (הלוסי ק)
 כי אין זבדון הצוצרה או שופר, ועשייתם עולה וכן נזכר
 בעומר ועשייתם ביום הגיבסם (ויקרא כג) (כ"ג) כי
 יקריבו כוספים וזלת אל, וכאלו אמר העשו גם את אלה,
 ובעשור לחדש השביעי, שביעי לזכר, ובהדרש הראשון,
 וענינם כל ענין רמזיק לגפש הוא הצום שנאמר ונפש
 נענה השביעי (ישעיה נח) מלבד המצאת הכפורים הם
 שני שעורים (כ"ג) וכבר פירשתי, וענין הזכר בפרשת
 אחרי בות (פ"ד) קודם, ונסכיהם של ז' כבשים והפר
 האיל, ובחמשה עשר, פרים בני בקר שלשת עשר,
 (פ"ה) כלם שבעים, (פ"ו) והאומר כי הם כנגד שבעים
 אמה, וסימן כי ישלוט בהם בליה, (פ"ז) הרבר הפוך
 כי

עשורים : לכן הנדך הכתוב בכל מקום להזכיר בכתב שיעור
 המנחה בזכור כלל יהיה מקום לטעות (כ"ח) ודע זה : ר"ל
 זכו הטעם שהצרכה לדעכו (כ"ח) כ"ז ופירש זאת עולה חדש
 בסדרו : ולא אמר זאת עולה ראש חדש : כמנינו למדים
 שמלת חדש הטעם זו ראש חדש : ומ"ש הכתוב ובראשי
 חדשים הוא להוסיף זכור כי יכפיק-היאמר ובחדשים :
 ומ"ש בכל מקום שהמנח בחדש לחדש : מחר חדש וכו' ר"ל
 לכל שיה בין שהמנח הכתוב אומר ב' לחדש בין היאמר
 בחדש מין הפרש ביניהם : כמו שאין הפרש בין היאמר ובראשי
 חדשים ובין היאמר ובחדשים (כ"ב) יש לומר : זה בנין אב
 וכו' ר"ל בכל שיעיר הרגלים לא נזכר חמאת לה' אלא סתם
 ומה נקיש לכלם שהיא לה' (כ"ג) והנכון אצלי כי כל יום
 מועד ב' לעלה ידועה כאשר זה מפורש וכו' כגון בפסח אשר
 כסח ה' : וחג המנוח לזכר יציאת מצרים : וחג הבכורים
 להקרב מנחה חדשה : ויום הרועה להעיר את לבות העם
 להשובה : ויום הכפורים לכפור טוהט : וחג הבכות לזכר
 כי נכסות הושבתי : (כ"ד) אבל קדוש החדש וכו' ר"ל יש
 שלא נזכר בכתוב עלת קדוש החדש וכה נראה שזה השעיר
 לעבודה הלבנה כמנהג עבודה הע"ז וזו המנהג הנאצה בכל ראשי
 חדשים לכן למחות זה הטעות אמר לה' (כ"ה) לפיכך המנח
 בקצת הרגלים לכפר עליכם : ומן הנזכר בקצתם נלמוד גם
 לכל סמאות שאר הרגלים שהוא לכפרה חמאת : כי על כן
 נקרא בשם חמאת : ואחר שבה לכפרה הנג הוא לשם ה' ואין
 צרך לקחה בנין אב את הנאמר בראש חדש כי גם נאמר לטעם
 אחר (כ"ו) כי הזכירו בזולה זה בפרשה ביה ובפרשת אמור,
 ומנגד לא"ש שאמר שזה חווק לדברי המעתיקים שחשית
 הפסח משש שעות ומחנה ביום י"ד לכן לא זכר הכתוב בערב
 ולא בין הערבים (כ"ז) ויש אומרים מלאכה עבודה חסר וי"ו
 ר"ל שה"ו מלאכה חכמה להמכות חלל ח' בסמוך ומזכרת :
 ודעת זה המפרש שמלאכה ועבודה ומעשה הם שמות נבדלים
 וכדי להכליל כלן פירש כן (כ"ח) וכבר פירשתי : בפרשת
 אמור אמר רמז לשאר המועדים לכפר חולל כי לא יזכור בהם
 כל מלאכה : ומ"ש לא אמר כן בשאר המוספים וכו' ר"ל
 בשאר מוספי המועדים לא אמר אשר לעולה התמיד אלא מלבד
 עולה הבקר סתם : או מלבד עולה החמדי : וביום ראשון
 כל חג המנוח אמר ככה אשר לעולה התמיד אחר אמרו מלבד
 עולה הבקר מכלל שיקרה להיות ביום ראשון של חג המנוח עולה
 אחרת וזלה עולה התמיד כשחל להיות ביום ראשון לשבוע :
 הוא כשבן שנה לעולה הב' עם כנפי העמר : וזה סיוע
 גדול במחמת השבת הוא שבת בראשית (כ"ט) אבל כדעת ב"ה
 הסופרים בששה עשר יצאו מהכתוב : כי אין להם על מה יסמכו
 ואין להם מענה לחם טעם אחר וזלה מה שאמרנו למאמר אשר
 לעולה כהמיד : (ע) גם הוא נקרא עזרה במשנה הורה בסוף
 פרשת ראה, ואמר הרב זה כדי לסחור דעה ב"ה שלקחו הפסוק
 הנאמר גם שש ימים תחלל מנוח סיוע לדעתם ואמרנו ששה ימים
 קדש ובצעה מן היכן : והרב אומר שמאמר הכתוב שש ימים
 כדי לומר אחריו וביום השביעי עזרה (ע"א) יש מי שאמר
 וכו' זו דעת קדמונינו כמו שמנאחי ב' העשר וי"ל והגלותים
 בזולה הארץ יכפר עשה לאכול מטרס הג שבועות (ע"ב) ואני
 בארתי וכו' ב' אמור ב' שהעומר ממיר לאכילה מכל מיני
 הדגן החדש ולמנחה ממין השעורים, ושתי הלחם מחיר להקרב
 מנחות מן החטה החדשה (ע"ג) כמו בסמוך, לא נשתנה
 שבעים (דניאל יוד) וגם מן היחיד לא ישתנה צננו כי לא
 הסופרים בששה עשר יצאו מהכתוב : כי אין להם על מה יסמכו
 ואין להם מענה לחם טעם אחר וזלה מה שאמרנו למאמר אשר
 לעולה כהמיד : (ע) גם הוא נקרא עזרה במשנה הורה בסוף
 פרשת ראה, ואמר הרב זה כדי לסחור דעה ב"ה שלקחו הפסוק
 הנאמר גם שש ימים תחלל מנוח סיוע לדעתם ואמרנו ששה ימים
 קדש ובצעה מן היכן : והרב אומר שמאמר הכתוב שש ימים
 כדי לומר אחריו וביום השביעי עזרה (ע"א) יש מי שאמר
 וכו' זו דעת קדמונינו כמו שמנאחי ב' העשר וי"ל והגלותים
 בזולה הארץ יכפר עשה לאכול מטרס הג שבועות (ע"ב) ואני
 בארתי וכו' ב' אמור ב' שהעומר ממיר לאכילה מכל מיני
 הדגן החדש ולמנחה ממין השעורים, ושתי הלחם מחיר להקרב
 מנחות מן החטה החדשה (ע"ג) כמו בסמוך, לא נשתנה
 שבעים (דניאל יוד) וגם מן היחיד לא ישתנה צננו כי לא
 הסופרים בששה עשר יצאו מהכתוב : כי אין להם על מה יסמכו
 ואין להם מענה לחם טעם אחר וזלה מה שאמרנו למאמר אשר
 לעולה כהמיד : (ע) גם הוא נקרא עזרה במשנה הורה בסוף
 פרשת ראה, ואמר הרב זה כדי לסחור דעה ב"ה שלקחו הפסוק
 הנאמר גם שש ימים תחלל מנוח סיוע לדעתם ואמרנו ששה ימים
 קדש ובצעה מן היכן : והרב אומר שמאמר הכתוב שש ימים
 כדי לומר אחריו וביום השביעי עזרה (ע"א) יש מי שאמר
 וכו' זו דעת קדמונינו כמו שמנאחי ב' העשר וי"ל והגלותים
 בזולה הארץ יכפר עשה לאכול מטרס הג שבועות (ע"ב) ואני
 בארתי וכו' ב' אמור ב' שהעומר ממיר לאכילה מכל מיני
 הדגן החדש ולמנחה ממין השעורים, ושתי הלחם מחיר להקרב
 מנחות מן החטה החדשה (ע"ג) כמו בסמוך, לא נשתנה
 שבעים (דניאל יוד) וגם מן היחיד לא ישתנה צננו כי לא

כי עם המלכאים יטארו שבועים, והכרון הכר בכל יום לא ידענו פעם, (כח) אולי כדי להיות על השבועי טבעה (פט) והמשכיל ידום, והכתוב ביום השני ונסביהם עונת על נכשו ההביר על ערב ושל בקר, ביום השמיני עצרת כי חיו נעצרים לרוב היום להחפול בבקוש, אלה העשו לה' במועדיכם ולא במועדי ה', להכליל החמיר, והגבון שאין בשבת קרב זבח שלמים כי בשבת כתוב אלה בועדי ה' (ויקרא כג) אלה הם מועדי ה' (ג) ואע"פ שהשלימים בטקפת המועדים ולא בכלל מועדי שבתון מלבד אשר קבע עם דברוב, ורונה לו (נא) והבאתם קבחת עולותיכם וזבחיכם (לכרי' יב) ואחריו כתוב ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם, והעולות אינן בכלל ואכלתם אבל האבילה בקצת הנזגרים, וזכר למנחות ולנסכים טרם השלמים כי השלמים לשני חלקים, (נג) שלמי נדר ונדרת וש' להם נסך וכנחה, ושלמי הודה (ויקרא יז) לא כן, ופי' הכהן בזולת זה השלמים קודם הנסכים, זבח ונסכים ובר' ים ב'יונו, (ג) ואינו מאמר נכון שיהיה ולמנחותיכם כנחה הבאות בנדרה, כי לא מצאנו נסכים לברם באים במנחה (נד) ואין דאיה מן האקראי והוא הודא, שעה, על כן צאמר כי ולמנחותיכם ולנסכיכם כנחות ונסכים הקרבים עם העולה והשלימים, אשכילה בדרך המים:

עקרנים בשבעה ימי סכה יעלו שבועים (פו) והאומר כי סם כנגד שבועים אמות וכו'. כך פירש רש"י ונכחחריס מבי"ס (פו) הדבר הפוך כי עם המהמזמים יטארו שבועים, ר"ל בדבר הפך דעת האומר כי אלו הפרים הכתורים בכל יום היו שבועים אזי היה מקום להסביר פנים לדעת הכהן. עכשו שחשבון הפרים המוקרבים בשבעה ימים נטארו שבועים הנה ידוע כי סוד הקרבן הוא לכפרה, ולא להביא כליה וחבדן וספסל חס' כן יוחר נכון הרמוז בהו יטאל מקריבים אלו בשבועים פרים בשבעה ימים של סכה לכפר על שבועים אמות שיהיו בשלום ושיהיו העולם כי לעמוד לב' א' יקבלו טול מלכותו ית' לעבדו עכס אחד, וכנה בא' הרמוז בנבואת זכריה שיעניס הכורח ית' על של' יעלו לחוג אח' חג הסכות יותר מבחאר המנה לפי שפני חג הסכות מגינין עליהם, וחכרון פר' א' בכל יום אומר הרב כהוא סוק הורי' ולא נוכל לדעת טעמו בכרור (פח) אולי כדי להיות על השבועי שבועה אפס שירמוז סמרוקשבעה פרים לפי הקבלה לשבעה היכלות הטמאה שהם ענמים סחוכים מהנוצנים לעורר מדה הדין על טוברי רזנו ית' וכוא סימן של' יעלטו על יטאל ויהיו כלים וכלים מעליהם, וכיום השבועי החאר שבעה פרים רמוז לשבעה היכלות של קדושה שהם ענמים רוקניים מהנוצנים להשפעת הטובה והרחמים על הדיקים, ושאר רמוזי השבועיות כבר נטטו פעמים רבות, (פט) והמשכיל ידום, כי השטרים נעולים ולא יעזור בגורה אלא יתהלל לפי שלו לחת טעם ויחשב לו לוריות, במועדיכם ולא במועדי ה'.

ושלמה פרשה פינתם, ברוך אשר לקויו דם

וכו' ר"ל שמאמר במועדיכם הדגון בו שחם חיצים להקריב החמיר לכן לא אמר במועדי ה', והכרון שאין בשבת קרב זבח שלמים וכו' ר"ל מ"ה במועדיכם ולא אמר במועדי ה' הוא לטעם אחר, והוא כדי להוסיף את השבת מן הכלל אחר במועדי ה' היה ככלל גם השבת שהוא נתייחס אל הש"ס ביום חלה ויעדי ה' אלה הם מועדי ה' וכן לא יאחר כי כוהן כוהן הפסוק גם השלמים והשלמים אינן נקרבין בשבת (ג) ואע"פ שהשלמים במקצת המועדים וכו' ר"ל ואם האמר והלא גם במועדי ה' בהם שביחה מלאכה היין קרבין וזכתי שלמים של יחידים מלבד שלמי מנהו בקצת מועדי שבתון שחייבו מן הכתוב, כגון שלמי החג בטול הפסח וזבח שלמים של שתי הלחם בחג הסבועות, אבל לא בכל המועדים, זח"כ א"כ ידק שיהיה מאמר נדריים ונדבותיכם ולשלמים מוסב אל מאמר ומועדיכם, וההשווה שיהיה מוסב אל קנה ולא אל הכל, שהרי מנינו דומה לו (נא) והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וזח"כ כחוב וחללהם הם וכו' זמלה וחללהם איננו מוסב אל הכל לבד אל השלמים, ואלה אל העולות (ג) שלמי נדר ונדבה יש להם נסך ומנחה, לכן כוהן מאמר ולמנחותיכם ולנסכיכם קודם שיהיה ולשלמים, שמלה ולשלמים כוללה גם שלמי הודיה ובס' אין מנחה ונסך, ויהיה מאמר ולמנחותיכם ולנסכיכם מוסב למאמר נדריים ונדבותיכם שזכרו לעיל (ג), ואינו מאמר כיון שיהיה ולמנחותיכם מנחות כוללות כלה, ונאפה הנור, ומנחה, ומנחה ומנחה בכורים, ואם יהיה מלה ולמנחותיכם מורה על אלו המנחות מה נעשה למאמר ולנסכיכם, ולא מלאמי, ככתוב כסף בפני ענמו כמו שמנינו מנחות בלי נסך (נד) ואין רחיה מן האקראי, ממה כסף דוד הע"כ כסף מים מבור ביה לחם, יק ממ"ט וישאבו מים וישפכו לפני ה' ויטמו וכו' (שמואל א' ז) לא נלמד מזה שיהיה הכסף קרבן כפי ענמו כי לא כוהן קרבן הכסף בפני ענמו בחורח הקרבנות, ומנגד הרב לב"ה שהוסיף הרמוז לכסף המים מן הכורח כנג, מני"ה הכתוב בפני דכונת ונסכיכם כשני ונסכיכם בשבועי כמפסס מ"ס י"ד מ"ס, הרי כלן מים, וכסף המים כנג מובא במכת סכה פ' ד'.

הקרבנות זומנים הקבועים לכם, כדי להכליל גם חשב החמיר לכן לא אמר במועדי ה', והכרון שאין בשבת קרב זבח שלמים וכו' ר"ל מ"ה במועדיכם ולא אמר במועדי ה' הוא לטעם אחר, והוא כדי להוסיף את השבת מן הכלל אחר במועדי ה' היה ככלל גם השבת שהוא נתייחס אל הש"ס ביום חלה ויעדי ה' אלה הם מועדי ה' וכן לא יאחר כי כוהן כוהן הפסוק גם השלמים והשלמים אינן נקרבין בשבת (ג) ואע"פ שהשלמים במקצת המועדים וכו' ר"ל ואם האמר והלא גם במועדי ה' בהם שביחה מלאכה היין קרבין וזכתי שלמים של יחידים מלבד שלמי מנהו בקצת מועדי שבתון שחייבו מן הכתוב, כגון שלמי החג בטול הפסח וזבח שלמים של שתי הלחם בחג הסבועות, אבל לא בכל המועדים, זח"כ א"כ ידק שיהיה מאמר נדריים ונדבותיכם ולשלמים מוסב אל מאמר ומועדיכם, וההשווה שיהיה מוסב אל קנה ולא אל הכל, שהרי מנינו דומה לו (נא) והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וזח"כ כחוב וחללהם הם וכו' זמלה וחללהם איננו מוסב אל הכל לבד אל השלמים, ואלה אל העולות (ג) שלמי נדר ונדבה יש להם נסך ומנחה, לכן כוהן מאמר ולמנחותיכם ולנסכיכם קודם שיהיה ולשלמים, שמלה ולשלמים כוללה גם שלמי הודיה ובס' אין מנחה ונסך, ויהיה מאמר ולמנחותיכם ולנסכיכם מוסב למאמר נדריים ונדבותיכם שזכרו לעיל (ג), ואינו מאמר כיון שיהיה ולמנחותיכם מנחות כוללות כלה, ונאפה הנור, ומנחה, ומנחה ומנחה בכורים, ואם יהיה מלה ולמנחותיכם מורה על אלו המנחות מה נעשה למאמר ולנסכיכם, ולא מלאמי, ככתוב כסף בפני ענמו כמו שמנינו מנחות בלי נסך (נד) ואין רחיה מן האקראי, ממה כסף דוד הע"כ כסף מים מבור ביה לחם, יק ממ"ט וישאבו מים וישפכו לפני ה' ויטמו וכו' (שמואל א' ז) לא נלמד מזה שיהיה הכסף קרבן כפי ענמו כי לא כוהן קרבן הכסף בפני ענמו בחורח הקרבנות, ומנגד הרב לב"ה שהוסיף הרמוז לכסף המים מן הכורח כנג, מני"ה הכתוב בפני דכונת ונסכיכם כשני ונסכיכם בשבועי כמפסס מ"ס י"ד מ"ס, הרי כלן מים, וכסף המים כנג מובא במכת סכה פ' ד'.

ברוך אשר הפליא אמתתו וחס' דין לעזר אותי בגומר פינתם:

עולי בכתוב סדר מטות, יבדוק ציבורי בכותב

ויקרא פסח, בלי זכרון שאמר הש"ת למשה, וכוף הפסוק מוריע אשר צוה ה' (ז) ז' זכר רבזתי כמות זה הענין, ועור כתוב אלה התקיים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו וגו'. אל ראשי השטות הם ראשי השבטים שנאמר ואקח את ראשי שבטיכם (לכריס א') (ב) ו"א שידברו הם לבני ישראל והראוי שישמעו בלם כפי הגביא ויהי לבני ישראל חס' וי' ועזרנו מעם ככתב האלהים ויקרא אליהם משה וישבד אליו ארון וכל הנשיאים (שמות לד) ואחריו כן נגשו כל בני ישראל וצום: (סס) מלמד שכל המצות (ג) ככתב נאמרו, זה הדבר אשר צוה ה' שאם ירד איש נדר לא יחל דברו וכתוב לעיל לבד מנדריכם (מלמד כט) סגך הכתוב פרשת נדרים אצל נדרים, וכנראה כי הנדרים היו קודם בוא ההורה (ד) כנזכר בעקב, אבל הנדרות הנזכרות בפרשה על לא היו, ולכך החל לבאר בין איש לאשתו בין אב לבתו: ידור נדר לה': זה הוא הנדר האמתי שיהיה לשם ה', או השבועי: טעמו יטבע שבועה (ה) כמו והאזן אלי (תלמוד טו) כי כן אמר ידור לאמר

(א) וכבר רמזתי כמו זה הענין בפ' שמיני גבי זה הדבר אשר נוס' ה' חששו וירא אליכם כבוד ה': וכן בהרבה מקומות שדרך הכתוב לקצר ולא יזכיר שנות ה' למשה שידבר, אל ישראל אזי שזכיר, זווי השם למשה ולא יזכיר שמה דבר לישראל: (ב) ו"א שידברו הם לבני ישראל, כך פירש אבן עזרא: וכבר סוחר זס' (ג) מלמד שכל המצות כנה נאמרו ר"ל מפי משה ענמו לכשיאזין לחוד ולבני ישראל לחוד, ולמדנו זה ממה שבאר הכתוב בסוף פ' כי השא ואחריו כן נגשו כל ביה ישראל וצום: (ד) במוזכר ביעקב, בלכחו לתרן בלוו כשראה הסולם נחוב וידר יעקב נדר לאמר: (פ) ואלה למדנו שהנדרים היו נכונים גם קודם מתן תורה, אלא שבאה התורה והוסיפה חנאים ונדריים אשר לא היו מקודם לכן שיהיו נדרי הכהן בכלתי כוואה הלויים ברשות אביה וכן נדרי האשה שיהיו הלויים ברשות בעלה: וזולת זה לא היה נדר להזכיר ענין הנדרים כי המצות הנכונות מימי האבות לא הקפיד הכתוב להזכירם, (ה) כמו והאזין אלי: שהכ"ח במקום י"ד האיתן ונדע משנינו כי ראש הפסוק בלשון עתיד, קוני אל אליהם ואנעקב, וכן בבאן בראש הפסוק אמר איש

לאכור אפר . לאסור את הפותר . (ו) לא להחיר את האכור . על גפשו שלא יאסור בנפשו דבר שרוא בן הדברים שהם חובות . שידור נדר להענות ביום הכפורים או שלא יאכל בשר גבלה וכיוצא בזה : אבל יענה גפשו וינזר באשר הוא כותר אליו : (ז) ואין הטעם שהאפר לעצמו ולא גזלהו : והלא מצאנו כי יפתח נדר נדר ונפל לכהו , וכן דנה . (ח) אע"פ שיש לנדר חנה אופן : לא עברה בדבר שגדרה שלא לעצמה : (ט) ונמצא גבול הנדר כשלוש : שאם יהיה הכוונה הנדר יושלים הגאו , כמו שנמצא בנדר יעקב אם יהיה אלהים עמדי . (ראשית כח) אם נתון הון (במדבר קל) וזהו הרוב , וגם נמצא שקודם הנדר בטרם יהיה ההנאי בנדר דרך הע"ה אם אביא באהל ביה . (תלוי קלב) . וגם ידור האדם בלא הנאי והכגל וזה חוב לאדם בל ימי חייו וזהו הכתוב לשי"ה שאינו בכרן דבר , ושקל אפר בכר (שמות כז) או פיר (תלוי קיב) ויר) אם לא יהיה עבר , יחל היו"ד פתוח וכן ולא אחל את שם קדשי עזר (יחזקאל לו) שהם ככנין הדגוש . כי יחל להושיע (טפטטי יג) הוא קבוצ . (יא) ואני הטיה על בה"ק שהפכו לעזן חלול ללשון מחילה , באמרם הוא לא יחל אבל אחרים מוחלים לו : טייהן הדרש יחישון . (יב) ואלו לא היו סוככים על הבתוב גוח לרם מלהחליף דבר חנוביא שזה גראה כדמות . גם נובל לומר לא יחל ולא אחל מבנין הפעיל בשקל יקל את ידו (ט"ו) . (יג) ובא בפתח להבדיל בינם וכיון לשון החלה (ראשית מו) . (יד) והכפרש יחל לשון הכוי בטעם יאחד (חכקוב ב) . טועה בדקדוק , כי הח"ד יו"ד העתיד . ככל היוצא מפיו וכן מה . שבלבו יעשה בלי תוספת ומגרע (טוטו) בן הישיב בין להרע לעצמו ואשה כי הדור כורה הכתוב כי היא בוגרת שהקבנה אין נדרה נדר . (יו) ואם לדעה בה"ק שאמרו לא היא קטנה ולא בוגרת , מה טעם וההרש לה , וקמו כל נדרית , ואמר בנעוריה (יז) שעדיין לא נשאת , והנה באיש שאינו בדרשות אחרים אמר ככל היוצא מפיו יעשה . אבל האשה שהיא ברשות אחרים החל לבאר . הדור נדר לה' . (יח) אינו כמו אשר נשבע לה' (תלוי קלב) . כי הוא כמו יושבע לו (ראשית כד) . ששבע אליו לצרכו . אבל בשבועה יאמר ואשב עך בה' (טס כד) . ובשמו השבע . (דברים ו) . כאשר נשבעתי לך בה' (מלכים א' א) . השבעה לי באלהים . (ראשית כא) . ובגדר לא יאמר בה' . ואכרה אפר או אברה . בבית אביה בדרשות אביה . וכן בבית עבריים (שמו' כ) . בנעוריה שאם נהאלמנה ושבה אל בית אביה אינו רשאי להפר את נדרה . (יט) וי"א לא הוכיר הכרוב בחולה כדי להכליל מיבת עין ולכפותה ולאנוכה שהאב יפר נדריו . ושבע אביה בכל שמועה . אביה ולא זקנה ולא אמה . ואכרה עם אפר . (כ) שני משקלים . ואם הגיא אביה לשון ביגיעה שיאמר לה מופר נדרך בטלה שבויעך

כי ידור נדר ויהי רצוי לומר אחריו או יבצע (ו) לא להחיר את האכור כגון שיבצע לעצור על א' מכלאווין שאכרה החורה אין נדרו ואין שבויעה שבויעה כי הנשבע לבטל מנוה שבויעה בטלה : ויהחייב עשה על שבויעה שוא (ז) ואין טעם שהאכור לעצמו ולא לזולתו . כך דרשו ב"ה בספרי . על נכסו הוא הוכר ואינו נוסר על אחרים . והרב סוהר זה שהרי יפתח נדר לא על עצמו אלא על זולתו שהוא תחת רשותו ונפל בנדר על בנה וקיס את נדרו . ואם היה כשברת הספרי היה מן הדין שגדר יפתח לא יתבטל לנדר אחר שגדר חוץ מן הכתוב (ח) אף על פי שיש לנדר חנה אופן . ר"ל זולה אופן נדר יפתח . כי יפתח לא ידע שיפול הנדר על בנה אבל חנה נדרה להקדים פרי בטנה לעבודה הנכס במטות ודעתה : אבל מנד א' יש דמיון בין נדר יפתח וחנה כי שניהם נדרו על זולתה ולא על עצמה . ולא מנאנו שיגנה הכתוב בשביל זה ששעה חוץ מן החורה . אם כן לא עברה חנה בדבר כמה שגדרה שלא לעצמה כי יש רשות לאדם לנדרו גם על זוכוהו אחר הוא בדרשותו (ט) וכמנא גבול הנדר משולש . ר"ל על שלשה פנים . כמו שמפרש הרב והוכן . הא' שיהיה ההנאי המונה מוקדם מן כלום הנדר . כגון נדר יעקב ועם יצחאל . והבני שקבל האדם לקים נדרו כשישם את ההנאי מואחר כגון נדר דהע"ה שלא יקטול ולא ימות עד שיכין נרכי בנין בית המקדש . והב' נדר בלי טעם הנאי (יוד) אם לא יהיה עבר . ר"ל גם מלת פור נהן לאציונים יהיה כמותה שם ע"מ פשל מן השמות הדגושים . אם לא יהיה פור מבנין פעל הדגוש עבר כי זה בפתח ע"ן הפעל אבל השמות במשקל זה בקמץ . ואז יחסר וי"ו המוסיף פור וקמן . ומ"ש כרב יחל היו"ד פתוח וכן ולא החל טעם מבנין הדגוש . ר"ל מפעלי הכפל מבנין הפעיל הדגוש כי בנין הפעיל מן הכסולים יבוא על שני משקלים . דגוש ורפי . הדגוש אהויות היו"הן בפתח . והרפוי אהויות היו"הן בקמץ . ולולי הח"ה שהיא גרונית היה בדגוש כמו כי ההם לרשך (חוב כב) וחלילה לכבוד בחוק כרב שיאמר שהוא מבנין פעל הדגוש . כאשר חפש עליו בעל ספר כ"ע . הלא חרחה ח"ך כמר הרב בטעם הלשון בלשון מבנין הדגוש ולא אמר מהבנין הדגוש . וכל הלשון הוא המנא בדבריו הרד"ק בשער דקדוק הפעלים מן הכפולים וזלת שהחליף הרב חמור מה שכתב הרד"ק והם מהלגושים אמר כרב טעם מבנין הדגוש . כי סמך על המבין שלא ימנא מקום לטעוה . כי הפעלים הכתובים יבנו כדרך השלמים בבנינים שאל הדגוש כסם להכרח בנינים מוסים כי אין דגש א' מורה לכני טעמים וגם לא יתכן לבוא שני דגשין בלשון אחת . וראה מ"ש הרב בכינוי באלו הדגושים בפרשה ככלה גבי יושב אלהים וגו' והבין (יא) ואני המה על ב"ה וכו' שלקחו מזה הסמכה למה שכתב לא יחל ולא יפר את נדרו אפילו שיהיה חכם אלא אחריו פתחיו לו . והנה יחל שרבו חלל ומחלין שרבו מחל . א"כ מתאמר זה אינו יונא מטעם לטון הכסוק . לכן אומר הרב מי יתן לכם החרש יחריטין נוח לכם שיאמרו כך קבלט מלהבית סמך . ממה שאין מקום לכמוך עליו . והלא כבר הם טעמו אמרו במסכת חגיגה

פ' א' בהר גזרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסתמוכו (יב) ואלו לא היו כומכים על הכתוב נוח להם וכו' שיאמרו זה מדרבנן כדרכם לא שיכפכו טונה לטון הכתוב בזונה המכוון (יג) ונא בפתח להבדיל וכו' והג"כ לטון הרד"ק שאמר הו להכריד הטון בלו פתחין : ר"ל שמהל יחל דברו : ולא החל הם ג"כ מן הקלים אלא להכריד טעמן חלול וטעמן כחלטה בלו בפתח (יד) והמכרש יחל לטון חכוי : הוא רבני יעקב בעל העשר שפירש לא יאחר מיום הל יום וכו' מנדר עכ"ד וא"כ לפי דעתו שרבו יחל והיו"ד פ"ח הפעל : והרב אומר בזה טעמו (נו) בין לכיטיב בין לנרע : ר"ל בין לכיטיב לחחרים בין לרע לעצמו כן יעשה כאשר נדר האל לא כשיבצע או ידור לרע לזולתו (נז) ואם לדעה ב"ה לא היה קטנה וכו' והם הוציאו זה הדיוק ממלה בנעוריה . שהרעון לא בנעוריה ולא בגרותה . כי הקטנה אין נדרה נדר והבוגרת לדעתם היא ברשות עצמה . והרב אומר שאם כדבריהם הנוקח בה י"א ויום א' נדרים נבדקין אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה אזי נדרה נדר ואזכיה יקום את נדרים ואם לא ידעה אין נדרה נדר כי עדין קטנה היא עד בה י"ב ויום א' ומשם ואילך עד ששה חדשים ויום א' הקרא נערה . א"כ נדרי בה י"א ויום א' ככלא חדש לשם מי נדרה אין נדרה נדר אפי' ששהוק אפי' ולא יפר . א"כ מה טעם והחרש לה וקמו כל נדריה . הרי מתאמר והחרש משיד שבוגרת הכתוב מדבר (נז) שעדין לא נשאת . לכן אמר בנעוריה אע"פ שהיא בוגרת . ולא כדברי ב"ה שאמרו שהיא נערה מבתי י"ב ויום א' עד ששה חדשים (יח) י"א אינו כמו אשר נשבע לה' וכו' זה המפרש הוא הרמב"ן כמי שהאריך גם ואין לדבריו כל נדר לה' וכל הנשבע בו . כי לא יאמר לומר וידור פלוני בה' אלא לה' . אבל על השבועה ביות' וכן לבוא בב"ה אחרים (יט) וי"א להחריב הכתוב בחולה וכו' ר"ל שלא אמר הכתוב ואפי' כי הדור נדר וכו' בפתיחה בית אביה הוא בשביל להכליל מוכת עין והאמר שיהיה אביה בחולה כיון שהיא בלתי נשואה היא ברשות אפי' : (כ) שני משקלים .

כי הנמרד מן הארצה יהיה אכזר . ע"מ דבר הכסף והאכזר הוא
 על משקל פועל מן הדגושים (כא) אהת מאורסה והאח
 בשלה . אחר שהתארכה או הנשא כבר ינאה מרסנה אביה
 והבעל לבדו יקום או יפר נדרים . ולא כמאמר ב"ר
 שבמאורסה אביה ובעלה מפירים נדרים . הכר כאב ולא הכר
 כבעל או להכך כרי זה אינו מוכר (כב) ובה"ק אמרו
 אביה ואישה מפירים נדרים וכו' זה במאורסה לבד (גג')
 ונכסין שינאה וכו' א"כ גם במאורסה הבעל מוכר לבדו
 (נד) ורבנו כהל ז"ל אמר וכו' וכן פירש בעל העמר כ"ע
 וזוהר רבנו כהל כי אחר שהמר ב"ב' ושמע אביה וכו' וקמו
 כל נדרים הנה כבר הוקמו ע"י האב . וה"כ אחריו כיונה
 לאיש איך יפר איהם הבעל אלא הבעל רשאי להפר איהם
 הנדרים שלא הוקמו ולא סופרו לפי דעת רבנו כהל . והרב
 אומר שמאמר וקמו אינה דאיה הוקם לשלח יוכל להפר איהם
 הבעל . כי מאמר וקמו הוא עוד שלא הכשא הכה לאיש ושמיה
 ברשות האב . אבל אחר שהנשא לאיש יכול הבעל להכיר ואל"כ
 שכבר הוקמו ע"י האב . (כה) לא כי נדרים עליה . נדרים
 שלא הוקמו וכו' ר"ל ולא כדעת רבי' מהל שמאמר ונדרים
 עליה עונה על הנדרים שדרכה בהנה צביה אביה ולא שאע
 אביה איהם הנדרים ונה הכירם ולא הקימם . ורבנו יכת
 ז"ל לא אמר כן . ר"ל במאמר רבנו כהל . אלא דעה רבנו
 יפה שהבעל יפר גם איהם הנדרים שהוקמו צביה האב .
 אבל נדר אלהמה ונדרים דעה רבנו יפה מסכמת עם דעה
 רבנו מהל שהנשא בהלמנה ונדרים כל אשר הכירה על
 נפשה יקום עליה וגם אחר שהנשא בהלמנה או הנדרים לבעל
 עני נח יוכל הבעל להניי להפר נדרים . שנדרה ברשות
 ענמה בימי אלהמה או גרושה . לכך אמר אחר זה ואם
 ביה אישה נדרה ללמד שלמד הנדרים שהדור האשה צביה איהם
 יפר . הנה לפי דעה רבי' מהל ורבי' יפה מאמר ואם ביה אישה
 נדרה וכו' מוסב אל הקרוב לכסוף הקודם שהוא ונדר אלהמה
 ונדרים וכו' ואינו נקשר אל החוקק שהוא ואם היו הכוס לאיש
 וכו' (נז) ואם בונה התורה וכו' זו טענת הרב להם . זר"ל
 כיון שהנשא החורה לכוונת דין נדרי האשה שיונח מרשות אל
 רשות . אם כן הדין . גוף להיות ערך זה בין ינאה מרשות
 אביה אל רשות בענה ובין ינאה מרשות ענמה אל רשות הבעל
 כי כשם שהבעל מפר הנדרים שדרכה צביה אביה כן יפר הנדרים
 שנדרה ברשות ענמה בימי אלהמה (נח) ואם בקודמין הוא
 מפר וכו' ר"ל הנדרים שהוקמו על ידי אביה אחר גאמר הם
 וקמו כל נדרים כן מ"ש בנדרים אלהמה כל אשר הכירה על נפשה
 יקום עליה רבנו כן יפר איהם הבעל . לא כמו שאמרו הם
 (נח) ואף כי בפירוש הנכון אינו וא"כ ביה אישה וכו' ר"ל יפיר
 שמאמר ואם ביה אישה נדרה אינו מוכר . הל ונדר אלהמה
 שיהיה הרצון שהנשא בהלמנה לבעל עני . אלא ואם ביה אישה
 נדרה נוכר לטעם אחר שיאמר הרב אחר זה (טז) ולא כדעה
 בההגה וכו' ר"ל של רבנו כהל ורבנו יפה באמרו כי מתמר
 ואם ביה אישה וכו' נכר לכוונת שלא יוכל הבעל להפר נדרי
 האשה שנדרה בימי אלהמה . וזקוק דבריהם ענה שאמרו כי מה
 בא הכתוב ללמד במאמר ואם ביה אישה . שאם יהיה רצון
 הכתוב שהבעל רשאי להפר את הקודמין ר"ל הנדרים אשר
 נדרה ברשות ענמה כאלוהן שברשות אביה היינו למדים לנדרים
 שנדרה ברשותו מקל וממר . וא"כ מאמר ואם ביה אישה יהיה

שבוערף . ביום שבעה . בעת שבעה . כשר שה ילד יום (מסעי
 כו) . וה' יסלח לה . לא יבקש לה עון כמה שנדרה . ואם
 היו היה לאיש (כא) ארת באורסה ואחת בעולה .
 ונדרים עליה הם הנדרים שלא הופרו . (כב) ובה"ק אמרו
 אביה ואישה מפירים נדרה ביום שמעם . ואם מה האב
 הבעל מפר . (כג) והנכון שינאה מרשות אל רשות . ואת
 כבשא . היא השבועה . ונדר אלהמה אין רשות לאב אחר
 שנהאלכנה להפיר נדרים (נד) . ורבנו מהל ז"ל אמר כי
 הבעל אינו מפר הנדרים שהוקמו כן האב וראיתו וקמו כל
 נדרים . כי אחר שאמר וקמו איך יפר איהם הבעל . ואינה
 ראיה חזקה . כי וקמו הוא שהבה ברשות האב .
 אבל אם רבשא לאיש כפר ואם הוקמו . (כה) לא כי נדרים
 עליה נדרים שלא הוקמו ולא הופרו . ורבנו יפה ז"ל לא
 אמר כן . אבל בנדר אלהמה ונדרים אחר כי אם נדרה נדר
 בימי אלהמה אם רבשא לאיש אינו רשאי להפר נדרים .
 לכך אמר ואם ביה אישה נדרה הנדרים שבביתו יפר . (נו)
 ואם כוונת התורה צהיה יוצאה מרשות אל רשות כיון שינאה
 ברשותה אל רשות הבעל יפר נדרים ככו שפר נדרים שנדרה
 בבית אביה . (נז) ואם בקודמין הוא מפר כן יפר נדרי
 האלהמה . (נח) ואף כי בפירוש הנכון אינו ואם ביה
 אישה נדרה כי הנשא האלהמה בבעל עני . (נט) ולא
 נדעה דראשון כי אם בקודמין הוא מפר קל והכר שבביתו .
 אבל כוונת הבתים שלא יאמר הבעל בשעה שהיה לאשה
 כל נדרים שהדרי וכל שבועה שהשבועה כן זמן שאה שומרת
 כשהיו יהיו כופרים . וכן נמי ההולך לנדרים הים לומר כל
 נדר שהדרי וכל שבועה יהיו בשלם כי הכתוב אמר ביום
 שמעו . לפיכך שב וביאר ואם ביה אישה נדרה ושמע אישה
 ביום שמעו איהם הנדרים יפר . (ל) וי"מ ואם ביה אישה
 האלהמה טרם בוא זמן נדרה לא תקים הנדר באלהמה כי
 כבר הפר איהם בעלה . לענות נפש (נב) ולא הפקיד . (גג')
 שהוא עני נפש . אישתי יקמונו (נג') ולא הפקיד . (גג')
 והוסף לומר נדרי להוציר ונשא את עונה . והוציר זה לבעל
 (נד) והוא הדין גם לאב . מיום אל יום (לה) י"א כל היום
 מערב עד ערב . בין איש לאשה . כמה שהם ככנהג
 העברי . בנעוריה ללמד על האלהמה ואפילו האב מלרם
 אביה אין לו רשות עליה . נקום נקמה שב לענין שפסק כמה
 שאמר ציר . את המדינים (במדבר כה) הדלצו נפעל מלשון
 גחלין חושים (סג' לב) . שיהיו חגורו חלצים איש כלי
 מלחמתו ויהיו במלחמת מדין . נקמה ח' היא נקמת ישראל .
 ארץ לממה מממה . כלמ"ד דרה לזוננים . (רמב"ם נח)
 ויבסרו לשן נהינה . וכן לגפר מעל (במדבר לא) איהם
 (לו) כי יאמר ואת פינחם כי הרג לבובי . וכלי הקדש הארון
 זכרי השיר . ויהרגו כל זכר שה' אגדול בשנים . ואת מלכי
 מדין המשה מלכים כי בני מדין חמש משפחות שנאמר ובני
 מדין עיפה ועפר . והגדף ואבידע ואלרעה (רמב"ם כה) . על
 הלליות עם חלליהם . ואת צור אבי נובי . ואת בלעם כי
 דרכו כשם ונתאחד עם לרעה מה יהיה בהם . ולפיכך מצאנו
 ישראל והרגוהו . או כי שב לקחת שברו . טעם שם כלל לזכר
 ולנקמה

כדבור מיוחד . והרב אומר שאינו כן . אבל כונה הכתוב באמר ואם ביה אישה
 חם נדרה האשה ואחר שינאה הבעל אזי יכול להפר . ולא נדרים להבא וכלא בשגנו ולא ינחמם . (ל) וי"מ ואם ביה
 אישה . האלהמה טרם בוא זמן נדרה וכו' . זה המפרש הוא אכן עזר ור"ל כשהדור האשה צביה איהם נדר בקביעות זמן
 להבא וישמע אישה ויקים את נדרה או יפר וימות הבעל קודם שינאה זמן המועד אזי הנדרים יאחרו על פי בעל חם
 מוקמים מוקמים ואם נשפרים מוכרים (לא) יש אומרים אינו מוכר רק שהוא עניי נפש וכו' . אלוה"ס ב"ה שאמרו יכול כל
 נדרים במשמע יפר הבעל . הלמוד לומר לענות נפש אינו מפר אלא נדרי עניי נפש . כמיבא במסכת נדרים פ' י"א (לב)
 ונח הפקיד : הנה הוא בענמו (לג) והכסף נומר וכו' ר"ל אחר שקצת חוק הכפרה שיהיה ביום שמעו כוסף לומר ואם הכר
 יפר איהם אחר שמעו נדרי להפיר הכסף (לד) והוא הדין לאב . שהאב בענמו יפר איהם ולא הפקידו . וכן אם יפר האב
 אחריו שמעו יש את עונה : (לה) י"א מערב עד ערב . כן הוא דעה בב"ק שהפר נדרים מתחלה כיום עד סוף כיום
 באמר במעשה בראשית וכלוהו ואלה בנו שהיום הולך אחר כליוה טעם כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר ואינו מעת לעת . (לו)
 איהם . כי יאמר ואת פינחם וכו' ר"ל שאחר אמרו וישלח איהם ענה וגו' עוד הכפ"ל הכניו איהם נדרי לשמוך ואת פינחם . והטעם
 שהוציר את פינחם לומר שהוא חסד שקול . כעד כלם כי הרג לבובי . והרך דרש מדוע הלך פינחם ולא הלך אלעזר אמר
 סקב"ס

ולקבץ ולעולם לשון יחיד. חילם חכמון והגנבים, כמושבותם
 להגליל הכפרים, שירותם היכלי מלך, השלל (לו) שאמר
 חילם, הפלקוח יכליל אדם ובהמה, ויביאו אל משה (לח)
 קרוב למחנה, השבי שם אדם לבדו שנאמר אהם ושביכם
 ויצאו משה ואלעזר (לט) במאמר השלוחים, ויצאו
 להודיעם שלא יבטחו למחנה ובהם טמאי מתים, הן הנה מוסב
 לפת כל נקבא, הרוג כל זכר בטף שלא יהגדלו ויהיו
 נשפרי איבה, וכל אשה, הראויה להבעל, (מ) וי"א
 שירעת איש, הרוגו מגורה פעול שהוא טרף פסוק, (מא)
 כמו לבו עבודו (יחזקאל כ), עטרו עמודו (נחום ב), כל
 הורג נפש וכל נוגע בחלל הקיש נוגע להורג מה נוגע על
 ידי חבור אף הורג ע"י חבור, כי יש הורג ואין נוגע כגון
 ההורג בחץ או באבן (חב) או בהנית, ושבוכם שהם
 בחוקי נרי צדק, וכל בנר שנגזר בטמא מת: (ובג"א במחמטא)
 וכל כלי עץ (מג) החדש, וכל כלי עיר לא יהיה העור
 נקבל טמאה עד שיהיה כלי ויהי כלי עור שהוא מן ישראל ולא
 על כרין: (מד) כי העורות עהן משחיטה עכ"ל וכל
 הם (מה) ודעה רבים שהוא כשל כרין: תחמטאו הרפועל
 הורג כמו להשהבת בהתלהך (והלום קו) אחרי ההגלות
 את מרו (נמדבר ו) הכאים למלחמה כמלחמה, כמו
 יבוא שלמה לככה אשר בגבעון ירושלים (ד"ה ד א)
 זאת חקת התורה האמורה בטמא כח להיות הנוגע בין
 אדם בין כלים נטור בארץ הפרה, ויאמר אלעזר, זאת
 חקת (מו) שעל ידו נעשית כצוה זו וטהרתו של ישראל
 על ידי כהן בטמאה כח, אך את הזהב (מו) רם
 דיאבועה: כל דבר אשר יבוא באש העבירו באש והלבינו
 אהו עד ירי האור, אבל הברדיל והעופרת לא יביא באש
 שמה ישתה יובא במים, אך בני גדה יחמטא: ויקראו
 בני גדה שברחיק הטמאה כעלן מי גדה לא זורק עליו
 (נמדבר יט) (מח) ואין צורך בכאבר שעיר כי גדה
 (מט) גם הובוכיה והכלי הגעשה מאבן יקרה גם הם במים
 יובאו: ומחרת הכלים והבגדים (נ) בכבוס ביום השביעי
 לבד, מלקוח שם כלל לכך הוא כמון אל השבי: (נא)
 וי"א כי השבי חבר וי"ו: וחצית את המלקוח הוראת טעה
 ואינו נודג לדורות: (נב) ודור הע"ה שנה המשפט ושם
 אותו לחוק: (נמחלל ל), והרמות כי שללו בארץ לא
 להם, אבל בארץ סיחון ועוג לא נהנו לכהנים ולא ללוים
 מאומה: כמו שנהוב וחלק לא יהיה לך בהובוס (נמדבר
 יז) אפילו בבזיה, (נג) וי"א נבגדו חק הכהנים והלוים
 והוא המכס כי היה פיגסם עמדם, ואינו קרוב כי גם לשאר
 המלחמות בן היה להיות הנדן והארון עמדם, כמס מבועלי
 הבפל (נד) כמו וממר ליולדהו (מכליו) והכבס מאנשי
 המלחמה אחר מחמש מאות לאלעזר, ופאת בני ישראל
 שלא הלכו למלחמה אחר מחמשים, אחוז סוף החכמים
 שהוא דבק במ"ט, (נה) כמו אחוז לאלעזר ואחוז אחוז
 לאחוז (ד"ה ח כד): זה נהון ללוים: מכל הבהמה
 עם כלל (נו) לגזברים דג' מינים, יתר הבז אינו כמו
 ציחר (נליס קו), ויותר (נמות יו): כי אלו נמצאו
 הואר השם, ומעם יתר כמו עושר הבז: כמו יתרה עשה
 (נ"ט) יתרה לעולליהם (נליס יז): שאינו כמו
 וכיתר השמן (ויקרא יד), (נז) או מותר הבז כגון זהב
 וכסף וכל אשר בוזו איש לו, או יתר הבז מאשר אכלו:
 והזכיר הכל במרש שלא נחמר ולא נוסף א' בן החלוק
 הפקודים שנפקדו להיותם ראשים לצבא (נח) וסיכס
 בל"ק ילא נפקד לא נחמר: כמו אשה רעותה לא נקדו,
 (נשעיה לד), ומפני שלא נחמר מפני איש ונקרב את
 קרבן

הקב"ה מי שהחיל במצוה שהרג כוזב בה צור יגמור (לו)
 שאמר חילם, ר"ל מ"ש כאן השלל הוא מ"ש לפי חילם
 שצוה על הממון והגנבים: (לח) קרוב למחנה, לא
 שנכנסו למחנה ישראל כי טמאי מתים היו וכלל כתוב חס"ו
 ויצאו משה ואלעזר כו"ה לקראתם אל מחוץ למחנה
 (לט) במאמר השלוחים, ששלחו אנשי הנבא שלוחים לבשר
 למטה ואחרן ולנשיאם את בואם בשלום (מ) וי"א שידעו
 א"ס, ר"ל הנקבות הבוגרות הנכבדות צוה להרוג לא הבחולות
 בן אחר הרב בעל העשר שאמר כביאו תלדוה נאחמיה
 ובדקו וראו ואפילו אם מוכה עץ היו כהרצו כי א"ל להכניח
 בין לדוסת איש למוכת עץ, (מא) כמו לבו עבודו וכו' שאלו
 הנזויים ע"מ פעול לפיכך באו בהפסק בחולם, והנזוי הבא
 לגורה פעל יבוא בהפסק בקמץ, החרשים שמשו (שעיה מב)
 (מב) או בחנית, כי גם על ידי החמת יוכל, להרוג בלי
 גניעה, דכתיב ויטל שחול את החנית ויאמר חכה גדוד ובקר
 (מג) כלי עץ כי כלי עץ כחדש אשר נחמטא וכלבו כו' לתלויה
 הטמאה טוב לא יצא נודי טהרה, (מד) כי בערופו שהס
 משחיטת עכו"מ נבלה הם, לפי דעת חכמינו מלאכה הגלדים
 חיה מנכרת את עורות הנבלות, (מה) ודעת רבים שהיא
 מכל מדין זה לפי דעה ב"ה שמלאכה הגלדים יעשה, (מו)
 כוונתו זאת נעשית על ידו, ר"ל יתן כי חק שרפת הפרה נחנה
 לאלעזר ונעשית על ידו, דכתיב שם ונחמה חוה, אך אלעזר
 הכין לק גס ככאן דבר אלעזר, להס חורה טהרה טמאה מת
 באשר הפרה אחר שאמר משה החמטאו בדרך כלל בא אלעזר
 ופירש פרטי דינים ומגד הרב למה שדרשו ב"ה בספרי שפסקת
 מקומה בא משה לכלל כעס בא לכלל טיח ונחמטא ממנה
 הלכות געולי עכו"מ בזה וכן בשמימ למלואים ובמי מריבה
 וכו' כמובא ברש"י, (מז) הן הארבע מהכות ר"ל הקשים
 שלא יקבלו הפסק מן האש וכן כבף נחמטא כחול: לריבין
 בעבור באש: (מח) ואין נרך במאמר שיעור מי כהנה
 מגד לב"ה שדרשו שכלי מהכות טעונין טבילה אחר הלכות
 במים שיעור הרבעים כאש שהוא שיעור המים הראויים לטבול
 בהם נדה: (נמג) ע"פ (הסוכה), (מט) גם כוליות
 זכו' לדעת הרב כל זכוכית יוצאין לידי טהרה ואיך בדין
 כלי חרש וזקין עמו כי כלי הטיט הנלווין באש נקראו כלו
 חרס מחרטי חמה וטבירין לא ילכו לכל חבל שברי כזוכות
 ייהנו וינלחו למלאכה ועוד שהן קשין ואינן טסין לבלוע
 הטמאה, (נ) בכבוס ביום השביעי לבד, ר"ל שהכלים
 והבגדים אינן טעונין בזיה ג' ו' אלא כוים וכבוס ביום
 השביעי לבד: (נא) וי"א כי השבי חבר וי"ו כך פ"י
 בראב"ד כי מלקוח הוא הבהמה והשבי הוא האדם והיה ראו
 מלקוח והשבי וכל כמו שמש ירם, (נב) והע"פ שה
 המשפט וכו' ר"ל מה שזיה כהס בשני מדין לחנות החני
 להוכיח המלחמה והמחנית בב' ליתן לכל העדה זו המנה
 כורחא טעה ולא נעטיה לדורות ולא מניע טיעו בן ישראל
 בכל המלחמות: עד שדוד ע"ה שנה זה אחרי טבוב מהכות
 את שמלק כחלק ביורל למלחמה וכחלק היושב על הכלים ושימש
 לחק מהיום הבוא ומעלה: (נג) וי"א כי נטלו חלק וכו' ויש
 למפרש הנה טענה כי לא נוסר חק ממקום הזה שיתן לכהנים
 חלק בבזיה חע"פ שיהיה הארון והכהנים במלחמה, ח"כ גם
 בשלל מדין איננו בעבור פיגסם אלא הורחא טעה היא, (נד)
 כמו וממר ליולדהו, שטרס כהס מרר, והמ"מין של וסא"מנתי,
 (נה) כמו אחוז וגו' שגס שס, הוא ענין לבוק לסוף טענה
 המספר שחלקו אחוס ל"ד משמרוס, וזה המכס ח' מן החמשים
 מתצנית השלל שכן לבני ישראל הוא ללוים, חבנ"ח מן
 הח"ק מחלק חופשי המלחמה הוא לכהנים: (נו) לזוכרים
 השלסה מינים, שהס הבקר החמורים והנאן, (נז) או מותר
 הבז, ר"ל זה המלקוח של הבהמה והשבי של האדם הוא מוסף
 על בוח זכב ובסף ומטללין אשר בוזו, אנשי הנבא כל איש
 לעצמו ולא נהנו מהס לקדש חוץ מן שרי הנבא שהס הרימו לקדש
 חיל, ועליהם י"ב שרי אלפים וק"כ שרי מאות הרי קל"ב, מנאחי
 כתוב בס' כוד הסודות נכתב חריטו לאכסדר מוקדוני וממר
 לזם הסוד נכתבן המלחמה ח"ל שלא חזק לקראת חויבין אלא אחר
 שחדש בשבטון זה שהנלח, אחוז, ואם לא יתכן לך זם
 הקטוב שמוח עבדיך והללם אחוס על הנבא עד שיפא עליו הקשבין
 שהוא מנלח וכו' וסס כתוב לוס לדעת מחשבון שמוח שמי
 777

הגדלים של שרי צבאות בהשליך מכל א' ט' ט' ונכסר מהם יבאר הנוגה והמנוח , והנה כפי כוח הקסם כחול הנחון ביה ראוי שינעם האויב את ישראל משני כניס המסורים לסם הא' כי כששליך ט' ט' מהם יבאר ג' וכששליך ט' ט' מהם בלק יבאר ו' ובלוח הכוח כחוצ שלשה ושנה השנה ינעמו השלשה , ועוד מנד אחר כי מספר שרי צבאות ישראל היו כמספר בלק , וכנסיון הקוסמים כשיעלה המספר שזוג היה מחויב שהחול ינעם החול ועכ"ל ישראל נלחו את האויב ולכוננו זו אמר הרב וכימנס כל"ק (נט) וי"ח על אחר שגו וכתיו הנסים : כך פירש בעל העשר ז"ל : (ס) והוא הכשיט של רגל , ולכן אמר הרב כי הא"לף נוקף והיה ראוי צעדה וכן נמנע הרבוי הפארים והצעות ש"הי וכירי רגליה . מלשון צעד על סם פועלת הצעידה . ויש כלי דומה לזה עשוי לזרוע נקרא הצעדה דכתיב והצעדה אשר על זרועו . שמואל ב' ח' אבל כחלן יטן שנמנע נמיד לשל זרוע ה"כ הצעדה נשאר להיות כל רגל . (הא) וי"ח דפוס של כלי זמה כבר ספר הרב זה בפ' ויקהל . ועוד זכרו כאן לנגד לרש"י שמי' שהקדישו דפוס של בית הרהס לכפר על הרבוי הלב של צנח מדין (פב) כי לא הקריבו כלס וכו' ר"ל חוץ מן הכרים כללם של אנשי הצבא חוץ גם אחד שהקריב (סג) נזכר באחרונה , ר"ל בסוף זה הענין ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחטי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון וגו' ומתחלה הענין על הפסוק כחול לא נזכר מנכה לא ברבוי המקנה ולא בשאלת ארץ סיחון ועוג ממכה ולת בתוכה משה אליהם (סד) מהאשר השלים ממנה , שבפסוק הקודם החיל בראובן והשלים בגד דכתיב ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד , ובפסוק שאחריו החל בגד ויבואו בני גד ובני ראובן , כמנהג הכתיב (סה) כמו רבנה גוריה טען גדול וכן אשר טפתיה ורביה (כו) כמו מוליה שבא חובים כדרך פעולים בעורק אבל הוא סם התחר והיגעו פעול והע"פ שבא בעורק העורק הוא המורה חולס כמו טוב טובים : שהוא האר בפלס גדול קרוב ע"מ פעול , אבל מוליה שבא בעורק הוא ע"מ פעולים כי טען קל מרס מול יונא (כו) הביאויטם צנוי מעטים כמו ויבואו חסדיך , שטיכס סיצל בני פנים לכיהס מנד ח' יונא זמנד ח' עומד וכפי כמותו במלת הביאויטם לכיהו יונא הוא חוב , כמספרו בכתי מחובר שהרצון הביאויטם היה , אמנס בני ראובן ובני גד הרבנים הלך הנון שצדו את הירקן לעור לישראל עדין חוים חלק מעשר ממנה ישראל ואנן הנה בני ישראל יבואו את בני ראובן והח בני גד ולכן יכבול בטעין לבוא בכנוי מופרד פדרך העומדים כאלו יאמר עד אשר נבוא עממס , וכן ויבואו חסדיך מנד היהו עומד היה ראוי לבוא בכנוי נפרד ויבואו אלי חסדיך , אמנס יטן היהו חסדי : ה"ס הגורמים לכביה החשועה יכבול מזה הנד , דמות יונא כאלו יאמר וגם יבואו חויה חסדיך אל השועהך כחמרךך : (כח) או טעמו כס בני ישראל יגרימו וכו' ר"ל שהוא הפעל חור שרחה פעול והוא עמנו חור נהיה פועל כי ישראל הוא הנוחל , ולפי הצירוף הראשון מלת התנחל חסוב אל מלת נחלתו וכהיה

כרובן ה' בענין יודו לה' דבריו (הליס קו) : (נט) וי"א על אשר שגו והחיו הנשים וכל זכר : מצעדה הא"לף נוסף : (ס) והוא הכשיט של רגל . וצמיד בזרוע : טבעת באצבע . עגיל באזן . ועגילים על אוניך (יחוקאל יו) וכזבו באף : (כא) וי"א דפוס של רהם בלי זמה ואין צורך : כל בלי מעשה כרוקן ושלם . אנשי הצבא כל אשר בזו איש לו : (סכ) כי לא הקריבו כלם לה' : ואם היו נוהגים הכל כמה היה עולה החשבון : לבני ראובן : הקריבו שהיה בכור : והצי שבט מנשה (כג) נזכר באחרונה , ויבואו בני גד ובני ראובן . ויבואו (סד) כאשר השלים כמנהגו . או כי בני גד הפצו יוהר מבני ראובן : שנאמר וירא ראשיהו לו . (דברים לג) . יוחן את הארץ . את ביכף : כמו יחלק את הארץ (במדבר כו) ולמה הניאון לשון כניעה : כה עשו אבותיכם עשרה בני אדם מהמרגלים עכבו את ישראל כלבוא בארץ . ואם יכניעו (י"ח ימצלו) שני שבטים וחצי יגרימו להשחת כלם . מלאו חוקל הלמ"ר ודינו להרגש . הרבות אנשים (סכ) כמו רבחה גוריה (יחוקאל יט) . לפנות עוד על הרון נוספות חשאת על חמאת (ישיהו לו) . לשון הוספה : גרורה צאן סבון והוא ככליאות ורפתים . וחקדימו השקנה מהטף כי לצורך השקנה בחרו הארץ גחלין חושש תואר (כו) כמו מוליק (יחזקאל) טובים והחולם והשורק בתחלפים כלשון חזק עתירות למו (דברים לב) . הביאויטם (סו) בניו כשנים כמו ויבואו חסדיך ה' (הליס קיט) . עד התנחל ינחילו לו הנוחלים , (כח) או נעבו הם בני ישראל יגרימו לקחה איש נחלתו , (סט) ואינו כמו ממהכבר וחצר לחם (מעלי יצ) . שאינו בעל כבוד רק כמו והתקדשהם (ויקרא יא) , והלחה (ע) כמו מלאת לדמשק (עמוס ו) . עד הורישו כוכב אל השם , בנו לכם ערים (עא) הפש העקר , לצנאבם אלף צאן נעריה מהבטא (עב) ויה הניספ נגלה , ויהו הה"א שבמלת צונה ואלפים כלם (הליס ח) (עג) וי"ל הוא הפוך , ויאמר בני גד (עד) כמו ויבואו אלי אנשים (יחוקאל יג) . הלח צבא סמך בשקל כרות שפכה (דברים נג) . כאשר ארזי דובר (טז) כמו שפענו ארזי (רש"י כג) . ויצו להם , בעבורם , אם יעברו (עו) דרך הרגאי שיקרים הין על לאו כמו שאמר ואם לא יעברו , (עו) וכן יש להנאי עיר שיהיה כפול ויהיה קדם לפעשה ושהיה אפשר לעשוהו ולהיותו , ונאחזו בתוככם נפעל בא בהעלמה הא' ה' להקל בקריאה , והטעם שיוכרחו להיות להם אחוה בארץ כנען , ולא יירשו בארץ הלזו (טח) כטעם נאחזו בסבך (ראשית כב) . נחמו כמו אהמו (טט) והאמר אנו אינו נכון כי לא נצא , ואתנו היהו אחיות נחלתנו , או וי"ו ואתנו מקום אם כמו ונתן לכם ה' לחם צר (ישיהו ל) . ויבנו בני גד הנוראים שם , הערים הגבורות בנו אותן . ערי כבער ערים בצורות , טוסבות שם , נבו ובעל מען בלבד

התפעל כדרך הכניסם הפעולים (סט) ואינו כמו ממהכבר וכו' , שזה הוא התפעל כחצ מראה פעולה אשר חוים ממצאה (ע) כמו מכלאה למשק , ר"ל מלת הלאה פעם , יאמר לרחוק חומן ופעם לרחוק המקום , כגון מקוים הבוא והלאה . כוח רמו לונק , אבל ככאן הוא רמו לרחוק המקום (עא) הפש העקר . בני גד ובני ראובן הקדימו מקנה לטף לפי ששקר בעירסה את הארץ היה בעבור המקנה : אבל משה הקדים הטף מן המקנה וטעה העקר עקר (עב) וסם הטף נגלה , ר"ל וזה הא"לף הנגלה ובלתי נח שבא אחר כנו"ן הוא נוסף אבל הא"לף עי"ן הפעל נחשר מן המכתב ויונא צנטיה לבד מתיכנה החולס , וכן הה"א במלת טונה הוא נוסף וה"א חויה , כי יהיה הכשר מן לנחשכס טונה שלכס (עג) וי"ל שהח הפוך , כמו כשב כשב , ואז יהיה הא"לף ברשי (עד) כמו ויבואו אלי חכמים , שהיה ראוי לומר ויבואו , וכן בזה ויאמרו , ובא לשון יחיד על רבים (עה) כמו שמענו אלוני , לכן מנהג הכתוב לבוא על יחיד במקום רבים ויבוא בשבוק ח' יחיד ורבים והיה ראוי לומר אלוני (עו) דרך ההכתיב שיקדים הין על לוא וכו' שיש להנאי חרבעה דרכים והם למדים מהנאי בני גד ובני ראובן , נכן טוהגים לכתיב בשטרות לחוק הדבר כהנאי בני גד ובני ראובן : הדרך נח' הוא שיקדים הין על לוא , דכתיב כאן בתחלה ויאמר משה אליהם אם יעברו , בני גד ובני ראובן את הירקן וכו' ואח"כ מענה ההנאי שהוא ונחזה להם את ארץ הנגלש וכו' ואח"כ הוכיר הלוא שהוא ואם לא יעברו וכו' וחשובה ההנאי ונאחו בזככס , (עז) וכן יש עוד להנאי וכו' הדרך השני שהיה ההנאי כפול , כהין ובלאו , וכן היה ההנאי קודם למעשה יחיד , שהיה ההנאי מן הדברים האפשריים להיות וזה מן הכמנעות והמנאל זה הענין וההנהגה בס' האדרת ס' נשים פ"ג (עח) כטעם נאחו בסבך , ר"ל שלטון חסיה במקומות נאמרת גם להאסו כדבר בהכרם שלא כרענו , (עט) וכאמנר

בלבד כי המבו שמונת (פ) כי היו שמונת של עכו"מ בנינו
 נרע כל קורם נבו (יטעיה מו) (פא) וי"א מוסבות
 שם: האמורי שלבד אותן הסב שם. ויקראו בשמות על
 כלם ירבה לא על נבו ועל בעל מעון בלבד. וילכו בני
 מכיר. פרש וטרש (ד"ה א ז) וילכו בני מכיר.
 ויורש את האמורי. וילכו עם ויורש יחיד ודכים. או ויורש
 עונה על מכיר (כ) כמו שגזר לפניו ויהן משה את
 הגלעד לכבד בן מנשה. ואיר בן מנשה הלך. והלא בן
 יהודה היה שנאמר ושגוב הליר את יאיר (ד"ה א ב) רק אמו
 היתה שבת מנשה שנאמר ואחר בא חצרון אל בת מכיר
 וגו' והלך לו את שגוב (ס) ויהבן שיוכף הצדיק קנה אלה
 הערים בזמן הרעב ואחר ביהו לקחום עמון וזולתו. עתה
 גברה יד ישראל עליהם וטבו הערים לישראל וטאלו בני
 מכיר ירושת אדם. והכחוב ויקח נשיר וארם את חוות
 יאיר (ד"ה א ב) (פג) זה שהגלו ב' שבטים וחצי. ויהן
 כשה את הגלעד למכיר. מעטו לבני מכיר. (פד) והזכיר
 שלקח יאיר נחלה עם שבט אחר. (פז) כי היה לו חלק
 ונחלה עם שבט אביו. (פו) אבל בני מכיר לא נמצא שלקחו
 נחלה בארץ כנען. (פז) וזה לאות כי גם ארץ סיחון
 ועוג החתה הברית. חותיהם. נפרים. ונבח הלך הוא מבני
 יאיר. ויקרא לה נבח בשמו. לה ג' בלי מסיק ה"א. הא"
 הרין. הב" לבנות לה ביה בארץ שנער. (זכריה ה). הג"
 ויאמר לה בועז לעת האכל. (רוח ב). וכן ורחשה הרת
 עולם (ירמיה כ). (פס) ואין צורך כי קרי לא. כי
 מהם קוראים אותה נובח. ומהם קנה כי הלוכד הפב שמה
 בשמו. ה" עזלעמו.

המה פרשת ראשי המטות
 ברחמינו פצארי עמי ישבור בוטות.

אנו אינו ככון כי לא נמנא. ר"ל לא נמנא בכתוב. ואין
 רחיה מן הכחוב. שנמנא (ירמיה מב) אשר לנו. טולחים
 אוחך כי הקרי אנחנו והקרי הוא הכקר. (פ) כי היו שמות
 של עכו"מ וכו' שהאמוריים קורים עריהם על שם עכו"מ שלהם
 ולכן בני רחובן הסבו שמותם לשמות אחרים. ומאמר
 מוסבות שם עונה על נבו ועל בעל מעון לבד ולא לכל
 הערים. ואלו היה סווד לכל הערים היה כתוב וזה שמנה
 ואח"כ מוסבות שם. (פא) וי"א מוסבות שם. האמורי
 שלבד אותם הסב שם. זה האומר הוא הרמב"ן שאמר כי
 אלו השמות היו שמות הערים ביד מואב וסיחון. ככש כל
 הערים האלה ממלך מואב הראשון וכו' ע"ש. (פב) כמו
 הזכיר לפניו. ר"ל אחר שאמר ויורש את האמורי אשר בה
 כתוב ויהן משה את הגלעד למכיר. ומלח ויורש שהוא בלשון יחיד
 מוסב למכיר ואלו היה מוסב לעיל לבני מכיר היה אומר
 ויורש: (פג) זה שהגלו סני שבטים וחצי. ר"ל ומה
 שכתוב בד"כ ויקח גשור וארם את חוות יאיר מאהם וכו' זה
 הדבר נכיה לאחר זמן רב בשם שהגלו ב' שבטים וחצי. בלו
 אלה המשפחות גשור וארם ויבנו בהם. (פד) והזכיר
 שלקח יאיר נחלה עם שבט אחר. ר"ל עם שבט מנשה
 ויאיר עצמו היה בן שגוב בן חצרון בן פרץ בן יכודה.
 א"כ יאיר הוא משבט יכודה וא"כ איך לקח יאיר נחלה עם
 שבט אחר ולישב זה אמרו חז"ל כי מכיר נתן אלו הערים כחובות
 לבחו אשה חצרון וכוו בהם בני בנה בירוסה ר' (פז) כי היה
 לו חלק ונחלה עם שבט אביו. ר"ל בארץ כנען בנחלה בני
 יכודה היה ג"כ להם חלק מירוסה אביהם. נמנא א"כ
 שהערים הנזכרות הניעו מירוסה אהם. (פו) אבל בני
 מכיר לא נמנא שלקחו נחלה בארץ כנען. ר"ל פרש וטרש
 הנולדים מאשתו מעכה. לקחו נחלהם בארץ סיחון ועוג
 ושוב לא לקחו בארץ ז' עממים: כי זו הנחלה שלקחו בארץ
 סיחון ועוג נחבה נחלה אביהם. חבל חני השבט הטני שהם
 המשפחות הנזכרות באו הפרשה. הם נחלו בארץ כנען.
 חתה הברית נכרה. כהם לאבות נחיהם בארץ. כי השבטים
 שלקחו נחלהם בארץ סיחון ועוג טוב לא זכו ליכול חלק גם בארץ כנען. (פח) ואין צורך כי קרי לא וכו' מנגד לבעל הכתר
 ספרים בן שקלם היו קוראים נבח וקלחם קנה. והרב עינן כי קנה היה נקרא קודם שהוסב אמנם אחר שהסב את שמה לא
 נקראה קנה כי אם נבח כשם המכבד וא"כ אין צורך לזה הפי'.

לך עושה נפלאות אמות :
 ובחקך המיד אשעה :

אשירה יום גמרי כמות
 על טוב טעם אלה מפעני :

(א) והשוקלו במרחי מדוי חינו נכון. כי לא נמנא במקרא
 דומה לו ענין נסיעה מפרש טעה. ואח"כ שנמנא מרוח סושה
 אין ממנו רחיה. כי הוא יחיד ויהפרש לפי מקומו מרוח
 מחזורת מן הסער. ועוד שהוא יסכול להיות מנחי הע"ן
 בפלס טובה מן טוב: (ב) וכבר רמזתי כי בכל ח' מאלו
 לא נעטן וכו' דבר הרז"ל בזה הענין בראש פרשת ויש
 (ג) ואלהים הדין דרכם. כי א"א שלא יהיה טעם לכתוב
 וקרי ולחבר. ולמלא אכל לא נשאר בידנו פירוש מקובל על
 זה ולכן לא נדע טעמם: (ד) מיום היות העולם לא נעשו
 אמות ופי' ר"ל זכרון ספורי המשעות הללו הוא לכודים
 חסדי ה' ורחמי על ישראל ויש בזכרונם העולות רבות.
 כדי לקבוצ בלב אמונה המופחים הגדולים שנעשו להם במשך
 כל ארבעים שנה לכהם במדבר. הגדול והטורח ארץ לא עבר
 בה איש ולא ישב אדם שם. (ה) והסם הנהיגם וכלכלם
 במאמר פיז' בדרך צם ולא ע"ל הטעם כי המדבר שהלכו שם
 ישראל לא היה כשאר המדברות שהם קרובים מן הישוב כחותם
 המדברות שהוכניס בהם הערביים שאספר. לו לאדם לחרוש
 ולרוץ ולהיותו מון בשבטים ונמחים או שיכיו שם בארות מים
 אלא בעדות הכחוב נחש. ערף ועקרב לא מקום זרע וכחוב
 ונמחון אשר אין מים וכו' (ו) ואם בקנהם לא נולדו ר"ל
 ואח"כ שבתת המעשה לא נזכרו נסים ונבא נלמוד מן
 המקומות אשר נזכרו ונקראו שם. המקום על שם זכר הנס אם
 שם המקום מסה ומריבה. ומתם נקיש על הכתר: (ז) גם
 מדבר מין. ובין רפידים שני משעות נתן חלוש ודפקה:
 (ס) ויה שאלתו כמותם אחרים כנון מדבר שור. כש' נכלה ובכלן קראו מדבר. איהם. וכן בש' כש' עולתך מ"ש. מדבר
 פאלך

אלה כסעו. הוקל חס"ך להקל המבצא. כי מרוב
 השחמטם במלוח יפילו הרגש כמו יפעו
 (במדבר לג) יקחו (ממות יב) ישאו וכיוצא בהם.
 כי מפעני בשקל מפלי בשרו (אויב מא). (א) והשוקלו
 במראי. מדוי (דברים ז) אינו נכון. כי אין ראיה ממלת
 סיעה (תליס כח). כי יש לזכר שהוא מנחי הע"ן בלי כסף.
 (ב) וכבר רמזתי כי בכל דבר סאלו לא נשען כי אם על
 רוב הצירוף להבין כלה פדעוטה כי אם מפני פלוגת הרגש.
 יאמר מן ישאו שאה. זמן יקחו קחה. זמן יפעו סעה.
 ויכרוח זולתי לשון עבר ושרשו יסיר כי העברים נהגו להשים
 דגש במקצת המלות שלא לצורך. ובסקום הצריך בו לא
 ישימוהו כדי להצחות הכבטא ברובם. וזה בא ככה וזה בא
 ככה. (ג) ואלהים הבין דרכם. אלה כסעו בני ישראל.
 (ד) מיום היות העולם לא נעשו אמות ומופתים בשמים
 ובארץ לאימה ארתת כמו שנעשו לישראל כי הלכו בארץ
 מדבר ובתוהו ילל ויש'מן (דברים לב). (ה) והשם הנהיגם
 ובכלכלם במאמר פיו. ולכן הזכיר בפרש כל כמע ומפע שבכלם
 נעשו נסים. (ו) ואם בקצתם לא נזכרו. (ז) גם יש
 כסעים שלא נזכרו בסקומם ונהבארו בזה התיקום. (ג"א
 המאמר) (ח) ויש שנאמר

לרחמים אם לפורענות כנון מרה וקברות כחיה. וכן ויקרא
 ש' מפיצים שלא נזכרו במקומם. כנון כקגר כפ' נכלת בין
 (ס) ויה שאלתו כמותם אחרים כנון מדבר שור. כש' נכלה ובכלן קראו מדבר. איהם. וכן בש' כש' עולתך מ"ש. מדבר
 פאלך

פחין • זכרון נקרא רחמה • וכן כס' חקת מ"ג ויכעו משי
 בעצרים ויטו כנחל זרד וזכרון אמר ויכעו מעיים ויטו
 צדיבן גד וסאחר : (ט) והאומרים כי ישראל העו במדבר
 וכו' האומרים הם הסוגרונים וסאחר כוהני הכורנות מאמות
 קצולם : (יוד) כי על פי ה' יהנו וכו' כאשר כבר נהגאר
 זה בך' כעליותך במסע הראשון שכיו הניחם ונכיהם ע"פ
 בעלות העין זנחו • ח"כ מ"ג כאן אינו מוכח למלת
 לתסניהם אלא לתאמר ויכחבו משה לכוזיע שעל פי מנוח
 קסס קמב משה חלו המסעות לטעם הכוזר : (יא) קסס
 מסניהם • שמלת למסניהם הוא באור למלת מונחיהם וסניהם
 יורו לענין ה' ואינם שני דברים כמו וחק' אלא למסע
 לנפשותיהם שהם הוא הנפש : (יב) מורה כי מחרת הפסח
 צט"ו בניסן • קרי מקרא מפורש כי גם כחשוב ביהודיע ויחלכו
 עשור הארץ ממחרת הפסח מנוח וקלוי הוא צט"ו בניסן שבו
 ציוס ספרו וחלכו מחבואה חדשה שאו קל ע"ו לניסן ציוס
 ראשון לשבוע שהוא מחרת השבת בראשית • וזו ראיה גדולה
 לכתול דעה ב"ה שפי' מחרת השבת מחרת יום טוב שהוא ששה
 עשר בניסן לדעה • (יג) כמלך אלירי הולך עם חילוחיו •
 ר"ל ככה נהלס השי"ה מעת נאחם ממגרים כדכתיב עס ב"ה
 בעלתוה' הולך לסניהם יומם בעמוד ענן וכו' וכן היה בכל
 הרבצים שנה • (יד) בפרסיו • שלא היו בורחים בפחד
 ובהקפא אלא ינחו מווינים בכלי זין • (טו) פירשתי • כפי' הוא
 אל פרעה ב"ה וכל אלהי מגרים חדשה שפטים (יו) דבר
 שלא נחבאר במקומו • קסס ב"ה בשלח כתיב ויסע משה ח"י
 מ"ם וינחו אל מדבר סור וילכו שלח ימים במדבר ססס ולא
 פירש חמה מדבר הוא אם הוא ענמו מדבר סור סוכר או מדבר
 אחר וזכרון פירש שהוא מדבר איהם והוא ענמו מדבר סור •
 (יז) הוא ענין גבר • דכתיב (מלכים ח ט) ואני עשה
 במלך שלמה בענין גבר אשר אח אלות על שפטים סוף
 בארץ אדום • וכתיב בראשית ואלות הוא אחד • זכר
 בשם ברבוי הכתרים ופסע ברבוי כנקבות • (יח) בעבור
 קססס רבים וכו' הס' ר' סהל ואב"ג ובבר' טען הרז"ל לזה
 ב"ה חקת ב"ה ויבואו ב"ה כל העדה מדבר צין • (יט) אמרו
 בי שבו ישראל לאחוריהם י"ו מסקים • הם המסעים שנין
 קדש ברנע הנקרא ג"כ מדבר פארן וזכו הפרשה בשם רחמה
 ובין קדש מדבר צין כדכתיב בזה הפרשה • רמון פרץ לבנה רכה
 וכו' עד ענין גבר • (כ) וכבר נאמרו וכו' ב"ה חקת כ"ל •
 (כא) לא נוכרו במקומם • ר"ל ב"ה חקת קר שני חלו
 הקססיות וכחוב סס סנסצו מהר הכר וחנו בארבות • (כב)
 סס כלל למסעים הרבה • ר"ל סוכרס ב"ה חקת סנסצו מנחל
 זרד הנקרא בכלן בשם דיבון גד לארנון ואשד הנחלים וסאר
 וכו' וזכרון נקראו בשם כלל עלמון דבלהימה • (כג) כמו
 כר העברים • כי הר נבו וקר העברים אחד • אבל מ"ס זכרון
 קרי העברים בכלן רבים הוא איננו הר נבו אלא מקום אחר
 הוא סהס הרים רבים סמוכים זה לזה • (כד) סהירדן
 מגבול ארץ כנען וכו' סהכחוב בסוף ס' חקת ויטעו בערבות
 גוואב עשבר לירדן ירחו • הוא עדין בגבול סיחון ועיג אבל
 בבאן אומר על ירדן הוא גבול ארץ כנען (כה) קרובים הם
 לבוא בארץ • לפיכך אמר סוכרים כלסון בינוני ולא אמר העברו
 (מו) לשון יציאה • ר"ל שמלת • וכורסחם איננו לשון ירושה
 אלא ענין גרוש ויציאה כמו מבטנו יורישנו אל (איוב ד) וכן
 הוא הרגוס אקלום וסחרטון סהטעס וסגרשו (כו) ליורים
 ר"ל צורה סכומ"ל מעוירות על אבן או עץ או כלבט או
 בחפירה ורקוס • כי נלמי מסכות הם נלמים עשויים מן מהכות

צנאדון בשמות אחרים • (ט) והאומרים כי ישראל העו
 כמדבר • ארורים הם • כי שמו כל איהודים במדבר העייה •
 אם כפי דבריהם איך היה בספיק להם הכורא יה' סונם אם
 לא היה חלונם על פי הש"ית : ביד בשה ואהרן • כוכב
 על אשר יצאו מארץ מצרים • ויכרוב משה דבק בעל
 פי ה' (יוד) כי על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (בלדנר ט) :
 את מוציאהם (יא) שהם כסעיהם • סמחרת הפסח (יב)
 כורה כי סמחרת הפסח בט"ו בניסן : ביד רמה (יג) כמלך
 אריר הולך עם חיילוחיו : לעיני כל מצרים (יד) בפרהפיא •
 ובאלהיהם עשה ה' שפטים (טו) פירשתי • ויפעו מאיהם
 וישב על פי החירות : ויסעו עם וישברבים ויחיר • כנוכר
 וישבו ויחנו על פי החירות (שמות יד) • וילכו דרך שלשת
 ימים כמדבר איהם (יו) דבר שלא נהבאר במקומו •
 ויבואו אליסה (יז) הוא ענין גבר : ויסעו סרהמה (יח)
 בעבור חשבם רבים כי רחמה הוא פרבר צין והוא קדש
 ברנע (יט) אמרו כי שבו ישראל לאחוריהם שבעה עשר
 מסעים • (כ) וכבר ביארתי בין קדש ברנע ובין קדש נדב'ר
 צין : והוסף הנהוב להזכיר מירת אהרן כדי לבאר מיתו
 באיזה חרש היה וכמה לחרש ואינו שנה היא : והזכיר עוד
 וישמע הבנעני להודיע כי הנגב הוא מקום מארץ כנען לא
 מארץ ארם • צלמונה ופונון שמות (כל) לא נזכרו
 במקומם • ועלמין דבלהימה (ככ) סס כלל למסעים
 הרבה • לבארה וסרהנה ונחליאל ואשר הנחלים ובמית
 כלם (במדבר לח) • ואלה כלם כנגד הר העברים ולכך
 קצדם הכתיב • בהרן העברים לשון רבים שלא אמר עתה
 הר נבו (דברים לב) • (כג) כמו הר העברים (במדבר
 כו) • ויחנו פערבות מואב על ירדן ירחו • (לד) סהירדן
 מגבול ארץ כנען ולא מגבול ארץ סיחון ועיג • מכות
 הישיבות • הוא הגיא הנשקף על פני הישיבון (במדבר כה)
 כי ארם עוברים (כה) קרובים הם לבוא בארץ • והורשתם
 את כל יושבי • (כו) לשון יציאה • משכיותם (כז)
 ציורים • במהם מקומות הרמים (כח) כמו על במוהיט
 תרדון (דברים לג) • והורשתם את הארץ לשון ירושה •
 (כט) והנהחלהם שב אל הארץ כמו וההאויחם (במדבר
 לד) • או מלת את הארץ כמו מן : כמו הם יצאו את
 העיר (ראשית מד) מן העיר : והטעם שהיו מונחלים
 מן הארץ : בגורל (ל) היתה הנחלה למשפחות : אל
 אשר יצאו לו • אל מקום אשר יצאו • למטות אבותיהם •
 (לא) ל"ב גבולים : ואם לא הורישו את יושבי הארץ
 כמו שאני אומר לכם לא הגוחו כמו שמפרש והולך •
 לשבויים קוצים חדים • וכן וסמה סכין בלועך (מעלי כג)
 והג'ון פקס מ"ם : בשקל לצירים (סופטים ב) : משון
 כמשוכה חרק (מעלי עו) : והרגש הסורה הנח • וכן
 ופטורי צצים (מלכים חו) • ולצנינים גם הם מין קוצים •
 או מברזל (לב) כמו ואל מצנים יקחתו (איוב כ) •
 בצדרכם (לג) משני הצדדין משפאל וסיפין • וצדדו אהבם
 (לד) כשעם וילחצו האמורי את בני דן (סופטים ח) •
 דמיתי לשון מחשבה • כמו אל הרטי בנפשו (אסתר ד) •
 אעשה לכם ספני שרתרשלן להשמיר (נ"א להשאיר) שונאי
 השם • כי אהם באים אל הארץ כנען • כמו היון החימת
 (ירמיה כה) שהטעם הארץ ארץ כנען : אשר הפול לכם
 בגחלת

(כח) כמו על במוהיטו תרדון • ענין גבה ורוממות • והם
 (כט) והנהחלהם שב אל הארץ וכו' שהוא הכפעל חזר כי הארץ היתה מתחלקת והם ינחלוה (ל) מניה הנחלה למשפחות •
 ר"ל מ"ה כתיב לרב חרבו אה נחלתו ולמטט חמישט וכו' הוא בחלוק הארץ בגורל למשפחות כעט אחד • שכפי רבוי
 השבט או משפחו יקום החלוק לפי מספר בתי אבות של כל שבט וכעט בין רב למטט • אבל לכעטים החלק הארץ ל"ב
 חלקים שיש בני יחרון האחד על האחר (לא) ל"ב גבולים ח"פ"פ שלא יהיה לשבט לוי חלק ונחלה בארץ סכ"ו ימים
 סזלק ל"ב שבטים כי שני בני יוסף לקחו כל אחד חלק • ואמר הרב ל"ב גבולים והלא השג מטות וסני נשארן לארץ
 כנען אלא סרומו עסם ארץ סיחון ופיג סחח הבריה היא כמו סכח • ומלת סחנחלו מוכס לכלס (לב) כמו ואל מננים
 וקסכו • סהיחיד ממנו נגה מלסון נגה וסוחרה • שהוא כלי זין מברזל (לג) מסני נלדין וכו' לכך בא בלדינס כלסון רבים
 סקנפרד בלדיס סלנס • (לד) כשעס וילסטו האמורי את בני דן • ר"ל וכן היה כמ"ס ככתוב בעבור סוחרתו מן כאלטרי
 ולא

בנחלה (ל) כמו איך יפול דבר (רוח ג) . או ביבנפילת הגורל היתה זנחלה . (לו) וזה טעם צו את בני ישראל ו נסב לכם הגבול (לו) שהכער הולך ויוצא לחוץ רוח דרומית על כקום ארום בן המזרח לכערב . ונכב לכם . מפני כי שלש ארצות בדרום של ארץ ישראל . ארץ אדום בלה-ארג-מואב-זבקה ארץ צערים ו אצל זאת . לכעלה עקרים (לח) לפנים בן המערב . צינה הה"א כה"א דרוינה (ראשית לו) . והיו תוצאותיו של הגבול בדרומו על קדש ברנע עד שהולך ובגיע לעצמון וכובב אל נחל מצרים וקצותיו של גבול מצר מערב שנאמר הימה . וגבול ים (לט) פאת כערב הפאת השנית הוא חים הגדול ים ספרד הוא עצמו יהיה גבול מערב . חים הגדול וגבול הו"ו נוכח בו"ו ואיה וענה (ראשית לו) . לאורוה ולמוערים (ראשית ח) . זה יהיה לכם גבול צפון וזוה הוא מצר מערב גבול צפון . לן חים הגדול תהא האל"ף המורה ו"ו מלשון ויהו על דלתות השער (סמואל ח כא) . מהר ההר (מ) היא הפאה השלישית עד לבוא הכח . שהוא לצד צפון עד הצר עינן שהוא בפאת צפונית מזרחית . והראויהם לכב גבול קרמה (מא) ובשם היתה גבול קדמה היא הפאה הרביעית מצד מזרח . והחאיותם לשון גבול כמו עד האוה גבעות עולם (דברים לג) . (מב) והגבול הוא הפעול בזה האויהם . אז מעבו שהיו גבולים לגבול קרמה . וזה הר ההר אינו אר ההר שבת ארץ (מג) כי זה בדרום של ארץ ישראל בקצה ארץ ארום וזה בצפון . ומחה לשון הגעה כמו ומחי קברו (סוף חל כו) . דגבולותיה ככ"ב (מד) לארבע רוחותיה . זאת הארץ אשר התנחלו (מה) כדי לומר מי ינחיל אותה . (מו) ולא אכר בבני מנשה לבית אבותם כי יש מהם שלקחו ירושת אבם . ועוד אבר עני הכמות כרי לומר כי לקחו נחלתם מעבר לירדן . אלה שבות האנשים אשר ינחלו לכם . ינחלו יוצא לשלישי . (מו) כמו ונחל ה' את יהודה חלקו (זכריה ב) . ואלה שבות האנשים למטת יהודה . ואלה שנה פהון שהארץ במאמר כמו ויאמר לאסתר המלכה (אסתר ד) . ומת (הקדים יחודת כהון שהוא יעלה בתחלה ואחריו טבעון כי נחלה כהון נחלת יהודה . ואחריו בנימן כי גם הוא שכן על ית דה וכן דן כי אשתאיל וצרת (יחזקאל טו) בתוך יהודה . (נו) ולשלש הנשיאים לא אמר נשיא דרך קצרה . אבל השבעה נרמנו עתה לנשיאות . לבני יוכב למטה בני מנשה הקדים מנשה אע"פ שהוא חצי שבט . וכגרש לערים . הוא ויוח בן עיר לעיר . לבהמה השלשה מינים חמורים . ולכל חיתם . הבהמות הטמאות . גם צבי ואיל . (נ) ו"א חיותם ואין צורך . אלה אמה סביב . שיהיה לכל רוח (נא) בר" רוחות העיר ר"ג אמה . וזוה הכרה כלומר כהון זה עוד יהיה אלפים לכל רוח להיות אלה להם לטרמים ולשרות ור"ן אמה לבהמה ולחיה . (נב) וי"מ אחר שכחוב אלה אמה מהטעם אלפים . אלא ככה הוא כשהמור בסוף גבול נגב עד סוף גבול ים המצא ארץ מפאה האחת וכן אלה לפיאה האחרת . וכן לכל רוח . כל הערים אשר תרגו ללויים הוסיף לומר כדי להזכיר הסגרה . (נג) וגם מאת הרב הרבו . והקריהם נמצא פעל מלשון קריות נאמנה (נשיא ח) כמו החרב נחרבו המלכים (מלכים ב יג) חשג בצלמון (הליס סח) . (נד) ושעות הוא מלשון סקרה לינה (דברים נג) . את שלש הערים תתנו מעבר לירדן (נז) כי מעבר לירדן . ארץ רחבת ידים לארבה ולרחבת

ולא כוריתו כנה לכחוף צררום ולהטום (לה) כמו היך יכול דבר . הכטעם היך יהיה הדבר וכן ככין כאלו אמר . וזה הארץ אשר הכיב לכם בנחלה הו אמר בלשון נפילה ע"ש הפלח בגורל כשם היוצא ממנו (לו) וזה טעם זו חת בני ישראל וכו' . הכטעם הינו מוסב אל נחמר כי אהם בלויים אל הארץ אלא נחמר אשר הפול לכם בנחלה וגו' שמוסב לכם לנחול הארץ ע"פ הגורל . (לו) כהמגר הולך ויוצא וכו' ר"ל כהמגר הדרומי הולך ויוצא בין ח"י ובין ארץ אדום מן המזרח למערב (לח) לכניס מן המגר . ר"ל שמעלה מקרבים היה לכניס מן המגר ככחוב ציבוכט ט' אל מנצב למעלה מקרבים (לט) ובאת מערב הכאה השנית . ר"ל שזוה ככחוב להחיל הפלח הגורל מן פלח הנצב כהוא דרומה של ארץ ישראל מן המזרח אל המערב ואחר שהכלים פלח הנצב נגה הפלח השנית האמר וגבול ים הוא פלח מערב . האלו היה הגורל של פלח הנצב הולך מן המערב למזרח חוץ הגבול הכני היה פלח מזרח . וכקראת מערבה של ח"י ים לפי שנים גדול הוא היה צלד מערבה . לכן אמר הכחוב ויהי לכם היה הגדול גבול . וכו"ו של וגבול נוסף (מ) היה הפלח השלישית וגו' כי אחר שהגיע גבול המערב לצד זכין ככה כלה זכין הוא שלישי . מהחיל גבול הנפון מהר הכר ומגיע עד לבית חמה . ומשם עד חצר עינן כהוא צפוני מזרחי (מא) ומשם חיה גבול קדמה ר"ל מחצר עינן מהחיל הגבול הרביעי כהוא פלח מזרח (מב) והגבול הוא הפלח וכו' ר"ל שמהל וכתאוייהם הפלח סוור שאין ישראל מוגבלים אלא הם מגבילים את הגבול חו כפי הפירוש השני יהיב הפלח שומר כדרך שאר הכנינים הפלחים סיביו ישראל מוגבלים . (מג) כי זה בדרום של ארץ ישראל . ר"ל זה בר הכר אשר בו מה אחרן הוא הארץ אדום וזה בדרומה של ארץ ישראל . כמ"ש הרב לגיל כי שלש ארצות בדרומה של ארץ ישראל . ארץ אדום כלה וארץ מואב ומקנת ארץ . מנרים זו חלנו . וזה הר הכר הנזכר פה הוא מנפון . (מד) לארבע רוחותיה דרום . מערב . נפון . מזרח . כפי הכונה הכהוב להחיל מן הדרום ולהכלים במזרח . (מה) כדי לומר מי ינחיל אותה . ר"ל שכבר הזכיר בראש זו הפרשה וזה הארץ אשר הפול לכם בנחלה . ועוד בסימנת זו הפרשה הנך לומר עוד וזה הארץ אשר התנחלו וגו' כדי להסמיכה יפה . לפרשה שאחריה ששם יצא מי הם המנחילים שהם אלעזר הכהן ויוכב ויחזקאל (מו) ולא אמר בבני מנשה לבית אבותם . ר"ל כמו האמר בבני ראובן וגו' . והכניס שלא זכר בבני מנשה לבית אבותם הוא בשביל שיאיר בן בנימין בן חנרון ממשהפת יכולה בניו לקחו בארץ סיחון ועיז ירושה אמם אחת סנרון שהיה היה . בת מביק כמבואר בסוף פרשה מכות . (מו) כמו ונחל ה' וט' שהש"ח ינחיל ליחודה את חלקו ויחודה יבא נחל . והארץ התנחל וכן בזה אלעזר ויוכב והנשיאים ינחילו וישראל ינחלו והארץ התנחל . (מז) והקדים יכולה וכו' ר"ל שלל הזכיר הנשיאים כסדר ילדת הכנטיס או כפי סדר הדגלים אלא הזכירם בזה המקום כפי סדר חלוק הארץ כמו שהרב בולך ומבאר . (מט) ולכלשה הנשיאים לא אמר נשיא . שהם ליחודה כלב בן יפנה . ולשמעון שמואל בן עמיכוד ולבנימן אלידד בן בשלון . לפי שאלו הכלשה נחמנו מכבר על הנשיאות . אבל שאר השבעה כזכר בהם כהוא נחמנו קדשים מקרוב . (נ) וי"א חיותם . כך פירש בעל העשר . כיא מתיחס כמו גנות ופרדסים . (נא) בד' רוחות העיר ר"ג אמה . וכך הכל אלה אמה כמו שנאמר ביחוקאל מ"ח כביב שמנה עשר אלה כהוא כך הכל . ופירש לשיל שהוא לכל אלפים אמה לכל רוח לדעת זה המפרש . (נב) וי"מ אשר שלחוב אלה אמה מה טעם אלפים ר"ל שהאלפים אמה חוץ מן האלה הזכר אלה ברנן זו אלה אמה שזולה לאלפים . כי פלח נגב ים לה קרן דרומית מזרחית וקרן דרומית מערבית ונמצא אלה מזה ואלף מזה וזה אמרו את פלח נגב אלפים . וכן לכל רוח כשחזן אלה אמה יבוא ד"מ מסוף גבול מזרח עד סוף גבול מערב אלפים אמה . (נז) וגם מאת הרב הרבו . ר"ל ועוד הוסיף והערים אשר תתנו מתחזת בני ישראל כדי לומר מזה הרב הרבו וכו' ר"ל מזה הרב הרבו . וזה המפרש . הוא רש"י האמר ברכה וכן להסך . אבל הכניס חוץ אלפים בנחלה . (נד) וטענת הוא מלשון מקרה לילה . זה המפרש . הוא רש"י האמר בקריים אלה לשון כוננה . וכן הוא חוץ ליהיב אלפים ידים לארבה

שאלה חמה מלחם וארבעת אלפים . והזן מזה כר"ן אמה עוד שלחוב אלה אמה מה טעם אלפים ר"ל שהאלפים אמה חוץ מן האלה הזכר אלה ברנן זו אלה אמה שזולה לאלפים . כי פלח נגב ים לה קרן דרומית מזרחית וקרן דרומית מערבית ונמצא אלה מזה ואלף מזה וזה אמרו את פלח נגב אלפים . וכן לכל רוח כשחזן אלה אמה יבוא ד"מ מסוף גבול מזרח עד סוף גבול מערב אלפים אמה . (נז) וגם מאת הרב הרבו . ר"ל ועוד הוסיף והערים אשר תתנו מתחזת בני ישראל כדי לומר מזה הרב הרבו וכו' ר"ל מזה הרב הרבו . וזה המפרש . הוא רש"י האמר ברכה וכן להסך . אבל הכניס חוץ אלפים בנחלה . (נד) וטענת הוא מלשון מקרה לילה . זה המפרש . הוא רש"י האמר בקריים אלה לשון כוננה . וכן הוא חוץ ליהיב אלפים ידים לארבה

אין רחבה יום וכו' אפי' שחרץ כנסן השפה שבטים
 והזי וזחרץ סיחון ועוג שני שבטים והזי השנה הכחוב מנין
 ערי מקלט שלהם להיות שלש ערים שם ושלש זחרץ כנען לפי
 כי חרץ סיחון ועוג כיחה גדולה מאל לזה הטעם נזה
 לכבדיל גם זחרץ סיחון ועוג ג' ערים בשוה עם חרץ
 כנען . ומנגד לדעה ב"ה שחמרו משום דבגלעד נפישו רוחקים
 דכתיב בגלעד קריח פועלי חון עקובה מדם : (נו) חמרו
 בנ"ק כשהיינה שם אז הן קולטות : ר"ל ממ"ז הכחוב
 שש ערי מקלט ההיינה לכס לייקו ב"ה לומר שאפי' שבהדיל
 משם בחייו שלש ערים בשבד הירדן לא היו קולטות עד
 שבחירו שלש אחרות כנען ירובע זחרץ כנען * (נו)
 ונחבאר ככה ביושע . סימן כ' . אלה היו ערי המועדה
 לכל בני ישראל ולגר הגר בחוכם לנוס שמה וכו' שלא חמר
 ולגר ולחושב . א"כ גם בלחן מ"ש ולגר ולחושב הטעם בו
 ולגר חושב שהוא גר עזר והוי"ו והלמ"ד של ולחושב נוספים .
 והגר נזק נכלל במחמר לבני ישראל . (נח) הוי"ו נוסף
 שהים נריד חס בכלי ברזל לפי שהוא החלה הענין .
 (נט) לא כמחמר ב"ה שלקחו מזה רחיה וכו' ר"ל ממה
 שבאבן יד ובכלי עץ הזכיר הכחוב אשר ימות בו ולא חמר כן
 בכלי ברזל חמרו שבהרזל ממה בכל שהוא אפילו מחט קטן
 לכך לא נהנה החורה שיעור בכלי ברזל לומר אשר ימות
 בו . אבל באבן וזן ממ"ש אשר ימות בו שהיא האבן או
 הצן כמותו כשעור שימות בו האדם ולמדו מכאן
 שאומדן דבר שהכו בו ומקום שהכו עליו . וכך האים
 המכה . ושעור המכה ענמה : (ס) הפ"ח שבו . ר"ל
 שבא בכניי הס"ח בחירק הנקרא שברון כמו שכלו קחסה ככה
 בכברי לכס מטה לחם * וכפחתו עמדו כל העם . אבל על
 הרוב יבוא הפ"ח בכניי בקמץ הטוף : (סא) לפי שכן
 משום היה מתפלל שלא יבוא חטא בימיו וכו' וזה הרוגה
 אפי' שהוא שונג כמנח בידו עון אשר בשביל העון ההוא
 שבב השי"ת זה המקרה על ידו שיגלס ממקומו והגלות חספר
 לעונו קבץ לו הכחוב זמן גלוהו עד מות הכהן כדי שיספספ
 צמטיו לחטוב כמה הוא כווף לפני הכורח עד שא"י כדלוי
 לרחות פני כהן גדול אשר הוא שליח השם ולנור הכנסה .
 וישן שמיני השננות בלתי שוות מהן קרובות לאנוס ומתן
 קרובות למיוד קבצה הקמטה האלהית לגלות זמן בלתי שוה
 בכל השננות כי מהם מי שהיה חטאו ממש יסבב השם
 לידו מקרה הרניחה בשונג קרוב למיתה הכה"ג . ומכס
 שימות הרוגה בעיר מקלטו קודם שימות הכהן הגדול וכל זה
 במשפטיו יח' הכוס רבה כי הוא היולד ועד שינניס חס
 השונג כפי גודל החטא וקטנו כדכתיב והאלהים אנה לידו .
 כמ"ג הרב בפ' משפטים פ"ד מרשעים יח' רשע שלזה
 הכורג שלא במהכחין נמלחה בידו עברה מחיבת לו ענש
 הגלות וביד הכורג נמלחה עברה מחיבת לו מיתה לכן יסבב
 השם שיהיה זה נהרג וזה גולה ויהיו מיתחו של הכורג
 וגלותו של הרוגה כשהר לעונותיהם (סב) כענין אסיריו
 לא פתח וכו' שהורה הכחוב הנהגת ב"ד של מעלה ככנסת
 ב"ד של מטה שכן הוא המשפט בנימוסי האלכות שהעברניים
 והמורדיים יושמו בבית האסורים כדי שלא יראו פני המלך
 לכך לא יפתחו להם בית האסור ולא ישלחו לחוץ (סג)
 השם בכס הפעל . וביה ראוי אשר משם המושח (סד)
 והנבול קדם והזכירו . ר"ל שלא זכר הכחוב בלחן שיעור
 החוס עיר המקלט אלא חמר סהם . ואם יבוא יגח הרוגה
 חס גבול עיר מקלטו . כי כבר הזכיר לעיל שיעור מגרש

ולרחבה . לפקלט בגואל מבלי הדם דרך כצדה ואח שלש
 הערים חתנו בארץ כנען (נו) אכרו בה"ק בשחתינה שש
 ערים או הן קולטות . ולגר מי שהוא גר עזר . ולהושב
 גר צדק שהוא חושב . והגבון הוי"ו והלמ"ד נוספים ומעמו גר
 חושבי (נו) ונרביאר ככה ביהושע (בס"ג) ואם בכלי ברזל
 (נח) הוי"ו נוסף . כלי ברזל אפילו מחט קטן . אשר
 ימות בו כי פעמים לא ימות נמכת האבן כנזר ונפל
 לבשכב (שמוח כח) . (נט) לא כמחמר בה"ק שלקחו
 מזה רחיה שאמרים דבר שהכה בו ומקום שהכהו עליו .
 וכן אמרו בשיעור הככה ענמה . וככה ההורג . ואמרו
 הכתובין להרוג את זה והרג את זה פאור מיתה בית דין
 ומן המשלומין ומן הגלות . והלא כתוב בתורה כל כלי בלא
 צדיה ופטריו הכחוב מן הכיתה ולא מהגלות . גואל הדם
 הוא יפיה אחר עמדו בבית דין . כפגעו בו (ס) הפ"ח
 שכור . ודבר הכחוב בהווה והוא הדין לזהב ולנחשת
 ואפילו במיני פירות . או השליך הוא שאמר בסמוך כל כלי
 ואפילו השליך סיר נטוי (הכלים סב) . בלא ראות שם
 התופש . עד מות הכהן הגדול . (סא) לפי שבהן משות
 היה מהפלל שלא יבוא חטא בימיו . והואיל וכל ביד זה
 השונג זה המקרה והאלהים אנה לידו (שמוח כח) . אינו
 ראוי לראות פני כהן גדול (סב) כענין אסיריו לא פתח
 ביה (ישעיה יד) . אשר משח (כג) השם בכח הפועל .
 אה גבול מן גבול : כמו הם יצאו את העיר * (רחמית
 מד) : (סד) והגבול קדם והזכירו ומדורם מחוץ לעיר .
 ועד ארד לא יענה . ואפילו אם ראה בעיניו עד שיהיו
 שנים . ולא תקחו כופר למחויבי מות שיפטר מן המות
 ואפילו גואל הדם אם הפח לפטריו אין שומעין לו . לטעם
 (כה) ו"א שהוא תואר כמו טובי מלחמה (מיכה ב) .
 ונקטיץ הל"מ כמו בין עיניכם לכה (דברים יד) . (כו)
 ויותר נכון מי שיצא דינו לנוס בעיר המקלט שלא תקחו
 כופר לפטריו מן הגלות . ולא החניפו את הארץ לשון שירות
 ומנוף הגעשה בכתר : ולארץ לא יבוצר לרם : וכפר (סז)
 הפועל בשפטו ידוע : לרם אשר שופך בה כי אם ברם
 שופכו לא הנקח הארץ ברם הנקי ששפך בה רק שיספך
 דם ההורגו . ובימי דוד הע"ה נהיה רעב בעבור הגבענים .
 ולא הטבא את הארץ אשר אהם יושבים בה . יחיד ורבים .
 או ולא הטבא החנופה שאם לא החרנו את הרוצח הטבא
 הארץ . כי אני ה' דר בהוך בני ישראל שהם דרים עליה .
 ויקרבו ראשי האבות לכשפתח . מכשפתח . ויאמרו את
 ארוני צוה ה' . ארוני (סח) כי הכדבר אחד . וארוני
 צוה בה' הבי"ת מקום פ"ם . ונוסף על נחלת המטה
 ונוסף אורו שנגרע על נחלת הכמה . ואם יהיה היובל .
 וכאשר יהיה היובל לא נבטח שתשוב אלינו הנחלה כי
 אין הנחלה כמו כפר וקנין אלא ונוספה נחלתן על נחלת
 המטה : (סט) וכן אם לא ישבעו וילינו (הלוי נט) :
 או ואם כמעט אמה : כמו ואם בריאה יבוא ה' .
 (במדבר יו) כן נטה בני יוסף דוברים אמה אמרו כטח
 בני יוסף . ולא הסוב נחלה : כשם שלא הסוב נחלת
 משבט לשבט כן לא הסיב נחלה כמשפתח למשפתח .
 וזהו כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל . וכל
 בת יורשת נחלה : כי היתה גזרה זו מהיום וההית אחר
 נחלת]

העיר שהוא חלשים אמה כדכתיב ומדורם מחוץ לעיר וכו' (סה) י"ח שהוא חמר וכו' ר"ל וחנינו מקור . אלא הוא
 בינוני חמר מן הקל והיה ראוי לנס בקמץ כמו קס שב ור"ל לא תקחו כפר על מי אשר נס כבר ויכב בעיר מקלטו
 שיטוב אל עירו קודם מות הכהן הגדול . ואם חתיה מלה לנוס מקור לברוח שיהיה הרצון לא תקחו כפר לני שכתחייב
 גלות לברוח לעיר מקלט שיפטר מן הגלות לא יחויב מחמר לשוב לשבת זחרץ סבירי עדין לא נס ומתחייב ישוב . כך פירש
 רש"י : (סו) ויותר נכון מי שינח דינו לנוס וכו' וכפי זה הפירוש יהיה לנוס מקור הכך דעת רש"י וח"ן טענה מחמר לשוב
 לשבת זחרץ סבירי מנינו במקרא לשון שיבה במקום למי שלא בא במקום ההוא משולם . ענין כן השיב חס בני שמה . וינחק
 לא יוב בחרץ : (סז) השיב משפטו ידוע . שינח לרבים בלשן יחיד ולתקבה בלשון זכר : ומנה יכפר מוסב אל הארץ
 שהיא נקבה על הרוב : (סח) כי המדבר אחד . ר"ל המדבר בשם ראשי האבות כי חס לכן חמר חלוני ולא חלוני
 והכתי ננגד היחיד המדבר הוא מוסב לכלס כי כס כלס מדבר . (טט) וכן חס לא יכבשו וילינו . ר"ל חס בוס
 כפסוק

הכסוק מלח אס במקום כאשר והנטעם כאשר ילע
 לא יכעו • (ע) או להכליל המכירה והמורה :
 ר"ל לכך כנה מאמר ולא הכוב נהלה : כי
 הראשון על הירובה והשני להזכיר-בגם ע"י מכירה
 והמורה לא הכוב נהלה ממנה למנה • (טא)
 אינם אהים : ר"ל אין הכטם כהמכה בני איש
 אחד מאהיו כל נלפקה כשאו אח המש בנח נלפקה
 כי זה הכור מוסם שני קאריס על בני שאריס •
 לכן הכנים הכהוב באמרו דודיקן ציו"ד הכבים ולא אמר דודיקן וכן אמר ממשפכות ולא
 ממשפחה •

נחלה הארץ לכך הוסף ולא הסוב נחלה • (ט) אן
 להכליל המכירה והמורה • לבני דודיקן (טא) אינם
 אחים : על כן דודיקן ציו"ד הרבוי • ולכך אכף
 ממשפחות לשון רבים • אלה המצות גבול הארץ וערי
 נקלט וכל בת יורשת • והמשפטים בין רוצח בידון ובין
 בשגגה • על ירדן יריחו : במזרח • יהו שם
 ה" מבורך :

נזהג כצאן יוסף רועה • בקש עבר כשה תועה

פתח מאמר גולה צועה : לרוץ אורח דת כל ישעת

כן יהן כל מה שיבעה : בגמור היום פדר פסעי

כפר דברים

בהשלימי לספר הדגלים .
 להסיר בנתיבי פח וטוקס .
 לחורחך לנגד ער ועונה .
 בשום שבל באלה הדברים .

לך אורה ארון כל מהללים
 ואתה אשאלה אותה אבקש
 אהלך באמתך בכשנה
 לדבר מעני אמת ישרים

אלה הדברים

(א) זה כפר בניד

כראשית אחרית ומקדם
 אשר לא נעשו . (ב) ומזכיר בהוכחה ישראל כנה יסורוהו
 במדבר : (הלוט טע) : (ג) וכבוד איך הרגה להם
 השם במדת הרחמים . (ד) וכודיע לדור הבא לארץ רבי
 המצות . (ה) ומסיף להם מצות אשר נאמרו ולא נכרבו .
 בהר סיני נאמרו למשה ע"ה או באהל מועד : (ו) כי לא
 נמצא כתוב וידבר ה' אל משה בכצות ימים ובמצות שופטים
 ושיטים ובצאתם למלחמה . ובמצות לקוחין וגרושין וביוצא
 גם , שמוסיף להם אזהרות מרבות זו אצל זו לענין עכו"מ
 ומצות להם לאהוב את השם מצות אהר מצוה .
 ומודיע להם דברי ריבון וסדר דינים , וכנהג עורכי מלכה
 וכה יכריזו בעת צאתם להלחם להטכר מן הכהגרים בהם .
 (ז) ומי הוא המולך עליהם , (ח) והוכחה ברית בקול
 פחרים באזנם יפחיר להם בכל ענשי מעברות וכה יהיה להם
 בגלות (ט) ואחרי שובם איך ינחמו מן יספו בכל דבאדם ,
 (י) ואיך יפליא השם לעשוה כי עכו דסלידה לכען יורא
 (יא) כי יכרא השם שכים חדשים וארץ חדשה ולא הרגנה
 הראשונות (יב) ראשית הורה כחורה ואחרית הורה כחורה
 והשכיל יבין , (יג) כי הדבר בלו שקיום העולם בקיום עם
 ה' שהוא

(א) זה כפר בניד מראשית אחרית ומקדם אשר לא

נעשו : מלות מראשית ומקדם הם כפל לבון עקב
 כרצ לבון הפכוך (יטעם מה) והרצון שיגיד זה הספר כפורי
 כעמיד על ימות המשיח וכו' הנהי' קהימת הבורה כמו
 שבראשיתה הביא ספורי העבר מכל מה שאירע עד הגיע אל
 ספורי האבות ומשם עד יציאת מצרים ומתן תורה וכס' ספורי
 העבר הורה הן ככה גם ככורי העמיד , ויש בהן מוטלת גדולה
 מביאה להיכרת האמה כמו שכבר רבב כעיר בזה במקומות
 וכמו שרמזו בזה הפהיח' . (ב) ומזכיר בהוכחה יבא אל
 כמה ימרוהו במדבר , כמו שבהחיל בזה הפרשה להוכיחם
 בהזכירו ענין שלוח המרגלים כיחך מרו ועצבו את רוס
 קדשו וגרמו לענשם כליה וקטנו במשך הרבטיס כנה :
 וכן במשך הענין שכבר הזכיר כל העברות בגדולות
 וככטיס אשר הכעיכוהו ממזרים ועד הנה במשך ארבעים
 שנה לכהם במדבר . (ג) ומגיד איך כנהגו להם השם וגו'
 שלא שלם להם כפעלם וכרום מעלליהם אלא עשה עמם
 לפנים מכוה הדין ליכרם ולהענינם אצל לא לבלוהם לגמרי :
 (ד) ומודיע לדור הבא לארץ רובי המצות . כמו נעשה
 לדור שבער יוצאי מצרים כאשר היו עוהדים לעבור את
 הירדן לנהול את הארץ כנה להם בדות של ס' כנהגו וכו' ודיעס
 רובי המצות בשנה שניה קודם נכעס מהר כתי וכאשר קלקלו
 בצורה המרגלים ונחשכו במדבר עד הוס כל הדור ההוא
 כנרץ עשה לדור כזה הבא לארץ להוכיחם ולכוניסם לכל יכיר

לצבותם דור לא נחמן כבדיתו ולא הכין לבו לכל יכרה לכם כמו שרצה לאצוהם : (ה) ומוכיח להם מצות וכו' נמ"ס
 הואיל משה באר את הבורה כוחה : ומלה באר כוללה בני הכנים הא' מצוה שזכרו בכפרים הראשונים ונרץ הכחוב שם
 פרטי עניינין ודקדוקיין וכב ופירש בזה הספר , והכני מצוה שנאמרו למשה מפי השם אם כבר סיני בימי עתן הלווחות
 ואם אחר הקמה המשכן באהל מועד , ומשה עדין לא אמרם לישראל ולא זכרו בספרים הראשונים וגם לא זכר הכחוב
 שדברם השם למשה , והרב יבאר כל א' במקומו איזו מהם מצוה מחודשה ואיזו מהן ממנוה שבאור . (ו) כי לא נמצא
 כחוב וידבר ה' אל מ' וכו' ר"ל אם האמר מהיכן ידענו שאלו המצות אשר נחשדו בזה הספר לא נעשו עכשו למשה בשנה הארבעים
 או שלא אמרן משה מעצמו : כהשוכה אלו נעשו עכשו היה כחוב וידבר ה' . ואם אמרן משה מעצמו הלא כחוב כחתימת
 הכרית בפ' כי מבואר אלה דברי הכרית אשר נה' את משה לכרות אבי' וכו' ועוד בפ' נצבים כחייב כי השמע בקול ה' אלהיך
 לשמור מצותיו וקחיתו כהשוכה בספר החורה הזה , מכלל שכל המצות מפי השם מכבר ולא עכשו ומשה הואיל לפרש להם
 המצות ולהוכיחם קרוב לביאחם לארץ , (ז) ומי הוא המולך וכו' כחייב להיות מורע ישראל ולא מן עכו"מ ואפילו
 שנהגור , (ח) והוכחה קול פחדים וכו' כבכרות וקללנה כהשוכה בפ' כי הבוא כדי ליעדם בשנה קיום המצות ולהפחדים מן
 לענה ככטולן עד שיגלו מארצם ויכבדו יסורים קשים , (ט) ואחרי שובם איך ינחמו וכו' ר"ל ואורם להם דרך כהשוכה
 שבוה יתקנו את אשר עושו כשינחמו ויחזרו ממעשיהם הרעים כדכתיב בזה הס' (פ' ואהחן) בפ' כי הוליד בניס וכו'
 שבתחלה כפ סידם כי אבוד האבדון , השמד השמדון , ואח"כ גורה להם דרך כהשוכה דכתיב בנר לך ומנאוך וכו' ושבה עד
 ה' אלהיך , וכן סו' ל' פ' נצבים , ושבה עד ה' אלהיך וכו' (יוד) ואיך יפליא לעשות וכו' ואחריו מיד בככוכ ככני יעד את
 הגאולה באמרו וכו' ה' אלהיך את שבוךך וכו' וכל הכרעה שבהחיימה הלה גאולה ישראל והלחחם ושובם לקדמותם על כהשוכה
 דכתיב כי השמע בקול ה' וכו' כי תשוב אל ה' וכו' וכן ככוכ שירת האזינו , כי ידין ה' עמו וכו' עד וכפר אדמה עמו הם
 יעודים טובים לימות המשיח , (יא) כי יברא השם שמים חדשים וכו' הרצון כיטוד כמיטעד על הגאולה ע"י ישעיה הנביא
 (סימן סה) כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה וכו' שזה רמו על גאולה והלחחם ישראל כמו שככוכ ככני באר כהמליצה
 כנריאה שמים חדשים הוא אמרו כי הנני בורא את ירוכלם גילה ועמה מבוש כי כן דרך מליצה הלשון , להמשיל למי כגלו
 עליו כנרות ואמר כנפלו שמי וחסך עליו היום או כקפכה עליו מיהה , וכן להלחחתי יאמר כהאיר כמשו וככבו וכפיה לו החיה
 אחרי מות ר' יונת' צוה , (יב) ראשית הורה כחורה וכו' ר"ל הנה היוצא לנו מזה כי הכפורים כבאו כראשית החורה עד יציאת
 מצרים מברית העולם וספורי יחס כדורות והמבול והפלגה וכפורי האבות הן כלן הורה כגופי החורה ר"ל כמצות והוכרות
 ואינן ללא חושלת אלא באו להשלים את האדם באחת משהי שלמיותו , אם כהורחא דעוה לודקות והרשקת דעות כוזבות , או
 כהורות מדות טובות ולהרחיק מן הפחיתות כמו שהעיר הרב בענינים אלו כל א' במקומו בפ' כראשית בענין כנחש , וכנהקדעת
 פ' ויקרא הרחיב נקבי המשכית , וכן העיטם למש שככוכ החורה באו כפורי העמיד כיחך יקלקלו ישראל , ויפסידו כהלחחם
 וכהורחא להם דרך כהשוכה לשוב לקדמותם הם כמוכן כגופי הורה כמו שזה מבוחר משנמו וכאריכות כדבור זה יכיה לפרס .
 (יג) והרמו כלו שקיום העולם וכו' זה המחמר נקצר אל הקודם למ"ס וכמשכיל יבין , וכב ובאר הדבר ככבר כי העקר
 כספורי העבר מברית העולם עד ישראל וכן ככוכ החורה ככורי כשהיד עד טוב ישראל לקדמותו והלחחתי הוא לרמת
 שיהאל עלו כמהכברו י"ח כנריאה העולם כי הם קימו הכונה האלהית כמציאות להיות דעת אלהים בארץ והם הקנו את אשר
 עוהו וקלקלו כדורות הראשונים וכיו ככה להשפיע כהשקפה כשפלים וכאשר קלקלו ישראל מעשיהם כאלו כקלקלו כדרי כראשית
 וכככומן היושר לרוע החקון והפרוד באמונות כוזבות וכפחיתות המדות והחמם קם למטה רשע ומדיכים וקטנות כן אמה
 להכרעה באין שלום וכו' ע"כ הענש כדי להקנס מן העוברים לרענו יח"כ כמו כבעין האדם כשמה ככע קת' הב"ח לכווחם כורפטיס
 וסומטיס

והומים כד לנקים מן הפושעים ע"ד הכך הולך פלמי והכך
 האריה (מ"א כ) ולכן לעמוד לבוא יעד ומלאה הארץ דעה
 אח' וכלם יקראו בכס' ל' לעצמו בכס' אל' ואלו 'מוקן סדר
 העולם כאשר היה בראשית דבריהם כמו שהבטיח ואב' וטלה
 ידעו כאלה. ולא ישא גוי אל גוי רבץ ולא ילמדו עוד
 מלחמה הנה יהיה קיום העולם בקיום עם כ' שהוא כלל
 המין האנושי אשר בזמן המשיח כלם יהיו עם כ' וזהו בריאת
 שמים חדשים ולא כסדרות הקוראים והולכים להמם .
 (יד) וגם זה נרץ זכרון חדוש העולם ר"ל זולת הנרץ
 בזכרון חדוש העולם שהוא דרוש קשה הגיוור וזכור כדי להכניס
 את הכלל האנושי. כי החדוש הוא שמוד החזרה ויסוד האמונה
 שעל ידו יודע מציאות השם והשגחתו ואלהות החורה וכבזואה
 הנה פוד גם יש נרץ גדול לזכרון חדוש העולם בחורה כשכל
 ישראל וזה דוקא כאשר הוא נכתב כסדר המסודר וערך הכתב
 בחכמה אלהית לפתוח ראיית החורה בבראשית ואלהות החורה
 לחתום בשם ישראל כדכתיב לעיני כל ישראל לטעם הכוכר .
 (טו) ודע זה שהחורה כלה היא יסוד החכמה ולא נש' בה
 אות א' ע"ש הקרי והקודמן אלה מקרא א' יונת למתה טעמים
 וסודות פליאות . (יו) והפל ולכן ולי זכב לא מנאנס
 במכשים . ואם כן אלו המקומות הם כסביבות חקנותם סכן
 נאמר בין פארן ובין חפל ולא בפארן וחפל , או הוא כדברי
 המדרש שלכבודן של ישראל הם מה דבריו אכל אלו המקומות
 לדרד חוכמה וכוכר . שיש כאן ז' תיבות כנגד שבע עברות :
 במדבר . על מה שטעו במדבר . בערבה שחטאו בשמים
 בערבות מואב כבעל פעור : מול סוף במה שחטאו בים סוף
 המבלי אין קברים : בין פארן . בענין המרגלים . ובין חפל
 ולכן . הוא מקום א' וקראו כן ע"ש שטעו טפל על המן שהיה
 לכן . וחזרות מחלוקתו של קרח ודעה של מרים . ולי זכב
 על שטעו עגל הזהב כמובא בר"ש . (יז) או נאמרו בשמות
 אחרים . ר"ל או הם מכשים ובש' מכטי נזכרו בשמות
 אחרים : (יח) וכבר רמזתי בש' זאה חקה החורה בש"פ
 ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר לין . שזכור שם מיתה
 מרים בקדש הראשון ולא פירש באיזו שנה . ועוד הזכיר הכתוב
 בש' חקה מיתה אהרן ולא פירש באיזו חדש ובאיזו סוף ונחביר
 בש' מכטי שמיתה אהרן בחדש אב בא' בו בשנה הארבעים .
 א"כ גם מיתה מרים בשנת מ' וסם הכדיל הרב בין קדש ברנע
 ובין קדש מדבר לין (יט) מורה כי ד' חדשים אחרו ישראל
 וכו' כי כשבאו ישראל אל הר ההר בר"ח אב שם מת אהרן
 וכחוב ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל שהוא כל חדש
 אב א"כ נסעו מהר ההר אשר עבוד האל בר"ח אלול והלכו
 י"ג משעות עד שבאו לארץ סיחון וטוג . טינאו לאלו היו"ג
 משעות בדרך כנרת. חדש אחד שהוא חדש אלול כאשרו ד'
 קדשים השרי חסון כסלי טעם שאחרו ישראל בארץ סיחון וטוג
 וגם זה מפלאי השי"ח שבזמן מועט כזה ננהו וכבשו שני מלכי
 האמורי מלכים גדולים ואלדירים : (כ) אשר נכנעו כ' כמו
 למתן כ' : שהאח הידועה במקום הכנוי ויהי ראוי לומר אשר
 נכבדתי . וכן למעק . (כא) הנה לכם . משונה מהנבוי .
 כי מנחי הפ"ח יו"ד צווי הקל יכול היו"ד פ"ח הפעל ועי"ן
 הפעל יבוא כפוא . והכ"ח כפוא הוא גרונית אכ הוה בא כמנהג
 שאר הויתות הגרון סכן גרמבין היה עי שיבוא כפוא פחה מקום
 שוא י חכ בא בקמן כדי להרטיב יוהר : (כב) ואלהים :
 אינו סקר וכו' מנגד למדרש רבא כמובא ברש"י . (כג)
 והמורה זה הדבר וקמה ועלית וכו' . ר"ל סך לוכ גם לדורות
 להקריב הדבר הקשה לכית דין הגדול שבירושלם . (כד) מלשון
 חת

ה' שהוא גוי אחד בארץ וקלקולו בקלקולו ועוד קיומו בקיומו
 (יד) וגם זה צדק זכרון חדוש העולם בחורה כאשר הוא
 בראשית בראשית ואחרית ישראל (עו) ודע זה : אשר
 דבר משה : ככה שכספר והולך . מן ה' אלהינו דבר
 אלינו . בעבר הירדן : כי בגיא מול בית פעור באר להם
 את התורה ששם ארץ סיחון ועוג : וזהו במדבר בערב .
 שחיה בגבול האמורי . וכמבאר המקום שהוא מול סוף בין
 פארן ובין חפל . (יו) והפל ולכן ודי זכב לא מצאנום
 בנסעים . (יז) או נאמרו בשמות אחרים : אחד עשר יום
 מחורב . כמוביא להם לישראל . והחל לומר היאך נהעכבו
 מלבוא בארץ : ולפיכך מכאן להם המצות בעבר הירדן :
 והנה ביה"א יום הלכו מחורב שיצאו בשנה השנית משם עד
 בואם בקדש ברנע כי קרוב הוא דרך הר שעיר . וקדש
 ברנע סוף המדבר שהוא בגבול הר האמורי : ואם האמר
 כי בשלישה ימים הלכו מחורב עד קדש ברנע כבר הם אחר
 עשר יום . מהם שלשה לדרך ושבעה למדים ויום אחד שבת .
 ומן קדש ברנע ש"ח המרגלים ונשחבש דרכם מפני שקדו
 אמריהם . הניעם השם במדבר ארבעים שנה והלכו הן ים
 סוף לאחור ולא לפנים עד מלאה להם ארבעים שנה . וכאיתת
 השנה בעשתי עשר חרש הוא הרש שבט באר להם את
 התורה : (יח) וכבר רמזתי בפרשת זאת חקה החורה .
 אחרי הבורה את סיחון . באר את התורה : ועוד אמר בעבר
 הירדן . בעיני שאיכו הרברים : ויהי בארבעים שנה .
 לצאתם מארץ מצרים . ולא הזכיר כן . הך קצרה . כי יוח
 ידוע . בעשתי עשר . (יט) מורה כי ארבעה חרשים אחרו
 ישראל בארץ סיחון ועוגי אחרי הבורה כמוביא להם שאם לא
 חטאו בשנה השנית היה מכניסם לארץ : כי כבר נהן בידם
 מלכים ארורים . כן היו מרגברים כשלישים ואחד מלך . על
 כן הזכיר זה . כי ידוע היה . והזכיר הערים . כי היו
 בצורות . הואיל משה באר . כמו תואילו פנו בי .
 (ליוז ו') . באר . חסר וי"ו . ובא הכ"ת בצדו . כמו מאן
 ה' . (במדבר כב) . מפני נפילת הדגש מהא"ף . ואם אין
 ככה לכל הרומים להם . ה"א אלהינו דבר אלינו . וכה דבר
 פנו וכעו לכם . בחורב . הוא הר סיני . רב לכם . די לכם .
 ולכם דסעו גוסף כמו לך לך . (ראשית יב) בהר הזה .
 מאחר שקבלהם התורה מעה ראויים אהם להכנס בארץ .
 דר האמורי נזכר ויצא האמורי . ואל פל שבניו . עסון
 ומואב . להת להם . במאמר . ולדעם . בגרונה . (כ)
 אשר נשבע ה' . כמו למען ה" . (לניאל ט) ואומר
 אליכם בעת ההיא . בשבתנו בחורב . ועז זו אינה שעור
 שעה רק זמן . כמו ובעת קבצי אהבם . (נכניסל) .
 לא אוכל לבדי . הוא לא תוכל עשוהו לבדך . והגכם
 היום ככבדי השמים . ולפיכך הצרך לברכם . ה"א אלה
 אבותיכם וכו' . כאשר דבר לכם . אם תוכל לספור את
 הככבים . (בראשית כו) . נרדכם . כמו אף ברי ישרים עב .
 (ליוז לו) . לשון כבוד ומשא . והנעם כי עלי היה המשא
 והטרח למרכם התורות ולעשות אות נפשכם כזון ולדון
 לכם בדברי ריבות . (כא) הנה לכם . משונה כחבריו . כי
 הדין הה"א בשוא ופחה . בשקל דעו רדו . שלא להטוף אות
 הגרוני . חכמים . בכל חנמה ודיקות התורה . ונבונים .
 להוציא דבר מתוך דבר . וידועים . נגדים במחיתיהם .
 (כב) ואשיכם . אינו חספ בכל השפרים המרויקים . ואצות
 את שופטיכם . אע"פ שהיו במדות הללו עוד צויתים לבלתי
 יעותו המשפט . ומה הוא הצווי שטוע בין אחיכם . כמו שבספר
 והולך . ושטוע שם החופש . בין אחיכם . בין דברי זח לוח .
 והוסף לומר בין איש ובין אחיו כדי להזכיר גרו . לא חכירו .
 (מכילי כד) . או חשוב אותם שלא ידעתם ולא הכרתם .
 שמה הפחדו כי ישנאך אם אהה כחיבו אין המשפט שלך רק
 הוא והדבר הקשה יביאן אל משה . (שמות יט) . (כג)
 ואצוה אתכם בעת ההיא . בזמן שהייתם בחורב . כל התורות
 אשר העשו . המדבר הגדול והנורא . מדבר שבו נחשים ועקרבים .
 בשעיר עד הרכה . (דברים יז) . עלה רש . בעקל דר
 אלהים . (בראשית לט) . ונאמרו נשלחה אנשים . בקשתם
 מלשון חת . מפעלי הבבל . (כד) מלשון חת .

מרגלים

שתלים ונתקלקל הענין ויחפרו כמו נשם חפר אכל
 (איוב לט) לשון עיון וייטב בעיני הדבר וכן לפני
 השם ומיד אמר שלח לך אנשים (במדבר יג) (לה)
 וכנגד ויורו אלינו אמר ולא אביהם לעלות כפי המקום
 ורבו את פי ה' גזרת השם שאמר עליה רש וחרגו
 נפעל מלשון דברי גונן (משלי יב) ומפרש לשון הרע
 שאמרו בשנאת ה' אורגו ומספר והולך אחינו המסו אין
 לנו כח ברברי המרגלים ללכת להלחם באנשי בנען האמנהם
 דברי המרגלים מדברי השם ועם כל זה עוד אמרתי לכם
 לא הערצון לשון בורא עם גדול בכספר ורם בקובה
 ובכח ועריהם גדולות נמענו וימם לבבנו ה' אלהיכם
 הוא ילחם אינו דומה לבשר ודם שירא אלא כלם מעשי
 יתו והוא ילחם לכם בשבילכם (כי) והאזהרה ככל אשר
 עשה אהבם במצרים ובמדבר אשר ראית אם שכחת האזהרות
 שעשה במצרים הנה האזהרות שעשה במדבר ואיך בדבר
 הזה עלה רש אינכם מאמינים בה' וכי על הנם מורה לכם
 בענין עד מקום חנותכם ונפרחו לפ' ד לחנותכם (כי) מפני
 אזהרה הגרונות כי הראוי ה' לך בשכרון לראובם פחה
 הל'מר סיבן ה' של הפעיל כמו לצבוח כטן (במדבר ה)
 וישמע ה' את קול רברבים שאמרתם נהגה ראש (סס י')
 ואלתי כלב ה' יו'ד יונק גם בי ההאנה לשון כעס כמו
 בי אגפה בי (יציעים יב) בגללכם לא מקלקול
 הדברגלים (כה) כי אם בענין הסלע יהושע בן נון
 העומד לפני (כט) השוקד במדותיך אע"פ שהוא משרת
 הוא יבוא איתו חוק להחנה עם ישראל כמותך הוא
 יגחילנה פעל יוצא לשלישי אשר לא ידעו היום (ל)
 ביום שנשבע השם טוב ורע (לא) על רבם הבחוב
 סדרב אנחנו נעלה וגם זה להוכחה שאם אמרתם חטאנו
 עוד כרתם כלאמר לא העלו וההינו שאמרתם הפך הלאו
 הין כמו הן לוי יהי כדברך (בראשית ל) והיודו מנד
 הע"ן כמו ולא יודון עוד (דברים יז) ויצא האמרי
 היושב בהר גם הוא כנעני והביא לעמלקי לעזרו
 וכן נזכר ויזבך כל הנחשלים (סס כה) כאשר
 העשינה הדברים אם אחת יוצאת כלן יוצאת ונשמע
 אדם אליהן מיד נכבים אותו (לב) ויבתו כבד פירשי
 גם יתכן להיות שרשו יתב גם בפעלי הנפל וכן בארו
 המרקקים ער חרטה שם מקום והשבו בקדש ימים
 רבים (לג) י"א י"ט שנה בימים אשר ישבתם בי"ח
 מסעים (לד) בימים י"א הימים ואינו נכון כי
 ב"החבר שני כפ"ן יהיה כהני ומעו רבי אברהם בן עזרא
 שפירש כימים אשר ישבו המרגלים (לה) אם כפי דעתו
 כתיי הלכו שאר המסעות והנכון כימים אשר ישבתם
 שאין שעור משוער (לו) כי פעמים רבות יבוא כ"ף
 דרסות ככה והדבר אליו כדברים האלה (בראשית לט)
 כלום או קצתם וכזאת וכזאת עשיתי (יכסעו)
 פחות או יותר ונפן כמו שאמר פנו וסעו ונפע
 המדברה כנזכר ויסעו מהר ההר דרך ים סוף (במדבר
 יז) ויאמר ה' אלי לאמר זה חסאמר בשנת הארבעים
 רב לכם טוב את ההר (לו) הודעה בענין כי הענין
 נוסע וחונה ובנסיע הענין יסעו ובחנותו יחנו אהם עוברים
 מדרך הערבה לא בגבול עיר המלוכה כי כתוב וימאן
 ארום נתן את ישראל עבור בגבולו (במדבר כ) אל
 והגורו השמרו לכם שלא תהגרו בהם כמו ולמה תהגרו
 ברעה (מלכים ב' יד) לשון ערעור והואנה וגם מים
 אבדו לשון קנין (לח) כמו ורחוק מפנינים מברה
 (משלי לא) כי ה' אלהיך ברכך ואיך חסר מלקוח כל
 אשר אתה צריך ואשידו לא יכר לך המכלכל אורך
 פהצרים וער הנח ימלא חסרוך ויספיק לך כי ירע והשגיח
 לך בלבתיך במדבר שאין שם ישיב אל הצד את צואב
 (לט) אין מוקדם וכזאת בתורה כי כאשר באו ישראל
 בתחלה

ירמיהו השניתי וכו' הנה לפי דברי האגדה חזקת אל הצד

קחה אלהים כמלת הסח מנכין כפעל אכל מי יכח עלי
 (ירמיהו ג') כזה צנין קל ושרו כחה לבין ירידה (ככ)
 וכנגד ויירדו וכו' כפי המקום ר"ל כזכור לבין עליה
 ויירדו צטבור נבכות המקום כהוא ככר כסס סכרון והגו
 כיח מדבר כפי ההרוממות כמר כנפוני למי שילך לכחה דרום
 כיח אומר בהליכה לנגב בלשון ירידה (כי) והאזהרה ככל אשר
 עשה וכו' ר"ל והנה לכם רחוק ממה שכללם כשבילכם עם
 המגריים קן יתכם עם כצעה עומים (כז) מפני אות
 הגרונות ולא נוכל לומר גם זה מנכין הפעיל כמו לרואהכם
 שיהיה הרגון להחנותכם כי לא נמלא הפעיל משרש חכה (כס)
 כי אם מענין הכלע מנגד למדרש שאמר בנס משה ואהרן
 החת כצוטה (כט) הוקד צמדוהיך ר"ל שלבון עמידם
 צכאן חיינו עמידה מקום אלה ענין שקידה וכחמד בעיני
 ובקנין השלמות (ל) ביום כשכבט כסס ר"ל שמלת היום חין
 הרגון כי על יום אשר דבר משה חלה הדברים כשכט
 בארבעים אלה ר"ל ביום כהוא כצעה שניה בענין המרגלים
 שאמר כי מן פחות מטברים לא נכנסו חסח בגורח וביניכם
 טף ועולל ויונק שלא ידעו ביום כהוא טוב ורע (לא) פל
 רבם כהחוב מדבר ולא על כלם כי כבנים אשר בזמן כהוא
 היו פתוחים מעט מן עשרים כבר כיו בני דעה ובגורים חלב
 רובם היו קננים וילדים רכים ועל אלה חמר זה (לב)
 ויכחו כבר פירשתי וכו' כפי שלח לך כפי' ויכחוים פד
 כרמה פירש הרב שרשו נכה ובראוי ויכחוים
 וכחמר יו"ד חושך של הפעיל (לג) י"ח י"ט כנס
 כך הוא דעה צ"כ בסדר עולם כמובא ברש"י (לד) כימים
 י"ח כימים וחיינו נכון כי אלו היה כחוב והשבו במדבר
 כימים רבים כימים אשר ישבתם חוי היה יכול להיות כדעתו
 כאומר כגון כנס ככחן כשפחה כנברהם כהרגון כי העם ככח
 וכו' שכחתי בני כפ"י הדמיון חוי ככ"ף חא' יתפרש במקום
 ה"א (לה) ח"כ כפי דעה מחי הלכו שאר המסעות ר"ל
 כפי דעה בן עזרא שיסבו בקדש יום לשנה כנגד חמ' יום אשר
 ישבו המרגלים ונחטכנו עד שובם מחור את הארץ ח"כ יח
 מדבריו שכל חמ' שנה ישוב בקדש ויכר טוהן עניו ח"כ עתי
 כלכו שאר המסעות אשר מקדש ברנע פד ערבות מואב
 ורחיץ ח' עזרה ויתאמר כמסכר כימים אשר תרחם את הארץ
 חיינה רחיה כי הכחוב כמספר כימים אשר תרחם כולל ימי
 קדש ברנע עם ימי שאר המסעות כי מעת נכנסו מרעמס
 עד בואם חן ערבות מואב ארבעים שנה וכן טען עליו בזה
 גם בעל ספח אמת אמנם הרב בעל הכתר כ"ע חמר שדעת
 חכ"ע כפי' מלה ימים חין הרגון כי שנים חלל ימים מעט
 שיסבו בקדש ברנע אשר טוב המרגלים ארבעים יום וזה קצתו
 גזרה השם שאמר פנו וסעו ט"כ חמר והשבו בקדש ימים
 רבים וכו' (לו) כי פעמים רבות יבוא כ"ף הדעות ככה
 ר"ל שיבוא על שיפור בלחי משוער וחין ידענה כנורה כסה
 פנים טבו בקדש חלל ידענו כי ל"ח שנים טבו ממת בואם בקדש
 ברנע עד בואם אל קדש מדבר חין ומחוזן חל"ס שנים טבו
 רובם או מוטוט בקדש (לו) הודעה בענין וכו' ר"ל
 שח"ס הכחוב רב לכם טוב את ההר כזה פנו לפס לפניה ח"ט
 ע"ד צווי אלה בא ע"ד הנדס והודעה לישראל שכבר בנינו
 הפח טכנסו לארץ כי חין נורך לנווח להם לנסוע ח'
 לחנות חוחיל שחניחם ונסיחחם חיה ע"פ הענין
 (לח) כמו ורסוק משנינים מכרה כי הנפרד מן הכתי
 יהיה מכרה שלה ושרשו כרה כפלס מרעה מקנפ וכו' ח'
 של והח"מכתי (לט) חין מוקדם ומואחר כחורה ר"ל מחמר
 כסס כזאכרת חל חגר חת מואב חיינו שיהיה מוקדם במחב
 ומואחר במצעה ממנית נרור חת המדינים עד שיהיה מני
 הראות ללבון האגדה שאמרו צ"ה ככבא קמא ח' שור סגס
 ח"ל אל הנר חת מואב וכו' עלה על דעתו של משה לשנות
 מלחמה שלא ברשות חלל כחא חס ק"ו כצנח ומה מדינים שלא
 באו חלל לסייע למואב חמרה חורה נרור חת המדינים והביחם
 חוחם מואבים טמס לא כל שכן חמר לו הקצ"ה לא כשעלה
 על דעתך שתי פרידות טווחת יס לי לכוניה מהס רוח כחוחביה
 כחא מואסרת מן נרור חת המדינים ויכר כחר זה וכן כרמב"ן
 סכח

שכח מהם חמה על האגדה ולא כודם לה כמותא בפירושו
 בחורה בפ' פינחס בפ"ג נרור אח המדינים, (מ) כמ"ס וקרבת
 מול בני עמון וכו' והוא ירם מיד אל הנזיר וכו' ואחר שצברו
 ארץ עמון ומואב נזח להם קומו סמו ועברו אח נחל ארנון רחם
 נחמי בידך אח סיוחן וכו' ואחר עברם אח נחל ארנון כצדו
 ישראל ארץ סיוחן ועוג שני מלכי האמורי או כהוב וירח
 בלק בן נפור אח כל אשר עשה ישראל לאמורי, וכבר את
 בלעם לקלל אח ישראל ובענה בלעם קלקלו ישראל בבטל
 פעור ובזנות ועוגפו בצברה זו ואחר כל זה נאמר נרור אח
 המדינים: (מא) א"כ אזכרת אל הנר אח מואב קודמת
 למות נרור וכו' ולא נאמר מקום ללמוד קל וקמר
 שהביאה האגדה שהרי קודם הק"ו קדמה אזכרת אל הנר א"מ
 ישראל כבר מוזכרים היו: (מב) ונפתח הנ"ד וכו' כי
 דרך א"י"ן הקל מנחי הפ"ן לבוא בשורק כמו הקום השוב
 וכשיבא מלעיל יספך בשורק לקמץ מטוף אבל אם לנ"ד הפעל
 מלחמות אחתע"ר יספך השורק לפתח חוץ משרש גור שהאמר
 ויגר בקמץ מטוף ולא בפתח ויכול להיות מלה הנר גם
 מנגין הפעיל ובה הפתח במקום סגול: (מג) אבל לא
 יגר נעך מבעלי ה"א. שרשו יגר והס אחודי ענין
 ומלוקי עקר ולענין דסק נמצאו שלשה שרשים נור יגר נר:
 (מד) הוא נשעיר, הוא הטעם ענמו שהוכיר בשעיר
 באמרו כי ירושה לעשו נחמי אח הר שער: (מה) לארץ
 ירושתו ארץ סיוחן ועוג אשר ירשם ישראל וישבו חתום כן
 בני עשו השמידו. אח הקורי מפני זכות אברהם. וזה חוק
 לדעה הרב שארץ סיוחן ועוג חתם הכרית: (מו) פסק
 בצנינו וכו' שזה המאמר עתה קומו ועברו לכם אח נחל
 זרד: וכן והימים אשר הלכנו מקדש ברכש עד ויהי כאשר
 חמו כל אקסי המלחמה למות וכו' היה ראוי להכתב לעיל אחר
 אמרו פנו לכם נפונם: אלא שפסק והכניס ביניהם האזהרות
 שלא להגדרו עם בני עשו ומואב: (ואח"כ) טב לענינו
 הראשון ואמר עתה קומו ועברו אח נחל זרד, והוא הדבור
 ענמו שאמר לעיל פנו לכם נפונם (מו) וכבר בארתי טעם
 והטעם בקדש, לעיל בזה העמוד סי' ל"ו שא"כ ימים אלא
 הם שנים כמה שהיו ולא צרר הכתוב ששור השנים.
 (מז) כי אלה שזכר וכו' ר"ל בני עשו הם מבני אברהם
 ובני עמון ומואב מתעפחת אברהם, לכן לא הרשה השם
 לישראל לרשת את ארצם, אבל השיש הם היו מבני כנען
 והכפחורים הרגום וישבו חתום פ"כ יש זכות לישראל ליקח
 את ארצם לנפלה כיון שארץ הביא מכלל ארץ כנען.
 ע"מ) נאמר אחר יצאו ממש פלשתים, שהרנון אשר יצאו
 משם מן כפלוסיהם אל ארץ פלשתה הביא של כנען וכצדקה לנפוס
 ואח"כ כשצדו שם נקראו גם ככפלוסיהם והכפחורים בשם
 פלשתים על שם הארץ כך פי' הרמב"ן, (נ) טב שיצברו
 פלשתה דורות וכו' שאמר אבימלך אח חשקור לי ולניני ולנכדי,
 ובעת הביא עדין היה נכדו של אבימלך בחיים (נא) ואל
 חתמה שאמר ואת כפחורים ר"ל שמנה הכתוב את כפחורים
 צ"כ נח צבני מנרים וא"ך עתה אומר שהכפחורים משפחה
 מכלשמים והם מנני כנען, כי כבר נהבאר לעיל שארץ פלשתים
 הוא מגבול כנען וישן כצדו הם אח ארץ פלשתים מן
 הפנים שהם מורט כנען נחשבו בכלל כנעני וכו' ישראל
 לרשת את ארצם, (נב) ואין זה מן המצוה כי הקרב, ר"ל
 וטוב עשה אחר שאם נאמר שחומר החל רש קודם כפי סדר
 התקראות ממאמר ואשלק מלאכים אל סיוחן דברי שלום זה
 איננו מוכנה המצוה כי הקרב אל פיר ונו' כי שם הקדים
 קיוב קריאת שלום מן המלחמה א"כ נריכים אנחנו ללמוד
 גם בזה במקום שחומר ואשלק מלאכים כו"ו בו במקום וכבר
 ויהיה ואשלק מלאכים וכו' מוקדם נמטטה ממאמר ראה נחמי
 בידך אח סיוחן, כי אחרי שלא נתן סיוחן לישראל עבור
 צדונו בא הנווי החל רש, אמנם לפי שטח הרמב"ן שכתב
 צ"כ זה הפסוק ח"ל ולא חתוב לומר כי הוא המנוס
 שנצטוונו כי הקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה שלום,
 כי שם כתוב וכו' כל הפס נמנח בה יהיו לך למס ופסוק:
 ונתן אח שמש לכם לא היו נוגשים בו כלל וכו'

בתחלה נבבול אדום והזהרם עליהם אחד בן באו נבבול
 שואב אמר להם אל הצר את מואב, (מ) כמו שנאמר
 וקרבת מול בני עמון, קומו פנו ועברו את נחל ארנון,
 (מא) א"כ אזכרת אל וצר את מואב קודמת למצות צדור
 את המדינים, (במדבר כה), הצר, מנחי הע"ן, (מב)
 ונפתח הצ"ד בפני הרו"ש, (מג) אבל לא יצר צעדך
 (מגילד) כבעלי הפ"א, האמים מפיחדים בני אדם
 ונחשבים עם רפאים נוי אדם, והמואבים מרוב פחדם מהם
 קראים אמים, וכפני זכות אברהם אבינו ע"ה מכתם השם
 לידו מואב ועמון בני לוח כאשר ירש, והוכיר ער שהיה
 קריה נשנבה והעם היושב בה בני ענק ועל ידי גם נהנת
 לבני לוח, וי"ל יחשבו לשון חשיבות, ואחר שכן הענין אין
 ראוי לגזול מהם, ובשעיר ישבו החזוי, כי הטעם שהזכיר
 במואב (מד) הוא בשעיר, ולכך נענעם גם מארץ שעיר,
 והחזוי, הוא החזוי, שנאמר צבעון החזוי, (ראשית לו),
 ואם בן הוא מבני כנען, ועיר יוכיר מואב, (מה) לארץ
 ירושתו, ארץ סיוחן ועוג, עתה קומו ועברו לכם את נחל
 זרד, (מו) פסק בענינו ועוד שב לענינו, כי אמר פנו
 לכם צמונה והימים אשר הלכנו מקדש ברכש וכו', אמר ר'
 סהל כי הם ל"ח שנה ממשו לתשרי, כיצד כי בעשרים באייר
 נסעו מהר סיני, ושלושים יום לכשר, ושבעה למים, ולדרך
 שלשה, וארבעים למרגלים, ועוד ישבו ארבעים יום,
 שנאמר כימים אשר ישבתם, נמצא שנכחו כקדש קודם
 תשרי בעשרה ימים, (מז) וכבר בארתי טעם והחשבו בקדש,
 להבם, בשקל ער חמם, (דברים לא), כאשר חמו כל
 אנשי המלחמה, כבן עשרים שנה ומעלה, והוכיר זה כי
 ישוב בענין ויאמר ח' אלי אל הצר את מואב, ולפיכך וירבר
 ח' אלי ונו' אתה עובר היום את גבול מואב, בענין שפסק,
 כי ארכו הדברים, אל הצורם, מבעלי הכפל, כמו שור
 רשעים יגורם, (מגילד כא) והוסיף לומר ארץ רפאים כי
 העמונים אשר ישבו מכלל ארץ רפאים קראום זמוזים ולא
 אמים כמו המואבים, וישבו חתום, העמונים, כאשר עשת
 השם לבני עשו והגחיל להם ארץ שעיר כי השמיד החזוי
 מפני עשו והעוים: משפחת ירועה, (מח) כי אלה
 שיצר הם מבני אברהם ומשפחתו, והשמיד גבורים מפניהם
 בעבור זכות אברהם, אבל העוים שהרגום כפתורים וישבו
 חבורה העוים יש לישראל זכות ליקח ארצם לנחלה, וי"א כי
 הכפתורים הם משפחה (ידועה) כפלשתים (מט) שנאמר
 אשר יצאו משם פלשתים (ראשית יוד) ויש שבועה בין
 אברהם ובין אבימלך ואין רשות לישראל ליקח את ארצם
 מידם (נ) עד שיעברו שלשה דורות זמן השבועה, (נא)
 ואל החכה שאמר ואת כפתורים, הלא כתוב כי שורד ה'
 את פלשתים שארית אי כפתור, (ירמיה מז) וזה טעם
 כפתורים היוצאים מכפתור, כי עם מעט יצאו משם לגור כאשר
 ימצאו והשמידו את העוים שרם מורע כנען וישבו חתום בעזה
 ובאשכולין ואשרוד ונת ועקרון, והכל מארץ כנען, ונשא
 לעוים שאר ארצם כמו שהזכיר יהושע, העויה והאשרוד
 האשקלוגי והגתי והעקרוני והעוים, (יהושע יג) ואמר
 היושבים בחצרים באין חומה וברוח ודלתים: עד עתה
 שהוא גבול הנעני, החל רש: מלשון ירושה, ונקמץ
 בפני האתנה, אחל תה פחדך: כי הנצח מלאכים אדירים
 כל שומעו הצלבה שתי אוניו, (ירמיה יט) וירגז
 ויחולו, ורגזו וחלו מפניך: שקודם לכן ראו שעברו ישראל
 בגבול בני שעיר ומואב ולא הצרו להם אבל נראו כמתגברים
 על ישראל והשבו השומעים בבלתי יכלת ישראל, עתה
 בראוהם נצחון סיוחן ועוג ירגזו ויחולו: ואשלה מלאכים
 מכתוב קדמות אל סיוחן: טעמו וכבר שלחתי מלאכים: כי
 אחרי צדונו השם עלה רש לא ישלח לו דברי שלום, שאם
 יאבה לו יהיה עובר בכצות השם, ואם ידע שלא ישמע
 יהיה שליחותו הבל: (נב) ואין זה מן המצוה כי תקרב
 וחקרים (דברים כ)

נראה שא"כ פ' דמן הוא אלא יפנו שלום ופתחו להם
 פתח

ישיבה כל כעס הנמצא בס' לפי ועצודם חמס מכה כיה
 עוכה להם לבנים משורח קדון וזיה מניחם בלי מס
 וסעבוד : הלא הראה טאס בני גד ובני ראובן לא בקבו
 כארץ לא היה מניח אדם סס וזיהה נעוצה לקרבה : וכן
 הוא דעה כרב • ולפי זה יחשב על נכון מ"ס כרב כפ'
 חקה גבי זה הענין • ומן קדון טאס יפנו שלום וכו' ע"ש •
 (נג) ואיננו מלשון קודם • מנגד לרש"י שפירש כן ע"ש •
 (נד) ולכן לא הזכיר הנה העמוני • ר"ל בשוכר כאשר עשו
 לי בני עשו כיושבים בטעיר וכתואכבים ה"ב לא אמר גם אח
 העמוני לפי שהם לא קדמו לישראל בלחם ומים • (נה) כי
 יחידו יחפר עס סר מקיים • כי גם מנחי כלמ"ד כ"ח יבוא
 יחיד מת בג"ר כמו כן מן בנה ולא יהיה ביניהם הפרש • אבל
 הרבים משרש מוח בג"ר ומשרש מוח בג"ר (נו) כמו הקרב •
 כי משה מדבר לישראל צווי הסס כמ"ס בראש כפ' ויאמר ה'
 אליו ראה הקלוהי וכו' וכן בזה מדבר אזכרת הסס שכל יקרב
 אל בני עמון וכל עבר חסה עמיד • (נז) אלה הערים שקנה
 יוסף ברעב • כן הוא דעה בעל הכשר וכבר זכר הרב זה
 בסוף פ' מטות • (נח) כענין פרוזת חסב וכו' שהטעם בן
 בלי חומה ודלקים • הכך ערים בצורות • (נט) וגם נקרא
 שיאון • הרי ד' שמות • חרמון • הרמון • סניר • שיאון • (ס)
 וכן הרמון ככל חרמון וכו' שהרמון הכתוב בשבח המקום כמה
 היה ארץ מבוצרת • לכן כל מי שכבש אותו המקום קראו בלשון
 עמו לשבח • (סא) וידוע אלל כל אדם כי מטח האדם
 הרובק ורחבה וכו' • ואחר שהיה ארץ ערשו טעם אמות הנה
 ארץ גופו כל עוג היה כחות מוח • ולא כדברי המדרש שאמר
 שכשהיה יושב על כחומה רגליו היו מגיעות לארץ וארץ רגליו
 י"ה אמות (סב) הם ארבעים • עיר כי ערים ושלש ערים
 מאשר וכן לעיל ששים עיר כל הכל ארצות כפלו בירושלם ליחיד
 בן גבז וכן הרמון (ד"ה א"ב כ"ב) וא"כ נשאלו לשרש ושרש
 ארבעים עירפחות ג' ואלו הרב מנין שלס (סג) וכמוהו וילך
 יבואה אח שמעון אחיו סכרנון בו בני יבואה עס בני שמעון •
 כן גם בכלן מ"ס יחיד בן משה הטעם בו בני יחיד (כד)
 כמוהו הירדן וגבול • ר"ל כהו"ו כוכף • כי חוד הנחל הוא
 הגבול • וכן הירדן הוא היה הגבול (כה) הסמיך צווי אלל
 צווי • ר"ל אלל זכרון הצווי שצוה לבני שבטים וחני לעבור אח
 הירדן עס ישראל חלונים כי על מנחי זה נקן להם אח ארץ
 סיחון ועוג הסמיך אח הצווי שצוה ליהושע ג"כ בענין זה
 דכתיב בפ' מטות וינו להם משה אח אלעזר הכהן וזה יהושע
 בן נון וזה ראשי אבות המטות לבני ישראל • ויאמר משה
 אליהם אס יעברו בני גד וכו' וקצר בכלן לזכור זה הצווי
 חמס הסמיך אחריו הצווי האחר שצוה ליהושע שילחם מלחמות
 הסס עס שבעה עממים וסיכיה בניד • על ישראל יונח וכל
 לפניהם והוא מ"ס בכלן עיניך כחיות וכו' וזהו הצווי שצוה
 שכתוב בפ' פינחס בפ' יפקוד ה' וכו' מפי הסס כדכתיב
 וזיהה אותו לעיניהם • וכן עס בתיב ויסעור אח ידיו עליו
 וזוכו כאשר דבר ה' וכו' :

(י' דברים כ') : והקדים דבר השם כדי לכפר כי הקשה
 אל' אלהיך אח רוחו ואמץ את לבבו : כמדבר קרבות •
 הוא הגוא • (נ) ואיננו מלשון קודם • ואינו מדבר
 שיני • כאשר עשו לי בני עשו : שזכרו לישראל אכל להם
 ומים מחוץ לגבולם • וכן הכואבים היושבים בער קדמו
 לישראל לחם ומים מחוץ לגבולם ומכרו לישראל • אבל
 פאצו לעבור ישראל בגבולם • כנזכר וימאן אדום בןן אח
 ישראל עבור בגבולו • (במדבר כ) • וכחוב ויפשו כהר
 ההר דרך ים סוף לסבוב את ארץ אדום : (סס כל) •
 ויפחה אמר וילך ישראל בכדבר עדין סוף • (שופטים
 יח) : והנה מקרא מביאר שלא באו אל ארץ אדום
 ומאב : והכתוב מרחיק המואבי על אשר שבר לבלעם •
 והעמוני על אשר לא קדמו בלחם ובמים • (דברים כג) •
 (גה) ולכן לא הזכיר הנה העמוני : החלוחי • כבנין
 הפעל • ונפוח הה"א בפני החי"ת ויצא סיחון לקראתו :
 בני חשב חלא עשו ומאב שהם חלשים בסני לא הניחום
 עבור בגבולם ואיך אניהם אף אני : והו ולא אבה סיחון •
 ונד : חסר ראש ורגל • את כל עיר כהים : הם אנשי
 המלחמה : והוא לעולם לטון רבוי : (נה) כי יחידו יהערב
 עס סר בחיים : ומתום דשופטים הוא שם ואינו האר •
 כיעור אשר על שפת נזר ארגון : זה גבול סיחון • אשר
 שגבה כבנו : בלומר אשר לא יכולנו לה • ושגבה : כמו
 חומה שגובה • (ויסעי ל) • רק אל ארץ בני עמון לא
 קרבת • (נו) כמו הקרב : כי כן צוה השם לא הקרב אל
 ארץ בני עמון • כל יד גתל יבוק : יד • מקום : וכל אשר
 צוה ה' אלהיו : שלא נלחם בו • עד בלחי השאר לו
 ישראל שריר : ששים עיר : (נז) אלה הערים שקנה
 יוסף ברעב • כל חבל • הוא גורל וחלק • כמו חבלים
 גפלו לי בניעמיים • (הליס יו) • ארגוב • יהבן שהוא סס
 אדם שישב המקום בתחלה • כל אלה • ששים עיר ערים
 בצורות • לבר • חוץ מערי הפרוי • (נח) כענין פרוזת
 השב ירושלים • (זכריה ז) : החרם • שם החופש • בינו
 לנו • המעש מלעיל • כמו כי דלוננו מאר • (הכליס עט)
 כגורת פעול • אבל באנו • כגורת פעל • חרמון • יש לו
 שלשה שמות • (נט) וגם נקרא שיאון • ועד הר שיאון
 הוא חרמון • (דברים ז) וכן מקומה רבים בשני שכות
 ושלשה • וגלה הכתוב לכל זה ער שלא ישחבש השומע
 בחלף השם • כי כל מי שכבש איהו המקום קראו בעם •
 כי היה מתפאר בשבח המקום איש בלשנו בגויהם • (ס)
 וכן הרמז ככל חרמון (הכליס קלג) • לבנון ושריון כמו בן
 ראמים • (סס נט) • כי רק עוג • מורה הכתיב כי זה האיש
 מחוץ גבורתו היתה ממלכתו בכל המקום הנזכר והערים •
 והזכיר כמות ערשו ואיכותה • כי הוא יצא גבור מכל אנשי
 דורו כי הוא נשאר מן הגבורים אנשי השם • הלה היא
 ברבת בט עמון • הלה • חז"ל חסרת א"ף • ברבת • היא
 עיר כסא ממלכתו • ורבת היא עיר המלוכה היתה קודם לכן
 לבני עמון • באמת איש • באמת אנשי הדור ולא באמתו •
 (סא) וידוע אצל כל אדם כי מטת האדם ארוכה ורחבה
 יותר ממדתו • והוא יקרא ארץ רפאים • המעם אשר הוא
 יקרא • כה"א העיר החללה • (יחזקאל כו) היוצא השרה •
 (דברים יד) • ויתר הגלעד • (סג) הם ארבעים עיר •
 במובן ואת הרפאים • (ראשית נו) • ולמכיר נרתי את הגלעד •
 (ו) נחזי • מה שנשאר מן הגלעד • ושנס יאיר בן מנשה • בני יאיר •
 להיות מבאי הארץ • (סג) וכמהו וילך יהודה את שמעון אחיו •
 (שופטים ח) • תוך הנחל וגבול • (סד) כמ
 והירדן וגבול • (יחוסע נו) • ואנו אהבם • לשני שבטים וחצי •
 ואת יחושע צויהי • (סס) הסמיך צווי אצל צווי
 בעת ההיא • אתר שגצח לסירון • (ג) ואמר יפקוד ה' • (במדבר כו) •
 וכן ברוב ויצוהו (סס) • לכל הממלכות • כל
 מקום כמשלתם • לא תראום • לכל ישראל ידבר • הנה
 בפרשת ראה פעם ידבר עם ישראל ופעם עם חנתנים
 והכתוב מיכת •

עזרי כעם עושה אורים • בגמור הסדר בדברים
 ובסקודין אהבונן • על דברי ציר ואחחנן

יקרא ארץ רפאים • הנה אות כי זאת הארץ תחת הכרית •
 וליתר משפחות מכיר • והם פרש ושרש • (ד"ה א)
 בני יאיר • כי יאיר הדור השני מבאי מצרים • ואיך יכשר
 שמעון אחיו • (שופטים ח) • תוך הנחל וגבול • (סד) כמ
 ואת יחושע צויהי • (סס) הסמיך צווי אצל צווי
 ואתר שגצח לסירון • (ג) ואמר יפקוד ה' • (במדבר כו) •
 וכן ברוב ויצוהו (סס) • לכל הממלכות • כל
 בפרשת ראה פעם ידבר עם ישראל ופעם עם חנתנים
 והכתוב מיכת •

גשלמה פ' אלה הדברים • בשם בניד מישרוב

(א) מוסב אל ואל יכושץ לוי . זה היה אחר שנאמר לו אחרי כניסה מוסב וטוב : ויאמר ה' אל משה עלה אל הר פטברים וכו' החתן זו החתנה וכאשר לא נענה בזה כראינו שלא נחקבלה התורה בקש אחר זה יפקוד ה' וכו' (פ' פינחס) (ב) ואינו נכון לומר על איש הללכים וכו' מנגד לר"ש שאמר כי לאחר שכבש ארץ סיהון ועוג היה כבוד שמה כוהר פנדר ובטלה הגורה (ג) להראות בלבת אש . ר"ל שמאמר אהה כחלות וכו' . רומז לחלחל כבואהו אדר נראה אליו בנהכ (ד) וי"א על שהר"ה לו מדותיו ר"ל שמאמר אהה כחלות להראות וכו' רומז לנבואהו בחר סיני כשהתפלל בעד ישראל על מעשה קטגל וכוהר לו השי"ת מדותיו . כן היה דעת רש"י (ה) וטעם הענין כדי לומר שימכס הרוחות וכו' ר"ל הטעם בהכיר כחן ישיבתם בגיה מול בית פנור הוא כדי להסמיד אחריו האזנה שלא יוסיפו לעבור על דברי ומנות השם שלא יארע להם כמו שאירע לזונים אחרי בעל פנור כמ"ס אה"ל עיניכם הרוחות וכו' (ו) ושהה ישראל . שמש וקבל וכו' ר"ל שנין שמישה כחן איננה שמישה האון אלא ענין קבלה וקיום על נפשם לשמור ולעשות החקים והמשפטים וכו' (ז) כענין עם קרובו . ר"ל שהקדמות וההתקדמות אל השם היא בשמירת מצותיו ושמיית רצונו ובהסכל וידוע אהו . והפך זה רחוק ה' מרשעים . ואינו קרבת ורחוק מקום . כי אם דקות מדם והסכלה אה הפך (ח) כמו היה אחזקם . שהיה רהוי לבוא הם אחזקם ר"ל בתי ערי הלויים ובח הכנוי בלבון נקבה כפי הסמנו למלת אחזק שהיא נקבה . וכן כחן מלת היא מוסב אל החקים והמשפטים שזכר לעיל והל"ל הם אלה שבה כפי הסמנו אל החכמה שהיא נקבה (ט) וזכיהכ . בדיעה שרשי המנות וכו' ר"ל המנות העיוניות המורות דעות ופוסכלות . אמתיות כגון חדוש העולם . והסגמחו י' בכל כמנאים וזכר וענש שהם לרושים חלוקים בין חכמי העכו"מו אשר לא זרח עליהם אה החורה . וכן כמי בכל המנות המעשיות שיש לכל אחד מהם טעם מוסכל אה"פ שגלויין הוא המעשה כנס ידיעת וחקירה שמיין דבר מוסכל ודרך ונהול לקנין שלמות הכפש (יוד) ואה"פ שרוב חכמי העכו"מו כהנו לבס לבין וכו' ר"ל אה"פ שהסכלו בקול דעתם לחקור טעמי המנאים שעל ידם יעלו לדיעה כבורה אמנם לא טלה טיונס יפה ולא זכו לדיעה מוסכל אמתו על ידי החקירה מן כסברא לבד לכן לא זכו למעלה הכבואה . כי לא זכו למעלה החורה שהיא בזה להשלים אה הכפש בדיעה המוסכלות אשר אין בה בטבע הסכל האנושי לפשיגס פ"י החקירה המדעית . ואמנם אומה ישראל יען שזכו לשתי המעלות והאירו כר סגמחם כנר הורהם עד שלא נשאר בידם סברא מוטעית בהשגת המוסכלות לכן גם זכו למעלה הכבואה . וזו היא הפהרהם ויהרון גדולה מעלהם על העכו"מו (יא) אמלע כנגד הרואים ר"ל שדברה תורה כפי ראות עיני ההמון . אמנס כפי האמת הטעם בו בננה האויר (יב) זכר העקר וכו' ר"ל זכר לבד המסך הא' שהוא האש וגם - שאר כל הג' מסכים בכללו שהכבור היה מחוך ארבעת המסכים (יג) קול דברים וכו' וולתי קול הכוזר . ר"ל קול הדבור ע"ו ארבעה מסכים שנכרע באויר וישראל ראו את הקולות באויר כמו שפירש הרב בש' יתרו . ומאמר וולתי קול הוא מעוט הפרט היונה מן הכלל ככ"ל שהוא מאמר וחמונה אינכם רואים (יד) ויש מוסיפים אחר וחמונה וכו' זה לפי דעה האומר כי מ"ס זכר כעם רואים את הקולות שבה לשון ראיה במקום שמישהו זה בעבור היות כל ההרגשות שרשם אחד שהוא המוח וממנו יחפשטו לכל כלי ההרגש ואליו ישובו ע"כ דרך הכתוב להשאל פועל המוש כא' לחברו כמו ראה ריה בני . ומקום האור . ויען שדרך התנאי להיות מטע מהרבה ושיהיה ממינו . לכן הכרכו להכוסף

ואתחנן

הי"ו בקמץ שהוא עבר . בעת ההיא : (א) מוסב אל ואל יהושע צותי : (לעיל בכוף פ' דברים) וגם זה מהוכחת ישראל : כי מודיע להם שהם חיו הכבד כי בעבורם לא בא אל הארץ . וגם מודיע מעלת הארץ . (ב) ואינו נכון לומר על אש האלהים שלא היה מכיר כי מה שנגזר עליו איננו על הנא"ד כי פה אל פה ידבר . ורכז לבאים אם אש אחיה בעצים לחים כל שכן בקוצים ככוחים . ארני . תחלת חננתו . אהה החלות . (ג) להראות בלבת אש . (טמות ג) לא הייתי מהכון בכמה שהראית לי וכל עלוהי דסירות ועוד אמרתו שלא נא ביר השלח . (סג) . וכן כהוב שם ארני בא"ל דל"ה . את גדלך . שאהה גדול בכל האלהים . כי כל הגזרות המתהוות מן העליונים כגון מזורק . כי הכל כגרון ביר החוצק והיתפאר המשור על כניפו בין לעלה בין למטה . כמפרש אחר סי אל בשמים ובארץ . והנה מרוב גדלך בירך לגדל למו עאחת חפץ . ואין מי למחות כי המציאות פלה מן נמצאת . ולזה הודעה אהרות ומופתים בשמים ובארץ שהם כורים על אילותך . (ד) וי"א על שהראית לו כדוהיו שהם אל רחום וחנון (טמות לד) כי שם הודיעו איד מנהיג בעולם השפל . אם ככה שיש בך בח לכבוש אפך וחמהך . אעברה נא ואראה . וירעבר ה' בי . אהם גרמלם . וידע למטה בעבורם (הכלים קו) . ולא שמע אלי . שלא קבל הנהיג ודקה שוב די לך אל הכף לבקש בדבר הזה כי נפסק הדין . עלה ראש הפסגה . הנשקף על פני הישימון . וכבואו זכר לו עלה אל הר העברים . (דברס לכ) . יפה . לראות את ארץ ישראל בארבע דוחותיה . וגשב כגאי . עד בוא זמן שגזר השם שהכנסו לארץ . (ה) ומעם הענין כדי לומר עיניכם הרואות את אשר עשה ה' . (ו) ועהה ישראל . שמעוקבל החקים והמשפטים . למען תחיו ולא תמותו כמו אותם שמתו בעבור בעל פעור . כל אשר ונה אה"ו וכאם חקי השם . גלוה רמו בפסק ג' עיניכם הרואות ולא יר"זימן קרוב הוא : לא הוספו על הדבר : מה יעשו ב"ה המוספים לנה שבעת ימים נקיים ובכל יום מועד יום נוסף ומקדשים החול . וזוה הענין החרש אשר ברה מלכו : (מלכים א' ב) . ואהם הדברים בה' . (ז) כענין עם קרובו . (תהלים קמח) . חיים . הפך שנצברו לבעל פעור : ראה לדהוי אהכס : יחיד וזכים . למרתו אהכס . אל יעלה כרוחכם אם נוסף להל בו כבר הבטיחנו לתת לנו את הארץ . וזהו לשמור ולעשות חקים ומשפטים ולעשות כן בקרב הארץ כמות שאהם דבקים היום בה' . ושמרתם ועשיהם . דור אחר דור כל זמן היות העולם . כי היא חכמהכס : (ח) כס היא אהותם . (ויקרא כה) שכלת היא רמולהכא לפניו . (ט) יבינתם . בדיעה שרשי המנות שהם דעות מ שבריות כשיחקים האדם : ולעיני העמים . החוקרים לדעה עקרי הדברים בהיו אהם כפי ארים בעיני לבם כאשר ישמעו ויבינו ההורות שאהם שוכרים . כי מי גוי גדול . ומפואר שיש לו אלוה צמת עונה לו בכל עת שיקראנו ומצרתו יושיענו . ואחר שהאלוה שאהה עובר הוא משניח וחונן שכל לכל משביל מעלה ומטה או אפשר שנתן לכם חקים ומשפטים שלא יהיו צדיקים וישרים . כי לא נחמו לצורך המצוה ולא במקרה : (יוד) ואע"פ שרוב חכמי האמת הקדמונים נהגו לבס להבין בעקר היצירות לא זכו למעלה החורה הקרושה . והנת אמת ישראל זכו לשתי מעלות . מעלת הרעת וההורה וגם זכו למעלה הכבואה כתך כבת התורות והחקים והוסרי מ ישראל מונעים רבים : ולזה הוא גוי גדול : ועהה הולך ומפרש הין הוא גוי אחר בארץ : רק השמר לך ושמור נפשך כאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך . הרעמים וקול השופר . שנאמר וכל היום רואים את הקולות . (טמות כ) . יום אשר עכדת : ביום . כמו הנמצא בית ה' : (מלכים ב' יו) . ואת בנייהם ילמדון . הוא שאמר וחדעתם לבניך . בוער באש עד לב השמים : (יא) אמצע כנגד הרואים . וזכר ארבע מסכים : האש והחשך והענן והערפל זה בחוך זה . וידברת אליכם בחוך האש : (יב) זכר העקר והכל בכללו : (יג) קול דברים שמעתם ולא ראתם המונת ומרבר וולתי קול הגזבר . (יד) יש מיסיפים אחר וחמונה ולא קולות שמעתם . וולתי קול אומר אנכי

אנכי ה' • בעבור היות התנאי כמין העליון • ויגד לכם
את ברייתו • הם עשרת הדברים • ואוהי צוה ה' בעת
היהיא ללמד אתכם חקיו וספטיים • כגון פרשה ואלה
המשפטים ופרשה בדר כונו • וכל הדקים כלם נאמרו לו
לכשת בטיני • כי לא ראייה כל המונה • (טו) כלום
המונה • כמו ויא יעיד כל חמתו • (הלים עח) • הבניה
כל בהמה • הנה נחבאר כמה שאמר אשר בשמים כמעל •
(דברים ה) • המנה כל במל • צורה ידועה • כנצור
את פסל הכסף (ד"ה ב לג) זכר או נקבה • (יו) כנצור
ועשתו כחבניה איש כהפארה אדם לשכת בית • (ישעיה
מ) • ופן היא ענין השכיכה • (יו) אין האזהרה
כלשאת האדם עינו בלמים רק הבניה שלא יראה ויחשוב
בעני שכלו שהכה כרעים ונטיבם עד פי כבובם וידה
ועבדם • וכן אל הבנו אל האלילים • (ויקרא יד) •
דכנעה בפנות אלירם כהחשבת הכב להנהגל במ • אשר
הלק ה' (יח) הם הלק העטים הקרובים וארם הלק ה' אשר
הן כח במ לעשות בכה שיעשו (יט) וישראל עלו בכחשבת
בבריות העולם • ודרכו בהגחל עליון גוים כדברידו בני
אדם יצב גבוליה עמים לבני • כי חלק ה' עמו (דברים לג)
ולפיכך לקח ה' ארנם מיד עם שהיו כהפארים בדכמת
דמויות (כ) וזהו רמז מכור הכרול • על אוחו הככב שהיו
המצרים עובדים והוא כול טלה • שעדין לא היה עת
לצאה משם כפי כח אלהים • והאר מצרים בכור ברול •
בלי שכתובין בו הכסף והזהב • להיות לו לעם נחלה ביום
דזה • שאתם הדבקים דעוים בו • וה' התאנף בו • אע"פ
שעל ידי הציא ארנם כמצרים ארם נרבתם וישבע לבחתי
עברי את הירדן לבוא אל הארץ הטובה • והנה אנכי את
ואני עובר את הירדן • מה (כא) כמו יוסף ע"ה השכרו
לכם פן השכחו את בריה ה' אלהיכם • אך כפני דבר אחר
דזה אפו כי ארם הבאים בארץ הזהרו שלא תחטאו לה'
והשכחו ברייתו ומדתו לזולתו • (כב) כאדם גנדה • או
שנטה לנפול • והבורא ית' אינו נושא פנים גדול ולקטן
רק הוא כמו אש אוכלה שאחר שהרגבר האש לאכול אפילו
שודפת האבנים ומכלת אורם • אל קנא • בקנאה האיש
באשתו • וכ"ף הדבור נדבר מן אש אוכלה • כמו ה' איש
בלהבה • (שמות טו) • גום זהב באף חזיר • (מטלי יא)
(כג) כי הוליד בנים • שכא הוליד בנים ובני בנים ותהיו
נושנים ותהאווזו בארץ עלה ברוחכם לעשות נסל ומסכה •
הנה אנכי מעיד בכם עדים קיבים שרם קיום כל היקום •
כי אבור האכרון • (כד) והארם דירתו בארץ והשמים
כמעל לו • לא האריכון ימים • כהן שימחר נקמרו עלכם
(כה) ובאמת לא האריך אף ליהודה אלא ארבעים שנה •
כי השם בקרוביו יקרוש • כי בעשרת השבטים האריך אפו
באתים וששים שנה מן ידבעם עד הושע בן אלה • וכחוב
וטוברון בחצי המאהיל לא הטאה (יחזקאל יו) ונשארם
מתי כספר • קרוב בזמן הישועה • ועברתם שם • י"א
עובדים לעבוס"ז ויש לובר כי זה רמז כי לזמן הגלות יגורו
בקצת הזמנים שמד לישראל • וב"ח אמרו הדר בחוצה לארץ
בימים הקדמונים עובד עבוס"ז • גם י"ל לא האריכון ימים
כי חייהם יהיו גרועים לא כחיי אדם שהם בטבעו • אשר
לא יראו ולא ישמעו ולא יאכלו ולא ירחונו • זכר הארבעה
לבר • ומשוש היר בכלל האבילה כי היא על ידי היר •
ובקשתם משם • רבים יחיד • כי תדרשנו • אם תדרשנו •
במו כי אמרתי הנחמני ערשי (איוב ז) • כי צרה קרובה •
(הקלים כא) לא ירפך • על ידי האכות • ולא ישחיתך •
בזמן השמד והרעב • כי שאל נא • השאלה היא השמע

לכוכב ולא קולות שמעם כדי שיכיר מאמר זלתי קול מוכב
אליו שיכיר הכרטי והכלל ממין אחד • ולא שיכיר אל והמונה
חיכס וראים • כי כקול אינו צראה בשען (טו) כלום המונה
ר"ל שלא באה הכלילת מרליות הכל כדי לחיוב מזה ראיית הקנה
שיכיר כרנן אבל קנה • המונה ראייה הלא כרנן במלה כל
כלום ר"ל שלא ראייה שום המונה כלל וכלל • לא כל ולא
קנה (יו) כנצור ויעשכו כהבניה איש וכו' ר"ל שבאוהו כפסוק
זכר שהי כנצורה כוכר והנקבה • כי מאמר כהבניה איש הוא
הבניה זכר ומאמר כהפארה אדם לבכת בית היא הבניה נקבה
שדרכה לבכה בבית • כן דרך עובדי עבוס"ז לעשות נמתיס
גם מזכר גם ננקבה לכן כוכיר בבניהם • (יז) אין
האזכרה וכו' כי הוא מוהר להביט אליהם • הלא כרנן כן
השח עיני לנך להסכל איך הם טופלים בעולם כספל ויביאך
זכ כדבר להטוב שכם האלוה (יח) אשר סלק ה' • כס
חלק בעמים הקדומים וכו' כי ישראל כוחטו בבשנה ענומה
מאלהו י"ה בלי חמטו • (יט) ויכחל עלו בחמטבו וכו'
שדע השי"ה שינאו ממין האטובידיקים יכודי עולם שישלישו
ככונה האלהית בבריותו את האדם מגוף וכפש עליונה והנה
האבות ע"כ הם כהחילו • בעו האמונה • ופרסמו בעולם לכן
זכו זרעם להיוחס חלק ה' (כ) • וזהו רמז מכור הכרול
ר"ל חוק כורחת מערכת מזרים לטובה עליהם • כי עדין
לפי כורחת כוכבם להלחחם לא היה עת • לנחא מידם •
(כא) כמו יוסף ע"ה • ר"ל כי אחר • שאמר חנכי מת
ח"כ מה טעם לומר אינו עובר את הירדן • הלא לכוזי •
שגם ענמותיו לא יעברו את הירדן כמו שיוסף מה במגרים
וענמותיו בטלו לא"י • (כב) כאלם כנלם • לפי זכ כפיר ש
הוא מלכון או אח שיי נדמים ענין השייה • ומ"ש או כנטה
לכנול • יהיה מלכון וכדחה ידו בגרון (כג) כי הוליד • שמת
חוליד וכו' מלה שמת אינה דבוקה למלת הוליד • הלא למ"ש
אח"כ יעלה כרוחכם לעשות פסל • ור"ל שמאמר • וכשחכם
ועשיהם פסל המונח כל וכו' חוננו בדרך גורה הלא • הוא
כגדה כתידי בדרך כבואה כדי להוסיף • שלא יטעו ועכו'
הכפירה היא בילם לעשות כטוב וחלופו • (כד) וכאלם
דירתו בארץ וכו' לכן הטיד • ככם השמים וכארץ כי כעונו
ישאל הם יהיו הכונים וכמקומים אותם • כהשחת השי"ת
וכשלא יזכו הם יהיו כמחריבים וממחרסים • כדכתיב בברכות
וקללות • וכן לחיוב כי זרע השלום כגון חתן • פריה וכארץ
ההן יבולו וכשמים ותנו טלם • (כה) ובאמת • לא האריך
חף ליכודו וכו' זה מבואר כפ' כחקויה (כו) ידוע כי אין
לשמים קצות כי כדבר הכדורי אין לו החסלה מעוינת הלא
הוא מהדמה מכל גדדיו ואין לו זווית • ח"כ הנאמר כאן בשמים
הוא כשם השוקף על האויר • שיכובי אשר על הארץ • כאלו
אמר מקנה הישכ ועד קנכו • (כז) כי קיום העולם כספל
השמים • שכם כטופלים • בזה העולם כספל ומשפיעים עליו
בהנועתם לכן כחיסכו קצות שיכוב ע"ד • מעבר שכם • קאלו
קטח השמים כמו כמקום אחר מיחס ככחוב ימי • כשמים
שכם ימי בארץ יען כיוח השמים משפיעים מאורם • לעולם
כספל • ומ"ש וממנו ישהנה אויר בארץ וכו' כנוי ממנו שב
אל השמים ור"ל מהנועת הגלגל כפי רחוק וקרבת קשמש לכל
חקלים מהא קלימים ישהנה אויר • האקלים האחד מהאחר
בקור ובחום ובלחות • ויובש וכפי השחנות מזג האויר • בכל
חקלים וחקלים • גם טבעי הכריות כנמלאים באקלים יבין
משונים מטבעי הכריות של חקלים אחר בין כנמתיס • בין
כמתי

והנה לא עשה אלה • כי אם לכען ברית האבות בן
כשיתה צד לך לכשישיגוך הרלאות • ושכת עד ה' • בלבב שלם • וכן בגלות מצרים • ראה ראיתי את עני עמי אשר
במצרים (שמות ג) ושאל נא • ככפיק לשנים וכן מעמו
נא לבשע עברי אלהי אביך (ראשית כ) ועד קצת השמים • (כו) ידוע כי אין לשמים קצות • אבל השמים שם משותף
השמים ומכבו ישהנת אויר הארץ זהמה בשבעה גופותיו •
או הנשבע כמתו • שגמה אלהים לבוא לקחת לו גוי • אלהים
(מלאכי כ) • הנהיח • בשום דור מאדם הראשון ועד עתה •
כנסה

צמיח הכ"ס בין בני האדם (כח) ויחנך להיות הסמך
 מקום ש"ן וכו'. ר"ל ענין גדולה ורוממות ר"ל הנשא
 והרים האלהים את עמו"ו אחר נעשייה אותה ומופתים .
 וכן פירש רבנו יעקב בעל העטרה (נט) ויחי . מוכב
 על המצט עם קול וכו' ר"ל ולא לישראל . אלא הטעם אם
 היה יכלה שימט עם אחר קול אלהים ויחיה לה . שמת עם
 אחר קול כזה ולא היה יכלה באדם להכיר בסייב נשמתו
 את הקול הגדול והמורא אלא האלהים חיים אשר הוא מקור
 כחיים הוא נחן בכס כח בדרך עם לחיות ולא יחיה נשמתה
 לכך נקרא במקום הזה לשי"ח באחר אלהים חיים כפי
 הפעולה כאשר ב"ר הרב ברה"ש פ' וזרח וכו' כי השא .
 (ל) והם המסות הגדולות וכו' ר"ל הכינה המטה ינחש .
 ונרעה ביד והפיכה המים לדם בפני ישראל אשר הורכו השי"ח
 בכנה בהשלה נבואתו . (לא) והאיותו . כענין ההפאר עלי .
 כבר פירש הרב בכמה מקומות שענין האות הוא מה שיוצא
 הנביא מה שחשד להתחדש מן הכסיה בזמן קבוע ולא יכול
 מדברו ארצה ולא יאחר מן המועד שקבע שזו סימן חזק
 לאמתה נבואתו . (לב) וכמופתיים . הם עשר מכות . כי
 ענין המופת הוא שנוי בטבע . כמ"ס הרב ב"פ שמות ב"פ
 ראה את כל המופתים . ועוד יפרש הרב ב"פ ראה בני פסוק
 וכן אלקי אלה או מופת . (לג) כי בחר בוצעו . של כל א'
 וא' ר"ל שלפי מלת אבותיך שזכר לעיל היה רהוי לומר ויבחר
 בוצעם אחרים וזו כנוי היחיד על הרבים ומוסב אל כל
 א"ו וא"ו מהחיות . (לד) כענין ומלאך פניו כושיעם ר"ל
 שפלה פנים יורה על עזמו ית"ו שהוויאם בלי אונגשות מלאך
 אלא ע"י הכנה ענומה מופתית נאללה מחתו ית"ו . ומלת
 מלאך הנאמר ב"פ ומלאך כנוי וגו' הוא מכה ע"י כחמור
 עליו ראה נהחך אלהים לפרעה . או יביה כרמו במלת מלאך
 גורחו ית"ו כמ"ס הרב ב"פ ס"י שרה גבי פ"ה הוא יסלה מלאכה .
 (לה) שמן הקבלה השוב למפתי הדברים . ע"י שני טבעי
 הנמלטים שהרואה ביניהם מנרים ונמטמד הר סיני . כשהו
 לך הערי בהקרה למות היווה הוא ית"ו הממציאם מאין שאם
 לא כן לא היה באפשר להסתחך דבר מטבעו א"כ כבר גילית
 במעלת השיון מן המקיבל אל המושכל . לכן אחר וידעת בו"ו
 כמוסוף לרבות שהוא מנוח מן החורב להשחלל האדם לקנין
 כמושכלות אהרי החמיני בקבלת החורב כי זו היא האמונה
 באמתיה . (לו) לא בעבר שהוא מערב : ר"ל שמלת עבר
 אין כוונתו בעבר השני של הירדן שהוא ארץ כנען אלא שפלת
 מורחו של ירדן שהוא ארץ כיתון ועוג : ולנהר שתי עבריהם זה
 כנגד זה וכל א"ו נקרא עבר (לו) וכוסוף לומר לנוס שם
 וכו' ר"ל כי כבר כוזר וז' ממנוה ב"פ מסעי והוסוף להזכירו
 בכלן כדי לפרש מ"ש שם מכה נפש . כשגגה ובכלן חמורחו
 אחר בבלי דעת : שהוא באור הכנה . (לז) ומפרש שנות
 הערים וגם פירש את שמות שלש הערים . אשר לא פירש
 שם : (לט) ואינו נכון להיות לא את אבותינו שהיו במנרים
 ומתו שם : זו טענה לאבן עזרא שאמר כן אלא כוונתו לא
 לבד את אבותינו וינלו מנרים אשר היו חיים במתן חורב
 וטכשו מתו במתן מ"ה שנה כרת ה' את הכרית אלא הכרית
 הכרותה הוטרבה ב"פ מפטיים הנה דם הכרית היה לכלל
 הדורות עד טולם (מ) כי הדורות הבאות הם היו : ר"ל גם
 הדורות אשר יבואו מאחר כן עד עולם . כלם נכללו בבית
 הכיח : כמו שנהבאר בפרשת נגבים : דנהיב כי את אשר יבנו
 כה עמנו היום ואת אשר אינו פה וגו' (מא) י"א לאמר
 לא נעלה בי יראנו וכו' : זו דעת הרמב"ן (מב) וי"א דבק
 עם להגיד לכם את דבר ה' : כך פירשו רש"י וחב"ט שהענין
 אלגי עומד בין ה' וביניכם בעת ההיא להגיד לכם את
 דבר ה' לאמר כי יראתם מפני האש . ולא עלתם צדק : והוא
 מקרא

הגסה : לשון הרגל ונהוג : כמו כל זה נמיהו בחכמה :
 (קבלה ז) : (כח) ויחנך להיות הס"מך מקום ש"ן והה"א
 המורה אל"ף : כקרב גוי : שלא היה ישראל רר כי אם כע"י
 כלכות מצרים ולא לקחו בחרב ובחנית רק על ידי אורות
 (כט) ויחי : מוסב על השמע עם קול : כנפות ידגש הסמ"ך
 בער נו"ן השרש : (ל) והם המסות השלשה שנעשו למשה
 כי באלה נוסה משה בנבואה : (לא) והאיותו : כענין
 ההפאר עלי למתי אעתיר . (לג) והמופתים :
 הם עשר מכות . והמוראים : קריעות ים סוף . וגאמר בלשון
 רבים כי ישראל עברו ומצרים נבעו על ידי רוח אחד :
 והזכיר ובמלחמה : בנזכר ה' ילחם לכם . (סס יד) :
 במצרים לעיניך . כל אלה לא במתן נהיו ע"י תחבולה :
 אמה הראית לדעת : כי השם הראך נבורהו כשאר גוי :
 שחנך שנוי היצירות תיבל לדעת שהוא המציא הכל מאין .
 שאם לא היו היצירות . פעל ידיו אך ימירם באשר יחפוך
 ומי יאמר לו כה העשה : כי אין עוד מלבדו : כן השמים
 השמייעך את קולו . לא עשה ככה כי אם ללכוד כוסר :
 אף מי יוכל להשמייע קולו מן השמים כרחק כזה : וגם
 כזה תוכל להבין שאין אלוה זולתו הנה ראות ושמעת ותחת :
 זה שבר ורבור אהבת אבותיך . (לג) כי בהר בוצעו של
 כל ארד ואחר אחריו : ובמקום אחר אחר ובזרעם אחריהם :
 (דברים יד) : וזהוב כי ביצחק יקרא לך זרע : (ראשית
 א) : ולא עשה לך כל אלה כי אם לדעת ולהשיב אל לבך
 כי הוא האלהים : ויוציאך בפניו . (לד) כענין ומלאך
 פניו הושיעם : (יכטיס כג) : או הוא לשון רחמים : כמו
 האירה פניך על עברך (תל"ס לא) : לרת לך את ארצם
 נחלה כיום חזה : דמו לארץ כיתון ועוג : או להבא .
 שהיהוה ארץ : עפמים לך לנחלה כמו שהוא בירך כיום הזה :
 וידעת היום . עוריש לך לדעה לחקור בעקרי היצירות
 והדענו בידיעה הלב שהוא העקר : (לה) שמן הקבלה השוב
 למפתי הדברים : כי ה' הוא האלהים . המטגית מעלה
 וכמה כי הם מעשי ידיו מחבר קצתו בקצתו . ומה אזה כי
 אין בלעדיו : כמו אין עוד מלבדו : ושפרת את חקיו : חיב
 אהה שהשומר בצרתו למען הארץ ימים . אהה ובניך :
 או יבדיל משה . הטעם הבדיל : עתיד החת עכר . בעבר
 הירדן . כאשר אמר את שלש הערים ההנו מעבר הירדן ואת
 שלש הערים ההנו בארץ כנען . (למלצר לה) : כזרתה
 שמש : במוצא השמש (לו) לא בעבר שהוא מערב . ובא
 ר"ש כזרתה בשוא נע שהוא כסודי . כמו את פקדשו כמנו :
 (כמלצר יה) : אע"פ שנסצא סמך שלא בשוא : מרבית
 דמשק . (מלכיס ח יט) : (לו) והוסוף לומר לנוס ששה .
 כדי להזכיר בבלי דעת : (לז) וכפרש שמות הערים : כמ"ס
 את בצר במדבר וכו' : וזאת ההורה . כלומר משנה דהורה
 גם זו נאנדה בעבר הירדן : וי"מ זאת ההורה ששם משג
 אם יכה איש את דעהו בבלי דעת לנוס בערי המקלט וכך
 יעשו בארץ כנען : אלה הערות : הפרשיות הבאה לפנינו :
 בגון פרשת עשרת הדברים ושאר המצות הנזכרות : וכל
 הערבה . בהר גבול המקום ללכד כי אלו הדברים דברים
 לאוהו נקום שהיה שם : ויקרא כשה אל כל ישראל וכו'
 להודיע לכלם שהברית אשר ברת השם בחורב לא את
 אבותינו לבד היה הברית כי אם להם ולנו : והרמו
 לנולדים לאחר כהן הורה : (לט) ואינו נכון להיות לא
 את אבותינו שהיו בטצרים ומהו שם כרת הברית רק ארצו
 (מ) כי ההרות הבאות שם חין כמו שנהבאר בזולת זה .
 לכן אמר כלנו חיים . כלומר אנתנו שהיינו ששה
 ושבענו כפי הגבורה הרבד והגולדים מאחר כן באחר אין
 הבדל בינינו : עמכם בהר . בלי סיגי דרך קצרה . אנכי
 עובר בין ה' וביניכם : איננו אחר מעכד הר סיני ולא
 עליהם בהר לאמר : (מא) י"א לאמר לא נעלה כי יראנו
 מפני האש : (מב) וי"א דבק עם להגיד לכם את דבר ה' :
 והגבון שחיא דבק כמדדו : לאמר . אנכי ה' : ואין הפרש בין
 עשרת הדברים הראשונים לאחרונים . לפיכך אבאר בשנוי
 המלות בדרך קצרה : ושרם הזכירי זה איכר לך . כי זכרון עשרת הדברים אלו בשלשה מענים שהם עסקי אדם ונמושוני .
 אדם בינו לצין בוראו : ומתם שבין אדם ובין ביהו : ומתם בינו לבין שאר בני אדם : וזה גודע אינו צריך באר :
 והנה

והנה כל אחד באלו השלשה דרכים שהארם פשרמש בהם עוד הוא לשלשה ענינים . מהם בלב : ומחם בפה : ומחם באברים : עולים במספר השעה שהם סוף הככר והכליהו : (מג) והעשירי דומה לאחד . והאחד עלה הככר ואינו כהמספר : (מד) כמו שפירשתי : (מה) והנה בשלשה הדברים הראשונים שהם העקרים והאמת מחקיסת בהם לא המצא חלוף בונם לבין הראשונים וזלתי וי"ו וכל הבונה : (סמוח כ) ואין חשש בווי"ן : ואמר שמור מקום זכור . (סס) . (מו) ואני חמה שיש הפרש גדול בפרשה זו . כי אמר בראשונה כי ששה ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (סס) . והנה וזכרה כי עבר חיית . ולא שמו לב בכל הכתובים כי אין המעם שוה בלל . רק נשאו ונהנו בזכור ושמו שמעכם שוה . (מו) במובן וזכרת את בריתי יעקב . (ויקרא כו) . ושבר ה' אלהיך לך את הברית (דברים ו) שוכר הברית והחסד . (סס) . והשובר דבר זוכר אהו . (מה) והוסיף שור וחמור . והם נכללים במלה בהכתב . והאומר כי דור הכדבר היו גזונים מהמן ולא היו מהעסקים בתרישה וזריעה . אבל באי הארץ צריכים לעבוד את האדמה לפיכך אנכי שור וחמור . (מט) וכן הוסיף בלא החכוד שדרו . אינו באמר אבהו . כי לא היה הנביא ע"ה מרבר בלבו לצרף השעה . (נ"א הזמן) . (נ) ואמר אחד מן הרופים להקן השנויים בזכרת אמר בעבור שהוכיר שישובת העבר והאמ' פירש כשה נבי שהוכיר כי עבר היה במצרים . וזהו כאשר ציף ה' אלהיך . שצוהו לזכור שהיה עבר . ובראשונה כתוב עברך ואמרך . ואין רשונה לפשה לתת עכבים אשר לא דבר ה' . ואצלי הענין כטבואר . כי יציאת מצרים כמו בריאת העולם וחדושו . וכמו שהשבת מעוררת לבות בני האדם בזכרון היצירות ככו כן יציאת מצרים דהעוררות גדולה לאדם לדעת בוראו שכבר נעשו אותות וטופחים שהופיעו כח השם (נא) ולזה המעם נזכר החדש הזה לכם ראש חדשים . (סמוח יב) וכל הבאים אחרי כשה בכרובים לא המצאם מונים כבריאה העולם כי אם מיציאת מצרים . וכל חכמי ישראל הולקים לבריאה העולם . ואין ראייה אמיתית כהי נברא העולם (נב) וזה אוכר ככה וזה איכר ככה . (נג) והראיה כהטורה וביצירת העשבים אינן ראיית . זאין זה מאשר הואלתי . (נד) ובתחלת הכפר כתוב הואיל משה באר את ההורה . (דברים א) והכל מפי השם אליו . (נכ) ולפיכך אמרו האומרים כי זכור ושמיד בכת אחת נאמרו . וכן בלם . וכתב המסדר בחלוף קצתם שמעם שוה . והוסיף בכבר צוף כמו שהזכיר בשבת (נו) כי בן הוא . ואם לא נזכר בכל הטאמרים (נו) ושוא ושקר . המעם שוה במקצת . והקרא משמש בשניהם במקומות במענה אחר . והתאוה והחמור כסעף א" . והקדים האשה מחבית . (נח) ולמעלה חפון . את הרברים האלה דבר ה' אל כל הלבב . הם עשרה הדברים . קול גדול ולא יספ . לא הוסיף פעם אחרת כזה המעמד (נ"א המאמר) והולך זמפרש ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך . וראו את כבודו ואת גדלו אמרו לפה נפות: אלהים חיים (נט) פירשתי . ויהי . מופב למלת בשר . ותקרבוני אלי . קרבת המאמר לא קרבת הגופים . כי כתוב וירא כל העם וינועו ויעמדו מרחוק (סמוח כ) . (ס) ויותר נכון זהו שנאמר לך רד ועלית (סס) ומשה ירד אליהם (סא) וזה אות לפירושי כי לא שמעו רק קול לבדו . קרב אתה ושמע . לפי שבלו יהלל איש (משלי י"ב) ואת

מקרא מכורם . (מג) והעשירי דומה לאחד כי גכס שהאחד הוא ראש מכפר האחדים כן העשרה הוא ראש מכפר העשרות . (מד) כמו שפירשתי בסוף פ' בחקותי בחר כיטב עיין סס : בטעם הככר והמספר : והנה היות הדבורים עברה לא פחות ולא יותר כי העשרה הוא מכפר כלם והוא במדרגה האחד והדבורים כלם הלויין על הא' אשר הוא יחד שהכל הלוי בו שהוא מניחות השם אנכי ה' : והוא כעצם נושא את ע' המאמרים השאר כי באמונתו יח' יתקומו הכל ובכחשו יבטלו הכל . (מה) והנה בשלשה הדבורים הראשונים שהם אנכי ולא יהיה . ולא השא : שהן מנות שבין אדם לבוראו אין חלוף כלום וזלת הנכסר בצללו האחרונים אות וי"ו : (מו) ואני חמה וכו' ר"ל המיכה הרב של צ"ה שכל כך הפליגו לדרוש על זכור ושמור שענין שניהם טוב לבד הם חלוקים בעקר אבל ענינם הלוי א' לחברו שאם לא יזכור לא יסמור וכן להפך . א"כ לא היה צריך כ"כ ללפלל בזה אבל הצרך לחקור על החלופין בענין נכון בענין שבה שס' יהרו נחן כעטס כי ששה ימים עשה ה' וכו' ובכאן וזכרה כי עבד היית : (מו) כמוכן וזכרתי את בריתי וכו' והמורה זה אמר בזריה לשון שמירה . נמלא שטיניס א' : (מח) וכוסיף שור וחמור : ר"ל בענין שבת במ"ש לא חפשה כל מלאכה אהה ובכך ובכך ועבדך וחמך וטורך וחמורך : הנה גם מזה אין חלוף בענין כי שם בס' יהרו אמר בכלל במאמר ובכמהך ובאן פרט להוספת באור . (מט) וכן הוסיף בלא החמור בדכו . ר"ל לפי דעת זה החומר הוסיף משה כן לבאי הארץ בהם יכיו צריכים לעבוד את אלממם . דבר זה החומר אינו אחת כי לא הוסיף משה מדעו . כלום חלף זה הספר הוא באור החורה ולכן מה שקצר סס ביארו בכאן : (נ) ואמר א' מן הרודפים להקן הסנייים וכו' וכן הרמב"ן ככתב כך ז"ל : ואמר כאן למען ינוח עבדך וחמך כמוך וזכרה כי עבד היית וכו' לבאר כי בו ינוח במנוחה העבד כמוך בעבור שהיית עבד והניח לך השם וגם אהה הניח לעבדך והנה טעמו כשינוח עבדך וחמך כמוך הזכור כי עבד היית וגו' . (נא) ולזה הטעם נזכר בהלש הזה וכו' ר"ל לטעם זכרון יציאת מצרים הקבץ חדש ניסן ראש למדשים ולמנין השנים מומן יציאת מצרים ולא מזכירתה העולם : יען שמהפלאים שנעשו אז הוסיפו לחדש העולם ומציאותו כבורא והשגחתו ונחלתם להם זה במורגש ובמוטכל עד שלא נסחפקו בו : (נב) וזה אמר ככה וזה חומר ככה : ר"ל קצתם חומרים בניסן נברא וקצתם חומרים בהשירי נברא (נג) והראיה מהמזרות וכו' שולקיים לזעמם ראייה שבניסן נברא העולם ממה שאו יחוסף האור וכל דבר במציאות יחמול להוסיף בהויה ולהפך בהשירי בהסרף האור יסבר בהויה גם אלו אינן ראוי' כי הן נלקחות מטעם המציאות הנח המיושב (נד) ובתחלת הספר כתוב הואיל משה באר וכו' ח"כ מה ששנה והוסיף קצת הוא לחוספת באור ולא חוספה מדעו על דברי השם : (נכ) ולפיכך אמרו החומרים שזכור ושמור בבת א' נאמרו : ר"ל יפה אמרו כן שרנו בזה ששתי המלות מורות לענין אחד : וכן היה צריך לדקדק ולהשגיח גם על שאר השנויים . וכן כלם מה ששנה חו הוסיף בכאן עולין לענין אחד כמו שבאר הרב חח כלם (נו) כי כן הוא האמת שהשם נוח כן הנה מזה אות שלא הוסיף משה ולא החלוף מהדבורה הראשונה כלום ואז"פ שלא נזכר בכל דבור לאשר נזכר ה' וכו' לבד בשבת ובכבוד הורים כנה יוקם מהם גם על השאר (נו) והוא ושקר הטעם שוה במקצת . אז"פ שהם מלד אחד שמות נכללים כי שקר יאמר על הבטל ושוא למה שאין בו חושלת . אמנם מלד הב' הם שמות נרדפים שיבואו שניהם זה אחר זה וישמשו לשני הענינים : הנה גם שוא שורה ענינו להנם (נח) ולמעלה חפון . ר"ל לעיל בדבורה העברה (נט) פירשתי . בראש פ' וארא . ובפ' כי השא . ר"ל כשירד משה מן ההר בצווי השם לזהירם לבלתי יהרכו א"כ הפי' הקודם שאמר הרב ותקרבוני קרבת המאמר הוא צברו זה (סא) וזה אות לפירושי וכו' כי כשירד משה וישמע וידבר אליהם זו ראייה לפי' הרב שאמר כי ישראל שמעו היה מדבר אליהם בקול ה' ככה כדכתיב משה ידבר והאלהים יענו

ואמר על הבטל שהוא הפך האמת וכן יאמר שקר המורה שוא הראשונה הקדים הבית מן האשה . כדי להשוותן בחמרת גבי פירוש המדות (ס) ויותר נכון זהו שאמר לך רד וכו' לעלות לפנים ממחניהם חזי הקריבו מאממם זה אל משה . בזמן שהנתיחם מהלכהם לזהיחם למקום מוגבל בתחית הכר אליהם קודם שמיעת וי"ד הדברים בקשו ישראל שיקרב משה קול הדבור לבד אבל לא כבינו הדבור בהחך אחותו . ומשה

(יב) ואת תדבר , (כב) כמו ואם ככה את עושה לי
 (במדבר יא) הטיבו , מנחי הע"ן , מי יתן והיה לבכם זה
 כל בקום שיאמר מי ואחריו יתן נזנר בדרך מליצה , מי יתן
 כותנו ביד ה' (שמות יו) מי יתן בכפר ויוחקו (חייב יט)
 מי יתן באח לי (שיר ח) מי יתני במדבר (ירמיה ט)
 בענין ראה ריח בני (ראשית כה) (סג) או התעוררות מהגוף
 עצמו , לך אמור להם טוב ולכם לאהליכם , ברשות באר
 וברשות ילכו , ואדברה אליך את כל המצוה (סד) אחר
 אהם ראיחם כי מן השמים דברתי (שמות כ) והחקים , פרשת
 בהר סיני ואם בחקויה : ושבתם לעשות , כאשר אמרתם
 געשה וגשמע , לא הסורו ימין ושמאל , במצות לא , בכל
 הדרך אשר צוה , מצוה עשה (סה) וזאת המצוה , שב לבאר
 כי כל אלה למען הירא את ה' אלהיך , כי עקב כל המצות
 יראת השם , ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה (חייב
 כה) והירא שומר מצוה ארונו , וזהו מי יתן והיה לבכם זה
 ושבעת ישראל ושמרה לעשות (כו) הקבל והשמור לעשות
 כי ייטב לך והפרה והרבה מאד לרשת הארץ שהיא ובה חלב
 ודבש , שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (סז) כנראה אלי
 שלא בא עתה לצוות להם יחודי , כי במה פעמים הזכיר אין
 עוד מלבדו , רק המעם שהוא אחד אין צורך לו בשני ואינו
 הוא כשיב לך בדי שימצא מסך נחת רוח לצדך אליו . אבל
 כל אשר הוא עושה עמך מדרך חסד : ומרוב טובו המיב
 לך : לא כמי שקונה זולתו להנאה , וכן המיטיב לאחר כי
 ברוב הימים ימצאו . (סח) והסומכים ביחודו מזה הכתוב
 אין להם הועלת (סט) והתמה שכל אבריהם במציאות השם
 ובידיעתו כחשו לדעתו מהחוד (ע) כאשר הוא (עא)
 וביחודו אין גשענו על הכתוב . (עב) והיותו דבר ולא
 ככל הרברים מופת הדעת הורה זה : (עג) וזהו היחוד
 האמתי : (עד) ומה נכבד דבר המאור הגדול רבינו יוסף
 כי אחר בסוף ספרו (עה) כי אשר החלש כמנו הדעת
 בכפוריו אמר ידע אותם מן המשמע : וכן שמע ישראל ה'
 אלהינו ה' אחד (עו) לא שפסק שיהיה זה ראייה כמו
 שהבינוהו זולתנו (עז) והשיב למי שישאל ויאמר כי שני
 אלוהות יהיו דומים ויקבצם גדר אחד . (עח) אך יובדלו
 בהגרמה המושבת . וככה היחה תשובתו (עט) אחר שהם
 דומים מן הרין שיהיה מעשה האחד פועל האחר השני (פ)
 וכן ברצון (פא) והואיל והם נפרדים בהגרמה נמצא אינם
 דומים ולא יוכל המועל למעון כי האחר הוא רוצה , ופועל
 והאחר עושה לא ברצון כי השני נהיה כמכרח ואנוס . ואם
 יהיה רצון שניהם במעש ונפל משניהם נראה כי שניהם
 חלשים שלא יוכל האחד עשוהו לבדו . ואם האחד יעשה
 והאחר לא יעשה נמצא האחד מותר , (פב) ועוד שהם
 נפרדים

יענו בקול : (סב) כמו ואם ככה את עושה לי : שבה
 מלה את לכנוי זכר נמצא בג' מקומות , שנים שנוכרו ככאן :
 והג' את כרוב ממשק הסוכך : (יחזקאל כח) ומגד לרש"י
 שפירש חשש כמו של משה כנקבס , לכן בא הכנוי בלשון
 נקבה . וכבר נס' הרמב"ן הפס עליו : (סג) או התעוררות
 בגוף מעצמו ר"ל שלא חמר השי"ת שאפי' חסן להם לב , אחד
 ליראה אותו ולשמור מצותיו כי יראת השם היא הלויס בנחירה
 האדם לכן חלה הדבר להתעוררות ענמס בדרך תאזה כדרך
 לשון בני אדם ר"ל הלואי שחמיד יהיו קן וכל א' מירחאל
 יתן לב ליראה אותו ומלת מי הוא מוסב אל ירחאל לכל א'
 וא' . וכן פירש בעל העשר מי יתן כל א' וא' בלבו להיות
 לבבם שלם (סד) אחר אהם ראיחם ר"ל אחר שמעו
 ישראל עברה הדברים אמר השי"ת למשה קירד ויחמר להם
 לשון מהמקום המוגבל לאהליהם ומשה עצמו ששוב לעמוד
 בער שידבר השם אליו את כל המצוה אשר נכחו אחר אהם
 ראיחם וכו' סה"פ משפטים בכלל המצוה הכתובה הם
 (סה) וזאת המצוה שב לבאר וכו' ר"ל כי מאמר וזאת
 המצוה וגו' חיינו זולת מ"ש לעיל ואדברה אליך את כל
 המצוה וגו' אלא שב למת בלור והוראה לישראל דרבי
 שמירה המצוה כי הכליה שמירה כל המצוה היא יראה ה' .
 שאם לא יירא את ה' לא ישמור מצותיו : (סו) הקבל וכו'
 ר"ל שאלה וגמעה חייבנה שמיטת האון כי אם האמונה בלב
 ושיקבל על נפשו לקיים המצוה . (סז) כנראה אלי שלא
 בא עתה לצוות להם יחודו . ר"ל שפסקו שמע ישראל ה'
 אלהינו ה' אחד חיינו בדרך מצוה לאחדותו ית' : כי על
 האחדות כבר הורה כמה פעמים במאמר חין עוד מלבדו .
 ואחר שאין זולתו נחבאר שהוא אחד גם בלחי זה הפסוק :
 אלא כיון ששם המצוה לא נטוו לחועלתו ית' כיון שהוא
 אחד ואין לו נרץ לזולתו אלא נטוו ע"ד ססד להועלת המצוה .
 (סח) והסומכים ביסודו מזה הכתוב וכו' הם קדמוני
 ע"ה . (סט) והתימה שכל אמריכם במציאות השם וכו'
 זה המאמר ע"ד קושיא ואח"כ יתן הרב זה ויהפוך בזכות
 קדמוניו , ור"ל כי כל מה שדברו קדמוניו בחקירת מציאות
 השם והיותו יודע כל דבר לא הסכימו לקחת ראיה מן
 הכתוב , (ע) כאשר הוא , ר"ל כאשר הדבר כן הוא באמת
 שאין ראוי להביא ראיה מן הכתוב לדיעת הבורא כי ידיעת
 הבורא קודמת מילדיעת החורה . (עא) וביסודו חין נשענו
 על הכתוב ר"ל ואין יסבול הדעה שביסודו ית' ישענו על
 הכתוב , והלא בהשגת מציאותו ית' וידיעתו במופתי השכל
 כבר יעלה בידנו גם אמתה היסוד , אלא שכוונת חכמינו
 בשאמם ראיה מן החורה לאמתה יחודו ית' היא לא הפנים
 ואינו בשלום כאשר יוכיר הרב בהגליקו את רבינו יוסף נ"ע
 בקרוב לזה למטה , (עב) והיותו דבר ולא ככל הדברים
 וכו' ר"ל היותו השי"ת נמצא ולא ככל הנמצאים זולתו שאין
 לו דומה כבר הורו בזה מופתי השכל גם חכמינו

לא ככלו בזה הנה בשלילת ההדמות מאלו ית' במופת הדעה
 נתייבה המחת האחדות
 (עג) וזהו היחוד האמתי : בשנוה שאין לו דמות בכל הנמצא כי הוא לבדו מתייב המציאות וכל זולתו אפשריים שקדם ההגדר
 להויחם (עד) ומה נכבד דבר המאור הגדול רבינו יוסף וכו' הנה זה בא הרב לתרץ הקושיא ולהגדיל את דברי קדמוניו
 במאמר ר' יוסף ז"ל (עה) כי אשר החלש ממנו הדעה בכפוריו וכו' ר"ל כונת רבינו יוסף היא כי מה שאומר הוא שפסקו שמע
 ישראל ה' אלהינו ה' אחד ראיה ליחוד מן הכתוב זה חיינו אלא למי שלא השיג יד שכלו להשיג האריו ית' לסיב לו השלמות
 ולשלו ממתו כל ההכרחות במופתי השכל ישענו על הכתוב וידע אותם מן המשמע ר"ל הקבלה שהיא החורה שקבלנו
 אמתה המיחדים מאיש רני ערע"ה ומעדה רנויה אבותינו ע"ה : אבל המשכילים יבינו זה בראיות ברורות וחוקות ע"י
 חקירה השכל כמו שהשכיל וידע כל זה אברהם אע"ה (עו) לא שפסק וכו' לא שיהיה פוסק רבינו יוסף שיהיה זה הפסוק רהיה
 מוסלמת על היסוד באין דרך לדעתו ע"י עיון השכל חלילה שיסכל רבי יוסף בזה שהרי הרב רבינו יוסף הביא ראיות חוקות
 מן השכל על היסוד ובטל דברי מי שיעטון שיש שנים אלוהות כדלקמן (עז) והשיב למי שישאל וכו' ר"ל והשיב רבינו יוסף
 השובה נותח למי שיאמר כי שני אלוהות יהיו דומים ר"ל שיהיו שניהם מקייבי המציאות שוי בעצם מבלי יתרון הא' על האחר
 ויקבצם גדר א' ר"ל ענין האלוהות שזהו גדרו שיהיה שלם בחלית ולא יעטרך לזולתו (עח) אך יובדלו בהגרמה המושבת
 ר"ל אך זה הקבל לבד בין שניהם שיהיו כדללים מנד הסבה המושבת הודעת מציאותם כיות הא' פועל בדבר אחד והשני
 בדבר אחר כאמנת מאני הכופר שהא' פועל הטוב והב' פועל הרע (עט) אחר שהם דומים מן הדיון שיהיו שניהם פועלים
 בדבר אחד שיהיו דומים גם בפעולתם זה לזה כמו שהם דומים בעצם האלוהות : ואחר שאין פעולותיהם דומים נמצאו גם ענמס
 בלחי דומים (פ) וכן ברצון : ר"ל דין שיהיה רצון הא' הוא להם הרצון א"כ חייב דומים : ובאור רסב במופתי היסוד
 ר"ל וכיון שהם נבדלים בסבה המציאה להם לפעול או המציאה להם הרצון א"כ חייב דומים : ובאור רסב במופתי היסוד
 המצא בס' טן חיים סרק ס"ד ואילך ע"ה (פב) ועוד שהם נפרדים : הפך סכרת המודה בשני אלוהות שאמר שיקבצם

דברים • וכל חכמי המחקר הרבו מופתים ברבר זה (פג) והנביאים ע"ה לא בוט וכו' ר"ל להורות המוכללות הנודעות ע"י הקירח כמדע כי גם בלי כורחא דברי הנבואה יבטו כמכללים כמו שהשיג אברהם הע"ה מדעתו (פד) והם במקצת הנבואה המצא רבי בעש הוא לעלה כורד וכבת בכחיש (פה) וענין האלהות קודם כן הנבואה (פו) במערכה ובכל קדימה : ודע זה • ואיך יהיה העקר פרח • ואהבת את ה' אלהיך • בכל לבבך : שלא יהיה לבו חלוק (פז) והטעם החששונה : וכנגה הכתוב השם מקום המוציא • ובכל בארץ : באר באר • ויקראו אל אלהים בחזקת (זנה ג) והיו הרברים האלה : הם עשרת הרברים • והם עקר כל המצות כמו שהארבעה מבעים שרש לכל הויה בעולם השפל • וטנתם (פח) כמו אם שגוהי ברק הרבי (דברים לב) : (פט) בשבתך • וזכר זכני ארם שבהם השמישי עסקיו • וב"ית בשבתך שרם • נכו כאלכם מלחם הארץ (במדבר טו) • וב"ית לקומך • אתר כמו בהבראם • (בראשית ב) וקשרתם לאות על ירך • הם עשרת הרברים • (ג) ואצבעות הידים עשרה (לא) ירך • חסר יו"ד הרבוי • לטנפות (לב) פידשתיו • וכתבתם על מזוזת (נג) המה אני למחזיקים הדבר כפשוטו איך הגיחו ובשעריך (נד) אף שדרשו בחסרון וי"ו מזוזת • ועל פי דעהם היה ראוי הוי"ו האחרון • אע"פ שאין השש לחסר ולמלא כי אם לחסרי דעת (נה) ועוד אני המה לארזים האומרים שאין משל בתורה רקירות את הצבאה • וכל זה המאמר בדרך דמיון • ואמר ובשעריך • שיהיו חסיד לגנר עינד בכל כונא ובמבוא • והיה כי יביאך (נו) לבשיביאך בארץ לא לך והאבל והשבע השמר לך פן השבח את ה' אלהיך • כענין וישמן ישרון ויבעט • (דברים לב) • ובהים מלאים כל טוב • השורק הכור הולם בי הבא בשורק הוא סמוך לעולם • ונמצא בחולם המורה זה והוא סמוך • כבחר וצד לבנון • (יחזקאל לו) הפך כל בעל חולם • היוצבים • כבלע יאמר לשון הציבה • ונמצא היהפאר הגרון על החוצב בו (ועתה יוד) והוא כעץ • ולשון זה לשון חפירה • כמו לחצוב להם בודה בורות נשברים (ירמיה ב) (נז) והעפר מעורב באבנים • את ה' אלהיך תירא • בעות עשה (נח) ובשמו השבע • אזהרת שלא ישבע בשם אלהים אחרים (נט) או כמעט והנשבע בארץ ישבע באלהי אמן • (לכפיה סה) לא הלכון אודי אלהים אחרים • עדות על ובשמו השבע • שהוא אזהרה • פאלהי העמים אשר סביבותם יכליל כל אלוהות (ק) כי ירושלם קרובה באמצע הישוב • ואח ירושלם בתוך הגוים שמתיה (יחזקאל ה) או כי האדם איננו הועה רק כי אם אשר רואה ברבר שהוא קרוב אליו • (קא) לא תגשו את ה' • אחר ששמעתם קול אלהים חיים אינו ראוי להתרברק כי אם אשר עכו מקור חיים לא יגוש בנסיונות חיי בשרים (קב) ואף מאורו המעמד נתאמת צטה שהוא נביא ח"ו ודבר אלהים בפיהו אמת • (מלכים א' י) וכן כתוב גם כן יאמינו לעולם (שמות יט) והמנסה לנביא איננו מנסה כי אם לשם • כי אין ראוי לעבוד את השם מעתה בשאלתאות וטופה כי לא יעשו נסים לכל אדם ובכל עת

גדר אהר (פג) והנביאים ע"ה לא בוט וכו' ר"ל להורות המוכללות הנודעות ע"י הקירח כמדע כי גם בלי כורחא דברי הנבואה יבטו כמכללים כמו שהשיג אברהם הע"ה מדעתו (פד) והם במקצת הנבואה המצא רבי בעש הוא לעלה כורד וכבת בכחיש (פה) וענין האלהות קודם כן הנבואה (פו) במערכה ובכל קדימה : ודע זה • ואיך יהיה העקר פרח • ואהבת את ה' אלהיך • בכל לבבך : שלא יהיה לבו חלוק (פז) והטעם החששונה : וכנגה הכתוב השם מקום המוציא • ובכל בארץ : באר באר • ויקראו אל אלהים בחזקת (זנה ג) והיו הרברים האלה : הם עשרת הרברים • והם עקר כל המצות כמו שהארבעה מבעים שרש לכל הויה בעולם השפל • וטנתם (פח) כמו אם שגוהי ברק הרבי (דברים לב) : (פט) בשבתך • וזכר זכני ארם שבהם השמישי עסקיו • וב"ית בשבתך שרם • נכו כאלכם מלחם הארץ (במדבר טו) • וב"ית לקומך • אתר כמו בהבראם • (בראשית ב) וקשרתם לאות על ירך • הם עשרת הרברים • (ג) ואצבעות הידים עשרה (לא) ירך • חסר יו"ד הרבוי • לטנפות (לב) פידשתיו • וכתבתם על מזוזת (נג) המה אני למחזיקים הדבר כפשוטו איך הגיחו ובשעריך (נד) אף שדרשו בחסרון וי"ו מזוזת • ועל פי דעהם היה ראוי הוי"ו האחרון • אע"פ שאין השש לחסר ולמלא כי אם לחסרי דעת (נה) ועוד אני המה לארזים האומרים שאין משל בתורה רקירות את הצבאה • וכל זה המאמר בדרך דמיון • ואמר ובשעריך • שיהיו חסיד לגנר עינד בכל כונא ובמבוא • והיה כי יביאך (נו) לבשיביאך בארץ לא לך והאבל והשבע השמר לך פן השבח את ה' אלהיך • כענין וישמן ישרון ויבעט • (דברים לב) • ובהים מלאים כל טוב • השורק הכור הולם בי הבא בשורק הוא סמוך לעולם • ונמצא בחולם המורה זה והוא סמוך • כבחר וצד לבנון • (יחזקאל לו) הפך כל בעל חולם • היוצבים • כבלע יאמר לשון הציבה • ונמצא היהפאר הגרון על החוצב בו (ועתה יוד) והוא כעץ • ולשון זה לשון חפירה • כמו לחצוב להם בודה בורות נשברים (ירמיה ב) (נז) והעפר מעורב באבנים • את ה' אלהיך תירא • בעות עשה (נח) ובשמו השבע • אזהרת שלא ישבע בשם אלהים אחרים (נט) או כמעט והנשבע בארץ ישבע באלהי אמן • (לכפיה סה) לא הלכון אודי אלהים אחרים • עדות על ובשמו השבע • שהוא אזהרה • פאלהי העמים אשר סביבותם יכליל כל אלוהות (ק) כי ירושלם קרובה באמצע הישוב • ואח ירושלם בתוך הגוים שמתיה (יחזקאל ה) או כי האדם איננו הועה רק כי אם אשר רואה ברבר שהוא קרוב אליו • (קא) לא תגשו את ה' • אחר ששמעתם קול אלהים חיים אינו ראוי להתרברק כי אם אשר עכו מקור חיים לא יגוש בנסיונות חיי בשרים (קב) ואף מאורו המעמד נתאמת צטה שהוא נביא ח"ו ודבר אלהים בפיהו אמת • (מלכים א' י) וכן כתוב גם כן יאמינו לעולם (שמות יט) והמנסה לנביא איננו מנסה כי אם לשם • כי אין ראוי לעבוד את השם מעתה בשאלתאות וטופה כי לא יעשו נסים לכל אדם ובכל עת

כשיביעוהו ב"ד (ק) כי ירושלם קרובה באמצע הישוב • כי מעלות לניר הלפני זמן ס"ו מעלות והלאה לקצה הכסוף אין ירושלם הוא אמצע הישוב וכל ארצות הישוב נחשבו כביצות הנמצאות בחומות העולם הקדמוני • אמנם בדורות האחרונים צפונה לקו השווה וגם תחת קו השווה ענמו לבד בערך י"ב און סס יאזב בשביל היוחס בתכלית הרחק מקו השווה ולא יגיע בהם ישוב (קא) לא תגשו את ה' • אחר ששמעתם קול אלהים בשמעכם קול אלהים חיים • כבר הסיר כל הספק מאליכם באמתה מניאותו ית' וכלתו והטנתו שבשביל זה נביו כל הנסים בהם כדכתוב בעבור ישמע העם בדברי עמך • ומעתה אין ראוי לכם להדבק וללכת אחרים אלהים אשר לא יושילו כי תהו פמה : כי אם להדבק בהם ית' אשר הוא מקור החיים ונתן בהם כל לשמוע • קולו ונשארם בחיים לכן לא תגשו את ה' מחסרון אמונתכם כי אין ראוי שיטובה ע"י עמו מקור החיים ויפה נסמך זה הפסוק אחר אזהרת לא תלכו כי הנסיון יבוא מחסרון האמונה ודרך הרב לתת טעם מדורשי סמיכות (קב) וחף מאורו המעמד נתאמת משה וכו' ר"ל וגם שליחות משה היוהה אמתית נתינת התורה מאח הכס על ידו נחאמה

נתחמה ע"י הקול הנבחר כדכתיב וגם כך יאמינו לעולם אם
 כן לא נשאר מקום ספק אם החורה היא אמת או הנביא ולנסות
 אם ה' בשאלת איזה נפ כי כבר הכל נתחמה ע"י נסים
 ונפלאות (קג) במסה שנאמר ויקרא עם המקום מכה ר"ל
 זה המקום הוא רפידים וקרא בשם מכה ומריבה על עם שכנו
 את ה' והגו על נבואו ונאמר ה' בקרבנו אם אין (קד)
 כמו פור ענמות הוכך : שבה בהפכה לכטיוכר יחיד נמלא
 הכ"ף בשוף והאות שלפני הכ"ף קמוצה להבדיל מן כ"ף השואית
 בבאה לכטיו נקבה נמלאת שהאות הקדומה לכ"ף ככטיו של
 נקבה בתוף נצ"רי על הרוב חוץ מן אותך עמך בך לך והאך
 מלבד אחד וחסדי מאהך לא ימוש ומלות מעט מועד כקמנו
 האותיות הקדומות לכ"ף הנקבה : וגם יבוא בהפכה אך כך דך
 בכטיו הזכר האב"ד בכגיל(קכ) כי ישרי' דרכי ה' נביהיב כירוש
 ועשיה ישר תקיים את המנות שכם דרכי ה' אשר כורה
 בתכמה אלהיה : וכן זקק ואמה כייש לכן טעם והכלית
 ומלת כישר רמו על המצוה הפיוניות אשר בהן יקנה שר העולם
 הבא שהוא נהן ע"פ הדין והיושר ולא ע"ד חסד והטוב הן
 המנות המעשיות ובעדן הכטיו שר כטו"כו למטן ייעב לך
 וכו' (קו) לכדוף בשקל לשמור : ששרשו הדף והכ"א פ"א
 הפעל והאותיות הגרון נרסבין ומרסיבין והוא ענין דסיפה
 ושני שרשים בענין אחד הדף ונדף (קז) כאשר
 דבר ה' וכו' כאשר הכטיו בבניה אם בתקויה
 באמרו ורדפהם את אויביכם בשכר שמירת המנוח :
 (קח) ומן העדות האמין חקקים ר"ל מן המנוח אשר
 בורה ככתוב להיותן מטעה לפדות וזכר נפלאותיו ונגלו
 כסמיהן האמין גם לשאר החקקים ההוריים שלא נבחר בכחוב
 טעם לכן כעכ"פ יש לכן טעם והכלית ופע"פ שלא נדע טעמיהן
 מלד עמקן כיהם הככלות לקונר דעחנו (קט) אין הכחונה
 פבדים היינו לפרעה וכו' אלא שישב האב לבן השואל כי מה
 שהוניהט השם ממזרים בהרבות נסיו ומופתיו הוא לתכלית
 שילמדנו דעות נודקות ויהן לנו חורב טעל ידה נוכח לקנות
 שתי ההנלסות (קי) וכבר זכרנו זה לעיל בפרשה זו
 ביו"ד הדברים בענין שבה במה שאמר הכחוב וזכרנו כי ענד
 הייה במזרים וכו' המור מ"ש בדברות הראשונות כי שש ימים
 עשה ה' וכו' נתן הרב טעם שזכר יציאת מזרים יען שהיה
 החטוררות גדולה לאדם לדעת בוראו וכו' (קיב) וי"א
 כהיום הזה רמו לעה"ב כן פירש ר' יעקב בעל העשר
 וי"ל : ד"א לטוב לנו העשר בעה"ל לחיותנו כהיום
 בעולם הבא והרב טוען ואיך ידמה וכו' איך אפשר שידמה
 הכחוב חיי העה"ב לחיי העה"ז אינו מטעם הלכות (קיג)
 קרא השכר בשם זקקה וכו' פירוש הרב במלת זקקה ככו'
 הרמב"ן שאמר קרא גמול המנוח בשם זקקה כי הענד הקטוי
 לרבו שהוא סיב לענדו ואוחו אם יתן עוד שר בעבולתו

עת (קג) במסה שנאמר ויקרא עם המקום לפה
 (שמות י) שמור השכרון את מצות ה' שלא האמרו חיד
 ח" תקצר לשנות דבר הנברא מששת ימי בראשית רק
 האמינו במצותיו שנהגו על ידי אבוראש הנביאים והצליחו
 וחקיו אשר צוץ (קד) כמו פור עצמות חונך (הליס נג)
 בשמעתו ענד (יטעיה ל) ועשיה הישר (קה) כי ישרים
 דרבי ה' (כוסע יד) ובשהעשה הטוב ייטיב לך השם מרה
 בנגר מרה להרוף (קו) בשקל לשמור (קז) כאשר דבר
 ה' ורדפהם את אויביכם (ויקרא כו) כי ישאלך בנד
 סדר אחר זמן קרוב ורחוק ואמרת תשיב לשואל מה
 העדות כגון פסח ומצה וככה וזולתם שהם עדות וזכר
 לנפלאותיו והחקים זאת חק הפסח (שמות יב) וחקת
 ההורה פרה אדומה וזולתם נוצא במ וקצת החקים נעלם
 טעמם (קח) וכן העדות האמין הרקים : והמשפטים ארבע
 סיהות בית דין לכה זה במקילה וזה ישר ואמרת לבנך
 (קט) אין המענה בעבור יציאת מצרים נצטוו כל אלה רק
 הטעם לכך הוציאנו מצרים והרבה אותות בעבורנו לתת
 לנו הורות ליראה את ה' לטוב לנו לא לצדק אליו וזכר
 יציאת מצרים בעבור החוש המופתים (קי) וכבר רמזנו זה
 (קיב) וי"א כהיום הזה רמו לעולם הבא שיחיונו כאשר
 אנו חיים היום ואיך ידמה חיי שעה בחיים התמידים וצדקה
 היתה לנו (קיג) קרא השכר בשם צדקה כי כל אשר יחילנו
 בגמול הטוב בדרך צדקה כי אין עבודתנו בו לתועלתו כי
 אם להועלתנו ונשל לשין יציאה (קיג) והגוף שרש
 כלשון וגם שול השלו לה (רות ב) כי ישל אלוה (ליוב
 כו) החרם החרים אותם אמר רבינו סהל (קיד) הוא
 אזדרה ולא הובה כי אמר לכמה כי יסיר את בנד וזיה
 הדיה דושע הגבעונים והכונה באברו אזדרה כלומר
 כניעה : כי הנשבע לבטל מצוה שבועתו בטלה : (קטו)
 ואצלי אינו נכון : כי לא החיה כל נשמה הדעת כו הרוב
 ומעשה יהושע בשום קדוש השם שלא יאכרו אמות העולם
 כי אין אמונה לישראל כי יסיר את בנד מאדרי (קיו) כי
 ידע השם כי יאשרו החנם : מפעלי הכפל : ופעמים
 בשורק ויהנם (שמואל א ז) ופעמים בקמץ חתם : וסלף
 בוגדים ישרם (משלי יא) ולא הברוח ברית ברצון להחיותם :
 כי יכיר (קיא) מיכב אל בלה במ כי יסיר החותן או
 הרצון בו יכיר זה המעשה את בנד מאדרי (קיא) וי"ל יסיר
 כמו וכל הנשים יהנו יקר (אכתב ב) כי אם בה העשו להם :
 שהחרימם : מוכחותיהם הרצון (קיא) שהם בנייים :
 וכצבורם כל מצבה ומצבה אבן אחת ואשריהם : אילנות
 בציור

זדקה יעשה עמו ע"כ ר"ל כי אינו טוב עליו כי הוא קנין כספו אלא כנוהן זדקה לעני ע"ד חסד נוהן לו (קיג) וכוונ'
 שרש מלשון וגם של השל וכו' אבל שרש של חסלו הוא בלל מן הכפולים וכל כי יכל אלוה הוא בלה וג' שרשים בענין א' חקודי
 ענין וסלוקי עקר (קיד) הוא אזדרה ולא טובה וכו' ר"ל אזדרה שלא נהתחקן במ שלא יסירו את זניהם מעבודת השם לעומת'
 והקדים הסרם החרים כדי לומר אחריו לא ההתחקן במ וכו' כי יכיר את בנד וגו' אמנם אם יעלימו עם ישראל ויקבלו עליהם
 שלא לעבוד פט"מו אינו מן הסוב להחרים : ולזה הקיה יהושע הגבעונים כי הם טובו טעמה ונכנסו בדה ישראל וזכר
 בטלה הסבה המסיבה להם כרג ואבדן ואם יאמר אומר הגבעונים היו חזיים הרג אלא שכבר נכבד להם יהושע וזקנים
 להסיוחם ולקבלם ולכן לא הרגום משיב לזה ר' סהל אלו היה מאמר לא חסיה כל נשמה גזרה מוחלטת בלי שום הנאי עכ"פ
 היה ראוי שיהרגם יהושע כי הגבעונים במרמה רמו את ישראל שכם מארץ רחוקה ולא מן ז' עממים ועל הנאי זה נכבדו להם
 ישראל וחסיוס ואחר שהמגלה הדבר היה מן הדין להסרימם ולאבדם כי השבועה כבר בטלה מנד שהיה על הנאי ועוד
 שנשבעו לבטל מנוח גזר חסיה כל נשמה לדעת האומרים כי כן הוא (קטו) ואנלי אינו נכון כי לא חסיה כל נשמה בדעת
 בו הרוב וכו' ממה שצריך אני להזכיר בזה הוא כי כשנאמר על כל המקומות שדבר הרב בזה הענין נמלא דעת הרב נוטה
 לשתי הסברות ואין בזה סתירה כי במקומות מביא השעה לפי דעת עמנו ובמקומות אחרים אליבא דרמנים שכתב הבעלים ולא
 יסם המאמר לאומרו שהיה הסבה הראשונה מן ז' סבות הסתירה וכן דרך הרב בדבר שיש בו פני הראות לכני הפנים והנה
 בפ' ששפטים גבי אם ארזניו יתן לו אשה טען לב"ה על אמרם טבד כעניי וספקה כעניית ואמר והכתוב אמר לא חסיה כל
 נשמה וכן בסוף פ' בהר סיני בענין עבדי התגלות אמר ולא הם מן ז' עממין מתוך זכחוב לא חסיה כל
 נשמה וכן בכאן אמנם בפ' שופטים גבי כי הקרב אל עיר וביהושע סימן י"א ובשפטים ס"ח בסוף הסדר דבריו
 נוטין לדעת קדמוניו (קיו) כי ידע השם וכו' ר"ל כי מאמר כי יסיר וכו' אינו בצורה אלא הגדה היא שמגיד להם
 מפייתו ית' יודע שהתיד (קיא) מוכב אל מלת במ ר"ל שהוא מוכב אל ז' עממין ובלשון יחיד אמר יסיר ולא יסירו
 וישב אל כל אחד מהם (קיא) וי"ל יסיר כמו וכל הנשים יתנו וכו' שמוכב אל מלת ובחו לא חקק והיה ראוי חסיר ובא לשון
 וזכר לנקבה (קיא) שהם בנייים ר"ל מאבני הרבה ולא הם אבן אחת ע"כ נאמר בהם לכן נהינה שהיא הריסת הבניין ומצבות

לשון שצירפה כי המצבה היא חבן אסת (קך) עם מיוסד
 וככל וכי כי לשון קדושה בכלן ענין הכל והפרשה וכרונן
 שלכך פשיחך ככל מן האומות כקדמונים ביהרון הסגחתי
 בעצמותה עליך שתחידת ותלמין בלחמתי כאשר אבותיך
 הקדושים עשו ככה ובזכותם בחרתיך מכל האמות הקדמונים
 (קכא) עתיד אהה שמננס וגו' ר"ל ובצבור בריה האבות
 חננה לאף מלך ולא ברוב עם ובגבורתך (קכב) הטוב
 לפניו ר"ל אם יהיו נדיקים ולא לחטאים (קכג) שאינו סך
 הסכנון, ר"ל שאינו לאלף דור ממש לא פחות ולא יתר אלא
 הוא לשון רבוי אצילו לאין מספר לדורות הנדיקים נאמן הוא
 ית' לשמור הברית והחסד, ומגד למדרש שאמר לעוין מיראה
 לאלף ומאהבה לאלפים, ודרשו מכאן גדול השוכה מאהבה
 מהעושה מיראה (קכד) כל א' וא' ר"ל שגנוי להאבדו מוסב
 אל מלה להצאיו והיה ראוי לומר להאבדים על פניהם וזא
 כנוי יחיד על רבים וישוב אל כל א' וא' (קכה) וי"א נאמן
 להם שכן וכיוחיהם בעו"ז וכי' כן היא דעה המדרש ואגב
 ארמים פירש רש"י ז"ל וכן, הרגום אנקלוס, (קכו) ושמרת
 את המנוה, אשר שהשי"ת סומר חסדו וגו' ר"ל שבא צו"ו
 בסבור להכיר סיוב שמירת המנוה לשמירת הטי"ת את בריה
 האבות וכסה שהוא ית' סומר חסדו ככה חוב עליך שתקמוני
 במנוה והבורח נאמן בהנעמתי להלם שכן,

בציור אלהי העבום ויפסיליהי צלמים פסולים מעץ ומאבן
 כי עם קדוש אתה (קכ) עם מיוחד ונברל אתה לאלהיך
 וחובה עליך שתיהר האלה האמת כורא הכל ומכלם כן
 בחר : לא מרבכם וכעבור רב עם הדרת מלך (משלי יד)
 חשק ואהב בכם רק משמרו את השבועה שבועה האבות
 הוציא אתכם מיד מלך ארר (קכא) ועתיד אתה שתנצח
 שלשים ואחד מלך : ומוה תרע שהוא האל הנאמן כי שמר
 הברית וביה מחל כל הטאך ועל כל פשעים חכמה אהבה
 (משלי יוד) ומשמרו : שם החופש : לאלף דור (קכב) הטוב
 לפניו : לאוהבו : עושים מאהבה וחם שומרים מצות חשם
 מאהבהם לו : לאלף דור : כמו אשר חוטא עושה רע מאת
 (קה"ל ח) (קכג) שאינו סך החשבון : ומ שלם לשונאיו אל פניו
 על פניו שאינו מאחר לשונאיו להאבדו (קכד) בלא' וא' כמו
 שהאבד המצויים (קכה) וי"א נותן להם שבר זבויחיהם
 בעולם הזה כדי להאבדים בע"הב : ואינו מענין הפרשה
 (קכו) ושמרת את המנוה : אשר שהשי"ת שמו שומר
 הסדו ואמונתו לשימרי מצותיו השמור המצות לעשותם כי
 אל נאמן לקים אמתו ה' אלהיך :

גְּשֵׁלְמָה פ' וְאֶחָחֵן : כֶּכֶף שְׂרֵי אֶחָחֵן :

יום השלישי ואחחנן
 לדרוך בנחייב סדר עקב

התח על שרי אהלונן
 יסיר פה יקוש מעקב

(א) וטעם עקב תמורת ראש דברך אמת : ר"ל שענינו כוח
 ואחרית כי הסגר כף באחרית המעשה (ב) וי"א לשון סכוב
 זה האומר הוא הרמב"ן שצירס אותו לשון סכוב נגור מן
 זכיה סקוב למיטור שענינו הדרך המצוקל האולך סביב
 סביב וכן ויעקבי שצצו עשה לי גלגולים וסבות כמו שהאריך
 בצירופו בחרה בזה המקום (ג) גם דמות עקב הרגל נקרא
 כן : אחריו הרגל נקרא עקב יען היותו מציגל כצפוח, וכן
 בדברי ב"ה בצדפיין ספ"א בעקום ב"ה, הביאו זה בגמרא
 במסכת בבא קמא דמיקון כפ' הנוול ומאכל : ר' עקיבא
 אומר אין ביין עליו בצדפיין שהרנו בצרנוטת ובגלגול
 דברים : אכל הרב לא הולד לזה העירוש אלא אומר שיותר
 נכון להיות ענין עקב סוף ואחרית : כמ"ס אחר זה וידעת
 כי מלת ראש וכו' (ד) שהוא ככה דמות האדם : ר"ל שנקרא
 תחלת גופו ראש וסופו עקב ככה בדרך האלה נקרא תחלת
 כל דבר ראש וסופו עקב כי כפש האדם תחיל הגבוהים
 ותנביה את השפלים כדי לדמותם אל חכונה סוכלה כי בצבורו
 הדבור (ה) והאליל מן הראש עד העקב, פלה האליל הוא
 לשון משנה במסכת טהרות פ' ה' הצור והרוטב והקיפה
 והאליל, וכן במסכת חילין פ' ט' ריש פרקא הצור והרוטב
 והקיפה והאליל, וכי' אליל גיד השדרה והגואר והוא רחב
 לבן וקשה ודוגמתו באיוב רופאי אליל כלכם שמשנכסך אין לו
 רפואה להחבר כך פי' הברטנורא : והביא הרב זה לחוק
 את פירושו שענין עקב הוא סוף ויש לו יחס עם הראש וזכו
 לשמוד ככה שמירת וקיום המנוה שהן הראש והסגר שהוא
 בסוף ובכטול המנוה והפסקן יבטל הסגר (ו) והוסף עוד להזכיר
 המשפטים וכו' הוסף עוד להחיל זו הפרשה במשפטים (ז) באשר
 חסם צמה שהשלים החל שזו א' ממדות מלינות המקרא : והטעם
 שהוסף להזכיר כדי להסמך אחריו יפה יעוד הסגר שהוא מאמר
 וברכך (ח) שמירה כנגד שמירת יעוד הסגר בשמירתו ית' הברית
 והחסד כנגד שמירת המנוה : (ט) וי"א כי הוסיף המשפטים
 זה האומר הוא הרמב"ן שאמר כן שהזכיר בראש הפרשה את
 המשפטים לבד ולא זכר המנוה והקקים ג"כ כמו שזכר שלשם
 בפסוק דלעיל והכונה שהנך להזכירם מאד בעשיית המשפטים
 והענינים לעבריתים בין במלקות ובין בעגש ממון בין בארבע
 מינות בית דין בלי רשמנו על החוטאים ובלי משא פנים
 כי בלתי זה לא יוכלו עם רב כזה להיות נזהרים במנוה אם לא
 יעלה מורא על ראשם מן המשפטים (יוד) והנה שכן המשפטים
 יעלה וכו' וכו' (י"א) וברך פרי בעקב : ז' ופ"י אלמתיך ח' דגנך
 י' ט' תרוסקך י"ג וי"ד וי"הרך י"ז שגר חלשיך י"ח
 עשהרות נאכך : י"ט ברוך חסיה מ"ה י"ז לא יחיה כך עקר : ט"ו
 ועקרה י"ו וצבהמתך י"ז והסיר ה' מתך כל חולי : י"ח
 וכל מדוי מזרים : י"ט ונחנס בכל שוגיך : כ' ואללת את כל
 העמים : זכר הקקים עשרה : א' לא תירא מהם : ב' קן
 ישסה כ' חלתיך לכל העמים ג' וגם את הרעה וכו' ד' עד
 אבוד הנצארים וכו' ה' ונשל ה' ו' ונחנס ה' חלתיך : ז'
 והמס מהומה : ח' ונזן מלכיהם וכו' ט' והאבלת את קמם : י'
 לא יחייב איש וכו' : זכר המנוה ד' כדמיב בפסוק כל המנוה
 : א' למען תחיון : ב' ורביהם : ג' ובאחס : ד' וירשמו
 וכו' הרי כללם ל"ד : (יא) וברכך

והיה עקב • מלשון ואת עקבי מים (יחזקאל) :
 כלומר אחרית שמירה המשפטים ועשייתם הוא
 ושגר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד (א) וטעם עקב
 המורה ראש רברך אמת (חליס קיט) (ב) וי"א לשון סביב :
 מלשון העקוב למשור (יסעיה מ) : וכן ויעקבני (ראשית
 כו) (ג) גם דמות עקב הרגל כן : ואב"ה בעקפיין ובי"ה
 ופ"א משתמשים • ודעת כי מלת ראש יאמר ב זללת הדברים
 וכן מלת עקב סוף ואחרית • וזה תבון (ד) שהוא ככה
 דמות האדם • (ה) והאליל מן הראש עד העקב (ו) והוסף
 עוד להזכיר המשפטים (ז) באשר חסם כנגד העברי כדי
 לומר וברכך והרברך : ושגר (ח) שמירה כנגד שמירה (ט)
 וי"א כי הזכיר המשפטים לבר כי עם רב אי אפשר שיחיה
 בלוגוהר במצות ולא יחא • רק במשפטים יעמיד הציורה
 בענין מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט) ואהבך • בשקל
 ושאלך (ראשית לב) מנורת פעל (יוד) ותנה שבר המשפטים
 יעלה עשרים : עד ואבלת את כל הנצים : ושגר החקים
 עשרה מן כי האמר ב"בבך עד פסלי אלהיהם : ושגר
 המצות ארבעה : כמו שזכיר בפ"ש כל המצות • כללם
 שלשים וארבע ברבות • ואהבך • שלא חסור השגחתו סמך •
 והיה

(יא) וברכך בכל מכל וכל • ואו הסכד ר"ל זכו הסכד
 שהבטיח השם לשמור לך הסכד שנשבע לאבותיך • ונקט הרב
 לשון המדרש ב"ר כרסה מג' וז"ל גבי ויהן לו מעשר מכל •
 ר' יהודה ב"ר סימון אומר מכה אזהרה ברכה חללו ג' יחזות
 גדולות בעולם • אברהם יצחק ויעקב • באברהם כתוב וי' ברוך
 את אברהם בכל • בזכות ויהן לו מעשר מכל • ביצחק כתוב
 ואוכל מכל • בזכות ויהן לו מעשר מכל • ביעקב כתוב כי
 חנני אליכם וכי ישי' לי כל זכות ויהן לו מעשר מכל • ע"כ
 לשון המדרש והרמז שברכס מעין ברכה האבות בהבטחה ענומה
 בלי אמצעי' (יב) יגדל שמך • ולא ענין רבוי במספר שהרי כבר
 אמר כי אחס המעט (יג) שלא החמטט וכו' ר"ל או יהיה
 והרבה לשון רבוי והגרד להבטיחם בזה חלל שמירת המספטים
 שלא יחמטטו בשביל אדם והשמירם את העבריים והכופשים
 אלא אדרבה בכפר זה השי"ת ירכס (יד) הוכיר ג' מינים •
 ר"ל מכל נמחי האדמה דגן חירוש ויעבר ויעבר הפירות
 והגמחים בכללן (טו) ושגר מורה עליו • כי כמו שענין שגר
 הוא ענין שלוח ומורה על הילולים הקטנים שבמין הבקר
 בענין יסלחו כנאן עוליהם כן נלמוד מענין זה שאלה עשהרות
 הם ילידי הנאן ואינו עדרים כפירות הראש"ע או רפתים
 ומכלאות כפי' בעל העשר (יו) וכן צדקתך • שחמיר לא
 יליה בך עקר יממש גם לצדקה מושך עמנו ואחר עמו (יז)
 כשלא חשמו עמך ר"ל שחמיר כל חולי הם הסליים כהוים
 ע"פ הטבע כשלא ישמור האדם עמנו מן הקור והקום או מן
 המוות המזיקים לטבעו ומשטי האוויר והקסם מבעית שיסירם
 בזכות קיום המוות (יח) הנגזרים מהשם • ר"ל שחמיר וכל
 מדוי מנרים • הם החלאים הבאים ברצון השם ע"ל העש •
 ואחר שהבטיח בהסרת החלאים הטבעיים ק"ו היינו למדים
 שלא ישים המדוי הנכיים (יט) כי אמר כל חלי • והיה מספיק
 בזה אשילו שלא יזכור מדוי מנרים היו נכללים במחמיר והסיר •
 אלא שהזכיר זה לקוד כדי לומר ונהגם בכל דונאך (כ) •
 ושימם נחלקם הסנועה • מקמץ קטן לגדול שהיה ראוי שימם
 כי קן בא על הרוב בנ"רי בעהיד • וזה בא ע"ד כתי העבר
 בקמץ • וכן יבשם הכהן (כא) כל א' וא' • שאלה הוא
 מוסב אל מלת אלהים שהם רבים (כב) הוא בשעת המלחמה •
 הבטחה לישראל שישימדם בקלות ובמכרה כאוכל לחם • א"כ
 זה לא יסחור למחמר וכל ה' א"ל העכו"מ ה"מ מעט מעט
 (כג) מנחי הע"ן • והמ"ם השני לכנוי ולא הוא הכפל • אבל
 והמם בגלגל עגלחו שרשו המם כי הוא הניו קמץ וחניו פחה
 (כד) גם מטבע שלהם • כי יש עליהם ציור שמות עכו"מ
 ואכורים בהנאה (כה) כמו בני בלועל שנמך החמר על
 המחמיר והרצון בנים שהם בלועל בעדרי המעלה • וכן
 אלהים שהם פסילים • ואינם סמוך וכמך כמו כל בני אלהים
 שהרצון ככבי המלאכים ונקראו בנים בשביל שהמלאכים מניעים
 את הגלגלים ומשפיעים עליהם (כו) כי תועבת ה' והרס
 הוא • ר"ל שגם בזה מלת הוא מוסב אל הפסילים שהם רבים
 וישב אל כל א' וא' (כז) או הטעם תועבת ה' שחוקש בו •
 וכפי זה הפירוש מלת הוא ישוב אל שם מוקם המובן ממלת
 חוקש ואש"פ שלא נכתב כי השם יונא נבט הסעולה (כח) ולא
 הביא • ולא תגרים וכו' ר"ל שאין הכונה באזהרה ולא הביא
 ולא הכלים עכו"מ • לביהך אלא לשון ביאה יפורה לענין
 הגרמה ובלשון חממים יחממו הרבה לומר דבר זה ביא לחשוב
 כלומר יגרום • והאזהרה לא תגרים שיחשב השם את ביתך
 בהתחגבל בתועבות עכו"מ והכיה מחושב כמוהו (כט) את
 המן אשר לא ידעת • שאינו ביד האדם • ר"ל שלא ידעת
 איכות היותו והתקדשו מפני שאינו ע"פ הטבע ואינו נעשה
 ע"י עבודת האדם כשאר המזכות אשר יבטן האדם ויגיע
 לידיעתם ע"י עוסק בהם • ע"ל מחמר הרב בפי' שמות
 בפרק המחמיר וכל שמלכיג האדם ישוב מנהיגו (ל) ע"י

וזהו ושמר ה' • (יא) וברכך • בכל מכל וכל • וזהו
 דחסד • והרכך (יב) יגדל שמך בעולם מלשון על כל רב
 ביהו (אסתר א) או לשון רבוי (יג) שלא תחמטט באבוד
 העובדים • פרי בטנך • הבנים • ופרי אדמתך (יד)
 הזכיר שלטה טינים שהם העקר והכל בכללם • וברך • כספיק
 גם לשגר אלפיך • והוא הווד מן גרש את האמה (רחשית
 כא) כמו גוער בים • (סבוקא) עסרוע הים (ירמיה
 לב) אלפיך • מן אלופינו מסבלים (חליס קמל) והם מין
 בקר • ונקראו כן שמנהיגים ומאלפים אותם לחרוש ולסבול
 העול • בענין עגלה מלמדה (הכע יוד) ועשרות • ילדי
 הצאן (טו) ושגר מורה עליו • לא יהיה בך עקר • שאינו
 מוליד (יו) וכן בבהמך • והסיר ה' ממך כל חלי (יז)
 בשלא חשמו עמך • וכל מדוי מצרים • (יח) הנגזרים
 מהשם • והזכיר זה כדי לומר ונהגם בכל שונאך (יט) כי
 אמר כל חלי • הרעים • שהם קשים למאר (כ) ושימם •
 נחלפה התנועה • ואכלה את כל העמים • כאוכל לחם •
 וכן אוכלי עמי אכלו לחם (חליס יד) לא החום עינך עליהם •
 שאם תרחם אותם יהיו לך למקש • כי העבוד את אלהיהם •
 כי מוקש הוא לך (כא) כל א' וא' • כי חמיר • אם
 חמיר בלבבך רבים הגוים האלה ממני זכור מה עשה השם
 למך מצרים כי כן יעשה לשאר המלכים • וגם את הצרעה •
 חולי • קרוב מלשון צרעת • לא הערוץ • והירא שהם כי
 ה' אלהיך גדול וגורא שהכל יראים ממנו והוא בירא אחרים
 למען יורא • ואם מעט מעט יכרה לטבעה עממים אין זה
 מחסרון כח דק שלא ירבה עליך חית השרה • והכתוב
 והורשהם והאברהם מהר (כב) הוא בשעת המלחמה • שאם
 בהם בני ענק לא יוכלו לעמוד נגדך זמן רב מיד
 תנצחם • וחמם (כג) מנחי הע"ן • והמם השם מהומה
 גדולה עד השמיד אותם • והאברה את שמש • (כד) גם
 כמבע שלהם • השמיד • שם התופש • ובא הה"א בחירק
 והיה הרין בפחה • פסילי אלהיהם (כה) כמו בני בלועל
 (דברים יו) ואינו כמו כל בני אלהים (איוב לא) • כי
 הככבים בבנים למלאכים • בסף וחבב אשר עליהם • כמו
 וזכחו לה' מהשלל חביאו (ד"ה ב יז) והמעם אשר הביאו •
 כי כן מנהג כל האמות בכסף ובוזה ייפחו (ירמיה יוד)
 חוקש • נפעל מנחי פ"א יו"ר • מלשון פח יקוש • (חליס לא)
 (כו) כי תועבת ה' • וחמם הוא (כז) או הטעם תועבת
 ה' הוא שתוקש בו • (כח) ולא חביאו • ולא תגרים תועבת
 אל ביהך • השקענו • השיממו שקין ונאול שלא יסחך
 אם הוא זהב וכסף • ויענך ורעיקך • ואו יואבילך • שהמאביל
 רעב או הוא מכיר חסד מאבילו (כט) את חמן אשר לא
 ידעת • שאינו ביד האדם • ולא ידען אבותיך • הגון
 נוסף • אבותיך • שאם הם היו יסורי עולם לא הגיעה מעלתם
 שהיו נזונים בלחם אבירים • וחודיעך זה שהדע כי הוא
 המחית • הכל כמוצא פיו וגזרתו • כמו שגור בלחם
 לחיותו פרנסה לאדם • לכן שמור מצותיו וחיה • שמתך
 לא בלחה (ל) ע"י גם (לא) או חיו הרבה • בצקה • נפחה •
 מגורת פעל (לב) כמו בושה וחפרה (ירמיה טו) ה' אלהיך
 מיסרך • מדריכך בדרך זו הלך באב מיכר לבנו • וערה
 ה' אלהיך מביאך בישוב אויר טוב ארץ נחלי מים כי
 במדבר היו מזונותך על ידי השם • ושמה תאמר ערה
 אינו בך • השמר לך פן השבח את ה' אלהיך כי אבוד האבדון
 עינות ותהומות יוצאים • (לג) תהום • זכר ונקבה • והזכיר
 תאה וגפן ורמון מאשר הביאו המרגלים (לד) ארץ זית
 שמן ודבש • זית של שמן • במסכתא לשון עניוה • מלשון
 המסכן

גם • שחלבושיהם במשך מ' שנה לא בלו וגם היו גדלים המלבושים על הקטנים כפי שגור התגלל האדם בדרך גם (לא) או
 היו הרבה • שגללו את מנרים והספיקו להם לכל זמן לכהם במדבר ועוד שהיו ביניהם עשירים • ולפי זה הפירוש אינו ע"י גם
 (לב) כמו בושה וחפרה • שהפסק בא בנרי כפי יחיד זכר העבר • ואם מגורת פעול יבוא בהפסק בחולם (לג) חסוס זכר
 ונקבה • ככאן באו בלשון זכרים שאמר יונאים • וכן ההומות יכסונו • החוס כלבוש כסיו • לשון זכר • החוס רוממחכו •
 חסוס רבה נקבה (לד) ארץ זית • שמן זית של שמן • כי יש זית שאינו עושה שמן לכך הכמיר כוית אל השמן •
 (לה) כלום

המסכן הרומה (יטפיה מ) לא הדמך כל בח (לפ) כלום ;
 כמו כל תמונה (לדברים ה) ואכלה ושבעה וברכת : חיב
 אהה שהתן שבה לשם על אודות הארץ הטובה שנתן לך .
 ורם לבבך . כשתראה רבוי הטובה עליך והטובה גואלך
 והמוליך בכדבר הגדול והגורא נהש טרף ועקרב ; החלמיש
 פתרונו חזק מאד . שנאמר חלמיש לבעינו מים (תלים קיד)
 ודעא כפל ההופכי הצור אגם מים (טס) . ואמרת בלבבך
 בחי ועצם ידי : טובב לפסוק וכל אשר לך ירבה . החיל
 הזה : העשר הזה : כמו חילך ואוצרותיך לכו אהן :
 (ירמיה טו) . יחכרה את ה' אלהיך וכו' זכיר שאינו ככחך
 רק מאת השי"ת לקים שבועתו . והיה אם שכוח השכח
 את ה' : מעיד אבי נכס כי אבוד האבדון . עקב לא
 השמעון (לו) כי שנה השביעה הברכות האמורות . ועבר
 הבעיטת הקללות הניכרות : שבע ישראל אהה עובר היום .
 הגיע הזמן . ואהה טענה : כדברי הכתובים מי יהוצב
 לפני בני ענק . אבל הרע לך כי ה' אלהיך כאש אוכלה
 והוא ישמיר . ולא האמר בזכותי ירשהו את הארץ כי
 ברשעתם נחזיבו כליה ולמען ברית אבות הקדושים ה'
 מורישם בניך : (לו) ואע"פ שאמר ואהם הרבקים בה'
 (לדברים ז) הזהירם לשעבר ולהבא . כמו שמספר ותולך .
 זכור אל השכח . (לה) כי רכז להם לא בצדקה . והחל
 להוכיח ורבר בדרך כלל מיום צארתם כמצרים עד מקום
 היותם . ובחובב הקצפרם . כי ההלונות קודם מן חוריה לא
 יוכיחם כי הוסיפו לחטוא אחר כהן תורה . ויורה עוד הם
 חזבים סאחר שקבלו לשמוע בקול ה' . לזהות הברית : הם
 עשרת הדברים כמו שמפרש בכל הדברים אשר דבר ה' :
 והי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה וכו' . מקץ מסוף
 ארבעים יום . מודיע כי ביום שלקח הלוחות נעשה העגל .
 ולא לקדם כי אם כרי לראותם ישראל שלא יעלילו עלילות
 ברשע כי כבר ישברם ומה צריך לקחת אותם : ואהנפל
 לפני ה' כי הייתי (נ"א יהיה) נפלא אפים ארצה ומבקש רחמים
 על חטא אשר חטאתם : הוא הנזכר וראו והנה חטאתם .
 וכן כתוב ויאמר משה אהם חטאתם חטאה גדולה (שמות
 לב) כראשונה (לט) להעמק עוד ארבעים יום . כי לא
 התגפל בארבעים יום הראשונים : וישמע ה' אלי גם בפעם
 היא (מ) כי בסוף ארבעים יום הראשונים התפלל שלא
 יעשה להם כלה שנאמר ויגהם ה' על הרעה (מא) ולזה יהכן
 שאמר כראשונה : (מב) וי"ם כבו שהתפלל בים סוף
 ונשמעה תפלתו . טחן : שם ההופש : לעפר : כמו עפר .
 ובתבערת ובכמסה ובקברות ההאות וכו' כלל הלונות ישראל
 הקשות : ואח"כ עם ובאר התפלה שהתפלל במעשה העגל .
 שהתפלה שוה במעם תפלתו שהתפלל בחטא המרגלים .
 (נג) כמו שהזכיר ובשלוח ה' אהכם מקדש ברנע וגו'
 והמרו את פי ה' וכו' לא האמנתם לו שאמר לא הערצון
 ולא תיראון מהם (לדברים א) וכא שמעתם בקולו : אל עלו
 כי אין ה' בקרבכם (במדבר יד) . מסרים היתם עם ה' .
 רובו על הלונות קודם מן תורה ואחריו : ואהנפל לפני
 ה' (מד) באר במח נהרצה (נ"א שהתפלל) בהתגפלו
 לפני ה' . ואומר אדני אלהים אל השחת עמך . (מה)
 קשי . בשקל יפי חכמתך (יחזקאל כה) בעת ההיא אמר
 ה' אלי פסל לך . בעת ההיא . בסוף מ"י יום הבינתיים .
 ועשיה לך ארון עץ . (מו) להבדיל בין הארון שעשה
 בצלאל שהיה מצפה זהב : ולא הזכיר כן בלוחות הראשונים
 כי היה גלוי לפני השם כי יחטא ישראל במעשה העגל
 וישברם משה . (מו) וכבר צוה לו בארון שעשה בצלאל
 ומה טעם לתזכירו הגה (מח) ועוד אנה הו הלוחות עד
 שנכנה המשכן : (מט) ולא יתכן לומר כי ויקהל משה
 כאשר ירד ושבר הלוחות הראשונים הקהילים ורבר להם
 בכלצפת המשכן . כי ישראל או היו כמנופים עד שנמלח
 להם . ואע"פ שראת מהפטיט כי שמנים יום נתענה משה
 האמצעי היה עולה ויורד (לא) ומה טעם לומר ויהיו
 כמפורש בארון אשר עשיתי . ולזה אמרו רוב הכפרשים כי כשנעשה ארון בצלאל והושמו שם הלוחות ארון כשה נגנו
 כי נגזרו כרך השמישי קרושה . ובני ישראל נסעו בכארות בני יעקן מוסרה : אין בארות בני יעקן הוא בני יעקן .
 ומוסרה

(לה) כלום שאין כוונה שלא התכר כל אצל קלח חסדר חלף
 כרונן לא התכר שום דבר (לו) כי שבר השמיעה וכו' ר"ל
 כמו שנקרא שבר קיום המלוח עקב קן נקרא העשש בצטול
 כמנהג בנס עקב כי שניסם באים באחריות המעשה (לו) ואע"פ
 שאמר ואהם הדבקים וכו' ר"ל אע"פ שדור באי הארץ היו
 לדיקים כמו שבחם ואשרם משה בראש ספר זה עכ"ז הנדך
 להזכירם ולהוכיחם כמה שחטאו מכבר . וגם שיכיר נזכרים
 בדורות הבאים אחרים (לח) כי רמז לכס לא בצדקה .
 הנדך להראות לכס כמה המרו את רוחו ית' א"ל לא בזכותם ירשו
 הארץ כי הם בזכות הברכה וברכשת העכו"מ שהמלאכה כאלהם
 (לט) להעמק עוד מ' יום ר"ל שמאמר כראשונה מוסב
 אל ארבעים יום שבעה משה עוד זכר לארבעים יום הראשונים
 ולא השזב מלה כראשונה אל ואהנפל כי זמ' יום הראשונים
 בכללם לא ההנפל רק בצוק הארבעים . (מ) כי בצוק מ'
 יום וכו' אחר שאמר לו הכס לך רד כי שמה עמך נחבדר
 שביום המ' נאמר לו זה (מא) ולזה יתכן שאמר כראשונה
 שהנפך כאשר התפלל בחפלתו הראשונה שלא יכלה . אחסם
 ככה התפלל עוד מ' יום שימחול לכם . וכ"ף הדמיון של
 כראשונה לטנף ההפלה ולא הדמיון זמ' יום . (מב) וי"מ
 כמו שהתפלל בים סוף וכו' המפרש הוא בן עזרא יתן טראה
 כי שתי התפלות ר"ל הכתובה בפ' כי השא בפ' ויסל משה
 שהיא בצוק מ' יום הראשונים ושכחן אדני אלהים אל השחת
 עמך וכו' דומה ומשווה צענין לכן אמר התפלה ויחל וגו'
 היא עננה התפלה שכחן שלא התפלל משה זמ' הראשונים
 אלא פ' ויהל נקדמה בכהיבך ואמנם מאוחרת בזמן ולכן
 השיב כ"ף הדמיון של כראשונה להפלה ים סוף . (מג) כמו
 הזכיר ובשלוש ה' אחרי וכו' ר"ל שלכונה זו הפסיק ענין
 העגל והכניס בימים המסעות שהכניסו בהם . אח הכס עד
 שלום המרגלים שאמר ובשלוח ה' וגו' כי גם צעון המרגלים
 התפלל משה מעין הפלה עון העגל דכתיב שניסם מבלתי
 יכלת ה' וכו' ולכן כשהזכיר עון המרגלים שב לענין
 כראשון לבאר התפלה צעון העגל כדי להכליל בה גם הפלה
 עון המרגלים כנזכרת בפ' שלה לך שטעמן שוה . (מד)
 באר זמנה וכו' שזו ההתפללות היא ענמה מ"ש לעיל ואהנפל
 חב לבאר שהתפללותו היתה בחפלה שהיא אדני אלהים אל
 השחת וכו' (מה) קשי בשקל יפי . שהם ע"מ פעי בהפסק .
 יופי קובי ובסמוך באו בשוא . ובלי הפסק יבואו בחטף קמץ
 כמו חלי דמי . וכננו יבואו בקמץ חטוף יפיד חלוי קשי .
 (מו) להבדיל בין הארון שעשה בצלאל . כי זה הארון עשהו
 משה קודם שעלה לקבל הלוחות הכתובים זה בצוק חדש אב
 ובנין המשכן התחיל אחר יום הכפורים . ואחר בנין המשכן
 נעשו הכלים . (מז) וכבר צוה לו בארון שעשה בצלאל
 זו טענה לר"ב שאמר שזה הארון הוא ענמי . שטענה בצלאל
 ופירש ואע"פ הארון צנוני . ואלו היה בדבריו הלא צענין
 נואח המשכן בראש פ' הרומה כבר אמר ועשו ארון עני טעים .
 שזכו הנווי לארון שעשה בצלאל . (מח) ועוד אנה היו
 הלוחות וכו' במשך ששה חדשים עד ר"ח ניסן שבו בוקם
 המשכן ואז כושמו הלוחות בארון בצלאל . (מט) ולא יתכן
 לומר כי ויקהל משה וכו' גם זו טענה לאב"ע שפירש וי"ו
 ויקהל וכבר הקהיל קודם שעלה לקחת הלוחות הכתובים .
 (נ) כי זמ' יום האמצעי היה עולה ויורד . לכך לא אמר
 משה כימים הכתובים אלא דמה את השלישיים לראשונים צעבור
 ששניסם עכב מ' יום בלי הפסק . מה שאין ק' באמצעי .
 וגם זו טענה לאב"ע כי הוא לא הודה לדברי חכמים אלא פ'
 יום עכב משה זכר לדעתו . (נא) ומה טעם לומר ויהיו
 שם וכו' ר"ל אם לא יהיה כרונן שיכני שם עד שיבנה המשכן
 מה הונדך

לבר יותר נכון הוא כי ק"ב יום הם (נ) כי בארבעים יום
 שם כאשר צונו ה' : אם חיו בארון שעשה בצלאל . והנה
 כשנעשה ארון בצלאל והושמו שם הלוחות ארון כשה נגנו
 בני יעקן מוסרה : אין בארות בני יעקן הוא בני יעקן .
 ומוסרה

מה הנך לומר זה : אמנם ממאמר ויהיו לי טבר רחמי שכי
 קודם בנין המסכן : (נב) ומוסרות קודם במסעות מן בני
 יעקן . א"כ מוסרה איננו מוסרות . ומנגד לרש"י שפי'
 שניהם א"י וחוורו ישראל למפרש ח' מסעות אחר מיתה
 אהרן כשראו שכתלקו עניי הכבוד פקדו ממלחמת מלך ערד
 וחוורו לחור וכו' : (נג) בכר הכר הקקרא מוסרה . א"כ
 מוסרה הוא ענינו הר הכר . וקקרא בב' שמוח : (נד) ולכן
 אמר בעת ההיא הכדיל ה' וכו' ר"ל שהכמיר . זכרון קדוש
 הלויס אחר מיתה אהרן ועסם השמיכות כדי לרמוז זה הענין :
 (נה) וגם פה . בדרך הוכחה . ר"ל וגם יש ענין אחר
 למיכות קדוש הלויס אחר . עון העגל כדי להוכיחם שגם פסול
 הצבורה גרם עון העגל : (נו) כי להחיל אהוביו יש :
 ר"ל דבר קים שהחילם חלק נכבד בקנין קיום הנפש שהיא
 עבודתו ית' ולכן לא הורה להם בדברים הכללים והמדומים חלק
 ונחלה כדי שיהיו חששים מהבלי העב"ו המונעים והמטרודים
 וזוה לתת להם די מווסם ופרנסתם בזמנן לדרך כבוד להם
 להיותם אוכלים על שלחן המלך כבני ביתו . (נז) ונאמר לו
 ועשה לך נחה וכו' ר"ל כי מ"ש בכאן ויאמר ה' אלי קום לך
 למסע לפני העם הוא האמור בס' כי תשא ועשה לך נחה .
 וזה המאמר היה במ' יוצ' האמצעיים אחר שנהרצ' למחול
 להם עון העגל . וזה המסע יורה על המסע הראשון שיסעו
 מהר בשנה השניה בעשרים באייר דכתיב בס' בהעלותך ויסעו
 מהר הכר וכו' ולא שיסעו מיד . וזה המאמר קים לך למסע
 כאמר למסע קודם מאמר פסל לך וכן כזה הסדר . נכתב בני
 השא נחלה ועשה לך נחה . והח"כ פסל לך . א"כ גם בזה
 הפרשה אש"פ . המאמר פסל לך . נקדם בכתיבה מן קום לך
 למסע אמנם הוא מואחר בנושא כמו שפי' . כרצ בס' כי השא
 (נח) וכנה מעט וכו' ר"ל במלח רק באמרו רק באבותיך שק
 ה' להורות שמכל המין האנושי הקדמוני לא השגיח הוי"ה בהשגח'
 ענומה לשום אומה ולשון הקדמונים אש"פ . שכלם מעשי ידיו
 לכך הוכיח הן לה' אלהיך השמים וה' הארץ : והאמנם מכל
 האדם אשר בארץ לא שקר רק באבותיך . (נט) ומלחם
 להיות הלב רואה וכו' המטיל המסכים המונעים מן השלמות
 לערלה שעינינו כובד ומכסה כי כשם שהערלה הוא חופה
 לעטרה ולא תראה עד שיסירו הערלה מעליה כן שלמות הנפש
 לא תהיה קנויה עד שירחק האדם מן הפחיתות ומן הדעות
 הכוזבות וכאלו אמר הסירו א"ז מסוכ . הסכלות מעל עיני
 לבכם : (ס) ותהיה נפשו נרורה וכו' ר"ל . כשיקנה בחייו
 קנין המושכלות יכיר מעלת נפשו ויבדיל ענינו ממתרחות כגוף
 וידבק נפשו בדבקות מדע אל השי"ת אזי אחרי מותו השאר
 נפשו בקיום נתי : (סא) כי השם מעון לכל כי הוא
 נושא שולס כאשכול והוא מעון העולם ואין העולם משינו כי
 הוא מעמיד ומקים לכל ומשגיח לכל . (סב) והלב הדכא הוא
 מעון לשכינה : ומי שידכא תאוותיו ויכניע לבו יכיר פחיתות
 ערכו וגדולה ורוממות בוראו ולב איש כזה ויהיה מעון לשכינה
 לא מקום ומעון גשמי כ"א מקום עיון והשכלה כי כשיהיה
 רוח דעת ויראה ה' בלבו הנה גם השכינה השכון עליו כי

ומוסרה סמוך אל יעקן (נב) ומוסרות קודם במסעות בני
 יעקן . שם מת אהרן (נב) בהר ההר הנקרא מוסרה :
 ומבני יעקן ער הר ההר ששה מסעות . וי"ל שהר ההר
 גדול שבהרים . וכל המקומות האלה נחשבים בהר עצמו .
 ויקרא ראש ההר מוסרה : ונקרא שגלתו מוסרה . בלומר
 כל אותן המקומות אשר במישור יקרא מוסרות . ושם בארות
 בשדה נקראות בני יעקן . כי אנשי בני יעקן באים שם
 להשקות את צאנם . והזכיר כי ממוסרה נסעו אל הגדרה
 ואל יטבתה . כי כל המדבר ארץ ציה ושם נחלו מים
 ועמדו שם ישראל ימים רבים : והזכיר מיתה אהרן כי לא
 הגיעו המות במעשה העגל ואם החאנה בו כי כבר נסלח
 לו (נד) ולכן אמר בעת ההיא הכדיל ה' את שבת הלוי
 וכו' כי נהרצת באותו העת : ויבדל אהרן להקדישו (ד"ה
 א' כג) ויבדל כל הטבט לעורו . כי בעת רדתו מסיני אמר
 מן לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי (שמות לב) והנה בני
 לוי לא חטאו בעגל כל עקר . אבל בכורו ישראל חטאו כי
 לא עמדו להוכיח : (נה) וגם זה בדרך הוכחה : ה' הוא
 נחלתו . (נו) כי להחיל אוהביו יש (משלי ס) כאשר דבר
 ה' : אני חלקך ונחלתך (במדבר יט) ואנכי עמדתי בהר :
 בימים השלישיים בימים הראשונים שלא היה עולה ויורד .
 ויאמר ה' אלי קום לך למסע לפני העם בעשרים באייר :
 (נז) ונאמר לו ואתה לך נחה את העם (שמות נג) מה
 ה' אלהיך שואל מעמד : החפץ לה' בעילות ונחיים (שמות
 א' טו) רק ליראה את ה' . כי איננו צריך : כי לה' עליונים
 והתחתונים וכלם צריכים בחוש חסדו המתוח ושער טובו
 הפתוח מכסא הכבוד ועד כבוד הארץ . ולא חשק מעצם
 טובו רק באבותיך השלש : (נח) ותנה מעט כי אין לישראל
 בלתי לה' לכו . ולא בחר אמת ולשון
 באמת : הקדמונים זולת ישראל לפיכך הזכיר השמים
 והארץ : לאהבה . שם החופש . והואף בכנס כי אמר
 בזרעם : להוציא ישמעאל ועשו (נט) ומלחם . להיות הלב
 רואה האמה כשיעדר המסוח : והוא נקי בפנים ובר לבב
 (הלויס כ"ד) כי אז בשיסיר בסווי הלב ידבק נפשו לשם
 בחייו (ס) ותהיה נפשו צרורה בצרור החיים : כי תהעדן
 בחשיקה לשם עודה היא במסגרת חגוף (סא) כי השם מעון
 לכל (סב) והלב הדכא הוא מעון לשכינה (סג) ימעלה
 שבו שהורגו נפלאות מהורתו ומברכי נביאיו (סד) וערפכם
 לא תקשו עוד . כאשר עשיתם בעגל . ונקרא לכם עם
 קשה ערף הוא : כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים וארונ
 הארונים (סה) אלהי לשון רבוי . כי לכל כח ולכל איש
 ואיש כפי מעלתו נמצא כח (סו) לא מעלת מקום הוא
 במלאכים : רק מעלת השג וידעתה לשטו הגדול : וכן
 וארונ הארונים : כי נמצא לכל גלגל וגלגל (סז) ואינו
 לעץ ולאבן הליה לו : כאשר ידעוהו עורי הלב : ולזה
 נקרא בכל מקום אלהים וארונ הארונים כי אחר שנמצא לכל
 ומשגיח

כפי הכח המקבל ככה תהיה השפעת הפועל : (נב) ית"ש הורנו נפלאות מתורתו וכו' בדרושים הנעלמים ונשגבים
 כורנו ית' נפלאות שעינינו סתר כענין נפלאות ולא אדע : וכישרנו למופתי הדברים בסיוע ההערות והרמוזים מן הכורה
 ומדברי הנביאים אשר נפסס למעלה מנפש החכמה וזה הרמז . עשה לנו כדי שלא נהיה מסתפקים ושוממים על ב' הספדים
 באממחם כמו שקרה זה לחוקרי העכו"מ וזהו הכתב וההכלה לשי"ת שרצה לזכותו ולהשלימנו . כי אם היה השגחתו ית'
 מעלה ומטה ידועה מן השכל הנהגם התורה נביאים וכתובים הורו לזה . כשזכיר גדולתו ורוממותו והשגחתו בעליונים מסמך
 אחריו גם השגחתו בשפלים . דכתיב . צו הכרסה כאל' הגדול הנצור וכו' ואחריו טושה מכסע ימוס וגו'
 ובנביאים ישעיה אומר כי כה אמר רס וכש' וכו' ובהריה כתיב ואת דכא ושכל רוח : . ובכתובים סלו
 לרוב בטרבות וכו' וכתיב . בחריה אבי יתומים ודין אלמנות וזה המדרש נאה מאד . וערפכם לא תקשו עוד : ר"ל פעם אחרת
 כמו שכבר הקשיחם בעגל דכתיב שם עם קשה ערף : (סה) אלהי לשון רבוי וכו' כי לשון אלוה הוא מנהיג ומשגיח . וכפי רבוי
 פעולותיו והשגחתו לכל א' מהברואים כפי הכנתם מינים מינים שונים אמר לו ית' אלהים בלשון רבוי כדי להודיע עוצם שלמות
 הנהגתו והשגחתו : שאם לא היה העולם לא היה לו ית' שום חצר וכנוי כמו שלזה הסוד כינו רז"ל באמרם . קודם שנברא
 העולם היה הוא ושמן בלבד . (סו) לא מעלת מקום הוא במלאכים . ר"ל זה שאמרנו לכל כח וכן א"ש כפי מעלתו נמצאת
 השגחת השי"ת הנה במלאכים איננו מעלת מקום כי הם רומניים ולא יחפשו מקום אבל בנמצאים הגשמיים ישן שהם חופשים מקום
 א"כ ההשגחה האלהית עליהם לכל אחד במקומו בין בגויהי בגויהם בין בשפלי שפלים . (סז) ואינו לעץ ולאבן וכו' ר"ל ולא
 שיהיה ברצון באמרו אלהי האלהים ו"ה אלהי הפסילים והאילנים כמו שידעוהו עובדי עכו"מ ששמוהו ית' אלוה עליון ואת נבא
 השמים אלוהות קטנים ואמצעיים ציניסם לבינו ית' והיו עושים צורות בחנמות הטלסמאטיה בצורות כוכבים הנעבד ומחויקין אותה
 הצורה

וכשגידו לכל איש ואיש כפי השנו נראה שהוא האחד האמתי
 כדמות רבים (ספ) האל, שהוא היכול המעמיד הכל אשר
 המלאכים פועלים בגיורתו שהם בעבדים לו: הגבור
 שנגלגל הגלגל בגבורתו, והמדא, כנגד ארבע היסודות
 שהם שמי השמים גלגלי היסודות, אשר לא ישא פנים,
 לאחד מן הכלאכים והארוגים להציל עובדיהם בעת שתכלא
 סארה, כגורמו והגה שר יין בא (לניאל יוד) והזכיר זה בני
 אבד רק באכותיך חשק ה', ולא יקח שחד, כי מעשה
 ידיו כלם, (סט) אבל הגל ישפוט באשר הוא שם, ואם
 הצדיק יעשה על לא יקחככו כצוה לכפר עליו, ורמו
 להם בזה שאב אדם בני בירו וקבם בחר ככל עם לא ישא
 לכם פנים בזמן שהבעטו באזהרותיו (ע) ויריבו הגדולים
 לקטנים, (גח) והואה שהוא עושה משפט יתום ואלמנה,
 כי מאחר שאינו נושא פנים לאלהים ולארוגים באוהם שרמה
 אהבם כי בעולם השפל אהם כמלאכי דום היו נזודים לירא
 את השם, ואחר העבור, כנגלו: ובו חרבק, בלב, הוא
 ההלך, ולא המלאכים ובו תחלל, והוא אלהיך, ולא
 הכנבים: בשבעים נפש החל לבאר הגדולה והנוראות:
 לפיכך ואהבת את ה', כי עיניכם הרוואת, כוסב על
 וידעתם היום: את כל מעשה ה', הוא שפירא ולמען
 האריכו ימים: אדם הרואים בעיניכם חספרו לבניכם דור
 אחר דור ויעמדו ביראת השם ויאריכו ימים: כי הארץ
 אשר אתם יורשים (עב) ארץ אשר ה' אלהיך דורש איתה
 הסיד לכך הוא הרין לכם עתידאו את ה': אלהיכם להיות
 עיניכם חסיד אל ה': והארץ אשר אתם עובדים: שנה
 בפני שהארץ כרבר, למטר השמים, מסטר, מרשיה:
 חסר אלף במכתב: כמו ובשלידת היוצת (דברים כס):
 יורה, במרחשון, ומלקוש, בניסן, (עג) ונקרא הצבא
 לקט (עמוס 7): ואספה דגך: אתה ולא האויב: כי
 כאספיו יאבלוחו והללו את ה' (ישעיה כב) ואקלח ושבעת
 מוסב אל שלשה המינים: דגך הירושך ויצהרך, (עז)
 כמו צעקו ותשמע (תליס לד) (עח) השמרו לכם, פן
 תהרהרו כי כחכ הבצבים יעלה אד והשקה את כל פני הארמה
 (רשעים ב) כי זה ככה קבע השם (להם) להיות ברפא
 לעצור חסמים ולא יסמירו, ועל העבים אצות כהכשיר
 עליו מטר (ישעיה ס): שגות הסאורות עצמו לוקה מגורת
 השם: כנזכר האומר לחסר ולא ידח (חזק ט) ואיך תעבד
 אותם לאלהים והם אחרים אינם בעלי הבית: ולמדתם אוהם
 את בניכם, מים שיתלו לדבר, וכהבהם על כמות (עו)
 וי' מזוזת בעיני הדורשים לחברו חסר: והוא לא כן ביו'י
 הרבה בו, מימי השמים על הארץ (עו) כי היא בנקודת
 זעליות מסובבים השמים, או על המורה עם: כמו ויביאו
 האנשים על הנשים, (עמות לב) כל ימי היות העולם קים,
 כי אם שמור השמרון, הוסיף עור לומר: כדי להזכיר והודיש
 ה' את כל הגוים: ולהזכיר הגבול, מראשו ועד כופו,
 (עט) מן הכרבר והלבנה, הוא כדבר פארן, עד הלבנות
 (על) בגבול דמשק, כן הנזר, בפאת מורה, ועד הים
 האחרון, פאת מערב, לא יחיצב איש וכו' פחדכם,
 משמועה לבה, ומוראכם, טראית העין יכאשר דבר לכם,
 ושחי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתיים וכו' (עמית כג)
 ונתתי את כל איביך אליך ערף (עס).

הגורם הנעשים מעין אורחאבן או ממחכה לחלום כששכבשבעדם
 אוחו יורידו הרוחניות מעל הכורה להועילם, (ספ) האל
 היכול, כנגד הנכונות את המלאכים וכו' וק"ל, (סט)
 אבל ככל יספוט באשר הוא שם, כפי אשר ימצא בעת המשפט
 אם נדיק או רשע יתן לו שכר בעד זכותו ויענישו בעל פשעו
 כי לא יודה הרב בשקול מאונים טלם יחיו לו פגות וחיות
 ילא הפסקן בשכר או סגרו בפסקן, (ע) ויריבו הגדולים
 לקטנים, רבים ממטכילי דורנו יתקו זה המאמר של הרב
 ט"פ הכסתר בהלכות הלי הלום ובני עליו מזודים גדולים
 וחיו כי אם פכס גמור לקוח מדברי רבו הרמב"ן ז"ל,
 ובאר המאמר גמך מן הגודם ור"ל הוחיל והשי"ת חינו
 צוהא פנים אפילו לגדולי ברואיו למלאכים ושרי האמות
 ככ"ל, כן גם לכס לא יחא פנים אע"פ טלחם בני ביתו
 ויטפסכס בעת שהכטלו מנחיו וחילו, הגדולים שבכס שרים
 ומלכים וסופטים או עשירים בעת שיריבו לקטנים בעסקר
 וגול טני והזנחה יהוס ואלמנה טחין לאל יוס, חני חנילס מיד
 הוק ממנו בלא משוא פנים והקח הנקמה מהס כמו, שפרעה
 מלכסי סדום צוטק עטוקוס וכיוצא דוק ברמב"ן, (עח)
 והלוח שהוא פוסה משפט יחוס וכו' ר"ל וכרחה להיות
 זה" עושה משפט וכו' הוא ממה שאינו נושא פנים למלכים
 ויס יכלת בירו לשקד כח ממטלחם בעת שירנה ליפרע מן
 האמה שבמטלחם ק"ו שיפרע מהס, (עצ) ארץ אשר ה'
 דורשו' ארגכס צריכה דרישה טסס והשקחו שאיננה כארץ
 מלרכס ארץ ששקוה מים השוטפים מן היאור חלה הוא ארץ
 הרים ונקבות וממחה צריפה למטר כל הסנה ואס העבר על
 רנון טסס לא ידורס חוהה בגשמי ברכס לכן מן הדין לכס
 שהיראו חוהי"ת" (עג) ונקרא חנמה לקס, כסס היוצא
 ממנו, ע"ס שגומח ע"י מלקוש, (עד) כמו לעקו וכו'
 שמע שמוכס אל כרהוק לפסוק שיו ה' אל צדיקים, כן וחללת
 והבעת אינו מושב אל כקרוכ שהוא ונחיו עשב בשדך, חלה
 לפסוק הקודם, (סח) כן הכרברו, כי מכח הככנים וכו'
 והשכסוס לחלום והעבדום, חלה כס ברואי טסס ועבדיו,
 (עו) וי' מזוזת בעיני הדורשים להברו חסר, דרך חוכא
 ונלולא אומר הרב וי' ברבוי טל מזוזת יכנס בעיני הדורשים
 לחברו שהוא חסרון וכו' בין וי' לוי' טכא ח"ו' בקבוק שפחים
 המור שורק ומפסרון זכ כו"ו לרשו לחיב מזוזת אחת לכד
 ולא שחים, חכל חינו כן כיו"ו הרבוי כחיב בו והוחיל
 והחוקיקוהו כפשעו רחוי טיה לחיב ב' מזוזת, (עו) כי פיה
 כנקודה ועליו סובבים השמים, ר"ל טהיה רחוי לומר כימי
 הארץ שהרנון כסס טלח חופר צריהי אשר הכטחתי אחר
 המבול עוד כל ימי הארץ וכו' בקיום טולס חספל ככה חחמידו
 והרבו ימים תמיד בהלסס ולח חופר צריהי חחכס כאשר
 חמרו מנחיו ויחס ימי הארץ שהוא קיום העולם: חספל אל
 השמים בעבור שהארץ היא מרכו השמים ויחא מקבלת
 הפטולה מהס: ולפי טעמי ר"ל כל ימי טולס בכללו:
 כמו טד בלי ירס: (עח) מן המדבר הוא מדבר פארן,
 היא דרומה טל ארץ ישראל: (עט) בגבול דמשק
 טכוח בפלחטפון: עיון במפה כסוף פרשת מטעי:

בשכך ארוץ אגוד עקב • צוריו יום השלמתי עקב :
 פנה לעברך שעה • ביום כהוב בחוק ראה :

(ח) כמו הליועץ למלך נתנוך • ר"ל שאיננה נחונה
 צידים חלה פנין כודעה וצור : (ב) כטעם
 והיחס נקיים וכו' כי טעם חיוב נתינת הברכות והקללות הם
 כדי לזרז את ההמון בקיום המנוח ולהורותם שיקנו ברכה
 ושכר טוב בעבור קיומן וכן להפקיד ולחייס את פושטי ישראל
 טלח יודון לעבור בסחר ולהודיעם שהעובר בסחר חס לא
 יקבל

נקיים מה' ומישראל (במדבר לב) אם לא תשמעו וסרתם,
 (ג) שתיים

וחכל פ' והיה עקב, חכדו השם מעבדו לא יעקב.

ראה

אנכי נותן לפניכם היום, כמו וקבל היהודים
 (אסתר ט) יחיד ורכים, וכן ראה למדתי
 אהבם (דברים 7) נותן לפניכם (ח) כמו הליועץ למלך
 נתנוך (ל"ג ב כב), כודע לכס דרך ברכה וקללה, את
 הברכה, ברוך אתה בעירי (דברים כו) והקללה ארוד האיש
 אשר יעשה פסל, או כרעת רבים ברוך אשר לא יעשה פסל
 והקללה נזוע והברכה הפכה, אשר תשמעו, אם השמעו,
 כמו אשר נשיאיתשא (ויקרא 7) וכפרשה עקב באר הברכות
 שיבואו מהשם ועתה מברר להם שתהיה הברכה מבני האדם
 שיברכו לעושי הטוב ויקללו לעושי הרע (ב) כמעט והיחסם

ה

יחבל עונש ב' של מטה עכ"פ לא יגלל מנעם בידי שמים ;
 ויטן סכל ישראל ערבים זה בזה בקיום התורה פונים כל הקהל
 אחז בצרכיה ובקללות לכונה זאת לומר כי מי שלא ישים לבו
 לכל זה וילך בשירות לבו הוא בעצמו ידרש צעטו ואכזבו
 אה גפסני הללני : (ג) שהים רעות : אם לא השמעו ;
 הוא בטול המצות והעבודה כאלהיה : וקטניה וסרהם שהוא
 עכומ"ז (ד) וכל ישראל : וקניו ושוטרו : ר"ל וקינו זו
 המנהג בפעל יקושע וישראל כלכחיו סס זה קכסוק כענין
 כהוא : (ה) פתח מערב ר"ל שמלה אחרי במקום הוא
 איננו אחורי המערב כי אחורי המערב יהיה פתח מורה ;
 כי ארץ סיחון ועוג היא פתח מורה של ארץ ישראל וישראל
 אחר עברם הירדן בארץ כנען שהיא מערבית של
 ארץ סיחון ועוג קימו זו המנהג : א"כ ענין אחרי פתח ונד
 וכן על אהריה כמו אלה ובנדה ; וכן אם יעדד עמקים אחריר
 הרעון בלד ; כי ככהמה בעת הכריתה לא הלך באחרי
 הקורש אלא לפניו ובגדו כי הקורש גריך להכניקה (ו) עד
 אלון מורה : מגבעת המורה בעמק : וחילון ועמק ענינם א'
 כמו שפירש הרב בפ' לך חילון הוא עמק וכו"ל נוסף כמו
 חיל פתח : ומורה סס מקום : כרי היו במקום הנקרא מורה
 גם עמק גם גבעה וחילון מורה הוא קרוב לשכס דכחיו
 באברהם עד מקום שכס עד חילון מורה : ואחר שכחוב כאן
 מול הגלגל אצל אלוני מורה נמצא : שזה גלגל אחר איננו
 גבעת הערלות (ז) כמו הניד שנונים : וכך גריך היה לומר
 אחרי זה שנונים ויבואו בלב אייביהמלך ועמים תחתיך יפלו
 (ח) פירשתי בסוף פ' ואחרת פירש הרב שלשון מנכה היא
 אכן א' לכן נאמר בו שבירה הוא הוא שלחן הטמא לטכ"ו מן ויפול
 גם על העץ לשון שבירה (ט) כס כחילנות נעושים לכס
 טכ"ו מן (יוד) שלא יעלו על שפת לשון : כי הסס אינו דבר
 נמצא בעצמו ואחר שיאבד נוסח הסס אשר נקרא בו כנס יאבד
 גם הסס אלא טעם האזכרה לידו מן הכס שלא לזכרו ;
 וסיכוף שמו מן הענין המורה לשבח לגנאי כגון בית הפלג
 בית הפלג : וכיוצא (יא) לרבות לו בחי כנסיות : ר"ל
 שאזכרה לא העשון מוסב אל הרחוק שהוא אבד האבדון את
 כל המקומות וכו' שמקומות טכ"ו רבים אמנם בעבודה האל
 מוכיר להפך זה שלא לרבות (יב) או כמו שאתה עושה וכו'
 ר"ל שיהיה מתמר לא העשון כן שב אל בקרוב שהוא ונמצא
 ושכרם ואבדהם את שם : ולאפוקי אזכרה שלא למסוק סס
 מן האזכרות ושלא לכתוב או להספיד דבר הראוי לקדשה (יג)
 לא גלה המקום וכו' שלא אמר אל ירושלים או אל הר ציון או
 ור המורים וכו' (יד) לנו ונלכה אל הר ה' וכו' וסוף הספוק
 ויורט מדכיו וכו' : הרי מאמר פדרשו יכבול שני פנים :
 שמנה לדרוש את המקום : הנובחר ולבוא סס וגם לדרוש סס
 את דבר ה' ומצותיו מפי כנביאים (טו) כי שלו הוא : ר"ל
 המעשר השלישי מעשר של עני הוא והכחוב חוב להניח זה
 המעשר בשטרים ולתתו לכל הנגרד בעירו ולא להוליכו למקום
 הנובחר כדכתי' לקמן בפרשה זו והנחה בשעריך : ובא כלוי
 האמור סס הוא חזור למעשר ראשון : ומ"ש אחרי וכו'
 והיחוס וכו' ליטול מעשר עני : אמנם ככחוב בלאו מעשרותיכם
 עונה על מעשר שני הנאכל במקום הנובחר לבעלים שאין
 מהללן אותו סוף מירושלם אלא אם מרביי הדרך יתן על
 כסף וטכ"ז הכסף עניו : צרור ובירושלם יתן לדבר הראוי
 לאכילה ולשחיה לא וולת זה (יז) וגם מעשר בהמה כאכל לפני
 כסף : לכן אמר בלשון רבים מעשרותיכם : כי מן שלס
 מעשרות החבוזה אט"פ שלבד מעשר שני בקיוב להביא לירושלם
 הנה גם מעשר בהמה : נאכל לכהנים בירושלם לכן בא ב'י
 רבים (יח) מה שירים האדם ממתנו : ר"ל מנכסיו כגון כסף

(ג) שהים רעות : כמובן כי שמים רעות עשה עמי (ירמיה
 ז) היות כי יביאך : ונתת את הברכה : במאמר הפה : הלא
 המה בעבר הירדן : שני ההרים : (ד) וכחוב וכל ישראל
 וזקניו ושוטריהם : (ה) אחר דוד כבוא השמש (ס)
 פאת מערב : כמו על אחריה ואתיקה (יחזקאל מה) : אם
 ישדד עמקים אחריר : (חיוב לט) מול הגלגל אצל אלוני
 מורה אין זה גלגל גבעת הערלות (יחושע ה) רק הוא שהלך
 בשם אליהו עם אלישע עד בית אל : וזה הגלגל קרוב לשכס
 שהוא בצפון בנחלה אפרים וההרים בצד מערב : והגלגל
 ששם נמולו : ישראל קרוב ליריחו לפאת מזרח : אצל אלוני
 מורה (ו) עד אלון מורה (ראשית יב) מגבעת המורה בעמק
 (טופטים ז) כי ארם עוברים את הירדן : כמבשר להם כי
 יעברו הירדן ויירשו הארץ : אלה החקים וכו' שיעשו בארץ
 בנחלת ביאתם שיאבדו כל עיניו מכל מקום : והפסוק
 הפוך : ומעמו אשר עבדו שם הגוים את אלהיהם על ההרים
 הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן אשר ארם יורשים
 אותם (ז) כמו חצד שנונים (תלים מה) רענן : היא עץ לח :
 וכפל הניין כמו שלאנן (חיוב כא) ועקור אשרה נוהגה בכל
 הימים : לפיכך אמר כל הימים אשר אתם דוים על הארץ :
 מצבותם (ח) פירשתי יאו הוא שלחן הטמא לעכו"מ ואשריהם
 (ט) הם האילנות : ואברהם את שכם (יוד) שלא יעלו
 על שפת לשון : גם יחליפו את שכם לגנאי : לא העשון כן
 לה' (יא) לרבות לו בתי כנסיות לזכור עליהם כי אם במקום
 אחד מיוחד (יב) או כמו שאהה עושה ומזחה עיניו
 בתיא ומבחייתה לא העשון כן להרוס כלום מהיכל ה'
 ומזכרו ודומיהם : אל המקום אשר יבחר ה' (יג) לא גלה
 המקום שלא הפיל קנאה בשכמים מי יחל אותו המקום : כי
 יהיה על פי הגורל ומה' כל משפטו (משלי יז) לטכ"ו : כי
 שם ישכון השם : הודישו (יד) לבו ונלכת אל הר ה' אל בית
 אלהי יעקב (ישעיה ז) ובאת שמה : בשלשה חגים : והבאתם
 שמה עולותיכם וזבחיכם : שלמים ופסחים : ואת מעשרותיכם :
 לא מעשר ראשון הנאכל ללוים : אבל מעשר שני הנאכל
 לבעלים : ולא מעשר עני (טו) כי שלו הוא (יז) וגם
 מעשר בהמה נאכל לפני השם : ואת תרומת ירכס : (יח)
 סה שירים האדם ססמונו : ואין טעור לתרומה : ולא אמר
 הרומותיכם שלא נחשוב בתרומת הכהנים : וי"ל שמש
 הבכורים : שגם הם צריכים הבאה אל מקום הבחירה (יח)
 וכל הנזכר בפסוק הזה הוא הקרב אל בית הבחירה : וישראל
 שאכל מן הבא שם חוב : שנאמר וכל אר לא יאכל קדש :
 (ויקרא כב) ואכלתם שם (יט) כל הראוי שיאכל : כי
 הבעלים הראויים לשלמים ולמעשר אך לא כבללם : והכחן
 לבכורים : (כ) ואמר ואכלתם הראוי לאכילה : כי זעולה
 ויצאת מן האכילה : לא העשון ככל אשר אנחנו עושים סה
 היום (כא) אין זה הפסוק למעם הובחה טאם היה כן היה
 אמר עד היום : רק המעם שישראל נצטוו במדבר ליבוח
 כל זבחייהם שלמים לפני המשכן : ואם לא יחפצו לאכול טור
 ושה אינו בחובה להם : וגם לא נחתיבו להביא קרבן או
 כבורות ומעשרות ואין להם חויב אפילו בשלשה חגים : ואחרי
 זריקת הדם והחלב מאת השוחטים : אותם פתח אהל נזיער
 והם שלבים לה' אוכלים אותם בסחנה וחוי למחנה בכל
 מקום : ואין להם חויב בכלל הקרבנות ואיש הישר ביצינו
 יעשה במדבר : אבל אחרי בואם אל המנוחה לא יעשו כן :
 אלא יבואו בהובת למקום ידוע ומובחר ויביאו שם זבוחם
 ומעשרותיהם

והב וכיוצא מה שאינו חוב עליו : ולכן אמר הרומת ידכם ולא תרומתיכם
 לכהנים מדבר הכחוב כגון תרומות הראשיות דגן תירוש וינער : וכל הנזכר בפסוק הזה הוא
 הקרב וכו' א"כ יותר נכון לומר שהם בכורים (יט) כל הראוי שיאכל : שמלת ואכלתם חוזרת אל הכהנים וגם לבעלים
 לכל א' במה שראוי שיאכלו (כ) ואמר ואכלתם הראוי לאכילה : ר"ל וטור מלה ואכלתם לא חשבו לכל המוקרבים
 המצרים בפסוק הזה אלא אל הדברים שראוי להאכל אם לכהן אם לבעל לאחיהם הנאכלים : לבד אמר הכחוב ואכלתם
 ואינו מוסב למלה עולותיכם כי היא כלה כליל : ודבר הכחוב ססס כי בטעם על מה שכבר נבחרו כל אלו בפרטיהם בחוקת
 הכהנים (כא) אין זה הפסוק לטעם הובחה וכו' או טענה לאב"פ שפירש כי הוכיחם בעבור שלא היו כלם יראי השם זה
 מ'

ומעשרותיהם וכלל הגזרים ויאכלום במחיצה לפני השם .
 ובגדיל אהבם . שנאמר אל הנחלה . (כג) באשר חתם .
 והניח . כנגד המנוחה (כג) וכן ועתה הניח ה' לי מסביב
 אין שטן ואין פגע רע . (מלכים א ה) כמו שאמר וישבתם
 במח . והיה המקום אשר יבחר . ויא' הראשון נאמר בשילה
 וזח בירושלם (כד) והגבון כי יחל לומר בכשר האות הזכיר
 עוד . אשר הראה . כמו ה' לא ראה (איכה ג) לשון רצון
 (ככ) ומה שהקריב גזעון ואליהו הוראת שעה לכבוד השי"ת
 ושם העשה כל אשר אנכי מצוץ . שאר הקרבנות (כו)
 והודיע העולה בפורש שבלה בליל לת' . (כז) ואמר
 ב"ה עולה בכלל היתה:ולמה יצאת להקיש אליה . מה עולה
 מיוחדת שהיא בעשה ולא העשת בכה כל שהיא בעשת הנה
 הוא בלא העשה . פן העלה עולותך . לאו . ושם העשה .
 בצות עשה . הפכה והמורד יאכלנו . (כח) להפרישו
 מהשלמים שאם אכל אותם והוא טמא חייב ברת . בצבו
 ובאיל . (כט) שנאכלים בכל זמן ובכל מקום . הוצח ואכלת
 בשר בברנת ה' אלהך אשר נתן לך בכל שעריך (ל) כי
 הקדשים נאכלים בבית הבחירה (לא) ור"ש שלח הנשיא
 ז"ל אבר אסור לאכול חולין בירושלם (לב) ואיסרי בקר וצאן
 בגולה אין להם מסעד (לג) כי כבר הבשר הותר מיטע נח
 שנאמר בל רמש אשר הוא חי (ראשית ט) והאבות ז"ל
 שחטו ואכלו . ולא ע"י אב דאש הגביאים משה ע"ה אסורו
 (לד) רק אבר ואת הבהמה אשר האכלו . בפרשה א (לה)
 והגזר פה בשעריך האכלנו . לא נאמר כוללת השערים . כי
 אם הזכיר בכת כרי לומר לא יתובל לאכול בשעריך (לו) וכן
 אמר רק קדשך אשר יהיו לך וכו' (לו) כי ירחיב . אין
 הרחבה זו כמו ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך וכו' ויספח
 לך עוד שלש ערים (דברים יט) כי הדרחבה ההיא כשיכבשו
 ישראל לעשרת עממים . כי קדם לכן אמר כי יכרת ה' אלהיך
 את הגוים (סט) והם שבעה עממים : ואם היתה פרישה זו
 במות לא היה בשר תאווה מותר בבאם לארץ (לט) כי ברור
 הוא כי לאחר שבבשו לשבעה עממים וחלקו את ארצם
 הותר להם הבשר (לט) ואין למען ממאמר שאול שאמר
 גלו אלי אבן (שמותל ח יד) כי הארון שם היה ורצה לתת
 מחיצה : וזה ירוע אין צריך באור : כי תאווה . כשחאמה .
 נפשו האבל בשר : והוסיף לחזיר כדי לומר דברים לא
 הזכירם בפרשה הראשונה . והם כי ירחק במך המקום וכו'
 וזכחת מבקרך . למען ייטב לך . ודם זבחך ישך . כי
 ירחק

מי שכיב נוחן זכורו לכבן ויש שלא היה נוחן כל חוש כישר
 בעיניו : ואמר אנסנו עושים כי מנוח רבות תלויות בארץ :
 והזכירם שלא יעשו כן בארץ (כג) באשר חתם : במאמר
 ואל הנקלה בו החל ואמר מנחיל אחכם (כג) וכן ועתה הניח
 זכו' שהרצון לאמר סכבוש והחלוק והמנוחה מן העכו"מזו אשר
 בניה כ' לגמית עם את ישראל וזה לא נהיה אלא בימי דוד
 שחזר הכמיס אז וניה המקום וגו' בנו המקדש (כד) והנכון
 כי יחל וכו' ח"כ מאמר וניה המקום אשר יבחר וכו' עם
 הקודם שהוא כי חס אל המקום שניהם אחד שהוא ירושלם
 (כה) ומה שהקריב גזעון : שהעלה את פר השור עולה
 בעפרה ואליהו העלה בכה ככרמל בחוף למקום המובחר כיחה
 הודחת שעה כדי לקדש את הכס ולמקום עכו"מו : ועכ"ל
 ברשות הכס עשו (כו) וכודיע העולה במפורש : באמרו והס
 העלה עולותיך : ולא זכר מין אחר בפירוש ממניי הקרבנות
 לפי שהעולה כלה נכרסת : ולכן גם המזבח נקרא מזבח
 העולה (כז) ואמרו ב"ה עולה בכלל היתה : ר"ל בכלל
 הקרבנות במנוח עשה במ"ש לעיל כמה הביאו את כל אשר
 חני מנוח אחכם עולותיכם וזבחיכם וכשאר . ולמה יצא מן
 הכלל באזכרת כשאר לך פן העלה עולותיך : והתשובה להקיש
 אליה גם כלל הקרבנות באזכרת פן העלה : וזו המדה אחת מן
 י"ג מדות שיהיה ר' ישמעאל דורש אותן . והיא דבר שהיה
 בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל
 כלו יצא (כח) להפרישו מהשלמים : ר"ל לזה אמר הכתוב
 בחולין בטמא וכתבור יאכלנו : להבדיל החולין מן השלמים
 שהזכיר הכתוב שלא יאכלם בטמא : ולא כמאמר ב"ה שיאכלוהו
 הטמא וכתבור בקש דה אחת (כט) שנאכלים בכל זמן ובכל
 מקום : שדמה ככתוב אכילת חולין לגבי ואלו להבדילין מן
 השלמים שקבץ להם הכתוב זמן . כגון שלמי נדר ונדבה לשני
 ימים ולינה אחת : ושלמי חודה ליום וליליו . ומקום שלא יאכלו
 חוץ לירושלם . והחולין מותרין להאכל בכל זמן ומקום . ולא
 כדעת חבן עזרא שאומר שנשביל החר קלב החולין דמכו לגבי
 ואלו (ל) כי הקדשים נאכלים בבית הבחירה . ר"ל כי מ"ש
 ככתוב בזכילת החולין בכל שעריך הוא כדי להזכיר אחריו
 אכילת הקדשים בשערים חוץ מירושלם . ולפי דעת הרב מאמר בכל
 שעריך כולל גם את ירושלם שגם בירושלם מותר לאכול חולין .
 כי גם המקום המובחר בכלל שערי ישראל כדכתוב וגרך אשר
 בשעריך (לא) ורבי' שלמה הנשיא אמר אסור לאכול חולין
 בירושלם . כי לפי דעתו מאמר בשעריך הנאמר בחולין הרצון
 בו חוץ מן המקום המובחר . כי כמו שהקדים וזכיר על
 הקדשים שלא להביא צולח בית הבחירה וקייב להביאם שם
 כן הורה על בשר האווה להאכל בשערי ישראל חוץ מירושלם .
 ואסורי בקר וצאן בגולה אין להם מסעד . בעליו סדפה הם
 קדמוניו . ורבעו יהודה בשל אשכול הכפר מסייעתם . שלקחו סוד
 מן כדו לאסור חוץ משערי ישראל . הנה לדעתם בזמן המלכות לא היו
 כהוא חוץ משערי ישראל אסור לאכול חולין חוץ מארצם . ובזמן הגלות
 בבית הבחירה . וכבר אמר שאין להם מסעד מן הכתוב כמו
 שפירש וכו' (לב) כי כבר הכשר הותר מימי נח . ר"ל בני
 שום האוי והביעה זמן אלה שלא יאכלו אבר מן החי ח"כ נאמר בהרו עז
 עולם . וגם ע"י משה רוע"ה לא באה האזכרה באסור
 החולין מלבד בזמן המחנה במדבר ואחר שבאו לארץ בטל המחנה
 וכשאר החר החולין כקדמתו (לד) רק אמר זאת הקיה אשר
 האכלו : זה כמאמר מואמר וכו' בפרשה זו . הנה ראיה שלא
 אחר הקלין רק הדרבה הורה בהתרו בהקלט כי לא אמר זאת
 החיה אשר האכלו בארצכם או בשעריכם (לה) והזכר פה בשעריך האכלנו
 לא גאמר וכו' ר"ל ומ"ש בחון בשעריך האכלנו .
 אין הרצון קדברי אסורי החולין בגלות שמוז נאמר בשר חולין בגלות
 בכל העולם וגם במלכות בחונה לשערי ישראל : אלא
 הזכיר הכתוב כן כדי לאסור הקדשים בשערים חוץ ממקום המובחר :
 ור"ל בשעריך האכל בשר חולין אבל בשר הקדשים לא חובל
 לאכול בשעריך חוץ מירושלם : (לו) וכן אמר רק קדשך וכו' ר"ל
 שאינו כדעת ר' שלמה הנשיא וסיעתו האוסרים בשר החולין
 בירושלם שהיה בכונה בשר הקדשים יאכל בירושלם אבל לא החולין :
 אלא ענין המעוט הוא לאסור הקדשים בחוץ לירושלם : (לו)
 כי ירחיב . אין הרחבה זו וגו' גם זו טענה לאוסרים בשר חולין
 בגלות : כי יש מהם שאמרו שגם אחר צואם לארץ לא הותר להם
 בשר תאווה מיד אלא על האוי הרחבה הגבול שירשו כל עשרה
 עממים המכירים בביתם כבתיים . והרב טוען שאם יביא דברים
 יביא הדבר לומר שישראל לא היו רשאין לאכול בשר חולין בארץ
 ישראל : מפני כי גם שבעה עממים לא ירשו בשלמות אלא נאחרו מהם
 בימות ישראל : וזה בטל (לט) כי ברור הוא וכו' מכמה
 מקומות מספורי כנביאים שישראל היו אוכלים חולין בארץ
 ישראל מחוץ לירושלם : כדכתוב באזכרתו ויזבח שור ומריא :
 ובבעלת אוב ומאמר ותזבחוהו (לט) ואין לטעון
 ממאמר גלו אלי חבן : גם זו טענה לאוסרי בשר חולין בגלות
 שהם אמרו שחשיטת חולין נריכה מוצח ובכל מקום משערי
 ישראל היה מוצח לחולין ושם היו שוחטים : וכחשיטתו מענין
 שאול שכאמר שם הנה העם שוחטים לאכול על הדם ואמר
 גלו אלי חבן וכו' אותו הקל לבנות מוצח והנה קטח העם היה
 שחטו חולין בלי מוצח לדעתם . ובזמן הגלות בולח שערי

שערי ישראל אין להם מוצח וא"כ אסור לשחוט בקר ואין
 בגלות לדעתם : והרב סוחר זה צמח שאומר כי הארון סם
 היה וכו' ונחשב אז כזומן המדבר מחנה לכן סם הארץ מחינה
 וגבול בין הארון וביניהם מכני כי הארון היה במחנה הכוף
 ואסור היה להם לאכול חולין לכן נזה שיחטום ויאכלום
 כדמות שלמים ולזרוק הדם כי היה טחאס במ"ש ושחטו ארצה
 וכאלו אכלו על הדם כדכתיב וחל פחה אהל מועד לא הביאו
 דם יחשב וכו' כמו שפי' הרב במקומו בס' שמואל (ת) אין
 הטעם וכו' כדברי ר' שלמה הנשיא שבכרחק המקום מירושלם
 אז יהיה מותר בשר חלוא ושיביא אסור בירושלם : אלא הטעם
 כדי לימר אפריו רק קדש וכו' השא ובלא וכו' לאסור
 הקדשים בחוזה למקום הנבחר וכבר נהבאר זה (מא) ודבר
 בהרחק המקום וכו' והוא מאמר כללי לכל ישראל כמ"ש לעיל
 מזה כי כמו שבמדבר בהיות המחנה אבר החולין לכל ישראל
 אבר במחנה ככה בארץ ישראל לכלל החירו ומה שדבר
 בהרחק המקום ולא השג להורות בעד הקרובים או הושגי
 ירושלם הוא כי יקשה לאדם ללכת מעירו בכל זמן שירגש
 לאכול בשר להוליך בקר ואין לירושלם לזכות ולאכול סם כי
 במזון הוא דבר התידי ואפשר כמעט שלא יהיה יום שלא יהאיה
 לאכול בשר מה שאין כן הקרבנות כי הם על המעט ע"כ סבת
 הרחק המקום לא היה מניעה מלהביא למקום הנבחר ולזה
 נתן הסבה בהחר חולין כרחק המקום • ע"כ רק קדש וכו'
 השא ובלא וכו' אפילו ממקום רחוק כיון לא יכבד על האדם
 (מב) כאשר צויתך : הוצח ואכלה ר"ל שמאמר כאשר צויתך
 כצווי הוא מ"ש לעיל רק בכל אות נפשו חובב ואכלת שניה
 להיות אכילה החולין פ"י שחיטה כשרה : ומנגד לז"ה שאמרו
 כאשר צויתך על פה מהלכה למשה מסיני מלמד שנעשו
 משה על הוצע ועל הקנה ועל רוב א"י בעוף ועל רוב הניס
 צבאמה : וכן אמר רש"י למדנו שיש צווי צדיקה הולך
 ושחוט וכן הלכות שחיטה שאמרו למשה מסיני :
 (נג) והשחיטה בלשון הקדש היא כריתה סימני הצואר • זו
 השוכה שאין נרד לחורה שבעל פה כי אהנו נלמד פירוש
 החורה מתוכה שלכריתה כל אבר ומקום סם הכיוב שמוח
 נפרדים ד"מ עריספ בחור שסוב מילה נחיה וכיוצא ככה סם
 שחיטה צדיקה הסכמו בלשון עברי על כריתה פני הצואר •
 (נד) וכבר הוכיח צנתיס : בחלב ובדם צ"י ויקרא חק
 עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו •
 ובפ' זו : והיה אסור הדם נודע אפילו שלא יזכיר עליו
 צנאן : אמנם למע שהקיס אכילה חולין צבאי וא"ל לכן אמר
 דם לא תאכלנו שלא היה מקום לסבור דם חולין טעון כסוי
 כדם הכייה ולזה אמר השפכנו כמים שאינו טעון כסוי ועוד
 הנרד לומר השפכנו שלא נהיב דם החולין טעון וריקה כדם
 השלמים שהיו שוחטין במדבר ושאין רשות לאכול הבשר עד
 שיזרוק דמו : (מה) והאזה על עולם מנגד לאכ"ט שפירש
 גבי למען ייטב לך ולבניך : שלא יאכל נפש בהמה שהשבש
 נפשו גס הנפש והאזה בדמות האב ע"כ אמר לבניך וגו'
 ורצונו בזה שאם יאכל אדם חם כדם שהיה הנפש הבהמית
 יקנה טבע עב וגם וגם הבן הטולד ממנו יהיה בטבע הגם ההוא
 לפי שהכוחות רבות נמשכות לכן כפי זרע האב : (מו) סם
 מופרשים ר"ל מובדלים מן החולין • כי לשון קדושה ענין
 הפרשה : (מז) הכהן יאכל מנתו וכו' שמת האכל מוסב
 בקנה אל הכהן ובקנה אל הכהן • כי חזה ושוק לכהנים
 והשאר לבעלים • (מח) כי כתוב ועולה לא העלו בקדש וכו'

זה מאמר חוקיה המלך אחרי שהוציא את הכהן מן הכיה והשיב
 כי מעלו וכו' וכתבנו כי חסיפו וגרעו בעבודה כשה ובהכפפה שצדו עכומ"ז והעלו קרבנות אשר לא נזה ה' כדכתיב באתו
 אביו ויבטור את בניו באש כחובבות עכומ"ז וכו' והגרעון שצטלו עבודת המקדש וקרנן החמיד • הנה אזהרה לא חוסף עליו
 וכו' צנאן מוסב לענין הקרבנות (מט) וי"ל כי מלה או יתרה • ולפי זה הפירוש מאמר חולם סלום הוא חוספת ביחוד
 לנביא כי יאמר שבה עלי הנבואה בחלום • אמנם לפירוש הקודם יהיה רצון כי יקום בקרבן נביא שיאמר שדברו לו
 השם או מלאך בהקיץ או שיאמר כשהנבואה בחלום ואע"פ שלא הביא הנבואה בהקיץ הכתוב מדבר כפי מסבת נביא
 השקר שיאמר ויאמר שכן נראה אליו בהקיץ (נ) סימן לסודו וכו' כבר זכר הרב זכ צפ' שמת גבי פסוק ראש אה גל
 המושחים • ואזה הוא שיגיד כנביא מה שיביא מן הכספים בקצב זמן ולא יאחר דברו מומן קבוע של ידו זה אזה וסימן לנביא •
 שקדוש הדבר אשר נחחד הוא כס' דבר כ' צפיהו אמה • ומופת הוא שנוי העצב • וכבר נשנה זה • (נא) וזו טענה
 דולה וכו' ר"ל כיון שגם ע"כ הקסם והתכבולה יכול נביא השקר לעשות אות או מופת א"כ לא ישיקו האזה והמופת לבדן
 להאמת

ירחק • אין המעם שיהיה מותר בשר האזה לבד בהרחק
 המקום א"כ היושבים קרוב לירושלם • אסור להם בשר
 האזה • ואפילו בחוד ירושלם מותר להם • לא כדעת ר'
 שלמה הנשיא • ועל כל ישראל הכתיב מדבר כי ירחיב ה'
 וכו' ולכלם אמר במדבר בשר האזה כי היו יושבים סביבות
 המשכן ולכללם החירו • (מא) ודבר בהרחק המקום איך
 יחנן שילכו בלם ממקומם אל המקום אשר יבחר לזבח
 זבחים שלמים כל מה שיאכלו • כאשר צויתך • (מב) הוצח
 ואכלת • כי השחוט מותר ולא החניק ולא שנתבלה שחיטתו
 (מג) והשחיטה בלשון הקדש היא כריתה סימני הצואר •
 והאמרו וישחטם במדבר • (מד) הוא מליצה שובח
 אולם צנאן • ויותר נכון שיהיה כאשר צויתך כי צוה להם
 במדבר שיאכלו החולין כמשפט הקרב • עתה בא והחיר
 להם לאכלם חולין אסר כאשר צויתך בהיותם קרבנות
 האבל אולם חולין בכל מקום ובכלר שהיו שחטים כאשר
 בתחלה בהיותם קרבנות • והוכיח הדם ולא החלב • (מז)
 וכבר הזהיר בשניהם • וצוה בדם עתה שהקישו בצבאי ואיל
 זנראה מן הענין לכסות דמו הצרך לומר השפכנו כמים •
 ועוד כי הדם היה מעבב במדבר באכילה הנכוח עד שיורק
 דמו • יהרו יאכלנו • שיום כאחד • הנבא והמחור באכילת
 חולין • ואין הטעם בקערה אחת • זא האכל הנפש עם
 הבשר • אזהרה לאכול בשר קודם המליחו ורחצו • לא
 האכלנו • הוסיף לימר בעבור לבען ויטב לך בכל הדורות •
 (מח) והאזה ער עולם • רק קדשך (מו) שהם סופרשים •
 בגן עולות ושלמים וחטאת ואשם וביאם לביח עולמים • ועשית
 עולותיך הבשר והדם • שלא ישפכנו על הארץ והעור יגרן
 לבחן • ודם זבחיך • השלמים • כאשר בתחלה (מז) והבשר
 האכל • הכהן יאכל מנתו והבעל הראוי לו • וכבר נהבאר כל
 א"י וא"י בכקומו • ואין צרך לבאר בכל מקום • שמור ושכעת
 את כל הדברים • שמור מה שאמרת לך אבד האבדון את כל
 המקומות וכו' ושמעת בין בשר האזה ובין הקרשים • הנקש •
 דגש הנ"ן לבלוע נ"ן הנפעל • אחרי השמדם כפניך • שלא
 ירחקו מאמר מה עשיתי • או שתעבור את ה"י אלהיך בדרך
 שעבדים אולם • לא תעשה כן וכו' כי כל העתה ה"י אשר
 שנה כמו שפירש והולך • שנה • כגורת פעל • אהנו השכרן •
 אהנו הדבר שאמרת לך שהחן קרבן פסין החי האלם
 השמרו לעשות כי לכך נהיה השה החת יצחק למען יוסר
 זה העול מתולעה יעקב • לא חוסף עליו • עליו אין להוסיף
 ומכנו אין לגרוע (קהלת ג) (מח) כי כתוב ועולה לא העלו
 בקרש (ד"ה ב כט) ומיר ויהי קצה ה"י על יהודה (סס) כי
 עברו הורות חלפו חק (ישעיה כד) כי יקים בקרבן נביא או
 חולם חלום • נראה שהנביא בהקיש • והער או חולם חלום •
 (מט) וי"ל כי מלת או יתרה • ונתן אליך אזה • (נ) סימן
 לחרושו • ומופת • כי ישנהג הדבר מבעני • ונתתי מופתים
 בשמים ובארץ (יואל ג) וכתוב הנה אגבי והילדים אשר נתן
 לי ה"י לאנחות ולמופתים (ישעיה ס) והטעם אפילו יעשה אות
 ומופת ונבא בשם אלהים אחרים לא האכה לו • ואשר ידבר
 בשם אלהים אחרים (דברים יח) ומת המתנבא בעכומ"ז • כי
 אם יהיה האזה וחטופת מנסה ה"י אלהיכם אהבם • לא שבא
 חאזה להצדיקו • (נא) וזו טענה גדולה לרברי הר"ר יוסף
 הרואה

זה המקדש לקדושתו כוכיה לצני דורו להשיבם למוטב • ואמר
 כי מעלו וכו' וכתבנו כי חסיפו וגרעו בעבודה כשה ובהכפפה שצדו עכומ"ז והעלו קרבנות אשר לא נזה ה' כדכתיב באתו
 אביו ויבטור את בניו באש כחובבות עכומ"ז וכו' והגרעון שצטלו עבודת המקדש וקרנן החמיד • הנה אזהרה לא חוסף עליו
 וכו' צנאן מוסב לענין הקרבנות (מט) וי"ל כי מלה או יתרה • ולפי זה הפירוש מאמר חולם סלום הוא חוספת ביחוד
 לנביא כי יאמר שבה עלי הנבואה בחלום • אמנם לפירוש הקודם יהיה רצון כי יקום בקרבן נביא שיאמר שדברו לו
 השם או מלאך בהקיץ או שיאמר כשהנבואה בחלום ואע"פ שלא הביא הנבואה בהקיץ הכתוב מדבר כפי מסבת נביא
 השקר שיאמר ויאמר שכן נראה אליו בהקיץ (נ) סימן לסודו וכו' כבר זכר הרב זכ צפ' שמת גבי פסוק ראש אה גל
 המושחים • ואזה הוא שיגיד כנביא מה שיביא מן הכספים בקצב זמן ולא יאחר דברו מומן קבוע של ידו זה אזה וסימן לנביא •
 שקדוש הדבר אשר נחחד הוא כס' דבר כ' צפיהו אמה • ומופת הוא שנוי העצב • וכבר נשנה זה • (נא) וזו טענה
 דולה וכו' ר"ל כיון שגם ע"כ הקסם והתכבולה יכול נביא השקר לעשות אות או מופת א"כ לא ישיקו האזה והמופת לבדן
 להאמת

הרהרה באשר אין אמונת הנביא רק האמת אשר יתגלה עם מענתו בלי אחר. כי יעשה על צד הקסם ותהחבולה, ודבר זה ברור ויעשו גם הם בלתיים (שמות ז). ובגראת כי הם איתות, והנה רמז לנו החשוב כי מן הענין יודע הנביא האומר בשם ה'. ובאזהרה הרע ובשמירת מצותיו (כב) ובזה רמז גדול כי ידעת האלהות קודמת לידעת הנבואה כאשר ידעת (נג) כי הדעת מורה בקיום האלוה והיותו אחד ודבר ולא בכל הדברים, ולפיכך לא יורה האמת והכופה בהאמנת אלהים אחרים אשר הדעה לא הבילם (נד) ודע זה היטב כי באמונת אל חי אשר הדעת מורה זה יתקים האמת והטופת. אבל בזולתו לא בן. (נה) ולפיכך האמת שיה הענין הוא כי נביא השקר שמע מפי נביא האמת והגיד אותו המאמר כדי לקים דבריו הבל הבלים, הישכם אלהים, פעם בחידק ופעם בסגול, כי שתי התנועות כאחת, אחרי ה' אלהים הלכו, ולא בלערי, ואותו הירא, שהוא חסיד והסדיע ויגרא ביראת עניו, ואם מצותיו השמרו, שכלן אמתיות, ובקולו חשמעו, ולא בדבר נביא השקר, ואותו העבורו (נו) בא טופס, כמו וגם את הנביא אשר יעבורו, (ראשית טו) ובגרוכם לא הפרומו (ויקרא יוד) (ס) ומצות זו גם היא כמצות הכוללות שכוללת התפלת רשון התורה ולבוא אל המקדש וכיוצא זה. ואותו העבורו, ולא תאמרו גלבת ונעברה אלהים אחרים, ובו הדבקן (נח) לא יבנם אמצע ביניכם (נז) מן יהיה הצעק קצר, כי דבר סרה (ס) אמרת סרה: כמו ועשיר יענה עוות (מסלי יס) סר מנחית האמת אל הפכו. והעירך (סא) הפורת אותך. ובקרת: הסר:

א כס) ואחריו מ"ס כמשפט להודיע ענינו כי יסתך אחד בן אבך (סג) כמותו בן אבך הן דופי, (הלוי נ) וי"ל הזכיר בן האם כי הוא חביב אצלו מכן אביו, כי בן אביו דולק עמו בירושה ויגרום זה לשגאו: או ריעך אשר יבגשך. (סד) כי יש הפרש בין ריע לריע, ולא זכר אב ואם. בעבור שאמר אשר לא ידעת אלה ואבותיה, מאלהי העמים (סה) משה יוצא וכלב נחבא. הקרוכים אלך או דרחוקים וגו': מן הקרוכים הרע הרחוקים מה מיכם. לא האבה לו. בלב. ולא חשע אליו. בגלוי: לא החוסע עיני עליו: אם הוא נחמר למראה: ולא תחבול: אם הוא קרוב. שנאמר כאשר יחמול איש על בנו (מלאכי ג) ולא תכסת עליו: מלגלותו: ידך תהיה בו כראשונה להמיתו. כי בערות זו אין הקרוכים פסלים (סו) ודברת הורה ביחוד: ובפ" כי ימצא בקרבך יחבאר (דברים יז) כי חשמע באחת עריך (סז) להוציא ערי הגוים: בליעל: מלה מורכבת: ואמר בני כמו בני נבל גם בני שלש: (חובל) וידחו. שהדיותם בדברי פתו: עד שהדחו ונפלו לעבור אלהים אחרים: ודרשה: שלא יחיו העדים וזמין: וחקרת: במעשה באיכותו: ושאלת: באיזה זמן נהיה זה המעשה עד שתמצא דברי הערים שוין: וי"ל אשר ודרשה כנגד באחת שריך: וחקרת: כנגד בני בליעל: ושאלת: כנגד וידחו: הכת תכה את יושבי העיר: גם מצוה זו כמצות הבאור. (סח) שנאמר וזבח לאלהים יודם: (שמות כב) החרם אותה: הטעם אנשית: ואח כל אשר בה: ויא הגשים הנמשכות אשר האנשים: אבל זכרים ונקבות הקטנים אין מיתין אותם: ונכון הוא כי לא יומתו אבות על בנים. (דברים נד) אל חוד דחובה: מקום חפד שלא ישאר בלום שלא תשלטנו האש: והיחה חל עולם (סט) הוא לא הבנה עיר: מלשון גבוה ותלול (יהוקאל יז) למען ישוב ה' מחרון אפו: כי יראה כי לא היה בך רצון לזה (ע) וישראל

להאמנת אמתת הנביא רק צריך ג' כ לעין בטען נבואתו שיהיו דבריו מסכימים לכונת ההורה לא חולקים עליה ועוד שיהיה לדיק וירא שמים כי האיש אשר הוא כן לא יכזב. (כב) ובזה רמז גדול וכו' ר"ל בזה שהסוד שלח לשמוע אל דברי המהנבא לעבוד עכו"ם ואפילו יעשה חוט ומופת הרמז לנו הכתוב כי ידעת מתיאות הכורה והאלוה האמתית הנה היא קודמת בסדר העיון מידעת הנבואה. ולכן מי שידע את אמתת מתיאות ית' במופתי העיון לא יאמין למהנבא לענין עכו"ם אשר הוא כנגד השכל (נג) כי הדעת מורה וכו' ר"ל כי השכל מסיב במתיאותו ית' ושכחו אחד ושכחו ממנו אבל אינו ככל הממצאים כי הם חסרי המתיאות והס"ת הוא מחויב המתיאות א"כ אינו לו שני ואין לו דומה ואין אפשר להאמין מתיאות כאלוה אחר ואפילו ע"י חוט ומופת כיון שמתיאות שני אלוהות הוא מן המנפשות והשכל מפחישו (נד) ודע זה היטב כי באמונת אל חי וכו'. הוא שאמרנו לפיל כי אמתת האמת והמופת יביא סימן לאמתת נביא האמת של הנביא כשירה הנביא שהוא אמונת אמתית צימוד אלהים חיים אשר השכל מורה זה ג"כ אבל בזולת אמונת אל חי לא יתאמת היות הנביא נביא אמת אע"פ שיעשה חוט ומופת. (נח) ולפיכך האומר וכו' זה האומר הביאו גם צדל העשר שום הנביא שמש בצנכס מן נביא האמת כי הם יעשה חוט ציוס פלוני וילך המשקר בעד נפשו. וכבר אומר גם הוא. ואמר ולא כן הוא אלף אפשר שיעשה ע"ל הקסם והכסף. (נו) זה מופשק וכו' ר"ל כי דרך החטאות להשתנות במפסיקים גדולי"ם ב"פ ואמתת ובמקומות בוקף חו ומלת יעבורו בלו נטרחה וכן תפרומו בשני פשטין כהשתחשם באמתת וס"פ (נז) ומתוה זו וכו' ר"ל עבודה השם באמרן ואותו העבורו חסיה ככללו ממות הרבה ויסבול למר כל הממות. (נח) לא יכנס אמצעי וכו' כי לשון דבור יורה כן והרמז שאסור לעבוד לאמנעיים ואפילו למלאך או שרף כי לא בידם כיושב. (נז) סן יסיה המלע קצר לקח הרב זו המלינה מדברי יעשה כח" כי קצר המנע מהשחרע והרצון לא תעבדו לאמנעי כי תקצר יד האמנעי להושיעכם ולא יחחרע ולא יעקף עוזו לעובדיו כי הוא בעצמו כמו כן עבד ומשרת השם ולא יעשה דבר בלי רצונו ית' (ס) אמרה סרה. שחסר המתואר, וכן ועשיר יענה אמרות עוות, ויבין סרה מלשון סור ר"ל הנטייה מדרך האמת, (סא) הפודה אותך, ר"ל כי ה"א הידיעה לא תבוא על חיבה שהיא בלא בכניו כשענין המלה היא עומד כי די לו בידע' אמת שהוא הכנוי וזלתי מעטים שבלו בשתי ידיעות ושתיין ר"ל ידיעות שהן ה"א והכנוי מושבות לדבר אחד כיון הערך פ' בחקותי בחוד האלהי יבועש ז' והכנוי אל מול בר עיבל סס ח' אבל במלת והפוך שבלו ה"א הידיעה בראש וכנוי בסוף החיבה אינן שתי ידיעות כי הידיעה חשוב אל הפועל שהוא הפודה וכ"ף הכנוי אל הפדוי שהוא הפועל כי בנין קל משרש פדה הוא יוצא (סב) ואחריו מ"ס וכו' ר"ל במלת מקרבך כמ"ס יורה שענין בער בכחו היא הסרה (סג) בבן אמת וכו' ר"ל שהוא חוספת ביאור למ"ס לעיל השב בחיך הדבר בבן אמת וענינם ח' בכפל לשון (סד) כי יש הפרש בין ריע לריע. לכך אמר אשר כנפשך שאפילו החוסב והריע היומר חביב אם יסיתך לא תאבה לו. ומגד לרש"י שפרש אשר כנפשך זה חביבך (סה) משה יוצא וכלב נהבא. ר"ל כל לשון אמתת והלקות עם אומיות משה האל"ף יוצא בקריאה חוץ מן אחר כאלו אינן בניין (ירמיה ס) ועם אומיות וכלב האל"ף נלסם בקריאה בר מן ז' שינאו מן הכלל וסימנס ח ז ג ג ג ג ג ג ג

אמר. דוד מלכא שבחו לאלהא רבונא קרשא האומרות לאלוהים: עמוס ד'. וחלונו דוד. מלכיס ח' ח'. לאלוהים למלך מרים, בראשית מ', יהוה לאלוהי האדונים, חסלים קלו הוא אלהי האלהים ואלוהי האדונים, (דברים יז) וחלונו מכל אלהים, חסלים קלפ, כי קדוש היום לאלוהי. כשמים ח, (כו) ודברי תורה ביחוד. ר"ל שאמר ידך חסיף בו שקר בכחו ישרש ב"פ סופטים ב"פ כי ימלא בקרבך. שיאמר שם ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המה, ומגד הרב לכו"ס שאמרנו מנה ביד הנסת להמיתו (סז) לכונני ערי בעכו"ם שחין ברשותו (סח) שאמר וזבח לאלהים יחרם: ומלת יחרם כבר למנו שהיא מיתה אלא שעדין לא ידענו באיזה מיתה מן ד' מיתות ציה דין: וכח בכחו ובאר שהיא צברג (סט) הוא לא תכנה עוד ר"ל שהוא באור מ"ס ח

אמר. דוד מלכא שבחו לאלהא רבונא קרשא האומרות לאלוהים: עמוס ד'. וחלונו דוד. מלכיס ח' ח'. לאלוהים למלך מרים, בראשית מ', יהוה לאלוהי האדונים, חסלים קלו הוא אלהי האלהים ואלוהי האדונים, (דברים יז) וחלונו מכל אלהים, חסלים קלפ, כי קדוש היום לאלוהי. כשמים ח, (כו) ודברי תורה ביחוד. ר"ל שאמר ידך חסיף בו שקר בכחו ישרש ב"פ סופטים ב"פ כי ימלא בקרבך. שיאמר שם ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המה, ומגד הרב לכו"ס שאמרנו מנה ביד הנסת להמיתו (סז) לכונני ערי בעכו"ם שחין ברשותו (סח) שאמר וזבח לאלהים יחרם: ומלת יחרם כבר למנו שהיא מיתה אלא שעדין לא ידענו באיזה מיתה מן ד' מיתות ציה דין: וכח בכחו ובאר שהיא צברג (סט) הוא לא תכנה עוד ר"ל שהוא באור מ"ס ח

בנרית הר סיני וקבלו עליהם נעשה ונשמע ועל זרעם לדור דור וכן כתיב כי את ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה וכו' ולא אהבם לבדכם (פ' נזבים) לכן אם לא יעשו משפט לטובי ההורה אזי יהיה הטא היתוד חלוו על כלם : (טא) ע"כ לא תתגודדו וכו' ר"ל כמטפה העכומ"ו שמתגודדים וטורטים בשרם על המה : לא העשו כן כי אביכם חי וקים וכן אחם בני אל חי יע לכס קיוס הכפס אחרי המות לכן חסור להחבל ויחר מדי : שמקליף : פי' שקורט וחוסף קליפת טור בשרו של גבוה פיניו : (פג) וי"מ שלא היתוד וכו' המפרש כן כוא בעל העשר שאמר : בין פיניכם : מטעמו בפניכם : (עג) ויחר נכח וכו' כפי' רש"י שאמר שוו האזכרה טוב עם הנאמר בכהנים לא יקרנו קרסה בראשם : שאסור לקרום עשר הראש ולעשות כל הראש כבין כטינים : (עד) כל דבר משוקץ : ר"ל לפיכך הקדים לומר לא תאכל כל חושבה : שמיניס האסורים לאכילה הם משוקצים ומחושבים מנד גמות טעמם שיולידו טעב גם ועבור למון בהם : לכן כופיר לא תאכל טום מזון טמא מנד היותו נחשב ומאום לטעב האדם גם לא תאכלס מנד אזוהרה הכחוב בהם : (עה) כמו שמת ירם : שחסר וי"ו הקבור והיה ראוי טור וטה : (עו) כמו כחוא מכמר : ר"ל חוא ותאו ח' ונהפך כמו טעב טעב : (עז) הוי"ו נוסף והיה נריך כל בהמה וכו' שהוא באור לעשרה מיניס שזכר : ולפי זה הפירוש אם ימנא בסימנים הללו וזלה עשרה מיניס הנזכר לפיל בשמם לא יוכשרו לאכילה כגון טור גבן בעל דבשת אחת כמו דבשת הגמל שנמנא באמטריקא : (עה) הפך מטלה גרה : שחסר וי"ו והיה נריך ומטלה גרה שהיא הסומן השני : (עט) הראה היה דאה והיא חיה : גם בפ' שמיני כתב הרב כי ראה ודאה ח' הוא : ורי"ט ודל"ח משמשין : והראה הוא כמין כוגוכולל גם איכודיה : והאיה מיניס רבים לכן אמר בפ' שמיני ואת האיה למינה ובכאן הוסף להזכיר וסודיה שהיא ג"כ ח' ממיני הדיה ואמר בה למינה גם הדיות מיניס רבים : (פ) ויש נהות שהינס שוקטים בהמה ואוכלים הנבלה : בעבור אלו הכהות אמר הכהוב לגר אשר בשערך ההנה או מכור לעבומ"ו : אמנם האמות אשר נוכרים טעב מנה בני נח ואוסרים לפי דעהס אכילה הנבלה או הדס חסור להאכילם נבלה או דס בלא דעהס (פא) חסם באשר החל כמ"ט גם בהקדמת זו כפי' כי עם קדוש אחת החל בקדושה וחסם בקדושה להבדילנו ולהפרישנו מעול מאכלים ומזונים מהועבים : (פב) כי בחלב לאזוהרה הנבלה : זה הטעם מדורטי סמוכות אסור בלבישה לבד ואינו אסור בהנאה וכמו שהכלאים אסור בדביעה ונטישה וזריעה לבד ואינו אסור בהנאה ואכילה ורכיבה לא נקיש אליהם אזוהרה לא הצטל שיהיה אסורו הכבול לבד ושיהיה מותר באכילה אלא כהונה באסור הכבול הוא בשביל אסור האכילה כי הכבול הוא המכשיר והמכין אותו לאכילה וגם מן סמיכות טנין לא הצטל גדי חולל לא תאכל כל נבלה נלמוד אסור אכילתו : כי כל הפרשה היא באסור המאכלות : (פד) סיונא השדה : אשר יולא וכו' וכו' כבד ר"ל שמלה סיונא הוא חית"ן מבנין הפעיל ע"מ יפעל בצ"רי וכה"ל הוא במקום אשר כמו כה"ל אשר חבוא בעבר שהיא במקום אשר : ואע"פ שפ' שמיני בפ"פ הייטב בפיני ה' אמר הרב כי לא נמנא כ"ל בעמידים המורת אשר : אמר גם כן להראות שאין הכרע בין שתי הדעות כי המפרש מלת הייטב לא נמנא כ"ל הדיעה על חית"ן כי יש זרות לפי המפרש כ"ל הייטב כ"ל ההמיה כי לא נמנא כ"ל המימה ואחריו דגש עם אחד המלכים רק עם טוא נע ח"כ אין הכרע לפרש כ"ל הכריע שס הרב לכיחו כ"ל החימה : (פה) ואחר שלוקח הורט וכו' ר"ל שחייב נתינת המעשר מן ההבואה הכוספת על הורט כי מעשר הורט כבר נתן בנה שטברה : לכן אמר אח כל הבואה זרעך אשר יוציא השדה ר"ל מה סיוציא מחדש חוץ מן הורט : (פו) ולא יהיה סיוציא יוצא וכו' זו טענה לאב"ט שפרש סיוציא בינוני מן הכל ואמר שספעיל יוצא לזולתו כאלו אמר המוציא והרב טושן ולא תהיה מלת סיוציא יוצא כשהיא בינוני מן הכל וכן העיר סיוציא חלף גם הוא פומד ואינו יוצא שיהיה כמו המוציא כמו שהבין אב"ט : כי לא נמנא בנין קל יוצא משרש יוצא יחבל כשנפרש מלת סיוציא שהוא ע"מ יפקיד מבנין הפעיל וכה"ל במקום אשר ככ"ל חזי חיה מלת סיוציא פעל יוצא לזולתו : (פז) חבל הוא כמו וקראת אליה : לשלום : ר"ל סיוציא חלף בל בלשון נקבה כפי המלה הסמוכה אליה : שהיא העיר חבל סיוציא היא תורה לא כפי העיר ובקשרון מלת חכסי בל בלשון כפי הסמוכה והיה ראוי לבוא חכסי העיר סיוציא חלף : וכן וקראת אליה לשלום שבאה מלת חליס כפי מלת עיר בלשון נקבה והרצון וקראת לחכסי שלום : (פח) שנה שנה : אין מעשרין וכו' לכך אמר הכהוב שנה שנה בכל שנה ושנה : שלא יתן בשנה זו מעשר בעד השנה הבאה : וכן להפך שלא יעשר מן החדש על סיון : (פט) וי"א זה מעשר שני הנאכל לבעלים : ואינו מעשר ראשון של לוי כי מעשר לוי הוא מכל מין כדכתיב לבני לוי נתתי כל מעשר (פ' קרח) ומעשר זה הכחוב בכאן הוא מן ג' מינים לבד כדכתיב בזה מעשר דגך חירושך וינהרך (ג) הראוי לאכלס : ר"ל שמלה ואכלת עם שהוא טונה אל המעשר ואל הכבורות אכילת הכבורות היא לבקן ומעשר לבעלים ובקן מלת ואכלת יסוב בקנא אל הבעל ובקנא לבקן כל אחד לאכול הראוי לו (נא) המעשר ר"ל שכלי שחמו טב אל הרסוק

וישראל ערבים זה בזה : ואמר והרבך י כי בעיר הנדחה היו שם מהקרובים כמשפחה : בניס אחס לה' (טא) ע"כ לא תהגודדו כי אביכם חי וקים : מלשון ידים גדורות : (ירמיה מם) נחה גדודיה (הליס כה) בין עיניכם למת : יש מי שמקליף עיניו בצפרניו : (עב) וי"מ שלא היתוד להעשות ככה לעיניכם (עג) ויחר נכח כי בין חסר ב"ף הרבות : שהטעם בבין עיניכם : וכן גום זהב באף חזיר (משלי יא) כי חטאת קסם מרי (שמחאל ח טו) כענין ושרפ לגפש לא חתנו בבשרכם (ויקרא יט) ובסמכה פרשה זו אצל עיר הנדחה : שלא והאבל איש לקרוביו : לא האכל כל הועבה (עד) כל דבר משוקץ : גם לפי האזוהרה : טור שה (עה) גבו שמש ירח (סדקוק ג) איל וצבי ויחמור אלו השבעה מינים של ברא : והוא (כו) כמו בתוא מבמר (יטעיה נא) וזמר : גדול חנוף צוארו ארוך מאד ועורו דומה לעור האיל : ובל בהבה בפרסת פרסה (עז) חו"ו נוסף (עה) הפך מטלה גרה : שתי פרסית : הוספת באור : ולא גרה : חסר יגר או מטלה (עט) הראה : היא דאה והיא איה : כל נבלה : המחא מהטהורה : או נפסלה בשחיטת (פ) ויש בתות שאינו שוחטים בהמה ואוכלים הנבלה : כי עם קדוש אחת (פא) חסם באשר החל : לא תבשל גדי בחלב אמו (פב) כי יחשב נבלה באכילה : (פג) ולא נקיש אותו בשעטנו וכלאים : עשר העשר וכו' (פד) סיוציא השדה ואשר יוצא : והוא ככר : (עין בהנכות) (פה) ואחר שלוקח הורט הגורע כי הוא כעושר : כי בן אמר את כל הבואה דעך : וכן בקר וצאן העשור טהולרים (פו) ולא יהיה סיוציא יוצא : וכן העיר סיוציא אלף (עמוס ה) אבל הוא כמו וקראת אליה לשלום : (דברים נא) : (פה) שנה שנה : אין מעשרין שנה זו על חבירתה : (פט) וי"א זה מעשר שני הנאכל לבעלים : והוא משלשה מינים : אבל מעשר ראשון הוא טבל מין והוא ללוויים : ולבני לוי חנה נהתי כל מעשר (במדבר יב) : ואכלת לפני ה' וכו' : ובכורות בקד (ג) תראוי לאכלס : למען הלכד ליראה : כי יראה הקון בית המקדש וילכוד ליראה את השם : לא הובל שאתו (נא) המעשר : ונתת בכסף : ונתרתה המעשר בכסף : ולא נאמר ובכרת : כי אם יחפון בעליו יקחנו

יחשב נבלה באכילה : לכך פסמך אזוהרה אסור בשר (פג) ולא נקיש אותו בשעטנו וכלאים : ר"ל כמו שהשעטנו אסור בלבישה לבד ואינו אסור בהנאה וכמו שהכלאים אסור בדביעה ונטישה וזריעה לבד ואינו אסור בהנאה ואכילה ורכיבה לא נקיש אליהם אזוהרה לא הצטל שיהיה אסורו הכבול לבד ושיהיה מותר באכילה אלא כהונה באסור הכבול הוא בשביל אסור האכילה כי הכבול הוא המכשיר והמכין אותו לאכילה וגם מן סמיכות טנין לא הצטל גדי חולל לא תאכל כל נבלה נלמוד אסור אכילתו : כי כל הפרשה היא באסור המאכלות : (פד) סיונא השדה : אשר יולא וכו' וכו' כבד ר"ל שמלה סיונא הוא חית"ן מבנין הפעיל ע"מ יפעל בצ"רי וכה"ל הוא במקום אשר כמו כה"ל אשר חבוא בעבר שהיא במקום אשר : ואע"פ שפ' שמיני בפ"פ הייטב בפיני ה' אמר הרב כי לא נמנא כ"ל בעמידים המורת אשר : אמר גם כן להראות שאין הכרע בין שתי הדעות כי המפרש מלת הייטב לא נמנא כ"ל הדיעה על חית"ן כי יש זרות לפי המפרש כ"ל הייטב כ"ל ההמיה כי לא נמנא כ"ל המימה ואחריו דגש עם אחד המלכים רק עם טוא נע ח"כ אין הכרע לפרש כ"ל הכריע שס הרב לכיחו כ"ל החימה : (פה) ואחר שלוקח הורט וכו' ר"ל שחייב נתינת המעשר מן ההבואה הכוספת על הורט כי מעשר הורט כבר נתן בנה שטברה : לכן אמר אח כל הבואה זרעך אשר יוציא השדה ר"ל מה סיוציא מחדש חוץ מן הורט : (פו) ולא יהיה סיוציא יוצא וכו' זו טענה לאב"ט שפרש סיוציא בינוני מן הכל ואמר שספעיל יוצא לזולתו כאלו אמר המוציא והרב טושן ולא תהיה מלת סיוציא יוצא כשהיא בינוני מן הכל וכן העיר סיוציא חלף גם הוא פומד ואינו יוצא שיהיה כמו המוציא כמו שהבין אב"ט : כי לא נמנא בנין קל יוצא משרש יוצא יחבל כשנפרש מלת סיוציא שהוא ע"מ יפקיד מבנין הפעיל וכה"ל במקום אשר ככ"ל חזי חיה מלת סיוציא פעל יוצא לזולתו : (פז) חבל הוא כמו וקראת אליה : לשלום : ר"ל סיוציא חלף בל בלשון נקבה כפי המלה הסמוכה אליה : שהיא העיר חבל סיוציא היא תורה לא כפי העיר ובקשרון מלת חכסי בל בלשון כפי הסמוכה והיה ראוי לבוא חכסי העיר סיוציא חלף : וכן וקראת אליה לשלום שבאה מלת חליס כפי מלת עיר בלשון נקבה והרצון וקראת לחכסי שלום : (פח) שנה שנה : אין מעשרין וכו' לכך אמר הכהוב שנה שנה בכל שנה ושנה : שלא יתן בשנה זו מעשר בעד השנה הבאה : וכן להפך שלא יעשר מן החדש על סיון : (פט) וי"א זה מעשר שני הנאכל לבעלים : ואינו מעשר ראשון של לוי כי מעשר לוי הוא מכל מין כדכתיב לבני לוי נתתי כל מעשר (פ' קרח) ומעשר זה הכחוב בכאן הוא מן ג' מינים לבד כדכתיב בזה מעשר דגך חירושך וינהרך (ג) הראוי לאכלס : ר"ל שמלה ואכלת עם שהוא טונה אל המעשר ואל הכבורות אכילת הכבורות היא לבקן ומעשר לבעלים ובקן מלת ואכלת יסוב בקנא אל הבעל ובקנא לבקן כל אחד לאכול הראוי לו (נא) המעשר ר"ל שכלי שחמו טב אל הרסוק

יקחנו בתוספת החיטש • שנאמר ואם גאול יגאל איש כמעשרו (ויקרא כז) וצרת הכסף • מלשון צור העודה : (יטעיה ס) הגה הוא מופקר ביריד • ותרחה הכסף • הכסף עצמו יהיה לא יסחור בו • ככל אשר האזה נפשך ובכל אשר ת"נ • ככל אשר האזה • כלל • בבקר ובצאן • פרט • ובכל אשר השאלך נפשך • כלל • ובשכר • עשו כמינים אחרים חוץ מהיין (נב) ואכלת • שנים הם כמיני מאכל • ושמתה ארזה ובירך • אם יהיו עמך • והלוי אשר בשערך • לא תעבדנו (נג) ממחיר המעשר • ולוי של ערריך קודם • והגבון לא תעבדנו • מלחח המעשר ראשון (נד) שלא תחשוב כי הפטר בכעשר שני • כקצה שלש שנים • שנה שלישית מן השמטה • וכן בששית • וא"כ זה המעטר כפרוה של ארץ ישראל • ולדעת רבים שלש מעשרות הן • שבכל שנה היה נותן שני מעשרות האחד ללוי והשני נאבל לבעלים ובשנה השלישית יוציא שלטה מעשרות • והשלישי היא מעשר עני (נה) ונראה בן • כי בעשר שני אין מחללין אותו חוץ לירושלם אלא בכסף • ובירושלם נותן הכסף על מיני מאכל לא על דבר אחר • וי"א כי זה הנתן לעני הוא מעשר שני ועתה ניהגו לעניים ואין הבעל אוכל אותו • והנחת בשערך (נו) את שני המעשרות • ובא הלוי כי אין לו חלק וכו' • ליקח מעשר ראשון • והגר והיתום • ליקח מעשר עני • והלוי אשר בשערך לא תעבדנו (נז) אע"פ שבעשר עני ככל מעשר לוי אינו בטל • ואבלו ושבעו • מגורה פעל • למען יברכך ה' • שהיה הברכה בתבואה ורבו מעשרותיך • מקץ שבע שנים העשה שמטה • מקץ (נח) הוא החלה • וכמרו לכל הבלה ראיה קץ • (הליס קיט) כקצה השמים ועד קצה השמים (דברים ה) שמטה • כמו השמטנה (מנחה כג) שמוט כל בעל • שם התופש • כל בעל • כל איש משה ידו • כנזכר ונמשך את השנה השביעית ומשא כל יד (נחמיה יוד) ובשני שמוט הכתוב מרבר • שמטת קרקע ושמטת כסף • ובזמן שהיה נהג שמטת קרקע נהוג גם שמטת כספים • אשר יש ברעהו • הנשפת באור • ואע"פ שהגשיון גם הוא הלואה אינו המלוח בנושה • שהמלוח על ידי משכון הוא והאות כמלוח כלוח בנושה כאשר נושה בו • (יטעיה כד) לא יגוש את רעהו • דרבוה גר צדק • כי קרא • השם שמטה • ואין ללוה לא הבואה ולא פרוה למכור לשלם חובו • ואכר שמטה לה' • (נט) כמו ברמזה אלהים עשה אותו (ראשית ה) את הנכרי הנוש • כפעלי הני"ן • עמי גונשו מעולל • (יטעיה ג') לשון לחץ • והזכיר זה לומר את אחיך השמט ירך (ק) כי אינו מצוה עשה • ואשר יהיה לך את אחיך • עם אחיך • ומלח השמט הוא אחד בכנינו מבני הנוסף (קא) אפס כי לא בעבור שלא יהיה בך אביון אם העשית רצון השם (קב) וי"א הויאל וכו' (ג' א ובשנה) השמטת אין נושה אין נודע מי הוא האביון • והכתוב כי יהיה בך אביון • כי לא ימצא דור שכלו ישרים • העבטת גוים רבים • תקח משכונם • ואהה לא תעבט • לא תצטרך מהם ממון עד שתחן להם עבט • ומשלח בגוים רבים (קג) גדולים ואדירים • כי יהיה בך אביון • מלשון אבה • בשקל עליון • באחד שערך בארץ • עניי ארצך קודמים מעניי עיר אחרת • הקפוז • לשון כנידה • כמו יקפצו מלכים פיהם (יטעיה נב) מאחך האביון • קודם כגד צדק (קד) כי פתוח הפתח • בא שם התופש במשמו • והעבט תעביטנו • כאלו על ידי עבט ומשכון נתח לו • או קח משכונו וחלוהו • די מחסורו אשר יחסר לו • בין רב למעט • השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בלועל • שלא יעלה בלבות ישרים • ורעה עיניך • הפך טוב עין הוא יבורך (משלי כג) • ובינו ובין תמדר ורעה בעוז ה' (מיכה ה) סימך זכר ונקבה • והמסורה הבלילם (קה) והפליג הבישין • והיה בך חטא (קו) כן יקרא (ג' א כי יקרב) הענש • וכן העון יקרא בשם ענש ברוב חטא • והזכיר וקרא כי יבוא הענש על ידי הקריאה במהרה • אורח וגר צדק • כי ימכר לך אחיך העברי • הוא האביון לו ענק וכבוד • ולהזכיר העניה העברית שזו מוכרת

כרסוק שהוא כמעשר ולא אל הקרוב שהוא הדרך (נז) ואכלת שם כס ממתי מאכל • ר"ל שבמלח ואכלת נכללו היין והשכר שם מיני מטה לפי שם הם עשויים מן הענבים שם מיני מאכל (נח) ממסיר כמעשר • ר"ל לא תעזוב גם את הלוי מלחח לו ממסיר מעשר שני שנתה בכסף ובצאה למקום המוכר (נד) שלא תחשוב כי הפטר כמעשר שני • ר"ל לא תחשוב שמעשר שני יפלה לך ממור מעשר ראשון והפטר מלחח ללוי אלא עכ"פ גם ללוי תקח מעשר אחד • ויטו בשנה השלישית שלש מעשרות (נה) וכראש ק שזו הדעת נכונה • והסכים בו הרב • ולא דעת כאלו מרמה שיכור רבז אח"כ כי המעשר הכר בשנה שלישיה כיה כבעל נוחו לעניים (נו) את שני המעשרות • מעשר ראשון ומעשר שני שאינו בחיוב על הבעל להוליך את המעשר הראשון לפני הלוים אלא הלוים בעצמם היו מקוריים על הכרמה ופוסלים (נז) אע"פ שמעשר עני בטל וכר' ר"ל בשאר השנים חוץ מן השלישית והששית של שמיטה אע"פ שבעל מעשר עני חמנס מעשר לוי חוב בכל שנה • והזהרה לא תעזבו חוזה לכל הכנים בין בשנה הכתוב מעשר שני בין בשנה שלא חתון (נח) מקץ • הוא החלה ר"ל מתחלה שנה שביעית ולא בסוף שהרי חמר הכתוב והשביעית השמטתה ואם כמנה השמטה מסוף שביעית לוי חתיה שמטה שנה שמינית • ומנגד למדרש ב"ה בספרי שקיובל משמים בתחלתו ושביעית בסופה • וק"ו יאמר גם לתחלה כדבר גם לסוף ויובן מענינו לפי מקומו (נט) כמו בדמות אלהים עשה אותו • שזאח הדיפה במקום הכניו והיה צריך לומר בדמותו עשה אותו • וכן בזה כי קרא שמטה לה' • כלומר לשמו כמ"ש ושבעה הארץ שנה לה' (ק) כי אינו מנח עשה כדרש ב"ה שגיטת כעצמו היא מנחה כמתבאר בספרי (קא) אפס כי לא בעבור שלא יהיה בך אביון • ר"ל שזה יעוד השכר בענין הכ"ל למען יברכך ה' אלהיך • וכן במ"ש בלחן השמט ירך יעד אחריו השכר למען לא יהיה בך אביון (קב) וי"א הויאל ובשנה וכו' זה הפירוש הוא ביחוד לתאמר לא יגוש את רעהו ר"ל היו נזכרים בקיום מנחה השמטת הקרובות ולא ישמט קול נוגש בארצם עד שלא יהיה נודע בין עשיר לאביון ובין מלוח ללוה כאלו לא נמנח בך אביון אלא כלם בני חורין (קג) גדולים ואדירים • מלשון רבי המלך ואינו לשון רבוי כי ישראל לא משלו על אומות רבות (קד) כי פתוח חל"י • בא שם הכופש כמעטו ר"ל שזאח המקור על הא"ח"ן ששניהם מבנין אחד כי כן המשפט לבוא המקור שהוא המהשבה עם הפעולה מבנין א' ולפעמים יבוא המקור על זולת בנינו כגון שאול ויאלו באבל • מוט כחמוטטה • קטר יקטירון • וכיוצא והדרש מכפל המלות פתוח הפתח • הענק העניק • נתון חתן הוא דרך הכמכתח פתוח הפתח חס' • כמה כפמים ויפס הוא נדרש (קה) והפליג הבישין • ר"ל בעל המסורה מנה חוהם כלל ר"ל מלוח ורעה בו"ו שכן ט' מהם לטון רשיה ומכס לטון רוע • והפליג ר"ל הפריד המלות שטנין רוע לטוד וחס ששהי א' ורעה עיניך (דברים כא) ב' ורעה לא המנח בך • (שמואל א' כח) ג' ורעה לך זאח (ט"ב י"ט) ד' ורעה בלבבם (הליס ל"ה) ה' ורעה רעה (קבלה ב') ז' ורעה לא ראינו (ירמיה נא) ח' אלו כן הבישין • כאלו ג' מהם ענין רשיה • א' ורעה כנרמל והבטן • (ירמיה נ') ב' ורעה אחתן את עבדי דוד • (יחזקאל לד) ג' ועמד ורעה בציון ה' (מיכה ה) (קו) כן יקרא כעונש שם היוצא ממנו (קז) ואם לא יקרא לו חטא • ר"ל ואע"פ שלא יקרא עליך אל ה' עכ"פ יהיה לך חטא • אלא הזכיר וקרא כי ע"י הקריאה ימכר השם את העונש (קח) והזכיר פרשה זו וס' אע"פ שכבר נזכר בפ' משפטים כי תקנה עבד עברי וגי' הזכירו

המקומות : או כפשוטו (קז) ואם לא יקרא ג' ב' יהיה לו חטא • נתון חתן : כי בעבור זה יגלגל השם ברכו עליו • לענין • (קח) והזכיר פרשה זו עוד כדי לומר הענק העניק • העשה עצמה מתוך עניוהה או נמכרת בגנבתה • והיא רשאה לעצמה : ואף

ואף לאתך העשה בן • מוסב אל הענק העניק (קט) כמז
 צעקו זה' שמע (תלים לד) משנה שבר שכיר עבדך : שחעבר
 עושה כל אשר מצוה לו אדוניו • או שלא נמצא שכיר
 בעברי יותר משלש שנים (קי) כדכתיב בשלש שנים כשני
 שכיר (ישעיה יו) כל הבכור אשר יולד : הזכר הקריש •
 (קיא) ומה הקריש שלא העבוד בבכור שורך ולא הגזו בכור
 צאנך : כי בכר הבכור מקודש הוא • לפני ה' אלהיך
 האכלנו (קיב) תראוי לאכלו • והומיה לחובירו כדי לומר
 לא העבוד ולא הגזו ולומר לבעל מוס : וביתך • ביתו של
 בהן האוכל • שנאכל הבכור כמו השלמים (קיד) וחז"ל
 אמרו זה בכור ערד • ואינו משעם הענין : בי אחד שיאכלנו
 הבעל מה שעם שלא יקח הגז • כל מוס רע • הגזורים
 בתורה בהניסי הגזא והשהור יחור (קיד) ה"א הקריאה כמו
 האמור בית יעקב (מיכה ב) גם בעל מוס • י"א הפהך
 יאכלו • והנכון הבעל אך יפרנו בערכו ובתוספת החומש •
 ואם לא הזכר בכתוב נקיש איתו בבחמה הטמאה • שמור
 את חרש האביב • אחר שהזכיר כי המעשרות והבכורות
 באים בבית הבחירה במעדים הצרך להזכיר שלשה חגים •
 ולפיכך לא זכר יום תרועה וכפור כי אין בהם חגיגה : ואמר
 שמור כי על פי האביב יעברו חשנה : (קנו) ובשנת
 השביעית לא תאמר נמנה חרשים ונקרש פסח : כי כתוב אכול
 השנה ספוח (מלכי ב יט) (קיו) וב"ה לא היה ראוי להם
 אפילו על פי חשבונום שיעברו שנים ויקבעו חרשים בחוצה
 לארץ • כי מצות קדוש החדש על פי דעתם אינו לכל איש
 ואיש אלא על פי בית דין הגדול ובארץ ישראל בלבד : וכמו
 שבארו אשר הקראו אהם במועדם : אשר יאמרו הם שהן
 מועדות • אפילו שוגגין אפילו אנוסין אפילו מוטעין זו היא
 קבלתם • והסתכל אמרם שוגגין ואנוסין ומוטעין ודי זה
 (קיו) ועשיית פסח בזמנו : חוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה
 (קיא) מוכב על ועשיית פסח • בחדש האביב (קיס) נסמך
 החדש אל הנמצא בו בקצרו כמו יום תרועה יום הכפורים
 (קכ) וי"ל חוציאך ה' ממצרים לילה : כמו שנהיה • וזבחת
 פסח לא צאן ובקר • צאן לפסחם ובקר לשלמים (קכא)
 וי"א צאן ובקר לחוג חגיגה • והפסח ידוע • וכתוב ויבשלן
 את הפסח באש כמשפט והקרישים בשלו במידות וכו' • (ד"ה
 ב לה) לא תאכל עליו חמין (קכב) והלא כתוב לא תשחט
 על חמץ דם זבחי (שמואל לט) אלא לחיבו בשני לאוין • או
 הטעם אחר • שבעת ימים תאכל עליו מצות (קכג) אחר
 חפסח : כל ימי חיד • בכל שנה ושנה • בכל גבולך • גם
 גר שער יהיו סוחרים לעשות ככת בשבעת הימים • ולא ילין
 מן הבשר • פירוש על והגיתר ממנו (קכד) שהטעם הגורר
 ממנו עד בוא הבקר ישרף • כי הבקר לעולם קרש (קכה)
 לכן לא דברו נבונה האומרים הגידים והעצמות והגורר ישרפו
 בו"ז • חל בו"ז להיות שבת ישרפו בו"ז (קכו) וגם זו טענה
 בב"ז : ביום הראשון לבקר (קכז) כי זה ימי הקרבנות •
 כי הפסח בו"ד וסחרו ט"ו • מועד צאתך • זמן • באוהו
 זמן שהוצאתי אתכם קבעתי להשחט הפסח • ובשלת ואכלת
 (קכח) והצלי גם הוא מבושל יקרא • והטעם שלא יאכלוהו
 חי (קכט) ואכלת • הוא חובה לזכרים ולא לנשים • והלכת
 לאהליך (קל) כי בלשכות בית ה' היו אוכלים הפסח ושם
 היו מהללים את ה' עד הבקר ואהליהם סביבות ירושלים :
 (קלא) ששת

כאן לבאר מה תקצר סם והוא מצוה הפענקה : ולהזכיר השפחה
 העברית שהיא ברשות ענמה : כי בפ" משפטים לא הזכיר אלא
 האמה הנמכרת ע"י אביה על הגלי היעד שלא הרטה הכתוב
 להעבירה עד שש • (קט) כמו צעקו וכו' שמש • שהוא מוסב
 אל הרחוק עיני ה" אל צדיקים • ולא אל הקרוב • קן גם בזה
 אינו מוסב אל הרגיפה כי אין האשה נרצפה אלא אל הכענקה •
 (קי) כדכתיב צלש שנים וכו' • וזה שובד שש שנים הרי
 משנה שבר שכיר (קיא) ומה הקדיש : הרצון מכו אמרו
 הכתוב הקדיש : והלא קדוש הבכורות כבר זכר אלא בא
 לבאר חיבוה הקדוש שלא יעשהו חול שלא ישחטם ולא יכנה
 ממנו לדברי חול כגון העבודה בו והגז כי הדבר הבא מכח
 המוקדש הוא קדש כמובן (קיב) תראוי לאכלו • שמאמר
 האכלנו עם הכהן ידבר שהוא ראוי לאכלו ואינו מוכב אל
 הבעל (קיד) וחז"ל אמרו זה בכור ערד : כי הם סברו
 שמתל האכלנו מוסב אל הבעל כשאר המאמרים שבוה הענין
 לכן נדקדקו לומר שהוא בכור ערד : ר"ל כטלד ראשון בחוק
 הערד מפרישו הבעל ומולכו למקום המוכר וסם אוכלו
 (קיד) ה"א הקריאה כי הפסוק מדבר לנכח בשעריך האכלנו
 או עמא ואי טכור (קנו) ובשנת השמיטה לא תאמר וכו' ר"ל
 לכן נסמכה פרשה שמור בקרוב אחר מצוה השמיטה שלא
 תאמר הואיל ובשנת השמיטה אין זרע וקציר לא תחזיק בהחלת
 השנה לעיין על האביב אינו קן : שהרי אפי"ל שלא יורשה יהיה
 להם ספוח שזמנא מהורע הנופל מעצמו בלי זריעה ועל פי
 אביב בספוח יקדוש הפסח בשמיטה (קיו) וב"ה לא היה ראוי
 להם וכו' כיון שאמרו שקביעה השנים והקדשים הלוי ע"פ
 ב"ד הגדול היה צריך להם שלא יכגו בקדוש הקדש צגלות לא
 ע"פ הראייה ולא ע"פ החשבון הואיל ואין ב"ד הגדול וכבר
 נחבאר כל זה בפ" בוא א"פ (קיו) ועשיית פסח בזמנו :
 ר"ל שלא זכר כצאן כמנה לחדש האביב כי כבר הודיע זה
 פרטיו ודקדוקיו בפ" בוא אל פרעה ובשאר הפרשיות
 המוקדמות לכן סמך בזה וזמר סחם ועשיית פסח בזמנו הידוע
 מכבר (קיא) מוסב על ועשיית פסח • ר"ל שהוא מקרא הפוך
 והצ"ל ועשיית פסח לה' אלהיך לילה כי בשדש האביב הוציאת
 וכו' כי יציאתם ממצרים היה קרוב לבקר אחר חמט לילה
 (קיס) נסמך החדש אל הנמצא בו בקצרו : על שם שיכבר
 האביב ביום ח' מימי החדש נקרא כל חדש בשם ההוא וכן
 תרועה על שם שהיו מרישים בקצת היום בשעה עבודה
 הקרבנות נקרא כלל היום קן וכן כפורים על שם שנכנס הכהן
 לפנים לפני ומכפר בקצת היום בעדו ובעד ביתו ובעד כל ישראל
 (קכ) וי"ל הוציאת ה' אלהיך ממצרים לילה כמו שכתוב •
 דכתיב ויקם פרעה לילה וכו' ויאמר קומו מצו וכו' שתחלת
 יציאתם היתה בעד הלילה לכן יכול להיות הכתוב כסדר (קכא)
 וי"א צאן ובקר אל חגיגה וכו' ר"ל הכתוב צאן צאן ובקר
 אינו עונה על הפסח אלא לשלמי החג לאכול הכשים והטף
 צליל פסח כי קרבן פסח הוא נאכל לזכרים הבוגרים ; והפסח
 ידוע מצינו מין נחתיב כמפורש בפ" בוא מן הכבשים ומין
 העזים : לכן אמר וזבחת פסח סחם : ולפי זה הפ" מלת וזבחת
 מוסך ענמו ואחר עמו וזבחת פסח לה" אלהיך וזבחת צאן
 ובקר (קכב) והלא כתוב לא תשחט על חמץ וכיון שהזכיר
 שלא ימנא החמץ בשחיטה הפסח היינו למדים אמור מציאות
 החמץ בשח אכילה הפסח מק"ו ; אלא הזכיר הכתוב אזכרה לא
 האכל עליו חמץ בפני ענמו שהאוכל הפסח על החמץ חוב
 בשתי לאוין • לא תשחט ולא תאכל (קכג) אחר הפסח ר"ל
 אחר ליל הפסח אכילה מנה קוביה היא גם בשבת הימים ואינו

רשוח כאשר אמרו ב"ה (קכד) שהטעם הנוחר ממנו וכו' ר"ל
 הבקר השרפו הנוחר שהרי הזכיר שלא להזכיר עד הבקר (קכה) לכן לא דברו נכונה האומרים וכו' הם ב"ה כמובא במסכת
 פסחים פ"ו המתחיל כינז טולין • ושם נאמר לפי שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב : ולכן פירשו מלת צקר לבקר של
 יום שני דגן שהיה שריפתו בחול (קכו) וגם זו טענה בד"ו • שאם חל יום י"ז לניסן שבת הרי הפסח ביום הששי וכבר הם
 קצבו בדמיוניהם לא בד"ו פסח • נמצא שקביעותיהם אינם הלכה למשה מסיני שהרי חכמי המשנה מודים שחל הפסח בד"ו •
 (קכז) כי זה ימי הקרבנות שהם נחשבים מבקר אל בקר • הכהן והבקר הוא בקר של ליל פסח שהוא יום ט"ו • (קכח) וכללי
 גם הוא מבושל יקרא כדכתיב ויבשלו את הפסח באש • (ד"ה ב' ל"ה) (קכט) ואכלת הוא חובה לזכרים וכו' כי הם המחוייבים
 בהקרבנות הפסח שהם נחתיבו בראיון ככתוב יראה כל זכורך וא"כ הם חייבים גם באכילתו (קל) כי בלשכות בית ה' וכו'
 ר"ל כי מאמר וסנית בבקר והלכת נאליך למדנו שהיו טעונים לינה צליל פסח בלשכות הקדש • ומאמר לאהליך אין הרצון כמו
 אפי

(קלל) ששח ומים האכל מצוה . בדי לרפוד ביום השביעי עצרת . (קלכ) ואין טעם שיהיה ששח ימים מן החדש ושבעה מן הישן (קלג) כי יהושע הקריב בכו' בו ביום . ועשית דג שבועות (קלד) דגעים בהג שבועיה . וי"א ועשית בספיק לשנים : כלומר ועשית דג שבועות ועשית גם כסח גרבת ירך : ואלו היה ככה היה כתוב ומסת (קלה) ומסת : י"א שהוא חז' נו"ן מלשין גם כלומר מה שורים ידו : ויש מרדק שהוא מפעלי הכפל : בשקל מרת (נחמיה ה) מלשון שרי מסים (שמות א) למס ועבדוך : (דברים כ) והטעם שיהן אותה הגרבה כמו חובה כנותן כס המטוער עליו כי אחר שהוציאו כפיו נהיה לו בחובה וגובים ממנו בהכרח אם לא יאבה להחזיק (קלו) והרגום די מסת : (קלז) והכונה לגרבות ולגררים כי יעשו למחרת המועד . אבל העולה והשלשים הם חובה היום (קלח) וסוף הפרשה איש במהנת ידו (קלט) ובחג זה אמר החקים האלה : שלא נתבאר טעם שבעה שבועות . ושכחתי לפני ה' אלהיך . חובה לשמוח הוא ולשמח הזכרים . אשר יבחר ה' : בירושלם : ולא הזכיר בחג המצות שמחה כי אז ההבואה בבפק . ובחג הסכות הזכיר לשמוח גם השבעה ימים כי כל הבואתם היא נאכפה אל הבית ונתמלאו אסמים וגם הפרות ויגם ושמנם באוצרות : ויש להם להתמחה כי ברכם השם בכל הבואתם ובמעשי ידיהם . והיית אך שמח : למעט הראגה והיגון : או הטעם באמת החיה שמח : כמו אד עצמי ובשרי אתה (ראשית כט) השמח אתה וגם השמח (קמ) לב השמח עם בניך ובנוהיך . כי יברכך ה' . ותהיה שמח כל ימך (קמא) והצדך לומר שלש פעמים : להזכיר שלא יהיה ריקם הראיון . ובירך אל עליון אשר חייב לרת כל איש מטה שחגנו השם . כנוכר כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך . וכן אשר נתן כאשר יברכך ה' אלהיך .

נשלמה פי ראה . וברוך אל רם וגאה .

איש לאהליך ישראל שילכו לטריהם ככבר חוב כהניגה שבעת ימים (קלא) ששה ימים האכל מצוה . להכריז וכו' ר"ל כדי להכריז את יום השביעי בשבת מלאכה ובקריאת עגרת אמר הכתוב ששה ימים שהשביעי עגרת ואסור לעשות מלאכה ולא הולי המועד הקודמים . (קלב) ואין טעם שיהיה ששח ימים מן החדש וכו' כמו שאמרו צ"ה בספרי מנה כהאלכה כל שבעה אוכלה ששה ימים מן החדש ושביעי מן הישן ר"ל ביום א' של חג המנוח אוכלים מנה מן הישן כי פדין לא הותר הלכס החדש וששה מן החדש כי למחרת יום ט"ו כפי דעהם יקריבו העמר ויותר לאכול החדש ולקחו זה הפסוק לראיה שמחרת שבת הוא מחרת יום כוז שהוא י"ו בניסן (קלג) כי יהושע הקריב וכו' ר"ל הקריב העמר בט"ו בניסן כי פסח יהושע חל בעולתו שבת ולמחרת ליל פסח שהוא ט"ו בניסן היה מחרת שבת בראשית יום ראשון לשבע הקריב העמר ואכלו מצוה מן החובה החדשה בו ביום ככתוב שם ויחללו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי (קלד) הטעם בחג שבועות . שהוא חזק צ"ח כשמוש : ור"ל בחג שבועות העשה את מסת נדבה ירך . שסע נדבות קרבנות יסודים ולא הנדך לזכור חוב מוסף היום כי כבר נחבאר במקומו (קלה) ומסת י"א שהוא חזק נו"ן וכו' כאלו אמר הרומת נדבת ירך (קלו) וחרגום די מסת . והם לא השיג ידו די השיג לו ח"א במכה דוחי לו . וכרנן הסגה נדבה ירך אם מעט ואם רב כפי הכולת (קלז) והכונה לנדבות ונדרים וכו' ר"ל כי מ"ט כתיב ועשית בחג שבועות מסת נדבה ירך שסע נדבות ונדרי יסודים חין הטעם שישעו זה ביום חג שבועות ענמו אלף למחרת המועד כי קרבנות יסודים לא יעשו בימים המקודשים שיש בהם שבת מלאכה (קלח) וסוף הפרשה וכו' ר"ל מה שחשב הכתוב סוף הפרשה אחר זכרון שלש רגלים אחר אמרו ולא יראה את פני ה' ריקם אמר איש כמתנה ידו זה מוכיח שהנאמר בחג שבועות מסת . נדבה ירך חיינו עונה על מוסף היום אלף חוב שלא יהיה כראיון ריקם שיביאו יסודים כל אחד כפי הסגה ירו נדרים ונדבות (קלט) ובחג זה אמר החקים האלה וכו' ומטת ההוריות נקראו חקים והלא כל המנוח ונדבות אלף שבועות כי בחג המנוח ובחג הסכות בחר הכתוב טעם שסע לזכר יציאת מצרים וגם בחג שבועות בזה הפסוק באלמנו חזרה כי עבד היית במצרים כחן הטעם בקדוש היום הוא כהוא זכר ליציאת מצרים וקריבין מנוח שלא נחבאר טעמו : והוא נדבה ירך וכו' ר"ל הוא הנזכר לעיל ומתנה בחג וכו' עבד ואתה לוי גר יחוס אלמנה חזן מן בן ובה הם שסע (קמא) והנך לומר שלש פעמים וכו' ר"ל אחר שהזכיר השלש חגים כל א' וא' בפרט עוד שבזכירתם בכלל כדי להזכיר שלא יראו ריקם הבאים לחגו אלף יביאו כל א' בכל השלש חגים נדרים ונדבות כפי הסגה ידו :

- ציר באשר נגמר ראה אנכי .
- בכתוב את פרשת שופטים .
- גיב פי אשלם לך בקרבן נסכי .
- וכנע את עבדך משמים .

שופטים

ושופטים (א) דורשי סמיכות אמרו בעבור שהזכיר למעלה שלשה חגים שהיו עולים כל ישראל ואולי יהיה בקצת אנשים רוב תקן להם שופטים כי עד האלהים יבוא רבר שניהם (שמות כב) השופטים לשפוט כענין ועמר שופטים בארץ (ד"ה ז' יט) (ב) והשופטים יעמדו כנגד הכחויב ויסובבו בעיר בשוקים וברחובות לראות עניני בני האדם (ג) וכן אשר אין לה קצין שומר ומושל (משלי ו) תתן לך השם . כמו לא הוכל לתת עליך (דברים יז) ומרחת השופטים נזכרו ואין צורך לחזורים (ה) לכך סמוך לא חטה משפט כנגד השופטים . גוהן לך לטכמיד . השערים בכל שבט ושבת . ושפמו . השופטים . את העם (ו) לרבות הגרים . לא תביר פנים . הכר פנים במשפט כל טוב (משלי כד) והטית המשפט לא היה כי אם בהכרת ובגשיאות פנים ובלקחת השחר . (ז) וביריעת

(א) דורשי סמיכות אמרו : הם החכמים שנותנים טעם לסמיכות הפרשיות זו אל זו : כהן טעם למס כסמכה פרשת מנוי השופטים אלף בני חגים והוא שקבון עם רב במקום אחד חי אפשר . שלא יהיה ביניהם בקצת אנשים ריב . וינטרו לבוא אל השופט להקריב כל אחד את עלבונו . והשופטים יעמדו כנגד המחויב : שיכריחו את אשר ירשיעון השופטים לניה כפי פסק הדין . ועוד יסובבו בעיר להשגיח שלא יהיה חמס וריב בין בני אדם בעסקיהם : ויחפשו את החומס ויעשה עולה ויביאוהו לפני כמספט : (ג) וכן אשר חין לה קצין שוטט : שהשופט ענינו רודם ומכריח : (ד) ומדות השופטים נזכרו בפ' יתרו אנשי סיל יראי אלפים אנשי אמת שוכחי בנע . ובפרשת דברים אנשים חכמים ונבונים וידועים : לכן לא הנך כאלו להזכירם . (ה) לכן סמוך לא חטה משפט . ר"ל שאזכרת לא חטה משפט לכן כסמך אחר ושפטו את העם מ"ז : סוף אזכרה לשופט ואינו מדבר לישראל ומוס נודעו מדות השופטים אע"פ שקר הכתוב להזכירן : ומאמר משפט נדק כנגד מדה אנשי אמת . ומאמר לא חטה משפט כנגד מדה שוכחי בנע : וכן אמר את העם : ולא אמר ושפטו אחר כך כמ"ש חתן כדכתיב ויבחר משה אנשי סיל מכל ישראל ולא אמר מכל העם

(ז) ובידעיה הדבר הקשה כבר נחבא שיביאנו אל המעלה שבהם, כי יפלא מנך דבר וכו', צדק צדק, פעמים תוספת ענין (ה) או כנגד שני יריבים, ואחר שהחזיר לכל אחד ואחד מהשופטים לא הנה ולא הכיר יתכן כי צדק צדק כנגד העדים (ט) או מצות עשה לבעלי הדין שלא יסבבו דבריהם, כי אין הדין הן אלא מה שאניו שומעות ועיניו רואות, תרדוף (יוד) כמו בקש שלום ורדפהו, (הלים לד) שהמעם לאחיו, וירשת את הארץ, עם ישראל ידבר, וזאת רבים, הנה בפרשת ראה פעם כנגד ישראל ופעם עם הכהן ופעם עם הלוי כמו שידעת, כי רבים הדברים נרמזים ונתעצלו הכתוב להזכירם בפרט, לא הטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח י"א (יא) והלא אשרה בכל מקום אסורה, אבל אשרה זו אפילו אין נטע על פתחי בית האלהים לדרך נאי אסור הוא (יב) וי"א נקרא אשרה שמראה ררך לעם קרוב מלשון חמוך אשורי (הלים יז), וכל כנהגי שבעה עממים אסרים הכתוב ובחקותיהם לא תלכו (ויקרא יז) ולא תקים לך מצבה (יג) שגם זו מצבה אבן גדולה נצבת על פתחי עכו"ם כדי להקריב קרבנותיהם, או כדי להקטר קברת הועבה (יד) אשר שגא, כי משה הקים, שנאמר ושהים עשרה מצבה (שמות כד) גם יעקב עשה כן, אשר יהיה בו מום כל דבר רע (טו) אחר שנאמר בו מום, להכליל רובע וגרבע ושיאנו מן המובחר ואשר יפסל בשהיטה והמטית את האדם וכחוסר זבן והאחזן והמחזיר (יו) וב"ה אמרו גם הנעבר ויוצא רפן וכלאים והמוקצה ובאינתי תמסל הבחזה או העוף משים מוקצה משיעשו בהם הכוונת מעשה, כגון שיגזו אורו או יעברו בו לשם עכו"ם, כי ימצא בקרבך באחד שעריך, אפילו הוציא לארץ, ואמר בקרבך לרבות גר צדק, או אשה, כפני קלות בוחה, כענין הבנים מלקטים עצים והאבות כבערים את האש והנשים לשות בצק (ימיה ז) (יז) לעבור בריהו, ובתוספת בי"ה השמוש לקיום (יה) אשר יעשה הרע, כל א' וא', וילך ויעבד אלהים אחרים, שהקטיר או זבח או השתחוה, והזכיר ההשתחויה להורות על כל עבודה

העם כלבר יהרו (ז) ובידעיה הדבר הקשה כבר נחבא וכו' ר"ל נחבא זה במניו השיפטים כ"י משפ וכן נטופה לדורות ששופטי כל עיר ועיר יקריבו הדבר הקשה מהם לביה דין הגדול שבירושלם כמו שיבוא אחר זה בפ' כי יכלא ממך ד"ל (ה) או כנגד שני יריבים: ר"ל הזכיר הכתוב לשופט שני פעמים נדק נ"ה כנגד שני היריבים הכובע והמהצב ומ"ש אחר זה: ואחר שהזכיר וכו' יתכן כי נדק נדק ח' כנגד העדים; זה פירוש אחר כמכנה הרב במקרא יוצא לכמה פעמים: ור"ל גם יתכן להיות מאמר נדק נדק חרדוף להיות הכתוב מדבר כנגד העדים שלא יעזבו עדות שקר: ודרך הכתוב פה ידבר כנגד ישראל ופעם לשופט: או לפנים או לבטל ריב צלי ביאור מקבלי הדבור כי יסמוך על המבין (ט) או מנח עשה לבעלי הדין וכו' זה פירוש אחר מן הקודם שיסבול השני גם להיות מאמר נדק נדק חרדוף מנח עשה: לפני בעלי הדין לחובע ולנתבט שלא יערים אחד מהם לסבב דבריו: בדברי שקר בחשבולות רשעים מרמה אמנם בנחמה לשון שהמנח בו שיסביר דבריו לפני השופט אש"פ שהיו שקר יכיו נראין יערים כנגד בעל ריב שלא ידע לסדר טענותיו ומחוך כך ירומה השופט ויהיה מעוף הדין בשוגג: כי אין הדין דן וכו' לכך סיב לבטלי ריב שיזכרו דברי נדק צלי סבוב ועקיפת (יוד) כמו בקש שלום ורדפהו: שענינו רדוף אחריו עד שהשיגהו והאחזו: ואינו לטון הברקה מעליו כמו הרדיפה את האויב להבריתו ולהניכו: (יא) והלא אשרה בכל מקום אסורה: ר"ל ולא לבד אצל מוצק כ' ויא"כ מדוע הסביל הכתוב במאמר אצל מוצק: זו היא הקשיא: והמרוץ הוא שאומר הרב אצל אשרה זו ר"ל שאמר הכתוב לחסור אפילו חילן נטופ שלא לכה טבולה אלא לדרך נאי על פתחי בית המקדש שלא נהסב טבול כבוד והדר למוצק ה': ואחר זה כדי להרחיקנו מחקות העכו"ם שכה היו נוהגים לנטוע חילן אשרה אצל מוצק עכו"ם ככוכר ביואש אבי גדעון וכל כך החמירו חכמי ישראל בזה ממאמר כל עץ אצל מוצק ה' אלוהיך לטען יאמר גם על השמוד הכלמי נטוע ומוה אסרו לשטות האסדראות של עץ במקדש: לדרך שעובין בחגרות אש"פ שהוא צננין ואינו עץ נטוע וכו' ע"כ חמרה יתרה: אצל כל האסדראות והבכמות היוצאות מן הכותלים של אבן היו לא של עץ: והמנח להקיס או מחילני סרק לא נמנח א' מחכמי ישראל שאסור זה: שכה אם אסר הכתוב כשיעט חילן אצל מוצק הנה מוצק העולה בהר הכים שהרי כר הבית מלא מעני זיתים ואינו חסור גם בכלל המקדש לא חוץ ממנו, ולא אמר הכתוב לא הטע חילן בהיות המקדש מניחות עצים ואילנות: קרוב למקדש וסביבו חוץ מן האשרה שאסורה הוא בכל מקום: ואסור חילן נטוע אפילו לנוי הוא על פתחי בית המקדש ששם מוצק: ועולה וצורך כערה, גם מדברי הרב גם מכל חכמינו בין צ"ה ובין בעלי מקרא: ומה שגדרש בספרי ומנין לנטע חילן ולצונט בית בהר הכים שעיבר בלא חששה הלמוד לומר כל עץ וכו' הוא אסמכתא ואינה הלכה פסוקה, והנרמתי להרחיב הדבור בזה כי קלת מן ההכמים בעיניהם רנו להשתרר ולקחו דברי הרב הזוק לדעתם מ"ש חילן נטוע על פתחי בית אלהים להקיס מזה אסור נטוע חילן ברקוב חפלה בנ"ל ואני ארואיחם מדברי הרב לקוחים מדברי הרמב"ן שגם הוא אמר בזה הלשון והוכחתי להם מראה בלחצו מדברי הפוסקים ומדברי בעל האדרת שאין צו המנוה מחלוקת בישראל ויהיו למדין זה מזה כי מה שקלרו חכמינו נמנח בהורו בדברי חכמי המשנה ואלו דברי אלהים חיים, ולא עוד אף גם זאת הודעתי נאמנה שלפי דעת כל הכובקים אילנות נטועים שלא לשם טבולה אפילו ברקוב בית עכו"ם מותרים בהנחה ואח"כ קאנס חזרו מדעשה והודו על האמת וקאנס עולם מחזיקים בהמהם, ומרשיעים את אבותם: אשר מקדמא דנא בכל חפנות ישראל נהגין ע"ד לפאר מקום מקדשי לנטוע אילנות בחפנות בתי כנסיות ורחובותם והם אומרים שאבותינו עשו בזה בהעדר ידיעתם, ולא ידעו שהטעות אצלם מוס קבוע ונכנס, רחמנא ליגאלן משיעם: (יב) וי"א נקרא אשרה שמראה לדרך וכו' הרמב"ן כירש כן, (יג) שגם זו מצבה וכו' ר"ל כמו האשרה אצל האשרה היא אסורה בהחלט אפילו שלא לשם עכו"ם והמצבה לא כן כי בזולת עכו"ם אינו אסור להקים מצבה לשם ה', (יד) אשר שגא וכו' ר"ל המצבה אשר שגא היא חמה כחזוקה לא זולת זה, שהרי משה הקים מצבה בהמתיה הרי סיני למחרת מתן תורה, גם יעקב בלון, (טו) אחר שנאמר בו מום: אמר כל דבר רע לאסור את האסורים לזיבחה ואפילו שאינם בעלי מום כגון רובע ונרבע וכו' (יו) וב"ה אמרו גם כעצב ר"ל בהמה שעשה לעבודה ועובדים לה: ויוצא דפן פירוש כשלא הוכל בהמה ההרה ללדת והמות: וכולד מי צבטנה קורטין את כרסה ויוציאו הולד הוא נקרא יוצא דפן: שלא ינא לדרך פי הרבם ע"ד הטבע: והמוקצה פירוש כמו מוכן וקבוע שהקצה בטליו וכדר אוחו הב"ס לשם עבודה אמנם עדין לא נעבד: והמנח מאמרם זה במסכת המורה פ' ו' הממחיל כל האסורים: (יז) לעבור בריהו, ובתוספת בי"ה השמוש לקיום ר"ל ששרש עבר אצל ברית יורה קיום הדבר והפכו וזו מדה אחת ממדות מלינות המקרא שהביא הרב בסדר הדקדוק שלו הנקרא כליל יופי מלות מיוחדות סתירה וצנין כמו שרש נשא אצל ראש כשלא חבוא אחריו מ"ס הוא לקיום ולנשיאת הראש כדכתיב בשר המשקים ישא פרעה את ראשו שזה לקיום: ובשר האופים אמר את ראשו מעליך יורה להסרה ובשרם הכריח: ואם אחריו ב"ה יורה לקיום כמו האומר בפ' נצבים לשרך בבית ה' אלוהיך שטעמו להכנס בבית ולקיימה ונחלן בלי תוספת בי"ה לעבור בריהו הטעם להכיר ולהסיר בריהו

עבודה ועבודה, אלהים אחרים, כגון פסילים ודמותות, או לכל צבא השמים, חמשה המשרתים והמזרות, ופרש השמש והירח שהם המשמשים ביותר בעולם השפל, וכמגד תבואות שמש ומגד טרש ירחים, (דברים לג) והגד לך ושבעת, כפי עדים, והנה אמת נכין הדבר, כי נהיה המעשה המוגד, והוצאת את האיש ההוא וכו' ועוד את האיש, מפני אריכות הדברים, כמו ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר (אסתר ז) וסקלתם, לאחד מהם, כמו באש ישרפו אותו ואהרן, (ויקרא כ) אחת מהן, אל יכתו הספינה, על פי שנים עדים (יט) אם אין יותר (כ) והואמר או שלשה עדים מקבלי עדות השנים, אינו נכון, כי סוכיח הכתוב יד העדים היתה בו בראשונה, ומקבלי העדות כשאר השומעים, ואין בכבוד קבלת עדות רק עדות העדים, (כא) ובא כמו אך אם יום או יומים (שמות כא) יר העדים היתה בו, פדי שיבר הדבר כי לא על הגם והרגוהו חס אם לא היה להם הדבר ברור, כי יפלא (כב) שיהיה הדבר מופלא ונסתר, כמו היפלא מה' דבר (ראשית יח) סמך, לשופט ידבר (כג) וכן הדבר הקשה וביאור אל משה, (שמות יח) כי חייב הכתוב לשופט שירון במה שהוא סביר היסב, אבל במופלא כמנו הוא עצמו יחדשו מחמעלה כמנו, בין דם לדם (כד) י"ם כי למ"ד לדם השמש במקום ב"ת, כמו ויחפיהו זה טוב לכבדים (ד"ה ב ג) וזה אינו נכון (כה) כי כן יהיה בין קדש לחול ובין טמא לטהור, בין תורה למצוה, (ויקרא מד) (ד"ה ב יט) כי מלא בין אם לא יהיה ככדיק עוד במלה בין יבוא חס רחו למ"ד, ומעם בין דם זרין לדם שגגה, כי בטנגה צריך חקירה והוא לא איב לו ולא מבקש רעתו (בתלבר לה) (כו) והנה ב"ח הפרישו כמו שידעה אפילו בריצח בשנגה איזהו גולה, ואיזהו אינו גולה, כגון שאמרו (כו) היה סעגיל במעגילה ונפלה עליו והרגנו, היה כשלטל בהכית ונפלה עליו והרגנו, היה יורד בטלם ונפל עליו והרגו הרי זה גולה, אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגנו, היה דולה בחכית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגנו, היה עולה בסולם ונפל עליו והרגנו, הרי זה אינו גלה, זה הכלל כל שבדרך הורדתו גולה, וכל שלא כדרך הורדתו אינו גילה (כח) ולא הבאתי זה הענין להפריד בין לבין, אלא כי עומק הדינים נפלא ופי' יסלל הקורות (כט) וסוף מאמר הכתוב דברי ריבות, בין דין לדין, דין מסונות ירושות והלוואות ופקדונות (ל) וזכרו ב"ח המרליק את הגדיש והיו בו כלים ונלקחו, ר' יהודה אוכר משלם כל מת שבתוכו, וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטים או גדיש של שעורים (לא) היה גדי כפות לו ועבר סמוך לו ונשרף עמו חייב, (לב) עבר כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור, וטורים חכמים לר' יהודה במרליק את הברת שהוא משלם כל מה שכרוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתיים, וכן הרב רבנו ישועה הזכיר בהקדמת ספרו עריות, (לג) ואמר ונרמח משפטו, ודרך העדה הוברחתי ולולי שבחרתי הקצור הייתי מאריך, בין נגע (לד) שיעשה בתמורו, ובין נגע (לה) שיתן כפרו (לו) בין נגע שחייב בהזקו לבד, (לו) ובין נגע, שחייב בשבת ורפוי וצער ובשת, וכיוצא באלה, אל הכתנים הלויים (לה) בי שם כהן משותף אל השופט הוא

אשר יטעו שהוא חובב אל כאיש והאשה לכניסה, וכן יתיר לרבים, (יט) אם אין יותר ר"ל חסו הכתוב לכל הפחות שנים עדים שכתובן שלא יהיו פחות משנים אבל אם יכיר שלשה או יותר ואפילו מאה מה טוב סכל, עוד שירבו העדים חזק הכקרה, (כ) והאומר או שלשה עדים מקבלי עדות השנים זו דעת ר' סעדיה גאון כביא אותה בן עזרא (כא) וכן כמו אך אם יום או יומים, שגם שם הקדים הכתוב לזכיר לכל הפחות אם יעמוד יום או יולא ימות העבד או יפטר חלוני מהמיתה ואם יומים לא כל שכן, ובמקום שישלך הענין מן הראוי היה להקדים הרב ואח"כ לזכור המועט אלא שגם זו אחת ממדות מליטות המקרא שביא הרב בספר כליל חסי וזוהו מקרא מכורס והיה ראוי אך אם יומים או יום, ש"ס שלשה עדים או על פי שנים עדים, וצ"ל משפטים לא פירש הרב כלום משלו אלא זכר שתי דעות אחרים, וכניחס כאשר הם, ובכאן ברר דעתו, (כב) שיהיה כדבר נסתר ומכוסה, ר"ל שלטון פלא בזה המקום ענין סתר והסלס, כשיעלם הדין מליצה שופטי העיד יקריבוהו לבית דין הגדול שגם מלך וכהן גדול נושא אורים ותומים ועל"פ משם יחברר הדין לאמתו, (כג) וכן והדבר הקשה וכו', שגנין אמרו בקשה כרצון קשה הנייר וההבנה וכו' ענין אחד עם הנאמר בכאן כי יפלא וכמו שהיו בימי משה כשופטים מקריבים הדין הנעלם מהם אל משה שהוא הגדול ככה נקבעה זו המנהג הלכה לזכרות, (כד) י"ם כי למ"ד לדם השמש במקום ב"ת, כך אמר הרמב"ן לישב דברי המדרש שהרצון בכל דם ודם ובכל דין ודין ובכל נגע ועע, והרצון לדעת ב"ה כשיעלם מהם הדין ולא יוכלו להכיר מראות קדמים שהניחו או מראות הנגעים וזה לשינס בגמרא לסנהדרין פרק חלו הנמקין בין דם לדם בין דם נדה לדם זבה לדם לידה, בין דיני ממתות לדיני נפשות לדיני מכות בין נגע בין נגיף אחד לנגעי בהים לנגעי בגדים, דברי, אלו הערכין והחדמין וההקדשות, ריבות, זו השקאה סוטה ורציפת פגלה, וטהרת מנודע, בטעריך זו לקט שכחה ופאה וכו', והרב לא הודה כן אלא אומר שכלמ"ד במקו' בין השני נמנהג המקרא לבוא ככה (כה) כי כן יהיה בין קדש לחול, ר"ל שלמ"ד לחול במקום בין כמ"ס במקום אחר ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור, (כו) והנה ב"ה הפרישו, וכו' ר"ל שהם הבדילו בין שוגג לשוגג בדיני נפשות, והמלא מנהג זו בס' מיקין מסכת מכות פ' ב', המחיל, אלו בן הגולין, (כז) היה מעגיל במעגלה, מעגלה היא חבן חלקה עגולה שמעגלין אותה על גבי הסיד או הטיט בעליה להבחה הסדקים, היה משלשל בחבים מלמסלה למטה וכן היו רבובסולם האלו דרך ירידתן לכן הם גולים, אבל אם היה מוקף במעגלה ר"ל מלמטה למעלה וכן אם היה דולה בחכית מגביה את החכית מלשן דלה דלה לנו שטואב ומגביה מלמטה למעלה וכן הסולה בסולם ונפלו שלא כדרך ירידתם לכן אלו אינם גולים, (כח) ולא הנאחיהו הענין וכו' ר"ל לא הבאתי זה הענין להסכים על ים להפריד בין שוגג לשוגג שזה יעלה, וזה לא כאשר הפרישו הם אלא הבאתי לחד לב הקורא להראות כמה נפלא עומק הדינים ולכן חייב הכתוב לדרוש הדבר הנפלא מן המעולה שבדור כי אי אפשר לברר בחורה פרט פרט כל המקרים היכולין להתגלגל, (כט) וכוף מאמר הכתוב דברי ריבות, שזה מאמר הוא כולל כל הקורות אשר להבסם לא יפילם הספר, (ל) וזכרו ב"ה המדליק את הגדיש וכו' בס' (לא) היה גדי כפות, לו וכו' כפות פירוש קשור לשון המפרשים חייב לשלם את הגדי והוא חייב על העבד, הואיל כפות לו וגדי סמוך לו פטור על הגדיש ועל הגדי וחייב כפות לו וגדמה מצפניו, ר"ל רבטו ישיבה אחר זה על דברי ר' דבריו (לד) שיעשה בתמורו, אלו, מומין קבועין, שיעשה אפילו מומין קבועין וכן גם במחוקן במוס עובר, (לו) בין בין בנרשאיין שחייב לתת דמי אבר לבד או דמי החבולה שישאר נגע שחייב בשבת ורפוי וכו' כי לא כל המומין טעונין חסומי במעוין, כגון שחקר רגלו משלם חמשה, הכהן וזבח (לס) כי שם כהן שם משותף, יאמר למשרת בחיזה עסק

מיקין מסכת בבא קמא פ' ו' המחיל הכונס נאין לדיר ארמי, ואמרו חייב שך דרך בני אדם לטעוה בגדים, ופרשו והעבד אינו כפות והיה לו לברוח, אבל אם היה עבד מיתה על העבד שיהיה כפות ולא היה יכול לברוח, (לג) ואמר שפס פסק ונדמה משפטו של ר' יהודה ר"ל כראין הכולל במיוד נחברו, (לה) שיתן כפרו, החובל בשוגג נגע שחייב בהזקן לבד, זה החובל בשוגג בין במומין קבועין רשמו כמה שיפחות החבול מנד הרשס הכוא, (לו) ובין חמשה, אלא יש חובל שחייב בכלן ויש חייב ברובן או מהכס ד', הכהן במקום שאין נער מעלם בשת לבד.

עסק שיהיה . כגון כהן מדין : וכני דוד כהנים היו : לכן
 הוסיף לבאר הלויים שהם משרתי המקדש (לט) וזכירושפט
 כחוב וכל ריב וכו' ואלו היה פי' בין דם לדם בין נפש
 לנפש כפי דעה ב"ה דיני מראות הדמים ומראות נגעי נרפת
 או זה מהם טהור ואזיה מהם טמא אלה הדברים הלויים
 לכהנים לבדם ומה יהיה ענין אמור הכהוב ואל השופט שהוא
 המלך נמצא כי האמת כפי' הרב והראיה מספוק זה כנאמר
 זכירושפט : (מ) זקן ממרא : ר"ל שמאמר והאיש אשר
 ישעה בזדון הוא הזקן ר"ל השופט והלמיד חכם שכנים
 להוראה וכפיפלא ויעלם ממנו דבר ויהיה ממרה ומסרב על
 דברי ב"ר גדול במה שיוורוהו חייב מיתה : וענין זקן ממרא
 הנמצא במסכת סנהדרין טרק י"א ע"ס : (מא) אינו מנות
 עשה וכו' כמ"ס ב"ה הניח רבי יהודה שלם מצוה נטונו ישראל
 זכניסחן לארץ להצמיד להם מלך . ולהכריח זרעו של עמלקי
 ולבנות להם בית הכסירה : (מב) וכעבור שהזכיר אל
 השופט החל לבאר : יען שהזכיר בפ' כי יפלא ואמר ואל
 השופט הסמך אחריו באור דיני המצות החלויות לשופט שהוא
 המלך וזה הסעם מדורשי סמיכות . (מג) די שליט עלאה
 וכו' כי גם מלכי שאר האומות בהשגחה השם וברצונו כי הוא
 יודע מי הוא הראוי לכתוב שם ולמן די יבא יתגנה ומכ"ס
 לעם ישראל צריך . שיהיה ע"פ נבוא שיודיע השם אח מי
 שיבחר : (מד) כי כבר בישראל נאמר ונגד להם וכו' ר"ל
 הטעם שאמר הכהוב למטה מלך מולת זרע ישראל הוא
 בשביל הועלתם שלא יעמים עליהם אח עולו כי כבר נבאר
 במה שהגיד שמואל להם מפי השם כמה מרובים נרכי ותשמשי
 העלכות וכמה יסבלו טרח ועמל בין בנופם בין בממונם מכ"ס
 אם ימנו עליהם מלך איש נכרי אשר לא מן זרע ישראל על
 אחת כמה וכמה . (מה) ולא ישיב וכו' נתן טעם לדבר :
 ר"ל יען שמואל האומים הוא מן מגרשים ששם נמצאים לרוב
 נתן הטעם באזהרה לא ירבה לו סושים שלא יגרום לכשיב
 אח העם ס' . (מו) ואשר הרבה שלמה וכו' ר"ל הוא לא
 שבר על אזהרת לו ירבה לו סושים כי לפי ערך גדולת
 מלכותו לא היה הרבה ולא הזכיר הכהוב לו בזה גנאי כמו שנגהו
 על הרבות נשיו . ומנגד לדברי ב"ה בסנהדרין פ' כ"ג אמר
 ר' יצחק מפני מה לא נחגלו טעמו תורה : שהרי שנים מקראות
 נחגלו טעמן וכשכל בהם גדול העולם שנאמר לא
 ירבה לו סושים ולא ישיב אמר שלמה חני הרבה ולא חשיב :
 וכחוב ותעלה והלא מרכבה ממגרים בשם מאות : וכתיב ולא
 ירבה לו נשים . אמר שלמה חני הרבה ולא חשיב וכחוב
 ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו אח לבבו . (מז) ואמר ישיב
 למי שלא היה מעולם וכו' זו ראייה למלח ושוב מול אח בני ישראל
 בגאמר ביכושע שאינט כדברי ב"ה שהיו דור המדבר מולים
 אבל לא היו פרושים : וכבר אמר הרב זה בפ' חיי ברה
 גבי ההשב חשיב : (מח) ואין טעם לדבר החכם וכו' כן
 פירש רבנו יעקב בעל העטור וז"ל . לא תוספון זה הוא של
 הנבחר . כי אוריה ברח למגרים עכ"ל . (מט) כי אוריה ברחם
 בא למגרים וכו' זו היא הטענה מן הרב לבטל העטור כי אוריה
 צדק מפני יבויקים המלך ומ"מ שלח אחריו והמיוחבו שם . גם
 ירמיה בכרכם כובל למגרים ע"י יוחנן בן קרח וברי החילים .
 (ירמיה כו) (סס מג) וההכרח לא ישובח ולא יגונה . א"כ
 אין מזה ראייה לדעת בעל העטור . (נ) ולא נכתב ר"ל לא מנאנו
 וה' אמר לי לנחח אחכם . ר"ל ולא נזכר בכחוב שגוף השם
 וכך נכתבו במצות . כמו כה אמר ס' כהצות הלילה . וקצר
 מטעם הענין מן לא תוספון לראותה וכו' זו דעה ב"ה בסנהדרין פ'
 לא תוספון וגו' ואיני כן . כי זה הפסוק ע"ד הבעתה נאמר
 (נג) והנה נתן טעם גם בכשים ובממון שאזהרת הרבות הנשים
 על הנאי שלא ישא אוחן בלי שתחגיכה . ומה שכתב
 שלא חטינה אח לבבו . ושלמה לקח נשים נכריות ולא מיהה
 בידן שהצובנה טעותן לכן הגיע לו הנגחי במאמר
 הטו אח לבבו . ואלו היה מגירן לא חירע לו זה : וכן אזהרת הרבות
 הממון שלא יפטר על רוב עשרו ומילו אבל יבטח
 באלהיו : כמו שכן הענין באזהרת לא חטיה כל נשמה : כל
 זמן שלא יסלימו עם ישראל ולא יקבלו על נפשם שלא לצבור
 עט"מ"ו אבל כשיצונו טעוהם ויקבלו עליהם שעבוד מותר לכניסם
 כמו שיפרש הרז"ל למטה בזה הפ' בפ' כי תקרב אל עיר .
 לפי א' הפנים (נד) י"א תורה שנית וכו' ר"ל כל החורה
 שהאמת בידי הכהנים המושמת במקדש אלל הארון אחת שנית
 בידי המלך . וזו דעה חב"ע שאמר משנה . נסחח שנית (נה)
 אמרו ב"ה וכו' במסכת סנהדרין פ' ב" (נו) מסב
 הוא כנגדו ר"ל מסב על השלחן לסעוד : שכן נקראו הכוהנים
 מסובין שיושבים בעגול סביב השלחן (נו) שלא יגלו בראש
 גולים

הוא המלך : או שופט ממנה מבני ישראל : והגידו לך .
 בדבר המופלא . ועשית על פי הדבר . כנגד בין דם לדם .
 ושמרת לעשות : כנגד בין דין לדין : על פי התורה . כנגד
 ובין נגע לנגע : ועל המשפט . כנגד דברי ריבות (לט) .
 וביהושפט כתוב וכל ריב אשר יבוא מאחיכם היושבים בערוכם
 בין דם לדם (ד"ה ב יט) לא הסוד מן הדבר אשר יגידו לך
 ימין ושמאל : אמרו ב"ה אמר לך על ימין שהוא שמאל ועל
 שמאל שהוא ימין . ונראה מדבריהם שמחליפים דברי חורה .
 והאיש אשר יעשה בזהוין . (מ) זקן ממרא . ומח ע"פ בית
 דין . וכל העם ישמעו וייראו . ובערת הרע מקרבך . כי
 הבוא אל הארץ וכו' . וישבתה בה . לאחר הכבוש והחלוק .
 ואמרת אשימה עלי מלך (מא) אינו מצות עשה כמו שחשבו
 האוגים (מב) ובעבור שהזכיר או אל השופט החל לבאר .
 שום השים עליך מלך אשר יבחר ה' . על פי נביא או על
 ידי אורים ותמים (מג) די שליט עלאה במלכות אנשא .
 (דניאל ד) מקרב אחיך . ולא מקרבך . להוציא נר צדק .
 לא הובל לתת עליך . לא חוכל אם הוא איש נכרי שאינו
 סאחיד . (מד) כי כבר בישראל נאמר והגדה להם את
 משפט חמלך וכו' (שמואל א ח) לא ירבה לו סושים . שלא
 יבטח על רבבו כי רב ועל פרשיו כי עצמו מאר . אלא כרי
 מרכבתו . ולא ישיב את העם מצדימה . (מה) נתן טעם
 לדבר (מו) ואשר הרבה שלמה כפי גדול מלכותו מעשים
 היו (מז) ואמר ישיב למי שלא היה מעולם במצרים . כמו
 השמר לך מן חשיב את בני (ראשית כד) (מח) ואין טעם
 לדבר החכם וה' אמר להם לא תוספון . הוא לרבים ולא
 ליחידים . (מט) כי אוריה בכרח בא במצרים . גם ירמיה
 כמו כן . וה' אמר וכו' (נ) ולא נכתב (נא) או המעש
 וה' אמר לי לצוות ארבעם . כמו כה אמר ה' כהצות הלילה .
 (סמות יא) (נב) ואינו מטעם הענין כן לא תוספון לראותם
 עוד עולם (סס יד) (נג) והנה נתן טעם גם בנשים ובממון
 בענין לא תחיה כל נשמה (דברים כ) כרי שלא יסירום
 מעבודת השם . וכתב לו את משנה התורה (נד) י"א תורה
 שנית מן בראשית עד לעיני כל ישראל . מלפני הכהנים .
 שהם יגיהוה . וכנראה לי כי על ספר זה לבר שנקרא משנה
 תורה . על ספר מלפני הכהנים . כי כתוב לקוח את ספר
 התורה הזה ושמתם אותו וכו' (דברים לא) והתורה הכתובה
 מפי משה חיתה ביד הכהנים . למען ילמד ליראה . ולא
 ירבה לו סושים ונשים וכסף וזהב שיהיה מעניש בישראל לשום
 באוצרותיו . והנה נתרעמו ישראל לשלמה ע"ה אביך הכביר
 את עלו . (מלכים א יד) כי אין כסף לא נחשב בימי
 שלמה למאוכה (סס יוד) כרוב אהבתו בו . והיתה . התורה .
 עמו (נה) אמרו ב"ה . יוצא למלחמה והוא עמו . נכנס והוא
 עמו . יושב בדין והוא אצלו (נו) ככב והוא כנגדו . שנאמר
 וקרא בו כל ימי חייו . לבלתי רום לבבו מאחיו . הנה
 אכור הגאווה כן התורה . אם המלך קל וחמר התדיוט .
 ולבלתי סוד מן המצוה . ממה שיוציא מן החפוש בהקש בעשה
 ולא תעשה . למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו (נו)
 שלא

בכל התורה אזהרה זו ואולי קצרו הכתוב . (נא) או הטעם
 למטה ככה במאמר ויאמר ה' אל משה דבר אל בני ישראל כך
 הכחוב להזכיר שזכר השם ככה למשה לומר לישראל . (נב) ואינו
 מטעם הענין מן לא תוספון לראותה וכו' זו דעה ב"ה בסנהדרין פ'
 לא תוספון וגו' ואיני כן . כי זה הפסוק ע"ד הבעתה נאמר
 (נג) והנה נתן טעם גם בכשים ובממון שאזהרת הרבות הנשים
 על הנאי שלא ישא אוחן בלי שתחגיכה . ומה שכתב
 שלא חטינה אח לבבו . ושלמה לקח נשים נכריות ולא מיהה
 בידן שהצובנה טעותן לכן הגיע לו הנגחי במאמר
 הטו אח לבבו . ואלו היה מגירן לא חירע לו זה : וכן אזהרת הרבות
 הממון שלא יפטר על רוב עשרו ומילו אבל יבטח
 באלהיו : כמו שכן הענין באזהרת לא חטיה כל נשמה : כל
 זמן שלא יסלימו עם ישראל ולא יקבלו על נפשם שלא לצבור
 עט"מ"ו אבל כשיצונו טעוהם ויקבלו עליהם שעבוד מותר לכניסם
 כמו שיפרש הרז"ל למטה בזה הפ' בפ' כי תקרב אל עיר .
 לפי א' הפנים (נד) י"א תורה שנית וכו' ר"ל כל החורה
 שהאמת בידי הכהנים המושמת במקדש אלל הארון אחת שנית
 בידי המלך . וזו דעה חב"ע שאמר משנה . נסחח שנית (נה)
 אמרו ב"ה וכו' במסכת סנהדרין פ' ב" (נו) מסב
 הוא כנגדו ר"ל מסב על השלחן לסעוד : שכן נקראו הכוהנים
 מסובין שיושבים בעגול סביב השלחן (נו) שלא יגלו בראש
 גולים

גולים • ר"ל אין כעס ביעוד אריכות ימים שיחיה המלך
 כדוק ימים רבים אלא הוא יעוד לשיחורך מלכות ישראל ולא
 יפסק ולא יגלו בגלות • (נט) כי מנכה וכו' וכוח היה רשע
 שברשעי מלכי יהודה והאריך במלכות נ"ה שנים יותר מכל
 המלכים הנדיקים (נט) כאשר הזכירם בספוק כי יפלא (ס)
 מנוה מסודשת ואיננה ממנות הכבוד כי לא נזכרה בספרים
 הקודמים : כי בחזרה ככנים חזב לחת מן העלמים לכהן
 הוא וסוק : אבל מ"ש בכאן ורוע ולהיים וקבה קן מהחולין
 (סא) ובשמו יחלכו וכו' כאלו חמרו ובשמו יבחו וישירו :
 כמו שלשון הליכה נאמרה על שבה וסיר ככה בכאן לשון
 שרות : שהסיר והשבה היא עבודה הסס (סב) מוסב אל
 יאכלו : שהספוק הפוך ו"ל סלק כחלק יאכלו הלוי הבא מאמת
 ערי ישראל עם בני חבות הלויים הנמלאים עם בעקש חמיד
 בעצמרתם מלבד ממכרו של הלוי הבא משדה שהיו לו חיות
 נכסים מבלו ומכרם שלא יאמרו לו כרי י"ש לך מה שלך
 ותחזרנא מנכסך : שהלויים היו מתחלקין לכ"ד משמרות וכו'
 כדכתיב כ"ד וכ"ה (סד) וכבר פירשנו בס' אחרי מות
 גבי וצורע לא תתן וכו' פירש הרב שאינו הצברה בעלמא
 אלא שיטלבו בו האש וימות : ועוד יש מין עכו"מו שנית
 והוא שרש לאר ע"ג (סה) כאלו חותכים הענין : שניין
 קסא ונזרה חמד וסרנון כך גזורים ע"י סכמת המבטים
 ומגידים שזירות מאשר יבואו מהוראת הכוכבים בעולם השפל
 (סו) פירשנו בס' קדושים כ"ג לא האכלו על הדם (סו)
 או כענין וכו' גם זה כנראה שם (סז) עושה עגול וכו'
 וכנס בחיך העגול ועושה השבצות לקבץ השדים (סט)
 היתש להיטות לקבץ הנקשים או עקרבים או פרעושים וכיוצא
 (ע) הוא הנזכר וסיה כחזק וכו' וזכר הרב זה בס'
 קדושים כ"ג אל הפני אל האובות : ואמר שם ז"ל ומנבג
 חותמת בעלת חוב ידוע כגמלו וסיה כחזק וכו' : ושם
 כנראה (עא) או בענין ידוע (הו"ל בחירק
 ודל"ה צוקלס) שם סיה ומנבג חת טעם ידוע
 בסיו ומדבר עזירות (עב) חמים קהים וכו' לך נסמך אחר
 אזכרת הוועבות האלה חמים חסיה עם ה' לבדו חסיה שלם
 באמונה ואל תחשבה לכבלי נכר אשר לא יושילו ולא יעילו
 (עג) כמוני כביא אמת : ואיך מנטרך לקוסמים חווי סקר
 (עד) או כעו"ס אמר לכם • ר"ל שאלו ישראל בעצמם
 הר סיני שיעמיד לכם השי"ת נביאים בכל דור גם אחרי משה
 וקצר הכחוב להזכיר שם : וזה טעם ממ"ש בכאן כביא חקים
 להם וגו' (עה) כמוני חינו ראו בנבואה וכו' ר"ל שאין
 הרעין בעלת כמוני להשוות מדגת נבואה שאר הנביאים
 למדרגת משה אלא כהשוואה היא שגם שאר הנביאים היו
 מישראל (עו) כענין הכני נא • ר"ל שהאמר אנכי אדרוש
 הוא ענין נקמה ופגש • כמו שפגש האיש אשר לא שצט לקול
 הנביא באמרו לו הכני נא וזהמיתחו האריות (עז) ונבואת
 נביא הסקר וכו' נביא הסקר הוא שמדבר דברים מלבו ואומר
 כי הקס מלבו ונביא עכו"מו הוא הנזכר בס' ראה שאומר
 לכה ונעבדה א"ל וסניהם באחד כוזבים והיבי מיתה אמנם
 נביא עכו"מו מיתחו כ"ד ונביא הסקר מיתחו בידי שמים כזכר
 בחנניה בן עוזר הסנה חמה מה (עה) וכשאו עונם וכו' ר"ל
 כי הכחוב הורה ענש נביאי הסקר ונביאי עכו"מו שהיה
 במיתה ולא זכר ענש הדורשים אליהם : ונתבאר מדברי
 יסוקאל באמרו כעון הדורש כעון הנביא כעון (עט) שאין
 השי"ת מחננה על הטובה : כמוכח מדברי ירמיה ע"ה הנביא
 אשר ינבא לשלום צבוא דבר הנביא וכו' אבל על הרעה
 כשיסורו הפושעים בחטובה ימסול להם כי חסך הסד הוא כאשר
 מחל לעובדי העגל ובאנשי כינוס שלא בא דבר הסס לרעה
 אשר שלח ע"י יונה על אנשי כינוס : וביעוד הטוב חע"פ
 שהמוכטע יעבור על רצונו ית' עכ"ל יבוא דבר הסס לטובה
 והשי"ת

שלא יגלו בראש גולים • (נה) כי מנשה האריך ימים מבלם
 בחיים חי זמן לא יחיה לכהנים וכו' אחר שהזכיר משפטי
 המלך השופט החל לבאר חק הכהנים (נט) באשר הזכירם •
 אשי ה' הנותרים ביאשי ה' : ונחלתו ראשיות הרוכות
 ומעשרות וכל קדשי הגבול • אבל נחלה גמורה לא יחיה
 לו כי ערי הלויים ביניה השבטים וזה יחיה משפט הכהנים
 וכו' ונתן לכהן הזרע וכו' (ס) מצוה מחרשת • כפני כי
 במדבר היו וזכחים כל אשר היו איבלים כרעות שלמים •
 וסתנה הנזכרת פח אינה נזכרת במקראים • ובכאם לארץ
 החיר להם בשר האיה • נתן להם הזרע והלחיים ותקבה
 מהנה נמירח • לא כמו הקדשים שים באים בבית הבחירה
 אבל אל חולין גמורים • גם ראשית הגו • וביביא הלוי •
 יבליל כהן ולוי • מאחר שעריך • לתכליל ארץ סיהן ועיני
 אשר הוא גר שם • איש לוי גר בירבתי הר אצרים (סיפטים
 יז) ולכך בא בבית הבחירה כדי לשרת ולעבוד את ה'
 ושרת בשם ה' (סא) ובשם יתחלכו נאם ה' (זכריה יז)
 לומר שיר • העומדים שם • לשון קיום ושקירה • כמו ויעמידם
 לעד לעולם (תלם קמה) חלק כחלק יאכלו • עם שאר הלויים •
 על האבות (סב) מוסב אל יאכלו • ופעמו שיחלוק זה הלוי
 הבא עם בני אבות של משמרת • (סג) שהלויים היו מתחלקים
 לעשרים וארבע משמרות • לבר מזכרון • חוץ מזה שהיה לו
 ומכרו • שלא יאמרו לו יש לך • או יחיה מלח על כעס מן
 האבות שהיה לונחלה מאבותיו ומכרו • מלשון ובי חסברו
 מצר • (ויקרא כה) • וי"א שהוא כמו מאת מברו
 (מלכים ב יב) כלום זולת החלקים שחקנו האבות כי לכל
 א' וא' היה לו ריע וכבר נזיה מביא לו מהנות • והראשון
 נכון • לא יצא בק מעבור בנו וכו' אמר ר' סהל ו"ל מפערים
 אש ומעבירים הבנים מצד זה לצד זה על האש • (סד)
 וכבר פירשנו : קוסם קסאים : החזים בכבדים ואוצרים
 כד וכך יהיה כדרך נביאה : (סה) כאלו חותכים הענין
 קרוב מלשון קסם על שפתי מלך (תלמי יז) או הוא שם כלל
 לכל מיני השלואכות הנזכרות : מעינן (סו) פירשנו (סו)
 או כענין קל גברא בסתא וקל אצחא במדברא : ומנחש :
 המביט בצפופה העיפות • או האומר היום רע או טוב וכיוצא
 זה • ומכשף (סס) עושה עגול באם הדרך : וחובר חבר
 (סט) הלוחש לחישות : בענין חובר חברים מחבם (תלם
 נס) או מקבץ השרים : ושיאל איב (ע) היא הנזכר והיה
 כאיב מארץ קולך (ישיה נט) כי עשה ביר ונכנס שם ומשע
 קול מן הארץ : וידעוני : המפל בגורלות ובנקודות (עא)
 או כענין ידוע : ודורש אל המתים : הלן בקברות שתשרת
 עליו רוח מטאה ובקציר קשרת שם : כי הועבת ה' • דברים
 מתיעבים הם לפני השם • שהם כוב ושוא וחתעים לפתאים
 ומרחיקים אותם מיריעת השם וחתקרב אליו (עב) חמים
 חתית עם ה' אלהיך • שלא יעלה בלבך כי בלעדי השם
 יש דבר לחשיב או לתרע • והרורש ברברים אלו אין לבו
 במוח בת' ובדבר נביאיו : והנה הניים האלה אשר אתה
 יודש אותם זאת דתם וחקם כי לא יאמינו באלהים אבל אל
 מעוננים ואל קוסמים ישמעו • ואתה לא בן • שיש לך
 נביאי השם והם מקיבין ומאחד (עג) כמוני • נביאי אמת •
 ככל אשר שאלת : קרב אתה ושמע (דברים ה) (עד) או
 כמו זה' אמר לכם לא תוסיפון : (לעיל כו) הפרטה) כמוני
 (עה) אינו רומז בגבואה רק שגם הוא יהיה מהולעת
 ועקב כי לא קם נביא כמותו • לאמר לא אוסף לשמוע את
 קול ה' : בן שאלה לחיות דברי השם על פינביא לגלות
 סודו אליו • את כל אשר אצוני • עשיתי ככל אשר צויתני •
 (יחזקאל ט) לא יוסף ולא יגרע להזהיר ולהוכיח ולדבר
 עתירות • אנכי אדרוש מעמו (עו) כענין הבניגא ופצוע :
 (מלכים א כ) (עז) ונבואת נביא הסקר כמו מחנבא בשם
 אלהים אחיים כי שניהם נביאי הרמיה ואליל : אך הנביא
 אשר יויד : יעשה בזוהן לומר שהוא נביא ה' : ומת
 הנביא הזה : מיתרו בירי שמים : כמו הנניח בן עוזר •
 (יחזקאל יד) ובי האמר בלבבך איכה נדע וכו' המחנבא
 בענין בבוא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו ה' באמת •

(ירמיה כז) (עח) וגשאו עונם כעון הנביא כעון הדורש •
 בעבומ"ו הזכר בפרשת ראה : ותחל לבאר למתנבא בשקר •
 (ירמיה כח) (עט) שאין השי"ת מחננהם על הטובה • לא
 חגור

הגור למנו • שהורא נמנו משום שמראה עצמו שהוא חסיד וירא אלהים (פ) כי יכרית ה' וגו' שלש ערים הבדיל לך • גם זו בצוח כבוארת • והוכיף לבאר חקיה ולהוכיח עוד שלש ערים : ולשלש גבול הארץ שיהן שש ערי המקלט • וישבת בעריהם (פא) מודיע שאחד החלוק והנבוש נחזיבו ככה לעשות : ושלשת • ככל שלישית ושלישית • ותוסף הנה ואשר יבוא את רעהו • עם רעהו : וגרחה ירו :

נפעל: ודגש הרל"ת להסרון גו"ן השרש • וכן ותושיה נדחה ממני (איוב ו) בגרון : מלשון נגרותי מנגד עינד (תלים לא) (פב) והוא הפוך נגדתי : ונשל • זה נתע • אבל ונשל ה' (דברים ז) יוצא : כמו ושב ה' אליהו את שבורך : עם ושב וקבעך (ס ל') ורבים כן • ואם ירחיב ה' וכו' שיהן להם עשרה עממים שדבר לתת לאברהם • אבל כי יכרית : הם שבעה גוים שיוכר ככל מקום (פג) זה לא יהיה כי אם בשמם את התורה • כל הימים : בלי הפסק (פד) ואין צדך שזה לעתיד לבוא : ולא ישפך דם הנקי • (פה) איך אזהרת רק כמו לא הוצא בצאת העבדים (שמות כא) דם נקי (פו) דם התורג בשגנה (פז) וארכ לו • כמו להרגו בערמה (פח) לא חסיו גבול ריעך : אזהרה שלא תחליף גבול החלוק (פח) כמו כמסיו גבול (השגה ה) וקדוב הוא עם עניו החשוב בש"ן : וכן גבולות ישיבו : (איוב כד) שיוצא מגבולו ונוגע בגבול רעהו וגו' (ט) או מן והסג אחר טעם (יט) יסע ה נט) שאמר שהראשונים לא הגבילו יפה • אשר נבלו ראשונים : אלעזר ויהושע והנשיאים : וכן בבל רוד ודור (י) והזכיר ואם ירחיב ה' • שהטעם ואם לא ירחיב ה' את גבולך אהה לא רמיג הגבול אפילו תהיה ברחק • כגחלתך : לרבות ארץ סיחון ועוג : לא יקום עד אחד באיש לכל עון • זה במשא ובמתן ובכל ענין (לא) ה' ברציחה כבר הזכיר • בכל חטא • בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע • ועסדו שני האנשים כשיחקרו בעלי הדין ותריב יודע העד אם הוא זומם • וי"א ועבדו שני האנשים : הם העדים כי על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע • לענות בו סרה (לב) כמו ומאכלו בריאה • (הכקוק ח) (לג) לפני ה' : הוא לפני הבהנים : כי השפעת לאלהים הוא (דברים ח) והנה עד שקר העד וחנה ברור הרבר כי העד עד שקר כי שקר ענה באחיו ועשיהם לו • באשר זמם • בין למות בין לממון ובכל דבר שיבשר שיהיה (לד) שאם העיר עליו שהוא סמז או כיוצא זה לא יעשה לו כן (לז) ואימהו יעשה לו כאשר זמם • אחר שיגמר הדין : (לו) ואין לשעון מן להרגו בערמה (שמות כא) (לז) וצוה

והש"ת יתריך חסו ויגבה ליליה (פ) כי יכרית וגו' גם זה מנוח מבוארת • ר"ל שכבר מנות גדול ערי מקלט נכתבה צפ"מ מסעי והוסיף להזכיר כדי לבאר מה שקר עם כגון להוסיף עוד שלש ערים קטירות כל ארץ יו"ד עממין (פא) מודיע שאחד החלוק וכו' ר"ל גם מאמר וישבת בעריהם וכו' הוא בלאו כי צפ"מ מסעי אמר כי אחס טוברים את הירדן וגו' ויכריהם וגו' שומע אני שמיד אחר בואם לארץ יהיו קיבים לקבוצ ערי מקלט בל הכחוב כלאו ואמ' וישבת שהוא אחר החלוק (פב) וכוא הפוך גרו גור • כמו כשב כשב • וכדומה להם שנקראים מהכפנים כמו שכביה הרב בחוק המדות בס' ליל יופי (פג) זה לא יהיה כי אם בשמם הכורס : ר"ל כרהבת הגבול בירושל יו"ד עממין לא יהיה אלא כשישמרו וישראל לא שמרו החורס ע"כ לא זכו להוריסם לגמרי : ומלת כי חשמור לעשות במקום הם מלת החנאי (פד) ואין נרך טוב לפחיד לבוא • כמו שפירשו ב"ה שלש שבועות הירדן ושלש שבארץ כנען ושלש לעמיד לבוא כי בימי המשיח ימרחב גבול ישראל יותר מזה דכתיב וירד מים עד ים ומנחר עד אפסו ארץ ולא הספקנה חשב ערים ועוד שבזמן המשיח יהיו כלם נדקיים כי המלת הארץ דש' חס' והש"ת הכניסו שחכבות שפיות דמים בכל העין האנושי בזמן הכוא ואפשר שלא יערכו לערי מקלט (פה) אינו אומר וכו' ר"ל אינו מנות לא העשה אלא הוא נחית טעם למנות הבדל ערי מקלט שהכלית בכן שלא ישפך דמו של בנקי הרועם בשגנה ע"י גואל כדם ואזכרת שפיות דמים כבר נזכר וככה גם בולת זה (פו) דם ההורג בשגנה : ר"ל כי מלת נקי אינו האר מוכב אל מלת דם רק הם סמוך ונסמך כי מלת דם בפחה שהרעון דם של נקי מה שאין כן וימחרו לשפוך דם נקי (ישעיה נט) כי הם האר ומחואר שמלת דם קמונה כי אינו סמוך (פז) וארבו לו • כמו להרגו בערמה • ר"ל שלבון אריבה וערמה קרובים בשנינו שהוא מסבולת וההכמות במרמה ובסתר שלא ירגיש ולא יהיה נשמר האיש שהוא מוכן ללכדו ברשעו (פח) כמו כמסיו גבול וכו' שהוא קרוב לענין קריבה והגעה שנקנס בגבול סכרו (פט) או מן והוסג אחר • ר"ל שמיב ומזיר אחר לח גבול סכרו (צ) והזכיר ואם ירחיב : ונשמחה אליו הזכרת לח חסיו שהטעם בזה מדורשי סמיכות אצ"פ שלא ירחיב השם גבולך איך רשאי להשיג גבול במנות הואנה לומר נר לי המקום (צא) כי ברניסה כבר הזכיר וכו' על פי שנים עדים או ג" עדים יומת המה • לעיל צפ"מ עובד עכו"מ (צב) כמו ומאכלו בריאה • שהוא חסר המחואר והיה ראוי לבוא שה בריאה : וכן כלאו לענות בו חמרה סרה (צג) לפני ה' הוא לפני הבהנים : האמר מיד אחריו ואמר למקום המשפט לפני ה' כי המשפט הוא משפט ה' שיהפכו ככהנים והשופטים על פי בחורה הנחונה מאתו כן : שאין מקומים בו ועשיהם לו כאשר זמם שזה חי אפשר וזרעו מלבוש בקהל והכחוב אומר כאשר זמם לעשות לחסיו • יעשוהו צ"ד כאשר זמם לעשות אלא יחסיב מלקות : אלא יזים לסיבו מיהם יחסיב מיהם כאשר זמם :

קודם גומר הדין בעה שעדין נושאים וטחנים בדין קנהם בעדות הזוממים שפלוני נחסיב מיהם ואחר שנגמר הדין שבעה ההולכה שמה ימנא מלמד זכות עליו ויפטר לסיכך הכרו וינא לפניו : איס פלוני בן פלוני וינא ליסקל • של שבער עברה פלנית ; ופלוני ופלוני עדיי המעידים שבער עברה פלנית ביום פלוני בשעה פלנית במקום פלוני וכל כך למה : שמה יש מי שהיום עליו : ובהוך כך ינאו אנשים שילמדו עליו וזכות ויבררו הקרות המעידים עליו אוי הפדים כזוממין יקבלו העש מיד צ"ד כאשר זממו לעשות אם ממון ממון ואם מיהם מיהם : ואצ"פ שבעדות כזוממין לא נהרג המרד סיב הכחוב לעשות להם כאשר זממו לעשות • ואילו לא היה כונת הכחוב ככה היה אומר ועשיהם לו כאשר עשה לחסיו • (צו) ואין לשעון מן להרגו בערמה • שאלו חסיו על רעהו להרגו בערמה • וזכרנו ואנחנו מפרשים זה המקור שהוא המחשבה במקום עבר שהמועדים להרוג ולא הרג אינו סיב מיהם על שיהרגו חין טענה מזה הססוק לומר שגם מאמר כאשר זמם לעשות יתפרש כן סיכיה הרעון כאשר זמם לעשות ועשה שנהרג המועד בעדות המעיד : ואם יחסיב העד זומם מיהם אחר שיהרג המועד • כי חסיה החשבה שמהמר וכו' יוד חיש • על רעהו להרגו בערמה בל ככאור עליו במשנה החורה בזה הס' וכי יהיה איש שונא לרעהו וארבו לו : שמהמר וארבו לו הוא כסנין טעמו שאמר צפ"מ משפטים במאמר להרגו בערמה כי המחורב והערמה טעם א' יכללט כמו שפירש הרב לעיל ולא שחק הכחוב בזה אלא הוכיח אחריו הבאור ואמר והכה כפש ומת • מה שאין כן בזה המקום : (צו) ולמה הכחוב שיהרגוהו כי כמנא המועד נקי ולדיק : ר"ל זה הכחוב שיהרגו את העד הזומם אצ"פ שעדין בעדותו לא נהרג המועד אלא נגמר • דינו למיתה כי בשביל זכותו של המועד שנמנא נקי ולדיק • ולא היה לו עון אשר קטא בין באמר הוא גם בין ממקום אחר לכהתיב מיהם צב"ד של

על משלה לכן זכותו כישירו להגלות רעה העדים הוממין
 שלא האבד נפש אחת מישראל על לא חמס . (נט) כי אלו
 היה בן מות לא היה נלדק בבית דין : ר"ל אלו היה המועד
 ראוי למיתה בב"ד של מפלה שהחמלא סאחו אע"פ שיהיה
 לדיק בריבו כזה לא היה הכס נוסבב כינא נלדק בב"ד כי
 יזכור לו פונות ראשונים ע"ד שאמר כי בהשפכו ינא רשע
 וכו' . (נט) והנה השם יתן לב ודעת לשופטים וכו' : לפי
 שאלהים נבב בעדת אל בקרב אלמים ישפוט . ושופטי ישראל
 יהיה שכינה שרונה צדיקה ומאח השם ינא משפטם כמ"ש כי
 לא אלדיק רשע . והוא יתן לב ודעת לשופטים להסכים
 בדבר הזה להיות מיתה של המועד ולנגבל הענה הזה עליו של
 ויהיה בטביל סכבר נחויב הנהרג ממקום אחר לנאל רשע
 בהשפטו ומאח כ' יהיה שלא כמלאו מעידין להסוך בזכותו
 ולהרשיע אח העד הזומם ועל כיונא בזה אמר ש"ה ע"ה
 כלגי מים לב מלך ביד ה' של כל אשר יספון יטנו . (מעלי
 נא) ומאחר שכינה הכי"ל לב"ד שייכמו להרוג זה זה ונהרג
 מהמאח שהיה ראוי לאחזה מיתה . ואחר שנהרג אין לעדים
 משכט מות כי כמיתה מכפרת טון ואלו הוממין גדול עונס
 מנשוא ויהיו נדונין בידי שמים לאבדון . והאמס החסוי השד
 הזומם מיתה אחר גומר הדין וקודם שיהרג המועד הוא נדון
 צפי מחשבתו הרעה ומיהוה כפרה לעונו ואם המועד נטול מן
 המיתה הוא בזכותו נטול . ואין כאן כבה מתיבה להסיל מעל
 העד הזומם גמול הרס : (ק) וזה טעם לפני ה' . ר"ל
 שלום אמר הכהוב ועמדו בני האלמים אשר להס כריב לפני
 ה' . כמ"ס כרב לעיל כי המשפט לאלמים הוא . וצבואס בעלי
 כריב לפני הככנים והשופטים אשר נמן כ' אח רוח קדשו
 עליהם הם יוניאו הדבר לאמחו כי הכס ינחס בדרך אמת י
 וכרב בזה הדרוש אחו דעת הכמי המשנה וכל דבריו שאובים
 מדברי הרמב"ן ובאר חכמי ההלמוד כמו שכלו דינים כללו
 בצבור כר נרסב במהכח סנהדרין בפ' נגמר הדין ומסכת מכות
 פרקא קמא כמובא שם פלוגה בין חכמי המשנה והגדוקים . ח"ל
 אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הנדוקים
 אומרים עד שיהרג וכו' וזהו המקום שאמר כרב בפתיחת
 ספרו וז"ל . שאחרתק רחוק גדול מאמרי הכמי הקראים וכו'
 כלל תראה שלא טען על צ"ה בזה המקום כלל כמו שטעה
 במקומה אחרים . (קא) כי תנא למלסמה . מנוב מהודעה .
 והיננה ממנוה הבאור כי עדין לא נכתב מזה הסנין בספרים

וצוה הכהוב שיהרגוהו כי נמצא המועד נקי וצדיק (נט) כי
 אלו היה בן טוה לא היה נצדק בבית דין . כי בהשפטו
 יצא רשע (תליס קט) וכחוב כי לא אצדיק רשע (שמות
 כג) (ט) והנה השם יתן לב ודעת לשופטים להוציא
 הרבר בברור . ומעלה גדולה לשופטים להסכים הרבר הזה
 על ידם (ק) וזה טעם לפני ה' . עין בעין . ימין בימין .
 והוא הדין במכון (קא) כי תנא למלסמה ע"א וכו' כינא
 מחורשת : לא תירא מהם (קב) אחרה : עם רב : שקר
 הסום להשועה (תליס) בקרבכם (קג) נהחלפה הנועת
 הרי"ש : כי דיה ראוי להיות כמו בהשפטם את העיר .
 (יבטס ח) ונגש הזהו (קד) משות מלחמה . ורבר
 אל העם . אהם קרבים היום . טלמד כי ביום המלחמה היה
 מדבר . אל ירך . (קה) בשקל יחם (לעיל בפ' ו) אל
 תיראו . כנגד סוס ורכב . ואל החפון . כנגד עם רב .
 ורכות הלבב כביא יראה והיראה הפון . כי ה" אלהיכם .
 והיא ילחם בשבילכם (קו) שגם מלאכי רום הממונים
 באותו עכום"ו בידו הם . ותה" התשועה . ואל הערצו .
 (קז) כמו כי אערץ הבון רבה (חיוב לא) ופעם מלה זו
 יוצא נפעמים נוגע . ורבים כן . ורברו השוטרים . בגזרת
 דבחו . כי מן ה" אלהיכם עד להושיע אהכם בהן משמיע
 לישראל הוא עצמו . ולא חנכו . כמו הנכה הבית (תליס ל)
 לעשות משהו ושמחה . וישוב לבירו (קמ) מן המערכה .
 ולא חללו (קנ) שטעה אחרו חולין בשנה הרבועיה בני
 פדת אותו . ובשנה החששית האבלו את פרו (ויקרא יט)
 או כי מנהגם לחול במחולות בכרמים . ארש . מבנין הרגוש .
 ולא לקחה . בקרושין (קי) ופעם הארושין בשם לקיחה .
 אותה קח לי (שופטים יד) פן ימות במלחמה . (קיא)
 נראה כי פעמים ימות האדם בלא עתו . אם ה" יפנו או
 יומו יבוא ומת או במלחמה ירד ונספה שמואל א' ב' נמצא
 מקרה המות בשלטה חלקים (קיב) ויכפו . השוטרים
 לדבר אמר כן כי הירא אינו על פי ההנאי כדמות השלשה
 הנזכרים ורך הלבב הוא חשב לפני רבות לבו כי ינוס וינים
 אחרים . אבל רוב העם כשראו מערכת מלחמה לטעה
 יראים . וזכר בשופטים (ס"ו) . כי ירא והדר ישוב ויצפור
 מהר

ואינס

ואינם משפיקים לחם ומים ; ואינם מתקנים את הדרכים ;
 (קיג) וי"א ירא להכות ורד הלכב שיכוהו וכו' זו דעת
 אב"ע , ולפי זה כפי' שניה' א' ויהיו ד' נספדים ; (קיד)
 י"א מבנין הקל וכו' וא"כ שרשו נמש ; בשקל יגש ; (קטו)
 או יהיה את נוסף ; כי מלת את הורה ; בין פועל לפעול
 ואחר שיכיה מבנין נפעל מפעלי הכפל אין צורך למלת את ;
 (קיו) לראות כמה נחסר וכו' לפי זה הפירוש יהיה ופקדו
 ענין ספירה שספרו את הנשאריו (קיז) או יפקדו וכו' ר"ל
 ענין פקידות ומנין שספרו את חכשי החול ויפקדו אותם כפי
 צורך מערכת המלחמה חזיה הלך ילך לפניו וא"כ מהם יקלקו
 לוימן ולשמאל כל זה יסדרו שרי הצבאות אשר בראש העם ;
 ולפי הפירוש הא' מלת בראש כענין שאו את ראש לשון
 מנין (קיח) אבל לאחר כך אין מקבלים אותם ; וכן הוא
 גם היום נמוכי המלכים (קיט) ובפירוש הנכון וכו' כאן
 הכריע הרב בין שתי הדעות ועמד בזה ; ומה דבר במקומות
 אחרים הוא אליבא דאחרים ; וכבר נזכר זה בסוף פ' ואחשכנן
 (קך) ורשב"ה הוסיף לצד לפירוש זה ; וממנה נקיש גם לכלל
 הן' עממים שאם היו משלימים עם ישראל מותר להחיותם
 (קכא) ונרת מלשון מנור ; כלומר ובנה עליה מנור עד
 לכמה ; ולא כדברי ר"ב שאמרו חף להרעיבה חף להנתיחה
 חף להמתיה במיתח החלואים (קכב) את כל זכורה ;
 הכוגרים שזם זכור הוא מוסגל על הכוגרים ; ומלת טף שם
 כלל לזכרים ונקבות הקטנים ; וזלח שיסגיל הכוזב במקומות ;
 כגון בשבי מדין ; הרגו כל זכר בטף ; וכל הטף נשחט החיו
 וכו' ; אבל כשיאמר טף נסחט הוא שם כלל (קכג) הבזו
 בשקל הגזו שהם מפעלי הכפל ; ואינו כמו ישוב חפך והנחמני
 שבה בחולס והוא מתקי העי"ן (קכד) י"א חסר ה"א התימה
 וכו' זו דעת ר' יעקב בעל העשר וגם רש"י פירש כן ; ור"ל
 האם עץ השדה הוא אדם להחיות מפניך במנור למת תשחיתו
 (קכה) כי לא יחכן שיחסר לא שהוא הפך עשה ; ר"ל אב"ע
 שיש לנו דרך במתקן להבין הסרון מלה ; א' מענינה אבל
 חסרון מלת לא ; לא יחכן כי אם נעשה ככה נהפוך כל היטן
 ללאוין (קכו) והראוי שהוא חסר מלת סיי ; כי כפי העצום מוזן
 האדם ולכן אשר להפסידם (קכז) דבק עם לא השחית את
 ענה ; ר"ל כי הפסוק הוזהר ויהי ראוי ככה לא תשחית את
 ענה לכדוח עליו גרון לבוא מפניך במנור ; וא"כ כי ממנו
 האכל וכו' (קכח) עד דתח מומתיה וכו' שכני רדחה שכלה
 כפי מלת העיר שהיא נקבה יחידה כירידה ; הכיח עונה על
 חומותיה ויהי ראוי עד רדתו בלשון ; רצוח חלל בהסרון
 הפעול שהן החומות בה כפי המלה הנמנעת שם כמו ולח חכרה
 הארץ ברעב ; שבעטם בו אנשי הארץ (קכט) ולזה אמר
 ימים רבים שאם לא היו חומותיה נצוהות וצנורות לא היה
 אומר הכוזב ימים רבים וכן פירש אב"ע וזו טענה לרש"י
 שפירש לשון רדוי שהיא כפופה לך (קל) כולל כל אדם ; בין
 זכר בין נקבה קטן וגדול (קלא) ובעבור פ' המלחמה וכו'
 טעם דורשי סמיכות שלכך נסמכה פ' עגלה ערופה חלל פ'
 המלחמה (קלב) בעלי שיעורין אמרו ; חלו הן ב"ה נחנו
 שיעור לכל דבר ; וחמלת זה במסכת סוטה פ' ט"ו המחיל עגלה
 ערופה ; מדלו מהחוטם ; דברי ר' עקיבא מהטבור ; דברי
 ר' אליעזר ממקום שנעשה חלל מנארו ; ד"ר אליעזר בן
 יעקב מליכין כגוף חלל הראש ; ד"ר עקיבא ; ולפסך ;
 ד"ר אליעזר (קלג) בעבודה האדמה ; ד"ל כל העבודות
 שלא לצורך והנחת עממה פוסלין אותה ; אבל אם העבוד
 להנאחה ולנצרכה כגון שפרש עליה עליו מפי היחושים או
 שנקשרה ע"י הבעל במוסרה כדי שלא תברח וכיוצא מזה לא
 הפסל (קלד) להביא משא ר"ל שלא אמר הכתוב אשר לא
 עלה עליה עול כח"ש צפרה אדומה ; כי עליה העול על נואר
 בעגלה ערופה לא תפסול אותה עד שתמשוך ותעבוד מש"כ
 צפרה אדומה שאפילו עליה העול בלי עבודה פוסלת אותה
 (קלה) ונו"ן ח"ת"ן כע"ן ביתן שהנו"ן נוספת מן והאמ"ת
 ושרש

מדר הגלעד (קיג) וי"א ירא להכות ; ורד הלכב שיכוהו ;
 אחרים ; ולא ימס (קיד) י"א מבנין הקל והוא יוצא ; ומלת
 את לאות ; (קטו) או יהיה את נוסף ; וימס נפעל ;
 ופקדו שרי צבאות ; (קיו) לראות כמה נחסר מהנוכרים
 (קיז) או יפקדו מי מימין המלחמה ומי משמאל ומי הוא
 על פני המלחמה ; ומי שרוצה לשוב ישוב הרשות בידו ;
 כי הקרב אל עיר וכו' רשות ; וקראת אליה לשלום ;
 חובה ; אם שלום הענין ; בעת הקריאה (קיח) אבל לאחר
 כך אין מקבלין אותם ; ופתחה לך ; לאמר בוא הבוא ברנה ;
 יהיו לך לשם ; לקבל מם ושעבוד ; או הוא המס שיעבודך ;
 ורבי המפרשים אמרו זו הפרשה במלחמת הרשות ; אבל
 במלחמת חבה כלומר בשבעה עממים כתוב לא תחיה כל
 נשמה (קיט) ובפירוש הנכון שאין הברל בין שתי המלחמות ;
 כי גם במלחמת מצוה קריאת חשלום חובה ; ומשה ע"ה
 קרא לסיחון שלום ; ושלמה ע"ה כבר ידו תקיפה כתוב על
 שהעבירים בחשקו כל העם הנותר מן האמורי והחוי והפריז
 החוי והחויבים ; אשר לא מבני ישראל הגה (נלכ"ס ח ט)
 כלומר אותם הערים הנזכרות שם לא בנו אותם בני ישראל
 כי אם העממים הנזכרים ; ולא הזכיר הכתוב נגאי בזה
 למדך שלמה כי כהורה עשה ; כי הואיל ויכול היה להחריטם
 כי נהגם עושי מלאכתו איך לא נגהו הכתוב אם עבר ;
 ועוד כתוב ביהושע (סי' יח) כי מאת ח' היתה לחוק את
 לבם לקראת המלחמה את ישראל למען הדרימם ; לא היתה
 עיר אשר השלימה אל בני ישראל ; שאם רצו להשלים עם
 ישראל היו משלימים עמם ; ואין הפרש בין שהי המלחמות
 רק כי צוה השם בערים הרחוקה להכות זכוריהם לבר ;
 אבל אם ישלימו יהיו למס ; וכשבעה עממים שלא יחיו כל
 נשמה ואם ישלימו יקבלו עליהם מס ושעבוד ושלא יעבדו
 עכו"ם ; ולא הצריך הכתוב עתה להזכיר זה כי הוא בטובן
 לא ישבו בארצך פן יחטאו איהך לי ; (נמוט כג) ואם
 הגיחו עכו"ם מורדים לישב בה ; וענין אנשי נבעון ; כי
 לולי שבועת הנשיאים היו נהרגים שכרחו בריה ולא קבלו
 מס ושעבוד אבל להיותם שוים עם ישראל ; כנוכר באו
 עבדך לשם ה' (יחטע ט) ויהושע ע"ה ארד להם וקום מה
 שכתוב והיו לך למס ועבדך ; (קכ) ורחב הונת לעד
 לפירוש זה (קכא) וצרה ; מלשון מצור ; (קכב) את כל
 זכורה ; הביגרים ; כמו יראה כל זכורך (דברים יו) (קכג)
 הבזו לך ; בשקל הגזו (טס טו) והנח חמורת הדגש ; לגדוח
 עליו גרון ; והוא הרין בחרב וככל כלי משחית ולעקור נמוע
 מעץ פרי מאכל ; גם הגרון בשם חרב ; כי חרבך הנפץ
 עליה (נמוט כ) כי האדם עץ השדה (קכד) י"א חסר ה"א
 התמה ; הכי האדם עץ השדה ; גם י"א כי חסר בלת לא ;
 וכמוהו כי איש הרגתי לפצעי (ראשית ד) כי לא איש
 הרגתי ; וגם זה חבל בראשון (קכה) כי לא יחכן שיחסר
 לא שהוא הפך עשה (קכו) והראוי שהוא חסר כי חיי
 האדם עץ השדה ; כמו ומי מלא ימצו למו (תל"ס ע"ג)
 ומי כוס מלא ; בא באנשים (שמואל א' י) מעמו באנשים
 זקנים ; לבוא מפניך במצור (קכו) דבק עם לא השחית את
 עצה ; כדי לעשות מעצי מאכל כדי שתבוא העיר מפניך
 על ידי מצור ; רק עץ אשר חרע ; אבל עץ אשר חרע
 שאינו מעץ מאכל אותו חכרות ובניה מצור (קכח) עד רדת
 חומותיה הגבוהות והבצורות (קכט) ולכן אמר ימים רבים ;
 כי ימצא חלל (קל) כולל כל אדם (קלא) וכעבור פרשת
 המלחמה הזכיר פרשת החלל ; כי זה יקרה עם המלחמה ;
 לא נודע מי הכהו ; ואמר בשדה והוא הרין במערה ובבור
 וכיוצא בם ; רק דברה הורה על ההוה ; ויצאו זקני ;
 זקני העיר ושופטיה שמצאו החלל ; ומדדו (קלב) בעלי
 השעורין אמרו ימדדו מהחוטם או מהטבור או מצוארו ממקום
 שנעשה חלל ; אבל נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר
 יוליכו הגוף אצל הראש ; וי"א להפך ; לא עבר בה (קלג)
 בעבורת האדמה ; לא משכה בעול (קלד) להביא משא ;
 נחל איתן ; נהר הולך ושופף בחזקת (קלה) ונו"ן אי"תן
 ערפה כדי שישפנה הנחל ושידחצו ידוהם שישמחו במיתה
 כי לא

בנו"ן ביתן (אסתר ח) ויורדו את העגלה בנחל ושם יברתו

כי לא נגיאלו ברב החיל, כמו שנקו יריהם מרם העגלה, אשר לא יעברו בו, מקום הירב ומדבר, (קלו) כדמות שער המשהלח ובצפור המצודע, גם כמו פרה אדומה, רק היא חמימה ואדומה ולא עלה עליה עול, (קלו) ואלו דבועים צדק השפל לכל משביל וחלופו, ומו ימלל פעולות השם (קלה) כי לא מחשבותיו מחשבותינו, ונגשו הכהנים, שהם ברורים מבני לוי, ובל זקני העיר (קלט) הם שאמר יוצאו זקניך, ודינו לא שפכה, בה"א כמו חמרמה מעי, (איכה ב) וענינו לא ראי (קמ) לרצחן (קמא) ו"א אם היה שם עד אחר היה נגמגם בלשונו או אימר מחול לי כי עד אחר לא יענה בנפש למיה, כפר לעמך ישראל, כי לולי שלא היתה סבה אחרת על ידו לא הורמן זה החלל להיוותו קרוב אצל עירי, אשר פדית ה', כן פרנו מעגש זה הרם כי אין אהנו מכירים מי ההורגו, ואל ההן עגש דם נקי בקרב עמך ישראל אלא הסבב הענין שידע ההורג ויהרג (קמב) ויתכפר להם הרם, (קמג) או כפר מאמר דבבהים (נ"א דסר באן ונכפר, מאבר השם), על כן ואתה הבער הרם הנקי מקרבך (קמד) ונכפר, מורכב משני בנינים נפעל וההפעל, וכן ונפדו כל הנשים (יקוקאל כג) ואשת מדינים נשהוה (משלי כו) והוי"ו היה ראוי להדגש כי עי"ן הפעל כהתפעל דגוש על הרוב, כי שני סיבבים יש לו, אמת גופא ודגש עי"ן הפעל, וזולתי אחרים יצאו מחק הסימן הדשנה מחלב (ישעיה לד) התפקרו (כמדבר ח) ויתחילו (סס) וכו' אותיות אה"ה אין להזכיר כי הם מואסי הדגש, (קמה) וואלו נשתיה נמשך לנפעל ברפיונו, ואתה חביר וחשיביר דם הנקי מקרבך, (קמו) כי העשה זה הענין שזופר שיאמר הישר בעיני ה' לעשות ככל אשר צוך, (קמז) או הטעם אמת חייב שאם ימצא ההורג שההרגו, ואם אחר שערפו העגלה ימצא, כי זה השיב והישר (קמח) או אם העשה הטוב והישר בעיני ה' לא יקרה כזה, ונמצא כי חביר הרם הנקי.

והכל פ' שופטים ושופטים, ברוך יוצר הרים.

וטרשס היה בית (קלו) כדמות השער המשהלח ונכפור המצודע, שהיו משהלחים למקום שאין שם ישוב ושם בענין שער המשהלח אחר הרב ז"ל, ע"כ יסולק במדבר שאין שם ישוב והיה מחודה עליו כאלו משים כהטח על ראשו, וכן בצפור המצודע אחר ונכפור יסולח במקום שאין שם ישוב סימן לנרעה כי הלכה לה בענין וכשא השער וכו' כי העון כמו הנרעה והולי הנפש הוא העון והנרעה לא בזה כי אם מעון עכ"ל, וכן מאורע החלל לא יארע כי אם בעון אגשי העיר הקרובה וצריכים לפשט במעשיהם (קלו) ואלו המעשים נרך השפל וכו' שהטעם במעשה כזה כטעם שאר עבודות הקרבנות כדי להעיר לב ההמון לחשובה, ולהעלות בלבם מחשבה יראה כמה גדול עון שפיכות דמים והפסד נלס אלהים מנורף למה עי" קבוצ אגשים אולי יחלגל הדבר ויתפרסם הרונק ויהרג וכבר באר הרב זה במקומות הנ"ל ובהקדמת הורה כהנים (קלה) כי לא מחשבותיו מחשבותינו, ר"ל שזו המצוה והדומה לה הן חקים חוריים מצוערים בהכמה אלהים וכן פליאות וסודות עזומות אמנם אין די בכלנו לדעת עזמיכן בצרור יען שכסה אותן עתיק יומין אבל מה שנסתדל לטעמי המצוה לדעת אותן הוא בחובה עלינו ויהב לוריזות אמנם לא נוכל לרדף לסוף דעת המצוה ית' (קלט) הם שאמר ויאלו זקניך, מנגד לב"ה שהם אמרו זקניך, הם זקני צ"ד הגדול ג' או דכברי ר' יהודה המטה הם היו יולאים ובלים ומולדין ואז"ל כשטרין זקני ירוכלס ומביאין זקני העיר הקרובה את העגלה ועורפין כדאיתא ב' עגלה ערופה, (קמ) לרצחן ולא שיאמרו שעיטנו לא דאו אתהדס הוא שהוא החלל כי כבר רואין אותו (קמא) וי"א אם היה שם עד וכו' כן אמר בעל העשר, וכן מ"ש או אומר מחול לי וכו' גם הם דברי בעל העשר, (קמב) ויתכפר להם הקס, לפי זה הפירוש הוא מאמר הכהנים דרך השגה שיתכפר הדס לישראל, (קמג) או כבר, מאמר הכהנים, ונכפר מאמר הדס, כן היא דעת ב"ה שאמרו ב' עגלה, והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל וכו' ואל חתן דם נקי בקרב עמך ישראל לא היו נריכין לומר ונכפר להם הדס חלל רוח הקדש מבשרתן איתתי שהעשו ככה והדס מתכפר לכס (קמד) מורכב משני בנינים, הנו"ן סימן הנפעל והדגש בפ"א הפעל (קמה) וואלו נשהוה נמשך לנפעל ויהר ממה שנמשך להפעל (קמו) כי העשה זה הענין וכו' ר"ל מעשה עגלה ערופה וכו' בנוה הסס לבצור הרנון בו לבצר ולהרוג זה הרונק אם ימצא חסילו אחר עריפת העגלה שלא האמר כבר נהכפר הדס עי" העגלה רק גומר הכפרה הטיה עי" הרינחך את הרונק, כי זכו הישר (קמח) או אם העשה הטוב וכו' לפי זה הפירוש מאמר ואתה חביר היננה מנוח חלל בשורה והבטחה ומלת כי העשה במקום חס, או כאשר העשה הישר בעיני השם שלא יכיה כך עון אשר מטה ה' חוכה שחבבר דם הנקי ר"ל שלא יקרה במקום קרוב לעירך מינאות החלל.

אודה יום גמרי את שופטים
בעוף הבין טעם ברשומות כי הצא

לך מציל מהרג מטים
הן עון אל דעתי עד מהר נצוא הצא

כי הצא

(א) פרשה זו פמוכה עם כי תקרב אל עיר (פ' שופטים) ובמלחמת ערים הרחוקות הכתוב מדבר, ושבת שביו (ב) של אויבך, וראויה בשביה (ג) כי הזכרים הבוגרים בלבד נהרגים, אשת ופת האר (ד) כמו נפל אשה (מליס נה) (ה) ואין טעם לדבר האומר כי אין אישות לעכו"ם, כי כבר הם נהרגים, יפת תאר, שנשאה חן בעיניו ואהבה שיקחנה לאשה (ו) לא שיבוא אליה כבוא אל אשה זונה (יקוקאל כג) אך אם יקחנה

(ח) פרשה זו פמוכה עם כי תקרב אל עיר, כי בתי הפרשות הללו מדבר בעניני מלחמה, ובפ' כי תקרב ים ענינים משהפיים קתס לשהי המלחמות כגון מצות קריאת השלום וקנת ענינים נבדלים כי במלחמתו עממים אמר לא חסיה כל נשמה חס לא חסלים ובמלחמת הרשות חס לא חסלים וכסיה את כל זכורה רק הנשים והטף והכל העיר חבז לך, ונכנסה בינתיים פ' עגלה ערופה שגם החלל הוא בדרך ישראל שיארע זה בשעת מלחמה וזה הדבר אינה קוב בחונק לדרך, אמנם פ' כי חגא מדבר בעד ערים הרחוקות לבדן דכתיב ושבת שביו, כי כבר בעבור ז' עממים אמר חס לא ישלימו לא חסיה כל נשמה, ואמר למלחמה סחס כי כבר נחבאר לעיל (ב) של אויבך והיה ראו לומר ושבת שביו של אויבך הנ"ל שהם לטון רבים ובה כנוי היחיד על רבים שישוב אל כל ח' ואל מהאויב (ג) כי הזכרים הבוגרים בלבד נהרגים, כמ"ס הכתוב בפ' שופטים, ואם לא חסלים וכו' ובסיה את כל זכורה, ומלת זכור יאמר לאנשים הבוגרים כדכתיב יראה כל זכורך (ד) כמו נפל אשה, שמלת אשה חז"פ שהיא בזה בתי"ו כדרך הסמיכות הוא מוכרת, ומנגד הרב למה שדרו ב"ה בספרי ואמרו חסי' אשה חס כי אין אישות לעכו"ם: ונלדעת חכמינו הוא מוכרת והיה ראו אשה יפת תאר (ה) ואין טעם לדבר האומר וכו' שלקחו מזה הפסוק ראייה שאשה חס נכריה בעודה בגיוחה ויש לה בעל עכו"ם שלא תהא אשה חס, כי כבר הזכרים הבוגרים נהרגים ואל"כ הסבויה הו' חלמנה או בחולה (ו) לא שיבוא אליה

אלים כבוד אל אשה זונה ר"ל לא כמו שאמרו צ"ה בגמרא
 במסכת קדושין שהוא מותר לבוא אליה ביאה ראשונה לכבוד
 את לבו הזונה ואחריו הביאה הראשונה האביר פלוני עד שיטעם
 לה כל ההנאים הללו. אלא הגם אם יסדוק צה ויקנה כנה
 אחר שיטעם לה כל ההנאים צותה החורה הכיה מותרת
 לקחה ולבוא עליה ולא קודם לכן (ז) וכן המשפט לכל
 גיורת וכו' שטעמו לקים כל החכמים הנזכרים בשבויים
 ואם כן חסיה מותרת לבוא בקהל ר"ל להנשא נישואין. אע"פ
 שיש מקום לסבור כי ההנאים הללו היינו גלות כראש וגדול
 הצרנים והשאר בשבויים הוא כדי לנולד שהגנה והכיה
 מאוסה בעיניו ויסיר חשקו ממנה ויניחה חבל הדעת נוטה
 להקיש מן השבויים גם לשאר המהגירות מדרך כבוד (ה)
 והבאה אל חוד ביה"ק. שלא חסיה במקום סתר וכו' שמאמר
 אל חוד ביה"ק הרגון במקום גלוי בפרהסיא בין בני הבית לא
 בסתר מיוחד כדי שלא יהיה נכשל בעברה בהגבר יגרו
 ויבעלה בעילת אסור. (ט) כדמנה המורה; ר"ל
 שהיו גלות העבר משום טעם או לכלך עכו"מ כדי להסיר ממנה
 העמאה (יוד) גם זה הענין וכו' ר"ל גם טעם אחר לגלות
 העבר הוא כדי שתהיה צנועה בעיני השוכה הקובץ כמ"ס
 לעיל (יא) כמו ולא עשה שפמו: שהרגון בו ולא חתך
 את עפר שפמו כדרך שתהגון בני חם שלא יעבד המאכל
 (יב) וי"א להפך: שענינו לטון גדול הצרנים כדי
 שתהגון: ופירוש הראשון שתהגון משום טעם ולכלוך
 (יג) מלמד שלא היה לה בעל. שלא אמר ובכחה את
 בעלה: ומה חוק שאיננה אשה איש כמו שאמרו צ"ה
 (יד) עד שוב הירח אל הנקודה וכו' ר"ל שבאמר הכחוש
 ימים אחר אמרו ירח או חדש טעם בו חדש שלם מיום אל
 יום: וכן צנה כשיאמר ימים טעם שנה שלמה כמ"ס ימים
 אחר שנתים צ"ה מן שר"ל שהי שנים שלמה חן באמור חדש
 או שנה סתם הרגון בו חלק שנה חסוד שנה וכן חלק מהחדש
 סטוב חדש עד תחלת חדש הבא (טו) וי"א הצנה אחס וכו'
 ולא כדעה אב"ע שאמר שחוב כל חרם צקול הדעת לכבד
 את אביו ואת אמו בחיים ובמות וטעם ובכחה שתחבל
 עליהם כמשפט ישראליה כי היא מתייחדת חס נהרגו כאשר
 נשכית עכ"ל. הנה היוצא מדבריו שאם נהרגו חס"ל ואם
 לאו לאו: והרי הנשים לא היו נהרגות: ואיך תחבל על
 האם (יז) ואחר כל אלה וכו' ר"ל מדכתיב ואחר כן
 הבוא אליה ובעלתה הרי זה ככחוב מראה באצבע שאביר לבוא
 עליה קודם לכן (יח) הוסיף וכו' כי כבר צ"ה הראשון לעיל
 אמר ולקחה לך לאשה (יט) כי כבר הזכיר חס
 ושבויים. בשבי מדון וממנו נקיש לכל המהגירין שטעמו
 הוא בשביל עמאלת מת (יט) ואין צורך שחשב ג' חדשים
 וכו' שאנחנו פירשנו זו האשה שאיננה אשה איש ואשר שהיא
 צנועה: ואילו שתיהן חלמנה עכו"מ אין צורך שחשב
 ג' חדשים. כי הכחוש לא חוב לה
 הטיבה אלא חדש אחד: ומה שחבו צ"ה להמחין ג'
 חדשים זה אינו יוצא מכח פשט הכחוש. ומה שדרשו בספרי מן ירח ימים
 שאמרו ירח אחד ימים שנים כרי ג' חדשים כ"ה
 אשמחא בעלמא ואיננה פשט הכחוש. וטעם שחבו להמחין ג'
 חדשים לאשה שיש בה ספק כריין הוא: בעבור
 הולד שיבא נודע ממי בא כי עד הזמן ההוא יחל הולד להנאות
 ויהי נודע אם היא הרה חס לאו (כ) ואיך אמרו וכו' והלא
 מן הביאה הראשונה אפשר שתהעבר האשה ואיך ח"כ חבו
 לה אחר זה להמחין ג' חדשים (כא) והענין הנזכר וכו' ר"ל
 מ"ס חתה אשר ענינה איננו כמו ויכבד אותה ויענה הרגון
 חתה אשר טכנה עמה צביאה ראשונה כמו שפירשו צ"ה אלא
 הרגון בעניינים וסגופים שנותה החורה בהנאי השבויים: (כב)
 שהכחוש מדבר על הרוב: וכוח הדין שלא ימכרה
 בזה ובשאר דברים: ומ"ס וכן חברו ר"ל שאין בכל המקרא לשון
 עמור חון מאלו השנים וענינו לא תשתמש בה להמחין
 עמה בכל מיני סחורה לא לבד במכירה אלא גם בחליפין
 וחמורה וכיוצא אלא השחררנה הפסית ולשון עמור דומה
 ללשון פרסי שקורין לעבודה ולשמוש עמירה (כג) כי יאבד
 השבויים זה הטעם מדורשי סמיכות שלך נסמכה פרשה זו
 חל השבויים (כד) והאמת שטאה כמו ושם האחד אליעזר. שהיה
 לומר השני וכן בזה השנית (כה) כי בכור הנחלה מכח האב. ר"ל
 אע"פ שהבנים הנולדים מן שתי נשיו כל אחד מהם יהיה
 בכור לאמו הנה בכור האם איננו בכור לירוסה אלא הכן-
 שהוא בכור אביו ואפילו שלא יהיה בכור האם ד"מ כשישא
 צמור חלמנה וכבר יש לה בנים מבעלה הראשון (כו) לשנייה
 חתה כמו בכירה: שהחמר מאלו לנקבה בוא על משקל
 חתה מן חתה הכר כי לזכר יאמר שווא בכור על משקל
 פעול. (כז) וי"א בוי"ו זוג) פעול (כח) וי"א בחולם
 ואם יצא ממשקל זה לנקבה היה דלוי לבוא שווא
 בכורה אבל מן שנייה צבירה יהיה לזכר שתי בכור
 ע"פ פעול (כט) וי"א בחולם) ולא נמצא בכחוב כן. שכיב
 מרע: ר"ל חולה למוח: ומרגום חללים רעים
 מרעין ביטין: ובלשון בעלי הגמרא ישמחו לומר למז שכיב. (ל)
 ולדעת בעלי מקרא להפך: שהבכור גויל פי שנים
 בככשי האב וכן בככשי האם: וכן נוטל כראוי ובמחוק:
 כן היה דעת חכמינו הראשונים: אמנם האחרונים פסקו
 שהבכור נוטל פי שנים בככשי האב

ויקנה יהיה חמוג על פי החנאים הנזכרים. כאשר הולך
 וכפרש (א) וכן המשפט לכל גיורת הבאה חתה כנפי השכינה.
 אע"פ שיש לומר כי כל זה הגלגול להסיר חשקו ממנה ויניחה
 (ה) והבאתה אל הוך ביה"ק. שלא תהיה במקום סתר
 וינצחנו יצרו. ונלחה את ראשה (ט) כדמות המצורע (יוד)
 גם קשה זה הענין לאשה כי השער יופי הנשים. ועשהה את
 צפרניה (יא) כמו ולא עשה שפמו (סמאל צ"ט) כי תחתך
 צפרניה (יב) וי"א להפך. והמירה את שמלה שביה.
 השמלה שלוששת משום געולי העכו"מ. או היהח מצורת
 ציור עכו"מ. ובכחה את אביה (יג) בלמד שלא היה לה
 בעל. ירח ימים (יד) עד שוב הירח אל הנקודה הראשונה.
 את אביה ואת אמה. הם העקר ואחיה ואחיותיה בכללם
 (טו) וי"א הבכה אורם כי הם באכרון שהיו עובד עכו"מ
 ולא זכו ברת היהודיה. (יו) ואחר כל אלה יכנה אריו
 שיבעול אותה לא קדם לכן כמו שאמרו ב"ה. והיה יך
 לאשת (יז) הוסיף בעבור כי ארבו הדברים או המעש שהיה
 גרונת כבנות ישראל אם חזנה באשה איש בת יצראל. ולא
 הזכיר הכחוש שתהגר במי גדה. (יח) כי כבר הזכיר אהב
 ושכיבם (במדבר לח) (יט) ואין צורך שהשב שלשה
 חדשים לפי פירושנו. (כ) ואין אמרו בא אייה בזמן
 הצלחה. אם לא הפצה בה. אחר השלום החדש קודם
 שישאנה לאשה. (כא) והענין הנזכר כמו כל אלפנה והנים
 לא הענין (סמוה כט) ונמצא בנלוח השקר ואמרנותו לעתה
 (סופטים יז) ושלחה לנפשה. שתהא ברשותה. ובדצונה.
 ומכור לא המכרנה בכסף. כמו ובשר כשרה נרפה
 (כמות כג) וכב שהכחוש מדבר על הרוב. לא התעמר בה.
 בכל מין סחורה. וכן חברו והעמור בו (צו הפרשה סי' כד)
 וי"ס בחלוף עי"ן בא"לף לא התאמר בה לשון רוממות להיות
 ארון עליה לשכרה ולהשתמש בה כשפחה. כמו יתאמר
 כל פיעלי אין (תלים נד) האחת אהובה. (כג) כי יאהב
 השבוייה (כד) והאחת שנואה. כמו ושם האחר אליעזר.
 (סמות יח) וילדו לו בנים. (כה) כי בכור הנחלה מכח
 האב. אבל בכור פשר רחם הוא לכהן (כו) לשנייה. האר
 כמן בבירה (ראשית יט) והיה ביום הנחילו: שהוא שכיב
 מרע. או בחיותו בריא כי רצה ללנה במקום אחר. את
 אשר יהיה לו. שהוא מוחזק בירו. ואב"ה שהבכור נוטל
 פי שנים בככשי האב ואינו נוטל פי שני' בככשי האם: וכן אמרו
 שאינו נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק (כז) ולדעת בעלי
 מקרא להפך: לא יוכל לבכר: לאו. כי את הבכור
 יכיר. עשה. יכירנה לאחרים שהוא הבכור במקום שלא
 ידעוהו. לא יוכל לעשות הבכור פשוט והפשוט בכור.
 וחוב האב בלרה אם הולדה האהובה והשנואה בנים ברגע
 אחד להביר מי הוא הבכור. ולא יוכל להעדיף פשוט על
 פשוט

אחמחא בעלמא ואיננה פשט הכחוש. ומה שדרשו בספרי מן ירח ימים
 שאמרו ירח אחד ימים שנים כרי ג' חדשים כ"ה
 אשמחא בעלמא ואיננה פשט הכחוש. וטעם שחבו להמחין ג'
 חדשים לאשה שיש בה ספק כריין הוא: בעבור
 הולד שיבא נודע ממי בא כי עד הזמן ההוא יחל הולד להנאות
 ויהי נודע אם היא הרה חס לאו (כ) ואיך אמרו וכו' והלא
 מן הביאה הראשונה אפשר שתהעבר האשה ואיך ח"כ חבו
 לה אחר זה להמחין ג' חדשים (כא) והענין הנזכר וכו' ר"ל
 מ"ס חתה אשר ענינה איננו כמו ויכבד אותה ויענה הרגון
 חתה אשר טכנה עמה צביאה ראשונה כמו שפירשו צ"ה אלא
 הרגון בעניינים וסגופים שנותה החורה בהנאי השבויים: (כב)
 שהכחוש מדבר על הרוב: וכוח הדין שלא ימכרה
 בזה ובשאר דברים: ומ"ס וכן חברו ר"ל שאין בכל המקרא לשון
 עמור חון מאלו השנים וענינו לא תשתמש בה להמחין
 עמה בכל מיני סחורה לא לבד במכירה אלא גם בחליפין
 וחמורה וכיוצא אלא השחררנה הפסית ולשון עמור דומה
 ללשון פרסי שקורין לעבודה ולשמוש עמירה (כג) כי יאבד
 השבויים זה הטעם מדורשי סמיכות שלך נסמכה פרשה זו
 חל השבויים (כד) והאמת שטאה כמו ושם האחד אליעזר. שהיה
 לומר השני וכן בזה השנית (כה) כי בכור הנחלה מכח האב. ר"ל
 אע"פ שהבנים הנולדים מן שתי נשיו כל אחד מהם יהיה
 בכור לאמו הנה בכור האם איננו בכור לירוסה אלא הכן-
 שהוא בכור אביו ואפילו שלא יהיה בכור האם ד"מ כשישא
 צמור חלמנה וכבר יש לה בנים מבעלה הראשון (כו) לשנייה
 חתה כמו בכירה: שהחמר מאלו לנקבה בוא על משקל
 חתה מן חתה הכר כי לזכר יאמר שווא בכור על משקל
 פעול. (כז) וי"א בוי"ו זוג) פעול (כח) וי"א בחולם
 ואם יצא ממשקל זה לנקבה היה דלוי לבוא שווא
 בכורה אבל מן שנייה צבירה יהיה לזכר שתי בכור
 ע"פ פעול (כט) וי"א בחולם) ולא נמצא בכחוב כן. שכיב
 מרע: ר"ל חולה למוח: ומרגום חללים רעים
 מרעין ביטין: ובלשון בעלי הגמרא ישמחו לומר למז שכיב. (ל)
 ולדעת בעלי מקרא להפך: שהבכור גויל פי שנים
 בככשי האב וכן בככשי האם: וכן נוטל כראוי ובמחוק:
 כן היה דעת חכמינו הראשונים: אמנם האחרונים פסקו
 שהבכור נוטל פי שנים בככשי האב

פשוט : על פני בן השנואה כמו לפני (כח) וכן על דעתך
 כי לא ארשע (ליוצ יוד) וכן ימצא למ"ד תמורה על יפול
 לאפיו ארצה (שמאל חכ) כמו על אפיו (כט) כי י"א על
 פני לאחר כוח הבכור ; כי אם לא יביר לאחר מות
 אינו עובר בלאו . כי לא נמצא על פני בכחוק רק בחייו .
 (ל) פי שנים . אם יהיו שני אחים יחשבו בשלשה כי
 ימול הבכור חלקו וחלק הבכורה : ואם יהיו שלשה אחים
 הם במקום ארבעה : והער יוסף הצדיק שגמל חלקו וחלק
 הבכורה והיו בניו מנשה ואפרים חת שני שבטים : וכן
 פירוש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי (מלכים ב כ) (לא)
 הרצון בו שני חלקים משאר התלמידים : וכן פי שנים בה
 יברחו יגעו והשלישי יורה בה (זכריה יג) בכל אשר ימצא
 לו . בראוי : לרבות קרקעות ושרות השבים ביובל : וי"א
 כמה שנמצא בשעה שיתח האב נוטל הבכור פי שנים מלבד
 אשר יבואו מאחר בן . והראשון נכון : כי הוא ראשית
 אינו כי היא עלת הדבר שזה הבן ראשית אין . וכל הבנים
 ככח האב הם . אבל זה יצא ראשונה : (לכ) ואין השעם
 שהיא ראשית הביאה : והאות מיעקב אבינו ע"ה שחב
 בלאה ויבוא אליה . (ראשית כט) ואחר שנשא לרחל
 נתעברה לאה . ולדעת האומרים בחלוק זה האופן מעטים
 הם הבכורים . והכתוב לא ידבר ברמה : לו משפט הבכורה
 (לג) ואם עבר אביו ולא הכירו (לד) בן סורר . אינו
 קטן כי הקטן פטור מכל ענשים שבתורה (לס) ואם ב"ה :
 באופיה נעשה בן סורר . כשיבוא שתי שערות עד שיקוף
 זקן התחתון לא העליון : סורר : בעשה . ומורה : בלא
 העשה : או סורר ומירה כנגד אביו ואביו שאינו שובע בקולם
 כהיותו זולל וסובא : סורר . כמו סרר ישראל (סוט 7)
 ומורה : מלשון אשר ימרה את פיך (יכנסה) ויסרו אותו :
 לפני עדים בדברי מוסר : או כענין יסר בנג כי יש תקוה
 (מזלי יט) והפשו בו . ספר הכתוב בהוה : ואל שער
 נקובו . כמנהג העולם . ויאמרו כל העם אשר בשער (רות
 7) שופטים ושופרים תתן לך בכל שערך . (דברים יו)
 וצמרו . נראה כי חובה לאבות לעשות ככה . (לו) ואמרו
 ב"ה אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו שניהם רוצין .
 ר' יהודה אומר אם היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בן
 סורר ומורה . והפשו בו . ולא גרסין . והוציאו איהו . ולא
 דגרין . ואמרו ולא אלמן . כגנו זה ולא סוטר . אינו
 שומע בקולו ולא חרשין . (לו) ומרין בו בפני שלשה
 ומלקין אותו (לה) חזק וקלקל גידן בשלש ועשרים . ואינו
 נכקל עד שיהיו שם שלשה הראשונים שנאמר בננו זה הוא
 שדקא בפניכם . (לט) וכן דעת בעלי מקרא כי בית דין היו
 משביעין אותו שלא יוסף לחטא . ואם הוסיף על חטאיו
 פשע היה נסקל . זולל . בבשר . וסובא ביין . ויכר להב
 אל היה בסובאי יין בזוללי בשר לבו (מסלי כג) (מ) והפשו
 הכתוב העקר והוא הדין לכל מיני מאכל ושקה . כי הנותן
 סמינו ביול בלומר בחנם אינו כי אם גנב וסופו לשפוך דם
 והמשחבר ואובל שלא לשבעה כי בטן רשעים תחתך (משלי
 יג) (מא) הוא סורר בעקרים ואין לו בית תגלה וראוי הוא
 לסקילה (מב) כי יסית זכאי ואל ימות
 חיב . ורגמחו כל אנשי עירו . להיות
 שם בני גילו יראי ויראי . וכי יהיה באיש חטא וכו' והומת .
 אחרי המיתה תולין אותו . ולדעה בעלי מקרא כי וחלית
 הוא ברשות אם יחפצו ב"ד להרוגו יתלוהו (מג) ואמרו ב"ה
 כל הנסקלין נחלין . וראינו לנבעונים שהרגו לבני שאול
 והוקיעים בהר (מד) ולא תלאום כי הנחלה אינו חלוי רק
 יום

לכד ולא בנכסי האם כמובא בס' האלרת דלוי ירושה פרק
 ד' כי הכתוב נחן הכנסה כי הוא ראשית חונו זכור חון הוא
 זכור האב אבל זכור האם יקרא פטר רהם : וראוי ומחוק
 הנכסים הנמנחים כהיום יקרא מוחוק : ומה שיבוא מאחר
 בן יקרא רחוי . ובראוי ובמחוק חון מחלוקת בין חכמינו
 שיטול בהם הבכור פי שנים : (כו) כמו על דעתך : שהרצון
 לדעתך . וכן לפני בן השניאה (כח) כי י"א על פני לאחר
 מות הבכור : זו דעת הרמב"ן שאמר כי לאחר מות הבכור
 צ"ה אביו אצ"ט שהוא יורש חלק בכורו בקבר
 ומורישו מן הדין לבניו אמנם אם רצה הזקן ואמר יירשו בני כך
 וכך בנכסי ובני של בני הבכור ישול כך וכך בנכסי לבניו
 קימין בדרך שהם קינין במקום שאין הם זכור וכן אינו
 עובר בלאו הוה שהוא חזקה לא יוכל לבכר אם לא הכיר
 הבכור לאחר מותו כי לא מנחתי על פני רק בחייו
 על פני אהרן אביהם : על פני מרה וכן כלם עכ"ד :
 וכרצ לא הודע לו אלא אמר שמלח על מקום למ"ד כמו וישם
 את אחרים לפני מנשה שהרצון שלא יוכל האב להקדים הבן
 הפשוט על הבן הבכור להורישו פי שנים בין בחייו הבן הבכור
 בין לאחר מותו כי פכ"ט יהיה עובר בלאו (ל) פי שנים .
 אם יהיו שני אחים וכו' ר"ל שאין הרצון שהבכור ישול שני
 חלקים מכל נכסי האב ושהשליש מנכסי האב יאחר לשאר
 הבנים הפשוטים אלא כמו שפירש . והולך
 (לא) הרצון בו שני חלקים וכו' כי ח"ך יתן לו ממה שאינו
 צידו . ועוד כי חין מדרך המוסר לשלול מהם עדיף מרבו
 כמו שיאמר הרב במקומו (לכ) וחין הטעם שהוא ראשית
 הביאה זו טענה לאב"ע שאמר וי"ל . ראשית חונו . הודע .
 עם הישר ידבר . וכל ישראל צחוקה ישרים עכ"ל . שרצונו
 בזה ראשית ורצו שזרע הוא בא מכה האדם ומן הכס
 המשובה כראוי למוון הגוף . ויחנן בן כונת הכתוב אלא כנולד
 תהלה הוא יקרא זכור (לג) ואם עבר אביו וכו' וי"א
 שצבר אביו על חזקה לא יוכל לבכר חין דבריו קימין רק
 עכ"ט הבכור יוכה ליעול חלק הבכורה (לד) בן סורר : אינו
 קטן אלא על בר דעת הכתוב מדבר (לה) ואמרו ב"ה וכו'
 בסנהדרין שרק ח' . ולדעתם כבוד יחסכ כשיהיה בן י"ג שנה
 ויום ח' ושמו השערות לסימן הכנרות כפי הכוה על הרוב .
 זקן התחתון : הוא צבית הכשת סביבות האבר . וזקן העליון
 הוא זקן ממש (לו) ואמרו ב"ה והפשו בו וכו' גם זה נאמר
 במסכת סנהדרין בלוחו פרק . וזה לשון המשנה . היה ח'
 מהם (ר"ל מן הכורים) גדל או חגר או חלם או סומא או
 חרש אינו נעשה בן סורר ומורה . שנאמר והפשו בו ולא
 גדונין : ר"ל קטועי ידים שהך יוכלו לחפשו : והוציאו אותו
 ולא חגרין ר"ל פסחים שאם חין להם רגלים פטורין מלחונתו
 ולחוליתו לב"ד . ואמרו ולא אלמין . שאם יהיו אלמין ח"ך
 יאמרו כגנו זה ויהיו מראין אותו לב"ד . וכן בענינים ח"כן
 רואין וכו' (לו) ומרין בו בשני שלשה ומלקין אותו : שכן אמרו
 בסנהדרין פ"א ח' מכות בשלשה : ר"ל מלקות ארבעים שנאמר
 ונגשו אל המשפט ושפטום : שנים : ואין ב"ד שקול מסיפוס
 עליהם עוד ח' כרי כחן ג' (לח) חזק וקלקל כדון ככ"ג :
 כדאמרינן בסנהדרין שם דיני נפשות בעשרים ושלשה : שם
 סנהדרין קטנה . וסנהדרין גדולה שבעים ואחד (לט) וכן
 דעת בעלי מקרא . גם בשאר הלאוין שחיבים עליהם מלקות
 או ענש ממון שהיו משביעים אותו שלא ישוב עוד בנכלו ואם
 יחזור שנית ויקלקל היו ממתין אותו (מ) והפשו הכתוב העקר
 והוא הדין וכו' לא לבדו ב"ה שאמרו שם פרק ח' אכל כל
 מאכל ולא אכל בשר שהם כל משקה ולא שחה יין אינו נעשה
 בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישקה יין וכו' (מא) הוא
 מורד בעקרים שאלו היה מאמין בעקרים היה מסהיל בקיין
 לין עופה הטפל עקר למלאת החיותו פקשבו שזו היא הכלית
 בריחת האדם וחין לו אחרית אחר המות : ולא שכר ולא ענש (מב) כי ימות זכאי ולא ימות חיב : וכן אמרו ב"ה
 שם . בן סורר ומורה נדון על שם סופו : אמרה תורה ימות זכאי ולא ימות חיב שחיבתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם .
 הנאה להם שהינם מוסיפים לחטוא : והנאה לעולם שבהעדרם נכה שקטת כל הארץ : כי בן סורר ומורה זולל וסובא סוף
 כוף שיכלה ממון אביו ומשק מה שסורגל בו ואינו מונח יושב
 זולת ימות חיב (מג) ואמרו ב"ה כל הנסקלין נחלין : כנה לדעתם כהליה בנסקלין היא חובה (מד) ולא תלאום כי לפי
 דעת

א"ת

דעה צ"ה ההוקעה היא חליה : והנצמדים לבעל פטור הם עובדי עכו"מו ולדעת צ"כ עכו"מו בסקילה וכל הנסקלין נחלן והכתוב מציד שהוקצו ר"ל הועמנו בחפירה הארץ ולא נחלו . והרב פירש בכוף פ' בלק שההוקעה היא הטמנה בחפירה הארץ עד קני גופס . והראיה מבני שאל שהוקיעו בגזעוטים ולא נקברו מחלה הקציר עד נקח מים עליהם עד שרצפה בת היא כסיה עליהם חת הסק ואלו היו המוקיעים בענין הלויים היה מן הדיון שלא ילינו בלי קבורה (מה) ויואב נהרג ונקבר מיד . ר"ל לפי מה שאמרו צ"כ צפ' פסוק אלהים לא תקלל שהוא כולל קדש וחול : ר"ל שלא לקלל גם את המלך ודינם בסקילה . הלא יואב מורד במלכות היה במה שנטה אחרי אדוניו ולדעתם מה בסקילה כמו שסוקל גבות וימות . וכן פירשו במאמר כי קללה אלהים הלוי על שקלל את הסס או על שזכו וחולל את המלך נחזיק סקילה ונתלה : לזה טוען הרב שהרי יואב מה בסקילה ולא נתלה אלא נקבר מיד כדכתיב (מלכים א' ב') ופגע בו וקברו . ויעל צניחו בן יהוידע ויפגע בו וימיהו וכו' : ולא זכר הכתוב שיחלוכו (מו) המקולל מכל אדם וכו' ר"ל המקולל יותר מכל האדם ע"י הסס מפני גודל עונו הוא החלוי וכדי לפרסם גודל רשעו ראו הכ"ד לגזור שאחר המיתה יתלוכו כדי שיראו רבים ויקחו מוסר לכל יסחיתו מעיניהם ויחזיבו לעצם ולבזיון כמוהו וראיה הפין הוא ביום לכן די לו בזיון וקנף שנתלה עד הערב (מו) ואין ראוי שילין זה המאורר וכו' ר"ל אלו לא היה הנך בשביל שיסחירו הפושעים בראותם הארור החלוי או מפני קדושת הארץ לא היו תולין אותו גם ביום אמנם הליחו ביום עם שהוא רע מעט מלד עמאחו וקללתו אמנם התועלת רבה שמנעה לראויו את נוולו וחולו וחיבא אוחס לידי זכירות ויראה חטא : ובלילה כבר סרה הסכס המביאה לזה א"כ כשאר הרע ברועו בלי שום חכמה לכן מן הדיון לקברו שלא יגרום רע ומוק לבריחים עם נחמנו זכאשו שיעש אה האויר וחבוא קללה ממנו וחסרון הטובה בארץ הקדושה אשר הם נזהרים' את הברכה והוספה הטובה בהשגחה ענומה להרחיק מהם כל נגע ומחלה כדכתיב מים עד העולם (מה) ויכושע גור ויורידו וכו' ר"ל וכן עשה יהושע שמפני קדושת הארץ לא הליו נבלתם של חמשה המלכים אשר חלאש ונהו להורידים קודם בוא השמא ולהשליכם אל המערה שהיו נחבאים עם (מט) לא שבתליתן הקללה : לא כמו שאמרו צ"ה שיאמרו הרואים מפני מה זה חלו מפני שברך את הסס או שעבד עכו"מו פלגיה וכנאח עם שמים מחלל שבתליתן הבוא הקללה ר"ל הזולז ולקלל להמוי ית' שקד פירשו קללה ל' זולז (כ) גם אם היה משום גלס אלהים וכו' ר"ל כמו שכתב רש"י זולזו של מלך הוא שאדם עשוי בלמות דיוקנו וישראל הם בניו משל לשני אחים האומים שהיו דומין זה לזה א' נעשה שלטון וא' נחפש ללכסיות ונתלה וכל הרוחה אותו אומר הסלטן חלוי : והרב טוען לזה שאלו היה לזו הסכס לא היה ראוי לתלותו גם ביום (נח) א' שיו וא' שיהו וכו' שאותיות ה"א וי"ן הכנוי לפעמים באים על מלה שהיא בלשון רבים כגון אף כי מרעבה רחוק ממנו . מגן גבורה מאדם : אבל אלו על היחיד (כז) כמו הטיב המלך את נדו : שאלו טרנס נח : אבל נדתי ישראל יכנס : שרשו דמה שהוא רפה : ושני טרסיים בענין א' (ג) כמו רובץ ההח משאו : שלשון נפילה במקום הזה ענינו רבינה בעל כרחו מכובד המשח עליו : ואינו נפילה ברעון כמו והפול מעל הגמל (נד) חיוב אחס לעזרו : לכן הכתוב אמר עמו עם הבעל יקדו . אבל אם הלך הבעל ושכ לו ויאמר הואיל ועליך המנוס . אם רצית לטעון טעון פטור (נה) מה שאמור לזה חמור לזה : שהרעון לא יהיה כלי גבר ומלבושו על אשה ולא ילכש גבר שמלה אשה ולא יעדה כלי האשה והכשעיה (נו) מן קרח נקראתי . שנכתבו באל"ף

יוסאחר (מס) ויואב נהרג ונקב' מיד . (עין בלגסו) כי קלל' אלהי חלוי (מו) המקולל מכל אדם הוא החלוי מפני גודל עונו . (מז) ואין ראוי שילין זה הנהלה המאורר שהוא קללה אלהים והטמא הארץ הקדושה . כי שם צוה ה' את הברכה (תלים קלג) (מה) ויהושע גזר ויורידום משום קרשה הארץ (מט) לא שבתליתן הקללה שהזכירו במגדף ועובד עכו"ם . (נ) גם אם היה משום צלם אלהים לא היה נתלה . קבור הקברנו ביום ההוא . טרם בוא הלילה . לא תראה את שור וכו' (נח) אחד שיו ושיהו (שמואל א' יד) כמו אורו ואורו (חיוב לו) סס כז) כי פעמים כנוי הנסתר גם בשמות בה"א וי"ו כמו בפעלים . נדחים (כז) כמו השיב המלך את נדחו (שמואל ב' יד) ורגש הד' לחסרון פ"א הפעליות התעלמה . כי העלים עין כאלו לא ראת . השב השיבם . כי הם כאובדים . והזכיר השור והשה שלא יעשה מלאכת בשור רק יהיה כמו השה בהשכה . ואמר השיבם . להשיבם הוא או על ידו איש נאמן . כי שמאל יהיה שב והזכיר החמור והוא הדיון לכל בחמה פסאח . לכל אכרת אחיך . מכל כלי ביתו השויבים ופחוחים . ושם וכלל . נופלים (נג) כמו רובץ החת משאו (סעיף כג) הקם הקים עמו (נד) חיוב אהה לעזרו ולא לבדד . לא יהיה כלי גבר . שחלבש האשה כלי זון אינו נכון . וכן האיש שלא עשה חמימת זקן אסור ללבוש בגדי אשה כי יתערב עם הנשים ויעשה זנות לכך אמר כי הועבה ה' וכו' כי יש עמים ותלבש האשה כלי מלחמה כדי שהנצל ממקרה הכות והזנות . וכן האיש שיסתר ביום (נ"א מתוך) צרה . והכתוב אינו מזהיר רק שלא יהיה לדרך זנות והועבה . וזה הפסוק כמו דגן בחורים ותירוש ינוכב בתולות (זכריה ט) בן חכם ישבת אב (משלי יוד) (כח) מה שאמור לזה אמר לזה . כי יקרא (נו) מן נקרא נקראתי בחר הגלבוע (שמואל ב' א) קן צפור . נשהנה קן בסמיכות . כי הוא בפחח . והדומים לו בפגול בסמיכות . על שן סלע ומצודה . (חיוב לט) בלב ים . (שמות טו) . לפניך בדרך . כלל . בכל עץ או על הארץ . פרט . והוא הדיון בים . שנאמר הנהוין בים דרך (ישעיה מג) אפרוחים האל"ף נוסף . והם שיצאו בקרוב מן הבצים . כאלו עתה נגלו ופורשים כנפיהם לעוף והם קבצים כן הגול מלשון פרח (נו) וי"ל הפוך מן ירחף (דברים לג) והרגום אשר העוף בשמים (סס 7) דפרח באויר שביא . הבנים . כולל לאפרוחים ולבצים . וכן הקשיח בניה ללא לה (חיוב לו) . ואכזריות לב הוא ליקח האם על הבנים . (קס) וכמהו אותו ואח בני (ויקרא כז) ואת הבנים תקח לך . אשר שמשלח את האם . והזכיר האם והוא הדיון לאב . ולזה לא אמר עוף כי הצעיר טהור . שנאמר כל צפור טהורה תאכלו (דברים יד) והנכון כי צעיר שם כלל לכל בעל כנף חוץ משרץ העוף . למען ייטב לך ותאריך ימים ערי תראה בנים ובני בנים . כי חבנה בית חדש ועשיית מעקה . כי חבנה והוא הדיון אם קנה או ירש (נט) והמעקה מצוה מחדשת . או היא נרמזת כן לא העמוד על דם ריעך (ויקרא יט) (ס) מעקה . כבלי דומה . וי"א מן הגה אנכי מעיק חתניהם (עמוס ב') (סא) ואין צדק . ולא השים דמים בביתך . לרבות כל דבר מסוכן . כגון עליה שבורה וסולם רעוע וקיר נטוי וכיוצא אלה . כי יפול הנופל מבנו . כמו ושבית שבין (ריס פ' ו) שבות על שם סיפס . ומחני קמח (ישעיה ננו) ובגדי ערומים חפשיט (חיוב כז) לא חורע ברמך בלאים . מין שלא במינו . ואמר הכתוב לזרוע ההבואה בחרם והוא הדיון לשאר ירקוח (סב) וכבר נזכר שדך לא תירע בלאים (ויקרא יט) שכולל

וענינם כבעלי ה"א לשון מקרה ולא קריאה (נו) וי"ל הפוך מן ירחף . פרח רחף כמו כשב כשב : וגם רחף הוא לשון חנוכה שהעוף בעופשו מניח כנפיו (נח) וכמהו אותו ואח בני : ששם החנוכה כללו להלחיטנו למדת הרחמנות (נט) והמעקה היא מנוה מתודעה : שלא נזכרה בשפרים הקודמים : או היא כללית במאמר לא העמוד על דם רעך : שבו האזהרה ככללו כל הדברים המביאים לידי חכמה (ס) מעקה מבלי דומה . שאין לו חבר במקרא (סא) ואין נרדף כי שרשו עיק ממני העי"ן ושרש מעקה עקה (סב) וכבר נזכר שדך לה"כ צפ' קדושים והסדס כולל גם ככרס והורעים . אלא לחיוב את הורע כרמו כלאים

ללאים צב' לאוין על סדך לא חורט ועל לא חורט כרמך (סג)
 כי חין נאסרין ר"ל מטעם חורטה אלא אחר שימחו (סד)
 ואב"ה תבואה מתקדשת משהשריש וכו' : ולא קודם שהשריש
 ר"ל בעוד שלא התמח לא תקדש * והעכביס משהיה פמוחם
 כמו הפול הלכן ובחוד כענב יכיה נראה הגרניר (סה)
 והמלאה סס למה שלא נחבשל עדין : שכבר נחמלת חוד גרטיץ
 כדגן אבל עדין לא נחבשל כל צרכו והוא בלחוחו לא נברבו
 כיובש (ובנ"ח) וי"א שלא יעשר חורט השלם וכו' שהרעון
 בלחוחה לא חורט כרמך ללאים וכו' שלא יחן המעשר מן
 התבואה כמבשלה גם בעל חוזה התבואה אשר עדין לא
 נחבשלה * כך כ"ל * וכבר הרב בעל הכתר אמר שלא ידע
 טעם לזה הפירוש כי הוא חוץ מטעם הלשון (סו) ומה מאל
 פירוש זה האומר וכו' זה מאמר המדרש: הבא על בת עמי' וכו' חוב
 עליה משום י"ד לאוין * משום לא חורט כרמך ללאים : ב'
 משום לא חורט כרמך ובחמור : ג' לא חלבש טעמו : ד' לא
 תרנף * ה' לא תנאף : ו' לא תגנוב : ז' לא תענה * ח' לא
 תחמוד : ט' משום שפחה * יו' משום עמי' וכו' : י"א משום נדה:
 י"ב משום אשת איש * י"ג משום אשת אב * י"ד משום אשת
 אחי וכו' (סו) למדנו שאין העליה אסורה וכו' ר"ל שגם זה
 המצוה ממנוה הכלור כי סס בפי' קדושים הוהיר ובגד ללאים
 טעמו לא יעלה עליך * שומע אני גם כמות לילה שעולה
 על האדם המהכסה בה : בל ובאר עליה שהיא כדרך לבישה
 שהוא כמות יום (סה) אשר לבישה טעמו ר"ל גם בניית
 לכך כמכס מנות הניצה לשטנו : לאפוקי מדעת צ"ה
 שהם הוויחו החר השטנו בניצה מן דורשי סמיכות
 (סט) וחיב לבישה בניצה וכו' אחר שכבר הזכיר
 זו המצוה בפי' שלח לך הנרך בכלן לבאר מה שסמס סס כי
 סס נאמר על כנפי נבזיהם וסב בכלן ובאר שהניצה חיב
 להיות בלרבע כנפות שהוא הטלית : (ע) שיהיו החושים
 לבדס וכו' ממ"ש על ארבע כנפות וכו' למדנו שיכשר להיות
 חוטי בניצה עשויין לחוד מן הבגד ואח"כ יחברם אל הבגד
 ע"י חפירה וחינו חוב שיהיו מן ניני החוטיין של הארציה
 בשתי כי לא אמר מן ארבע כנפות שיונ כמאמר מן הכפורת
 חששה אח הכרובים (עא) כי כהוב והכסהו בשמיכה *
 והיא כמות לילה : ומהו היינו יכולים לומר שמלת כמות
 הנאמרה בניצה יכלול כמות יום וכמות לילה * אלא שבפי'
 שלח לך חיב הראיה דכתיב ורחיקם חומו * והראיה לא
 היתה אלא ביום למדנו שכמות לילה פטורה מן הניצה (עב)
 והגשים פטורות ממנוה הניצה : מדיוק מ"ש בפי' ניצה דבר
 אל בני ישראל ועשו ל"ז וכו' ולא אמר דבר אל עדה ישראל
 שאמר כן להוציא הנשים (עג) וי"ל שמנהג ישראל לפני
 וכו' ולפי זה הפירוש השמלה הוא מל (עד) ולא דן חומו
 הכחוב כגד זומס : שלפי דין עד זומס שנאמר בו ועשיהם
 לו כלאר זומס לעשות לאחיו הנה המכתיב אח בחולי אשתו
 היה מחיב סקילה כמו סקן הוא דין האשה שלא נמצאו לה
 בחולים : אבל זה אינו עד זומס אלא האיש : ואשתו שניהם
 בעלי הריב האיש עושן והאשה טענת לכן חיב הכחוב למנויה
 סס רע על אשתו חלומין כפל העוק כל האונס כדן הגנב
 כי כוננו בעלילה זו * היחה לעשוק אח ממון האשה שהפסיד
 כחובתה * ובמדה שמדד מודדין לו בכפל (עה) כי המנוה
 מסוגלות לישראל * לפיכך אמר הכחוב כי הוציא סס רע על
 בחולת ישראל : אבל הדין טוב לבת ישראל האורח וגם
 לבנות עכו"מ שהחגיגתה אין הפרט צמנות ובחזרה בין
 אורח והגר חוץ מאשר פרט הכחוב (עו) כמו נעורים וכו'
 שלא נמצא מהם לבן יחיד נעור בחול * כי הם מן המחלכדים
 ולא יתפרדו (עז) חולי אחר הארושין ונתה * כי קשה זה
 הדבר ממה שהכחוב לא חיב לזונה הפנויה ענש מיתה
 ובמקום הזה דבר סמס בלי בלור כשהונה קודם הארושין או
 אחר הארושין וחיב לה עכ"פ סקילה כפי גלויי של כחוב *
 אמנם רוב החכמים אמרו שאם נשכחה אחר הארושין חיב
 סקילה לא כשהונה קודם הארושין אפי"פ שקצר הכחוב לבאר
 בכלן כי בעת למה שכחב במקום אחר (עח) ואמרו צ"ה
 מאשרתני נאנסתי : כי לפי דעת צ"ה אנוסה מותרת לבעלה
 ולכן

ל ויקרא יט) שכולל הכרם והורעים שהערע עובר בשני
 לאוין * ולרעה רבים שזה הנזכר כרמך כרם ואילנות מין
 שאינו במינו * וי"א חטים ושעורים וחרצן במפולת יד : פן
 הקדש המלאה * ודאי הקדש המלאה מן הורע וכן תבואת
 הכרם ולא יהיה הנאה לבעלים כי יאסרו בהקדש ויהיו לבחן *
 וכן * כמו ארץ חיים פן תפלו (מעלי ס) לא הצאו פן המותו
 (ויקרא יוד) או יהיה פן שמא * והטעם פן יצמח ויאסר
 עליך הכל (סג) כי אינו נאסרין (סד) ואב"ה תבואה מהקדשת
 משהשריש וענבים משיעשו כפול הלבן מעת שיראו הגרעיני'
 באשכולות (סה) והמלאה שם לבה שלא נחבשל עדין *
 ובנ"א וי"א שלא יעשר (נ"א יעשה) הורע השלם למה שלא
 נחבשל עדין : בשור ובחמור יחרו : והוא הדין לכל מין כלאים
 ואפילו חוק עם הלש כמין אחר * והזכיר החרישה והוא
 הדין בדיש * (סו) ומה מאד פירוש זה האימר לא
 ישכב איש אח אשה נכריה * ומך על לולא חדשהם בעגלתי
 (סופטים יד) לא תלבש שעמינו (סו) לבדנו שאין העליה
 אסורה רק כל שהיא כדמות לבישה * טעמו * נחבאר שהוא
 צמר ופשתים יחרו * גדילים חעשה לך (סה) אשר לבישת
 שעמינו (סט) וחייב לבישת הציצת כילא החיור באינו פאה
 יהיו ובא הנה ובאר * וגם פירש שיהיו גדילים כמו פחילים *
 והציצת הם הגדילים * על ארבע כנפות כסודך (ע) שיהיו
 החושים לברם ולא מן הבגר עצמו * ואמר כפיתך שחיא
 ביום * (ע"א) כי כתוב ותכסהו בשמיכה (סופטים ד)
 (עב) והגשים פטורות מבישה זו * ושם לה עלילות דברים :
 מפני שטנאה * והעלילות לא מצאתי לבחך בתולים * שם
 דע : דבה * ואסרב אליה * כנוי לשכיבה ולא בבלי ולא
 באנבע * והוציאו את בתילי הנערה * שהן בשמלה *
 שנאמר ופרטו השמלה : והיא שמלה כמש איט משל :
 ואמר אבי הנערה * ולא אמה דרך מוסר : ואם אין האבות
 בחיים יהיו הפקידים (עג) ויש לפרש שמנהג ישראל לפנים
 זאה בישראל כשיכנסו החתן והכלה בחפה אותם הנקראים
 שושבינים הם עדים כשוכרים להם ובבקר השכם כשיצא
 החתן מחדרו נכנסים העדים ולוקחין השמלה ויראו הרבים
 הם יבואו ועידו : והוא ופרטו השמלה : ולפיכך אמרו
 קצתם שזה משל * ועל פי הפשט אם לא אמר הבעל בו
 ביום כקוסו ממטחו כי לא נמצאו בתולים אין שומעין לו
 אחר יום או יומים : ויסרן אוהו : מכת מדרות * ולא יורר
 מארבעים * וגם יענישוהו מאה כסף כפל ענש החבשים כסף
 של אונס : כי זה מכוב וגונב דעה הבריה (עד) ולא דן
 אותו הכתוב כער זומס שזה כבעל ריב * ונתנו לאבי
 הנערה : חלף בשתו * וי"א אם היתה בוגרת הכסף שלה *
 ואינו נראה כן * על בחולת ישראל : (עה) כי המנוה
 (מופלגות) ג"א מסיגלות לישראל והיא הדין אם נשא
 בת גיורת כבת ישראל היא לכל דבר : בחולים * (עו) כמו
 בעורים (הליס קבו) זקנים (ראשית לו) בלי התחירות *
 וסקלוה (עז) אולי אחר שנתארשה נשכחה : ועל פי עדים
 יסקלוה שלא נמצאו לה בחולים * ולפיכך ראוי לבני ישראל
 שישתדלו לשמור את כנותיהם : ואם יקרה מקרה ותהיה
 הנערה כוכת עין יגלו הדבר למאיש ולא יסתירו המעשה
 (עח) ואמרו ב"ה הנושא את האשה ולא מצא לה בחולים
 והיא אומרת משארשתני נאנסתי נסתחפה שדך : והוא אומר
 לא אלא עד שלא ארשתוך היה מקמי מקח טעותי רבן גמליאל
 ורבי אליעזר אומרים נאנסת ר' יהושע אומר לא כפיה אנו
 חיים אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שלא תתארש :
 הטעמו עד שתביא ראיה לרבריה : והדין היה לגלות
 לו קודם אמרו לא מצאתי לבחך בתולים : נעור אמרו *
 היא אומרת מוכת עין אני * והוא אומר לא אלא דרוסת
 איש את * רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאנסת ר'
 יהושע אומר לא כפיה אנו חיים אלא הרי היא בחזקת דרוסת
 איש

כנושא את האשה וכו' אמרו זה במסכת כתובות פרק א'
 י"ד

ולכן טוענת מאחר שארשתני כחנאמי נסתחפת סדף: זה משל
 מער סוף נא על סדף והפסיד את בחולי מולך גרם כן תן
 בחובתי והאיש טוען ואומר לאו רק קודם שארשתך כבר
 היית בעולה ורמיחתי לאמה שאת בחולה א"כ היה מקחי
 מקח טעום ואין לך כהונה ממני (טט) וזכר פתח כי נמלא
 הפתח הידוע פתח: ר"ל שלמה אמר הכהוב דוקא אל
 פתח בית אביה. אלא שהרמז לנו שזה כענש מדה כנגד
 מדה: יטן שלא שמר אביה את הכערה בניטעות - כהפארת
 אדם לשבת בית ומחך שהרגלה להיות ינאנית זה גרם לו
 להפחית פי כהנס ולהפסיד הבחולים ע"י הכריזים לכן כדי
 לזולז את יולדיה נזה הכהוב לסקלה בפחח ביהם כדי להכלימם
 לאמר ראו גדולים שגדלחם - (פ) והכונה ביה האיש לכנוס
 או לפטור. ר"ל אם לא ימלאו עדים שאמר הארושין וזהו
 היא כערה לו ואינו היב לה מהר אבל אם ירצה יקבלה או
 יפטרה בגט הרשות בידו: כך היא דעת חכמי הקראין:
 ולא כדעת ב"ש שאם לאכסה אחר הארושין חסיה מותרת לו
 (פא) או ללמד וכו' ר"ל או יהיה כענש שלא זכר הכהוב
 שכנה זרע כדי ללמד שעכ"פ היבנים מיהם בין הסוכב בגמר
 ביאה ובשכבת זרע בין המערה - (פב) והזכיר מות יומת
 בנוסף וכו' ר"ל בפ' קדושים אלא שלא באר שם בלי זו מיהם
 לכן שב וזכר בכאן שהוא בסקילה כמבואר בפ' המאורסה
 שאחר זה (פג) אב"ה לרבות את הולד והנזיר הדיוק הוא
 ממלחגם בגמ' דסנהדרין פ"ד: ובמכתב נרמז פ' ה' המרו
 האשה שהיא יוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שהלד יצא על
 במשבר ממתינין לה עד שהלד יצא: ונחטו הכעס בזה הכיון
 כשקרא הולד לנחש כבר יחשב גוף אחר ואינו אבר מאבריה
 ודעת חכמינו להפך שמתמתינין עד שהלד יצא (פד) או כמו
 אוחזו את נבוכדנאצר: ר"ל שבה כעני קודם הידיעה ובה בשתי
 ידיעות (פה) ואם לא ידעה לנעוק. כלומר ואע"פ שלא
 הדע לנעוק כגון שהיה אלתה או שלא יכלה להשיג קולס
 מרוב פחדה הואיל וראו עדים שהיה מתענמת להגלל ולא
 היה נשמעת לאזנם פטורה מן המות (פו) וכלומר כחוס
 מן המקורש. מפורש בעיר: וכו' כן יכול להיות מאורע
 דין המפורש בזה ודין אלוכה בעיר וזה ידוע אין צריך באור
 כי בהקרבנות לאמה יוצאו משפט (פז) אם החפון היא
 כי כן בפ' משפטים דלין המפורש חלה הכהוב בהחירה ביד
 אביו הכערה. כמ"ס אם מאן ימאן אביה לתה לו. אבל
 המפחה יקח בעל כרחו. (פח) וכבר פירשתי וכו' שאין שטור
 למחר אלא לכל אחת לפי כבודה (פט) מאוהם דברים וכו'
 לא יוכל שלחה: אבל אם נמלא בה מוס כנפסקה כגון
 שמאכילה נבלות או חנינה נוקרת נבלות וכו' או שהיה
 אסורה לך מהיבי ברות או לחיון הדין נותן לגרסה (נ)
 ואם היא אנוסה. ואע"פ שהיה האשה אנוסה אביו בלתי
 נקנית לו עכ"פ אסורה לכן מסכת כשכירה אע"פ שלא הקרא
 אשה האב הואיל ונשתמשה בכלי האב. (נא) וזוה כן
 עזרא קים שבעתו: ששבע בפחיתת ספרו שלא יח פנים
 בהורה קים בזה המקום שלא נשא פנים לרבותיו ולא הודה
 לדעהם רק אחר אנוסה האב מטעם דורשי סמיכות (נב)
 והגד הן כל דבריו. ר"ל של ממזר המזכרים בלא יבוא
 אחר זה פועל דלא וכו' שפכה שאסור ביאחם בקהל חנינו
 בכל דבר רק כשואין. כי לא יליתו עשות. פרי בטן וכן
 נקיש לשאר המזכרים. שאסור ביאחם בקהל הוא אסור
 בהחמתנות בהם (נג) והנכון שהמ"ס השני שרש: כלומר מן
 אר כמות ב' מלות כמו מדוע: מזה בידך. כלומר אסופי או
 שחוקי. (נד) כי ירשע עבד הוי ולא ממזר. כדכתיב
 ולשטן עבד מזרי ושמו ירשע. (ד"ה א' ב'). ואפשר שהיה
 ירשע דור שלישי משנאגרו אבותיו והיה כשר לבוא בקהל.
 נולדו. שבעה לוי נחשברו מאביהן וא"כ היו ממזרים (נו)
 כרק בערל: עמוני ומאובי אכורים ואסורן אסור עולמי.
 לשכור וכו' ר"ל לשכור את בלעם לקבל לכן זכרים נאסרו ולא
 נאסרו: אין מזה כל לדעת ב"ה שהיה נקבותיהן של עמוני
 לישראל על שהיו נכריות ובנין אשדודיות עמוניות מואביות:
 (נא) ומהלון וכליון וכו' גם מאלו אין ראיה לב"ה
 כי הם נמלאו בחזון וכשהגיע פרקם. ולא מאלו

איש ער שהביא ראייה לרבריה אל
 פתח בית אביה: ואם לא היתה מאוהו מקום אלא דברה
 תורה אחרי הרוב. לזנות בית אביה. בלי בלי' השמוש.
 כמו הנמצא בית ה' (מלכים ב' יב) (עט) ומכר פתח כי
 נמצא הפתח הידוע פתח כדי לראות המולדים גדולם:
 ורוב חכמי הקראים אמרו אם זנית קודם שנאסרה או היתה
 מוכת עץ והסתירה הדבר ולא נמצאו לה בתולים אין לה
 משפט מות אם לא ימצאו עדים כי אחד הארושין וזהו.
 (פ) והרשות ביד האיש לכנוס או לפטור. כי ימצא איש
 שוכב. בלי שכבת זרע דרך קצרה (פא) או ללמד
 שאחד המערה ואחר הגומר (פב) והזכיר מות יומת הנואף
 והנואפת (ויקרא כ) והוסיף לבאר כי זו המיתה בסקילה:
 ולבאר בין בעיר ובין בשרה: ומה גם שניהם (פג) אב"ה
 לרבות גם הולד. והנכון גם סמך לסקילה הנערה שנסקלה
 בפחח בית אביה: ולכן הוסיף עוד והאשה להוציא המעוברת
 (פד) או כמו אוחזו את נבוכדנאצר (ימיה כו) בתולה
 מאורשה: והוא הדין לאלמנה שנאורשה: ומצאה איש
 בעיר. כי יזכיר כי לא צעקה. ואם יהיה מקום הפקר בעיר
 נחשב כמו השרה. כי הכתוב מדבר בהוה. והנה ואין
 מושיע לה. שאם היו לה מושיעים גם בשרה חיבת. והוא
 הדין. אם ראו געבה נלחמת בו בכל כחה וכו' למה תסקל
 (כה) ואם לא ירעה לצעוק אלא גם הצעקה כפי הרוב.
 (פז) וזלכור כהום מן המפורש. מפתח בעיר ובשרה
 אנוסה. ולו היתה לאשה (פו) אם תחפוץ היא. והנה
 החכמים נכף הוא ענש ואינו מהר (פח) וכבר פירשתי
 בפ' ואלה המשפטים. לא יוכל שלחה (פט) מאוהם דברים
 שנפרש ממנה בגט. לא יקח איש את אשת אביו. ולא יגלה
 כנף אביו (נ) ואם חייא אנוסו. וקראה כנף האב שנאמר
 ופרשה כנפך על אמתך (רות ג) ולא דברו נכונה ב"ה
 לומר אנוסה האב מותרת לבנו (נא) וזוה בן עיראקים
 שבעתו. לא יבוא בקהל ה'. בכל דבר: והנכון כשואין
 לבד (נב) והער הן כל דבריו: פצוע דכא. מוכא
 בצים כי רובו וכו' וזהו ביצוי שלא יתגבר יצרו עליו: וכרות
 שפכה: הוא ברות האבר ששופך המים והדע. או שאינו
 יורה כחץ יונקיש בזה המומטום ואגרונוגומו והנולד בכיזה
 אחת: לא יבוא ממזר: כחברו: כמזר: שהוא מזר
 לאחיו מבני ישראל: וי"א המ"ס נוספים. (נג) זהנכון
 שהמ"ס השני שרש. והמעם שאינו יודע בן מי הוא וממי
 בא. והנכון הוא כי הנולד מערוה אסורה הוא ממזר: גם
 הנולד מכפך כגון אשה שנתקדשת ספק קדושין או שנתגרשה
 ספק גרושין: ואחר הזכר ואחר הנקבה בלא יבוא: ותפש
 הכתוב דור עשירי: שהעשרה סך השבון: והמעם לעולם:
 וכבר נחבאר בפרטה השנית הכאת אחרי בן. ולא ידעתי
 מעם לרברי רבנו סהל שאם יחפוץ ישראל יקחנו אחרי שהוא
 בלא. וראיהו חלושה למאר (נד) כי ירשע (ד"ה א' ב')
 עבר היה ולא ממזר: ויהתן שיהיה ממזר שם גוי אחר:
 והאות וישב ממזר באשדוד (זכריה ט) לא יבוא עמוני ומאובי
 (נה) ידועים גם הם אין נולדו (נו) והואמר עמוני
 ולא עמונית מאובי ולא מאובית: הנה בעזרא כתוב גם
 בימים ההם ראיתי את היהודים הושיבו נשים אשדודיות
 עמיות מאוביות. (נא) ואין הגנות בלבד בעבור
 שהגיתו לשון הקדש כי לשון אשדודית בלבד הזכיר (נב)
 ומ"ש ב"ה דרך האיש לשכור ולא דרך האשה וכן אמרו ספני
 שהאיש דרכו לקדם ואין דרך האשה לקדם: אין מזה המאמר
 כח' (נא) ומחלון וכליון אם נשא מבנות מואב העלה ידועה
 כי לא גנה הכתוב לשון בזה (נא) ידועים גם הם חזק
 והאומר עמוני ולא עמונית: הם ב"ה שאמרו במסכת יבמות
 אבל נקבותיהם מותרות מיד (נז) ומ"ס ב"ה לדרך האיש
 כנקבות: וכן דרך האיש לקדם בלחם ובמים לכן הזכרים
 ומאובי מותרות לבוא בקהל כי כבר מאלו בעזרא שכתוב גנף
 לישראל על שהושיבו נשים נכריות ובנין אשדודיות עמוניות מואביות:
 שם מבנות ישראל לכן נהיו כמזכריהם לשאת אשה מבנות ארץ
 מגוריהם

(ט) והכתוב לא בא ברבר המיוחד (ק) ודברי רות ידועים באשר תמוזי אמות (רות ח) כי נעמי כבר מרחת אוחן בכל כחה ורות דבקה בה והנה הכתוב מספר כי עמון לא קדם לחם ויין : ומאוב שבר לקוסם לקללם ולפיכך הוזכר : כי לא נשתמשו בישראל בקרובים כי אם ברחוקים עכ"ל זר ואכזר : מדה נגד מדה : לא תדרוש שלוםם ומבתם : (קא) אם יקרמו ויפרצו הגדד וילחמו לישראל : וכתוב בישח ויכס מערוער (סופטים יא) וכן יעשה דור לכל ערי בני עמון (שמואל ב יב) (קב) ולא עברו באל תתגרו בם : דור שלישי : אם יתגור ויהיה הבא דביעי ברת היהורית : כי הצא מחנה וכו' זה המחנה היוצא על האויב והאקן בתוכו : ואיננו כמחנה המרכב ששם מחיצות : מחנה שכינה מחנה לוייה ומחנה ישראל : אלא היוצאים למלחמה הם סביבות הארון וצריך שיהיה המחנה קדוש והיו גזורים מכל דבר רע : אפילו מטמאת הצואה ומכל טנוף וגעול : מקרה : הרגש לחפאת כמו מהרו (הלים פט) או הרגש להורות על הג'ון : וטעמו מן קרה לילת : והוא הרין קרה יום רק דברה תורה בהוה : כמו ובשר בשדה שרפה (שמות כב) ואשר אשר לא יהיה טהור לשון גקיה : כמו וכן הבהמת אשר איננה טהורה (ראשית ז) לפנות ערב (קג) הכבו לפנות בקר לאיתנו (שמות יד) ויד תהיה לך : טקום : בכז רועות על ידיהן (חיוכ ח) אונד : הא"לף בו בא"לף אקדח (ישעיה נד) (קד) כמו ואת הזונות רחצו (מלכים א כב) ויהר תהיה לך : כמו ויה ליהר תשלחנה (סופטים ה) וכסיה אח צאחך : כשיסתלק והנת באר טמה שאמר ונשחרת מכל רבר רע (קה) ולרחוץ עצמו מקטנים וגדולים : וכתוב דור טהור בעיניו ומצואתו לא רוחץ (משלים) וצואת עם צאה שני משקלים (קו) ולא יהלף צאה בהסמכו (קו) ודין הוא שיקרא לשוננו לשון הקדש שגנה הרעי כפי התפעלו : וכן כל שמות הגנאי כאשר זה יהוה אינו צריך באור : והיה מחניך קדוש (קה) כמו מרוע גסוף אביריך (ירמיה עו) ולא יראה בך ערות דבר : כי יהיה הרבר הכסוער גלוי : ושב מאחריך (קט) כי קדוש הוא : לא תסגיר עבך אל ארוננו : אם ארוננו עובר עכ"ל : לא יהכן שגטיבנו אליו שיהיה עובר עכ"ל (קי) לא תוננו : לאמר לו בעת מן העתים עבר בירח אתה : או הטעם לא תוננו : ליקח ממון שבידיו ואם הוא ממון ארוננו (קיס) קדשה : מומנת לאיש במשטרו עד זמן משוער (קיב) או היא היושבת בפחח עינים כמובן רחשבה לזונה : (רישית לח) ואמר איה הקדשה היא בעינים (סס) (קיג) וקדש : י"א הוא הגשכב : ואין זה נכון : כי האשה נאמר עליה להיות קדשה לעיני זנות : אבל שתקח איש בנשואין אדבר כשר : אבל הזכר אסור לעולם : שנאמר ואת זכר לא השגב משכבי אשה (ויקרא ח) והנכון קדש הוא המטרחן למעשה זנות וחוא יושב בקובה של זנות (קיד) ונקרא על שם המעשה (קטז) ותמורת גוער אמר קדשים : שנאמר הכות בנער נפשם וחיהם בקדשים (חיוכ לו) ושמעתי מפי דכס אחד כי הקדש הוא המומן לכזא באשת איש שאין בעלה יכול לכזא אליה : ולא יהכן כי זה גואף גשור (קיו) לא הביא אתנו זונה : הא"לף נוסף : ואתן ואתנה (כוסע ב) כמו שריון (שמואל א י) ושריה : חנית מסע ושריה (חיוכ מא) וכן ענינו מן גם כי יהנו בגוים : (כוסע ה) והטעם שחושבות הזונות כי תדורגה נדריה לכפר העובותיהן (קיו) ואין טעם לרבר האומר שזו הזונה היא המפותה או האנוסה (קיה) וסחיר כלב : שהכלבים עוי נפש מויקים לעוברי דרכים בימים ובלילות וחושבים ארוניהם שימצאו כפר לגפוש לגדור במחירותם : ונאמר מזיק הכלב ולא בהמת טמאת אחרת כי הכלב גוזל מבתי הרבים כל אשר ימצא מלחם ומבשר : כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם (קיש) הם ולא שנוייהם (קכ) ומלת גם מסמך זה לזק הגזורים בפסיק (קכז) לא השיך : שחקת מבנו גשך : גשך כל דבר אשר ישך : אפילו בעצי בגין : שלא יאמר אומר כי הגשך הוא על הכסף ועל האבל לכה (קכח) וב"ה אסרו דעכ"ל השיך : מצות עשה : ואינו

מגוריהם זו היא העלה (נט) והכתוב לא בא בדבר המיוחד ר"ל בדבר הפרטי שיקרא בעת מן העתים מנד חי זה הכרה : אלא הכתוב ידבר בכלל וכפי ההווה על הרוב (ק) ודבר רות ידועים זכו' שכל מלדה דבקה בלב שלם : לזה ישראל עד שלא יכלה סמותה לדחותה לכן נשארף האלה : ואם לא היה לכה שלם היה חוורת גם היא כיצמחה לעמה ולאליה ואחר שכן היה ח"א להכריסה לחזור לטעונה : (קא) אם יקרמו ויפרצו הגדד וכו' : סגדר השי"ת והוכיר : לישראל שלא ילחמו בם כל זמן שלא יפרצו : עתה בגדר אין רשות לישראל לעלות עליהם : אבל אם התחלה המלחמה על ישראל תהיה מהם אז ישראל אינם חייבים בקריחת שלום קודם המלחמה כבשאר מלחמות (קב) ולא עברו וכו' ר"ל יפחח ודוד לא עברו על אזהרת אל הגר : כי התחלה המלחמה היה מבני עמון ומאוב (קג) הכבו לפנות בקר : טעמו בעוד הלך מהלילה סמוך לבקר : וכן לפנות ערב בעוד הלך מהיום וממך לערב (קד) ואת הזונות רחצו : שרצו את כלי זין אשר בחוץ המרכבה שנהלכלכו בדמי אחאב : וכן אומר ר"ל כלי זין שרצו זון והאל"ף של וכת"מ נתי (קה) ולרסוף עמנו וכו' ר"ל מנקבים קטנים וגדולים (קו) ולא יחלף צאה וכו' כי מלה צאה שרצו ינח כמו הבאים במסקלו מנחי הפ"א יו"ד טנה טנה ואלו יתמרו בסמיכות ובכניו הנרי לטא : שכתו עתה : אבל צאה לא נכחה וכן ועם מן יוצ בוצח אהך ח"ל (קז) ודין הוא שיקרא וכו' שאין בה שמות אל דברים מגונים ומכוערים אלא נקראים על שם הפעולה כגון צאה על שם שינא' דרך פי הטבעת (קח) כמו מדוע נסחף אביריך : כי מלה מחניך ביו"ד הרבוי והיה ראוי לבוא והיו מחניך קדושים : וכן נסחפו אביריך : ובח לשון יקיד על רבים (קט) כי קדוש הוא : והנמחה הוא הפך הקדושה לכן ישוב מאחריך שיסיר הגנחתו ממך (קי) לא תוננו : לאמר לו וכו' טזה אונאת דברים : או ליקח ממון שבידיו טזה אונאת ממון : ושניהם אבירים (קיא) קדשה : מוזמנת לחים : ר"ל עד זמן קטוב בשכר קבוע : כמו שכן הוא המנהג בקת האומות הקדמוני' בלי מהר ורגין אלא כשכיר טנה עד שח מועד (קיב) או היא זונה מופקדת לכל מי שידמן (קיג) וקדש י"א הוא הכשכב כלומר במשכב זכר (קיד) ונקרא על שם המעשה : שא"מ משפטי קדש הוא ענין הכנה וזמון וכסס שנקראת האשה המוזמנת לזנות בשם קדשה ככה על שם הפעולה נקרא המזמין את הזונים אל הקדשות ועוסק בזונות בשם קדש (קטו) ותמורת טוער אמר קדשים שהענין ח' והמלות טונות כמו שתמורה נכסס אמר טיחס : וערכם בזה הכסוק יורה על טעוף הזמה ומעשה הקדשים טהור הכריות בעריות ויהיה צימי הנערות טהור זמן רחוח הטבע (קיו) אתנן הוא ל"לף נוסף שרצו טנה וכו' כפא טהור כפא טי"ן טעם כמנהג במקומות לבוא אות השרש ככפל כמו כגירי : חליל טככפל הלמ"ד : ואתנן טס לזכר : ואתנה טס לנכבה : ושניהם משרש ח' וכן ענינם ח' טהור לשון מחנה זמנחה : קרוב לענין נתן ואם הם הלוקי עקר (קיא) ואין טעם לדבר האומר וכו' הוא ר' יעקב בעל העשר שפרט אתנן זונה היא המטיתה הבחולט והוא מהר שלה (קיס) ומתיר כלב וכו' טעם שנאמר מתיר זה הכ"ח מכל הכ"ח הוא ע"ד גערה ונויפה לבעליהם שירחקו ממה שיביאו נזק ונער לבני חסד (קיש) הם ולא שנוייהם : מנגד לרש"י שפרט גם שניהם לרבות שנוייהם כגון הטיס ועשאל טלת : והרב דרך בוס אחרי קוני בית כלל כמובח בגמרא שביט שמאי אוסרין וביח כלל מחירין אלא הם ולא ולדויהם הם ולא שנוייהם (קכ) ומלה גם מסמך זה לזה וכו' ר"ל שמת גם לא צאה לרבות שנוייהם אלא להטות ולהסמיך אכזר : טניהם אחד להברו בלי פסות או יתר גם אתנן זונה גם מתיר כלב : אין באכזרין כדל (קכא) לא השיך : שחקת ממנו כשך : ר"ל שאין הרגין באזהרת לא השיך לא חתן : כשך ברישך טיחיה אזהרה ללוה : אלא הוא אזהרה למלוה : אבל כ"ה אמרו טזה אזהרה ללוה שלא יתן רבית למלוה ומתמר את כספך לא חתן : לו : כשך אזהרה גמולה שלא יקח רבית מן הלוה (קכב) וב"ה אמרו : לנכרי חשיך

השיך מלוח עשה • כמובח ברש"י לכרי השיך ולא לחשיך לאו
הבא מכלל עשה עשה הוא ; לעבור עליו בשני לחוין ועשה •
ואינו כן ; אלא הוא רכות : אבל כשלא יקח רכיה גם מאח
הגכרי כרי זו גמילות הפד ומדע טובה : ומה שנתנה התורה
דשות להשיך לעכו"מ הוא כדי לחסיר הספק שלא יהא מקום
לסבור כי התשיך לעכו"מ עובר בלאו (קכג) ונהג כל
המאחר נדרו עובר בעשה ולא חשש • עשה הוא מונח שפשיך
השומר • ולא חשש לא האחר לשלמו (קכד) כי הבוא בכרס
וכו" בנטר כרמים וכו" כי זה רחוק מן השכל שיהיה הפקר לכל
הספק מצד ומשב : שיאכלו וישבעו שאם יהיה כן יכול שלא
ישאר בלוט לבעלים כי יטעו ואחר יאכל (קכה) בידך
בחשרון יו"ד הרבוי אע"פ שבהפסק גם בכניי היחיד יבוא
הדל"ה בסגול במקום שוא חמס בזב המקום ענינו יורה שהוא
בשתי ידיים כי בידו הא"י יתמוך השכלים ובידו כב"י יקטוף
(קכו) גם זו מנוח אינה נזכרת ; ולא אמר הרב כמנוח אחרות
שהיא מסודרת כי מנוח נקוהי האשה בקדושתן טהגין מיטות
עולם ומנוח כאלו לא יחששו הכתוב להזכיר : אלא נזכרה
בכחן להורות דיני גרושי האשה ודיני השבתה לבעלה הראשון
ותנאי החר והחורב ההשבה (קכז) ובעלה להיות מוטל עליה •
ר"ל שאין ענין ובעלה לקון בעילה וטוביה שאם נפרש כן אזי
הארובה לא הנוטרך להתגרש בגט כיון שעדין לא נבעלה • אלא
הרצון אחרי שיארסנה מאז הוא בשל ואדון ומושל בה כי היא
ברשותו • או אמרו ובעלה הוא בעבור שקודם הבעילה לא
יכיר האדם מוס נסתר שיהיה באשתו ואיך ימצא בה ערות
דבר : ולא שיהיה הרצון שהארובה תהיה פטורה בלי גט
(קכח) ועשה האומר אז מנח בה ע"ו וכו" כן אמר רב"ע •
שמלא כי מקום או כמו ומכה אביו ואמו שו"ו ואמו מקום
או : ונטה בזב אחרי דעת ר' עקיבא (קכט) ואינו מאמר
מוסכם שאמרו קצת ב"ה וכו" זו דעת בית הלל • אבל דעת
בית שמאי כדעת חכמינו • ו"ל המשנה במסכת גטין סוף פ'
המגרש ; בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא ח"כ
מנח בה דבר ערוה : שנאמר כי מנח בה ערות דבר ; וב"ה
אומרים אפילו בקדיקה הבעילו : שנאמר כי מנח בה ע"ד ;
ר' עקיבא אומר אפילו מנח אחרת נאח הימנה שנאמר והיה
אם לא חמנח חן בעיניו : עכ"ל המשנה (קל) אבל המקללת
יולדיו בפניו • ר"ל שמקללת אבי בעלה או אח אמו בפני
בעלה • וגם זה לקון המשנה היא במסכת כהובות פ' ו'
משום אבא שאול • ובמנח כיון הביאו הרב והודה לו (קלא) והוא
והאומרת שמים ביני וביניך וכו" • גם זה מדברי ב"ה והוא
לקון שבעה : ומסנה זו בסוף מסכת נדרים : ופירשו בגמרא
שמים ביני וביניך : ר"ל שהבעל אינו יורה כחן כלומר דברים
דקמי שמיא גליח ואינה יכולה לברר מדרך נטיעות : ב"ד
יעשו חקירה בדבר זה אם יהיה אמת הנא בכהובת והם לאו
היא מורדת התגרש והפסיד כחובה : נטולה חני מן היוהדים
בשבעה זו אסרה תשמים כל ישראל עליה ובעלה בכלל
היהודים • אמרו שאם תתפוס האשה יכול להפך הלכו ותחא
משמחו דהוי דברים שבינו לבינה ומפר לעצמו : ואם לא
החרנה מורדת היא והפסיד כחובה (קלב) כדעת זולחני •
ר"ל כדעת ב"ה שהם אמרו ערות דבר שאינו יכול לכבול כגון
מונה ועוברת על דת יהודית או • על דת משה וכו" (קלג)
גחפסים ככותבים וכו" ר"ל : טענה לכותבים כן שהבעל אינו
משלח את ענימו שהרי אם ירצה יחזיר את גרושתו מה שאין כן
האשה שהיא ברשות האיש (קלד) וטעם הטמאה שהיא טמאה
לראשון : ר"ל שאין הרצון לגרש אשר נשכנה ונבעלה לאישה
האחרון : אלא אפילו אחר שנתקדשה היא עמאה ואסורה
לראשון (קלה) ואם אמר חין קיי : מזה למדנו שבמלחמת
חובה ובסכנת נפשות צבוא האויב על ערי ישראל ינא חתן
מחדרו (קלו) ואמרו ב"ה אלו שאינם זויס וכו' במסכת כותב
פרק ח' • המתחיל משום מלחמה • וחיבו מזה הפסוק ארבעה
שאינם זויס וכו' חוץ מהנזכרים בפ' שפטים שהם זויס ממקומם
וינאחים למקום המערכה ואחר ההכרזה חוזרין (קלז) והוא
המשפט לכל דבר שנוון וכו' ר"ל שמתערנס ממנו האדם ד"מ
כלי חומות בעל מלאכה שולחם יאב בטל ולא ימנח פרנסתו
אסור

ואינו כן • לא חאחר לשלמו • כי המות יפדיל בינך לבינו •
והבורא דרוש ידרשנו מעמך כי הטאה שלא קימת אחר
בזמנו • ואם תחדל ולא תדור אין כך חשא • כי הגדר תחלתו
נדבה • מוצא שפהיך השמור • לא הוסיף ולא הגרע • וזהו
השמור (קכג) והנה כל המאחר נדרו עובר בעשה ולא העשה •
גדבה היה ודברת בפיו ונעשה נדר • ואתה הוא בחובה •
(קכד) כי הבוא בכרם ריעך • בנומך כרמים ובפועל יום
הכתוב מדבר • וזכר הכרם והוא הרין לכל אילן • ואבלת
ענבים • רשות • ואינו מצות עשה כמו שאכרו ב"ה •
ואבלת • הוא יאכל ולא יתן לאחרים • ואל כליד לא תתן •
והוא הרין בחיקוי ובכנף בגרו • וקמפת • כמו הקמטים מלות
(אצ"ל) (קכה) בידך • בחסרון יוד הרבוי • פלילות •
הם השבלים שלא נתבשלו היטב • קרוב מלשון ימל (סס)
יה) וחרכש • מן הכרבעים • והוא הרין בכל מיני קמניות •
כי יקח איש אשה וכו' (קכו) גם זו מצוה אינה נזכרת
אלא עתה לזכרון גט והשבה • ובעלה (קכז) להיות מושל
עליה • או אחר הבעילה מכיר האדם מוס אשתו • ובאר
פי לא מצאה חן בעיניו מפני שמצא בה ערות דבר (קכח)
ושעה האומר או מצא בה ערות דבר כי זה הסתה לפרועים
אם אינה נושאת אשתו חן בעיניו שיגרשנה • ואמר מצא •
מורה שהיה לה מוס קודם שהתגרש ולא גלו לו • שאם
גולדו לה מוסין אחר הארושין באמת לא יגרשנה מלבד אם
יקרה לה מהחלואים הגדולים אשר לא יוכלו להרפא • ערות
דבר • כמו ולא יראה כך ערות דבר שאינו יכול לכבול •
(קכט) ואינו כאבד מוסכם שאמרו קצת ב"ה אפילו הקדיחה
הבטילו • ר' עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאח הימנת
(קל) אבל המקללת יולדיו בפניו (קלא) והאומרת שמים
ביני לבינך אם משמשה • נטולה אני מן היהודים אם
משמשה וכיוצא באלה הרברים היא מורדת לבעלה שאינה
תחה במשלתו • וקשים אלו המעשים מן ערות דבר • כי
אין אלו באים תחת זה • אבל הם ידועים כמולת זה • ואין
הרת ערות דבר הנאוף (קלב) ברעה זולחנו שאם ירצה
בעלה להיותה לו היתה לו כפי דעתו • וכתב לה • בגמרא
דעתו • ואינו מגרש אלא בכהב • ספר כריהות • ספר הכיות
בינו לבינה שלא יהיה עוד רשאי עליה • ונתן בידה • כמו
ויקח את כל ארצו מירו (במדבר כא) שהוא פרשותו • ומורה
שאינה מגורשת עד שינתן בידה או ביר שלוחה • ושלחה
כבינה • שיאמר לה את מותרת לכל אדם • ומצד הפשט
(קלג) גחפשים הכוהבים ואני לא אישך • שאינו משלח עצמו •
ואין ושלחה נתן וכהב באחר • רק וכתב ונתן יהבן על יד
אחר • כמו ויבן שלמה את הבית • (מלכים א' ו) והיה
לאיש אחד • בין בקדושתן בין בבעילה אמרה לבעל הראשון
(קלד) וטעם הטמאה שהיא טמאה לראשון מפני שבאה
ברשות אחר • ולדעת בעלי מקרא מי שבא באשה בזנות
זבא עוד אחר עליה היא אסורה בראשון • אשה חדשה •
להוציא השטיב את גרושתו ; וזה יכליל אלמנה ובהולה :
וי"א חדשה היא בתולה ובחורה הפך הזקנה שנקראת בלה
ואומר לבלה נאופים (יחזקאל כג) ואין זה רחוק : כי נתן
טעם ושמת את אשתו : והאלמנה כבר שמתה עם בעלה
הראשון • ושמת את אשתו : אם לקח עשר נשים שנה אחר
שנה : גקי יהיה לביתו : שלא יצא במלחמת הרשות לא
יעבור עליו קול נוגש לכל ענין ודבר (קלה) ואם אמר
אין גקי (מלכים א' ג) במלחמת חובה ובסכנת נפשות •
ולמ"ד לכל דבר נוסף כלמ"ד למן היום אשר ברא אלהים אדם
(גברים ד) (קלו) ואמרו ב"ה • אלו שאינם זויס ממקומם :
בונה בית חנכו ; נמשך כרם וחללו • הנושא את ארושתו •
והכונם את יבמתו : שנאמר גקי יהיה לביתו שנה אחת •
לביתו זה ביתו • יהיה • זה כרמו • ושמת את אשתו • זו
אשתו אשר לקח : להביא את יבמתו • ואין מספיקין מים
וכזון ואין מתקנים את הדרכים : ריחים : מהשמות שאינם
גפרדים : והוא שם כלל לעליון ולהחתון • ורכב • העץ
המרכיב אותם (קלז) והוא המשפט לכל דבר שנוון מצד
הארם : כי נפש : מקרא קצר • כי איני נפש הוא חובל •

כסן ואני חפלה (חלים קט) גונב גפש מאחיו (קלה) להכליל קטין וגדול : ויש מוספין וי"ו מאחיו ומבני ישראל . להכליל גם לגר צדק . והראוי במכתבו (קלט) כי גם ארום נקרא אח . ולגר צדק ולישראל תורה אחת . השמר בנגע הצרעה (קמ) שלא הבואך וקמח) לשבור כאד : בכל מיני הצרעה : הכהנים הלויים . שהם מבני לוי . והנה כל כזן לוי ולא כל לוי כהן . וזכור בלב ובפחמה שהקרה לסדרים מפני לשון הרע : והנה זה מצות עשה (קמב) והמונים שכחוהו . מאומה . לא נמצא בלא ה"א : והכתוב ובכפי דבק מאום (חיוב לא) הוא כמו אשר אין בהם כל מאום . (לניאל ח) וכן נזכר גקי כפים ובר לבב (חלים כד) ומה נכבד דבר המסורה שאמר אל"ק"ר"ל ר"ח אל"ף לא קרי . ומח" מלין כתיב אל"ף באמצע חיבורה ולא קריין . (עין בטורה גדולה באות אל"ף) לעיני עובשו . לקחת משכנו . אשר אתה נושה בו : מלת בו סבדלה בין פועל לפועל : (קמג) והנה כנישה כאשר נושה בו (יטעיה כד) והנה הפריש בין עני לעשיר . לא השכב . והעבוס יהיה עמך . כילא יכשר להיות לא השכב לא השמש . א"כ ישמש בעבוסו של עשיר (קמד) וזה כדמות נשך . ולך תהיה צדקה (קמה) זכות מאת השם . לא העשוק שכיר עני . והוא הדין אם אינו עני ואביון . וזכר הכתוב עני בגודל העון . ביומו חתן שברו . שאם לא נתן לו ביומו ילון אהך עד בקר (קמו) ואינו עשה ולא תעשה . והיה בך חטא (קמז) הפך ולך תהיה צדקה . לא יומתו אבות על בנים . אם נחייבו הבנים מיתה בבית דין . וכן להפך . כי אם איש בחטאו יומת (קמח) ואינו לענין ערות (קמט) והאזהרה בנינו זה סודר וזורה . (רחפ"ו) לא תמה משפט גר יהום . והלא כתוב לא חזירו פנים במשפט . אלא זכר אלה מפני חלשתם . והמטה משפט עובר בשני לאוין . וזכרת כי עבר היית וכו' וזכרת כי השם מציל עני מחוק ממנו . וזה הפסוק כמו בן חם ישמח אב וכו' (משלי יוד) כי השנים שלא יחבול בגד גר יהיה ולא ישח משפט אימנה . כי תקצור קצירך (קן) בשורך . מופסק בלי מעם המפסיק . כמו ולי אני עבדך . (מלכים ח) ושכחת עשר (קנא) ולא שנים . ושכחת . הארון ולא הטבירים . לא תשוב לקחתי (קנב) או הוא או שכירו . למען יברכך ה' . תמצא תוספת בתבואה . כי החבוט יזהר . כמו חובט חטים בנת (סופטים ו) לא תפאר אחיך . לא תחפש הפארות והסעפים והוא הדין לכל אילן . לא העולל אחריך . העוללות . (קנג) כמו עולל יעוללו בנפן (ירמיהו ו) כי יהיה ריב בין אנשים (קנד) אלו העניים שמקבצים העוללות והעמר . ושפטים (קנה) השופטים . אם בן (קנו) בחירק . וכן וכן לילה אבד (יונה ד) והוא כמו בן מות האיש ההוא (שמיאל ב יב) בלומר חוב מות . כדי רשעתו (קנא) כמו רי מחסורו (דברים טו) בין רב למעט . ארבעים יכנו (קנה) היא ההבאה הגדולה אין למעלה ממנה . (קנט) חזיר ארבעים יום וארבעים לילה (ראשית ו) עיר ארבעים יום וגיטת נהפכת (יונה ג) וחזין האמת . ונקלה אחיך . כי תצא ציאתי או ישרון . וי"א כי ונקלה . בעבור שהכחו השופט יותר ממה שגור השם שהיא הארון האמת . (קס) ולפירוש ב"ה בי כל מלקות בחיבי לאוין

חבור לקחת אותם משכון (קלח) להכליל קטין וגדול : כי כפי משפטים אמר וגונב חיש ומכרו וכו' שומע חיש שהוא זכר וזכור בא וזכר באמרו נכס שכולל זכר ונקבה קטין וגדול (קלט) כי גם חזום נקרא אח . לכן חזר אמרו מאחיו הוסיף לבאר מבני ישראל : כדי להוסיף אח עם עכו"מ שהוא חזן מישראל : ולא שאמר הכתוב להכליל גר זדק כי לגר זדק וישראל תורה אחת כאמור תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכס ולגר וכו' (קמ) שלא הוסיף : כי אין הנרעה בזה אלא בצבור הקטא : לכן הוסיף הכתוב (קמא) לשמור מאל . בכל מיני הצרעה . ר"ל וכן מזכיר שדאשר כבר הובא הנרעה להזהר בכל הקי כל מיני הצרעה בין במוני נרעה הנזק בין של בחים בין של בגדים לשמור ולעשות כהוראת הכהנים (קמב) והמונים ששכחו . ר"ל צ"כ שנתנו סכום חרי"ג מנח לא מנו זה המנוה בכללן (קמג) והנה כדמסר כאשר נוסח בן שממלת בו נדע שהנוטה האחרון הוא פועל ר"ל המלוה והנוטה הקודם לו הוא הלוה (קמד) וזה כדמות נשך . כשישמש בעבוסו של עשיר ח"כ הוא ג"כ חסור : והזכיר הכתוב את העני לגדל היגון (קמה) זכות וכו' ונקרא הסכר בשם היוצא ממנו (קמו) ואינו עשה ולא תעשה ר"ל שמאמר ביומו חתן שכרו שיהיה מנוח עשה : ומאמר ולא תבוא עליו השמש מנוח לאו אלא מאמר ולא תבוא הוא באור למאמר ביומו חתן שכרו כי עני הוא ואין לו זמה להזכרם . לכן חתן שכרו ביומו בהשלימו מלאכתו כדי שיקנה בשכרו לו ולבני ביתו מה שיחללו בלילה (קמז) הפך ולך תהיה צדקה . כי שם מלת נדקה נאמרה על הזכר . והפסוק העני . נקרא בשם העני ע"ש היוצא ממנו ג"כ (קמח) ואינו לענין ערות . ר"ל כמ"ש צ"ה בנמרה דסנהדרין פ"ב . מה ח"ל חס ללמד שלא יומתו אבות בעדות בניס הכי כבר נאמר חיש בחטאו יומתו . אלא לא יומתו אבות בעדות בניס ובניס בעדות אבות (קמט) והאזהרה בנינו זה וכו' שכן סודר נסקל בעדות אביו ואמו (קנ) מופסק בלי טעם המפסיק . ר"ל בלי ס"פ או חתנת או זקף שפסם משחית החנוטה . אבל זה בא מופסק בטעם האולא שהוא חוננו מלך גדול ואין מדרכו לשנות הנקוד . וכן ולי אני עבדך שבת מופסק בתליש גדולה (קנא) ולא שנים . ואם שכת שנים מותר לשוב לקחתם (קנב) או הוא או שכירו . גם שכירו חזת וזכרת לא חסוב כי שגורו של חזם כמוהו . ואם יהיה רשות לקחת על ידי השכיר לא תצא שכת העמר לעולם (קנג) כמו עולל יעוללו כגון . שהוא פעל גזור מן שם עוללות ובנין פועל מרובץ משגורו כמשפט בנין פעל הדגוש שורה להסרת הדבר ולא לקיים . והוא מלה נחה (קנד) חלו העניים שמקבצים וכו' ר"ל לקך נאמרה פ' כי יהיה ריב אחרי העוללות (קנה) השופטים . שנתקרו הפועלים והם בכת הפעולה יוצאים מנצלת ובפסקים (קנו) בחירק וכו' שהמזכרת צרי ובמקל זה כשתיכות באין בגנול . וחלו בלו בחירק (קנא) כמו די מחסורו . שצניע שגור חסוק . וכן בנה כשגור רשעתו (קנא) היא ההכחז הגדולה שאין למעלה ממנה . וזה שגור ששצרה החורה למחיש בגנול שין מחל . ח"כ יכול ללקות פחות מזה כפי חומד ב"ד לכל רשע כשגור רשעתו . אמנם להוסיף על זה השגור הוא חסור (קנט) חסור מ' יום ומ' לילה : ר"ל של מצול וכן מ' יום של נינוה . שקך הגבילה החכמה האלהית שגור העני הגדול בחכמית מ' יום לא פחות ולא יותר : וחזין האמת . שגם בחיבי מלקות הוא ארבעים בשלמות . ולא כמו שדרשו ב"ה מ' פחות אחת

הביאו אסתמכתא מן ונקלה אחיך שמתא אחיך בנימטריאה עולה המנין ל"ט : ומספר המ' שמה החורה הוא חק חורוי ותקצר יד השכל האנושי לדעת טעמו : ואפשר יאות הטעם שנתן המדרש לפי שצדק על החורה . שנתנה בארבעים יום וגרם מיתה לעצמו שגור לארבעים יום ילקה ארבעים ויגד ידו ענשו . וכן חזק מוצא בענין המרגלים שלקו ישראל ארבעים שנה במדבר . אמנם ענין הארבעים הוא מה שבחכמית אין למעלה מזה . אבל להקל ולהפחית מזה השגור הוא חלוי לחמד ב"ד לך אמר הכתוב כדי רשעתו . וזו האמת ולא כמו שאמרו ב"ה שכל חיוב מלקות . שושג אח הארבעים (קס) ולפירוש ב"ה כי כל מלקות בחיבי לחוין . אבל לא בכל הלוחין לדעתם כי אח על לחוין שיש בהם משעה וחיון נתקן לעשה : ר"ל שאין בהם קום עשה ד"מ שהחורה הזכירה אל תעשה כך וכך חלף עשה כך וכך : הרי זה הלוחי נתקן לעשה : ואם קום עשה שבה פשור ואם עבר עשה שבה חיב . וזו רשעו . שאינו לוקה על לאו שיש בו קום עשה : כי הוא לוקה בזה המנוה על שבעל את עשה : ולאו שיש בו משעה . ואין בו קום עשה שחיבו עליו מלקות דרשנו מן המכות לא חססו שור דרשו . שהוא לאו שאין אחריו קום עשה : והחסוס יחל לוקה

לוקה . אבל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מן ג' לאוין שאין בהן מעשה והעובר לוקה : והם נשבע , ממיר , ומקלל את הברו באזכרה השם , וזוהו שיש בהם חיוב מלקות הן ר"ז לאוין כמנין רבה (קס"א) דרשוכו בעלים וזממין : זה המאמר טענה לב"ה : כי אחר שחיבו מלקות לכד בלאוין שיש בהן מעשה הנה העדים וזממין הם גם כן עוברי לאו שאין בו מעשה . כגון לא השא שמס שוא : לא הלך רכיל : לא הקום : לא הטור : וכיוצא א"כ איך דרשו חייב המלקות לעדים וזממין בדבר שא"ל לקים בהם ועשיהם לו באשר זמם : הרי זוה סדרו דבריהם (קכ"ב) והאמרו נוכח . מלת נוכח הוא בינוני מבנין נפעל כמו גם ישר נוכח עמו . כלומר האמת מוכח כי על כל מצוה לאוין שלא הורה הכתוב לעובר בהן מיתה או כרת הן במלקות : (קכ"ג) אריך אחר שקבל הדין : וקודם שקבל הדין קראו רשע : אבל עכשיו שהענין כבר עובי שז להיווה גדיק ורחוי להקרא את (קכ"ד) כמו וחוסמה הוא שעינו בחימה : (קכ"ה) יפה השיבו וכו' חפ"ס שדעה הרב כי פעולה האש אחר כותרה יחיסם אל המהחיל ע"ד מטבר ולא ע"ד האמת כמ"ש ב' משפטים בפ"ס שלם ישלם המבעיר את הבטרה . שקראו הכתוב מבעיר בעבור שלא נתן לבו אל הקוליס וינאה והויקהי אבל לפי דעה קדמוניתו שלא שמו הפרש בין המבעיר הראשון והאחרון אימר הרב יפה השיבו ויש מוז הטענה חזק לדבריהם : ומאמר הרב זוה דומה למ"ש אב"ט בפ"ס וישכב את בלהה : ח"ל . יפה פירשו רז"ל וכוסה קלון ערוס . ורזנוו שיפה הדרש שדרשו אבל הפשט חייגנו כן (קכ"ו) כי ישבו אחים וכו' כמו שנזכר בפ' הבאה אחר זאת כי יגלו אנשים יהודים חיים ואחיו וכו' ר"ל שהאחים הנזכרים ביבוס חייגו אחים פ"ד האמת . כמו שחשבו ב"ה : אלא ענינם כענין שאר אחים הנזכרים בדברים אחרים כזו הפרש שם ע"ד מטבר (קכ"ז) ולא נמנא לשון ישיבה בכתוב היות בחיים וכו' ר"ל כמו שב"ה פרשו מלת ישבו שהרנון כשיכיו שני האחים יחדו בחיים . פרט לאחיו של המת שניולד לאבי המת אחרי מותו שהוא לא היה בעולמו של המת אלא טולד אחר בן ואין חובה עליו ליבם . אבל אם כולד האב אפילו זמן מועט קודם עותו אשה המת שומרת יבם ולא תהיה לאיש עד שיבבור ויהלון . מאמו שאינו חייב ליבם . (קכ"ט) לכן טעו כעושינים כבוד שבני מקרא אומרים שהיבוס באחי עשפחה ולא באחים ממם נעמי לכלוחיה . העוד לי בניס כמשי והיו לבס לאנשים . וכלהו הכה ענמם במלת ישבו פרשו פרט לאחיו שלא היה בעולמו . הרי אפילו שיהיו לנעמי בניס במטיס ויולדו אחרי מות מחלון וכליון הנה כבנים שלא היו בעולמם חייגו חייגים ליבם . ועוד אם הבנים כמשי נעמי מאיש אחר ולא מאלימלך הרי חייגו מיוחדים לנחלה כי חייגו אחים מאב כמו שאמרו הם ממלת יהודי שפרט לאחיו מן האם שאינו חייב ליבם . לכן טעו בטענתם זו (קכ"ט) כי זה כמו האתן בכורי פשעי וכו' ר"ל כי מאמר רוח לכלוחיה העוד לי בניס וכו' אינו ע"ד האמת אלא ע"ד גומא לכרבות ולהגדיל לבס פרטים יחרון טוב לכה וקרבה והבנה אליהן אמרה שאפילו בדבר הנמנע שא"ל להיות אלו לא היה באסור לא היה מונעת מהן . וכן הוא מאמר האתן בכורי פשעי דרך גומא . כלומר אלו היה לרנון לשי"ת לא הייתי חם על בכורי ופרי בני להקריבו קרבן לשמו ולהבחה כדי לכפר את פשעי . אמנם אע"פ שיש לי פרי בטן לא אוכל לעשות זה כי הבורא אביר להקריבו פרי בטן ולא יהיה לרנון (קכ"א) ואין נפרש ערוס אשה אחיך בהיות לה זרם . ר"ל איך נפרש אהנו כמו שפרשו ב"ה ממאמר וכן אין לו . ששאה האב האסור שהערוס שיהיה בהן האסור על האחי כי אם לעולם . (קכ"ב) והרונס לדעה זו ממש . ואנחנו לא מצינו בכל אסורי הערוס שיהיה בהן האסור על האחי כי אם לעולם . (קכ"ב) והרונס לדעה זו וכו' כי חלה הכתוב את היבוס על מאמר כי ישבו : שהיא ישיבה מקום בקרוב בארץ ישראל בנחלתם הורה הכתוב שהיא מדה טובה ליבם אם ירצה . ואם לא ירצה הרשות בידו כי לא חייב הכתוב ענין להבליה רוצה ליבם : (קכ"ג) והאמת נוכח . כלומר נודע ומבואר מהכתוב שמאמר כי ישבו הוא על המקום ולא שיהיו בחיים בזמן אחד בעולמם כמאמר ב"ה : (קכ"ד) והאמת מן ב"ה שהממור פטר וכו' אמרו זה במסכת יבמות פ' ב' . מי שיש לו אה מכל מקום (ר"ל ואפי' ממור) זוקק את אשה אחיו ליבוס : ואחיו הוא לכל דבר (ר"ל לירשו וליעמא לו) . מן ממי שיש לו אה . מן השפחה ומן הנכרות : ר"ל שזא אצ"ו על השפחה ועל הגויה . אלו לא יקראו בני אביו אלא יקראו בני האם . ועוד שם בפ' כנ"ל . מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשה אצ"ו מן היבוס וחיוב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר . חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרות ע"ל המעשה : הנה לדבריהם באמנם מכל מקום לאחיו מממור כעולד מאביו של המת וגם אחיו של המת שנשחמד שאין הם נוקקי' ליבו' לאשה המת (קכ"ה) וכמו במאמר האשה וילדיה וכו' כי יסיר את בכריו ויבוסו ששמו מאלו הפסוקים ששפחה ונכרות וילדיה בתריס אולי דכתיב בשפחה האשה וילדיה ולא אמר וילדיו ובנכרות כתיב כי יסיר את בכר ומדלא כתיב כי יסיר שמע מניה הכי קאמר בתרלח מחלובנו כי יסיר הנכרי שהוא בעל בתך את בתך שהלד לו בתך מאחרי . אבל אל ובהו לא חקק לבקר לא מהדר שאין בהן הבא מן בה העכו"מ' קרוי בתך אלא בנה . וכיון שבנים הטלדים מן השפחה ומן בה העכו"מ' הם בניס לאמם ולא יקראו בני האב לכן יקראו כאלו חייגו ולא יסירו ממאמר וכן אין לו ולכן חייגו פוטרים (קכ"ו) והנולדו ע"ו נשים מן ג' הה"ן וכו' במסכת יבמות פ' א' . (קכ"ז) ואמרו ויהי הבכור וכו' שמלת הבכור הוא מורה על הבן הנולד מאשה המת וב"ה השיבוהו לגדול שבאחי המת כלכתיב ביבמות פ' ב' . מטה

לאוין (קכ"א) דרשוהו בעדים וזממין (קכ"ב) והאמת נוכח (קכ"ג) אחד . אחר שקבל הדין אחיך הוא . לא החסום (קכ"ד) כמו וחוסמת היא את העוברים (יחזקאל לט) בדישו(קכ"ה) יפה השיבו קצת חכמים ו"ל שזה טענה לב"ה . כי כמו שהם מפרשים לא הבערו אש ב"ם ביום השבת (שמות ל"ה) ביום השבת הוא אסור לבער האש אבל קודם השבת אינו אסור . כפי מאמרם בדיש עצמו הוא אסור לסגור פי השור אבל קודם דישו יחמו השור וידוש . וזכר השור והוא הדין לכל בהמה (קכ"ו) כי ישבו אחים יחדו . כמו שנזכר בפרשה הבאה אחרי זאת כי יצנו אנשים יחדו איש ואחיו . שבת אחים גם יחד (תלם קל"ג) (קכ"ז) ולא נמצא לשון ישיבה בכתוב היות בחיים כמאמר ב"ה פרט לאחיו שלא היה בעולמו . ואמרו הם (קכ"ט) יחדו המיוחדים בנחלה שיהיה אחיו מאביו ולא מאמו . (קכ"ט) לכן טעו הטוענים העוד לי בניס במעי (רות ח') (קכ"ט) כי זה כמו האתן בכורי פשעי (מיכה ג') והנה פרשה זו נזכרת באחי משפחה . כי קודם בוא התורה היתה הדבר הזה באחים אמתיים . ואחר בוא התורה נעהק הדבר אל הקרובים . והאיה שכל פסוקי הערויות בלם בשוה בין בחיים בין במות בהיות זרע ובאפיסת הזרע (קכ"א) ואין נפרש ערות אשה אחיך (ויקרא י"ה) בהיות לה זרע (קכ"ב) והרוצה לרעה זה שאין היבוס טובת כי אם רשות . כי אביר כי ישבו (קכ"ג) והאמת נוכח . ולא אאריך כי הכינוי ע"ה כבר הרבו להשיב (קכ"ד) והתמה מן בעלי הקבלה שאמרו שהממור פוטר את אשת אחיו מן החליצה ומן היבוס . וכן עובר עכו"מ' . ואינו פוטר בן השפחה ובן הנכרות (קכ"ה) ובסמוך במאמר האשה וילדיה תחיה לארונה (שמות כ"א) כי יסיר את בכר (דברים ז') (קכ"ו) והוציאו חמש עשרה נשים פוטרות מן שלש הה"ן שהן בסוף יבמה ולקחה ויבמה (קכ"ז) ואמרו והיה הבכור אשר הלה . לטר כי מצוה על הבכור ליבם . מגששים ברביתם לכצוא

כיב ליבם לאשה אחיו המת כשלא ימנא את גדול ממני והאלמנה (קכ"ח) יחדו . המיוחדים בנחלה וכו' שלדעתם פרט לאחיו הם ב"ה טוענים על בעלי מקרא בעבור וכו' לוקחים ראייה לדעתם שהיבוס באחים ממם ממאמר נוכח הם ענמם במלת ישבו פרשו פרט לאחיו שלא היה בעולמו . הרי אפילו שיהיו לנעמי בניס במטיס ויולדו אחרי מות מחלון וכליון הנה כבנים שלא היו בעולמם חייגו חייגים ליבם . ועוד אם הבנים כמשי נעמי מאיש אחר ולא מאלימלך הרי חייגו מיוחדים לנחלה כי חייגו אחים מאב כמו שאמרו הם ממלת יהודי שפרט לאחיו מן האם שאינו חייב ליבם . לכן טעו בטענתם זו (קכ"ט) כי זה כמו האתן בכורי פשעי וכו' ר"ל כי מאמר רוח לכלוחיה העוד לי בניס וכו' אינו ע"ד האמת אלא ע"ד גומא לכרבות ולהגדיל לבס פרטים יחרון טוב לכה וקרבה והבנה אליהן אמרה שאפילו בדבר הנמנע שא"ל להיות אלו לא היה באסור לא היה מונעת מהן . וכן הוא מאמר האתן בכורי פשעי דרך גומא . כלומר אלו היה לרנון לשי"ת לא הייתי חם על בכורי ופרי בני להקריבו קרבן לשמו ולהבחה כדי לכפר את פשעי . אמנם אע"פ שיש לי פרי בטן לא אוכל לעשות זה כי הבורא אביר להקריבו פרי בטן ולא יהיה לרנון (קכ"א) ואין נפרש ערוס אשה אחיך בהיות לה זרם . ר"ל איך נפרש אהנו כמו שפרשו ב"ה ממאמר וכן אין לו . ששאה האב האסור שהערוס שיהיה בהן האסור על האחי כי אם לעולם . (קכ"ב) והרונס לדעה זו ממש . ואנחנו לא מצינו בכל אסורי הערוס שיהיה בהן האסור על האחי כי אם לעולם . (קכ"ב) והרונס לדעה זו וכו' כי חלה הכתוב את היבוס על מאמר כי ישבו : שהיא ישיבה מקום בקרוב בארץ ישראל בנחלתם הורה הכתוב שהיא מדה טובה ליבם אם ירצה . ואם לא ירצה הרשות בידו כי לא חייב הכתוב ענין להבליה רוצה ליבם : (קכ"ג) והאמת נוכח . כלומר נודע ומבואר מהכתוב שמאמר כי ישבו הוא על המקום ולא שיהיו בחיים בזמן אחד בעולמם כמאמר ב"ה : (קכ"ד) והאמת מן ב"ה שהממור פטר וכו' אמרו זה במסכת יבמות פ' ב' . מי שיש לו אה מכל מקום (ר"ל ואפי' ממור) זוקק את אשה אחיו ליבוס : ואחיו הוא לכל דבר (ר"ל לירשו וליעמא לו) . מן ממי שיש לו אה . מן השפחה ומן הנכרות : ר"ל שזא אצ"ו על השפחה ועל הגויה . אלו לא יקראו בני אביו אלא יקראו בני האם . ועוד שם בפ' כנ"ל . מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשה אצ"ו מן היבוס וחיוב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר . חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרות ע"ל המעשה : הנה לדבריהם באמנם מכל מקום לאחיו מממור כעולד מאביו של המת וגם אחיו של המת שנשחמד שאין הם נוקקי' ליבו' לאשה המת (קכ"ה) וכמו במאמר האשה וילדיה וכו' כי יסיר את בכריו ויבוסו ששמו מאלו הפסוקים ששפחה ונכרות וילדיה בתריס אולי דכתיב בשפחה האשה וילדיה ולא אמר וילדיו ובנכרות כתיב כי יסיר את בכר ומדלא כתיב כי יסיר שמע מניה הכי קאמר בתרלח מחלובנו כי יסיר הנכרי שהוא בעל בתך את בתך שהלד לו בתך מאחרי . אבל אל ובהו לא חקק לבקר לא מהדר שאין בהן הבא מן בה העכו"מ' קרוי בתך אלא בנה . וכיון שבנים הטלדים מן השפחה ומן בה העכו"מ' הם בניס לאמם ולא יקראו בני האב לכן יקראו כאלו חייגו ולא יסירו ממאמר וכן אין לו ולכן חייגו פוטרים (קכ"ו) והנולדו ע"ו נשים מן ג' הה"ן וכו' במסכת יבמות פ' א' . (קכ"ז) ואמרו ויהי הבכור וכו' שמלת הבכור הוא מורה על הבן הנולד מאשה המת וב"ה השיבוהו לגדול שבאחי המת כלכתיב ביבמות פ' ב' . מטה

גדול

לפצוא סמך (קטט) ושבו ואמרו הוא דשות ולא חובה .
 וקרמוניהם אמרו מצוה בגדול ליבם , וכן אין לו , אחר
 זכר ואחר נקבה , לאיש זר (קטט) פירוש החוצה : אשת
 דומה , שהיא אשה לו בכשרות , (קפ) זיבמה , אם הוא
 יבמה מה טעם לומר זיבמה , ואם לא יחפוף האיש לקחה ,
 בורה שזה הענין אינו בחובה , כי אין המצות בכחירת המצות
 (קפא) וראה מה אמרו ב"ה הוא אינו רוצה או היא לא רצה ,
 יחלוץ , ואם הוא רוצה והיא לא רצה איך יאמר לא חפצתי
 לקחתה : והשקר אין לו רגלים (קפב) אבל ועלמה יבמתו
 גראה שכן יהיה כל הענין (קפג) ולא מצאיה מלקט בדברי
 חכמי הקראין (קפד) ושם יבם זיבמה כמו שם ואחות
 שנזופל באמה זבמעבר : מאן יבמי להקים לאחיו שם (קפה)
 שיהיה לו זכרון לא שיקרא בשמו , והנה בעו לא קרא
 לגולד מחלון : ולא יירש זה הבן נחלת המה כי הירשת
 היא לקרובים (קפו) ובעו קנה בכחיר שלם מגעמי כי היא
 היתה יורשת : לא אבה זבמי (קפז) כמו לחתי להלוך
 עמכם (במדבר כח) דברו לשלום (ראשיה לו) ודברו אליו :
 ולא באר מה ידברו לו , וידוע כי ידברו לו אם לא יחפוף
 ליבם שיהיו רגלו לחלוץ (קפס) וב"ה אמרו מצות חליצה בא
 הוא זיבמתו לפני בית דין והם נותנים לו עצה ההוגנת לו :
 שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו : היא אומרת מאן
 יבמי להקים : והוא אומר לא חפצתי לקחה , בלשון הקדש
 היו אומרים , וחליצה בעלו : ענין יציאה , כמו חלצו שד
 (איכה ד) וירקה בפניו : בארץ בגדר היבם , וי"ל בפני
 הנעל (קטט) ובח"א , חליצה ורקקה אבל לא קרהה חליצהה
 בשרת , קרתה ורקקה אבל לא חליצה חליצהה פסולה , חליצה
 וקרתה אבל לא רקקה ר' אליעזר אומר חליצהה פסולה ,
 ור' עקיבא אומר חליצהה בשרת , ואמר וירקה בפניו (קס)
 רוק שהוא נראה לדינין , וענתה ואמרה (קסא) כמו ויען
 איוב הראשון (קסב) נעלו , שמנהגו להיות בגילו , וקמו
 הנעל ידוע (קסג) שלח איש נעלו ונתן לדעהו (רות ד) ,
 והיות היא חולצת שזה ממאן והרוק בפניו לדרך ביוון ובעם,
 כי זה מבטל האחות ולפיכך יקרא שמו בישראל בית הלוי
 הנעל , כי לא הקים שם המת , ואמרו ב"ה ונקרא שמו בישראל
 בית הלוי הנעל , מצוה בדינין (קסד) ולא מצוה בתלמידים ,
 ר' יהודה אומר מצוה על כל העובדים שם לומר חלוץ הנעל
 חלוץ הנעל , כי יצאו אנשים , והחזיקו במבוסוין (קסה)
 מלשון בשת , בשקל מצוקי ארץ (שמואל א ב) וקצותה ,
 לשון חתוך , כמו קצין עבות רשעים (תלמיד קטט) את
 בפת

בגדול ליבם , ואם קדם בקטן זכה (קטט) וזמרו זכר
 הם ב"ה מבחורונים וכן הודם חב"ע בספר יסוד מורא ,
 וזה להפך דעת קדמונים (קטט) לאיש זר , פירוש הסונה ,
 ר"ל שאלו לא פירש הכתוב במאמר לאיש זר ביינו כזברים
 במלת הכונה שלא חלה חשיבות הסונה מבית בעלה חב"ע
 שהנשא לאיש , לכן פירש הכתוב במאמר לאיש זר שהקטן
 במלת הכונה שלא הנשא למשפחה אחרת וזאת קרובי משפחה
 בעלה כמת , וזו ברטון במלת זר , (קף) זיבמה , אם הוא
 יבמה מה טעם זיבמה , ר"ל חלו היה שם יבם מוסכם לפני
 אחים אמתיים כמו שכחתי חב"ע ראינו מהנאמר בדני יהודה
 ויבם אחיה נמצא כי אשת האם האמתי נקרא יבמה לאיש ואחי
 בעל האשה נקרא יבם לאשה וכן נשי ב' אחים הקראנה יבמה
 ח' לחברתה לדמות , וחלו היה כן לא היה נרד לומר זיבמה
 אחר שאמר ולקחה וגו' כי אם היבם שם מוסכם לחתי כבעל
 הנה גם בלי שיקחה הוא יבם שלו : חלה אמרו הכתוב זיבמה
 הוא קרבה והוא משוחף בין לחתי כבעל הקרובים בין
 לרחוקים ח"ו זה מה שישאלה יקרא יבם (קפא) וראה מה
 אמרו וגו' שאמרו בזה הפך כונה החורה לנשיב ואם לא
 יחפוף האיש , ולא אמר ואם לא חפפון האשה להנשא ליבם
 ואיך אמרו הם שאם לא רצה האשה ליבם ואפילו האיש רצה
 ליבם הוא סיב להלוך ח"כ ח"כ יאמר בעת החליצה לא הפלתי
 ויכז בפני ב"ד , הנה גם זה ראינו שביבוס רשות ואם לא
 חרצה האשה ליבם אין נרד לחליצה רק כרשות בידה להנשא
 לאחר (קפב) אבל ועלמה יבמתי , כראה זכר נראה מדברי
 הכתוב שכן יהיה כל ענין החליצה כל זמן שהנבע האשה ליבם
 ולא ירגש האיש אז ועלמה , (קפג) ולא מנאחי מפלתי
 בדברי חכמי הקראין , שם חכמי הקראים מן בקדמונים
 הודו שביבוס בחיים ממש חלה בלדעת ר' בנימין האוונדי
 בארוסת האם הכתוב מדבר , וכן היא דעת ר' יוסף
 הקרקסאלי וסייעם כמובא בגן עדן קדר נשים פ' ל"א ובאדרת
 פ' ה' ואומר הרב ולא מנאחי מפלתי זכר כי נשכחה הלכה
 זו ולכן רבחה הפלוגה ואין דרך להכריע עד בחיקוי .
 (קפד) זכר יבם זיבמה וכו' ר"ל אבל קדמוני לקחום
 בענין יבוס על האמת (קפה) שיהיה לו זכרון וכו' ר"ל
 שזכר שם המת בפי הבריות שזה הנוכל הוא מאשה פלוגי אשר
 מה , לא שיהיה הרעון שאם היה שם המת יוסף קורין את
 הנוכל יוסף יוסף קורין אותו יוסף וכו' שכן צדו קרא
 לנוכל עובד , ולא קראו מחלון בעת המת חב"ע ששאלמר שם
 להקים שם המת וכו' (קפו) ובעו קנה במחיר וכו' ולא בתו
 שאמרו ב"ה זיבמות פ' ד' הכונס את יבמתו זכה בנכסים של
 אחיו (קפז) כמו לחתי וכו' דברו לשלום , ר"ל שבה כתי
 מחובר בכתי הפעול , ויהי לחתי לבוא בכתי נפרד שהרעון
 יבוס שהוא בקרובה , וכן לחתי לחת לי ההלכה , דבר לו
 הלכה ורקקה אבל לא קרהה , ר"ל שבצדק החליצה נעשית
 האשה ג' דברים חליצה הנעל ורקקה רוקה בפני החולץ על גבי רקקה , והנה כיון שחלצה , ורקקה חב"ע , שלא קראה בכך
 יעשה לאיש שהוא הדבר השלישי אמרו החליצה בשרה שהקריאה איננה מעשה חלה הוא דבור בעלמא לכן לא יעבד
 את החליצה , ר' אליעזר אומר חליצה פסולה , ודיוקו של ר' אליעזר ממ"ש הכתוב ככה יעשה , והלא הרקקה הוא דבר
 שיש בו מעשה והוא לא עשה וכן לכן החליצה פסולה , כי דבר שהוא מעשה מעבד , ור' עקיבא אומר חליצה בשרה ,
 שהוא לקח ראינו ממלת לאיש דכתיב גבי ככה יעשה , שהרעון כל דבר שהוא מעשה באיש מעבד , אבל הרקקה חב"ע שהיא
 מעשה אמנם איננה בנופו , של איש כמו החליצה לכן אומר החליצה בשרה (קף) רוק שהוא נראה לדינין , גם זה
 מדבריהם ב"ה הוא (קפא) כמו ויען איוב הראשון : שערטו חללת הדבור , ואינו לשון חשבה כשאר ויען שבאיוב (קסב)
 נעלו , שמנהגו להיות בגילו , יהיה מה שיהיה מן מיני הנעלים הנכונים להמנח על רגלי אדם , ולא כמו שאמרו ב"ה
 כיצד חולצין מבחיין לו מנעל של עור שיש לו עקב ואינו חשור בפשחו ולבשו בימין וקושר רגועותיו על רגלו ושומד הוא
 והוא בב"ד ומקריין ליבמה בלש"ק מ"ן יבמי וכו' ואח"כ מקריין ליבם לא חפצתי לקחתה , ונוטען רגלו בארץ והוא יושבת
 ופושטת ידה בב"ד ומתרת רגועות המנעל מעל רגלו וחולצת המנעל ומשלכת אותו , לארץ ומשימט רוב הטקף הותרף
 היבמה לזר ואח"כ שומדת וירקה בארץ כנגד פניו רוק הכראה , לדינין , זה לשון הרמב"ם בכלכות יבם פ' ד' (קסג) שלף
 איש נעלו : הרעון מן הכתוב ב"ה רוח לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר , שלף איש נעלו ונתן לרעבו
 למדנו רמז הנעל שהמעשה הזה הטהג בדברים הנקטים לקים הדבר שהדבר הנקטה יצא מן רשות המקנה ונכנס ברשות הקונה ואין
 רשות הבעל הראשון עליו מעשאו , אלא שבדברים הרגועים המצוה דבר מן רשות ועמו ומסרו לאחר במכירה או בקליפין
 ובכיוצא המקנה בעצמו שולף נעלו ובחליצה היות האשה חולצת ולא בעצמו , היבם זה המעשה כדי להכלימו שזה מוציא אותה
 מרשותו שלא כמנהג האמה וסוף מן הראוי (קסד) ולא מצוה בתלמידים , ר"ל שאר העם וזאת הדינין הם נקראו תלמידים כי
 הדינין הם מלמדים ומורים להם הדין יאכל ר' יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם ר"ל בין לדינים בין לשאר העם הנמנאים שם
 (קסה) מלשון שח לשון נקיב ר"ל דרך כתי של דברים הנעורים מנהג הכתוב על שם הפעולה כמ"ש הרב במלת דחתך ב"ו
 הפרשה

ליבם לי או חלי שהטעם לא חבה להיות לי יבם לעשות עמי
 שלום (קטט) ויבם אמרו במסכת יבמות פ' י"ב (קטט) חליצה
 האשה ג' דברים חליצה הנעל ורקקה רוקה בפני החולץ על גבי רקקה , והנה כיון שחלצה , ורקקה חב"ע , שלא קראה בכך
 יעשה לאיש שהוא הדבר השלישי אמרו החליצה בשרה שהקריאה איננה מעשה חלה הוא דבור בעלמא לכן לא יעבד
 את החליצה , ר' אליעזר אומר חליצה פסולה , ודיוקו של ר' אליעזר ממ"ש הכתוב ככה יעשה , והלא הרקקה הוא דבר
 שיש בו מעשה והוא לא עשה וכן לכן החליצה פסולה , כי דבר שהוא מעשה מעבד , ור' עקיבא אומר חליצה בשרה ,
 שהוא לקח ראינו ממלת לאיש דכתיב גבי ככה יעשה , שהרעון כל דבר שהוא מעשה באיש מעבד , אבל הרקקה חב"ע שהיא
 מעשה אמנם איננה בנופו , של איש כמו החליצה לכן אומר החליצה בשרה (קף) רוק שהוא נראה לדינין , גם זה
 מדבריהם ב"ה הוא (קפא) כמו ויען איוב הראשון : שערטו חללת הדבור , ואינו לשון חשבה כשאר ויען שבאיוב (קסב)
 נעלו , שמנהגו להיות בגילו , יהיה מה שיהיה מן מיני הנעלים הנכונים להמנח על רגלי אדם , ולא כמו שאמרו ב"ה
 כיצד חולצין מבחיין לו מנעל של עור שיש לו עקב ואינו חשור בפשחו ולבשו בימין וקושר רגועותיו על רגלו ושומד הוא
 והוא בב"ד ומקריין ליבמה בלש"ק מ"ן יבמי וכו' ואח"כ מקריין ליבם לא חפצתי לקחתה , ונוטען רגלו בארץ והוא יושבת
 ופושטת ידה בב"ד ומתרת רגועות המנעל מעל רגלו וחולצת המנעל ומשלכת אותו , לארץ ומשימט רוב הטקף הותרף
 היבמה לזר ואח"כ שומדת וירקה בארץ כנגד פניו רוק הכראה , לדינין , זה לשון הרמב"ם בכלכות יבם פ' ד' (קסג) שלף
 איש נעלו : הרעון מן הכתוב ב"ה רוח לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר , שלף איש נעלו ונתן לרעבו
 למדנו רמז הנעל שהמעשה הזה הטהג בדברים הנקטים לקים הדבר שהדבר הנקטה יצא מן רשות המקנה ונכנס ברשות הקונה ואין
 רשות הבעל הראשון עליו מעשאו , אלא שבדברים הרגועים המצוה דבר מן רשות ועמו ומסרו לאחר במכירה או בקליפין
 ובכיוצא המקנה בעצמו שולף נעלו ובחליצה היות האשה חולצת ולא בעצמו , היבם זה המעשה כדי להכלימו שזה מוציא אותה
 מרשותו שלא כמנהג האמה וסוף מן הראוי (קסד) ולא מצוה בתלמידים , ר"ל שאר העם וזאת הדינין הם נקראו תלמידים כי
 הדינין הם מלמדים ומורים להם הדין יאכל ר' יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם ר"ל בין לדינים בין לשאר העם הנמנאים שם
 (קסה) מלשון שח לשון נקיב ר"ל דרך כתי של דברים הנעורים מנהג הכתוב על שם הפעולה כמ"ש הרב במלת דחתך ב"ו
 הפרשה

הפרשה : כי יחביש האדם בתיבת ערומו ביד וולתו (קלו) פס
 יד עם האצבעות : ולא זכר הכתוב את האצבעות כי כשיחמד
 הכף ח"א שיטורו האצבעות לכן לא הוצרכו להזכירו כמו ומלק
 את ראשו ולא זכר הצואר ועם הכתוב (קלו) כי את המומין
 העוברין טקן בהשלומין אלא בזה קטון היל ממש : בעבור
 הניסוח פניה השלחה יד במקום הסתר (קנח) אכן שלמה
 ונדק : במשח ובמחן ר"ל שאינו כענין חבנים שלמות חבכה
 (דברים כו) שהיה האבן בלתי מנוגלת . רק הרצון אכן
 התשקולת שהיה שלמה ובלתי חסרה בכבד משקלה בשעור שיה
 גם במשח גם במחן (קנט) שלא עלה במחשבה וכו' לכן אמר
 הכתוב קרך לטון מקרה שלא עלה במחשבה ישראל שיבוא
 עמלק וילקח עממה : וענין מקרה הוא המודמן שלא בכוונה
 בשקל עשך וכו' ששרש קרה עשה . מנחי הלמ"ד : ולא
 בשקל מי שמך לאיש ער אפי"פ שבכתיב הס דומים במשקלם
 אמנם נכחין מן הכפרד ששרש שמך הוא מנחי הע"ן (ר) כרת
 הונבות : ר"ל שלמת ויוצב מלה נמה כמנהג הכתוב לבוא מבנין
 פ"ל להכרת הדבר ולא שהשחיר וקיס הונבות אלא הסיר
 וכרת : וכן ובכל תבואתי שרש (חיוב לא) ושרשך מארץ
 חיים (תליס נב) אכל מבנין אחר יבוא לקיום הדבר והשרש
 שרשיה (ס פ') . שעיניו עשיה וקיום השרשים (רא) כלמות
 הבהמה : שהראש לפניו והונב מאחריה כן בדרך השאלה
 באמר לטוף המחנה ונב ולהולכים לפני המחנה ראש (רב)
 כמו ויחרגו ויחרגו . קפוך כמו כשב כשב . וענינו כמו
 הנחלשים (רג) כמו לא מים עיף השקה : שעיניו נמח . כי
 ברפידים בא עמלק ועם כחוב ואין מים לשחות העם : וימלא
 סם העם למים : ואינו כמו הנאמר בעשו והוא עיף . שהוא
 הפוך מן לא ייעף : כעשם והוא יעף לטון יגע . כי בזה הוליר
 להוד והוא עיף ויגע (רד) אחר הניח וכו' שבי"ה בהניח
 בי"ה אחרי והרצון שאין המנוה הוחת הונב מיד כשיכנסו לארץ
 כענין שאלו היה כן מה הנדך לומר בהניח והיה די שיאמר
 בבואך בארץ כמו שאמר אחר זה בראש פ' כי חבוא במיוב
 הבכורים . וזו המנוה נחקימה ע"י שאלו המלך . שנאמר לו

כפת (קלו) גם יד עם האצבעות . לא תחום עינך : שתחמך
 כפר (קלו) כיתר המומין . כי עשתה מעשה גדול ועכרת
 גדולה לשלוח ידה במקום הסתר . ובה"א הפדה ידה בכפר .
 בכיכר . אינו כים . רק הוא מלשון תבסו על השה (שמות
 יב) לשון שעור . וכן ה' מנת חלקי וכו' (תליס יו) ו"מ
 הוא כים שיהנו בו המשקלים . גדולה . בלקיחה . וקמנה .
 בנתינת (קנח) אבן שלמה וצדק . במשא ובפחן . כמו
 שזכר מאוני צדק (ויקרא יט) כל עושה עול . להבליל כל
 דבר רמאות . כגון שמוכר כסף נמאם מקום כסף צרוף וכן
 זהב וכן כל מיני מאכל רע כגוב בין בסתר בין בגלוי .
 והנה כל המדות על פי תקון כל מלכות ומלכות ותקון מקום
 ומקום . זכור . מצוה לזכור להיות שומת בפה את אשר עשה
 לנו הירשע כמו זכור של מרים שנוהר מלשון הרע . אשר
 קרד (קנט) שלא עלה במחשבה שיעשה כן . מלשון וקרהו
 אסון (ראשיה מכ) בשקל עשך ויכוננך (דברים לב) ויוצב
 בד (ר) כרת הונבות . כלומר הרגו סוף מחניהם . וכן כתוב
 לראש ולא לונב (דברים כח) (רא) כרמות הבהמה .
 כל הנחשלים . הפך (רב) כמו ויחרגו . ויחרגו (שמואל
 ב כב תליס יח) כשב כשב . ואתה עיף (רג) כמו לא נשים
 עיף השקף (חיוב נב) כי ברפידים בא להלחם . וכן
 במדבר פארן וירר העזלקי והבעני היושב בהר ההוא ויכנס
 ויכתום (במדבר יד) ויגע . מן הדרך . ולא ירא אלהים .
 לרחשך . והיה בהניח (רד) אחר הניח ה' אלהיך לך מכל
 מלחמות אויב שהוא כסביב אוי אתה חייב במלחמת עמלק
 שתמחה זכרו מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור
 ועד שה וכו' (שמואל א טו) שלא יזכר שם עמלק כי יאמרו
 בהמה זו של עמלק . לא תשבח . כי אם הזכור (רס) ורבים
 אומרים שזה לעהיר .

גשלה פ' הצא . בעורת רוח מאצרותיו מוצא

טחה לך ופכית וכו' שהגיעה העה אשר נזה העם בהניח וכו' אחר שנחמנו עכסבי מלכות ונמו שקטו בהכניע שאלו את חויביהם
 (רס) ורבים אומרים וכו' הן מן בעה"ק הן מן הכמינו כך אומרים . כמ"ס הרב בסוף פ' בללם מדבריהם כמו חסר וכסאו
 חסר עד שימחה זכר עמלק . וז"ל הרב בחיי . הפרשה הזו החמיל בזכרון והימה בהכמה לכורית שגמיר זכרם להשכח מן
 העולם וזה בזמן המשיח ואפי"פ שפשוטו של מקרא לפי . ההבות שלא ישכח בא הרמו בו לפי כעצמים שיבוא זמן שיסכה וע"כ
 המנח טרחה במלה לא ומלה השכח בפני עצמה ויש דגש בזהו החי"ו . כלומר הנה ימים בליים כשיאבד זכרם מן העולם : הוא
 שאמר דוד ע"ה החיוב המו קרבות לנגח וערים נחשח אבד זכרם המה : ואז יהיה העם שלם והכסף שלם : וזהו שכתוב אחריו
 וה' לעולם ישכ כון למשפט כשאו :

ברצות אב את בן בן חרצה : צורי עת גמרי כי הצא
 והיה עם פי הישר ניבו : על באור סדר כי תבוא

והיה כי תבוא

(א) והצדך לומר והיה פי בחוב
 למעלה והיה בהניח ה' (דברים
 כה) אמר הכתוב אין הבאח הבכורים חובה אחר שיהיה
 לך מנוח מסביב הדין אלא אחר הכבוש והחלוק יהיה כשיבכר
 פרי האדמה . כי כתוב כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך
 גוהן לך נחלה זירשה וישבת בה (עין בהגו"ל) (ב) ואמר והיה
 לכשיעלה בדעתך (ג) מה גדיה אחר ש"ס שנים לביאתם מפני
 כי בית המקדש נבנה בשנת ה"פ ליציאת מצרים . הוציא
 ארבעים לשאול וארבעים לדוד וארבעים לבתם במדבר ונותרו
 ש"ס

(א) הנדך לומר והיה וכו' ר"ל והלא פרשה הקודמת לזה
 שהוא חיוב מהות זכר עמלק חלו בבואת הארץ ג"כ וא"כ מה
 היה ההכרח להחמיל פ' הבכורים במאמר והיה כי תבוא : זו
 היא הקשוא . וההרצון כי תבוא למעלה בפ' עמלק והיה בהניח
 זאלו סחס לנו הכתוב בחיוב . הבכורים בלי הזכיר כי תבוא
 היינו יכולים לכוור שנס חיוב הבאח הבכורים חוננו מיד אחר
 בואם לארץ אלא אחר המנוה : עכשו שאמר והיה כי תבוא
 למדת הכתוב שאחר בואת ישראל לארץ חין הרצון שהיה
 בבאח הבכורים חובה באחר . הזמן להמתין עד אחר שיהיה
 לך מנוח מסביב הדין לחיוב מלחמת עמלק . אלא היה חובה
 מיד אחר הכבוש והחלוק . ומנין נדע שאינו בחוב אחר
 הכנסם לארץ וקודם הכבוש והחלוק כי לא שחק הכתוב אחר

אמרו כי תבוא אלא אמר וירשעה וישבת בה (ב) ואמר והיה וכו' ר"ל שאמר כי תבוא חוננו הבטחה . לירושח הארץ
 וכן כנמשך אחריו חיוב הבאח הבכורים אינה מנוה מקודמת אלא מאמר כי תבוא הוא ספור ונגדס והנמשך אחריו הוא בלור
 פרטי הימים בהבאח הבכורים אשר כבר נזה עליה בפ' משפטים ראשיה בכורי אדמתך תבוא וכו' והרצון לכשתבוא אל
 הארץ ולכשתכבשנה ולכשיעלה בדעתך לקים מנוה הבאח הבכורים אשר נטויות חיוב אחת להביא באלו החמלים : ר"ל בהודאה
 זשבה לשמו יח" אשר הורה הכתוב לאמרו לפני העם וגם חיוב חוץ מן הבכורים הנהניס לכתן להביא עמו בעודק ולקמח
 הוא וביתו ולשמת לב הלוי והגר במנה יפה : (ג) וזה נהיה וכו' ר"ל זה הכתוב לעיל בעמלק והיה בהניח לא . נהיה מיד
 אחר הכבוש וחלוק אלא אחר שס" . שנה לביאחם בזמן שאלו : לכן הנדך הכתוב לפיכך כי תבוא במאמר
 והיה כי תבוא וכו' שהוא אחר כבוש וחלוק : וזה ר"ל מלשמת עמלק אחר שס' לביאחם : כלומר בימי שאלו :
 (7) ומאין

(ד) ומאין למדנו זה כי שאל מלך מ' שנה : ר"ל שאמר
 הונח מן ה'פ' ארבעים לשאלו : והלא לא נודע לנו בדבר מן
 הכתוב כמה שנים מלך כי לא נזכר : ואם האמר מתיכן נדע
 זה : הריהו ההשוכה (ג) כי זנו איש בשנת ה' בן מ'
 במלכו : ואחר מלך שאלו טולד איש בשנת : ואח"כ מנין נדע
 באחר מלכו נולד : ההשוכה שאחרי מלכו בזכיר לו הכתוב
 זכיו בני שאלו ג' והם יונחן ויטו ומלטי שוע כדכתיב שמואל
 ח' י"ד : ואחרי מות שאלו מלך איש בשנת כרי שאלו מלך מ'
 שנה : וזה אמר רב אלעזר דאחרים אבל עמנו לא יודה
 לזה ויחפוס על דעת כ"ח בס' שמואל ח' י"ג וס' יאמר
 דרך כנראה כי קרוב ל' שנה מלך : ולפי זה הדעה מלחמת
 עמלק כיחה אחר ש"פ לביאחס לארץ : וגם בשמואל ב' ב'
 יטעון רב על דעת י"ח (ו) כנזכר בכלב וכו' וכבר נבאר
 זה בס' משפטים סימן רנ"ט (ז) לא במרדך ולא בקשתך :
 אלא בקסדי כבורא במהנה הנס : לכיכר נריך אחס להגיד
 הודאח המנעים (ח) מראשית וכו' שנאמר ראשית זכור
 וכו' מנגד לרש"י שאמר מראשית ולא כל ראשית שאין כל
 המינין חיבין בזכורים אלא מן ז' מינין שנשחטו בן ארץ
 ישראל כדכתיב ארץ חטה ושעורה וכו' והרב אומר שמת
 מראשית הוא מ"ש במקום אחר ראשית בלי מ"ש
 והחיוב בכל המינין : והראיה מהכתוב בעזרא ספר ט'
 סימן יוד (ט) וי"ח לכליל ארץ סיוון ועוג : ודקו
 זה ממלת מאריך ארץ ה' אלהיך נוחן נך : (יוד) ולא
 כזכורים באיסככל שנה וסנה שאלו בזכורים חובה : מה שאין
 כן האומר בויקרא וכו' הקריב מנחה זכור' לה' אביב קלוי באש
 גרש כרמל שהיא גדשה כל כרונה לכביא יביא (יא) וכי
 יעלה על דעת כהן שאינו בימך : מהמיה רב על רש"י
 שאמר כן : אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא כלומר רש"י
 שאינו גדול בהכמה ובמעשה הוא נחשב בדורו באהרן בדורו :
 כך דרשו בספרי (יב) כעטס הודיה : ר"ל בלפי זה
 הפירוט כשיהיה הגדתי עבר כממשנו הוא אחר קריאה כל
 ההודאה אומר הבעל לכהן כבר קראתי הספס וההודאה
 לשי"ת ושם קח כל מיני את הטעם כדכתיב אחריו ולקח
 הכהן טעם מידך : ולפי זה הוא מואחר רש"י שנקדם
 בכתיבה ויהי ראוי להכתוב אחר ההודאה אצל פסוק ושם
 הגה הכתיבה את ראשית וכו' ואח"כ ולקח הכהן הטעם : כי
 בשעת קריאת ההודאה כוב שיהיה הטעם ביד הבעל (יג) או
 יהיה הגדתי וכו' ולפי זה הפירוט שזא העבר במקום צינוני
 ככתב המקרא כסדרו שפסוק בגדתי היום אומר בעל אל הכהן
 ואחריו מחיל ההודאה מן ארמי אויב חבי אכל הפסוק שאמר
 הגדתי שהוא ולקח הכהן הטעם עכ"פ מואחר הוא לאמר
 הקריאה (יד) כמו אולי ישמע ה' אלהיך אד"ך : ר"ל דרך
 כבוד ומעלה לנביא או לגדול אומר אליו כננוי אלהיך
 ולא אמר אלהי או אלהינו כי ההשוכה יתרה ועדופה על
 כנביא וס' אלהים ענינו מכהיב ומשפח (טו) כמו וחתן
 להם מרים : ושנהה שמה וכו' שאינו ענין עניה והשוכה אלה
 ענין שכן ושיר : ואויב אחר וכו' ר"ל שהוא עומד ואינינו
 כמו מאביד כמו שפירש רש"י לכן הארמי רצה לאבד את חבי
 חבי כשהיה ארמי ר"ל כשדר בארם היה אויב כלומר עני :
 השמשאלי על שדר בארץ ישמעאל : שהרי במקום אחר קורא
 אונתו יתרו ישראלני (שמואל ב' ז') (יז) ומתי לשולם בלשון רבים : ולא נמצא ממש מת לשון יחיד : שלא יתערב עם סר
 מהיים כי יחיד זנ"רי כמו בן מן בניס (יח) והנה לא ירשתי הארץ וכו' ר"ל : כעטס כספור כל זה הענין הוא
 לספר שבו ית' ורחמי וחסדיו לבית ישראל כי לא מתיחס עם רב ולא מכהם ועטס ידם ירשו את הארץ (יט) יודו
 לה' חסדו ובחמור זה נכתב זה הפסוק ד' פעמים כנגד ארבעה הנריכים הודאה לשי"ת : הנזכרים בזמנור הוא :
 ח' כולני מדבר וינאו למקום יסוב בשלום : ב' יושבי בית אסורין כבבלי עמי וברול ונלוו : ג' כולני שנתרפאו
 ד' יורדי הים שהגיעו למחון הפלס בשלום : ואלו החלואה ארבעהן עברו על אבותינו עד שהגיעו אל הנחלה ואל
 המנוסה : שהרי הגענו והשעבוד וקושי עול גלות מגרים : כאלו היה ישיבת כבבלי עמי וברול כמ"ס מבור הברול
 מגרים : ובמכות מגרים הפלס ה' בין עמו ובין מגרים הרי זה נס יותר גדול מקולה שנתרפאו : ונפלאות יס סוף
 כנגד יורדי הים : והליכס במדבר מקום נחש שרף וסקרב כנגד כולני מדברות : הרי ארבעתם : וזה המזמור כלו אומר
 כבוד גם ליעוד גאולה הצהירה : ואם כנגול מאחת מאלו החלואה נריך הודאה : ישראל שעברו עליכם כנהה : וכנהה
 וינאו בשלום על ארץ כמה וכמה (ך) כנגד פתח שער הקדים : ר"ל מ"ש הכתוב למביא הבכורים אחר ההודאה והנחתו לפני
 ה' אלהיך : הוא בדרך העורה שהיא מחילת ישראל שנה להכניו מכון כנגד פתח המקדש שהוא בזמנור : והוא כנגד
 כמעט של המקדש שם הארון ע"כ אמר לפני ה' : ואח"כ ולקח הכהן הטעם ומניחו לפני המזבח כדכתיב לעיל ולקח הכהן
 הטעם

ש"ס שנה. (ד) ומאין למדנו זה כי שאל מלך ארבעים
 שנה (ה) כי בנו איש בשנת היה בן ארבעים במלכו :
 ואחרי מלך שאלו גולד איש בשנת : ובבוש הארץ וחלקה היה
 אחרי שבע שנים לביאחס (ו) כנזכר בכלב בן ארבעים
 שנה אנכי בשלוח אותי וכו' (יבוסט יד) וב"ה אברו שבע
 שנים בבשו ושבע שנים חלקו : ומעות בידם : אשר ה'
 אלהיך נוחן לך (ז) לא בדרך ולא בקשה (יבוסט כד)
 (ס) ולקחה מראשית כל פרי שנתאמר ראשית בכורי ארמך
 רביא (שמונה כג) וזה כולל פרי כל אילן ופרי אדמה : ובה"א
 אין כל הפרות חובה בבכורים אלא משבעה המינים בלבד :
 והם שכתב ארץ הטה ושעורה וכו' (זכריס ח) : והלא
 בעזרא כתוב ולהביא את בכורי אדמתנו ובכורי כל פרי ובכורי
 כל פרי עץ (נחמיה יוד) ופרי כל עץ הירוש ויצהר נביא
 לכהנים (סס) ושפת בכנא : כודה כי מצוה או על הקרובים
 בירושלם (ס) וי"א להכליל שני שבטים וחצי : טנא :
 פירושו סל : ואין הבכורים באים אלא מאילן שבכר החלה
 ככל שיומין : ואותו בכור פטר כל המין (יוד) ואלו
 הבכורים באים בכל שנה ושנת : ובאת אל הכהן : הוא
 כהן גדול : והנכון שהבכורים נתיים לאנשי המשמר בכל
 הקרבנות : (יא) וכי יעלה על דעה כהן שאינו בימך :
 הגדתי (יב) כעטס הודיה (יג) או יהיה הגדתי כעטס
 גרתי כסף השדה (ראשית כג) כלומר אני בגיד היום : לה'
 אלהיך (יד) כמן אולי ישמע ה' אלהיך מה דברי רבשקה :
 (יט) וישיב לו : והנה הבאתי מפרי האדמה : ולקח הכהן הכנא
 אחר הודוי כי צריך שיאמר כל ההודיה והכנא יהיה בידו :
 ועניה ואמר (כו) כמו והען להם מרים (שמונה טו) וענתה
 שבה כימי נעוריה : ארמי : דבר כ"ח השמשו : כלומר
 בארמי היה אויב אבי : כי בזמן שבא יעקב אל לבן הארמי
 היה עמי : ואבד : האר : כמו יוצא ועומד : וכן חגו שבר
 לאבד (מגלי לא) וכן כתוב כי במקלי עברתי את הירח הזה
 (ראשית לב) : (יז) ורבים אברו כי יעקב אבינו ע"ה הוא
 ארמי שדר בארם : כמו יתר הישבעאלי (ז"ה ח ב) :
 ואינו נכון : וירר מצרימה : הנה הזכיר כי היה אבי עמי
 בבואו אל לבן וברדתו למצרים היה במתי מעט : והטעם
 שהשי"ת בהסרו העשירו בארם ובמצרים עשהו לגוי גדול
 ועצים (יז) ומתי : לעולם בלשון רבים : והוא סמוך (יט)
 והנה לא ירשתי הארץ מבת אבותי לא מעשר ולא מחיל כי
 היה עם רב : וירעו אותנו : כל הבן הילור היאודה
 השליכותו (שמות ח) ויענונו : בחכר ובלבנים : ואת
 עבדנו : ובכל עבודה בשדה (סס) ואת לחצנו : הוא כלו
 מעשיכם (סס) ויביאנו אל המקום הזה : עוד בקריעת
 אירדן ובגפילת חומת יריחו : באותות : בעמידת השמש
 והרג ל"א מלך : ויהן לנו את הארץ הזאת : שהיא ארץ
 מרובת בטיבה : ולפיכך הבאתי את ראשית פרי האדמה :
 (יט) יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם (הליס קו) :
 והגדתו לפני ה' אלהיך (כ) כנגד פתח שער הקדים :
 והשהות

ופשאו ונאו (יז) ורבים אמרו : קן פירש אבי"ט כאלו אומר
 ונקרא יעקב אבינו ארמי על שדר בארם : כמו שנקרא יתר
 אונתו יתרו ישראלני (שמואל ב' ז') (יז) ומתי לשולם בלשון רבים : ולא נמצא ממש מת לשון יחיד : שלא יתערב עם סר
 מהיים כי יחיד זנ"רי כמו בן מן בניס (יח) והנה לא ירשתי הארץ וכו' ר"ל : כעטס כספור כל זה הענין הוא
 לספר שבו ית' ורחמי וחסדיו לבית ישראל כי לא מתיחס עם רב ולא מכהם ועטס ידם ירשו את הארץ (יט) יודו
 לה' חסדו ובחמור זה נכתב זה הפסוק ד' פעמים כנגד ארבעה הנריכים הודאה לשי"ת : הנזכרים בזמנור הוא :
 ח' כולני מדבר וינאו למקום יסוב בשלום : ב' יושבי בית אסורין כבבלי עמי וברול ונלוו : ג' כולני שנתרפאו
 ד' יורדי הים שהגיעו למחון הפלס בשלום : ואלו החלואה ארבעהן עברו על אבותינו עד שהגיעו אל הנחלה ואל
 המנוסה : שהרי הגענו והשעבוד וקושי עול גלות מגרים : כאלו היה ישיבת כבבלי עמי וברול כמ"ס מבור הברול
 מגרים : ובמכות מגרים הפלס ה' בין עמו ובין מגרים הרי זה נס יותר גדול מקולה שנתרפאו : ונפלאות יס סוף
 כנגד יורדי הים : והליכס במדבר מקום נחש שרף וסקרב כנגד כולני מדברות : הרי ארבעתם : וזה המזמור כלו אומר
 כבוד גם ליעוד גאולה הצהירה : ואם כנגול מאחת מאלו החלואה נריך הודאה : ישראל שעברו עליכם כנהה : וכנהה
 וינאו בשלום על ארץ כמה וכמה (ך) כנגד פתח שער הקדים : ר"ל מ"ש הכתוב למביא הבכורים אחר ההודאה והנחתו לפני
 ה' אלהיך : הוא בדרך העורה שהיא מחילת ישראל שנה להכניו מכון כנגד פתח המקדש שהוא בזמנור : והוא כנגד
 כמעט של המקדש שם הארון ע"כ אמר לפני ה' : ואח"כ ולקח הכהן הטעם ומניחו לפני המזבח כדכתיב לעיל ולקח הכהן
 הטעם

הטעם וכו' והניחו לפני מזבח י"ח וכו' מהאמר במעשה
 אע"פ שקדם במכחז ומנגד הרב לרש"י שהוא פירש במקראתם
 קסדרן והאמר והנחחו מגיד שנטלו הרב הכסף הכסף והלוחו
 צילו כשהוא קורא והוא ומניף (כא) גם כהנה נח יקנו
 כי גם הטעם נפסה קדש ואינו ראוי להקדש ממנו דרך דול
 וכמו כל הנוגע בצדקה יקדש (כב) והכיון כי ישמה וכו'
 ר"ל שאינו יעוד וצורה אלה הוא מנוה (כג) והאומר כי
 הגר מביא ואינו קורא, כך אמר רש"י מטעם אמרו הכחוב
 בארץ אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו וביורסלמי
 דבכורים אמרו וכי אברהם יתקן יעקב אבותיו של גר היו
 לכן דרשו מזה שהגר מביא ואינו קורא כי איך יאמר אבותינו
 (כד) כי אין ושמחת וכו' ר"ל אין לדבר כמו שכתב רש"י
 שמאמר ושמחת יורה על שמחת הבאה בכורים ומקרא
 הודלה כי כמה ישמח בעל ויהיה שמחה אח הטעם והגר
 אחר שאין בעל רשאי לאכול בכורים רק הם לכן :
 (ושמחת מעלין בכורים תמנא במכחז בכורים פ' ג' : וכן
 משנת הגר מביא ואינו קורא : פס פ' ח' ולא הבאתים כי
 הכפור ארוך ע"ש) : רק מאמר הכחוב ושמחת הוא כמ"ס
 הרב לעיל סימן כ"ב : זו היא השמחה לגר שיהנה ממהנת
 מביאיו בכורים (כה) ועוד שהגר איש יורש וכו' ומכיון
 יביא בכורים (כו) וכבר בארתי : פס' ראש פס' עשר
 העשר : שזה מעשר ג' והוא מעשר שני מט"ס ואכלו
 בשעריך : כי מעשר שני נאכל בקדושה בירוסלם (כו)
 ולדעת מלמדנו זה מעשר שני : כי לדעתם בכל הכנים
 המעשרות הן נשים ולא שלשה : אלא ששנה שלישיה לא יולך
 בעל המעשר הכני לירוסלם אלא יאכלוהו העניים בעיר
 מושבו בטרה (כח) ואין נרץ : כי כבר באר הרב פס'
 ראש ששנה שלישיה ושניה מן השמחה היו שלשה מעשרות :
 (כט) הולאתי הקדש כי כן לשון עשר ואחריו מט"ס יורה
 לענין הכרה והולאה : והודלה בזה הכחוב מוכח לכל א'
 מן כג' מעשרות כמו שמפרש הרב והולך (ל) כמו בן
 אוני : לשון אבות : כי האון אסור לאכול בקדשים
 ומעשר שני נאכל בקדושה (לא) אם הייתי עלוב וכו'
 ר"ל אע"פ שהייתי עלוב ועצוב והולאג אכלו מהמיד ונפשו
 דואתה מאיזו גרה שיבוא עליה ולבו כל עמו ומפני טרדות
 מהשבתו והשהומותו יכול לשכוח ולבלתי הקפיד בזה דבר
 טכ"ו אני בעניי ובעצבונתי לא התרשלתי משום מניעת
 האבלות והדלגה להוציא את מעשר פעני (לב) וי"א אוני
 כמו הון לי : כן פירש ר' יעקב בעל העשר שר"ל אע"פ
 שזה המעשר הוא משלי ומכתי ועברי ויגיע כפי עכ"ל לא
 אכלתי ממנו : ולא עברתי על מנוח התורה : (לג) בדבר
 מטמא ר"ל לא הולאתי ממעשר שני בדבר המטמא והכוסל
 את המעשר ומוציאו מקדושתו כגון שאוללוו בשערים או
 שאכלו אותו לטובל יוס שהוא יעמא את הקדש אם יאכלו
 קודם הערב שמשו ויפסלוהו ע"י אכילתו אע"פ שהוא מותר
 ליגע בקדשים (לד) או הטעם שלא הולאתי אותו וכו'
 כלומר גם לא הולאתי מקדושתו ולא פסלוהו ע"י שיגע בו
 טמא כי שמרתו גם מפסלות נגיעת הטמא לא מפסלות
 האכילה לבד (לה) שלא נחתי ארון והכריכו וכו' ר"ל
 אע"פ שהוא מנוה כי לא הרשה הכחוב להוציא ממעשר שני
 או למיזו בהרמק המקום להוציאו או להסליפו אלא לאכילה
 ושחיה במקום הכחוב : ולא לדבר אחר אפילו לדבר מנוה
 וכו' לדברי חול : (לו) וכו' הדין לשאר דברים וכו'
 כלומר לשאר הקדשים שמן החוב להוציא מהדברים הפוסלים
 והמזוללים אחסם כמו שבאר הרב אח"ל (לז) וי"מ למת

והשהומות : אחר שהניח הטמא (כא) גם הטמא לא יקדש
 ושמחת בכל הטוב : וי"א זו בשורה כי ירבה לו פרי האדמה
 (כב) והגבון כי ישמח וישמח לנזכרים מפרי האדמה ממה
 שהעלה עמו בלבד הכבורים (כג) והאומר כי הגר מביא
 ואינו קורא אינו נכון : בפסך והגר אשר בקרבך (כד) כי
 אין ושמחת מורה על הכבורים שאין הבעל אוכל מהם
 (כה) ועוד שהגר אינו יורש בארץ ישראל : לעשר מבני
 הפעיל : בשקל ולבן (דניאל יא) את כל מעשר : רבים
 אמרו שזה מעשר שני : והלא בכבוואר שמעשר שני אין
 מחללין אותו חוץ מירוסלם אלא אם ניתן על כסף והכסף עצמו
 צרור ובירושלם ניתן לדבר הראוי לאכילה ושחיה לא שיוציא
 בשאר צרכים שיקח לו ממנו בגדים ובלים או זולת זה
 (כו) וכבר בארתי (כו) ולדעת מלמדנו זה מעשר שני
 ובשנה השלישיה יוציא כל חנוור ממעשר התבואה והעניים
 יאכלו אוהו בקדושה בשערים (כה) ואין צדק : בערתי
 (כט) הוצאתי הקדש : הוא מעשר שלישי : לא עברתי
 במיוד מלחת המעשר ללוי : ולא שכחתי : מלחת לגר ליהום
 ולא למנה : או לא שכחתי : בשוגג מלהוציא שלש המעשרות
 בשנה השלישית : מעשר לוי : ומעשר הנאכל לבעל
 ומעשר עני : לא אכלתי באוני : אם הייתי עלוב ועצוב :
 והרכז כמעשר הנאכל לבעל : באוני (ל) כמו בן אוני
 (ראשיה נה) או הטעם לא התרשלתי (לא) אם הייתי אוני
 בלהוציא מעשר עמי משום אבלות (לב) וי"א אוני : כמו אין
 לי (הטעם יב) כלומר בעשרי ופכתי ואין צדק : ולא עברתי
 ממנו בטמא (לג) בדבר מטמא (לד) או הטעם שלא
 הוצאתי אותו שיגיע בו טמא : אלא הייתי מדקדק בענין
 מן הזוכים ליקחנו אם הוא טמא : כגמנו ככל קדש לא תגע
 (ויקרא יב) ולא נחתי ממנו למת (לה) שלא נחתי ארון
 והכריכו למת שהוא מצוה : קל וחמר בדברים אחרים לקדושה
 ממנו דבר אחר : (לו) והוא הדין לשאר דברים כגון
 בכורים והרומות : ונשע רביעי וכו' צא במ : והטעם כי אסור
 לאדם קודם שיתן מה שהוא חייב להוציא דבר מהדגן
 ומהתירוש ויצהר ומכל דבר שהוא תלוי להפריש ממנו קדש
 כדי שלא יבזהו אם יתנהו כהמורה (בנ"א כי אם מהמורה)
 (לז) וי"מ למת : הם דברים לא יהיה בהם האדם (לא)
 וכן קצתם אמרו לעבומ"ו : ואין צדק : עשיתי ככל אשר
 צויתני : כי מוקש אדם ילע קדש (משלי כ') השקופה :
 ברחמים גם אתה וברך את עמך ישראל והרבה תבואתם :
 כי כאשר קיטנו אנחנו מצוהך ושפרנו דברך כן גם אתה
 שפור אדמתנו ותהיה השגחתך עצומה אלינו (לט) אענת
 נאם ה' אענה את השמים (הטעם ב') כאשר נשבעת
 לאבותינו : אבות הקדושים : וי"ל יוצאי מצרים כי להם
 הוצר ארץ זבת חלב ודבש : (שמות ג') כאשר נשבעת
 לאבותינו : כלומר כן תהיה הארץ כאשר נשבעת לאבותינו
 שהיה ארץ זבת חלב ודבש : היום הזה ה' אלהיך מצוהך
 לעשות : השלים משה לפרש את כל המצות אשר צוה ה'
 אותו לחדש אליהם ושב ומהיר אותם ומורה כי בשמירת
 המצות ובקבלתם (מ) האמרת היום להיות לך לאלהים :
 ובדבר הזה האמירך היום שתהיה לו לעם כגלה : והאמרת
 והאמירך מלשון אומר מבנין הפעיל : וי"מ מלשון רוממות
 מענין בראש אמיר (שעש' יז) כאשר דבר לך : והיה
 אם

הם דברים לא יחיה בהם האדם וכו' : הם ב"ה שפרשו כן
 הם כי הם מוזן הגוף לא נחתי ממך מעשר שני לדברים
 כהם כהם ושלל יהיה האדם בהם : וחייב הולאת הכסף באכילה ושחיה מוכח מן הכחוב פס' ראש ונתת
 הכסף בכל אשר תחובה : נפך ושב ופרט בצדק ונלאן ובין ובשכר וכו' וי"א וכל אשר תשאלך
 נפך : וכן דרשו בצדק ונלאן : אין לי אלא אכילה : שחיה מנין : ה"ל בין ובשכר : מנין אף משביחי אכילה ושחיה כגון
 בקושט וההימום וראשי בשמים וכסאה והחלמות ה"ל וכלל אשר תשאלך נפך : והנה כלל ופרט וכלל אי אחת דן אלא
 כעין הפרט : ינאו דברים שאינם מקימים את הגוף (לח) וכן קצתם אמרו לעבומ"ו : כן פירש ר' יעקב בעל העשר
 (לכ) אענה נאם ה' אענה את השמים : שזו היא הכדכה ששמים יערפו טלם והארץ תתן יבולה מברכתך (מ) האמרת
 היום וגו' ר"ל בשמירת וקבלה המנוח סבבה שיאמר הטעם ויבטיח להיות לך למשגים ולברך בחוספת הטובה : ולפי'
 הפירוש

הוא

אם שמוע השמע בקולי וכו' (המח' י"ט) ולתתך עליון
 (מח) מעולה מכל עם : כי בקדוש ישראל תהאלל
 (ישיע' מ"א) ולתפארת : שמתפארים בכבואה ובענין
 הגזירים ובענין אורים ותמים : ויצו משה (מכ) במאמר
 השם : וקני ישראל : הם שבעים חוקים שיאמרו הם
 לישראל בגזרת משה שמד את כל המצוה : כי ביום אשר
 העברו את הירדן והקמת לך אבנים גדולות : ושרת אותם
 בשיר : כדי שיעמדו זה על גבוה : אבנים גדולות : כדי
 להבליט המצוה : וי"א ישירו אותן בשיר בעבור הכתב :
 וכתבת עליהן את כל דברי התורה : אם שמוע : ואם לא
 השמע : הברכות והקללות : והנכון ספר אלה הרברים
 לכר : כנרמו ביהושע (סיון ח') (מג) וי"א מצות עשה
 ומצוה לא תעשה לכר (מד) בעברך : מיד : אשר הבוא
 (מה) אשר באה : כי בעבור התורה באת שמה : והיה
 בעברכם : שלא האחרו : באר היטב : שחיהו הכתובה
 שבוירת למען ירוץ קורא בה (מו) תקרא לעובר דרך
 (משלי ט) ובגית שם מזבח : להעלות שלמים להודות לשם
 ה' על הטובה אשר עשה לך : וכתבת על האבנים : אשר
 שהעשה המיבוח ותזבח עליו השלמים : וירכר משה והכהנים
 הלויים : שהם מורי התורה : וי"א אלו הם שאמר ויצו משה
 וקני ישראל : הסכת ושמע ישראל : הסכת לשון קבול (מו)
 וי"ל יתחלף תי"ו בגו"ן כמו השימות (במדבר לג) הישימון
 (סס לא) היום הזה נהיית לעם : כי יכרות עמך ברית :
 (מח) ושמעת : דין לך שתקבל לעשות מצותיו וחקיו שתהיה
 בכלל ברוך ולא בכלל ארור : ויצו משה את העם : מי
 יעמוד על הברכה ומי יעמוד על הקללה : והכהנים הם
 מברכים ומקללים והשכטים יענו אמן בברכה ובקללה :
 ובני הנבירות באמן של ברכה : ובני השפחות באמן של
 קללה : חציו אל מול הד גזרים והחציו אל מול הר עיבל
 (יהושע ח) וענו הלויים (מט) כמו וענתה השירה (דברים
 לא) (ג"א וענתה האשה) (ועוד ג"א וענתה שמה) (סו"ט)
 (א) (כ) א' כמו ויצו איוב הראשון : ואמר רבנו סהל ו"ל
 כי היו ראובן וגר ואשר וחובלון נתונים על הקללה : כי
 ידע הבורא יה"ש כי אלה יצאו בגולה החלה כל השכטים :
 וכן הגלה פול לשני שבטים וחציו ואחריהם לזבולון ולגפחלי
 שנאמר בעת הראשון הקל ארצה וזבולון וגפחלי (ישעי' ט)
 ארור : מלשון מארה (כפ' וו) : האש : בין גר ובין ארור
 (לא) ושם בספר : מורה כי כל העברות הנזכרות שהן י"א
 יעשו בספר על ידי יחידים : והארירות י"ב כנגד שבטי
 ישראל : ואמרו אמן : כמו ואמרה האשה אמן אמן (כז)
 והנה העובר ענו"מ מכחש לבורא (ג) ומקלה אבותיו
 במשים אותם כמו זרים במשים הפסל שני לשי"ת : ומקלה
 מלשון קלון : איש רש וגקלה (שמואל א יח) ומשיג גבול
 דעהו שלא בפניו יצא מגבול האמה אשר גבלו ראשונים
 במקלה האבות : ומשנה עוד כאלו מוציא מגבול הדרך
 הישר (נד) והוא הרין למשנה אים ברבר שאינו מכיר בין
 בסחורה בין בכל דבר שנאמר משנה ישרים בדרך רע (משלי
 כח) ומי ידע מי השגהו : ומשה משפט גר יתום ואלמנה
 גם הם כעורים * ושובכ עם אשת אביו בגזול גר : ומי
 יחשדהו בענין זה : וכן עם אחותו וחורתו : כי גלה בנף
 אביו : לרבות אנוסתו ומפורתו וסוכנתו (נה) ומכה רעהו :
 הוא בלשון : לפיכך אמר בספר : כי כל העברות האלה
 הן בספר : והוא כמו לבו ונכהו בלשון (ירמיה יח) (נו)
 ולפיכך סמך אליו לוקח שחר : ואמר שובכ עם כל בהמה
 (נז) לרבות העוף שגם הוא בשם בהמה : אשר לא יקום
 (נח) כמו קימו וקבלו היהודים (אסתר ט) את דברי התורה
 עשה ולא תעשה (נט) ואין צורך לדרש אשר לא יקום מי
 על ימינו ושטאלו : והיה אם שמוע השמע וכו' אשר אבנו מצוה היום (ס) גם האורחות נזכרות בלשון צווי : ונתת
 ה' אלהיך עליון : בברכות הנאמרות אחר הקבול והשמע : ובאו עליך כל ה"ה והשיגוף (סא) הפך תבואהו
 שואה לא ידע (תליס לק) ברוך אתה בעיר : זאת היא הברכה (סב) לא כמאמר האומר שהיו אומרים ברוך אשר לא
 יעשה פסל ומסכה : ברוך אשר אינו מקלה אביו ואמו : בעיר : בכל מלאכה וסחורה שלא יעז בך רע : בשדה
 כגטעיה ובוריעה : וחית השדה השלמה לך (חייב ס) ברוך פרו במגן : בבנים שנים ושלושה בכמן א' יהיו בלי מום :
 בכמן בלדה והריון : ופרי ארמתך (סג) כענין וימצא בשנה ההיא מאת שערים (דלחית כו) ופרי בחמתך
 כולל

הסירות האמידך מלשון חמירה : וי"מ לשון רוממות : כלומר
 הגדולה וינשאך במעלה (מח) מעולה מכל עם : במעלה
 ולא עליונות מקום : (מכ) במאמר כסס : ואם לא זכר
 עזים כסס למטה כך : כי קצר הכתוב להזכיר : (מג)
 וי"ח מנות עשה ומנות לא תעשה : זו דעת הגאון ר'
 סעדיה (מד) בעברך : מיד : ולא לסתמך לאחר הכבש
 וקחוק כי לא חמר וירשעה ושבת צ"ה (מה) אשר באת
 וכו' ר"ל שמתמיד למען אשר הכוה חינו ליעוד שבר ס כיון
 שעברו את הירדן כבר נכנסו לדרך חלה זה המאמר נתינת
 סבה ובה עתיד חסד עבר : והטעם בעבור שבאת אל
 הדרך תחשוב את דברי החורה ותשמור לקים כי בשביל זה
 באת (מו) תקרא לעובר דרך : זה הפסוק כובא ע"ד
 מליצה : טעם מנות כחיבה החורה על האבנים כחיבה
 נגלית לכל עובר ושכ שכאלו תקרא החורה לעוברי דרך לומר
 מי כאיש החפץ חיים יבוא אלי (מו) וי"ל יתחלף ח"ד
 צו"ן : כי הם מן מותא חסד : וכיה ראו' כסכן לשון
 למד והרגל (מח) ושמעת : דין לך שתקבל וכו' ר"ל שנין
 ושמעת חינוה שניעת האונים רק אמונת כלב וקבלה (מט)
 כמו וענתה הסירה : ר"ל לשון עדות ישיב הלויים ישראל
 שקבלו עליהם צברית (נ) או כמו וישן חיוב הראשון :
 שנינו החקלה הדבור (נא) וסס בסתר : מורה כי כל
 העברות וכו' ר"ל המכרות בקללות בי"ח פסוקים הן קללות
 אמורות לעוברים בסתר לכן הקדים בפסוק הראשון לומר
 וסס בסתר להקיש אל כלן : כי מה נרץ קללה לעובר בגלוי
 והלא ב"ד יסרע מתנו (נב) והנה העובר ענו"מ מכחש
 לבורא : לכן סמך הכתוב בראש כי הוא שרש כל העברות
 כי העובר עכו"מ הוא כופר במציאות השם ובעסקתו על
 ברוחיו ולגמול וענש : ובהיותו כן הנה עשה עגמו הפקר
 משולח לרסן האווחיו כי אומר בלבו חין אלהים ולא יירא מן
 הענש ומגד זה גם לא יכבד יולדיו ולכן נסמכו אלו העברות
 בסדר זו אחר זו כי עברה גוררת עברה (נג) ומקלה אבותיו
 כמשים איהם ורים : כי אחר שלא הכיר את אביו שבטמים
 שהבורא ית' והאבות הם כדמות ג' שהפס' ביטורחו לא יכיר
 גם את אבותיו ולא יכבדם (נד) והוא הדין למשנה אדם
 וכו' ר"ל שאינו כומא בעיניו אלא הוא כומא בדבר : והמשנה
 משיח לו ענש שאינה הוגנת כדי להכשילו ולהביא לו סק גם
 הוא בכלל ארור משנה פור (נה) ומכה רעהו :
 הוא בלשון : לפיכך אמר בספר : ר"ל מלת בסתר חינו
 הנאי שאם יכרו בגלוי לא יהיה ארור : אלא אמר בסתר
 להורות על מכת הלשון שמלשין בסתר את רעהו : והוא הדין
 גם על שבגלוי (נו) ולפיכך סמך עליו לוקח שחר : שס'
 זה בסתר : (נז) לרבות העוף וכו' לכן באת מלת כל
 בהמה (נח) כמו קימו וקבלו וכו' ר"ל שהוא לשון קיום
 ושמירה מלעבור ולא הקמה (נט) ואין צורך לדרש וגו' זה
 לדרש אשר ושבת חורו : כמכ"ן וענש לו חזונו והרב דהה
 אוחו כי חין זה פסע הכתוב (ס) גם האזכרות מזכרות
 בלשון צווי : ואמרו לעשות את כל מצויותי כולל מנות
 עשה ומנות לא תעשה : ויעד שבר הברכות על כלן
 (סא) הכך הוזכרו שואה לא ידע : ר"ל פתאום שלא ידע
 מאין הגיע לו הענש במהרה כן להפך זה בספר קיום המנות
 יגיעו במהרה טובות וברכות חפילו אם לא יבקשם ולא ייגע
 בכס אלא יבואו מעצמם (סב) לא כמאמר האומר וכו' הם
 צ"ה במסכת סוטה פ' אלו נאמרין (סג) כענין וימצא בשנה
 ההיא

עשה ולא תעשה (נט) ואין צורך לדרש אשר לא יקום מי
 על ימינו ושטאלו : והיה אם שמוע השמע וכו' אשר אבנו מצוה היום (ס) גם האורחות נזכרות בלשון צווי : ונתת
 ה' אלהיך עליון : בברכות הנאמרות אחר הקבול והשמע : ובאו עליך כל ה"ה והשיגוף (סא) הפך תבואהו
 שואה לא ידע (תליס לק) ברוך אתה בעיר : זאת היא הברכה (סב) לא כמאמר האומר שהיו אומרים ברוך אשר לא
 יעשה פסל ומסכה : ברוך אשר אינו מקלה אביו ואמו : בעיר : בכל מלאכה וסחורה שלא יעז בך רע : בשדה
 כגטעיה ובוריעה : וחית השדה השלמה לך (חייב ס) ברוך פרו במגן : בבנים שנים ושלושה בכמן א' יהיו בלי מום :
 בכמן בלדה והריון : ופרי ארמתך (סג) כענין וימצא בשנה ההיא מאת שערים (דלחית כו) ופרי בחמתך
 כולל

היה וכו' ר"ל שזרעו מעט וימלאו הרבה בשטור שהוא נק' מן הטבע והו' ברכה פרי האדמה (סד) הגדולים : מלה הגדולים הוא פירוש אלפיך . ושג' הוא ולד הבכמות הגדולים (וכנ"א) הקטנים . וא"כ הוא פירוש מלה שג' (סה) הקטנים : ר"ל עשהרות הוא לולדי הבכמות הקטנים גנון צבש ועו : וולדין שהם הטלאים והגדלים נקראו עשהרות : וכבר פירש הרב זה בס' עקב (סו) ברוך טנאך : כענין כל הקמה לא הכלה . שאין הרצון שלא הכלה הכד' שלא יכלה הקמה שבחובין ברוך טנאך הברכה היכה בזמון שבהן הניח ולא שרבו הכלים אלא מה שבכלים (סו) ובשבעה דרכים . כמו כי שבע יפול צדיק וקם : ענין רצו וחינו כך הבבון קצוב אלא הרצון בהרבה דרכים ינוסו (סה) כמו וימלאו האכמך שבע : ואין שלישי וענינו אומר : והדרש בדבר הסמוי מן העין האמתחא בעלמא לקה זה הפסוק (כט) כנוצר והייתם לי כגולה : וזה באשר נשבע לך בבניה הר' כיני (ע) ואמר אונרו וכו' לא יכיוו פ"ד האמה אונרות וגמים בשמים . אלא שבדיוות' להספיע הטובה וכן למנוט הטוב מן טוברי רעו כחמר . כן . כלשון בני אדם (עא) כי יתכן שיכיה לנזכ' לעס נכבד וכו' ר"ל שאם אחר . אמרו הכתוב וכיית רק למעלה שלא יאמר אחריו ולא תהיה למטה כיה מקום לכבוד שלא יקיה לנזכ' למטה שהוא שפל ונכבש אלו אכל יכול להיות זכ' לעס נכבד והקוף לכן אמר בחיוב ושלילה ליתרון הכבדוה שלא יהא טפל לשום עס ולשון (עב) ואיש מנות לאו : אלא הוא הנא' אם השמע ואם לא חסור פהיה ברוך : וכן להסך (עג) והקדים בקללות פנש כנכסים : גם זה מהכד' השם ורסמיו שמחילו בענש קל אולי ישובו : ולהסך בשכר שמספיע הטוב בדבר כיומר סביב (עד) ידבק וכו' כי יביא מעט מעט : לכן לא אמר יכנה . ה' כשאר כמכות כי זו המכה גדולה ומחלש מהר : והכאה חורה על חוק ומכירות וההדבקה לאט לאט : וגם זה דקמים באריכות אף (עה) וזהו ובידקון שישהנו פניו במראיתם לירוקות מזל חולי ההדרקון : וכחולי כזה נקרא חילאוים . שהוא ענינה וכחיתמה הבטן שלא יוכל לקחות המותרות לחזן מסכת : איוו מורכא שימח במטיים דרך מהלך ומורד המותרות או במעי היצר ויכחם פי המונח עד שיכריחכו הטבע להקיא מפיו את כרעי וזה החולי מסוכן מאד ממחר המיתה (עו) וי"א שאלו הלואים בורע האדמה . ר"ל שדפון וירקון : כדכתיב בשבילים שדופות קלים . שרוב הקדים נכנס בכים סגרעין בעודו לס' וינבכו בלא עמו ויהיה גרעין כדגן ריק ודק . וירקון הוא שמכסיפין פני הכבואה וטטין למראה ירוקית (עז) ובברכות הקדים נגיפה האויבים וכו' כי הנטס את האויבים הנרד כיומר הכרמי להנלחחם שע"ז זה יכבשו את הארץ וישבו לבטח : אבל בקללה להסך כי האסיר את פנש סיוחם נגיפם לפני אויביהם כי זה הענש כיומר קשה וכבד מכל היסורין כי החלה ינפו ואחר' כן יגלו מארנס (עח) כמו מיוס הבראך וכו' ר"ל שבהפסק בא הכ"ף בשוא והלוח שלפניו בקמן : ומטטים הם שזאו כן כי על הרוב יבואו בהפסק כ"ף כנוי הזכר בקמן והשוא שלפני הכ"ף ישתנה לכגול בכנוי הזכר הנמנה (עט) ואין מקוריד : כי לא ישים לבו וכו' ר"ל ואין מפרים ומניס את עוף השמים והחיות מלאכול את החללים (פ) או שהין מנרים משוכה . ר"ל שלפ"ו הפירוש אינו זה השחין ממין השחין של עשר מכות אלא הוא מהלואים הארניים של מנרים והוא מין ממיני השחין קשה הרפואה וארם : כמנת כלבר (פא) ובטמורים שהוא בחון וכו' : הם מניס רבים סיווניים ופנימיים : וכלשון לעז נקרא האמורוידי (פב) כעסן יאבד לב המלך וכו' ר"ל השתוממות המסעכה ונקרא המסעכה בשם לב : או לפירוש השני עכוב

כולל גם בהמות הנכמות . שג' אלפיך (סד) וגדולים נ"א הקבנים . ועשהרות צאנך (כה) הקטנים (סו) ברוך טנאך . כענין כד הקסח לא הבלה (מלכים א' יז) והוא כלי הלחם : ומשארך . כמו משאורם (שמות יב) והוא העסק . כי לא חבנא מארה באכל . ברוך אתה בבאך . ביציאה וביאה בכל עת' או כשיצא לכחור ולהלחם באויביו יהיו אויביו נגפים ונופלים לפניו (סו) ובשבעה דרכים . כמו כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד) כי מרוב פחדם לא הבילים הארץ אלא ינוסו ספה וכפה (סח) באסמך . כמו ויכלאו אסמך שבע (משל' ג) והם אוצרות התבואה שיהיו כל אשר בם נשמרים לא ישלוט בם וקבון או עפוש . ובכל בשלח ירך . ככל מלאכת יד . וברכך בארץ . שחשב לבטח בלי פרץ ובלי צוחה : יומם השמש לא יכנה (מלכים קכ) יקיכך ה' . יעמידך לעס קדוש ונכבד (סע) כנוצר והייתם לו כגלה . ואהם החיו לי סמלפת כהנים (שמות יט) וזה יהיה לך כשהשמור הצעות . וראו האמת ששם הנכבד כשיגה עליך וייראו ויפחדו בך . כנוצר אוי' לנז' כי יצילנו מיד האלהים הארדיים (שמואל א' ד) והותירך ה' לטובה . ואם ישרגה לזכנים אויר הארץ אהה תהיה נותר לטובח ולא הירא כחול' ובמקרי העולם רק תהיה לטובה ארה ופרו' במגן ופרי אדמתך . ואצרו הטוב . ולא אצרו הרע להיות כשר ארצך אבק ועפר (ע) ואמר אוצרו שהכל בידו . וכן הבאת אל אוצרות שלג (איוב לח) בעתו . כי כשלא בעתו משחת סטר כורף ואין לחם (משלי כח) ובזמן שהמטר בעתו לא יהיה שנוי באויר העולם ולא השכון עלמה שיבואו בעולם חלואים כשונים . לפיכך והותירך ה' לטובה . גם רעב לא יהיה . והלויים גוים רבים . כי הם יהיו עניים וממך לא יחסר כל דבר רק יהיה כל מחסורם כמך ויהיו נכפפים ברשותך . ונתנך ה' לראש . לעם אחר . והצרך לומר למטה (עא) כי יתכן שיחיה לזנב לעם נכבד . ולא חסור מכל הדברים . שאם הלכת לעבוד אלהים אחרים פרת מכל מצותיו (עב) ואינו יצוה לאו (עג) והקדים בקללות ענש הנכסים כפרי בטן . כי בכרכות הקדים פרי בטן שהוא חביב . ובקללה אחר אותו . שאם לא ישוב בשירד מנכסיו יגיע אליו הענש כפרי בטנו . את המארה . כענין אתה האכל ולא השבע (מיכה ו) והכארה כליון הגוף . והמחומה . בראותו המארה ישחוקם ויחבלכל . המגערת . הפוך . כמו כשב כבש . או לשון גשרה וגיפה כי לא ישמח במלאכתו (עד) ידבק ח"ך בך את הדבר . כי יביא מעט מעט אולי ישובו . ואם לאו יהיה עד כלוחו אותם וישארו מתי כספר . בשחפת . הוא חקר . ובקדחת . הוא החום . כקדוח אש המסים (ישעיה סד) והוא שם כלל לכל מיני קדחות . דלקת . הוא חולי שורף העצמות ועושה אותן כמו אפר כהדלקת הגר . ובחרחור . מלשון וחרה נחשהה (ישוקאל כד) כי זה חולי יארע בחון כנגף . ובחרב . חורב יובש כי יכלה רטיבות הגוף . או היא בכבד . ולפיכך אחריו שדפון כי יתנפח הבטן וישתנה טראית הפנים כחולי ההדרקון (עה) וזהו ובידקון (עו) וי"א שאלו חלואים בדע הארמה : נחשת וברזל . חסי כ"ף הרמיון (עז) ובברכות הקדים נגיפת האויבים ואח"כ הברכה באוצרות . ובקללה להפך . כי זה הענש יגיע אליהם החלה ואחר כן יגלו . והפך יורח ומלקוש אבק ועפר מרוב החום וכח הרוחות המשונות זו מן : עד השמך (עח) כמו סיוס הבראך (יחזקאל כס) כי פארך (ישעיה נה) לזעוה . הפוך מן רק זועה (סס כס) כמו בני עלוה (הושע יוד) (עט) ואין מחריר . כי לא ישים אל לבו להתרוד לבהמה ולעוף . וכן כתוב נהגו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים כשר חסירך לחיות ארץ (חלום עט) בשחין מצרים . שהיה בחרטומים ובכל ארץ מצרים (פ) או ששחין מצרים משונה . ובעפולים . כתיב . וקרי ובטחורים . שהם כפנים . מלשון עזל ובחן (ישעיה לב) (פא) ובטחורים . שהם בחון כטיבות זגרב היבש מהגרד בודם . בשעון . הוא בלבול הדעה . ובעורון . גם זה כמו שעון . אבל הם מינים משונים זה פוח . כי פעמים יהיה החולי כן המוח בסכות ידועות ופעמים יהיה לב המלך וכו' ר"ל השתוממות יאבר לב המלך והשרים (ירמיה ד) או גם הוא חולי הלב . מפשש

כחשש , שלא ימצא מדיד להריונו , עשוק וגאל , מכל עובר ואין מושיע , ואיש אחר ישגלנה , כי ימות קודם הכנסו בחופה , או ישכבה , העושק , ישגלנה , מלשון נצבה שגל ליטיגד (הליס מה) ולא החללנו , כמו ולא הללו , (דברים כ) , (פג) וכבר פירשהו (פד) המורד גזול מלפניו , באנגריא (פה) וכלות אליהם , כמו בלהה להשוותך נפשי (תליס קיט) כלו עיני לאמרקד(שם) (פו) ואין לאל , ואין כח בידך להצילם , ורצון , בחווק יד , כמו וירעצו וירוצצו (שוכטיס יוד) וירצץ אסא מן העם (ד"ה ב יו) והיית משוגע , מרוב הצרות וההלאות , אשר לא הוכל להרפא (פו) ואם הם מכחוק , והזכיר הברכים והשוקים כי שם יולד קודם ברבי השחינים ומשם יתרחב בכל הגוף כסף רגל ועד ראש , יולך ה"א אותך ואת מלכך (פח) פירשהו , וחכמים אימרים הם עשרת השבטים , והיית לשמה , כל רואוך ישומו , למשל , לשמע און , ולשגינה , כי יעלו על שפת עם ודבה לטון כי יספרו מעשי ישראל הרעים , כי יחלנו , (פט) יאכלנו החסיל , וגם הוא מין סמיני הארבה , ושמן לא חסוך (צ) כמו וסוך לא סכתי (דניאל יוד) ולא האגור , כמו אוגר בקיץ (משלי יוד) כי ישל דגש השי"ן לחסרון נו"ן השרשיוהוא בשקל ויוד (ראשית כח) והטעם ישליך היותם שהם הפרי (נא) וי"א מבנין גפעל , כי ילכו בשבי , קשה מהמות , כל עצד , אילני פרי-דאילני סרק , יירש , מבנין גפעל בשקל ייחל (מוכה ה) קרוב מלשון להוריש עכמי"ו (דברים ד) הצלצל , מין חולעה , וי"א שם למחנה האויב שמשמע קול בצלצלי שמע , וכן פירשו ארץ צלצל כנפים (יסעיה יח) מעלה מעלה , בלי-הפסק , והשבו כבה כטה , וכשילוך יהיה לראש , כי עבר לזה לאיש מלוח (משלי כה) ואתה יהיה לונב (נב) כרסות הבחמה , ורדפוך , בכל אשר הפנה , כי לא שמעת בקול ה' , והיו בד לאות ולמופת (נג) מכות ורברים משונים , ובזרעך עד עולם (נד) כטעם ואנחנו עונותיהם סבלנו (איכה ה) אבות יאכלו בפרושי בנים תקחינה יחזקאל יח (נה) עד עולם עד בוא הקץ , כמו ועברו לעולם (שמות כא) החת , חלף וטכר שלא עברה את ה' אלהיך מקרב כל טובה , ועבדת את אייביך , ובעירום , מקרה , עירום אנבי (בראשית ג) תאר (נו) כמו ערום ויחף (יסעיה כ) מנעי רגלך מיהף (ירמיה ב) ישא ה' עליך , גוי מרחוק (ז) פירשהו , וחכמים אומרים זה הגוי המר והגסמה בשרים (נח) יחון , כמו אשר אחון (שמות לד) יראה , כמו וירא על כנפי רוח (תליס יח) (נט) כי עיני למרחוק יביטו (איוב לט) עד האבירו אותך (ק) להתר עני ורל : מלשון ארמי אובד אבי (ראש כ"ו) ואם הם שני בנינים (קא) והצר , כמו והציר , וכן הפר והפיר , אחד הם : אשר אתה בושח בהן , ולא בערת השם , והצר הראשון השערים שבנו בני ישראל : - והשני מה שנתן להם השם , ואבלת פרי במגד , (קב) הוא שנהוב לכן אבות יאכלו בנים בחווק (יחזקאל ה) וזה יהיה במצור ובמצוק מרוב הרעב , אויבך , יחירי , והעניו (קג) בשקל קרוב (תליס לד) (קד) הרע עינו : הפך טוב עין (משלי כב) (קה) אשר יוהיר , שהניח ולא הרג (קו) וי"א אשר יוהיר , מבשר הנהרג : מתת , שם התופש : וכן מתת הכסילים ובה (קהלח ד) הרבה : (קז) מעניו האשה הרבה , וכן האיש הרך : הצג על הארץ : שם התופש (רח) והטעם הצג יחפה , הרע עינה : לתת משליתה , והוא מקום הולד (קט) והויו"ו גוסף , כי תאכל השליא עם הבנים כמו החחולה , מבין רגליה : כמו ותפשקי את רגליך (יחזקאל יו) כניו למקום התורף :

עכוב הנטימה וקלור הנוטח הרוב הכיוני בלב (פג) . וכבר כירשחיו צפ' שוכטיס (פד) המורך גזול וכו' באנגרייא , כוח-לסון חכמים והוא כהול מלכות יבמעל או כרם , כי גם בלשון הכמון לטעבוד שיטהעבדו בלונס וכלי סכר יקראו אנגרייא (כה) וכלות , כמו כללה ל"ג וכו' ר"ל ענין כוסף ותסק (פו) ואין לאל וכו' ואין כח בידך , שלמ"ד לאל מקום צי"ה וזריכה להיות במלח ידך והוא הכוף ואין אל לידך (פו) והע"פ שהם מבחון הם הלאים שצאו בהשגחה ע"ג הטעם ע"ב לא הוכל להרפא (פה) פירשהו : צפ' בחקויו , שזה הפסוק על אנריפס המלך וחרבן ביה שני וסס כחבאר (פט) ואכלנו החסיל , ר"ל שמלח יחלנו הוא פעל גזור מהסם חסיל (ג) כמו וסוך לא סכתי , ענין יניקה , ויביה סוך וסוך צ' שרשים בענין אהד (נא) וי"א מבנין כפעל : וא"כ הוא מפעלי הכפל שרשו שלל (נב) נדמות בהכמה : כבר נהבאר זה צפ"פ ויונב כך (נג) מכות ודברים משונים , ר"ל הון מן המנהג הטבעי לכן קראו מוכת (נד) כטעם ולאחטו עונותיהם סבלנו וכו' ר"ל שזה אינו עוות הדין ולא יסחור זה מאמר לא יומתו אבות על בנים אלא ישראל ציון שנכנסו בבדית ונכחו ערבים זה לזה עד סוף כל הדורות כדכתיב ולא תחכס לבדכם אנכי כורת את הברית וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וכו' לכן היעודים הרעים הגגורים על האבות יסבלו גם הבנים עד בוא הקץ ואז הכטייה ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך , כי גם הבנים אינם זכאים וקץ בגחולה הלוי על ההשוכה (צה) עד עולם , עד בוא הקץ : שאין כוונה במאמר עד עולם עד סוף העולם כמו שטוענים סונאי ישראל שהסם טוב את ישראל לגמרי , סכרי מנאטו במקרא מאמר לעולם לזמן מוגבל ומאסור , כמו ושבדו לעולם , סכוא עד היובל (נו) כמו ערום ויחף וכו' שבו הפסוק מלח ויחף הם החאר ובפסוק מעני רגלך מיהף , שם מקרה , כן בעירום בזה המקום שם מקרה , ושירוס אנכי שם החאר , וגייהם במשקל אהד (נז) פירשהו צפ' בחקויו , סכוא מלכות רומח אשר כהריב הבית הבני (נח) יחון כמו את אשר לחון , מפעלי הכפל (נט) כי עיניו למרחוק יביטו , לכן המשיל הליכתו של חיל רומח על ירושלם לעופפות הכשר שידחה לארץ מרחק לבקש טרף כן הוא צא מארץ מרחק כי ארץ רומח רחוקה מארץ ישראל : ובעלי המדרש אמרו על אספסיאנוס קסר רומי שחשב לבוא בעשרה ימים ובא בחמשה לירושלם ושמע לתינוק א' שהיה אומר קרא ישא כ' עליך גוי מרחוק מקנכ הארץ כאשר ידחה הכשר אמר אספסיאנוס אנו הוא הכשר (ק) להתך עני ורל שמלח להאבדו מענין חנו סכר להאובד , גאינו לשון אבדון ה"ו : כי כבר יעד באחרונה להשיב שבוטס , ועינינו רואות בדרך הגלות ישראל כעלם בין הזאבים ולא כלו רחמי השם עליהם (קא) וכבר כמו וכאיר , ר"ל שגם וכבר מנסי השי"ן ואיננו מפעלי הכפל אע"פ שבא בפתח וכלי יו"ד המסך כמשקל הקל חרנה וזבולן , כאשר שם ר' יהודה המדקדק מלח והגר מן הכפולים (קב) הוא שכתוב לכן אבות יאכלו בנים וכו' ר"ל כבר נהיה זה היעוד פרע בזמן בית שני כאשר באו אספסיאנוס וטיטוס בני עם היל גדול-מרומיים ולכדו כל ערי יהודה הצעורות וגם את קומות ירושלם ונהיה רעב גדול עד שחלכו בשר בנייהם ובניתייהם (קג) והענוג , בשקל קרוב שם חאר (קד) הרע עינו הפך טוב עין , וסוף הפסוק הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל , וענין טוב עין כלומר נדיב , ולהפכו למי שינהג במדת הכילות יחמר רע עין (קה) אשר יוחיר שכינה ולא כרג ר"ל מאמר אשר יוחיר שב אל בניו כהיים שלא הרגם והשאיר בחיים , ומגד רוע עינו לא יתן להם לאכול בשר בני הכרוב רק יאכלו לבדו (קו) וי"א אשר יוחיר מבשר הכהרג , כן פירש בעל העשר גם שני הפנים , ולפ"ו כפי"ו מאמר אשר יוחיר שב אל הכשר הנותר מכדי שבעו ועכ"פ לא יתן גם את

הכשר אשר יוחיר לאכול א' מבניו (קו) טעמו כאשה הרכה , בלי חסרון האיש כרד (קח) והטעם הג' יחפה , ומן הענין שלא יביה רגיל לעמוד ולדרוך על הארץ כל עקר וסיסוף או הרע עינה בשליחה ובבניה שבתוך השליח אשר תלד שחאלל

ההרוב לבעול ולשאר בניו (קי) והפלא באל"ף: ואין באל"ף
 מקום ס"א שיהיה ענין הפרשה והבדלה כמו שפי' רש"י ז"ל
 אלא הוא ל' פלא ענין סהר והעלמה: שר"ל מכות שהן מוח
 מעטע ומלהג העולם בלתי כולפות וכשמעות צדום אומה ולשון
 (קיא) מלה מורכבת מיחיד ורבים: כי דרך נקבות
 כשיבואו בכתי לבוא בשני סימני הרבוי בוי"ו הי"ו שהם סימן
 הרבות ואחריון יו"ד שהוא סימן הרבים: והח"ו יבוא בסגול
 והמלה תהיה מלעיל: ובמלה מתיבך וי"ו הי"ו הוא סימן
 הרבות: אבל מה שבאה המלה מלרע: ונחסר סימן שני של
 רבוי שהוא יו"ד אחר הח"ו: והח"ו נקודה שהוא כרי אלו
 סימן היחיד שכן הבוא בכתי מכאן כרי המלה מורכבת מן יחיד
 ורבים: שאם לא היה מורכב: היה אומר מתיבך (קיא):
 ה"א המורה יו"ד: שהוא ל' רבים כי אמר כל מורה ואמר
 הרעים: ומלת כל לא משמש ביחיד: א"כ ה"א המורה יו"ד
 הרבים (קיא) היה ראוי להחטעפ הע"ן וכו' ר"ל שחקד
 ע"ן של"לם שהוא ופתח: כי עשרו עלה ולא נמצא בשרש
 פלה מבנין הפעיל שהבוא ע"ן בלי הרחבה אבל בזה המלה
 הע"ן הטובה ע"ד זרות ואמנם הענין יורה להיותו ענין עליה
 והמ"ס כתי הרבים שהרעון יעלה אותם עליך: כענין מעלין
 ולא מורידן שימשו בלי חכמים לענין חוספת: שיוכיף ולא
 יפחית (קיד) או יעלם בחסרון עין: ולפי"ו הפירוש שרשו
 עלם ענין העלמה בחסרון עין שהגחחו יח' עליך שלא יבגים
 להסיר ממך היסורים: הפך הנה עין פ' אל יראיו וכו'
 (קטו) לא אז ולא עתה: הרעון או יסיה מלה כאשר מורה
 להנאי מלה אם שאין טינה זה המאמר באמרו כאשר ש' וכו'
 כן ישיג וכו' ליחס לו ית' השטון ע"ד השאלה כלשון בני אדם
 כשירצה בדבר יטמח עליו וכן ההפך כפירוש הקודם: אלא
 לשלול ממנו ית' השטון וההפעלות ולהראות להם ע"פ הכנות
 המבטא כי לא ש' הש"ה או בהיטיב לאבחיכם וכן לא ישיג
 ענה בהאבד לחכם שיטתה רטנו ית' מן רונה אל לא רונה
 וכן להפך חליה: ולעם חכם ונבון מדבר בשכר כחאמת
 להם עונם ויכלתו ואמחת מניחוחו במושל ובמורגש מנד הגפלות
 לכתיב להלן אחס ראיחס אח כל אשר עשה ה' לעיניכם וכל

בפתר. שלא תהי' לאחד (קי) והפלא: כאל"ף, כי אלו
 המכות לא נודעו ולא נשמעו, מלשון פלא (שירח הים)
 מכותך (קיא) מלה מורכבת מיחיד ורבים, ונאמנה
 שלא הפסקנה: כמו מימיו נאמנים (ישעיה לג) מרה
 (קיא) ה"א חסורה יו"ד, מפניהם, מוכב במלת מדוי,
 יגורה, בשקל יקושה לך (ירמיה כ) מגורה פעול, גם כל
 חלי וכל מכה אשר לא בתיב, אשר אינם כתובים הנה,
 יעלם ה' עליך (קיא) ד"א ראוי להחניע הע"ן בשוא ופתח,
 ובא כמו לעלו המעשקה (ישעיה כג) כלומר יעלה אותם
 עליך (קיד) אי יעלם בחסרון עין כי לא ישגיח בכל אלה
 התלואות, כן ישיג ה' כי ימלא רצונו והפצול לשונאיו,
 וכן ישמח ה' במעשיו (הלים קג) טעם רצון, או כאשר
 שש בראשונה כן עתה (קטו) לא אז ולא עתה, (קיו)
 ונפחתם, דגש הסמ"ך לחסרון נו"ן השרש, מלשון בית נאים
 יפת ה' (משלי עו) ועבדתם שם אלהים אחרים (קיו) שהרר
 בחוצה לארץ בימי הקדמוני' בעובר עכום: ואי הטעם שיעבור
 עוברי עכום: וי"א כי ישחמשו במשבע של עכום: לב רגזי
 ברוב הצרות, ובליון עינים, כי יקוו הצלה בכל עת
 (קיא) וראבון, כמ"ך, כמג דעבון בתיכם (ראשית מב)
 (קיא) אליהם החלואים חסורת ה"א העקרי כמו אר"ף החלואיה,
 (דברים נט) יהש"ך ה' מצרים באניות (קכ) שלא ישרא
 איש או אשה קטון וגדול: וההשכרם שם: (קכא) כמו
 והתברך כלבבו (סס) שהוא מעצבו יתברך, והאות ואין
 קונה, (קכב) ואמר שם כי המצריים נוטרים איבה כי בבר
 אברו משעבוד ישראל: ואין קונה, כי הקינה עבר מאבילו
 ומשקהו ומלבישו, אלה דברי הברית אשר צוה ה' (קכג)
 להורות שהברית במצות השם היא (קכד) מלכר הברית:
 ברית אם בחקותי: ויקרא משה אל כל ישראל, לברית
 הברית: אחס ראיחס את אשר עשתה' לעיניכם בארץ
 מצרים: כי היו מהם רבים (קכה) מכן עשרים שנה:
 נ"א מכן

הפ': וסדר הדברים ע"ד ההקס החלמי המדובק שהוא יסיה על שני פנים: דרך החיוב: ודרך השלילה: ואם דרך החיוב
 יהיה צדק בדבר ה' אזי דרך השלילה יהיה הקס החלופי: וכן להפך אם ינדק השולל יהיה המחיב הקס החלופי: ובזה המקום
 הקס החלמי המדובק בדרך החיוב כי כבר ידעו ממה שצבר ונחאמת להם במושל שהוא הקס החלופי שמוז יולל להם
 ההקס הצדק להבא במה שחזיר מהקס החלמי השולל: אע"פ שלא יכפלו כי ההפך יחבאר מהפכו: ואומר בשלמא אם ש'
 הש"ה להיטיב להם ולהרבות: אחס ורנה לעשות זה בשביל הכלאו ותועלת עמנו כן כשירצה להאבד לחכם ולהשמיד לחכם
 ישיג בשביל תועלת ונרך שניע אליו מזה: וזה הדרך בהקס החלמי המחיב שבה בדרך הקס החלופי: דמיון מי שיאמר צדק
 היות השמש חחה האשק: אם היתה השמש עולה כנה הוא יוס, וזה דרך החיוב אמנם הוא הקס החלופי: וההקס הצדק
 בשולל, אבל אין עתה יוס, א"כ אין השמש עולה, וכן בזה הדרוש ההקס השולל יהיה צדק, שר"ל אבל הש"ה לא ישיג
 להאבד לחכם כי כבר נחאמת להם שחין לו נרך ותועלת משום בריה ולא יקבל שום הכיפה מנדקתכם ולא מוק מרשעתכם אלא
 הכל מנד המקבלים, א"כ לא ש' או כשהיטיב להם ולא ישיג בהאבד לחכם אלא מידכם היתה זאת ואין שום שטני והפעלות
 בו ית' לא אז ולא עתה, וזה הנראה לי במלוצה הקגרה הוא שאמר הרב, כאשר ש' בראשונה, לן עתה, זה הקס החלופי
 בדרך החיוב, לא אז ולא עתה, ההקס הצדק בדרך השלילה, ואם צדקי לפרש מאמרו זה כבאור המלמדים לא יהיה
 מאמרו זה וזה מ"ס מקודם, ולא יהיה נרך למלה או ומה בא הרב לפרש, אלא רבו במקרא מלצות מחוכמות כהכמת
 הדבור כזה, הלא חרפה אם כמות כל האדם וכו' לא ה' שלחני, שהוא ג"כ הקס החלופי, בדרך השולל, ואח"כ ואם בריחה
 יברא ה' וכו' יודעתם כי נאלו וכו' הקס הצדק במשפט החיוב, והנרך להכפיל שם כי מדבר במה שלעתידי
 שפחידין לדעת אמתה הדבר ע"י הבחינה, (קיו) דגש הסמ"ך לחסרון נו"ן השרש, והוא מבנין נפעל, אע"פ שדומה
 להיות ע"מ פקדום מבנין פעל הדגוש אינו כן כי ונסחתם עומד (קיו) שהדר בחונה לארץ בימים הקלמונים כעובד עבומ"ו
 לכן נאמר ועבדתם שם א"ל כי לא יוכלו לשמור מטה החורה כהלכתן ולהכור מטמאות וגעוילי עבומ"ו כמועד ככה יאכלו
 ישראל לחם ע"ב, ולא שיהיה הרעון במאמר ועבדתם שישאל בגלות יעבדו עטמ"ו: (קיא) וראבון, סמוך
 כמו רעבון בחיכם, כי במוכרת הם על שקל פעלון כמו פרזון, ובכתי או בסמיכות ישנה שוא הפ"א לחירק: וקמן
 ע"ן הפעל לשוא פרזונו בישראל: (סופטים ה) כן דאבון נפש רעבון בחיכם כמקור היה ראוי לבוא דאבון רעבון אלא
 שרשבו והרמיבו כמנהג אוחיות הגרון והמפורד מהם רעבון דאבון, (קיא) אל"ף החלואים המורה ה"א העקרי שרשו
 קלה, ואחיות אה"וי מתחלפין, (קך) שלא ישרא איש או אשה וכו' ר"ל זה נהיה בומן חרבן בית שני שהכניס אדריאנוס
 קטר רומי את השבוים בספיכות ושלחם לדרך ים בלי מלחים ובלי הורן וזה יעוד רע שישכב השם שיוליכם הרוח
 למגרים לידי שונאיהם שיאבדום ולא ישאירו מהם שריד ופליט (קכא) כמו וההצרך בלבנו, שהוא הפעל כוזב
 מראה פעולה ואינה (קכב) ואמר שם כלומר במגרים כי מנד שחאסם לא יקנום אפילו שיהיו נריכים לקנות כדי שיכבלו
 עטויים וכגופים ברעב ובחמר כל, כי הקונה עבד יחייב במוזוהיו (קכג) להורות שהברית צמחה השם ה"א, ר"ל
 מ"ש אשר צוה ה' נחבאר שמה עשה בצווי השם אע"פ שקצר הכתיב להזכיר שדבר הש"ה למשך זה הדבר (קכד)
 מלכד הברית, ברית אם בחקותי, שכתה להם אחר שהוקם המשכן בשנה השנייה קודם נסעם מהר חורב, ובאשר הדור
 הוא מהו במדבר בציון המרגלים, במשך מ' שנה, נזה עתה לחדש את הברית לבניהם שהם באי הארץ (קכה) מכן
 עשרים

(ג"א מכן שנים שנה) המכות הגדולות שנעשו בכצדים ובמדבר ; כי האכילם מן והשקה אותם מים מן המלע . ולא נתן ה' לכם לב לדעה (קכו) י"א והלא נתן כמו לא רבתה מכת בבלשהים (שמואל א' יד) (קכו) והגבון בחמה ולא נתן , וכן לא לבי הלך (מלכים ב' ה) כי לא בחסרון ה"א הפך האמת , והבואו אל המקום (קכח) כי יש שלא ראו אורות מצרים , חלא ראו א"ך נצחו שני המלכים הארורים , ודן להם להשים דעה לשמור רבוי הבריה . למען ישכילו ויצליחו בבל אשר יעשון , וכן יחזי דוד בכל רדביו משכיל (שמואל ב') והזכיר ואולך אתכם (קכט) כי הוליכם בעמוד ענן . ויין ושכר לא שתיתם (קל) כי בח הכן הספיק להם ללחם וליוין .

בשלמה פ' והיה כי תבוא , ברוך מגיד מקדם את אשר יבוא .

(קכט) כי הוליכם בעמוד ענן : לכן זכר זה שהוא הגדול צריכים ללחם ויין שהם מזונות על פי הטבע . סליק

עשרים שנה , ר"ל בקרוב לעשרים ולא מכן עשרים ומעלה , כי פמויזים בשנה גליה בס' במדבר בהקון הדגלים מכן עשרים הם כלם מהו וזכחה הארבעים היו רבים אוחס שבשנה שניה צעה כמנין נח הכלימו שנה עשרים ולא נמנו הם עכשו חיים נהס אומרי אחס ראיחס כי הם ראו יציאה מצרים : וכפי הנסח שנמנא כי היו מהס רבים מכן שמונים . יכיה כרזון בכנה הארבעים נמנאו בישראל רבים בני שמונים אמנם בצעט לוי שהס לא היו חתת גזרת המרגלים . ובישראל לא נמנא זולה כלב ויהושע (קכו) י"א וכלא נחן : קן פירש בטל העשר : ר"ל כבר נחממחס וידעתם יכלתו ית' והשגחתו מנד הנפלאות שנפשו לעיניכם (קכו) והנכון בחימה . ר"ל האס לא נחן ה' לכם לב : וחסר כ"א החמיכה (קכח) כי יש שלא ראו אוחס מצרים : ר"ל אוחס סגולדו במדבר או קטנים היו צעה יציאחס נהס מביא ראיח מנחחו סיסון ושגו שנפלאות (קל) כי כח המן הספיק להס וכו' ולא היו

יום גמרי פרשת הבוא : אחל את סדר נצבים :

חסרי אל אזכיר רב טובו : ובעזרה מטיב לטובים :

אתם נצבים

(א) כי כחוב למעלה ויקרא משה אל כל ישראל (סוף פ' חבוא) לפני ה' אלהיכם , פתח אהל מועד , ראשיכם (ב) ראשי שבטיכם , כמו עץ הרעה שוב ורע (ראשית ב) ואחר שאמר כלכם החל לומר בפרם , כל איש ישראל (ג) הבוגרים מלבד הגרים , וזמן מן וגשים זגר חוטב עצים ושואב מים ואם אינם קריאי מועד כרי להעבירם בבריה חדשה , כי נאספ כלם ומוסגים לקבל לעבוד בכריהו , והבריה היא השבועה והאלה אשר יזכיר לעבוד בבריה , וי"ל שהקריב עריה עולה חרף דם (ד) כבדיה הר סיני , ואם לא הזכיר , (ה) ומן מחוטב עצים לקח יהושע רמז ושם לגבעונים חוטבי עצים ושואבי מים , לעברך (ו) כמו ויעברו בן כהריו (ימיה לד) למען הקים , ולהעמיד אותך היום בכריה שיהיה לו לעמ סגולה והוא יהיה לך לאלהים , ולא אתכם לברכם , כי לא יצטרכו הבאים אחריכם עוד בריח בסוכס , כל זאת הבריה אשר אכרות את בני ישראל תהיה לכל הדורות הבאים , יי את אשר ישנו פה , הנו"ן גוסף (ו) כמו וקבנו (במדבר כג) ואת אשר איננו פה (ח) כנגד הבריה והאלה , וי"א את אשר ישנו (ט) להכניס אמות העולם בבריה ואין צדך , כי אתם ירעתם (יוד) בשקוצי מצרים שלא הועילו , ובאלהיהם עשה ה' שפטים (סס לג) וכן בעמון ומואב ואדום אשר עברתם במקומו יהיה מה הועילו להם גלוליהם מפני שהם עין ואבן כסף וזהב דבר נקפא כי הו המה לפיכך הזהרו מן יש בכס איש או אשה אשר לבבו פוגה היום לעבדו"ל מכם או שהבאים אחריכם ללכת לעבוד עבדו"ל (יא) ואמר בתחלה לחידים ואח"כ לרבים כי בן יהיה : הנה מיכה ואמו שהעמידו לפסל ואח"כ נתחבר אליהם משפחה משבט הרני ואחריהם כל שבט דן שנאמר ויקימו להם בני דן (סופטים יח) (יב) והגרימו חרבן שילה : שרש : הוא הנמצא : פירה רוש ולענה . הוא את אשר איננו פה : כי יפריא המלמד ודכים רעים שהם ראש ולענה : וראש . הוא ראש פתגים (דברים לב) או גם הוא עשב מר כמו הלענה שמויקים

(א) כי כחוב למעלה ויקרא משה אל כל ישראל (סוף פ' חבוא) לפני ה' אלהיכם , פתח אהל מועד , ראשיכם (ב) ראשי שבטיכם , כמו עץ הרעה שוב ורע (ראשית ב) ואחר שאמר כלכם החל לומר בפרם , כל איש ישראל (ג) הבוגרים מלבד הגרים , וזמן מן וגשים זגר חוטב עצים ושואב מים ואם אינם קריאי מועד כרי להעבירם בבריה חדשה , כי נאספ כלם ומוסגים לקבל לעבוד בכריהו , והבריה היא השבועה והאלה אשר יזכיר לעבוד בבריה , וי"ל שהקריב עריה עולה חרף דם (ד) כבדיה הר סיני , ואם לא הזכיר , (ה) ומן מחוטב עצים לקח יהושע רמז ושם לגבעונים חוטבי עצים ושואבי מים , לעברך (ו) כמו ויעברו בן כהריו (ימיה לד) למען הקים , ולהעמיד אותך היום בכריה שיהיה לו לעמ סגולה והוא יהיה לך לאלהים , ולא אתכם לברכם , כי לא יצטרכו הבאים אחריכם עוד בריח בסוכס , כל זאת הבריה אשר אכרות את בני ישראל תהיה לכל הדורות הבאים , יי את אשר ישנו פה , הנו"ן גוסף (ו) כמו וקבנו (במדבר כג) ואת אשר איננו פה (ח) כנגד הבריה והאלה , וי"א את אשר ישנו (ט) להכניס אמות העולם בבריה ואין צדך , כי אתם ירעתם (יוד) בשקוצי מצרים שלא הועילו , ובאלהיהם עשה ה' שפטים (סס לג) וכן בעמון ומואב ואדום אשר עברתם במקומו יהיה מה הועילו להם גלוליהם מפני שהם עין ואבן כסף וזהב דבר נקפא כי הו המה לפיכך הזהרו מן יש בכס איש או אשה אשר לבבו פוגה היום לעבדו"ל מכם או שהבאים אחריכם ללכת לעבוד עבדו"ל (יא) ואמר בתחלה לחידים ואח"כ לרבים כי בן יהיה : הנה מיכה ואמו שהעמידו לפסל ואח"כ נתחבר אליהם משפחה משבט הרני ואחריהם כל שבט דן שנאמר ויקימו להם בני דן (סופטים יח) (יב) והגרימו חרבן שילה : שרש : הוא הנמצא : פירה רוש ולענה . הוא את אשר איננו פה : כי יפריא המלמד ודכים רעים שהם ראש ולענה : וראש . הוא ראש פתגים (דברים לב) או גם הוא עשב מר כמו הלענה שמויקים

(יג) כעון

לא אחד בהם שיעזיל לנלח חספחו לונת אחריהם (יא) בכס איש ר' אשה ואח"כ משפחה ואח"כ שבת : כי כן הוא מדרגה כמו שקרה מן פסל מיכה שהחזילה זו העברה בלוי שצטון פסל מיכה אשר הקימו שבע דן גלס הארון ע"י בנינו צען הפלגס אמרו חכמים שאוחס שפלו במלחמה רובס דן משבט דן כי שגלס הארון עד כנכרה רוב השבט הפישיים משבט דן כי ובזמן חרבן שילה בטל פסל מיכה כהחס הפישיים , וכן פירשו החכמים את הגאמר ויקימו להם בני דן את הפסל יבונתן בן גרשום בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט

(יג) כעון הנביא כעון כדורש . ר"ל כעון כמפוחה ונמכיח
 כן הוא עון המפוחה והמוכה כדכתיב ביהוקאל ונאלו טונס ,
 והזכיר הפסוק שהוא כמלמד בפירוש הרב ר"ל המסיה ולא
 הזכיר הפסוק שהוא כמלמד והמחפה אחריו וכבר נהבאר
 ביהוקאל ששניהם באחד (יד) כי כפירותו לבי וכו' ר"ל
 בהגבורה . משפחה שיגביר הרשע בלעמו שיכלל מהטעם
 (טו) כמו ספות הטלח וכו' אע"פ שרשעו כפה חוננו לשון
 כליון אלא הוא ענין כוספה ויהיו יסף וספה שני שרשים
 בענין אחד : והרוע הוא משל על גדליק וכנמחה משל על
 הרשע . ור"ל שרשע יוסף ויחבר כפי דעתו : גדליק עם
 הרשע במדרגה אחת עטוב כמנחם חס . יהיה שלום לכל עם
 ישראל גם אני אהיה נכלל עמה בשלום וטובה (יז) וכל זה מאמר
 הנבוא' . ר"ל מה שהמשיל את גדליק ברוע והרשע בנמחה הוא
 מאמר הנבוא' כי גדליק אינו נשעו ומכהפק בהכרסי מנרכי
 הגוף ומשחלל לקטנה שלמות נפשו שהוא שובע שמחיה בלחה
 חיים כנחשילסלן קראחה הנבואה רוע והרשע לא השכע בטנו
 מתשטנו הגוף כי הוא לכוט אחריו תאוותיו ורודף אחריו מה
 שלא יוכל להשיג ומכלה כל ימיו ומאוייו לא יכלו וישאר רעב
 ותמא בעירוף וחסר כל מה שהוא קנין אממי וקיס . כהכל
 בא וכהך ילך לכן קראחה נמחה : הכל כפי מהשכח ענמו
 הוא רוע : ומחויק ענמו שאין לו סכרון בדבר : כי אע"פ
 שהוא רוע במלחה תאוותיו אמנס לבו חסר וחיונו מכיר את
 חסרונו כי לא השחלל לקטנה שלמות נפשו מאשר הוא אדם
 ולפ"ו במשל הנבואה הוא הנמח ובענינו רוע (יז) וי"ל
 הרוע והנמחה . דרך הטובה והרעה : ר"ל שיחברך הרשע
 ויאמר שלום יהיה לי ולא יבואני ענש ויסור מלחה חסס וכסכה
 שיאמר כן הוא בעבור . כוסיו כדרך הטובה כמו . כן על
 הדרך הרעה מהיותו כופר בהשגחה ובסכר וענש . וליה דין
 וליה דין ולזה ידון וישפט שני הדרכים כא' שאין יתרון אל
 הולך בדרך הטובה מן ההולך בדרך רעה ולא טעם בדרך
 הרעה ולא גמול טוב בדרך הטובה : ולפי זה ספירוש :
 הרוע והנמחה חסרי המתואר שהוא כדרך כי כדרך . לשון
 נקבה (יח) גם כעון הוא למען יוסף הכפס כקדושה וכו'
 ר"ל שיהיה סכסר המתואר מלח נפש כלומר שסכח אמור
 הרשע כן הוא בעבור שהוא יוסף ויחבר הכפס הרוע שהיה
 הכפס המשכלל עם הכפס בהמיתה ולא יבדיל ביניהן מנד
 סכלותו בנורה האדם והעדר אמונתו בקיום והשאלות הכפס
 עד שזה יביאכו לחשוב שאין אסריות וחקוק אחריו המות אלא
 השלמות האנושי היא למלחה חלוחת הכפס בהמיתה שלדעתו
 היא היא נורה האדם במהאוח והנמחה לחלוחת הגוף ויחויק
 הרשע כזה גם את הרוע כחוקה נמחה ולכן יהיה לכוט אחריו
 תאוותיו (יט) וי"ל כי כל אשר יחברך וכו' זה מאמר
 הרמזין שאמר כן בפירושו השני וי"ל גם יחכן לפרש שהוא
 שב אל שרש פורה ראש ולענה וכו' וסוף המאמר : והכונה
 בזה לומר כי כל אשר ישמע האלה והחברך ממנה ויחוקק
 בשרירותו לבו וסעיפיו ישיבוכו לחטוא וינמחיו פשעים יורה מן בראשונה (כ) ולא הזכיר המאמר . ר"ל שאמר אמרו ואמר
 הדור האחרון בניכם וכו' לא זכר מיד מה יאמרו רק הכיח מאמרם לאחריהם כי מאמר הדור האחרון הוא השוכה שטיביו
 לשאלים עכומ"ו בארץ גלותם שישאלום מדוע נהרבה ארצכם וכיניעו לכם כרעות עד שגליהם וכשורחם לארצות אחרות ואז
 יענו וישיבו לעכומ"ו השוכה הכוכרת למטה מזה שהוא ואמרו על אשר עזבו וכו' (כא) והקדים כמנהג הטעמי ר"ל
 שבפסוק הראשון שהוא ואמר הדור האחרון וכו' הסמיך אחריו את מאמר והנכרי באמרו והנכרי אשר יבוא . שהכל בדור
 האחרון והשלים בנכרי . וכשכח להזכיר מאמרי שני האומרים לא זכרם ראשון ראשון ואחרון אחרון כסדר הפסוק . הקדים
 שהיה לו להקדים מאמר הדור האחרון שהוא פסוק ואמרו על אשר עזבו : והכתוב לא עשה כן אלא הקדים מאמר והנכרי
 שהוא פסוק על מה עשה ה"ככה לארץ הזאת . כמנהג פעברי להחל במה שהשלים (כב) הואיל ולא זכר לעכומ"ו במתן תורה
 וכו' ר"ל אבל רעה לזכות את ישראל לבדו ונתן להם תורה ומצוות ששכר שמירתן יזכו לכיות חלק ה' ונחלקו בהשגחתו העליונה
 עליהם בלי חמנעות מלאך או מול וכו' אמרו ולא חלק להם ספרנון לא הניחם חמה ממלחה האמנשיים ולא חלק להם לישראל
 כי אם לכל העמים עכומ"ו שהם בחרו לעשותם אלוהות ולעבדם (כג) כי ישראל יהיו בגלות ר"ל
 כי הנכרי שהם העכומ"ו ישאלו לישראל שאלה על מה עשה ה' ככה וכו' אחר גלות ישראל
 מארצם ובהיותם בארץ חויביים : ולכן יאמרו בתשובתם ישראל לשאלים ויתר חף ה' בארץ הכיח ולא הזאת (כד)
 דבר השואלים על מה עשה ה' ככה . ר"ל שאמרו כיום הוא עונה לאותו יום שישאלו העכו"מ . בגלות אחר זמן רב
 מהחרבן וח"כ הוא מוסב למאמר השואלים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת שהיא שממה כיום כזה שאנחה רוחים אוחה
 בהרבה : ואלו היה דבר המשמים כמ"ש בן עזרא שיהיה מוסב אל הקרוב שהוא ויכליכם אל ארץ אחרת היה ראוי
 שיאמרו המשמים ביום ההוא שהוא בזמן עבר ביום החרבן כי לא השליכם ביום שנשאלו על זה (כה) הנסתרות לה'
 אם אין אנו מכירים : ר"ל שא ברית האלה והקללה לא יאבה ה' סלוח וכו' ורבה בו כל האלה הוא למי שיעבור
 במד

שמאקים לבריאים . או משום שהם מרים הזכירם (יג) כעון
 הנביא כעון הדורש (יחוקאל יד) והנה ירבעם הטא והחשיא .
 והיה בשטעו . מי שלבבו פונה היום מעם ה' הוא יחברך
 מעצמו בהוך לבבו כי יאמר שלום יהיה לי לא יחולו בי
 דברי האלה הזאת (יד) כי בשרירות לבי . היא המחשבה
 המתגברת : קרוב מן בשרירי בטנו . (חיוט מ) למען
 ספות (טו) כמו ספות חמאת על חמאת (ישעיה ל) להנסף
 ההולך בדרך ישר ועובר אלהים חיים עם עובר עכומ"ו .
 ומשל האיש הישר ברוע והרשע בעמאה (יז) וכל זה מאמר
 הנבואה : כי הרשע במחשבתו הוא הרוע (יז) וי"ל הרוע
 והעמאה דרך הטובה ודרך הרעה . כי הרעות נמשלו לדרבים
 שנאמר עמדו על דרכים וראו (ירמיה ו) (יח) גם נכון
 הוא למען יוסף הנפש הקרושה שהיא רוח שאינה מצטרפת
 בצרכי הגוף מאומה עם הגויה שהיא צמאה ומרוב חוזק
 האורה שטובה בזמה ולכל עון וחמאת (יט) וי"ל כי כל
 אשר יחברך בלבבו מהאלה לאמר בשרירות לבי אלך
 מחשבותיו שהם סעיפיו ישיבוהו לחטוא ויצמיחו פשעים שלא
 היו יורה מבראשונה מאותם שהיו פורים . לא יאבה ה'
 סלות לו : הוא באיש או אשה : כי כן אמר וקנאתו באיש
 ההוא : וסחה ה' את שמו : הוא במשפחה : והבדילו
 ה' לרעה : הוא אלת השבט : ואמר יעשן אף ה' . כי
 יכלה אורו ואח כל הזונים אחריו כבלות האש לקוצים :
 והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה . שאינו מורע ישראל .
 ואמר הדור האחרון (כ) ולא הזכיר המאמר : והוא
 שאמר ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' : ואמרו כל
 הגם על מה עשה ה' ככה . הוא כאמר הנכרי (כא)
 והקדים כמנהג העברי : וראו את מכות הארץ . גפרית
 ומלח כמהפכת ארבע הערים לא יעלה בה כל עשב . על
 אשר עזבו : בעבור אשר עזבו ברית ה' לעבוד עכומ"ו
 עבודות לא חלק לישראל כי הם חלקו ונחלתו על כנת
 שיהיו בעבודתו (כב) הואיל ולא זכה לעכומ"ו במתן
 תורה להעיר להם ביחודו אבל הניחם בלא תורה נחעורו
 כל אחד ואחד עכומ"ו עכומ"ו אלהיו . כנזכר אשר חלק
 ה' אלהיך אותם לכל העמים (דברים ז) ויחר אף ה בארץ ההיא
 ולא בארץ הזאת (כג) כי ישראל יהיו בגלות : ויתשם : דגש
 התי"ו להורות לנו"ן הנחסר שהוא פ"א הפעל . אל ארץ
 אחרת : כיום הזה (כד) דבר השואלים על מה עשה ה'
 (כה) הנסתרות לה" : אם אין אנו מכירים אין לנו
 אשכבה כלומר בדבר שאנחנו שוגגים בו . מלשון מנפשות
 נקני (הל"ס לג) כי אמר לעשות את כל דברי התורה :
 רצה להוציא מן האלה לעושה בשגנה (כו) וי"ל פי
 עושה בסתר : כי אמר אם יש ככך שרש פודה רוע אש
 הוא

הוא בסתר לה' אלהינו שיפדע ממנו : והגלות לנו ולבנינו לחקור ולדרוש להח' לאיש ברדכין : והשבות אל לבבך . כי נחקיסו הברכה והקללה בשבדך ה' צוה ובעזבך אהן : ושבת ער ה' אלהיך : השובה שלמה ואע"פ שארה בגלות ושב ה' אלהיך את שבוהך . מצוה היום אההובניך (כז) י"א לך ולבניך כמו אשר אהה מראה בהר (שמות כה) : ואינו נכון : רק אהה מוסב אל ושבת ער ה' אלהיך : ושב ה' : יוצא באחר : ושב השני נוגע : ורכים כנה : זהוסיף לומר ושב וקבצך כדו לומר אם יהיה נדוך : וי"ל ושב הראשון ישקיש ויניח לנשבים (כח) ואח"כ ישוב ויקבצם (כט) בקצה השמים : כנגד ארץ ישראל : וכחוב והביאו את כל אחיכם מכל הגוים (ישעיה כו) (ל) והטיבך : כי בימי העץ ימי עמי (סס כה) והרבך (לא) כמו רבי המלך (ימימי מ'ז) ומל ה' את לבבך (לכ) בענין והסירותיה את לב האבן שבשרכם (יחזקאל לו) שכל אבר ואבר מוכן למעשה ואינו צריך הרגל ולמוד ונהוג בגון העין והאזן והיד לאודו והרגל לחלוק אבל הלב צריך הרגל ולמוד ונהוג : לפיכך וגחתי לכם לב בשר (סס) ואמר ומל : כי יצר לב האדם רע מנעוריו : והבא ליסודר מסייעין לו (לג) ואמר ב"ה אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף : ואחרם שבגוף כדו שיוסרו מחשבות חתאות הגוברת : למען חיך (לד) הוי שונא חיים לאהבת חיים תהא קונה את החיים והחיות ה' : הפך אויבך אשר רדפך כי חשיגם האלה והקללה : כי ישוב ה' לשוב עליך : כאשר מימים קדמונים שש על אבותיך (לה) הכתובה : ולא האמורה בפה : מצורתי כל א' וא' : כי המצוה הזאת היא הכתובה בספר דהורה היה : לא נפלאה : בלומר נפרתי : ובגדר נפלאה אבר לא בשמים היא : וכנגד רחוקה אמר ולא מעבר לים היא : כי קרוב : מפני שאמר רחוקה : בפיך : ולא בשמים : ובלבבך : כי יסוד כל המצות הלב : הסיר הכתוב סבות כל העצלים מלהגות בתורה : ואמר מאד שהחוקר ולומר בהורה (לו) מכנה ימצא כל דבר והקש וימיר סתום מן המפורש : דאה נהתי לפניך היום את החיים : שש בענינו הראשון ואמר לעומדים לפניו כבר בררתי לכם כל ענין ודבר בין בוחר בטוב ובין הפכו : ורכים סחכמי המחקר אמרו שהרע העדר אינו הפך הטוב : כמו שהצות העדר החיים שהחיים אברו וחרלו לא שבא המית והסיר החיים וכן העור והחריש

במזיד חבל כשיעשה כשגג שנעלם ממנו העון ולא ידע הוא כפיור מן האלם הזאת : וכן היא דעת הרמב"ן (כז) וי"מ מי שטעב בכהר וכו' זו היא דעת אבן עזרא ור"ל כי זו האלה למיודים ככהר שהסם יפרע ממנו ולא יכיה כרהונו הלוי של כדור כיון שלא ידעו ב"ד של מטה מי הוא הטוב : אבל כשיעבור בגלוי הוב עלינו להענישו ככל הכתוב בחורה ולא שנאמר שיקבל כחוכא חת טעמו מן השמים : ואם לא נעשה כן כרי אנחנו החת העכש כי כל ישראל ערבים זה בזה (כז) י"א לך ולבניך . כמו אשר אהה מראה וכו' כן אמר הרמב"ן לפי כרוחו הכני כהוא כאלו אמר מטרך לך ולבניך : שהדבק מאמר אהה ובניך אל הקרוב כהוא מלת מטרך : והרב אומר כהוא מוסב אל הרחוק כר"ל ושבת ער ה' אהה בניך (כח) ואח"כ ישוב ויקבצם : ר"ל שמלת ושב השני ענין שיבה שייב את שבוהם וינאלם : אבל ושב הראשון מלשון כשיבה ונהה חושטון : של דעה ר' יהודה כמדקדק : שטעמו יניה וישקיש לנשבים בארץ גלותם : ולפי זה הפירוש מלת שבוך ענין שבי (כט) בקצה השמים : כנגד ארץ ישראל : כבר ראיח מ"ס הרב בס' ואהחקן גבי ולמקצה השמים ועל קצה השמים ויגוד סס בס"פ מאלהי העמים אשר סביבותיכם : כן הוא הרצון גם באמור הכתוב בקצה השמים : שר"ל בקצה היסוד כי ירושלים היא באמצע היסוד לכן כל הארצות הרסוקות נחשבו לה קצוות כי הוא כנקודה בטרך קצוות היסוד : והמורה זה כהוב ביעודי ישעיה ע"ה וכבינו את כל חקיקם מכל הגוים : ולא אמר מקצה השמים : כרי שקצה השמים הנאמר כאן הוא קצה היסוד (ל) והטיבך : כי ימי העץ י"ט ר"ל שהטובה תהיה בארצות ימים בהללחת מלכות שלה יגלו עוד אלה יתמידו בהללחת (לא) כמו רבי המלך : ר"ל יגדילך במעלה וכבוד : לא לטון רבוי במנין : כי בעד כרבו יבטיח למטה מזה ביעודי וכחידר : כי לעובה וכו' וחיית ורביח וכו' (לכ) כענין והסירותיה את לב האבן וכו' שיהם הכתוב עורה השי"ת להנעם שלמות הכפס בהקרה המככים המעיקים והמונעים מן ההלמות ביעוד הישרה ללב ולא בשאר חברי הגוף בגון שלא אמר ויפתח עיניך ואזניך לראות ולנבך ולשמע בקול ה' ויחייק ידך לשמח המנות וכיוצא אלה הבטייה בעד הישרה ללב : והטעם כזה יען שהאברים שהיגונים ים לכל אחד מהם בטבעו פעולה אחת מיוחדת לאבר כהוא לא ישנה את חפיקו כפי שהובט בכחו בגון העין לראות און לשמוע יד לאחוזה והרגל להלך ואין ככה הא' לעשות פעולה אבר אחר לכן חייך צריכין הרגל ולמוד : אלה פעולות כל א' מהם נמשכות אחר מחשבת הלב אל אשר יהיה

שמה כרוח ללכה ילכו לא יסבו בלכחם איש איש על עבודתו ועל משאו והלב כהם כמלך בגדוד : אמנם הלב יען שנמצא בו שני קצוות כפי חוק הרכבה האדם להקון שני חלקיו כח השכלי וכח הדמיוני ויען שהאדם בהללח בריאותו נוצר ישר ואח"כ באולחו סוף דרכו באכלו מטרך כדעה נטה אחרי החווהי בהשמיית ועוד את הקלק השכלי לכן נעשה בטעם ממין במרי הרבו כמו רבו בממכים המונעים אותו מן הנעם ההללח האמתית שהוא שלמות הכפס : ואע"פ שהאדם בעל בהירה גמורה וברשותו הוא לעשות הטוב ודלופו אמנם והואיל ויגר לב האדם רע מנעוריו מוכחה טעמו של נפש הוא נוטה לרוב בבחירתו הרעה ובקלקול מנוו להשתאל ולח להימין עד שהרגל שב לב טעם וכאלו נעשה מוכרח לנטות אל כרע שהרגל בו ונעשה לו קנין חזק שלא יוכל לכנס את יגרו ולהכניע קושי לבבו הסרל : לכן לומן העמיד אחר שהלם גאלות ישראל על התשובה וחיבם במנות ע"ס שהורו למוטב מיעד להם . כמאמר ומל ה' וכו' בדבר שהוא צידם ובבחירתם ששאר יעשו תשובה שלמה לפני ית' ויצאו בכל בדם ומאלם לאסח את דרך החיים : שהיא אהבה ה' ויראהו ודעתה אותה אזי גם השי"ת יהיה בעזרם ויסקל מנחיהם כל מנסול מונע ומעיק : וזה ע"ד מאמר והבא ליטער מסייעין לו : שאין הענין שעל כרהם יכריחם למעשה הטוב וימנעם ממעשה הרע ויבטל מהם הבחירה : כי כדבר הנעשה בהכרח לא יפול עליו לא גיט ולא שבת ולא לעשותו שבר ועשה (לז) ואמרו ב"ה אין בן דוד בא וכו' אמרו זה בגמרא פ' קמח דפי"ו ועוד הביאוינו ביבמות פ' ו' ואין רנונס בזה במאמר על שימתו כל האדם ויפסד המין האנושי או עד שיפסד העולם שאם יהיה כן מה יהיה כהך לביחא בן דוד : אלה כרצון שלא יבוא המשיח עד שיעשו תשובה שלמה ויסורו כל מחשבות סיער הרע להיותן נשמעות ליער הטוב ואז הכלינה נשמות הגוף כי ההפכנה להיות נשמות הלב כהכונן אשר בו הנוח חכמה בהשכל וידוע את ה' (לד) הוי שונא חיים : ר"ל מ"ש הכתוב למען חיך אינו מ"י העו"ה : אלה קיום הכפס שהוא הכשר האמתו הפסון לנדיקים : והרב עשה המליצה להורות הטחיס בדרכי קנין החיים הגלויים : ואמר היה סונא החיים היי זמן והעשם טפל ולא עקר כי הם מה שקודם התכלית שלכך נוצרה כדי לקנות דעה והשכל את בוראך . ולכן השנא את הבלי ותעניי החיים חיי . זמן כנגד אהבה החיים שהוא השי"ת אשר הוא מקור החיים וחיינו הם ענינו אזי תהיה מטהלי גן עדן ותהיה קונה את החיים הגלויים : אמנם כשהאדם את חיי הגוף ותהיה לכוף אחר הדברים המזומים לא יעלה צידך קנין החיים הגלויים כי בן זרות זו לזו כשזה קם זה טפל וכן להפך (לה) הכתובה : ולא האמורה בפה מנגד לב"ה (לו) ממנה ימצא כל דבר והקש : ר"ל מעצם הכתוב כדרכי ההקש שהניחו הכמינו ללמוד דבר מחוק דבר ולא שהמורה לא הוכן מעצמה והנשטרך לתורה שבכל פה : וכבר הודה הרב ולא כחש שהיה פירוש מקובל מפי גבויי האמת אלה שכארך נדוד הגליות והמתנכלות שונאי ישראל נשחכו ונאכזרו מאחרי : ומה שנמצא כהיום מדברי חכמים

כעמים בן סבורה יש מן סכלו אמת ואין בו פלוגת : ומס
 סכוא בפלוגת לא יסיר הספק לכן לא יאוח שהקרח בשם תורס
 (לו) כי לא יעשה ה' דבר שלישי רחוק : זה המחמר נתינה
 סבה של חכמי המתקן שמכבה זלח ברוח מליחס לשי"ח פעולה
 כרע כי עשייה כרע הוא קטרון ומזה פקוחה לכן כרחיקו
 משעה כרע מהשי"ח ומזכו מפאח הנמנע והדבר הנמנע לא
 יחד לאוח וסטרון יכלה לפועל בשלח יוכל לפועל כדבר
 הנמנע וזו עשה רביעית מן הדעות בענין משעה כרע כביחס
 כרע בע"ס בספרו פרק ט' ובפרקים הבאים אחריו : ולעת
 זו אש"פ שנמנה בנחוב שמיחס פעולה כרע לשי"ח הוא פ"ד
 מסבר גרון וכרח רע : או מי יסוס אלס או הרע וכיונא
 גוא בעבור שיטל כשי"ח מלפועל כטוב שהוא המניחה
 ובכשרה כדבר הנמנה יבוא כרע סכוא הכסדר : כי
 הכסדר אינו נריך לפועל (לה) והנכון סכרס דבר קיס
 וכו' ר"ל שכמוכ והרע אינו ב' דברים כפכיים שיכיה כח' קנין
 וכשי כעדר כחיים ומזה אור והסך אלח כס בני כפכיים
 בשנים קנין ויש ביניהם אמנטי : ומ"ש כי ככסדר הנבורה
 או כעדר כסטר וכו' ר"ל אש"פ סקן רע אינו כעדר גמור
 אלח גם ככסדר ככוא הוא יש כי הנבורה והסטר
 מדרגות רנות זו למעלה מזו ואס יתעב כעדר כסטר או
 כנבורה כעדר כעדר מה שלמעלה מן הכלושים כנבורה
 וכרי יכיד בעורר אלל כעדר ספחחים מהס טל"ס יש
 ומנח כהס דבר מוסס : נמנה שהטוב הוא טוג גבוה ויש
 רע סכוא טוב אלל הוא יהסב רע לערך כטוב כעדר
 מתט : א"כ כרע אינו כעדר : ועוד מנח אחר כי יש
 דבר שהוא נמנה וכוא רע וכעדר כדבר ככוא טוב מעניחהו
 קנון הסוטרס הנבן והקילפח במלוח כיס כבינים מן כמותרות
 ככשכיים לחוכו או הטלל בשני ראשין והחומים טללים
 דבוקים נכ אל נכ כעדרת משוחפת לכניהם וכיונא (לוט) כי
 כל משעה כאלוים כוא חסד : פ"כ לא יכיה סטרון כהקו
 יח' כשיסר או זכ דבר מבריהו וכנון מה שמשעה לכפסיד
 כשקטס חס ככ"ס כעבור מוון כאלס וככפסד אישי
 כמורכיים אש"פ ככס כעדר לא יחיהם מזה לשי"ח רע
 וקמס כי כל משעיו כחסד וכמתנה חס וחינו טוב עליו :
 רע ורשע חס כמין ממיני כרע כוא כדלוי כעדר ואין סס מקום לומר סכוא כעדר סכוח ויחר יקרא טוב וזכ כדבר
 יבוא לומר שלח יחמר כרע רע כי חס ככיותו רשע ואס מכוונא כוכ יחחוקו סכמי כמקקר לומר ככניהם לשי"ח כשיח
 מרע ניחס ככפולוחו טול וחחס כחקו יח' (מ) כהכובה לה : וזכ בשלח יכיה וכו' ר"ל אמת ככרע ככניהם פנשו
 לא יחלק אלח כרע כוא רע ולא ינא טרוס מלכקרא רשע וחחס : אלל אחתי יכיה זכ בשלח יכיה ממשעה כרע ככוא טרוס
 לחקקה : ר"ל כשלח יכיה ממשעה ככרע ככניהם הכלויה מביח תקנה א' מ' ד' ככיס ככיסים ככס מקקיס חס ענכ ככפולח
 כרעס ומניחן חוזה מן כחחס והרשע משכח חקנה כיונא מן הכליה כממשעה אש"פ כממשעה ככניהם ככוא רע וככקיס
 ככיה אחר כיה טון משנס האשעה ולדרך נוסף על הממשעה ככוא ככניהם הכליה כנה כחקנה כוניחא חס כממשעה
 ככיותו סמסוכוחיל וככיה לא יעשה כרע לרוצו לכד מבלי היות כממשעה ככוא לרך נוסף חון משנס כממשעה שיכיה לו מבלי
 פ"ס כיוסר וכס כני הפניס מחרב פני כיוסי ככס או כחיו או ככושלכ שככניהם לא יניע לשי"ח סטרון כי ככוב כוא
 פ"ס כדק כנון סיטניס כרעס ונד כחושלה כנון יסורי אכבה לחושלה המנויים א"כ לא יניע לשי"ח סטרון ככניהם עליו משנס
 כרע (טיין כש"ס פ' פ"א) אלל אדרבא יחבאר מזה עונס יכלאו סכוא יוכל על כל המשעים חס טוכים ואס רפיס
 (מח) כחקיק לחוח : ר"ל להטבון כעיון סכלו שיכיס בו כל מניינו ושלח יכנה מהכחו ככל עסקיו מידח ככס ודישעו
 חוי יכעב דככ בו יח' דכקוח מדע ועיון (מכ) ולפיכך אחר מרוס וקדוש אשכחן : ד"ל ככניה מדע ועיון ולא ככניה מקום
 חלילה אלל שלכב דכא ושלח רופ כעדכא החוחיו ומשכיל חל לבו לפני כורחו כככירו ככיותו ערכו ועונס גדולה ורופנח
 חלכיו קבועה בלבו דעס וירחא ה' לפי זכ נחמר ככסס יככון חס דכא ושלח רופ כמ"ש כרע והלב כדכא כוא מטון לככיס
 (סוף פ' טקב) וכס נחבאר : (מג) וכמלות וכחוקים שלח יכריד וכו' ר"ל שיכיה שלס כלחונתו ולא יכיה מוספק חס יש
 כמנו חסס ענכ וככליה או שיכרכר כלבו כשחורר ליה ככלר החורח מונחה כככמת מניס חלה מבלי טווי ככס כממשעה
 כטפריס (מד) כוא שחמר יחחס כ' וכו' כלומר ככרסח והקללות כלמורות כס' בי סכוא עליין רועו כמחמר ככיס ופנות
 נחתי לפני ככרעה והקללה י כככר קיוס המתנה סכמים יחגו רכיים וכארץ חתן יכולה : וכן לככך כענכ סכיה כקללס (מה)
 והנכון וכו' שחמר ככדוחי וכו' מוסב למה שיחמר למטה כלחוני השמים וכו' כמניד להס כמיד יוכיהם כדברי ככירס : ולכ"ן
 יכיה ככדותי ככר חחה שחוד (מו) גם יש לומר וכו' כי פרשח כלחוני כחמרה כממשעה ח' וכן ככרעה : וס' חילך כריכה כהס
 לככח ככופ כחורס אחר ככרעה וכסד ע' חמס : ומוקדס וכוא מוחמר : חכו מ"ס חילך משה ר"ל אחר ככרת ככרעה ככאסך
 כל כעס לפני ה' פחה חכל מופד ודבר אה ככירס וככרס וככו ישראל לחלכיס ככך משס מן מננה לויס למנהס ישראל
 למנו חס יחוש כמקומו לעיניהם ולכ"ן ככירוס יכיה ככדותי עבר כממשעו שחמר להס אחר חמרו כירס כלחוני (מו)
 ומזה טן ככיים כשחמרו ככרובים וכו' ככר נרמו כמקומו ככג"ס וכן ככיים וככו כשחמרו יס להס כגלה וככר וכהס זכ
 כח כרע כככיר לרמו כי זכ כל כאלס וכן ככיים ככק כאלס אחר כוא מבני עליס כוא אכבה ה' ככו שפירס לעיל נדר
 כלחוב שיפריס : עננו כככלי ככסקים ככדותים אחר כס כשחמרו כמונכים חוחו מלככול טן ככיים דמות לכס ככרע
 כמחכמה וככדילים כיו לכין חלכו וככרשים חוחו מהכספס כנחלת ה' ככיותו נשוכ חחה כמקריס : אלל שיחבוד ויסיס כל
 חקן לככק כעיונו ומחכמה לככר וכככל ודוע חוחו ח' חלו ילכו חליו עור חלכו ויכיה קרוב ככדותו לכר חלכין

והחיש סכר חרואת וחשמיעה (לו) כי לא יעשה ה' חס
 שהוא אינו ראוי (לה) והנכון שרדע דבר קיס הפך הטוב :
 כי בהעדר הנבורה או העדר העשר או כיוצא זה לא יאמר
 רע : כי הטוב הוא טוג גבוה החחו מינים רבים לא
 יאמר כהעדרם כי זה רע (לס) כי כל מעשה האלהים הוא
 חסד : ואם כמקומות לא יאמר הרע רע כי אם כהיותו
 רשע (מ) וזו בשלח יהיה לענין מורה לחקנה ולדרך נוסף
 כמו שירשט כפנים הארבעה אין הנה מקום באורם (זכרס)
 ודנה החל לכאר דרך הטוב והרע : החיים : הוא סכר
 אשר אנכי מצוך היום : ושכר החיים שהוא הטוב וחיות
 ודכיה : כריאות הנוף חוב בניס : וכרכך : חוספת כל דבר
 סלכו ומככר : והסוח : ואם ינח לככך : ושכר הסוח
 דגדרי לכס חיים כי אכוד האכרון : ואסר לאכבה חס ה' :
 הוא החילך כדככוו וסוטר המצוה והואכה תגמורה חסך
 חלב (מח) כשקיק לחוח כאלו דכק אליו (מד) ולפיכך
 נאמר טרוס וקדוש אשכחן ואר דכא ושלח רופ (יעניס ע')
 (מג) והסכות חחקים שלא יהררר לסח כך ולסח כך :
 כי גבול הארבה האכמית לא יחקר האהב על מה חו ועל
 סה זה כחפץ אהובו : ק"ו לכשירע שאין ענין החפץ רע
 לתועלת המצוה ולא לתועלת המצוה : אכור האכרון : כי
 לא האריכון יסיס : הפך וכרכך ח' אלהיך בארץ : העיחות
 ככס חיום (מד) הוא שאמר יפתח ה' לך את אצרו הטוב
 אה השפיס (דברים כח) וחמורתו חווי ססך אש"פ
 (טס) (מה) והנכון הוא מה שיאמר האיניו השמים (טס לב)
 כי חס עדיס קיסים ואסר העיחות עכר חחה עחוד ככנת
 העברי (מו) גם יש לומר כי האיניו פרשה כוקרסח וכקופו
 חנה : וכן חואה הכרעה : חחו חילך משה : והאות ויחי
 ככלוח משה ככרוב אה דברי חרחה חואה (טס) וכחרח
 ככיים (מו) וכדוע עץ החיים ששופרו הכרובים חוא לאכבה
 אה ה' : והרעק בו לא ידכקט להס חחרב המתחכבה .
 (פח) כי

והחיש סכר חרואת וחשמיעה (לו) כי לא יעשה ה' חס
 שהוא אינו ראוי (לה) והנכון שרדע דבר קיס הפך הטוב :
 כי בהעדר הנבורה או העדר העשר או כיוצא זה לא יאמר
 רע : כי הטוב הוא טוג גבוה החחו מינים רבים לא
 יאמר כהעדרם כי זה רע (לס) כי כל מעשה האלהים הוא
 חסד : ואם כמקומות לא יאמר הרע רע כי אם כהיותו
 רשע (מ) וזו בשלח יהיה לענין מורה לחקנה ולדרך נוסף
 כמו שירשט כפנים הארבעה אין הנה מקום באורם (זכרס)
 ודנה החל לכאר דרך הטוב והרע : החיים : הוא סכר
 אשר אנכי מצוך היום : ושכר החיים שהוא הטוב וחיות
 ודכיה : כריאות הנוף חוב בניס : וכרכך : חוספת כל דבר
 סלכו ומככר : והסוח : ואם ינח לככך : ושכר הסוח
 דגדרי לכס חיים כי אכוד האכרון : ואסר לאכבה חס ה' :
 הוא החילך כדככוו וסוטר המצוה והואכה תגמורה חסך
 חלב (מח) כשקיק לחוח כאלו דכק אליו (מד) ולפיכך
 נאמר טרוס וקדוש אשכחן ואר דכא ושלח רופ (יעניס ע')
 (מג) והסכות חחקים שלא יהררר לסח כך ולסח כך :
 כי גבול הארבה האכמית לא יחקר האהב על מה חו ועל
 סה זה כחפץ אהובו : ק"ו לכשירע שאין ענין החפץ רע
 לתועלת המצוה ולא לתועלת המצוה : אכור האכרון : כי
 לא האריכון יסיס : הפך וכרכך ח' אלהיך בארץ : העיחות
 ככס חיום (מד) הוא שאמר יפתח ה' לך את אצרו הטוב
 אה השפיס (דברים כח) וחמורתו חווי ססך אש"פ
 (טס) (מה) והנכון הוא מה שיאמר האיניו השמים (טס לב)
 כי חס עדיס קיסים ואסר העיחות עכר חחה עחוד ככנת
 העברי (מו) גם יש לומר כי האיניו פרשה כוקרסח וכקופו
 חנה : וכן חואה הכרעה : חחו חילך משה : והאות ויחי
 ככלוח משה ככרוב אה דברי חרחה חואה (טס) וכחרח
 ככיים (מו) וכדוע עץ החיים ששופרו הכרובים חוא לאכבה
 אה ה' : והרעק בו לא ידכקט להס חחרב המתחכבה .
 (פח) כי

(מ) בי השמר מעט דתוק מדבק ראשית ואחרית
 רבקים . ודע זה : כי הוא חיד : קל ה' ומאמר .
 הדבק במאמר דבק בשכינת בני עמו מקור חיים : אשר
 בשבע לאבותי . רמז כי לא חתה הבחירה לישראל
 כי אם מאתת ה' את האבות משום ההדבקות
 בה' .

כבדלים מן כסתר בלמשל דנקום ככלו אשר כוח ולס חרב
 ממקום קדש וכס כס ר"ל כשכלים כבדלים כמחר . בומר יתן
 כמים ומסיים לכל כח ליתר לכנס אל בקדש פנימה וכמס
 שיטבור מכם ימלא חם פלכבכ נפשו שהם יטשו ליה כבדל סופס
 ומתקם מסד כדורו ויכיה דבק כי י"ה בדבקה סמידי כשיולח
 נפשו . מן ככולס עזרו כלו במאמר ארשטו לא
 יסר לו מכך מונע וסוג ומשגב . ואם הויה בדבקה כרחי
 אחר כה וכו נכילי בלמה ס"כ ככ כדבק בו לא ידבקו לכס כחור
 עג"ס ומנע אותו מלחול פן כחיים ככס כמסכים כגופיים וכמהורה אחר מנאו חם כאלס ככמתי כביו . פלטהו נשאו
 חם רדיוו פלתי חלל כס לא ידבקו בלדס כש"ה ולא ילמו עליו כי כבר נפשו נתעלית בלד . מנבא כמרוס
 כפרוס ויכיה לפעלה מן כמקרים (מ) כי כסומר וכו' ר"ל כי ככל כבדל כהוא כסומר . ען כחיים כוח מנע דמוק
 כדלכ כש"ה כהוא כחיים כשלס מנע דמוקס כס כמדדנחם זה מזה וכרבה קרובים ומהדמים זה לזה וכבה כרהק כוח כל
 זמן כיוו כסור מוחס נר כמסנר כנוף כמנע סיי כחון וכו' כמסרק כמנע כייכס . חמס רבוי כיוחס קרובים כוח פ"ס
 כרז (מ) רחשיה וחסרים דבקים : ברחשיה כוחכ בגוף ונס בלחריה כמרדס ככגוף כס דבקים כלי סוס כרהק
 ככיה כנפס ככל כסכל כדעה כרז : וחמר ודע זה . כי כ' כדעה כוונתה חליט כמקובל מנבילי פלמה : וידעה כהיה כנפס
 לא כחלס כהק כמספד לכל ככחיס כי פלחיס מנשי כ' וכנפס כיודעס מחד : לכן עוס לנו כמיהדים לכסנן על כקבלס
 מלכסהק כילדי ככרים :

צרוך נוסל לחיים • שבות על גמר נצבים
 חבוי נא עליו אשלך • לכוזב פרשה וילך

וילך

משה (א) י"א לא היה זה ביום עשרת לפני
 המשכן אלא ביום אחד : והמעם שהלך מסנה
 לויח אל סנה ישראל כרי לצותם ולחוק לבס • כי אם
 ימות הוא הנה יהושע לנביא תדחיו • את הרברים האלה :
 מה שידבר לא אוכל עוד לצאת ולבוא (ב) המעם ואם
 הייתי חי איני מעיל מעתה לצאת ולבוא במלחמה ועוד כי
 השם אסר אלי לא תעבור (ג) והנה השם אסר לא יחליפוהו
 החכמים הוא ישמיר את העכום ומה ערת בשר חם • ואם
 אתם צריפים אדם שיהיה לקצין ולראש כמנהג העולם הנה
 יהושע הוא עובר לפניך (ד) והנה אתם לרבר מה שראיתם
 בקרוב במלחמת פיתון וענן שהשמיר שותם השם : למיך
 חזק במלחמה ואמרו לכבכם כל המיחלים לה' : אל תיראו •
 אם הם עם רב . ואל תערצו . אם תיראו בני ענק . כי ה'
 אליהך הוא ההולך עמך . רם על כל גוים וכרשם ומפחדים
 ילחם באויבך . חזק ואמץ . כרי שירא ישראל ויהיו פרים
 למשמעתי (ה) שהיא המסנה עליהם . חגדילנה • יוצא
 לשלישי • לא ידפך . מעורתי . ולא יעובר . מסעלת הנבואה •
 (ו) והזכיר לו ששה דברים כמו שזכר לישראל . ויתגה אל
 דכהנים • שהם סלמרי העם וכרשותם נישאים בני קהת
 הארון . ואל כל זקני ישראל (ז) כמו ויצו משה חקני
 ישראל (דברים כ) כמער שנה השמטה שהוא תג הסבות
 כחלחל השנה יקרא אחד מהדברים את החורח מוס חראשון
 עד יום השמיני מן בראשית עד לעיני כל ישראל . וכן כחוב
 בערמ ועמור עזרא המורר על כנרל עץ (נהמיס ח) •
 הקהל את העם וכו' ונרץ . אפילו נר שער למען יחיהו •
 או הוא נר צדק (ס) ומאמר כשעריר מעמו כבקפד . למען
 ישמעו וילמדו כי יורו להם חבאור כענן ושום שכל ויביטו
 במקרא (ס) או המעם למען ילמדו כל השנה •
 ויראו את ה' . כי ישמעו מיתות בית דין והענשים ויחדו
 וישימו על לב ולא יחללו בשום מצוה . ובגיתם . הקמנים
 ישמעו ויתגהנו ליראה את ה' כי יראו האבות יראי אלהים
 ומעשה אבות יעשו בגים . קרבו ימך (נד) כמו ויקרבו
 ימי דוד למות • (מלכים א' ב) . ויקרבו ימי ישראל למות
 (ראשית מו) וגזרת הקריבה בימים בעבור דבר הצואה •
 וכן כתוב בשלש הנזכרים . וילך משה ויהושע (יא) ששבו
 במתנה שכניה ונראת הכבוד בעמור ענן שהיה במשכן •
 וי"ם הצדק לומר בעמור ענן כי באהל משה נראה השי"ת כי
 שם היה מדרשו של משה . ואינו . שיהיה נגיד ומצוה לעמי •
 חוץ

(א) י"א לא היה זה וכו' כאומרים מן כרלכ"ס וכרמנ"ן
 וכבר כרז נס ענמו כככיס לדעס כ' כנ"ל כרלכ סתוד כלפרו
 נס יס לומר וכו' מישן מ"ו : וכס נחבאר עפ' וילך משה
 כד ויחמר כ' חל משה כן קרבו ימך למות וכו' כוח מוחמר
 (ב) כטעם ואם הייתי חי וכו' ר"ל לכך אמר כן ק"ך
 שבה חלני כיום ואזילי חם לא כייחי מה כבר מלחו ימי ולא
 כייחי יסל לבלחם (ג) וכנה כסס אשר לא יסליפוהו
 כומני • ר"ל חש"ש שאר מה ויסליפני כומן כנה חביכס
 ככמניס כוח מי וקיס לשד עד וחמיד יכיס ככורחכס (ד)
 וכנה לוח לכר וכו' וכנה לכס רחיש משה שראיתם כבר ח"ך
 ככורתי יח' נחחם כייחן וענן כן יכורכס גס כמלחמה ו'
 כמתיס (ה) שהיא כמחמה עליכס • ר"ל לכך עוס כש"ה
 למשה ויחמר ה' חל משה כן קרבו ימך למות קרא חם
 יכושע וכו' וכן כשה משה שגכ חם יכושע חסני לכעיכס
 וחמר לו חוק וחמך וכו' כדי שיראו ישראל כהוא כמחמה
 עליכס כנוי כסס וסיכו כרים למחמתי (ו) והזכיר לו
 סנה דברים • ח' חוק כ' וחמך ג' לא ירפך • ד' לא יסוך
 כ' לא חירח : ו' לא חחח • וכן לישראל ככסוק כקודס סוק
 וחמך וכו' (ז) כמו ויעו משה חקני ישראל : ככלמר ככ' כי
 חבוה ויעו משה חקני ישראל חם ככס לחמר סמור חם כל
 כמנוס וכו' ר"ל שניה משה כמחמר כסס לוקיס כסס יורו
 לישראל חם כחירס : ויחמר ויכנה חל כככניס כוח נחיס
 חמס חל כוקיס כוח נחיס כמחמר כסס כשניס . מבידס
 וכורח • וכעד ויעו משה חם כלייסי וע' לקוס חם ספר
 כחורכ כוכ וסתח וכו' (ח) ויחמר כשערך טשמו
 כמקופך : ר"ל שמחמר כשערך • אינו כולל כסקוס כל
 כרי ישראל כמו כשערך ככלמר כמקוס חמר • כי חוב
 קריחח כחורכ כמקוס ככוכמר כנה כככות וכרליון אינו חוב
 כי חם לוכרים ככונרים מישראל ונרי חדק • ח' כ' ונרן כוח
 נר שער סמלח כמקוס כהוא ר"ל כירושלם (ט) ח' כטעם
 למען ילמדו גל כסנה • ר"ל שילמדו לקיס כמנית ככלוח
 לידס כמך כסנה לכך טכ לקרוח חם כל חמר • כלוחיכס
 כחחלה כסנה (יוד) כמו ויקרבו ימי ישראל למות . וכו'
 ככרנון לשירות שמלחו ימי קרבו כש . שירש כרב כס' יוח •
 ומגד לרש"י שאמר כל מי שנחמר בו קריבה למות לא
 כניס ליומי חבויו : וכרז לחמר פלח ככביל זה חוקיס
 כקריבה חלח ככבור דבר כחוחס כחלו ככשכס יקרב חש"ה
 משה רז"ה ודוד כש"ה • ככל חמר מכם . סמו עולם קרוב
 למיתחם לכן כוכר זה (יא) ששבו כמחמה שכניה וכו' זה לפי
 ככירוס כרלחן מן ככני פירושיס חמר ררב כסוף ס' כי
 חבוה נבי ככירותי ככס ח' חוס : סמלה ככירותי סרד
 ככ' עכר וככירוס וככרס כיו חמר ככרית ככירות חמר מן כויסוד
 ח'י

איש להלוי' הלך משה ויחוסם שמו מן מנה לוי
 למתנה ישראל לחמסם בדברים ככל ואל'כ שבו מן מנה
 ישראל למתנה שכניה בלוי' הסם שנאמר לו קרא - אח יחוסם
 והחילובו ב'ל' ואל'ינו . ומכו הכווי ליהוסם הוא שאמר אחר ע'
 פסוקים מזה וינו אח יחוסם בן נון ויאמר חוק ואמץ כי אחת
 הניח אח בני ישראל וכו' (יב) ופסק בענינו וכו' כי פסוק
 וינו אח יחוסם היה ראוי להכחש בסמוך אחר אמרו ואנו
 אלא שהכנים ביחוסים מאמר הכן שוכב כהוא ענין אחר ועוד
 שב לענינו (יג) כמו כי חוליד בניס . שמאמר ונה חינו
 בגזרה מהסם כי הוא יח' יודע שהחיד שחידין ישראל לקלקל
 ועכ"ל הדבר הלוי בצמיתתם ולא יח' מאפשרותם להיותו
 מחויב כמ"ס שם בפי' כי חוליד וכו' והשחם שנינו שח'
 השחיתו זחינו בגזרה (יד) כמו ויקומו לפני משה . שאינו
 כמו מלכי שיבה . חקום להדור וכבוד (טו) נקרבו בקרב
 הארץ וכו' ר"ל שח' בלשון זכר כמו נעסם ארץ (יו) ואם
 אינו נזכר . ר"ל חש"פ שלא נזכר מלה עם ישוב . כנוי בקרב
 שהוא כמי הזכר אל . הסם שהסם . על הרוב לטון זכר אבל
 ארץ על הרוב לטון נקבה . והזכר מוטע . ומנהג כחוב
 לדבר כפי הרוב . לכן וימר יחוסם לשוב הכנוי אל הסם (יז)
 והיה לאכול . והיה כל א' וא' . שפני לשון הפסוק . בתחלתו
 שמדבר בלשון רבים היה ראוי להיות וכו' לאכול (יח) ואמר
 בל' רבים כהבו לכם . חש"פ שמה לבדו כהבו הוא כדי לכלול
 אח יחוסם (יט) ולמה נזכר וכו' והכווי . בבואו בפי' הכנוי
 לנקבה . ובואו לרוב כי' הכנוי בקמץ ומה שלפני הכ"ל בסגול .
 אבל קמץ מהסם באו בקמץ האות לפני הכ"ל והכ"ל במפיק כדרך
 המקור (כ) שימה בפיהם שידעו בגירסא . ר"ל המקרא שהוא
 סגור בפיהם ואינו כפל לשון עם ולמה (כא) והיה כי
 המנאכה . הרעות שיעדתי . ר"ל הכתובות באלות הנביות בפי'
 כי הכול (כב) לפניו . נגדו . שכן דרך העדות לשמש חללו .
 לשון פנים בגון ויקם כי נחשי בפני יענה ואינו . לשון קדימה
 (כג) כי לא השכח וכו' על כן אחי מנזה וכו' שזה המאמר
 נתינה סבה שר"ל על כן נזיחך . ללמד כי רזוני בזה שלא
 השכח וכשילמדו לא יזכרו . ומגד לרש"י שאמר כרי זה הכתובה
 לישראל שאין אורה משתכחת . מורעם לגמרי (כד) אף כי
 אביאנו . כלומר . כיון שהסם בועשים עקה כמנונים ומנאכים
 כל זרכים בדרך גם כ"ס שאביאם אל הארץ וימלאו . מונס
 כפי דרך הטבע עכ"ל . ומ"ש ויכי ככלות משה . לזק עם
 ויחוב משה את השירה . כי מאמר וינו אח . יחוסם וכו'
 שנכנס בניהם אין זה מקומו אלא הוא מוקדם וראוי היה
 להכחש לעיל קודם הנך שוכב . כי פסוק וינו אח יחוסם נוסב
 אל ואנו' הנאמר בראש זה הפרק . (כה) וינו משה כמו ונתתי
 מטר ארנכם . ר"ל שמלת וינו הנאמר בפסוק ויען אח יחוסם .
 משה הוא המנוה מפי הסם אל יחוסם ואח"פ' שאמר הכ"ל
 קרא אח יחוסם והחילובו באהל מועד . ואנו' אין הטעם
 שיטה ליהוסם לענו' בנבואה אלא הכווי ע"י משה . ומ"ש
 משה בכנוי המוכב לש"ת אשר נשבעתי . להם ואנכי אחיה
 עמך . : בא זה כמו ונתתי מטר ארנכם מדבר משה מפי
 הסם . וכן ישלח ה' בך את המארה וכו' מפני רוע מעלליך
 אשר עונתני . כי השילח והשליח מהפסרים בדבור אחד .
 (כו) כלומר כהני הלויים . שקרא את הכהנים בשם הסוג
 בלי הזכיר הכהדל . : כי אין מקום לטעות בזה ולסבור
 שהרצון על הלויים (כו) שלא יעשו בו כלל . ר"ל שלא
 יחולו בו ידים להוסיף או לגרוע לכן נזהר להיותו מוסם שמה
 על גז השמירה (כז) וזהו עז חומס . ר"ל ענין חמימות
 ושלמות בלי הוספה וגרוע הכל כהב משה לא זולתו (כט)
 ואין יראה ברורה וכו' כך אמרו ב"ה בבא . בתרא פ' א'
 וימס סם משה אפטר שמה משה דכתיב וימת סם משה אלא עד
 כאן כהב משה . : מכאן וחילך כהב יחוסם . לדברי ר' יבדע
 וכו' (ל) או שס' גם ספר החורס לעד וכו' שיהיה לעדות
 בעדות השירה בני ישראל על כל הקורות חומס .
 מנחי לע"ד הכ"ל ע"מ פשי ובואו בכנוי בהשתיח הוא הפ"ח לחירק ד"מ מן פרי פרו . ומן שבי שכיו על הרוב ק . ומעשים
 באו בסגול (לב) וגיד ברזל ערפך . שז מלינה על גודל אמרי והסרבות : שגאני לקחם מוסר ואשוב לדרך עטור
 (לג) עז

זהו ויצו את יהושע בן נון (יב) ופסק בענינו וכתב ענין
 הנך שוכב עם אבותיך . כי אחרי מות משה ע"ה יהיה לנגיד
 על ישראל . וכן כתוב ויהמו ימי בני אבל משה . ויהושע
 בן נון מלא רוח חכמה (לזכרים לז) וקם העם ההדוניה
 (יג) כמו כי חוליד בניס (לזכרים ז) ושם זה הצעה
 והקדמה לשירת האיניו . : וקם (יד) פמז ויקומו לפני
 משה (במדבר יו) כי יעזו פנים . אלהי נבר הארץ
 כילה' הארץ ומלוואה (הלים כד) וכל האלוהות הם נכרים
 בארץ : וכן ואין עמו אל נבר (לזכרים לב) (טו) בקרבנו :
 בקרב הארץ : כי נמצא הארץ לשון זכר . או הטעם בעם
 שבה (יו) ואם אינו נזכר . : כמו ויהודה לעולם השב
 (יחל ג) וחדה אפי' בו ביום ההוא ועזבתם וכו' יתח
 ורבים ויחיד . והיה לאכול . כי אפי' השנאתי מהם טרת
 כנגד מרת ועובני והפר את בריתי : והסרתני פני מפנות
 אליהם אפילו בעת קראם אלי יקראוני ולא אענה (יח) והיה
 לאכול . והיה כל א' וא' מאכל האמות . : ואמר ביום
 ההוא : ואמר ישראל . : כי יהודה בגלות . : כי פנה לזון
 אסחדי פני מהבים אותם . כהבו לכם . : א"א כמו עז אנה
 מאנחם (שמות יו) והכונה דבר אל בני ישראל ויכתבו
 אותה . ויורה זכון שפשה כתבה (יח) ואמר בלשון רבים
 כי יהושע קורא ורואה : ובסוף השירה כהוב הוא והושע
 כי יהושע בפסוק משה יהיה ורצה לכבדו בחיי רבו (יט)
 ולמדה . צווי : כמו שימה בפיהם : וכן בוא כתבה על
 לוח אתם ועל ספר חקה (יטעם ל) והטעם שילמסם הבארי
 (כ) שימח בפיהם . שידעו בגרסא : כי אביאנו וכו' ניתן
 טעם אך יפלה לעבודת אלהים אחרים כי אני לא אחלל
 בריתי אבל אביאנו אל הארצה והם יאכלו זישבעו ומוצא
 שפתיהם שאמרו נעשה ונשמע ישנו (לא) והיה כי חסצא
 אותו . הרעות שיעדתי להביא עליהם ויאמר ישראל למה
 מצאוני כל אלה הענה השירה שהיא לעד . לפניו (לכ) ויהיה
 נגדו (לג) כי לא תשכח מפני זרעו . על כן אני מצית
 שימה בפיהם : כי ידעתי היום בטרם שאביאנו אל הארץ
 שיהיו מונחתי מעמל ידי הוא מבעט (לד) אף כי אביאנו
 בדרך בני אדם . כי הוא יח' יורע העתיד ביום ההוא .
 ביום שנאמר לו כהבו לכם : ויהי ככלות משה : יבב עם
 ויכתוב משה את השירה : על חמס : עז חומס דברי החורס
 (כה) ויצו משה : כמו ונתתי מטר ארנכם (לזכרים לה)
 ויצו משה את הלויים (לו) כלומר כהני הלויים : שאמר
 ויהנה אל הכהנים בני לוי (בו הפרשה לעיל) : כי לא
 יבואו עם לויים . ושמתם אותם מצד ארון (לז) שלא יעו
 בו כלל : עליו אין להוסיף ומלטו אין לגרוע (קלחג)
 (כח) ויהועד חמס (כט) ואין ראיח ברורה שכתב יהושע
 שמנה פסוקים בן החורס : גם ימת שם משה (לזכרים לד)
 משה כהב מפי הנבורה עד לעיני כל ישראל . ושם החורס
 בצד הארון שהיה לעדות למעתיקים אותה שלא להחליף
 אות אחת : (ל) או שם גם ספר החורס לעד כי בו כתב
 השירה שהיא לעד בבני ישראל : וכתוב ספר
 התורה מצאתי בבית ה' (מלכים ז כב) (לא) מדך .
 בסגול : כי הגועה זו ותנועת החירק שוים ומתחלפים .
 בעודני : חל"ה בסגול והג"ן בדגש שלא כמנהג : כי נו"ן
 יו"ד המרבר לא ידגש . ובוא קצתם ככה : כמו ומי יעידני
 (ירמיה מט) הנני בני (ראשית כב) הנני בני אחת בני
 (ראשית כז) ערפך הקשה (לב) וגיד ברזל ערפך :
 (ישעיה מח) כי ידעתי אחרי מותי . כפימה שיער לי .
 וקם העם חזו : וקראת אתכם הרעה : הוא וחרה אפי' בו ביום
 התוא

(ג) עד היום דברי השירה • בכנוי צ"ל רבים מוכב אל דברי ואלו • היה מוכב בכנוי אל השירה היה אומר עד חומה (לד) עד הומי אוחס שמלח המכ האחרונה הוא יוצא ור"ל עד השלים אוחס משה • וכן עד המי הוא כעל יוצא • ונמצא פעל אחד בצנין הקל עומד ויוצא • כי המס הראשון עומד • וכן על הרוב צנין הקל משרש חמס עומד (לה) וכהה העיד • הסס להס עדים נאמנים כלומר קיימים ומתמידים • ומנה בכלן עברה עדים צ' לוחות הכרית • הרי שנים עדים ג' שירד ל' תורפ • ה' שמים • ו' ארץ • ז' נביאים • ח' אבן יבוסע בן נון • ט' ישראל עמס • יו"ל פשי"ה שהוא המעיד והוא הטד •

הדוא : עד המס (לג) עד תום רברי השירה (לד) כמו עד המי אוחס (ירמיה כו) (לה) והנה העיד השם להם עדים נאמנים : שני לוחות העדות : והשירה לעד • וההורה כמו כן • והשמים והארץ • העידותי בכס היום וכו' : והנביאים • ויעד ה' בישראל ובהורה ביד כל נביא כל חומה (מלכים ב יז) והאבן : הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה (יבוסע כד) וישראל עצמם : עדים אתם בכס כי ארם בדתם (סס) והשם יה' : ואנכי היודע ועד נאם ה' : (ירמיה כט)

אל מטיב עם ישר הולך : אודה יום היום ויולך :
 ידירי אל תשימון לב ובינו : במכתב אל בסודות האיננו •

האינו

החל להשמיע העדים את דברי השם : שאמר העידותי בכס היום את השמים (דברים ל) (א) והנה האיננו לאדם כמו מאוננים וכן הצורה (ב) והמכריע היא החכונה שהיא באמצע הראש כמו שבארתי (ג) ובעבור היות האדם עולם הצעיר מעלה ומטה מחדשים אליו כי לו לבדו נהן הרבור כדי לחקן כל עניניו ושבושיו (ד) ואע"פ שנראה שהשמים כמו מים • לעולם בלשון רבים מלכר משטרן בארץ (איוב לח) • (ה) וכן אמר ישעיה שמעו שמים והאינו ארץ (ישעיה א) (ו) והמפרשים בחלופי הפסוקים אספו רוח בחפניהם (ז) והכתוב אומר לנטוע שמים וליסיד ארץ (ישעיה נל) וכתוב הנוטע ארץ (הליל לז) ודעה יוהשע הארץ • לנכור • והחלה לנכח • כי בנהג העברי כן • ישקני מנשיקות פיהו (סיר א) שאנא לפשע אמתך (שמולח א כה) ואחר כן כי תלחמה ה' אדוני נלחם : ויהי נעם ה' אלהינו עלינו (הליל נ) • (ס) ואין מעם למוסיף דרי שמים ודרי ארץ (ט) כי הנח כי היא שטעה את כל אמרי ה' אשר דבר (יבוסע כד) : (יוד) אף כי השמים לא יהנו מלם והארץ לא תהן את יכולה : בזה תהיה יד העדים בהם בראשונה ויהר כל דמכות הנזכרות באחרונה • יעדוף כמטר : הפוך כן הרעיון עמים (ישעיה מה) ונעמו ירידה : וכן יעדוף כזבחהם (יבוסע יא) (יא) כיוצא בהם כמים המגרים במורד (מיכה א) והגרתו לגי אבניה (סס) (יב) לקחי • כמו לקח טוב (משלי ד) כי מאמרי פי יהיו ערבים לשומעם : כשעירים : ידוע כן רביבים שהשעירים מין מהצטר הרק : ומטה שהשלים בטל בו החל (יג) ושעירים ורביבים בחסרון המחואר • ודשא אע"פ שהוא שם כלל לכל צומח • הנה יורה לצומח הרלה לפיכך אחר מל : וכי העשב הוא שגדל והטעם כי כאשר המל בדשא והכטר בעשב מרוים אותם ומגדלים להם כן

(א) והנה האיננו לאדם כמו מאוננים וכן הצורה • ר"ל לפיכך הכנימה הלשון קריאח הסס לשניהם משרש אחד בשביל היות האיננו דומים למאוננים בחכונתם שהם מקצוערים בתכניהם כף המאוננים כמין קערה צר מלמטה ורחב מלמעלה • וכן צורה האיננו דומה לנומה המאוננים כי כמו שכתב בשם המאוננים בשני קצות הכרית זה כנגד זה • מכוננים ובחלמט ארץ הכרית עומד המכריע על זיח נכסה במרחק שזה בין שני הכפות • כן האיננו נטועים בשני נדדי הראש והמוח בחלמט בין שתי האיננו בדוגמת כרית המאוננים (ב) והמכריע היא החכונה וכו' ור"ל וכה המחשב הכחון בחלמט הראש בצדד האמצעי מן המוח שבין כה המציר המונח בשני הללי המוח מלפנים ובין כה הזכר המונח • בהלל הרביעי בחלמט המוח • הנה הוא ר"ל כה המחשב הוא בדוגמת הקו האמצעי הנכב בחלמט כרית המאוננים • ומ"ש כמו שבארתי בחר הרז"ל בפ' כי השא גבי פסוק ואמלא אהרו רוח אליהם בחכמה ובהבונה ובלעה • בחר היטב • ומשם יובן על ככון היות דומה כה המחשב בפעולתו ובסגולתו המעילה לדוגמת פעולת המכריע של מאוננים (ג) ובעבור היות האדם עולם הצעיר וכו' ר"ל שהוא כלול מן העליונים וכן ההחתונים ויש בו דוגמת משלש סלקי העולם הכביר וכל כחות המזכרבים השכלים נמצאים בו • לכן נפש האדם השפיל הנבונה והגדולה השכלים לדמוסה על צורת ארמונה וחכמה שמוח ופעולתו לדברים שאין מלרכס שימלאו בהם בין לגבוהים בין לשפלים • וע"ז הדרך נאמר ל' האונה והמיצה לשנים וארץ (ד) ואע"פ שגרהה שהשמים כמו מים וכו' ר"ל חמס מים נמצא בנמה מקומות גם בלשון יהודי מה שאין כן השמים שהם לעולם בל' רבים מלבד ה' והיא • נשטרן בלרץ • (ה) וכן אמר ישעיה שמו שמים והאינו ארץ • ואין הכרע בין מאמר ישעיה למאמר משה אע"פ שהחליף לשמים השמימה ואל ארץ ההאונה בהלוק מאמר משה שני במאמרים טעמם דוק שגמרו פ"ד מעבר הלשון • והמכריעם בחלופי הכסוקים וכו' ולוהס בעלי האגדות וכן דרשו בכפרי לפי שיהי משה קרוב לשמים אמר האוני הארץ • וכו' והאינו ארץ • כי ההאונה האמר על השמימה מקרוב והשמימה מרחוק • וגם בעל העשר פירש כן (ו) וככתוב אומר לנטוע שמים וליכוד ארץ וכו' • שיכעיה ע"ה • האיל ל' כטיעה לשמים • ומשה רז"ה בחיך היל' מזמורים כחליל הנטיעה לאון וכניהם ע"ד מעבר כי הנטיעה ע"ד האמוח יאמר לאילן הנטיעה בלרץ • והבאלה • הנטיעה לשמים בעצור שני צירי הגלגל ציר הדרומי וציר הצפוני שאינם זויס ממקומם כלמוח האילן הנטוע וכן האיננו הס קבועים בשני נדדי הראש כלמוח • שני קטבי הגלגל שבראש דומה לקדור ולכן נקרא ראש האדם גלגלה • נאמר לשמים ולאון לשון נטיעה מפני ההדמוסה • בענין מה • כן החליל לשמים ולארץ שמיצה והאונה לפי שהם עדים והעדים נרוכים למוח דברי המעיד • באוננים והכל כלשון בני אדם : ומה יאמר בעל המדרש במה שיחס לש"ה הכתוב לשון נטיעה לשמים חס יאמר לפי קרבה הש"ה לשמים כמו שדרש • בלשון האונה כנ"ל הנה נמצא ל' נטיעה מיוחסת לש"ה אל האון שהוא בשלבי שפלים לכן אמר הרב אדע זה (ה) ואין טעם למוסיף דרי שמים וכו' כן פירש ר' שיעודי גאון כי טעם השמים המלאכים וטעם הארץ אנשי הארץ • (ט) כי הנה כי היא • שמועה אה כל ח"י : שהשאלה השמימה לחבן : קן הוא השנין לשמים ולארץ • (יוד) אף כי השמים לא יהנו טלס • ר"ל שיעוד כי השמימה וההאונה לארץ ולשמים בעצור שהם עדים בישראל ועל ידם יעניס כשי"ה את ישראל • כשיעברו רצונו כי הם שלוחי הסס משרתיו עוטי רצונו וגזרהו • לכן אמר אליהם טעה מפי הסס האיננו • והנטיב (יא) כיוצא בהם ממים המזגרים במורד : ר"ל שמכרס נרף אורטק וצוא הטנין לדבר הלה • וליכס • וכן משרש כר (יב) לקחי • כמו • לקח טיב : שטניס למוח ומלע • וקרוב הוא לענין לקיחה • כי יקנה כלומד ויקח • כלבו מן המלמד (יג) וכעירים ורביבים בהסרף כיהואר • וכה

זהו ראו לומר גמלים רבינים • גמלים צעירים (יד) כי
 עם כ' אקרא • הגור המים פעלו : ר"ל אומר משה לגמלים
 ולא רץ סאלו הם אמרי פי אשר אקרא בשם כ' וכו' (טו)
 כי אם מאשר נמנח • ר"ל מאי זה המר שימנח מוכן לקבל
 הצורה אשר יתן בו הפועל • ולא יוכל שום פועל לטעות דבר
 מן הכתוב • זולת פעולות הכי"ח (יו) וכבר ידעת כי
 הנביאים וכו' ר"ל הנביאים כשירצו להודיע יכלה הכבור
 גדולתו ונכחותו ידמוכו לנבואת ח' מנבואתו אשר יהיה אלולו
 חזק ונכבד וכלתי כוח להפסד בקלות וזה אינו דמיון אמתי
 אלא כדי להבין ההמון : כגון אריה בלג וכו' כ' כגבור יח
 וכדומה לזה : וכן הענין שדמהו משה צנור שהוא אלולו
 בשפלים ר"ל הצור הוא חזן קשה וקוק ועומד זמן רב יותר
 משאר המורכבים השפלים : או טעמו הצור וכו' ר"ל שכס
 שהצור הוא מקור לכל חבני אשר מתנו נרצבו כן השי"ח
 מקור כל המציאות אשר נאלו מעולם יכלהו יח' לכן דמהו
 צנור (יז) על כן המים פעלו • ר"ל ע"כ פעל השם פעל
 המים ושלם ואינו פעל חסר כפעולות שאר הפועלים ושלמות
 פעולתו יח' הוא שאינה נעשית מדבר רק מהעדר הגמור :
 בחמתו יח' הבצ"ח ופ"ה המים פנין שלמות כמו האל המים
 דרכו • שהרצון בו שדרכו יח' שהוא ההגהו כנמלאים
 הוא שלם בלי חסרון • וכן ההגהו המסודרת בחכמה אליה
 במנות חוררו שלמה בחכמית יען כי לא דבר ריק הוא אלא
 לכל ח' מהמנות יש טעם והכלית (יח) אבל הוא בחמונה :
 ר"ל בהמדה וקיום בלי שני והפסק • כי לשון זה יאמר
 לדבר שהוא מחמית בלי הפסק כמו מימיו נחמנים (יט) ולא
 עשה בזה עול : אלא הענין לישראל על פי דין אמתי וזקק
 בענותותיהם : ואין זה עול וחמס אלא גדר הנדק הוא לחל לכל
 דבר הקו הראוי : לגמול טוב ללדיקים ולענש את הרשעים
 (כ) והחל לבאר ממה שהשלים • ר"ל שהשלים הקדמת הכור
 שבו יח' בחאר זקק וישר הסמך אחריו לבאר היאך ישראל
 נחייבו לענש ע"פ דין הנדק והיושר בעבור שגהו וקלקלו
 דרכם והם ענשו גרמו להביא עליהם הרעות והרתיקו
 מעליהם השגה הכורה וטובותיו אשר גאלם ונטלם וכשאלם
 צרחו וכו' חסדיו (כא) שחת ישראל לענשו וכו' שמאמר
 שחת לו כנוי לו שב לישראל שהרצון הוא גרם להביא על
 ענשו את הרעות יען כי הוא שחת את ענשו בקלקול משגיו
 (כב) וי"ח שחת לו לצור וכו' כן פירש הרמב"ן (כג)
 הלה מלה זו משונה • והשני הוא כך : שאלם תבוא זו המלה
 בלי הפרד שהיה מלה חדא : היה ראוי שהקדק ה"ח
 התמיהה בשוא ופחה ולמ"ד לכ' בפחה כמו שכן הוא המיד
 בחיבה לה' כ"ה וכו' לבוא אוחיות וכל"כ בפחה ואל"ף
 האלכות כח : אבל בזה בזה הפ"ח בפחה והלמ"ד
 בשוא : לכן אם הוא מלה חדא כפי שנמנח
 בספרים הוא משונה • וראייתו במסורת וכו' מנאחתי במסורת
 כחוב בזה הלשון לסורה ה"ח לקוד לה' לקוד • להרדעי כל
 לקוד ה' לקוד • ולספרים אחרים קדא מלתא • ע"כ (כד)
 ואל"כ אין זרות למלה וכו' ר"ל כפי הספרים דנהרדעי שנכתב
 כל לקוד ה' לקוד אין זרות (כה) היא משונה כי לא נמנח
 בכל המקרא מלה זעירא פחות מן בזה שתי אוחיות וזו אות
 ה"ח אחת לבדה בפני ענמה • ועוד כי אוחיות מש"ה וכו' לב
 דרכן לבוא מדובקות אל החבות וזו נפרדה (כו) וי"ח כי
 שני זה יורה לסוד • האומר הוא חזן עזרה בפירושו בחורה אמר ז"ל • וכבר פירשתי טעם הה"ח בספר מאזנים • ושם
 בעשר האהדים לנו הם דברים • אמר ר' שמאל הנגיד כי נחברר אלנו שהה"ח של ה' לה' לבדו והיא מלה זרה • והנה גם
 זה הה"ח יגלה לנו סוד גדול • עכ"ל בש"ה השם בעשר שביעי פירש כי בעלי הנקוד יקדו השם על דרך קריאת טעמו ר"ל
 בנקודות אלתי או אליהם • ומזה נדע כי אין זאת קריאת זה השם לפי האמת • ושם הביא זה הפסוק לפי הספרים דנהרדעי
 ואמר והנה מנאח הלה' הגמלו זאת • והנה שמנו אות המערת • שהוא הלמ"ד שהיה ראוי להיותו בשוא כע נח נראה בעבור
 חחה האות הראשון של הכנוי ר"ל ה"ח של שם ה"ח הנקודה בנקוד הכנוי של אלתי שוא ופחה • ולא יוכל לבטא האדם
 בשני שואין מהחברים נעים • והנה ידענו כי ראוי להיות האות הראשון מהנוע בשחת הסנועות • והנה מהשני שמות נוכל
 לדעת דרך קריאתו ע"כ • ור"ל השני שמות הם אהיה גם יח • שבשניהם המלה אות הראשון נקוד בשחת מהנועות ולא בשוא •
 וזה ראוי כי השם הנכבד אם היה בא ככתבו אין ראוי להיות בו האות הראשון בשוא רק בנקודת ה"ח של יח או בנקודת
 האל"ף של אהיה • הילכך הלמ"ד שבאה בראש השם בשוא נע הוא דרך זרות לפי הנקוד הנקרא בכנוי • והה"ח שבאה לקוד
 לרמוז על השם הנקרא ככתבו כנעלם מפני קדושתו • הנקוד הנמנח באוחיות שם ה"ח אינו של ענמו • ואלו אינו יודעים
 נקוד השם אפשר שלא יהיה זרות • ובין כך ובין כך היא זרה • בין שהיה מלה חדא בין שהיה ה"ח לקוד בפני ענמה • יש
 עוד זרות שבאה אות הלמ"ד נקודה בשוא נע בראש הבה • והע"פ שחות ה"ח לקוד עכ"פ הלמ"ד ראוי להנקד בפחה (כו) והה"ח
 נכלת חזן סופרים • ר"ל לא ידענו הטעם בזה צברור • ולא נוכל לגזור שלכן וכך בא השני בזה (כז) ובא כמו זה ילך •

להם כן יהיה דברי אשר יצא מפיו • (ישעיה נה) (י"ד) •
 בי שם ה" אקרא • הצור המים פעלו • ואחם שמים וארץ
 הבו גודל ושבח לאלהינו וגדלו שמו : הצור • החקיק והחזק
 מכל כי כל הגבורים כאין נגדו : כי לא יעשו דבר (טו)
 כי אם מאשר נמצא : (נ"א) מהנמצא : ופעל השם מרוב
 הקפו מאפס הגמור : ולפיכך פעלו הוא המים שלא לוקח
 מדבר (יו) וכבר ידעת כי הנביאים לא ידמוהו כי אם
 בנמצא • ומפני שהצור חזק ומשען בקצה העתים לאדם
 נאמר הצור : או טעמו כשעם הובישו אל צור חצבה (ישעיה
 נח) שהיא מקור מציאורם והוא סבה ראשית • והנה הצור
 הוא הראשית לכל היה והכל צריכים אליו להמציאם
 ולהעמידם ברה זכן (יז) על כן המים פעלו • כמו האל
 המים דרכו (הלוים יח) כי כל דרכיו משפט • צדיק ב"ח
 השמוש • כלומר במשפט : לא בחר בודע יעקב בדרך מקרה
 והניח שאר בני האדם הקדמוני' לרתו אין זה בדרך חכמה : כי
 אם ראה השם לכב האבות הם האוהבים מוסרי ארץ משרם
 שצוה אב המון בחר לעבוד את השם האמתי • ואין לא
 יאהב השי"ח לו ולרעו אחריו להפגילו לעם סגולה
 אל אמינה : שקים כל אשר הבטיח אותם כי יש
 בידו יכלה לעשות : זאין היכלת עמו בדרך מקרה היום
 גבור ולמהר חלש (יח) אבל הוא באמינה מהעדא מלכין
 ומהם מלכין (דניאל ג) נתן ארץ שבעה עמסין לישראל
 עמו • ויהי כי עשו הרע בעיני ה' ועזבו בריתו נתנם על ידי
 האמות (יט) ולא עשה בזה עול • צדיק הוא בפשטו וישר
 הוא הצור (כ) והחל לבאר ממה שהשלים צדיק וישר
 הוא להורות אך שחתו ישראל דרכם ואח"כ יספר איך בחר
 אותם ופארם ועוד ידבר בגנותם (כא) שחת ישראל לעצמו
 עד שאין ראוי להם להאמר בני אל חי רק דור עקש ופתלתול •
 וזהו טובם שאינם נקראים בני אל חי : ולפיכך בבשורות
 והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני
 אל חי (הטעם ב) (כב) י"א שחת לו לצור מומם ולא
 בא להם החסרון מצד הצור כי הוא המים : אבל מצד מומם כי
 משחתם בהם והמום משחית אותם • פתלתול • בטעם
 עקש • זה גבולם שאינם הולכים בדרך ישרה דק הם נפתלים
 כפתיל (כג) לה' הגמלו זאת : הלה" מלה זו משונה •
 כי היה ראוי הלמ"ד בפחה וזה"א בשוא ופחה וראיתי במסור'
 שאמר ה'דקודשא ופליג על כתבא הל לחוד כלום לבח' וקודטא
 לחוד (כד) וא"כ אין זרות למלה כי נפחה הה"ח מפני
 שוא הלמ"ד אבל כפי מכתב הספרים שהה"ח לבדה (כה) היא
 משונה • (כו) וי"א כי שני זה יורה לסוד ולפיכך הה"ח
 יחידה : ובין כך ובין כך היא זרה (כו) והה"ח נכרתת
 חקון סופרים • הגמלו זאת • רעה החת טובה אי עס נבל •
 והגבל הוא נופל במדרגת שראוי : (להקרא) ג"א להיותו
 ארם והוא המשלם רעה החת טובה • וקרוי מענין נבלה
 יקובין (ישעיה כו) הלא הוא אביך קנן • קנן בטעם עשך •
 כי הקניה והעשייה שוים בעברי (קח) ובא כמו זה ילך
 משלו ב"ג

כדרך הצאים בהספק על הרוב בננו הנמא הכ"ף בקמץ
ומה שלפניה בסגול והמלה מלעיל . ולא בא כמו כשמטתו
ענך . אשר נוך . ענמות חוקך . בהפסק מלרע והכ"ף בשוא .
כי מטעים שבלו כן (לט) ימותו כמו ימות עליהנו . שבל
הרבו בלשון נקבות בהמיוכח : אבל במזכרת ימים בסיומן
רבו הזכרים לטולס (ל) צינו שנות דור ודור : מה טעם
הס ככל דור ודור המבול ודור הפלגה ודעה לנפשו ינעם
(משלי ז) כי קצתו ולא עת גדר יוצק יכודם (איוב כז)
ואם לא העשה כן ליכוד ולהבין ולחקור שאל לקרמונים
ככך ויגידו לך . והמורה בדבר בעברי בשם אב וזקן .
שמע בני מוסר אבך (משלי א) ויגדך . מבנין הפעיל .
וככה יאמרו לך . בהנחל הבורא לגוים ארצותם בגוויהם
ובהפירו בני אדם ברור הפלגה אז גזר להיות ארץ כנען
לישראל (לא) לפי מספרם (לכ) ואמתה כי כל גבולי
עמים כמנין שבטי ישראל בין למעלה בין למטה . ויצב .
שם התופש . על משקל למען שהר את הארץ (יחזקאל
לט) כי חלק ה' עמו (לג) כי יעקב בחר לו יה (הלים
קלה) חבל נחלתו . כי הוא חוש משלש (לד) ובמקום שינהן
החבל שם היהיה הנהגה . ולא עשה כן לכל גוי (תלוי קמו) .
והאות שבחר לישראל שהספיק וכלכל לישראל ארבעים שנה
במדבר במקום שאין שם ישוב . ימצאהו (לה) כמו ומצא
להם (במדבר יא) יסובכנהו . בעננים . יבוננהו . שלא
הסיר השנחתו מהם . יצרנהו . מדהויב כאיש אישון עינו .
או ימצאהו בארץ מדבר (לו) כטעם בענבים במדבר
מצאהי ישראל (הושע ט) מקום חיות רעות ויללת יענים
ישום שומע קולם . ישיכון כפל מדבר . בשימון נהרות
(ישעיה מג) יבוננהו . בהורות וחקים טובים . ועל פי ה'
יחז ועל פי ה' יסעו (במדבר יוד) אישון . הוא חשחור
שעל בת העין (לו) וי"א ימצאהו . שבעצ לו נאמנים
שקבלו עליהם את התורה . ואינו כטעם הפרשה (לה)
שהיא מוכיח לישראל . כגשר . כמו הנשר שהוא טובן על שן
פלע ומצודה ועינו . לטרחוק יביטו וירא יקח אפרוחיו
שם לאכול ויעלעו דם . וזהו יעיר קנו . על גזוליו . הם
גדולים מהאפרוחים . ירחף . כדי שיעלו על כנפיו (לט)
ואח"כ יפרוש כנפיו יקחהו כל אחד ואחד מנזוליו וילך במקום
'דמקום . כן הבורא ית' הסיע לישראל סמצרים שהיו
כשו עבדים ולא היו מכירים דרך המלחמה ודרך הנהגה בכל
ענין ודבר . והשם הסיעם על פי הענין ושכרם כהאויב והולכים
ונלחמו בלא" כלך ונצחום ונתן ארצם לנחלה לישראל עמו .
וכך עוף יתן אפרוחיו חתה רגליו . והנשר לכדו יתן אפרוחיו
על כנפיו שאינו ירא מכל עוף . שהנשר מלך לכל העופות
(מ) וכתוב ואשא איהם על כנפי נשרים (שמות יט) כי
יצאו ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ובאו להר סיני .
ה' ברד ינהנו (מא) הוא לכדו ינחנו . ואין עמו קצין
ושטר ומושל מכל מלאכי מעלה (מב) או ה' בדר ינחנו
לישראל כטעם הן עם לבדר ישכון (במדבר כג) וכן אין
לישראל ראוי כי אם אלוה אחד ולא אלוה שני שהוא אל נבר .
כי הש"ת שהוא אל אחד יחד לישראל גוי אחד בארץ .
(שמואל ב ז) ירביבו . וימשילו על גבוה ועליוני ארץ
כי ארץ ישראל גבוהה . וכן והרכבתך על במתי ארץ (ישעיה
נח) הנובות שרי . היו"ד מקום ה"א . והוא האר כמו דוי
(סס א) וכן יעלה שרי (תלוי נו) (מג) הנובות . מלשון
כי ינוב (סס כז) וניבו גבוה אבלו (מלאכי א) הטעם
פריו . ויניקו (מד) ג ח ח' ור להורות על פ"א הפעל . דבש
בסלע . דרך משל על רבוי הטובה . וכן והגבעות הלכנה
חלב (יואל ג) מחלמיש צור . סמוך לכן הלמ"ד בשוא .
וחלמיש . הוא אבן חזק מחודד . ופעמים יבוא הפך צור
החלמיש (דברים ה) תולעת שני . ושני תולעת (שמות כה)
חמאת בקר . טובה היא מחמאת הצאן . וכן חלב צאן שמן
מחלב הבקר . עם אלב ברים . כלומר שומן וטוב הכרים
והטלאים . וכן חלב הארץ (ראשית מה) (מה) בני בשן .
מקום

כדרך הצאים בהספק על הרוב בננו הנמא הכ"ף בקמץ
ומה שלפניה בסגול והמלה מלעיל . ולא בא כמו כשמטתו
ענך . אשר נוך . ענמות חוקך . בהפסק מלרע והכ"ף בשוא .
כי מטעים שבלו כן (לט) ימותו כמו ימות עליהנו . שבל
הרבו בלשון נקבות בהמיוכח : אבל במזכרת ימים בסיומן
רבו הזכרים לטולס (ל) צינו שנות דור ודור : מה טעם
הס ככל דור ודור המבול ודור הפלגה ודעה לנפשו ינעם
(משלי ז) כי קצתו ולא עת גדר יוצק יכודם (איוב כז)
ואם לא העשה כן ליכוד ולהבין ולחקור שאל לקרמונים
ככך ויגידו לך . והמורה בדבר בעברי בשם אב וזקן .
שמע בני מוסר אבך (משלי א) ויגדך . מבנין הפעיל .
וככה יאמרו לך . בהנחל הבורא לגוים ארצותם בגוויהם
ובהפירו בני אדם ברור הפלגה אז גזר להיות ארץ כנען
לישראל (לא) לפי מספרם (לכ) ואמתה כי כל גבולי
עמים כמנין שבטי ישראל בין למעלה בין למטה . ויצב .
שם התופש . על משקל למען שהר את הארץ (יחזקאל
לט) כי חלק ה' עמו (לג) כי יעקב בחר לו יה (הלים
קלה) חבל נחלתו . כי הוא חוש משלש (לד) ובמקום שינהן
החבל שם היהיה הנהגה . ולא עשה כן לכל גוי (תלוי קמו) .
והאות שבחר לישראל שהספיק וכלכל לישראל ארבעים שנה
במדבר במקום שאין שם ישוב . ימצאהו (לה) כמו ומצא
להם (במדבר יא) יסובכנהו . בעננים . יבוננהו . שלא
הסיר השנחתו מהם . יצרנהו . מדהויב כאיש אישון עינו .
או ימצאהו בארץ מדבר (לו) כטעם בענבים במדבר
מצאהי ישראל (הושע ט) מקום חיות רעות ויללת יענים
ישום שומע קולם . ישיכון כפל מדבר . בשימון נהרות
(ישעיה מג) יבוננהו . בהורות וחקים טובים . ועל פי ה'
יחז ועל פי ה' יסעו (במדבר יוד) אישון . הוא חשחור
שעל בת העין (לו) וי"א ימצאהו . שבעצ לו נאמנים
שקבלו עליהם את התורה . ואינו כטעם הפרשה (לה)
שהיא מוכיח לישראל . כגשר . כמו הנשר שהוא טובן על שן
פלע ומצודה ועינו . לטרחוק יביטו וירא יקח אפרוחיו
שם לאכול ויעלעו דם . וזהו יעיר קנו . על גזוליו . הם
גדולים מהאפרוחים . ירחף . כדי שיעלו על כנפיו (לט)
ואח"כ יפרוש כנפיו יקחהו כל אחד ואחד מנזוליו וילך במקום
'דמקום . כן הבורא ית' הסיע לישראל סמצרים שהיו
כשו עבדים ולא היו מכירים דרך המלחמה ודרך הנהגה בכל
ענין ודבר . והשם הסיעם על פי הענין ושכרם כהאויב והולכים
ונלחמו בלא" כלך ונצחום ונתן ארצם לנחלה לישראל עמו .
וכך עוף יתן אפרוחיו חתה רגליו . והנשר לכדו יתן אפרוחיו
על כנפיו שאינו ירא מכל עוף . שהנשר מלך לכל העופות
(מ) וכתוב ואשא איהם על כנפי נשרים (שמות יט) כי
יצאו ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ובאו להר סיני .
ה' ברד ינהנו (מא) הוא לכדו ינחנו . ואין עמו קצין
ושטר ומושל מכל מלאכי מעלה (מב) או ה' בדר ינחנו
לישראל כטעם הן עם לבדר ישכון (במדבר כג) וכן אין
לישראל ראוי כי אם אלוה אחד ולא אלוה שני שהוא אל נבר .
כי הש"ת שהוא אל אחד יחד לישראל גוי אחד בארץ .
(שמואל ב ז) ירביבו . וימשילו על גבוה ועליוני ארץ
כי ארץ ישראל גבוהה . וכן והרכבתך על במתי ארץ (ישעיה
נח) הנובות שרי . היו"ד מקום ה"א . והוא האר כמו דוי
(סס א) וכן יעלה שרי (תלוי נו) (מג) הנובות . מלשון
כי ינוב (סס כז) וניבו גבוה אבלו (מלאכי א) הטעם
פריו . ויניקו (מד) ג ח ח' ור להורות על פ"א הפעל . דבש
בסלע . דרך משל על רבוי הטובה . וכן והגבעות הלכנה
חלב (יואל ג) מחלמיש צור . סמוך לכן הלמ"ד בשוא .
וחלמיש . הוא אבן חזק מחודד . ופעמים יבוא הפך צור
החלמיש (דברים ה) תולעת שני . ושני תולעת (שמות כה)
חמאת בקר . טובה היא מחמאת הצאן . וכן חלב צאן שמן
מחלב הבקר . עם אלב ברים . כלומר שומן וטוב הכרים
והטלאים . וכן חלב הארץ (ראשית מה) (מה) בני בשן .
מקום

בפעל והפעיל והפעל . אבל מן יק יקן לא נהלפו (מה) בני בשן מקום ששן ששן . לכך נקראו
הכהנים אשר נהגלו וכשמינו על מרעה הבשן בני בשן כי

נאמרת גם על בגדול (מו) ותאר כהנה החשובה בכליות. ונקדם כהאר מן המחורר שיהיה ראוי לומר הטי כליות להסמך המחורר אל התאר כמנהג הקצת מקומות והסמך התאר אל המחורר הפך כמנהג (מו) או הוא כפוך מן יעבטון ארמותם ר"ל שהוא לשון טווח, וכן הוא בלשון ערבי בהלך הוי"ו צבי"ח, והרטוטטות ועקל דרכיו (מח) שהוא עשה ותקן לו וכו' שגני עשהו אינו מוסר אל ישראל שיהיה הרצון עשה אוהו אלא הוא כנוי הקצין, והנפרד עשה לו הכובות והסמדים ואינו כנוי הפעול שיהיה הסס עשה וישראל עשו, ובא כנוי המחורר במקום כנוי המופרד (מט) ויכל מלשון נבל וכן אל הנבל כ"ך, ר"ל הפחית והספיל מעלתו לפי מחשבתו ולפי מעשיו הרבים ויחס אלהותו ית' וגדולתו לעבדו"ו (כ) יקניאוהו בורים בסמל הקנאה וכו' של" קנאה הבוא בזנות האשה מתחת בעלה שגורמת לשיקנא האיש בה, כן נכסת ישראל במשלה לאשה ולזה בעין זנוחה לעבודה אלילים נאמר ל' קנאה (נא) באלהים זרים, ובא בחסרון המחורר (נב) בחשע חופכות המוכרות צפ' שופטים והם מעשה עובדי עבדו"ו וכן הא" מצביר בנו ובהו באש, ב' קוסס, ג' מעונן ד' מנאס, ה' מכסף, ו' חובר חכר, ז' שואל אוב, ח' ס' ירעני, ט' דורס אל המחיס, (נג) לא עשו השדים והשעירים לאלוה, ר"ל שמלה שערס פעל גנור מן הסס שעירים סהס השדים (נד) וי"א מלשון ישרו עליך שער כן פירשו רש"י וחב"ב, ור"ל לא פחדו מהם כי המפקד יסתמרו שפירח בשרו מחמת הפחד, או מלשון סערה שהאדם ירא ומפחד בעת כופה וסערה, ולכן בא ענין הפחד בלשון סערה וי"ן וסמך" מהחלפין (נה) והטעם לא שערו מהם, ולא יקו הנפרד שערו אוסם שיהיה גנוי הפעולים כי בעין קל משרש שער עומד, וכנוי הנכלל דרכו לבוא בפני עולמו בלתי מחובר וזה בא בכנוי הפעול (נו) וי"ל בא הטעם מלעיל וכו' ר"ל שאם היה מלרע היה נראה שהיו"ד בהטי והמחוי כנוי למדבר צדו, כי לפעמים בא הכנוי למ"ב היו"ד בלי כו"ן בשאר הומנים אצ"פ שלא יבוא בכנוי האחי"ן כי אם ניו"ן יו"ד, שהרי גם כנוי הנסתר באחי"ן לומר יבוא על הרוב ה"א ויו"ן או ניו"ן דגושה וזרקוק בוי"ו, ומנאלו מעטים שבאו בוי"ו לבדן, אויב ירדפו וכיוצא, לכן באו מלעיל להורות שהיו"ד נוספין (נז) וחסם בצור ילדך הטי, כאשר הכל וכו', כי מן הנור תמים עד וירא ה" וינאץ, ספר הסדי הסס וטובותיו אשר גמלם ואח"י ספר היאך ישראל מרו ועבדו את רוח קדשו וכפרו באלהותו וכאשר השלים הענין חסם במה שכתל כי כן הוא דרך הסיר, ומן וירא ה" וינאץ עד כי וידן ה' עמו ופ"י יספר ענשי כבורא שיבוא עליהם, ומסס ואילך עד סוף שיהיה עושים טובים לישראל עד ימות המשיה ונקמה הסס מהעבדו"ו (נח) מדה כנגד מדה שהם כהשו אלהותי וסבבו במקוצי למה שלא אלהים הוא להחזיקו לענמם לאלהים וכנגד זה אני אקניאם שהשליט עליהם עבדו"ו אכור ופחית שהינו ראוי להיות נחשב במדרגת אדם מנד אכוריותו שהוא הול כשדים, וכנגד היות ישראל עם נבל ששכחו את טובותי ושלמו רעה חמה טובה אכעיס אותם גם אני ע"י גוי נבל שלא זכר צריח אחים, (נט) לא אניס רעה וכו' ר"ל שמלה חספה ענין כליון ולא הוספה (ס) בשקל מהי שוא, ששרסס מזה מתה

מקום בשן שם מרעה שמן וטוב וכל חי האלם שבו שמן. אכירי בשן (הליס כב) פרות הבשן (עמוס ד) חלב כליות חמה, היה ראוי לומר חלב חמה כמו כל חלב יצהר (במדבר יס) (מו) ותאר החמה החשובה בכליות שמרוב גדלה דומה לכליות, והסמך ההאר אל המחורר, ודם ענב, כי היין אדום כדם, והפיכך אמר השתה חמר כמו כרם חמר (יעקב כז) ויין חמר (הליס עה) וענב בשקל חמר (ראשית יד) השתה, התי"ו לנכח, והבא אחריו לאות שמנה עבית, וישמן ישרון, כאשר אבל כל אלו המיכות הנזכרות ישרון שהיה (נ"א שהוא) ישר מאם וכעט עשות נכוחה, מלשון למה הבעטי ביבחי (שמואל א ב) (מו) או הוא הפוך מן יעבטון ארמותם (יואל ב) עבית, מלשון קטני עבה (מלכים א יב) וכן במעבה האדמה (סס א ז) בשית, י"א עד שנתכסו העצמות מרוב השומן מלשון וכוסה קלון ערום (משלי יג) והנכון שאין לו דומה וענינו לפי מקומו, ויוטוש אלוה עשהו (מח) שהוא עשה והקן לו כל המיכות ואמר כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח) (מט) וינבל, מלשון נבל, וכן אל הנבל ככא כבודך (ירמיה יד) צוד ישיעתו, ששויעים ככל צרה, מנבלים לבוא ואיברים ומן או חרלנו לקטר למלכת השמים חסרנו כל (ירמיה מד) (נ) יקניאוהו בורים, בסמל הקנאה המקנה בביאה (יחזקאל ח) בורים (נא) באלהים אדירים, ועתה אנחנו מאשרים זרים (מלכים ג) בתועבות (נג) בהשע תועבות, ויעיבוהו, כלומר דברים שביבאים כעם, על כל הכעסים אשר הכניסו מנשה (מלכים ב נג) או כי האלילים נקראו כן שרם והעבים, יזכחו לשרים, הם שאמר בורים והם שודרים דעת בני אדם שעובדיהם חושבים כי יש להם כמשות ויש להם אימה מהם, לא אלוה, כי יש דמות שעובדים המלאכים או צבא השמים, אבל ישראל בדברים שהם חרו ואפס אלהים ידעו"ד הם חרשו אותם לאלהים כי לא עבדום אמות העולם הקדמוני ולא נשמע לשום גוי, לא שערים אבותיכם (נג) לא עשו השדים והשעירים לאלוה (נד) וי"א מלשון ישרו עליך שער (יחזקאל לב) (נה) והטעם לא שערו מהם, כמו המלאמו נפשי (סמות טו) שפירשו המלאמה נפשי, צור ילדך, כטעם הלא הוא אב"ך קנך, שאחה היית לו לבן, בניס אהם לה' (דברים יד) הטי, התי"ו בסגול שאינו קל רק הוא מכנין הפעיל, ובא בסגול בתשלומו הנשי והיור חמורת ה"א למ"ד הפעל: ואחנה התי"ו מאחורו להוליד נח להורות לנו"ן פ"א הפעל: ומשקלו והטארהם מלפניך אל המחוי (ירמיה יח) אל בחולך, שבראך מאפס, כמו באן החומות חוללתי (משלי ח) (נו) וי"ד בא הטעם מלעיל בחשי ובתכחי כי היו"ד נוכח נהן (נז) וחסם בצור ילדך הטי כאשר החל הציד המים, וינאץ: כמו נאצו כל תוכחתי (משלי א) לשון העוב: ככעם בניו ובנותיו: כי הבנים מלקטים עצים והאבות כבערים האש והגשים לשות בצק מבכות את החמו (יחזקאל ה) ויאמר אסתירה פני מהם כי אלך אשובה אל מקומי (הושע ז) שהסתלק שבינתי גם השגחתי מהם, כה אחריתם, בער להם ישרונוני (סס) כי דור חהפוכה המה: מהפכים האמת לשקר וכן להפך: והשם אמר להיות בניס לא ישרו (יעקב סג) והם בניס לא אמון כם, וי"א אין בהם אומן ומגדל, והראשון נכון, והוא בשקל אטון (משלי ז) אבוס (סס יד) ונשתנו בכנוי קנאוני: בא כמו מלאו אחרי ה' (במדבר לב) לקלות שאמר בתועבות יבעימוהו, אקניאם, מכנין הפעיל: בלא זה העם לא יהיה (יעקב נג) בגוי נבל, כנגד עם נבל יהודה ובינמן: כי אש הקנאה קדחה באפי: כמו קודחי אש (יעקב נ) כי הקנאה מביאה גבר (משלי ו) וכן האש נמשל בחרון, מלשון וחרה נחשהה ער שאול החתית ער שתאכל ארץ ויבולה ותלהט במוסדי הרים (ויקרא גו) אכפה עלימו רעות (נט) לא אניח רעה וואם הם שני בנינים, ואינו כטעם אוניף: והאות חצי אכלה כם: חצי יכלו והם לא יכלו, שנאמר אך אורך לא אעשה בלה (ירמיה ל) והחל לומר הרעות: מוי רעב (ס) בשקל עתי (ראשית לד) וענינו לפי מקומו, ואינו מלשון

וברבוי: ער אמונים (סס) על אבוסך (חיוז לט) הם הכבטיא, בלא אל: שאמר לא אלוה: כעסוני בהבליהם. עם (נה) פרה כנגד כרה: כי אביא עליהם את הכשרים. ולא חכם. הם השומרונים שהיו צוררי באפי: כמו קודחי אש (יעקב נ) כי הקנאה מביאה גבר (משלי ו) וכן האש נמשל בחרון, מלשון וחרה נחשהה ער שאול החתית ער שתאכל ארץ ויבולה ותלהט במוסדי הרים (ויקרא גו) אכפה עלימו רעות (נט) לא אניח רעה וואם הם שני בנינים, ואינו כטעם אוניף: והאות חצי אכלה כם: חצי יכלו והם לא יכלו, שנאמר אך אורך לא אעשה בלה (ירמיה ל) והחל לומר הרעות: מוי רעב (ס) בשקל עתי (ראשית לד) וענינו לפי מקומו, ואינו מלשון

מלשון

מלשון למוז לאתונא (דניאל ג) כי מ"ם לכיא לשמוש ;
 שהוא מלשון אוה יהודה (סס) והמעם כמו חללי רעב .
 ולחומי רשף . אכולי עוף . כמו ובני רשף ינביוו עוף
 (איוב ה) ומקניהם לרשפים (תליס טח) או אכולי אש .
 מן רשפי אש (סיר ח) וקטב פרידי . הוא הדבר . שנאמר
 מקטב ישור צהרים (תליס לא) כירי . שהוא סר וקשה .
 והוא האר (כא) כי אר ארבעת שפטיו הרעים : ושן
 בהסוהי והשלחתי בכם את חיה השדה (ויקרא כו) וחללי
 עפר : כגון נחשים ועקרבים שהם נמשכים בהליכה : (סב)
 או שהם כעכבים לעוברי רובים . מלשון חלחלי ואידא
 (איוב לב) כחוף תשכל הדב . החרב בחוף (יחזקאל
 ז) וכחדרים אימה : אימה האויב והדבר . גם בחור .
 כמון אל תשכל הדב : יונק עם איש שבה (סג) כמו
 בחורים וגם בהולות זקנים עם גערים (תליס קמס) כי הזקן
 ישוב לימי עלומיו : איש שבה בעל שבה (סד) אפאיהם :
 ככנין הפעיל . כלומר אשליכם ככל פאה : אשביחה מאנוש
 זגרים : שלא יהיה להם זכרון כי יאבדו כלם : לולי כעם
 ארוב . שלא יאמרו האויבים מפני הקפס נצחו לישראל :
 וזה כעם גדול (סס) אגור . מן בגורת רשע (משלי יוד)
 (סו) או לשון קבוץ מן כבגורות (יחזקאל ח) (כז) מן
 ינכרו . כמו ואיהוהם לא תגכרו (איוב כא) לשון שנוי
 וכחד שיבחדו המעשה כהשם וישימו הדבר בעצמם . וזהו
 ולא ה' פעל כל זאת (סה) כענין ואמרו הגוים אשר שמעו
 את שמעך לאמר (במדבר יד) כי ישימו כל מעלת ישראל
 שנעפרו מכל גוים הקרובי' כי יהיה על פי כח המזרות ועתה
 חלף זעברי ושם השם יה' לא נגלה בעול' כי אם על פי האותו'
 והמפתים שעשה בעבור ישראל : ואם יאבד זכר ישראל
 ישכחו אותותיו וישכח השם מפי כל יצור . כי יאמרו הנה
 העם אשר הבטיח היות לו סגולה מכל העמים לא היה יודע
 כי ידמאו ולכה בחר אותם ויבכרו דברים לא כן וישכחו
 לעב' מ'ז' והיו ידנו רמה כי גוי אבד : כלומר הגוים הקדמונים
 אין בהם חכמה התזרה והנבואה רק חכמת המדע ע"כ הם
 אפוסים עצה (סט) ותחלפה תנועת אובר : כי הראוי
 בצרי (ע) ובא אובר עצות . כמו רק הכסא אגדל כמך .
 (ראשית מא) קרועי בגדים (יטעיה לו) : ואין בהם
 דבונה : כי לא השבילו האמת (עא) לו חכמו . אלו
 חכמו העכו"מ והשבילו לאחרית ישראל כי כל אשר בא
 אליהם לא באכי אם מפני עונם לדרוף אחר מהאויב אלף
 כישראל אם לא מסרם השם ביד האויב : והיו מודים
 האויבים כי לא בצורנו צורם של ישראל אם היו חכמים והיו
 אויביו דנים כן : צורם כפרם : כמו ויטכור אותם ביד סיסרא
 (שמואל איב) וה' הסגרים . כפל האמר : וכן רוב
 השירה (עב) וי"א לאחריהם אחריה העכו"מ : כי כן יעשה
 השם לכל העכו"מ שהם מורדים יותר מישראל (סג) וי"א
 לאחרית ישראל שיחיו כבודולה : ומפרשים כי לא בצורנו
 מוכר עצמו ואחר עמו ולא אויביו פלילים : כמו כי לא לנצח
 ישבח אביון (תליס ט) (עד) והנבך כמו והוא עון
 פלילי : כי כגון סדום (עח) וי"א מוסב אל אשביחה
 מאנוש זכרם : ואינו נבון . רק ישוב אל גוי אובר .
 כלומר מאותו החק והלמוד של סדום למודם ודתם . כי
 מאותו יין שהו : והדתות נמשלות למים וליון . היו כל צמא
 לבו למים (יטעיה נה) לכו לחמו בלחמי ושתי ביון מסכתי
 (משלי ט) ואשר היא רת משוקצת נמשלת לבורות נשברים
 זכיון שדומה לחמת הנין : ושדמות (עו) כמו גפנים
 בענינו . כי שדמות השבון אמלל (יטעיה יו) והם הגפנים
 שלא הגיעו עדין . וכן נקרא הורע שלא נהבשל היטב .
 ושרמה לפני קפה (יטעיה לו) ולפיכך כנגד שדמות אשכולות
 מדורות למו : ויין אותם הגפנים כחמת הגנים וכראש פתן
 שמיית מיד (עז) ואלף ראש המורה וי"ו (עח) ואלף
 אגור נוסף : הלא הוא : היין שדומה לראש פתן האביר
 כמסו עמדי וממנו יהיו כל הגוים ושתי ולעו והיו בלא היו
 (טובדיה ח) כי יאכלו מצרי דרבים וכל אשר עשו יעשה
 להם : כמסו : כמעם חתום ואין לו דומה : ויש מחליפים

מהה . ואינו לשון שרפה כפי' בן סורא מלשן למזח לאהונא
 כי זה שרפו אזה (כא) כי אמר ל' שפטיו הרעים . שהם דבר
 הרב סיה רעה ורעב . ללמוד כענין לפי מקומו ממה שהזכיר
 בגולה הרעב והסיה והרעב א"כ קטב מרירי . כשאר לכיות
 מודק על הדבר . לכן אומר הרב שהוא שם חלר וקטב מהחלר .
 ולא כדברי רש"י סיהיה קטב סמוך ומרירי יסמך וסיהיה מרירי
 שם הכנס לכד שנקרא שמו כן (סב) או שהם מסככים לטוברי
 דרכים : לפי הפירוש הראשון וזחלי עפר נמשכים ונגררים
 וכוח עומד : ולפ"ז הפירוש הוא יונא . מפחידים ומעכבים
 מלעבור טוברי וסבי המקום וסכר הפעול וה"ל זורלי שוכני
 ספר : (סג) כמו בחורים וגם בהולות זקנים ע"כ :
 הכמך בני הקטות זה לזה אחר הזכירו האמנעי : והטעם
 בזה כי הזקן לרוב זקנותו יהלשו כחותיו ויחסר . ניור דמיונו
 מד סיהיה בטבעו כטבע החינוק שלא ידע בין ימיו לשמאלו
 (סד) אפאיהם מבנין הפעיל פעל . נגור מן השם פאה
 (סה) אגור מן מגורח רשע . שעינו אירא ושרשו גור (סו)
 או לשון קבוץ . ועכ"פ שרשו גור מלבון יגורו כך נדחי
 מואב : והאל"ף כל אי"תן למ"ב : ולא אגור כדברי המהרשם
 ורש"י שהוא פעול והאל"ף רשע (כו) סן ינכרו וכו'
 מ"ה נהה ישללו ויסירו את הכרחם כמנהג פעל הדגוש :
 ויעשו ענמם בלא יודעים (סח) כענין ואמרו העכו"מ
 זכו כלומר בזאת הכונה . יאמרו האויבים ולא ה' פעל כל
 זאת שיכפרו בהשגהו יח"דחלו את כחותולותם והלכהם על
 החק הוראה כמול המושל עליהם וכן השפלת ישראל לרוב
 הוראת כוכבם וכוה יחזיקו בטעותם . ותפדר דעה אליהם
 בארץ (סט) ונתחלפה תנועת אובר : שהיה ראוי לבוא
 בסמיכות כסגול מקום הנרי . ובא פחה גדול חתח פחה קטן .
 חבל החלוק הזה ללא נדך כל' אע"פ שבא בדרך הסמיכות
 הוא מוכרח . לכן היה ראוי לבוא בנרי (פ) ובא אובר
 עתה כמו רק הכסא וגו' ר"ל שמקרה האבדק והגדולה
 והקרישה נפתחו מן נוסחיהם הקרובים אל הרחוקים :
 והענין כמו הפוך בגדיהם קרועים : ובא החלר על
 לונשיהם . שהם הרועים מנד בגדיהם והמלך פרעה יגדל
 מנד הכסא : לא שהכסא יגדל וכן גוי אובר ע"ה מנד
 הענה כי אבדה ענמם (עא) לו חכמו : אלו חכמו
 האמות עכו"מ וכו' כנוי לאחריתם שב אל ישראל ור"ל לו
 היו יודעים אחרית ישראל ר"ל סוף הפורענות
 בהכלית : שהם מיד הבורח לוקו בפשעיהם
 לא היו מחזיקים העוצה לענמם ולגבורתם והיו פלילים ר"ל
 דנים ומכרישים בדעמם כי היות ישראל נרדפים חלף לכני
 אויב ח' הוא להם ע"כ הענש . מאת השם והיו אומרים שלא
 כחלמינו אליהם של ישראל כי יש בידו לעזור ולהכשיל (עב)
 וי"א לאחריהם אחרית העכו"מ . כן פירש הראב"ע ר"ל
 היו משתכלים לאחרית ענמם כי גם מהם יפרע השם (עג)
 וי"א לאחרית ישראל וכו' כך פירש בעל העשר : חבל
 עכו"מ סכלים כמה ואינם דנים ככה בדעמם . ובעל העשר
 פירש שברנו ואויבינו לא מנד חכמתם וזכותם משלו עלינו
 אלא מנד פונותינו . וזה המנוון מדבריו ואם אינם כלשונו
 (עד) והנכון כמו והוא עון פלילי : שהוא מוסב לעיל
 וענינו לשון שפיטה השכל ואין נדך לנרף אליו מלת השלילה :
 רק כמו שפירש לעיל הוא הככון (עה) וי"א מוסב אל
 אשביחה וגו' ר"ל שמוסב על ישראל שר"ל ע"פ הדין נמחיבו
 לזרותם בכל פאה ולהשביה זכרם יען כי מגופן סדום גפנס .
 וזו דעה רש"י (עו) כמו גפנים בענינו : ר"ל שלשון שדמות
 יאמר גם לתבואות השדה חבל ככאן ענינו יורס עליו שהם
 גפנים והוא כפל לשון כמנהג השירה עם מ"ש כי מגופן סדום
 וכו' (עז) ואל"ף ראש חמורת וי"ו מענין לענה ורוד :
 וענינו מרירות הארס : ואינו ענין ראש כמו שדרשו בספרי
 הראשונים שבכס כפתן הזה אכזרי : וגם חנקלוס מרגס
 וכרישי פתני סוין אכזרתיין (עח) ואל"ף אכזר נוסף של
 והא"מנהי

כ"ף בקי"ף : מלשון קסם על שפתי מלך (משלי יו) כלומר
 נגור

זהו'מנתי' שרשו כור וענינו הפך הרחמנות (ט) כמו
 בראש חבל וכו' ר"ל שמה שלם הוא גם מן השמות הדגושים
 שבאו במשקל זה. ואינו עבר מבנין הדגוש (פ) כשחמוט
 רגל שלהם. ענין רגל רשות וממשלת. ור"ל כשיפרע השם
 בהחלה מאלהיהם שהם שרי מעלה אשר לכל פנימו לשדל
 כח הוראתם עליהם לטובה בהחמלה סאת פונותיהם חמוט
 ממשלת מערכתם ואגב גררר יפלו גם עכו"מו (פא) כל א'
 מהעמידות. ר"ל שהיה באוי לומר ויקחו בעמידות ובה לשון
 יחיד על רבים (פב) כי ידיו ה' דין עמו. חסר מלה דין.
 שהיעוד הוא מבשר טוב לישראל כדוד מהמקד הענין. ואם
 לא נוסף מלה דין אזי יובן הפך הענין שהשם יעשה משפט
 בישראל להענינם (פג) החפעל חוזר על ישראל. כי
 השי"ת לא יקבל הנחמה אלא ינחם את לב עבדיו שהם ישראל
 (פד) ויחכן כמו הוי אהנס וכו' ר"ל ענין חרטה כלשון בני
 אדם שהפך השי"ת מדת הדין למדת הרחמים ויעלה רגן
 מחו לרחמים ולא ירעה עוד להרע להם (פה) החי"ו
 לנקבות וכו' והיה ראוי לבוא אולה (פו) ורק עזר ר"ל מלת
 אפס ענין מעוט ופי' כי יראה השי"ת כי סר כח ישראל בגלות
 וכאשר רק עזר וכלוא ברשות ובנרות ונעזב מכל עזר וסומך.
 ולפי' הפירוש פסוק ואמר אי אלהימו וכו' שהרגו בעת הגאולה
 כשיקום השם מן האמות עכו"מו, ואמר בעדס איה אלהיהם
 אשר בטחו בהם וסברו שהגלותו בעזרתם עתה אם יש לאל
 ידם להנינם מדי (פי) או ואמר האויב וכו' כן פירש
 כראש"ע וכן הוא דעה הרמב"ן. כי האויב יאמר איה אלהי
 ישראל כשנין למה יאמרו בגוים איה נח אלהיהם (פח) כמו
 ואפס את הדבר. ר"ל שבא המעוט להגות הפרט מן הכלל
 כענין לבד והרגו שלל כאשר בהם. וזאת עזר ועזוב שהם
 העניים והמרודים שכלם נאכזרו וכסבו ואלס לבדם נכלאו
 וכעצרו בכל מקום שהם באין יכלה בידם או נעזבו מפני
 מעוטם (פט) או ואפס: כמו אפס אלהים. ר"ל ענין
 המלה חורה לשליה כמלת אין (פ) ועזר ועזוב חאר במקום
 סוגל כמו פסוק בדם נפש. שהרגו עושה. ור"ל ואפס עזר
 וכו' ואין להם מושל ומנהיג ולא עזר: מענין הפסוקים
 המובאים לדוגמה ענינם (פא) ואמר יאכלו וישחו ל' רבים
 וכו' זה כפי דעה אב"ע והרמב"ן שכו"מו יאמרו בעד ישראל
 אי אלהימו. ומאמר יאכלו וישחו מוסב לאלהיהם של ישראל
 והוא מאמר שונאי ישראל שיחשבו כי העולות מאכל לשם וכו'
 האלויות רבים הם לכן אמר השי"ת חסובה כנגד האמות ראו
 עשה כי אני אני הוא יהוה וכו' (פב) נסיכם עם נסכו שני
 משקלים. כי הסיוד מן נסיכם נסך והנפרד מן נסכו נסך
 וענינם אינסוף יין. וטעמו ישו יין נסיכם של ישראל כפי
 דעה עכו"מו שאלהיהם יאכלו וישחו. כן ילעיגו בעד אלהי
 ישראל. (פג) הטעם אהנס וכו' שהכ"ף מ"ס כנוי הפעולים
 הנעזרים כי בנין קל משרש עזר ונח (פד) וי"א ואמר השם
 וכו' זה האומר הוא ר' יעקב בעל העשר שיאמר השי"ת כנגד
 עכו"מו בשם שידין דין עמו וינקוס נקמת ישראל מהם. וכנגד
 עכו"מו ידבר השם לפי דעתו: כי של ידיהם סבלו
 ישראל נרות ורעות הרבה (פה) יחי כל א' וא' עליכם
 סתרה: שהיה ראוי לומר יהיו לשון רבים שהיא מוסב אל
 האלויות: חוטבות עכו"מו (פו) לכן האומרים חיי
 בני ומוזני לא בזכותא חליה מלחא וכו' זה המאמר מובא
 במועד קטן פרק אלו מגלסין אמר רבא בני סיי ומוזני לא
 בזכותא חליה מלחא אלא בזכותא חליה מלחא וכו' זה המאמר מובא
 ר' חנינא אומר מול תסכים ומול מעשיר ויש מול לישראל. אמנם ר' יוסון ור' שמואל ור' עקיבא ורב. נתמן בר ינחק
 אמרו אין מול לישראל: ושם נאמר מאן דאחיליד בחמה יהא
 ומאן דאחיליד בנגה יהא עשיר ונחאי: ומאן דאחיליד בככב יהא
 נהיר והכיס וספרא. בלדק יהא גבר גדקן: במאדים
 יהא חסיד דמח: או טבחא או מהלא או אומנא וכו' ובמסכת
 העניות הביא מעשה ר' אלעזר בן פרח קוב לדיקה לפי שעה
 טובה וראה בחלומו השכינה ואמר עד אימת אדבר ואויל
 בהאי דוחקא והשיבה לו השכינה ניהא לך דאחריביה לעלמא
 והדר אבכתי: אשר דנפלת בשעה למוזני. והכונה שהעניות
 לר' אלעזר בן פרח היה לו כפי מולו ושעה מולדחו.
 על פי המערכה אשר אין לו דרך להמלט ממנה מבלי שיהרע
 השלם: וכאלה רבו מספר במקומות מהגמרא. והרב לא
 הודה לו הדעה (פו) ואמר אשא כדרך בני אדם. שכן
 דרך בני אדם בשעת השכונה שמרימים ידיהם אל השמים
 לרמוז אל השי"ת היושב בשמים לדעת הסמין. ואמר הכתוב
 כן גם בשי"ת להבין השומעים (פז) כפל השכונה והיה
 מסבך

נגזר משני: וכן בובע וקובע (שמואל א יז) לי נקם
 להנקם סאויבי ישראל. ושלם (עט) כמו בראש חבל (משלי
 נג) והדבר אין בהם (ירמיה ה) לעת חמוט רגלם: וסתי
 יהיה השלם והנקם (פ) כשתמוט הרגל שלהם כי יפלו
 ולא יקומו וקדוב לבוא עתם וימיהם לא ימשכו (ישעיה יג)
 וחש עתירות למו. מלשון אחישה מפלט לי (תלים נה)
 (פא) כל אחד ואחד מהעתירות חש למו: או וחש אני
 לעשות מה שעתיד למו: הם העתירות שאמרו הנביאים ונתן
 ה' אלהיך את כל האיות האלה על אייביך (דברים ל)
 והאכלתי את מוניך את בשרם (ישעיה מט) קול שאון
 מציר (סס) וכיוצא בהם (פב) כי ידיו ה' דין עמו:
 וינקם מצריו: ועל עבדיו. שהם ישראל. ינחנם (פג)
 החפעל חוזר על ישראל (פד) ויחכן כמו הוי אהנס מציר
 (ישעיה ח) וינחם ה' על הרעה (שמות לב) כדבר שאינו
 חפץ לעשותו. כי אולה (פה) הת"ו לנקבות כמו ונשכחת
 צור (ישעיה נג) יד כמו כחיואפס (פו) ורק הוא עצורבכל רע
 מעצר ומשפט לקח (סס נג) (כן פירש הרב בס' ישעיה
 ענין עצירה שהיה ישראל עצור בידו האויבים ונלקח
 מעוצר אל עוצר וממשפט למשפט ונקמה) ועזוב:
 מכל עזר הוא נשאר (פו) או ואמר האויב אי אלהימו של
 ישראל. והנה מפרש מתי יהיה. כי ידיו ה' עמו. בזמן
 שישארו ישראל עניים ומרודים ומחריפים להם האמות איה
 אלהיהם. ואפס (פח) כמו ואפס את הדבר (במדבר
 כב) (פט) או ואפס כמו אפס אלהים (ישעיה מה) (נ)
 ועזר ועזוב חאר כמו עשוק ברם נפש (משלי כח) מלשון
 זה יעזר בעמי (שמואל א ט) ועזוב. כמו ויעזבו את
 ירושלם (נחמיה ג) אשר חלב זבחימו. שהיו זבחים עליו
 (נא) ואמר יאכלו וישחו לשון רבים כי כפי דעת האמות
 רבים הם וגם אוכלים ושוחים: על כן אמר ראו כי אני
 יחיד ואין אלהים בלעדי (נב) נסיכם: עם נסבו (ירמיה
 יוד) שני משקלים. ויעזובם (נג) הטעם אהנס. כמו
 ברבנוכם (תלים קיט) (נד) וי"א ואמר השם כאשר יעשה
 דין עמו אי אלהי הגוים וצורם אשר חסו בו כאלו יאמר
 לעובדים אותם. חלב זבחימו יאכלו: כי הישמעאלים
 כש זכרו נמל זמן המועד שלהם יאכלו חלבו והדם יורקו
 איהו. ישחו יין נסיכם: כמו העכו"מו שמנבכים יין
 לעכו"מו. נסיכם: כמו נסיכי סיוון (יהושע יג) יין של
 בזמריהם: יקומו אם יהיה להם חוקף: ייד (נה) כל א'
 וא' עליכם סתרה שיסתייר אהנס לעת שתמוט רגל שלכם:
 ראו עני הרעת כי אני אני הוא שהשלכתי ישראל בגולה ולא
 מירכם היתה זאת: עתה אקום יאמר ה' (ישעיה לג)
 והגלות נמשלה כמות אני מותתי אותם. ואני אחיה אותם.
 או אסית לעכו"מו ואחיה לישראל: כי כוס ביד ה' זה יספיל
 וזה ירים (תלים עה) ואין אלהים עמדי: לא ככב ולא שופ
 דבר למחדין ולרפוא (לו) לכן האומרים חיי בני ומוזני לא
 בזכותא חליה מלחא אלא במולא: חוטאים: כי אשא אל
 שמים ידי: נשבע בכסאי (נז) ואמר אשא כדרך בני אדם.
 בענין הרמייה ידו אל ה' (ראשית יד) ואמרתי חיי אנכי
 (נס) כפל השבועה: אם שותי (נט) הדבר שנשבע:
 והוא

לשבת מובא עוד ופליגי רבנן אס יש מול לישראל חס לחו:
 אמנם ר' יוסון ור' שמואל ור' עקיבא ורב. נתמן בר ינחק
 אכיל מדליה ושתי מדליה ורוזי גליין. ואי נכב לא מנלח:
 יהא חסיד דמח: או טבחא או מהלא או אומנא וכו' ובמסכת
 העניות הביא מעשה ר' אלעזר בן פרח קוב לדיקה לפי שעה
 טובה וראה בחלומו השכינה ואמר עד אימת אדבר ואויל
 בהאי דוחקא והשיבה לו השכינה ניהא לך דאחריביה לעלמא
 והדר אבכתי: אשר דנפלת בשעה למוזני. והכונה שהעניות
 לר' אלעזר בן פרח היה לו כפי מולו ושעה מולדחו.
 על פי המערכה אשר אין לו דרך להמלט ממנה מבלי שיהרע
 השלם: וכאלה רבו מספר במקומות מהגמרא. והרב לא
 הודה לו הדעה (פו) ואמר אשא כדרך בני אדם. שכן
 דרך בני אדם בשעת השכונה שמרימים ידיהם אל השמים
 לרמוז אל השי"ת היושב בשמים לדעת הסמין. ואמר הכתוב
 כן גם בשי"ת להבין השומעים (פז) כפל השכונה והיה
 מסבך

זהו מלשון חציר - שגונים (חלים מה) ובחירבו אז כל
 בשר (ישיגו סו) ושגותי • בשקל וסבותי אני (קהל ב)
 וכן נבואת יחזקאל בשורה השם לישראל : הרב חרב
 וחדה (יחזקאל כל) עוד יחדד אותה בעבור אויבי ישראל
 (ק) ותאחו : ידי הרב לעשות משפט ונקמה בעבומי (קא)
 או אוהו הרב כמשפט כל בעל מלחמה • ואמר לצרי •
 כי צרי ישראל הם צרי השם (קב) או כי העבומי מצרים
 לישראל והורגים אותם לעשות כמעשיהם • כי עליך הורגנו
 כל היום (חלים מד) כי לבעבור יגינו ישראל עוברתו
 ויחללו שמו נהרגים : א"כ לשנא השם נעשות כל הרעות
 והצרות לישראל מהעבומי : אשכיר חצי • מרוב הרם
 (קג) ולא הצרך לחזקיר חזר בחצים • כי כבר הם חרשים
 עתה נעשו • כי כל חציו בלה איתם בישראל שנאמר חצי
 אכלה בם : והנה ישכיר חציו מרם חלל ושבויה • ותרבי
 האכלבשר • כשזכרות ראש האויב ויפרע
 מהאיוב • פרעית (קד) כמו בפרוע פרעות
 בישראל (סופטים ה) הרגינו גיים עמו (קה) לא יתכן
 שיהיו גיים פועלים ועמו פעול • כי נקם ישיב להם ואיך
 ירגנו • רק המעם הרגיני רגנו ושמתו הגיים שהם עמו : וכן
 הרגינו כל ישרי לב (חלים לב) שאינו יוצא כענין ורעו
 יהיה מלא הגיים (ראשיה מח) וכפר ארמתו (קו) כי יכפרו
 עם ישראל לארץ ישראל • שנאמר וקברום בית ישראל למען
 שרר את הארץ (יחזקאל לט) כי ישראל יהרגו לעבומי
 שיעמדו להלחם עליהם ; ולא יר לא יכפר להם כי אם ברם
 עוצבו (במדבר לה) ובנויצא חצי העיר בגולה (זכריה יד)
 והנה השירה הזאת העירה לכל המוצאות אותנו בעבר ובתוה
 ועתיד (קו) ומבואר הדבר בגאולה העתידה : ורבים
 אמרו (קה) גם יש בה זכר לעולם הבא • אני אמת ואחיה
 יהי רצון סאת השם הקיים הכתוב בת כי קצתה לא נהיה •
 ויביא משה וידבר את כל דברי השירה (קט) כי כתיב
 וילך משה ויהושע ויחיצבו באזל מועד (דברים לא) וכבר
 דמיתי הענין (ריש פ' וילך) באוני העם • קאנים ונחלים
 (קי) הואוהושע בן נון עמו : אבל משה לבדו מדבר :
 וקראו עוד הושע : כי גם בזה היו קוראים אותו (קיא)
 ונקרא גם ישע (נחמיה ח') שימו לבבכם • כלומר
 השכילו בדברים • כי לא דבר רק הוא • שאין דבר בתורה
 לבטיה מבלי תועלת (קיב) רק יש בחיבו ענין גבוה • או
 יהיה המעם (קיג) כי לא יהיה הדבר רק מעם • כי הוא
 חייכם (קיד) כמו כי הוא חייך (דברים ל) מכם •
 כלומר בכם : כמו המעט מכם כי הבדיל ה' (במדבר יו)
 המעט מכם הנחומות אל (איוב טו) ומות בהר (קטו)
 כמו והמות • וכמוהו ושם בסלע קנך (במדבר כד) באשר
 מת ארץ (קיו) בעבור סבת מי מרבה : וי"ל שמת בלא
 מקרה החולי : והאסף אל עשך (קיז) ראיה ברורה מזה
 בעבור החלק הנפרד שיהתבר עם הצדיקים (קיח) כי אין
 עמי בהר העברים (קיט) כי כנגד • מרחוק (קכ) שארץ
 ישראל

מספיק באמור כי אש וכו' אלא הסבועה כראשונה כנסחר
 והסנית בענמו (נט) הדבר שסבב : ר"ל ששבעתו הוא
 לטין חרבו ונקמתו לסוכאי ישראל (ק) ותאחו ידי הרב •
 ר"ל כשכיל עשות משפט וכו' הנה ותאחו חסד אל מלח חרבי
 שהיא הנאחית הפעולה ובי"ת במשפט במקום בעבור (קא)
 אז אוחו הרב כמשפט • ר"ל כדן ומכא חיש מלחמה • ולפי
 יהיה בי"ת במשפט מקום כ"ף הדמיון • כמו ונמתו בבין
 חזיר (קב) אז כי עבומי מצרים לישראל וכו' ולפי הפירוש
 יפרד הכנוי ולגרים בעבור לישראל והורגים אותם בשכיל
 שיעבומי ויעבדו לחובבות עבומי • ויהיה כנוי ולמסכאי
 מוסב בעצם וראשונה אל הסי"ת שגנאים אוחו וחיסם מודים
 לאלהותו (קג) ולא הנרך להזכיר חזר בחצים וכו' ר"ל
 כמו שזכיר החזר בחרבו • כי החרב היא מלח הדין לעורר
 נקמתו על סוכאי ישראל והוא ענמו החרב שהגיע בזמן העבר
 לישראל ליסרם בפשעים : אבל המכות והיסורים הנמשלים
 בחצים העתידין לבוא על עבומי לא יהיו מעין היסורים
 שקדמו אלא יהיו חדשים אשר לא נעשו לשום אומה מיום
 היות העולם וכן היסורים המיועדים על גוג ומגוג ביחזקאל •
 ושכחתיך ושחזרתיך שטעמו איסרך בשם מכות זכר סס •
 וכשעתי אחר דבר וכלם וגשם שטף ואבני אלגזים אש
 וגפרית • וזכרתי המק בשרו והוא עומד על רגליו ועיניו
 חמקה ב"י ח"ב : לכך לא נזכר בהם חזר כי הם חדשים (קד)
 כמו בפרוע פרעות וכו' כלומר ענין נקמות ושורעניות (קה)
 לא יתכן שיבי גיים פועלים וכו' ר"ל לא יתכן לפרש
 מלת הרגינו יוצא חצי"פ שהוא מבנין הפעיל וס לא יתכן
 להסב מלת גיים על העבומי שיהיו הם מרגינים ומשמתים
 את עמו ישראל : כי אלא הרגינו עימד וגויים ועמד מוסבים
 אל ישראל כי שבטי ישראל נקראו גיים (קו) כי יכפרו עם
 ישראל לארץ ישראל • ר"ל סקדס הפעול לפועל הפך
 המנהג וכל כמו מים הבעה אש והיה ראוי וכשר עמו את
 אדמתו : והכפרה תהיה כשיהרגו ישראל את העבומי בזמן
 גוג ומגוג כמו שפרש הרב וכולך (קז) ומבואר הדבר
 בגאולה העתידה : מן כי ידן ה' עמו עד סוף השירה :
 כי אלו היעודים עדין לא נחקמו • וממה שכבר נחקים
 בעבר והוא נדון גם על הצדד (קה) גם יש בה זכר
 לעולם הבא במדרש אגרו על פסוק אחי אמי ואחיה • זה אחד
 מן המקומות הנזכר להם רמז לחתית הנזים • אחי אמי ואחיה •
 חתית נכשי מות ישרים • יקיר ראוני ואל ימות • יאמינו מיומים •
 ועוד מובא כיוצא בזה בגמרא דמסכת דין בפ' הלך • וכשרקי
 ר' אליעזר ע"פ (קט) וילך כי כחוב וילך משה וכו' א"כ
 זה הביא מחזר אהל מועד למחנה ישראל (קי) הוא ואוש
 בן כן עמו : ר"ל שגאמר וכו' בן טון אינו מוסב אל
 וידבר את כל דברי השירה וגו' אלא הוא מוסב אל ויבוא •
 כי משה בעצמו דבר השירה ולא שיהם (קיא) ונקרא ג"כ
 יאוש : זו טענה לאומר שמשה החליף שמו בעת שלוח
 המרגלים לרד חשלה יש ישיעך משנה מרגלים (קיב) רק
 יש בחובו ענין גבוה כי גם ספור הסורה חזרה היא ויש
 בה הוראה להישרת קנין שלמות הגוף או שלמות הכפס כמו
 שכתבתי זה במקומות הרבה ועל הכל בהקדמת ויקרא ובהקדמת
 ר"ל או יהיה פי' כי לא דבר ריק : שלא לבטלה ובלי תועלת יהיה
 כנס דבר ריק : שלא דבר ריק כי מ"ש הכחוב כי לא דבר ריק
 הוא חייכם שב לפרש כי מ"ש הכחוב כי לא דבר ריק הוא חייכם
 מוסב לבד אל דברי השירה אלא כי לא דבר ריק הוא חייכם
 עקר כל המלות שהוא לאהבה את השם ולדבקה בו כמו שפי' בסוף פ'
 ננבים (קטו) כמו ותמות וכו' שעיניו בגדה וגורה
 ואינו ענין ציו כי המיתה חובה ברשותו וכל הנוי חזר עתיד (קיז)
 בעבור סבת מי מרבה : וי"ל שמת בלא מקרה החולי : והאסף אל עשך (קיז) ראיה ברורה מזה
 בעבור החלק הנפרד שיהתבר עם הצדיקים (קיח) כי אין עמי
 בהר העברים (קיט) כי כנגד • מרחוק (קכ) שארץ ישראל

למשה כי לא מחל לו ושלם לו בסיו (קכב) כי לא כהנה עינו רחית העין ממש ולא בסלום או במראה רק ע"י נס חזק השי"ת ראות עיניו .

ישראל בנגד המקום (קכא) הן צדיק בארץ ישלם (משנ) יא) הראה (קכב) כי לא בהתה עינו :

נגמרה פרשת האזינו : ומה יהי עירנו :

אמונים הכשחו בשם ודינו
ברית עולם ביד משה ערובה

גמור אומר בשירת האזינו
אשר בך עמו בזאת ברכה

וזאת הברכה (ח) כמו שהובח לישראל בן

ברכם קודם מוהו (ב) או
וזאת הברכה בני ברכם

יעקב אבינו י איש האלהים (ג) וכן נקראו שמואל ואליהו וערו החוזה ודוד ואלקנה ופינחס : אח בני ישראל (ד) להכליל שבט שמעון (ה) ואין דבר המפרשים נכון כי בפני זמרי בן כלוא הניח שבט שמעון משה ולא ברבו (ו) והלא כהוב ויצמד ישראל לבעל פעור (במדבר כה) ועוד שהגוערים על ה' בערה קרח יותר נכבדים היו מנשיא שבט שמעון : ועון העגל נחכפר להם , וכן כהוב כי בל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך : ואהם הרבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום . ושמעון בכלל הרבקים (ס) אבל יעקב אבינו לא בך בני אם י"ב שבטים : וכן הזכיר משה רבנו ע"ה יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (דברים לב) (ט) בני ישראל יכוד עולם השפל . וצדיק יסוד עולם (משלי י) (יוד) והוא מרובה לבעלה ולמטה (יא) וכן לעתיד לבוא שער ה' שמה (יחזקאל מח) שנים עשר : בי כתוב שער יוסף אחר (סס) ואפרים בכלל מנשה (יב) והנה ראה משה על פי

(א) כמו שהוכיח לישראל בן ברכם וכו' ר"ל שזה הוא ציו"ו המבור לחבר הברכה אל החוכמה שבדברי השירה להורות שבמסמך אחד נאמרו (ב) או וזאת הברכה כי ברכם יעקב וכו' ר"ל או זה וזאת ציו"ו המבור להברו לברכה יעקב א"ע"ה כי גם משה ברכם מעין הוה הברכה שברך יעקב . ומה שקנר סס לראובן והמעון ולוי מלברכם רק הזכיר בכם דברי חוכמה זה משה וזהו ברכם : כמו שאמר הרב בס' ויהי (ג) וכן נקראו שמואל ואליהו ופדו החוזה ודוד ואלקנה ופינחס : הרצון שבעת הוכיחו לישראל בתוכחות מוסר ובלמוד הנהגות מדות טובות וברכו לישראל שכל אלו מן פעולות השכל המעשי פ"י השפט האלתי הסופט על הכל הנביא ואינם מפעולות השכל העיוני לכן קראו איש האלהים שהוא שם נאמר גם לשאר הנביאים : אבל אהרי השחררו מפעולות העוה"ל בהדבק נשמתו לנהגה קראו עבד כ' ויסם אותו לשם המיוחד כמו שתרצה מ"ס בפ"פ וימת גם משה עבד ה' ובראש ספר יחזקאל מ"ס הרב גבי משה עבדי מתי וזכר הרב בכלן ששה נביאים שנאמר בכם איש האלהים : אמנם רצונו בזה וכן בשאר מי שנקראו בן : לא שישם זה כך קצוב : ולא כביא הרב זה בשביר שבה הנקראים בן אלה להבדיל בין אמרו איש האלהים ובין אמרו עבד ה' שזה השם ירמז על דבקות והשגת סודות אלהיות והאמר להפך זה : והנה הובא בספרי עשרה נביאים שנקראו איש האלהים : הא' משה : הב' אלקנה : ג' שאלמה הנה נא איש אלהים בעיר הזאת (סס ט) ד' דוד שנאמר כי בן מנות דוד איש האלהים (ד"ה ב' ח') ה' שמעיה דכתיב ויהי דבר האלהים אל שמעיה איש האלהים (מלכים א' יב) ו' עדו דכתיב והנה איש אלהים בא מיהודה בדבר ה' (סס יב) ז' אליהו דכתיב איש האלהים היקר בא : נפשי ונפש עבדיך וכו' (סס זא) ח' אלישע דכתיב הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא (סס זד) ט' מיכה דכתיב ויגש איש האלהים ויאמר אל מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' יען אשר אמרו ארם וכו' (מלכים א' ז) יו"ד חמוץ שנאמר ואיש האלהים בא אלי לאמר המלך אל יבוא עמך נבא ישראל (ד"ה ב' כ"ה) והנה בארבעה מן העשרה נביאים שכתבו בספרי וחס אלקנה . עדו מיכה : וחמוץ : לא נהזכרו שמוהם בספריים המוזכרים סס , אלא הסכמים כמו מומן מניחות נביאים בדורות הים ואמרנו בן . ועוד שאלקנה אבי שמואל וחמוץ אבי יעקב לא נהבאר מן הכתוב הוהם נביאים , אלא שכן דרשו במסכת מגלה פ"ה ח' אמר ר' יוחנן כל נביא שנהפך שמו וחס אביו הוא נביא בן נביא . וכל נביא שלא נהפך שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא . ומה שכתב הרב אח פינחס שנקרא איש האלהים אי אפשר לישב באופן אחר רק הכתוב בספר סופטים ו' וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל , וכן בסיון שני שם הכתוב ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבונים , שפירשו המפרשים שהוא פינחס , אמנם עדין הקושיא במקומה כי לא נאמר שם איש האלהים , ונ"ל לחרוץ הקושיא לומר כי כונת הרב שהי' הוא הממוחר והאלהים האר לו כלומר מנהיג ומלמד דעה בענין אלהים ראיתי שיאמר בן לנביאים ולדינים ולסופטים , לכן הכניס את פינחס עם שאר אישים אלהים לרמוז על המכוון מן דבריו , ומה שנמצא עוד בני הן בן יגדליהו איש האלהים (ירמיה לה) ולא כובא נא בספרי ולא בדברי הרב : יש לומר מדרך סברה כי לא נמצא בכתוב שום ספור ממשעיהו ושליווחו או דבריו כמו אלו הנזכרים לכן לא העלוהו למנין , כי אפשר קראו בן לזד שחוף אחר ולא לדרך נבואה , ודעתם רחבה מדעונו (ד) להכליל שבט שמעון , שלא זכר לו בפני ענמי ברכה מיוחדת לכן אמר בכלל את בני ישראל שהרנו וגם את שמעון בכלל (ה) ואין דבר המפרשים נכון וכו' המפרשים בן הס רש"י ואב"ע (ו) והלא כהוב ויצמד ישראל וכו' שיהם הכהוב סרחון עון פעור לכלל ישראל , ח"כ כפי דבריהם גם כל ישראל לא היו ראויים לברכה ולא ברכם (ז) ועוד שהנעידים על ה' בעדה קרה וכו' דכתיב סס כלם אגשים עבדי ישראל נשיאי עדה קריחי מועד , ואם שמעון קפסיד הברכה בעון נשיא משפחה איך לא הפסידו כל השבטים ברבותם בעון מחלוקת קרח (ח) אבל הטעם וכו' ר"ל שהניח את שמעון הוא בשביל סגולה הו"ב שלא יהיו יותר מן י"ב , כי גם יעקב א"ע"ה לא ברך כי אם י"ב שבטים א"ע"פ שהן את שני בני יוסף שני שבטים לא ברכם לקוד אלא ליוסף אביהם כדי שלא לנאח ממספר השנים עשר , וכן בכלל מנין ישראל בשנה שניה בחקון הדגלים ובשנת הארבעים במנין באי הארץ לא מנה משה יותר מ"ב ולא פסוח שאם הוציא מן המנין את לוי מנה בני יוסף שני שבטים לחטולם השנים עשר , וכן הזכיר בסיורה יצב גבולות עמים למספר ב"י , שהוא סוד הו"ב כמו שבאר שם (ט) כי ישראל יסוד עולם השפל , שהם עלו במחשבה בדריחת העולם וכבר נרמו זה בבאורי בהקדמת הספר ובהקדמת ס' דברים מדברי הרב (יוד) והוא מדומה למשלך ד' דגלים כנגד ארבע סיוה המרכבה , ושלש מחנות ממנה שכינה דוגמת עולם העליון הכסא והיושב עליו : מהנה לוי דוגמת עולם האמנעי ומהנה ישראל דוגמת עולם השפל , וי"ב שבטים כנגד י"ב מזלות למעלה וכנגד האמות אחרות חתה ממלכת המצרפת השמימי למטה ועוד שבטים נפש של יורדי מצרים כנגד שבטים אמות : ולפי המדרש שבטים משפחות פסוח חמש ב"ב שבטים מרמו כי אחם המעט מכל השמים (יא) וכן לעתיד לבוא לימי המשיח מנה י"ב שבטים , ולפי שהעלה במנין את שער לוי מנה סס ליוסף שער אהרן שלא לנאח ממנין הו"ב בן עשה משה בברכתו הואיל וברך את לוי וגם הזכיר את שני בני יוסף בברכתו והם רבבות אחרים והם אלפי מנשה ואם יזכיר גם את שמעון כבר היה עולה המנין ל"ג לכן הניח את שמעון ואם האמר והיה לו לכלול בברכה ח' את שני בני יוסף ולא להזכירם לקוד הרב יאמר הטעם לקמן (יב) והנה ראה משה על

ויבוא איש האלהים אל עלי : (שמואל ח ב) ג' שמואל שנאמר הנה נא איש אלהים בעיר הזאת (סס ט) ד' דוד שנאמר כי בן מנות דוד איש האלהים (ד"ה ב' ח') ה' שמעיה דכתיב ויהי דבר האלהים אל שמעיה איש האלהים (מלכים א' יב) ו' עדו דכתיב והנה איש אלהים בא מיהודה בדבר ה' (סס יב) ז' אליהו דכתיב איש האלהים היקר בא : נפשי ונפש עבדיך וכו' (סס זא) ח' אלישע דכתיב הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא (סס זד) ט' מיכה דכתיב ויגש איש האלהים ויאמר אל מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' יען אשר אמרו ארם וכו' (מלכים א' ז) יו"ד חמוץ שנאמר ואיש האלהים בא אלי לאמר המלך אל יבוא עמך נבא ישראל (ד"ה ב' כ"ה) והנה בארבעה מן העשרה נביאים שכתבו בספרי וחס אלקנה . עדו מיכה : וחמוץ : לא נהזכרו שמוהם בספריים המוזכרים סס , אלא הסכמים כמו מומן מניחות נביאים בדורות הים ואמרנו בן . ועוד שאלקנה אבי שמואל וחמוץ אבי יעקב לא נהבאר מן הכתוב הוהם נביאים , אלא שכן דרשו במסכת מגלה פ"ה ח' אמר ר' יוחנן כל נביא שנהפך שמו וחס אביו הוא נביא בן נביא . וכל נביא שלא נהפך שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא . ומה שכתב הרב אח פינחס שנקרא איש האלהים אי אפשר לישב באופן אחר רק הכתוב בספר סופטים ו' וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל , וכן בסיון שני שם הכתוב ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבונים , שפירשו המפרשים שהוא פינחס , אמנם עדין הקושיא במקומה כי לא נאמר שם איש האלהים , ונ"ל לחרוץ הקושיא לומר כי כונת הרב שהי' הוא הממוחר והאלהים האר לו כלומר מנהיג ומלמד דעה בענין אלהים ראיתי שיאמר בן לנביאים ולדינים ולסופטים , לכן הכניס את פינחס עם שאר אישים אלהים לרמוז על המכוון מן דבריו , ומה שנמצא עוד בני הן בן יגדליהו איש האלהים (ירמיה לה) ולא כובא נא בספרי ולא בדברי הרב : יש לומר מדרך סברה כי לא נמצא בכתוב שום ספור ממשעיהו ושליווחו או דבריו כמו אלו הנזכרים לכן לא העלוהו למנין , כי אפשר קראו בן לזד שחוף אחר ולא לדרך נבואה , ודעתם רחבה מדעונו (ד) להכליל שבט שמעון , שלא זכר לו בפני ענמי ברכה מיוחדת לכן אמר בכלל את בני ישראל שהרנו וגם את שמעון בכלל (ה) ואין דבר המפרשים נכון וכו' המפרשים בן הס רש"י ואב"ע (ו) והלא כהוב ויצמד ישראל וכו' שיהם הכהוב סרחון עון פעור לכלל ישראל , ח"כ כפי דבריהם גם כל ישראל לא היו ראויים לברכה ולא ברכם (ז) ועוד שהנעידים על ה' בעדה קרה וכו' דכתיב סס כלם אגשים עבדי ישראל נשיאי עדה קריחי מועד , ואם שמעון קפסיד הברכה בעון נשיא משפחה איך לא הפסידו כל השבטים ברבותם בעון מחלוקת קרח (ח) אבל הטעם וכו' ר"ל שהניח את שמעון הוא בשביל סגולה הו"ב שלא יהיו יותר מן י"ב , כי גם יעקב א"ע"ה לא ברך כי אם י"ב שבטים א"ע"פ שהן את שני בני יוסף שני שבטים לא ברכם לקוד אלא ליוסף אביהם כדי שלא לנאח ממספר השנים עשר , וכן בכלל מנין ישראל בשנה שניה בחקון הדגלים ובשנת הארבעים במנין באי הארץ לא מנה משה יותר מ"ב ולא פסוח שאם הוציא מן המנין את לוי מנה בני יוסף שני שבטים לחטולם השנים עשר , וכן הזכיר בסיורה יצב גבולות עמים למספר ב"י , שהוא סוד הו"ב כמו שבאר שם (ט) כי ישראל יסוד עולם השפל , שהם עלו במחשבה בדריחת העולם וכבר נרמו זה בבאורי בהקדמת הספר ובהקדמת ס' דברים מדברי הרב (יוד) והוא מדומה למשלך ד' דגלים כנגד ארבע סיוה המרכבה , ושלש מחנות ממנה שכינה דוגמת עולם העליון הכסא והיושב עליו : מהנה לוי דוגמת עולם האמנעי ומהנה ישראל דוגמת עולם השפל , וי"ב שבטים כנגד י"ב מזלות למעלה וכנגד האמות אחרות חתה ממלכת המצרפת השמימי למטה ועוד שבטים נפש של יורדי מצרים כנגד שבטים אמות : ולפי המדרש שבטים משפחות פסוח חמש ב"ב שבטים מרמו כי אחם המעט מכל השמים (יא) וכן לעתיד לבוא לימי המשיח מנה י"ב שבטים , ולפי שהעלה במנין את שער לוי מנה סס ליוסף שער אהרן שלא לנאח ממנין הו"ב בן עשה משה בברכתו הואיל וברך את לוי וגם הזכיר את שני בני יוסף בברכתו והם רבבות אחרים והם אלפי מנשה ואם יזכיר גם את שמעון כבר היה עולה המנין ל"ג לכן הניח את שמעון ואם האמר והיה לו לכלול בברכה ח' את שני בני יוסף ולא להזכירם לקוד הרב יאמר הטעם לקמן (יב) והנה ראה משה על

אל פי הדבר לברך את ישראל ולברך שבט לוי כי הם
 הפקריים קרבנות ישראל ועל ידיהם מהברכים על ישראל
 ומהברכים מעון : ושמעון יהיה בכללו כי כן אמר יעקב
 שמעון ולוי אחים (ראשית מט) (יג) ואף כי נאמר שם
 יעקב ביעקב ואפי' בישראל : וכשיברכו כל ישראל
 יבורך שמעון עמהם כי אך יסחה שבט אחד מישראל, וככל
 שקום בין בחלק הארץ בין בנשיאת ראש ישראל ימנה
 הכבוד לישראל י"ב שבטים (יד) ובעבור ששם כשה רבנו
 ליוסף שני שבטים בחנוכה חסובה וברגלים לא היה עשה
 גבון להניח אחד מהם, ולפיכך הניח שמעון שלקה ברכתו
 שיהיה בינות השבטים, והוא בכלל את בני ישראל, לפני
 מורו (טז) סמוך לכיחוחו : כמו ולפני מזה אלישיב הבחן
 (נחמיה יג) ויאמר ה' כסיני בא (יז) החל לספר בדרך
 בלל הפארה אותם שוברך, אך בחר בם ולא
 עשת כן לכל גוי (הלוי קמו) ורמו השולח והשליח והשליחות,
 בילסעלה הזכיר דברי חוכחה יסורים שיקרו להם, ולפיכך
 רצה לאשרם (יז) וזו היא הברכה האמיתית אם הם אוחזים
 בה' : כסיני בא (יז) ויא' המ' סקום ב'יח (יט) ואמרו
 דכמים ול זכר ארבע צאות העולם, כסיני, פאת מערב,
 כשעיר, פאת נגב, סהר פארן, פאת צפון, כדבבות קדש,
 פאת מרח, ששם עמדו ישראל לסמוע את דבר ה' בפעם
 דר סיני (כ) ולמח נגלה כשעיר ופארן כדי שיכנסו בעול
 התורה : והם לא חששו ולא שמו על לב ואם היו יודע
 אברהם (כא) ויא' ה' כסיני בא כי ששם נראה להם
 במתן תורתו ושם אחיו ישראל כמו שנה אהרן, ואדר נסעם
 בששם שכן הענין במדבר פארן : וכשנתיח מעשה המרגלים
 נהלקלו ישראל והיו כמגורים (כג) ולא היה הדבור עם
 משה עד ביום אל שעיר בשנת הארבעים אז היה להם
 השם לאור עולם ושלמו ימי אבלם, הופיע מדר פארן (כג)
 כי ששם היה מחלה חכנסם, והנה ששם הופיע עליהם לחקן
 להם כל צרכם, הוא הגזבר ידע לכתך את המדבר הגדול,
 (דכריס כ) (כד) והנכון כי הזכיר בקובות אלו להפלאה
 הרבוב כי ביום מתן תורה כשהוציא את ישראל לקראת
 הצלהים והשכינת כחהן יוצא כחפרו וכל איש מצפה
 לחתונו, כן היו ישראל באותו יום מצפים לחתונו, וספר
 הכתוב הנה הוא נראה ממקום לפני והופיע ממקום לפני
 פלובר יפעה פניו והורו (כז) כנזכר אלוה מחימן יבוא
 (הכקו ג') ה' בצאתך כשעיר (סופטים כ) מקומה שהיו
 מכירים ושם ילכו, ואחה מרבבות קדש (כו) שנאמר רכב
 אלהים רבותים (הלוי סס) שהם קדושי עליון, ומיד
 ימינו דחה שנתנה לישראל מן האש (כו) מן השמים
 השמיע את קולו ליברך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה
 ודבריו שמעת סתוד האש (דכריס ז) וידבר ה' אליכם
 מחוך האש (סס) (כס) אז דח בהסרון וי' אש ודח למו
 ותתורה נמשלה באש כי הצרף וחמדת לשומריה והאכל
 לפחליפיה : הלא כה דברי באש (ירמיה כג) כי הוא
 באש מצרף (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף (סס) : אף
 חובב ואוהב עמים שהם שבטי ישראל שנאמר עמים הר
 יקראו (בוה הפ') כלומר חבה ותרם אהב לישראל שאמר
 והייתם לי כגולת סבל העמים (שמות יט) (כט) ושב מן
 הגבור אל הנבח לומר כל כך חבבתם ככל קדושיך שהם
 המלאכים מימך ומשמאלך והם ישראל שנקראו כל שבט
 ושבת עם סתוד רבוי (ל) חכו לרגלך כי קבלו מיד גזרתך
 ואמרו נעשה : וחזכיר הרגל דרך כבוד שהשתחוו אפים
 אדמה : ועם בעברי זכר ונקבה : והאמת עמך (שמות
 ז) חבי כמעט רגע (יספיה כו) (לא) וכל א' וא' ישא
 בפי

משה על פי הדבר וכו' ר"ל על פי דבור השם פ"י נבואה
 ולא מלכו ולא במקרה כי אס כנוכה (יג) ואף כי נאמר
 אסלקם וכו' וכבר פירש הרב : כפ' ויהי שגם נחלה שמעון
 נחלקה וככלה בחוך נחלה יחודה א"כ נכלל גם שמעון
 בצרכה יחודה (יד) ובעבור ששם משה וכו' לכן גם ככהן
 על א' כמה וכמה לא היה נכון להניחם כי עמדים לירש
 צארץ נחלה ב' שבטים (טז) סמוך למיחוח ואינו כמו
 לפני מוהי הנאמר בינסק כי ינחק סיה אסר זה מ"ג שנה
 (יז) הכל לכפר וכו' ומכאן פד יס' ראונו הוא הקדמה
 באסור ושנה ישראל בקבלתם התורה כדי לקבוע : כלכם כי
 בשמירתה יזכו לברכה (יז) וזו היא הברכה האמיתית :
 וברכס לשון הוספה וכל מה שיוסיפו להחוק באמונתם
 באמתה השם והורחו ונדברי נביאיו גם בברכה : נרבות
 העובד תגיש אליהם (יט) ויא' המ' סקום ב'יח כן פירש
 הגאון רב סעדיה (יז) ואמרו כמים ול' וכו' במדרש
 הגאומא : כ' מסיני בא : למלך שהחזירה הקב"ה על כל
 אומות העולם ולא קבלום : וכוד בשכחה ע"ז ס' א' :
 מאי בעי כשעיר ומאי בעי כפארן אמר ר' יוסקן פלמד
 שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלום עד שבאו
 ישראל וקבלום (ך) ולמה נגלה משעיר ופארן וכו' :
 כוא ארץ אלוה ופארן הוא ארץ ישמעאל כלכחיב וישב בפדבר
 פארן : והופיע כבודו להם כי ישמעאל וטכו אסיה וקרוניס
 לישראל וסכך כשי"ת סיבואו גם לקבל חתונו והס
 לא חשכו כן פירש בעל העשר
 (כא) ויא' ה' מסיני בא ומ'ל : ר"ל שהמ' כששמעו וכל
 הפסוק הוא לשון הרמב"ן (כג) ולא היה הדבור עם משה
 וכו' ר"ל מוזן שלום המרגלים במשך ל"ח שנה עד שח
 הארבעים לא דבר כשי"ח למשה שום מניה אבל משה מנד
 דבקוה במדרגה סיה : אבל ישראל מופים היו באותו זמן
 לכן לא זוכו כשי"ח כלום לדבר לישראל (כג) כי ימסס סיה
 חלה הכנסס : ר"ל למדבר הגדול והנורא חלה הכנסס
 סיה ממדבר פארן שמשס נשחלמו המרגלים וכשי"ח הופיע
 להם בהנסתמו לראות מה הם נריכים במדבר וספק להם כל
 נרכיבם : ולפי זה הפירוש מאמר הופיע מהר כארץ מוקדם
 במשסה מן זורח משעיר למוי כי לשעיר באו בסוף הארבעים
 שנה ומאמר הופיע מהר פארן כולל כל זמן לכהם במדבר
 מן שנה שניה שנה סיה שלום המרגלים עד בואם אל שעיר :
 ע"כ הוא דעה הרמב"ן (כד) והנכון כי הכיר מקומות אלו
 וכו' זו היא דעה הרב שכל זה הספור הוא לטנין מממד הר
 סיני ומתן תורה כמו שזכר למעלה (כה) כנזכר אלוה מחימן
 יבוא וכו' שגם סכקוק : ודכירה בהכירים : שזר מתן תורה
 כביאו בדכריהם אלה המקומות ששם הלכו ישראל ובמסעות
 הכס נעשו להם כמים והמ' ס בלא הזכיר הכתוב (כו) שנאמר
 רכב אלהים רבותים : והס כתוב ה' בס סיני בקדש : מלאכי
 מרוס ירדו עם הכבוד דרך לוי : הכה גם זה הפסוק מורה
 שזה הספור הוא מממד כר סיני (כו) מן השמים השמיטך
 וכו' ודכרו שמעה מחוך האש : האש הוא אחד מן ד' מסכים
 חזר הפקר וככל בכללו (כז) אז דח בהסרון וי' וכו'
 ולפי זה ספי' אש חחר הם פחולר ונקדם כחחר על המחולר :
 וסיה רחוי דח אש נחן למו : והמר הרב שכוא פסר וי' המוכיף
 שלפי זה הפירוש מאמר אש דח אינו נקשר למלת מימינו : אלא
 פוא ענין בפני פנמו והסס כי מימינו מוסק בוקף גדול :
 אלא סיה פירוש הפסוק ואחה הכבוד מרבבות קדש מימינו
 על הקב"ה ורכב אלהים שהם מלאכי כשרת משמאלו כביכול
 דרך כבוד וגדולה כדרך הססלים ככסונ בגדולת ומעלה מלכי
 ב"י כדי להפין השומטים פ"ל כנאמר למכיכו וכל גבא כשמים
 יעורר פליו מימינו ומשמאלו ולוה אמר שבוא חסר וי' ויראה
 מה שזומר הרב בקרוב ככל קדושיך שהם המלאכים מימך
 ומשמאלך וחבין האמת (כט) ושב מן הנכור אל הנכח :

ר"ל מן הנסחר אל הגמלא כי מן ה' מסיני בא וכו' פד כל קדושי מדבר בלי נסחר וכנוי בידך וכשאר לגמלא : וברתון
 שפכח את ישראל ככל קדושיך אשר שומלים מיך מיד ימיך ומיד שמאלך, ובי"ח בידך סקום מ"ס ובידך חסר וי' הרבוי
 לפי פירוש הרב : ויד שם משופק לוי' פנינים ויא' מהס פוא זד ופאה (ל) חכו לרגלך : כי קבלו מיד נורחך, לשון כחפה
 מאמר על הכניעות שהכניעו עממם כחך בטבדים לפני האדון, וקבלו על נפשם לקום דברי החודה : (לא) וכל א' וא' ישא
 בפי

צפיו וכו' שיחיה רחמי לומר יצאו וכל ל' דצרים של יחוד
 (לב) וכל זכר ונקבה . ר"ל כזה מלה חכו מורכב מלשון
 זכרים ונקבות . כי החי' של חי' בראש כמלה סימן הנקבות
 ואחי' בסופה סימן זכרים . ואם יהיה המלה לזכרים היה
 רחמי וכו' בשקל יוסקדו ואם לנקבות הוסיפה בשקל מוסקדנה .
 כמו שמלאו פוד שנים צו סדרך לנקבות : והקרבו פלמוח
 שנס אל שמו (יחוקאל לו) והלפתהך עלי הנעמו (ירפיה
 פט) ומלה חכו מוסב למלה טמים : והטעם יבוא טעם בל'
 זכר וטעם בל' נקבה : ובזו המקום בא רביו בל' זכרים
 ונקבות בדיבה אחת (לג) מגזרת סוכס כפסב : שטרטו
 ומבנינו כמו שזכרנו : ענין הכחה : ולא שיחיה מענין
 שך כדעה קנה המפרשים שפכיה חב"ט : ולא שיחיה שרשו
 פכה דעמ רל"ק וגם החי' חנינש במקום כ"ח כדעת קהנס
 בחי' הגלתי : וכרמב"ן (לד) וחסרון כ"ף הדמות שהיה
 רחמי ככל קדושו כאלהים כג"כ לפיל (לה) וי"ח כל קדושו
 ישראל וכו' זה כלו דעת הרמב"ן (לו) וי"ח חכו מלשון הכנים
 בן פירש בטל הצטר (לו) וכל קדושו . דוגמה כי כל העדס
 כלס קדושים : שאמר בן קרס כעדישראל וגם זה דעת
 הרמב"ן : ולפי דעת בעל הפטר כל קדושו של ישראל הם
 הפנפים כלוים (לה) בשקל נאנותיך סתיהוד דברה נלנה מן
 השמה הפנושים ומ"ס מדברותיך מקום מן . והרנון כל א'
 מישראל יחא מן דברותיך ומתחמריך (לט) ואין תורה
 בלפדיה : כמאמר ב"ה תורה סכאל סה (נ) ואינו חושב וכו'
 ר"ל חט"ס שיחמרו ב"ה על כל מה שהוא מדברך כלכס
 למשה אסיני חמש לא חשבו שיחמרו זה על האמת אלא
 לחוק דברי חכמים (פא) שאלויו בן ר"ל שאס לא בן
 היה רחמי סימט כמנין הרי"ג מנות ככחיות גם את הגדרות
 שגדרו מדברי סופרים : חמנס סס לא מנו ח"כ נראה של
 יחסנו גם הם כלכס כמו שיחמרו בסיס שיחיו ממי הגבורס
 אלא פס מתקנה חכמים (מב) והלא הם אמרו לענין מקרא
 מגלה : חכו רבנו וכו' בגמרא סכס מגלה פרק א' (מג)
 ועוד רחמי מפרש א' וכו' ככיה הרמב"ן בפ' וואחסן
 צ"ס לא חסיו על הדבר זה המאמר : ומ"ס טד פהאיר
 הקב"ה את שיניהם : המנא זה מפרש בפ' בוא אל פרט
 (מד) אמר ר' ירמיה וכו' גם זה בגמרא מגלה פ' א' .
 (מה) ואמרי ליה : בוא כענין ויש אומרים בלשון גמרא
 (מו) מתי שאל : פענין מה הענין או מה סכסה (מז) אמר
 רב יוסף וכו' זה ללו סס במגלה פ' א' (מא) וכבר הוכירו
 זולתנו וכו' ר"ל סכמיט הרבו לעטון פל ב"ה וכפרט הרב
 רבנו יהודה בעל השטול הכפר . בספרו בהרכס מקומות
 (מט) כי הכנס כלכ סכפס חקנים ממה שיסופר :
 ר"ל למטה מזה מפסה הלמי מלך אנרים טנה
 לסכפס זכים וקני ישראל לפשתיק לו את הסורה
 (נ) כנבואות שלוקסו . אלס וכו' ר"ל אלל שאר כל
 האומות אשר הסתיקו להם מהעמק בית ספר הלמי חכנו
 דואים כי סהעמק סוה ומסלים לנסס סככדי כנמנא בידו .
 ואלו היה סהלוק כהעמק הלמי היה מן הדן להמנא סהלוק
 הכוא כהעמקות בלקחות ממנו לכל לשון עס וטס : ואחמנו
 מגלנו בכל לשון אשר כעמקו אליו ספרי הקדש כחזכ כסס
 ברחשים ברא אלסם ולא אלסם ברא ברחשים . וכן שאר
 סהנופס אשר כפי דברי ב"ה סהליפו חקנים כהעמק סהלמי
 לא נמנאו סהלוים כהס אלל כהעמקים ללכונס זולת כמקומות
 אשר

כפיו בן דברותיך ופאפריך שהם התורה שצוה לנו טעה (לב)
 וכא זכר ונקבה כמו פרוע שובבת העס חוה (ירמיה ס)
 והבו (לב) כגזרת הכה כעשב (הלויס קל) (לד) חפרון
 כ"ף הדמיון כמו כי הצאת קבס כרי (סמאל ח טו) ורבים
 בן (לה) וי"א כל קדושי ישראל והם הלויים והכהנים
 בידך ובטקומך . והם ישראל הבו להגליך בבית המקדש
 ללמוד מדברותיך : חכו ככו חרגלתי לאפרים (כוסס יח)
 שהוא חרגלתי (לו) וי"ס חכו מלשון חכבים (פסלי כט)
 ואינו כפון . וכן יאמר חוכב מלשון חבתי עוני (חזקל לא)
 כענין ובעל יד כסיתך (יספיה גא) (לו) וכל קדושו .
 דוגמט כי כל העדה כלס קדושים (כמדכריו) (לה)
 מדברותיך . בשקל נאצותיך (יחוקאל לה) והיחוד דברך
 בשקל נאצה בקשה . תורה צוה לנו כשה : כפי הנבואה
 שכן אמרנו לו קרב אתה וטעמ (דברים ס) היא התורה
 שנתנה בגלוי בקלות ורעמים כמובן ואתה מדברות קדש
 איתה אנהנו מצווים לשמור ולעשות והיא מורשה לכל ישראל
 דור אחר דור לא נחליף אותה ולא נגרע ולא נוסיף על
 הרבר אשר נצטוונו (לט) ואין תורה בלעריה : וכן חתבו
 חותם כל הנבואות (נ"א הנביאים) זכרו תורה משה עברי
 (מלככי ג) שהיא אמרה על כל ישראל ולא ליחידים :
 (פ) ואינו חושב שאמר סככמי הקבלה יאמר על מה
 שהסיפו כגון שניות לעריות ושבעה ימים לשבעת ימי נחת
 ובכל טעה ומצוה כן התורה שיאמרו שנס זה כפי הנבואה
 (פא) שאלויו כן היו סונים גם הגדרות והתוכנות שחן
 מודבנן עם מצות התורה . (פג) והלא חס אמרו לענין
 מקרא מגלה . חכו רבנו כח" כביאים ושבע נביאות שעמדו
 להם לישראל וכלס לא פהחו ולא הסיפו על מה שכתוב
 בהורה אפילו את אחת חוץ כמקרא מגלה מאי דרוש (פד)
 ועוד רחמי כפרשן אחר כי אמר וכירושלמי כתיבו פ"ח קנים
 וכמה נביאים היו מצטערים על הרבר הזה : אכרו כתוב
 אלה הכצות אשר צוה ח" את פשה : אלה הכצות אשר
 נצטוונו ספי משה : כך אמר לנו משה ואין נביא אחר עמיד
 לחדש דבר אחר לכם . ומרדכי ואשתר רוצים לחדש לנו
 דבר : לא זו ממש נושאים ונותנים כדבר ער שהאיר הקב"ה
 את עיניהם וכו' והתמה גם אין נביא ירשאי לחדש דבר איד
 נחדש קדוש חחדש ע"פ החשבון ויהר דרכים שאין ערה
 כונתנו להוכיח ואם המצא כדבריהם חלכת למשה סמיני זה
 המאמר לא יצא מסני עיניהם : אם כרי לקיס דבריהם הולים
 הרבר לגדול שבביאים . או שכן היה מנהגם להגדיל מאמנם
 אפילו דרש משובש יגדילונו ויהשיבונו כרי לאים העס . ער
 שזה הענין גרם להם ואמרו דבר שלא כדון כל העובר כדברי
 תורה חיב מלקות וכל העובר כדברי חכמים חיב מיתה .
 וחלילה שנהכונתי כגנות האנשים רק דרך הערה זכרתי
 ואזכיר מעט (מד) אמר ר' ירמיה ואיתמר רבי חייא בר
 אבא . הרנוס טל תורה אנקלוס הגר אמרו כפי ר' אליעזר
 ור' יהושע . הרנוס של נביאים יונתן בן עוזאל אמרו ספי
 חני זכריה ומלאכי . באותה שעה נדעועה ארץ ישראל ארבע
 סאות פרסה על ארבע סאות פרסה . יצתה בת קול ואברה מי
 הוא זה שגלה סזרי לבני אדם : עמד ונתן בן עזיאל על
 דגליו ואמר אני הוא שגליתי סרדין לבני אדם ולא לבבוד
 עשיתי ולא לבבוד בית אבא עשיתי אלא לבבוד עשיתי
 כרי שלא חרבה מחלוקת בישראל . כקס לגלות הרנוס של
 כהובים יצתה בת קול ואמרה לו דוד : מאי מעמיה .
 בשום דאית בית קץ משיח : והביאו סמר . ויקראו בספר
 הודת האלהים : זה מקרא . מפורש . זה הרנוס . ושום
 חדוץ האלהים (מה) ואמרו ליה אלו הכסודות . אלא שכחום וחורו
 ופדום (מד) מאי שנא דאורייתא דלא אורעזע וסאי שנא דנביאי אורעזע : דאורייתא מגלי כעמיה : דנביאי לא מגלי
 לעמיה . דכתיב ביום ההוא יגדל הספדר בירושלם כמספר הדרומן כבקעת כנרון (זכריה יב) (מז) ואמר ר' יוסף
 אלמלי חקגומיח דהאי קריא לא ידענא מאי פירושיה . בערנא דהיא יסנא כספרא בירושלם כספרא דאחאב בר עמרי
 דקטיל יתיה הדרומן בר טכרימון ברמות גלעד וככפרא דיאשיתו בר אמון דקטיל יתיה פרעה חנינא כבקעת כנרו : הכתכל
 ער כמה החשיבו והגדילו המאמר ער שאמרו עמד ונתן בן עזיאל על דגליו זה מפורסם וגלוי בכל אבריהם (פח)
 וכבר הוכירו זולתנו כיוצא בו . וראה חס נדול מזה כמה שפפרו כמעטה בטלמוס המלך (מט) כי הפכס כלב
 שבעים חוקנים פמה שיפורר : וזה ירד כי מי סחקו ושמע פני האמות (נ) הנבואות שלקחו ונעקרו אצלם אין הלתי .
 מלפר

שכל : אלו החסוקים . ויבינו כמקרא : אלו הפעשים (מה)
 ופדום (מד) מאי שנא דאורייתא דלא אורעזע וסאי שנא דנביאי אורעזע : דאורייתא מגלי כעמיה : דנביאי לא מגלי
 לעמיה . דכתיב ביום ההוא יגדל הספדר בירושלם כמספר הדרומן כבקעת כנרון (זכריה יב) (מז) ואמר ר' יוסף
 אלמלי חקגומיח דהאי קריא לא ידענא מאי פירושיה . בערנא דהיא יסנא כספרא בירושלם כספרא דאחאב בר עמרי
 דקטיל יתיה הדרומן בר טכרימון ברמות גלעד וככפרא דיאשיתו בר אמון דקטיל יתיה פרעה חנינא כבקעת כנרו : הכתכל
 ער כמה החשיבו והגדילו המאמר ער שאמרו עמד ונתן בן עזיאל על דגליו זה מפורסם וגלוי בכל אבריהם (פח)
 וכבר הוכירו זולתנו כיוצא בו . וראה חס נדול מזה כמה שפפרו כמעטה בטלמוס המלך (מט) כי הפכס כלב
 שבעים חוקנים פמה שיפורר : וזה ירד כי מי סחקו ושמע פני האמות (נ) הנבואות שלקחו ונעקרו אצלם אין הלתי .
 מלפר

פלגד אשר רצו לצנוא עזר להעמיד דהם (נא) זכ"ה בחבו
 בן פעטה בתלמי המלך שבנס שבועים ושנים זקנים
 והנשים בשבעים ושנים בחים ולא גלה להם על מה בנס
 אולם ; נכנס אצל כל אחד ואחד מהם ואמר לו כתוב לי
 הודת בשה רבך ; נתן הכב"ה בלב כל א' וא' מהם והסכימו
 כלם לדעת א' וכתבו לו (נב) אלהים ברא בראשית
 (נג) אעשה אדם בצלם ודמות (סס) (נד) זכר ונקיבו
 בראם (סס) (נה) ויכל ביום הששי וישבות ביום השביעי
 ; (סס) (נו) הבה ארדה ואבלה שם שמהם (סס יא)
 (נו) והצחק שרה בקרוביה (סס יס) (נח) כי באפם
 הרגו איש ובדצונם עקרו אביו (נט) ויקח משה את אשתו
 ויאח בניו וירביבם על נושי בני אדם (סמחה ד) (ס)
 זמורה בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים זכשאר הארצות
 שלשים שנה וארבע מאות שנה (סס יב) (סח) וישלח
 את זעמתי בני ישראל (סס נד) ואל זעמתי בני ישראל לא
 שלח ירו (סס) (סז) לא חסוד אחר מהם נשאתי
 (נמדבר יו) (סג) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל
 העמים להאיר על הארץ (דברים ד) (סד) וילכו ויעברו
 את אשר לא צויתו לעברם (סס טט) וכתבו לו צעידת
 הרגלים ולא כתבו את הארבעת מפני מה לא כתבו לו את
 הארבעת מפני שאשתו של הלמי ארבעה שמה שלא יאמר
 צחקו בי היהודים והגילו שם אשתי בחורה התבונן אחת
 המעין מהלל אמריום שהסכים הקב"ה בלב כלם לכתוב
 הדברים (סו) והלא כתוב ולתתום חזון ונביא (דניאל ט)
 וסרוך ננות המאמרים האלה נספר בשבחו של הלמי (סו)
 כבר הוא היה חכם גדול בכל חכמה ; וכאשר בקש להעתיק
 לו חכמת מכתב אלהים בן בקש באור הנבואה ולתת לא
 יכיר במאמר בראשית ברא אלהים (סו) ועד עתה זאת
 היא מענת העט"מו מאמר נעשה אדם (סח) וידוע
 כי כבר עשרים וארבע העתקו מכפרי המלך הנזכר ; ועוד
 למי היו יראים למלך טלכי המלכים שאמר לא תופיפו ולא
 הרעו (דברים ד) אז למלך בשר ודם ; ובגופי חקי הזורה
 בנזון הקרבנות ופחה אדומה וכיוצא בהם שאמות העולם שסיבין
 עליהם לא תקטום ; וחקנו בקרבה בקרוביה ; ואם נבוא
 לכאר כל דבר יאריך הרפור לכן נשוב אל אשר היינו ; והי
 בישרון מלך (סט) והיה הודת משה למלך על ישראל ;
 ברחמאכא כלם לקבל עול התורה (ס) או הוא מוסב אל
 ה' מסיני בא ; שהיה השם למלך על ישראל כאשר נאספו
 ראשי המטות לקבל עול מלכותו עליהם ;
 שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט)
 (עא) והזכיר ראשי עם ; במנהג אל ראשי המטות
 (נמדבר ל) קח את כל ראשי העם (סס כח) יחר שבמי
 ישראל ; שכלם קבלו מלכות שמים ; ואז אמרו למשה דבר
 אתה עמנו ונשמעה (שמות כ) (סב) ולפיכך תורה צוה
 לנו משה ; א"ב עם ישראל שקבלו בעול מלך ישראל ראשי
 עם לברכה יחי ראובן ; ובא ראשי עם מלעיל מפני טלה עם
 שהיא ועודא (עג) ואמר יחי ראובן ; כלומר שבטו ; שהוא
 הבכור והקדמו ; והמעם כשיעברו חלוצים לפני אחיהם בני
 ישראל לא יפקד איש במלחמת האויב כי יצא מחמלהמה
 ויפקד

אשר היו צריכים לחזק דהם הסליחו אות ח' או מלה ח' או פנו
 מקום כספסוקה למונה ידועה הנלם ; אבל הקלוסיס בהם אינן
 בראון כספוקיס שהמרו ב"ה ; והזכיר קצת מן הסלופין העשוין
 להעמיד דהם ; כגון ב' והתקנו ונקבחה ממש את ה' אלכ"ך
 וכו' וזה כבוה מהם ; אבל לא מהתקן הלמי ; ובהלופ הלאהיות ;
 כגון בלכניה ג' כי אז אהפוך אל עמים שפס ברורה ; והבנה
 ידועה בזה (נא) זכ"ה כהנו כן וכו' גם זה כתוב במסכת
 מגלה פרק א' (נב) אלהים ברא בראשית ; וכתב כהלופ
 הזה שלא יוכן שבראשית שהוא העשע ברא את האלהים ;
 ויכיה אלהים פטול וילא מזה לטעות שגם האלוה מדודש (נג)
 אעשה אדם וכו' שאם יכתבו לו בל' רבים למחננו יקח הלמי
 רחיה שהלכות כס רבים (נד) זכר ונקיבו ר"ל וכלי
 הכשימה להחמס ולשפוך המותרות ; וסנה כסלופ שלא יאמר
 הלמי שכן טענה לומר שיש הלופ וספירה בדברי הכתוב כי
 ככאן אומר שהיכס נבראו בל' וכו' אלה חולדות הכמים
 וספר כי האשה אס"כ נבראה מללס האדם (נה) ויכל ביום
 הששי וכו' כי מפנה ושביחה שני פככים ואל' להיות ביום
 השד (נו) ככה חרדה וכו' גם זה שלא להם פסחון פס לספרים
 שיש רשויות יותר מאל' (נו) והצחק שרה בקרוביה ; ר"ל פס
 בני ביתה ; כי הנסוק לא יכיה בלב כפימו של אדם חלל
 כפינו וכפיו (נח) וכרונס סקרו אביו ; שלא יטעון הלמי
 וכלל כתוב ב' וישלס בענין שסס את נאנס ואת בקרס ואל'
 סמוריסם ולמה ככאן זכר דוקא הסור לבדו ולא שחר מין
 כהמס ; לכן הסליחו למלה הכוס שהוא סס מקום פאלכל
 הכהמות ככלל (נט) וירכיבם על נושי בני אדם ; ולא אמרו
 כסמור שלא יכויב הלמי דברי הכתוב לומר איך אפשר שהמור
 חסד ישא האשה ובניה וכלים ומלבושים ומזונות (ס) הסיסיו
 וכשאר הארצות כדי שלא יכויב הלמי דברי הכתוב כי כשיפנה
 מדור יורדי פגרים עד שיגלו משס שלסה דורות קנה פמרט
 ומסה שיהיה בן פ' בניחא מגרים ; והסילו סנניס סקהת הוליד
 את פמרט בשנת מותו וכן פמרט את מכה לא יעלו כי אס ס'ן
 סנה (סח) ויסלח את זעמתי בני ישראל ; ככל טוססאות
 של מבחר כתוב זעמתי וטעות הוא ונ"ל זעמתי כי כן מנאחיו
 כנקומו ; ול' זעמתי פנינו קטן והסליפו מלת אנלי ואלת
 נפרי לזעמתי כדי שלא יאמר הלמי דברי הכתוב סותרין זה את
 זה כי סס אנליס יאמר לסרים והוא הסך כנפריס שהס קטנים
 או משרחים ופחותים ; (סז) לא סמוד ח"מ"ג שאם יאמר
 פמור שהוא דבר פחות לא יכיה מזה רחיה שלא נכנה משה
 מישראל כלום (סג) אשר סלק ה' אלהיך וכו' הסיסיו
 הוקיסי לכאיר על הארץ שלא יקס מזה הלמי רחיה שרנון
 הסי"ח כך היא שיעבדו לאמנסייה ויסוק זה הכתוב לאמת
 דפתו (סד) וילכו ויעבדו את אשר לא צויתו לעבדס ; והשמיטו
 אלהים אפרים ; שלא יאמר הלמי כרי מורחכס הסידה שיש
 אלוהות רבים זולתי (סס) והלא כתוב ולספוס סוון וכביא ;
 סנה הסיוד מורה שהקסס הכבוהה בזמנביה שני זכ"ה הסליבו
 בשכה סע" זקנים שנתן הקב"ה בלב כלם להסכים לדעת ח'
 זא"כ ספעה פליכס הכבוהה (סו) כבר הוא היס סכס גדול
 וכו' כמו שמעידים עליו סופרי סוכרונות דברי הימים ;
 וכמוכא בס' מאור פינים לר' פוריא חלודמי חבור אריסטיולס
 לסילוקראטי חסיו על חולדות הסחק התורה בימי הלמי המלך
 פס פירוסה וההבור שהוא קראו ר' עוריא חדרת זקנים ואתה
 סכחבו סוקים את כחורה להלמי המלך אבל לא כדברי ב"ה

שיכתבו כפל פה חלל ממכה על הגורל כהנה טעמה במוח
 ולצ"ב הזקנים והמנהגות שנתן להם ולבית המקדש והסאלות שהאלס במסכה ז'
 ימים והשאר בלא סס כחוצים ; בס' הג"ל
 (סו) ועד פסה זאת היא טענה פכו"מו ; שגם חללס כעחק ככ"ד כפרים
 חין זו שני מנסה הסברי פסידינו
 וכבר לכל סאמות נחפשו העסקות הח"קד מספרי הלמי (כה) וידוע כי כבר כ"ד
 ספרים כעחקו מספרי המלך הג"ל ; וח"כ
 שהסחקות פשידות שלא היה סוס הלופ כהסחק כראשון אשר הסתיקו הזקנים
 להלמי (סט) והיה תורה משה למלך וכו' באר
 מלך הוא מוכס למס שזכר תורה מזה שהתורה היתה למלך על
 ישראל שקבלוה עליהם ולפניהם ככל אשר כתוב בס'
 (פ) או הוא מוכס אל ס' מסיני בל' וכו' שהמלך הוא הקב"ה זק פירש רש"י
 (פא) וכוכיר ראשי עם ; וכו' והלא כל
 פעדס נאספו במעמד הר סיני חלל זכר העקר והכל כללס ; אז סידבר
 משה המנחה לראשי העם והס יאמר לישראל ;
 (פב) ולפיכך תורה צוה לנו משה ; ר"ל ולכן אמר משה זה
 בכתבי המדברים בעדס מוסב לישראל שזה ספור השור ושכס של
 ישראל סקן אמרו במעמד הר סיני דבר אהס עמנו וכו' שקבלו על
 נפסס בלכניה וכתבס גדול לסמור ולסעות את כל דברי התורה
 (עג) ואמר יחי ראובן ; כלומר שנתו פ' הכרכס איכס לראשון
 לכבדו כי ראובן כבר אמר ; וכן שחר הסרנות

מן לצננים (פל) וי"א יסי רלובן כפי ככס'ו וכו' כך אמרו ב"ה סכדרין כפ' סלק מר זוטרה ב"ר טוביה אמר מין לחמיה המהים מן התורם כנאמר יסי רלובן ואל ימות יסי רלובן כפ"ו ואל ימות כע"ב : ובמדרש זוטא ס' דברים : יסי רלובן וי' : והיאך ידע משה שמסל לו הקב"ה י"ב אבנים כיו על לבו של הכרן וכיו כלן מבטיקות : ידע משה שמסל לו ועלה מן המינן שנאמר יחי מהיו מספר (ט) וי"א מלך ואל מספיק לבנים כן סירש אב"ט (טו) זאם כבדכה פנמה ליהודה וכו' מלך הכנוי של זאם שכה אל כבדכה שכבר זכר לכלל ישראל בראש הפרשה : ויהי ראוי להזכיר כן כהחלפת ברכה כל שנט והבט אלה תקצר הכהובי והסמך ביי"ו כמובין לברכה רלובן לומר שנט זאם כבדכה כנאמרה לרלובן מסול של יהודה שיחיה ואל ימות ואל יסמר במלכותה כאויב כי יהודה יעלה נחמל כדון וכדח המלך בראש סכיל פ"ד ויפזור מלכס לפניס (טז) ויאמר : דבר משה : משה הוא הוומר אב"ט שבא ויאמר בלשון נסמר ולא אמר ואמרתי כי משה כחב ככל פל פי הסס כאלו הסס מדבר וכן כרכה כחורס (טז) או כטעם ידיו ירינו כעדו : זיכיה רב בימני האר מן כקל מסנן הרוב רב עס ישראל אס נלחם כלסם כס (סופטיס יא) ר"ל ברוב נבורה לא יכיה מנכרך לפזרה זולתו אלה ידיו ילחמו כעד מנמו כלי שור אחר (טט) וסכרון בי"ח כשמש וכו' כז"ל בידיו די לו כסירוס כרלובן (ס) וללוו אמר וכו' כלפ"ד במקום כפזור ר"ל אמר משה לשי"ח דרך הפלה כפזור לו לך כח כה כנוי הוסיף ואוריד וכל כענין כנוי הנמלא מוסב אל הסס שכבר כוכר כמס ה' קול יהודה (פא) וסנינו כענין ככה המיס : שהחפלה כיה שיליר ויהמיס ס"י כהן גדול כנשא אוריס זחמיס השוכה לכאלה השואלים כרוח הקדש שיססיפ הסס פליו אטנין אוריס וחומיס כחבאר כמקומו כמססה הססן (כז) לאיש שהוא חסידך : שאיש מהאחר וססיד האר לו : ואינינו סמיד וכסמך : כיהיה כרנון לאיש של חסידך : אלה כטעם לאיש אשר הוא חסידך שהוא אחרן ואסריו א' מבני העומד כמקומו (כח) או כטעם כסול ר"ל כסיוח וחריכו : כמסה ועל מריכו כניה סנין א' ככסל לסון : שהכסמחו כעון מי מריכו שלא יכוח אל הארץ (כד) כאומר לחציו וכו' ר"ל דרך הסלנה אפילו לחציו ולאמו אס יאלו סניס כדון לא יסא סניס לכדוק אה כרשע כמספט כ"ס לאמריס (כח) זי"א הוא רמו מי לה' וכו' כן סירש רש"י (ס) או כטעם סממיד כיו כביח כ' וכו' ר"ל כפני לוי מגדלים מן כסוריס כביח כ' ללמד ולמכס לטכדה ולינס מכיריס אה יולדיהס וכני משפסס כן פירש אב"ט (סו) כענין קס את המהכה וכ' וסס כתיב כי ילך הקיף וגו' ולפ"ו כסידוש ייס סנין כאכך לסון קיף וחרון אסו יח' (סח) או סמקטיריס כקר וערב : ר"ל קטרה סמיד וכיה סנין כאכך לוכ ססידוש כל כלי הוס כריח כלסון כני אדס (סט) כמו מיס כרכיס : שהוא ססר ככסמך וז"ל מיס מי כרכיס : וכן מהניס מהני קמיו (סז) ומחן כמו למען חמסן רגלך : סנין דקירס ומכה : וחמסן מוכב אל הרגל שהיא חמסן ומכה אה כאויב ולא כודה כרב לסירוס כמסרטיס שהוא כסוך מן חמוץ כגדיס לסון אדמימות : וס"ס כל לסון הקום אהך וכו' ר"ל שסס ז ככרכס מסן מהניס וכו' מסנין הססוק שהוא שהוא יסוד טוב לכספלה כאויביס שלא יוכלו קום : וז"ס מן לא יקומן : שהרנון מכל מי שיקומו פליך אהה חרשיט ותמריס מד סיפלו ולא יקומו : וכרמו של פוסטי ישראל כשיטרפרו של הכהונה שיטניסס כשי"ח (לא) כמו כטסו כה' : ר"ל סענין לכטח הוא לסון כעסון וכרנון יסכון כשלוס כעכור כטחוו כה' (כז) וקדס לומר כשי"ח וכו' ר"ל קודס שיהם ככרכה שחבו ס"י כאלמנטייס שסס סמיס וחרץ שסס וירח כקדיס לומר ככרכה ה' שהוא קפכרך כאלמני וכרכוס כאלמנטייס מגורתו

ויפקר ולא ידבר ככנו איש אלא יהיו מהיו ואנשי ככספרים כענין עכדיך נטאו את ראש אנשי המלחמה אשר כידנו ולא נפקר ככנו איש (כמדכר לא) (עד) וי"א יהי ראובן כחיי העולם הבא ולא יזכר עליו עון פילגש אביו : ויהי מתיו : שיחיה לו הקדמה כמספר (פס) וי"א בלח זאל ככפיק לשנים : והמעס זאל יהי כחיו כתי כספר : כמו אל ישוב דך נכלם (מליס עד) (פו) זאמ חכמה ענמה ליהודה שהוא כלך על כל ישראל ולפיכך הזכירו אחרי ראובן (עו) ויאמר : דבר משה שמע ה' קול יהודה שינעח לאויביו : זאל עמו ישראל הביאנו לשלוס : ידיו רב לו : בידיו די לו להלחם כאויביו ואין לו צורך לאחר אם אהה החיה לו עוצר (פס) או המעס ידיו יריבו בעדו (פט) והסרין בי"ח השכוש ככו ירחצו מיס (שמות ל) הנמצא בית ה' (מלכיס כ יג) (ס) וללוו אמר : וכעכור לוי אמר : כמו ויאמר שמע ה' : והזכיר לוי אחר שכט יהודה כי שכט לוי חוניס עם בני יהודה כירושלם : וכצאת המלך לטכחה יעסרו להפלה ויבקשו סאת השם ששיביהו לשלוס : ולפיכך הזכיר רכו הסיד ואוריד כנגד השם (סח) וענינו כענין הבה חמיס (כמולל ח יל) הגישה האפור (סס כו) לאיש (סכ) שהוא חסידך : ונסירו כנסיון שני כנוי וקבל הרין ידיום אדרן (ויקרל יול) ועולה לא נמצא כשפרו בשלוס וכבישור הלך (מלאכי כ) מלכרי מי מריכה (כג) או המעס כפול : שנסחו ככסה כמי מריכה קרש (כד) האומר לאביו : בשעת הרין כי לא יכירו פניס כמספח (פה) וי"א הוא רמו מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי (שמות לכ) (סו) או המעס שהמיד היו כביח ה' עושי מלאכה ה' וכאלו אינס מכיריס את קרוביהם כי אין כונתם כי אם לשם ה' : וזהו כי שפרו אכרתך : והמיד מעניס כהודת האל וכריתו : יוד משפטי האלהיס וחקיהו על ישראל וכין טכא לפהוד יודיעוס : ישימו קמורה (סו) כענין קח את הכתחה והן עליה אש (כמדכר יז) (כח) או סמקטיריס כקר וערב : וכליל : עולה החמיד ומנחת כהן : כד ה' חילו : מהנח חכרגוס : ופעל ידיו : שיהיו הקרבנות סמקריכיס לרצון כי הם הסכפרים : או נשיאת כפיהם ככרכה כהניס : סהך כהניס (כט) כמו כיה כרכיס (יסוקאל מו) (ל) וסחך : כמו למען המחך רגלך (מליס סס) כל לסון חקיס אהך למספח חרשיט (ססכיס כד) כן יקיכו כן לא יקומן : והנה קיח נבלע ועויהו החסיד כצטרע בעכורם : לבגימן : הזכירו אהר לוי כי גס זה היה כנחלה יהודה : ידיר ה' ישכון : כנה לבגימן ידיר ה' כי הוא נורר עם יהודה : אבל כל חשבטיס הלכו אחר ירבעם כן נכט : ישכון לכמח (לא) כמו כמחו כה' עדי עד (יטעכ כו) וכן מרדכי לא חדר מן הכן כי כמסחו על השם : והשם כמד וחופף לו : כל היום : כלומר כל זמן : וכין כהפיו השם כר כלומר חכבור שהיה כנהלתו כד : וי"ל ידיר ה' שלמה שנקרא ידיריה שנאמר ויקרא אורו ידיריה (כמולל כ יב) ישכון על כגימן וישמרדו : וכין כהפיו שכן : כי שלמה וכניו שוכניס כן כחמי כגימן כצפון צלע האלף ומנגב עין רוגל (יכוסט יח) וכיניהם ציון וכיח ער חלבנון : וליוסף אמר : וכעכור יוסף אמר החיה כבורכת ה' ארצו טמה שספפר וחולך (כז) וקדס לומר כשי"ח כי הבל סגורתו : וכל הנזרות הכאות כעולם השפל מהאמנעוים הכל כרצון השם כפי מה שגור בהם : ואמר ככנר חנולד כמל השמים כפי כה שסמר להם כוראם בשעת ציורם והמה כמהלכם מועילים ומיוקים לכני הארם : ואע"פ שכן הם אם השם רוצה לבסל כהם וכמסלהם יכטלו ולפיכך הכל לוי כענה השם ורצונו : כסוכן אענה גאם ה' אענה את השמים והם יענו את הארץ : והארץ הענת את הרין זאם החירוש זאם היצהר והם יענו את יורעאל (כוסט כ) הן נמצא כני אדם צריכיס לארבעת מעניס : מענה השם לשמים : ומענה השמים לארץ : ומענה הארץ משני מעניס : ומענה גדולי הארץ משלשה מעניס : מענה השם ומענה השמים והארץ : וכני הארם צריכיס לארבעה מעניס : וזהו כי מענה השם כלם כמליס : ומענה

וכני הארם צריכיס לארבעה מעניס : וזהו כי מענה השם כלם כמליס : ומענה

ועלנה א' אינו לשון החלה הכאמר או השופתו ז' רק לשון
 בה ועוד : כמו והבספ יענה את הכל (קללת יוד) ומההום :
 שארצו ההיה רבת המעינות * וההומות יוצאים בבקעה
 ובהר : וזהו לשון רביצה * ויהיו אילני ארצו וגדוליה
 לחים ופרוים * בי האילן שהול על פלגי פים פרו יחן
 בעתו ועלהו לא יבול (חלים ח) וממנד הבואות שמש
 (ג) ומסגד הוי"ו נוסף : בי ממנד הגזר לעיל הוא שם
 כלל לכל פרי * הבואות שמש (ג) כי בכח השמש
 הכואת הארץ והכרם (ג) גרש ירחים * פרי היוצא
 ומחבשל סכח הירח * מלשון גרש את האמה (ראשית כל)
 ואמר ירחים כי בכל חרש מתחדש ירח כנראה (ג) והרבה
 כינים מגדולי הארץ כשיגיע בדם הירח לא יוספו להתגדל
 ויגבר באיוב חקשר מערנות כימה (איוב ל) (ג) כי
 בזמן שהחמה עומדת במזל שור אשר בו כיפה על ניצני
 (ג"א ניצוי) המערנים וכל פגדים פתוחים חיוכל אדם
 לקשרם : או מושכות כסיל הפתח (ס) (ג) ובזמן
 שחחמה במזל סרטן אשר בו ככב כסיל כל הנצנים פתוחים :
 חכר הגבעות וחודי קרם שחם טששת ימי בראשית להפלתה
 הדבר (ג) כי ברכהו ההיה מרובה מלגו ומלכר : ומגד
 ארץ ומלואה (ק) הוא מקום הישוב : ורצון שוכני : בחסרון
 ביה חשטוש : כלומר וברצון שוכני סנה * בגורח השם
 עשן בסנה * הבאחה (ק) הכוא כל זאת הברכה
 לראש יוסף (ק) וגור אחיו * כפל חרבר (ק) וכבר
 פירשתי : וחי' וח"א הבאה נוספים : כה"א נפלאחה
 (כחול ב ח) עזרה (חלים פד) כי התי' חראשון מורה
 לנכבית שלא לנכח לנכבה * כנור שורו * מפני חזכירו
 ברבואה דמה ליוסף לשור * ורב הבואות בכח שור (מפני
 יד) חר לו כי הבכור כלומר הקורם לו (ג"א פמנו)
 והוא יהושע ימיה הדר לו : או הוא רמז לאפרים שנתנו
 בכור * וקרני ראם (ק) כמו ויחי לי שור והשור ראשית
 גל) כי הראם אין לו רק קרן אחת : בהם עמים ינגח :
 באותם הקרנים עמים ילחם וינגח ויגרע קרנות עכו"מ וקרנותיו
 דרוסמנה : ואמר ינגח : כלומר בכוח (ק) שלא
 יבנם בקרנו הנלחם : כמו שיקרה בראם * יהרו עמים ינגח
 חקרונים אליו עם הרחוקים שהם באפני ארץ : והם אשר
 דמה אותם בקרני ראם הם רבבות אפרים : ונהן הרבבות
 לאפרים * כנברה יעקב אבינו ע"ה ששם ישינו על ראש
 אפרים ונהן לו הכבורה (ק) והנה הקדים בני יוסף מבני
 האמהות כי נהלהם היה בנחלת בני יהודה * ויעל גורל
 סנה בנימן למשפחותם ויצא גבול גדלם בין בני יהודה
 ובין בני יוסף (יחזק יא) ואחר בני יוסף זכר לזבולון כי
 בן תוב הגורל חשלישי לבני זבולון והגורל הרביעי לבני
 יששכר (סס יט) (ק) ואח"כ זכר בני האמהות כחלדוחם
 השלשה * והקדים גרפי יצאו סמנו גבורים : אלה סבני
 גר ראשי הצבא אשר לסאה הקמן והגדול לאלף (ל"ס כ"ב)
 וגם מפני כי לקח נחלתו עם ראבן תחלה : ונחלת זבולון
 בקצה ארץ ישראל * שנאמר ויכתו על צידון (ראשית מט)
 ששח זבולן בצאדך * כי בצאתם לסלחמה היו שמחים שלא
 היו חוששים כהגרת אויב * שנאמר זבולן עם הרף נפשו
 לפות (שופטים ה) ויששכר באהליך : שהוא בתעסק
 בעסקי ביהו כי נפה שצמו לסכול ויהי למם עובר (ראשית
 מט) (ק) וי"א סמח זבולן בצאדך בשלש חגים :
 ויששכר מהעסק בדברי הודה (קט) והלא כל ישראל
 חולכים לחוג בירושלם שלש פעמים * עמים הר יקראו :
 (קי) עם זבולן נודדים נדרים בהר ה' לזכות ובחים עם :
 כי שפע ורגוי ימים יינקו עד כי עטרם רב ויטטוהו בחול *
 והנבון אצלי עמים הם החולכים בים לבוא במחוז זבולן שהוא
 דר לחוף

מגורו יח' (ג) וממנד הוי"ו נוסף * כי מ"ש מזבוכה
 ארנו ממנד שמים מור"ה ש' לפרש במחמר וממנד הזבוחות
 שמש * ואין צריך בו וי"ו המוסיק כי הוא החלה כענין בפרט
 לבאר למה שאמר לעיל ממנד שמים (ג) כי בכח השמש
 הזבוחות הורע והכרם * כי מיני הזבוחות והפרות המשובחים
 שהיחם פעם אחת בשנה לכן נקראו הזבוחות שמש (ג) גרש
 ירחים פרי הירח ומחבשל מכח הירח * ר"ל הצמיח אשר
 יוצאו פרוחיהם מסדס לסדס כמו הרבה נמיני פירות וכן
 נקראים גרש ירחים שהגרש והכרם אותם הירם להגדל
 (ג) וכרבה מינים מגדולי הארץ כשיגיע בכס הירם לא
 יוסיפו להגדל : ר"ל כי הירח יש בו כח מצד המים כי
 הוא הפועל את זה היסוד ולכן נמסרם אשר טבעס קר ולח
 שור בבשולם * אמנם מיני הצמיחם שגובר * טבעס
 החמימות חס יגיע בכס הירם יקרר את האויר וימנעו
 מלנמוס * וכורעים אשר טבעס לק נריכים בבשולם ליבשות
 זורעים אותם עובדי כאלמה בראשית הסדס : וכורעונים
 הנריכים לרטיבות מרפיעם ברביע האחרון לפי שבסוף הסדס
 ימשך הרבה רטיבות מכדור פירחי לכדור הארצי מה שאינו
 קן בהחלה הסדס (ג) כי בזמן שהחמה עומדת במזל שור
 שהוא בחסלת השוי הקיני האור הולך ומחוסק ובחוספת
 האור החוסק הכויה (ג) ובזמן שהחמה במזל סרטן וכו'
 שהיא חקופת הכסוף כקיני ומראה סרטן ואלך האור הולך
 וחסור וכפי זה החסר הכויה (ג) כי ברכהו חיה מרובה
 מלגו ומלכר ר"ל מבפנים ומבחוץ והברכה מבפנים היא
 ברבוי הכחולה והפרות בחרנו ומה שמבחוץ הם שאר המעשים
 שזכר הרב סקן הככות הרחוקות וכלל הלוי ברצונו יח' נכך
 החס ורצון שוכני סנה * וזכר הגבעות והכרים לדרך הפלגה
 כלומר כמו שהכרים לא ימושו והגבעות לא חמוטינה קר
 הככות וכברכות יחמידו בלי הפסק (ק) הוא מקום הישוב
 ר"ל במחמר וממנד ארץ * אינו ארנו כל יוסף שכבר אמר
 מזבוכה ה' ארנו וליך * מהכרך הארץ מעצמה אלא הרצון
 שהיה ארץ ייבך מזבוכה ממנד הישוב ומלואה ומגד הישוב
 הוא אדם ופרי בהמה ופרי האדמה כענין ברוך פרי כנף
 ופרי אדמתך ופרי בהמהך : ולא כפירוש אב"ע שהשיב וממנד
 ארץ ארנו כל יוסף ואמר שהוא ככל לשון שהכיר הכרים
 והגבעות והח"כ אמר וממנד ארץ והוא ארץ המישור (ק) א'
 הכול כל זאת הברכה וכו' ר"ל * שמלת הגלחה ע"מ הפקוד
 נקבה יחידה והברכות הן רבות שזכר א' וא' ומוכח לכל א'
 מהן (ק) ומיר אחיו : ככל הדבר : עם מחמר (ראש
 יוסף * כי שניהם אחד (ק) וכבר פירשתי : בפרשת ויסי
 פירש זה * טענינו ל' הפרסה : כי הוא נפרד מן הצדקה :
 וכסוף הנזיר אל מלת אחיו כי הם נזיר עם שש הלך מטעם
 הלשון אמנם הוא מוסכם בלשון החורה למוצי ענמו מן ביין *
 לכן כשישאל לנפרס מדבר אחר זולת הין יוצא בסמיכות
 (ק) כמו ויהי לי שור וסמור : בואו בלי יסוד והם הם
 כלל : והרצון וקרני ראמים (ק) שלא יבנם בקרנו
 פנלחם : ר"ל שהנחם שהוא יוסף המשל לראש לא יבנם בקרנו
 ר"ל באנשי הילו לפיוהו נכבש ומנוח ביד הקמים עליו
 לכן הפס הכחוב לשון נניסה שיוסף ינגח וינח אכל לא ינוח
 כמו שיקרה לפעמים בראם בהלחמו עם האריה כי האריה
 יברם מפני הראם וישען לאילן והראם ירוץ בחוקה וידקור
 בקרנו את האריה בבטנו עד שיפלט דקורה קרנו עד האילן
 וימיה את האריה : ולפעמים יקרה להפך כי כשירוצו פראם
 ללחון את האריה וכתוך קר האריה יעה לאחד מן הנדדים
 מלפניו והראם בחוק מרונחו יענץ את קרנו אל חוף האילן
 בכח ובחוקה עד שלא יוכל להוציא את קרנו מן העץ והאריה
 יקפוץ מאחוריו וימיתהו (ק) והנה הקלים בני יוסף מבני
 האמהות : הרב נותן טעם שלא זכר פשה בכרבתו את
 הכבטים לא כסדר ילידתם ולא כסדר הקון הדגלים אלא כפי
 כסדר הולדותם * כי היכ כפי הסדר לזכור קן ונפחלי וחה"כ זכר
 ואשר נשאר לאחרונה כסדר ילידתו * וטעם קדימת ג' בעבור שינאו ממנו נבזרים (ק) וי"א שמח זבולן בלחוף בשלש
 חגים : כך פירש בטל שטער (קט) והלא בני ישראל חולכים
 מלח

גלה עמים עונה על אשפתו שבט זבולון (קוף) כי יינקו רבוי המים וכו' ר"ל אחי עמים העוזרים בדרך ים בראויהם כערה הם יפחדו. פן יינקו רוב המים שיחנקו בכשבר פשיטתם ולזה ידרו נדרים לעלות לחר ה' (קוב) ושפוני • כלומר שהם בפשיטת וכו' שמלה ושפונים פ"מ פקודים מסס בפשיטה פסל נגור (קוב) כמו שפעה אחי רואה • ר"ל עין רבוי כרוס במשח וממן בסחורות הכלוח לחרו בחניות דרך ים • וכמשיל קנין והרוסח הממון לניקב דהחנינוקונון בהלב אמו צנקל בלי שמל וגיעה כמתיחות שחר המווכות ככה ידויהו ממון הרבה צנקל ובמכרה בלי טרם רב (קיד) וזהו ושפוני טמוני חול וכו' ולא יעלו בכה ה' לטלס נדר ולהת שדק על סכרויסו ממון הרבה וגם שהגיעו למחז חסנס נטלוס ונהיו טמונים והטורים מוסף. הים בפשיטותיהם שבחו אל כמל והטילו ברזל למסוד לחוף הים כמול (קטו) וי"ח כי זבולון ימלאו ספוני טמוני חול וכו' זה פירוש ר' יעקב צטל העשר לאחד הסנים כי כן לרכו להביא בבאור מאמר ח' כמה שירותים (קין) ונהוב ופני אריה פניהם : והאלס שדומה בפירוטו לאריה הוא סימן גבורתו : עינוו בולטות סוטמו עקוב ופיו רב • ועס גד"ה מספר גבורתם (קין) ספון ולא ידע חס אה קבורתו : כלומר נטון ועטלס מידיעת בני אדם (קיס) בספרון פ"ח הפטל • כי ויהא ערשו אהה ונהכר אל"ף פ"ח הפטל מן המכה ויוגל בכטימה מן הגרי שמת ביו"ד : כפי שמנאל במקרא גדולה בשני פשטין : כי המלה מלשיל : אכל לפי מאמר רב שהוא מלרע הוא בשפט ח' ומלרע ח"כ נהכר האל"ף גם מהמכה גם במבטח (קוט) אוחו המקום רחוי לנפוח בנינים וכו' ולפ"ו הפירוש מהוקק מטנין סקוקים בשער • שר"ל אוחו המקום רחוי לבנות בו בנינים נאים מפותחים ומטורים ע"י אומן מחוקק ומנייר במלחכה מחשבת ובחיס ספונים בחרו (קך) כענין אבירי בשן כחרוני • ר"ל שחס לו הכחוב לך הנוק מן הכסן לא בעבור שהיה נחלתו מהחלה מפלח הירדן כמו שדרשו ב"ס בספרי כמובא ברש"י שהיה הירדן יוגל מחלקו ממערה כמיא"ס והיה לשם שהיה בסלקו של דן שנאמר ויקרא ללסס דן חנוק וקלוחו מן הכסן : אלא המשילו הכחוב מונק מן ככסן בעבור שמסון כגבור ש"חא משבטו שנאמר בו והחל רוח כ' לסעמו במחנה דן : וכסעמיה שהיה הפשיטה הגסה והנוק שהוא ענין ללוג קרובים בענין ואמר מן הכסן כי כן דרך ככהמות השמנות וכבריות הרועים במרעה טיב ובמרעה שון להיות חוקים ומלגים ומקפנים ובעטים ברגליהם לכל והנו לשום חיס לגשה אליהם כמו שהמשיל דוד אה חויביו לאבירי בשן לסוק התגבורתם עליו : כן שמסון יתגבר על פלשטים ויפשה בהם נקמות (קכא) חאר : כמו זקן ביתו • ונשחמו הנפשותיו אכני הסמיכות : כי המוכרת שבע זקן פ"מ פסל (קכב) ה"ח נוסף : כי הוא נזווי ע"מ פסל וכחוספת ה"ח נזווי ע"מ זה יבוא פ"ח הפעל בלי הפסק בסירק וקמלה מלרע. כמו שמשע הככה ובהפסק שמשע העמק שאלה וכן ירשה ובלי הפסק ירשה (סיו"ד בסירק) וכן המקור מבנין קל במשקל זה יבוא על זה הדרך : ואם יהיה הנזווי או המקור ע"מ פעול אוי בחוספת ה"ח יבוא פ"ח הפעל בקמן סטוף בלי הפסק ובפסק הפ"ח בשוא והפ"ן כמולס והמלה מלעיל כמו פשוטה ועורה וקגורה פ"ס (קכג) ברוך מבנים כי יברכוכו וכו' כאלו אמר ברוך יהיה אשר מפי הבנים שהם השבטים (קכד) או ברוך מבנים רבים וכו' ר"ל שמי"ס מבנים מ"ס הככה כלומר ברוך ומרובה יהיה אשר וחוספת רביוו הוא מחוך שיליד בנים רבים (קכה) או כי ידוק הנרול והנכחה : ר"ל שצנחכו בכסו ותקפו : וכאלו אמר ברול ונהשח החת רגליך חקס כטיט סיוות בגבורתך (קכו) וכימין דבאך : ונימי נעורין וכו' כי בוכרון דבאך ספוך מן דאבה שהם ימי

דר לחוף הים ובשפתו : ומנהג יורדי הים לנחור נדרים • כנזכר ויזכרו זבח לה' וידרו נדרים (יונה ח) הר יקראו • הוא הר המוריה בי שם יזכחו. ובהי צדק כי שהוא בין אנשי זבולון ובין אחרים בני יראים מועף הים (קוף) כי יינקו רבוי המים ויהנקו • ושפוני טמוני (קוב) כלומר שהם בפשיטה יהיו טמוני חול : ונהכב בש"ן כמו מלא כרשו (ירמיה נח) ויהכוס בגן שכו (אוכה ב) וי"ל כי שפע ימים • הנעם בו ריוח הים : ושפע (קוב) כמו שפעת אני רואה (מלכים ב ט) ויינקו : כלומר בלא יגע : ושפוני טמוני • הנעם אחד כמו הרק אך במשה (במדבר יב) והכונה כי לא יקראו אל הר הקודש אלא שינצלו מחמת הים וירוחו ושיבואו אל נטל הים בשלום (קיד) ואהו ושפוני טמוני חול : לחוף הים (קטו) וי"א כי זבולון ימלאו ספוני טמוני חול משכירת האניות בני יוציאם הים שם • ברוך ה' מרחיב גר כמו לבוא שכן וכל רואיו גסים מסנו כי יפחדו כי יטרפם בארי טורף זרוע אף קדקד בבת אחת : והנעם שגר טורף החיל עם השלך שדומה לקדקד (קין) וכחוב ופני אריה פניהם (ד"ה ח יב) וירא ראשית לו : דאה לעצמו לקחת נחלה קודם כל ישראל מעבר לירדן עם ראובן בעבור כי שם חתיה חלקה ר"ל קבורת משה דוע"ה מחוקק התורה שם יהיה קברו ספון • כי שפעו כפי הגבורה כי לא יעבור משה הירדן (קין) ספון • ולא ידע איש את קבורתו (כוף פ"ו) ויהא ראשי עם (קיה) בהרסון פ"א הפעל והנעם כלרע : כי בא עם ראשי עם שהם חלוצי צבא עד הוריש ה' את הארץ לישראל : את צדקת ה' עשה כינוזר ביהושע אחס שפרהם את כל אשר צוה אתכם משח (יכוסט כב) • וי"ל כי שם (קיס) אוחו המקום רחוי לעשות בנינים גבירים כפונים : ויהיה מחוקק מלשון חוקקי כסלע משכן לו (קסטי כב) או חלקת הגריבים והעשירים • כמו לבי לחוקקי ישראל (סופטים ה) ולדן אבר : יונק : אין לו חובה • והנעם ירלג : מן הבשן (קך) כענין אבירי בשן כחרוני (תליס כב) והוא רמו לשמשון : ויעקב המשילו לנחש : שבע רצון (קכא) חאר : כמזקן ביתו (רלשית כד) שאינו חסר מכל דבר ומלא ברכת ה' • ים • הוא ים כנרת קדמה (יכוסט יג) ודרום • שלים • כי הדרום של ארץ ישראל ליהודה והנכון שהיה נחלתו מעריכות דרומיה : ירשה (קכב) ה"ח נוסף (קכג) ברוך מבנים אשר • כי יברכוכו בני ישראל שבנו יעקב שהוא יהן מערני מלך : לפיכך הוא רצוני אחיו כי יש בארצו כל טובה לרוב • ומפני רבוי השמן ירחין הליביו בשמן • או ברוך (קכד) מבנים רבים אשר יולידו : ואינו נכון לחיות מ"ס מבנים כמ"ס מדי העבודה (סמות לו) כי יהיה הוא סבורך יותר מיהר השבטים • ברול ונחשת תת מנעליך • כי יהיה בארץ חלקו הרי ברול ונחשת בכל מקום שיהלך בנחלתו (קכה) או כי ידוק הנרול והנחשת (קטו) וכימין דבאך • וכימי נעורין יהיו ימי קנותך : ודבאך • הש"ן מן דאבין נשח (דברים כח) (קכו) או האל"ף מקום ב"ית הנפל וכן רביש : מלשון דובב שפתי ישנים (סיר ו) והראשון נכון • וי"א דבאך זבאך שהיה ארצו זבת חלב ודבש וכן כדהבת (יסעיק"ד) מזהבה : אין באל ישראל (קכז) חוק ויכול כמוהו • והזכיר זה כי הוא יעשה כל הנזכר ומברכתו יבורכו שבטיה : כי בידו לגדל ולחוק לכל • והוא המושל בשמים לרב הקפו וככבב הגלגל העליון ככחו • והזכיר זה כי רוב הברכות הם בן השמים • ועור הכל (נ"א ועור הכל) סגרת השם שהוא השלטון לכל : רוכב שמים (קכט) כי הרכוב

הוקס נלמוד הספך מהסכו שמלס וכימין עונה על ימיהכמות (קכו) או האל"ף מקום צי"ח הכסל • ר"ל שהיה ראוי דבך ובה כמי בזווי נהרים : במקום בזווי : ימאסו כמו מים • ימאסו : ולפ"ו יהיה סנין דנור שר"ל בכל ימין ההיה ברוך וידברו שבהן ויאשרוך : ואכ"ע זכר זו הדעת ואמר וזה הטעם בלי טעם • וי"ח דבאך זכאך • כן פירש הרמב"ן שכלסון חרמית הרגום זכ לחב בסלקו ז"ן בל"ח (קכה) חוק ויכול • כי חאר אל מלשון יש לחל ידי ואלל הכרעות חארן כסס כי השי"ת ביכלתו והשגחתו הענווה יקיס לישראל כל הברכות הללו (קכט) כי הרכוב ככה

ככה הטי"ח צביל כיווה כוח הכורח והפקים ומניע ומגניב
 אוהם החרו צבס רוכב לכל הנמלאים וכל הנמלאים רכובים
 ומוכנים כהגסוהו לכן הכל נקראו צבס : כרוצ בהטך
 כמורכב בחוק בענינו : והאמס צוכ המקוס החרו רוכב
 לשמים להורות שהגהוהו כענוסה על ישראל ענוסה מכל כפי
 האנושי הקדמוני בעדכנות השגהוהו במלאים כעליונים פנה
 שבספלי לכן הקדי' וזרון השגהוהו על העליוני' כלי להסמין' החריו
 השגהוהו על ישראל במאמר בעורך שהיא במדרגה אחת : וחין
 הכסגהה על ישראל ע"י מלאך או מול (קל) וכחוב ועני
 בשקקים : שגס בצוהו הפסוק כסוה כהגהוהו על ישראל
 להסגהוהו על צבא סמרוס צמה שהקדים על ישראל גאוה :
 לטעם זה : וכן כאלו חסר אמרו בעורך סמך חריו ובגאוהו
 שקקים : ופי' צפ' כי חסא גבי המדוח בפירוט אל רחוס
 והנן כי גס סס הביא כרוב זה (קל) ונקראו השמים צבס
 שקקים וכו' ר"ל מלכו וכהק מלאים שפניו האבק סק :
 ונקראו השמים כן לרוב גבחהוהו מן הארץ עד שהוכבים חסר
 צרקע הסמיני נראים לסוכני מטה כאבק או נקודות קטנות
 והס בחמה גדולים מן הארץ כמה מלוח פשמים (קל) כסו
 ה' עטון אחס וכו' ענין קיוס כסטי"ח קיוס כל הנמלאים
 ומגן פליכס כהגהוהו כמו שהמשון והסססה מגן על הכוססה
 צו להנילו מן כנוק והכפסד : כענין עליון שמה עשוק :
 (קל) כמו לרוכב צממי שמי קדם וכן כאלו מלה קדם חיינו
 מוכס אל כטי"ח חלל הוא חסר כמחולר שהוא מלה שמי :
 ומלה קדם חיינו ענין קדמה חלל ענינו כטעם מלה לשון
 גבחהוהו חלו חסר אלהי שמים עליונים בערך המרכו שחמרו
 טליו ומחמת זרועות עולם : וענין קדם ולפניו ישמש גם
 לכבוה ועליון מן השפל ממנו : והנה חסר ככחוב וענך
 טומד עליכס : ובמקוס חסר וכו' הולך לפניהם במקוס
 פליכס : השמוד הענין סיה נראה מן השמים עד הארץ (קל)
 וכוח יח' יסוד העולם : וזה באור חמרו זרועות עולם ענין
 קיוס והצק (קל) וכסך קדם חומר ומחמת : כרי
 לשון קדם ענינו ממכל כמו שהמרטו (קל) כסו
 וכו' סמך חסר על ראשך : ר"ל כווי שמי מוכס אל
 ישראל בעבור שיסוד הכרכה כווי על ארץ ישראל שירעפוהו
 ומטר להרבות הכרכה בהבולות ובמוטות היוולות מן הארס
 כמו שלכסך זה גם ביעוד הקללות ככס כעני לישראל במחמרו
 וכו' סמך וכו' (קל) או כעני מוכס אל ארץ דגן וכו' ר"ל
 חף שמי של הארץ וכו' ארץ ישראל וכו' כווי כוכר לארץ כו'
 ארץ לפשמים כל כן בל' זכר : נעסה ארץ : ולא נשא אוהס הארץ
 (קל) וחברו ישראל נושע צכ' : שניהס פחוקים : כי הס
 פעל עבר : אבל חין המלך נושע ברב חיל (חלילס לג) בקמך
 כי הוא צינוני (קלט) וענינו בחרחיו : צפ' האויט גבי
 ירכיבוהו על במחי ארץ : שהענין על ארץ כענין : וחמרו ארץ
 ז' עממים בל' במות שהוא ענין גבחהוהו כי ארץ ישראל גבחה

הרוב ברצון (בג"א ברשות) הרוכב : בעורך : המעם
 בעור ישראל : כי אין הבכבים ועלותיהם שולטים לישראל
 ביהר העכוס' כי אם השם לבדו : ובגאוהו שהקים : כי
 בבחו הם קיטים (קל) וכחוב ועני בשקקים (חלילס כח)
 (קל) ונקראו השמים בשם שקקים כרוב גבהם : קרוב
 מלשון וכשחק מאזנים (יסעיה מ) הוא הדבר הדק שאינו
 נראה לעין : מעונה אלהי קדם (קל) כמו ה' מעין אתה
 (חלילס ז) אלהי שמי קדם (קל) כמו לרוכב בשמי שמי
 קדם (סס סב) (קל) והוא יח' יסוד העולם כי מעלה
 וכמה חלויים בכחו : ויהיה זרועות כמו ואיש זרוע לו
 הארץ (חיוצ כב) שהוא כמעם כח : זרועים ממנו יעמורו
 (דניאל יח) רונסה כי לה' מצוקי ארץ (שמואל א ב)
 (קל) והפך קדם אכד ומחמת : ויגרש כפניך אויב : כי
 ישמיד לשבעה עמים וישכנו ישראל לבטח הם לבדם : עין
 יעקב : כנוי לזרע : כמו כמקור ישראל (חלילס סח) אף
 שמי (קל) כמו והיו שמיך אשר על ראשך (דברים כח)
 (קל) או חכנוי מוכס אל ארץ דגן : אשריך ישראל :
 ביו"ר ואם הוא לשון יחיד : כי לעולם לא נמצא אשרי בלא
 יו"ר שלא ידמה עם מלה השרות שהוא אשר : ובכנויים
 גביצא ביו"ר ובלא יו"ר : וישמר חורח אשרהו (משלי כט)
 אשריך ארץ (קלס יוד) ומלה זו אינה נאמרה בעברי כי אם
 בארס לבדו : וענין אשריך ארץ המעם לאנשי הארץ : ומעט
 לשון אשריך ושבת : נושע : מחוח : (קל) וחברו ישראל
 נושע בה' (יסעיה מס) השי"ת מן עורך וחבר גאוה : שבו
 ההגאה על אויביך : ויבחו אויביך לך : שיהיו לפניך
 בחיטים ומשפלים : קרוב כלשון כחש כעטה ויה (הכקוק
 ז) וכן כחש פרק מלאה (כחוס ג) במוחיו : עם הכנוי
 בחלום : ובלא כנוי כמסוך בחתף קמך : על במחי ארץ
 (דברים לב) כי החולם וחמף קמך בהכרה קרובים ושויים
 ולפיכך מחלפים כרוב : ובה במחי ברובי הנקבות וכרובי
 הזכרים (קלט) וענינו בארתינו (קמ) חרוך : שיהיו מדרך
 לדגליך (קמ) ויעל משה וכו' משה כחבו מפי השם : והנה
 רבנים ויגרש מפניך אויב : ורבים כן (קמ) וכמה לכדו
 עלה : ראש הפסגה (קמ) כמו פסגו ארמניה (חלילס מס)
 ויראתו ה' (קמד) כמו והאיש משה ענו מאר (במדבר יב)
 וב"ה אמרו (קמ) הראהו לארץ ישראל כשלחן ערוך : את
 על הארץ : כלל : את הגלעד : פוט : ואת הגלעד : כטעם
 מן : כמו הם יצאו את העיר (ראשית מד) מן הגלעד
 אשר בעבר הירדן ער דן : ער הים האחרון : פאת מערב :
 ואת הכנר : הוא כנר הירדן : עד צער : היא קצה ארץ
 כנען : הראיתך בעיניך (קמו) לא בחלום ולא במראה : על
 ה'

(קמ) חרוך : שיהיו מדרך לרגליך : ר"ל במחי
 והבחו ומחשכ כן (קמ) ויעל משה משה כחבו מפי השם : ולא כמחמרו כן עורח חללו השמים עטר פסוקים מן ויעל עד
 סוף החורס יחוסע כהנן בדרך נכוחה : חלל משה כחב מפי הגבורה בסיון : והנה מקודס לזה חמרו ויגרש מפניך וכו' שגס
 זה דבר כסופר כי לא נהיה גרוס השבטה עממים בימיו : ורבים כן כמלאו במקרה שכהב משה לעמיד מה שלא נהיה בזמנו :
 כנון וכני ישראל חללו את המן מ" שנה וכו' עד בואם אל קנא ארץ כנען : וכן צפ' הקת וישמע ס" בקול ישראל ויהן את
 הכנעני וכו' ויקרא סס העיר סרמה : וזה נהיה אחרי מוח משה כדכתיב ס' סופטים סימן א' : וילך יכודה את שמעון חסין
 ויכו את כנעני יושב צפה ויחרמו אוהס ויקראו ח"ה סרמה (קמב) ומשה לבדו עלה : ר"ל הכרז הכחוב להוכיר ונעסה עלה
 להודיע שפלט לבדו ולא עלה איש עמו כמו שעלו עם אהרן אחיו אל הכר משה ואלעזר שלשה : וירדו שניהס : כי עמיד
 להוכיר ולא ירע איש את קבורהו (קמו) כמו פסגו ארמניה : שמלח כסגו פעל נגור משס פסגה וענינו הגבחה והרמה ולכן
 פסגה ענינה גבחה רמה וראש הפסגה הוא העליון : וגבוה כגבחהוהו הגבחה (קמד) כמו והאיש משה ענו וכו' במדבר כלשון
 כסתר חע"פ שמה ענמו הוא הכוחב ולא חמרו והקבור חוהי וחמי משה ענו : כי משה כוכב מפי השם (קמה) ובה"ה הראהו
 לארץ ישראל כשלחן ערוך : כך כדרש בספרי : מלמד שהראהו כל ארץ ישראל מיוסבה עס נלח כל צבט ובצט בעלוהו וחור
 והראהו מניקין המסוקים צכ' : אינו כן חלל הראהו השי"ה את כל ארץ ישראל לארכה ולרחבה לארבע פאותיה : כמו שמכרס
 והולך בראשונה חומר את הגלעד כלומר מן הגלעד חסר בעבר הירדן בארץ סיחון ושיג עד דן שהוא סוף חמוס ארץ ישראל
 דכתיב שוט נח בכל שבטי ישראל מן ועד באר שבע (שמואל ב כד) והזכיר חפרים ומכסה שהיו כפסגה של ח"ה וזה כל
 ארץ יכודה שהוא כדרוס של ח"ה כדכתיב יכודה ישמוד על גבולו מגב : וכן כפסגה מטרבית : ומ"ס על הים האחרון :
 כחש מערב : כוח הים הגדול יס ספרד כדכתיב צכ' מכני והיה לכס הים הגדול וגבול : ומ"ס ואת הכנר בקצה ירמו וכו'
 היא פאת ימורת (קמו) לא כחלום וכו' גם זה קווק הטענה לב"ה מ"ס הם שהראהו את כל ח"ה בישוב שבטיה בעלותה :
 ומשה שתיד לבוח מקרננה סה זו הראיה הוה כנכוחה והכעוב חומר בעיניך : שהיא רחית העין ממש ולא כשפולק

פי ה' , כאשר אמר לו (קמו) ונכון הוא שמה בנשיקה .
 וזה סוד גדול . וקראו עבר ה' (קמח) שאינו כמו איש
 האלהים , שהוא הפשי מפעולות העולם הזה , ויקבור אותו
 (קמט) כמו וירעו הרועים אותם (יחזקאל לד) האותי הם
 כפועים גאם ה' הלא אותם (ירמיה ד) ולא ידע איש את
 קבורתו (קנ) כי הוא קבר אורו (קנא) והוא בן טאה
 ועשרים שנה במותו , לא בהתה עינו שראותו (קנב) ולא
 גם לחת מצורתו , ולחה בה"א והי"ו המוררת , וכמה וכדם
 ענבים כותה (רחשית מט) ויבכו בני ישראל , ולא כתוב
 כל בני ערתו , כמו שכתב לאחיו על בכיתו (קנג) כי
 היה משה בלוייהו (קנד) או שאהרן מכפר עון ישראל ואשכנז
 (קנה) וב"ה אמרו כי בשבעה באור היתה מיתתו , ואין
 זה נכון על פי עיון החתוב והקירור . כי בדבריהם גשהלוח
 הפרגלים בצווי יהושע וגורתו , משבעת יום בניסן בהלכתו .
 ושלושה ימים נחבאו הפרגלים בהר ושפלתו , וצדיקים יום
 ללכת אל יריחו לחווה , ויום אחד להשיב דבר אל יהושע
 לאהרתי , הגה שנים עשר יום לחקופתו (קנו) והכתוב אומר
 והעם עלו סן הירדן בעשור לחדש הראשון כהוראתו :
 (יהושע ז) (קנז) ויהושע בן נון מלא רוח וכו' . הזכיר
 זה שנתמנה החת משה ואם אינו במעלתו (קנח) בלא רוח
 חכמה בנבואתו (נ"א בתבונתו) . ובני ישראל כרים
 במשמעתו ובגורתו (קנט) כאשר צוה ה' , להיות החת
 רשורו (קס) או יורה על ידי כשה בכמיתו , ולא קם
 ולא יקום נביא בנבואתו , לעשות ככל האורות אשר שלחו
 ה' בשליחותו (קסא) פנים בפנים היה ידעתו (קסב)
 בסדר (נ"א באור) און ידעת שמיעתו . לעיני פרעה ועבריו
 העומדים לעשתו (קסג) ואם עמידת השמש ליהושע לעיני
 אנשי

זה הדמיון אלא עשה הש"ס בדרך גם שנתן בו חזק הראות
 עד שנשטירו כל המקומות הן לפני כלפני הרוחה מקרוב
 קן ראה אורו ממרחק גדול שאין כח בטבע הרוחה ככללי
 לראות משעור המרחק כזה (קמו) ונכון הוא שמה בנשיקה
 זה מוכח במדרש רבות במשלים ארוכים וסוף המשל שנשמתו
 של משה לא היתה רוצה לנחה ממנו אמר לה הקב"ה נשמה
 צאי אל אחרי ואתי מעלה ארוך לשמי שמים הטלונים ואני
 מושיבך תחת כסא כבודי אלא כרובים וסרפים וגדודים :
 אמרה לפניו רבש"ע מחלל שכינתך ממרום ירדו שני מלאכים
 עוזה ועוזל וקמדו את בניה ארצות והשיתו לרכס על הארץ
 עד שחלתי אוחן בין הארץ לרקיע אבל בן עמרם מיוס
 שנגליה עליו בסנה לא בא לחטו שנאמר והדבר מרים והארון
 במשה על חודוה האשה הכסית אשר לקה וכו' בבקשה מתוך
 הניגני בגזעו של משה . באוהה עשה נקו הקב"ה ונטל
 נשמתו בנשיקה פה וכו' והרב אומר ונכון הוא אבל לא כפי
 עגלכו אלא שיש לו הוך כסתר ויונן למבין מהרכי משכית כמשל
 שאמר הדרש : לטון נשיקה שהוא ענין חבור ודבקות סכלי
 כדוגמת חבור השפתים בחזק צבת הנשיקה . וכן הנשמה
 הקדושה בהשחוקקה אל הדבקות להשוקה כוספת ואומרת ישקני
 מנשיקה פיהו . כמובא בסדר רבתי א"ר עזריה מלאנו שנפשו
 של אהרן לא נטלה אלא בנשיקה הכ"ל ועל אהרן הכהן אל
 הר הכר על פי ה' וימח סס . נשאו של משה מנין שנאמר
 וימח סס משה עבד ה' על פי ה' : מרים מנין דכתיב והמח
 סס מרים . מה סס שנאמר להגן על פי ה' אף כאלן כן :
 אלא שגנאי לפרשו : ושאר כל הנדיקים מנין שנאמר ישקני
 מנשיקה פיהו וכו' ואמנם כל הדבוקין הרמזוין בנשיקה אין
 במדרגה אחת אלא לפי שכלו יכולל חיש ודבקות משה רבי"ה
 עליונה מכלם כפי מעלת הגהו בפשיטות גמורה מן הגשמיות
 עד שבהיו דמה לבר חלסין ואף כי אחרי מותו (קמח) ואינו
 כמו חיש חלסין . כמו שרמו הרב בראש הפרשה דוק והשכח

(קמט) כמו וירשו הרועים אוחס וכו' בספרי : זה ה' משלש חתין שהיה ר' ישמעאל דורש אוחן : הדין . ובכור
 ציוס מלחת נורו יביא אוחו . והג' והשיאו אוחס עין אמה . שהרזון ענמו ענמם . אלו הג' בתורה : ונמנה גם
 בנביאים וסס שהביא הרב באלן (קנ) כי הוא קבר אוחו : ר"ל משה קבר את ענמו כי לא עלה עמו שים חיש ולכן לא
 ידע חיש את קבורתו : ר"ל את המקום המיוחד הש"ס שזוד מקום כולל שהוא בגי' (קנא) והוא בן ק"ך וכו' ולפי
 גבול ימי האדם שסס השי"ת באחרו והיו ימיו מ"ה ושנים . היה לו ע"פ הטבע להחלס כחותיו אמנם בדרך גם הואיל
 ונזקך סמרו לא כסוגו אחר כלום אלא היו כימי עלומיו (קנב) ולא גם ליחה מעוררו : ר"ל לא חסר הלחות מעורר
 פניו בדרך חזקנים שמן קפיתת הזקנה גוברת היבשות ופניו מתקמטין (קנג) כי היה משה בלוישו : ואחרי קברס את אהרן
 כשירדו משה ואלעזר נאמר ויראו . כל העדה כי גוג אהרן ר"ל ראו כי עלו ג' וירדו שנים ידעו כי בודאי מה לן כתוב
 שבכוהו ל' יום כל בית ישראל . מה שאין כן במשה כי אפשר קצת העם היו סוברים שאחר הכבודו סס מלת זמן יחוד
 להם כמו ששה מ' יום בלי מחל ומשה בהר סיני ולא היו מאמינים שמה לכן לא אמר כל בני ישראל בבכיהו (קנד)
 או שאהרן מכפר עון ישראל וכו' ורגילים היו לבוא אללו הנכים . ונשים קבנים וגדולים לכן במיהתו הרגישו כלס העדר
 כהוצלה ספיתה מגעת להם . אמנם לא כלס ידעו יחרון מדרגת משה במעלת נבואתו זולת המשכילים יחיד הסגולות אשר
 עמדו לפניו ולכן לא אמר כל . וזהו שאמר גם בן עזרא מפני כבוד משה . כי אמרו הכתוב כן הוא לשבח משה (קנה)
 ובה"א כי בוא באדר היתה מיתתו . במסכת קדושין פ' א' . תניא בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד : שנאמר
 וימת סס משה . וכתוב ויבכו בני ישראל את משה שלמים ושלש יום . וכתוב ויהי אחרי מות משה וכו' וכתוב עברו בקרב
 כמחנה וכו' כי בעוד שלשת ימים אחס עוברים את הירדן (סס ביהושע א') וכתוב והעם עלו מן הירדן בעשור לקדש .
 זא מהס ל"ג יום למפרע (ר"ל מעשור של ניסן לחסור) ה' למדה שבו באדר מת משה : ומנין שבו באדר נולד משה
 שנאמר ויחמר חליהם בן מאה ועשרים שנה הנכי היום היום מלתו ימי ושנותי ללמדך . שכקב"ה יושב וממלא שנותיו של
 נדיקים מיוס ליום ומחדש לקדש שנאמר את מספר ימין חמלת ע"כ דבריהם . והרב טיטן שלא יספיקו אלו השלשה ימים מיוס
 שלוח המרגלים עד עבור הירדן אלא צריך לכל הפחות חמשה ימים כמ"ג ימים שנכתבו המרגלים ושני ימים ללכת ושובם
 ברי ל"ה יום : זא מהס למפרע מן יו"ד לניסן הנה יונת כחשבון שבחמשה לאדר מת . וביוס ד' לניסן שהוא יוס שלשים
 לבני משה נשחלחו המרגלים כמ"ס הרב בס' יהושע כיומן ג' (קנו) והכתוב אומר והעם עלו וגו' ואס יהיה כדברי ב"כ
 החשבון עולה ל"ב בניסן כשממנה מן ז' באדר לכן על כרחנו נאמר כי צריך לחשוב מן חמשה באדר (קנו) ויהושע בן נון
 וכו' הזכיר זה וכו' ר"ל חין הרזון כי משה בשעת מותו מלא את יהושע חכמה בסמיכה ידיו עליו אלא שיהושע שמש למשה כל
 ימיו ובוה נשחלס וכניה ראוי למלחה מקום רבו במה שקנה ממנו הלמוד . אבל הזכיר זה עכשו להודיע שהוא היורש מעלתו
 אחריו ואש"פ שלא הגיע במעלתו אמנם עכ"פ הגיע למעלה אשר הנביאים מיסירי החומה (קנה) מלא רוח חכמה בחבונתו .
 ר"ל שזה מלאות ושלמות מדע וסס רוח משהף נאמר לנבואה (קנט) כאשר צוה ה' : להיות חתת רשותו : ר"ל שנאמר
 כאשר צוה ה' מוסב אל וישמענו חליו בני ישראל (קס) או יורה וכו' ר"ל או הוא מוסב אל הרשוק כי סוף משה את ידיו עליו
 (קסא) פנים בפנים וכו' ר"ל שכלו של משה בשכל העליון בלי חמעות מלאך : וד' הבדלים שנחשלו כבואח משה משאר
 נביאים וזר הרב בפ' יהרו (קסב) בסוד און : (ובנ"א בסוד האון) ואף שיהיה הכונה היא כי מ"ס הכתוב במשה וישמע
 את הקול : השמיעה היא חונה כפוסכס . באון גשמי אלא כפי כסוד שהיא כבנה וידיעה שהיא סוד האון המבונה במנאחיס
 רוחניים והוא הדין לקול שהרזון בו דבור פנימי ושפט חלפי על שכל הנביא . אמנם סוד האון בשפה שמגד וכוה סמרו לא היו
 מחבנלים חסיו צבת הנבואה : כי היה מתאבל בהקין (קסג) ואס פמוידה כשמש וכו' ר"ל הש"ס שגס באדר נביאים נמלא
 שגשג

אגשי כנען להטיל אימתו : ועצירה הנשם לאליהו נהפרסם
 לכל ויצא ערותו • לא היו רבם בן ולא הגיעו למעלהו •
 ולכל היר החזקה הם עשר מכות בספירתו : והמורא הגדול
 מודה לים סוף בקריעתו • או המורא הגדול מהן תורתו •
 במעמד הר סיני לאיכותו : ויר החזקה קריעת ים סוף
 וגורן : ולפי הסדר אשר עשה משה (קסד) כמו לעשות
 אותו (ראשית ים) (קסה) ברוך שהודנו נפלאות מתורתו •
 ראשית התורה ב"ה ותכליתה למ"ד פסוק לא עשה בן לכל
 גוי ומשמים ב"ר ידעום (קסו) לב נתיבות בשנת ה"ך"ן
 (קסז) סימן דן ידן :

שנעשו על ידם נסים גדולים בפרסום רב כפמילה השמש
 ליהושע ועצירת הגשם לאליהו ז"ל נסים כאלו בשאר הנביאים
 על המעט ורובם ליחידים אבל נסי משה רוע"ה רובן ככלן היו
 בפרסום גדול לאורב ושוגא : ואין לקחת ראיה על גודל
 מעלה הנביאים מגודל הנסים שנעשו על ידיהם : כי מעלה
 כל נביא היא כפי מדרגתו בנבואה לא כפי בחינת גודל הנסים
 שיטעם • כי הנס שיטעם השי"ה ע"י איהו נביא הוא כפי
 נרץ הטעם : ופעמים ימנח נביא מהנבוא במדרגה יותר
 עליונה ולא יעשה נסים לפני שלא היה הטעם נריבה לנך :
 ונביא אחר למטה ממנו יעשה נסים כרבה לפי כפימות איהו
 נרץ אליהם : הלא נראה אלישע עשה נסים הרבה מאליהו
 רבו • ולא יביא זה לחשוב שיהיה גדול מרבו : כי ענין אליהו
 ומראותיו והלקחו ויכיתו : וה"כ אינו מן החימה שיוכח העמיד המה ואליהו ואלישע הקיו המחיס וכן שאר הנביאים : שטעם
 נסים גדולים ולא עשה כמו הם משה ע"ה • אין זה גרעון ביר ארון הנביאים לפי שלא נמנע מהם להכרוך דבקוחו ולמעוט
 מדרגתו בנבואה אלא שלא כנרץ לעשות כמותם • אמנם כפור שבתו של משה מנד האותיות והנפלאות במאמר לכל האותיות
 והמופתים וכו' הוא נקשר למאמר פנים אל פנים • שזכו הבדל ענמי בהטלות מדרגה משה מנביא ואלו • מנורף למה הנסי
 משה היו ג"כ רבים וגדלים ונעלים על נסי שאר הנביאים ברבויים ובאיתנותם ובהמשך עמידתם וגם בנושאים • ולא כפי כשרת
 האומרים שמה שנה הטבע בשפלים לבד • והלא במכה ההשך יותר גדול היה הנס ממה שהעמיד יוהשע השמש כי השמש אחת
 והיה מאיר לישראל ומחשיך למצרים ע"ה האומר לחרם ולא יורח וכו' • ויהיה זה א"כ ממין עמידה השמש ברקיע : ומכה דבר
 ובקורות שבקורות בני ישראל ומקניהם לא מהו האם זה אינו החית מחיס או דבר שהוא ממינו • וגדול מזה כי באוגו שרה את
 אליהם לננה שרו של עמלק • לזה אמר ולא קם נביא עוד וכו' לכל האותיות ומ' (קסד) כמו לעשות אותו • פי עשיה המופתים
 שמהם הכתוב אל הנביאים איננה עשיה ע"ה האמה כפי שחשבו טעם המהפלים כי הנביא מנד היותו הכס נטעמי הנפלאות
 יפעל כרצונו כיוולי העולם אמנם הטובה כפלאות לבדו הוא הקב"ה הבורא והמנהיג ובידו כח וגבורה לשנות החולדה • וכוף
 עושה גדולות עד אין הקר כפלאות עד אין מספר בכל זמן מן הנסים הנסחרים ששיפטים בפשטותו ית' על בראיתו אם לשבט
 הם נארזו אם להסד ימניחם בלי אמנעות נביא כמו שיראה בחכמתו לשטוח כפי הטעם וכפי המקום וכפי המקבל • אך בזמן
 הנרץ להודיע לבני אדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו יעשה הנסים הגלויים ע"י נביא ועל ידי פעולה מה דבר נמ"ש הרב כי
 כל מעשה הנביאים ביש כדי שיהפרכם הנס ההוא להמון העם ויכירו את יכלתו והשגחתו העטומה • הילכך ענין אשר עשה משה
 הרגון שחקן וכיין כפי מה שהורה הטובה והפועל האמתית ית' להראות ולפרכם הנס לעיני כל ישראל • כענין זימאה לעשות
 אותו • שהוא חקן וכיין החבשילים כפי שהורה אדוניו לחקן מהמר בן כדקדק ולענות נורוח להבשילין מחולפות זו מוז (קסה)
 ברוך שהורטו נפלאות וכו' מלת נפלאות ענין סקר והגלם כענין נפלאות ממני ולא אדע • ונקח השבחה וכמהלל לשי"ה בחתימת
 כפרו כמו שפחה בשבתו ית' בהקמתו כי בן הוא הראוי לכל הכנה מעובדו ואין טוב אלא חורה • והרגון ברוך אשר הורטו
 דברים נסחרים ומכוסים בדרכים הנעלמים אשר תקצר יד השכל האנושי הכולל לרדת לסוף ידיעתם והשם רנה לזכותו והורטו
 אותם בתורתו ובדברי נביאיו כדי להשיגו לקיין ההלנה האמתית (קסו) ל"ב נתיבות : הן המובאות בראש ספר יערה
 והן הנרמוזת בל"ב פעמים שם אליהם המזכר במעשה בראשית וכן יסודי ושרשי הכמה הקבלה וכלם כנויים ומשלים והידות
 בסודות מעשה בראשית ומעשה מרכבה ויש לכל א"ה מן הנתיבות שמות מיוחדין • וכשם שב"ב נתיבות פלאות הכמה כלולים
 כל גלקי עולם הכולל ופעולותיהם הנאלות מאתו ית' בנתיבות והפירות הרחנות הפשוטות ככה הן כלב' נתיבות במכתב
 אליהם ירמיוזו על סוד האותיות הכתובות ופעולותיהן וכחותיהן ולקמיון ל"ב נתיבות אלן המושללות החמילה החורה בני"ת
 והשלמה בלמ"ד • כי ספר החורה נכלל בשפת הדברים שסם אמות החורה ושרשיה כנגד עשר ספירות בלימה ובכ"ב אותיות
 שהן כלל אותיות לשון העברי וחבורן יחד עולה למספר ל"ב והן שהי אותיות המבדירות מן הקנה אל הקנה ביה"ה של בראשית
 ולמ"ד של לעיני כל ישראל • והרמוז בזה שפירת הדברים וכ"ב האותיות הלא כמה החללות החורה ויכולותיהם והן ל"ב קלב
 האדם לאדם שהיא עקר יעירתו והמדתו והרמוז בלב נבון הנוח חכמה והחורה פיה שרש החכמה וככה הפסירות הנכללות בנבול
 העטרה והאותיות הכ"ב הנקראות נתיבות פלאות הכמה הן הנכ היו לכל הנמצאות יסודות ראשונות ושרשי ספות יעירחם :
 ומדרגת אלן ביד הבורא במדרגת הכלי ביד הקוצב בו (קסו) סימן דן ידן • זה הסימן הלקוח מתאריך מהבדית ספרן רמזו מן
 הרב להרמז קב"י משכית ל"ב נתיבות שוכר ומנין דן ידן עולה קב"ח ד' פעמים ל"ב שהאדם אשר ימסכו השכל להשכינו
 במשכנו הוא הוא כדן והשיטע אשר ידן על ידי החללות הן שכן ל"ב נתיבות בחבור אותיות ומלות ושפורים ממכתב אליהם חרות
 ינטרך הוא להכניע עטמו על ארבע מדרגות שהן הכתיבה • הדבור במבטח שפחים • המחשבה • והגיון בנפש עד שיודככו
 הנתיבות בידו וישבו פשוטים מן ההרגש הפנימי להיותם רוחניים כי השרשים של הל"ב נתיבות הן פשוטות ורוחניות בעליונים
 ואין בהם רבוי בבהינה ענמן אמנם הלוקן ומספרן לפי בחינת פעולותיהן : ולפי ערכנו לחננו שוכני בתי המר נהן לנו הקב"ה
 מעשה נורח האותיות האלו הנכבדות חמורת שרשיהן אשר על ידי כתיבתן ומבטאן והמחשבה בהן כניע לידעיה שרשיהם
 בעליונים הפשוטים שהיא החכמה המכוונת ואז יהיה דבר ה' בפינו אמת • והבורא שהביאנו עד הלום לגומר המלאכה הוא
 יגיענו אל המנוסה ואל הנקלה היא המחשבה • ויקים עלינו הנאמר ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וסרד על דברי וישמנו
 במדרגתם : אכ"ר בילא"ן

ההלה לארון כל מערבה : בהשלימי לפרשת ברכה :

אשירה לה' כתי אומרה לאלהי בעודי

• בלות פעל אלפי	נהיבתי סקל ער	לראשי היה כסעד	ייהי עם ברוך לער
• רהלתו דבר פני	בבנון מירת כסף	בגכרו מה עכוכף	ואחר נגש יוכף
• לכן צר עד בוא חלפי	והמיד נפשי יפדע	להכדי חונן כדע	ספורות הן לא ארע
• ברוחי כחות גופי	כשומי לרת חקי	וכיום נשף חשקי	פנותי מכל עסקי
• במל אור הוד הרעיפי	כרנן עם קול זמר	לאל חי הסרו גומר	ששון לבמה הוא אומר
• והקל עלי אכפי	לרחם ירו הרה	בשלות השקט פדה	בעודי אתן תודה
• יברר סיני כספי	בארות צדק בני	זמירות גם ינחני	רגנה ישמיעני
• לגוחי בימי סופי	נחותי ולהגיעי	וחפצי לפני רועי	משושי עם כל ישעי
• כחנני כסעפי	ואהה הרע כלה	לשוני כי אין מלה	שפתי הן לא אכלא
• ודון על נפש מפי	לבקשתו הואל	הנה עוז עבד שואל	הלא את צור ישראל
• הגיגי משאת כפי	יהי נא רצוי נגדך	ונכלם אל ישוב דך	חשוד מן זדים עבדך
• והכרש שרשי ענפי	וגועי בימי חלדי	דבעי וספור גודי	אכור עני ומרודי
• חנהל כמחוז גופי	וגם עד בוא שבת	מקום שי והשורת	קחה נא את ברכת
• בדרך נפת צופי	להביט ולהביעי	וגל את עיני דעי	ואמץ כחות שיאי

אברך את ה' אשר יעצני : ומתדמת העצלות העירני : וחוקני ואמני . ובנאות שלום הרביצני . ובמנוחות נהלני . אנכי בדרך נחני : וקימני והגיעני . בשלום לזמן הזה ומלא את רצוני . והביאני עד הלום לגמור את העתק ספר המבחר עצומים מלא כאשר מכרום סיעני . וגם לבאר את דבריו במלוא כף נחת במרושתי וכן גרני . והנה זה חיום אשר קויתיהו ויאהוני . שמחתי כמוצא שלל רב בעל כל הוני . ולכן בקול תודה אשבחה לאלהי עושני : בהגיון לבי וגיב לשוני . ברוך הגומל לחיבים טובות כעל כל אשר גמלני . וכרב טובו השפיעני . וכן יעשה עמי אוח לבובה ויזכני ללמוד וללמד לשמור ולעשות ויראני טוב הצפון ליראיו ולחושבי שמני . אבי"ר

ותשלם המלאכה מלאכת הקדש חיום מוכפל בכי טוב לם" עקב השמעון יום מו"ב למנחם לפרט חבלים נפלו לי בנעימים אף נחלת **שפרה** עלי פ"ק . באי קירים ארץ מגורי פה קהלהנו גזולוא לחוף הים השחור . איעע"ם

ד מצדיקי הרבים יראי שמים
אם הזילו כספם לא שוא עמלו
הגדיל תורה האדיר צדק פעלו
משברתם יתן אל כפלי כפלים
ה

זה עני קראי : מהורה ומשבת לה' :
הצעיר מצעירי תלמידי מורי הו"שר זרני .
גבוה בעיניו נפאם ואת יראי ה' מכבד
אברהם ירו"ש"ץ פירכוויץ מק"ק לוצקא .

והיתה השלמת מלאכת הקדש מלאכת הרפים חיום יום ה'
לם" ראה כ"ג לחדש מנחם שנת **צדקת** ה' עשהלפ"ק
פה גזולוא יע"א

א אתן תודה לאל כי היה עור
לראות כדפים מבחר נכספתי כסף
עם באור טוב כמאר הוא מרת כסף
באר מורי יו"ש"ר על ראשי גוד
ב

לא לשוא מרתתי כל זה המרח
הצדיק את הרבים הן נתפונתי
הודות לאל כי לא לשוא עמלתי
אשיש כדמות גבור לרוץ עם ארח
ג

אשמח כי יש תקוה עיר לבני עבר
יאבלו עין החיים תורה יגדילו
סודות מבחר ספר חתום ישכילו
עם עין הרעת טוב יצלח כל גבר : מצדיקי

